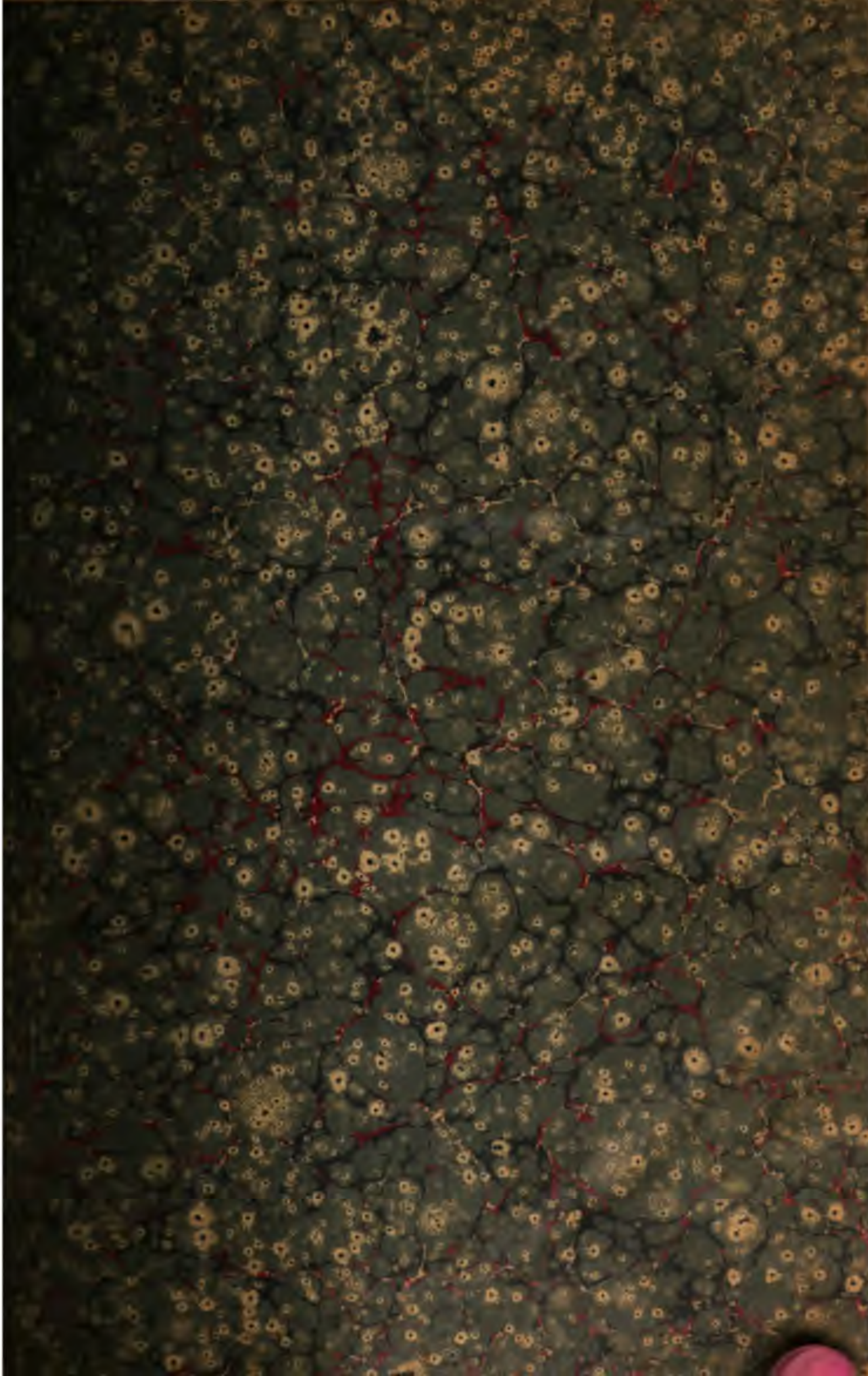

PATRICK GRANT II
CLASS OF 1908
IN MEMORY OF
HARVARD COLLEGE LIBRARY
STAND SURE
VE RI TAS
THE GIFT OF HIS WIFE
MARIE DISSTON GRANT
1886 1927

ΝΑΥΤΙΚΑ,

ΗΤΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΥΠΟ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΝΗΣΩΝ,

Ἰδίως δὲ

ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΟΡΛΑΝΔΟΥ.

[redacted]

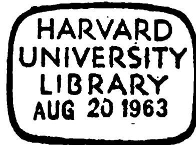

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρὰ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1869

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
AUG 20 1963

ΤΟΙΣ

ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΠΡΟΚΙΝΔΥΝΕΥΣΑΣΙΝ

ΑΓΩΝΙΣΤΑΙΣ

ΕΥΛΑΒΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ὁ Συγγραφεύς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΟΥΔΕΙΣ ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ ἀφόρητος τυραννία τῶν κατακτητῶν τῆς Ἑλλάδος Τούρκων, ἥτις, βάσιν ἔχουσα μόνην τὴν θηριώδη θέλησιν τῶν Δεσποτῶν, ἐπροξένει δικαίαν ἐκδίκησιν εἰς τὴν εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ Ἕλληνος, καὶ ἡ διανοητικὴ καὶ ὑλικὴ ἀνάπτυξις τῶν Ἑλλήνων, ἐγέννησαν τὴν κατὰ τὸ 1821 σωτήριον ἔτος, ἐκραγεῖσαν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Τῶν αἰτίων τούτων τὴν λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν, ἀνήκουσαν μᾶλλον εἰς τὰς γενικὰς ἱστορίας τῆς νέας Ἑλλάδος, ἀφήνοντες εἰς τὸν κάλαμον δοκιμωτέρων, μόνην τὴν κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα πολεμικὴν καὶ πολιτικὴν θέσιν τῆς ἐνδόξου νήσου τῶν Σπετσῶν, προτιθέμεθα νὰ ἐξιστορήσωμεν.

Καίτοι δὲ τὰ κατὰ θάλασσαν ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν εἰσὶν ἀδιαχώριστα, ὡς ἦν ἐφάμιλλος καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατοίκων αὐτῶν, ἡμεῖς ὅμως ἐξ ἀνάγκης δι' ἔλλειψιν ἀκριβῶν ἡμερολογίων καὶ τῶν λοιπῶν δύο νήσων, ὁσάκις πρόκειται περὶ κοινῆς τινος ναυμαχίας, ἢ ἄλλου κοινοῦ τῶν τριῶν νήσων ἐπιχειρήματος, ἐὰν μὴ καλὰς ἔχωμεν πληροφορίας, θέλομεν κάμει μόνον μνείαν, ὅτι παρευρέθησαν καὶ τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Ψαρῶν αἱ ναυτικαὶ μοῖραι, φοβού-

μενοι μήπως, ἐὰν ἔλθωμεν καὶ περὶ αὐτῶν εἰς λεπτομερείας, ὑποπέσωμεν εἰς ὅσα λάθη ὑπέπεσαν καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, καὶ οὕτω παρεκτραπῶμεν τῆς ἀληθείας, ἥτις μόνη θέλ' εἶσθαι, εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς Ἱστορίας ἡμῶν, ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ γνώμων ἡμῶν, καὶ τὴν ὁποίαν θέλομεν ἀρυσθῆ ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν γνησίων ἐγγράφων τῆς τε δημοσίας καὶ τῆς μερικῆς ἀλληλογραφίας, καὶ ἐξ ἀνδρῶν ἀξιοπίστων, οἵτινες ὑπῆρξαν αὐτόπται καὶ αὐτουργοὶ τῶν γεγονότων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Διάφοροι συνέγραψαν ἄχρι τοῦδε ἐν εἴδει Ἱστορίας, *ἢ Ἀπομνημονευμάτων, περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Οὔτε ἀκρίβειαν ὅμως εἰς τὰ γεγραμμένα ἀπαντῶμεν, οὔτε ἀμεροληψίαν πάντοτε τὴν δέουσαν· ἀπεναντίας ἀλλαχοῦ διεστράφη μεγάλως ἡ ἀλήθεια, ἢ σπουδαιότατα συμβάντα παρελείφθησαν, μικροῦ δὲ λόγου ἔργα ὑπερυψώθησαν. Εὐτυχῶς σώζονται εἰσέτι πολλὰ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος πρόσωπα, ὧν ἡ ζῶσα μαρτυρία, βοηθουμένη ὑπὸ τῶν καθαρῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχουσι τὰ ἐπίσημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγγραφα, θέλει ὑπαγορεύσει εἰς τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τὴν συγγραφὴν μονογραφιῶν τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν καὶ πόλεων. Διὰ τῶν συγγραφῶν δὲ τούτων θέλει ἀρθῇ ὁ τῶν παραμορφώσεων πέπλος, τὸν ὁποῖον ἀγαπῶσι νὰ ἐπιθέσωσί τινες, σκοπεῦντες ν' ἀφαιρέσωσιν ἀνδραγαθίας πολλῶν ἄλλων ἡρώων, ἵνα αὐτὰς εἰς ὀλίγους τινας νὰ ἐπισωρεύσωσι, κατορθώματα δὲ ὅλα ἄλλων πόλεων, ἀνοικείως εἰς ἄλλας ν' ἀποδώσωσι. Τοιαῦτα δὲ λέγοντες εἰς οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἐκπίπτομεν, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν γενομένην παρά τινων παραμόρφωσιν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων (α).*

(α) Καὶ αὐτὴ ἡ ἐφημερὶς ὁ Φίλος τοῦ Νόμου, καθὸ ἐκδιδομένη ἐν Ὕδρᾳ καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τότε Ὑδραϊκοῦ συστήματος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μονομερῶς τὰ περὶ τῶν τριῶν νήσων καὶ τῶν ναυμαχιῶν ἐκθέτει. Ἂν ἔχρηζε τοῦτο καὶ ἄλλων ἀποδείξεων, ἀρκεῖ ἡ ἀντιπαραβολὴ τῶν ἐν αὐτῇ ἱστορουμένων πολλάκις πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων δημοσίων ἐγγράφων βεβαιούμενα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διορθώσεως τῶν ἡμαρτημένων ἀποβλέποντες καὶ ἡμεῖς, καὶ ἰδίως ἀφορμὴν ἔχοντες τὴν ἄγνοιαν καὶ μεγάλην πλάνην περὶ τὰ Σπετσιωτικὰ τῶν γραψάντων περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀνελάβομεν τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἐξιστορήσεως τῶν κατορθωμάτων τῶν συμπολιτῶν μας, ἤτοι τῆς συνοπτικῆς περιγραφῆς τῆς κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς θέσεως τῶν Σπετσῶν, μὴ παραλείποντες ν' ἀναμιμνήσκωμεν καὶ τῆς παρουσίας τῶν ναυτικῶν μοιρῶν τῆς τε Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν ὁσάκις πρόκειται περὶ κοινῆς τινος ναυμαχίας, χωρὶς νὰ λεπτολογήσωμεν ὅμως περὶ αὐτῶν, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ προλόγῳ, δι' ἔλλειψιν ἀκριβῶν ἡμερολογίων τῶν δύο τούτων νήσων. Ἂν δὲ ὁ ἀναγνώστης ἀπαντήσῃ εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ἀλλοῖά τινα τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορηθέντων, παρακαλεῖται νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς αὐτά, καὶ μόνον μετὰ ἀκριβῆ ἐξέτασιν ἐκ διαφόρων καὶ ἀμερολήπτων πηγῶν ἀρυσθεῖσαν, νὰ σχηματίσῃ ἐναντίαν πεποίθησιν. Δὲν εἶναι δὲ οὔτε ἀδύνατον οὔτε δυσχερέστατον νὰ βεβαιωθῶσι πραγματικὰ γεγονότα, λαβόντα χώραν ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τῇ συμπράξει πλείστων προσώπων, ὅταν ἀντὶ νὰ ἐπαναπαυθῇ εἰς διηγήματα ἐφημερίδων τινων, ὑπὸ τῶν τότε περιστάσεων ἐπιῤῥεαζομένων, καὶ εἰς μεγαλαυχίας προσώπων τινων, κύριον ἔργον τὴν παραμόρφωσιν τῆς ἀληθείας ἐχόντων, ἀνατρέξῃ εἰς τὰς καθαρὰς τῆς ἀληθείας πηγάς, ἤτοι εἰς τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις καὶ τὰ σύγχρονα ἔγγραφα, πολλὰ τῶν ὁποίων, ὡς ἀλανθάστους μαρτυρίας, ἀναγκαζόμεθα νὰ καταχωρήσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν συγγραφήν μας, εἴτε ἱστορικῶς, εἴτε ἐν εἴδει ὑποσημειώσεων, πρὸς εὐχερεστέραν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας.

Οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας, ὅμοροι ὄντες καὶ τον αὐτὸν οἰκοῦντες ὁρίζοντα, οὐδαμῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων, διότι καὶ τὴν αὐτὴν διάλεκτον λαλοῦσι,

καὶ τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἔχουσι, καὶ τὸ αὐτὸ ναυτικὸν ἐπιτήδευμα ἀνέκαθεν μετέρχονται. Ἴσως δὲ κατὰ τοῦτο διακρίνονται οἱ Σπετσιῶται, ὅτι καθ' ὅλας τὰς κρισίμους τοῦ Ἔθνους περιστάσεις ἐφάνησαν ὁρμητικώτεροι τῶν Ὑδραίων, διότι καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου τῷ 1769, εἰς ἣν ἡ Ὕδρα ἔμεινεν ὅλως ἀμέτοχος αὐτῆς, οἱ Σπετσιῶται ἔλαβον τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, δι' ὃ καὶ κατεστράφησαν, καὶ τῶν κατ' αὐτῆς ἀγώνων τοῦ Λάμπρου Κατσώνη τῷ 1790 δι' ἰδίων πλοίων ἐνεργητικῶς μετέσχον, καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ 1821 πρῶτοι πάλιν οἱ Σπετσιῶται ὕψωσαν κατα θάλασσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπίσης καὶ οἱ Ψαριανοὶ τὸν αὐτὸν εἶχον χαρακτῆρα καὶ τὸ αὐτὸ θαλάσσιον ἐπιτήδευμα, καί τοι οἰκοῦντες νῆσον κειμένην εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Αἱ τρεῖς αὗται νῆσοι ἐκυβερνῶντο αὐτονόμως σχεδὸν, οὔτε Καδῆν, οὔτε Σπαχῆν, οὔτε Βοεβόδαν ἢ Διοικητὴν Ὀθωμανὸν ἔχουσαι· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν, ἐν μέσῳ ὄντες βαρβάρων τυράννων καὶ δούλων ἀδελφῶν, ἀντεπολιτεύοντο σχεδὸν δημοκρατικῶς. Ἀληθῶς τοιαύτη αὐτονομία δὲν παρεῖχεν ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ὅσα παρέχει αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος πολιτεία, διότι δὲν ἦτον ἰσχυρὰ ν' ἀποσοβήσῃ τὰς καταπιέσεις, τὰς ἀνησυχίας καὶ τοὺς φόβους τῆς ἀπληστίας καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν Τούρκων· ἀλλ' ὅμως οἱ νησιῶται ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ εὐχαριστῶνται εἰς τὴν ὁποίαν ἔζων ζωὴν, ἀρκετὴν ἱκανοποίησίν των νομίζοντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς τιμῆς των, καὶ μάλιστα οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ὑδραῖοι διεκρίνοντο ἀπὸ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, διά τε τὰ πλούτη των, διὰ τὸ ἀγέρωχον καὶ ἀρειμάνιον τοῦ χαρακτῆρός των, διὰ τὴν εὐπρεπῆ καὶ κομψὴν ἐνδυμασίαν των, καὶ δι' ἣν ἀπελάμβανον πλήρη σχεδὸν ἐλευθερίαν, ὡς ἐκ τῶν πεμπομένων εἰς τὸν τουρκικὸν

στόλον νεοσυλλέκτων, ἐντὸς καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πρωτευούσης τῆς Τουρκίας.

Αἱ Σπέτσαι, ἡ κατὰ τὸν Παυσανίαν Πιτυοῦσα (α), κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα ἀνώνυμος, εἶναι ὡραία, πλὴν μικρὰ νῆσος, ἔχουσα περιφέρειαν μόλις δεκαοκτὼ θαλασσίων ἀγγλικῶν μιλίων· εἶναι δὲ εὐκραεστάτη καὶ ἐπιδεκτικὴ καλλιεργίας ἅπασα, εὐδοκιμούντων μάλιστα τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀμπέλων, καὶ ἔχει μικράν τινα σειρὰν βουνῶν ἢ λόφων, πηγὴν ὕδατος, ἥτις Κρῶ ἀλβανιστὶ λεγομένη ἐκ τοῦ κρουνὸς ἢ Κρήνης, ἦτον ἄφθονος ὅτε ἡ νῆσος ἐκαλύπτετο ὑπὸ πολλῶν πευκῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς καὶ διὰ τὰ πολλὰ ἄλλα αὐτῆς ὕδατα, Σούλιτζα ἤτοι Ὑδρόνησος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκαλεῖτο, καὶ δύο λιμένας, ἐξ ὧν ὁ τῆς πόλεως λίαν εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλής· χωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Ἑρμιονίδος δι' ἀξιολόγου πορθ-

---

(α) Ἀκριβέστερον καλεῖται ἡ νῆσος ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν γειτόνων Πέτσα εἰς ἑνικὸν ἀριθμόν· διότι Πέτσαν καὶ Πετσιώτας καλοῦσιν Ἀλβανιστὶ τὴν νῆσον καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς οἱ γείτονες Ὑδραῖοι, Ἑρμιονεῖς καὶ Κυνουρεῖς. Καὶ εἶναι μὲν ἡ ὀνομασία τῆς νήσου ἐξ ἑλληνικωτάτης ῥίζης, παρεφθάρη ὅμως μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ Ἔθνους, τοῦθ' ὅπερ συνέβη εἰς τὰς πλείστας λέξεις αὐτῆς, καὶ παράγεται ἐκ τῆς λέξεως πιτυοῦσα (διὰ τὰς ἐν αὐτῇ φυομένας μέχρι σήμερον πολλὰς πίτυς), ὅθεν καὶ Πιτυώτης καὶ κατὰ παραφθορὰν Πιτσιώτης καὶ Πετσιώτης· καὶ Πέτσαι καὶ Σπέτσαι ἀκολούθως. (Πρὸς δυσμὰς τῶν Βουκεφάλων ἦν ἄλλον ἀκρωτήριον Κωλυεργία καὶ μεταξὺ τῶν δύο τρεῖς νησίδες, Ἁλιοῦσα, Πιτυοῦσα καὶ Ἀριστερά. Παυσαν. Κορινθ. κ. 34.)

Ὁ Κ. Διομήδης Α. Κυριακὸς, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἡμετέρας ταύτης παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου Πετσῶν, ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἀνέπτυξεν ἐμβριθέστερον, καὶ ἀπέδειξε διὰ πολλῶν μαρτυριῶν, ὅτι Πιτυοῦσα εἶναι αἱ Πέτσαι· ἀλλ' ἡμεῖς ὀνομάζομεν τὴν νῆσον ὅπως ὠνομάζετο καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα.

μοῦ, νῦν μὲν πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν, τὸ πάλαι δὲ Βουπόρθμου καλουμένου, ἔχοντος πλάτος κατὰ τὸ πλησιέστερον μέρος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἀναφερομένη ὑπὸ τῶν γεωγράφων καὶ Τιπάρηνος μετὰ τῆς παρακειμένης ἄλλης μικροτέρας νήσου Ἀστερίας ἢ Ἀριστερᾶς (α) ἐκατοικεῖτο καὶ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, ὅτε ἡ Πελοπόννησος ἠρίθμει μέγαν ἀριθμὸν κατοίκων καὶ ἀπετέλει ὡς καλλιεργήσιμος καὶ κατάφυτος, παράρτημα τοῦ Δήμου τῶν Ἑρμιονέων, τοῦ ὁποίου σώζονται καὶ ψηφίσματά τινα ἐνδεικνύοντα, ὅτι εἶχε σημασίαν τινα καὶ ἐπιμιξίας σχέσεις μετ' ἄλλων δήμων. Σώζεται μάλιστα καὶ λίθος τις μέγας ἐν εἴδει πλακὸς εἰς τὸν ἀρκτικὸν λιμένα, Ζαγήραια καλούμενον, ἢ χυδαιότερον Ζωγιωργιὰ, φέρων σημεῖα ἐπιγραφῆς ἀρχαίας, ἣν ὁ χρόνος ἢ αἱ περιστάσεις ἀπήλειψαν. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἐν τῇ πόλει πρὸς τὸν λιμένα, θέσις τις καλουμένη Λουτρὸν, καὶ φέρουσα νῦν χειμάῤῥου μόνον σημεῖα, ἥτις ἀποδεικνύει, ὡς ἐκ τῶν καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἀνευρεθεισῶν κτιστῶν θέσεων, ὅτι ἔκειτο ἐκεῖ ἀρχαῖον λουτρόν· εὑρέθησαν δὲ καὶ πλίνθοι καὶ πήλινα ἀγγεῖα, καθὼς καὶ νομίσματα Βυζαντινῆς καὶ Ἐνετικῆς ἐποχῆς· ἐν δὲ τῷ λιμένι τῆς πόλεως ὅπου σήμερον μικρὸν ἐκκλησίδιον ὑπάρχει τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἀνευρέθησαν ἐσχάτως αἱ βάσεις Ναοῦ τινος (β) τὸν ὁποῖον, τὸ ἐμβαδὸν αὐτοῦ, οἱ μαρμάρινοι κίονες, καὶ πολλαὶ ἄλλαι μαρμάριναι πλάκες τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ἀναδεικνύουσιν οὐκ ὀλί-

(α) Τὸ νησίδιον τοῦτο φυλάττει καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη τὴν αὐτὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν του μὲ προσθήκην ἑνὸς μόνον Ρ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως « Ραστερία. »

(β) Μόλις ἀρξαμένη διεκόπη δυστυχῶς ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Ναοῦ τούτου, ἕνεκα ῥήξεως, συμβάσης μεταξὺ τῶν ἀντιποιουμένων τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ γηπέδου.

γὸν μεγαλοπρεπῆ· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ θέσιν εὑρέθησαν παρὰ τῶν ἐσχάτως κτισάντων οἰκίας καὶ ὀχετοὶ ὕδατος μολύβδινοι κατὰ τεμάχια, καὶ ἀμέσως ὀλίγον τι κάτωθεν παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ αὐτοῦ λιμένος εἰς τὴν θέσιν Μπούφη καλουμένην, ἐσώζετο μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη νεουλκεῖόν τι στερεώτατα κτισμένον καὶ κρίκοι σιδηροῖ, ἅτινα ὅμως ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκαλύφθησαν ἕνεκα τῶν ἐν τῷ λιμένι ἀτιμωρητὶ γινομένων πολλῶν ὑλῶν, ἔκ τε τῶν ἐν θαλάσσῃ πλοίων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας νεοκατασκευαζομένων· ἀλλὰ καὶ αἱ Σπέτσαι ὡς μικροτάτη νῆσος, καί τοι καλλιεργήσιμος, καὶ ἡ Ὕδρα ὅλως πετρώδης καὶ ἀνεπίδεκτος καλλιεργείας, καί τοι ὁπωσοῦν μεγάλη, δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ ἔχωσιν, εἰμὴ πολλὰ ὀλίγους κατοίκους, αἱ μὲν Σπέτσαι γεωργούς, ἡ δὲ Ὕδρα ποιμένας, καθὸ δὲ παρακείμεναι εἰς τὴν Πελοποννησιακὴν παραλίαν καὶ οὖσαι εἰς τὸ στόμιον, αἱ μὲν Σπέτσαι τοῦ Ἀργολικοῦ ἡ δὲ Ὕδρα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἦσαν ἀναγκαίως ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν δι' αὐτῶν διερχομένων πρὸς τοὺς εἰρημένους κόλπους πειρατικῶν καὶ πολεμικῶν πλοίων, τῶν Σταυροφόρων, τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Βενετῶν, ἐντεῦθεν δὲ πιθανωτάτη ἡ εἰκασία, ὅτι ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἁλώσεως τοῦ Ναυπλίου, αἱ νῆσοι αὗται ὑπέκυψαν εἰς ἀδιαλείπτους ἐπιδρομὰς καὶ ληστεύσεις, πολλάκις ἴσως ἐρημωθεῖσαι, καὶ πάλιν ὑπὸ προσφύγων ἐποικισθεῖσαι, καθότι δὲν ἐξηγεῖται λογικῶς, ὅτι ἄφηνον ἀταράχους νὰ ζῶσι τοὺς ὀλίγους ἐν αὐταῖς γεωργοὺς καὶ ποιμένας, οὔτε οἱ πειραταὶ τοῦ μεσαιῶνος, οὔτε οἱ Ὀθωμανικοὶ καὶ Βενετικοὶ στόλοι, οἱ συνεχέστατον στάδιον τῶν συγκρούσεών των ἔχοντες, τὴν Μονεμβασίαν, τὸ Ναύπλιον, τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἄνευ δὲ τῶν βεβαίων καὶ συνεχῶν τούτων ἐπιδρομῶν κατὰ θάλασσαν, πῶς ἠδύναντο ἐν παντελεῖ ἐλλείψει βιομηχανίας καὶ ἀταράχου

κατὰ θάλασσαν ἐπιμιξίας ν' αὐξήσωσιν οἱ γεωργοὶ μικρᾶς νήσου καὶ οἱ ποιμένες ἑτέρας μεγαλητέρας ἀλλὰ πετρώδους; ηὔξησαν βεβαίως ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ διότι ἀσφαλισθείσης καὶ ἀναπτυχθείσης τῆς ἐμπορικῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιμιξίας, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν· ἄρα ῥωμαντικὴ εἶναι ἡ προσπάθεια πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκητόρων τῶν νήσων τούτων, διότι μόνον, ἀφοῦ, κυριευθέντος τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν (τῷ 1716) ἐπαγιώθη ἡ ἀποκλειστικὴ αὐτῶν κυριαρχία ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Πελοποννήσου, ἔκτοτε πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἤρχισε χρονολογουμένη μόνιμός τις καὶ ἀσφαλὴς τῶν νήσων τούτων κατάστασις· ἔκτοτε αἱ νῆσοι αὗται ὡς ἄσημοι καὶ διαφεύγουσαί τὴν προσοχὴν τῶν Σατραπῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὡς τεθεῖσαι κατόπιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Σουλτανῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ναυάρχων, ἐχρησίμευσαν ὡς ἄσυλα εἰς φυγάδας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων ἀπωτέρων μερῶν, λάθρα, οὕτως εἰπεῖν, ἐν αὐταῖς βιούντων· ἀλλὰ ταῦτα λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Ναυπλίου δὲν εἶχον παντάπασι κατοίκους, διότι καὶ ἴχνη Βενετικῆς κατοχῆς ἐσώθησαν καὶ ὀνομασίαι καὶ παραδόσεις οἰκογενειῶν τινων ἀποδεικνύουσιν, ὅτι αὗται ἦσαν ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς, ὡς λ. χ. αἱ οἰκογένειαι Πενσάλιδων ἐν Σπέτσαις καὶ Ὕδρᾳ, αἵτινες βεβαίως κατέφυγον εἰς αὐτὰς κατὰ τὴν πρώτην καταστροφὴν τῆς Πάργας· ἔτι δὲ αἱ οἰκογένειαι Σκλιάδων, καταφυγόντων καὶ τούτων πιθανῶς εἰς Σπέτσας κατὰ προγενεστέρους χρόνους ἐκ Ζακύνθου· εἶναι προσέτι πιθανωτάτη ἡ εἰκασία, ὅτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς Μονεμβασίας, ἥτις κατ' ἀρχαιοτέρους χρόνους καὶ μετέπειτα ἐλογίζετο ἕδρα ἐμπορίου καὶ ναυτιλίας, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἅλωσιν αὐτῆς τῷ (1716) κατέφυγον εἰς τὰς νήσους ταύτας, μεταγαγόντες καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ τότε πολιτισμοῦ. Τοῦτο δὲ ἐνισχύουσιν

ἥ τε κοινὴ ὀνομασία Μανιατῶν εἰς πολλὰς οἰκογενείας τῶν νήσων, καὶ αἱ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐξακολουθήσασαι μεταναστεύσεις πολλῶν Μονεμβασιωτῶν, οἵτινες καὶ ἐθεωροῦντο τότε μᾶλλον τῶν ἐγχωρίων πολιτισμένοι, καὶ πρῶτοι κατὰ τὰς τελευταίας παραδόσεις συστήσαντες σχολεῖον εἰς Σπέτσας ἐχρημάτισαν καὶ γραμματεῖς τοῦ Κοινοῦ τῆς νήσου· ἡ δὲ ἐπικράτησις τῆς Ἀλβανικῆς διαλέκτου, φρονοῦμεν, εἶναι νεωτέρα, ἤτοι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἅλωσιν τῆς Ἑρμιονίδος καὶ τοῦ Ναυπλίου, χρεωστουμένη εἰς τὴν γειτνίασιν τῶν δύο νήσων καὶ τὴν ἐξάρτησίν των ἀπὸ τὸν τότε Ναχαγιὲ, τμῆμα τῆς Ἑρμιονίδος (α).

(α) Οἱ Λαζαραῖοι, κατόπιν Ὀρλόφαι ἐπικληθέντες, ὡς παρακολουθήσαντες τὸ 1770 τὸν ῥῶσσον ναύαρχον Ὀρλὼφ, μετὰ πολλῶν ἄλλων πλαγίων οἰκογενειῶν, λαβουσῶν ἀκολούθως ἄλλα ἐπίθετα, κατάγονται ἐκ Σπάρτης, Μανιᾶται ἀρχικῶς καλούμενοι — Οἱ Μέξαι κατάγονται ἐκ Λεωνιδίου, τοῦ πατρὸς τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν διαπρέψαντος Χατσῆ Ἰωάννου Μέξη, ἐλθόντος νεανίου εἰς Πέτσας· — Οἱ Μποτασαῖοι ἐκ Κρανιδίου· ὁ πατὴρ τοῦ Γκίκα καὶ Παναγιώτου Μπόταση, τοσοῦτον ἐπίσης διαπρεψάντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, Νικόλαος, μετεφέρθη νήπιον καὶ ὀρφανὸν εἰς Σπέτσας ὑπὸ τῆς μητρός του ἐκ Κρανιδίου, μετὰ τὴν ἐκεῖσε καταστροφὴν τῆς Βενετικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν διοικητὴς (ἢ Καπιτάνος) τοῦ Κρανιδίου, σώζονται δ' εἰσέτι ἐν Κρανιδίῳ οἱ πλάγιοι αὐτοῦ συγγενεῖς, Καπιτάνιοι ἐπονομαζόμενοι· ὠνομάσθη δὲ Μπότασης, ὁ ὀρφανὸς Νικόλαος, διότι νήπιον ὂν ἔτρωγε χῶμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν Ἀλβανικὴν καλεῖται «μπότα» — Οἱ Ἀναργυραῖοι κατάγονται ἐκ Κρανιδίου — Οἱ Κοῦτσαι ἐκ χωρίου τινος τῆς Ἀργολίδος — Οἱ Ἀνδροῦτσοι ἐκ τῆς Ἀργολικῆς — Οἱ Κυριακοὶ ἐκ τῆς Ἀργολικῆς — Οἱ Ὀρλάνδοι ἐκ Κρανιδίου, διότι ὑπάρχει τὸ αὐτὸ ἐπίθετον καὶ ἐκεῖ εἰς πολλὰς οἰκογενείας — Οἱ Μπουκουραῖοι καὶ Πάνοι ἐκ τῆς Κρεμαστῆς τῆς Λακωνικῆς — Οἱ Μωριάται, Κουνουπιῶται καὶ Μανοῦσοι, ἐκ τῆς Κουγουπαίας τῆς Λακωνικῆς — Οἱ Λάμπριδες ἐκ Κρανιδίου — Οἱ Λεμ-

Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως λοιπὸν τοῦ Ναυπλίου πρέπει νὰ ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἡ ναυτιλία καὶ εἰς τὰς δύο νήσους, ὧν οἱ κάτοικοι ὡσαύτως ἤρχισαν αὐξανόμενοι διὰ τῶν προστρεχόντων εἰς αὐτὰς ἐξ ἄλλων μερῶν φυγάδων. Ἐμφανισθέντος ὅμως τὸ 1765 τοῦ Ῥώσσου Στολάρχου Ὀρλὼφ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, αἱ Σπέτσαι ἐπαναστατήσασαι μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν, κατηρημώθησαν τότε ἐντελῶς, ἀποβιβασθέντων εἰς αὐτὴν ἐκ Ναυπλίου Τουρκαλβανῶν, οἵτινες κατέστρεψαν ἐκ θεμελίων τὸ πολίχνιον τῆς νήσου, Καστέλι καλούμενον, ὡς ὂν ᾠκοδομημένον ἐφ' ὑψηλῆς τινος ῥάχης. Ὅσοι δὲ τῶν κατοίκων ἐσώθησαν ἐκ τῆς σφαγῆς καὶ αἰχμαλωσίας, κατέφυγον μὲ τὰ πλοιάριά των εἰς Κύθηρα, Ὕδραν καὶ ἄλλα πλησιόχωρα μέρη Εἰς τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν Τουρκαλβανῶν, οἱ μὴ δυνηθέντες νὰ ἐκπλεύσωσι παραχρῆμα μὲ τὰ πλοιάριά των, ἐκρύβησαν πρὸς στιγμὴν εἰς εὐρύχωρόν τι σπήλαιον τῆς νήσου, τοῦ Μπεκύρη καλούμενον, ὅπερ κείμενον ὑπὸ τὴν δυτικομεσημβρινὴν παραλίαν τῆς νήσου, ἔχει μὲν κυρίως εἴσοδον, εἰ καὶ μὴ ὅλως καταφανῆ, ἐκ θαλάσσης, συγκοινωνεῖ ὅμως καὶ μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ μικρᾶς τινος ὀπῆς, ἣν δυσκολώτατον ν' ἀνακαλύψῃ τις, καλυπτομένην ὑπὸ πετρῶν· φεύγουσαι ἵνα καταφύγωσιν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου τούτου πολλαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, ἐγκατέλιπον καθ' ὁδὸν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν τὰ νήπια τέκνα των, ὅπως μὴ κλαίοντα ταῦτα, προσκαλέσωσι διὰ τῶν φωνῶν των τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σπηλαίου, καὶ γίνωσι γνωστοὶ ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ κατέφυγον. Πολλοὶ

πίσαι ἐκ τῆς Ἀργολικῆς — Οἱ Γκίνιδες ἐκ Κρανιδίου — Οἱ Γουδαῖοι ἐκ Κρανιδίου — Οἱ Οἰκονόμοι ἐκ Κρανιδίου — Οἱ Μπάμπαι ἐκ τῆς Ἑρμιονίδος κτλ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι οἰκογένειαι, ὡς οἱ Κουφοί, Μπουμπουλαῖοι κτλ. τῶν ὁποίων ἡ καταγωγὴ εἶναι ἄγνωστος διὰ τὴν ἀρχαιότητά των.

δ' ἄλλοι τῶν κατοίκων, μὴ προφθάσαντες νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ σπήλαιον, ἐκρύβησαν εἰς διάφορα ἄλλα δυσπρόσιτα καὶ κατάφυτα μέρη τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀνακαλύπτοντες οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐκ τῶν φωνῶν τῶν νηπίων, ἐξ ὧν πολλὰ ἔπνιγαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι γονεῖς, καὶ ἐκ τοῦ μηχανεύματος τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθησαν οἱ παμπόνηροι Τουρκαλβανοί, φωνάζοντες Χριστιανικὰ ὀνόματα, ὁτὲ μὲν ὡς ἄνδρες, ὁτὲ δὲ ὡς γυναῖκες, καὶ προσκαλοῦντες τοὺς κατοίκους νὰ ἐξέλθωσιν ἀφ' ὅπου ἦσαν κεκρυμμένοι, ὡς ἀναχωρησάντων δῆθεν τῶν ἐχθρῶν, τοὺς μὲν ἄῤῥενας ἔσφαζον, τὰς δὲ γυναῖκας ᾐχμαλώτιζον, καὶ τὸ σπήλαιον αὐτὸ ἀνεκάλυψαν. Μὴ δυνάμενοι ὅμως νὰ βλάψωσι τοὺς ἐν αὐτῷ διὰ τῶν ὅπλων, ἐπροσπάθησαν νὰ κρημνίσωσιν αὐτὸ διὰ τῶν πυριτιδοφούρνων (φουρνέλλων), καὶ πολλαὶ ὀπαὶ αὐτῶν φαίνονται μέχρι τῆς σήμερον. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀναχωρησάντων τῶν ἐχθρῶν μετά τινας ἡμέρας, τινὲς ἐκ τῶν ἔξωθεν κρυβέντων καὶ διασωθέντων, ἔδωκαν την εἴδησιν εἰς τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ τότε ἐξελθόντες καὶ οὗτοι μετὰ πολυήμερον κακουχίαν τῆς ἀσιτίας, ἀϋπνίας καὶ ὑγρασίας, ἀνεχώρησαν μὲν ἐκ τῆς νήσου, οἱ πλεῖστοι ὅμως ἐξ αὐτῶν, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἀπέθανον.

Ἀφοῦ δὲ ἀπῆλθε τοῦ Αἰγαίου ὁ Ὀρλὼφ, ἐπιτραπέντος διὰ Σουλτανικῆς ἀδείας τοῦ συνοικισμοῦ τῆς νήσου, ἐπανῆλθον οἱ πλεῖστοι τῶν Σπετσιωτῶν εἰς τὴν πατρῴαν ἑστίαν, καὶ ἤρχισαν κτίζοντες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ Καστελλίου, καταβαίνοντες πρὸς τὴν παραλίαν. Ἀλλὰ μόλις συγκεντρωθέντες καὶ ἀρχίσαντες ν' ἀναπτύσσωσι τὴν μικράν των ναυτιλίαν, κατασκευάζοντες πλοῖα λατινάδικα καὶ σαχτούρια λεγόμενα (α), ἡ κατὰ τὸ 1790 ἐν τῷ Αἰγαίῳ

(α) Οἱ γέροντες διηγοῦντο μέχρις ἐσχάτων, ὅτι τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν τῶν πρώτων πλοίων των ἔκοπτον οἱ κάτοικοι ἀπὸ τοὺς πεύκους τῆς ἰδίας νήσου των.

ἐμφάνισις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη (α), ἠλέκτρισεν αὖθις αὐτούς, καὶ πολλοὶ Σπετσιῶται ἔδραμον εἰς βοήθειάν του μετὰ στολίσκου, διευθυνομένου ὑπὸ τῶν Καρακατσάνη, Ἀναργύρου, Νέστορος, Δεληγιαννάκη, Μπούμπουλη καὶ ἄλλων πλοιάρχων· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ ἡρωϊκὰ τούτων κατορθώματα, ἡ ἀπαγχόνισις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στολίσκου Καρακατσάνη (β) ἐντὸς τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος, καὶ ἡ νέα ὀργὴ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης κατὰ τῶν Σπετσῶν. Ἰδοὺ δὲ ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν εὑρέθη κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἔχουσα ὀκτὼ μόνον ἢ ἐννέα χιλιάδας κατοίκων, εἰ καί, ὡς πλέον εὔγεως καὶ εὐλίμενος, ἠδύνατο νὰ ἔχῃ περισσοτέρους κατοίκους ἢ ἡ Ὕδρα, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἠριθμοῦντο ἴσως μέχρι δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε χιλιάδων. Διαρκούσης ὅμως τῆς ἐπαναστάσεως, ηὐξήνθη μεγάλως ὁ πληθυσμὸς ἀμφοτέρων τῶν νήσων, ὡς ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς αὐτὰς Χίων, Κυδωνιέων, Πελοποννησίων, Στερεοελλαδιτῶν καὶ Αἰγαιοπελαγιτῶν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς εἰς τὰς Σπέτσας.

Ἡ δὲ Ὕδρα, μὴ μετασχοῦσα παντελῶς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1765 (γ), μηδὲ τοῦ κινήματος τοῦ Λάμπρου

(α) Ἴδε τὸν βίον Λάμπρου Κατσώνη εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένην ἐφημερίδα Ἡ Ἐλπὶς ἀριθ. 991 μέχρι 1001, τοῦ 1859.

(β) Ἡ σύζυγος τοῦ Καρακατσάνη μετὰ δύο θυγατέρων καὶ τοῦ βρέφους τότε υἱοῦ, τοῦ ἐνδόξου κατόπιν γενομένου ἐν Ἑλλάδι, ὡς πληρεξουσίου πολλάκις τῶν Σπετσῶν καὶ ὡς Γερουσιαστοῦ, ἀποβιώσαντος δὲ τῷ 1861 ἐν Ἀθήναις, Γκίκα Καρακατσάνη, καταζητουμένου ἐν Σπέτσαις ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, κατέφυγεν εἰς Κύθηρα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν, ὅπου διέμενε μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξεῤῥάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Γεν. Προξένου τῆς Ῥωσσίας.

(γ) Ἰδοὺ πῶς ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τὴν Ὕδραν ὁ Γ. Κριεζῆς (Ἱστορ. τῆς Ὕδρας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, σελ. 27) : « Οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ὕδρας,

Κατσώνη, κατφκήθη ἕνεκα τούτων ὑπὸ πολλῶν προσφύγων Πελοποννησίων, Ῥουμελιωτῶν καὶ Σπετσιωτῶν. Ἔκτοτε πολλαὶ οἰκογένειαι Σπετσιωτῶν, μείνασαι εἰς Ὕδραν διαρκῶς, συνεδέθησαν διὰ τῆς ἐπιγαμίας μετὰ τῶν Ὑδραίων, καὶ εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἀπεδίδετο παρὰ τῶν Ὑδραίων τὸ ἐπίθετον Σπετσιώτης. Ὑπὸ τὸ ἐπίθετον Σπετσιωτάκης ἐγνωρίζετο ἐν Ὕδρᾳ, μέχρι τινός, ἡ οἰκογένεια τοῦ συγγενοῦς ἡμῶν Ὀρλάνδου, καὶ ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων λαβουσῶν μετὰ ταῦτα ἄλλας ἐπωνυμίας, ἀκόμη, μέχρι σήμερον, Πετροσπετσιῶται καλοῦνται τινες ἐν Ὕδρᾳ, ὡς ἐκ Σπετσῶν καταγόμενοι.

Οἱ Ὑδραῖοι, φωτισθέντες τότε ἀπὸ τοὺς ἱκανωτέρους περὶ τὸ ἐμπόριον Πελοποννησίους, καὶ μηδεμίαν διακο-

---

» βλέποντες τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης του (τοῦ Ὀρλώφ), ὑπεκρίθησαν ὅτι » παρεδέχθησαν τὰς προτάσεις, καὶ οὕτω διαλλαχθέντες παρέλαβον τὰ κα» τασχεθέντα (παρ' αὐτοῦ) πλοῖα καὶ ἐπανῆλθον εἰς Ὕδραν, συνωδευμένοι » μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ Ῥώσσου, διὰ νὰ κατέχῃ τὴν θέσιν τῆς νήσου ὡς » Διοικητής. Ἑπομένως οἱ Πρόκριτοι, φοβούμενοι τὴν κατ' αὐτῶν ἀγανά» κτησιν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ἀπέστειλαν κρυφίως ἀναφορὰν πρὸς τὸν » Καπετὰν Πασσᾶν δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένου, δικαιολογούμενοι, ὅτι ἡ ἀν» ταρσία των δὲν προῆλθεν, εἰμὴ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς πειθαναγκάσεως τῶν » Ῥώσσων· ὁ Χασσὰν πασσᾶς εὐνοϊκῶς πάντοτε φερόμενος πρὸς τοὺς Ὑ» δραίους, διὰ τὰς πιστὰς ἐκδουλεύσεις των, συνεχώρησε τὴν πρᾶξίν των. » Τότε οἱ κάτοικοι, δραττόμενοι τῆς εὐκαιρίας ταύτης, διεπραγματεύοντο » ἀμφότερα τὰ μέρη, μετακομίζοντες τροφὰς καὶ εἰς τὸν Ῥωσσικὸν στόλον » καὶ εἰς τὸν Ὀθωμανικόν, καὶ ὠφελοῦντο ἀμφοτέρωθεν· οὕτω δὲ τὰ πλοῖά » των ἐφωδιασμένα μὲ διπλᾶ πιστοποιητικὰ ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς Ὕδρας, ὅτε » συνηντῶντο ὑπὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ στόλου, ἐπαρουσίαζον τὴν εἰς τὸ Αἰγαῖον » Πέλαγος διεύθυνσίν των, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ, τὸ διὰ Κωνσταντι» νούπολιν καὶ Ἑλλήσποντον. Οὕτω δὲ πολιτευόμενοι διὰ τῆς συνετῆς δια» γωγῆς των, εὐηρέστουν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη τὰ διαμαχόμενα.»

πὴν τοῦ ἐμπορίου των ὑποστάντες, ὡς ἐκ της οὐδετερότητος αὐτῶν, ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιδοθῶσιν ἀπὸ τοῦ καιρου ἐκείνου εἰς τὸ ἔργον των, καὶ νὰ συνάξωσι περισσότερα πλούτη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν δύο ἄλλων νήσων (α) Ἀλλα καὶ οἱ Σπετσιῶται, συνοικισθέντες μετὰ την πρώτην των καταστροφὴν, καὶ αὐξήσαντες ταχέως κατά τε τὸν πληθυσμὸν καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ νέων προσφύγων, Σπαρτιατῶν, Μονεμβασιωτῶν, Κυνουριέων καὶ μάλιστα Κρανιδιωτῶν, διαφευγόντων τὴν πάτριον τυραννίαν, εὑρέθησαν μετὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Γαλλο-ισπανικοῦ πολέμου, μὲ ἱκανὰ πλοῖα, ὑποδεέστεροι μὲν ὁπωσοῦν τῶν Ὑδραίων κατὰ τὰ πλούτη, ἐφάμιλλοι ὅμως αὐτῶν κατὰ τ' ἄλλα ὄντες, καθότι τὸ αὐτὸ ἐμπόριον μετερχόμενοι, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς Ἀλγερίνους, Τριπολίνους καὶ Τουνεζίνους εἶχον, καὶ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους εἰς διάῤῥηξιν ἀποκλεισμῶν διέτρεχον· μάλιστα δὲ ἀναπτυχθείσης ἐν τάχει τῆς εὐπορίας, ὡς ἐκ τῶν μυθωδῶν τότε κερδῶν, τῶν ὀφειλομένων ὅμως εἰς τὸ δραστήριον καὶ ῥιψοκίνδυνον τῶν ναυτιλομένων, κατεσκευάσθησαν ἐν Σπέτσαις, ἀπὸ τοῦ 1810 καὶ ἐντεῦθεν, τοσαῦτα μεγάλα πλοῖα, ὥστε, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ Ὑδραῖοι κατὰ μικρὸν ἀριθμὸν πλοίων ὑπερτέρουν, οὐδόλως δὲ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ το μέγεθος αὐτῶν. Τοὐναντίον τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα, καθὸ νεώτερα, ἦσαν μεγαλήτερα καὶ ὡραιότερα (β). Διαρκούσης δὲ τῆς ἐπανα-

---

(α) Καὶ οἱ Ψαριανοὶ μετέσχον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1765, κατώρθωσαν ὅμως νὰ μὴ πάθωσι κακόν τι ὡς ἐξ αὐτῆς ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν (Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α.)

(β) Ὅρα ἀρχὴν τοῦ Πίνακος τῶν ναυτικῶν χορηγημάτων, ἐν ᾧ καταφαίνεται ἐπισήμως, ὅτι τὰ μὲν τῶν Ὑδραίων ἐμπόλεμα πλοῖα ἦσαν 58, τὰ δὲ τῶν Σπετσιωτῶν, πλὴν τῶν 27 βρικογολεττῶν, ἦσαν 46· ἀλλὰ τρανωτάτη ἀπόδειξις, ὅτι αἱ Σπέτσαι κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα εἶχον πλειότερα και μεγαλή-

στάσεως οἱ Ὑδραῖοι εὑρέθησαν μὲ ὀλιγώτερα πλοῖα, ὡς κατασκευασθέντων ἐν Σπέτσαις, κατ᾽ αὐτὴν, εἰκοσιεπτὰ μεγάλων καὶ ὡραίων βρικογολεττῶν ὀνομασθέντων (α) (πλὴν τῶν Γαλλιωτῶν, Γολετῶν, Μυστίκων, Τρατῶν κτλ.) τὰ ὁποῖα, ὄντα ταχύτερα καὶ αὐτῶν τῶν περιχαλκωμένων πολεμικῶν εὐρωπαϊκῶν πλοίων, ὑπηρέτησαν καὶ αὐτὰ, εἴτε ὡς καταδρομικὰ, εἴτε ὡς κυρίως ἐθνικὰ εἰς ἀποκλεισμοὺς φρουρίων καὶ παραλίων, καὶ εἰς σωτηρίους ἄλλας τῆς Πατρίδος ὑπηρεσίας, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται (β).

τερα πλοῖα παρὰ τὴν Ὕδραν, εἶναι ἡ ἑξῆς δημοσία ὁμολογία τῆς τότε Κεντρικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις διὰ τοῦ ἑξῆς ἄρθρου τῆς Γεν. Ἐφημερίδος τῆς 26 Μαΐου 1826, σελ. 238, λέγει : » Ἓν προσέτι ἀπὸ τὰ οὐσιώδη ἀντικείμενα τῶν ἐργασιῶν τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς ἐστάθη κατ᾽ αὐτὰς, καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς μετοικήσεως τῶν οἰκογενειῶν τῶν Πετσῶν εἰς Ὕδραν· ἡ μετοίκησις αὕτη θέλει φέρει τὴν ἕνωσιν τοῦ ναυτικοῦ τῶν δύο νήσων· οἱ Πετσιῶται ἔχουν περισσότερα καὶ μεγαλήτερα πλοῖα παρὰ τοὺς Ὑδραίους, ἀλλ᾽ ὀλιγωτάτους ναύτας· ὅτε δὲ ἑνωθῶσιν, ὁ στόλος μας καθίσταται ἀκαταμάχητος, καὶ δύναται νὰ μαντεύσῃ τὰ κινήματα ὅλων τῶν ἐχθρικῶν στόλων« κτλ.

(α) Ὠνομάσθησαν βρικογολέτται ὡς ἐκ τοῦ εἴδους τῆς κατασκευῆς των, διότι καί τοι ἔχοντα μῆκος, τροπίδος μὲν 80—90—100 ποδῶν ἀγγλικῶν, καταστρώματος δὲ 110—120 ποδῶν, φορτεῖον δὲν ἐχώρουν, εἰμὴ μόνον 7—8 χιλιάδων κοιλῶν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ἀμίμητοι κατὰ τὴν ταχυπλοΐαν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ Ὀθωμανοὶ ἠγόραζον αὐτὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ πολλοῦ ζήλου, ἐπιθυμοῦντες ν᾽ ἀποκτήσωσι πλοῖα, περὶ τῆς ταχύτητος τῶν ὁποίων εἶχον ἤδη λάβει ἀρκετὴν πεῖραν καὶ γνῶσιν.

(β) Ἰδοὺ ὁ κατάλογος αὐτῶν : 1 Σπαρτιάτις τοῦ Ν. Γκ. Μπότση. 2 Ἀσπασία τοῦ Ἀδριανοῦ Σωτηρίου. 3 Ἀριστείδης Π. Γουδῆ. 4 Ἐλπὶς Ἀνδρ. Ν. Σκλιά. 5 Ἑλλὰς ἰδίου Ἀνδρ. Σκλιά. 6 Ἐλευθερία Ἰωάν. Α. Γουδῆ. 7 Ἀμφιτρίτη ἢ Λεωνίδας Δημ. Ν. Λάμπρου. 8 Ἀσπασία Ἰω. Σάντου. 9 Περσεφόνη Ν. Γιάννουζα. 10 Κυπρία Γ. Λεμπέση. 11 Ἀσπασία ἢ Ἑρμαφρόδιτος Ἰω. Γ. Κούτση. 12 Ἀνδρομάχη Σπ. Ἀντωνίου. 13 Κλειὼ ἢ Πελεκάνα Νικ. Α. Κυριακοῦ. 14 Εὐτέρπη Γ. Χρ. Κούτση. 15 Νιόβη Δημ. Γ. Μπούκουρη. 16 Γοργὼ Δημ. Π. Τσούπα. 17 Κίμων Ἀναργ. Λεμπέση. 18 Νέμεσις Μιχ. Οἰκονόμου. 19 Περσεφόνη Χριστ. Μα-

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε τὰ πλοῖα ἐξωπλίζοντο καὶ ἐναυτολογοῦντο δαπάνῃ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξερχομένων εἰς ἐκστρατείας πλοίων ἐκ τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας ἦτον ὁ αὐτὸς,

---

θεοῦ. 20 Ἀμερικάνα Ν. Γ. Κούτση. 21 Τρίτων Γ. Ἰω. Ὀρλώφ. 22 Ἀθηνᾶ Ἰω. Μπουχαυδάλα. 23 Ἥρα Ἀναστ. Μπάτα. 24 Κυριακὴ Κυρ. Ἀνδρούτσου. 25 Ἀριστείδης Ἐμμ. Γκιουζέπη. 26 Περσεφόνη Ν. Γ. Μπούκουρη. 27 Πηνελόπη Ἰωάν. Μπαζώτου. Αἱ γολέτται αὗται, σωζόμεναι καὶ μετὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ἐχρησίμευσαν ὡς ἐμπορικαὶ, μνημονευόμεναι καὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν Λιμεναρχείων, Σπετσῶν, Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων, πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς βασιλείας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Ἀνάργυρος Α. Ἀναργύρου εἰς τὰ Σπετσιωτικά του, σελ. 12, ἀπαριθμεῖ μόνον 16, τὰς κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀριθμητικὴν τάξιν μνημονευομένας βρικογολέττας, ἀναφέρων ἀλλαχοῦ (σελ. λζ΄) καὶ τὸν Κίμωνα τοῦ Ἀναργ. Λεμπέση, τὴν Νέμεσιν τοῦ Μ. Οἰκονόμου, καὶ τὴν Περσεφόνην τοῦ Χρ. Μαθιοῦ, ἀλλὰ παρέλειψεν ἐκ παραδρομῆς τὰς λοιπάς. Ἴσως δὲ παρεσύρθη ἐκ τοῦ ἑξῆς ἐγγράφου τοῦ ἐκτελεστικοῦ, ὅπερ παραθέτει ἐν σελ. 987 τοῦ Α΄ Τόμου:

Ἀριθ. 12581.

Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Προκρ. Σπετσῶν.

Ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 19 τρέχοντος ἔγγραφόν σας, καὶ παρετήρησεν ἡ Διοίκησις τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα. Ἡ Διοίκησις ἀναγνωρίζει κάλλιστα τὴν ἀνάγκην τῶν ὅσων ἐλάβετε, καὶ τῶν ὅσων προβάλλετε νὰ ληφθοῦν μέτρων διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς νήσου σας. Ὅσον μὲν περὶ τῶν δεκαὲξ βρικογολετῶν, ὅπου ἀπεφασίσατε νὰ εὑρίσκωνται πάντοτε πρόχειρα, ἔχει καλῶς, καὶ ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τὰ πραχθέντα· περὶ δὲ τῶν Ψαριανῶν μυστίκων, ἐπειδὴ ταῦτα θέλουν χρησιμεύσει διὰ νὰ παραπλέουν ἀμφότερα τὰς νήσους Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, κρίνει ἀναγκαῖον ἡ Διοίκησις νὰ συνεννοηθῆτε καὶ μετὰ τῶν Εὐγενεστ. Προκρίτ. τῆς Ὕδρας, καὶ ὅπως τὸ ἐννοεῖτε ἁρμοδιώτερον, θέλετε γράψει συμφώνως πρὸς τὴν Διοίκησιν, ἡ ὁποία δὲν θέλει βέβαια ἀργηθῆ νὰ πράξῃ ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν δύναμίν της διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν νήσων σας. Περὶ δὲ τῶν χιλίων στρατιωτῶν, ἡ μὲν Διοίκησις δὲν λυπεῖται βέβαια οὔτε διαταγὰς, οὔτε μισθοὺς διὰ νὰ ἔλθωσι πολὺ περισσότεροι τῶν χιλίων· εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ἔφθασε κατάστασιν τὸ στρατιωτικόν . . . . νομίζει ἀδύνατον νὰ καταπεισθῶσι νὰ μεταβοῦν εἰς Σπέτσας. Μολονοῦτο σκεφθῆτε πάλιν περὶ τούτου καὶ ἀναφερθῆτε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1825.

καίτοι τῆς Ὕδρας ἐχούσης μεγαλήτερα πλούτη, ὡς θέλει καταδειχθῇ ἐν τοῖς ἑπομένοις, διότι αἱ Σπέτσαι, πρὸς τοῖς ἐν ταῖς ἐκστρατείαις πλοίοις, διετήρουν ἀποκλεισμένα δι' ἑτέρων πλοίων τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Πύλου (Νεοκάστρου), δι' ἄλλων δὲ διασπαρέντων ἐν ἀκαρεῖ, πρὶν ἢ ὑψώσῃ η Ὕδρα τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἀνήγγειλαν πρῶτοι καὶ διέδωκαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰ πλεῖστα παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ἀφοῦ ὅμως, ἐξαντληθέντων τῶν θησαυρῶν τῶν ἰδιωτῶν, ἤρχισεν ἡ κεντρικὴ Κυβέρνησις μετα τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου νὰ μισθοδοτῇ αὐτὴ τὰ ἐξερχόμενα εἰς ἐκστρατείας πλοῖα τῶν τριῶν νήσων, τότε τῆς ἐξόδου τῶν πλοίων οὔσης οὐχὶ ἔργον ἀτομικῆς θυσίας, οὔτε τῶν ἰδιοκτητῶν, οὔτε τῶν κοινοτήτων τῶν νήσων, ἀλλὰ μέσον ἐξοικονομήσεως τοῦ ναυτικοῦ ὄχλου, ἅμα δὲ καὶ πορισμοῦ τινος ἐνίων ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν συγγενῶν τῶν πλοιάρχων, τότε, λέγω, ἑκάστη νῆσος εἶχε συμφέρον νὰ ἐξάγῃ εἰς ἐκστρατείας καὶ ἀποκλεισμοὺς ὅσα ἠδύνατο, ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως, περισσότερα πλοῖα. Κατα τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ταύτην οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας, ὡς λόγον, τὸ ἄλλως δυσοικονόμητον τοῦ Ὑδραϊκοῦ λαοῦ φέροντες, καὶ ἐπαιρόμενοι εἰς τὸ ὅτι, ἐπηρέαζον τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν, ὡς ὄντος προέδρου τοῦ ἐκτελεστικοῦ τοῦ Γ. Κουντουριώτου, ἠξίωσαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξάγωσιν αὐτοὶ περισσότερα πλοῖα παρὰ τοὺς Σπετσιώτας καὶ τοὺς Ψαριανούς, λαμβάνοντες ἑπομένως κατ' ἀναλογίαν τῶν πλοίων καὶ μεγαλήτερον ἑκάστοτε ἐκ τοῦ δανείου ποσόν. Οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο ἄλλων νήσων ἠναντιώθησαν κατ' ἀρχὰς σφόδρα, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ συμβῇ δυσάρεστος καὶ πρωτοφανὴς μεταξὺ τῶν τριῶν νήσων ἔρις· ἀλλ' ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων ἔκαμε νὰ ὑπερισχύσῃ ὁ πατριωτισμός, καὶ δὴ ἀπεφασίσθη, προτροπῇ καὶ ἄλλων προκρίτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐστάλησαν παρὰ

τῇ Κυβερνήσει δύο μὲν πληρεξούσιοι τῶν Σπετσῶν ὁ Γ. Ἀνδροῦτσος καὶ Ἠλίας Θερμισιώτης, δύο ἐκ Ψαρῶν ο Σκανδάλης καὶ ὁ Μαρκὴς, καὶ δύο ἐξ Ὕδρας ὁ Γ. Σαχίνης καὶ ὁ Οὐγιουμπούγης, οἵτινες συνῆψαν σύμβασιν, ἐγκριθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὸν τύπον, καθ' ἣν ἐτηρήθη ἔκτοτε ὡς ἀναλογία τῆς δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως, ἐξόδου τῶν πλοίων ὡς ἑξῆς· 20 ἢ 21 πλοῖα ἐξ Ὕδρας, 15 ἢ 16, ἐκ Σπετσῶν, καὶ 12 ἢ 14 ἐκ Ψαρῶν. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ αἰτία καὶ ὁ λόγος τῆς τοσούτου παραμορφωθείσης καὶ διακωδωνισθείσης ὑπεροχῆς δῆθεν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πλοίων τῆς Ὕδρας, περὶ ἧς ὡς ἐκ γνωστῶν λόγων προερχομένης, ἔπρεπέ τινες, νομίζομεν, νὰ μὴ τολμήσωσι νὰ κάμωσι πολὺν λόγον.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀφοῦ μετὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπεδείχθη ἐναργῶς, ὅτι ἡ ὕπαρξις τῆς Ἑλλάδος, κυρίως εἰς τὰ ναυτικὰ μεγαλουργήματα ὠφείλετο, ἡ ἐν τῇ κεντρικῇ Κυβερνήσει πρώτη θέσις ἐδίδετο εἰς τοὺς Κουντουριώτας, οὐ μόνον καθὸ πρώτους τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας, ἀλλὰ καὶ ὡς φημιζομένους διὰ τὰ ἀνεξάντλητα πλούτη των, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς, ὅτι τὴν δευτέραν θέσιν κατεῖχον ἀμέσως οἱ Σπετσιῶται, καὶ ὅπως ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης προήδρευεν εἰς τὰ συμβούλια τῶν γερόντων τῆς Ὕδρας, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γεώργιος, χάριν αὐτοῦ, προήδρευε τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὰς Σπέτσας, ὁ μὲν γέρων Μέξης Ἰωάννης διὰ τῆς αὐτῆς σταθερότητος προηγόρευεν ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων τῇ πατρίδι εἰς τὰ συμβούλια τῶν Γερόντων Σπετσῶν, οἱ δὲ Μποτασαῖοι Παναγιώτης καὶ Γκίκας ἀντιπροήδρευον πάντοτε εἰς τὸ Ἐκτελεστικόν· εἰς δὲ τὰ Ψαρὰ ἐπίσης ὁ Νέστωρ τῶν Ψαριανῶν Ἀποστόλης καὶ λοιποὶ γέροντες, δι' ὅλων τῶν μέσων καὶ διὰ τελείας αὐταπαρνήσεως εἰς μόνην τὴν τοῦ ἔθνους ἀποκατάστασιν ἀπέβλεπον. Οὐδεὶς δὲ τῶν ἄλλων ἐγκρι-

των τοῦ ἔθνους· ἠμφισβήτησε σπουδαίως τὴν κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐπιῤῥοὴν καὶ ὑπεροχὴν τῶν τριῶν νήσων· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐταπεινώθη ἐνώπιον αὐτῶν, ὅταν ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ἔσχε τὴν ἐπιδεξιότητα ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν δύναμιν τῶν τριῶν νήσων πολιτικῶς καὶ πολεμικῶς ἡνωμένων, καὶ νὰ διαχειρισθῇ ἐπωφελῶς τὸ Ἀγγλικὸν δάνειον (α).

Το Διοικητικὸν σύστημα τῶν Σπετσῶν κατ' ἀρχὰς ἦτο μὲν ὀλιγαρχικὸν, διότι μόνοι οἱ πλουσιώτεροι ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διάσκεψιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μετεῖχε καὶ Δημοκρατικότητος, διότι ἕκαστος νεόπλουτος αὐτοδικαίως εἰσήρχετο εἰς τὴν τῶν Προὐχόντων (οἰκοκυραίων) ὁμήγυριν, τῆς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς ἦτον ἀπεριόριστος. Οἱ Οἰκοκυραῖοι οὗτοι ἐσκέπτοντο καὶ ἀπεφάσιζον τα περὶ τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου, περὶ ὑγειονομικῶν μέτρων ἕνεκα τῆς ἀδιαπόπως μαστιζούσης τότε τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν πανώλους, περὶ εἰσπράξεως συνεισφορῶν καὶ τῶν ἀποστελλομένων εἰς τὸν Τουρκικὸν ναύσταθμον ναυτικῶν στρατευσίμων, καὶ περὶ παντὸς ἄλλου ἀντικειμένου ἀφορῶντος τὰς σχέσεις τοῦ τόπου πολιτικῶς μὲ τὴν Τουρκικὴν Δυναστείαν, καὶ τὰς μεταξὺ τῶν πολιτῶν διαφορὰς· ὡς καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν πλοίων ἀνέθετον πολλάκις εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τεσσάρων ἢ πέντε μόνον Προὐχόντων (β).

(α) Εἰς μικρὰν ἀπόδειξιν, ὅτι ἐν ὀνόματι καὶ τῶν τριῶν νήσων ὁμοῦ τὰ πάντα ἐν δειναῖς περιστάσεσιν ἐνηργοῦντο, φέρομεν τὸ ἑξῆς ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ν. Σπηλιάδου, Τόμ. Α. σελ. 436. « Τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν καὶ οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας, καὶ τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς (Ἰανουαρίου 1823) προσκαλοῦσιν ὡς ἐκ τῶν τριῶν νήσων, Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, τοὺς κατοίκους ὅλων τῶν ἐλευθέρων νήσων τῆς Ἑλλάδος, νὰ στείλωσιν εἰς Ὕδραν παραστάτας καὶ πληρεξουσίους, διὰ νὰ στερεώσωσι τὴν πέρυσιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ψηφισθεῖσαν Κυβέρνησιν κτλ. ».

(β) Ἐκ μέρους τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Καγκελαρίας, εὑρέθη ἀναγκαῖον ἡ τυ-

Ἐνίοτε δὲ ἀνεφέροντο αἱ ἐνστάσεις αὐτῶν καὶ εἰς τὴν τοῦ λαοῦ ἐπιδοκιμασίαν· ὅστις ὅμως ἔλυε τὸ ζήτημα πολλάκις μὲν ἡσύχως καὶ ἀταράχως, πολλάκις δὲ καὶ καθ' ὃν τρόπον οἱ λαοὶ ἐθίζουσι νὰ λύωσι τὰ ζητήματα, ὁσάκις μάλιστα ὑποκινοῦνται ὑπὸ κομματικῶν συμφερόντων τῶν κομματαρχῶν.

Ὑπηρέτουν πάντοτε οἱ Προὔχοντες τῶν Σπετσῶν ἀμισθί, ἐνῷ ἄλλων τινων νήσων οἱ Δημογέροντες ἐλάμβανον ἀνάλογόν τινα ἀντιμισθίαν· αἱ δὲ ἀποφάσεις τῶν οἰκοκυραίων τούτων, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ἔγγραφον ἀποῤῥέον ἐξ αὐτῶν, ἀγραμμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄντων, μόνον χαρακτῆρα ἐπισημότητος ἔφερον τὴν Σφραγίδα τῆς Κοινότητος, ἥτις διῃρημένη εἰς τέσσαρα τμήματα, φέροντα ἐν τῷ ὅλῳ τὴν εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐφυ-

---

μιότης σας Κὺρ Θεοδωράκη Μέξη, ὁμοῦ μὲ τοὺς κάτωθεν κὺρ Δημήτριον Μαλοχίνην, κὺρ Ἀναγνώστην Κολομπότασην, καπετὰν Χριστόδουλον Κούτσην, καὶ καπετὰν Ἀνδρέαν Χ. Ἀναργύρου νὰ ἐπιστατῆτε εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν καραβίων δικαίως καὶ ἀφιλοπροσώπως, ὅταν ἀκολουθῇ καμμία δύσκολία, τόσον ἐπάνω εἰς τὰ φόντα (κεφάλαια), ὅσον καὶ εἰς τὰ διάφορα, καὶ ὅσον εἰς τὰς πραγματείας, ἢ καὶ διαφορὰς ὁποῦ ἐμποροῦν νὰ ἔχουν οἱ μαρινάροι μὲ τοὺς Καπεταναίους, ἢ οἱ Καπιτάνιοι μὲ τοὺς Παρτσινεβέλλους (συμμετόχους) καὶ καμπιαδόραις (δανειστὰς κεφαλαίων) καὶ εἰς ὅσα ἄλλα ἀνήκουν εἰς τὰ καράβια μικρὰ μεγάλα, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀποφασίσετε ἀφοῦ ἐξετάσετε τὰ πράγματα καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ καθενὸς ἕνα πρὸς ἕνα θεοσεβῶς καὶ μὲ ὅλην τὴν ὀρθότητα, καὶ εὕρῆτε εὔλογον, πέρνοντες ἂν τύχῃ καμμίαν φορὰν καὶ συμβουλὴν ἔξωθεν ἀπὸ κανένα πραγματευτὴν, θέλει ἔχει ὅλον τὸ κῦρος, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἠθέλατε ἀποφασίσει, θέλετε τὸ παρουσιάσει ἐγγράφως εἰς τὸν ἐδῶ Ἰβραὴμ Τσαβούσην Ζαμπίτην μας, καὶ αὐτὸς θέλει ὀρδινάρει (διατάξει) νὰ ἐξακολουθῆται καὶ νὰ γίνεται χωρὶς κανένα δισταγμὸν καὶ ἐναντιότητα.

Σπέτσαις 26 Φεβρουαρ. 1804.

Δημητρ. Λάζαρης, Γκίκας Νικόλα, Νικ. Λάζαρης, Παναγ. τοῦ Γιάννη Βετσορίου, Χ. Γιάννης Σπυρίδου, Ἀναστ. τοῦ Γιάννη Κυριάκου, Σάντος Θεοδωράκη, Γεώργ. Μπούκουρης, Κωνστ. Μουργιάτης.

(ἐκ τῶν Δημοτ. ἀρχ. Σπετσῶν).

Ἀλλὰ καὶ ἡ προστασία αὕτη ὡς βεβιασμένη, πολλάκις δὲ καὶ καταπατουμένη, δὲν παρεῖχε φυσικῷ τῷ λόγῳ ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν, ἥτις ἀπαιτεῖται προς διευκόλυνσιν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐμπορίου. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἀνεδείχθη Στόλαρχος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ὁ Χουσεῖν πασσᾶς (α) ἀνὴρ νουνεχὴς καὶ πολιτικὸς, αἱ ναυτικαὶ νῆσοι ἀπήλαυσαν πολλῷ μεγαλητέραν ἐλευθερίαν καὶ προστασίαν παρ' αὐτοῦ, δυνηθέντος νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαξίως τοὺς ναυτικούς μας.

Τὰ παρὰ τοῦ εὐφυοῦς ἅμα τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τούτου Στολάρχου πρὸς οὐδετέρωσιν τῆς Ῥωσσικῆς ἐπιῤῥοῆς παραχωρηθέντα προνόμια, ἅτινα ἦσαν, ἡ αὐτοδιοίκησις, ἡ μεγάλη ἐλευθερία τῶν νησιωτῶν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ἄδεια κατασκευῆς μεγάλων πλοίων (β), ἡ ἔκτοτε καὶ εἰς τὸ μετα ταῦτα εὐτυχὴς

---

de Spezia, d' Ipsara, de Mycone, se porter dans toutes les mers du Levant, et naviguer depuis Kerson, jusqu' à Gibraltar· ils approvisionnaient le marché de Constantinople: ils négociaient en Egypte: ils pénétraient jusqu' en Amerique: sous leur double pavillon Turc où Moscovite, ils n' étaient pas à l' abri de l' attaque des pirates Algeriens qui attira bientot une proie si riche: mais ce danger ne fit que les aguerir ; ils construisirent de plus grands vaisseaux, ils les armèrent de canons ».

(α) Λέγεται ὅτι οὗτος κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Χριστιανοὺς, καὶ ὅτι νηπιόθεν τὸν εἶχον ἀναγκάσει οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐξομώσῃ.

(β) Περιοδεύοντος τοῦ Στολάρχου τούτου εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος μὲ τὸν στόλον του, ἀνηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι εἰς Σπέτσας κατεσκευάζοντο μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα, καὶ ὅτι σκοπὸς τῆς κατασκευῆς τῶν πλοίων τούτων ἦν ἡ κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπανάστασις. Ὁ Στόλαρχος μαθὼν τοῦτο διευθύνθη μεθ' ὅλου τοῦ στόλου του εἰς Σπέτσας, ὅπου πραγματικῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἀδελφοὶ Μέξιδες Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος κατεσκεύαζον ἓν μέγα τῳόντι πλοῖον ἕως τεσσαράκοντα πήχεων ἢ 120 ποδῶν ἀγγλικῶν μήκους τροπίδος. Ὁ Στόλαρχος ἀποβὰς εἰς τὴν νῆσον ἐπορεύθη ἀμέσως εἰς τὸ ναυπηγεῖον συνωδευμένος καὶ ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Ὕδρας Γ. Βούλγαρη, εἰς ὃν μάλιστα

ανάπτυξις του εμπορίου, ένεκα του γενικού αποκλεισμού της Γαλλίας και του Ηπειρωτικού συστήματος του Ναπολέοντος, τα ως εκ τούτων εισαγόμενα μεγάλα πλούτη, νέαν και ζωηροτέραν τάσιν δόντα εις την τύχην των ναυτικών μας, υπηγόρευσαν εις αυτούς και την ανάγκην Διοικήσεως τινός συστηματικωτέρας, και συντάξεως εμπορικού τινος κανονισμού· έκτοτε το Διοικητικόν σύστημα μετεβλήθη ουσιωδώς, διότι Βέης, ή Διοικητής τις εκ των εντοπίων χειροτονούμενος υπό του μνησθέντος Στολάρ-

---

απεδέδετο και ἡ καταγγελία. Ὁ Ἰωάννης Μέξης, φημιζόμενος ἐπὶ πλούτῳ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ καὶ νὰ κρυβῇ εἰς τὸ Λεωνίδιον τῆς Λακωνίας, οὐδεμίαν δίδων ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν Τουρκικὴν Δικονομίαν· ἐπαρουσιάσθη δὲ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Θεόδωρος· ὁ Στόλαρχος καί τοι ἰδὼν καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ ναυπηγοῦ τὸ μέγεθος τοῦ πλοίου, δὲν ἠρκέσθη ὅμως, ἀλλὰ λαβὼν τὸν πῆχυν, ἀφοῦ κατεμέτρησε τὸ πλοῖον ἰδίαις χερσὶν, ἔῤῥιψεν αὐτὸν χαμαὶ, συνεχάρη τὸν Θεόδ. Μέξην διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλονὴν τοῦ πλοίου, καὶ εὐχηθεὶς πλούσια κέρδη, ὡμολόγησεν αὐτῷ, ὅτι τῷ εἶχε γίνει ψευδὴς καταγγελία ἀπὸ φθονεροὺς ἀνθρώπους ὅτι τὸ πλοῖον ἦτον ἔτι μεγαλήτερον· δοὺς δ' αὐτῷ τὴν ἄδειαν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν περαίωσιν τῆς κατασκευῆς τοῦ πλοίου, καὶ φιλοδωρήσας καὶ τὸν ναυπηγὸν μεγαλοπρεπῶς, ἀνεχώρησεν. Τὸ πλοῖον τοῦτο κατὰ τὸν πρῶτον αὐτοῦ διάπλουν εἰς τὴν Εὐρώπην διευθυνόμενον μὲ φορτίον σίτου, συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων, καὶ ἐδημεύθη καὶ τὸ πλοῖον καὶ τὸ φορτίον, ἠχμαλωτίσθη δὲ συγχρόνως καὶ ὅλον τὸ πλήρωμα συγκείμενον ἐξ 70 περίπου ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἰω. Μέξη Θεόδωρος, νέος ἔτι ὢν εἰς ἡλικίαν 16—18 ἐτῶν, καὶ μόλις μετὰ παρέλευσιν καιροῦ καὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ κατωρθώθη νὰ ἐλευθερωθῶσι μόνον οἱ ἄνθρωποι· ἡ χρηματικὴ ἀξία τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ φορτίου ἀνέβαινεν εἰς ἐννενήκοντα περίπου χιλιάδας διστήλων, διότι πρὸς μὲν κατασκευὴν τοιούτου μεγέθους πλοίου ἀπητοῦντο τότε περὶ τὰς 40 ἢ 50 χιλιάδας διστήλων, τοῦ φορτίου δὲ ἡ ἀξία ἐπίσης ἀνέβαινεν εἰς ἴσον ποσὸν, διότι ὁ σῖτος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπωλεῖτο πρὸς 2 ἢ 3 δίστηλα ἕκαστον κοιλὸν Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Μέξαι, τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπηνώρθωσαν τὴν κολοσσαίαν ταύτην ζημίαν των ἀπὸ κέρδη τῶν ἄλλων πλοίων των. Τοσοῦτον μυθώδη ἦσαν τὰ θαλάσσια κέρδη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ τοιούτους διέτρεχον κινδύνους οἱ κερδίζοντες αὐτά.

γίστην ἀνάγκην, εἰς ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ εἰς ἄλλους ἀγαθοεργοὺς σκοπούς, ὡς νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ ἄλλα παρόμοια, ἐχρησίμευον δυστυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοὺς κατέχοντας τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν τόπον, ὡς μέσον τοῦ νὰ καταβάλωσι τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους των, καὶ νὰ διαφθείρωσι τὸν ἁπλοϊκὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων.

Ἐν τούτοις ὅσον μεγάλα ἦσαν τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κέρδη, ἅτινα ἐξῆψαν φυσικῷ τῷ λόγῳ τὴν φιλοκέρδειαν τῶν ναυτικῶν μας, τοσοῦτον καθίσταται περίερ-

---

πιτάνιος μὲ τοὺς συντρόφους καὶ οἱ Παρτζινέβελλοι, πρέπει νὰ χρεωστοῦν ν' ἀναπληρώνουν ὅλην τὴν ζημίαν αὐτὴν καὶ ὄχι ἀλλέως.

Ε'. Ἕνα καράβι ἐχάθη, Κύριος φυλάξοι, καὶ ἡ σερμαγιὰ ἐγλύτωσε νὰ ἦναι τότε διὰ τοὺς καμπιαδόρους, χωρὶς νὰ λάβουν οἱ Παρτζινεβέλλοι τοῦ καραβίου ὀβολὸν διὰ ἀβαρία· παρομοίως ἀκούεται καὶ εἰς τὴν σιρμαγιὰ ὁπόταν πατίρῃ καὶ τὸ καράβι γλυτώσῃ, νὰ μὴν ἔχουν νὰ κάμουν οἱ καμπιαδόροι ἀπὸ τὸ καράβι νὰ ζητοῦν ἀβαρίαν.

ΣΤ'. Ὁ Καπιτάνιος εὐθὺς ὁποῦ ἤθελε εὔγει ἀπὸ τὸ Πόρτον, ἡ πρώτη φροντίς του πρέπει νὰ ἦναι νὰ φανερώνῃ εἰς τοὺς συντρόφους του μὲ ὅλην τὴν καθαρότητα τὴν σιρμαγιά του ὅλην ὁποῦ ἔχει καὶ ἔπειτα εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν πώλησιν νὰ κρατῇ καθαρὸν λογαριασμόν, διὰ νὰ μὴ παραπονοῦνται. ἔπειτα οἱ σύντροφοι εἰς τὸ ν' ἀποκρίνωνται τὴν ζημίαν ὅταν τύχῃ, καὶ νὰ φεύγουν ν' ἀφήνουν τὸ καράβι, διατὶ εἰς τέτοιον τρόπον ὁ Καπιτάνιος θέλει ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν νὰ ἀνατρέχῃ εἰς κάθε κριτήριον νὰ τοὺς παιδεύῃ, ἢ διὰ τὴν ζημίαν, ἢ διότι δὲν ἐφύλαξαν τὴν ὑπόσχεσίν τους, ὡς σύντροφοι, ἐπάνω εἰς τὴν πραγματείαν νὰ φέρουν τὸ καράβι ἐκεῖ, ὅθεν ἐκίνησαν. Τὸ καράβι ὁποῦ ἤθελε πιάσει τὴν σιρμαγιά, ἢ ἤθελε κερδίσει ὀλίγον τι, ἢ καὶ πιάσει μόνον τὰ διάφορα εἰς αὐτὰ τὰ περιστατικά, ὁ καπετάνιος καὶ οἱ σύντροφοι θέλει ἔχουν χρέος ἄφευκτον, ἐρχόμενοι ἐδῶ, σὺν Θεῷ, νὰ παρασταίνωνται εἰς τὴν Καγγελαρίαν, δείχνοντες τοὺς λογαριασμούς των καθαροὺς καὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως, καὶ τότε ἡ Καγγελαρία θέλει διορίσει τοὺς πλέον τιμημένους οἰκοκυραίους καὶ πλειοτέρους καπετάναίους καὶ παρτζινεβέλλους νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ διακρίνουν καὶ ν' ἀποφασίσουν ἐκεῖνο ὁποῦ πρέπει νὰ γένῃ.

1814, Ἰουνίου α', Σπέτσαις.

(Τ. Σ.) Οἱ Γέροντες καὶ Προεστοὶ τῆς Νήσου.

γος καὶ ἡ γνῶσις τῆς μεταξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν πλοίων, τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν ναυτῶν, διανομῆς αὐτῶν. Οὐδεὶς ναύτης ἐντόπιος ἐμισθοῦτο, κατὰ τοὺς διάπλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἀγορὰν ἑνὸς φορτίου σίτου ἀπῃτοῦντο πολλὰ κεφάλαια (διότι, ὡς προανεφέραμεν, τότε ἕκαστον μέτρον ἢ κοιλὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἐτιμᾶτο ἀντὶ 2 ½, ἢ 3 διστήλων), συνεισέφερον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν κεφαλαίων ἅπαντες, καὶ ἰδιοκτῆται τῶν πλοίων, καὶ ναῦται καὶ ἄλλοι κεφαλαιοῦχοι. Πολλάκις μάλιστα ναῦται, ἔχοντες χρήματα (καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ περισσότεροι), προετίμων νὰ ναυτολογηθῶσιν ἐπὶ πλοίων ἐχόντων ἀνάγκην κεφαλαίων, διὰ νὰ βάλωσι καὶ ἐκεῖνοι εἰς ἐνέργειαν τὰ ὀλίγα κεφάλαιά των, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ λάβωσιν, ἐκτὸς τοῦ ἀτομικοῦ μεριδίου των, καὶ τὸ ἐκ τῶν κεφαλαίων των ἀνάλογον κέρδος.

Συνεπείᾳ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρω κανονισμῷ περιγραφομένων ὑποχρεώσεων, ὁ πλοίαρχος καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξαγωγῆς ὤφειλε νὰ ζητήσῃ τὴν συναίνεσιν τοῦ πληρώματός του, ὡς πρὸς τὴν ἀγορὰν τοῦ φορτίου, καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς πωλήσεως, ὡς πρὸς τὴν πώλησιν αὐτοῦ. Εὔκολον εἶναι νὰ ἐννοήσῃ τις ἐνταῦθα, ὅτι πολλάκις συνέβαινε καὶ διαφωνία τις εἰς τὸ πλήρωμα, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἡ γνώμη τῶν πλειόνων ὑπερίσχυε, καὶ πολὺ σπανίως συνέβαινε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ ἐναντία τοῦ πλοιάρχου γνώμη. Μετὰ δὲ τὴν πώλησιν τοῦ φορτίου, τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα κέρδη, διενέμοντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καθ' ὁδὸν, ἐν τῇ κατὰ τὸν διάπλουν ἐπανόδῳ, οὕτως: Ἀφοῦ πρῶτον ἀφῃροῦντο οἱ τόκοι τῶν κεφαλαίων, κατὰ τὸν Κανονισμὸν, τὰ πρὸς τροφὴν καὶ λοιπὰ τοῦ πλοίου ἔξοδα, ὁ ὑπὲρ τῆς Κοινότητος φόρος τῶν 5 0/0, καὶ ἓν μερίδιον πρὸς ὄφελος τῆς Δημοτικῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὰ λοιπὰ κέρδη ἐγίνοντο τόσα διπλᾶ ἴσα μερίδια, ὅσα ἄτομα ἠρίθμει τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου· καὶ τὰ

πολλαὶ καὶ ἄλλαι νῆσοι καὶ λιμένες τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου εἶχον καὶ πλοῖα καὶ κεφάλαια καὶ ναύτας, μόνοι οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν νήσων Σπετσῶν, Ὕδρας καὶ Ψαρῶν μετείρχοντο τὸ ἐπικινδυνώτατον τοῦτο εἶδος τοῦ ἐμπορίου, καὶ δι' αὐτῶν ἐσχημάτισαν, ἐν ὀλίγῳ χρόνου διαστήματι, τὰς κολοσσιαίας ἐκείνας χρηματικὰς περιουσίας, ἃς ἡ Θεία Πρόνοια ἐν τῇ ἀκατανοήτῳ αὐτῆς οἰκονομίᾳ, προώρισεν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτησίας.

Ἵνα δώσωμεν δὲ ἰδέαν τινὰ ἀκριβεστέραν περί τε τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐμπορικῶν καὶ ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Σπετσιωτῶν, δὲν κρίνομεν ἄπο σκοποῦ ν' ἀναφέρωμεν ἐν συντόμῳ, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἐμπορικωτάτην πόλιν τῆς Ὀδησσοῦ εἶχον στερεὰς ἰδιοκτησίας ἀξίας λόγου, πρὸς εὔκολον απόκτησιν τῆς Ῥωσσικῆς προστασίας, τὰς ὁποίας ἐξεποίησαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἕνεκεν αὐτῆς, καὶ διάφοροι πλοίαρχοι εἶχον ταξειδεύσει πρὸ αὐτῆς καὶ μέχρι τῆς Ἀμερικῆς ἄνευ ὁδηγῶν, ὅπερ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Εὐρωπαίους ἔκαμεν οὐ σμικρὰν ἐντύπωσιν (α).

(α) Ἐκ τούτων εἰσὶν ὁ Βασίλ. Θ. Βασιλείου ἢ Γκίνης, καὶ ὁ Ἰωάννης Μπούκουρης· ὁ τελευταῖος μάλιστα ὅστις διεκρίνετο οὐ μόνον διὰ τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς ναυτικὰς γνώσεις του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἄκτόητον καὶ ῥιψοκίνδυνον τοῦ χαρακτῆρός του, προκειμένου νὰ ναυλώσῃ τὸ πλοῖόν του ἐπωφελῶς ἐκ Βαρκελλώνης τῆς Ἱσπανίας διὰ τὴν Ἀμερικὴν, ἐπειδὴ οἱ ναυλωταὶ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ναυλώσωσι διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι δὲν εἶχε καὶ δὲν ἤθελε νὰ συμπαραλάβῃ ὁδηγὸν Εὐρωπαῖον, αὐτὸς ἐπιμένων νὰ τοῖς ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὁδηγοῦ, παρακατέθεσεν ὡς ἐγγύησιν ὅλα τὰ κεφάλαιά του, καὶ κατορθώσας τὴν ναύλωσιν τοῦ πλοίου του, ἐξετέλεσε τὸν διάπλουν του καὶ εὐτυχῶς καὶ ταχέως μὲ Ἱσπανοὺς ναύτας, μὴ παρακολουθησάντων αὐτὸν τῶν Σπετσιωτῶν ναυτῶν του, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὅτι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ ὁδηγόν· ἐπανελθὼν δ' ἐξ Ἀμερικῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 εἰς Βαρκελλώνην, καὶ

Τὰ τῆς παιδείας ὅμως ἐχώλαινον μεγάλως καὶ εἰς τὰς Σπέτσας, ὅπως καὶ εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Μόνον δὲ τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα ἐδιδάσκοντο, καὶ ταῦτα ὑπὸ ἱερέων καὶ ἄλλων ὀλιγογραμμάτων διδασκάλων· ὅτι δὲ ἐνδιέφερε τὰ μέγιστα τοὺς διδασκομένους τότε, ἦτον ἡ Ἀριθμητικὴ, τῆς ὁποίας εἶχον μεγίστην ἀνάγκην εἰς τοὺς λογαριασμούς των, καὶ ὁ καλῶς διδαχθεὶς τα τέσσαρα πάθη τῆς Ἀριθμητικῆς, καὶ τὴν μέθοδον τῶν τριῶν, τῶν πέντε καὶ τῶν ἐννέα, κατὰ τὴν

διαλύσας τὸ ἐξ Ἱσπανῶν πλήρωμά του, ἀπεφάσισε καὶ ἔφερεν εἰς Σπέτσας τὸ πλοῖόν του (τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο καὶ μικρὸν) μετὰ μόνων τριῶν ἄλλων προσώπων, ἤτοι τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου, τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Νικολ. Μπούκουρη καὶ ἑνὸς Ἱσπανοῦ χωλοῦ μαγείρου, καί τοι κομίζων μεγάλα κέρδη εἰς μετρητὰ καὶ κριμέζον. Ὁ αὐτὸς πωλήσας τὸ 1835 χάριν συμφέροντος εἰς Κάδιξ, τό τε πλοῖόν του καὶ δύο φορτία του, ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας μετὰ δύο μόνον Σπετσιωτῶν ναυτῶν του ἐπὶ μικρᾶς τινος Ἱσπανικῆς λέμβου, ἣν ἐπὶ τούτῳ ἠγόρασεν εἰς Κάδιξ. Τὴν τόλμην του ταύτην ἡ τότε Ἑλλην. Κυβέρνησις ἐπήνεσε διὰ Β. Διατάγματος, ὡς ἑξῆς·

Ἀρ. Πρ. 13. Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Δ. Ὁ ὑπολιμενάρχης Σπετσῶν.

Πρὸς τὸν Κ. Ἰω. Γ. Βούκουρην Πλοίαρχον κτλ.

» Δυνάμει Β. Διατάγματος ἀπὸ 19/31 τοῦ λήξαντος ἀρτίως μηνὸς Δεκεμβρίου, 1835, σπεύδομεν νὰ σᾶς ἐκφράσωμεν, Κύριε, τὴν εὐχαρίστησιν τῆς Α. Μ. διὰ τὴν ὁποίαν ἐδείξατε κατὰ τὴν ἀπὸ Ἱσπανίαν εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ μικρᾶς λέμβου ἐπιστροφήν σας, ἐμπειρίαν περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ τόλμην.

Ταύτην δὲ τὴν Ὑψηλὴν τῆς Α. Μ. εὐχαρίστησιν μετοχετεύομεν κατὰ συνέπειαν προσκλήσεως τοῦ Κεντρικοῦ Λιμενάρχου Ὕδρας ὑπ' ἀριθ. 2109, ἐκδοθείσης δυνάμει Διαταγῆς τῆς ἐπὶ τῶν Ναυτ. Β. Γραμμ. τῆς Ἐπικρατείας, ὑπ' ἀριθ. 11040, τοῦ 1835.

Τῇ 5 Ἰανουαρίου 1836.

(Τ. Σ.) Ὁ ὑπολιμεν. Γεώργιος Ὀρλάνδος.

Ὁ φιλόπατρις οὗτος ἀνὴρ ἐδωρήσατο εἰς τὸ ἔθνος ἐπὶ τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὰς ὑπὲρ πατρίδος χρηματικὰς θυσίας του ἐκ δρ. 60,000 καὶ φέρει εἰς χεῖράς του ἐπίσημον εὐχαριστήριον τοῦ Κυβερνήτου.

μέθοδον τοῦ Γλυτσουνίου, ἐθεωρεῖτο τέλειος μαθητής. Πολλοὶ ὅμως ἐκ τῶν ὅλως ἀγραμμάτων ἔκαμνον τοὺς λογαριασμούς των διὰ τῶν κυάμων, καὶ ἐν τούτοις οἱ λογαριασμοί των ἦσαν ὀρθοί.

Οἱ Σπετσιῶται ἦσαν ἰδιαζόντως φιλότιμοι, ῥιψοκίνδυνοι, σοβαροὶ καὶ τίμιοι· ζῶντες δὲ μὲ ἁπλούστατα ἤθη, καὶ σεμνότητα παραδειγματικήν, μόνα τα ἐκ παραδόσεως ἔθιμα εἶχον ὡς Νομοθεσίαν, καὶ μόνη ἡ Θρησκεία καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ συνειδότος ἐχειραγώγουν αὐτοὺς εἰς τὴν τιμιότητα καὶ τὴν καλὴν πίστιν ἐν ταῖς συναλλαγαῖς των. Τὰ χρεωστικὰ ὁμόλογα ἦσαν ἄγνωστα εἰς αὐτοὺς κατὰ τοὺς παλαιοτέρους χρόνους, μᾶλλον δ' ἐλογίζετο ἡ ἀπαίτησις ὁμολόγου, ὡς ἔνδειξις κακῆς πίστεως, ἐκ μέρους τοῦ δανειστοῦ, καὶ μόνη ἡ προφορικὴ ὑπόσχεσις, ἢ τὸ πολὺ, ἡ ἐν τῷ καταστίχῳ τοῦ δανειζομένου ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐγγραφὴ τοῦ χρέους ἦν ἀποχρῶσα ἀπόδειξις. Τοσοῦτον δὲ ἦν ἀσυνήθης ἡ χρῆσις τῶν ὁμολόγων, ὥστε καὶ μετὰ τὴν μερικὴν εἰσαγωγὴν τῆς χρήσεως αὐτῶν, ἔκ τινων παροίκων Πελοποννησίων, πολλὰ τῶν ὁμολόγων ἐκείνων ἐξοφλούμενα, ἔμενον καλῇ τῇ πίστει εἰς χεῖρας τῶν δανειστῶν, ὑπισχνουμένων τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα σώζονται ἀναμφιβόλως καὶ μέχρι σήμερον, μὴ ἐξαφανισθέντα, εἴτε ἐξ ἀμελείας, εἴτε ἐκ κακῆς προθέσεως τῶν κατόχων.

Ὅ,τι εἴπομεν μέχρι τοῦδε περὶ τῶν Σπετσῶν ἰδίως, ἐφαρμόζονται, κατὰ το μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο ναυτικὰς νήσους. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτῆς σοφίᾳ, προετοιμάζουσα τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, προεσχέτισεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον σειρὰν μεγάλων περιστατικῶν, ὅπως παρασκευάσῃ εἰς τὴν ναυτικὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν μικρῶν τούτων θαλασσίων βράχων, οὐχὶ μόνον πλούτη καὶ θησαυροὺς ἀφθόνους, ἀλλὰ καὶ πλοῖα καὶ ἄνδρας ἐμπειροπολέμους

καὶ τολμηροὺς, ἱκανοὺς νὰ πατάξωσι τὸν ἐχθρὸν, μὲ ὅλα τὰ μεγάλα μέσα του καὶ τοὺς γιγαντιαίους στόλους του, νὰ δοξάσωσι δὲ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰς μικρὰς νήσους των, μιμούμενοι τοὺς ἐν Σαλαμῖνι καὶ Μυκάλῃ προγόνους των.

Ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1821, ἀναγνωρίζουσα τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν ναυτικῶν, δημοσίᾳ καὶ ἐν Ἐθνικαῖς Συνελεύσεσιν ἐκήρυξε τὴν εὐγνωμοσύνην της, καὶ ὑπεσχέθη πολλάκις τὴν ἀνάλογον ἀποζημίωσιν καὶ ἱκανοποίησιν αὐτῶν. Ἡ δυναστεία ὅμως τοῦ Ὄθωνος στρεβλώσασα, ὡς μὴ ὤφειλε, τὰς ἐθνικὰς βουλήσεις, κατεπάτησε καὶ περιεφρόνησεν ἀναιδῶς (ἐκτὸς ὀλίγων μὴ δικαίων ἐξαιρέσεων) καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς θυσίας τῶν ναυτικῶν, καὶ ἰδίως μάλιστα παρεγνώρισε καὶ ἠδίκησεν ἐκ προθέσεως τὴν πρωτομάρτυρα νῆσον τῶν Σπετσῶν, ὡς πρὸς τὴν ἀπονομὴν τῶν ναυτικῶν βαθμῶν καὶ ἀποδοχῶν τοῦ σημερινοῦ ἐθνικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Εἴθε οἱ μεταγενέστεροι νὰ λάβωσι τὴν εὐτυχίαν να εὐλογήσωσι τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου Α', ἐκ τῆς Βασιλείας τοῦ ὁποίου πλήρης δικαιοσύνη καὶ πατρικότης προσδοκᾶται.

Κατὰ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἑκάστη νῆσος ἐδιοικεῖτο ὑπὸ σύστημα Δημογερόντων, ἐκλεγομένων παρὰ τῶν Προκρίτων καὶ τοῦ λαοῦ ἑκάστης νήσου. Ἀλλ' εἰς μὲν τὴν Ὕδραν ἡ προεδρεία ἦν ἀμετάθετος, διότι οὐδέποτε ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τῆς Κουντουριωτικῆς οἰκογενείας, ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῆς καὶ τῆς μεγάλης φρονήσεως τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, εἰς δὲ τὰς Σπέτσας δημοκρατικώτερον πολιτευομένας, μετέβαινε διαδοχικῶς, ὁτὲ μὲν εἰς τὸν Ἰωάννην Μέξην, ὁτὲ δὲ εἰς τοὺς Μποτασαίους, τοῦ μὲν ὑποστηριζομένου ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν, τῶν δὲ ἐξασκούντων δημοτικότητα περισσοτέραν εἰς τὸν τόπον. Τὰ αὐτὰ δὲ, φρονοῦμεν, συνέβαινον, ὡς ἔγγιστα, καὶ εἰς τὰ Ψαρὰ, τῶν ὁποίων ὁ τύπος τῆς τοπικῆς διοικήσεως, ἐκτὸς μικρῶν τινων ἐξαιρέσεων, ὡμοίαζε πολὺ τὸν τῶν

Σπετσῶν. Ὅσον δὲ δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐν εἴδει Δικτατορίας, ὑπεροχὴ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ἐν Ὕδρᾳ, ὑποχωρούντων πως τῶν ἄλλων κομμάτων, ἦτο πλέον λυσιτελὴς, παρὰ τὴν συνεχῆ μετάβασιν τῆς ὑπεροχῆς ἀπὸ τοῦ μὲν εἰς τὸν δὲ ἐν Σπέτσαις· διότι φαίνεται ὅτι, πᾶν ὅ,τι ἐκεῖ ἀπεφασίζετο, ἀφορῶν εἴτε τὰ ἐπιτόπια πράγματα, εἴτε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου, ἦτο μονιμώτερον, ἐνῷ ἀπεναντίας εἰς τὰς Σπέτσας δύναται νὰ φανῇ ὅτι, ὅ,τι σήμερον ἀπεφασίζετο ὑπὸ τῆς ἐπιῤῥεαζούσης τὸν λαὸν φατρίας, αὔριον κατεστρέφετο ὑπὸ τῆς ἄλλης, τοσοῦτον εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐκ τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ τῆς ἀντιδράσεως ἐγεννᾶτο οὐ σμικρὰ περὶ τὰ καλὰ μεταξὺ τῶν σχηματιζόντων τὰ δύο στρατόπεδα πλοιάρχων ἅμιλλα. Ἐκ τοιούτων δ' αἰτιῶν, καὶ διότι ὁ μὲν ἐνθουσιασμὸς ἦν ἴσος εἰς ἅπαντας, οὐδεμία δ' ὑπερέχουσα ἀτομικὴ ἱκανότης ἦν ἀνεγνωρισμένη μεταξὺ τῶν πλοιάρχων, ἐπήγασεν, ὥστε ἀπὸ τὰς δύο γειτνιαζούσας νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν εἰς τοὺς πρώτους μάλιστα χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως ν' ἀναφαίνωνται ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς ναύαρχοι ἐξ ἑκάστης νήσου κατὰ πᾶσαν ἐκστρατείαν. Τοιοῦτοι ἀνεδείχθησαν, ἐκ μὲν τῆς Ὕδρας, ὁ Ἰάκωβος Τομπάζης, ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς, ὁ Λάζαρος Λαλεχὸς, ὁ Ἰωάν. Βούλγαρης, ὁ Πινότσης καὶ ὁ Ἀνδρέας Βῶκος ἢ Μιαούλης· ἐκ δὲ τῶν Σπετσῶν, ὁ Παναγιώτης Μπότασης, ὁ Ἀναστάσιος Ἀνδροῦτσος, ὁ Γκίκας Τσοῦπας, ὁ Ἰωάννης Α. Κυριακὸς, ὁ Θεοδόσιος Γκ. Μπότασης, ὁ Νικόλαος Ῥάπτης, ὁ Κωνστ. Βουκουβάλας, ὁ Νικόλαος Δ. Λαζάρου ἢ Ὀρλὼφ, ὁ Νικόλαος Σύρμας, ὁ Ἰωάννης Χρ. Κούτση καὶ ἄλλοι τινες, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι εἶχον μὲν τὰς διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἀπαιτουμένας ἰδιότητας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως καὶ τοῦ ὀλιγοχρονίου τῆς ἐξουσίας των, οὔτε ἐπρόφθανον, οὔτε ἠδύναντο ν' ἀποκτήσωσι τὸ σέβας καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν,

ἀπαιτουμένην ἐπιῤῥοήν. Μετὰ τὰ πρῶτα ὅμως ἔτη κατωρθώθη, ὥστε ἐν μὲν τῇ Ὕδρᾳ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ναυάρχου ἔπεσεν εἰς τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, ἄνδρα ἀληθῶς καὶ γενναῖον καὶ νοήμονα, καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν Προκρίτων ἀνήκοντα, εἰς τὰ Ψαρὰ εἰς τὸν ἔμφρονα Πρόκριτον Ἀποστόλην, εἰς δὲ τὰς Σπέτσας, εἰς τὸν πλοίαρχον Γεώργιον Ἀνδρούτσον, ἄνδρα γενναῖον μὲν τίμιον καὶ σοβαρὸν, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ἱκανότητος ἀναλόγου πρὸς τὴν ναυαρχικὴν θέσιν. Ὀφείλεται δὲ ἡ μὴ εὔστοχος αὕτη ἐκλογὴ αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην δημοτικότητα τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀναστασίου Ἀνδρούτσου, εἰς τὴν ἀντιζηλίαν τῶν φατριῶν, καὶ εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος.

Καθ᾽ ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἑκάστη ναυτικὴ νῆσος ἐδιοικεῖτο ἀνεξαρτήτως διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς Προυχόντων, μόνην τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν ἀναγνωρίζουσα ἀνωτέραν ἐξουσίαν, ἑκάστη δὲ μοῖρα στόλου ἐδιοικεῖτο ὡσαύτως ὑπὸ ἰδίου ναυάρχου ἢ ἀντιναυάρχου, ἐκλεγομένων, ἢ παρὰ τῶν συγκροτούντων τὴν μοῖραν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πλοιάρχων, ἢ παρὰ τῆς ἐντοπίου Διοικήσεως τῆς νήσου, εἰς ἣν ἀνῆκεν. Οὐδέποτε μοῖρα μιᾶς νήσου ἐτέθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ναυάρχου τῆς ἄλλης, καθότι τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς λίαν προσβλητικὸν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν φιλοτιμίαν ἑκάστης νήσου. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος, ἐξ οἱωνδήποτε ἀτόμων καὶ ἂν συνεκροτοῦντο, οὐδέποτε συνέχεον τὰ συμφέροντα τῆς μιᾶς μὲ τὰ τῶν ἄλλων νήσων, ἐκτὸς ἐπὶ γενικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν Διοίκησιν, καὶ τοὺς οἰκείους Ναυάρχους ἀνεγνώριζον, καὶ ἴδιον ἄνδρα πρὸς σύστασιν ἑκάστης ναυτικῆς ἐπιτροπῆς παρ᾽ ἑκάστης νήσου προσεκάλουν, ὡς τοῦτο ἐξ ὅλων τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων καταφαίνεται (α).

(α). Ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ὅσα ἀποδεικνύουσι τὴν ἀ-

Γελοῖοι λοιπὸν καθίστανται διὰ τὴν περὶ τὰ πράγματα παχυλὴν ἄγνοιάν των, καὶ ὅσοι ἀκρίτως γράφουσι καὶ ὅσοι ἀκρίτως πιστεύουσι σήμερον, ὅτι οἱ Ναύαρχοι τῆς Ὕδρας ἐχρημάτισάν ποτε τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τῶν στόλων τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο ἡ ἐπίσημος ἀλληλογραφία τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων τῶν καιρῶν ἐκείνων, ἐξ ἧς ἐναργέστατα καταδεικνύεται, ὅτι μετὰ τοσαύτης ζηλοτυπίας ἐφύλαττον οἱ ναυτι-

---

λήθειαν τῶν λόγων μας, καὶ ἐξελέγχουσιν ἀσυζητητὶ ὡς ψευδῆ τὴν ἰδέαν ἐκείνων, οἵτινες ἢ γράφουσιν ἢ πιστεύουσιν ὅτι εἷς ναύαρχος ὁ τῆς Ὕδρας, ἐναυάρχει, ἢ ὡδήγει καὶ τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν ἄλλων δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, παραθέττομεν προχείρως τὰ παρὰ πόδας δύο ἐπίσημα ἔγγραφα πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν, ὑπογεγραμμένα τὸ μὲν ὑπὸ τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Γ. Κουντουριώτου, Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Περίοδ. Γ. Ἀρ. 2985.

Προσ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Πρὸς τοὺς εὐγενεστ. Προκρίτ. Σπετσῶν.

Περικλείονται τέσσαρες διακηρύξεις τῆς Διοικ. περὶ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ ἐπειδὴ πρέπει νὰ γνωστοποιηθῶσιν αἱ μοῖραι τοῦ Στόλου, διὰ τοῦτο προσκαλεῖσθε εἰς τὸ νὰ πέμψητε ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν μοῖραν τῆς Νήσου σας, καὶ νὰ εἰδοποιήσητε τὸν ναυάρχον, ὅτι ἂν τυχὸν καὶ ὑπάγῃ κανὲν πλοῖον εἰς Μεσολόγγιον κλπ.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 20 Ἰουνίου 1825.

Φρ. Βούλγαρης, Ἰω. Ν. Λαζάρου, Χ. Ἀνδρ. Ἀργύρη

(Τ. Σ.) ὁ Γεν. Γραμμ. Γ. Κώπας.

Περίοδ. Γ. ἀριθ. 11495.

Προσ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Προκρ. Σπετσῶν.

Ἐπειδὴ προσεγγίζει ἡ ἔκπλευσις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν, ἡ Διοίκησις κρίνει συμφερώτερον νὰ τὸν ἀπαντήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς μακρὰν τῆς

κοὶ τῶν τριῶν νήσων αὐτοδιοικήτους καὶ τὰς νήσους των καὶ τοὺς στόλους των, ὥστε οὐ μόνον ὁ Ναύαρχος ἑκάστης νήσου ἐθεώρει ἑαυτὸν καὶ ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἦν πραγματικῶς ἴσος καὶ ἀνεξάρτητος τῶν ναυάρχων τῶν δύο ἄλλων νήσων, καθ' ὅλας του τὰς κινήσεις, διὸ καὶ ἔφερε πάντοτε ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ τοῦ πλοίου του τὴν Ναυαρχικὴν σημαίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα πόλις τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὴ ἡ Κεντρικὴ Κυβέρνησις, περὶ ἑκάστου σπουδαίου ἀντικειμένου, ἢ ναυτικῆς τινος ἐπιχειρίσεως, ἀνεφέρετο πάντοτε εἰς τοὺς Προκρίτους τῆς νήσου ἀπ' εὐθείας (α) σπανιώτατα δὲ καὶ περὶ ἀντικειμένων οὐχὶ σημαντικῆς ἀξίας, πρὸς τοὺς Ναυάρχους, (καὶ τότε πάλιν πρὸς ἕνα ἕκαστον ἰδίως) διότι οὗτοι μόνον ἀπὸ τὰς νήσους των ἐλάμβανον τὰς ὁδηγίας των, καὶ ἐκ τούτου τεκμαίρεται πάλιν ὁποίαν ἐπιῤῥοὴν εἶχον κατὰ τὸν θαλάσσιον πόλεμον αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι.

Εἰς ἔθνος μόλις δι' αἰφνιδίας καὶ ἐκπληκτικῆς ἐπανα-

Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, καθὼς καὶ πέρυσι, ὅπου καὶ ἂν δὲν δυνηθῇ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἐντελῶς, θέλει ὅμως τὸν ὑποχρεώσει ν' ἀργοπορήσῃ καὶ νὰ πάθῃ καὶ ἐφέτος ὄχι κατώτερα ἀφ' ὅσα πέρυσιν ἐδοκίμασεν· ἔγραψε λοιπὸν πρὸς τοὺς συναδέλφους σας Ὑδραίους, διὰ νὰ γράψωσι πρὸς τὸν Γενναιότατον ναύαρχον Κ. Α. Μιαούλην, διὰ νὰ μὴ περιμένῃ εἰς Μῆλον τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἀλλὰ νὰ προχωρήσῃ μακρότερον καὶ ν' ἀπαντήσῃ τὴν ὁρμήν του. Εἰδοποιεῖ λοιπὸν περὶ τούτου καὶ τὴν εὐγενίαν σας, διὰ νὰ γράψητε πρὸς τὸν Κ. Ναύαρχον τῆς Νήσου σας νὰ τρέξῃ προθύμως καὶ αὐτὸς ὁμοῦ μὲ τὸν λοιπὸν στόλον, διὰ νὰ ματαιωθοῦν καὶ ταύτην τὴν φοράν, ὅσον ἔνεστι, τὰ ὀλέθρια σχέδια τοῦ ἐχθροῦ «.

Τὴν 29 Αὐγούστου 1825 Ναύπλιον.

(Τ. Σ.) ὁ Πρόεδρος Γ. Κουντουριώτης.

Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης, Κωνστ. Μαυρομιχάλης.

ὁ Γεν. Γραμμ. Α. Μαυροκορδάτος.

Σ. Σ. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλομεν ἐπανέλθει πολλάκις.

(α) Ἀπόδειξις καὶ τούτου ἡ προηγηθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

στάσεως ἐξερχόμενον τῆς δουλείας τετρακοσίων σχεδὸν χρόνων, στερούμενον δὲ καὶ τάξεως καὶ ἀναγνωρισμένων πολεμικῶν ἀξιωματικῶν, ὡς καὶ Κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς, μόνη ἡ ἠθικὴ τῆς κοινωνίας κατάστασις δύναται νὰ περιστείλῃ τὴν φιλαρχίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ὁπωσοῦν τὰς ἱκανότητας· ἕκαστος δὲ δύναται νὰ ἐννοήσῃ πόσον ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἀναπτύσσονται καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ φυσικαὶ παρορμήσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ Στερεὰν ἦσαν ἄνδρες ἐξασκοῦντες στρατιωτικὴν ἐπιῤῥοήν, ὡς ἐκ τοῦ βίου τὸν ὁποῖον ἔζων ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς σπηλαίοις (καὶ τοῖς ἁρματωλικίοις) διὰ τὸν ὃν εἶχον αἰώνιον κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον, καὶ οὕτως ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἀνεφάνησαν στρατιωτικοὶ ἀρχηγοί, εἰς τὰς νήσους ὅμως δὲν συνέβαινε τὸ αὐτό, διότι ἐκτὸς τῶν κατὰ καιροὺς ἰδιαιτέρων συμπλοκῶν μετὰ τῶν πειρατῶν καὶ τῶν καταδρομικῶν πλοίων, πόλεμον οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν οἱ νησιῶται κατ' οὐδενὸς ἄλλου· εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὸ ἔθνος ἅπαν, εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους οἱ λαοὶ ἔζων μὲ τὰ ἁπλοϊκὰ ἐκεῖνα ἤθη, καθ' ἃ αὐθόρμητος ὁ ἄνθρωπος ἀποδίδει εἰς μὲν τοὺς πρεσβυτέρους τὸ σέβας, εἰς δὲ τοὺς ἱκανωτέρους τὴν ὑπακοήν.

Τὸ σέβας τοῦτο κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀποδιδόμενον οὐ μόνον πρὸς συμπολίτας πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοιούτους ἄλλων τόπων, ἐνομίζετο, καὶ δικαίως, ὡς φόρος ὀφειλόμενος εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, καὶ διὰ τοῦτο ἴδομεν πολλάκις τὴν ἐθνοσωτήριον ἐκείνην αὐταπάρνησιν καὶ ὑπακοὴν τῶν ναυτικῶν τῆς μιᾶς νήσου, εἰς ἄνδρα ἄλλης νήσου κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας περιστάσεις, διότι καὶ ὁ πατριωτισμὸς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἦτο πραγματικός, καὶ οὐχὶ ὁποῖον ἐπιδεικνύουσί τινες τῶν σημερινῶν φυλλαδιογράφων λογιωτάτων, καὶ ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς Πατρίδος ἀπέπνιγεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς φθό-

νοὺς καὶ τὰς προσωπικὰς ἀντιζηλίας. Ὅθεν οἱ ναυτικοί μας ἐπολέμουν μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτοὺς τότε ἀρχαϊκὴν ἐκείνην ἀφέλειαν καὶ ἀνδρίαν, ὧν ζωηρότερα παραδείγματα σπανίως ἀπαντᾷ τις εἰς τὰς ἱστορίας ὅλου τοῦ κόσμου· διότι μόνη ἡ αὐταπάρνησις γεννᾷ τὴν ἀληθῆ ἀνδρίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐφείλκυσαν εἰς ἑαυτοὺς τὸν ἔπαινον καὶ τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου.

Κατὰ δὲ τὰς κρισίμους περιστάσεις, τὰ περὶ τοῦ πρακτέου ἀπεφασίζοντο ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ συγκροτουμένῳ παρ' ὅλων τῶν πλοιάρχων, καὶ γενομένῳ ὁτὲ μὲν εἰς μίαν, ὁτὲ δὲ εἰς ἄλλην ναυαρχίδα ἀδιαφόρως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ κοινῶν πλοίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως τὰ πολεμικὰ συμβούλια ἐγίνοντο ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη, ἀτομικῶς μὲν θεωρουμένου ὡς ἐμπείρου, προτιμωμένου δὲ καὶ ἕνεκα τῆς ποδαλγίας του καὶ ἕνεκα τῆς ἡλικίας του.

Ἐκ μὲν τῶν Σπετσῶν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ 1823, ἀνεδείχθη διαρκὴς Ναύαρχος ὁ Γεώργιος Ἀνδροῦτσος καὶ Ἀντιναύαρχος ὁ φρόνιμος καὶ γενναῖος Ἰωάννης Α. Κυριακοῦ (α) ὁ καὶ Ἰωάννης Μπόταση παρά τινων λεγόμενος, καθὸ ἀνεψιὸς ἐκ μητρὸς τῶν Μποτασαίων, ἐξ Ὕδρας, ναύαρχος ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης, καὶ Ἀντιναύαρχος ὁ Γεώργιος Σαχτούρης, καὶ ἐκ Ψαρῶν Ναύαρχος ὁ Νικόλαος Ἀποστόλης· οὗτοι ἀνεγνωρισμένοι ὄντες ὡς τοιοῦτοι καὶ παρὰ τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως, διέταττον τὰ καθ' ἑκάστην μοῖραν ἰδίᾳ, καὶ εἰς αὐτοὺς ὑπήκουον κυρίως οἱ ἀποτελοῦντες ἑκάστην μοῖραν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πλοίαρχοι καὶ ἀξιωματικοὶ τῶν τε πολεμικῶν καὶ πυρπο-

---

(α) Ἐν τισιν ἐκθέσεσιν ἀναφέρεται καὶ ἁπλῶς Ἰωάννης Ἀναστάση· ἦν δὲ ἀδελφὸς τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Δικηγόρου Διομήδους Α. Κυριακοῦ, τοῦ καὶ Προέδρου τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Β'. τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἐκλεχθέντος, κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1863.

λεκῶν πλοίων. Ἀλλ' οὐχ ἧττον εἰς τὰς συμπλοκὰς ἢ ναυμαχίας, καθ' ἃς ἦτον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ ἐντελὴς τάξις, ὁπόταν πλοῖόν τι μιᾶς ἐκ τῶν μοιρῶν εὑρίσκετο πλησίον εἰς τὸν ναύαρχον ἄλλης νήσου, ὑπήκουεν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ὡς ἰδίου ναυάρχου του, καὶ πᾶς πυρπολητὴς βλέπων ἁρμοδίαν περίστασιν πρὸς πυρπόλησιν ἐχθρικοῦ τινος πλοίου, καὶ ἔχων ἀνάγκην συνδρομῆς ἢ συνοδίας πολεμικοῦ τινος πλοίου, προσεκάλει ἢ προσεκαλεῖτο παρ' αὐτοῦ, εἰς οἱανδήποτε μοῖραν καὶ ἂν ἀνῆκε καὶ προθύμως ἐνήργουν τὰ διατασσόμενα. Ἡ δὲ ἄρνησις ἐθεωρεῖτο καθαρὰ δειλία, καὶ ὁ ἀρνούμενος περιεφρονεῖτο· μάρτυρας δὲ τούτων ἁπάντων φέρομεν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους πλοιάρχους τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ τοὺς πυρπολητὰς, τοὺς μὲν καυχωμένους δικαίως, ὅτι τῇ συνδρομῇ αὐτῶν ἐπυρπολήθη τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα ἐχθρικὸν δίκροτον, ἢ ἄλλο ἐχθρικὸν πλοῖον παρὰ τοῦ δεῖνα πυρπολητοῦ, τοῦ εἰς ἄλλης νήσου μοῖραν ἀνήκοντος, τοὺς δὲ ὡσαύτως, ὅτι κατώρθωσαν ὁμοίας φύσεως ἡρωϊκὴν πρᾶξιν, τῇ συναγωγῇ τοῦ εἰς ἄλλην μοῖραν ἀνήκοντος δεῖνα πλοιάρχου. Ἄλλως τε τὴν ἰσοτιμίαν τῶν νήσων, τῶν ναυάρχων, καὶ τῶν πλοιάρχων ἑκάστης νήσου, ἀποδεικνύει ἐναργέστατα καὶ ἡ ἀπὸ 19 Μαΐου 1822 ἐπιστολὴ τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας, δι' ἧς οἱ Ναύαρχοι τῶν τριῶν νήσων ἀνεγνωρίζοντο καὶ ναύαρχοι τῆς Ὕδρας (α).

(α) Ἴδε φάκελ. ἀρ. 84, ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Κυβερνήσεως.

Χάριν δὲ περιεργείας μεταφέρομεν ὧδε καὶ ἀπάντησίν τινα τῆς Γεν. ἐφημ. τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1826, σελ. 295, τοῦ φύλλου τῆς 14 Ἰουλίου, πραγματευομένης περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου· « Κάποιος Γ. Κ. ἀναγνοὺς τὸν ἀριθ. 73, τῆς Γεν. ἐφημερ. ἠπόρησε, καὶ τὴν ἀπορίαν του μᾶς παρακαλεῖ νὰ λύσωμεν διὰ τοῦ τύπου· ἡ δὲ ἀπορία του εἶναι ἡ ἑξῆς· « Πῶς ἐκπλέει ὁ ἑλλην. στόλος, Ὕδρας, Πετσῶν καὶ Ψαρῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ γενναίου ἀντιναυάρ-

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ μέγεθος τῆς αὐταπαρνήσεως τὴν ὁποίαν καθ' ὅλον τὸν Ἱερὸν ἀγῶνα ἔδειξαν οἱ ναυτικοί, καὶ ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος, πῶς οἱ Ἕλληνες ἀθιοργάνωτοι καὶ μὲ τόσον μικρὰ μέσα ἠδυνήθησαν νὰ ὑποστῶσι τοιοῦτον ἀγῶνα, καὶ νὰ κατορθώσωσιν ἔργα ἄξια νὰ κινήσωσιν ἐσαεὶ τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν αἰώνων. Ἰδοὺ ὁ παραλληλισμὸς καὶ ἡ ἐν καιρῷ τῶν κινδύνων ἀληθὴς κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, εἰς ὅν τινες ὑπὸ ἀξιοκατακρίτου ἐγωϊσμοῦ κινούμενοι, ψευδῶς προσάπτουσι

χου Σαχτούρη, ἐνῷ μὲ τὴν αὐτὴν μοῖραν ἐκπλέει καὶ ὁ ναύαρχος Πετσῶν, καὶ ἂν γνωρίζῃ ἀναξίαν ταύτην τὴν νῆσον τοῦ νὰ ἔχῃ ναύαρχον.

Ἐν Ὕδρᾳ τῇ 13 Ἰουλίου 1826.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θέλει ἀπορήσει ἄλλος εἰς ὅ,τι ἀπόρησεν ὁ Γ. Κ. διότι ἠξεύρουν ν' ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ ἐννοῶσι τ' ἀναγινωσκόμενα. Ἐὰν τὸ «ὑπὸ τὸν γενναῖον ἀντιναύαρχον Σαχτούρην» ἐτίθετο ἤτοι εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου, ἢ μετὰ τὸ «μία μοῖρα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου» ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ὁ Κ. Σαχτούρης εἶναι γενικὸς ναύαρχος τῆς μοίρας ταύτης· ἀλλὰ τίθεται μετὰ τὰ ἐξ Ὕδρας πλοῖα, καὶ ἑπομένως αὐτὸν μόνον φανερόνει διοικητὴν τὸν ἀντιναύαρχον Σαχτούρην· ἐπίσης τιμῶμεν καὶ τὰς τρεῖς Ναυτικὰς νήσους, καὶ κρίνομεν ἀξίας καὶ τὰς τρεῖς νὰ ἔχωσι ναυάρχους· ἠξεύρομεν ὅτι τὰ πλοῖα εἶναι ἰδιόκτητα, καὶ ἑκάστη νῆσος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ καὶ τὸν Διοικητὴν τῶν πλοίων της· ὠνομάσαμεν δὲ εἰς τὸν ἀριθ. 73 τῆς ἐφημερίδος τὸν Ὑδραῖον, διότι αὐτὸν μόνον ἐγνωρίζαμεν· ἐὰν μᾶς ἦσαν γνωστὰ καὶ τῶν ναυάρχων τῆς Πέτσας καὶ τῶν Ψαρῶν τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἀπεσιωπούσαμεν, ἠθέλομεν δείξει προτίμησιν εἰς τὴν Ὕδραν, καὶ καταφρόνησιν πρὸς τὰς ἄλλας νήσους, τὸ ὁποῖον οὔτε ἐφρονήσαμεν οὔτε φρονοῦμεν, παρακαλοῦμεν ἐν τέλει τὸν Κ. Γ. Κ. καὶ πάντα ἄλλον, νὰ μὴ παρεξηγῶσι τὰ πράγματα καὶ προξενοῦσι διὰ τούτου σκάνδαλα· ἱκανὰ κακὰ μᾶς ἐπροξένησεν ἡ διχόνοια, αὐτὸ τοῦ διαβόλου τὸ γέννημα· ἂς μᾶς ἀφήσωσι, τοὺς παρακαλοῦμεν θερμῶς, ν' ἀπολαύσωμεν τὰς εὐλογίας τῆς ὁμονοίας· ἂς εὔχωνται ὅλοι οἱ πατριῶται μεθ' ἡμῶν, ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τῶν Ὑδραίων καὶ Πετσιωτῶν νὰ γενῇ κοινὴ εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος».

Σημειόνομεν ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἀπορία ἐγένετο νομίζομεν εἰς Ναύπλιον, καὶ ὄχι εἰς Ὕδραν, διότι τὴν 13 τοῦ μηνὸς εἶναι γεγραμμένη καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ πρωῒ τὴν ἐλάβομεν.

μετὰ ταῦτα ὑπεροχὰς καὶ ἐξαιρέσεις· οὔτε ἀνώτεροι οὔτε κατώτεροι ἦσαν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στόλῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐκτὸς τῶν ἀνεγνωρισμένων ἀρχηγῶν, μὲ μόνον δὲ τὸν τίτλον τοῦ « Καπιτάνου » προσηγορεύοντο μεταξύ των οἵ τε ναύαρχοι καὶ οἱ πλοίαρχοι τοῦ στόλου εἰς τὰς συνομιλίας των· ἐτιμῶντο δὲ περισσότερον παρά τε τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν συγχρόνων αὐτῶν οἱ γενναιότεροι τῶν τῶν πλοιάρχων καὶ οἱ ἐναρετώτεροι. Οὔτε μία μόνη νῆσος λοιπὸν, οὔτε πέντε ἢ ἓξ ἄνδρες, οὓς μόνους μνημονεύουσιν ἱστοριογράφοι τινὲς ἀπὸ ψευδεῖς πληροφορίας παρασυρθέντες, ἠδύναντο ποτὲ νὰ νικήσωσιν ἐν διαστήματι ἑπτὰ ὁλοκλήρων ἐτῶν τοὺς ἠνωμένους στόλους τοῦ Βυζαντίου, τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τύνιδος, καὶ τῆς Τριπόλεως τῆς Βαρβαρίας. Ἀναμφιβόλως ὅλων ὁ γενναῖος βραχίων συνέτεινεν εἰς τὰς κατὰ θάλασσαν τρόντι ἡρωϊκὰς πράξεις· ἂν δέ τινες διεκρίθησαν κατά τι πλέον τῶν ἄλλων, αὐτοὺς καὶ ἡ συνείδησις τῶν συγχρόνων ἐπήνεσε, καὶ ἡ ἱστορία θέλει ἀρκούντως ἐπαινέσει, φθάνει μόνον ὁ ἔπαινος ν' ἀποδοθῇ ἑκάστῳ κατ' ἀναλογίαν τῶν πράξεών του, οὐχὶ δὲ μὲ χεῖρας ἱεροσύλους νὰ κλέψωσιν (ὥς τινες μέχρι τοῦδε ἔπραξαν) τὰς δάφνας ἀπὸ τὰς κεφαλάς τινων, καὶ νὰ τὰς θέσωσιν εἰς κεφαλὰς ἄλλων.

Μὴ ἐννοοῦντες οὐδαμῶς νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀληθῆ δόξαν, μεθ' ἧς περιεβλήθησαν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Ὑδραῖοι καὶ Ψαριανοὶ κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα, δυνάμεθα δικαίως νὰ ἐρωτήσωμεν τίς ὑπερτέρει τοῦ Παναγιώτου Μπότασῃ ὡς πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἐκ τῶν ναυτικῶν; Τίς δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὰς δάφνας ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐνδόξων πολεμιστῶν Ἀναργύρου Λεμπέσῃ, Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ, Ἀναγνώστου Α. Κυριακοῦ (α) Αν-

(α) Τοῦ καὶ Ἀναγν. Ἀναστασίας, ἢ καὶ Μωριάτου πολλάκις ἀναφερομένου, τὸ μὲν μητρόθεν, τὸ δὲ ὡς ἐκ τοῦ ἐπωνύμου τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδιοκτητῶν τοῦ πλοίου του ὁ « Τιμολέων ».

θρούντων, Τσούπα, Δημητρίου Λεωνίδα, Ν. Ράπτου, Ἰωάννου Κούτση, Ἀδριανοῦ Σωτηρίου, Μπαρμπάτση, Μουσιοῦ, Ματρώζου, Σπαχῆ, Πορικάτου, Π. Σπύρου καὶ τόσων ἄλλων ἐπίσης γενναίων πλοιάρχων καὶ ἀξιωματικῶν, τῶν μὲν ἐπὶ πολεμικῶν, τῶν δὲ ἐπὶ πυρπολικῶν πλοίων τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας ἀγωνισαμένων; Ἐλησμόνησεν ἆρά γε τὸ Ἔθνος, ὅτι πρῶτοι πάντων οἱ Σπετσιῶται ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας κατὰ θάλασσαν, καὶ ὅτι ὁ κρότος τῶν τηλεβόλων των, πρὶν ἢ ἐπαναστατήσωσιν αἱ ἄλλαι νῆσοι, ἀντήχησεν ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας μέχρι τῆς Σάμου καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἀπὸ τῆς Μήλου μέχρι τῆς Τενέδου; ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ καὶ εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεώς των ἐκυρίευσαν αὔτανδρα ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ μάλιστα Κορβέττον καὶ Βρίκιον πολεμικὰ ἐν Μήλῳ; (α) ὅτι μόνοι αὐτοὶ ἐνεκαρτέρησαν εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμοὺς τοῦ Ναυπλίου, τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Πύλου μεχρισοῦ παρεδόθησαν τὰ φρούρια ταῦτα εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων; (β) ὅτι οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἐκ τῶν πρώτων ἐξεκένωσαν τοὺς θησαυρούς των ἐξαγαγόντες εἰς ἐκστρατείας, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως, ἀριθμὸν πλοίων ἀνώτερον τῶν χρηματικῶν μέσων των, καὶ τούτου ἕνεκα μετὰ τὸν ἀγῶνα εὑρέθησαν ἀπορώτεροι τῶν Προκρίτων τῶν ἄλλων νήσων; Καὶ ὅμως πόσοι τῶν Σπετσιωτῶν ἐπιβαρύνουσι

(α) Ἴσως εὑρισκόμεθα εἰς ταραχήν τινα ψυχῆς γράφοντες ταῦτα, διότι ἔτυχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν φυλλάδιόν τι λεγόμενον τοῦ Δ. Α. Τσαμαδοῦ, πλῆρες νικηκῶν καυχησιλογιῶν, καὶ ψευδῶν παραστάσεων.

(β) Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Πελοποννήσιος ἱστορικὸς Φραντζῆς· « Εἶναι ἀναντιρρήτως ὁμολογούμενον, ὅτι ἐὰν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα δὲν ἤθελον πολιορκήσει τὰ παράλια φρούρια διὰ θαλάσσης, καὶ δὲν ἤθελον παραφυλάττωσι τὰς ἐξόδους τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, αἱ πτώσεις τῶν φρουρίων δὲν ἤθελον προοδεύσει, καὶ αἱ κατὰ ξηρὰν πολιορκίαι ἤθελον εἶσθαι ἄλλως ἀνωφελέστατοι ».

νῦν τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὡς πολιτικοὶ, ἢ ἀνώτεροι ναυτικοὶ ὑπάλληλοι; ὀλίγιστοι σχεδόν· οἱ Σπετσιῶται προτιμήσαντες μετὰ τὸν ἀγῶνα τὸν ναυτικὸν τῶν πατέρων των βίον, κατώρθωσαν διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητός των νὰ σχηματίσωσι καὶ πάλιν τὸ μεγαλήτερον καὶ ὡραιότερον συγκεντρωμένον Ἑλληνικὸν ναυτικὸν, ζῶντες ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου των, πλουτοῦντες τὸ δημόσιον ταμεῖον, καὶ περιφέροντες ἔνδοξον τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν καθ' ὅλας τῆς ὑδρογείου σφαίρας τὰς θαλάσσας. Τέλος, ἐν δεδομένῃ τινὶ περιστάσει, ποῦ ἀλλαχοῦ (ἐκτος μικρῶν ἐξαιρέσεων) ἢ ἐν Σπέτσαις, ἐν Ὕδρᾳ καὶ ἐν τοῖς Ψαροῖς (α), θέλει ἀνεύρει τὸ Ἔθνος συγκεντρωμένους τοὺς παλαιοὺς ναυτικούς του; Διότι βεβαίως μόνη ἡ στολὴ δὲν κάμνει τὸν ἄξιον ναύτην.

Ἰδὲ τρεῖς πέτρας ἐκεῖ τραχείας
Σ' τοὺς ὑγροὺς κόλπους τοῦ Ποσειδῶνος,
Αὐτὰς κρηπῖδας ἔστησ' ὁ χρόνος
Τῆς ποθεινῆς μας ἐλευθερίας.
Εἰς τοὺς σκοπέλους αὐτοὺς 'γεννήθη
Γένος Γιγάντων θαλασσοβίων,
Αὐτοὺς τῶν Τούρκων ἀνδρῶν ἀγρίων
Τρὶς εἶδ' ὁ στόλος, τρὶς ἐνικήθη.
Ἑρμῆς κερδῷος, Ποσειδῶν, Ἄρης
Αὐτὰς τὰς νήσους τὰς τρεῖς θαυμάζουν,
Καὶ συμφωνήσαντες σχεδιάζουν
Τριττὴ πρὸς ταύτας νὰ γενῇ χάρις.
Ὁ μὲν τὰς δίδει τὴν ναυτιλίαν
Ἄρης δὲ ἦθος δίδει γενναῖον,
Τὸ φιλοπόλεμον καὶ ῥαγδαῖον,
Ὁ δ' Ἐμπολαῖος τὴν ἐμπορίαν (β).

(α) Μετὰ τῶν Σπετσιωτῶν, Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν συγκαταριθμοῦνται τὴν σήμερον καὶ οἱ Γαλαξειδιῶται.

(β) Ὠδὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ Ἰακ. Ῥίζου Νερουλοῦ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Α'. ΕΤΟΥΣ.

ΕΤΟΣ Α.

1821.

ΕΝ ἀρχῇ τοῦ 1821, ὅτε ἐξεῤῥάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάςασις, ὁ λιμὴν τῶν Σπετσῶν περιεῖχε πεντήκοντα πλοῖα, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν μικροτέρων, ἤτοι τὰ ἐν τῷ Διανεμητικῷ Πίνακι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν τῆς 10 Ἰουλίου 1856 ὀνομαστὶ μνημονευόμενα ἀπὸ ἀριθμοῦ πρώτου μέχρι 40 καὶ 43, καὶ προσέτι ἕτερα ἐννέα, τὸν Ἀνακρέοντα τοῦ Γεωργίου Μαλοκίνη, τὸν Θαλάσσιον Ἵππον τοῦ Ἰωάννου Μπούκουρη, τὸν Ποσειδῶνα τοῦ Βασιλείου Ν. Γκίνη, τὴν Τζιτζίλαν τοῦ Ἰωάννου Σπυρίδωνος, τὸν Τιμολέοντα τοῦ Γκίκα Ν. Ὀρλὼφ, τὸν Τηλέμαχον τοῦ Ἀναγνώστου Χ. Ἀναργύρου, τὸν Ἐπαμεινώνδαν τοῦ Ἰωάννου Ν. Λαζάρου, τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ Ἰωάννου Δίελλα, καὶ τὸν . . . . τοῦ Ἰωάννου Α. Γουδῆ, ἐξ ὧν τὰ τοῦ Ἰω. Μπούκουρη καὶ Ἰω. Γουδῆ, μετέσχον μὲν καὶ αὐτὰ τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ δὲν περιελήφθησαν εἰς τὸν εἰρημένον Πίνακα, διότι ὁ μὲν Ἰω. Μπούκουρης ἐδωρήσατο τῷ 1829 εἰς τὸ ἔθνος τὰς χρηματικάς του θυσίας ἐκ δραχμῶν ἑξήκοντα χιλιάδων, τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Ι. Γουδῆ, ἐχρησίμευσεν ὡς πυρπολικὸν, ἐντολῇ τῆς κοινότητος τῶν Πετσῶν, ἥτις καὶ κατεδικάσθη δικαστικῶς εἰς ἀποζημίωσιν. Εἰς ταῦτα δὲ πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ ἕτερα εἰκοσιεπτὰ νέα πλοῖα (βρικογολέτται), κατασκευασθέντα διαρκοῦντος τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὑπηρετήσαντα εἰς αὐτὸν ἔν τε ταῖς ἐκστρατείαις,

ὡς τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 45, 46 καὶ 47 τοῦ Διανεμητικοῦ Πίνακος (α), ἐν παντοίαις πολιορκίαις τῇ δαπάνῃ τοῦ Ἔθνους καὶ ἰδίοις ἀναλώμασι, καὶ ἐν καταδρομαῖς, ὧν ἐγένετο ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὀνομαστὶ μνεία, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα πλοίων τῶν Σπετσῶν ἀνέβη πλέον τῶν ἑβδομήκοντα.

Τὰ δὲ πλοῖα τῆς Ὕδρας ἦσαν, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως, πλὴν τῶν μικροτέρων, περὶ τὰ ἑξήκοντα. Ἐσφαλμένως δὲ ἀναβιβάζει αὐτὰ ὁ Κ. Τρικούπης εἰς ἐνενήκοντα δύο, κατὰ μίμησιν δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ Κ. Φιλήμων· διότι ὁ μὲν σύγχρονος τοῦ ἀγῶνος ἱστορικὸς Α. Σοῦτσος, ἐν τῇ Γαλλικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ, καταλέγει τὰ μὲν πλοῖα τῆς Ὕδρας εἰς ἑξήκοντα πέντε, τὰ τῶν Σπετσῶν εἰς πεντήκοντα, καὶ τὰ τῶν Ψαρῶν εἰς τριάκοντα καὶ πέντε. Ὁ δὲ Διανεμητικὸς Πίναξ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστὸν, ἐκανονίσθησαν αἱ ἀποζημιώσεις τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν πλοίων τῶν τριῶν νήσων, ἀναφέρει ἐν συνόλῳ τὰ μετασχόντα τοῦ ἀγῶνος πλοῖα, τῆς Ὕδρας πεντήκοντα ἐννέα, συμπεριλαμβάνων ὅμως ἐν αὐτοῖς καὶ μικρότερά τινα πλοῖα, οἷον τὴν Σχοῦναν, ὑπ' ἀριθ. 55, τὴν Ἀμφιτρίτην, ὑπ' ἀριθ. 50 καὶ ἄλλα. Πλὴν δὲ τῶν πλοίων τούτων, ὑπῆρχον, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἕτερά τινα ἐν Ὕδρᾳ πλοῖα, ἀλλὰ πεπαλαιωμένα καὶ ἐντεῦθεν οὐδόλως χρησιμεύσαντα εἰς τὸν ἀγῶνα, πλήν τινων, ὡς πυρπολικῶν, εἰς βάρος τῆς

(α) Ὁ Πίναξ οὗτος φέρει μὲν ἀριθμὸν πλοίων 47, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνει καὶ δύο Τράττας καὶ μίαν Γαλλιόταν, ὡς καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 45, 46 καὶ 47 πλοῖα, τὰ κατασκευασθέντα μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Κοινότητος τῆς Ὕδρας. Τὰ δὲ ἐν πολέμῳ πλοῖα τῶν Ψαριῶν ἦσαν, κατὰ τὸν Διανεμητικὸν Πίνακα, ἐν συνόλῳ τεσσαράκοντα.

Ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως εὑρεθέντων Σπετσιωτικῶν πλοίων, πολλὰ μὲν ἦσαν καὶ νέα καὶ μεγάλα, τὰ πλεῖστα δὲ κατεσκευασμένα μετὰ τὰ 1810. Καὶ ἐξ αὐτῶν, τὰ μὲν τῆς Μπουμπουλίνας, τοῦ Παύλου Χ. Ἀναργύρου, Ἀναγνώστου Χ. Ἀναργύρου, Χριστοδούλου Κούτση, Γκίκα Μπότασση καὶ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου, πρώτης τάξεως βρίκια ὄντα, ἔφερον ἀνὰ δεκαοκτὼ καὶ δεκαέξ κανόνια ἕκαστον, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ, ἀνὰ δώδεκα ἕως δεκατέσσαρα. Ἐπὶ τοιούτων δὲ πλοίων οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν, γεγυμνασμένοι ἀρχῆθεν, ἵνα καταφρονῶσι καὶ στοιχεῖα καὶ πελάγη, καὶ τοὺς περιβοήτους ἐκείνους πειρατὰς τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Τριπόλεως, τοὺς καταπλήξαντας διὰ τῆς ὠμότητός των πᾶσαν τὴν εὐρωπαϊκὴν ναυτιλίαν, εἰς τὰς κρισίμους μάλιστα ἐκείνας περιστάσεις τῆς μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἀναφανείσης σιτοδείας, κατώρθωσαν, κατὰ θείαν βούλησιν, καὶ πλούτη κάμπολλα ν' ἀποταμιεύσωσιν ἐπὶ τῆς νήσου των, καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἀνεπαισθήτως νὰ γυμνασθῶσι.

Καί τοι δὲ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων οἱ κάτοικοι οὐδέποτε ᾐσθάνθησαν τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν, διότι, ζῶντες, ὡς αὐτόνομοι καὶ ἀφορολόγητοι σχεδὸν, οὐδέποτε εἶδον δεσπότας Τούρκους ἐν ταῖς νήσοις αὐτῶν, ὑπαγόμενοι δὲ μάλιστα εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν προστασίαν τῶν Σουλτάνων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς Στολαρχῶν τῆς Τουρκίας, καὶ ἐλευθερίαν πλήρη ἀπελάμβανον, καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἀκόμη τῆς πρωτευούσης τοῦ Ὀθωμανοῦ Κράτους ἀναφανδὸν καὶ αὐτοὺς τοὺς Ὀθωμανοὺς περιεφρόνουν· ἀλλ' ὅμως, συναι-

σθάνόμεναι τὰ δυσφόρητα δεινὰ, ὅσα ἔπασχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν οἱ γείτονες καὶ ἀδελφοί των Πελοποννήσιοι καὶ λοιποὶ Ἕλληνες, οὐδὲν ἄλλο πλέον ἀνέμενον, ἢ τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναστάσεως, ἵν' ἀποδυθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ προσενέγκωσιν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος πᾶν ὅ,τι εἶχον, καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν των ὕπαρξιν, καὶ οὕτω νὰ ἐπιτελεσθῇ τὸ ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις θείαις βουλαῖς προωρισμένον τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας μέγα καὶ μοναδικὸν κατόρθωμα.

Πρὸ καιροῦ ὄντες μεμυημένοι τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας οἱ πλεῖστοι τῶν Προκρίτων καὶ πλοιάρχων τῶν Σπετσῶν, εἶχον ἐφοδιάσει ἐξ Εὐρώπης τὰ πλοῖά των μὲ κανόνια καὶ πολεμεφόδια ἄφθονα (α). Περιμένοντες δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως, τὰ μὲν κενὰ φορτίου πλοῖά των δὲν ἐξεκίνησαν, κατὰ τὸ σύνηθες, τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1821 πρὸς ἐμπόριον, τὰ δὲ ὑπὸ φορτίον εὑρεθέντα, ἐτάχυναν τὴν ἐκποίησιν τῶν φορτίων εἰς τοὺς πλησιεστέρους τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς λιμένας, σπεύδοντα νὰ ἐπιστρέψωσι τὸ ταχύτερον καὶ παρευρεθῶσιν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως (β). Καὶ τῳόντι εἰς τὴν νῆσον τῶν Σπε-

(α) Οἱ Σπετσιῶται εἶχον μυηθῆ γενικώτερον τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας πρὸ τῶν Ὑδραίων, ὡς περὶ τούτου μαρτυρεῖ καὶ ὁ Γόρδων ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ (Βιβλ. Α'. Κεφ. Α'.) Διὸ καὶ ὁ παρὰ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἀποσταλεὶς Γρηγόριος Δικαῖος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821, ἐπεσκέφθη πρῶτον τὰς Σπέτσας, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον (Παλαιῶν Πατρῶν Ὑπόμν. σελ. 9.)

(β) Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἓν πλοῖον τῶν Μποτασαίων, νέον καὶ μέγα φέρον φορτίον σίτου ὑπὸ τὴν πλοιαρχίαν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντ. Ὀρλάνδου, διευθύνθη εἰς τὴν Τύνιδα τῆς Ἀφρι-

τσῶν, ἥτις οὐ μόνον κατὰ τὸ 1769 ἔδωκε πρώτη τὸ ναυτικὸν σημεῖον τῆς κατὰ θάλασσαν Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, διὸ καὶ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἠχμαλωτίσθησαν δὲ καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ τῶν κατοίκων της, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ 1786 ἔλαβεν ἐνεργητικώτατον μέρος ἐπὶ Λάμπρου Κατσώνη, καὶ οἱ μετασχόντες τοῦ ἀγῶνος τούτου κατεδιώχθησαν βαναύσως ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς δυναστείας (α), εἰς αὐτὴν προωρίσθη καὶ ἤδη πρὸς ἐκδίκησιν τῶν τοιούτων παθημάτων της, νὰ ὑψώσῃ πρώτη τῶν ἄλλων νήσων τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας (β).

κῆς. Μόλις ὅμως ἔφθασεν ἐκεῖ, καταληφθὲν ὑπὸ μεγίστης τρικυμίας, ἐναυάγησε καὶ ἀπωλέσθησαν τό τε πλοῖον καὶ τὸ φορτίον ἀνασφάλιστα, μόλις δὲ διεσώθη γυμνὸν τὸ πλήρωμα. Τοιαύτη δὲ ἦν ἡ τρικυμία, ὥστε καὶ πολλὰ εὐρωπαϊκὰ πλοῖα συναπωλέσθησαν, καὶ ὁ στόλος αὐτὸς τῆς Τύνιδος ἅπας, καὶ Σουηδική τις φεργάτα, εὑρεθεῖσα ἐκεῖ ἐν ἀγκύρᾳ, ἐβυθίσθη αὔτανδρος, καὶ πλῆθος ἀνθρωπίνων πτωμάτων Εὐρωπαίων τε καὶ Ἀράβων ἐκάλυπτε τὴν παραλίαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

(α) Ἴδε εἰσαγωγὴν ἡμῶν σελ. 17.

(β) Ὁ Ἀντ. Μιαούλης, ἐν τῇ Συνοπτικῇ Ἱστορίᾳ του, Βιβλ. Α. σελ. 10, ἀναφέρων περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ὕδρας, λέγει: «Εἰς τὴν Ὕδραν ἀνῆκε νὰ δώσῃ πρώτη τὸ παράδειγμα τῆς ἐπαναστάσεως,» ὡς ἂν ἐπανεστάτησε δῆθεν πρώτη ἡ Ὕδρα. Καὶ παρακατιὼν πάλιν «συγχρόνως μὲ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ὕδρας, ἐπαναστάτησε καὶ ὁ λαὸς τῆς νήσου Σπετσῶν . . . καὶ οὕτω πρώτη ἡ νῆσος Σπετσῶν ἀνύψωσε τῆς ἐλευθερίας τὸ σύμβολον,» Ἀφοῦ πρώτη ἡ νῆσος Πετσῶν ἀνύψωσε τῆς ἐλευθερίας τὸ σύμβολον ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, διατί ἀνῆκεν εἰς τὴν Ὕδραν νὰ δώσῃ πρώτη τὸ παράδειγμα ; Διατί δὲ δὲν τὸ ἔδωκε πρώτη, ἀφοῦ τοῦτο τῇ ἀνῆκεν ; Ἀφίνομεν εἰς τὸν ἀμερόληπτον ἀναγνώστην νὰ κρίνῃ περὶ τούτου, ἀφοῦ ἡ Ὕδρα ἐπανεστάτησε δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τὰς Σπέτσας.

Πρῶτοι λοιπὸν οἱ Σπετσιῶται ὕψωσαν, κατὰ τὴν 2 καὶ 3 Ἀπριλίου 1821, διὰ μεγάλης τελετῆς καὶ πολυκρότων κανονοβολισμῶν, τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τῶν πλοίων των, ἐξ ὧν τινα μὲν εἶχον ἐξέλθει τοῦ λιμένος τὴν προτεραίαν, ὅλα δὲ τ' ἄλλα παρετάχθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως εἰς τὸν πορθμόν. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀνέτειλεν ὄντως λαμπρὰ καὶ φαεινή· «αἴγλη δ' οὐρανὸν ἧκε, γέλασσε δὲ πᾶσα πέρι χθών.» Ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας κυματίζουσα εἰς ὅλα τὰ πλοῖα, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας δημοτικὸν κατάστημα καὶ εἰς πολλοὺς ἐξώστας οἰκιῶν, παρίστα θέαμα μεγαλοπρεπέστατον, αὔρα δὲ ἐλευθερίας ἐζωογόνει καὶ ἐφαίδρυνε πάντων τὰ πρόσωπα. Καὶ ἀληθῶς ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμὸς κατεῖχε τοὺς πάντας κατὰ τὰς ἐθνοσωτηρίους ἐκείνας ἡμέρας τῆς 2 καὶ 3 Ἀπριλίου, καθ' ἃς ἡ τοῦ Λαζάρου διὰ τοῦ Θεανθρώπου ἐξανάστασις, καὶ ἡ τῶν βαϊαφόρων Παίδων ἐπὶ τῇ τοῦ Σωτῆρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προελεύσει, ἀγαλλίασις, μυστηριωδῶς προηγίαζε τὸ μέγα κίνημα, καὶ εὐηγγελίζετο παραδόξως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους τὴν ἐθνεγερσίαν.

Κατὰ τὰς χαρμοσύνους ταύτας ἡμέρας, ὁ ἐκ Σπάρτης Χρυσοσπάθης, ὁ ἐκ Νάξου Κορνήλιος καὶ ἄλλοι τινὲς ἑταιρισταί, παρευρεθέντες ἐν Σπέτσαις καὶ ἐνθουσιασθέντες, ἀνέβησαν ἐπὶ δώματος οἰκίας τινός, παρὰ τῇ ἀγορᾷ κειμένης, καὶ ᾄδοντες μεγαλοφώνως τὸ θούριον ᾆσμα τοῦ μάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας Ῥήγα τοῦ Φερραίου, «Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων,» τοσοῦτον κατεγοήτευσαν τὸν λαόν, ὥστε ἄλλοι μὲν ἔχυνον δάκρυα χαρᾶς, ἄλλοι

Οὕτως ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας του ὁ Α. Μιαούλης, δίδει προφανῆ δείγματα τῆς ἀκριβείας καὶ ἀμεροληψίας του ὡς ἱστορικοῦ.

δ' ὤμνυον τὴν ὑπὲρ Πατρίδος χύσιν τοῦ αἵματός των, καὶ ἄλλοι γονυκλιτῶς ἐδέοντο εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ εὐοδώσεως τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιχειρήσεως. Ἡ δ' ἐπαναστατικὴ σημαία ἦν κυανόχρους, ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ πρινῆ ἡμισέληνον πρὸς τὰ κάτω βλέπουσαν, καὶ ἐπ' αὐτῆς ὄρθιον τὸν τίμιον Σταυρὸν, δεξιόθεν δὲ τοῦ Σταυροῦ ἄγκυραν ὀρθίαν, ἐφ' ἧς ἦν ὄφις περιτετειλιγμένος καὶ γλαὺξ παρακαθημένη ὁριζοντείως, ἀριστερόθεν δὲ λόγχην ὀρθίαν. Τὰ σύμβολα δὲ ταῦτα καὶ αἱ περὶ αὐτὰ λέξεις, «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος» ἦσαν ἐρυθρᾶ.

Οἱ ἐπαναστάται συνελθόντες ἅπαντες τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔμπροσθεν τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως κειμένου Δημοτικοῦ καταστήματος, Καγκελλαρία καλουμένου, καὶ ἀποπέμψαντες τὸν εὑρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ Ὀθωμανὸν, ὡς ἀπεσταλμένον τῆς Πύλης ἕνεκεν ἐγχωρίων τινων ταραχῶν (α), ὡρκίσθησαν ὁμοθυμαδὸν τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ

(α) Πρὸ χρόνων αἱ δύο πλουσιώτεραι οἰκογένειαι τῶν Σπετσῶν, τοῦ Ἰωάννου Μέξη καὶ τῶν ἀδελφῶν Μποτασαίων, ἦσαν εἰς αἰώνιον πάλην, ἐρίζουσαι περὶ πρωτείων, οἱ δὲ ἄλλοι Πρόκριτοι ἢ οἰκοκυραῖοι τότε λεγόμενοι, κατετάττοντο ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μερίδα· ὁ Μέξης, ἀριστοκρατικώτερος, εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα, οἱ δὲ Μποτασαῖοι ἦσαν δημοτικώτεροι. Κατὰ τὸ 1817, ὑπερισχύσασα ἡ μερὶς τοῦ Μέξη, ὑπεχρέωσε τοὺς Μποτασαίους ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Πόρον ἐπὶ μῆνας τινὰς, ὅπου ἠκολούθησαν αὐτοὺς καί τινες τῶν ὀπαδῶν των. Πλὴν μετ' οὐ πολὺ μεταβληθέντων τῶν πραγμάτων, ἐπανῆλθον πάλιν εἰς Σπέτσας οἱ Μποτασαῖοι, κατὰ δὲ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐμφύλιος εἶχεν ἐκραγῆ πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο τούτων μερίδων. Πρὸς κατεύνασιν τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου εἶ-

Πατρίδος ὅρκον, ὑποσχεθέντες ἀμοιβαίως λήθην τῶν παρελθόντων, εἰλικρινῆ σύμπραξιν καὶ ἀδελφικὴν σύμπνοιαν. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὸν ὅρκον ἐνησχολήθησαν εἰς τὰ ἐπαναστατικά των καθήκοντα, καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων ἀνήγγειλαν αὐθημερὸν πρός τε τοὺς κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τοὺς κατὰ τὴν Στερεὰν ὁπλαρχηγοὺς καὶ Προεστῶτας, τὴν κηρυχθεῖσαν παρ' αὐτῶν ἐπανάστασιν· πάντα δὲ τὰ ἐξελθόντα κατόπιν πλοῖά των, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ἐφωδίασαν μὲ ἐπαναστατικὴν ἐγκύκλιον πρὸς ἁπάσας τὰς νήσους καὶ τὰς παραλίας τοῦ Αἰγαίου.

Ἄμετρον, ὡς ἦτον ἑπόμενον, ἐνεποίησε χαρὰν εἰς ἅπαντας ἡ εἴδησις τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σπετσιωτῶν· καὶ οἱ μὲν Πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου θέλοντες νὰ δηλώσωσι τὴν χαράν των ταύτην οὐ μόνον ἐγγράφως, ἀλλὰ καὶ διὰ

χεν ἀποσταλῆ εἰς Σπέτσας ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ὀθωμανὸς, ὅστις βλέπων ἀφ' ἑνὸς τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐν τοῖς πλοίοις γενομένην προπαρασκευὴν τῶν κανονίων καὶ λοιπῶν ὁπλισμῶν, ἐνησμενίζετο μὲν διὰ τὸ πρῶτον ἐκ χρηματολογίας κεντούμενος, ἠπόρει δὲ μεγάλως διὰ τὰς προετοιμασίας καὶ ἠρώτα περὶ αὐτῶν τί ἐσήμαινον. Ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ εἶναι τὸ γενναιότερον τῶν αἰσθημάτων, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐμφορούμενοι οἱ Σπετσιῶται ἅπαντες, ὡς δι' ἑνὸς στόματος, ἔλεγον εἰς τὸν Ὀθωμανὸν, ὅτι αἱ προπαρασκευαὶ τῶν κανονίων καὶ πλοίων γίνονται διὰ τὸν εἰθισμένον, κατὰ τὴν προσεγγίζουσαν μεγάλην ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, κανονοβολισμόν. Ἅμα δ' ἐπιλαμψάσης τῆς ποθητῆς στιγμῆς τῆς ἐθναναστάσεως, παρέδωκαν εἰς τὴν λήθην καὶ πάθη καὶ ἀντεκδικήσεις, καὶ εἰλικρινῶς ἐναγκαλισθέντες ἀλλήλους, ἠσπάσθησαν ἀμοιβαίως τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν.

ζώσης, ἀπέστειλαν εἰς Σπέτσας τὸν Ἐπίσκοπον Ἕλους Ἄνθιμον, κομίζοντα τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν αὐτῶν τῆς 8 Ἀπριλίου 1821:

» Ἀδελφοὶ Πρόκριτοι τῆς φιλελευθέρου νήσου Σπετσῶν,
» ἄνδρες καρτερόψυχοι καὶ φιλοπάτριδες.

» Συνηθροισμένοι μὲ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς » τὰ σύνορα Τριπολιτσᾶς, σκοπεύοντες νὰ τὴν βαστῶμεν » εἰς παντελῆ πολιορκίαν, πρὸς ἐμπόδισιν ἐχθρικῆς ἐξόδου » διὰ τροφάς, ἐλάβαμεν μὲ χαράν μας ἄμετρον τὸ γράμμα » τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σας, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέγνωμεν τὴν » γενναίαν ἀπόφασίν σας, καὶ ἴδομεν πραγματικῶς ἐνερ- » γούμενα τὰ ὑπὲρ Γένους, Θρησκείας καὶ Πατρίδος φρο- » νήματά σας. Ἐπειδὴ ἅμα ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἄρεως » εἰς τὸ ἔδαφός της, παρευθὺς ἀνήψατε τὰς λαμπάδας σας » εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου, καὶ ἀμέσως ἐδείξατε ὅτι εἶ- » σθε γνήσιοι Ἕλληνες. Ἀδελφοί, ἡμεῖς μολονότι ἐν Πε- » λοποννήσῳ, κατὰ θείαν βούλησιν, ἐπετράπημεν τὴν δι- » οίκησιν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἔχομεν λόγον τὸν πρώτιστον » μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων, μολοντοῦτο κατ' ἀξίαν δὲν » ἠμποροῦμεν νὰ ἐπαινέσωμεν τοιούτους ἡρωϊκοὺς ἄνδρας, » ὁποῖοι ἐστὲ ὑμεῖς, ὦ φίλοι ἄνδρες Σπετσιῶται. Μόνον τὸ » γενικὸν συνέδριον εἰς τὰ Ὀλύμπια, καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία Ἑλ- » λάς, ἰδίαις χερσὶ θέλει χειροκροτήσει, καταστέφουσα » χρυσῷ στεφάνῳ τὴν νῆσόν σας. Ὅταν παρουσιάσθη Θε- » μιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος εἰς τὰ Ὀλύμπια μετὰ τὴν παν- » τελῆ καταστροφὴν τῶν Περσῶν, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐση- » κώθησαν ὄρθιοι, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Ἑλ- » λάδος· τὸ αὐτὸ θέλετε ἀκούσει, ἀδελφοί, μὲ κρότους καὶ » ἐγκώμια. Ὅθεν ἡμεῖς ἀφήνοντες τοὺς ἐπαίνους διὰ τότε, » μεταβαίνομεν εἰς τὰ πράγματα. Τὰ πλοῖα νομίζομεν, ὅτι

» εἶναι ἀρκετὰ ὄχι μόνον διὰ τὸ Ἀνάπλι καὶ Μονεμβασίαν,
» ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλην τὴν Πελοπόννησον, ἐπειδὴ, καθὼς
» εἶναι κατατρομασμένοι οἱ ἐχθροί μας, μόνον πλοῖα ν' ἀ-
» κούσουν παραδίδονται. Λοιπὸν παρακαλοῦμεν ὁ γενναῖος
» ναύαρχός σας νὰ διορίσῃ μίαν δεκάδα πλοίων διὰ τὰ δυ-
» τικὰ τῆς Πελοποννήσου μέρη, ἐξ ὧν τὰ πέντε ἢ ἓξ νὰ
» φανοῦν εἰς τὰ Μοθοκόρωνα, τὰ δὲ λοιπὰ πρὸς τὰ μέρη
» τῆς Πάτρας καὶ Βοστίτσας διὰ ν' ἀπαντῶσι τὴν ὁρμὴν,
» ἂν τύχῃ, τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἠπείρου, καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ
» ἡ φρόνησις, τὸ νὰ προφυλαττώμεθα πανταχόθεν, καὶ εἴ-
» μεθα βέβαιοι ὅτι θέλετε τὸ ἀκολουθήσει προθυμότατα,
» ὡς στρατηγηματικώτατον καὶ ἀναγκαιότατον κίνημα.
» Γράφετέ μας συνεχῶς, καθὼς καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ εἰσακουώ-
» μεθα. Ἐπευχόμενοι δὲ τὸ Πάσχα φαιδρὸν καὶ σωτήριον,
» μένομεν.

Ἕλους Ἄνθιμος, Ναυπλίου Διονύσιος, Κανέλλος Δε-λιγιαννόπουλος, Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, Νικ. Δελι-γιάννης, Ἀνδρ. Παπαδιαμαντόπουλος, Δημ. Καραμάνος, Ἰω. Κονδάκης, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος, Θ. Κολοκοτρώνης, Ἡλίας Μπεϊζαδὲς Μαυρομιχάλης, Ἀναγν. Παπαγεωργίου, Παναγ. Γιατράκος, Γ. Δανεσὴς (α).

Τὴν δὲ δεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἀπριλίου οἱ Πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, δι' ἄλλης ἐπιστολῆς των, ἔλεγον πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς: » Ἀδελφοί, χαίρετε, ὅτι
» ἐστάθητε πρῶτοι· πρῶτοι εἰς τὸν ἀκροβολισμὸν τῶν ἐχ-
» θρῶν, πρῶτοι εἰς τὴν ἱστορίαν, πρῶτοι εἰς τὴν ἀθανα-
» σίαν » (β).

(α) Ἐκ τῶν ἀρχείων Δήμ. Σπετσῶν — Ἴδε καὶ Ἀναργύρου τὰ Σπετσιωτικὰ Τ. Α', σελ. 160—162.

(β) Ἴδε. Φιλήμονος Δοκίμ. ἱστορ. Τ. Γ', Κεφ. Γ', σελ. 100.

Οἱ δὲ Πρόκριτοι τῆς Λεβαδείας, δι' ἐπιστολῆς των τῆς 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἔγραφον ὡσαύτως πρὸς τοὺς Σπετσιώτας· »Ἥρωες ἄνδρες τῆς περιφήμου νήσου Σπετσῶν, » καὶ τοῦ γένους μας οἱ ἀνδρειότεροι, χαίρετε. Ἐλάβαμεν » τὸ γράμμα σας, τὸ ὁποῖον ἦτον γεμάτον ἀνδρείας, ὁρμὴ, » σμοῦ, καὶ ἴδομεν νὰ μᾶς γράφητε ὁποῦ ἐξεκίνησαν τὰ » καράβιά σας διὰ ὅλα τὰ μέρη, καὶ ἀμέσως ὑψώσαμεν τὰς » χεῖράς μας καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ξεκίνημα, » ἐπειδὴ εἴμεθα ὑπερβέβαιοι, ὅτι ἐνῷ φανοῦν εἰς τοὺς ἐχ- » θρούς, θέλουν τοὺς δώσει μεγάλον φόβον καὶ δειλίαν...»
Ν. Νάκας, Ἰω. Στ. Λογοθέτης, Ἰωάννης Φίλωνας (α).

Πραγματικῶς οἱ Σπετσιῶται ἀπέστειλαν αὐθημερὸν, ἐκ τῶν δαπάνῃ τῶν Προκρίτων, ἑτοίμων ἤδη πρὸ πολλοῦ ὄντων, ὀκτὼ μὲν πλοῖα πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου, διοικούμενα ὑπὸ τῶν Θεοδοσίου Μπότασση, Ἰωάννου Δ. Γιάννουζα ἢ Μπουμπουλίνας, Δημητρίου Α. Σαλβὰ, Ἰω. Γ. Κούτση, Ἀργυρίου Στεμιτσιώτου, Μανουὴλ Δ. Λαζάρου, Γεωργ. Λάμπρου καὶ Ἀθανασίου Π. Γουδῆ (β). Ἕτερα δὲ ἕνδεκα μετὰ μιᾶς καλῶς ὡπλισμένης Τράτας, πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς Μονεμβασίας, διοικούμενα ὑπὸ τῶν Ἀναγ. Ἀνδρούτσου, Ἰω. Χρ. Κούτση, Γεωργ. Μπαρδάκου (ἐπὶ

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 361.

(β) Τὸ πλοῖον τοῦτο τοῦ Ἀθ. Γουδῆ, ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, ὡς ἡ Πάραλος ναῦς παρ' Ἀθηναίοις τὸ πάλαι, διότι ἐπ' αὐτοῦ πρώτου ὑψώθη ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας κατὰ θάλασσαν τῷ 1821, διὰ τοῦ Λαζάρου Π. Λαζάρου. Ἐσφαλμένως ἄρα ἀναφέρει κατὰ Ναυπλίου, μόνα τὰ πλοῖα τῆς Μπουμπουλίνας καὶ Μαν. Ὀρλώφ, ὁ Κ. Φιλήμων. Δοκ. Ἱστ. Τ. Γ'. Κεφ. Γ'. σελ. 104.

τοῦ πλοίου τοῦ Παύλου Χ. Ἀναργύρου), Νικολάου Ῥάπτου (ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου), Θεοδ. Δ. Λαζάρου, Ἀναργ. Α. Χ. Ἀναργύρου, Νικολ. Δ. Ὀρλὼφ, Γεωργ. Χ. Ἀνδρέου, Ἡλία Θερμισιώτου, Γεωργ. Πάνου, Βασιλ. Ὀρλὼφ καὶ Γεωργ. Τραττωλάτου, προστεθέντων μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἄλλων δύο πλοίων ὑπὸ τοὺς Ἀναγν. Γ. Κυριακοῦ καὶ Γεώργιον Κλίσσαν (α).

Μόνον οἱ ἐμβριθῶς ἐρευνῶντες τὰς ἀρχικὰς αἰτίας τῆς προόδου ἢ ἀποτυχίας πάσης ἐπαναστάσεως, εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐκτιμήσωσιν ἀρκούντως καὶ δεόντως τὴν ἐπιῤῥοὴν ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ ταχεῖα ἢ βραδεῖα ἅλωσις τῶν δύο τούτων φρουρίων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνοντα ἀξιόμαχον δύναμιν καὶ ἄφθονον πολεμικὴν ὕλην, καὶ λογιζόμενα κοινῶς ὡς ἀπόρθητα, κατέπληττον τὸν ἐπαναστατήσαντα μὲν ἀλλ' ἄοπλον περιδεῆ, ἀγύμναστον, ἀδιοργάνωτον καὶ στερούμενον τῶν ἀναγκαιούντων, λαὸν τῆς Πελοποννήσου. Τοῦτο συνιδόντες οἱ Σπετσιῶται ἔστησαν ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὴν προσοχήν των εἰς τὴν ταχεῖαν τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας ἅλωσιν, ἥτις κυρίως διὰ τοῦ ἐπιμόνου κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμοῦ, τοῦ ἐμποδίσαντος διὰ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων τὴν εἰσαγωγὴν τροφῶν ἐπετεύχθη (β). Συνετέλεσαν βεβαίως οὐκ ὀλί-

(α) Ἐσφαλμένως καὶ ἐνταῦθα ὁ Κ. Φιλήμ. (αὐτόθι Τ. Γ΄, κεφ. Γ΄, σελ. 104) ἀναφέρει τὰ πρὸς ἀποκλεισμὸν Μονεμβασίας Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἐκτὸς ἐὰν ἐξέλαβεν ὅτι τὰ ἐν Μήλῳ κυριεύσαντα τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, δὲν ἀπετέλουν μέρος τῆς μοίρας ταύτης· συγχέει δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πλοιάρχων.

(β) Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πελοποννήσιος ἱστορικὸς Φραντσῆς, ἐν Τόμ. Γ΄. σελ. 218. — Ἴδε καὶ Εἰσαγ. ἡμῶν σελ. 49.

γον καὶ οἱ κατὰ ξηρὰν πολιορκήσαντες τὰ εἰρημένα φρούρια, ἀλλ' εἰς μὲν τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Ναυπλίου συνέπραξαν ἐκ τῶν πρώτων, ὡς ῥηθήσεται κατωτέρω, ἡ Μπουμπουλίνα, ὁ Γκίκας Μπότασης καὶ ὁ Ἀντώνιος Β. Μαλοκίνης, οἱ δὲ πολιορκηταὶ τῆς Μονεμβασίας στεῤῥούμενοι καὶ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων διά τε τὸ αἰφνίδιον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ διὰ τὸ ἀδιοργάνωτον τοῦ ἐκ πολλῶν ἑτερογενῶν, ὡς εἰπεῖν, ὁμάδων συγκροτηθέντος στρατοπέδου, ὅπερ οὔτε ἀρχηγὸν εἶχεν, οὔτε ταμίαν, οὔτε ἐπιμελητὴν τῶν ἀναγκαιούντων, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιμείνωσιν ἐκ τῶν ἐνόντων εἰς τὴν πολιορκίαν, ἐὰν μὴ ἐβοηθοῦντο ἐπανειλημμένως ἐκ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων παρὰ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων (α).

(α) Οἱ Σπετσιῶται ἐκτὸς ὅτι ἐπρομήθευσαν τοὺς πολιορκητὰς τῆς ξηρᾶς μὲ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια ἐκ τῶν πλοίων των, ἔφερον προσέτι πρὸς αὐτοὺς ἐκ Σπετσῶν δι' ἐξόδων των καὶ 300 κοιλὰ ἀραβοσίτου· ἴδε συνοπτ. ἱστορ. Π. Σχυλίτση Ὁμηρίδου ἀριθ. ΣΤ'. ἐπιστολὴν τῶν πολιορκούντων τὸ φρούριον Μονεμβασίας Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, ἔχουσαν οὕτω· « Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν· Παρακαλοῦμεν δίχως ἄλλο νὰ βάλετε εἰς ἓν καλὸν τρεχαντήρι 300 κοιλὰ καλαμπόκι, τὸ ὁποῖον τὸ ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς οἱ καπετανναῖοι· νὰ μὴ κάμετε ἀλλέως διὰ νὰ προφθάσωμεν τοὺς ἀδελφούς μας, τῶν ὁποίων ἐδώκαμεν ἐκ τῶν καραβίων μας παξιμάδι καὶ μουνετζιόνες (πολεμεφόδια).

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον ἀποδεικτικόν·

« Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικοῦ ἀτεστάτου, δίδω εἰς χεῖρας » τοῦ καπ. Ἀναστασίου Ἀνδρούτσου καὶ Ἡλία Θερμισιώτη, ὅτι » μετανὰ ἀποζητῆσαν τὰ στρατεύματα τῆς Σπάρτης αὐτὸ τὸ μέ- » ρος ὁποῦ ἔχουν κλεισμένο τὴν Μονεμβασίαν, ἐζήτησαν μονε-

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα χήρα τοῦ Δημητρίου Μπούμπουλη ἐκ δευτέρου γάμου, γυνὴ πολύτολμος καὶ πολυπράγμων, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζομένη, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τοῦ γένους της, οὔτε τοὺς κατὰ θάλασσαν πλοῦς, οὔτε τὰς κατὰ ξηρὰν ταλαιπωρίας, κάτοχος δὲ μεγάλης χρηματικῆς περιουσίας (ἐκτὸς καὶ πολλῶν ἄλλων μετοχῶν ἐπὶ διαφόρων πλοίων) ἐπιβᾶσα καὶ αὐτὴ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ υἱοῦ της Γιάννου Δ. Γιάννουζα (α) πολεμικοῦ πλοίου της, καλουμένου ὁ Ἀγαμέ-

---

» τζιόνες, καὶ ἔτζι ἔκαμον τὴν σύναξιν ἀπὸ τ' ἀδέλφια, ὡς κάτωθεν φαίνεται κατ' ὄνομα. Ἀναστ. Ἀνδρούτσου φυσέκια 600
» Ἠλ. Θερμισιώτης 500. Νικ. Μπότασης 1300. Ἀνδρ. Σκλιᾶς
» 500. Δημ. Σκλιᾶς 500. Γιάννος Γιάννουζα 600. Γ. Πάνου
» 500. Νικ. Ὀρλῶφ 400. — 1821 Μαρτίου 30 Σπέτσαις.

Ἰω. Μαυρομιχάλης ἔλαβε τὰ ἄνωθεν σημειωθέντα ἀπὸ τοὺς εὐγενεστάτους καπεταναίους ἀδελφούς. (ἐκ τοῦ πρωτοτύπου εὑρισκομένου εἰς χεῖρας Ἠλία Θερμισιώτου).

(α) Τοῦτον ἔσχεν ἡ Μπουμπουλίνα ἐκ τοῦ πρώτου συζύγου αὐτῆς Δημ. Γιάννουζα, ὅστις πλοίαρχος ὢν πολὺ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπνίγη ἐν τῷ πελάγει μὲ τὸ πλοῖόν του αὔτανδρον· ἡ δὲ Μπουμπουλίνα χήρα μείνασα καὶ ὡραία οὖσα, ἐβιάσθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν της νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ Δημητρίου Μπούμπουλη, ἀνδρὸς βιαίου χαρακτῆρος, ἐπιμόνως ζητοῦντος αὐτὴν, καὶ ἀπειλοῦντος νὰ τὴν ἁρπάσῃ· ὁ Μπούμπουλης ἀνὴρ γενναῖος ὢν καὶ πλοίαρχος ἐπιχειρηματίας, εἶχε σχηματίσει καὶ ἀξιόλογον περιουσίαν. Ἐφονεύθη δὲ καὶ αὐτὸς καί τινες τῶν ναυτῶν του, εἰς συμπλοκήν τινα κατὰ δύο καταδρομικῶν Γαλλικῶν πλοίων, τῷ 1811, ἐπιτεθέντων ὅπως κυριεύσωσι τὸ πλοῖον τοῦ Μπούμπουλη. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην οἱ Γάλλοι, καίτοι ἐπιτεθέντες πρῶτοι, ὑπεχώρησαν ὅμως, ὡς ὑποστάντες με-

μένων (α) διευθύνθη εἰς Ναύπλιον, καὶ ἀποβᾶσα εἰς τὴν πλησίον τῆς παλαιᾶς Λέρνης παραλίαν Μύλοι Ναυπλίου ἤδη καλουμένην, ἀνέβη θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τοὺς υἱούς της καὶ πολλοὺς ὁπλοφόρους Σπετσιώτας· τοιαύτην δὲ ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν Ἀργείων ἡ παρουσία τῆς ὑπὸ τοιοῦτον χαρακτῆρα ἐμφανισθείσης ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἐκτάκτου ταύτης γυναικὸς, ὥστε ὑποδεχθέντες αὐτὴν οἱ Ἀργεῖοι μὲ τιμὰς ἀσυνήθεις μέχρι τότε εἰς γυναῖκας, ἀπεκάλουν αὐτὴν ἅπαντες Κυρὰν των.

Ἡ Μπουμπουλίνα διατηροῦσα ἔκτοτε ἰδίαις δαπάναις τά τε κατὰ θάλασσαν πλοῖά της καὶ τοὺς κατὰ ξηρὰν ὀπαδοὺς αὐτῆς τε καὶ τοῦ υἱοῦ της Γιάννου, διατρέχουσα δὲ μετὰ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη (μεθ' οὗ συνέδεσε συγγένειαν, συζεύξασα τὴν νεωτέραν θυγατέρα αὐτῆς Ἐλένην τοὔνομα (ϐ) μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Κολοκοτρώνη

γαλητέρας ζημίας, καὶ οὕτως οἱ περὶ τὸν Μπούμπουλην ὑπὸ τὸν ὑποπλοίαρχον Ἀντ. Κοτσινόμην διασώσαντες τό τε πλοῖον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χρηματικὰ κεφάλαια ἐπέστρεψαν εἰς Σπέτσας· ὁ Μπούμπουλης ἀφῆκεν εἰς τὴν σύζυγόν του εἰς μετρητὰ, πλέον τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων διστήλων.

(α) Τὸ ὡραῖον τοῦτο πλοῖον ἔχον μέγεθος πολεμικῆς κορβέτας, ἠγόρασεν ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ἰω. Καποδιστρίου παρὰ τῶν κληρονόμων Μπούμπουλη, χωρὶς μέχρι σήμερον νὰ τοῖς πληρωθῇ τὸ τίμημα, καὶ μετονομασθὲν ἡ Ἐθνικὴ Κορβέτα « αἱ Σπέτσαι », ἐπυρπολήθη καὶ αὐτὸ τῷ 1833 ἐν Πόρῳ, μετὰ τῆς ἐθν. φρεγάτας ἡ Ἑλλὰς καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν ἐθνικῶν πλοίων, ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη!

(ϐ) Ἡ Μπουμπουλίνα ἐκ τοῦ Δημ. Γιάννουζα εἶχεν ἀποκτήσει

Πάνου) μετὰ τοῦ Πλαπούτα καὶ λοιπῶν Πελοποννησίων ὁπλαρχηγῶν, εἰς τὰ κατὰ Τριπολιτσᾶς Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, καὶ χορηγοῦσα ἐν ἀνάγκαις καὶ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια ἐξ ἰδίων, κατηνάλωσεν ὑπὲρ Πατρίδος ὅλον αὐτῆς τὸν πλοῦτον. Οὔτε πανταχοῦ, οὔτε καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς ἀναφαίνονται ἐν ταῖς ἐπαναστάσεσι γυναῖκες τοιοῦτον ἔκτακτον ἔχουσαι χαρακτῆρα καὶ ἄξιαι νὰ κινήσωσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου (α).

Παρεκτὸς τῆς Μπουμπουλίνας, ἐξεστράτευσαν ἐκ Σπετσῶν διὰ ξηρᾶς, ἅμα ἐκραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὁ Ἀντώνιος Β. Μαλοκίνης ἢ Λισβῶνας, στρατολογήσας

δύο υἱοὺς, τὸν ἐν Ἄργει πεσόντα Γιάννον καὶ ἕτερον ἐπιζῶντα Γεώργιον ὀνομαζόμενον, καὶ μίαν θυγατέρα· ἐκ δὲ τοῦ Μπούμπουλη ἐγέννησε δύο θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ νεωτέρα ἐνυμφεύθη τὸν Πάνον Κολοκοτρώνην τότε, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν Θεόδωρον Γρίβαν, καὶ ἕνα υἱὸν Νικόλαον ὀνομαζόμενον. Ὁ δὲ Μπούμπουλης ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου εἶχε μίαν θυγατέρα, καὶ δύο υἱοὺς Παντελῆ καὶ Ἰωάννην ὀνομαζομένους.

(α) Ἡ Μπουμπουλίνα ἦτον ὡραία
Εἶχε τὰ βήματα στιβαρὰ,
Καὶ ὡς ἡ Ἄρτεμις κολοσσαία
Ἐπεριπάτει καὶ φοβερά.
Μεγάλα εἶχεν ὄμματα Ἥρας
Καὶ βλέμμα σπεῖρον γοργοὺς σπινθῆρας·
Τὸ χρυσοκέντητον ἔνδυμά της
Ζώνη συνέσφιγγεν ἀργυρᾶ,
Καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὰ πλευρά της
Σπάθη ἐκρέματο ἠχηρά.

(Ἀλεξ. Σούτσου, Τουρκομάχος Ἑλλὰς, σελ. 212).

πλέον τῶν ἑβδομήκοντα Σπετσιωτῶν, κατὰ Ναυπλίου καὶ Τριπολιτσᾶς, τοὺς ὁποίους ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του μετ' ἄλλων τινῶν Κρανιδιωτῶν, διετήρει πάντοτε δι' ἐξόδων του· ὡσαύτως καὶ ὁ ἐκ Σπετσῶν Παναγιώτης Γιαννούλόπουλος ἢ Μπερτζεβίτης, ὅστις, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τέσσαρας ἀδελφούς του καὶ εἴκοσι στρατιώτας, διετήρει αὐτοὺς δι' ἰδίων του ἐξόδων. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Γκίκας Μπότασης, ἀνὴρ βαθύπλουτος καὶ φιλόπατρις, μεταβὰς εἰς Κρανίδιον κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐν Σπέτσαις ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξεν ὁ πρωταίτιος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Κρανιδιωτῶν, καὶ χορηγήσας ἄφθονα χρηματικὰ μέσα εἰς τὸν ὁπλαρχηγὸν αὐτῶν Ἀρσένιου Κρέσταν ἢ Φλέσσαν, ἐκίνησε δι' αὐτοῦ κατὰ Ναυπλίου μὲ ἰσχυρὸν σῶμα ὁπλοφόρων Κρανιδιωτῶν (α). Ὁ αὐτὸς δὲ Μπότασης, ἀναβὰς εἰς Ἄργος, ὑπεδέχθη ὑπὸ τῶν Ἀργείων μετ' εὐφημιῶν, καὶ συνετέλεσε τὰ μέγιστα μετὰ τῆς Μπουμπουλίνας νὰ λάβωσιν αὖθις θάῤῥος κατὰ τῶν ἐχθρῶν οἱ Ἀργεῖοι, καὶ νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν τοῦ Ναυπλίου πολιορκίαν, τὴν ὁποίαν μόλις ἀρξαμένην εἶχον διαλύσει.

Οἱ Σπετσιῶται, μετὰ τὴν κατὰ Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας ἀποστολὴν τῶν πλοίων των, ἐθεώρησαν ἐκ τῶν πρωτίστων καθηκόντων των νὰ προτρέψωσιν εἰς ἐπανάστασιν καὶ τὰς ἄλλας δύο ναυτικὰς νήσους Ὕδραν καὶ Ψαρᾶ. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ὕδραν ἀπέστειλαν τριμελῆ πρεσβείαν ἐκ τῶν

(α) Εἰς τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου παρῆν ἐπί τινα χρόνον καὶ ἓν Κρανιδιωτικὸν πλοῖον τοῦ Δημ. Μπίζ, ὑπὸ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεώργ. Μπίζ. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἠγοράσθη ἀκολούθως παρὰ τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως, ὡς πυρπολικόν, καὶ ἐδόθη εἰς τοὺς Σπετσιώτας.

Παναγιώτου Μπότασση, Γεωργίου Πάνου καὶ Ἀναστασίου Ἀνδρούτσου, εἰς δὲ τὰ Ψαρᾶ τὸν Γκίκαν Τσούπα, γέροντα πλοίαρχον καὶ σεβάσμιον, καὶ πολλὰς μετὰ τῶν Ψαριανῶν Προκρίτων σχέσεις ἔχοντα. Ὁ Τσούπας ἔφθασεν εἰς Ψαρᾶ μὲ τὸ πλοῖόν του τὴν 10 Ἀπριλίου 1821, ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὑψώσας δὲ τὴν τόσον ποθητὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τοῦ πλοίου του, καὶ χαιρετίσας δι' αὐτῆς καὶ δι' εἰκοσιενὸς κανονοβολισμῶν τοὺς συναδέλφους Ψαριανούς, ἀπέβη εἰς τὸ Δημοτικὸν κατάστημα αὐτῶν, περικυκλωμένος ὑπὸ τῶν τε Προκρίτων καὶ τοῦ λαοῦ. Μὲ δάκρυα χαρᾶς κατησπάσθησαν τὸν ἐλθόντα φίλον των οἱ φιλοπάτριδες Ψαριανοί, οἵτινες, πληροφορηθέντες ἀκριβῶς παρ' αὐτοῦ τά τε ἐν Σπέτσαις γενόμενα καὶ τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, καὶ προητοιμασμένοι εἰς ἐπανάστασιν ὄντες, ὕψωσαν ἀμέσως καὶ αὐτοὶ τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας (α) κατὰ τὴν 10 Ἀπριλίου 1821, ἐνθουσιῶντος ὅλου τοῦ λαοῦ (β).

Ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς Ψαρᾶ ἀφίξεως τοῦ Τσούπα, ἕτερα δύο Σπετσιωτικὰ πλοῖα, ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Μπούκουρην καὶ Δημήτρ. Ν. Σκλιᾶν, ἐκπλεύσαντα ἐκ Σπετσῶν καὶ διευθυνθέντα πρὸς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀφοῦ πρῶτον προσεγγίσαντα εἰς Ψαρᾶ ἔδωκαν τὴν εἴδησιν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σπετσιωτῶν, κατέπλευσαν εἰς τὴν νῆσον Ἴον, ὅπου ἐβύθισαν δύο Τουρκικὰ πλοῖα, ἤτοι ἓν βρίκιον καὶ ἕτερον μικρότερον, ἐπανεστάτησαν καὶ ἐκείνην τὴν

(α) Ἡ σημαία τῶν Ψαριανῶν ἦν ὁμοία μὲ τὴν τῶν Σπετσιωτῶν, διότι παρεδέχθησαν τὸν τύπον τῆς σημαίας, ἣν ἔφερε τὸ πλοῖον τοῦ Τσούπα καὶ τὰ δύο ἄλλα προηγηθέντα Σπετσιωτικά.

(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 101—102.

νῆσον, καὶ ἀκολούθως προσωρμίσθησαν εἰς Σάμον· ὡς δ' εἰς τὰς ἄλλας νήσους, οὕτω καὶ εἰς τὴν Σάμον, ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων πολιτῶν τῆς νήσου ἐκείνης ὀλίγοι ἦσαν ἀναμφιβόλως μεμυημένοι τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ἀλλ' ἡ παρουσία τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐδόθισαν ἀμέσως κάκεῖ ἓν πολεμικὸν Τουρκικὸν βρίκιον, ὅπερ εἶχεν ἀποστείλει ἐκεῖ ὁ Διοικητὴς τῆς Ῥόδου πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας, ἠλέκτρισεν, ὡς ἦτον ἑπόμενον καὶ τὸν φιλελεύθερον λαὸν τῆς Σάμου, καὶ ἔγεινε πρόξενος νὰ ὑψωθῇ καὶ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας τὴν 17 Ἀπριλίου, κατὰ πρῶτον μὲν εἰς Βαθὺ, ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης Λαχανᾶ, ἀμέσως δὲ κατόπιν καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, ὑπὸ τῶν Σταμάτη, Γεωργαντᾶ καὶ Ἐμμ. Ἰωάννου (α).

Ἀλλ' ἐν τῇ «Χώρᾳ» καλουμένῃ τῆς Σάμου, οἱ ἀριστοκράται Προεστῶτες, αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ, καὶ ἡ περὶ αὐτὰς τουρκικὴ φρουρὰ, λαβόντες γνῶσιν τῶν γενομένων, ἐζήτησαν ἀμέσως βοήθειαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, παρὰ τοῦ Ἐλέζογλου, καὶ ἀπὸ τὴν Ῥόδον. Πλὴν ἡ παρουσία τῶν Σπετσιωτικῶν νηῶν ἐματαίωσε καὶ τὰς ἐλπίδας ταύτας, καὶ οὕτω σύμπασα ἡ νῆσος ἐπανέστη, οἱ δ' ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι καὶ ἔμποροι καὶ ὑπάλληλοι, οἱ μὲν ἐγένοντο θῦμα τῆς πρώτης ὁρμῆς τοῦ λαοῦ (β), οἱ δὲ ἀπεπέμφθησαν κρύφα εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Σάμου παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μετὰ ταῦτα ἡ Σάμος, διοργανωθεῖσα ὁπωσοῦν τακτικῶ-

---

(α) Σ. Τρικ. Ἑλλην. Ἱστορ. Τ. Α΄, Κεφ. Ι, σελ. 193—194, καὶ Ἐπιτομ. Ἱστορ. Φραντζῆ, Τ. 3—4, σελ. 184—185.

(β) Ἰω. Φιλ. Ἱστορ. Δοκ. Τ. Α΄, σελ. 121—122.

τερον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς διοίκησιν ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος Λυκούργου Λογοθέτου, κατέστη ἄσυλον μὲν τῶν ἐν αὐτῇ ἐξ Ἀσίας καταφευγόντων Χριστιανῶν, κέντρον δὲ ἐπιδρομῶν κατὰ τῶν ἐν ταῖς παραλίοις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατοικούντων Ὀθωμανῶν. Τὸ ὄνομα τῆς νήσου ταύτης συνδέεται ἀκολούθως πολὺ μὲ τὰ κατὰ θάλασσαν ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν ναυτικῶν, διότι ἐνώπιον καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἀνεδείχθησαν οὗτοι πολλάκις ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν νικητῶν τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Μυκάλης.

Συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν Σάμον ἐπανεστάτησε καὶ ἡ νῆσος Κάσσος, ἐνεργείᾳ τοῦ γενναίου πλοιάρχου Θεοδώρου Κανταρτζόγλου, καὶ συνεργείᾳ τοῦ πλοιάρχου Παππακανάκη. Ταύτης δὲ τὸ παράδειγμα ἠκολούθησαν κατόπιν καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι Κάρπαθος, Χάλη, Δῆλος, Νίσσυρος, Κάλυμνος, Λέρος, Πάτμος καὶ ἡ Ἀστυπαλαία, καὶ ἡ νῆσος Θήρα (Σαντορίνη). Οἱ φιλοπάτριδες Θηραῖοι οὐ μόνον προθύμως ἠκολούθησαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἔργων θέλοντες ν᾽ ἀποδείξωσι τὴν προθυμίαν των, ἅμα λαβόντες παραγγελίαν τινὰ τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀπέστειλαν ἀμέσως, περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου εἰς Σπέτσας, ἑβδομήκοντα καὶ ἕνα ναύτας των, ναυτολογηθέντας δαπάνῃ τῆς κοινότητός των, καὶ συνοδευομένους ὑπό τε ἑνὸς ἱερέως καὶ ἑνὸς τῶν προὐχόντων τῆς νήσου, Νικολάου Δεκαζᾶ καλουμένου, ὅπως ὑπηρετήσωσι τὴν Πατρίδα ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν Σπετσῶν, δι᾽ ὅσον χρόνον ἤθελον εἶσθαι ἀναγκαῖοι, ὑποσχόμενοι ταυτοχρόνως νὰ πέμψωσιν ἀκολούθως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ὅσους ἄλλους δυνηθῶσι (α). Παρεκτὸς δὲ τῆς συνδρο-

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον τότε οἱ Θηραῖοι πρὸς τοὺς Σπετσιώτας :
» Πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς ἀδελφοὺς ἡ-

μῆς ταύτης, οἱ Θηραῖοι ἔπεμψαν μετ' οὐ πολὺ εἰς Σπέτσας καὶ ἑκατὸν βαρέλας οἴνου πρὸς χρῆσιν τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων (α)· καὶ ὁσάκις ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπαρουσιάζετο εἰς τὰς θαλάσσας τῆς νήσου των, οἱ Θηραῖοι αὐθορμήτως συνέτρεχον εἰς τὰς ἐκ τροφίμων ἀνάγκας τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων.

μῶν καὶ ἀπογόνους τῶν θαυμαστῶν ἡρώων Ἑλλήνων ἐκείνων, κατοίκους τῆς νήσου Σπετσῶν.. Λαμβάνοντες τὸ ἀδελφικὸν ἡμῖν γράμμα σας, ἴδομεν τὰ γραφόμενα περὶ τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ζυγοῦ τῆς σκλαβίας τοῦ τυράννου, καὶ ἐλευθερίας τοῦ γένους... Εἰς τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐλάβομεν καὶ ἔκλαμπρον διαταγὴν παρὰ τοῦ σεβαστοῦ πρίγκιπος Ἀλεξ. Ὑψηλάντου.... Ὅθεν καὶ ἐξαποστέλλομεν κατὰ τὸ παρὸν πρὸς ὑμᾶς ἄνδρας ναύτας ἑβδομήκοντα ἕνα, ὁμοῦ μ' ἕνα ἱερέα συνοδευομένους, καὶ μ' ἕνα τῶν Προεστώτων ἡμῶν, ὀνόματι Νικόλαον Δεκαζάν, τοὺς ὁποίους θέλει μεταχειρισθῆτε εἰς τὰ πολεμικὰ ὑμῶν πλοῖα ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, οἵτινες ὅλοι αὐτοὶ θέλουν λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἰδίαν μας πατρίδα τὸν μηνιαῖον μισθόν των, δι' ὅσον καιρὸν εἶναι ἀναγκαῖοι, ἐξὸν τὸ τυχηρὸν ὁποῦ τύχει δι' ὅλους κοινῶς. κατόπιν δὲ θέλομεν σᾶς ἐξαποστείλει καὶ ὅσους ἄλλους δυνηθῶμεν. Εὖγε οὖν, φίλοι ὁμογενεῖς, εὐσεβεῖς Χριστιανοί, δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν σας, καὶ εἰς τὰ ἀθάνατα κατορθώματά σας. Ἡ Πατρὶς θέλει ἀποδίδει αἰωνίως τὰς εὐχάς της εἰς ὑμᾶς. Τὸ ὄνομα ὑμῶν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς γῆς θέλει μείνει ἀθάνατον (ὡς ποτε τῶν λαμπρῶν ἐκείνων προγόνων μας), ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανοῖς. Ζήτω οὖν ὁ ἐκλαμπρότατος πρίγκηψ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Ζήτω τὸ νέον Ἑλληνικὸν ἡμῶν Γένος. Ζήτωσαν οἱ συνδρομηταὶ αὐτοῦ.

30 Ἀπριλίου 1821, ἐν Σαντορίνῃ.

(Ἴδε ἀρχ. Σπετ. καὶ τὰ Σπετσιωτ. Ἀναργύρου.)

(α) Ἀρχ. Σπετσῶν, καὶ Σπετσιωτ. Ἀναρ. Τ. Α', σελ. 439.

Ἐν τούτοις τὰ κατὰ Μονεμβασίας Σπετσιωτικὰ πλοῖα, μαθόντα τὴν 8 Ἀπριλίου, ὅτι εἰς τοὺς λιμένας τῶν νήσων Μήλου καὶ Κιμώλου εὑρίσκοντο δύο πολεμικὰ πλοῖα τοῦ Σουλτάνου, ἤτοι ἓν βρίκιον καὶ ἓν κορβέτον, ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πάσσα τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν Καπετανάμπεην ἀποσταλεῖσαν ναυτικὴν μοῖραν, ἀφοῦ ἄφησαν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Μονεμβασίας, διὰ κλήρου, τὰ ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Χρ. Κούτσην, Ἀναστάσιον Ἀνδροῦτσον καὶ Βασίλειον Ὀρλὼφ πλοῖα, εἰς ἃ προσετέθησαν ἀμέσως κατόπιν καὶ τὰ ὑπὸ τὸν Ἀναγν. Γ. Κυριακοῦ καὶ Γεώργ. Κλίσσαν, ἔπλευσαν τὰ λοιπὰ κατὰ τῶν δύο ἐχθρικῶν. Τὸ ἑσπέρας τῆς 10 Ἀπριλίου ἔφθασαν τὰ πλοῖα ταῦτα εἰς Μῆλον, καὶ τρία μὲν ἐξ αὐτῶν, τὸ τοῦ Γεώρ. Χ. Ἀνδρέου, Ἠλ. Θερμισιώτου καὶ Νικολ. Δ. Ὀρλὼφ, εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Μήλου καὶ ἠγκυροβόλησαν, τὰ δὲ ἕτερα δύο ἔμειναν ἐκτὸς τοῦ λιμένος· παρεκτὸς δὲ τοῦ ἑνὸς τουρκικοῦ πολεμικοῦ, ἤτοι τοῦ βρικίου, ὑπῆρχον εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα τῆς Μήλου καὶ ἄλλα τρία ἐμπορικὰ τουρκικὰ πλοῖα, ἐξ ὧν εἰς μὲν τὰ δύο ἦσαν πλοίαρχοι Χριστιανοί, εἰς δὲ τὸ τρίτον Ὀθωμανὸς Σκοδριάνος. Ταῦτα ἰδόντες οἱ πλοίαρχοι τῶν εἰσελθόντων εἰς τὸν λιμένα Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου πρῶτον τὸ Σκοδριάνικον καὶ ἀκολούθως τ' ἄλλα. Ἀμέσως λοιπὸν ἀπέστειλαν τὰς λέμβους των ὡπλισμένας καὶ προσέβαλον αὐτό· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι μετὰ μικράν τινα ἀντίστασιν, θέσαντες πῦρ εἰς τὴν πυριτοθήκην τοῦ πλοίου, κατέκαυσαν αὐτό, καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος οἱ μὲν ἀπέβησαν εἰς τὴν νῆσον, οἱ δὲ κατέφυγον ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ βρικίου. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐπληγώθησαν δύο ἐκ τῶν Σπετσιωτῶν, ὁ Παντελῆς Μπούμπουλης ἐκ τῆς λέμβου

τοῦ Ἡλία Θερμισιώτου, καὶ ὁ Λάζ. Μαθιὸς, ἐκ τῆς τοῦ Νικολ. Ὀρλώφ. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ὁ πλοίαρχος τοῦ ἐχθρικοῦ βρικίου, ἐκπλαγεὶς ἐκ τῆς ἀγνώστου αὐτῷ σημαίας, τῆς κυματιζούσης ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀπέβη τῆς λέμβου του, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ μάθῃ περὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἅμα ἀπομακρυνθέντα τοῦ βρικίου, ἐζώγρησαν αὐτὸν αἱ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων λέμβοι, καὶ τὸν ἔφερον ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Γεωργίου Χ. Ἀνδρέου. Ταῦτα ἰδόντες οἱ ἐν τῷ βρικίῳ, ἐνόησαν τὸ πρᾶγμα καὶ παρευθὺς ἤρχισαν νὰ τεθῶσιν εἰς κίνησιν, ὅπως ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος· πνέοντος ὅμως ἔξωθεν τοῦ ἀνέμου, εἰσῆλθον καὶ τὰ ἔξω μεῖναντα ἄλλα Σπετσιωτικὰ πλοῖα, καὶ πρῶτος ὁ Νικόλαος Ἰω. Ῥάπτης, ὁρμήσας μὲ τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησίν του πλοῖον ὁ Περικλῆς (τὸ πλοῖον τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου), ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, καί τινες ἐκ τοῦ πληρώματος, προηγουμένου τοῦ Ἀναστασίου Μπάτα, εἰσεπήδησαν ἐντὸς τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου καὶ ἐμάχοντο ψιλοῖς ὅπλοις κατὰ τῶν ἐν αὐτῷ. Δειλιασάντων δὲ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἐπιβοηθησάντων ταυτοχρόνως διὰ τῶν λέμβων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, οἱ Σπετσιῶται ἔγειναν κύριοι τοῦ ἐχθρικοῦ βρικίου, μὲ ἀπώλειαν δύο μόνον ἐκ τῶν εἰσπηδησάντων ναυτῶν, οἵτινες ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ καταστρώματος θῦμα τῆς ἀνδρίας των.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα, ἀφέντα ἐλεύθερα τὰ ὑπὸ τοὺς Χριστιανοὺς πλοιάρχους ἄλλα δύο Ὀθωμανικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, διευθύνθησαν ἀμέσως εἰς Κίμηλον, ὅπως προσβάλωσι καὶ τὸ ἐκεῖσε εὑρισκόμενον ἐχθρικὸν κορβέτον· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι, ἅμα ἴδαν τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἐρχόμενα, παρεδόθησαν εὐθὺς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν νικητῶν, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη τὸ πλοῖον τοῦ-

το ἀναιμωτί. Οἱ νικηταὶ ὡδήγησαν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα μέχρι Μονεμβασίας, ὅπου, συμβουλίου πολεμικοῦ γενομένου μεταξὺ ἁπάντων τῶν πλοιάρχων, ἐπειδὴ οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ἀκούσαντες τὴν ὅσον οὔπω ἔξοδον τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, μετεκάλουν τὰ περισσότερα τῶν πλοίων, ἵνα χρησιμεύσωσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐνεκρίθη νὰ μείνωσιν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ φρουρίου τρία μόνον πλοῖα, ἤτοι τὰ τοῦ Γ. Πάνου, Ἠλ. Θερμισιώτου καὶ Γ. Κλίσσα, καὶ οὕτως ἀφίχθησαν τὰ λοιπὰ εἰς Σπέτσας τὴν 17 Ἀπριλίου, συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ τῶν κυριευθέντων δύο ἐχθρικῶν πλοίων (α), τὰ ὁποῖα φέροντα αἰχμάλωτα καὶ τὰ πληρώ-

(α) Ἀληθῶς τὰ πλοῖα ταῦτα κατέστησαν τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, ἀντιποιουμένων ἁπάντων τὴν πλοιαρχίαν αὐτῶν. Ὅστις δὲν γνωρίζει τὰς περιστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἤθελε βεβαίως κατακρίνει τοὺς Σπετσιώτας, ὡς θέσαντας τὰ πλοῖα ταῦτα εἰς διαθεσιμότητα, ἐνῷ ἠδύναντο νὰ κάμωσι χρῆσιν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· πλὴν ἀδίκως· διότι ἐὰν οἱ Πρόκριτοι, ὀρθῶς σκεφθέντες, δὲν ἔπραττον, ὅπως ἔπραξαν, ἡ ἐμφύλιος διχόνοια, τῆς ὁποίας ἡ στάκτη ἦτον ἀκόμη θερμὴ, ἀφεύκτως ἀνεζωπυρεῖτο. Ὁπόση λοιπὸν ἤθελεν εἶσθαι τότε ἡ ἐκ τῆς διχονοίας ταύτης προκυψομένη βλάβη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν; Ἐκτὸς τούτου, ἐνῷ ὁ ἐφοπλισμὸς τῶν πλοίων τούτων ἀπῄτει μεγάλα ἔξοδα, χρήματα δημόσια δὲν ὑπῆρχόν που, οἱ δὲ Πρόκριτοι, μὴ θέλοντες νὰ κεντήσωσι παρακαίρως τὴν χορδὴν ταύτην, ὡς πάνυ ἀσύμφορον, ἐσκέφθησαν ν᾽ ἀφήσωσιν, ὡς εἴπομεν, τὰ πλοῖα ταῦτα ὑπὸ διαθεσιμότητα μέχρις ἄλλης εὐτυχεστέρας περιστάσεως. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ἐπελθούσης δυστυχῶς τῆς ὀχλοκρατίας, τὰ μὲν ἔπιπλα τῶν πλοίων διηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ ὄχλου, αὐτὰ δὲ τὰ πλοῖα ἀπωλέσθησαν. Περὶ τούτου ὁ Κ. Φιλήμων (ἐν τῷ Ἱστ. Δοκιμ. ἐν παραρτήματι

ματα αὐτῶν, παρεδόθησαν τακτικῶς εἰς τὴν κοινότητα τῆς νήσου. Ἡ ἅλωσις τῶν πλοίων τούτων, ὧν ἡ θριαμβευτικὴ καὶ μετὰ πολυκρότου κανονοβολισμοῦ προσαγωγὴ εἰς τὸν λιμένα τῶν Σπετσῶν, ἠλέκτρισαν ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς γείτονας Ὑδραίους, ὥστε τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὕψωσαν καὶ οὗτοι τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, παρέσχε γενικώτερον καὶ τοῦτο τὸ καλὸν, ὅτι οἱ Σπετσιῶται ἐφωδίασαν μὲ ἱκανὰ πολεμεφόδια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοὺς κατὰ ξηρὰν πολιορκητὰς Ἕλληνας, οἵτινες, ὡς εἶναι γνωστὸν, εἶχον μεγάλην ἔλλειψιν αὐτῶν ἐν ὅσῳ τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ δὲ ἀποσταλεὶς εἰς Ψαρᾶ Γκίκας Τσοῦπας, συνοδευό-

Τ. Γ', σελ. 436) παραθέτει μίαν χειρόγραφον ἔκθεσιν, χρονολογουμένην τὴν 21 Ἰουνίου 1821, καὶ γεγραμμένην ἐξ Ὕδρας, ἔχουσαν οὕτω: » Τὴν κορβέτα ὁποῦ ἔπιασαν οἱ Σπετσιῶται καὶ » τὰ βρίκια τὰ ἐξαρμάτωσαν, ἐξ αἰτίας ὁποῦ τὰ καράβια δὲν » εἶχον κανόνια (τί δὲν γεννᾷ ὁ φθόνος!) καὶ τὸ περισσότερον » ὁποῦ τὰ ἰδικά τους εἶναι πλέον εὐμεταχείριστα· ἀκόμη ὁποῦ » δὲν ἠθέλησαν νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν ἦτον ὁποῦ τὸ μπακίρι των » ἦτον χαλασμένον.» Ἐκ πρώτης ὄψεως ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὄχι μόνον ναυτικὸς δὲν ἦτον, ἀλλ' οὔτε τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς ἐγνώριζεν, ἢ ἐν ἄλλοις ἦτο πολὺ κοινὸς ἄνθρωπος. Διότι ἂν τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα δὲν εἶχον κανόνια (γελοία ὑπόθεσις) πῶς ἠδύναντο νὰ κινηθῶσι καὶ νὰ κυριεύσωσι τὰ φέροντα κανόνια ἐχθρικὰ πλοῖα; ποῖος δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ Σπετσιῶται ἐπανεστάτησαν, ἔχοντες τὰ πλοῖά των ἀνεφοδίαστα κανονίων ἢ παντὸς ἄλλου ἀναγκαίου; Μήπως δὲν προϋπῆρχεν ὁ σκοπός; Μήπως ἔλειπον τὰ μέσα; Ἀλλὰ τὸ ἀναξιόπιστον τοῦ γράψαντος καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἀντὶ ἑνὸς, πλάττει πλείονα ἁλωθέντα βρίκια.

μένος καὶ ὑπὸ μιᾶς καλῶς ὡπλισμένης τράτας (α), τὴν ὁποίαν διετήρει ἰδίᾳ δαπάνῃ, ἄρας ἐξ Ψαρῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τῆς νήσου ταύτης, διηυθύνθη πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Ἀδραμυτίου· διαβαίνων δὲ τὸν μεταξὺ Λέσβου καὶ τῆς ἀπέναντι μεγάλης ξηρᾶς πορθμὸν, ἀπήντησεν ἐντὸς αὐτοῦ πέντε τουρκικὰ πλοῖα, φέροντα περὶ τοὺς ἑξακοσίους ὀθωμανοὺς στρατιώτας καὶ πλέοντα πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὁ Τσοῦπας, ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν πέντε τούτων ἐχθρικῶν πλοίων, ἐκυρίευσεν αὐτὰ ἐξ ἐφόδου διὰ τῆς τράτας καὶ τῆς λέμβου του. Παράδοξος τῳόντι φαίνεται ἡ δειλία, τὴν ὁποίαν τοσοῦτοι ὁπλοφόροι Τοῦρκοι ἔδειξαν ἐνώπιον ἑνὸς μόνου πλοίου· ἀλλ' ἴσως πρέπει ν' ἀποδώσωμεν αὐτὴν εἰς τὸ αἰφνίδιον τῆς προσβολῆς, ἐξ ἧς οἱ δυστυχεῖς Τοῦρκοι, χερσαῖοι μάλιστα ὄντες, ἐν μέσῳ δὲ θαλάσσης προσβληθέντες, κατεπτοήθησαν ἅπαντες, καὶ κρυβέντες ὑπὸ τὰ καταστρώματα τῶν φερόντων αὐτοὺς πλοίων, παρεδόθησαν ἄνευ μεγάλης ἀντιστάσεως. Οἱ νικηταὶ ἐνδόντες εἰς τὴν πρώτην ὁρμὴν τοῦ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν μίσους των, καὶ ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ φυλάττωσιν ἐντὸς τοῦ πλοίου των, ἄνευ κινδύνου, τοσούτους αἰχμαλώτους, πολλοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας, ὡς μὴ ὤφειλε, τὰ δὲ πλοῖα λῄσαντες κατεβύθισαν μετὰ τῶν ὑπολοίπων Ὀθωμανῶν.

Πλὴν τῶν κατορθωμάτων τούτων τοῦ Γκίκα Τσοῦπα, καὶ τῆς, ὡς προείρηται, ἐν Σάμῳ βυθίσεως τουρκικοῦ πο-

(α) Τὸ εἶδος τῆς κατασκευῆς τῶν πλοίων τούτων μακρῶν καὶ λεπτῶν ὄντων, σύνηθες πρὸς ἁλίευσιν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς πόλεμον.

λεμικοῦ βρικίου ὑπὸ τῶν Ἰω. Μποῦκουρη καὶ Δημητρ. Ν. Σκλιά, παρέσχεν ὁμοίως πατριωτισμοῦ δεῖγμα καὶ ὁ ὡσαύτως ἐκ Σπετσῶν Δημήτριος Ἰω. Ὀρλώφ. Ὁ πλοίαρχος οὗτος εἶχεν ἀποσταλῆ μὲ τὸ πλοῖόν του ἡ Ἀθηνᾶ εἰς Τεργέστην πολὺ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως παρὰ τῆς ἐφορίας τῶν Σπετσῶν κατ' αἴτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (α) ὅπως μεταφέρῃ εἰς Ἑλλάδα τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην· ἀλλ' ἡ μὴ ἐμφάνισις τούτου ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει, ἠνάγκασε τὸν πλοίαρχον, ὑποβλεπόμενον μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἄπρακτος περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου· εὑρισκόμενος δὲ μὲ τὸ πλοῖόν του εἰς Ζάκυνθον, ὅπου προσωρινῶς εἶχε προσορμισθῇ, εἶδε τὴν 17 Ἀπριλίου διερχόμενον τουρκικὸν πολεμικὸν βρίκιον, καὶ ἀπάρας τοῦ λιμένος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, προσέβαλεν αὐτὸ δεινῶς ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐπίσης ἐνθουσιώντων Ζακυνθίων καὶ τὸ κατεδίωξε δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ἡμέρας μέχρι τῶν Ὀξειῶν νήσων (Σκρόφων), ὅτε ἡ ἐπελθοῦσα νὺξ, αὐτὸ μὲν διέσωσε καταφυγὸν εἰς τὴν ἐν Συβότοις (Μοῦρτον) σταθμεύουσαν Ὀθωμανικὴν μοῖραν, ὁ δὲ Ὀρλὼφ ἐπέστρεψεν εἰς Σπέτσας· ἡ εἰς τὸ πλήρωμα καὶ τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον προξενηθεῖσα βλάβη ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Καπετανάμπεης θέλων νὰ ἐκ-

---

(α) Τὴν ἀποστολὴν τοῦ πλοίου τούτου πολεμικῶς παρεσκευασμένου, ἔκαμεν ἡ ἐφορία Σπετσῶν, συνεπείᾳ τῆς κατωτέρω περικοπῆς τῆς ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου 1820 ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐξ Ἰσμαϊλίου πρὸς τὸν Γεώργ. Πάνου. « Εἶναι πρὸς τούτοις ἀναγκαῖον νὰ εὑρεθῇ μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἀπὸ τὴν σήμερον εἰς Τριέστι, ἓν καλὸν ἁρματωμένον καράβι ». (Συνοπτ. Ἱστ. Π. Σκυλ. Ὁμηρ. ἀρ. ἐπιστ. Γ'.)

ξακηθῇ τοὺς φονευθέντας Ὀθωμανοὺς, ἐθανάτωσε διὰ τῆς ἀγχόνης καὶ δι' ἄλλων φρικωδῶν μέσων πάντας τοὺς ἐν τῇ μοίρᾳ του εὑρεθέντας χριστιανούς (α).

Οἱ δὲ Ψαριανοὶ ὑψώσαντες τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, εἰδοποίησαν περὶ τούτου τοὺς συναδέλφους των Σπετσιώτας, ἐρωτῶντες αὐτοὺς συνάμα, ἐὰν ἐθεώρουν προτιμότερον, εἴτε νὰ ἔλθωσιν εἰς Σπέτσας τὰ ἕτοιμα ἤδη ὄντα δώδεκα πλοῖά των, ὥστε ἑνούμενα μετὰ τῶν Σπετσιωτικῶν νὰ διευθυνθῶσι κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς μοίρας τοῦ Καπετανάμπεη, καθ' ἧς προϋπῆρχε τὸ σχέδιον, ὡς εἶχον πληροφορηθῆ ὑπὸ τοῦ Τσοῦπα, εἴτε νὰ περιμείνωσιν αὐτοὶ εἰς Ψαρᾶ τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα, ὅπως ἐμποδίσωσιν ἐκ συμφώνου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὴν ἔξοδον. Ἀκολούθως ὅμως μαθόντες, ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπεβιβάζοντο ἐπὶ φορτηγῶν πλοίων πολεμεφόδια, τροφαὶ καὶ στρατεύματα, εἴτε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, εἴτε δι' ἄλλα μέρη, ἔπεμψαν ὀκτὼ μὲν πλοῖα καὶ ὀκτὼ μύστικα, ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἀποστόλην, νὰ παραπλέωσιν ἀπὸ Σμύρνης μέχρις Ἑλλησπόντου, δύο δ' ἕτερα ὑπὸ τὸν Ν. Μαμούνην καὶ Μαθιὸν, νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν τῆς Ἐφέσου παραλίαν πρὸς ματαίωσιν τῶν ἐχθρικῶν σκοπῶν.

Μετὰ δὲ τὸν ἀπόπλουν τοῦ στολίσκου τούτου μαθόντες οἱ Ψαριανοὶ τὰς νίκας τῶν Σπετσιωτῶν κατὰ τὴν Μῆλον, ἔγραψαν αὐτοῖς τὴν ἑξῆς συγχαρητήριον ἐπιστολὴν « Μὲ » μεγάλην μας χαρὰν μανθάνομεν καθημερινῶς τὰς ἡρωϊ- » κὰς ἀνδραγαθίας σας καὶ τὴν μεγάλην γενναιότητα καὶ

(α) Ἴδε περὶ τούτων καὶ Ἱστορ. Ἀπομν. Παλ. Πατρῶν ἐν σελ. 28. Ἔτι Ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Α. σελ. 113.

» συνδρομήν, τὴν ὁποίαν δείχνετε εἰς τοῦτο τὸ ἱερὸν καὶ
» θεῖον ἔργον τοῦ Γένους μας, καθ' ὃ καὶ τὸ ὄνομά σας
» θέλει μείνει δοξασμένον παρὰ τοῦ Γένους μας καὶ αἰω-
» νίως ἀθάνατον » (α). Παριστάνοντες δὲ τὴν ἀνάγκην βοηθείας ὑπὲρ τῶν πασχόντων ὁμογενῶν διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου των Ἰωάννου Μαρκῆ, προσεκάλουν τοὺς Σπετσιώτας νὰ τρέξωσιν εἰς Ψαρᾶ μὲ τὰ πλοῖά των, νὰ εἰδοποιήσωσι δὲ καὶ τοὺς Ὑδραίους νὰ συνεκπλεύσωσι διὰ ν' ἀπαντήσωσιν ὅλοι ὁμοῦ τὸν ἐχθρὸν κατὰ τὴν Τένεδον.

Συγχρόνως ἔπεμψαν αἱ Ψαριανοὶ καὶ δύο ἄλλα πλοῖα, τοῦ Γ. Χ. Δ. Κοτσιᾶ καὶ Ν. Καρακωσταντῆ, κατὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τὰ ὁποῖα εὑρόντα ἐκεῖ Τουρκικά τινα, τὰ ἐδίωξαν, καὶ ῥιφθέντων αὐτῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἔλαβον οἱ Ψαριανοὶ τὰ κανόνια καὶ τὰ μετέφερον εἰς Ψαρᾶ πρὸς ὀχύρωσιν τῆς νήσου των· ἀλλ' ὀφείλοντες νὰ λάβωσι μέτρα ἐξασφαλιστικώτερα περὶ αὐτῆς, ὡς κειμένης πλησιέστερον εἴς τε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὰ ἐχθρικὰ παράλια, καὶ οὔσης ὡς ἐκ τούτου μᾶλλον ἐκτεθειμένης εἰς κινδύνους, ἔπεμψαν τέσσαρα ἄλλα πλοῖα τὰ τοῦ Γιαννίτση, Γ. Ἀποστόλη, Κ. Χ. Ἀγγελῆ καὶ Ν. Γιάνναρη εἰς τὸν Μελανικὸν κόλπον (τοῦ Ἰμπριντζὲ) ὅπου κυριεύσαντα τό τε νησίδιον καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ κανονοστάσιον, ἔλαβον ἐκ μὲν τοῦ φρουρίου τῆς νήσου δεκατέσσαρα κανόνια, ἓξ δὲ ἄλλα ἐκ τοῦ κανονοστασίου, καὶ μετέφερον καὶ αὐτὰ εἰς Ψαρᾶ διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ κατώρθωσαν οἱ Ψαριανοὶ καὶ ἄλλα πολλὰ διὰ τῶν τῆς ἐκδρομῆς πλοίων των εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Κασσάν-

---

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 107—108.

δρας, τοῦ Ἄθωνος καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ὧν τὴν ἰδιαιτέραν ἀφήγησιν, δι' ἔλλειψιν ἀκριβεστέρων πληροφοριῶν, παραλείπομεν εἰς τὴν ἐκδοθησομένην τυχὸν ἱστορίαν τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν.

Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ οἱ μὲν Ψαριανοὶ διέδιδον τὸν τρόμον εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῶν ἐκδρομῶν των, οἱ δὲ Σπετσιῶται πολιορκοῦντες ἐπιμόνως τὰ φρούρια Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας, καὶ κυριεύοντες ἢ διώκοντες πᾶν τὸ παρατυγχάνον ἐχθρικὸν κατὰ θάλασσαν, ἐφοδιάζοντες δὲ καὶ τοὺς κατὰ ξηρὰν ἑλληνικοὺς στρατοὺς μὲ παντὸς εἴδους πολεμοφόδια (α) ἐγενίκευον καὶ ἐζωπύρουν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας ἔμενον εἰσέτι ἀναποφάσιστοι ἀναλογιζόμενοι ἴσως τὰ ἐπελθόντα εἰς τοὺς Ἕλληνας δεινὰ ὡς ἐκ τῆς ἀποτυχίας τοῦ κινήματος τοῦ 1769· ἀμφιταλαντευόμενοι δὲ μεταξὺ διακαοῦς πόθου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ δικαίου φόβου παντελοῦς καταστροφῆς, ἀνέβαλλον ὁλονὲν τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐπαναστατικῆς σημαίας. Τὴν ἀναβολὴν ταύτην βλέποντες παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα οἱ

(α) Ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ Τριπόλεως τῇ 26 Ἀπριλίου 1821, ἔγραφεν εἰς τοὺς Σπετσιώτας « Κατ' αὐτὰς ἔφθασεν ἐδῶ ὁ Κ. Κοσμᾶς . . . . παρὰ τοῦ ἰδίου ἐλάβομεν τὰς 2000 πέτρας καὶ τὸ μπαροῦτι ὁποῦ ἐκ νέου μᾶς πέμπετε . . . » ἀπὸ δὲ Χρυσοβίτσι ἔγραφε τῇ 2 Μαΐου « εἴδομεν τὰ γραφόμενά σας καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἡρωϊκὴν προθυμίαν σας διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν φυσεκίων καὶ πετρῶν . . . . » Οἱ δὲ πολιορκοῦντες τὸ Ναύπλιον Στρατηγοί, Ἀρσένιος Κρέστας, Νικήτας Σταματελόπουλος, Στάϊκος Σταϊκόπουλος καὶ Δ. Τσόκρης, ἔγραφον « τὸ φιλογενές σας περιχαρῶς ἐλάβομεν ὁμοῦ καὶ ταῖς κάσσαις τὰ φυσέκια » (Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν).

Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, καὶ φοβούμενοι μήπως καὶ πάλιν μείνωσι μόνοι εἰς ὃ ἀπεκδύθησαν μέγα στάδιον, ἀπέστελλον συνεχῶς πρεσβείας εἰς Ὕδραν, προτρέποντες τοὺς Ὑδραίους νὰ μὴ κωφεύσωσιν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος, προκειμένου περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς, μηδὲ νὰ βουλεύωνται πολὺ, ἀλλὰ νὰ συγκινδυνεύσωσι καὶ αὐτοὶ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς, ἑνοῦντες τὰς δυνάμεις των μὲ τὰς τῶν ἄλλων δύο νήσων καὶ τῆς Πελοποννήσου, τῆς ὁποίας διάφοροι ἐπαρχίαι εἶχον ἤδη προεπαναστατήσει. Ἔγραφον δὲ πρὸς τοὺς Προκρίτους Ὕδρας οἱ τῶν Πετσῶν τὴν 13 Ἀπριλίου τὰ ἑξῆς· « Εἰς μεγάλην ἀπορίαν εὑρισκόμεθα ἀ» δελφοὶ διὰ τὴν ἀταραξίαν σας, εἰς καιρὸν μάλιστα ὁποῦ
» σᾶς ἴδομεν κατ' ἀρχὰς εἰς μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ
» τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος, καὶ ἐνταυτῷ εἴδομεν καὶ
» γράμμα σας ἐσφραγισμένον μετὰ τῆς κοινῆς ὑμῶν σφρα» γῖδος, ἐνῷ μᾶς ἐβεβαιόνατε τὴν ἔξοδον τῶν καραβίων
» σας· ἀμέσως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαμεν κατὰ τὴν
» γνώμην σας· τώρα ὅμως βλέπομεν εἰς ὑμᾶς ἐκ τοῦ
» ἐναντίου νὰ στέκεσθε ἀδιάφοροι· τί τὸ αἴτιον ὅμως δὲν
» ἠξεύρομεν· καὶ αὐτὸ μᾶς λυπεῖ μεγάλως καὶ δειλιᾷ ὅλον
» τὸ ἔθνος· λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὡς ὁμογενεῖς, μὴ θέλετε τὸ
» κακὸν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος, ἡ ὁποία κλαίει καὶ θρη» νεῖ μὲ πικρὰ δάκρυα καὶ ἐκτείνει τὰς χεῖράς της, ζη» τοῦσα βοήθειαν ἀπὸ τὰ ταλαίπωρα τέκνα της· δράμετε
» λοιπὸν, ἀδελφοὶ, πρὸς βοήθειάν της καὶ αὐτὴ σᾶς ὑπό» σχεται τοὺς ἀμαραντίνους στεφάνους νὰ λάβετε ἐξ ἴσου·
» θέλει ἐπληροφορήθητε διὰ τὴν κίνησιν Ἰψαριωτῶν ἀπὸ
» τὸν συμπατριώτην μας Γκίκαν Τσοῦπαν· ὁμοίως εἶσθε
» πεπληροφορημένοι διὰ τοὺς θριάμβους τῶν ἀδελφῶν μας,
» οἵτινες πολεμοῦν μὲ τὸν θάνατον τῆς ἰδίας ζωῆς των

» ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας· δράμωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς, » ἵνα τοὺς στεφάνους τῆς δόξης ἐνδυσώμεθα· Ἔῤῥωσθε » χαίροντες » (α).

Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὕδρας εἰς μὲν τοὺς Σπετσιώτας ὑπέσχοντο τὰ αἴσια, ἀλλὰ πράγματι ἀπησχολοῦντο ἀπὸ τὰς διενέξεις των πρὸς τὸν συμπολίτην των καὶ ἑταιριστὴν Ἀντώνιον Οἰκονόμου, ὅστις μετά τινων ἄλλων Ὑδραίων καὶ Πελοποννησίων ἐκ τῶν νεωτέρων, ἤτοι τοῦ Γκίκα Θ. Γκίκα, Μαρκέζη, Ἀγαλοπούλου καὶ ἄλλων, διήγειρον τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν, ἠλεκτρίζοντες αὐτὸν διὰ τῆς φωνῆς τῆς ἐλευθερίας, εἰς ἣν ὁ λαὸς τῆς Ὕδρας δὲν ἠδύνατο νὰ κωφεύσῃ· ἡ θέσις ὁπωσδήποτε τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας, εἰ καὶ ἐπιθυμούντων εἰλικρινῶς τὴν ἠλευθερίαν τοῦ ἔθνους, ἦτο κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην λίαν κρίσιμος, διότι ἡ ἐπανάστασις ἐγχωρίως δὲν ἐκινεῖτο παρ' αὐτῶν, ὡς ἐν Σπέτσαις, Ψαροῖς καὶ Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ παρ' ἄλλων πρὸς οὓς ὀλίγην ἢ οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην εἶχον, διὸ καὶ διαιρεθέντος τοῦ λαοῦ εἰς δύο στρατόπεδα, ὀλίγου ἐδέησε νὰ ἐκραγῇ εἰς Ὕδραν ἐμφύλιος πόλεμος· πλὴν ὁ ῥοῦς τῶν πραγμάτων ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπανάστασιν (β)· ἡ δὲ κάθοδος ἀπ' ἔμπροσθεν τῆς Ὕδρας τοῦ Σπετσιωτικοῦ πλοίου τοῦ Γκίκα Τσούπα, σύροντος κατόπιν του δεκατρία τουρκικὰ φορτηγὰ πλοῖα, συλληφθέντα λεία κατὰ τὴν Αἶνον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, προστεθεῖσα εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν περὶ

(α) Ἐκ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τοῦ Ἰωάννου Α. Οἰκονόμου πρωτοτύπου, τοῦ καὶ τυπωθέντος τῷ 1863 ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Ἐθν. Συνέλευσιν.

(β) Ἴδε ἱστορ. Ἀπομν. Π. Πατρῶν, ἐν σελ. 26 καὶ ἀπομνημ. Ν. Σπηλιάδου Τ. Α. σελ. 94—95.

τὸν Οἰκονόμον, καὶ εἰς τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ἣν εἶχον κάμει οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Σπετσῶν (α) καὶ τὰ κατὰ τὴν Μῆλον κατορθώματα τῶν Σπετσιωτῶν, συνέτεινε κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ λαοῦ τῆς Ὕδρας, ὅστις τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐσύροντο αἰχμάλωτα εἰς Σπέτσας τὰ ἐν Μήλῳ

(α) Ὁ Ἰω. Φιλ. Δοκίμ. ἱστορ. Τ. Γ. σελ. 109, λέγει περὶ τῆς πρεσβείας τῶν Σπετσῶν « Ἐὰν ἀπέτυχε τὸ πρῶτον ἡ πρεσβεία » ὡς πρὸς τοὺς Προκρίτους τῆς Ὕδρας, εἰργάσθη ὅμως μετὰ » πολλῶν ὑποδεεστέρων· τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἐφάνη μεθ' ἡμέρας » ὀλίγας· διότι ἡ πρώτη ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις τῆς Ὕδρας ἦτον » ἤδη τετελεσμένη »· ἀλλ' ἀπορίας ἄξιον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ Σ. Τρικούπης Τόμ. Α. Κ. Ι. σελ. 180, ἀποδίδει τοσαύτην σημασίαν εἰς τὴν περὶ πολιορκίας τῆς Κορίνθου εἴδησιν, λέγων « ἡ » εἴδησις αὕτη ἐμεγάλυνε τὰ πράγματα, ἐνθουσίασε τὸν λαὸν τῆς » (Ὕδρας) καὶ τὸν ἀποκατέστησεν ἀκράτητον ». ἐνῷ Α΄. ἀπὸ τῆς 27 Μαρτίου, καθ' ἣν ἡ εἴδησις αὕτη ἔφθασεν εἰς Ὕδραν, μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου, ἐμεσολάβησαν εἴκοσι ἡμέραι ἀπραξίας. Β΄. Δὲν εἶναι βεβαίως μικρᾶς σημασίας αἱ τοῦ Α. Οἰκονόμου καὶ τῶν λοιπῶν ὀπαδῶν του τοπικαὶ ἐνέργειαι ὑποβοηθούμεναι παρ' ὅλων τῶν ἐν Ὕδρᾳ παρεπιδημούντων Πελοποννησίων· Γ΄. Πρὸ πάντων δὲν ἠδύναντο ἄρα γε νὰ ἠλεκτρίσωσι μᾶλλον τὸν λαὸν τῆς Ὕδρας καὶ νὰ τὸν καταστήσωσιν ἀκράτητον, ὁ τοσοῦτος ζῆλος τῶν γειτόνων των Σπετσιωτῶν, ἤτοι ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν φρουρίων, ἡ ἅλωσις ἐχθρικῶν πολεμικῶν πλοίων, ἡ ζώγρησις τοσούτων λειῶν, παρὰ τὴν εἴδησιν τῆς κατὰ ξηρὰν πολιορκίας τῆς Κορίνθου; Μήπως πρὸ τῆς Κορίνθου δὲν εἶχον πολιορκηθῆ τὸ Ναύπλιον ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Μονεμβασία, ἅτινα ἦσαν φρούρια πολὺ σπουδαιότερα τοῦ τῆς Κορίνθου; Νομίζομεν ὅτι ἡ μαρτυρία Ὑδραίου, υἱοῦ μάλιστα καὶ συμπράκτορος τοῦ Α. Οἰκονόμου, ἀρκεῖ νὰ πείσῃ ἕκαστον περὶ τοῦ τίνες οἱ ἠλεκτρίσαντες τὸν λαὸν τῆς Ὕδρας εἰς

ἁλωθέντα ἐχθρικὰ πλοῖα, ἤτοι τὴν 17 Ἀπριλίου, ἀκάθεκτος γενόμενος, ἀνεκήρυξε πανδήμως καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ τὴν τῆς νήσου ἐκείνης ἐπανάστασιν· ἀλλ' ὡς ὑπεσχέθημεν, τὰ καθέκαστα τῆς νήσου Ὕδρας ἀφήνομεν εἰς τὴν ἀφήγησιν ἄλλων.

Πρώτιστον ἐν τούτοις καθῆκόν των θεωρήσαντες οἱ Σπετσιῶται τὴν τακτοποίησιν τῆς ἐσωτερικῆς των διοικήσεως, ἐξελέξαντο ὁμοθυμαδὸν ἐφορίαν τινα ἐξ ὀκτὼ μελῶν, εἰς ἣν ἀνέθεσαν ὅλην τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐμφαίνονται ἐν τῷ ἑξῆς ἐγγράφῳ, ὑπογραφέντι παρ' ὅλων τῶν Προκρίτων καὶ πλοιάρχων τῆς νήσου. « Προσωρινὴ » διάταξις τῆς νήσου Σπετσῶν· οἱ ὑπογεγραμμένοι πρό- » κριτοι καὶ λοιποὶ καπεταναῖοι τῆς νήσου ταύτης, κρί- » νοντες ἀναγκαῖον εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν τὸ νὰ » ἐκλέξωμεν ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων καὶ φρονιμωτέρων τῆς » Πατρίδος μας ὀκτὼ ἐφόρους διὰ τὴν σύστασιν καὶ κα- » λὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐπιτοπίου διοικήσεώς μας, ἐψη- » φίσαμεν ὁμοφώνως τοὺς ἑπομένους συμπολίτας μας, » δηλαδὴ τοὺς Κυρίους Χ. Ἰωάννην Μέξην, Παναγιώτην » Μπότασην, Ἀναγνώστην Χ. Ἀναργύρου, Γεώργιον Κού- » τσην, Βασίλειον Ν. Λαζάρου, Νικόλαον Δ. Λαζάρου, » Γεώργιον Κολανδροῦτσον, καὶ Ἀνδρέαν Σκλιὰν τῶν ὁ-

---

ἐπανάστασιν· « Ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι αὗται δὲν ἴσχυσαν ν' ἀναβάλωσιν ἐπὶ πολὺ τὴν ἐν Ὕδρᾳ ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, τοῦ λαοῦ μὴ » ἀνεχθέντος νὰ βλέπῃ ἐν ἀταραξίᾳ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ γείτονάς » των Σπετσιώτας κυριεύσαντας δύο μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα ἐν » Μήλῳ, διερχομένους δὲ καθ' ἑκάστην ἐξ Ὕδρας μετὰ νικητη- » ρίων κανονοβολισμῶν καὶ μετὰ λειῶν τουρκικῶν ». (ἀναφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὴν Βουλὴν τὴν 15 Ἰουλίου 1862).

» ποίων δίδομεν πᾶσαν πληρεξουσιότητα νὰ διενεργοῦν
» κάθε πολιτικόν μας συμφέρον, προσδιορίζοντες τὴν ἔξο-
» δον καὶ ἐπαγγελίαν τῶν καραβίων, τὴν ἐκλογὴν τῶν
» ναυάρχων καὶ κομισσαρίων διὰ τὰς πρέζας (λείας), τὴν
» τακτοποίησιν κάθε πολιτικοῦ μας ἐπαγγέλματος, καὶ
» εἴτι ἄλλο νομίζουν ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον διὰ τὴν το-
» πικήν μας ἀποκατάστασιν, ὑποσχόμενοι καὶ ἡμεῖς νὰ
» πειθώμεθα ὡς φιλόστοργα τέκνα εἰς ὅ,τι ἤθελον κρίνει
» εὔλογον, ὑπερβέβαιοι ὅτι μετὰ Θεόν, διὰ τῆς καλῆς με-
» ταξύ μας ἁρμονίας, θέλει ἐκπεραιώσωμεν τοῦ σκοποῦ
» μας τὸ ποθούμενον»· τῇ 21 Ἀπριλίου 1821 (α).

Ταυτοχρόνως δὲ συνέταξαν καὶ τὸν ἑξῆς κανονισμὸν ἐπίσης παρὰ πάντων ὑπογραφέντα, δι' οὗ ὡρίσθησαν τὰ περὶ διανομῆς τῶν λειῶν, περὶ ἐξόδου τῶν καταδρομικῶν πλοίων καὶ περὶ περιθάλψεως καὶ ἀμοιβῆς τῶν ἐν πολέμῳ παθόντων, ὧδέ πως· «Διάταξις περὶ διανομῆς τῶν λειῶν».

Α΄. Ἡ διανομὴ τῶν θαλασσίων λειῶν θέλει γίνεται ὡς ἀκολούθως· Τὸ ἓν τρίτον ἐκ τούτων θέλει μερίζεται εἰς τὰ διαμαχόμενα πλοῖα, τὸ ἕτερον τρίτον εἰς τοὺς ναύτας, καὶ τὸ διαμένον ἓν τρίτον θέλει ἀποταμιεύεται εἰς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας· τὰ δὲ λάφυρα ὁποῦ ἤθελε πορισθῶσιν οἱ ναῦταί μας εἰς τὴν πρώτην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ προσβολήν, ὡσὰν ἅρματα, ροῦχα καὶ ἄλλα τοιαῦτα μικρὰ πράγματα, μὴ ὑπερβαίνοντα τὴν ποσότητα τῶν 100 γροσίων, αὐτὰ ἀναλογοῦν εἰς ἐκεῖνα μόνα τὰ καράβια ὁποῦ ἤθελον ἐφορμήσει κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλεουμένων.

Β΄. Τὰ πλοῖα ὁποῦ παραδίδονται χωρὶς πόλεμον, αὐτὰ λογίζονται κοινά, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ναυτῶν ἐκείνων τῶν

(α) Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Δήμου Πετσῶν.

καραβίων ὁποῦ θέλουν κάμει τὴν τοιαύτην λείαν, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα, ἀλλ' ὅλα θέλει εἶναι τῆς κοινότητος.

Γ'. Διὰ νὰ ὑπάρχῃ εὐταξία καὶ σύμπνοια εἰς ὅλα τὰ καράβιά μας ὁποῦ δουλεύουν τὴν Πατρίδα, ἀπεφασίσαμεν ὡς δίκαιον καὶ νόμιμον, ὅσαι λεῖαι γίνονται, αὐταὶ νὰ ἦναι κοιναὶ εἰς ὅλα τὰ ἐφωπλισμένα πλοῖα διὰ τὴν μάχην, τὰς πολιορκίας καὶ καταδρομὰς, ἐξαιρούμενα ὅσα μένουν ἀκίνητα εἰς τὸν λιμένα ἢ κανὲν ἄλλο μέρος.

Δ'. Κρίνομεν ὡσαύτως νόμιμον, ὅσα καράβια περιφέρονται διὰ καταδρομὴν, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα διὰ ν' ἀλλάσσουν τὰ διαβατήριά των, διευθυνόμενα ἐκ νέου, ὅπου τὰ προσδιορίσουν οἱ ἔφοροι, ἂν δὲ καὶ δὲν ἐπιστρέψουν εἰς τὴν αὐτὴν προθεσμίαν ἄνευ λόγου, θέλει λογίζονται οἱ πλοίαρχοι τούτων ὑπεύθυνοι.

Ε'. Ὀφείλουσα ἡ Πατρὶς ν' ἀντιβραβεύῃ τὸν συμπολίτην, ὅστις ἤθελε πάθει μαχόμενος εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο στάδιον, κρίνομεν δίκαιον νὰ ζωοτρέφηται διὰ βίου ἀπὸ τὸ κοινὸν ταμεῖον, καὶ ἂν θανατωθῇ, νὰ τρέφηται διὰ κοινῶν ἐξόδων ἡ ὀρφανὴ οἰκογένειά του, καταγράφοντες εἰς τὸν κώδηκα τῆς Πολιτείας τὸ ὄνομα ἑνὸς ἑκάστου διὰ νὰ μακαρίζηται ἀπὸ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς, καὶ νὰ τιμῶνται οἱ τούτων ἀπόγονοι.

ϛ'. Ἐπειδὴ καὶ ὁμοφώνως οἱ καπεταναῖοι εὗρον εὔλογον νὰ μερίζωνται ἐκ τρίτου μὲ τοὺς ναύτας των τὰς λείας, τῶν ὅσα πλοῖα ἐξέπλευσαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πατρίδος, οἱ ἴδιοι καπεταναῖοι κρίνουν ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ δουλεύωσιν οἱ αὐτοὶ ναῦται χωρὶς νέον μισθὸν, ἕως νὰ τελειώσουν τὰ δύο μηνιαῖα ὁποῦ ἐπληρώθησαν, καὶ εἰς τὸ τέλος

αὐτῶν τῶν δύο μηνῶν, τότε ἐπιστρέφοντα ἐδῶ τὰ καράβια νὰ μερίζωνται αἱ λεῖαι, καὶ νὰ γίνεται δευτέρα σκέψις παρὰ τῶν ἐφόρων διὰ τὴν νέαν ἔξοδον τῶν αὐτῶν καραβίων καὶ περὶ τοῦ τρόπου ὁποῦ μέλλουν νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς ναύτας των (α).

τῇ 22 Ἀπριλίου 1821. (ἕπονται αἱ ὑπογραφαί.)

Ἅμα ἐκραγείσης καὶ ἐν Ὕδρᾳ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐλθὼν ὁ διδάσκαλος Νεόφυτος Βάμβας εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας, προέτρεψε τοὺς προκρίτους νὰ ἀποστείλωσι ναυτικὴν δύναμιν εἰς Χῖον, ἵνα ἐπαναστατήσωσι καὶ τὴν νῆσον ταύτην· οἱ δὲ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων προθύμως ἀπεδέχθησαν τὰς προτάσεις τοῦ Βάμβα, πιστεύοντες ὅτι, ἐλευθερουμένης τῆς Χίου, ἤθελον ἔχει τὴν περὶ συντηρήσεως τοῦ στόλου χρηματικὴν συνδρομὴν καὶ τῶν πλουσίων Χίων. Παραιτήσαντες δὲ προσωρινῶς τὸ σχέδιον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἶχον κάμει, τοῦ νὰ πέμψωσιν ἀπὸ κοινοῦ ναυτικὴν δύναμιν πρὸς ἅλωσιν τῆς σταθμευούσης ἐν τῷ λιμένι Συβότων (Μούρτου) τῆς Ἠπείρου, τουρκικῆς μοίρας, συγκειμένης ἐκ μιᾶς φεργάτας, δύο κορβετῶν καὶ τριῶν βρικίων, εἰς ὃ σχέδιον εἶχον μάλιστα προσκληθῆ νὰ λάβωσι μέρος καὶ οἱ Ψαριανοί, ἀπεφάσισαν καὶ ἀπέστειλαν κατὰ τὴν Χῖον, ἑπτὰ μὲν πλοῖα ἐκ Σπετσῶν (β), τὰ τῶν Γκίκα Τσούπα, Ἰω. Α.

(α) Ἀρ. Δημ. Σπετσῶν — ὅρα καὶ Συνοπτ. ἱστορ. Π. Σκυλ. Ὀμηρίδου.

(β) Ὁ ἀοίδιμος Βάμβας δὲν ἐζήτησε πολλὰ πλοῖα, λέγων μάλιστα ὅτι ἀρκεῖ ὀλίγων πλοίων ἡ ἐμφάνισις νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν Χίον. Μὴ λησμονήσωμεν δέ, ὅτι αἱ Σπέτσαι εἶχον ἤδη ἀποστείλει, ὡς ἐῤῥέθη, ἄλλα ὀκτὼ πλοῖα κατὰ Ναυπλίου καὶ τέσσαρα κατὰ Μονεμβασίας.

Κυριακοῦ, Θεοδ. Ι. Μέξη, Ἰω. Γ. Κούτση, Δ. Ν. Σχλιᾶ, Ἰω. Σάντου καὶ Ἀργ. Στεμιτσιώτου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γκίκα Τσούπα καὶ Ἰω. Κυριακοῦ, ἕνδεκα δὲ ἢ δεκατέσσαρα (α) ἐξ Ὕδρας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰαχ. Τομπάζη (β).

(α) Ὁ Γόρδων, Ἑλλην. Ἱστορ. Βιβλ. Α', σελ. 186, ὁρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξ Ὕδρας πλοίων εἰς ἕνδεκα, ὁ δὲ Ἀντ. Α. Μιαούλης (Συνοπτ. Ἱστ. Τ. Α', σελ. 12) ἀπαριθμεῖ αὐτὰ εἰς δεκατέσσαρα. Ἀγνοοῦμεν τίς τῶν δύο εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μιαούλης ἐν γνώσει παραμορφόνει τὴν ἀλήθειαν, λέγων, ὅτι αἱ μοῖραι τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν ἀνεγνώρισαν καὶ ὡς ἴδιον ναύαρχον τὸν τῆς Ὕδρας, δυσκολευόμεθα νὰ τὸν πιστεύσωμεν καὶ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν πλοίων.

(β) Εἰς τὴν ἐσφαλμένην μαρτυρίαν τοῦ Ἀντ. Μιαούλη στηριχθεὶς καὶ ὁ Σ. Τρικούπης, Τ. Α', Κεφ. Ι', σελ. 186, λέγει « ἡ » ναυαρχία καὶ τῶν πλοίων τῶν δύο ἄλλων νήσων ἐδόθη εἰς τὸν » Τομπάζην.» Μήπως εἶχον ἀποθάνει ὅλοι οἱ Πρόκριτοι καὶ πλοίαρχοι τῶν Σπετσῶν, ὅτε ἔγραφεν ὁ Σ. Τρικούπης, ὥστε νὰ στηριχθῇ ἀνεξετάστως εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀντ. Μιαούλη; Μήπως καὶ αὐτὸς ὁ ὅρκος τοῦ Τομπάζη, ἀναδεχομένου τὴν ναυαρχίαν μόνων τῶν πλοίων τῆς πατρίδος του, δὲν καταψεύδει τὸν Ἀντ. Μιαούλην; Τίς ἠγνόει ἐν Σπέτσαις ὅτι, ἕνεκα τῶν διαιρέσεων μεταξὺ Μέξη καὶ Μποτασαίων, διωρίσθησαν τότε δύο ἀντὶ ἑνὸς ναυάρχου; Τίς ἐπισκεφθεὶς τὰς Σπέτσας καὶ γνωρίσας καὶ νῦν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοὺς Σπετσιώτας, δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤθελον ποτὲ ἀνεχθῆ, ὡς ἀρχηγόν των, οἱονδήποτε Ὑδραῖον; Καὶ ὅμως, ἐρειδόμενοι εἰς τὴν γνώμην τοῦ Σ. Τρικούπη καὶ οἱ κατόπιν αὐτοῦ γράψαντες, παρεδέχθησαν, ὡς ἀναντίῤῥητον, ὅτι αἱ μοῖραι τῶν Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν ὑπήγοντο εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ναυάρχους τῆς Ὕδρας! Περὶ τούτου θέλομεν ἐπανέλθει.

Ἡ μοῖρα τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἐκπλεύσασα τὴν 22 Ἀπριλίου, ἦλθεν ἔμπροσθεν τῆς Ὕδρας καὶ ἡνώθη μετὰ τῆς ὑδραϊκῆς· συνεξέπλευσαν δ' ἀμφότεραι τὴν ἐπιοῦσαν καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὰ Ψαρᾶ, ὅπως συμπαραλάβωσι καὶ τὴν μοῖραν τῶν Ψαριανῶν, καὶ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χίου, συνεννοούμενοι προηγουμένως μετὰ τῶν Προκρίτων Χίου. Αὐθημερὸν αἱ δύο ἡνωμέναι μοῖραι ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Τῆνον καὶ ἐδημοσίευσαν, κατὰ πρῶτον, ἐν ὀνόματι τῶν Προκρίτων τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, τὰς ἑξῆς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις πρὸς τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας:

Προκήρυγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου (α).

» Φίλοι ὁμογενεῖς, προεστῶτες τῶν Ἑλληνικῶν νήσων » καὶ παραλίων καὶ λοιποὶ κάτοικοι αὐτῶν. Ὁμογενεῖς! » οἱ προεστεύοντες τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ ὅλοι οἱ κά- » τοικοι αὐτῶν, ὁ πόλεμος τὸν ὁποῖον κάμνομεν κατὰ τῶν » ἀσεβῶν τυράννων, δὲν εἶναι κλέπτικος, ἀλλ' ὅλου τοῦ » Ἔθνους μας, ἀποφασισμένος θεόθεν καὶ ὠργανισμένος » ἀπὸ μεγάλους ἄνδρας. Ζητοῦμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ » Γένους μας καὶ δι' αὐτὴν συνεισφέρομεν ὅλοι καὶ ὅπλα » καὶ πλοῖα καὶ σώματα· πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχωμεν » εἰς ὅλα μας τὰ κινήματα, νὰ ἔχωμεν ἑνωμένην τὴν ἀν- » δρίαν μὲ τὴν τιμὴν, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τοὺς ἀλη- » θεῖς φίλους τῆς ἐλευθερίας, νὰ μὴν ἐνοχλῶμεν τοὺς ὁμο- » πίστους καὶ ὁμογενεῖς μας, ἐξ ἐναντίας μάλιστα πρέπει

(α) Μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας ἡμῶν τὰς προκηρύξεις ταύτας, ὡς ἱερὰ κειμήλια τῆς μεγάλης Ἑλλην. ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

» νὰ βοηθῶμεν τὴν ὑπὲρ τοῦ γένους ἀγαθὴν προθυμίαν
» των· ὁμοίως πρέπει νὰ σέβεσθε καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων
» τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ὑπηκόους. Ἡμεῖς δὲν πολεμοῦμεν
» παρὰ μόνον τοὺς τυράννους μας Ὀθωμανούς, τὰς δὲ ἄλ-
» λας Δυνάμεις σεβόμεθα καὶ τιμῶμεν. Προσέχετε λοιπὸν,
» ἀδελφοί, νὰ μὴ πειράξῃ κανεὶς οὔτε ἄνδρα ὁμογενῆ, οὔτε
» πλοῖον ἑλληνικὸν, ἀλλὰ νὰ φέρεσθε ὅλοι πρὸς ἀλλήλους
» μὲ ἀγάπην καὶ φιλανθρωπίαν, κατὰ δὲ τῶν τυράννων μὲ
» ἀμετάτρεπτον ἐνθουσιασμόν. Ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ
» πειράξῃ ἀδίκως καὶ λῃστρικῶς πλοῖον ἑλληνικὸν, ἢ ἄν-
» δρα Χριστιανὸν, ἢ ἄλλης δυνάμεως οὐδετέρας, ὁ τοιοῦ-
» τος θέλει κρίνεται ἐχθρὸς τοῦ γένους, καὶ ὡς τοιοῦτος
» θέλει κατατρέχεται. Ὑγιαίνετε εὐτυχοῦντες ἐν ἀδελφικῇ
» ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.»

Τῇ 18 Ἀπριλίου 1821. Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον συναινέσει τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν.

Καὶ ἕτερον.

» Γενναῖοι ἀδελφοὶ, φιλελεύθεροι Ἕλληνες, ἔφθασε τὸ
» τέλος τῶν στεναγμῶν σας διὰ τὰς ἀδικίας, τὰς ὕβρεις,
» τὰς ἀτιμίας καὶ τ' ἄλλα ἄπειρα κακὰ ὁποῦ ἐπάσχετε.
» Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Εἰς ὅλους
» ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς ἀμετάτρεπτον ἐνθουσιασμὸν τοῦ νὰ
» ἀποθῶμεν τὸν σκληρότατον καὶ ἀφόρητον ζυγὸν τῶν
» βαρβάρων καὶ ἀσεβῶν τυράννων μας. Χιλιάδες ἀνδρεῖοι
» ἀδελφοί μας μὲ τὸν ἀρχιστράτηγον πρίγκιπα Ἀλέξαν-
» δρον Ὑψηλάντην προχωροῦν καὶ καταβαίνουν μὲ γιγαν-
» τιαῖα βήματα ἀπὸ τὸν Δούναβιν εἰς τὴν Κωνσταντινού-
» πολιν, διὰ νὰ καταβάλωσιν ἐκ θεμελίων τὸν τύραννον,
» ὁποῦ ἤδη κλονεῖται· ἡ Πελοπόννησος καὶ ὅλη ἡ Ἑλλὰς

» ἐσήκωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ Σταυρὸς
» τώρα βασιλεύει. Εὐσεβεῖς ἀπόγονοι ἀνδρειοτάτων προγό-
» νων, κάτοικοι τῶν νήσων καὶ τῆς ξηρᾶς, ὅσοι μένετε ἀ-
» κόμη εἰς τὸν τυραννικὸν ζυγὸν, σηκωθῆτε, πιάσατε τὰ
» ὅπλα διὰ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν, ὅσοι ἔχετε καράβια μι-
» κρὰ καὶ μεγάλα, ἀρματώσατέ τα καὶ ἑνωθῆτε μὲ τὸν
» Ἑλληνικὸν στόλον, ὁποῦ συγκροτεῖται ἀπὸ τὰς ναυτι-
» κὰς δυνάμεις τῶν Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν,
» καὶ σᾶς ὑπόσχεται τὴν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ Ἀρχιπελά-
» γους. Μὴ δειλιάσετε ἀπόγονοι τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμι-
» στοκλέους, μὴ φανῆτε ἀνάξιοι τῆς ἐλευθερίας σας, ὁ πό-
» λεμος γίνεται διὰ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα. Συλλο-
» γισθῆτε πόσα κακὰ, πόσας τυραννίας ὑπεφέρατε ἀπὸ
» τοὺς Τούρκους, συλλογισθῆτε πόσα θέλουν κάμει, ἐὰν
» (ὃ μὴ γένοιτο) θριαμβεύσωσι. Δὲν πρέπει νὰ λυπηθῆτε
» μήτε χρήματα, μήτε κορμία, μήτε κανὲν ἄλλο πρᾶγμα
» διὰ νὰ κερδίσητε καὶ ζωὴν καὶ ἐλευθερίαν. Τώρα εἶναι
» καιρὸς εἰς τὸν ὁποῖον, ὅποιος θέλει νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν
» του πρέπει νὰ τὴν ἀπωλέσῃ, ὅποιος ἠμπορῶν νὰ συνα-
» γωνισθῇ καὶ νὰ συντρέξῃ μὲ ὅποιον τρόπον ἠμπορεῖ, ἤθε-
» λεν εἶναι ἀδιάφορος εἰς τὸν κοινὸν πόλεμον τοῦ Ἔθνους,
» ὁ τοιοῦτος εἶναι ἐθνοκατάρατος, βδέλυγμα καὶ ἐξουδένη-
» μα λαοῦ. Ἀλλὰ, μὴ γένοιτο, νὰ φανῇ κανεὶς τοιοῦτος·
» ἀνδρίζεσθε λοιπὸν, ἀδελφοὶ, σηκωθῆτε ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ
» καρδίας, πιάσατε τὰ ὅπλα καὶ κατακόψατε τοὺς τυράν-
» νους, διὰ νὰ λάβητε τὴν ἐλευθερίαν, ὁποῦ ὅλοι κοινῶς
» ἐπιθυμοῦμεν. »

Διεδόθη μέσον τοῦ Ἑλλ. στόλου τῇ 18 Ἀπριλίου 1821.

Ἕτερον.

» Πανοσιώτατοι Ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι μοναχοὶ τῶν εὐ-

» σεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἡ ποθεινοτάτη πα-
» τρίς μας, βλέπουσα τὴν γενικὴν κίνησιν τῶν ὁμοπίστων
» καὶ ὁμογενῶν, εἰς τὸν ν' ἀποσείσουν τὸν ἀσεβῆ καὶ τυραν-
» νικὸν ζυγὸν, ἐκινήθη καὶ αὐτὴ μὲ ὅλας της τὰς δυνάμεις.
» Ὕψωσε μὲ ἱερὰν καὶ δημόσιον τελετὴν τὴν πανευφρόσυ-
» νον σημαίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους τῶν εὐσεβῶν καὶ
» ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, καὶ προσκαλεῖ μετὰ τῆς κοινῆς
» πατρίδος ὅλους εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἱερὸν πόλεμον. Ἄν-
» δρες θεῖοι, μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, γενῆτε τώρα συ-
» νελευθερωταὶ, ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ οὐρανίου Βα-
» σιλέως, καὶ τὰ ἐπίγεια ὅπλα ὁμοῦ κατὰ τῶν βλασφη-
» μούντων τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Ὑψίστου, κατὰ τῶν βε-
» βηλούντων τοὺς θείους του ναοὺς, κατὰ τῶν ἁρπακτήρων
» τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον ἔστησεν ὁ μέγας καὶ εὐσεβέστα-
» τος αὐτοκράτωρ τῶν Χριστιανῶν Κωνσταντῖνος, κατὰ
» τῶν ἀσεβεστάτων καὶ τυραννικωτάτων Ὀθωμανῶν· αἱ χεῖ-
» ρές σας, αἱ εὐλογοῦσαι τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς, ἂς
» λάβωσι τώρα μάχαιραν καὶ πῦρ κατὰ τῶν τυραννούντων
» τοὺς ὀρθοδόξους. Μιμηθῆτε τὸν Μωϋσῆν, τὸν καταβα-
» λόντα τὴν Αἴγυπτον, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τὸν κατα-
» πολεμήσαντα τοὺς Ἀμαλικήτας, τὸν θεσβίτην Ἡλίαν,
» τὸν ἐν στόματι μαχαίρας ἐξαφανίσαντα τοὺς ἱερεῖς τῆς
» αἰσχύνης. Ἐγέρθητε Χριστιανοὶ ἥρωες, ὁ Κύριος τῶν
» Δυνάμεων εἶναι μεθ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γέ-
» νους· ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς Πίστεως, μάχεσθε, εὐ-
» λογεῖτε, ἐνθαῤῥύνεσθε, κανεὶς ἂς μὴ μείνῃ ἀργὸς εἰς τὸν
» ἱερὸν τοῦτον πόλεμον. Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς εἰδοποιῆ-
» τε περὶ τῶν νικητικῶν προόδων σας.»

Ἐξεδόθη ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, συναινέσει τῶν

προυχόντων τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν. Τῇ 18 Ἀπριλίου 1821 (α).

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τήνου, ἐκτός τινων Γραικολατίνων, δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, εἶχον ὑψώσει τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ταὐτοχρόνως δὲ ἡ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας ἀντήχησε γενικευθεῖσα εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου· μόνοι ἐκώφευσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, οἱ ἐν ταῖς νήσοις Σύρῳ, Νάξῳ, Τήνῳ καὶ Θήρᾳ πρεσβεύοντες τὸ δυτικὸν δόγμα, πολλοὶ τῶν ὁποίων, καὶ μάλιστα ἐν Σύρῳ, ἐφάνησαν τότε πρὸς τοὺς ἀδελφούς των Ἕλληνας ἐχθρικώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, προδίδοντες ἴσως καὶ δολιευόμενοι αὐτοὺς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, χρήσιμοι δὲ γινόμενοι εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἡμισελήνου.

Εἰς Τῆνον εἶχε προηγηθῇ τὸ Σπετσιώτικον πλοῖον ὁ Διομήδης τοῦ πλοιάρχου Ἀργυρίου Στεμιτζιώτου, ἵνα παραλάβῃ ἐκεῖθεν ναύτας τινὰς διὰ τὰ πλοῖα καὶ ὁπλοφόρους διὰ τὴν Πελοπόννησον, κατὰ προηγουμένην συνεννόησιν τῶν κοινοτήτων Σπετσῶν καὶ Τήνου, διότι οἱ Τήνιοι ἔγραφον πρὸς τοὺς Σπετσιώτας περὶ τούτων, ὡς ἐφεξῆς: «. . . . Τοὺς ἔχομεν δὲ καλὰ ἐνθουσιασμένους τόσον » ἐδῶ, καθὼς καὶ εἰς Μύκωνον, καὶ εἶναι ἕτοιμοι ὑπὲρ » τοὺς τετρακοσίους ναύτας, καὶ τῆς ξηρᾶς ὅσους ἀγα» πᾶτε διὰ νὰ ἐβγάλωμεν εἰς Μωρέαν, φθάνει μόνον νὰ

(α) Ὅρα τὰς προκηρύξεις ταύτας καὶ ἐν τῇ Συνοπτ. Ἱστορ. Π. Ὁμηρίδου. Συνέταξε δὲ αὐτὰς ὁ ἀοίδιμος Βάμβας, ἵνα τὰς διανείμῃ ὁ Ἑλλην. στόλος καθ' ὅλας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ διὰ τοῦτο φέρουσιν ἅπασαι τὴν αὐτὴν χρονολογίαν τῆς 18 Ἀπριλίου 1821.

» στείλετε οἱ ἀδελφοὶ τῶν Σπετσῶν ἐν καράβι μὲ τὴν » σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὀλίγα χρήματα διὰ νὰ δώ- » σωμεν εἰς τὸν καθένα, ὡς πεντήκοντα (α), διὰ νὰ ἀφή- » σουν εἰς τὰ ὀσπήτιά των, καὶ οὕτως εἶναι ἕτοιμοι νὰ » δουλεύσουν τὴν Πατρίδα μὲ τὰ ἅρματά των . . . . (β)» Ο Στεμιτσιώτης λοιπὸν, εὑρὼν ἐκεῖ αὐστριακήν τινα γο- λέτταν, φέρουσαν εἰς Σμύρνην ἐπιβάτας Ὀθωμανοὺς, ἐπῆ- ρεν ἀπὸ τῆς γολέττας βιαίως τοὺς ἐπιβάτας. Ἅμα δ' ἐμ- φανισθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὁ ἐν Τήνῳ αὐστρια- κὸς ὑποπρόξενος παρεπονέθη περὶ τῆς πράξεως ταύτης, ὡς προσβαλούσης τὴν σημαίαν του, εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μοιρῶν, οὗται δὲ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ὑποπροξέ- νου, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπέδωκαν εἰς τὴν διάθεσιν αὐ- τοῦ, τὸν Στεμιτσιώτην, εἶπαν, ὅτι ἀποπέμπουσιν εἰς Σπέ- τσας, λόγῳ ποινῆς αὐτοῦ (γ). . . . . . .

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ στόλος ἅπας σκοπὸν εἶχεν ὀλίγας μόνον ὥρας νὰ διαμείνῃ ἐν Τήνῳ, ἕνεκα τῆς ἀνωτέρω αἰτίας, ἥτις εὐκόλως ἐξωμαλύνθη, συμβάν τι λίαν δυσάρεστον συνέβη μεταξὺ τῶν πληρωμάτων ἐνίων πλοίων τῆς ὑδραϊ- κῆς μοίρας καὶ τῶν Τηνίων, ὅπερ ὀλίγου ἐδέησε, καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Τηνίων νὰ καταστρέψῃ, καὶ αἷμα Ἑλληνικὸν νὰ χυθῇ. Ὑδραῖός τις ναύτης ἐκ τοῦ πλοίου τοῦ Πινότση, ἐφονεύθη ὑπό τινων Τηνίων διὰ λό-

---

(α) Γρόσια ἐννοοῦνται ἐνταῦθα.

(β) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. εἰς ἀλληλογραφ. Αἰγαιοπελαγιτῶν.

(γ) Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἔγγραφον εἰς τὴν μοῖράν των· «Βάσιμος σκοπός μας εἶναι νὰ δια- φυλάξωμεν τὰ δίκαια τῶν ἐθνῶν.» (Συνοπτ. Ἱστορ. Π. Ὁμηρίδ. ἀρ. ἐπιστ. Ι'.)

γους σκανδαλώδεις. Ἐρεθισθέντα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου τὰ ὑδραϊκὰ πληρώματα, ἔπραξαν πρὸς ἐκδίκησιν ἀταξίας τινὰς ἐν τῇ πόλει, ἐζήτουν δὲ καὶ τοὺς φονεῖς ἐπιμόνως· ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐκρύβησαν καὶ δὲν παρεδόθησαν ὑπὸ τῶν Τηνίων, οἱ δὲ πλοίαρχοι Πινότσης καὶ Σαχτούρης, ἐνδίδοντες, ἀκουσίως ἴσως, εἰς τῶν ἐξαγριωθέντων πληρωμάτων αὐτῶν τὴν ὁρμὴν, τὴν ὁποίαν ἠδυνάτουν νὰ περιστείλωσιν, ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσιν ἐκ τῶν πλοίων κατὰ τῆς πόλεως, ἀπειθοῦντες εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Τομπάζη. Οἱ Τήνιοι, παροργισθέντες μεγάλως διὰ τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο κίνημα, ἤρχισαν μετανοοῦντες διὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ λίαν πικρῶς κατ' αὐτῆς νὰ ἐκφράζωνται. Τὸ πρᾶγμα κατέστη τῳόντι σπουδαῖον, καὶ ἵνα μὴ λάβῃ ἔτι σπουδαιότερον χαρακτῆρα, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ἥτις ἔμενεν ὅλως ἀμέτοχος τοῦ δράματος τούτου, ἐμεσολάβησαν πρὸς κατάπαυσιν τῆς σκηνῆς ταύτης χάριν τῶν γενικῶν συμφερόντων, εἴς τε τὸν Τομπάζην καὶ τοὺς Ὑδραίους πλοιάρχους, καὶ εἰς τοὺς Τηνίους Προκρίτους, καὶ ἐκεῖνον μὲν ἔπεισαν ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς Τήνου μετὰ τῆς μοίρας του, ὅπερ καὶ ἀμέσως ἐγένετο, μόνου τοῦ Πινότση μείναντος μετὰ τοῦ μεσολαβοῦντος ἰδιαιτέρως εἰς τὴν συμφιλίωσιν Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ, τοὺς δὲ Τηνίους, νὰ δώσωσιν ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, ὅτι ἀποζημιωθήσεται χρηματικῶς ἡ χήρα τοῦ φονευθέντος ναύτου, καὶ καθησύχασαν οὕτω τὰ πράγματα, ἐννοησάντων καὶ τῶν Τηνίων, ὅτι τὸ ἄτοπον τοῦτο κίνημα ἦτον ἀποτέλεσμα τῆς ἐξάψεως τῶν πληρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς θελήσεως τῶν Ὑδραίων πλοιάρχων.

Ἐν Τήνῳ ἔμαθον τὰ πληρώματα τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὴν μεγάλην ἑ-

εβδομάδα γενομένην άδικον άπαγχόνισιν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, καὶ ἐξηγριώθησαν σφόδρα κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ὁ δὲ Τομπάζης, ἀναχωρήσας ἐκ Τήνου μετὰ τῶν ὑδραϊκῶν πλοίων, ἔφθασε τὴν 24 Ἀπριλίου εἰς Ψαρά, ὅθεν, ὡς ἀπὸ κέντρου, ἔμελλον νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ περὶ ἐπαναστάσεως τῆς Χίου προσχεδιασμένα. Ἀλλ' ἐνεκρίθη νὰ καταπλεύσωσι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς λιμένα τινὰ τῆς Χίου, τοῦ Πασᾶ ἡ βρύσις καλούμενον, καὶ ἐκεῖθεν νὰ δυνηθῶσι καὶ μετὰ τῶν Χίων Προκρίτων νὰ συννενοηθῶσιν εὐκολώτερον, καὶ τὰ ἐκεῖ πλησίον μαχιμώτερα χωρία τῆς Χίου νὰ ἐπαναστατήσωσιν, ὅπως ἡ προσβολὴ γίνῃ συγχρόνως κατὰ τῶν ἐν Χίῳ Ὀθωμανῶν, διὰ ξηρᾶς μὲν ὑπὸ τῶν ἐντοπίων χωρικῶν, διὰ θαλάσσης δὲ ὑπὸ τῶν πλοίων. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ σχέδιον δι' ὅλης τῆς δυνατῆς μυστικότητος, ὁ Ὑδραῖος Αλεχὸς, πλεύσας εἰς τὸ μεταξὺ Χίου καὶ Τσεσμὲ στενὸν, ἀπαντᾷ τουρκικά τινα πλοιάρια, εἰς Χίον διευθυνόμενα, συλλαμβάνει ἔνια ἐξ αὐτῶν, ὑψωμένην ἔχων τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ βυθίζει ἄλλο πλοιάριον ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Χίου· καὶ ἕτερα δὲ πλοῖα Ψαριανὰ συλλαβόντα ἄλλο τουρκικὸν πλοῖον, περὶ τὴν Χίον, φέρον ἐπιβάτας καὶ προσκυνητὰς Ὀθωμανοὺς, τὸ μὲν πλοῖον ἐκράτησαν, τοὺς δ' ἐπιβάτας ἀπεβίβασαν ὅλους σχεδὸν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (α).

Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα, ἀνανήψαντες πλέον οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἀναισθησίας, ἐν ᾗ ὑπέθετον τὰς προηγηθείσας ἐχθροπραξίας τῶν Ψαριανῶν καὶ λοιπῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ὡς πειρατικὰ πραξικοπήματα, ἔμαθον

(α) Ἴδε καὶ Ἱστορ. Σ. Τρικούπ. Τ. Α', Κεφ. Ι', σελ. 188.

τέλος τὰ περὶ τῆς γενικῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως. Λαβόντες δὲ μεγάλας ὑπονοίας περὶ προϋπαρχούσης συνεννοήσεως τῶν Χίων μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, προσεκάλεσαν, ὑπούλως καὶ δολίως, ἐντὸς τοῦ φρουρίου, πολλοὺς τῶν ἐγκριτοτέρων Χίων, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐνάρετον καὶ πεπαιδευμένον Ἀρχιερέα τῆς νήσου Πλάτωνα, καὶ κλείσαντες αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ θαλασσίου φρουρίου, τοὺς ἐφύλαττον ὡς ὁμήρους.

Οἱ ναύαρχοι Ὕδρας καὶ Ψαρῶν, ἀγνοοῦντες τὰ ἐν Χίῳ γενόμενα, ἀπέπλευσαν ἐκ Ψαρῶν, διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Χίον, καὶ πλησίον αὐτῆς ὄντες, ἐρχομένης ἤδη ἐκ Τήνου καὶ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ἔμαθον παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ναυάρχων αὐτῆς Ἰωάννου Κυριακοῦ, αὐτόπτου γενομένου, τὰ τῆς πράξεως τοῦ Λαλεχοῦ· οἱ ναύαρχοι, καίτοι εἰς ἄκρον λυπηθέντες ἐπὶ τοῖς ἀναγγελθεῖσι, δὲν ἀπέβαλον ὅμως τὰς ἐλπίδας των περὶ τῆς Χίου, ἀλλὰ προσορμισθέντες εἰς τὸν εἰρημένον λιμένα τοῦ Πασᾶ ἡ Βρύσις, διέσπειραν ἐκεῖθεν καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον καὶ τὰ χωρία αὐτῆς τὰς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις των. Ἀλλ' οἱ Χῖοι, ὄντες πάντῃ ἀνέτοιμοι πρὸς πόλεμον, καὶ φειδόμενοι τῆς ζωῆς τῶν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐντὸς τοῦ φρουρίου κλεισθέντων ἐγκρίτων συμπολιτῶν αὐτῶν, οὐχὶ μόνον δὲν ἀνταπεκρίθησαν ἀναλόγως τοῦ ἐλπιζομένου ζήλου των, ἀλλὰ, πέμψαντες μάλιστα τρεῖς ἐκ τῶν προκρίτων αὐτῶν, παρεκάλουν τοὺς ναυάρχους ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἐκεῖθεν, ἐὰν ἤθελον τὴν σωτηρίαν τῶν Χίων, καὶ ὑπέσχοντο ὅτι ἤθελον δράξει τῶν ὅπλων εἰς ἄλλην εὐνοϊκωτέραν περίστασιν. Οἱ ναύαρχοι, ἀπελπισθέντες τότε περὶ τῆς ἐπιχειρίσεώς των, ἀπεσύρθησαν τῆς Χίου, ἵνα μὴ ἐκθέσωσιν εἰς τὴν θηριώδη ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων λαὸν Χριστιανικὸν

ἄοπλον, τοσοῦτον ἐπίφθονον εἰς τὰ ὄμματα τῶν Τούρκων διὰ τὰ μεγάλα πλούτη του.

Ἡ μέχρι τοῦδε κακὴ τῶν πραγμάτων ἔκβασις, ὁ φόβος, ὃν εἶχον οἱ ναύαρχοι μήπως δοθῶσί πως ἐκ μέρους τοῦ στόλου μεγαλήτεραι ἀφορμαὶ εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε ἐρεθιζόμενοι νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἡσύχων καὶ ἀόπλων Χριστιανῶν καὶ χύσωσιν αἷμα Ἑλληνικὸν ἀθῶον· ἔτι δὲ καὶ ἡ ταυτοχρόνως ἐμπεσοῦσα εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου μεγάλη διχόνοια, ἕνεκα πλουσίας τινὸς λείας, συνισταμένης ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον Σὲχ-οὒλ-ἰσλάμην τῶν Ὀθωμανῶν (α), (τὸν ὁποῖον μετὰ τῆς οἰκογενείας του παραυτίκα ἐθανάτωσαν, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀπαγχονισθέντος Πατριάρχου Γρηγορίου) καὶ ἀπὸ πολύτιμα δῶρα πεμπόμενα, ὡς ἐφημίσθη, παρὰ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆν, τὴν ὁποίαν συνέλαβον ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὰ κανονοβολήσαντα τὴν Τῆνον δύο ὑδραϊκὰ πλοῖα τοῦ Πινότση καὶ Γ. Σαχτούρη, τὰ ὁποῖα καὶ διανείμαντα αὐτὴν μετάξύ των, ἠρνοῦντο νὰ δώσωσι μερίδιον καὶ εἰς τὰ πληρώματα τῶν λοιπῶν πλοίων, ἐματαίωσαν δυστυχῶς τὰς διὰ τοσούτων θυσιῶν περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἀγαθὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων. Πλὴν εἰς οὐδὲν ὠφέλησε τοὺς Χίους ἡ οὐδετερότης των αὕτη, διότι ἔκτοτε οἱ σκληροτράχηλοι Τοῦρκοι, αἷμα διψῶντες χριστιανικὸν καὶ λάφυρα, ἐκακοποίουν παντοίοις τρόποις, καὶ ἐφόνευον ἀναιτίως τοὺς φιλησύχους ὑπηκό-

(α) Λέγεται ὅτι ὁ αἰχμαλωτισθεὶς Ὀθωμανὸς κληρικὸς δὲν ἦτον ὁ Σὲχ-οὒλ-ἰσλάμης· ἀλλὰ διεδόθη τοῦτο εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πληρώματα πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν διὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου.

ους των, διὰ νὰ διαρπάσωσι τὰ πλοῦτη των. Μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, αἱ τρεῖς ναυτικαὶ μοῖραι, ἀφοῦ διέχεον οὐκ ὀλίγον τρόμον καθ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν ἀρχὰς Μαΐου, ὅπως ἐπανέλθωσιν ἑκάστη εἰς τὰ ἴδια.

Ἀλλ' ἐκ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, ὁ Ἰω. Κυριακὸς μετὰ τοῦ Ἰω. Γ. Κούτση, πλεύσαντες εἰς Σάμον καὶ συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Λυκούργου, ἐδημοσίευσαν κἀκεῖ τὰς τῶν τριῶν νήσων προκηρύξεις· ἀκολούθως διευθύνθησαν πρὸς τὴν Λέσβον καὶ συλλαβόντες παρ' αὐτὴν τουρκικόν τι πλοῖον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως προερχόμενον καὶ φέρον εἰς Χίον προκρίτους τινὰς Χίους ἐπιβάτας, τὸν Παντελῆν Πλατὺν, τὸν Ἰωάννην Κορέσσην, τὸν Π. Νεγρεπόντε καὶ ἄλλους τινὰς, τούτους μὲν ἔσωσαν ἀπὸ τὸν τουρκικὸν πέλεκυν, ἀποβιβάσαντες αὐτοὺς εἰς Ψαρὰ κατ' αἴτησίν των, τὸ δὲ πλοῖον καὶ τὸν Ὀθωμανὸν πλοίαρχον διεύθυναν εἰς Σπέτσας. Ἀκολούθως πλεύσαντες ἀμφότεροι πρὸς τὰς νήσους Σκῦρον καὶ Σκόπελον, ἀφοῦ ἐδημοσίευσαν κἀκεῖσε τὰς αὐτὰς προκηρύξεις τῶν τριῶν νήσων, διευθύνθησαν εἰς Τρίκην (Τρίκερα) καὶ ἐκεῖθεν πλεύσαντες εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον (τοῦ Ζητουνίου), ἀφ' οὗ ἐβύθισαν εἰς τὴν Στηλίδα ἓν μικρὸν πολεμικὸν πλοῖον, ἀνῆκον εἰς τὸν Πασσᾶν τῆς Καρύστου, εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου (τοῦ Βώλου), ὅπου προσορμισθέντες εἰς Λεχώνια καὶ συνεννοηθέντες ἐκεῖ μετὰ τῶν Περραιβοῦ, Ἀνθίμου Γαζῆ, Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, Ἤδου Ῥήγα καὶ λοιπῶν, τοσοῦτον ἐνεθάρρυναν τοὺς κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη ὁπλαρχηγοὺς Μπασδέκην καὶ λοιποὺς, ὥστε ἔγειναν πρόξενοι νὰ ὑψωθῇ κἀκεῖσε ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας τὴν 8 Μαΐου. Ἀλλ' ὁ μὲν Κούτσης, μεθ' ἱκα-

νὰς ἡμέρας, ἐπανῆλθεν εἰς Σπέτσας, ὁ δὲ Ἰωάννης Κυριακὸς, ἔχων ἐντὸς τοῦ πλοίου του γραμματέα καί τινα Νικόλαον Γ. Ἰγγλέσην, Κεφαλλῆνα μὲν, ἀλλ' ἀποκατασταθέντα εἰς Θήραν, συντελέσαντα δὲ διὰ τῆς εὐγλωττίας του οὐκ ὀλίγον, χορηγήσας δὲ ἄφθονα πολεμεφόδια πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ ἀποβιβάσας εἰς τὴν ξηρὰν ἐκ τοῦ πλοίου του καὶ κανόνια, δι' ὧν προσέβαλον οἱ θαλασσινοὶ τὸ μικρὸν φρούριον τοῦ Βώλου, ὅπερ ἐπολιόρκησαν οἱ Ἕλληνες, διέμεινεν αὐτόθι, μεχριαοῦ στίφη πολλὰ ἐχθρικῶν στρατευμάτων Τουρκαλβανῶν, καταβάντα ἐκ Λαρίσσης διέλυσαν τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, καὶ τότε ἀποσυρθέντων τῶν διὰ ξηρᾶς Ἑλλήνων, λαβὼν καὶ οὗτος τὰ κανόνιά του ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια. Εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον τοῦ Βώλου ἦλθον καὶ οἱ ἐξ Ὕδρας Ἀναστ. Τσαμαδὸς καὶ Λάζ. Παπαμανώλης μὲ τὰ πλοῖά των καὶ συνετέλεσάν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς κατὰ τοῦ φρουρίου Βώλου προσβολὰς, ἀποβιβάσαντες καὶ κανόνια ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν πρὸ τοῦ Ἰωάννου Κυριακοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καταγινόμενοι μετὰ ζήλου νὰ συνάξωσιν ὅπως δυνηθῶσιν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν εἰς ἀδιάκοπον συνεννόησιν, βοηθείας τινὰς, ὅπως ἐπαναστατήσῃ ἐγκαίρως καὶ ἡ μεγάλη ἐκείνη νῆσος, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς τὰς νήσους Σέριφον καὶ Κύθνον τὸν κληρικὸν Γρηγόριον Καλλονᾶν Κρῆτα, ἐφοδιάσαντες αὐτὸν καὶ μὲ προτρεπτικὰς ἐπιστολάς των πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν νήσων ἐκείνων· ἀλλ' εἰς τὴν νῆσον Σέριφον, τουρκόφρονές τινὲς εὐχαριστούμενοι χάριν ποταπῶν συμφερόντων, νὰ μένωσιν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν, ἐρράδι-

ούργουν τὸν λαὸν τῆς νήσου κατ' ἀρχὰς, ἵνα μὴ συντρέξῃ εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα· ἀλλ' ἐνεργείᾳ τοῦ Βασιλείου Γρυπάρη, ὑψώθη ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην περὶ τὰ μέσα Μαΐου ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τοῦτο εἰδοποιῶν ὁ Γρυπάρης πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τῇ 21 τοῦ αὐτοῦ, ἔγραφεν αὐτοῖς τὰ ἑξῆς· «.... ἐγὼ ὅμως κατὰ » τοὺς νόμους καὶ καθὼς οἱ Ἀπόστολοι μᾶς διδάσκουν, » ἐτόλμησα χωρὶς τὴν ἄδειάν σας καὶ ὕψωσα τὴν σημαίαν » τῆς πίστεώς μας διὰ νὰ παρακινήσω τὸν ἁπλοῦν λαὸν » πρὸς βοήθειαν τοῦ γένους, καθὼς καὶ ἔγινεν· ὅθεν πα» ρακαλῶ, εἰ μὲν καλῶς τὸ ἔπραξα, ἤδη καλῶς, εἰ δὲ, » προστάξετέ μας μὲ μίαν σας ἐπιστολὴν νὰ στέκεται » ὅπως τὸ εὕρετε εὔλογον, ἐπειδὴ μερικοὶ κακοὶ καὶ συμ» βοηθοὶ τοῦ τυράννου δυστροποῦν εἰς αὐτό ...» (α). Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Σπετσιῶται ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ ἐπαινέσωσι τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν Σερφίων, τὴν ὁποίαν δὲν ἤργισε νὰ συμμερισθῇ, ὡς ἦτον ἑπόμενον, καὶ ὁ λαὸς τῆς παρακειμένης αὐτοῖς Κύθνου.

Οὐχ ἧττον, οἱ αὐτοὶ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, καιρίως λυπούμενοι διὰ τὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀσυμφωνίας, καὶ ἀεννάως σκεπτόμενοι περὶ ἀποκαταστάσεως κεντρικῆς τινος ἐξουσίας, δυναμένης καὶ τὰς ἀταξίας νὰ περιστείλῃ, καὶ τὰς κατὰ ξηρὰν ἐθνικὰς δυνάμεις εὐστόχως νὰ διευθύνῃ, ἀφορμὴν δὲ περὶ τούτου λαβόντες ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Ἄργει παρευρισκομένου συμπολίτου των Γκίκα Μπόταση, ἔγραψαν ἀμέσως πρὸς τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους (β) προτείναντες αὐτοῖς, ἢ νὰ πέμψωσιν εἰς Σπέ-

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. ἀλληλογρ. Αἰγαιοπελαγιτῶν.

(β) « Φιλογενέστ. Πρόκρ. καὶ ἡμέτεροι ἀδελφοί.
» Ἐπειδὴ καὶ διὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον ἀγῶνα, ὁποῦ διὰ τὴν εὐ-

τσας, ἄνευ ἀναβολῆς, τέσσαρας ἐκ τῶν Προκρίτων αὐτῶν, ἢ οὗτοι νὰ πέμψωσιν εἰς Ὕδραν ἴσον ἀριθμὸν, ὅπως συσκεφθῶσι τὰ χρειώδη περὶ κεντρικῆς τινος τῆς Πελοποννήσου Διοικήσεως. Οἱ Ὑδραῖοι προθύμως δεχθέντες τὴν πρότασιν τῶν Σπετσιωτῶν, ἀπέστειλαν εἰς Σπέτσας μετὰ δύο ἡμέρας Πληρεξουσίους τοὺς Βασίλειον Μπουδούρην, Γεώργιον Κουντουριώτην, Ἰωάννην Ὀρλάνδον καὶ Μανόλην Τουμπάζην (α) προσθέσαντες, ὅτι ἔκριναν

» δαιμονίαν τῆς κοινῆς μας Πατρίδος ἐπεχειρίσθημεν, ἀπαιτεῖ-
» ται μετὰ τῆς ἀνδρείας καὶ μεγίστης φρονήσεως πρὸς ἐκπεραίω-
» σιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ μας, Κεντρικὴ Διοίκησις, περικλείο-
» μεν ἀντίγραφον, τῆς ὁποίας παρὰ τοῦ ἡμετέρου Κ. Γκίκα
» Μπότασῃ ἐλάβομεν ἐπιστολῆς, ἀφ' ἧς πληροφορηθέντες τὴν
» λυπηρὰν ἀταξίαν καὶ ἀσυμφωνίαν τῶν ἐθνικῶν μας εἰς Πελοπ.
» στρατευμάτων, ἐκρίναμεν εὔλογον, κοινῇ ψήφῳ, νὰ σᾶς προ-
» τείνωμεν τὸ νὰ πέμψητε ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταῦθα τέσσαρας ἐκ
» τῶν Προκρίτων σας, ἢ ἂν ἀγαπᾶτε, νὰ ἔλθωμεν ἡμεῖς αὐτοῦ
» διὰ νὰ συσκεφθῶμεν διὰ τὰ χρειώδη περί τινος κεντρικῆς τῆς
» Πελοποννήσου Διοικήσεως, καὶ ἐὰν συμφέρον νὰ ἀπεράσωμεν εἰς
» τὸ πλησιέστερον μέρος τοῦ μεγάλου στρατοπέδου διὰ νὰ διορ-
» γανίσωμεν πᾶν ὅ,τι ἕνεκα τούτου εἶναι ἀναγκαῖον καὶ συντε-
» λεστικόν ».

Ἐκ Σπετσῶν τῇ 22 Ἀπριλίου 1821. (ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν, ἴδε καὶ συνοπτ. ἱστορ. Π. Ὁμηρίδου ἐπιστ. ΙΖ').

(α) « Φιλογεν. ἀδελφοὶ χαίρετε.

» Κατὰ τὴν αἴτησίν σας ἐξαποστέλλομεν δι' αὐτόθι τοὺς ΚΚ.
» Β. Μπουδούρην, Γ. Κουντουριώτην, Ἰω. Ὀρλάνδον καὶ Μαν.
» Τομπάζην, οἱ ὁποῖοι ὡς μέλη τοῦ συστήματός μας ἔχουσι πᾶ-
» σαν πληρεξουσιότητα νὰ πραγματεύσωσι μεθ' ὑμῶν πᾶσαν ἐπω-
» φελῆ ὑπόθεσιν· ποιήσαντες δὲ σκέψιν ἀκριβῆ καὶ περὶ τῶν πα-

ἀναγκαιοτάτην τὴν ἀποστολὴν ναυτικῆς δυνάμεως ἐκ δέκα πολεμικῶν πλοίων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἀποστελλομένων ἀνὰ πέντε πλοίων ἀφ' ἑκάστης νήσου· τὴν δ' ἐπιοῦσαν τῆς ἐν Σπέτσαις ἀφίξεως τῶν Πληρεξουσίων Ὕδρας, διασκέψεως γενομένης περὶ τοῦ προκειμένου, μεταξὺ τῶν Προκρίτων Σπετσῶν, τῶν πληρεξουσίων Ὕδρας καὶ τῶν ἐν Σπέτσαις τότε παρευρισκομένων Πελοποννησίων προὐχόντων Δ. Περρούκα καὶ Ἰω. Παπαδιαμαντοπούλου, ἐνεκρίθη νὰ γίνῃ προκαταρκτικῶς κατάλογός τις τῶν δυναμένων νὰ συνεισφέρωσι χρηματικῶς πρὸς σχηματισμὸν Ἐθνικοῦ ταμείου· οὕτως οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων, ἀναλαβόντες ὅλον τὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα ἐπὶ τῶν ὤμων των, προσφέρονται πρόθυμοι νὰ προσφέρωσι χρήματα καὶ πρὸς σχηματισμὸν ἐθνικοῦ ταμείου· ἀλλ' οἱ ῥηθέντες Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς Ζάκυνθον· οἱ δὲ Πρόκριτοι τῶν νήσων ἐμμένοντες εἰς τὸ περὶ συστάσεως Κυβερνήσεως σχέδιόν των, ἔγραψαν πρὸς ἅπαντας τοὺς κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐγκρίτους, περὶ τοῦ προκειμένου (α) πέμψαντες ἐπίτηδες εἰς Σπάρτην τὸν ἐν

» ραλίων τοῦ κόλπου Ναυπάκτου, ἐκρίθη ἀναγκαιότατον, ἀγαπητοί, τὸ νὰ πέμψωμεν κἀκεῖσε μίαν θαλάσσιον δύναμιν τοὐλάχιστον ἀπὸ δέκα πολεμικὰ πλοῖα. Διὸ ἀπὸ μέρους μας ἐδιορίσαμεν νὰ ἐκπλεύσουν διὰ τὴν αὔριον τὰ πέντε. Διορίσατε οὖν » καὶ ὑμεῖς ἄλλα πέντε διὰ νὰ ἀκολουθήσουν ἑνωμένα τὸν δρόμον αὐτόν . . . , » Ἐξ Ὕδρας τῇ 24 Ἀπριλίου 1821. (ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν, ἀλληλογραφ. Ὕδρας).

(α) Εὐγεν. καὶ φιλογεν. Πρόκρ. τῆς Ν. Σπετσῶν.

τῇ 8 Μαΐου 1821 Καλαμάτα.

« Εἰς τὰς 6 τοῦ τρέχοντος φθάσαντες ἐνταῦθα, ἀνταμώσαμεν

Σπέτσαις τότε παρευρεθέντα Ἠλίαν Χρυσοσπάθην, ὅπως ἐνεργήσῃ παρὰ τοῖς Προύχουσι τῆς Πελοποννήσου, πᾶν ὅ,τι πρὸς πραγματοποίησιν τῶν σωτηριωδεστάτων τούτων μέτρων ἀπῃτεῖτο· τῳόντι δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας ἐμφορούμενοι, συνῆλθον μετά τινας ἡμέρας, καὶ οὕτως εἰς μὲν τὰς Καλάμας συνεστήθη ἡ Μεσσηνιακὴ κληθεῖσα Σύγκλητος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, ἐν δὲ Καλτεζιαῖς, ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν 26 Μαΐου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βρεσθένης Θεοδωρήτου (α). Προσκληθέντες δὲ καὶ οἱ

» τὸν Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην, καθὼς καὶ μερικοὺς καπεταναίους Μανιάτας· δηλαδὴ Καπ. Παναγιώτην Μούρτζινον, καὶ » Καπ. Γεώργ. Χριστοδουλάκην, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀνεφέραμεν » τὰ ὅσα ἀποβλέπουν εἰς τὴν καλὴν σύστασιν καὶ διόρθωσιν τῆς » ἀταξίας τῆς δυστυχοῦς Πελοποννήσου, ὁποῦ εἶναι ἀπερίγραπτος· τοῦτο καὶ οἱ ἴδιοι τὸ γνωρίζουν καθὼς καὶ ἡ εὐγενία σας· » ἀπεφασίσθη λοιπὸν, νὰ συγκροτηθῇ κοινὴ Συνέλευσις εἰς Λεοντάρι, καὶ αὔριον κινοῦν δι' ἐκεῖ, ἔνθα θέλει προβληθῇ εἰς ποῖον » μέρος μέλλει νὰ συστηθῇ τὸ Κομιτάτον, εἰς Καστάνιτσαν ἢ » Μιστρᾶν. Λοιπὸν ἀδελφοὶ, ἂς σταλθῶσιν ὑποκείμενα ὅσα κρίνετε καὶ ἀπὸ τὴν αὐτοῦ Πατρίδα σας εἰς αὐτὸ τὸ ἱερὸν ἔργον, ἵνα κριθῶσι τὰ πλέον ὠφέλιμα περὶ τῆς δυστυχοῦς Πελοποννήσου, ἡ ὁποία πάσχει μεγάλως ἀπὸ τὰς ἀταξίας, καθὼς » καὶ ἡ εὐγενία σας τὸ γνωρίζετε. Εὐγενέστατοι, σᾶς ἐπιμαρτύρομαι τὸν Κύριον, ἂν ἀμελήσωμεν τοῦτο τὸ ἱερὸν καὶ φιλάνθρωπον ἔργον, καθ' ὅλους τοὺς τρόπους κινδυνεύομεν. Τὰ ἴδια » ἔργα εἰδοποιοῦμεν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς Ὑδραίοις, καθὼς καὶ ὁ » ἴδιος Πετρόμπεης σᾶς γράφει ».

Ἠλίας Χρυσοσπάθης. (Σπετσ. Ἀναργ. Τ. Α. σελ. 191.)

(α) . . . . Σήμερον δὲ κοινῇ γνώμῃ τῆς συγκροτηθείσης Συνε-

Ψαριανοὶ νὰ πέμψωσι πληρεξουσίους των εἰς Σπέτσας, ἢ Ὕδραν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἀπέστειλαν εἰς Σπέτσας τρεῖς ἐκ τῶν Προκρίτων αὐτῶν, τὸν Ἰω. Καλάρην, Ν. Χ. Δ. Κοτσὰν, καὶ Ἀναγν. Μοναρχίδην (α).

Ἐν τούτοις ὅσον καθ' ἑκάστην ἐξεφράζοντο ὑπὸ τῶν Προὐχόντων τῆς Πελοποννήσου σπουδαῖοι φόβοι ὅτι ἐχθρικὰ στρατεύματα ἔμελλον ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος νὰ μεταβῶσιν ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὰ δὲ ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς παραλίοις τῆς Πελοποννήσου φρούρια Μεθώνη, Κορώνη καὶ Πύλος, καί τοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ ξηρᾶς πολιορκούμενα, ἀντεῖχον ὅμως, διότι ἀπελάμβανον διὰ θαλάσσης ἐξ ἄλλων μερῶν ἀφθόνους τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, τοσοῦτον ἡ ἀνάγκη ταχείας ἀποστολῆς πλοίων κατά τε τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ κατὰ τὰ Πελοποννησιακὰ φρούρια ἦτο προφανεσ

λεύσεως, ἐκλέχθησαν καὶ ἐδιωρίσθησαν οἱ φιλογενέστατοι Κύριοι Ἅγιος Βρεσθένης Θεοδώρητος, Σωτήριος Χαραλάμπης, Ἀθαν. Κανακάρης, Ἀναγν. Παπαγιαννόπουλος, Θεοχ. Ῥέντης καὶ Νικολ. Πονηρόπουλος διὰ νὰ παρευρίσκωνται μετὰ τοῦ κοινοῦ ἀρχιστρατήγου μας Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, καὶ συνιστῶντες ἅπαντες αὐτοὶ τὴν Γερουσίαν τοῦ Δήμου ὅλου τῆς Πελοπον. νὰ διοικῶσιν ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις· ὅθεν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θέλει ἀνταποκρίνεσθαι περὶ παντὸς μετὰ τῆς φιλογενείας των, οἵτινες ἔχουσι κάθε πληρεξουσιότητα ἐπάνω εἰς τὸ κοινὸν ὄφελος. . . . . ἀπὸ Καλτεζιαῖς τῇ 26 Μαΐου 1821 — Βρεσθ. Θεοδώρητος καὶ λοιποὶ Προὐχ. τῆς Πελοπον. (Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. καὶ συνοπτ. ἱστορ. Π. Ὁμηρίδ. σελ. XXXIII).

(α) Ὑπόμνημ. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 120.

στάτη καὶ κατεπείγουσα· ἡ Μεσσηνιακὴ Σύγκλητος (α) μετὰ τοῦ Μαυρομιχάλη ἀπέστειλαν ἐπίτηδες εἰς Σπέτσας τοὺς Διονύσιον Κορνήλιον καὶ Σπῦρον Τριγκέταν, καὶ οἱ ἐν

(α) « Εὐγεν. καὶ Γενναιότ. ἀδελφοὶ τῆς Ν. Σπετσῶν.

» Δὲν ἐκτεινόμεθα εἰς τὸ νὰ ἐγκωμιάσωμεν τὰ φιλογενῆ φρονήματα, τοὺς παμπόλλους ἀγῶνας καὶ ἡρωϊκὰ διαβήματά σας, τὰ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας του ἔθνους, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα ἐμπράκτως ἐπιβεβαιοῦσι καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἀνδρείων κατορθωμάτων σας ἀντηχεῖ καθ' ὅλους τοὺς ὁρίζοντας τῆς στεναζούσης Πατρίδος μας Ἑλλάδος, μὲ τὴν συνηγορίαν καὶ ἐγκώμια ὅλων τῶν πεφωτισμένων Ἐθνῶν· καὶ βέβαια ὁποῖοι ἄλλοι ἤθελε καταγραφῶσιν εἰς τὸν αἰώνιον κατάλογον τῆς δόξης ἐλευθερωταὶ ἐνταυτῷ καὶ εὐεργέται ὅλου τοῦ ἔθνους εἰμὴ τὰ ὀνόματα ὑμῶν; Ἰδοὺ ἀδελφοὶ καὶ γενναῖοι ἄνδρες, πανταχοῦ ἤνοιξε τὸ στάδιον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, καὶ δὲν μένει ἄλλο παρὰ ἡ κοινὴ σύμπνοια, ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἀμοιβαία ἑκάστου τῶν μελῶν δυνατὴ βοήθεια, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ θαλάσσιος δύναμις, τὴν ὁποίαν ἡ Πατρὶς δὲν περιμένει, εἰμὴ παρ' ὑμῶν τῶν γενναιοτάτων, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι δυνάμει τοῦ ἀκαταμαχήτου ὅπλου τοῦ τιμίου Σταυροῦ, συγχρόνως καὶ ἐν καιρῷ κινουμένων τῶν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης δυνάμεων, θέλομεν ἀναμφιβόλως καθυποτάξει τους θηριώδεις καὶ ἀπανθρώπους τυράννους μας· εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι οἱ ἐν Πελοποννήσῳ τύραννοι εἶναι ὀλίγοι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' εἶναι πρoφυλαγμένοι ὑπὸ ἀσφαλῶν φρουρίων, θεμένων εἰς τὰς δυνατωτέρας θέσεις τῆς Πελοποννήσου· ἡμεῖς μολαταῦτα δὲν ἐλείψαμεν καὶ τοὺς ἔχομεν μὲ τὴν διὰ ξηρᾶς δύναμίν μας στενὰ πολιορκημένους, θανατώνοντες πολλοὺς εἰς ὅλας τὰς προσβολάς των ὥστε εἰς τόσην στενοχωρίαν ἐκατήντησαν ὅπου νὰ μὴν ἔχουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖά των, οὔτε διὰ εἴκοσι ἡμερῶν διάστημα

Ζακύνθῳ δὲ ὁμογενεῖς τὸν Δημήτριον Μιχαλόπουλον (α) ἐπιφορτισμένους ἵνα παραστήσωσι ζωηρότερον διὰ λόγου, ὅτι εἰς μόνην τὴν παρουσίαν ναυτικῆς δυνάμεως θέλουν κόψει τὸν αὐχένα των τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, καὶ ὅτι

» οἵτινες εἶναι οἱ κατὰ τὰ φρούρια Κορώνης Μοθώνης καὶ Νεο-
» κάστρου· τὰ δὲ τοῦ Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας, εἶναι βεβαιό-
» τατα παρ' ὑμῶν καὶ ἀνδρείως καὶ ἐμφρόνως πολιορκημένα, ἀλ-
» λ' ὡς δυνατώτερα καὶ περισσότερον τῶν ἄλλων ἐφωδιασμένα
» ἀπὸ τροφὰς, πιθανὸν εἶναι νὰ ἐκτανθῇ διὰ ἱκανὰς ἡμέρας ἡ
» ἅλωσίς των. Τὰ τῆς Κορώνης ὅμως Μοθώνης καὶ Νεοκάστρου,
» τοῦτο μὲν ὅτι εἶναι ἀδύνατα, ἄλλο δὲ ὅτι εἶναι πολὺ στενο-
» χωρημένα ἀπὸ ζωοτροφίας κατὰ τὰς ἀψευδεῖς εἰδήσεις ὁποῦ
» ἔχομεν, καὶ ἅμα ὁποῦ φανῇ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ μία θα-
» λάσσιος δύναμις θέλουν παραδοθῆ. Διὰ τοῦτο ἐξαποστέλλο-
» μεν κοινῇ ψήφῳ τοὺς παρόντας φιλογενεῖς Διονύσιον Κορνήλιον
» καὶ Σκῦρον Τριγκέταν, οἵτινες θέλει σᾶς πληροφορήσουν διὰ
» ζώσης φωνῆς περὶ πάντων. Προθυμοποιηθῆτε λοιπὸν, κινή-
» σατε ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ, πλεύσατε ὡς ὑψιπέται ἀετοί, καὶ
» φανῆτε ἔμπροσθεν τῶν ῥηθέντων φρουρίων, καταφλογίσατέ τα
» μὲ τοὺς πυροβόλους κεραυνούς σας, ἅτινα ἀφεύκτως θέλουν
» κλίνει τὸν αὐχένα εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνδρείας σας, καὶ ὑμεῖς
» θέλετε φανῆ εὐεργέται τῆς Πατρίδος καὶ τὸ γένος θέλει σᾶς
» στέψει μὲ τοὺς στεφάνους τῆς δόξης, καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη θέ-
» λουν σᾶς ἐπαινέσει, καὶ οὕτω γινομένης τῆς τούτων ἁλώσεως,
» τὰ ἐκεῖ στρατεύματά μας θέλουν χρησιμεύσει εἰς τὴν ταχεῖαν
» καὶ ἄφευκτον κυρίευσιν τῶν κατὰ τὴν Στερεὰν πολιορκημένων
» μερῶν ».

Καλάμαις τῇ 29 Ἀπριλίου 1821. (Ἐκ τῶν Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν, — Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α σελ. 184, 186).

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν — Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 109.

κατὰ συνέπειαν τούτου ἡ ἀνάγκη παρουσίας πλοίων καθίσταται ἀναπόφευκτος (α).

Ἂν καὶ μέγας ἀναβρασμὸς κατετάραττεν ἐγχωρίως τὸ κοινὸν τῆς Ὕδρας, τοῦ μὲν Ἀντωνίου Οἰκονόμου τείνοντος διὰ παντὸς μέσου νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν δικτατορικὴν ἐπιῤῥοήν, ἣν προσωρινῶς ἐξήσκησεν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦ λαοῦ τῆς Ὕδρας κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς νήσου, τῶν δὲ Προκρίτων δικαίως φοβουμένων τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης ἐπιῤῥοῆς αὐτοῦ καὶ ἐνεργητικῶς προσπαθούντων νὰ καταβάλωσιν ἀντίπαλον τοσοῦτον ἐπικίνδυνον, εἰς τὴν κοινὴν ὅμως τῆς Πατρίδος ἀνάγκην ἀποβλέποντες οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων Σπε-

---

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον καὶ οἱ Ἀρκάδες τὴν 19 Ἀπριλίου πρὸς τοὺς Πετσιωτο-Ὑδραίους· « Γενναῖοι ἀδελφοί, ποίαν ἄλλην ὥραν » προσμένετε διὰ νὰ δοξασθῆτε καὶ νὰ ἐξαπλωθῆτε ἀπὸ τὴν στε» νότητα ὁποῦ ἔχετε, ὁποῦ ἐδῶ καὶ ὅλην τὴν Πελοπόννησον εἶ» ναι ὅλοι καὶ οἱ τόποι καὶ τὰ μούλκια Τουρκικά; ἡμεῖς τὴν » ἐλευθερίαν μας νὰ ἴδῶμεν καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ κάστρα νὰ » ἦναι ἐκείνων ὁποῦ θὲ νὰ χύσουν τὸ αἷμά των, θὲ νὰ βάλουν » καὶ τὰ καράβιά τους ». (Ι. Φιλήμ. δοκίμ. ἱστορ. Τ. 3 σελ. 101). « Σᾶς ἐδχρόναμεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ μὲ τὴν πολυλογίαν » μας· μὰ ἂν ἠξεύρατε τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν μας καὶ τὰ πο» λυάδυνα κλαύματά μας ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων, » βέβαια πτερὰ ἠθέλατε κάμει καὶ νὰ παρευρεθῆτε ἐδῶ πρὸς » ἄνεσιν καὶ παρηγορίαν μας, καὶ ἐλπίζομεν κατὰ τὸ γράφειν » τῶν ἀδελφῶν Σπετσιωτῶν νὰ παρευρεθῆτε ».

(Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. —Ἀναργύρου Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 170—172).

τσῶν (α) καὶ Ὕδρας, ἀπεφάσισαν τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀποστολὴν δώδεκα πολεμικῶν πλοίων, ἀνὰ ἓξ δηλαδὴ ἀφ' ἑκάστης νήσου, καὶ τὰ μὲν Σπετσιωτικὰ ἐξέπλευσαν τὴν 6

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον οἱ Σπετσιῶται·

» Ἐνδοξότ. Πετρόμπεη καὶ συνετὴ τῆς Καλαμάτας Σύγκλητος.

« Ἐπειδὴ κατὰ τὸ γενικὸν καὶ ἀναλλοίωτον ἀξίωμα καθεὶς » μέλλει νὰ δοξασθῇ ἀναλόγως τῶν πράξεών του, ἡ Ἑλλὰς θέ» λει σᾶς ὁμολογήσει ἐν καιρῷ ἀπείρους τὰς χάριτας, διὰ τὴν » πολύπονόν σας φροντίδα, εἰς τὸ προκείμενον ἱερὸν στάδιον· αὐ» τὸ τοῦτο βεβαιοῦσι καὶ τὰ διάφορα πρὸς ἡμᾶς παρακινητικά » σας γράμματα καὶ ἐσχάτως ἡ τῶν 29 ἀπελθόντος ἀδελφική » σας ἐπιστολή· ἀλλ' εἰς ἡμᾶς φιλογενεῖς ἀδελφοὶ εἶναι πάντῃ » περιττὴ ἡ τοιαύτη παρακίνησίς σας, καθότι ὡς πραγματικῶς » ἀπεδείξαμεν δὲν τρέχομεν τὸ στάδιον δι' ἁπλῆν δόξαν, ἀλλὰ » διὰ τὸν πυρπολοῦντα ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πατριωτικὸν » ζῆλον, ὅστις μᾶς ἐπαγρυπνεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ τὰ τῆς Ἑλ» λάδος συμφέροντα. Τὰ ζητούμενα ἀπὸ διαφόρους πόλεις τῆς » τε Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἠπείρου πλοῖά μας, εἴχομεν πρὸ και» ροῦ παρασκευάσει προνοοῦντες τὰ σωτηριώδη τούτων ἀποτε» λέσματα· ἡ προηγηθεῖσα ὅμως ἀνάγκη διὰ τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ » ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ἐξελθόντος ἐχθρικοῦ στόλου, ἐνασχό» λησε τὰ κατὰ πρῶτον ἑτοιμασθέντα πλοῖά μας, καὶ ἑπομένως » αἱ τοπικαὶ τῶν συναδέλφων μας Ὑδραίων ἀνωμαλίαι, ἀργοπό» ρησαν οὐκ ὀλίγον τὴν ἐκ δευτέρου ἔκπλευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ » ἡμῶν στόλου· ἡμεῖς ὡς τόσον βλέποντες ἀνυπομόνως τὴν ἐπι» βλαβῆ καὶ αὖθις ἄργηταν τῶν συμμαχικῶν μας αὐτῶν πλοίων, » ἐκινήσαμεν πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἓξ ἀπὸ τὰ μεγαλήτερα καὶ » δυνατώτερα τῶν ἡμετέρων, ἅτινα δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀνε» φάνησαν ἕως τοῦδε εἰς τὰ μέρη σας, καὶ ἐπέφερον τὴν ἐλπιζο» μένην φρίκην εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἱκανὸν θάῤῥος εἰς τοὺς ὁμο-

Μαΐου (α) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Νικολάου Γκ. Μπότασῃ, τὰ δὲ Ὑδραϊκά, κατὰ τὴν 11 ἢ 12 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δημητρίου Α. Μιαούλῃ.

Τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἔχοντα μεθ' ἑαυτῶν καὶ μίαν καλῶς ὡπλισμένην Τράταν τοῦ Ἰωάννου Τρατωλοῦ, ἔφθασαν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Κορώνης, τὸ ὁποῖον κατείχετο μὲν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπολιορκεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διὰ ξηρᾶς μόνον· ἅπαντες οἱ πλοίαρχοι

» γενεῖς μας. Διὰ δὲ περὶ τοῦ τῆς Πελοποννήσου διοργανισμοῦ
» ὁποῦ πολλάκις ὡς σωτηριῶδες ἐφροντίσαμεν μετὰ τῆς εὐγενείας
» σας καὶ τῶν συναδέλφων μας Ὑδραίων, ἐπειδὴ καὶ τὰ τοπικὰ
» τῶν διαληφθέντων Ὑδραίων συμφέροντα, καθὼς καὶ ἡ ἐπαπει-
» λοῦσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ἔξοδος μᾶς ἀπαγορεύει τὴν ἐν-
» τεῦθεν ἀπουσίαν μας, κατεπείσαμεν τοὺς ἐδῶ καὶ εἰς Ὕδραν
» εὑρισκομένους Προύχοντας τῆς Πελοποννήσου ἵνα ἀπέλθωσιν
» αὐτοῦ διὰ νὰ συγκροτήσουν μίαν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, προεδρεύ-
» οντος τῆς εὐγενείας σας, καὶ νὰ διοργανίσουν τὸ ἀναγκαιότα-
» τον καὶ σωτηριῶδες τοῦτο σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποβαίνει
» ἀναντίῤῥητος ἡ τάχιος τοῦ σκοπουμένου μας ἔκβασις. Μὲ τοι-
» αύτην λοιπὸν ἐλπίδα συσταίνοντες τὰ πάντα εἰς τὴν ἰδίαν σας
» φρόνησιν, ὑποσημειούμεθα «.

Ἐκ Σπετσῶν τῇ 10 Μαΐου 1821.

(Τ. Σ.) Οἱ ἀδελφοί σας Πρόκριτοι Σπετσῶν.

(Συνοπτ. Ἱστορ. Π. Ὁμηρ. ἐπιστ. ΚΖ΄.)

(α) Διευθυνταὶ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων ἦσαν οἱ ἑξῆς· Νικόλαος Γκ. Μπότασης, Ἀναστάσιος Ἀνδροῦτσος, Νικόλαος Δ. Ὀρλώφ, Ἀδριανὸς Σωτηρίου (ἐπὶ τοῦ πλοίου Λυκοῦργος τοῦ Βασιλ. Ὀρλὼφ) Μανουὴλ Δ. Λαζάρου, (ἐπὶ τοῦ πλοίου Ἀγαμέμνονος τῆς Μπουμπουλίνας) καὶ Σπυρίδων Ἀντωνίου (ἐπὶ τοῦ πλοίου Ποσειδῶν τοῦ Παύλου Ἀναργύρου).

ἐξῆλθον εἰς τὴν ξηρὰν ὅπως καὶ διὰ τῆς παρουσίας των ἐνθαρρύνωσι τοὺς πολιορκητάς· ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως ἦν μεγίστη ἀνάγκη νὰ φθάσωσιν εἰς Τριπολιτσὰν καὶ Σπαρτιατικὰ στρατεύματα πρὸς στενώτερον ἀποκλεισμὸν τῶν ἐν αὐτῇ Ὀθωμανῶν, οἱ αὐτοὶ πλοίαρχοι ἐπιβάντες ἐπὶ τῆς τράττας των μετέβησαν εἰς Καλάμας, ὅπως παρακινήσωσι τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ αὐτὸς εἰς Τριπολιτσὰν μετὰ τῶν Μανιατῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Τὴν 13 Μαΐου τὰ πλοῖα ταῦτα ἀφοῦ ἀντήλλαξαν μετὰ τοῦ φρουρίου τῆς Κορώνης κανονοβολισμούς τινας, διευθύνθησαν πρὸς τὴν Πύλον (Νεόκαστρον), ὅπου ἔφθασαν τὴν 15, ἕνεκα τῆς γαλήνης· αὐθημερὸν δὲ παρατηρήσαντες οἱ περὶ τὸν Μπότασην, ὅτι ἠδύναντο νὰ βλάψωσι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Πύλου Ὀθωμανοὺς ἐκ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἐπεχείρησαν ἀμέσως ν' ἀνεγείρωσιν ἐπ' αὐτῆς κανονοστάσιον· τούτου δὲ γενομένου ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ φρουρίου, ἀπεβίβασαν ἐκ τῶν πλοίων οἱ Σπετσιῶται τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τέσσαρα κανόνια μὲ τὰ ἀναγκαῖά των ἐφόδια, καὶ δι' αὐτῶν προσέβαλον ἀδιακόπως τὸ φρούριον· πρὸς δὲ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ τρία πλοῖα ἐκ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας, τὸ τοῦ Σάββα Ἀνδρέου, Ἰωάννου Μπατσαξῆ, καὶ Λαζ. Μπρούσκου. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἔφθασαν καὶ τὰ τοῦ Δημητρίου Α. Μιαούλη καὶ Α. Κριεμάδη.

Ἑνωθεῖσαι ἐκεῖ αἱ δύο μοῖραι, ἐξέπλευσαν τὴν 18 μαΐου, διευθυνόμεναι εἰς τὸν προορισμόν των, τὴν δ' ἐπιοῦσαν συμβουλίου γενομένου ἔξωθεν τῆς νήσου Πρώτης ὑφ' ὅλων τῶν πλοιάρχων (φθάσαντος καὶ τοῦ ὑπολειπομένου ἐκ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας Γκίκα Ἰω. Ψεύτη) ἐν τῷ ὑπὸ

τὸν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου πλοίῳ ὁ Λυκοῦργος, ἀπεφασίσθη νὰ μείνωσι δύο ἐκ τῶν πλοίων τοῦ στολίσκου τούτου, κατὰ τὴν πανταχόθεν τῆς Πελοποννήσου ἐκφρασθεῖσαν ἀνάγκην (ᾱ) πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Κορώνης, Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου, καὶ ἐνεκρίθησαν πρὸς τοῦτο, τὸ τοῦ Α. Ἀνδρούτσου Σπετσιώτου, καὶ τὸ τοῦ Α. Κριεμάδη Ὑδραίου. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο ὠφελιμώτατον, καθόσον οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις μόνον διὰ ξηρᾶς πολιορκούμενοι Τοῦρκοι οὐδεμίαν ᾐσθάνοντο στενοχωρίαν ἢ ἔλλειψιν μέχρι τοῦδε, διότι ἐλάμβανον, ὡς προείπομεν, ἀφθόνους τροφὰς διὰ θαλάσσης ἐκ τῶν παρακειμένων νήσων· πλὴν δὲ τῆς τράτας, ἐστάλη ἐκ Σπετσῶν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Πύλου, ἵνα συμπράττῃ μετὰ τῶν πλοίων ὡς ἐλαφρόν, καὶ ἓν τρεχαντήριον τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ

(α) Οἱ Πρόκριτοι τῆς Σπάρτης ἔγραφον πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Μονεμβασίαν Σπετσιώτας πλοιάρχους τὰ ἑξῆς·

« Σᾶς φανερόνομεν ὅτι πληροφορίαν καθαρὰν ἔχομεν πῶς τὰ » κάστρα Μοθώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου πολλὰ στενεμένα » ὄντα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγκαίους ζαερέδες, καὶ ἀπὸ τὴν πολιορ- » κίαν τῶν στρατευμάτων μας εὑρίσκονται εἰς μεγάλην ἀπελπι- » σίαν, ὅπου δύο τρία πλοῖα ν' ἀνάφανοῦν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, » ἀφεύκτως παραδίδονται· μάλιστα τὸ Νεόκαστρον, ἐπειδὴ αὐτὸ » εἶναι πάντη ὑστερημένον τῆς ἀναγκαίας δυνάμεως καὶ τῶν ζαε- » ρέδων . . . . » (ἀρχ. Δημ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Τὰ Σπετσ. Τ. Α σελ. 175—180, ὅπου παρατίθεται περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐπιστολὴ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῶν Θ. Κολοκοτρώνη, Διονυσίου Τρουπάκη, Κυριακούλη Μαυρομιχάλη καὶ Ἀναγνώστου Παπαγεωργίου, καὶ ἑτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Π. Μαυρομιχάλη τῆς 8 Μαΐου 1821.)

Παντελῆ Κιρκελίτσιδων, καλῶς ὡπλισμένον, δαπάνῃ τῶν εἰρημένων δύο ἀδελφῶν.

Τὰ δὲ λοιπὰ δέκα πλοῖα τῆς μοίρας, διευθυνθέντα πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, σκοπὸν εἶχον πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ προσβάλωσι καὶ τὴν εἰς Μοῦρτον σταθμεύουσαν ὀθωμανικὴν μοῖραν· ἀλλὰ μόλις φθάσαντα περὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἄραξον (Καβοπάπα) ἀπήντησαν ἐχθρικὴν φρεγάταν διώκουσαν ἓξ Γαλαξειδιωτικὰ πλοῖα καὶ τρεῖς μπρατσέρας· ἅμα ὅμως εἶδεν ἡ φρεγάτα τὸν στολίσκον τοῦτον ἐρχόμενον ἐναντίον της, ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν, καὶ φεύγουσα ἔδωκεν εἴδησιν διὰ πυροβολήματος πρὸς τὰ ἐν Πάτραις ἠγκυροβολημένα ἄλλα Ὀθωμανικὰ πλοῖα, καὶ οὕτως ἅπαντα συνιστάμενα εἰς τρία Βρίκια, ἓν κορβέτον, μίαν Γαλλιώταν καὶ τὴν εἰρημένην φρεγάταν, κατέφυγον ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὑπὸ τὰ κανονοστάσια καὶ τὴν προστασίαν τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπάκτου. Τὴν κυρίευσιν δὲ τῶν πλοίων τούτων ἐπιθυμοῦντες οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι, καὶ τὴν ματαίωσιν τῆς διαβάσεως ἐχθρικῶν στρατῶν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον προτιθέμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ εἰσέλθωσιν, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον, ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Αἱ σχηματίζουσαι τὸν πορθμὸν τῆς εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσόδου ξηραὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀφ' ἑτέρου, μόλις ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων ἡμίσεος γεωγραφικοῦ μιλίου ἀπόστασιν· ἐφ' ἑκάστης δὲ τῶν ξηρῶν τούτων ὑπάρχει ἀνὰ ἓν ἰσχυρὸν φρούριον, ὀνομαζόμενα τὸ μὲν ἐπὶ τῆς Ἠπείρου Ῥίον, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου Ἀντίῤῥιον· ἡ δὲ Ναύπακτος κεῖται ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς Στερεᾶς· τὰ φρούρια λοιπὸν ταῦτα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατεχόμενα, πα-

ρεῖχον οὐχ ὀλίγους κινδύνους εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλληνικῆς μοίρας· ἀλλ' οἱ ναυτικοὶ ἡμῶν περιφρονήσαντες τὰς δυσκολίας, εἰσέπλευσαν τὴν 21 Μαΐου ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν φρουρίων Ῥίου καὶ Ἀντιῤῥίου, πρώτου εἰσελθόντος τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας τοῦ ἐκ Σπετσῶν Ἀδριανοῦ Α. Σωτηρίου, καὶ οὕτως ἐγένοντο κύριοι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Τὰ περαιτέρω ὑπὸ τῆς μοίρας ταύτης πεπραγμένα, διακόπτοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος, παρατηροῦμεν ἤδη μόνον, ὅτι ἡ ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κειμένη πόλις τοῦ Γαλαξειδίου (α) τότε μὲν μικρόν, ἤδη δὲ ἀξιόλογον ναυ-

---

(α) Τῆς πόλεως ταύτης ἡ ἀρχαία ὀνομασία ἦν Οἰάνθη.
Ἰδοὺ τί ἔγραφον οἱ Γαλαξειδιῶται.

Γαλαξείδι 5 Μαΐου 1821.

« Φιλογενέστατοι Ἕλληνες Σπετσιῶται χαίρετε.
» Οἱ κοινοὶ ἀδελφοὶ τῆς Ν. Ὕδρας μὲ τὸ ὑστερινόν τους φιλο-
» γενὲς 22—23 παύσαντος Ἀπριλίου μᾶς βεβαιοῦσι τὴν ξεκίνη-
» σιν δέκα πλοίων πολεμικῶν ἐδικῶν τους καὶ ἐδικῶν σας διὰ
» τὸν κόλπον Ναυπάκτου . . . . ἡμεῖς εἴμεθα ὑστερημένοι ἀπὸ
» τ' ἀναγκαῖα ἅρματα παρὰ τοῦ πάλαι γνωστοῦ τυράννου μας,
» καὶ οὕτω δὲν δυνάμεθα χωρὶς τὴν συνδρομήν σας νὰ κτυπήσω-
» μεν διὰ θαλάσσης τοὺς ἐχθρούς· ὅθεν, ἔνδοξοι ἀδελφοί, ἐὰν δὲν
» προφθάσετε, ὡς ἄνωθεν, καθὼς ὁ ἐπιφέρων ἀδελφὸς θέλει σᾶς
» εἰπεῖ εἰς πλάτος, ὄχι μόνον δὲν κινῆται τὸ Κάρλελι ὅλον, ἀλλ'
» ἀναστρέφεται τὸ πᾶν Ῥούμελης καὶ Μωρέως, καὶ ὡς ἀρκετοὶ δὲν
» σᾶς λέγομεν περισσότερα. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἕτοιμοι ἅμ'
» ἐμφανισθῆτε μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Ὑδραίους νὰ συναγωνισθῶμεν
» μὲ ἐκείνας τὰς δυνάμεις τῆς θαλάσσης ὁποῦ ἔχομεν, ἐναντίον
» τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ὁποῦ περιφέρονται εἰς τὰ μέρη μας ».

(Τ. Σ.) Οἱ δέκα ἔφοροι Γαλαξειδίου.

τικὸν ἔχουσα, εἶχεν ἐπαναστατήσει συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, καὶ τέσσαρα ἐκ τῶν πλοίων αὐτῆς, ὑπὸ τοὺς Κωνστ. Δεδρύσην, Δρ. Βλάμην, Χ. Βακογεώργην, καὶ Δ. Ἀνάστητον μεθ' ἑνὸς ἄλλου Κεφαλληνίου ὑπὸ τὸν Παναγῆν Φωκᾶν, ἑνωθέντα μετὰ τῆς ὡς ἀνωτέρω μοίρας, συνέπραξαν γενναίως εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιχειρήσεις.

Πρὸ μηνὸς εἶχεν ἤδη εἰσβάλει εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Μεχμὲτ-πασᾶ μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, τὴν δὲ 25 Ἀπριλίου εἰσήλασεν εἰς Ἄργος, μὴ ἀπαντήσας καθ' ὁδὸν, εἰμὴ ἀσημάντους τινὰς ἀντιστάσεις ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων· οἱ Ἀργεῖοι πρωτόπειροι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, οὐδεμίαν εἶχον λάβει πρόνοιαν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των· ὅτε δὲ ἀπροσδοκήτως εἰσέβαλεν ὁ Κεχαγιᾶς ἐν ὁρμῇ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Τουρκαλβανῶν καὶ τοῦ πολυαρίθμου ἱππικοῦ του, εὗρεν αὐτοὺς πάντῃ ἀνετοίμους καὶ ἀπροφυλάκτους, καὶ καταστρέφων πᾶν τὸ ἐντυγχάνον, ἐνέπρησε καὶ τὴν πόλιν κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος· οἱ δυστυχεῖς Ἀργεῖοι, οἱ μὲν κατεσφάγησαν, οἱ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν, πολλαὶ δὲ γυναῖκες καὶ παρθένοι μετὰ παιδίων, ἵνα μὴ περιπέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ἐπνίγησαν ἐξ ἀπελπισίας καὶ φόβου εἰς τὰ τῆς πόλεως ἐκείνης πολυβαθῆ φρέατα· ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν μεγάλη καταστροφὴ τῶν χριστιανῶν ἤθελεν εἶσθαι πολὺ μεγαλητέρα, ἐὰν ἡ εὑρεθεῖσα ἐν Μύλοις Ναυπλίου ὀλίγη ἑλληνικὴ δύναμις ὑπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, τὸν Π. Μαυρομιχάλην καὶ λοιποὺς, ἐν οἷς καὶ ἡ Μπουμπουλίνα, δὲν ἐπροστάτευε κατὰ τῶν καταδιωκόντων ἱππέων τοὺς εἰς τὸ παράλιον ἐκεῖνο καταφεύγοντας, καὶ ἐὰν τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα τὰ πρὸς ἀποκλεισμὸν

τοῦ Ναυπλίου ναυλοχοῦντα, καί τινα ἄλλα πλοιάρια, δὲν ἐπρόφθανον ἐγκαίρως νὰ παραλαμβάνωσι καὶ μεταφέρωσιν εἰς Σπέτσας τὰς ἀπηλπισμένας οἰκογενείας τῶν Ἀργείων, αἵτινες ὁμολογοῦσι μέχρι σήμερον τὴν ἧς ἔτυχον ἐκεῖ πατριωτικὴν ὑποδοχήν.

Εἰς μάτην ἐπεβοήθησαν στρατιωτικοί τινες Πελοποννήσιοι πέριξ τῆς πόλεως Ἄργους εὑρεθέντες μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Γκίκα Μπόταση στρατολογημένων καὶ ὑπὸ τὸν Παπᾶ Ἀρσένιον Κρανιδιωτῶν, καὶ τῶν ὑπὸ τὸν υἱὸν τῆς Μπουμπουλίνας Σπετσιωτῶν· ἡ πολυάριθμος στρατιὰ τῶν Τούρκων ἐπιπίπτουσα πανταχοῦ μεγάλη καὶ βαρεῖα, τὰ πάντα κατέστρεφεν· ὁ δὲ γενναῖος υἱὸς τῆς Μπουμπουλίνας, Ἰωάννης Δ. Γιάννουζας (οὕτως ἐκ τοῦ γνησίου αὐτοῦ πατρὸς καλούμενος) ἀναθέσας τὴν πλοιαρχείαν τοῦ ἀποτελοῦντος μέρος εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν Ναυπλίου πλοίου των ὁ Ἀγαμέμνων, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Ναύπλιον, εἰς τὸν ἐκ Σπετσῶν ὡσαύτως Ἀντώνιον Παργιανόν, ἢ Πετσάλην, εἶχε συγκεντρώσει εἰς Ἄργος, φρούραρχος τῆς πόλεως ἐκείνης διατελῶν, μικρὸν μὲν ἀλλ' ἐπίλεκτον σῶμα Σπετσιωτῶν ὁπλιτῶν· κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Κεχαγιᾶ, ἀτιμίαν θεωρήσας τὴν φυγήν, ὠχυρώθη μετὰ τῶν ὀπαδῶν του καί τινων ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων Σπετσιωτικῶν πλοίων ἐπιβοηθησάντων ναυτῶν, ὄπισθεν τοίχου τινος τῆς πόλεως, χθαμαλοῦ μέν, προστατευομένου δὲ ὑπό τινος ῥύακος, ἐλπίζων ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν. Πραγματικῶς τὸ ἐπίλεκτον τοῦτο σῶμα ἀναχαιτίσαν ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν, ἔδωκε καιρὸν εἰς πολλοὺς τῶν κατοίκων νὰ ζητήσωσι σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλ' ὀλίγοι κατὰ πολλῶν μαχόμενοι, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἱππέων ἐπὶ τέλους κυκλωθέντες, ἔπεσαν ἐνδόξως

μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἅπαντας οἱ γενναῖοι οὗτοι ἄνδρες εἴκοσι καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν (α) οὐδεὶς δ' ἐξ αὐτῶν ᾐχμαλωτίσθη. Ὁ δὲ ἱπποτικὸς Γιάννουζας ἀφ' οὗ ἐφόνευσε πολλοὺς ἐκ τῶν ἐχθρῶν μετὰ τῶν ὁποίων ἦλθον εἰς χεῖρας, καὶ ἐνῷ ἐῤῥίφθη ἐπὶ τοῦ τουρκαλβανοῦ Βελίμπεη, περιφήμου παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐπ' ἀνδρείᾳ, τὸν ὁποῖον πληγώσας εἶχε ῥίψει τοῦ ἵππου του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸν σφάξῃ ἰδίᾳ χειρὶ, ἔπεσεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, θῦμα ἐχθρικῆς βολῆς, ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἐχθροῦ του, ὅστις διαφυγὼν τότε ὡς ἐκ θαύματος τὸν προφανέστατον θάνατον, ἐδιηγεῖτο ὁ ἴδιος τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς ἄλλους μετὰ ταῦτα (β).

Ἡ ἐν Πελοποννήσῳ θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Κεχαγιάμπεη μεγάλην διέχυσεν ἀπελπισίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐξ ἧς κυριευθέντες καὶ οἱ Πρόκριτοι τῆς Σπάρτης, προέτρεπον τοὺς Σπετσιώτας νὰ πέμψωσιν εἰς Ἄργος καὶ στρατιωτικὴν βοήθειαν, γράφοντες αὐτοῖς τάδε: «Ἡ ἀθλία » κατάστασις τοῦ Ἄργους πολλαχόθεν ἐφημίσθη πρὸς » ἡμᾶς, ὁποῦ ἐκ ταύτης μεγάλον ταραγμὸν καὶ λύπην ἐ» δοκίμασεν ἡ ψυχή μας διὰ τὴν σφαγὴν καὶ θυσίαν τῶν » ἀδελφῶν μας Χριστιανῶν. Περισσοτέρως δὲ ἐλυπήθη« μεν διὰ τὴν ἀφροντισίαν καὶ ἀταξίαν τῶν στρατιωτῶν

(α) Μεταξὺ τῶν πεσόντων ἦσαν καὶ ὁ Βασίλ. Φλῶκος, Ἠλίας Καρακαλᾶς, καὶ Κοντοδήμας, Σπετσιῶται, ἐπιβοηθήσαντες ναῦται ἐκ τοῦ πλοίου Ἀλέξανδρος Α'. τοῦ Ἀνδρέου Α. Σκλιᾶ.

(β) Ἴδε σημειώσεις ὑπ' ἀριθ. 23 ἱστορ. ἀπομνημ. Π. Πατρῶν σελ. 246 καὶ ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Α. σελ. 125 — Καὶ ὅμως ἡ μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ μάρτυρος τούτου τῆς ἐλευθερίας Γιάννουζα, δὲν ἠξιώθη οὐδ' ἐλαχίστης ἐθνικῆς περιθάλψεως!

» μας, όπου μὲ τόσας ὀλίγας δυνάμεις (α) νὰ περιέλθῃ ὁ
» Κεχαγιάμπεης τόσα μέρη, χωρὶς νὰ εὕρῃ ἀντίστασιν,
» παρὰ νὰ τελειώσῃ τὸν σκοπόν του κατὰ τὴν θέλησίν του
» ὁ ἄπιστος· τοῦ Πετρόμπεη ἐγράψαμεν διὰ νὰ προφθά-
» σῃ στράτευμα ἐκεῖ.... Μὴ λείψητε καὶ ἡ εὐγενεία σας,
» καθὼς μᾶς γράφετε, νὰ ἐνεργήσητε νὰ σταλοῦν καὶ ἀπὸ
» Σπέτσας ἄνθρωποι διὰ τὴν ξηράν, ὁποῦ μὲ τὴν γενναιό-
» τητά τους καὶ μὲ τὴν ἐμπειρίαν τους εἰς τὰ τοῦ πολέ-
» μου, ἐλπίζομεν νὰ λάβῃ ὁ ἀχρεῖος Κεχαγιᾶς τὴν ἐκδί-
» κησιν, καὶ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του» (β).

Ἡ παρουσία τοῦ ὑπὸ τὸν Κεχαγιᾶν πολυαρίθμου στρατοῦ εἰς τὰ πεδία τοῦ Ἄργους διέλυσεν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, καὶ τὴν διὰ ξηρᾶς πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, τὸ ὁποῖον μόνον διὰ θαλάσσης ἐπολιορκεῖτο διὰ τῶν, ὡς εἴρηται, Σπετσιωτικῶν πλοίων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τῆς ξηρᾶς πολιορκηταὶ εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη, φοβηθέντες τὰς μεγάλας δυνάμεις καὶ τὸ ἱππικὸν τοῦ Κεχαγιᾶ, οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ναυπλίου, οὐ μόνον συνεκοινώνουν ἐλευθέρως μετὰ τῶν ἐν Ἄργει διὰ ξηρᾶς, ἀλλὰ καί τινας ἐπιδρομὰς κάμνοντες, ἐλήϊζον καὶ κατηφάνιζον ὅλα τὰ πέριξ χωρία.

Ἡ ἔλλειψις ἀφθόνων τροφῶν ἐν Ἄργει, καὶ ἡ ἐλπὶς ὅτι ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν θέλει ἀπαντηθῇ οὐδεμία ἀντίστασις ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐν Ἄργει εἰσβολήν, ἠνάγκασαν τὸν Κεχαγιᾶν ν' ἀναβῇ ἕως

(α) Αἱ δυνάμεις τοῦ Κεχαγιᾶ δὲν ἦσαν ὀλίγαι, ἀλλ' ἐσύμφερε τότε νὰ διαδίδεται εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἦτον ἀδύνατος, ἵνα μὴ χάσωσι τὸ θάῤῥος των καὶ ἀπελπισθῶσι.

(β) Δοκιμ. Ἱστορ. Ἰω. Φιλήμ. Παράρτ. Τ. Γ', σελ. 471.

καὶ εἰς τὴν Τρίπολιν, ὅπου ἐνόμιζεν ἴσως, ὅτι οἱ Ἕλληνες θέλουσι παρουσιασθῇ νὰ τῷ προσφέρωσι προθύμως γῆν καὶ ὕδωρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τούτου περαιτέρω ἀνήκουσιν εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν, ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν διήγησιν τῶν κατὰ θάλασσαν, προσθέτοντες μόνον, ὅτι ἡ Μπουμπουλίνα, ἐκδίκησιν πνέουσα κατὰ τῶν Τούρκων διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, κατέστησε διὰ τῶν ἑαυτῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν της Νικολάου καὶ Ἐμμανουὴλ Δ. Λαζάρου πλοίων, τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου στενώτερον, καὶ ὅτι εὐθὺς, μετὰ τὴν ἐξ Ἄργους ἀναχώρησιν τοῦ Κεχαγιᾶ, οἱ Ναυπλιεῖς Τοῦρκοι περιωρίσθησαν αὖθις ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, καταβάντων ἐκ νέου ἐκ τῶν ὀρέων τῶν διὰ ξηρᾶς πολιορκητῶν Ἑλλήνων.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ὁπόταν ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐκπλεύσας τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου, ἦλθε καὶ ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν, ἀπειλῶν θάνατον κατά τε τῶν ἐπαναστατησάντων καὶ μὴ Χριστιανῶν. Περὶ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ πληροφορηθέντες παρὰ τῶν Ψαριανῶν οἱ Πρόκριτοι Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, καὶ σκεφθέντες ὅτι, ἀντὶ ν' ἀφήσωσι τὸν ἐχθρὸν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰς νήσους των, προτιμότερον ἦτο νὰ τὸν προϋπαντήσωσι μακρὰν, καὶ ἐκεῖθεν ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν ὁρμήν του, ἀπεφάσισαν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν ἔξοδον στόλου (α). Δεκαεννέα λοιπὸν πλοῖα ἐτέθησαν

(α) Ἐνῷ τὴν 9 Μαΐου ἡ Σπετσιωσικὴ μοῖρα ἦτον ἑτοίμη πρὸς ἔκπλουν, πλοιάριόν τι, προερχόμενον ἐκ Λεωνιδίου, ἀνήγγειλεν, ὅτι πλοῖον ὑπὸ Ὀθωμανικὴν σημαίαν, μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Λακωνικῆς, πλέει εἰς Ναύπλιον. Αὐθωρὶ τρία πολεμικὰ πλοῖα ὑπὸ τοὺς Ἰω. Α. Κυριακοῦ, Θ. Μπότασην καὶ Γ. Κοκκοράκην, ἐτέ-

εἰς κίνησιν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἐκ Σπετσῶν (α), ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τριῶν ναυάρχων, τοῦ Γκίκα Τσούπα, Θεοδοσίου Μπόταση καὶ Νικολάου Ἰ. Ῥάπτου, τὰ ὁποῖα ἑνωθέντα μετ' ἄλλων δεκαοκτὼ ἢ εἰκοσιτεσσάρων ὑδραϊκῶν (6) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τριῶν ὡσαύτως ναυάρχων, τοῦ

θησαν εἰς κίνησιν πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐχθρικοῦ. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν καταφθάσαντα αὐτό, εἶδον ὅτι ἦτον Ἀγγλικὸν ταχυδρομικόν, διευθυνόμενον ἐκ Σμύρνης εἰς Κέρκυραν, καὶ οὕτως, ἀφέντες αὐτὸ ἐλεύθερον, ἐπέστρεψαν εἰς Σπέτσας· (ἡμερολόγ. Γ. Κοκκοράκη.)

(α) Πλοίαρχοι τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας ἦσαν οἱ ἑξῆς· Γκίκας Τσούπας, Θεοδ. Μπότασης, Ν. Ῥάπτης, Ν. Α. Κυριακοῦ, Θ. Ι. Μέξης, Ἰω. Γ. Κούτσης, Ν. Ι. Μέξης, Ἰω. Χ. Κούτσης, Δ. Α. Σκλιά, Ἀντ. Μπάμπας, Α. Α. Ἀναργύρου, Ἀθ. Γουδῆς, Κωνστ. Βουκουβάλας, Θεοδ. Δ. Λαζάρου, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Δ. Ι. Ὀρλώφ, Μπούκουρης, Ἰω. Σάντου καὶ Ν. Ἀδριανοῦ.

Πολὺ ἐσφαλμένως περιορίζουν αὐτὰ ὁ Σ. Τρικούπης (Τ. Α', Κεφ. ΙΕ', σελ. 274) καὶ ὁ Κ. Παπαῤῥηγόπουλος (Ἱστ. τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους, Μέρ. Ε', Κεφ. Α', σελ. 134) εἰς μόνον ἑπτά, ἀντιγράψαντος φαίνεται ἀβασανίστως τοῦ ἑνὸς τὸν ἄλλον. Αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀντ. Α. Μιαούλης (Συνοπτ. Ἱστ. σελ. 16) τὰ ἀναβιβάζει μάλιστα εἰς εἴκοσι· ἀλλ' ἡ κατ' ὄνομα, ὡς ἀνωτέρω, σημείωσις αὐτῶν εἰς δεκαεννέα, ὑπάρχει καταχωρισμένη εἰς τὸν ἐπίσημον κατάλογον τῆς Κοινότητος Σπετσῶν. Ἐὰν δυστυχῶς τοιαῦτα ὑλικὰ καὶ εὐαπόδεικτα γεγονότα, τὰ συνεχόμενα καὶ μετὰ μεγάλων χρηματικῶν θυσιῶν καὶ ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀπαιτήσεων τῶν δικαιούχων, διέφυγον τὴν προσοχὴν τῶν πρώτων ἱστορικῶν τῆς Ἑλλάδος, τίς ἡ ἐλπίς, ὅτι τὰ πολλὰ δευτερεύοντα γεγονότα κατ' ἀλήθειαν ἐξιστορήθησαν!

(6) Ὁ Σ. Τρικούπης τὰ ὁρίζει μόνον εἰς δεκαοκτὼ (Τόμ. Α',

Ἰακώβου Τομπάζη, Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ καὶ Λαζάρου Λαλεχοῦ, διευθύνθησαν ὁμοῦ, περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαΐου, εἰς Ψαρᾶ, ὁπόθεν ἀσφαλέστερον ἠδύναντο, ἑνούμενα καὶ μετὰ τῶν Ψαριανῶν πλοίων (α), νὰ κατασκοπεύωσι τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ν' ἀντικρούωσιν αὐτόν.

Ἐνῷ δὲ αἱ τρεῖς ναυτικαὶ μοῖραι ἦσαν προσωρμισμέναι εἰς Ψαρᾶ, ἓν τῶν προσκόπων πλοίων, ὑπὸ τὸν Α. Ῥαφαὴλ, ἔδωκε τὴν 24 Μαΐου διὰ πυροβολισμοῦ τὴν εἴδησιν εἰς αὐτὰς, ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα. Τὰ Ἑλληνικὰ τότε, τεθέντα ἀμέσως εἰς κίνησιν, εἶδον δίκροτον Ὀθωμανικὸν μεμονωμένον καὶ κατερχόμενον μὲ οὔριον ἄνεμον ἀπὸ τὸ δυτικὸν ἀκρωτήριον τῆς νήσου Λέσβου (Σίγκρι καλούμενον ἤδη) πρὸς τὴν Χίον. Τὸ δίκροτον τοῦτο εὑρεθὲν μεμονωμένον ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων Ἑλληνικῶν πλοίων, ἐφοβήθη φόβον μέγαν, καὶ παρεκλῖνον εἰς λοξοδρομίας, ὅπως ἀπομακρυνθῇ αὐτῶν, ἠγκυροβόλησεν εἰς παραλίαν τινὰ τῆς Λέσβου, ἥτις, Ἐρισσὸς καλουμένη ἔκ τινος ὑπερκειμένου χωρίου, ἡμισείαν σχεδὸν ὥραν ἀπέχοντος αὐτῆς, σχηματίζει ἀνοικτόν τινα ψαμμώδη ὅρμον. Τότε δὲ ἐπιπεσόντα κατ' αὐτοῦ, ἀκινήτου ἤδη μένοντος, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὡς οἱ κῦνες ἐπὶ θήραν, περιεκύκλωσαν αὐτὸ καὶ ἐζήτουν αὔτανδρον, εἰ δυ-

---

Κεφ. ΙΕ', σελ. 274)· ὁ δὲ Ἀντ. Μιαούλης (Τόμ. Α', σελ. 16) εἰς εἰκοσιτέσσαρα.

(α) Τὰ Ψαριανὰ, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἑνὸς Λημνίου καὶ ἑνὸς ἐξ Αἴνου (ἐκτὸς ἄλλων τινῶν πλοιαρίων), κατὰ μὲν τὸν Ν. Κοτσιὰν (Φύλ. 1. σελ. 12) ἦσαν 29, κατὰ δὲ τὸν Κ. Νικόδημον (Τόμ. Α', σελ. 127) ἦσαν 33.

νατόν, νὰ τὸ καταβροχθίσωσιν· ἀλλὰ διὰ τῶν κανονοβολισμῶν δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ βλάψωσι· μᾶλλον δ' ἐβλάπτοντο ὑπ' αὐτοῦ ἀμυνομένου, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ὁλκῆς τῶν πυροβόλων του. Πάντες οἱ πλοίαρχοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ πλησιάσωσι καὶ πυροβολήσωσι τὸ δίκροτον, κατεχόμενοι ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ (α). Ἀλλ' ἡ διὰ τῶν μι-

(α) Ὁ Δ. Τσαμαδὸς, περιγράφων ἔν τινι φυλλαδίῳ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, λέγει ὅτι «Διὰ τὸ στενὸν τοῦ στομίου τοῦ μέρους » ἐν ᾧ προσωρμίσθη τὸ δίκροτον, μόνα νὰ πλοῖα τῶν ναυάρχων » Ὕδρας, Τομπάζη, Τσαμαδοῦ, Λαλεχοῦ καὶ Βούλγαρη (οὗτος » ὑποδεικνύει καὶ τέταρτον ναύαρχον Ὕδρας τὸν Βούλγαρην) καὶ » τῶν πλοιάρχων Α. Κριεζῆ, Πινότση, Ν. Ῥεβίδου καὶ Σκανδάλη » πλησιάσαντα τῶν ἄλλων ἐγγύτερον, ἤρξαντα τὸν κανονοβολι» σμόν.» Πολὺ μακρὰν ἀπέχει τῆς ἀληθείας ἡ περιγραφὴ αὕτη· διότι οὔτε στόμιον στενὸν ὑπάρχει ἐν Ἐρισσῷ, οὔτε λιμὴν (ὡς ὀνομάζουν αὐτὸν ὁ Α. Σοῦτσος ἐν τῇ Τουρκομάχῳ Ἑλλάδι, σελ. 58, καὶ Ἰω. Φιλήμ. εἰς τὸ Δοκίμ. Ἱστορ. Τ. Γ', σελ. 355) οὔτε στενὸς εἶναι ὁ τόπος πρὸς κανονοβολισμὸν, μάλιστα δὲ κατὰ δικρότου ἠγκυροβολημένου, βεβαίως οὐχὶ εἰς ἀβαθὲς μέρος τῆς παραλίας, ἥτις σχηματίζει ὅρμον ἀνοικτότερον ἡμικυκλίου. Ὁ Τσαμαδὸς ἠθέλησεν ἀπροκαλύπτως νὰ περιποιήσῃ τιμὴν μόνον εἴς τινας τῶν συμπολιτῶν του, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κομπορρημοσύνην του, τὴν ἐν σελ. 15 τοῦ αὐτοῦ Φυλλαδίου, λέγοντος· «Οἱ » Ὑδραῖοι καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Σπετσιῶται πρῶτοι ἐπέπιπτον κατὰ » τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κτλ.» Εἰς μάτην θὰ ἐζητοῦμεν παρὰ τοῦ Φυλλαδιογράφου ἀρετὴν τόσον μεγάλην, οἵαν δὲν εἶχον οὐδ' αὐτοὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, οἵτινες, μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι νίκην, τὰ μὲν πρωτεῖα ἀπέδιδον ἅπαντες εἰς ἑαυτοὺς, τὰ δὲ δευτερεῖα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα. Κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ δικρότου ἔλαβον μέρος ἅπαντα σχεδὸν τὰ πλοῖα, διότι ἅπαντες οἱ πλοίαρχοι ἦσαν Ἕλλη-

κρῶν Ἑλληνικῶν κανονίων ἐπίθεσις ἐναντίον τοιούτου φρουρίου, ἐξεμοῦντος φλόγας καὶ κεραυνοὺς πανταχόθεν, ἦτο ματαία. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι καὶ ὑποπτεύοντες μήπως, μεταβαλομένου τοῦ ἀνέμου, τὸ δίκροτον ἀναχωρήσῃ (ὅπερ ἦτο δι' αὐτὸ εὐκολώτατον) συνῆλθον εἰς γενικὴν διάσκεψιν περὶ τοῦ πρακτέου, ὅπως μὴ χάσωσι τὴν θήραν των. Διασκέψεως δὲ γενομένης, ἐνεκρίθη παρὰ πάντων, ὅτι μόνη ἡ χρῆσις πυρπολικοῦ ἠδύνατο νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην· καὶ δή, τεθείσης εἰς ἐνέργειαν τῆς ἀποφάσεως, παρεσκευάσθη ἐκ τῶν

νες, καὶ ἅπαντες εἶχον καρδίαν, φιλότιμον, πυρίτιδα καὶ πυροβόλα. Ἐκ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων τὸ τοῦ Μανόλη Δ. Λαζάρου καὶ τὸ τοῦ Γκίκα Τσούπα, συνέλαβον οὐ μόνον αἰχμαλώτους, ὡς ἅπαντα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ μίαν μεγάλην λέμβον τοῦ δικρότου, ὅπερ βεβαίως δὲν ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσι μακρὰν ἱστάμενοι. Ἐκ δὲ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Θεοδ. Μπόταση, ἰδόντες ὅτι ἄλλη τις μεγάλη λέμβος τοῦ δικρότου διεσώθη εἰς τὴν παραλίαν, τὴν ὁποίαν ἐσκέπαζον τὰ κατ' αἴτησιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ δικρότου καταβάντα πρὸς ὑπεράσπισίν του Τουρκικὰ στρατεύματα, ἀπεφάσισαν νὰ τὴν κυριεύσωσι καὶ ἐναντίον τοῦ πλήθους τούτου τῶν ἐχθρῶν. Ὅθεν εἷς ἀξιωματικὸς τῆς ναυαρχίδος ὁ Γεώργιος Λεμπέσης, ἀναδεχθεὶς τὸ ἔργον τοῦτο, ἀπέβη ἐπὶ τῆς μεγάλης λέμβου μετὰ ναυτῶν καί τινος ἄλλου ἀξιωματικοῦ τοῦ Νικολ. Δ. Γουδῆ, καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὴν παραλίαν, ἐφ' ἧς εἶχον προσελκύσει τὴν λέμβον των οἱ ἀποβάντες Τοῦρκοι. Ἅμα δὲ ἐπλησίασαν εἰς ἀπόστασίν τινα οἱ τῆς Σπετσιωτικῆς λέμβου, οἱ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς Τοῦρκοι ἤρχισαν πυροβολοῦντες κατ' αὐτῶν βροχηδόν, ὥστε ἡ περαιτέρω προσέγγισις ἐφάνη εἰς ἅπαντας τοὺς περὶ τὸν Λεμπέσην, μεγίστη μωρία, διότι ὁ μὲν θάνατος ἦτον ἄφευκτος, ἡ δὲ λεία ἀναξία τοιαύτης θυσίας, διὸ καὶ ἅπαντες σχεδὸν ἐπρό-

ἐνόντων καὶ ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τῇ ἐπιστασίᾳ δὲ τοῦ Ἰωάννου Πατατούκου, ἓν πυρπολικὸν, συνεισενεγκόντων τὰς πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ ἀπαιτουμένας ἐμπρηστικὰς ὕλας; οἷον ῥυτίνην, κατράμην, πυρίτιδα κτλ. ἁπάντων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων.

Τὰ πυρπολικὰ ἦσαν τότε γνωστὰ, ἂν οὐχὶ εἰς ἅπαντας, τοὐλάχιστον εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν Προκρίτων, καὶ τῶν συγκροτούντων τὸν Ἑλληνικὸν στόλον πλοιάρχων τῶν τριῶν νήσων, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὅσοι μάλιστα εἶχον ἡλικίαν πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα ἐτῶν, ὡς σύγχρονοι τῆς κατὰ τὸν Τσεσμὲν ὑπὸ τῶν Ῥώσ-

---

τεινὰν τὴν ὀπισθοχώρησιν. Ἀλλ' ὁ Δεμπέσης, μεγάλην νομίσας καταισχύνην τὴν παραίτησιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπειθανάγκασε τοὺς συμπλωτῆράς του νὰ τὸν ἀποβιβάσωσιν εἰς ἄλλο τι μέρος τῆς παραλίας ἀπώτερον· τούτου δὲ γενομένου, ἀπέβη αὐτὸς εἰς τὴν ξηρὰν, παρακολουθούμενος ὑφ' ἑνὸς μόνου νεανίου, Σπετσιώτου καὶ τούτου, Ἠλία Λιέσσα καλουμένου, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἠκολούθει, ἀλλ', ἀποθαῤῥυνθεὶς τελευταῖον διὰ τὸν μέγαν κίνδυνον, ἐστράφη πάλιν πρὸς τὴν λέμβον, ἥτις ὅμως εἶχεν ἀπομακρυνθῇ τῆς παραλίας. Ἐν τούτοις ὁ Δεμπέσης, προχωρῶν ὑπὸ τοὺς βράχους, οἵτινες καλύπτουσι τὴν παραλίαν, καὶ φθάσας ὅπου ἦν ἡ τουρκικὴ λέμβος, προσεπάθει μόνος ἐπὶ ματαίῳ νὰ πελαγίσῃ αὐτήν. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο προσεκάλεσεν αὖθις τὸν νεανίαν διὰ σημείων καὶ τῇ συμπράξει αὐτοῦ, ἔῤῥιψε τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες ἐν αὐτῇ ἀμφότεροι ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσιν ὑπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν, ἀναχθέντες δὲ ἀβλαβεῖς εἰς τὸ πέλαγος, ὡς ἐκ θαύματος, τοὺς ἐπλησίασεν ἡ ἀναμένουσα τὸ ἀποτέλεσμα λέμβος των, ἥτις μετήγαγεν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν ναυαρχίδα, τὴν οὕτως ἁλωθεῖσαν Ὀθωμανικὴν λέμβον.

σιν πυρπολήσεως τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, καὶ ἂν δὲν μετέσχον αὐτῆς, ἐνθυμοῦντο ὅμως κάλλιστα, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἐπυρπόλησαν τὸν τουρκικὸν στόλον διὰ πυρπολικῶν (α). Ὅταν δ' αἱ δύο μοῖραι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας κατέπλευσαν, ὡς προείρηται, εἰς Ψαρὰ, ὅπως ἑνωθῶσι καὶ μετὰ τῆς μοίρας τῶν Ψαρῶν, πολὺς ἐγένετο ἐκεῖ λόγος καὶ μεγίστη διάσκεψις μεταξὺ τῶν πλοιάρχων τοῦ στόλου καὶ τῶν Ψαριανῶν Προκρίτων περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὤφειλον ν' ἀντιπαραταχθῶσι τὰ μικρά των πλοῖα πρὸς τὰ δίκροτα καὶ τρίκροτα τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπεφασίσθη παρὰ πάντων νὰ παραδεχθῶσι τὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ὁποίων καὶ πρὸ τῆς εἰς Ψαρὰ καθόδου τῶν ἄλλων δύο μοιρῶν, εἶχον κάμει πρὸς ἀλλήλους λόγον οἱ Ψαριανοὶ (β). Τὸ ἀληθὲς λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν πυρπο-

---

(α) Καὶ οἱ Τύριοι (Ἀῤῥιαν. περὶ Ἀλεξ. τοῦ Μεγάλου ἐν Τύρῳ) καὶ οἱ Ἕλληνες (Θουκυδ. ξυγγραφ. Ζ) ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, πολὺ δὲ περισσότερον τὰ νεώτερα Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη.

(β) Ὁ Ἀλέξ. Σοῦτσος (Histoire de la Revolution Greque) ἀναφέρει τὰ περὶ πυρπολικῶν οὕτως· «Ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἰδὼν
» μακρόθεν τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων (περὶ τὴν Ἴμ-
» βρου) ἐξηκολούθησε τὴν διεύθυνσίν του πρὸς τὴν Τένεδον μετὰ
» τῆς μεγαλητέρας προφυλάξεως. Οἱ Ἕλληνες ἐν συνελεύσει συν-
» σκέπτοντο πῶς νὰ τὸν ἐξολοθρεύσωσιν· ἐνῷ δὲ μυρίαι γνῶμαι
» ἐκυκλοφόρουν, Ψαριανός τις γέρων, ὑψώσας τὴν φωνήν του, εἶ-
» πε· Τῷ 1770, ὅτε ὁ Τουρκικὸς στόλος ἀπεσύρθη εἰς τοῦ Τσε-
» σμὲ τὸν κόλπον, οἱ Ῥῶσσοι, οἵτινες τὸν ἠκολούθησαν κατὰ πό-
» δας, διεύθυναν κατ' αὐτοῦ εἶδός τι πυρφόρου πλοίου καὶ τὸν
» ἀπετέφρωσαν. Ὑπῆρξα τότε εἷς τῶν διευθυνόντων τὰς ἐμπρη-

λικῶν ἦτο μὲν γνωστὴ εἰς τοὺς διασκεπτομένους Ἕλληνας, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ὁπωσοῦν ἐντελεστέρας προπαρασκευῆς καὶ τῆς ἀποτελεσματικωτέρας διευθύνσεως αὐτῶν ἦτον ἄγνωστος. Διὰ τοῦτο, ἅμα παραδεχθείσης τῆς περὶ τῶν πυρπολικῶν προτάσεως, προσεκλήθη Ἰωάννης τις Πατατοῦκος (α) ὀνομαζόμενος, Πύργιος μὲν τὴν πατρίδα, πρὸ ἱκανῶν δ' ἐτῶν ἐνδημῶν εἰς Ψαρά, ὅστις, ἐπαγγελλόμενος ὅτι γνωρίζει τὰ περὶ προπαρασκευῆς τῶν πυρπολικῶν, ἐπεφορτίσθη παρὰ πάντων τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πράγματος. Οὗτος δὲ συμπαραλαβὼν καί τινα ἄλλον, Ἰωάννην Ῥῶσσον λεγόμενον, διαβεβαιοῦντα ὅτι παρευρέθη κατὰ τὴν ἐν Τσεσμὲ ναυμαχίαν τῶν Ῥώσσων, ἤρξατο τῆς κατασκευῆς δύο ἡφαιστείων. Ἀλλ', ἀναχθέντος, ὡς ἐῤῥέθη, αἰφνιδίως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐκ Ψαρῶν, οὐδὲν τῶν πυρπολικῶν ἦν ἕτοιμον νὰ συνεκπλεύσῃ, ὁ δὲ Πατατοῦκος, ἐπιβὰς καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ψαριανῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀποστόλη, παρ' ᾧ διετέλει ὡς γραμματεύς, ἄφησεν ἡμιτελῆ τὴν ἐργασίαν τῆς προπαρασκευῆς αὐτῶν εἰς ἄλλους. Ὅτε δὲ κατὰ τὴν Ἐρεσσὸν ἀπεφασίσθη, ὡς προείπομεν, ἡ χρῆσις τοῦ πυρπολικοῦ κατὰ τοῦ δικρότου, μὴ ὄ-

---

» στικὰς ἐκείνας μηχανάς, γνωρίζω τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς
» των, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι τὴν ἐπιτυχίαν των. Παρευθὺς ἔθεσαν
» ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τρία πλοῖα κτλ.» σελ. 113. Θεωροῦμεν μὴ ἀκριβῆ τὴν ἔκθεσιν ταύτην, καθόσον ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἶδε κατ' ἀρχὰς μόνον τὸ δίκροτον καὶ οὐχὶ ὅλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον· πιθανώτερον τοιαῦτά τινα νὰ ἐλέχθησαν κατὰ τὴν ἐν Ψαροῖς γενομένην μεταξὺ ἁπάντων τῶν πλοιάρχων συνδιάσκεψιν.

(α) Ἴδε τὰ περὶ Πατατούκου εἰς τὰ Ὑπόμν. Κ. Νικολ. Τ. Α', σελ. 121.

ὑπάρχοντος πυρπολικοῦ ἑτοίμου, ἐνεκρίθη παρ' ὅλων τῶν ναυάρχων καὶ πλοιάρχων τοῦ στόλου, συνηγμένων ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ, ἡ ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν νήσων ἀγορὰ τοῦ ὑδραϊκοῦ πλοίου τοῦ Ἰωάννου Θεοδοσίου (α), τὸ ὁποῖον παρεσκεύασε προχείρως, ὡς πυρπολικόν, ὁ αὐτὸς Ἰωάννης Πατατοῦκος. Ἀνετέθη δὲ ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ εἰς τὸν ἐξ Ὕδρας Δ. Πιπῖνον, ὅστις, εἴτε διὰ τὴν πρωτοπειρίαν του, εἴτε διὰ τὴν ἀνεπιτυχῆ κατασκευὴν τοῦ πυρπολικοῦ, διεύθυνε μὲν αὐτὸ κατὰ τοῦ δικρότου, ἀλλ' ἀνάψας τὴν θρυαλλίδα πρὸ τῆς καταλλήλου στιγμῆς, ἀπέτυχε, καὶ οὕτως ἐκάη τὸ πυρπολικὸν τὴν 26 Μαΐου, ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ἥτις ἐλύπησεν οὐκ ὀλίγον τοὺς Ἕλληνας, ἠγοράσθη ἀμέσως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἓν Λήμνιον πλοῖον, ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ψαριανῆς μοίρας, τὸ ὁποῖον ὡσαύτως ὁ Πατατοῦκος μετεσκεύασεν εἰς πυρπολικόν. Τοῦτο δὲ διευθύνας εὐστοχώτερον ὁ

(α) Ἡμεῖς οἱ καπετανέοι τῆς Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, βεβαιοῦμεν ὅτι ἐλάβαμεν τὸ καράβι τοῦ Γιάννη Θεοδόσι, μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Καπετὰν Γιάννη Θεοδόση, διὰ νὰ τὸ κάμωμεν μπουρλότο, διὰ νὰ κάψωμεν τὸ δελίνι, καὶ ὑποσχόμεθα διὰ νὰ τοῦ δώσωμεν διὰ τὴν τιμήν του γρόσια 40,000. Διὸ καὶ δίδομεν τὸ παρὸν εἰς χεῖρας, ὑπογεγραμμένον ἀπὸ ὅλους τοὺς καπεταναίους, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

1821, Μαΐου 24, ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στόλῳ, εἰς Μιτυλήνην.

Γιακουμάκης Τομπάζης. Ν. Ἀποστόλης. Θ. Μπότασης. Α. Τσαμαδός. Ἰω. Καλάρης. Γ. Χ. Ἀνδρέου. Ἰω. Βούλγαρης. Ν. [illegible] Α. Κοτσιάς. Ἀνάργ. Ἀναγνώστου. Δ. Λαλεχός. Ν. Ἀργύρης. Θεόδ. Λαζάρου.

Δημήτριος Παπανικολῆς τὴν ἐπιοῦσαν, 27 Μαΐου, κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ δικρότου, καὶ δοὺς ἐν καιρῷ τὸ πῦρ, κατέφλεξεν ἀμέσως ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς τῶν Ἑλλήνων ἀγαλλιάσεως τὸ ἐχθρικὸν δίκροτον, μεθ' οὗ συναπωλέσθησαν καὶ πολλοὶ Τοῦρκοι ἔκ τε τοῦ πληρώματος αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκ Μιτυλήνης καταβάντων πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων, ἄλλων μὲν καέντων, ἄλλων δὲ πνιγέντων καὶ ἄλλων αἰχμαλωτισθέντων· συνεκάη δὲ καὶ τρίτον πυρπολικὸν εἰς μάτην, τὸ τοῦ Γ. Καλαφάτη Ψαριανοῦ, τὸ ὁποῖον παρασκευασθὲν εἰς Ψαρὰ, εἶχε φθάσει καὶ αὐτὸ εἰς τὸν στόλον τὴν 26 Μαΐου. Παρατηρητέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, οἱ Ἕλληνες, οὐ μόνον ἐστεροῦντο τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ ῥίπτειν τὰ πυρπολικὰ κατὰ πλεόντων ἐχθρικῶν πλοίων, ἀλλὰ πολλάκις ἀπετύγχανον, δι' ἀπειρίαν, ῥίπτοντες αὐτὰ καὶ κατὰ ἠγκυροβολημένων. Εἶναι δὲ λίαν πιστευτὸν, ὅτι ἂν οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον ἔκτοτε τὴν δέουσαν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, ἡ δι' αὐτῶν καταστροφὴ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἤθελεν εἶσθαι ἄφευκτος ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς ἐπαναστάσεως ἐτῶν, ὁπότε καὶ πληρώματα ἀνικανώτερα ὁ στόλος οὗτος εἶχε, καὶ εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν ἐστερεῖτο.

Ἡ πρώτη αὕτη καὶ ἀναίμακτος ἐπιτυχία, ὅσον ἐνεθάῤῥυνε τοὺς Ἕλληνας, τοσοῦτον ἐνέσπειρε μεγάλην δειλίαν καὶ τρόμον εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅστις, μαθὼν τὸ γεγονὸς, ἐτράπη τὴν ἐπιοῦσαν εἰς φυγὴν, καὶ φεύγων μὲ οὔριον ἄνεμον, κατέφυγεν εἰς τὴν Τένεδον· ὁ δὲ ἑλληνικὸς στόλος, κύριος ὢν τῆς θαλάσσης, ἔτρεξε κατ' αὐτοῦ, μαθὼν τὴν φυγήν του, καὶ ἦλθεν αὐθημερὸν, ἤτοι τὴν 28 Μαΐου ἔμπροσθεν τῆς Τενέδου· ἀλλὰ τὴν 29 ὁ Τουρκικὸς,

ὠφεληθεὶς ἐκ τοῦ πνεύσαντος νοτείου ἀνέμου, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπου ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ στομίῳ τῆς εἰσόδου φρουρίων. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος, μὴ ἔχων τι νὰ πράξῃ ἐκεῖ, ἀφ' οὗ ἀπέστειλεν εἰς Ἐρεσσὸν πέντε πλοῖα (α) πρὸς ἄγρευσιν τῶν τοῦ πυρποληθέντος δικρότου κανονίων, περιεφέρετο περὶ τὴν Λέσβον, Ἴμβρον καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπιβλέπων μὲν τὴν τυχὸν ἔξοδον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐμψυχόνων δὲ διὰ τῆς παρουσίας του τοὺς ἐν τοῖς παραλίοις Χριστιανούς. Ἐπαρουσιάσθη δὲ καὶ πρὸ τῆς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐρεθίσῃ τοὺς σκληροτραχήλους Ὀθωμανοὺς κατὰ τῶν ἀθώων κατοίκων τῆς πλουσίας ἐκείνης καὶ ἀνθηρᾶς πόλεως, ἀπεμακρύνθη πάλιν ἐκεῖθεν κατὰ παράκλησιν τῶν Κυδωνιέων, οἵτινες πάντοτε ὑπεβλέποντο παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον Σπετσωτο-ὑδραϊκὴ μοῖρα, μείνασα κυρία τοῦ κόλπου, εἶχεν ἀποκλείσει τὰ τουρκικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Ναυπάκτου. Πολλάκις προσέβαλλον οἱ Ἕλληνες τό τε φρούριον καὶ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἀλλ' ἄνευ σπουδαίου ἀποτελέσματος. Ὅθεν οἱ πλοίαρχοι συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ κάμωσι χρῆσιν πυρπολικῶν, τῶν ὁποίων τὴν ὠφέλειαν ἤλπιζον ἀποτελεσματικωτάτην. Τὴν περὶ πυρπολικῶν ἰδέαν πρῶτος ἐξέφερεν ὁ ἐκ Σπετσῶν Γεώργιος Μυργιαλῆς (β),

---

(α) Ἐκ τῶν πέντε πλοίων, δύο μὲν ἦσαν Σπετσιωτικά, τὰ τοῦ Γκίκα Τσούκα καὶ Γ. Κοκκοράκη, δύο δὲ Ὑδραϊκά, τὸ τοῦ Λαλεχοῦ καὶ ἡ γολέτα τοῦ Τομπάζη, καὶ ἓν Ψαριανόν.

(β) Πᾶς τις ἀναλογιζόμενος τὰς δυσκολίας τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Ἑλλάδι συγκοινωνίας, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἐννοεῖ

ἀνὴρ, ἔχων τότε ἡλικίαν πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, διαπρέπων δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὡς λίαν ἔμπειρος ναυτικὸς, καὶ διατελῶν ἤδη ὡς δευτερεύων ἐπὶ τῆς Σπετζιωτικῆς ναυαρχίδος τοῦ Νικολάου Μπότασῃ. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἔλαβον ἐν Γαλαξειδιωτικὸν βρίκιον

εὐκόλως, ὅτι ὁ Μυργιαλῆς ἐγνωμάτευσε κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον περὶ πυρπολικῶν ἐξ ἰδίας γνώσεως, οὐχὶ δὲ κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Ἐρισσῷ, διότι ὁ Μυργιαλῆς, μὴ ἔχων προχείρως καὶ τὰ ἀπαιτούμενα ὑλικὸν καὶ ἐργάτας, ἐπεχείρησε βεβαίως τὴν προπαρασκευὴν τοῦ πυρπολικοῦ τέσσαρας ἢ καὶ πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς 10 Ἰουνίου, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Ἐν Ἐρισσῷ ἡ χρῆσις τῶν πυρπολικῶν ἐγένετο τὴν 26—27 Μαΐου, ὥστε ἐν τῷ ἐννεαημέρῳ διαστήματι, ἤτοι ἀπὸ τῆς 27 Μαΐου μέχρι τῆς 5 ἢ 6 Ἰουν. ἦτον ἀδύνατον καὶ γνωστὴ νὰ γίνῃ τοῖς ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ ἡ χρῆσις τῶν πυρπολικῶν καὶ εἰς πρᾶξιν ἀμέσως νὰ τεθῇ. Ἄρα περὶ τῆς πρώτης ἐπινοήσεως τῶν πυρπολικῶν εἰς μάτην ἐρίζουσιν, οἱ μὲν Ὑδραῖοι, ἀποδίδοντες αὐτὴν εἰς τὸν Τομπάζην, κατὰ νουθεσίαν τοῦ Ἄγγλου ναυάρχου (ἂν καὶ περὶ τούτου ὁ Α. Τομπάζης, ἢ ὁ ὑποβολεύς αὐτοῦ, ὤφειλε ν' ἀνασκευάσῃ πρῶτον τὸν συμπολίτην του Ἀντ. Α. Μιαούλην, ὁμολογοῦντα (Βιβλ. Α', σελ. 16) «ὅτι εἰς Ψαρὰ ἔγινεν ἡ πρώτη περὶ χρήσεως πυρπολικῶν σκέψις, ἐν γενικῇ συνελεύσει ὅλων τῶν πλοιάρχων τοῦ στόλου») οἱ δὲ Ψαριανοί, κηρύττοντες ἐφευρετὴν τὸν Ἰωάννην Πατατοῦχον ἢ τὸν Καλαφάτην· διότι ἡ ἰδέα τῶν πυρπολικῶν ἦν γνωστὴ εἰς πολλοὺς νησιώτας· καθόσον μόλις πεντήκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Τσεσμὲ διὰ πυρπολικῶν ἐμπρήσεως τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, καὶ πολλοὶ ἄνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔζων ἔτι κατὰ τὸ 1821, καὶ ἐνθυμοῦντο βεβαίως τὸ γεγονὸς καὶ τὰ περὶ τῆς χρήσεως τῶν πυρπολικῶν, περὶ ὧν πολλάκις μεταξὺ τῶν γερόντων Προκρίτων ἐγίνετο λόγος.

καὶ μίαν βρατσέραν, τὰ ὁποῖα καὶ παρεσκευάσθησαν ὡς πυρπολικὰ τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ αὐτοῦ Μυργιαλῆ, ἀτελῶς πως μὲ φρύγανα καὶ διαφόρους ἄλλας ἐμπρηστικὰς ὕλας, τὰς ὁποίας ἔφερον ἐκ Γαλαξειδίου, καὶ ἐδόθη ἡ διεύθυνσις τοῦ πυρπολικοῦ βρικίου κατὰ τῶν ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Ναυπάκτου προσωρμισμένων ἐχθρικῶν πλοίων εἰς τινα Γεώργιον Πεξινόν, ναύτην διατελοῦντα ἐν τῷ Σπετσιωτικῷ πλοίῳ τοῦ Νικολάου Ὀρλώφ, αὐθορμήτως ἀναδεχθέντα τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, καὶ ἐλπίζοντα ὡς καλὸν κολυμβητὴν νὰ διασωθῇ ἐπὶ τῆς λέμβου, ἥτις, κατὰ τὸ σχέδιόν των, ἔμελλε νὰ συνοδεύσῃ τὸ πυρπολικὸν εἰς τὴν ἐπιχείρισιν ταύτην. Τοσοῦτον ὁ τρόπος ἐπιτυχοῦς διευθύνσεως τῶν πυρπολικῶν ἦταν ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς ἐπαναστάσεως! Τέλος πάντων. Σπετσιωτικὴ λέμβος τῆς τοῦ Μπρότασση ναυαρχίδος, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Γ. Μυργιαλῆ, συνώδευσε τὴν 10 Ἰουνίου τὸ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων πυρπολικὸν τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μόνος ὁ ῥηθεὶς Παξινὸς ἦτο καὶ ναύτης καὶ πηδαλιοῦχος καὶ διευθυντής, καθότι ὁ Μυργιαλῆς ἠγνόει ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ πυρπολικοῦ, μένοντος ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ πληρώματος μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἐμπρήσεως αὐτοῦ (α). Ὁ Πατατοῦκας λοιπόν, διευθύνας τὸ πυρπολικὸν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἀλλὰ μὴ ὑπο-

(α) Ἀπόδειξις ἰσχυρὰ καὶ αὕτη, ὅτι ἡ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐπίνοια τῆς χρήσεως τῶν πυρπολικῶν ἦτον ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν κατὰ τὴν Ἐρισσόν· διότι ἂν ὁ Μυργιαλῆς ἐγνώριζεν, ὅτι ἐν Ἐρισσῷ ἐγένετο χρῆσις πυρπολικοῦ, ἤθελε γνωρίζει καὶ ὅτι συνετέλεσε καὶ ἓν πλήρωμα, καὶ ἤθελε μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦτο.

λογίσας καλῶς τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν, ἔδωκεν εἰς αὐτὸ πῦρ ἀκαίρως, καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀνθέξῃ πλέον, μένων ἐντὸς αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς καυστικότητος τῶν διαδοθεισῶν φλογῶν τοῦ πυρὸς, ἐστάθη ἐπί τινα λεπτὰ ἔξωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου καὶ τὸ ἐπιδαλιούχει, ἀλλ' ἀκολούθως ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄφησε τὸ πλοῖον αὐτοδιοίκητον νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν. Ἐν τούτοις οἱ Τοῦρκοι, ἰδόντες τὸ πῦρ καὶ ἐννοήσαντες ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο πυρπολικὸν, ἤρχισαν ἀμέσως καὶ ἐκ τῶν πλοίων καὶ ἐκ τοῦ φρουρίου νὰ πυροβολῶσι κατ' αὐτοῦ ἀδιακόπως, ὅπως τὸ βυθίσωσι· συγχρόνως δὲ πολλαὶ τουρκικαὶ λέμβοι τρέξασαι κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ, αὐτὸ μὲν μεῖναν ἀπροστάτευτον καὶ ἀδιοίκητον εὐκόλως ἀπεμάκρυναν, τὸν δὲ δυστυχῆ Παξινὸν, μὴ προφθάσαντα νὰ διασωθῇ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς λέμβου (ἥτις μόνη εὑρεθεῖσα ἀπέναντι πολλῶν ἐχθρικῶν, εἶχε μεῖνει ὀπίσω) ἐζώγρησαν, καὶ ὀβελίσαντες αὐτὸν ἀπανθρώπως τὸν ἔψησαν ὡς ἀρνίον εἰς τὸ πῦρ, ὑπὸ τὴν ὄψιν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ στολίσκου. Τοιοῦτον ἔδωκεν ὁ Γ. Παξινὸς ἡρωϊκὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μαρτύριον.

Ἀφ' ἧς ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον τὰ πλοῖα ταῦτα, δὲν ἔλειψαν νὰ χορηγήσωσι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ξηρᾷ Ἕλληνας πᾶσαν συνδρομὴν, καὶ ἐπισπεύδοντες μάλιστα τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπάκτου, ἐπρομήθευσαν αὐτοῖς τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας κλίμακας, τὰς ὁποίας κατεσκεύασαν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τὸν Σπετσιώτην Ἀδριανὸν Σωτηρίου πλοίου, ἐπιμελείᾳ τοῦ ἰδίου τούτου πλοιάρχου. Ἐκ δὲ τῶν τῆς ξηρᾶς, μεταξὺ τῶν ἄλλων παρευρισκομένων ὁπλαρχηγῶν, μόνος ὁ γενναῖος Διαμαντῆς Χορμοβίτης ἀνέλαβε τὴν ἐπιχείρισιν τῆς ἐφόδου μετὰ τετρακοσίων ἐθελοντῶν στρατιωτῶν. Ἐνῷ

δὲ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τὰ πλοῖα προσέβαλλον σφοδρῶς τὸ φρούριον κατὰ θάλασσαν πρὸς ἀντιπερισπασμόν, ὁ γενναῖος Διαμαντῆς ὥρμησε νὰ εἰσβάλῃ ἐν αὐτῷ διὰ ξηρᾶς· ἀλλ' ἀποδειλιάσαντες στρατιῶταί τινες, ἔμειναν ὀπίσω, αὐτὸς δὲ πλησιάσας μετ' ὀλίγων, ἐφονεύθη ὑπὸ ἐχθρικῆς βολῆς, καὶ οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἔφοδος (α).

Ἐκ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μπότασῆ καὶ ἐκ τῶν πλοίων τοῦ Ἰωάννου Μπατσάξη Ὑδραίου καὶ ἑνὸς Γαλαξειδιώτου, ἐξήχθησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ δύο λόφων ὑπερκειμένων εἴς τε τὸ φρούριον καὶ τὰ τουρκικὰ πλοῖα, τέσσαρα βαρέα πυροβόλα, διὰ τῶν ὁποίων, σχηματίσαντες κανονοστοιχίαν οἱ ναυτικοί, προσέβαλλον ἀδιακόπως καὶ ἔβλαπτον αὐτὰ πολύ. Εἰς τὴν κανονοστοιχίαν ταύτην ἀπέθανεν ὑπὲρ Πατρίδος τὴν 29 Μαΐου εἷς τῶν γενναίων πλοιάρχων τῆς εἰρημένης ναυαρχίδος, ὁ Ἐμμανουὴλ Ι. Ὀρλάνδος, διευθυντὴς τῆς κανονοστοιχίας, οἱ δὲ συμπολῖταί του Σπετσιῶται τὸν ἐθρήνησαν πολύ, διότι ἦτο τῷόντι γενναῖος ἀνήρ, καὶ ἄξιος πολὺ καλητέρου μέλλοντος (β).

Ἡ ναυτικὴ αὕτη μοῖρα προσήνεγκε μεγάλας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (γ).

(α) Ἱστορ. Ἀπομν. Π. Πατρῶν σελ. 45.

(β) Ὁ Ἰω. Φιλήμ. Δοκ. Ἱστορ. Τ. Γ', σελ. 336, ὀνομάζει αὐτὸν Διαννούλαν, ὅπερ τῷόντι εἶναι πρόσθετον ἐπίθετον τῆς οἰκογενείας ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἰωάννης.

(γ) Ἰδοὺ τί ἔγραφε περὶ τῶν πλοίων τούτων ἡ Πελοπ. Γερουσία· «Ἐπειδὴ σήμερον ἐλάβομεν ἀπὸ Πάτρας τὰς περικλειομένας
» εἰδήσεις τῆς Ῥούμελης, σᾶς τὰς περικλείομεν ἵνα τὰς ἰδῆτε καὶ
» χαρῆτε διὰ τὰς νίκας τῶν ὁμογενῶν μας ἀδελφῶν ἐναντίον τῶν

διότι οὐ μόνον κατέστησαν ἄχρηστον πᾶσαν ἐχθρικὴν θαλάσσιον δύναμιν, καὶ ἐμπόδισε πᾶσαν βοήθειαν τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, πεμπομένων τοῖς ἐχθροῖς παρά τε τῶν Τούρκων καὶ τῶν φιλοτούρκων, ἀλλ' ἀνεπτέρωσε καὶ τὰς ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν κατοίκων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ἐλπίδας, καὶ πλεῖστα μέρη ἐπαναστατήσαντα ἔκτοτε μετὰ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, ἐχρησίμευσαν ὡς πρόμαχοι τῆς Πελοποννήσου καὶ παρέσχον ἀνυπερβλήτους δυσκολίας εἰς τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, μὴ δυναμένας πλέον νὰ εἰσβάλλωσιν εὐκόλως εἰς αὐτήν.

Ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα εἶχον καλῶς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα· ἀλλ' ἔπειτα ἡ συσσώρευσις πολλῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ ἡ ἔλλειψις Ἑλληνικῶν, ἀποσυρθέντων ἐκεῖθεν καὶ ἐλθόντων περὶ τὴν κλονιζομένην νὰ πέσῃ Τρίπολιν πρὸς λαφυραγωγίαν, διέλυσαν δυστυχῶς τὴν κατὰ ξηρὰν πολιορκίαν τῆς Ναυπάκτου, καὶ προὐκάλεσαν καὶ τὴν τοῦ θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ διάλυσιν· ἡ παρουσία τῆς κατὰ θάλασσαν δυνάμεως ἦτο λίαν ἀναγκαία εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· ἀλλ' ἡ διάλυσις τῶν Ἑλληνικῶν στρατοπέδων εἰς ἣν προσετέθη ἀφ' ἑνὸς διχόνοιά τις μεταξὺ τῶν πλοιάρχων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ στέρησις τροφῶν, ἠνάγκασε τὸν Ἑλληνικὸν στολίσκον

» τυράννων. Αὐτὸ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς εἰς
» τὸν Ναυπάκτου κόλπον εἰσόδου τοῦ θεοφρουρήτου στόλου σας,
» ἐπειδὴ ὁ εἰρημένος Βαρνακιώτης διισχυρίζεται, ἐὰν δὲν ἔβλεπεν
» ἐκεῖ πλοῖα, δὲν ἐσηκώνετο εἰς τὰ ὅπλα· ὅθεν ἠμπορεῖτε νὰ
» συμπεράνητε πόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐπιμονὴ τοῦ στόλου σας
» ἐκεῖσε διὰ μερικὸν καιρόν.» (Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν.)

νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν 15 Ἰουνίου τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἴδια.

Περὶ ταχείας ἀποστολῆς νέας ναυτικῆς δυνάμεως εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, ἐπανειλημμένως ἔγραφον πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν καὶ Ὕδρας οἱ τῆς Πελοποννήσου Πρόκριτοι καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης (α)· ἀλλ' οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων ἔχοντες τὸν στόλον των εἰς κίνησιν πρὸ τεσσαράκοντα ἤδη ἡμερῶν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ, ὡς προελέχθη, καὶ μόλις δυνάμενοι νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς μεγάλας δαπάνας τοῦ στόλου τούτου, ἠδυνάτουν νὰ πέμψωσι ταὐτοχρόνως καὶ ἄλλα πλοῖα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἤδη περὶ τῶν ναυτικῶν δαπανῶν, ἐπάναγκες ἐνομίσαμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ εἰς ἐκστρατείαν ἔξοδος ἑνὸς καὶ μόνου πλοίου, συνεπάγεται δαπάνας μεγάλας εἰς πολεμεφόδια, εἰς τροφὴν τῶν ναυτῶν καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μισθοδοσίαν ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν· πᾶσα δὲ ἡ δαπάνη αὕτη ἔπρεπε νὰ γένῃ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ πλοίου. Κατὰ μέσον ὅρον ἡ μισθοδοσία ἑκάστου ναύτου, κατὰ τὰ πρῶτα μάλιστα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι μικροτέρα τῶν δέκα ταλλήρων· ἡ δὲ χρῆσις οἴνου καὶ τροφῶν ἀφθονωτάτων, ἡ καταναλώσις τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν σφαιρῶν, οὐ μόνον διὰ τὰ πυροβόλα τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ τουφέκια πιστόλας καὶ ἄλλα ὅπλα ἑκάστου ναύτου, αὐτοπροαίρετος· ὥστε κατὰ μέσον ὅρον ἡ ὅλη μηνιαία δαπάνη ἑκάστου πλοίου ἐν ἐκστρατείᾳ, χρήζοντος καὶ ἐπισκευῆς καὶ καταρτίσεως, πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ εἰς ἐλά-

(α) Ἀρχ. Λάμ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α. σελ. 220—223.

χιστον ποσὸν εἰς τάλληρα χίλια, τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνομεν κατεβάλλοντο ἑκουσίως καὶ ἐξ αἰσθήματος πατριωτισμοῦ ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν πλοίων, τῶν ἀναγκαζομένων ἄλλως τε νὰ δαπανῶσι καὶ πλείονα τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς εὐπρεπῆ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν των συντήρησιν, καὶ μηδὲν μηδαμόθεν εἰσπραττόντων, ἀλλὰ ἠναγκασμένων ὄντων καὶ αὐτὰ τὰ καυσόξυλα καὶ πάντα τὰ τρόφιμα ὑπερτιμημένα ὄντα ὡς ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ λαοῦ ν' ἀγοράζωσι, πολλάκις δὲ καὶ πρόσφυγας μετὰ οἰκογενειῶν ἐν ταῖς οἰκίαις των νὰ ξενίζωσι, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις νὰ φιλοδωρῶσιν ἐνίοτε ἑκόντες ἄκοντες, ἢ καὶ νὰ μισθοδοτῶσι γείτονάς των κακοήθεις καὶ ἐξηγριωμένους, ὅπως ἐξαγοράσωσι τὴν ἡσυχίαν των· ποῦ ὑπάρχουσιν οἱ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ἐμμείναντες ἐπὶ ἔτη εἰς τοιαύτας χρηματικὰς θυσίας, καί τοι βλέποντες ἐκκενούμενον τὸ βαλάντιον αὐτῶν; Πόσοι νῦν εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος καλούμενοι δὲν ἐπροτίμησαν ν' ἀποσυρθῶσι κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα εἰς Εὐρώπην, νὰ ἐμπορευθῶσι καὶ πλουτήσωσι διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, καὶ κατόπιν ἐκ τῶν περισσευμάτων νὰ δωρήσωσι μέρος τι τῇ ἐλευθερωθείσῃ Πατρίδι;

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον· ἐκ τοῦ ὡς ἀνωτέρω στολίσκου, διέμεινεν ἐπί τινα καιρὸν ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τὸ πλοῖον τῆς Μπουμπουλίνας ὁ Ἀγαμέμνων (α) ὅπερ συγκεντρῶσαν περὶ ἑαυτὸ καὶ τὰ ἐνα-

---

(α) Περὶ τοῦ πλοίου τούτου ἔγραφεν ὁ Ἀνδρ. Λόντος τὴν 18 Ἰουνίου πρὸς τοὺς Κορινθίους τὰ ἑξῆς· « Γράψατε καὶ ἡ εὐγε- » νεία σας ἀμέσως εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας τ' ἀναγκαῖα καὶ κατ' » ἐξοχὴν εἰς τὴν κυρίαν Μπουμπουλίναν, ὅτι οἱ ἀδελφοί της καὶ

πομείναντα τρία Γαλαξειδιώτικα καὶ τὸ Κεφαλλήνιον, τὰ ὁποῖα διηνεκῶς ὑπηρέτησαν μετὰ ζήλου, συμπολεμήσαντα καὶ αὐτὰ πολλάκις μετὰ τῶν Σπετσιωτο-Ὑδραίων κατά τε τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἀπεσύρθη μετ' αὐτῶν εἰς τὸν λιμένα Γαλαξειδίου, διότι εἰσελθόντων τὴν 17 Ἰουνίου ἐντὸς τοῦ κόλπου καὶ τῶν εἰς Μοῦρτον ναυλοχούντων τουρκικῶν πλοίων, ἅτινα ἦσαν δύο φρεγάται, ἓν κορβέτον καὶ δύο βρίκια, αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ηὔξησαν κατὰ πολύ. Τὰ δὲ εἰς Ναύπακτον εὑρισκόμενα ἐχθρικὰ πλοῖα ἐξελθόντα τοῦ κόλπου ἔπλευσαν εἰς Ζάκυνθον (τῇ συνοδείᾳ ἀγγλικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα παρήγγειλαν καὶ εἰς τοὺς Γαλαξειδιώτας νὰ μὴ ἐνοχλῶσι τὴν Ἰονικὴν σημαίαν) καὶ ἐφοδιασθέντα μ' ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ περιέπλεον ἐντὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ τῶν ἐκ Μούρτου εἰσελθόντων.

Ἐνῷ δὲ τὰ λοιπὰ πλοῖα ἀμφοτέρων τῶν μοιρῶν ἐπέστρεφαν ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς τὰ ἴδια, ἐπειδὴ ὁ διορισθεὶς εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν Νεοκάστρου ἐκ τῶν ὑδραϊκῶν πλοίων Α. Κριεζῆς, ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του, παρηκολούθησεν εἰς Ὕδραν τὴν Ὑδραϊκὴν μοῖραν, τὰ Σπετσιωτικὰ ἀντικατέστησαν αὐτὸν διὰ κλήρου μεταξύ των, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Νικολάου Μπότασῃ· οὗτος δὲ μετὰ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς διορισθέντος εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Νεοκάστρου, Ἀναστασίου Ἀνδρεού-

---

» τὸ παιδί της μὲ τὸ ἓν καράβι της εὑρίσκονται κεκλεισμένοι εἰς » τὸ Γαλαξείδι, καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ προφθάσῃ ἱκανὴν θα» λάσσιον δύναμιν διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ἐπαπειλού» μενον κίνδυνον». (Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ.—καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α. σελ. 221).

τορος, παρέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς μετὰ τῶν πλοίων του μέχρι τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου (α) ἐπανελθόντων τῶν λοιπῶν εἰς Σπέτσας.

Συγχρόνως μὲ τὴν πρὸς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐκπλεύσασαν Σπετσιωτικὴν μοῖραν, συνεξέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος τῶν Σπετσῶν καὶ τὸ πολεμικὸν πλοῖον Ἀλέξανδρος Α΄. τοῦ Ἀνδρέου Α. Σκλιᾶ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δημητρίου, ἀποσταλὲν παρὰ τῆς Κοινότητος Σπετσῶν νὰ περιπλέῃ τὴν Κρήτην διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς Χριστιανοὺς Κρῆτας πρὸς ἐπανάστασιν, χορηγοῦν αὐτοῖς πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν, καὶ νὰ ἐμποδίζῃ ὅσον οἷόν τε τὰ διὰ θαλάσσης τυχὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρικὰ κινήματα. Τῷόντι ὁ Σκλιᾶς ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολήν του κάλλιστα, διότι συλλαβὼν ἐχθρικὸν βρίκιον μεταφέρον τροφὰς καὶ τουρκαλβανοὺς στρατιώτας ἀπὸ Σοῦδαν εἰς ἄλλο μέρος τῆς Κρήτης, ἀφοῦ κατέσφαξεν ἅπαντας τοὺς ἐν αὐτῷ ἐχθρούς, ἐματαίωσε καὶ πᾶσαν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀποκλείσας τοὺς ἐχθρικοὺς λιμένας καὶ ἐνεψύχωσεν οὐκ ὀλίγον τοὺς Χριστιανοὺς Κρῆτας· τὸ πλοῖον τοῦτο μετὰ μηνιαίαν ἐκστρατείαν ἐπέστρεψεν εἰς Σπέτσας φέρον αἰχμάλωτον καὶ τὸ ἁλωθὲν ἐχθρικὸν βρίκιον.

Εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ κωφεύσωσι καὶ τὰ εὐγενῆ τέκνα τῆς Κρήτης· ὅθεν τὴν 14 Ἰουνίου ὑψώθη καὶ ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Γεώργιον Δασκαλάκην ἢ Τσελεπὴν, Ἀναγνώστην Παναγιώτου καὶ Ἀνδρέαν Φασούλην, τῶν Σφακιανῶν προηγηθέντων. Οἱ γενναῖοι Κρῆ-

(α) Ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Α. σελ. 224.

τες ὑπὸ ἐνθέρμου πατριωτισμοῦ· φλεγόμενοι ἐρρίφθησαν ἀνέτοιμοι εἰς τὸ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας στάδιον, καὶ ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἔπραξαν κατορθώματα ἄξια τῆς πολεμικῆς των φήμης, εὑρέθησαν μετ' οὐ πολὺ κατεστενοχωρημένοι πανταχόθεν, ὡς στερούμενοι οὐ μόνον πάσης ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας, ἀλλὰ καὶ πολεμεφοδίων.

Οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, οἵτινες, ὡς προείπομεν, ἦσαν ἐξ ἀρχῆς εἰς μυστικὴν μετὰ τῶν Κρητῶν συνεννόησιν, ἔσπευσαν ἀμέσως καὶ οὐ μόνον τὰς διὰ τοῦ Γρηγορίου Καλλονᾶ συναχθείσας ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου βοηθείας τοῖς ἀπέστειλαν, ἀλλὰ καὶ πολεμοφόδια οὐκ ὀλίγα, ἐκ τῆς ἣν εἶχον παρακαταθήκης ἐκ τῶν ἐν Μήλῳ καὶ Κιμώλῳ ἁλωθέντων πλοίων, τοὺς ἐπρομήθευσαν (α)· ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ἤρκουν· οἱ Κρῆτες εἶχον ἀνάγκην μεγίστην θαλασσίου δυνάμεως, καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην θέλοντες νὰ παραστήσωσιν εἰς τοὺς Σπετσιώτας, ἔγραφον αὐτοῖς τὴν 14 Αὐγούστου, διὰ δύο συγχρόνων ἐπιστολῶν των, τὰς ἑξῆς· « Πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετσῶν, χαίρετε·
» Ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸν Θεὸν ἄλλην ἐλπίδα δὲν ἔχομεν,
» εὐγενέστατοι ἄρχοντες, εἰμὴ πρὸς τὴν ἔντιμον Καγκε-
» λαρίαν Σπετσῶν, κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ ἀδελφοῦ Κ.
» Γρηγορίου Καλλονᾶ, πατριώτου ἡμῶν, καὶ κατὰ τὸν
» φιλοπατρισμὸν τὸν ὁποῖον ἐδείξατε τοσάκις εἰς τὴν Πα-
» τρίδα μας, βοηθοῦντες οὐκ ὀλίγον, ὡς τὸ εἴδομεν ὀφ-

(α) Ἴδε καὶ Ἰω. Φιλ. Δοκ. Ἱστορ. Ἑλλην. Ἐπαναστ. Τ. Γ΄. κεφ. κδ΄. σελ. 342 — καὶ Π. Σκυλ. Ὁμηρ. Συνοπτ. Ἱστορ. εἰς τὴν προσφώνησιν αὐτοῦ λέγοντος « Σεῖς ἐνισχύσατε πολλάκις περὶ
» τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος τοὺς Κρῆτας καὶ Πελοποννησίους, μὲ
» τὰς συχνὰς προσφορὰς πολεμικῶν ἐφοδίων κτλ. »

» θελημοφανῶς καὶ εἰς τὴν παράδοσίν τινων πολεμικῶν » ἀναγκαίων, ἅπερ ὁ εἰρημένος ἀδελφὸς Γρηγόριος διὰ » τῆς εὐγενείας σας ἐσύναξεν ἀπὸ τὰς νήσους, διὰ τοῦτο » ἀπαραίτητον χρέος ἔχομεν νὰ νομίζωμεν ἀείποτε τὴν » εὐγενείαν σας βοηθόν μας καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς Πατρί- » δος μας. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν πάλιν τὴν εὐγενείαν » σας νὰ μᾶς βοηθήσητε καὶ τώρα ὡς καὶ ἄλλοτε, εὐ- » σπλαγχνιζόμενοι τοὺς δυστυχεῖς ἐνταῦθα Χριστιανούς, » οἱ ὁποῖοι κινδυνεύουν νὰ χαθῶσι κατὰ κράτος· στενοχω- » ρημένοι εἴμεθα ἀπὸ ὅλα· δύναμις πλέον δὲν μᾶς ἔμεινε, » καθότι ὁ ἐχθρὸς μᾶς πολεμᾷ καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θα- » λάσσης, καὶ βέβαια ἡ ἔλλειψις τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων » ἀπὸ τὴν Κρήτην εἶναι ὁ ἀφανισμὸς τῶν Χριστιανῶν. » αὐτὰ τὰ τρία κάστρα, ἡρμάτωσαν πλοῖα τέσσαρα μικρὰ » καὶ ἔχουν σκοπὸν νὰ μᾶς ἀφανίσουν κατὰ κράτος. . . . . » Λοιπὸν δι' ἀγάπην τοῦ τιμίου Σταυροῦ, προφθάσατε ὅ- » σον τάχιστα ὅσα ἠμπορέσητε πλοῖα, ὅπως καὶ ἡμεῖς » δυνηθῶμεν . . . . 14 Αὐγούστου 1821.

» Σφακιανοί ».

Ἑτέρα ἐπιστολή·

« *Εὐγενέστατοι καὶ φιλογενεῖς Προὔχοντες τῆς Θεοσώ-* » *στου νήσου τῶν Σπετσῶν, τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν* *ἐκ ψυχῆς ἀπονέμομεν.*

« Δὲν μᾶς ἔμεινε πλέον οὔτε καιρὸς οὔτε νοῦς διὰ νὰ » σᾶς διηγηθῶμεν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς Πατρίδος » μας· ὁ ἤδη ἐρχόμενος πρὸς τὴν ἀγαπητήν σας καπετὰν » Παῦλος Μπαλιβανάκης, θέλει σᾶς ἐκτραγῳδήσει διὰ » ζώσης φωνῆς τὸν τέλειον ἀφανισμὸν τῆς Πατρίδος· οἱ » ἐχθροὶ ἐμβῆκαν καὶ ἀπὸ τὰς τρεῖς χώρας ἕως 25 χιλιά- » δες ὁμοῦ μὲ τρεῖς βεζύριδες τῆς Κρήτης, καὶ μᾶς πε-

» μιχύκλωσιν ἀπὸ τὴν στερεὰν καὶ ὥρα τῇ ὥρᾳ ὁρμοῦσι
» καὶ εἰς τὸ καστέλιόν μας· ἑτοιμάζουν καὶ τὸ κορβέτον
» ὁποῦ σᾶς προεγράψαμεν, ὁμοῦ καὶ ἄλλα ἰδικά των ἐν-
» τόπια ὁποῦ εὑρίσκονται καὶ εἰς τὰ τρία κάστρια διὰ νὰ
» ἐκβάλωσι νὰ μᾶς πολιορκήσουν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασ-
» σαν· λοιπὸν δι' ἀγάπην Χριστοῦ κάμετε, στείλατε με-
» ρικὰ καράβια ἀπὸ τὰ εὐλογημένα πλοῖά σας ὅσα κρί-
» νετε εὔλογον, ν' ἀπαντήσωμεν τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν,
» καὶ ἡ δυστυχὴς πατρὶς ὑπόσχεται νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ
» μὲ μηνιαῖον μισθὸν, ἐνόσῳ βαστάξῃ ἡ ἐκστρατεία τοῦ
» πολέμου, ὅσον ἀγαπᾶτε νὰ λάβετε, τὰ ὁποῖα γρόσια θέ-
» λομεν σᾶς τὰ ἀποκριθῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀφανισμοῦ
» τῶν ἐχθρῶν· θέλει δὲ σᾶς εὐχαριστήσει μὲ τὰς πρεπού-
» σας τιμὰς καὶ εὐχαριστίας της· ἔχει ἡ δυστυχὴς Κρήτη
» κεκρυμμένους θησαυρούς· τὸν ἐχθρὸν φθάνει νὰ καθυπο-
» χρεώσῃ καὶ ὁλόκληρον βασίλειον ἀξίζει· ἀδελφοί, ἡ βοή-
» θεια αὐτὴ δὲν θέλει γίνει εἰς ἡμᾶς τοὺς Σφακίους μό-
» νον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πολλὰ ὀλίγους Χριστιανοὺς
» ὁποῦ ἕως τώρα εὑρίσκονται ἐδῶ ἐλευθερωμένοι ἀπὸ τὴν
» μάχαιραν τῶν τυράννων ».

Οἱ Πρόκρ. τῶν Σφακίων καὶ οἱ παρευρεθέντες ἐδῶ ἐκ τῶν τριῶν Κάστρων (α).

Οὐδεὶς ἄλλος λαὸς τῆς ὑποδουλωμένης Ἑλλάδος ἐπιέζετο ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ τοσοῦτον, ὅσον ὁ τῆς Κρήτης, τῆς ὁποίας οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι οὔτε τῆς ἰδιοκτησίας των, οὔτε τῆς οἰκιακῆς των τιμῆς, οὔτε αὐτῆς τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἦσαν κύριοι. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τῆς ὑποδουλωμένης Ἑλλάδος ἔζων ἀνθρωπόμορφα θηρία ἀ-

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.

γριώτερα τῶν Τούρκων τῆς Κρήτης, οἵτινες καὶ πρότερον, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ λύσσῃ των, θέλοντες νὰ χορέσωσι τὴν δίψαν των ἀπὸ τοῦ ἀθώου αἵματος τῶν Χριστιανῶν, ἐφόνευον αὐτοὺς ἄνευ διακρίσεως γένους ἢ ἡλικίας· παρεκτὸς μυριάδων ἄλλων, θῦμα τῆς λύσσης των ἐγένοντο πολλοὶ ἄλλοι. Πρόκριτοι τῆς Κρήτης, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κισσάμου Μελχισεδὲκ, καὶ ὁ ἱεροδιάκονος Καλλίνικος Βεῤῥοιαῖος, ὅστις ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον, κατήχει τοὺς Ἕλληνας Κρῆτας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Ἑπόμενον λοιπὸν ἦτον οἱ Κρῆτες, ἕνεκα τῆς μεγάλης τουρκικῆς καταθλίψεως, νὰ εὑρεθῶσι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ πλέον ἀδιοργάνωτοι τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ πλέον ἀπρομήθευτοι τῶν πολεμικῶν ἀναγκαίων. Ἀληθῶς τοῖς ἐστάλησαν πολεμεφόδιά τινα καὶ ἐκ τῶν ἐν Μήλῳ κυριευθέντων πλοίων καὶ ἐκ τοῦ φρουρίου Μονεμβασίας μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν ἐπὶ πολὺ, ὅθεν ὅ,τι ἔπραξαν οἱ Κρῆτες τὸ ἔπραξαν διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ των, διότι καίτοι ὀλιγάριθμοι ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν των, καίτοι στερούμενοι τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τοιαύτας μεγάλας ἐπιχειρήσεις συμπνοίας καὶ στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ἐκέρδησαν ὅμως πολλάκις λαμπρὰς νίκας κατὰ τῶν πολυπληθεστέρων ἐχθρῶν των· εἶχον ὅμως ἀπόλυτον ἀνάγκην κεντρικῆς τινος Διευθύνσεως, καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀναγνωρίζοντες ἔπεμψαν πρεσβείαν πρὸς τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ ἄνδρα ἔμπειρον καὶ νουνεχῆ, ὅπως διοργανώσῃ καὶ διευθύνῃ συστηματικώτερον τὰ πράγματα τῆς Κρήτης. Ὁ Ὑψηλάντης τοῖς ἀπέστειλε τὸν Μιχαὴλ Ἀφεντούλιεφ, ὅστις φθάσας εἰς τὸ χωρίον Λουτρὰ τῆς Κρή-

της κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1821, συνέταξε μὲν τῇ συμπράξει καὶ ἄλλων τινῶν Κρητῶν, πρὸς δὲ καὶ τοῦ Πέτρου Σκολίτση Ὁμηρίδου, καὶ πολιτικόν τινα διοργανισμόν, καὶ τάξιν τινα εἰς τὰ πράγματα τῆς Κρήτης ἐπέφερεν ἐπί τινα καιρὸν, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυστυχῶς ὁ κατάλληλος εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν θέσιν ἄνθρωπος· ἕνεκα δὲ τῆς κουφότητος καὶ τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ, τὰ πράγματα τῆς Κρήτης, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται, ἐπανῆλθον αὖθις εἰς χειροτέραν παρ' εἰς ἣν ἦσαν πρότερον κατάστασιν.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ περὶ Κυδωνιῶν.

Ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν οἱ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν μάχαιραν διατελοῦντες Χριστιανοὶ νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν θηριωδίαν καὶ τὴν χρηματικὴν ἀπληστίαν τῶν ἀκρέστων Ὀθωμανῶν ὑπαλλήλων τε καὶ μὴ, ὅσον καὶ ἂν διῆγον ἐν ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ὑποταγῇ πρὸς τοὺς Τούρκους, ἵνα ἀφαιρέσωσιν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν περὶ μετοχῆς, ἢ συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐν ἐπαναστάσει Ἑλλήνων, οἱ αἱμοχαρεῖς ὀπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ, ὅτε μὲν ὑπὸ μίαν, ὅτε δὲ ὑπ' ἄλλην πρόφασιν, δὲν ἔπαυον τοῦ νὰ προξενῶσι συνεχῶς εἰς τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανοὺς, φόβους μεγάλους, φόβους τελείας ἐξοντώσεως· ὁ πασᾶς τῆς Περγάμου, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο καὶ αἱ Κυδωνίαι, συλλαβὼν ἀδίκους ὑπονοίας κατὰ τῶν Κυδωνιέων, ζητήσας ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὁμήρους διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ περὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑποταγῆς των· ἀπέστειλε δὲ εἰς Κυδωνίας στρατὸν πρὸς διατήρησιν τῶν καθεστώτων, ὡς ἔλεγε, καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κοινῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας· ἀλλ' αἱ ὀρδαὶ αὗται τῶν βαρβάρων, ἀντὶ νὰ διατηρήσωσι τὴν τάξιν, κατέθλιβον τοὺς Χριστιανοὺς διὰ

παντοίων κακώσεων καὶ καταπιέσεων, ζῶντες ὡς λύκοι μεταξὺ προβάτων, ὥστε οἱ δυστυχεῖς Κυδωνιεῖς πρόβλεπον μίαν ἡμέραν τὴν καταστροφὴν καὶ τῶν περιουσιῶν των καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας ὑπάρξεώς των· διὸ ἐζήτησαν μυστικῶς παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἵνα πέμψωσιν αὗται ἐν καιρῷ ἁρμοδίῳ τὰς λέμβους των, ὅπως μεταφέρωσιν εἰς ἑλληνικὸν ἔδαφος τάς τε οἰκογενείας καὶ ὅσα δυνηθῶσι πράγματα. Πλησιάσας λοιπὸν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος περὶ τὰ Μοσχονήσια λεγόμενα, ἡτοιμάζετο νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰ προσχεδιασμένα· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ Μοσχονήσιοι ὕψωσαν ἀκρίτως εἰς τὴν νῆσόν των τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, διώξαντες αὐθημερὸν ἤτοι τὴν 2 Ἰουνίου καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Ὀθωμανὸν διοικητήν, οἱ ἐν ταῖς Κυδωνίαις τοῦρκοι μαθόντες ταῦτα, καὶ ἐπιπεσόντες τὴν 3 Ἰουνίου θηριωδῶς κατὰ τῶν ἡσύχων καὶ ἀόπλων Χριστιανῶν, ἐπέφερον πανταχοῦ τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον ἄνευ διακρίσεως γένους ἢ ἡλικίας· οἱ δὲ ταλαίπωροι Χριστιανοί, φεύγοντες τὴν θηριώδη μανίαν τῶν δημίων των, οἱ μὲν ἐπνίγοντο εἰς τὴν θάλασσαν καταδιωκόμενοι, οἱ δὲ ἐσφάζοντο ἀνηλεῶς, ὀλίγοι δὲ διεσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς ἐπὶ μικρῶν πλοιαρίων.

Τὴν θλιβερὰν ταύτην εἴδησιν τῆς καταστροφῆς τῶν Κυδωνιέων πληροφορηθέντες οἱ πλοίαρχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἔτρεξαν μὲ τὰ πλοῖά των ἄνευ ἀναβολῆς· Ψαριανὰ δέ τινα πλοῖα προλαβόντα νὰ πλησιάσωσιν ἐπειράθησαν μὲν διὰ τῶν λέμβων νὰ βοηθήσωσι τοὺς πάσχοντας Χριστιανούς, ἀλλ' ὠπισθοδρόμησαν ἰδόντα ὅλας τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰ παράλια τῶν Κυδωνιῶν πλήρη ἐχθρικῶν στρατευμάτων· μετ' ὀλίγον φθάσαντα καὶ τὰ Σπετσιωτο-Ὑδραϊκὰ ἐδοκίμησαν τὸ αὐτό, πλὴν πολλαὶ λέμβοι καὶ

τούτων ὑπεχώρησαν, ἀδύνατον θεωροῦσαι πᾶσαν συνδρομήν· ἀλλ' ἰδοὺ νέον κατόρθωμα τοῦ Γεωργίου Λεμπέση, ὅστις εἶχε κυριεύσει, κατὰ τὰ προειρημένα, καὶ τὴν λέμβον τοῦ ἐν Ἐρισσῷ πυρποληθέντος δικρότου· ἀξιωματικὸς ὢν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Θεοδοσίου Μπόταση καὶ ἐπιτετραμμένος τὴν διοίκησιν τῆς πρὸς διάσωσιν χριστιανῶν προσδραμούσης εἰς τὴν παραλίαν τῶν Κυδωνιῶν λέμβου τῆς εἰρημένης ναυαρχίδος, μὴ δυνηθεὶς νὰ πείσῃ τοὺς συμπλωτῆράς του νὰ πλησιάσωσι καὶ κάμωσι πρῶτοι ἀπόβασιν εἰς τὴν ξηράν, ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν παραμενόντων τούρκων, ἥτις ἀνεχαίτιζε καὶ τῶν λοιπῶν λέμβων τὴν προσέγγισιν, ἐπενόησε τὸ ἑξῆς. Ἰδὼν πλησίον των προσελθοῦσαν μικράν τινα λέμβον, κωπηλατουμένην ὑπό τινος Κυδωνιέως, ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ, ἐπὶ ἀπειλῇ ὅτι ἤθελε τὸν φονεύσει ἐὰν μὴ ὑπήκουεν, καὶ εἰσπηδήσας μόνος ἀλλ' ἔνοπλος ἐπὶ τῆς μικρᾶς ταύτης λέμβου, ἀφίχθη εἰς μέρος τι τῆς παραλίας μὴ κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, κωπηλατοῦντος κατ' ἀνάγκην τοῦ Κυδωνιέως· τὸ παράτολμον μέν, ἀλλὰ γενναῖον τοῦτο παράδειγμα ἰδόντες οἱ ἐν ταῖς λοιπαῖς λέμβοις Ἕλληνες, ἐνεθαῤῥύνθησαν καὶ ἔτρεξαν ἅπαντες εἰς τὴν παραλίαν· ἀποβάντες δὲ τότε ἕως χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ἐβίασαν τοὺς τούρκους ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐπί τινος ὑπερκειμένου λόφου, καὶ ἠδυνήθησαν νὰ διασώσωσι παραλαβόντες ἐντὸς τῶν πλοίων ὅλους τοὺς τὴν βάρβαρον διαφυγόντας μάχαιραν Κυδωνιεῖς. Τούτους μετέφερον τὰ πλοῖα κατὰ πρῶτον μὲν εἰς Ψαρὰ διὰ τὸ πλησιέστερον, ἐκεῖθεν δὲ μετεκόμισαν πλείστους ὅσους εἰς τὰς ἰδίας νήσους αἱ μοῖραι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας, ὅπου οἱ πολλὰ παθόντες Κυδωνιεῖς καὶ Μοσχονήσιοι, ἐτυ-

χου τῆς εἰς τοιαύτην θέσιν ὀφειλομένης ἀδελφικῆς καὶ φιλανθρώπου περιθάλψεως.

Εἰς τοιαύτην εὑρίσκοντο κατάστασιν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὅτε ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἤτοι περὶ τὴν 10 Ἰουνίου, ἔφθασεν ἐκ Τεργέστης εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ἀδελφὸς καὶ πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς· καὶ εἰς Ὕδραν καὶ εἰς Σπέτσας, τὸν Δ. Ὑψηλάντην ὑπεδέχθησαν πάντες μετ' ἀνεκφράστου ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ, καθότι φήμη ἐκυκλοφόρει, ὅτι εἴρχετο ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς Ῥωσσίας, κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος· διαμείνας ὁ Ὑψηλάντης ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἰς ἑκάστην νῆσον, καὶ συνεργήσας ἐν Σπέτσαις εἰς κατάπαυσιν ἐγχωρίων τινῶν διενέξεων διὰ τῆς συστάσεως νέας ἐφορίας συγκροτηθείσης ἐκ τῶν Χατσῆ Ἰωάννου Μέξη, Παναγιώτου Μπότασῃ, Γεωργίου Κούτση καὶ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου (α) μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ὡσαύτως

(α) Ἰδοὺ τὸ ἐκδοθὲν πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ἔγγραφον, ὅπερ συνετάχθη τῇ προηγουμένῃ συνεννοήσει τῶν ἐν Σπέτσαις κομματαρχῶν, ὅπως προξενήσῃ εἰς τὸν λαὸν ἐντύπωσιν.

« Δυνάμει τῆς πληρεξουσιότητος, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐμπιστεύθη » ὁ Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς, Ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἑλληνικοῦ » ἔθνους καὶ σεβαστός μοι αὐτάδελφος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, » καὶ ἐνυπογράφῳ ἐκλογῇ τῶν ἐνταῦθα Προυχόντων, διορίζω » τοὺς ἐντιμοτάτους Κ. Χατσῆ Ἰω. Μέξην, Γ. Κούτσην, Παναγ. » Μπότασην, καὶ Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, ἐφόρους εἰς τὴν νῆσον » Πετσῶν, διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν

ἐν Ἄστρει ἀποβιβασθέντα, τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' εὐφημιῶν καὶ μεγάλων τιμῶν, καὶ τὸν ἐψήφισαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου γενικὸν Ἀρχιστράτηγον τῶν κατὰ ξηρὰν Ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Καί τοι ἄνευ μέσων ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ φιλόπατρις οὗτος ἀνὴρ, συνετέλεσεν ὅμως τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἐθνικὸν σκοπὸν διὰ τοῦ λαμπροῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλαὶ ἐλπίδες ἐγεννῶντο, καὶ διὰ τῶν πατριωτικωτάτων συμβουλῶν καὶ προσωπικῶν ἐκδουλεύσεών του, καὶ δικαίως ἡ ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ εὐλογῇ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῆς Ὑψηλαντικῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι καὶ διένεξις σοβαρὰ ἠγέρθη μεταξὺ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου καὶ τῶν Προὐχόντων τῆς Πελοποννήσου περὶ τῆς ἐξουσίας

» ἑταιρίαν τῶν Φιλικῶν καὶ ὠφέλειαν τῆς κοινῆς Πατρίδος, διοικοῦντες δηλονότι πατρικῶς τὴν νῆσον, ἑτοιμάζοντες τὸν στόλον, καὶ φροντίζοντες ἐν καιρῷ διὰ τ' ἀναγκαῖα ἐφόδιά τε καὶ λάφυρα κατὰ τοὺς δοθέντας αὐτοῖς νόμους, δίδοντες λογαριασμὸν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς καὶ ἀρχιστράτηγον τοῦ Μεσημβρινοῦ στρατοῦ δι' ὅλας τὰς πράξεις ἑκάστου ἀνὰ μέρος οἰκοκυραίου καὶ πλοιάρχου, διὰ νὰ βραβεύσῃ ἡ Πατρὶς τοὺς ἀξίους καὶ ἀνδρείους. Οὐδεὶς τῶν πολιτῶν δύναται οὔτε εἰς τὰς προσταγὰς τῶν ἐφόρων ν' ἀντισταθῇ, οὔτε πρᾶξίν τινα νὰ κάμῃ ἄνευ τῆς συγκατανεύσεως τῶν εἰρημένων φιλογενῶν ἐφόρων. Διὸ εἰς ἔνδειξιν τοῖς ἐδόθη τὸ πληρεξούσιον τοῦτο.

Σπέτσαις 12 Ἰουνίου 1821.

Ὁ Πληρεξ. τοῦ Γεν. Ἐπιτρόπου
Δημήτριος Ὑψηλάντης.

(ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν).

καὶ ἰδίως περὶ τῶν κυβερνητικῶν καθηκόντων τῆς Γερουσίας. Ὁ μὲν Ὑψηλάντης ἐπιμόνως ἀπήτει παρὰ τῶν πολιτικῶν τὴν ἀποδοχὴν τοῦ παρ' αὐτοῦ προταθέντος διοργανισμοῦ, καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων του ὡς Πληρεξουσίου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἀρχῆς, ἤτοι συγκέντρωσιν μεγάλης ἐν ἑαυτῷ ἐξουσίας, οἱ δὲ πολιτικοὶ τῆς Πελοποννήσου ἠξίουν νὰ περιορίσωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, δίδοντες αὐτῷ τὴν στρατιωτικὴν ἀρχηγίαν καὶ ἐπιφυλάττοντες εἰς ἑαυτοὺς τὴν πολιτικήν. Ὅθεν ὁ μὲν Ὑψηλάντης μετεχειρίζετο ὡς φόβητρον τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπομακρύνσεώς του, ὅπερ εἰς τὸν λαὸν ἐπροξένει ἀπελπισίαν, οἱ δὲ Προὔχοντες τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μὴ μεγάλης ἰδέας ἣν συνέλαβον περὶ αὐτοῦ γνωρίσαντες αὐτόν, καὶ ἀποκαλύψαντες ὅτι ἦσαν μάταιαι αἱ ἔξωθεν προσδοκώμεναι βοήθειαι, οὐδόλως ἐνέδιδον, εἰ καὶ ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων στρατιωτικῶν, συμφωνούντων μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου.

Περὶ τῶν πολιτικῶν τούτων διενέξεων οἱ προὔχοντες τῆς Πελοποννήσου κάμνοντες ἔκκλησιν, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν ναυτικῶν νήσων, ἔγραφον πρὸς τοὺς τῶν Σπετσῶν, τὴν 27 Ἰουνίου, ἐκ Βερβένων τὰ ἑξῆς (α)·

« Φιλογενέστατοι καὶ πανευγενέστατοι ἄρχοντες καὶ
» συμπολῖται τῆς νήσου Σπετσῶν, τὸν ἀδελφικὸν ἡμῶν

(α) Καί τοι λίαν ἐκτεταμένην, ἀναγκαζόμεθα ὅμως νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολήν, ὅπως λάβωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ἀκριβεστέραν τινα γνῶσιν τῶν τότε μεταξὺ Δ. Ὑψηλάντου καὶ Πελοποννησίων Προὐχόντων διατρεξάντων. Ἠρύσθημεν δὲ αὐτὴν ἐκ τῶν Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν.

» καὶ πατριωτικὸν ἀσπασμὸν ὑμῖν προσφέρομεν. Αὐτόθεν
» προελθὼν ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης, ἔστειλε πρὸς ἡμᾶς δύο
» ἀνθρώπους του καὶ γράμμα, δίδων ἡμῖν τὴν εἴδησιν τοῦ
» ἐρχομοῦ του καὶ τὸν διὰ τὰ πάτρια ἡμῶν ἐδῶ σκοπόν
» του. Ἡμεῖς κατὰ χρέος τῷ ἀπεκρίθημεν τότε, ὡς οἴδα-
» τε, καὶ δὲν ἐλείψαμεν ἵνα καταβῶμεν οἱ σημαντικώτε-
» ροι τῆς πατρίδος μας, ἔκ τε τῶν πολιτικῶν καὶ στρατη-
» γῶν, εἰς Ἄστρος, ὅπου καὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς βα-
» σιλέα, συντροφεύσαντές τον καὶ ἐκεῖθεν ἕως ἐδῶ· ὁμιλή-
» σαντες λοιπὸν μετὰ τῆς ἐκλαμπρότητός του, κατὰ ζή-
» τησίν του, διεσαφίσαμεν πρὸς αὐτὸν, τήν τε προσυστη-
» θεῖσαν διοίκησιν καὶ Γερουσίαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ
» τόπου καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἡ περίστασις ἀπαιτεῖ. Ἡ ἐκ-
» λαμπρότης του μετὰ ταῦτα ἐξέδωκεν ἕνα ὀργανισμὸν
» νομοθεσιῶν, δι' οὗ ἐπιζητεῖ ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα
» εἴς τε τὸ πολιτικὸν καὶ στρατιωτικόν. Ἡμεῖς ὅμως τῷ
» ἐπροτείναμεν ἄλλον ὀργανισμὸν, δι' οὗ ἐπιστηρίζεται ἡ
» νομαρχία καὶ ἡ καλὴ διοίκησις τῆς πατρίδος, μὴ δεχό-
» μενοι τὸν ἐκείνου· αὐτὸς δὲ ἰδὼν αὐτὸν, ἀπεποιήθη, λέ-
» γων ὅτι δὲν στέργει οὕτως, εἰμὴ, ἡ τῷ δίδομεν τὴν πλη-
» ρεξουσιότητα εἰς τὰ ἅρματα καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς πα-
» τρίδος γενικῶς νὰ κάμῃ εἴ τι θέλῃ καὶ βούλεται, ἡ φεύ-
» γει. Εἰς τοῦτο ἐπροσπαθήσαμεν παντοιοτρόπως ἵνα κα-
» ταπείσωμεν αὐτὸν καὶ συναινέσῃ· τρόπος ὅμως οὐκ ἐ-
» στάθη, ἀλλ' ἐπιμένει εἰς τὸ νὰ λάβῃ κατὰ πάντα τὴν
» πληρεξουσιότητα, ὡς μονάρχης, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σκο-
» πῶν του. Τοῦτο καὶ μᾶς ἐλύπησε καιρίως καὶ μᾶς ἐζά-
» λισε μεγάλως, μᾶς ἐτάραξε δὲ ὑπερεκπερισσοῦ, δίδον
» ἡμῖν ὑποψίαν τινὸς κεκαλυμμένου ἀπευκταίου καὶ ἐναν-
» τίου τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν δικαιωμάτων. Ἔνθεν καὶ ἐξαπο-

» στέλλομεν τοὺς παρόντας ἡμῶν συναδέλφους, τὸν ἅ-
» γιον Ἕλους καὶ Δημήτριον Τομαρόπουλον, μετὰ τῶν
» δύο ἀνωτέρω ὀργανισμῶν, ἐκείνου τε καὶ ἡμετέρου, τοὺς
» ὁποίους θεωροῦντες γνώσεσθε πρὸς μὲν τὸν ἐκείνου τὸ
» δίβολον ἀνεξάρτητον καὶ μοναρχικὸν, πρὸς δὲ τὸν ἡμέ-
» τερον, τὰ ὅσα ἔδει γενέσθαι, καὶ ὑπὲρ ἧς πολεμοῦμεν
» εὐνομίας, οἵτινες καὶ θέλουν διὰ ζώσης ἐμπεριστάτως
» περὶ τούτων καὶ περὶ πάντων σᾶς ὁμιλήσει. Λοιπὸν πα-
» ρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, ἵνα εἰς αὐτὰ
» ὅλα κάμητε κρίσιν, ὡς συμπολῖται, συμπατριῶται καὶ
» συνάδελφοι, καὶ ἀφοῦ κατὰ βάθος θεωρήσητε τὰ πράγ-
» ματα, δώσητε πρὸς ἡμᾶς τὴν συμβουλὴν καὶ γνώμην
» σας, τί τὸ ποιητέον, εἰς τρόπον ὥστε μὴ οὐδέποτε ὑπο-
» πέσωμεν εἰς ἐνοχὴν κατηγορίας τοῦ γένους καὶ παιδείας·
» καθότι τὸ νὰ δώσωμεν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπόλυτον
» πληρεξουσιότητα, μήτε ἀνεκτὸν τῷ γένει, μήτε συμφέ-
» ρον τῇ πατρίδι, καὶ στοχασθῆτε ὁπόσον ὀλέθριον τὸ ζή-
» τημά του. Ἀχ, ἀδελφοί, ἡμεῖς ἠλπίζαμεν ἐξ αὐτοῦ συ-
» νηγορίαν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ ὑπεράσπισιν εἰς τὰ
» τῆς πατρίδος δικαιώματα, καὶ ὁ ἐρχομός του ἀντὶ κα-
» λοῦ ἐπέφερεν ὅλον τὸ ἐναντίον καὶ ταραχὴν καθ' ὅλα,
» ὥστε ἡ πατρὶς ἡμῶν κινδυνεύει. Μὴ λοιπὸν, ἀδελφοί,
» παρακαλοῦμεν, καταδεχθῆτε τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πα-
» τρίδος, αὐτὴν τὴν ἤδη ἐπαπειλουμένην, ἀλλ' ἐὰν ἦσθε
» ἀδελφοὶ καὶ συμπατριῶται, καὶ ποθοῦντες τὴν ἐθνικὴν
» ἐλευθερίαν, ἔχετε σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν νὰ βοηθήσητε,
» καὶ πρότερον τῇ πατρίδι (ἂν οὗτος ἀναχωρήσῃ) ὡς σύμ-
» μαχοι καὶ συμπατριῶται, μᾶς ἰδεάζετε. Ἀγκαλὰ τὸ σύ-
» στατικὸν αὐτοῦ γράμμα, τὸ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, μό-
» νον ὅτι τὸν συσταίνει ὡς συνήγορον, καὶ εἰς τὸ νὰ δώ-

» σωμεν ὦτα ἀκοῆς εἰς τὰ λεγόμενά του, αἴροντες εἰς χεῖ-
» ρας τὰ ὅπλα καὶ κινούμενοι εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, οὐ
» μὴν δὲ καὶ πληρεξούσιον· ὅθεν παρακαλοῦμεν καὶ αὖθις,
» ὡς ἄνωθεν, δώσατέ μας τὴν συμβουλήν σας τί τὸ ποιη-
» τέον, ἥν τινα καὶ ἀναμένοντες μένομεν.»

« Υ. Π. Προχθὲς ἔγινε κοινὴ ἀπόφασις τοῦ νὰ ὑπάγῃ
» νὰ τοποθετήσῃ ἡ ἐκλαμπρότης του μετὰ τῆς Γερρυσίας
» εἰς Καλάβρυτα. Ἀφοῦ δὲ ἐμίσευσαν οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ
» διὰ νὰ ὑπάγωσι νὰ κάμωσι τὰς ἀναγκαίας ἑτοιμασίας,
» μετέβαλε σκοπὸν διὰ τὴν Βιτίναν. Σήμερον ὅμως ἐξαί-
» φνης ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ εἰς Καλαμάταν, καὶ τελειω-
» μένου ὄντος τοῦ παρόντος μας, ἔστειλε καὶ μᾶς ἐμήνυ-
» σεν ὅτι μισεύει καὶ νὰ ὑπάγωμεν νὰ μᾶς ἰδῇ· ἐκινήσα-
» μεν λοιπὸν ἀμέσως, καὶ πηγαίνοντες εἰς τὸ κονάκι του,
» τὸν εὕρομεν μισευμένον μετὰ τοῦ Παπαφλέσα διὰ Κα-
» λαμάταν, καὶ εὕρομεν μόνον μερικοὺς αὐλικούς του, οἵ-
» τινες εἶχον συναγμένους ἐκεῖ μερικοὺς μπερμπάντας
» καὶ ἀναήτους ὁμογενεῖς μας, ἡμεῖς δὲ ἐπεστρέψαμεν
» ἀμέσως εἰς τὸ τοῦ Πετρόμπεη κονάκι, ὂν πλησίον· καὶ
» ἅμα ἀποῦ εἰσήλθομεν, εἴδομεν τοὺς ἄνωθεν μπερμπάν-
» τας νὰ ὁρμήσουν κατ' ἐπάνω μας μὲ τὰ ἅρματα εἰς τὰς
» χεῖρας· τυχόντες ὅμως πολλοὶ ἄλλοι ἐδικοί μας ὁπλο-
» φόροι μεθ' ἡμῶν, ἀπήντησαν τὴν ὁρμήν των, καὶ ἀφοῦ
» τοῖς ἐδόθη νὰ καταλάβουν τὰ δικαιώματά των, ἡσύχα-
» σαν καὶ μετενόησαν, ζητοῦντες συγχώρησιν, οἵτινες
» ἦσαν διωργανισμένοι ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν αὐλικούς του καὶ
» τὸν Παπαφλέσσαν. Ἐδώσαμεν εἴδησιν τῶν τρεξάντων
» τούτων καὶ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα Κατα-
» κουζηνὸν, ὄντα εἰς Μονεμβασίαν. Ὁ ἅγιος Ἕλους ἀπὸ
» ἀσθένειάν του ἔμεινε, καὶ ὁ κύριος Δ. Τομαρόπουλος θέ-

» λει σᾶς πληροφορήσει ἐκτενέστερον περὶ πάντων, καὶ
» διὰ τοῦ ἰδίου ἂς ἔχωμεν ἀπόκρισιν καὶ τὴν ἀδελφικὴν
» συμβουλήν σας, τὸ τί νὰ ἀκολουθήσωμεν. Παρακαλοῦ-
» μεν δὲ νὰ μᾶς στείλετε καὶ τὸ σχέδιον ὁποῦ ἐσυμφωνή-
» σατε μαζύ του, καὶ ὁποίαν ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν τοῦ
» ἐδώσατε ἐπάνω εἰς τὰ ἅρματά σας καὶ τοπικήν σας διοί-
» κησιν· Ἐὰν εἰσέτι τὰ καράβια δὲν ἐξεκίνησαν διὰ τὸν
» Κορινθιακὸν κόλπον, νὰ λάβητε συμπάθειαν καὶ νὰ προ-
» φθάσουν ὅσον τάχος. Ἀδελφοί, τὰ ἄνωθεν περιστατικὰ
» μὴ σᾶς ἐξιππάσουν, ὅτι ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τὸν ἀγῶνά
» μας περισσότερον τοῦ προτέρου. »

Μετὰ λύπης των ἔμαθον ταῦτα οἱ Πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων, μάλιστα δὲ καὶ οἱ τῶν Σπετσῶν ἐσκανδαλίσθησαν ὀλίγον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, βλέποντες ἑαυτοὺς ἀποκαλουμένους ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων συμμάχους, ἐνῷ αὐτοὶ ἐθεώρουν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ἐθνικώτατον καὶ κοινὸν δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ἁπασῶν τῶν νήσων οἱ Πρόκριτοι ἀνώτεροι τῶν πολιτικῶν τούτων σκιαμαχιῶν, ἐν ὥρᾳ μάλιστα καθ' ἣν ἡ πατρὶς εἶχεν ἀνάγκην τῆς μεγαλητέρας συμπνοίας, οὐδὲν ἄλλο ἑκάστοτε συνεβούλευον, ἢ τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὸν συμβιβασμόν.

Ταὐτοχρόνως, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου, ἡ νῆσος Σάμος ἐκινδύνευε τὰ μέγιστα, διότι ὁ ἐκ Λέσβου ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καταδιωχθεὶς καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ καταφυγὼν ἐχθρικὸς στόλος, φέρων ἤδη στρατὸν ἴδιον, καὶ ἔχων συνηθροισμένον καὶ εἰς τὰ ἀπέναντι τῆς Σάμου παράλια τῆς Ἀσίας, ἤτοι κατὰ τὸ Τσαγκλὶ λεγόμενον, πλῆθος ἄλλων στρατευμάτων Ἀσιανῶν ὑπὸ τὸν Ἑλλέζογλουν, ἐπαρουσιάσθη τὴν 3 Ἰουλίου εἰς Σάμον, συγκείμενος ἐκ τριάκοντα καὶ ἓξ πλοίων, ἐξ ὧν τέσσαρα δίκροτα,

ἐξ φεργάται, καὶ τὰ λοιπὰ κορβέται καὶ βρίκια, σκοπὸν ἔχων νὰ κάμῃ ἀπόβασιν τῶν στρατευμάτων κατ' αὐτῆς καὶ νὰ τὴν ἐξολοθρεύσῃ. Ἀγκυροβολήσας δὲ ὁ μέγας οὗτος στόλος εἰς ἀνατολικόν τι τῆς Σάμου παράλιον, Κολῶνας ὀνομαζόμενον, ἐπειράθη τὴν 4 τοῦ μηνὸς ν' ἀποβιβάσῃ ἐπὶ τῆς νήσου μέρος τῶν ὧν ἔφερε στρατευμάτων· ἀλλ' οἱ γενναῖοι Σάμιοι, ὑπὸ τοὺς ἀνδρίους Λυκοῦργον καὶ Σταμάτην Γεωργιάδην, ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἀποβάντων, τοὺς ἀπέκρουσαν καὶ ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν εἰς τὰ πλοῖά των, φονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ἐξ αὐτῶν. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπειράθησαν δὶς πάλιν οἱ ἐχθροὶ νὰ κάμωσιν ἀπόβασιν· ἀλλ' ἔπαθον τὰ αὐτὰ, φονευθέντες πολλοὶ, καὶ οὕτως ἀνεχαιτίσθησαν τῆς ἀποβάσεως.

Ἅμα ἔμαθον αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι τὰ γενόμενα ἐν Σάμῳ, ἐξεκίνησαν ἀμέσως τὰ πλοῖά των. Καὶ τὰ μὲν Σπετσιωτικὰ ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Γκίκαν Τσούπαν, Θεοδόσιον Μπότασην καὶ Νικόλαον Ῥάπτην (α) ἦσαν εἴκοσι καὶ ἕξ, συμπεριλαμβανομένων καὶ δύο πυρπολικῶν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Γκίκα Τσούπα, Θ. Μπότασῃ, Ν. Ῥάπτου, Ἰω. Α. Κυριακοῦ, Κωνστ. Μπουμπουβάλα, Ἰω. Γ. Κούτσῃ, Ἰω. Χ. Κούτσῃ, Δημ. Α. Σκλιᾶ, Γ. Κοκκοράκη, Νικ. Σύρμα, Ἀργ. Στεμιτσιώτου, Σπυρ. Ἀντωνίου, Ἀναργ. Α. Ἀναργύρου, Ἰω. Παντελῆ, Δημ. Μπούκουρη, Ἰω. Σάντου, Νικ. Μέξη, Θεοδώρ. Μέξη, Θ. Δ. Λαζάρου, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Δημ. Ἰ. Ὀρλὼφ, Δημ. Λεωνίδα, Ἀδρ. Σωτηρίου καὶ Νικ. Δ. Ὀρλώφ. Ἐπὶ δὲ τῶν πυρπολικῶν ἦσαν ὁ Λάζαρος Μου-

(α) Τοὺς ἐξεικονίζοντας τὰς τρεῖς τότε ἐπικρατούσας ἐν Σπέτσαις μεγαλητέρας μερίδας.

σιώης καὶ ὁ Λέκκας Ματρώζης. Τὰ δὲ Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Ἰάκωβον Τομπάζην, Ἀνάστ. Τσαμαδὸν, Ἰω. Βούλγαρην καὶ Λάζαρον Λαλεχὸν, ἦσαν τριάκοντα (α). Τὰ δὲ τῶν Ψαριανῶν, κατὰ τὸν Ν. Κοτσιὰν, μεγάλα τε μετὰ μικροτέρων ἦσαν τριάκοντα καὶ ἓν (β)· ἑνωθεῖσαι δὲ καὶ αἱ τρεῖς μοῖραι εἰς Ψαρὰ, διευθύνθησαν ἄνευ ἀργοπορίας πρὸς τὴν Σάμον· ἀλλὰ πλοῖά τινα ἐκ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ὑπὸ τοὺς Ἰω. Α. Κυριακὸν, Ἀνδ. Σωτηρίου, Θεοδ. Μπότασην, Γ. Κοκκοράκην καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄλλους, προπορευόμενα τοῦ λοιποῦ στόλου, λίαν πρωὶ τῆς 9 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἰδόντα ἐννέα ἐχθρικὰ, ἤτοι ὀκτὼ βρίκια καὶ ἓν μικρότερον, ἐκπλεύσαντα ἐκ Κουσαδασίου, ἵνα ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ λοιποῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν ὁρμητικῶς, ἐκεῖνα δὲ φοβηθέντα ἤλλαξαν ἀμέσως διεύθυνσιν, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοὶ, ῥίψαντες αὐτὰ ἐπὶ τῆς παραλίας, ἠμύνοντο πολεμοῦντες, προστατευόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς παραλίας τουρκικοῦ στρατοῦ. Μετὰ δίωρον μάχην, διαρκέσασαν ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης μέχρι τῆς μιᾶς μετὰ μεσημβρίαν, πῦρ ἐξεῤῥάγη εἰς ἓν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὸ ὁποῖον καὶ ἤρχισε νὰ καίηται. Οἱ

(α) Ἴδε Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Α. Μιαούλη Τ. Α. σελ. 19—20, ὅπου κατονομάζονται καὶ οἱ πλοίαρχοι τῆς Ὕδρας.

(β) Ἐν τῷ φυλλαδίῳ του, ἐπιγραφομένῳ « Ἐπανόρθωσις τῶν ἐν τῇ τοῦ Σ. Τρικούπη Ἱστορίᾳ κτλ. σελ. 19.» Ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκομεν, ὅτι οἱ Σπετσιῶται εἶχον εἰς κίνησιν πάντοτε ἄλλα τέσσαρα μὲν κατὰ Μονεμβασίας, δύο δὲ κατὰ Νεοκάστρου, καὶ ἄλλα κατὰ Ναυπλίου, τὰ ὁποῖα διαρκῶς ἀπέκλειον τὰ φρούρια ταῦτα· ὥστε καὶ τὴν φορὰν ταύτην αἱ Σπέτσαι εἶχον πλειότερα πλοῖα εἰς κίνησιν παρὰ τὰς ἄλλας δύο νήσους.

Τοῦρκοι, καταστενοχωρηθέντες ὑπὸ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐπλησίασαν εἰς τὰ ἐχθρικὰ, ὥστε δύο τούτων, τὸ τοῦ Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἀδρ. Α. Σωτηρίου, ὀλίγον ἔλειψε νὰ καθίσωσιν εἰς ἀβαθῆ τοῦ ὅρμου ὕδατα, ἐκπλαγέντες δὲ καὶ ἀπὸ τὴν πυρπόλησιν τοῦ πλοίου των, παρητήθησαν τῆς ἀμύνης καὶ προσεπάθουν νὰ διασωθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν, οἱ μὲν ἐπὶ λέμβων, οἱ δὲ κολυμβῶντες· ἀλλ' ἐκ τῶν τελευταίων πολλοὶ ἐπνίγησαν· οἱ δὲ Σπετσιῶται, τρέξαντες τότε μὲ τὰς λέμβους των, ἐπυρπόλησαν ἄνευ πυρπολικῶν, ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καὶ γαληνιώσῃ θαλάσσῃ ἅπαντα τὰ πλοῖα ταῦτα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ βαρυθυμούντων Ὀθωμανῶν. Ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης διεσώθησαν διὰ λέμβου ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀδριαν. Σωτηρίου πλοίου, τέσσαρες Ἕλληνες αἰχμάλωτοι τῶν τούρκων, εἷς Μιτηλυναῖος, Σωτήριος Γεωργίου, εἷς Θηραῖος, Μάρκος Τακαρόνας, εἷς Ἴτος, Κωνστ. Φραγκάκης, καὶ εἷς Κύπριος, Χρῆστος Γεωργίου.

Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο κατόρθωμα, λαβὸν χώραν ὑπὸ τὰ ὄμματα ὅλου τοῦ κατὰ τὴν παραλίαν ἐκείνην συνηγμένου τουρκικοῦ στρατοῦ, διέσωσε κατὰ μέγα μέρος τὴν Σάμον ἐκ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου, διότι, ἀποδειλιάσας ὁ Τουρκικὸς στρατὸς διεσκορπίσθη ἀμέσως, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐματαιώθησαν τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ (α).

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔφθασε καὶ ὁ λοιπὸς Ἑλληνικὸς στόλος, ὅστις, συσσωρευθεὶς κατὰ τὸ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας στενὸν, ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐν Κολοφῶ

(α) Ἴδε περὶ τούτου Συνοπτ. ἱστορ. Ἀντ. Α. Μιαούλη σελ. 19—29, καὶ ἱστορ. Σ. Τρικούπη, Τ. Β΄, κεφ. ΚΑ΄, σελ. 22.

(ἢ Καλώνας) ἐχθρικοῦ στόλου. Ἀλλ' οὗτος, ἰδὼν αὐτὸν κατερχόμενον καὶ φοβηθεὶς, κόπτει εὐθὺς τὰς καμήλους του (γούμενάς του) καὶ τίθεται εἰς φυγὴν, διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἰκαρίαν νῆσον· πλησιαζούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς Μαραθόκαμπον, ὅπου ἐγένετο φροντὶς περὶ προπαρασκευῆς τῶν πυρπολικῶν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, 10 τοῦ μηνὸς, ἡμέραν Κυριακὴν μετὰ μεσημβρίαν, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐτέθη πάλιν εἰς κίνησιν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ τὴν 11 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἀπήντησαν αὐτὸν ἀναχωχεύοντα εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Κῶ (Ἁλικαρνασσοῦ), ὁμοῦ δὲ καὶ Γαλλικὴν φρεγάταν προερχομένην ἐκ Κύπρου καὶ διευθυνομένην πρὸς Ἄρκτον. Τὴν δὲ πρωίαν τῆς 12, ὁ μὲν Ἑλληνικὸς στόλος εὑρέθη πλησίον τῆς Καραμανίας, ὁ δὲ Τουρκικὸς μεταξὺ Κῶ καὶ Καβο-κρίου ἐν γαλήνῃ· τότε τινὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων εὑρεθέντα πλησιέστερον αὐτοῦ, ἠθέλησαν νὰ τὸν προσβάλωσιν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ὠφεληθέντες ἔκ τε τῆς ἀνωτέρας δυνάμεώς των καὶ τοῦ πνεύσαντος εὐνοϊκοῦ αὐτοῖς ἀνέμου, κατεδίωξαν τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ὑπεχρέωσαν νὰ ἐκπλεύσωσιν ὅλαις δυνάμεσι τοῦ εἰς ὃν εἶχον εὑρεθῇ πορθμοῦ· ἐν δὲ τῇ φυγῇ ταύτῃ, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς οὐριοδρομῶν ἐπλησίασε, τέσσαρα πυρπολικὰ ὡς βραδυκίνητα τὰ ἐγκατέλειψαν· οἱ ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν λέμβων των διεσώθησαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πλοίων, ἀφοῦ ἥναψαν πῦρ εἰς τὰ πυρπολικὰ ὅπως καῶσιν· ἀλλ' ἀτυχῶς μόνα τὰ τρία ἐκάησαν, τοῦ δὲ τετάρτου προφθάσαντες οἱ ἐχθροὶ ἔσβυσαν τὸ πῦρ καὶ τὸ ἐκυρίευσαν· τὴν ἐπιοῦσαν 13 Ἰουλίου, ὁ μὲν τουρκικὸς στόλος κατεῖχε τὴν αὐτὴν θέσιν του τῆς προτεραίας, ὁ δ' ἑλληνικὸς εὑρέθη μεταξὺ Καλύμνου καὶ Καραμανίας,

καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ προσωρμίσθη εἰς τὸν Γέροντα, τρικυμίας ἐπελθούσης τὴν νύκτα ἐκείνην, μέρος δὲ εἰς τὴν νῆσον Κάλυμνον· ἕνδεκα δὲ Σπετσιωτικὰ πλοῖα, λοξοδρομοῦντα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μεταξὺ Γέροντος καὶ Γαδουρονησίου, ἦλθον τὴν 14 καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς Σάμον, ὅπου εὗρον καὶ τὴν αὐτὴν Γαλλικὴν φεργάταν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ λοιπὸς Ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὰς τρεῖς ἀκολούθους ἡμέρας, καθ' ἃς οὐδὲν ἀξιοσημείωτον συνέβη. Τὴν 18, ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐτέθη πάλιν εἰς κίνησιν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, καὶ πλέων πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, προσδιώρισε καὶ τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ἔμελλον ν' ἀποτελέσωσι τὰ πληρώματα τῶν νεοπαρασκευασθέντων πυρπολικῶν, κατ' αἴτησιν τῶν ναυάρχων. Τὴν 19, ἅπας ὁ στόλος διημέρευσε πλησίον τῆς Καλύμνου, τὴν δὲ 20 ἔμαθεν ἀπὸ Σαμιακὸν πλοιάριον, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς, ἀφήσας παρὰ τὴν Κάσσον, ὡς προφυλακήν του μίαν φεργάταν, ἔπλευσε πρὸς τὴν Ῥόδον. Τὴν 22 τοῦ μηνὸς τὸ ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Σωτηρίου Σπετσιώτην πλοῖον, ἰδὸν μακρόθεν τουρκικὸν πλοιάριον, τὸ κατεδίωξεν, οἱ δ' ἐν αὐτῷ τοῦρκοι, φεύγοντες ἵνα σωθῶσι, τὸ ἔρριψαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἀποβάντες ἐπ' αὐτῆς, ἐπροστάτευον τὸ πλοιάριόν των ψιλοῖς ὅπλοις ἐναντίον τῆς Σπετσιωτικῆς λέμβου, τῆς ἀποσταλείσης πρὸς κυρίευσιν αὐτοῦ. Πλὴν οἱ τῆς λέμβου κατώρθωσαν τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ ἐχθρικοῦ πλοιαρίου, εἰς ὃ εὑρέθησαν καὶ ἐπιστολαὶ ἐκ Κρήτης πρὸς τὴν Πύλην, περιγράφουσαι τὴν ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν καὶ τὰς προόδους αὐτῶν. Τὴν 23 ἅπας ὁ στόλος προσωρμίσθη εἰς Κάλην, ἐρημόνησον τῆς Νισσύρου, ὅπου τρεῖς πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ὁ Παναγιώτης Μπότασης, ὁ Ἀνδρέας Χ. Ἀναργύρου καὶ ὁ Θεόδωρος Μέξης, καὶ τέσσαρες ἄλλοι ἐξ Ὑ-

δρας ἔφθασαν, ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Δημήτριον Λάμπρου ἢ Λεωνίδαν πολεμικοῦ πλοίου ὁ Λεωνίδας, εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον, καὶ ἀναγγείλαντες τὴν ἀκροσφαλῆ θέσιν τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ φρουρίου Μονεμβασίας, ἔπεισαν τοὺς πλοιάρχους καὶ τὰ πληρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου νὰ ἐμμείνωσιν ἀκόμη ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Σάμου ἐκστρατείαν των ταύτην, διότι λόγος διέτρεχεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια, ἀφοῦ ὁ τουρκικὸς στόλος δὲν ἐφαίνετο ἐπιτιθέμενος. Τὴν 24 Ἰουλίου ἡνώθησαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ ἓξ πλοῖα Κασσιωτικὰ καλῶς ὡπλισμένα.

Ὁ δὲ ὀθωμανικὸς στόλος, ἑνωθεὶς εἰς Ῥόδον μετ' ἄλλων δεκατεσσάρων αἰγυπτιακῶν πολεμικῶν πλοίων, ἐξ ὧν μία μὲν φεργάτα, τὰ δὲ λοιπὰ κορβέτα καὶ βρίκια ὑπὸ τὸν Αἰγύπτιον ναύαρχον, Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρ, καὶ συμποσούμενος ἐν ὅλῳ εἰς τριακονταπέντε πολεμικά, φέροντα καὶ ὀκτακοσίους Ἀλβανοὺς στρατιώτας, ἐξέπλευσε τῆς Ῥόδου τὴν 25 ἢ 26 Ἰουλίου, ὁδεύων πρὸς ἄρκτον, καὶ τὴν 29 συνηντήθη μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ μεταξὺ Νισσύρου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Κρήτης Καβο-κρίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἑλληνικὸς ἦτο διεσκορπισμένος, οἱ ἐχθροὶ ἐδίωξαν ἔνια τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἐξ ὧν τρία μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ καὶ τῆς γολέτας τοῦ Τομπάζη, μείναντα μόνα εἰς ἄκραν νηνεμίαν, εὑρέθησαν εἰς μέγαν κίνδυνον. Ἀλλ' οἱ μὲν τοῦ πυρπολικοῦ, καύσαντες αὐτό, κατέφυγον ἐπὶ τῶν ἄλλων πλοίων, ἡ δὲ γολέτα φεύγουσα διεσώθη, καίτοι ἱκανὰς ὥρας διωκομένη ὑπὸ ἐχθρικῆς φεργάτας· τὰ δὲ προσήνεμα ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπέστειλαν τὰς λέμβους των πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων τριῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ῥυμουλκηθέντα ὑπὸ τῶν λέμβων, διέφυγον καὶ αὐτὰ

ἐπὶ τέλους τὸν κίνδυνον, ἀφοῦ ὅμως ὑπέστησαν ἱκανῶν ὡρῶν πόλεμον. Τὴν ἐπιοῦσαν μέρος μὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου προσωρμίσθη εἰς τὴν νῆσον Λέρον, μέρος δὲ αὐτοῦ διευθύνθη εἰς Σάμον, ὅπου τὴν 2 Αὐγούστου ἠγκυροβόλησεν εἰς Κολωνὸν καὶ ἅπας ὁ λοιπὸς Ἑλληνικὸς στόλος. Οὐδὲν μετὰ ταῦτα ἀξιοσημείωτον συνέβη, διότι ὁ Τουρκο-αιγυπτιακὸς στόλος, βλέπων ματαιωθέντας τοὺς κατὰ τῆς Σάμου σκοπούς του, διευθύνθη πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνῷ δὲ ὁ Ἑλληνικὸς διέμενεν εἰσέτι εἰς Σάμον, ἦλθεν ἐκ Πάτμου ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὅστις, εὐλογήσας αὐτοπροσώπως ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πληρώματα, ἐνέπλησε μεγάλης χαρᾶς καὶ ἐλπίδος τοὺς ναυτικοὺς ἅπαντας, οἵτινες, ἀσπασθέντες τὴν σεβασμίαν αὐτοῦ δεξιὰν, ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν τὴν 9 Αὐγούστου καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὰ περὶ τῶν ἀποκεκλεισμένων φρουρίων τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ Πελοποννήσιοι Τοῦρκοι, καταπτοηθέντες διὰ τὸ ἀνέλπιστον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς ἣν ἔδιδον χαρακτῆρα σοβαρώτερον ἀφ' ὅ,τι πραγματικῶς εἶχεν, ἐγκαταλείψαντες τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς γεννήσεώς των, κατέφυγον ἅπαντες, ὅπως σωθῶσιν, εἰς τὰ φρούρια, οἱ μὲν εἰς τὴν Πύλον (Νεόκαστρον), οἱ δὲ εἰς τὰ τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἄλλοι εἰς τὴν Μονεμβασίαν, καὶ ἄλλοι πάλιν εἰς τὴν Τρίπολιν καὶ τὸ Ναύπλιον· ἡ δὲ συῤῥοὴ πολλῶν ἀνθρώπων εἰς ἓν φρούριον καλῶς μάλιστα πολιορκούμενον, δὲν ἐβράδυνε νὰ προξενήσῃ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τροφῶν. Οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Μονεμβασίας ἐπολιορκήθησαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως διὰ ξηρᾶς μὲν ὑπὸ διαφόρων Ἑλληνικῶν σωμάτων, δηλαδὴ ὑπὸ Μανια-

τῶν μὲν τετρακοσίων περίπου ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Δημήτριον Τσιγκουράκον, Τσανετάκην Γρηγοράκην, Παναγιώτην Κοσσονάκον καὶ Ἰωάννην Κατσούλην, ἐστρατοπεδευμένων ὄντων εἰς τὰ περιβόλια καλούμενα, καὶ ὑπὸ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς καὶ τῶν Λακώνων πεντακοσίων περίπου ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Γεωργάκην Μιχαλάκην καὶ Θεόδωρον Γούλελον, ἀμφοτέρους ἐκ Λεωνιδίου, καὶ τὸν Γεωργάκην Π. Δρίβαν ἐκ Κρεμαστῆς· διὰ θαλάσσης δὲ ὑπὸ τῶν προμνημονευθέντων τεσσάρων Σπετσιωτικῶν πλοίων τοῦ Γ. Πάνου, Ἠλ. Θερμιστώτου, Ἀναγνώστου Κυριακοῦ καὶ Γεωργ. Κλίσσα, τὰ ὁποῖα, παρεκτὸς τῶν κατὰ θάλασσαν κατὰ τοῦ φρουρίου πολυμόχθων ἐργασιῶν των, ἀποβιβάσαντα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ πεντήκοντα ἄνδρας, ἐσχημάτισαν μετὰ καὶ ἄλλων ἐθελοντῶν ἐκ Σπετσῶν ἴδιον στρατόπεδον, κτίσαντες δὲ καὶ κανονοστάσιον ἐκ βαρέων πυροβόλων, ἐξαχθέντων ἐκ τῶν πλοίων, ἐπυροβόλουν ἀδιακόπως κατὰ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ. Ἡ τῶν θαλασσινῶν τακτικὴ πολιορκία κατέπληξε τοὺς Τούρκους, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἐπαρηγοροῦντο ὁπωσοῦν ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι τὸ κίνημα τοῦτο ἦτον ἴσως κλέπτικον· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται σπουδαίως περὶ τῆς τύχης των. Περιφρονοῦντες ὅμως τοὺς κατὰ ξηρὰν πολιορκητάς, οὓς μέχρι τῆς χθὲς ἀκόμη βαρβάρως ἐτυράννουν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ δεσποτικῇ αὐτῶν ἀλαζονείᾳ δὲν ἔπαυον ἀκόμη νὰ θεωρῶσι δούλους των, προὐκάλεσαν πλαγίως, διά τινος Μεχμὲτ-ἀγᾶ Μολλᾶ Σουλεϊμάνογλου, τὴν μετ' αὐτῶν συνέντευξιν τῶν Σπετσιωτῶν, γράψαντες κοινῶς πρός τε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμοῦ Γεώργιον Πάνου, καὶ τὸν ἐν Σπέτσαις τότε διατρίβοντα Ἀναστάσιον Ἀνδροῦτσον. Ἀλλ' ἐκ τῆς

παρατάσεως τῆς πολιορκίας φαίνεται, ὅτι οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερεν ἡ συνέντευξις αὕτη.

Ἐκτὸς τῶν πλοίων, οἱ ναυτικοὶ εἶχον κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰς κίνησιν δύο καλῶς ὡπλισμένας λέμβους, αἵτινες, περιπολοῦσαι πολὺ πλησίον τοῦ φρουρίου εἰς τὴν παραλίαν, ἐπρόσεχον μήπως οἱ πολιορκούμενοι κάμωσι διὰ τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των πλοιαρίων θαλασσίαν τινὰ ἔξοδον. Καὶ ἀληθῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τοῦρκοι, καιροφυλακτήσαντες νύκτα τινὰ σκοτεινοτάτην, ἐπέβησαν ἐπὶ πλοιαρίων, ἵνα ἀποβῶσιν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς μεγάλης ξηρᾶς, καὶ αὐτοὶ μὲν νὰ ἐπιπέσωσιν αἴφνης ἐκ νώτων κατὰ τῶν πολιορκητῶν, οἱ δ' ἐν τῷ φρουρίῳ, δι' ἐξόδου ἐφορμήσωσι κατὰ μέτωπον, καὶ οὕτως ἐπιφέροντες σφαγὴν καὶ τρόμον εἰς τοὺς πολιορκητὰς, νὰ διαλύσωσι τὴν πολιορκίαν. Ἀλλ' αἱ Ἑλληνικαὶ λέμβοι, ἐννοήσασαι τὴν ἐπιχείρισιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν, πλὴν μόνα τὰ πλοιάριά των ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσιν εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν, διότι οἱ Τοῦρκοι, προφθάσαντες, ἀπέβησαν καὶ κατέλαβον τὸ μέρος Λιμιωνάρια καλούμενον. Τὴν αὐτὴν δὲ νύκτα ἡ μία τῶν περιπόλων λέμβων, ἐπιστρέψασα ἀμέσως, ἔδωκε τὴν εἴδησιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, ἵνα λάβωσι προφυλακτικὰ μέτρα ἕωσοῦ ἐπέλθῃ ἡ ἀκόλουθος ἡμέρα. Τὸ δὲ πρωῒ τῆς ἐπιούσης, οἵ τε ναυτικοὶ, ἐπὶ κεφαλῆς των ἔχοντες τὸν Ἀντώνιον Ι. Πάνοζαν Σπετσιώτην, καὶ οἱ τῆς ξηρᾶς, ἐκίνησαν κατὰ τῶν ἀποβάντων εἰς τὴν παραλίαν Τούρκων. Ἡ θέσις, ἣν εἶχον καταλάβει οἱ Ὀθωμανοὶ, ὑψηλὴ οὖσα, ἦτον ὀχυρά· ἀλλ', ἐπιπεσόντες οἱ Ἕλληνες ὁρμητικῶς, ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, καὶ διασκορπισθέντας τοὺς ἐφόνευσαν ἅπαντας· ἐφονεύθησαν δὲ

καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην δύο, ὁ μὲν ναυτικὸς, Βλαχονικόλας καλούμενος, ὁ δ' ἕτερος Σπαρτιάτης· ἠρίστευσε δὲ ὁ Ἀναστάσιος Ἀρβανίτης Σπετσιώτης, ἀνὴρ πολὺ ὠκύπους καὶ γενναῖος (α).

Τὴν 15 Ἰουλίου οἱ ναυτικοὶ Σπετσιῶται, παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν ἑκατὸν Λάκωνας καὶ εἴκοσιν ἐπαρχιώτας μετὰ τοῦ Σπαρτιάτου Δημ. Κατσούλη, ὥρμησαν μὲ τὰς λέμβους των κατὰ τοῦ προστατεύοντος τὴν ἑνοῦσαν τὸ φρούριον μετὰ τῆς μεγάλης ξηρᾶς γέφυραν Πύργου, καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἓξ Ἕλληνες, ἐκυρίευσαν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἐστέρησαν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ ὕδατός τινος ποσίμου, ὅπερ ἐκεῖθεν ἐλάμβανον. Μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο, οἱ Μονεμβασῖται Τοῦρκοι, ἀπελπισθέντες πλέον, ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ συνθήκῃ τοῦ νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον καὶ τὰ ὅπλα των εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὗτοι δὲ νὰ μετακομίσωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἤθελον προκρίνει, φέροντας μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ἐνδύματά των. Ἐζήτουν προσέτι καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Ὑψηλάντου ἀποστολὴν ἀνδρός τινος διασήμου, πρὸς πλειοτέραν ἐγγύησιν τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν συνθηκῶν, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπεστάλη εἰς Μονεμβασίαν παρὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου καὶ τῶν κατὰ τὴν Τριπολιτσᾶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ γενικοῦ τῶν Ἑλλήνων στρατοπέδου, ὁ Κ. Καντακουζηνός.

(α) Ὁ Πρωτοσύγκελλος Φραντσῆς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του, Τ. Α', σελ. 421, ἄλλως ἐξιστορεῖ ταῦτα. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν ἀπαραλλάκτως τὸ περὶ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἁλώσεως Μονεμβασίας ἡμερολόγιον τοῦ αὐτόπτου πλοιάρχου Ἠλία Θερμισιώτου.

Οἱ Τοῦρκοι τῆς Μονεμβασίας ἐστασίαζον ἀναμεταξύ των, διότι οἱ μὲν ἀδύνατοι δεινότερα πάσχοντες ἐκ τῆς πείνης, ἤθελον νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας μίαν ὥραν ἀρχήτερα, οἱ δὲ ἰσχυρότεροι (α), κατέχοντες τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἔχοντες ὀλίγας ἀκόμη τροφάς, ἤλπιζον ἡμέραν παρ' ἡμέραν βοήθειάν τινα ἐξωτερικήν· τέλος πάντων, ἐπειδὴ

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν,

ἡ θέλησις τῶν πολλῶν ὑπερίσχυσε διὰ τῆς βίας, καὶ ἀποσταλέντων εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἠλία Θερμισιώτου ὡς ναυτικοῦ, καί τινος ἄλλου ἐκ μέρους τοῦ Α. Καντακουζηνοῦ, καὶ ληφθέντων ὁμήρων ὀθωμανῶν ἐπὶ τῶν πλοίων, μὴ ἐμπιστευομένων τῶν τούρκων εἰς τοὺς τῆς ξηρᾶς, ὑπεγράφησαν αἱ συνθῆκαι παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἔχουσαι οὕτως· «Οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς Ἕλ-
» ληνας τὰ ὅπλα των ἐν γένει, μήτε δὲ μαχαιρίδιον νὰ
» μείνῃ εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ κόπτωσι τὸν ἄρτον των. Μὲ ἴ-
» διά των χρήματα νὰ πληρώσωσιν εἰς τὰ πλοῖα τὸν ναῦ-
» λον διὰ τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν μεταφοράν των. Ὅλα τὰ
» λοιπὰ πράγματά των νὰ μείνωσιν εἰς τὴν ἰδίαν των χρῆ-
» σιν καὶ ἐξουσίαν. Νὰ παραδώσωσι δὲ καὶ ὅσον τάχιον
» εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ φρούριον.»

Τούτων γενομένων παρεδόθη τὸ φρούριον εἰς τὸν Α. Καντακουζηνόν, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὴν 23 Ἰουλίου, καὶ ἠνοίγησαν αἱ πύλαι τοῦ φρουρίου εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες προπορευομένων τῶν ἱερέων ἐν στολῇ,

(6) Ἡ θηριωδία τῶν Μονεμβασιτῶν τούρκων ἦτο παροιμιώδης.

επομένων δὲ τῶν ναυτικῶν, καὶ κατόπιν τούτων τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Λακώνων Γεωργάκη Μιχαλάκη, καὶ μετὰ τοῦτον, τῶν Σπαρτιατῶν ἀρχηγῶν Τσιγκουράκου, Τσανετάκη καὶ Κοσσονάκου ἦλθον μέχρι τῆς πύλης τοῦ φρουρίου. Ὁ Ὀθωμανὸς φρούραρχος, ἀκολουθούμενος καὶ παρ' ἄλλων ἐπισήμων Ὀθωμανῶν, καὶ φέρων τὴν Ὀθωμανικὴν σημαίαν κατεστραμμένην, καὶ ἐπὶ δίσκου τινὸς μίαν μάχαιραν καὶ τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου, παρέδωκεν αὐτὰ εἰς χεῖρας τοῦ Α. Καντακουζηνοῦ (α).

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ Ἕλληνες ἔγιναν κύριοι τοῦ φρουρίου, πανηγυρίσαντες τὴν ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασίν των διὰ τῆς ἀναρτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας, χαιρετηθείσης καὶ ἐκ τοῦ φρουρίου καὶ ἐκ τῶν πλοίων διὰ πολλῶν κανονοβολισμῶν. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐπιβιβασθέντες οἱ

(α) Ὁ Καντακουζηνὸς, ἀναγγέλλων τὸ γεγονὸς τοῦτο πρὸς τοὺς Σπετσιώτας, ἔγραφεν αὐτοῖς αὐθημερὸν τὰ ἑξῆς·

« Μετὰ τοὺς ἀδελφικούς μου ἀσπασμοὺς, σπεύδω νὰ σᾶς φα-
» νερώσω τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν, ὅτι σήμερον γινόμεθα κύριοι
» τοῦ κάστρου τῆς Μονεμβασίας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ τιμίου
» σταυροῦ. Αἱ συνθῆκαι ἔγιναν πρὸς ὄφελός μας, διότι οἱ ἀγάδες
» ἠναγκάσθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τῆς δευτέρας τάξεως νὰ τὰς
» ὑπογράψουν. Εἴθε ἡ βοήθεια τοῦ ἐσταυρωμένου νὰ στήσῃ ὀγλή-
» γωρα, καθὼς ἐλπίζομεν, τὰς ἐθνικάς μας σημαίας καὶ ἐπὶ τῶν
» λοιπῶν κάστρων τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν εὐκο-
» λώτερον νὰ κατατροπώσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸν τύραννον. Ὑγι-
» αίνετε, γενναῖοι Σπετσιῶται, καὶ θριαμβεύετε μονομαχοῦντες
» κατὰ τῶν τυράννων.» Α. Καντακουζηνός.

Ἐκ τοῦ Κάστρου Μονεμβασίας 23 Ἰουλίου 1821.

(Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν).

Τοῦρκοι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐπὶ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων τοῦ Ἀναγν. Κυριακοῦ, Ἠλία Θερμισιώτου καὶ Γεωργίου Κλίσα, μετεκομίσθησαν ἀβλαβῶς καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς των εἰς τὴν κατὰ τὴν Σάμον Κασσονήσι λεγομένην νῆσον, ὅπου εἰδοποιηθέντες περὶ τούτου οἱ ἐν Ἐφέσῳ τοῦρκοι, ἔπεμψαν αὐστριακόν τι πλοῖον τρικάταρτον, τὸ ὁποῖον παρέλαβεν ἅπαντας τοὺς τούρκους, φέροντας μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ πράγματά των· οἱ Μονεμβασῖται τοῦρκοι εὐγνωμονοῦντες, ὁμολογοῦσι μέχρι σήμερον, ὅτι οἱ Σπετσιῶται ἐξετέλεσαν τὰ τῆς συνθήκης μετὰ θρησκευτικῆς ἀκριβείας· ἀλλὰ φύσει βάρβαροι καὶ αἱμοχαρεῖς, ἅμα πατήσαντες τὸ ἔδαφος τῆς Σμύρνης, ὥρμησαν θηριωδῶς ἐντὸς τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ εὐρυχώρου ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, καὶ κατέσφαξαν ἀνηλεῶς ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ προσευχομένων, πλείονας τῶν τετρακοσίων χριστιανῶν ἄνευ διακρίσεως γένους ἢ ἡλικίας.

Ἡ ἅλωσις τοῦ παρὰ πάντων λογιζομένου ἀπορθήτου τούτου φρουρίου μεγίστην ἀναμφιβόλλως εἶχε τὴν βαρύτητα εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, διότι καὶ τὸ θάῤῥος τῶν μέχρι χθὲς δούλων Ἑλλήνων ἀνώρθωσε, καὶ πολλὴν πολεμικὴν ὕλην καὶ ὅπλα εἰς τοὺς ἐνδεεῖς ἕλληνας στρατιώτας ἐπρομήθευσε, καὶ τοὺς τούρκους τῶν λοιπῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων καὶ φρουρίων ἐντελῶς ἀπεθάῤῥυνε, καὶ πολλὴν βεβαίως ὑπόληψιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν ἐν Εὐρώπῃ ἐπροξένησεν.

Εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Ναυπλίου ἤρχισε νὰ γίνεται τακτικώτερος μετὰ τὴν ἐξ Ἄργους ἀναχώρησιν τοῦ Κεχαγιά-μπεη· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ διὰ θαλάσσης πολιορκοῦντα πλοῖα εἶχον προσωρινῶς ἐπιστρέψει εἰς Σπέτσας πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων

τροφῶν καὶ πρὸς ἀνανέωσιν τῶν πληρωμάτων (α), οἱ Ναυπλιεῖς τοῦρκοι κατάλληλον εὑρόντες τὴν εὐκαιρίαν, ἐξῆλθον τοῦ φρουρίου εἰς τὰς πεδιάδας πρὸς συγκομιδὴν γεννημάτων, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς χριστιανούς, ὅσοι εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως· ἀλλ' ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀρσένιος, ὁ Στάϊκος, ὁ Τσόκρης, ὁ Χελλιώτης, ὁ Μαλοκίνης καὶ λοιποὶ ὁπλαρχηγοὶ Ἕλληνες, ἐπιπεσόντες κατ' αὐτῶν τοὺς ἐδίωξαν μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ φρουρίου, ἐλευθερώσαντες καὶ τοὺς χριστιανούς, καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ ὅλα τὰ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ φρουρίου χωρίοις γεννήματα, ὅπως στενοχωρηθῶσιν ἔτι μᾶλλον οἱ τοῦρκοι ἐκ τῆς πείνης. Πλὴν τὸ κακὸν ἔγινεν ἐκ θαλάσσης, διότι πλοῖόν τι ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν, εὑρὸν τὴν εἰς Ναύπλιον ὁδὸν ἐλευθέραν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, (καὶ εἰς τοῦτο δὲν ἔλειψε βεβαίως καί τις προδοσία) προσωρμίσθη ἐκεῖ αἰφνιδίως περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου, καὶ ἐπεσίτισε τοὺς Ναυπλιεῖς ἀπὸ ἱκανὰς τροφάς.

Τὸ πολεμικὸν τοῦτο λάθος ἰδόντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ἔπεμψαν εὐθὺς πρὸς νέον στενότερον ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου ὀκτὼ πλοῖα ὑπὸ τοὺς Μανουὴλ Δ. Λαζάρου, Ἰωάννην Σάντου, Ἰωάννην Μαθιοῦ, Ἀντώνιον Δρίτσαν, Νικόλαον Γ. Κούτσην (ἐπὶ τοῦ πλοίου Ἀγαμέμνων τῆς Μπουμπουλίνας) Δημήτριον Α. Σχλιάν, Νικό-

(α) Ἦτον ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν αὐστηρὰ ὑπὸ τῶν πλοιάρχων πειθαρχία, ἀφοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ τῶν Σπετσῶν ὡς καὶ ἐν Ὕδρᾳ, μόλις οἱ Πρόκριτοι κατώρθωσαν διὰ συχνῶν ἐράνων καὶ συνεισφορῶν νὰ κορέσωσι τῶν ἀφηνιασάντων ναυτῶν τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ νὰ προλάβωσι τὴν πλήρη ἀναρχίαν ἢ τρομοκρατίαν.

λαον Σόρμαν καὶ Α. Α. Ἀναργύρου· ἔκτοτε δὲ ὁ θαλάσσιος ἀποκλεισμὸς τοῦ φρουρίου ἐξηκολούθησε τακτικός, μὴ διαλυθείς, εἰμὴ ὅταν ἔπεσε τὸ φρούριον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Μετ' οὐ πολὺ καὶ ἄλλο πλοῖον μαλτέζικον, ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν, ἐπειράθη νὰ ἐφοδιάσῃ ἀπὸ τροφὰς τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ συλληφθὲν παρὰ τοῦ διευθύνοντος τὸν ἀποκλεισμὸν Μανουὴλ Δ. Λαζάρου, ἀπεστάλη εἰς Ἑρμιόνην, ἕδραν τότε τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐκεῖ συναινέσει τοῦ κατὰ τὴν Μεσόγειον ἄγγλου Μοιράρχου Ἀμιλτῶνος (α) τὰς μὲν ἐν τῷ πλοίῳ τροφὰς καὶ ἄλλα εἴδη δημεύσασα παρέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τὸ

(α) Ἡ ἐν Τροιζῆνι Γ'. τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴ Συνέλευσις θέλουσα νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸν γενναῖον τοῦτον φιλέλληνα τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καθ' ὅλον τὸν ἱερὸν ἀγῶνα φιλάνθρωπα αἰσθήματα καὶ τὰς φιλελληνικωτάτας συμβουλὰς αὐτοῦ, ἀπηύθυνεν αὐτῷ τὴν 5 Μαΐου 1827 ἐπίσημον εὐχαριστήριον. (ἔπιθι συλλογὴν Α. Ζ. Μάμουκα τόμ. 8 σελ. 68—69, ἔγγραφον τῆς Συνελεύσεως ὑπ' ἀριθ. 168). Παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀπόσπασμα τῆς πλήρους εὐγενῶν αἰσθημάτων ἐπιστολῆς, ἣν ἔγραφον εἰς τὸν Ἀμιλτῶνα τοῦτον περὶ τῶν Ἑλλήνων ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ· «Ἐν ὅσῳ ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας συμβαδίζει » μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς παγκοσμίου ἠθικῆς, μένε ὅθι ἐτάχθης, πλη» σίον λαοῦ γενναίου καὶ ἀναξιοπαθοῦντος· ἄλλως αἴτησον τὴν » ἀντικατάστασίν σου καὶ ἐλθὲ ὅπου καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ κλαύσωμεν » ὅλοι ὁμοῦ τὴν τύχην τοιούτων ἡρώων, ἂν δὲν δυνάμεθα ἄλλως » νὰ τοὺς βοηθήσωμεν ». (Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. — καὶ Ἀναργύρ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 124.

δὲ πλοῖον ἀφῆκεν ἐλεύθερον, πληρώσασα εἰς τὸν πλοίαρχον καὶ τὸν συμπεφωνημένον ναῦλόν του.

Τότε οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν θέλοντες νὰ περιβάλωσι μὲ τὸν ἁρμόδιον χαρακτῆρα καὶ μὲ ὅλους τοὺς νομίμους τύπους τὰ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολεμικὰ κινήματά των, εἰς τὰ ὁποῖα Εὐρωπαϊκαί τινες Κυβερνήσεις, ἐχθρικῶς διακείμεναι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, οὐ μόνον πειρατικὸν χαρακτῆρα ἀπέδιδον, ἀλλὰ καὶ ἐμπόδια οὐκ ὀλίγα πολλάκις παρενέβαλλον, συνέταξαν διακήρυξίν τινα Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ γεγραμμένην καὶ φέρουσαν τὴν σφραγῖδα τοῦ κοινοῦ τῆς νήσου, καὶ διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἐν εἴδει Διπλώματος, ἐφωδίαζον ἅπαντα τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῆς νήσου, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀναγνωρίζωνται ὡς τοιαῦτα, ἐν πάσῃ περιστάσει, καὶ παρὰ τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν οὐδετέρων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων.

Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφον.

« *Ἐν ὀνόματι Θεοῦ Παντοκράτορος.*

» Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος βεβαρημένον πλέον νὰ ἀναστενάζῃ ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον τέσσαρας περίπου αἰῶνας καταθλίβεται ἐπονειδίστως, τρέχει μὲ γενικὴν καὶ ὁμόφωνον ὁρμὴν εἰς τὰ ὅπλα διὰ νὰ κατασυντρίψῃ τὰς βαρείας ἁλύσους τὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων Μωαμεθανῶν περιτεθείσας εἰς αὐτό· τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς ἐλευθερίας ἀντηχεῖ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία ἀναφλέγεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πολύτιμον τοῦτο δῶρον τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ ἀπωλεσθῇ εἰς τὸν ὑπὲρ τούτου ἀγῶνα.

» Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σπετσῶν δὲν θέλουσι νὰ μείνωσιν ὀλιγώτερον πρόθυμοι εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶ-

» να, ἀλλὰ καταφρονοῦντες πάντα κίνδυνον διὰ νὰ κατα-
» στρέψωσι τοὺς τυράννους των, θέλουν μεταχειρισθῆ τὸ
» μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις τῆς τοπικῆς αὐτῶν θέ-
» σεως δίδει εἰς αὐτοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

» Ἡμεῖς οἱ Προὔχοντες οἱ συγκροτοῦντες τὴν Διοίκη-
» σιν τῆς νήσου ταύτης, ἐπιτρέπομεν εἰς τὸν Καπιτάνον
» . . . . . τοῦ πλοίου . . . . τὸ ὁποῖον ἔχει κανόνια . . . καὶ
» ἄλλα πολεμικὰ ψιλὰ ὅπλα, ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν,
» νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ πλοίου τούτου ὅπου ἤθελε κρίνει
» ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, καὶ νὰ
» ἐνεργῇ κατὰ τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων καὶ διὰ ξηρᾶς
» καὶ διὰ θαλάσσης, πράττων πᾶν ὅ,τι συγχωρεῖται εἰς
» νόμιμον πόλεμον, ἕωσοῦ ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία
» τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ν' ἀποκατασταθῇ μὲ στερέωσιν.

» Παρακαλοῦμεν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν θαλασσίων καὶ
» Ἠπειρωτικῶν δυνάμεων πασῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐξου-
» σιῶν, ὄχι μόνον νὰ μὴν ἐπιφέρωσι κανὲν ἐμπόδιον εἰς
» τὸ πλοῖον τοῦτο, καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἀποστολῆς
» αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸ πᾶσαν βοή-
» θειαν καὶ ὑπεράσπισιν συγχωρημένην ἀπὸ τὴν οὐδετερό-
» τητα αὐτῶν.

» Ταῦτα ἐλπίζομεν ἐκ μέρους τῆς γενναιότητος τῶν
» πολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ ἤθελεν εἶσθαι ὕβρις πρὸς αὐτά,
» ἐὰν ἀμφιβάλλωμεν, κἂν μίαν στιγμήν, περὶ τῆς προθύ-
» μου αὐτῶν εὐνοίας εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνά μας, ὅστις γί-
» νεται ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος.

» Οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες
» ἐτίμησαν τὸ ἀνθρώπινον γένος μὲ τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν
» ἀρετάς, καὶ ἐφώτισαν τὸν κόσμον, μάχονται ὑπὲρ τῆς
» ἐλευθερίας ἐναντίον εἰς τοὺς τυράννους των τοὺς βαρ-

» βάρους απογόνους του βαρβάρου Όσμάνου, τους έξολο-
» θρευτάς των επιστημών και τεχνών και έχθρους της
» ιεράς θρησκείας του Ίησού Χριστού· τίς θέλει είσθαι
» τόσον σκληρός, ώστε νά γίνη όχληρός είς την φοβε-
» ράν ταύτην περίστασίν μας, ή νά μην εύχεται υπέρ ή-
» μών; » (α)

Έξεδόθη έκ της Καγκελλαρίας των Σπετσών.
την 30 Ιουλίου 1821.

Διά τους Προκρίτους της νήσου
(Τ. Σ.) ό *Καγκελλάριος*.
Λάζαρος Γιάννη.

Οί δε τούρκοι του Νεοκάστρου, φθάσαντες και αυτοί είς έλεεινήν κατάστασιν ένεκα της πείνης, ήναγκάσθησαν έπι τέλους νά κλίνωσι τόν αύχένα και νά παραδοθώσιν είς τους Έλληνας διά συνθηκών· έξ όλων όμως των πολιορκητών είς μόνα τα Σπετσιωτικά πλοία ένεπιστεύοντο την τύχην των και ούτοι. Όθεν μετά προηγηθεΐσαν συνεννόησιν, υπεγράφη συνθήκη παραδόσεως υπό των πολιορκητών και των πολιορκουμένων έπι ταΐς αύταΐς βάσεσι της μετά των Μονεμβασιτών πρό μικρού γενομένης όμοίας, και έπι τη ρητή αίτήσει των πολιορκουμένων, απεστάλη πρός αυτούς παρά των ναυτικών ό Βασίλειος Φώτιος (β) διατελών

(α) Άρχ. Δήμ. Σπετσών.

(β) Ό γνωστός δηλαδή ώς διατελέσας έπι πολλά έτη κεντρικός ταμίας, όστις άμα έκραγείσης της έπαναστάσεως, ήλθεν έξ Ευρώπης μετά της γηραιάς μητρός του είς Πύλον, έμεινεν έντός του πλοίου Ναυέτας του Ν. Μπότασση, καθ' όλην την πολιορκίαν, φανείς μεν χρησιμεύων ώς γραμματεύς, ή δε γενναία μήτηρ αυτού ένθαρρύνουσα διά της παρουσίας της τους πάντας και έ-

γραμματεὺς ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Νικολάου Μπόταση. Εἰς τοῦτον πρῶτον παρέδωκαν οἱ Ὀθωμανοὶ τὴν τοῦ φρουρίου σημαίαν καὶ τὰς κλεῖς, ἀνοίξαντες εἰς τοὺς ναυτικοὺς τὴν πύλην τῆς θαλάσσης, καὶ ἀκολούθως τὴν ἐπιοῦσαν 7 Αὐγούστου, ἀνοίξαντες καὶ τὰς ἄλλας τοῦ φρουρίου πύλας εἰς τοὺς πολιορκητὰς τῆς ξηρᾶς, ἐν οἷς καὶ ὁ Μεθώνης Ἀρχιερεύς. Παρέστη δὲ εἰς τὴν παραλαβὴν καὶ ὁ Γεώργιος Τυπάλδος, ἀποσταλεὶς πρὸς τοῦτο ἐκεῖ παρὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Τοῦρκοι μετέβησαν ὡς διετάχθησαν ἐπὶ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι πρὸς ἐπιβίβασιν ἐπὶ τῶν πλοίων· πλὴν αἱ συνθῆκαι δὲν ἐξετελέσθησαν δυστυχῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ δυστυχεῖς τοῦρκοι μείναντες ἄσιτοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, οἱ μὲν ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης, οἱ δὲ ἔγιναν θῦμα τοῦ φανατισμοῦ τινων Ἑλλήνων, πρώτου δόντος τὸ παράδειγμα ἀνδρὸς κληρικοῦ, φέροντος οὐκ ἄσημον χαρακτῆρα.

Καὶ κατὰ τοῦ φρουρίου τούτου τοῦ Νεοκάστρου, οἱ Σπετσιῶται προσήνεγκον εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος οὐκ ὀλίγας θυσίας, διότι παρεκτὸς τῶν δύο πολεμικῶν πλοίων τοῦ Μπότασῃ καὶ Ἀνδρούτσου, τὰ ὁποῖα ἀδιαλείπτως ἐνεκαρτέρησαν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν παρευρέθησαν ἀείποτε ἀπ' ἀρχῆς, μία καλῶς ὡπλισμένη τράτα τοῦ Ἰωάννου Τρατωλοῦ (α) καὶ μία ὡσαύτως ὡπλισμένη τρεχαντῆρα τῶν

παυξάνουσα τὴν εὐπρέπειαν τοῦ πλοίου τούτου, εἰς ὃ πολλάκις προσήρχοντο οἱ τοῦ στρατοπέδου προϊστάμενοι καὶ εὕρισκον περιποίησιν καὶ ἀνάπαυσιν.

(α) Ἴδε Διανεμητ. Πίνακα τῶν ναυτ. χορηγημάτων Σπετσῶν τῆς 10 Ἰουλίου 1856, εἰς αὔξοντα ἀριθμὸν πλοίων 42.

ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Παντελῆ Κιρκιλίτσιδων (α). Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἀδελφοὶ περιπολοῦντες νυχθημερὸν μὲ τὴν τρεχαντῆράν των ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, ὡς καὶ ἡ τράτα, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μὴν ἀφήσωσιν οὐδὲν πλοῖον ἢ πλοιάριον νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ φρούριον καὶ κομίσῃ τροφὰς εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἰδόντες τὴν νύκτα τῆς 22 πρὸς τὴν 23 Ἰουλίου, πλοῖόν τι (τραβάκωλον) ὑπὸ Ἰονικὴν σημαίαν ἐκ Μεθώνης προερχόμενον καὶ σπεῦδον νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ φρούριον, γαλήνης ἄκρας οὔσης, δι' ἣν τὰ πολεμικὰ πλοῖα δὲν ἠδύναντο νὰ κινηθῶσιν, ἔτρεξαν αὐτοὶ μετὰ τῆς τρεχαντῆράς των, παρακολουθούσης καὶ τῆς τράτας καὶ τῶν λέμβων τῶν πλοίων, ὅπως κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ Ἰονικὸν νομιζόμενον πλοῖον· ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἦτο τουρκικὸν καὶ ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον κεκρυμμένοι πλέον τῶν 150 τουρκαλβανῶν καλῶς ὡπλισμένων, καὶ ἐνῷ οἱ δυστυχεῖς Σπετσιῶται τῆς τρεχαντῆρας, πλησιάσαντες ἐπειράθησαν νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς τοῦ παραβιάζοντος τὸν ἀποκλεισμὸν πλοίου, ἀνακύψαντες αἴφνης οἱ τουρκαλβανοὶ, ἐπυροβόλησαν χάλαζαν βολῶν ἐναντίον των, καὶ φονεύσαντες μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἐκπυρσοκροτήσει πολλοὺς ἐκ τῶν τῆς τρεχαντῆρας, οἵτινες ἦσαν ἕως δεκαεπτὰ, ἅπαντας δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν τῇ πενταώρῳ

(α) Ὅτε συνετάχθησαν οἱ λογαριασμοὶ τῶν χρηματικῶν θυσιῶν τῆς Ν. Σπετσῶν, αἱ χῆραι τῶν ἀδελφῶν τούτων Κιρκιλίτσιδων ἐξ ἀγνοίας καὶ ἀπειρίας δὲν ἔδωκαν τὰς ἀποδείξεις τῶν χρηματικῶν θυσιῶν των, ἕνεκα τούτου δὲ οὐδὲν ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τῶν χορηγημάτων τῆς νήσου, τὸ δὲ χείριστον ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν ἐπιζῶσαν, χορηγεῖ τέσσαρας μόνας δραχμὰς κατὰ μῆνα σύνταξιν.

διαρκεία τῆς συμπλοκῆς ταύτης ἐκυρίευσαν καὶ τὴν τρεχαντήραν αὐτὴν αἰχμαλωτίσαντες καὶ ὀκταετές τι παιδίον, Δημήτριον Κ. Ῥουμάνην ὀνομαζόμενον, τὸ ὁποῖον ἦν κεκρυμμένον ὑπὸ τὴν πρώραν τῆς τρεχαντήρας κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς· οἱ δ' ἐν τῇ τράτᾳ καὶ ταῖς λέμβοις πολὺ πλησίον καὶ οὗτοι φθάσαντες, ἅμα εἶδον τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν καὶ τὴν τύχην τῶν ἐν τῇ τρεχαντήρᾳ, ἀπεσύρθησαν μὲν κωπηλατοῦντες, ἀπώλεσαν ὅμως καὶ οὗτοι τέσσαρας φονευθέντας καὶ πολλοὺς πληγωθέντας· πλὴν καὶ οἱ ἐν τῷ ἐχθρικῷ πλοίῳ τοῦρκοι ἔπαθον ἀναμφιβόλως οὐχ ὀλιγωτέρας ζημίας, διότι ἠναγκάσθησαν καὶ ἐκεῖνοι νὰ ὑποχωρήσωσι, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ δώσωσί τι εἰς τὸ φρούριον (α).

(α) Ἡ πτῶσις τῶν φρουρίων Μονεμβασίας καὶ Νεοκάστρου, ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τοὺς Σπετσιώτας, διότι μόνη ἡ διὰ θαλάσσης ἐπίμονος πολιορκία ἔφερε τοὺς Τούρκους τῶν φρουρίων ἐκείνων εἰς ἣν περιῆλθον ἕνεκα τῆς πείνης ἐσχάτην ἀπελπισίαν. Διότι ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σ. Τρικούπης (τόμ. Β΄. κεφ. ΙΓ΄. σελ. 62) «ἀφοῦ ἐσυστήθη ὁ θαλάσσιος ἀποκλεισμός, ἤρχισαν αἱ δόναι τῶν τούρκων»· ἴδε καὶ ἐπίτ. ἱστορ. Α. Φραντζῆ Τ. Α΄. σελ. 390—392 καὶ σημειώσεις τοῦ αὐτοῦ ἐν τόμ. 3—4 σελ. 218, καὶ σημείωσιν ἡμῶν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἡμῶν σελ. 49.

Χάριν δὲ περιεργείας μεταφέρομεν ὧδε καὶ ἀπόσπασμα συγχρόνου τινὸς ᾀσματίου περὶ Νεοκάστρου, λίαν δημώδους τότε.

Καὶ τὸν Μάϊον τὸν μῆνα
Ἦλθαν Πετσιωτῶν τὰ πλοῖα
Μπόκασης καὶ Κολανδρούτσος
Σὰν ξιφτέρια τρέχουν οὕτως·
Τὴν πολιορκίαν στήνουν
Καὶ τὴν θάλασσ' ἀποκλείουν . . . .
(Α. Φραντσ. Τ. Α΄. σελ. 468).

Ἡ ἐπιτυχία τῶν ὅπλων δὲν ἔπρεπε βεβαίως οὔτε πρὸς στιγμὴν νὰ κάμῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ παραβλέψωσι τὰς ἐνεργείας ὅσας ὤφειλον νὰ καταβάλωσι πρὸς πραγματοποίησιν τῶν γενικῶν ἐκείνων μέτρων, ἐξ ὧν προσεδοκᾶτο

Εἰς τὸν Μπότασην καὶ Κολανδρούτσον παρεδόθη τὸ Νεόκαστρον, ὡς καὶ εἰς τὸν Γ. Πάνου, ὡς θαλασσινὸν ἀρχηγόν, ἡ Μονεμβασία· δὲν ἐπληγώθησαν δὲ οἱ δεκαεπτὰ τῆς τρεχαντήρας Σπετσιῶται ὡς λανθασμένως ὁ Φραντσῆς ἐν σελ. 63 ἀναφέρει, ἀλλ' ἐφονεύθησαν ἅπαντες, διὸ καὶ ἡλώθη παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ τρεχαντήρα, μόνον δὲ τὸ παιδίον ἠχμαλωτίσθη. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἄλλοι 4—5 ἐκ τῶν τῆς τράτας καὶ τῶν λέμβων, καὶ τούτου ἕνεκα ἠναγκάσθησαν καὶ αὗται νὰ ὑποχωρήσωσιν· Ἐκθέσαντες ἀλλαχοῦ ὅτι οἱ ἐν Μονεμβασίᾳ πλοίαρχοι ἐφρόντιζον περί τε τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ὅτι τὸ πλεῖστον καὶ τοῦ ἄρτου καὶ τῶν πολεμεφοδίων ἐπέμποντο ἐκ Σπετσῶν, διότι τὰ Σπαρτιατικὰ μάλιστα στρατεύματα μὴ φέροντα μεθ' ἑαυτῶν τροφάς, εἰμὴ μόνον δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἤθελον ἀναγκάζεσθαι νὰ λύωσι συνεχῶς τὴν πολιορκίαν, καὶ τότε οἱ τοῦρκοι κάμνοντες ἐκδρομάς, ἠδύναντο νὰ προμηθεύωνται τῶν ἀναγκαίων τροφῶν, περιττὸν κρίνομεν νὰ προσθέσωμεν ἄλλο τι ἐνταῦθα· ἀλλ' ἐὰν ταῦτα ἔχρῃζον καὶ ἄλλης τινὸς ἀποδείξεως χρησιμευσάτω τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἔγγραφον τῶν κατὰ ξηρὰν πολιορκητῶν τῆς Πύλου· «Πιστοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅ τε » Ἀρχιεπίσκοπος Μοθώνης καὶ λοιποὶ Ἀρχιστράτηγοι καὶ Προε- » στοί, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν ἐκ ξηρᾶς πολιορκίαν τοῦ Νεο- » κάστρου, ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν ὁποῦ ὁ φιλογενέστατος πατριώ- » της καπετὰν Νικόλαος Μπότασης, ἐξουσιαστὴς τῆς Ἑλληνικῆς » Νάβες ὁ Ἀχιλλεύς, ἐφάνη ἀπέναντι τοῦ λιμένος μας μὲ τὸ » ἓν πλοῖόν του καὶ μὲ ἐκεῖνο τοῦ καπετὰν Ἀναστάση Ἀνδρού- » τσου, ἤγουν ἀπὸ τὰς 15 Μαΐου ἀπελθόντος, ἀπὸ τότε ἡ πο-

ἡ σύμπηξις κεντρικῆς τινος καὶ μονίμου Κυβερνήσεως δυναμένης ν' ἀντιπροσωπεύῃ ὅλας συλλήβδην τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἐνεργῇ ὑπὲρ καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ σύμπαντος ἔθνους. Αἱ προσδοκίαι αὗται ἐκ μόνης γενικῆς τι-

---

» πολιορκία ἐστενοχωρήθη μεγάλως· καὶ μάλιστα ἀφοῦ, πρῶτον ἡ
» αὐθεντία του, ὕστερον καὶ ὁ Καπετὰν Ἀναστάσιος ἔβαλεν ἐδικά
» των κανόνια καὶ ἀνθρώπους εἰς τὸ νησὶ ἀπέναντι τοῦ Κάστρου
» μὲ ἐδικαῖς των μπαρούταις καὶ βόλλια· ἐξαιρέτως δὲ ὅταν ἀπὸ
» τὰς 17 Ἰουνίου ἐπέστρεψεν ἐδῶ ὁ ῥηθεὶς Κ. Ν. Μπότασης ἀπὸ
» Ἔπακτον, καὶ ἑνωμένος μὲ τὸν Κ. Ἀνδροῦτσον, ὅπου ἐδῶ ἔμει-
» νεν, ἐπολέμησαν ἀρεταῖς φοραῖς τὸν ἐχθρὸν, στενοχωρήσαντές
» τον διὰ θαλάσσης, καὶ ἐνταυτῷ ἐμποδίσαντες τὸν ἀπὸ Μοθώ-
» νην ἐχθρὸν νὰ ἔλθῃ μὲ ζωοτροφίας, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς 22
» πρὸς τὰς 23 Ἰουλίου, ὅπου ἐνῷ τὰ ῥηθέντα δύο καράβια εὑ-
» ρίσκοντο ἀραγμένα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου, οἱ ἐν Μο-
» θώνῃ ἐχθροὶ ἐπροσπάθησαν νὰ προφθάσουν εἰς τοὺς ἐν Νεοκά-
» στρῳ πολιορκουμένους τούρκους, ἓν κάτεργον φορτωμένον μὲ
» σιτηρὰ καὶ κουκκία, τὸ ὁποῖον καὶ καλὰ ἁρματωμένον, εἶχε
» μέσα ἕως 150 ἄνδρας πολεμίους, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων
» Σκοδριάνοι· εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν οἱ ἀνδρεῖοι Σπετσιῶται
» ὁμογενεῖς μας ἔδειξαν ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν ψυχήν των, καὶ μὲ
» μόνον ὀγδοῆντα ἀνθρώπους μέσα εἰς μίαν τράταν καὶ βάρκας
» μικρὰς τῶν καραβίων των, ὥρμησαν ἐνάντιον τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου
» τὸν ἐπρόφθασαν ἔξω τοῦ λιμένος καὶ ἐκρότησαν τὴν νύκτα πό-
» λεμον διὰ πέντε ὥρας ἀκαταπαύστως, φονεύσαντες τοῦ ἐχθροῦ
» ἀρκετοὺς ἀνθρώπους καὶ καταδιώκοντές τον εἰς Μοθώνην· εἰς
» αὐτὴν τὴν θαλάσσιον μάχην ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος
» οἱ κάτωθεν ἥρωες ναῦται τοῦ Κ. Μπότασῃ, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ
» Πατρὶς χρεωστεῖ μνήμην· καὶ εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ἔδειξαν οἱ
» ἴδιοι τὴν ἀνδρείαν των, ἤγουν κατὰ τὰς 13 Ἰουλίου, ξημερό-

τος τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἠδύναντο νὰ πραγματοποιηθῶσι, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κοιναὶ κατεβάλλοντο προσπάθειαι. Οἱ δὲ πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν θέλοντες τὸ ἐπ' αὐτοῖς νὰ ἴδωσι τάς τε ἐλπίδας των καὶ τὰς εὐχάς

» νοντας Κυριακή, ὅτε τὰ χαράγματα μᾶς εἰπώθη, ὅτι ἔρχονται
» ἀπὸ Μοθώνην πέντε πλοῖα ἐχθρικὰ, τὰ ὁποῖα καὶ τῳόντι ἐφάνησαν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἔξω τοῦ λιμένος μας ἕως ἑπτὰ μίλια προσέχοντες, εἰ δυνατὸν, νὰ ἐμβάσουν ἓν ἰδικόν των κότερον φορτωμένον σιτάρι καὶ κουκκία, διὰ νὰ τὸ ξεφορτώσουν εἰς τὸ κάστρον, ἀπὸ μέρους τῆς θαλασσίου πόρτας, ἐλπίζοντες οἱ ἐχθροὶ ὅτι ὄντα τὰ δύο Ἑλληνικὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἀραγμένα εἰς τὸ νησὶ Χελονάκι, δὲν ἤθελαν ἀποτολμήσει νὰ εὔγουν, φοβούμενοι τὰ κανόνια τοῦ κάστρου, καὶ μάλιστα ὅπου ὁ λιμὴν μας εὑρίσκετο κατὰ δυστυχίαν εἰς γαλήνην· ἀλλ' αὐτὰ ὅμως δὲν ἐμπόδισαν τὴν ἔξοδον τῶν καραβίων, ἀλλὰ μὲ ὅλας τὰς τοῦ ἐχθροῦ κανονίας καὶ μ' ὅλην τὴν γαλήνην εἰς τὸν λιμένα, εὐγῆκαν ὑποφέροντες ζημίαν· πλὴν τὰ πέντε ἐχθρικὰ πλοῖα ἐπρόφθασαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς Μοθώνην, κυνηγούμενα ἀπὸ τὰ δύο Ἑλληνικὰ ἕως ὑποκάτω τοῦ κάστρου τῆς Μοθώνης· χωρὶς ν' ἀναφέρωμεν ἄλλους ἀκροβολισμοὺς καὶ προθυμότητα τόσον τῶν ῥηθέντων τιμιωτάτων Κ. Κ. Νικολάου καὶ καπετὰν Ἀναστασίου, ὡσὰν καὶ ἀνθρώπων των γενικῶς, ὁμολογοῦμεν ὅτι, μὴ ὄντων τῶν ἰδίων μὲ τὰ καράβιά των, δὲν ἤθελε παραδοθῆ τὸ Νεόκαστρον, ἐπειδὴ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν στερεὰν δὲν ἐδυνάμεθα νὰ ἐμποδίσωμεν τοῦ ἐχθροῦ τὰς ζωοτροφίας τῆς θαλάσσης· ὅθεν καὶ αἱ συμφωνίαι ἔγιναν μετεχόντων τῶν αὐτῶν καπεταναίων, καὶ κατὰ τὰς συνθήκας, ὁ Βοεβόδας τοῦρκος, ἐπαράδωσε τὴν τουρκικὴν σημαίαν εἰς τὸν Κ. Βασίλειον Φώτειον, ἄνθρωπον τοῦ καπετὰν Ν. Μπόταση, ἀφοῦ πρῶτον εἶχε στείλει εἰς τὸ κάστρον καὶ ἄνοιξε τὴν μίαν πόρταν. Ταῦτα

των, ὑπὲρ ὧν τοσοῦτον ἐμόχθησαν, ὅσον οἷόν τε ταχύτερον ἐκπληρουμένας, ἔσπευσαν τὴν ἀποστολὴν εἰς Τρίκορφα τῆς Πελοποννήσου τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἡ παρουσία ἡ

» πάντα βεβαιόνομεν πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ ὑποσημειούμεθα.

Φονευμένοι.	Πληγωμένοι.
Ἰωάννης Κιρκιλίτσης.	Ἀδριανὸς Φράγκος.
Νικ. Ι. Χρυσίνας ἢ Μπούκουρας.	Παντελῆς Γλάκης.
Κοσμᾶς Λιγκιάρης.	Ἀναστάσιος Παξινός.
Ν. Ι. Γκίνης ἢ Γρισώρεζας.	Μιχαὴλ Πανάγος.
Δέδες Τοῦρλος.	Δημ. Ι. Πετροῦλας.
Παντελ. Σωτηρίου.	Ἰω. Μαστροπέτρου.
Παντελ. Κιρκιλίτσης.	Χρστ. Μπουλαμάτσης.
Ἀντών. Μπαζώτης.	Διονύσιος . . . .
Νικ. Γιαννίτσος.	Νικ. Ι. Μπίλιας.
Βασίλ. Καππαρότας.	Ἀνδρ. Τρατωλάτης.
Ν. Ἀντ. Μπαμπαρούτσου.	Μιχ. Ι. Τρατωλάτης.

Αἰχμάλωτος Δημ. Ι. Ρουμάνης ἐτῶν ὀκτὼ Σπετσιώτης.

Νεόκαστρον τῇ 14 Αὐγούστου 1821.

Μεθώνης Γρηγόριος, Οἰκονόμος παππᾶ Θεοδώρου. Ἀναστάσ. Κατσαρὸς, Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, Ν. Πονηρόπουλος, Γιαννάκος Μέλιος, Σπυρ. Κουμουνδουράκης, Ἀναστ. Περωτής· ἀπὸ μέρους τοῦ μακαρίτου καπετὰν Κωνσταντίνου, ὑπογραφόμεθα οἱ δύο ἐξάδελφοι Καπ. Κυριάκος Κοντράκος, καπετὰν Ροδίτης, Ἀθανάσιος Κουμουνδουράκης, Διαμάντης Καλαγκῆς, Παναγῆς Ἀντωνόπουλος ».

Ὅμοιον τούτου ἀποδεικτικὸν ἐδόθη παρὰ τῶν ἰδίων καὶ πρὸς τὸν Ἀναστάσιον Ἀνδροῦτσον, φέρον καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Τυπάλδου, πληρεξουσίου τοῦ πρίγγιπος Δ. Ὑψηλάντου. (Ἴδε καὶ δοκίμ. ἱστορ. Ἰω. Φιλήμονος Τ. Δ΄. ἐν σημειώσεσι, σελ. 426—430.

ἀπουσία τῶν ναυτικῶν ἀντιπροσώπων καθ' ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς Συνελεύσεις, ἐν ἐκείναις ταῖς περιστάσεσι τοσαύτην εἶχε σημασίαν, ὥστε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης, ἐξ ὀνόματός πως τῆς κοινῆς Πατρίδος, ἔγραφε τὴν 9 Αὐγούστου πρὸς τοὺς προκρίτους Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· « Φιλογενέστατοι ἔφοροι καὶ πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετσῶν· καὶ ὡς » φρόνιμοι γνωρίζοντες ἀναγκαίαν τὴν συνδρομὴν πολ» λῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων εἰς τὸν παρόντα » κίνδυνον, συσπεύσατε τὴν κοινὴν Συνέλευσιν, καὶ ὡς φι» λογενέστατοι αὐτόκλητοι μετέσχετε ταύτης, πέμψαντες » ἐκ τῶν ἐγκρίτων πολιτῶν ἄνδρας συνετοὺς καὶ φρονί» μους. Ἄνδρες Σπετσιῶται· συμφιλοτιμεῖσθε νὰ εὐεργε» τήσετε καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ὀρθῶς περὶ Πατρίδος » φρονοῦντες· διὰ τοῦτο καὶ ἡ πατρὶς σᾶς ἐπιψηφίζει ἀπὸ » τώρα τὸν τίτλον τῆς ἀνδρείας καὶ φρονήσεως, τῶν ὁ» ποίων καθεκάστην δίδετε λαμπρὰς ἀποδείξεις· ἡ παρου» σία τῶν κοινῶν ἀπεσταλμένων σας ἐπιταχύνει μᾶλλον » τὴν γενικὴν Συνέλευσιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλπίζεται πᾶσα » καλὴ σύστασις, καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀγαθὴ τῶν πραγμά» των ἔκβασις, τὴν ὁποίαν συνευχόμενος ὑμῖν, μένω μετὰ » πάσης τῆς εὐνοίας (α). Δυστυχῶς ὅμως ἡ σύγχρονος ἔξοδος τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἐκ τῶν Δαρδανελλίων, καὶ ἡ ἀπροσδόκητος παρουσία αὐτοῦ κατά τε τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐμπόδισε τὴν πλήρη σύνοδον τῶν Πληρεξουσίων μέχρις ἄλλης ἁρμοδιωτέρας εὐκαιρίας, καθόσον ὁ ἐπικείμενος ἤδη κίνδυνος, οὐ μόνον ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τὴν ἀποστολὴν τῶν πλη-

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 239.

ριζουσίων κατέστησεν ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἤδη παρόντων τὴν ἀναχώρησιν προεκάλεσε.

Ἡ πτῶσις τῶν φρουρίων Μονεμβασίας καὶ Νεοκάστρου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰ παθήματα τῶν ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανῶν, ἠνάγκασαν τὸν Σουλτάνον νὰ λάβῃ συντονωτέραν πρόνοιαν περὶ τῶν φρουρίων Μεθώνης καὶ Κορώνης, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ κειμένων. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐκπλεύσας τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου, ἐλθὼν δ' εἰς Ῥόδον καὶ ἐνδυναμωθεὶς ἐκεῖ καὶ παρ' ἄλλων δεκατριῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ Μεχμὲτ-ἀλῆ, ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ-Γιβραλτὰρ, φερόντων καὶ περὶ τοὺς 800 ἢ 900 Ἄραβας, διευθύνθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, ὅπως ἐφοδιάσῃ αὐτὰ μὲ τροφὰς, ὧν περ εἶχον χρείαν μεγάλην ὡς πολιορκηθέντα καὶ ἐκεῖνα διὰ ξηρᾶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως τῶν Μανιατῶν, οἵτινες διεσπάρησαν ἐκεῖσε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Νεοκάστρου. Ἐνῷ δὲ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἔπλεε πρὸς τὰ Μοθοκόρωνα, εἰσελθὼν εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, εἶδε τὰ τῆς πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου δύο Σπετσιωτικὰ πλοῖα προσωρμισμένα εἰς τὸν λιμένα τῶν Κυτριῶν· καὶ τῷόντι ὁ Μπότασης καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος, ἀναχωρήσαντες ἐκ Νεοκάστρου διὰ Σπέτσας, συνέπεσε νὰ προσορμισθῶσιν εἰς Κυτριὰς ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων· οἱ ἐχθροὶ, ἐλπίσαντες εὔκολον τὴν κυρίευσιν ἢ πυρπόλησιν αὐτῶν, ἐπλησίασαν καὶ ἤρχισαν κατ' αὐτῶν σφοδρὸν πῦρ. Ἀλλ' οἱ Σπετσιῶται ἀποβιβάσαντες κανόνια εἰς τὴν ξηρὰν, ἀντέστησαν ἀμυνόμενοι ἔκ τε τῶν πλοίων καὶ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ διὰ ψιλῶν ὅπλων, καὶ οὕτω ἐματαίωσαν τὰς ἐλπίδας τῶν ἐχθρῶν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐπέστρε-

φαν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα των· ὁ δ' ἐχθρικὸς στόλος φθάσας ἔξωθεν τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης τὴν 26 Αὐγούστου, ἐφωδίασεν ἀπὸ τροφὰς τὰ φρούρια ταῦτα.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, κατεθορύβησεν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἰδίως δὲ τοὺς Πελοποννησίους, καὶ ὁ μὲν Ἀναστάσιος Κατσαρὸς, Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης καὶ Νικόλαος Πονηρόπουλος ἔγραφον ἐκ Νεοκάστρου πρὸς τὸν Δ. Ὑψηλάντην, ἐπικαλούμενοι τὴν ἐξ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν βοήθειαν (α)· οἱ δὲ Μαγκιόρος Πιέρος, Μπεϊζαδὲς Γρηγοράκης καὶ Παναγιώτης Βενετσάνος ἐκ Γυθείου ἔγραφον πρὸς τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους τὰ ἑξῆς· « Ἀπόψε μὲ » ἐπίτηδες μᾶς εἰδοποίησαν ἀπὸ Τσίμοβαν, ὅτι ἡ ἀρμάτα » ἡ Ὀθωμανικὴ ἦλθε βέβαια εἰς Κορώνην καὶ Νεόκαστρον. » . . . Ὅθεν τρέξατε ὦ ἀνδρεῖοί μας ἀδελφοὶ, καὶ ἐλπίζο- » μεν μὲ πρῶτον νὰ γείνῃ ὁ πόθος μας καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ » ἱεροῦ ἀγῶνός μας . . . » (β). Ὁ δὲ Δ. Ὑψηλάντης παροτρύνων πατριωτικῶς τοὺς Σπετσιώτας κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔγραφεν αὐτοῖς, τάδε· « . . . Μὴν ἀμελήσητε » λοιπὸν ἀδελφοί· μὴν ἀφήσετε τοὺς προτέρους κόπους » καὶ ἀγῶνάς σας νὰ χαθοῦν εἰς μίαν στιγμήν· φανῆτε » καὶ τώρα πρόθυμοι σωτῆρες· αἱ περασμέναι εὐεργεσίαι » δὲν λογαριάζονται τίποτε, ἐὰν δὲν σώσητε τὴν Ἑλλάδα » ἀπὸ τὸν σημερινὸν κίνδυνον· συλλογισθῆτε ποῖα κακὰ » μέλλουν ν' ἀκολουθήσουν, ἂν οἱ τύραννοι κατορθώσουν » τὸν σκοπόν των· μὴν ὑποφέρετε γενναῖοι Σπετσιῶται, » νὰ ἰδῆτε ἀντικρὺ εἰς τὴν Πατρίδα σας τοὺς τυράννους νὰ

(α) Ἀρχ. Δήμ. Πέτσ. καὶ Ἀναργ. τὰ Σπετσ. Τ. Α'. σελ. 243.
(β) Αὐτόθι σελ. 245.

» σφάζουν καὶ νὰ αἰχμαλωτίζουν τοὺς γείτονάς σας, καὶ » νὰ φοβερίζουν καὶ σᾶς, οἱ ὁποῖοι μακρὰν ἀπὸ τὴν πατρίδα » σας τοὺς εἴχετε νικήσει καὶ καταχαύσει τόσα καράβια » των· ἁρματωθῆτε λοιπὸν καὶ τρέξατε μὲ τὰ καράβιά σας » εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου· οἱ ἐχθροὶ εὐ- » θὺς ὅπου σᾶς ἰδοῦν, θέλουν φύγει, ἢ θέλουν ἀφανισθῆ » πολεμούμενοι καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασ- » σαν· μὴν ἀφήσητε οὐδὲ μίαν στιγμήν· ὁ καιρὸς εἶναι πο- » λύτιμος· ὁ κίνδυνος μέγας· ἂς σβύσωμεν καὶ ἂς πνίξω- » μεν πᾶν ἰδιαίτερον πάθος διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν » (α).

Ἀναμφιβόλως οἱ πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων, οὔτε εἰς τὴν φωνὴν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος, οὔτε εἰς ἐκεί- νην τοῦ ἰδίου αὐτῶν καθήκοντος ἠδύναντο νὰ κωφεύσωσι, διὸ καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων ἤρχισαν ἀμέσως νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν ἐξόπλισιν τῶν πλοίων των, καὶ ἐξαγγέλλοντες τὴν ταχεῖαν παρουσίαν των, νὰ ἐνθαῤῥύνωσι τοὺς συνα- δέλφους των Πελοποννησίους (β). Ἀλλ' εἰς τὴν ταχεῖαν

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α'. σελ. 246.

(β) Ἰδοὺ τί ἔγραφον τότε πρὸς τοὺς Σπετσιώτας ὁ Π. Πατρῶν Γερμανὸς, Βρεσθένης Θεοδώρητος, Ἀσιμάκης Ζαΐμης, Σωτὴρ Χα- ραλάμπης, Παν. Νοταρᾶς, Θεοχ. Ῥέντης, Ἀναγν. Παπαγιαννό- πουλος, Παναγ. Κρεββατᾶς, Ν. Λόντος καὶ Ἰωάννης Παπαδια- μαντόπουλος ἐκ Τρικόρφων· «Εἰς τὸ ἀδελφικόν σας ἰδόντες τὴν » γενναιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν σας, ὑπερεχάρημεν καὶ ἐνισχύ- » θημεν . . . » Ὁ δὲ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ἀναστ. Λόντος καὶ Δημήτρ. Παπατσώνης μετά τινων ἄλλων ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκ Ζαράχοβας «. . . Σήμερον δὲ ἐλάβομεν καὶ τὸ δεύτερόν σας καὶ » ὑπερεχάρημεν διὰ τὴν γενναιότητα καὶ πατριωτισμόν σας . . » (Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α', σελ. 249—252.)

τῶν πλοίων ἐξόπλισιν ἀνάγκη βεβαίως ὑπῆρχε χρημάτων, οἱ δὲ πρόκριτοι τῶν νήσων ἀδιακόπως κενοῦντες ὑπὲρ τοῦ ὅλου ἔθνους τὰ ἰδιωτικὰ αὐτῶν βαλάντια, οὔτε συνδρομήν τινα ἄλλοθεν ἐλάμβανον (ἐκτὸς κενῶν μόνον λόγων), οὔτε ἀσφάλειαν περὶ ἀποζημιώσεώς των παρ' οὐδενὸς εἶχον μέχρι τοῦδε. Μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἐλπίσωσι τίποτε ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐδικαιοῦντο νὰ ζητήσωσι τοὐλάχιστον τὸ δεύτερον παρὰ τῶν ὁπωσδήποτε ἀντιπροσωπευόντων τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἀληθῶς τὴν δικαίαν ταύτην ἀπαίτησιν τῶν νησιωτῶν ἀνεγνώρισαν οἵ τε Πελοποννήσιοι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι· ὁ δὲ Δ. Ὑψηλάντης συνηγόρει ὑπὲρ αὐτῆς λέγων· « ἡ Πελοπόννησος γνωρίζει τὸ τί χρεωστεῖ μαζὺ μ' ὅλον » τὸ Γένος εἰς τοὺς κοινοὺς εὐεργέτας, καὶ ὅτι πρέπει νὰ » εὕρῃ πάλιν προθύμους εἰς τὰς παρούσας ἀνάγκας, ὅταν » ἀναπνεύσητε ἀπὸ τὸν μέγαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου » ἀγῶνα, καὶ τοῦτο ἔχετε κατὰ νοῦν πάντοτε, φιλογενέ» στατοι, ἐπειδὴ εἶναι μέγας ὁ ἐκεῖ κίνδυνος καὶ καθ' ἑ» κάστην ἔρχονται δεόμενοι δι' ἡμῶν τῆς φιλογενείας σας.» Καὶ ἀλλαχοῦ· « Μεγίστην εὐχαρίστησιν ἔχομεν ἀπὸ τὴν » πατρίδα σας διὰ τὸν ζῆλον τῆς φιλογενείας καὶ τὰ λαμ» πρὰ κατορθώματα τῆς ἀνδρίας της. Ὁ παντοδύναμος » ἔφορος καὶ προνοητὴς τῆς Ἑλλάδος θέλει μὲ ἀξιώσει » ν' ἀποδώσω εἰς αὐτὴν παῤῥησίᾳ ὅλας τὰς ὀφειλομένας » τιμὰς καὶ βραβεῖα (α).» Οὐχ ἧττον καὶ οἱ τῶν ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν ἀτυχῶς μεινασῶν ἐπαρχιῶν ἀντιπρόσωποι, προθύμως συνωμολόγουν τὰ αὐτά, γράφοντες πρὸς

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.

τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· « Κοινὸς τωόντι ὁ ἀγὼν καὶ
» κοινὴ ἡ ἐλπιζομένη ἀπόλαυσις καὶ τιμὴ, ἀλλ' ὅμως φι-
» λαλήθως φρονοῦντες καὶ εἰλικρινῶς ὁμολογοῦντες, κη-
» ρύττομεν ὅτι βραχίων δυνατώτερος τῆς Ἑλλάδος καὶ
» τοῦ γένους, ἐχρημάτισαν οἱ γενναῖοι ὑμεῖς Σπετσιῶται
» μετὰ τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν, χωρὶς τῆς συνδρο-
» μῆς τῶν ὁποίων οὐδὲν ἐκτελεῖτο, ὡς εἰς τὸ μέλλον
» ὡσαύτως τίποτε δὲν δύναται νὰ στερεωθῇ. Ὅθεν, εὐ-
» γνωμονοῦντες ὅλοι τῆς χέρσου Ἑλλάδος, ἢ ἄλλως τῆς
» Ῥούμελης οἱ κάτοικοι πρὸς τοὺς μεγαλοψύχους ἀδελ-
» φούς μας θαλασσινοὺς, συναισθανόμεθα χρέος μας ἱερὸν
» ν' ἀνταμείψωμεν ὑμᾶς, ἀποζημιοῦντες εἰς ὅσα ἔκαμε καὶ
» θέλει ἡ νῆσός σας ἔξοδα, ὡς καὶ ἡ Ὕδρα καὶ τὰ Ψαρά·
» ἐπειδὴ δὲ καὶ συνέπεσε καὶ διέρχεται αὐτόθεν ὁ Κύριος
» Χριστόφορος Κολέττης, πρὸς ὑμᾶς διευθυνόμενος, διο-
» ρίζομεν αὐτὸν νὰ διαλάβῃ μεθ' ὑμῶν τὰς ἀνηκούσας
» ὁμιλίας, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τόσον τὰ ἔξοδά σας, ὅσον
» καὶ τὸν ὁποῖον ἐγκρίνετε τρόπον ἀποζημιώσεως. Καὶ
» ἐπειδὴ μελετῶμεν νὰ κάμωμεν γενικὴν τῶν ἐπαρχιῶν
» τῆς Ῥούμελης Συνέλευσιν κατὰ τὸν ἐρχόμενον μῆνα
» Σεπτέμβριον ἀφεύκτως, νὰ καθυποβάλωμεν εἰς τὴν γε-
» νικὴν τῶν διαφόρων ἀπεσταλμένων ἐπίκρισιν τὰ προ-
» βληθησόμενα παρ' ὑμῶν, ἐπιστατοῦντες καὶ προσπα-
» θοῦντες εἰς τὸ νὰ λάβητε, ἄνευ ἀναβολῆς, ὄχι διὰ λό-
» γων καὶ ὑποσχέσεων, ἀλλὰ πραγματικὴν τὴν ἀποζημίω-
» σιν, διὰ νὰ δυνηθῆτε καὶ ὑμεῖς πραγματικῶς ν' ἀποδει-
» κνύετε τὸν μεγαλώτατον ζῆλόν σας, τὸν ὁποῖον καὶ
» ἀναγνωρίζομεν καὶ εὐχόμεθα καὶ τῆς ξηρᾶς οἱ κάτοικοι
» νὰ μιμηθῶσιν. Ὁ διαληφθεὶς Κύριος Χριστόφορος, φρό-
» νιμος καὶ τίμιος πατριώτης, θέλει δώσει πρὸς ὑμᾶς να

» γνωρίσητε μερικώτερον τὰς σημερινὰς ἀνάγκας θαλασ-
» σίου συνδρομῆς κατὰ τὴν Ἤπειρον.»

Τῇ 31 Αὐγούστου 1821, Καλάβρυτα.

Οἱ πατριῶται καὶ ἀδελφοὶ Ταλαντίου Νεόφυτος, Γρηγόριος Κωνσταντᾶς Δημητριεὺς, Δρόσος Μανσόλας Θετταλὸς, Κωνσταντ. Σακελλίου Κοχοσσιώτης, Ἰω. Σκανδαλίδης Μακεδὼν, Κωνστ. Γουβίλης, ἐκ Καπερνησίου, Παπαθανάσιος Εὐριπαῖος, Εὐστάθιος Δημητρίου Ξηροχωρίτης (α).

Ὁ δὲ Ὀθωμανικὸς στόλος, περιπλεύσας ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἡμέρας τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, διευθύνθη ἐπὶ τέλους πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἀφοῦ προηγουμένως, κατὰ τὴν ἐκ Ζακύνθου διάβασίν του, προσωρμίσθη τὴν 5 Σεπτεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου ταύτης, ὅπου φιλοφρόνως ὑποδεχθεὶς παρὰ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν τῆς νήσου, καὶ ἐφοδιασθεὶς ἐξ ὅσων εἶχεν ἀνάγκην, ἐξέπλευσεν ἐκεῖθεν, καὶ τὴν 7 Σεπτεμβρίου ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως Πατρῶν.

Ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ στόλου τούτου ἐνθαῤῥυνθεῖσα καὶ ἡ εἰς Μοῦρτον πρὸ τοσούτου σταθμεύουσα ναυτικὴ μοῖρα τοῦ Καπετανάμπεη, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἡνώθη εἰς Πάτρας μετὰ τοῦ λοιποῦ στόλου, ὅστις συνίστατο ἀπὸ ἑξήκοντα περίπου πλοῖα, συμπεριλαμβανομένων τριῶν δικρότων καὶ ἑπτὰ φεργατῶν. Μετά τινας δὲ ἡμέρας, ἄρας ἐκ Πατρῶν ὁ στόλος οὗτος, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ ἐπιπεσὼν κατὰ τῆς πόλεως τοῦ Γαλαξειδίου, κατέστρεψεν αὐτὴν ὁλοσχερῶς, μετά τινα ἀνίσχυρον ἀντίστα-

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν.

σιν τῶν κατοίκων, κορσεύσας καὶ ὅσα πλοῖα εὗρε τῶν Γαλαξειδιωτῶν. Οἱ Γαλαξειδιῶται, ὑποχωρήσαντες εἰς τὴν τοσαύτην δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀπέσυραν μεσογείως τὰς οἰκογενείας των καὶ δὲν ἐδεινοπάθησαν μὲν, ἀπώλεσαν ὅμως καὶ τὰ πλοῖά των καὶ τὰς οἰκίας των. Τὴν αὐτὴν ὅμως ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ τουρκικὸς στόλος κατέστρεφε τὴν πόλιν τοῦ Γαλαξειδίου, ἤτοι τὴν 23 Σεπτεμβρίου, τὴν αὐτὴν καὶ οἱ Ἕλληνες, μετὰ μακρὰς μὲν ἀλλ' ἀτελεσφορήτους διαπραγματεύσεις περὶ συνθηκολογήσεως μετὰ τῶν ἐν Τριπολιτσᾷ Ὀθωμανῶν, ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον αὐτῆς, πρώτων ἀναβάντων τὰ τείχη τῶν ἐκ Σπετσῶν παρευρεθέντων καὶ μέρος τοῦ σώματος τῶν Λακώνων ἀποτελούντων ναυτῶν, Ἀναστασίου Ἀβραντίνη, Γκίκα Ῥουμάνη, Βασιλείου Κ. Γκίνη Γεωργίου Μ. Γιαννούκου ἢ Μανολάκη καὶ Ἀνδρέου Καπαρώτα, πεσόντος κατὰ τὴν ἔφοδον (α), καί τινων ἄλλων, ἐν οἷς καί τις Δούνιας καὶ ἄλλος Κωνστ. Πέτρου, ἀμφότεροι Λεωνιδεῖς.

Εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως παρευρέθη καὶ ἡ Μπουμπουλίνα, ἥτις, ἔνοπλος ἐλθοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ ἐφυλάττοντο αἱ γυναῖκες τοῦ Χουρσίτου, ὁ Κεχαγιά-μπεης, ὁ Κιαμίλ-μπεης καὶ ὁ Καϊμακάμης, αὐτοὺς μὲν ἐπαρηγόρει, συνήργησε δὲ καὶ αὐτὴ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων πυρκαϊῶν καὶ τῆς σφαγῆς διάσωσιν αὐτῶν, τοσοῦτον χρησιμευσάντων εἰς τὸ ἔθνος, διὰ τὴν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα διὰ πλουσίων λύτρων ἀνταλλαγήν των.

Οὐχ ἧττον παρευρέθησαν εἰς τὴν μακρὰν πολιορκίαν τῆς

(α) Ὁ μὲν πρῶτος ἐστὶν ὁ καὶ ἐν Μονεμβασίᾳ ἀριστεύσας κατὰ τῶν 180 Ὀθωμανῶν, ἅπαντες δὲ ὡς ναῦται, ἠδυνήθησαν ν' ἀναβῶσι πρῶτοι τὰ τείχη τοῦ φρουρίου ἄνευ κλιμάκων.

Τριπόλεως καὶ εἰς τὴν ἅλωσιν αὐτῆς καὶ ὁ καθ' ὅλας τὰς μάχας ἀγωνισθεὶς κατὰ ξηρὰν Ἀντώνιος Β. Μαλοκίνης ἢ Λιαδῶνας ἐκ Σπετσῶν (περὶ οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης Ἱστορίας διελάβομεν) ἱκανὸν πάντοτε καὶ χωριστὸν σῶμα ὁπλοφόρων, ἰδίοις ἀναλώμασι, διοικῶν, καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου δικαίως ἀπὸ τὰς τότε Ἑλληνικὰς κυβερνήσεις ἀποκτήσας, καὶ ὁ Παναγιώτης Γιαννουλόπουλος ἢ Μπερτσοβίτης, ἔχων ἴδιον σῶμα ἐξ εἰκοσιπέντε στρατιωτῶν. Καὶ ὁ Νέστωρ Κουτρουμπῆς, ὅστις, ἔχων καὶ οὗτος πάντοτε μικρόν τι σῶμα στρατιωτῶν, καὶ τασσόμενος ὁτὲ μὲν ὑπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην, καὶ ἄλλοτε πάλιν ὑπὸ τὸν Νικήταν ἠγωνίσθη γενναίως, οὐ μόνον εἰς τὰς πολιορκίας Τριπόλεως, Κορίνθου καὶ Ναυπλίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κατὰ τοῦ Δράμαλη καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μάχας μετὰ τοῦ Νικήτα (α). Ὁ δὲ Ἀναστάσιος Κουτρουμπῆς Σπετσιώτης καὶ οὗτος καὶ ἀδελφὸς τοῦ προμνησθέντος, ἀδιαχώριστος πάντοτε καὶ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Νικηταρᾶ, τοσοῦτον συνετέλει πάντοτε καὶ καθ' ὅλας τὰς μάχας διὰ τῆς ἀνδρίας του εἰς τὴν δόξαν τοῦ Νικηταρᾶ, ὥστε δίκαιον ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς αὐτὸν ἱστορικῶς ἀνάλογον μέρος τῶν εἰς τὸν Νικήταν δικαίως ἀποδιδομένων ἀνδραγαθημάτων καὶ ἐπαίνων.

Οὕτω λοιπὸν ἐνῷ ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐν τῷ Κοριν-

(α) Χάριν συντομίας ἀποφεύγομεν νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὰ ἐπίσημα ἀποδεικτικὰ τῶν ἀγώνων τῶν τριῶν τούτων ἀγωνιστῶν, φέροντα τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων, καὶ ἄλλων τινῶν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

θιακῷ κόλπῳ κατέστρεψε τὴν πόλιν τοῦ Γαλαξειδίου καὶ ἐκυρίευσε τὰ πλοῖα τῶν Γαλαξειδιωτῶν, οἱ Ἕλληνες, ἁλώσαντες τὴν πόλιν τῆς Τριπόλεως, ἔχυσαν ποταμοὺς ἐχθρικῶν αἱμάτων κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ ἀπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας τοσούτους ἐχθροὺς, ὥστε ἐκ τῆς σήψεως τῶν ἀνενταφιάστων μεινάντων πτωμάτων τῶν τε ἀνθώπων καὶ τῶν ζώων, ἐγεννήθη μετ' οὐ πολὺ καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην τρομερὸς λοιμὸς, ὅστις, μεταδοθεὶς ἀκολούθως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη καὶ νήσους τῆς Ἑλλάδος, μέγαν ἐπροξένησεν ὄλεθρον καὶ εἰς πολλοὺς Ἕλληνας. Ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ Τριπολιτσᾷ ἐχθρῶν μόνον ἕως χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι τουρκαλβανοὶ, εὑρεθέντες ὑπὸ διαπραγματεύσεις συνθηκῶν μετὰ τῶν πολιορκητῶν Ἑλλήνων πρὸ τῆς ἐκπορθήσεως τῆς πόλεως, ἐξῆλθον ἀβλαβεῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ τῆς Τριπολιτσᾶς ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καὶ προστασίαν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, καὶ συνοδευθέντες ὑπὸ τοῦ Πλαπούτα καί τινων ἄλλων δευτερευόντων ὁπλαρχηγῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Δημήτριος Κριεζῆς ἐξ Ὕδρας, μετέβησαν ἀνενόχλητοι μέχρις Αἰγίου (Βοστίτσης) καὶ ἐκεῖθεν, ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ πλοίων, ἀπέβησαν εἰς Τουρκικὸν μέρος, εἰς τὰ Τριζώνια καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Ἤπειρον, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὅπλα των καὶ ὅλα τὰ πράγματά των.

Ἀφοῦ ἐφωδίασεν ἅπαντα τὰ ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν φρούρια καὶ κατέστρεψε πᾶσαν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη ναυτικὴν ἑλληνικὴν δύναμιν ὁ ἐχθρικὸς στόλος, τοῦ ὁποίου ὁ κύριος σκοπὸς μετὰ ταῦτα ἦτον ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐξελθὼν ἐκεῖθεν, προσωρμίσθη ἐκ δευτέρου εἰς Ζάκυνθον· ὁ δ' ἑλληνικὸς, βραδύτερον ἐκπλεύσας ἐκ Σπετσῶν καὶ Ὕδρας,

ἕνεκα χρηματικῶν δυσκολιῶν, ἠρίθμει τὸ κατ' ἀρχὰς μόνον εἰκοσιὲξ πλοῖα, ἤτοι δεκατέσσαρα Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τοὺς ναυάρχους των Ἰάκωβον Τομπάζην καὶ Ἀνδρέαν Μιαούλην, καὶ δώδεκα Σπετσιωτικὰ ὑπὸ τοὺς Γεώργιον Πάνου ναύαρχον, Νικόλαον Α. Κυριακοῦ, Δημήτριον Λάμπρου ἢ Λεωνίδαν, Θεοδόσιον Μπότασην, Κωνσταντῖνον Μπουκουβάλαν, Γκίκαν Τσούπαν, Θεόδωρον Ι. Μέξην, Νικόλαον Τσοχαντάρην, Νικόλαον Ἀδριανοῦ, Α. Α. Ἀναργύρου, Ἠλ. Θερμισιώτου καὶ ΔημήτριονΠοριώτην (α). Ὁ στολίσκος οὗτος διευθύνθη πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἤλπιζε νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου· ἀλλὰ μὴ εὑρὼν αὐτὸν, καὶ ἀγνοῶν ἐντελῶς ποῦ διευθύνθη, ἀπέστειλεν εἰς Ζάκυνθον τὸ ἐκ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαφαὴλ νὰ πληροφορηθῇ. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἥτις εἶχε δεχθῆ δὶς τὸν ἐχθρικὸν στόλον νὰ λιμενισθῇ ὁλόκληρος ἐντὸς τοῦ οὐδετέρου λιμένος τῆς Ζακύνθου, ἀπέπεμψε τὸ ἑλληνικὸν πλοῖον. Μαθόντες ἐν τούτοις ἄλλοθεν οἱ Ἕλληνες, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐξῆλθε τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς ὃν ἐσκόπουν νὰ διευθυνθῶσι, καὶ ὅτι, προσορμισθεὶς εἰς Ζάκυνθον ἐπὶ δύω ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἕνεκα κακοκαιρίας, περιπλέει ἤδη πλησίον των, ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, ὑποπτεύοντες μήπως ὁ ἐχθρὸς ἐλθὼν προσβάλῃ αἰφνιδίως τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν. Ἀλλ' ἀπροσδοκήτως συνηντήθησαν οἱ ἀντίθετοι στόλοι, κατὰ τὴν πρωΐαν

(α) Μετὰ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἐκπλευσάντων, ὡς ῥηθήσεται, ἑτέρων δεκαεννέα πλοίων, τὰ Σπετσιωτικὰ συνεποσώθησαν ὅλα εἰς τριάκοντα καὶ ἕν, τὰ δὲ Ὑδραϊκὰ μετὰ τῶν προστεθέντων κατόπιν ἑπτὰ ἄλλων, ἀνέβησαν τὸν ἀριθμὸν τοῦ εἴκοσι καὶ ἑνός.

τῆς 29 Σεπτεμβρίου, νυκτὸς ἔτι οὔσης, περὶ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ τὸν Κυπαρισσαϊκὸν κόλπον, καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἀμέσως ἔγνων, ὅτι τὰ τοσαῦτα πυρὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἦσαν ἀναμφιβόλως ὁ ἐχθρικὸς στόλος, οἱ δὲ Ὀθωμανοί, ἐκλαβόντες τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅτι ἦσαν τὰ ἐν Γαλαξειδίῳ παρ' αὐτῶν ἁλωθέντα, ἔμενον ἥσυχοι, ὥστε, ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐγνώριζον οἱ Ἕλληνες νὰ διευθύνωσι τὰ πυρπολικά, καὶ κατὰ τῶν πλεόντων πλοίων, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐν ἐκείνῃ τῇ περιστάσει ἤθελεν ὑποστῇ οὐ μικρὰν θραῦσιν.

Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἤρχισεν ἡ ναυμαχία· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς εὑρέθη προσάνεμος καὶ ἡ θέσις αὕτη τῷ ἔδιδε μεγίστην ὑπεροχήν. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα μετὰ πολλῶν ὡρῶν πεισματώδη μάχην, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι, διότι ὑπήνεμα ὄντα καὶ ὀλίγα, ἐκινδύνευον, ἢ νὰ ζωγρηθῶσι αὔτανδρα, ἢ νὰ ῥιφθῶσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τῆς Κυπαρισσίας (Καταχώλου) ὡς στενοχωρηθέντα νὰ πλέωσι πολὺ πλησίον αὐτῆς. Εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐκινδύνευσαν μεγάλως τὰ ὑπὸ τὸν Κωνστ. Βουκουβάλαν Σπετσιώτην καὶ Λάζαρον Πινότσην Ὑδραῖον πλοῖα, ἀλλὰ διεσώθησαν εὐτυχῶς, μὲ μεγάλην μόνον ζημίαν τῆς συσκευῆς των. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Θεοδώρου Ἰω. Μέξη, καταστὰν πολὺ ὑπήνεμον καὶ μὴ δυνηθὲν ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ξηρᾶς, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης γαλήνης, ἠναγκάσθη ν' ἀγκυροβολήσῃ εἴς τι μέρος τῆς παραλίας· ὁ πλοίαρχος, βλέπων τὸν ὁποῖον διέτρεχε μέγαν κίνδυνον τὸ πλοῖόν του, περικυκλωθὲν ὑπὸ ὁλοκλήρου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, διεσώθη μετὰ τοῦ πληρώματος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· εἷς δὲ τῶν πηδαλιούχων, Κώστας Γιώργιζας καλούμενος, Σπετσιώτης, ἀνὴρ γενναῖος καὶ τολμηρός, ἄριστος δὲ συνάμα κολυμ-

δητής, μείνας έκουσίως έντός του πλοίου, όπως ένάψη τό πυρ είς αύτό έν περιπτώσει, καθ' ήν οί έχθροί ήθελον έλθει νά τό κυριεύσωσι καί νά διασωθή κολυμδών, ίδών δέ τούς έχθρούς τήν νύκτα έρχομένους έπί πολλών λέμδων, έδαλε τωόντι πυρ είς τό πλοίον καί έπεσεν είς τήν θάλασσαν· άλλ' αύτός μέν άπωλέσθη, ούκ οίδέ τις πως, οί δέ έχθροί προλαδόντες κατέσδεσαν τό πυρ καί έκυρίευσαν σώον τό πλοίον (α).

Τήν δ' έπιούσαν οί Έλληνες, έπιπεσόντες κατ' Άλγερικού τινος βρικίου, εύρεθέντος πλησίον αύτών, παρά τήν Ζάκυνθον, τό κατετρύπησαν διά τών σφαιρών (β) είς τοιούτον τρόπον, ώστε βυθιζόμενον μόλις έπρόφθασαν οί έν αύτώ έχθροί νά τό καθίσωσιν έπί τινος παραλίας τής Ζακύνθου, Κερί καλουμένης, καί διά τών λέμδων νά σωθώ-

---

(α) Μάς είναι άδύνατον νά περιγράψωμεν τήν μεγάλην λύπην, ήν ήσθάνθησαν άπαντες οί Σπετσιώται, καί ιδίως ό γέρων Μέξης, ούχί διότι άπωλέσθη τό νέον καί ώραίον τούτο πλοίον, άλλά διότι έγινε λεία του έχθρού. Τόν δέ υίόν αύτού Θεόδωρον, είς τούτο μόνον έπέπληξεν ό Μέξης, ότι δέν έκαυσε τό πλοίον, όταν άπεφάσισε νά τό έγκαταλείψη.

(β) Καί ένταύθα έπλανήθη ό Σ. Τρικούπης έξ έσφαλμένων πληροφοριών, λέγων (Τ. Α', Κεφ. ΚΔ', σελ. 87), «μόνα τά πλοία του Γ. Σαχίνη καί Α. Ῥαφιλιά κατεδίωξαν τό Άλγερικόν βρίκιον·» διότι είναι γνωστόν είς πάντας του Έλληνικού στολίσκου, ότι ύπό πολλών άναμίξ καί έπιμόνως έγένετο ή καταδίωξις του πλοίου τούτου, καί διά τούτο έπήνεγκον είς αύτό τοσαύτην βλάδην. Άλλως τε άν είχε τό πράγμα όπως παρεστάθη τώ Σ. Τρικούπη, δέν ήθελε παραλείψη νά τό σημειώση ό έξ Ύδρας ίστοριογράφος Άντών. Α. Μιαούλης.

σιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐκ φιλανθρωπίας ἐπροστάτευσε τοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταδιωκομένους Ὀθωμανοὺς, ἀλλ' ἐξ αὐστηρότητος ἢ καὶ καθαρᾶς πολιτικῆς ἐτιμώρησε πολλοὺς τῶν Ζακυνθίων, οἵτινες ἐξ ἐθνικοῦ φανατισμοῦ ἐπειράθησαν νὰ κακοποιήσωσι τοὺς προσφυγόντας ἐν τῇ νήσῳ τούρκους.

Ἐγίνωσκον βεβαίως οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας, ὅτι ἡ ναυτικὴ δύναμις, ἣν ἀπέστειλαν κατὰ τῆς τοσοῦτον ὑπερεχούσης ἐχθρικῆς, ἦτον ἀνεπαρκὴς, καὶ τούτου ἕνεκα μόλις ἐξέπλευσαν τὰ πρῶτα πλοῖά των, ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἄλλων μετὰ τοσαύτης προθυμίας, ὥστε δικαιοῦται ἡ Ἱστορία νὰ μνημονεύσῃ τῆς περὶ τούτου ἀλληλογραφίας αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν Ὑδραῖοι ἔγραφον τοῖς Σπετσιώταις τάδε· «Φιλογενέστατοι ἡμέτεροι συνάδελφοι Πρόκριτοι Σπετσῶν. Χθὲς ἐλάβομεν γράμμα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους Ψαριανοὺς, οἵτινες μᾶς γράφουν, ὅτι διὰ τὴν παροῦσαν ἐκστρατείαν στέλλουν καὶ αὐτοὶ ἕνδεκα πλοῖά των. Ἀπεφασίσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἑτοιμάσαμεν ἄλλα ἑπτὰ καράβιά μας, καὶ ἡ εὐγενία σας κάμετε τρόπον καὶ ἑτοιμάσατε καὶ ἄλλα καράβιά σας, ἐρχομένων τὰ τῶν Ψαριανῶν καὶ τὰ ἐδικά μας, ὁμοῦ καὶ τὰ ἐδικά σας νὰ ἐκστρατεύσουν. Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, τώρα χρειάζεται νὰ δείξωμεν γεννατότητα ὅλοι μας, νὰ προσπαθήσωμεν νὰ εὐγάλωμεν καὶ ταῦτα τὰ καράβια ὁποῦ καταγινόμεθα μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ὅτι ἀκούοντες καὶ βλέποντες οἱ ἐχθροί μας ἕναν ἀριθμὸν ἀπὸ τόσα καράβια Ἑλληνικὰ, βέβαια θέλει λάβωσι φόβον καὶ ἀπελπισίαν εἰς τὴν κατάστασιν ὁποῦ εἶναι· καὶ οἱ ξηρᾶς ἀδελφοὶ θέλει ἐγκαρδιωθοῦν πολεμοῦντες, ὥστε νὰ κατατροπώσωμεν τοὺς τυράννους ἐ-

» χθρούς μας. Ἡμεῖς δὲ θέλει ἔχομεν πρόσωπον νὰ ὁμι-
» λήσωμεν διὰ τὰ δίκαιά μας ὅπου δεῖ. Ἂς φιλοτιμηθῶ-
» μεν καὶ τώρα νὰ κινήσωμεν αὐτὰ τὰ νῦν ἑτοιμασθέντα
» καράβια μεταξὺ τῶν τριῶν συμμάχων νήσων, καὶ ἑνό-
» νοντες μὲ τὰ πρῶτα νὰ ὁρμήσουν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν
» θαλασσινῶν δυνάμεων. Μὲ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην σᾶς
» ἀσπαζόμεθα καὶ μένομεν.»

Ὕδρᾳ τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1821.

Ἀγαπητοί σας

οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ὕδρας (α).

Εἰς ταῦτα δὲ ἀπαντῶντες οἱ Σπετσιῶται, ἔγραφον τὰ ἑξῆς· «Φιλογενέστατοι ἡμέτεροι συνάδελφοι χαίρετε. Εὐ-
» χαρίστως ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ τὰς 15 ἱσταμένου ἀδελφι-
» κήν σας, δι' ἧς πληροφορούμεθα τὴν ἕτοιμον τῶν πλοίων
» σας ἔξοδον. Παρὰ τοῦ γραμματοκομιστοῦ σας ὅμως
» μανθάνομεν μὲ ἄκραν δυσαρέσκειάν μας, ὅτι ὁ ἀριθμὸς
» δὲν ὑπερβαίνει τὰ 25, πρᾶγμα πολὺ ἀσύμφορον διὰ τὴν
» παροῦσαν περίστασίν μας, ἥτις ἀπαιτεῖ ἀναντιῤῥήτως
» νὰ μεταχειρισθῶμεν ὅλας μας τὰς δυνάμεις, εἰς τὴν ἣν
» νομίζομεν ἐσχάτην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ παράταξιν, διὰ νὰ
» δυνηθῶμεν ταύτην τὴν φορὰν τοὐλάχιστον ν' ἀπαλλα-
» χθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀκατάπαυστον ἀνησυχίαν καὶ κίνδυνον,
» κατατροπόνοντες σὺν Θεῷ τὰς θαλασσίους ἐχθρικὰς δυ-
» νάμεις, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐξάλειψιν κρέμαται ἡ σωτη-
» ρία τῆς περικλεοῦς μας Ἑλλάδος, αὐτὸ τοῦτο φρονοῦν-
» τες καὶ ἡμεῖς, κοινῆς σκέψεως γενομένης πρὸ ἡμερῶν,
» διὰ τὰ καθολικὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος, προετοιμά-
» σαμεν μ' ὅλας τὰς ἐξησθενημένας δυνάμεις μας, τριά-

(α) Ἀρχ. Δημοτ. Σπετσ. ἀλληλογραφ. Ὕδρας.

» κοντα ἐκ τῶν καλητέρων πλοίων μας, ποσῶς μὴ διστά-
» ζοντες κατὰ τὸν ἔμφυτον πατριωτισμόν σας, ὅτι θέλετε
» προσθέσει καὶ ἡ εὐγενία σας τοὐλάχιστον τεσσαράκοντα
» πλοῖα εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, διὰ νὰ ἐλπίσωμεν
» βασίμως τῆς νίκης τὸν στέφανον. Εἴσθε ἡμῶν φρονι-
» μώτεροι, ἀδελφοί, διὰ νὰ αἰσθανθῆτε εὐκόλως ταύτην
» τὴν ἀναντίῤῥητον ἀλήθειαν, διὸ καὶ κρίνομεν περιττὴν
» κάθε ἄλλην περὶ τούτου ἰδιαιτέραν μας προτροπήν. Σᾶς
» λέγομεν μόνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὅτι ὄντας πολύτιμος ὁ
» χρόνος, νὰ μεταχειρισθῆτε ὅσην σᾶς εἶναι δυνατὸν δρα-
» στηριότητα εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τῶν πλοίων. Εἴμεθα εὐ-
» έλπιδες, ὅτι θέλετε συνεισφέρει τεσσαράκοντα πλοῖα
» πρὸς ἀγαθὴν περαίωσιν ταύτης τῆς μελλούσης κατὰ
» τῶν ἐχθρῶν ναυμαχίας. Ἐν τοσούτῳ σᾶς ἀσπαζόμεθα
» ἀδελφικῶς.»

Τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1821, Σπέτσαις.

Οἱ ἀγαπητοί σας
Πρόκριτοι τῆς νήσου Σπετσῶν.

Πραγματικῶς τὰ πλοῖα ἑτοιμάσθησαν καὶ ἐξέπλευσαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἐξ Ὕδρας μόνον ἑπτὰ ἄλλα πλοῖα προσετέθησαν εἰς τὰ πρῶτα δεκατέσσαρα αὐτῶν, ἐκ δὲ τῶν Σπετσῶν προσετέθησαν ἕτερα δεκαεννέα εἰς τὰ πρῶτα δώδεκα αὐτῶν. Ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ Ψαριανοὶ ὀκτὼ πλοῖα καὶ δύο πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἀποστόλην (α), ἵνα συμπράξωσιν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην μετὰ τῶν Σπετσιωτικῶν καὶ Ὑδραϊκῶν, ἀλλ' οὔτε τὰ Ψαριανά, ὡς ἐλθόντα πολλὰ βραδέως, οὔτε τὰ τελευταῖον ἐκπλεύσαντα ἐκ Σπετσῶν καὶ Ὕδρας καὶ ἑνωθέντα μετὰ τοῦ λοιποῦ

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικολ. Τ. Α΄, σελ. 132.

στόλου, ἐχρησίμευσαν, διότι ὁ ναύαρχος τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ἰδὼν ὅτι τίποτε ἄλλο πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, ὡς παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ μάλιστα ἀφοῦ εἶδε τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, καὶ εὐχαριστημένος ὤν, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἐκυρίευσεν ἐν Γαλαξειδίῳ καὶ Καταχώλῳ Ἑλληνικῶν πλοίων, διευθύνθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου πρὸς τὴν Τένεδον, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸν ἐχθρικὸν στόλον παρακολουθήσας μέχρι τινὸς ὁ Ἑλληνικὸς ἔπαυσε νὰ τὸν ἐποπτεύῃ μήπως ἐπιπέσῃ ἀπροσδοκήτως καθ' Ἑλληνικῆς τινος πόλεως ἢ νήσου, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, ὅπως προπαρασκευασθῇ διὰ σκοπιμωτέραν τινὰ ἐκστρατείαν.

Οἱ δὲ Ψαριανοί, τῶν ὁποίων ἡ μοῖρα ἐπέστρεψεν εἰς Ψαρὰ συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἰδόντες αὐτὸν διερχόμενον τὴν 9 Ὀκτωβρίου μὲ οὔριον ἄνεμον, ἔπεμψαν κατ' αὐτοῦ δύο πολεμικά, τὸ τοῦ Γ. Σκανδάλη καὶ τὸ τοῦ Νικολάου Καραχωσταντῆ, καὶ δύο πυρπολικά, τὸ μὲν βρίκιον ὑπὸ τὸν Κ. Κανάρην, τὸ δὲ Σακολέβαν ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Μανιάτην, ὅπως ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ τὰ πυρπολικὰ ἐξ ἀπροόπτου, τὰ δὲ πληρώματά των καταφύγωσιν ἐπὶ τῶν πολεμικῶν· δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἐκτελέσωσι τὸ ἔργον των καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ψαρὰ ἄπρακτα, διότι ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἶχεν ἐμβῆ εἰς Δαρδανέλλια, σύρων κατόπιν του ἐν θριάμβῳ τὰ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ ἁλωθέντα Γαλαξειδιώτικα πλοῖα.

Οἱ Σπετσιῶται, ὑποπτεύσαντες, κατὰ τὰ φημιζόμενα, μὴ προσβάλῃ αἰφνιδίως ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἐν τῇ ἐπανόδῳ του ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὴν νῆσόν των, ὠχύρωσαν αὐτήν, ὅσον ἡ βραχύτης τοῦ χρόνου ἐσυγχώρει,

ἐγείραντες κανονοστάσια οὐκ ὀλίγα ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἐπὶ τῆς παραλίας αὐτῆς, σκάψαντες καὶ χάνδακας, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν ἐνδεχομένην ἀπόβασιν τῶν ἐχθρῶν εἰς ὅσα μέρη ἡ παραλία ἦτο λίαν εὐπρόσιτος, καὶ τοποθετήσαντες εἰς τὰς ἁρμοδιωτέρας θέσεις ὅσα κανόνια εἶχον ἐκβάλει ἀπὸ τὰ ἐν Μήλῳ καὶ Κιμώλῳ ἁλωθέντα ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ ὅσα ἄλλα ὑπῆρχον ἐν τῇ νήσῳ διαθέσιμα. Ἀπέστειλαν δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰς Τριπολιτσὰν τὸν τότε γραμματέα τῆς Κοινότητος Ἀναγνώστην ἢ Θεόδωρον Οἰκονόμου, αἰτοῦντες καὶ στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν. Ἤρκει μόνον νὰ ἐκφράσωσιν οἱ Σπετσιῶται τὴν ἐπιθυμίαν στρατιωτικῆς ἐπικουρίας ἐπὶ τῆς νήσου των, καὶ ἡ ὑπεράσπισις αὐτῆς, τοσαύτης σπουδαιότητος ἀντικείμενον ἐθεωρεῖτο παρ' ἅπασι τοῖς γενναίοις ὁπλαρχηγοῖς τῆς Πελοποννήσου, ὥστε ὁ μὲν Κυριακούλης Μαυρομιχάλης ἔγραφε περὶ τούτου τὴν 2 Ὀκτωβρίου ἐκ Τριπόλεως πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· «Ὅταν γνωρίσετε, ὅτι ἀναγκαιοῦν καὶ ἄλλοι ἀκόμη, φανερώσατέ μου διὰ νὰ σᾶς στείλω ὅσους περισσοτέρους ἠμπορέσωμεν, διότι ἔχομεν χρέος ξεχωριστὸν διὰ τὸ νησί σας, καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς δουλεύσω τὸ κατὰ δύναμιν . . .» (α). Ὁ δὲ Δ. Ὑψηλάντης τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ ἔγραφε «Τὴν 3 τοῦ παρόντος ἔλαβον τὰ γράμματά σας. Ἐπληροφορήθην ἐξ αὐτῶν, καὶ διὰ ζώσης φωνῆς ἤκουσα ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστην, τὸν ὑμέτερον Καγκελλάριον, τὴν χρείαν, τὴν ὁποίαν ἔχετε ἀπὸ ταχεῖαν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ἀμέσως λοιπὸν ἐξέδωκα προσταγήν, παρόντων καὶ πολλῶν καπετανέων, νὰ κινήσουν τάχιστα διὰ τὸ Ἄστρος χί-

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α. σελ. 264.

» λιοὶ στρατιῶται, καὶ αὔριον καταβαίνουν ὅλοι ἐκεῖ, ἢ » ὅλοι εὐθὺς, ἢ κατὰ μέρος· ὅθεν ἂς εὑρίσκωνται εἰς τὸ » Ἄςρος τ' ἀναγκαῖα πλοῖα διὰ τὴν μετακόμισίν των (α).» Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἔγραφεν ἐκ Μαγουλιανῶν τὴν 12 Ὀκτωβρίου τάδε. «.... Ἐλυπήθην ὅμως κατ' ἄλλον τρό-» πον, ἀδελφοὶ, ὁποῦ δὲν ἴδατε κακῇ τύχῃ καὶ ἐκ περι-» στάσεως, πραγματικῶς καὶ δι' ἔργων, καὶ τὴν ἐθνικήν » μου προθυμίαν τὴν ὑπὲρ τῆς νήσου σας, τὴν ὁποίαν τρέ-» φω κατὰ χρέος ὄχι ὀλιγωτέραν ἀπὸ τὴν Πελοπόννη-» σον... Αὐτὸ ἦτον ἓν ἀπὸ τὰ μεγάλα μου ἀτυχήματα. » Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ πανάγαθος Θεὸς, καὶ ἂς μὴ μὲ ἀξίωσε » τοῦ πόθου μου, διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, νὰ μὲ ἀναδείξῃ » πρόθυμον, εὐγνώμονα εἰς τὴν γενναιότητά σας, τὴν ὁ-» ποίαν ὅλαις δυνάμεσι κατεβάλατε ἀνέκαθεν καὶ ἀνεδεί-» ξατε μέχρι τέλους ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ » γένους, ἐπισφραγίσαντές την καὶ μὲ τοὺς τελευταίους » ἡρωϊσμούς σας...» (6). Διενοοῦντο δὲ οἱ Σπετσιῶται ἐν περιπτώσει ἐμφανίσεως τοῦ ἐχθροῦ, νὰ μετακομίσωσι τὰς οἰκογενείας των εἰς Λεωνίδιον καὶ ἄλλα πλησιόχωρα μέρη, ὡς οἱ παλαιοὶ Ἀθηναῖοι ἐν Σαλαμῖνι, καὶ νὰ μείνωσι μόνοι οἱ ἄνδρες ἐπὶ τῆς νήσου· ἀλλὰ πλοῖον Σπετσιωτικὸν ἐκ τῶν παρακολουθούντων τὸν ἐχθρικὸν στόλον τὸ τοῦ Ἠλία Θερμισιώτου, φθάσαν ἐγκαίρως εἰς Σπέτσας, ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ ἐχθρικὸς διευθύνεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ οὕτως ἀνεστάλη ἥ τε μετάβασις τῶν οἰκογενειῶν ἀλλαχοῦ, καὶ ἡ ἐπὶ τῆς νήσου μεταφορὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα τῷόντι ἦσαν

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. καὶ Ἀναρ. Σπετσιωτ. Τ. Α', σελ. 265.
(6) Αὐτόθι σελ. 266.

ἕτοιμα εἰς Λεωνίδιον καὶ εἰς τὸ Ἄστρος. Καὶ ἀληθῶς μετά τινας ὥρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀγγελιοφόρου πλοίου, ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐφάνη ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς νήσου, διαβαίνων ἔξωθεν τῆς ἐρημονήσου Καϋμένης, καὶ διευθυνόμενος μὲ οὔριον ἄνεμον πρὸς βοῤῥᾶν, καὶ ἡσύχασαν οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν.

Ὅσον ἡ διαδοθεῖσα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα εἴδησις τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐνέπλησε χαρᾶς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἀπαλλαγέντας τοῦ ἐπαπειλήσαντος αὐτοὺς κινδύνου, τοσοῦτον ἡ κατ' ἐπανάληψιν συγκάλεσις τῆς Πελοποννησιακῆς Συνελεύσεως ἐφαίνετο ἤδη καὶ κατορθωτὴ καὶ διὰ πολλοὺς λόγους ἀναγκαία. Ἀλλ' ὑπῆρχέ τι τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς ναυτικοὺς κακίστην ἐπροξένει ἐντύπωσιν, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις, δικαίως, παρεπονέθησαν, ἡ ἰδιότης δηλαδὴ, ἣν οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέδιδον εἰς τοὺς νησιώτας, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ἐν τοῖς ἐγγράφοις των «Συμμάχους.» Οἱ Πελοποννήσιοι, θέλοντες νὰ ἄρωσιν ἐκ τοῦ μέσου τὴν ἀφορμὴν τοῦ σκανδάλου τούτου, ἔγραψαν ἐκ Τριπόλεως τὴν 21 Ὀκτωβρίου πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· «Ἡ ἕνωσίς μας μὲ τὴν Πελοπόννησον εἶναι ἀμοιβαία σωτηρία καὶ ὠφέλεια καὶ τῶν δύο μερῶν. Τὸ ἀπέδειξαν μὲ τρόπον ἀναντίῤῥητον αἱ περιστάσεις· εἰς τὸ ἑξῆς λοιπὸν δὲν σᾶς θεωροῦμεν ὡς μέλη χωρισμένα, ἀλλ' ὡς μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, ἔχοντα τὰ αὐτὰ κοινὰ συμφέροντα. Διὰ τοῦτο, γράφοντες πρὸς ὑμᾶς, παρακαλοῦμεν νὰ ἐκλέξητε δύο συμπολίτας καὶ νὰ τοὺς στείλετε διὰ νὰ ἦναι μέλη τῆς Πελοποννησιακῆς Βουλῆς» (α).

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. καὶ Ἀνεργ. Σπετσιωτ. Τ. Α', σελ. 267.

Δ. Ὑψηλάντης, Πληρεξούσιος κτλ. Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ἀναγν. Παπαγιαννόπουλος, ὁ Παλ. Πατρῶν, Βρεσθένης Θεοδώρητος. Ἀλλὰ καὶ κοινῇ πρὸς τοὺς προκρίτους Ὕδρας καὶ Σπετσῶν, ἔγραψαν τάδε: « Γνωστὸς » ἔγινεν εἰς τὴν φιλογένειάν σας ὁ σκοπὸς περὶ τῆς κοι» νῆς εἰς ἓν συνελεύσεως τῶν Προκρίτων ἁπάσης τῆς Πε» λοποννήσου, εἰς ἣν θέλει ὁμιληθῶσι τὰ ὑπὲρ τῆς κοινῆς » εὐταξίας καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καθήκοντα. Οἱ ἀδελφοί » σας ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ὑπὸ τῶν Θεοφρουρήτων » νήσων σας ἐγγιγνομένας ἡμῖν ἀῤῥήτους εὐεργεσίας, καὶ » θεωροῦντες πάντοτε τὴν φιλογένειάν σας οὐ μόνον ὡς » ἀδελφοὺς καὶ μέλη τιμιώτερα τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ » καὶ ὡς ἀρχηγοὺς καὶ μόνους γενναιοτάτους συμπράκτο» ρας τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος, ἀπεστείλαμεν » πρό τινων ἡμερῶν, τὸν φιλογενέστατον κοινὸν ἡμῶν » ἀδελφὸν Κὺρ Σωτήριον Θεοχάρη, ἐφωδιασμένον μετὰ » κοινῶν ἀδελφικῶν γραμμάτων μας, προτρέποντες καὶ » παρακαλοῦντες, ἵνα καὶ ἡ φιλογένειά σας ἀποστείλετε » δύο τῶν γενναίων πατριωτῶν σας, νὰ συνεδριάζωσιν εἰς » τὴν κοινὴν ἡμῶν ῥηθεῖσαν Συνέλευσιν, καὶ ὡς τιμιώ» τερα τῆς Πατρίδος μας μέλη καὶ ἀρχηγοὶ, νὰ συμβου» λεύωσι, νὰ καθοδηγῶσι καὶ τέλος νὰ ἐπιτάττωσι πᾶν » ὅ,τι ἐγκρίνωσι τῇ Πατρίδι συμφέρον. Ἐπειδὴ δὲ μέρος » μὲν τῶν ἀδελφῶν ἤρξαντο νὰ ἔρχωνται, μέρος δὲ θέλει » φθάσωσιν ὅσον οὔπω, κατὰ τὰς ἐκδοθείσας προσκλητικὰς » ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς, καὶ ἐν συνόψει πλησιάζει ἡ στιγ» μὴ τοῦ κοινοῦ τούτου ἐπωφελοῦς συμβουλίου, γράφον» τες ἐπίτηδες προτρέπομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ » ἀδελφικοῦ μας καὶ τὴν φιλογένειάν σας, ὅπως δόντες » ὦτα ἀκοῆς εἰς ὅσα καὶ πρότερον καὶ ἤδη κατ' ὀφειλὴν

» γράφομεν, ἀποστείλητε ἕνα ἢ δύω τῶν γενναίων ἀδελ-
» φῶν πατριωτῶν σας, ἵνα παρευρεθῶσιν ὡς ἀνωτέρω;
» Ἄρχοντες ἀδελφοί, ὁ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ
» τῆς ἐλευθερίας ἀπαράμιλλος ζῆλός σας ἐξυπνεῖ εἰς κα-
» θένα τὰ χρέη, ὁποῦ ἡ Πατρὶς ὀφείλει εἰς τὴν γενναιό-
» τητά σας· μήτε θαῤῥοῦμεν νὰ εὑρεθῇ καθ' ὅλην τὴν Ἑλ-
» λάδα ἄνθρωπος τοσοῦτον ἀναίσθητος, ὥστε νὰ μὴ βλέ-
» πῃ τὰ καθημερινὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ἀποτελέσματα τῆς
» ἀνδρίας σας· τὰ πτερόεντα πλοῖα τοῦ θεοφρουρήτου ὑ-
» μῶν στόλου, περιπλέοντα ἀεννάως καὶ προσεκτικῶς τὰς
» νήσους καὶ παραθαλάσσιά του Αἰγαίου πελάγους, ἐνῷ
» ἀποκόπτουσι θαυμασίως κάθε ἐχθρικὴν ἔξοδον, ἐγείρου-
» σιν εἰς κάθε μίαν ἐξ αὐτῶν τὴν λαμπρὰν τῆς ἐλευθε-
» ρίας σημαίαν, ὑπὸ τὸ σύμβολον τοῦ τιμίου Σταυροῦ,
» ὥστε δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν, ὅτι εἰς τοὺς θεοφυλά-
» κτους στόλους σας ὀφείλουσιν ἀναντιῤῥήτως τὰς ἀπαρ-
» χὰς τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας των. Ἡ Ἑλλὰς ἅπασα
» τέλος πάντων, θεωροῦσα τοὺς ἀλλεπαλλήλους θριάμ-
» βους σας, ἑτοιμάζει ἀνδριάντας τῆς φιλογενείας σας,
» καὶ ἡ ἀθανασία ἑτοιμάζεται νὰ δεχθῇ τὰ λαμπρά σας
» ὀνόματα. Ἡμεῖς φανταζόμενοι ὅτι θέλει εἴμεθα οἱ κά-
» τοικοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατρίδος, καυχώμενοι ὑπερ-
» χαίρομεν κατὰ τοῦτο, παρακαλοῦντες καὶ αὖθις ν' ἀ-
» ξιωθῶμεν ἐν τάχει τῆς ἀδελφικῆς μας αἰτήσεως, μένον-
» τες, ὡς ὑποσημειούμεθα, τῆς φιλογενεστάτης εὐγενίας
» οἱ πρόθυμοι ἀδελφοί.»

† Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγ. Δικαῖος, Σωτ. Χαραλάμπης, Ἀθαν. Κανακάρης, Ἀνδρ. Ζαΐμης, Κανέλλος Δεληγιάννης, Δημήτρ. Θεοχαρόπουλος, Θεόδ. Κολοκοτρώνης (α).

(α) Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α΄, σελ. 208—Ὑδραϊκὰ σελ. 4.

Οἱ Σπετσιῶται λίαν εὐχαριστημένοι ἤδη διά τε τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐπίσημον ἐξήγησιν, καὶ διὰ τὴν ὁσονούπω πραγματοποίησιν τῶν προσπαθειῶν καὶ εὐχῶν των, ἀπέστειλαν ἄνευ ἀναβολῆς, τέσσαρας ἐκ τῶν συμπολιτῶν των τοὺς Γκίκαν Μπότασην, Χριστόδουλον Κούτσην, Νικόλαον Δ. Ὀρλὼφ καὶ Πέτρον Σχυλίτσην Ὁμηρίδην Πληρεξουσίους των· ἀλλ' οὗτοι πρὶν ἢ ἀναβῶσιν εἰς Τρίπολιν, ὅπου συνήρχοντο καὶ οἱ Πελοποννήσιοι πληρεξούσιοι, παρενέμειναν εἰς Ἄργος, ἔνθα ἐλθόντες ὁ Δ. Ὑψηλάντης καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ὁπλαρχηγοὶ ἐσκέπτοντο μετ' αὐτῶν τίνι τρόπῳ νὰ χυριεύσωσι τὸ Ναύπλιον.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπόλεως συμβᾶσαν, ὡς εἴρηται, τὴν 23 Σεπτεμβρίου, καὶ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων, ἅπαντα τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα συνεκεντρώθησαν περὶ τὸ Ναύπλιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται δεινῶς τὰ τοῦ λιμοῦ ἀποτελέσματα. Οἱ Ἕλληνες θέλοντες νὰ χυριεύσωσι καὶ τὸ φρούριον τοῦτο ἐξ ἐφόδου, συνεννοήθησαν νὰ ὁρμήσωσι κατ' αὐτοῦ διὰ συνθήματος καὶ ἐν ὡρισμένῃ ὥρᾳ, καὶ οἱ μὲν ναυτικοὶ νὰ προσβάλωσι διὰ θαλάσσης συγχρόνως τό τε μέγα φρούριον καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ νησιδίου, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν, ὁ δὲ Νικήτας, ὁ Στάϊκος καὶ ὁ Τσόκρης μετὰ στρατιωτῶν, καὶ ὁ Βαλέστης μετὰ διακοσίων ταχτικῶν καί τινων φιλελλήνων, νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς πύλης τῆς ξηρᾶς, ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης νὰ προσβάλῃ συγχρόνως τὸ Παλαμήδι, οἱ δὲ Κυριακοῦλης Μαυρομιχάλης καὶ Γενναῖος Κολοκοτρώνης μετά τινων τρεχαντηρίων καὶ χιλίων στρατιωτῶν, Κρανιδιωτῶν καὶ λοιπῶν, νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν προμαχόνων, τῶν Πέντε Ἀδελφῶν, καλουμένων.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ἐφαίνετο, καθ' ὅ-

λους τοὺς λόγους τοῖς πᾶσιν ἀπαραίτητος, διότι ἡ κατάληψις καὶ κατοχὴ τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου, παρεῖχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας θέσιν καὶ πολιτικὴν καὶ στρατηγικήν. Τὸ Ναύπλιον ἐθεωρεῖτο, οὐ μόνον ὡς πόλις ἐν ᾗ ἑδρεύουσα ἡ κεντρικὴ Κυβέρνησις ἐξησφάλιζε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἀλλὰ καὶ ὡς τόπος καταφυγῆς καὶ ἰσχυρᾶς ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐν δειναῖς περιστάσεσιν· ὁ Δ. Ὑψηλάντης καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς ἐπιχειρήσεως θέλων νὰ παραστήσῃ, καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν Σπετσιωτῶν νὰ κεντήσῃ, ἔγραφεν αὐτοῖς ἐξ Ἄργους τὴν 8 Νοεμβρίου τὰ ἑξῆς· « Φιλογενέστατοι Ἔφοροι καὶ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ πάντες οἱ γενναῖοι κάτοικοι χαίρετε· μὲ τὴν ἀνδρείαν καὶ φιλογένειάν σας ἐκάμετε τὸν ὑπερήφανον τύραννον νὰ σᾶς τρέμῃ καὶ ὅλον τὸν κόσμον νὰ σᾶς θαυμάζῃ. Οἱ ἄνανδροι Ἀνατολῖται δὲν ἠξιώθησαν νὰ πατήσουν ποδάρι εἰς τὴν Ἑλλάδα, δύο φορὰς εὐγῆκεν ἡ τυραννικὴ ἀρμάδα μὲ φαντασίαν νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλα τὰ νησίδια τῆς Ἄσπρης θαλάσσης, καὶ δύο φοραῖς τὴν ἐκάμετε νὰ γυρίσῃ ὀπίσω ἐντροπιασμένη· μολαταῦτα δὲν πρέπει νὰ καθήμεθα ἥσυχοι καὶ ἄνεργοι· διότι ὅσα μεγαλήτερα κακὰ καὶ ἐμπόδια ἐκάμαμεν εἰς τὸν τύραννον τόσον περισσότερον ἑτοιμάζεται ἀπὸ θυμὸν καὶ φόβον διὰ νὰ βάλῃ εἰς τὸ χριστιανικὸν γένος μας βαρυτέρας ἁλύσους. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ προετοιμασθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ ἀναποδογυρίσωμεν τοὺς τυραννικοὺς σκοποὺς του, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου καὶ ἀκαταμαχήτου Σταυροῦ, ἀνάγκη μάλιστα τὸ γρηγορώτερον ν' ἀποκτήσωμεν διὰ κάθε ἀνθρωπίνην περίστασιν ἓν ἑλληνικὸν καταφύγιον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον (α). Τὸ κατα-

(α) Ἐσφαλμένη ἰδέα! Οὐαὶ εἰς τὸ ἔθνος, ἐὰν ὁ Ἑλληνικὸς στό-

» φύγιον τοῦτο εἶναι τὸ Ναύπλιον καθὼς ὅλοι σας τὸ γνω-
» ρίζετε. Ὅθεν καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ πάρωμεν μὲ ἀσάλτο
» (ἐξ ἐφόδου)· τὰ ἐδῶ στρατεύματα καὶ ὅλοι οἱ Καπετα-
» ναῖοι ἔχουν εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐπιχείρησιν μεγά-
» λην προθυμίαν καὶ ἐνθουσιασμόν· οἱ Ἰντσενιέραι ἀπε-
» φάσισαν, ὅτι τὸ πάρσιμόν του εἶναι δυνατὸν εἰς τοὺς
» Ἕλληνας· Γενναῖοι Σπετσιῶται! μὴν ὑποφέρετε νὰ μεί-
» νετε ἀμέτοχοι τῆς δόξης ταύτης· μόνον πεντακόσιοι,
» εἶσθε ἀρκετοί, ἔχοντες συμμάχους καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
» σας Ὑδραίους καὶ Πελοποννησίους, νὰ ἐξουσιάσητε εἰς
» ὀλίγας ὥρας τὸ περίφημον τοῦτο φρούριον καὶ ν' ἀπο-
» κτήσητε ἕνα λιμένα εἰς τὸν ὁποῖον ἡ τοποθεσία του καὶ
» ἡ ἀνδρία καὶ ἀξιότης σας δὲν θέλει ἀφήσει ποτὲ νὰ πλη-
» σιάση ὁ τύραννος, καὶ ἂν ἤθελεν ἔχη δύο φοραῖς τόσα
» καράβια ὅσα ἔχει τὴν σήμερον· Φιλότιμοι Σπετσιῶται!
» τώρα εἶναι καιρὸς νὰ δείξητε ὅτι ἠξεύρετε νὰ κυριεύετε
» καὶ πέτρινα κάστρα καθὼς καὶ νὰ καίετε καὶ νὰ ἀσαλ-
» τάρετε τὰ ξύλινα. Ἂς ἀκουσθῇ ἐντὸς ὀλίγου εἰς ὅλην
» τὴν Εὐρώπην, ὅτι τὸ Ναύπλιον καὶ ὁ λιμήν του εἶναι εἰς
» τὰς χεῖρας τῶν Σπετσιωτῶν καὶ Ὑδραίων, ἂς ὑπάγη
» ὀγλήγωρα ἡ φοβερὰ αὕτη εἴδησις εἰς τὸν ὑπερήφανον
» θρόνον τοῦ Σουλτάνου διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἀκόμη πε-

λος ἐζήτει τὴν σωτηρίαν του ἀπὸ τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου, τί ἤθελον γίνει τότε ὅλαι αἱ νῆσοι καὶ τὰ παράλια μέρη τῆς Ἑλλάδος; Τίς ἤθελεν ἐμποδίσει τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους, νὰ καταπλημμυρήσωσι τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς τὰ βάρβαρα στίφη; ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς θαλάσσης πάντοτε ἐσώθη καὶ ἐμεγαλύνθη, ἡ δὲ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων τὸ μαρτυρεῖ.

» ριωεότερον, ὅτι εἶναι ἀμετάθετος ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ
» νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν καθέδραν τοῦ Μεγάλου Κωνσταν-
» τίνου, ἢ ν' ἀφανισθῇ μέσα εἰς αὐτήν Σπετσιῶται· Σᾶς
» προσμένω διὰ νὰ συνδοξάσωμεν τὸν Οὐράνιόν μας σύμ-
» μαχον, καὶ νὰ συμφάγωμεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ
» Παλαμήδι ».

Ἤρχισαν λοιπὸν νὰ γίνωνται προπαρασκευαὶ διὰ τὴν κατὰ Ναυπλίου ἔφοδον, ἡ δ' ἐλπὶς τῶν λαφύρων, μέγαν εἵλκυσεν ἀριθμὸν ἐθελοντῶν ἔκ τε τῶν νήσων καὶ τῆς στερεᾶς εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ· οἱ δ' ἐν Ἄργει διατελοῦντες Πληρεξούσιοι τῶν Σπετσῶν, νομίζοντες ὅτι καὶ ἡ χρῆσις ἑνὸς πυρπολικοῦ ῥιπτομένου ἐναντίον τῆς πόλεως Ναυπλίου κατὰ τὴν ὥραν τῆς γενικῆς προσβολῆς, ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ πρὸς τὸν σκοπόν, διά τε τῆς ἐκπλήξεως, ἣν ἤθελε προξενήσει εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὺς ἡ καταπληκτικὴ θέα τῶν φλογῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ φόβου μὴ διαδοθῇ ἡ πυρκαϊὰ εἰς τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, ἔγραψαν πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν, νὰ ἑτοιμάσωσιν, ἐὰν ἐγκρίνωσιν, ἓν πυρπολικὸν καὶ νὰ τὸ πέμψωσιν εἰς Ναύπλιον (α)· ἀλλ' οἱ πρόκριτοι θεωρήσαντες, καὶ εὐλόγως,

(α) « Φιλογενέστατοι Ἄρχοντες καὶ ἡμέτεροι Συναδελφοὶ χαίρετε· Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ ῥεσάλτου εἰς τὸ Ναύπλιον πλησιάζει, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἐκτέλεσιν ἀναγκαιοῖ ἓν Μπουρλότον, στοχαζόμεθα ἔργον ἔνδοξον διὰ τὴν πατρίδα μας τοῦ νὰ τὸ προσφέρωμεν ἡμεῖς οἱ Σπετσιῶσαι· ἂν λοιπὸν μὲ τὴν ἰδικήν μας γνώμην εἶναι σύμμωνος καὶ ἡ ἰδική σας, τότε τὸ παραδίδετε εἰς τὸν ἐπιφέροντα τὴν παροῦσάν μας Κ. Γεωργάκη, διὰ νὰ τὸ φέρῃ ἐδῶ ὅσον τάχιστα ». Ἐξ Ἄργους τῇ 28 Νοεμβρίου 1821.
Γκίκας Μπότασης, Χριστ. Κούτσης, Π. Σκυλίτσης, Ν. Δ. Λαζάρου.

ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ παρέξῃ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἡ ἀπώλεια ἑνὸς πυρπολικοῦ, οὐκ ὀλίγην ἄλλως τε ἀπαιτοῦντος δαπάνην, διότι ἀβαθῶν ὄντων τῶν πρὸ τῆς παραλίας τοῦ Ναυπλίου ὑδάτων, τὸ πυρπολικὸν μὴ δυνάμενον νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν πόλιν, ἤθελε καῇ μακρὰν αὐτῆς καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, δὲν ἐνέκριναν μὲν τὴν πρότασιν τῶν Πληρεξουσίων, ἀλλ' ἀπεφάσισαν τὴν ταχεῖαν προπαρασκευὴν δεκαπέντε ἕως εἴκοσι κανονοφόρων λέμβων, αἵτινες φέρουσαι ἐπὶ τῆς πρώρας των μέγα πυροβόλον, καὶ πλησιάζουσαι καὶ εἰς αὐτὰ τ' ἀβαθῆ μέρη τῆς παραλίας, εἰς ἃ τὰ πλοῖα δὲν ἠδύναντο νὰ προσπελάσωσιν, ἠδύναντο νὰ φέρωσιν εὐχάριστον τωόντι ἀποτέλεσμα. Πραγματικῶς αἱ κανονοφόροι αὗται παρεσκευάσθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς Ναύπλιον· τὰ δὲ πληρώματα αὐτῶν συνεκροτοῦντο ἐν μέρει μὲν ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τῶν τοῦ ἀποκλεισμοῦ Σπετσιωτικῶν πλοίων, τὸ πλεῖστον δὲ ἐξ ἄλλων ἐθελοντῶν Σπετσιωτῶν.

Ἡ νὺξ τῆς 4 Δεκεμβρίου προσδιωρίσθη διὰ τὴν ἔφοδον· καὶ διὰ ξηρᾶς μὲν τινὰ τῶν στρατευμάτων ἐπλησίασαν ὑπὸ τὰ τείχη καὶ ἔρριψαν μάλιστα καὶ κλίμακάς τινας ἐπ' αὐτῶν, διὰ θαλάσσης δὲ, ἐπειδὴ τὰ μεγάλα πλοῖα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πλησιάσωσιν ἕνεκα τῆς καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπικρατησάσης γαλήνης, ἐπλησίασαν μόνον αἱ κανονοφόροι λέμβοι λίαν πρωῒ, καὶ τεθεῖσαι μεταξὺ τοῦ μεγάλου φρουρίου καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ νησιδίου (Μπουρτσίου) προσεπάθουν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ τελευταῖον, κανονοβολοῦντες ἀδιακόπως κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τῶν τῆς ξηρᾶς κανονοστασίων· ἐν τούτοις τὸ γενικὸν σύνθημα ἐβράδυνε νὰ δοθῇ, ἀγνοεῖταί πως, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπλησίασαν ἐγκαίρως καὶ τ' ἄλλα στρατεύμα-

τα. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, οἱ τοῦρκοι ἀποκαλύψαντες τὸ σχέδιον, ἀπέκρουσαν τοὺς τῆς ξηρᾶς, ἀποσυρθέντας καὶ ἐγκαταλείψαντας καί τινας νεκροὺς πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου. Οἱ δὲ ναυτικοὶ Σπετσιῶται εὑρεθέντες μὲ τὰς κανονοφόρους των ἐν τῷ μέσῳ δύο πυρῶν, δηλαδὴ τοῦ τε ἐπιθαλασσίου καὶ τῶν τῆς ξηρᾶς φρουρίων, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθῶσι καὶ αὐτοὶ, ἀφοῦ ὑπέστησαν μεγαλητέρας ζημίας, φονευθέντων καὶ πληγωθέντων καὶ ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγων. Οὕτω ματαιωθείσης ἀτυχῶς τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, ἡ πολιορκία ἐξηκολούθει διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὡς καὶ πρότερον.

Ἐπελθόντος τοῦ χειμῶνος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ ἐπαναστατήσαντες Ἕλληνες ἔμενον κατὰ θάλασσαν μάλιστα ἥσυχοι, καιρὸς εἶναι νὰ εἴπωμέν τινα περὶ τῆς ἐπικρατούσης τότε πολιτικῆς καταστάσεως.

Εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους καὶ ἐν γένει τὰς τοῦ Αἰγαίου, διοικουμένας ἁπάσας σχεδὸν ὑπὸ τοπικῶν διοικήσεων, ἡ διεύθυνσις τῶν πραγμάτων εἶχεν ὁπωσοῦν καλῶς, διότι ἔτεινε πάντοτε πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ ἱερὸν σκοπὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἔθνους, ἄνευ οὐσιωδῶν περισπασμῶν δυναμένων νὰ βλάψωσι τὰ γενικὰ τοῦ Ἔθνους συμφέροντα. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅμως τὰ πράγματα δὲν ἐβάδιζον μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν, διότι αἱ ἀντιζηλίαι ἐκορυφώθησαν, αἱ φιλοπρωτεῖαι, ἀποσοβηθέντος παντὸς ἐχθρικοῦ κινδύνου, ἤρχισαν νὰ ὑψώνωσι τιτάνειον κεφαλὴν, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ δυνάμενοι νὰ σκεφθῶσι καὶ νὰ διοργανώσωσιν ὁπωσδήποτε τὸν τόπον πολιτικῶς, καὶ νὰ διευθύνωσι τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τόπου, δὲν ἐσυλλογίζοντο, εἰ μὴ ποῖος νὰ πρωτεύῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ποῖος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν, καὶ ποῖος εἰς τὴν Δυ-

τικὴν Ἑλλάδα. Εἰς μάτην οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων, ξένοι τὸ κατ' ἀρχὰς πάσης πολιτικῆς ῥᾳδιουργίας, προέτρεπον καὶ ἐνήργουν μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτοὺς ἀρχαϊκῆς ἐκείνης ἀφελείας καὶ εἰλικρινείας παρὰ τοῖς ἐγκρίτοις τῆς Πελοποννήσου περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων.

Μετὰ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ Θεόδωρος Νέγρης, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Α. Κανταχουζηνὰς, ἄνδρες καταγόμενοι ἐκ περιφανῶν οἰκογενειῶν τοῦ Φαναρίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα προσφέρωσι τῇ πατρίδι τὰς ἐκδουλεύσεις των· μὴ δυνηθέντες ὅμως νὰ συμβιβάσωσι μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου τὰς πολιτικὰς θεωρίας καὶ τάσεις των, ἤρχισαν νὰ περιποιῶνται τοὺς ἰθαγενεῖς Ἕλληνας, καὶ βαθμηδὸν κερδίσαντες διὰ τῶν ἐξιδιασμένων τρόπων των τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν, καὶ ἀπέκτησαν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἐπιῤῥοὴν οὐκ ὀλίγην καὶ θέσεις εἰς τὰ κοινὰ πράγματα ἐκ τῶν πρωτίστων. Τούτων ὁ εἷς, ὁ Θ. Νέγρης, ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς ἱκανώτατος, συγκαλεσάμενος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν πολιτικῶν φίλων του, ἐν Σαλώνοις, κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον, τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος κατοίκων, Εὐβοέων, Θετταλῶν καὶ λοιπῶν, γενικὴν Συνέλευσιν, ἐσύστησεν ἐνιαύσιον κεντρικὴν Διοίκησιν τῶν μερῶν ἐκείνων, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἄρειον Πάγον, μὲ ἰδιαίτερον κανονισμὸν καὶ ἀνεξάρτητα καθήκοντα (α). Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος, ἀνὴρ καὶ οὗτος ἱκανώτατος, τὰ αὐτὰ διενεργήσας κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, συνεκάλεσε κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα Νοέμβριον γε-

(α) Ἴδε Συλλογὴν Πολιτευμ. Νόμων, καὶ ἐπισήμων Πράξεων Ἀνδρ. Ζ. Μάμουκα, Τ. Α. σελ. 43—90.

νικὴν Συνέλευσιν τῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος κατοίκων, καὶ ἐσχημάτισε τὴν Γερουσίαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Προεδρείαν του, μὲ ἰδιαίτερον ὡσαύτως κανονισμὸν καὶ ἀνεξάρτητα καθήκοντα (α). Οἱ δὲ προὔχοντες τῆς Πελοποννήσου μὴ δυνηθέντες ἐπὶ τέλους ν' ἀπομακρύνωσιν ὁλοτελῶς τὸν Δ. Ὑψηλάντην ἀπὸ τὰ πράγματα, ὡς ὑποστηριζόμενον ὑπό τε τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου, μετά τινας φιλονεικίας καὶ ῥᾳδιουργίας, συγκροτηθείσης ἐπὶ τέλους ἐν Ἄργει κατὰ τὸν Δεκέμβριον μῆνα Πελοποννησιακῆς συνελεύσεως, ἐσχημάτισαν τὴν Πελοποννησιακὴν κληθεῖσαν Βουλὴν ἢ Γερουσίαν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, μὲ ἐπίσης διοργανισμὸν καὶ καθήκοντα ἰδιαίτερα, καὶ ὡρισμένην ἐνιαύσιον διάρκειαν (β).

Ἡ Γερουσία αὕτη τῆς Πελοποννήσου, ἐκτιμήσασα τὰς δυσαναλόγους καὶ ἁδρὰς τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων δαπάνας κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ἀνεγνώρισε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὴν πρὸς τὰς τρεῖς νήσους ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων αὐτῶν διὰ τοῦ Κ' παραγράφου τοῦ Ὀργανισμοῦ αὐτῆς, ἔχοντος οὕτως· « Ἐπειδὴ καὶ αἱ τρεῖς νῆσοι Ὕ-» δρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, ἔκαμον ἀμέσως καὶ ἐμμέ-» σως λαμπρὰς ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα γενικῶς, » μερικωτέρως δὲ καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν Πελοπόννη-» σον, ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία, ἀναλαμβάνει τὰς ἀ-» ποζημιώσεις τῶν ἄχρι τοῦδε σημαντικῶν ἐξόδων καὶ » τὰς δικαίας ἀνταμειβὰς ἐκείνων, ὅσοι ἀποδεικτικῶς ἐξώ-

---

(α) Αὐτόθι Τ. Α. σελ. 17—42. (β) Αὐτόθι Τ. Α. σελ. 109—127.

» δευσαν. Μένει δὲ εἰς αὐτὴν νὰ συναγροικηθῇ μετὰ τῆς » ἐθνικῆς Βουλῆς ».

Μ' ὅλα τὰ ἐλαττώματα ὅσα φυσικῶς παρείποντο ἐκ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν τριῶν τούτων πολιτικῶν σωμάτων, συνετέλεσαν ὅμως οὐκ ὀλίγον εἰς τὸν Ἐθνικὸν σκοπόν· διότι ἀκολούθως καὶ τάξιν τινὰ τῶν πραγμάτων, ὅσην αἱ περιστάσεις ἐπεδέχοντο, διετήρησαν, καὶ τὰς ἀνάγκας ἑκάστου μέρους, ὅσον οἷόν τε, προελάμβανον ἐνεργοῦσαι ὡς ἀπὸ κέντρου, καὶ τὴν τοῦ ὅλου Ἔθνους κυριαρχίαν πάντοτε ἀνεγνώρισαν, ἀπεκδεχόμεναι τὴν σύστασιν Ἐθνικῆς Βουλῆς, ὡς ἀπόῤῥοιαν τῆς θελήσεως ὅλου τοῦ Ἔθνους, καὶ ὡς μόνην νόμιμον καὶ ὑπερτάτην ἐξουσίαν.

Τὰ τρία ταῦτα πολιτικὰ σώματα ἀναγνωρίζοντα τὴν ἀνάγκην Ἐθνικῆς Συνελεύσεως πρὸς σύστασιν μιᾶς καὶ μόνης κεντρικῆς Κυβερνήσεως, ἐξελέξαντο ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν μελῶν ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν, Παραστάτας κληθέντας τότε, καὶ ἀποσταλέντων τοιούτων καὶ ἀπὸ τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους (α), ὡς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὰς τοῦ Αἰγαίου, συνεκροτήθη ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ, πρώτη τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, ἥτις κηρύξασα τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἔθνους, κατὰ τὴν α΄. Ἰανουρίου 1822, ἐξέδοτο τὴν ἀκόλουθον Διακήρυξιν.

« *Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.*

» Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν φρικώδη Ὀθωμα-

(α) Ἐκ Σπετσῶν ἀπεστάλησαν ὁ Χ. Γιάννης Μέξης, Γκίκας Μπότασης, Χριστόδ. Κούτσης, Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, Γ. Μπούκουρης, Νικόλ. Δ. Λαζάρου καὶ Πέτρος Σκ. Ὀμηρίδης.

» νικὴν τυραννίαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸν βαρύτατον » καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ ἀποσείσαν αὐτὸν μὲ μεγάλας θυσίας, κηρύττει σήμερον διὰ » τῶν νομίμων παραστατῶν του, εἰς ἐθνικὴν συνηγμένων » Συνέλευσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὴν πολιτικὴν » αὐτοῦ ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν. »

Ἐν Ἐπιδαύρῳ τὴν ά Ἰανουαρίου ἔτει ͵αωκβ', καὶ ά τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Ἐπομένως ἡ Ἐθνοσυνέλευσις συντάξασα τὸ προσωρινὸν τῆς Ἐπιδαύρου κληθὲν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος, καθιέρωσε μίαν καὶ μόνην κεντρικὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, συγκειμένην ἐκ δύο σωμάτων Βουλευτικοῦ καὶ Νομοτελεστικοῦ, καὶ τῶν δι' ἕκαστον κλάδον τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας λειτουργῶν (α) ὑπὸ τὴν προεδρείαν, ἐν μὲν τῷ

(α) Ὑπουργοὶ διωρίσθησαν ὁ μὲν Θ. Νέγρης, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, ὁ Πανοῦτσος Νοταρᾶς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ Νότης Μπότσαρης ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ Θ. Βλάσσης ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, ὁ Ἀνδρούσσης ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας, ὁ Λάμπρος Νάκος ἐπὶ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν.

Τὸ Μινιστέριον τῶν Ναυτικῶν.

Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Προκρ. τῆς Ν. Σπετσῶν.

Εἰδοποιεῖσθε ἐν πρώτοις ὅτι ἐσχηματίσθη καὶ τὸ Μινιστέριον τῶν Ναυτικῶν, συνιστάμενον ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν τριῶν ὑπογεγραμμένων ὑποκειμένων . . . . Ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς Ναυάρχους γράμματα διὰ νὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ αὐτὸν τὸν μῆνα ».

Ν. Π. Παντελάκη, Ἰω. Ν. Λαζάρου, Α. Χ. Ἀργύρη.

Βουλευτικῷ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου (α) ἐν δὲ τῷ Ἐκτελεστικῷ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου (β).

Αἱ δὲ Γερουσίαι τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, δὲν κατηργήθησαν μὲν ὁλοσχερῶς, διότι ἐνεκρίθη ἀναγκαία ἡ ὕπαρξίς των εἰς τὰς περιστάσεις ἐκείνας, ἀλλ' ἔμειναν ὡς ἐπαρχιακαὶ ἑκάστου τμήματος διοικήσεις. Ἀλλ' ἐνῷ ἐν τῇ τῆς Ἐπιδαύρου Ἐθνοσυνελεύσει οἱ φίλοι τοῦ Ὑψηλάντου, κατώρθωσαν ν' ἀναδείξωσιν αὐτὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς, ἄλλοι ἐραδιούργουν κατ' αὐτοῦ δι' ἰδιοτελεῖς σκοπούς. Ὁ Ὑψηλάντης εὑρισκόμενος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ ἔτους εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, ἐπετάχυνε διὰ τῆς παρουσίας του καὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου τὴν πτῶσιν, συντελέσαντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ ἐν

ἴσως οὔτε τὴν περικοπὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐπιστολῆς, οὔτε πλῆθος ἄλλων, ἔλαβον ὑπ' ὄψιν των, οἱ μὴ ὀρθῶς ὁμιλοῦντες περὶ ναυάρχων ἱστορικοί.

(α) Πρῶτός τις ἔλαμπεν ὁ τὸ σῶμα
Μικρὸς μὲν, μέγας δὲ τὴν ψυχὴν,
Ἔχων ἀλήθειαν εἰς τὸ στόμα
Καὶ εἰς τὰ στέρνα του ἀνοχήν.
Ὁ Ὑψηλάντης ἀνὴρ ἀρχαῖος,
Φωκίων Ἕλλην, Κάτων Ῥωμαῖος,
Εἰς τὴν Πατρίδα νὰ μεταδώσῃ
Ἐὰν ἠδύνατο τὴν ζωὴν,
Εἰς ταύτην ἤθελεν ἐκκενώσει
Καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ πνοήν.

(Ἀλέξ. Σοῦτσ. Τουρκομ. Ἑλλάς, σελ. 39).

(β) Μέλη τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἦσαν ὁ Ἀθαν. Κανακάρης, Ἀναγν. Παππαγιαννόπουλος, Ἰωάννης Ὀρλάνδος καὶ Ἰω. Λογοθέτης.

Τριπολιτσᾶ αἰχμαλωτισθέντος Κορινθίου Ὀθωμανοῦ Κιαμὶλ μπεη, καὶ οὕτω τὴν 14 Ἰανουαρίου 1822 παρεδόθησαν αἱ κλεῖς καὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου εἰς χεῖρας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἐνεπιστεύθησαν τὴν ζωὴν καὶ τιμήν των οἱ παραδοθέντες Κορίνθιοι Τοῦρκοι, οἵτινες ἐπιβιβασθέντες κατὰ τὰς γενομένας συνθήκας ἐπὶ ἑλληνικῶν πλοίων, μετεκομίσθησαν εἰς τουρκικὰ παράλια ἀσφαλῶς, ἐξαιρέσει ὀλίγων τινῶν.

Οὕτως ἐτελείωσε λοιπὸν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ ὁποῖον ἐλάμπρυναν ἡ κατὰ τὴν Μῆλον αὔτανδρος ἅλωσις τῶν τουρκικῶν πολεμικῶν πλοίων, ὁ κατὰ τὴν Ἐρισσὸν ἐμπρησμὸς τοῦ ἐχθρικοῦ δικρότου, ἡ πτῶσις τῶν φρουρίων Μονεμβασίας καὶ Πύλου, ὁ ἐξολοθρευμὸς τοῦ Κεχαγιά-μπεη, ἡ ἅλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἀθανάτου Ἀθανασίου Διάκου εἰς τὰς Θερμοπύλας (α), ἡ ἡρωϊκὴ ἀντίστασις τοῦ μεγαθύμου Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου ἐν Γραβιᾷ κατὰ πολυπληθοῦς ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ἡ ἔνδοξος νίκη τοῦ Ἰωάννου Γκούρα καὶ Ἰωάννου Δυοβουνιώτου κατὰ τὰ Βασιλικὰ καὶ μυρία ἄλλα κατορθώματα ἄξια ἱστορικῆς μνήμης.

(α) Τὸν ὡβέλισαν οἱ Τίγρεις, εἰς ἐλάτινον σουβλίον,
Καὶ εἰς τὴν πυρὰν ἐψήθη, ζωντανὸς ὡς τὸ ἀρνίον.
Ἔῤῥευσαν οἱ ὀφθαλμοί του, οἱ αἱματωθέντες πρῶτοι,
Καὶ τὸ δέρμα του πλησίον τῆς πυρκαϊᾶς ἐκρότει.
Ἐτριζότριζαν αἱ σάρκες, ἐτριζότριζε τὸ σῶμα,
Πλὴν δὲν ἄφησε καμμίαν οἰμωγὴν αὐτοῦ τὸ στόμα.
(Παναγ. Σοῦτσος).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Β΄. ΕΤΟΥΣ.

ΕΤΟΣ Β'.

1822.

Η καταστροφὴ τοῦ νέου Φαλάριδος τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ-πασσᾶ, ἡ κατάσβεσις τῆς ἐν ταῖς παραδουναβείοις Ἡγεμονείαις ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡ ἀναχωρὴ, ἡ κατάπαυσις τοῦ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Περσίας ἀσημάντου πολέμου καὶ ἡ εἰρηνικὴ λύσις, μεσιτείᾳ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας διενέξεων, καθησύχασαν τὴν Τουρκίαν πανταχόθεν, καὶ ἐξηφάνισαν τὰς μέχρι τοῦδε ὑπαρχούσας ὑπονοίας, ὅτι δῆθεν Ῥωσσικὸς δάκτυλος ὑπεκίνησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ὅτι ἐπέκειτο κατὰ τῆς Τουρκίας ἄφευκτος Ῥωσσικὸς πόλεμος.

Ἀπαλλαχθεὶς ὁ Σουλτάνος ἀπὸ τοὺς τοιούτους καὶ τηλικούτους περισπασμοὺς, ἕνεκα τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης Ἑλλάδος, διέταξεν ἤδη καθ' ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας του νὰ ἐνεργηθῶσι μετὰ δραστηριότητος στρατολογίαι, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, τὸν ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἐπιτυχίᾳ του μεγαλοφρονοῦντα Χουρσίτην· μέγας δὲ στόλος νὰ ἑτοιμασθῇ εἰς τοὺς ναυστάθμους του, ὥστε τὰ μὲν στρατεύματα νὰ εἰσβάλωσιν, ἄλλα εἰς τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν, καὶ ἄλλα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ στόλος του, παρουσιαζόμενος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, νὰ ἐπιβοηθήσῃ

τοὺς στρατοὺς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου μετάβασιν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἅπαξ καὶ διὰ μιᾶς νὰ δοθῇ πέρας εἰς τὴν πάνυ ὀχληρὰν διὰ τὸν Σουλτάνον Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν. Πραγματικῶς τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο ἀμέσως, ἦτο καταστρεπτικὸν διὰ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἐκτὸς τῶν διχονοιῶν των, ἔπασχον καὶ ὑπὸ μεγίστης ἀχρηματίας· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι, βεβαίαν θεωροῦντες πάντοτε τὴν ἐπιτυχίαν των, ἐβράδυναν τὰς κατὰ ξηρὰν ἑτοιμασίας των. Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἐπανορθώσασα ὁπωσοῦν τὴν ἀχρηματίαν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου διὰ ὀγδοήκοντα χιλιάδων διστήλων, ἅπερ ἔλαβε μεσιτείᾳ τοῦ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων, ὡς λύτρα, τῶν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς αἰχμαλωτισθεισῶν γυναικῶν τοῦ Χουρσίτου, τοῦ Μεχμὲτ-πασσᾶ, τοῦ Καϊμακὰμ πεη, τοῦ Κεχαγιά-μπεη κλπ. ψηφίσασα δὲ καὶ διαφόρους νόμους περὶ δανείων ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους ὥστε καὶ ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν τε ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων νὰ συναχθῶσι, καὶ νομισματοποιούμενα νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος.

Ἡ τύχη τῆς Πελοποννήσου ἐθεωρεῖτο ἤδη ἐξησφαλισμένη, διότι τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Νεοκάστρου (Πύλου) καὶ τῆς Τριπόλεως εἶχον ἅπαντα πέσει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ διότι τά τε Μεσσηνιακὰ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, ὡς καὶ τὸ τοῦ Ναυπλίου, ἐπολιορκοῦντο στενῶς καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, καὶ εἰς ἣν εἶχον περιέλθει στενοχωρίαν, οἱ ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοί, ταχέως ἠλπίζετο ἡ πτῶσίς των. Δικαίως ἄρα ἐστράφη ὅλη ἡ προσοχὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ φρουρίου τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, διότι ἐκεῖνο μόνον ἐμε-

νε μέχρι τοῦδε ἀπρόσβλητον, καὶ ἐκεῖθεν ἦτο φόβος μέγας, μήπως, μεταβαίνοντα ἐχθρικὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, πλημμυρήσωσιν αὖθις τὴν Πελοπόννησον. Ἦτο λοιπὸν προαποφασισμένη ἡ πολιορκία καὶ τοῦ φρουρίου τούτου παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς γενικὸς ἀρχηγὸς ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὅστις τψόντι ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Πατρῶν, καὶ ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ τὸν Πλαποῦταν, τὸν υἱόν του Γενναῖον καὶ τὸν Ἀποστόλην Κολοκοτρώνην, ἐπολιόρκει ἤδη τὰς Π. Πάτρας κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Οὐχ ἧττον συνεστράτευον καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης μετὰ τῶν Καρυτινῶν, ὁ Κ. Πετμεζᾶς μετὰ τῶν Ἠλείων, ὁ Ζαίμης καὶ ἄλλοι Πετμεζαῖοι μετὰ τῶν Καλαβρυτινῶν, ὁ Σέκερης μετὰ τῶν Τριπολιτσιωτῶν, οἱ Κουμανιῶται μετὰ τῶν Πατραίων· ἅπαντες δὲ οὗτοι κατέλαβον ὅλας τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν νομιζομένας καταλλήλους θέσεις. Πρὸς ἐπικουρίαν δὲ τῶν ὑπὸ τὸν Χασσᾶν-πασσᾶν Πατραίων Ὀθωμανῶν, ἦλθεν ἐκ Ναυπάκτου τὴν 9 Μαρτίου ὁ Γιουσοὺφ-πασσᾶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, καὶ ἀμφότεροι ἐκινήθησαν κατὰ τῶν πολιορκητῶν μὲ δώδεκα σχεδὸν χιλιάδας τούρκους. Εἰς τὴν πεντάωρον τῆς ἡμέρας ἐκείνης μάχην, καθ' ἣν ὁ Ζαίμης ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ παρὰ τῶν Τούρκων, ἀφηνιάσαντος τοῦ ἵππου του, ἡ νίκη ἔμενεν ἀμφιῤῥεπὴς μεταξὺ τῶν διαμαχομένων, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ἀμφίβολον, ἐὰν ὁ Κολοκοτρώνης διὰ τῆς βροντώδους φωνῆς του δὲν μετεχειρίζετο τὸ στρατήγημα τοῦ νὰ φωνάζῃ ἐνθουσιωδῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας «ἐτσάκισαν οἱ Τοῦρκοι Ἕλληνές μου πάρτε τους κατόπιν» καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν ἀναπτερωθέντες οἱ Ἕλληνες, ὥρμησαν ζωηρότερον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τρέψαντες αὐτοὺς εἰς φυγήν, τοὺς ἐδίω-

καθόσον· ἡ φήμη ἐμεγάλυνε πολὺ τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ δ' ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, θέλουσα νὰ θέσῃ φραγμόν τινα εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου μετάβασιν αὐτοῦ, προσεκάλει τὴν 6 Ἰανουαρίου τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας νὰ πέμψωσιν ἐν τάχει ναυτικήν τινα δύναμιν τεσσάρων πλοίων ἐξ Ὕδρας καὶ τριῶν ἐκ Σπετσῶν, «τὰ ὁποῖα νὰ ἐμποδίσωσιν, ὡς ἔ-» γραφε, τὴν διάβασιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς διάφορα μέρη, ἐξου-» σιαζόμενα παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἤπειρον καὶ Πελο-» πόννησον, καὶ νὰ τοὺς βλάψωσι καιρίως, λαφυραγω-» γοῦντα τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας, ὡς καὶ τὰ ἐρχόμενα » πλοῖα τυχὸν ἀπὸ Σκόδραν κλπ» (α). Τὴν δὲ 15 τοῦ αὐτοῦ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἔγραφε τὰ ἑξῆς· « Γνωρίζει πολὺ καλὰ ἡ Διοίκησις τὰς πραγματικὰς ἀνάγ-» κας σας, καὶ ὅτι αὐταὶ μὲ λόγια δὲν θεραπεύονται, ἀλλὰ » μὲ πράγματα, ἤγουν μὲ χρήματα, διὰ τοῦτο καὶ προσ-» παθεῖ εἰς τὴν χρηματολογίαν.» Δυστυχῶς ὅμως ἡ ναυτικὴ αὕτη ἐκστρατεία δὲν ἐνεργήθη διὰ λόγους ἀχρηματίας· ἡ δ' Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, μὴ ἔχουσα πῶς ἄλλως νὰ εὕρῃ χρήματα διὰ τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς Πατρίδος, ἐθεσπίσατο τὴν 19 Ἰανουαρίου 1822, φόρον ὑποχρεωτικὸν ἑνὸς γροσίου ἐπὶ ἑκάστης ψυχῆς, κανονίσασα συγχρόνως καὶ τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Σουλτάνος, ὅστις ἔμαθε βεβαίως τὴν τύχην καὶ τοῦ φρουρίου τῆς Κορίνθου, καὶ δὲν ἠγνόει ἴσως τὴν δεινὴν θέσιν, εἰς ἣν εὑρίσκοντο καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πολιορκούμενα φρούρια τῆς τε Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀνυπόμονος ὤν, πότε νὰ ἴδῃ μίαν ὥραν

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ.—καὶ Ἀναργ. Σπέτσ. Τ. Α'. σελ. 488.

πρότερον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τε ἐπιθυμιῶν του καὶ τῶν δοθέντων αὐτῷ πολεμικῶν σχεδίων ὑπὸ τῶν φίλων του, διέταξε νὰ ἐκπλεύσῃ ἀνυπερθέτως καὶ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὁ στόλος του, ὅστις καὶ ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου κατεσπευσμένως τὴν 24 Ἰανουαρίου.

Οἱ Ψαριανοὶ, ἰδόντες τὸν Βυζαντινὸν στόλον τὴν 26 τοῦ μηνὸς, διαβάντα δυτικῶς τῆς νήσου των καὶ κατερχόμενον πρὸς τὸ Αἰγαῖον, ἀπέστειλαν τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ δεκατέσσαρα πολεμικὰ πλοῖά των μεθ' ἑνὸς μυστίκου καὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἅπαντα δὲ ὑπὸ τὸν ναύαρχον αὐτῶν Νικόλαον Ἀποστόλην, ὅπως ἐλθόντα εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας ἑνωθῶσι μετὰ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν νήσων τούτων (α). Συγχρόνως δὲ ἔπεμψαν δύο ἕτερα πλοῖα, τὰ τοῦ Ν. Μαυρογιάννη καὶ Ἐμ. Βαλαβάνου, νὰ παραπλέωσι, τὸ μὲν τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, ἕκαστον δὲ τῶν πλοίων τούτων παρηκολουθεῖτο καὶ παρ' ἑνὸς μυστίκου.

Κατ' ἀρχὰς διεδόθη ὅτι σκοπὸς κύριος τῆς ναυτικῆς ταύτης ἐκστρατείας τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἦτον ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν δύο νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν· πλὴν ἀμφότεροι οἱ στόλοι τοῦ τε Βυζαντίου καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὁ μὲν ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον ἢ Καπετανάμπεην Πεπὲ-Ἀλῆ-Καπετὰν, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ Γιβραλτὰρ, ὑποναύαρχον ὡσαύτως τῆς Αἰγύπτου, ἑνωθέντες διευθύνθησαν πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, πλησιάσαντες εἰς τὸ φρούριον τῆς Μεθώνης, ἔδωκαν τοῖς ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοῖς ἀρκετὰς τροφὰς

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 140.

καὶ πολεμοφόδια, ἕνεκα ὅμως τοῦ χειμῶνος δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπισιτίσωσι καὶ τὸ φρούριον τῆς Κορώνης. Ὁ δ' Αἰγύπτιος ὑποναύαρχος Ἰσμαὴλ Γιβραλτὰρ, συλλαβὼν τὴν ἰδέαν νὰ κυριεύσῃ τὸ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὑπάρχον ἤδη φρούριον τῆς Πύλου (Νεοκάστρου), τοῦ ὁποίου τὴν κατάστασιν ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν ἐν Μεθώνῃ καὶ Κορώνῃ Ὀθωμανῶν, διευθύνεται μετά τινων πλοίων τῆς μοίρας του ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, καὶ μετὰ πολύωρον κατὰ τοῦ φρουρίου κανονοβολισμὸν, ἀποβιβάζει εἰς τὴν ξηρὰν καί τινας ἑκατοντάδας στρατιωτῶν. Πραγματικῶς ἡ κατάστασις τοῦ φρουρίου ἐκείνου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτο τόσον οἰκτρὰ, τόσον παρημελημένη, ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ, στερούμενοι πάντων τῶν ἀναγκαίων, ἐστεροῦντο ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, καὶ οὔτε κἂν ἡ ἀναγκαία φρουρὰ ὑπῆρχεν (α), ὥστε ὁ Αἰγύπτιος ἤθελεν εὐκόλως ἴσως δυνηθῆ νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπόν του, ἐὰν κατὰ συγκυρίαν δὲν παρευρίσκοντο αὐτόθι ὁ πρό τινων ἡμερῶν ἀφιχθεὶς ἐκεῖ ἐκ Γερμανίας στρατηγὸς Νορμὰν μεθ' ἑνὸς σώματος εἰκοσιπέντε, ἢ κατ' ἄλλους τεσσαρά-

---

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον οἱ ἐν Νεοκάστρῳ πρὸς τοὺς ἐν Καλαμάτῃ·

... Δὲν ἐπιδέχεται ἀργοπορίαν, ἀδελφοὶ, ἀλλὰ νὰ πετάξετε εἰς τὸν ἀέρα νὰ εὑρεθῆτε ἐδῶ τριγύρω, διότι στέκει ἡ ζωὴ ἢ θάνατος... Διὰ ὄνομα Θεοῦ, ἀδελφοὶ, πετάξατε προφθάσατε ὅλοι μικροὶ μεγάλοι διὰ τοῦτον τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἶναι ὅλα 56 κομμάτια μικρὰ μεγάλα... Τί περισσότερον νὰ σᾶς εἴπωμεν, ἀδελφοί; οὔτε νοῦν ἔχομεν, οὔτε κατάστασιν νὰ σᾶς ἀποκριθῶμεν καθαρώτερον. Ἡμεῖς μέσα εἰς τὸ φρούριον εἴμεθα πολλὰ ὀλίγοι, στερημένοι ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, ὡς καὶ τὸ ψωμί... (Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α΄, σελ. 272.)

κοντα ἀνδρείων φιλελλήνων, οἵτινες, τρέξαντες εὐθὺς ἐν τοῖς κανονοστασίοις, θέτουσιν ἐν τάξει τὰ ὀλίγα χρήσιμα πυροβόλα, βλάπτουσιν ἀντιπυροβολοῦντες τὴν αἰγυπτιακὴν ναυαρχίδα, καὶ δείξαντες οὕτως ὅτι ἐνυπῆρχεν εἰς τὸ φρούριον καὶ ζωὴ καὶ δύναμις, ἐματαίωσαν τοῦ ἐχθροῦ τὸ τολμηρὸν σχέδιον. Διότι ἐξελθόντες μετὰ τῶν φιλελλήνων καὶ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ὀλίγοι Ἕλληνες, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἀποπειραθέντων ἀπόβασιν Ὀθωμανῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν ν' ἀποσυρθῶσι πάλιν διὰ τῶν λέμβων εἰς τὰ πλοῖά των. Τὴν κακὴν ταύτην ἔκβασιν τῆς ἐπιχειρίσεώς του ἰδὼν ὁ Γιβραλτὰρ, ἀπαίρει ἐκεῖθεν καὶ ἡνώθη πάλιν μετὰ τοῦ λοιποῦ στόλου, ὅστις, συγκείμενος ἐξ ἑβδομήκοντα περίπου πλοίων, πολεμικῶν τε καὶ φορτηγῶν, διηυθύνθη πρὸς τὰς Π. Πάτρας, φέρων καὶ 4000 στρατιώτας Ἀσιατοὺς πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῶν κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐχθρικῶν φρουρίων.

Μετὰ τὰς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διαθρυλληθείσας τηλικαύτας ἐχθρικὰς δυνάμεις, ἡ σύγχρονος καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐμφάνισις εἰς τὰ Ἑλληνικὰ παράλια καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὑπερηύξησε φυσικῷ τῷ λόγῳ τοὺς φόβους τῶν Ἑλλήνων. Ἑκόντες ὅθεν ἄκοντες καὶ οἱ Πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων, ὤφειλον νὰ θέσωσι καὶ πάλιν τὰς χεῖράς των εἰς τὰ ἰδιαίτερα βαλάντιά των, ἅμα γνωσθείσης τῆς ἐξόδου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Διότι ἡ κυβέρνησις ἐνῷ τὴν 31 Ἰανουαρίου ἔγραφεν αὐτοῖς «Κύριοι, τὸ ἔθνος πάσχει » δεινότατα διὰ μόνην τὴν ἔξοδον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. » Ὑμέτερον ἔργον νὰ φανῆτε σωτῆρες αὐτοῦ» (α), κατ' οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τοῦ Ἑλληνικοῦ στό-

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. — Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α', σελ. 494.

λου τὴν ἐξόπλισιν, εἰμὴ πέμπουσα τὰ ἐν Κορίνθῳ εὑρεθέντα τιμαλφῆ πράγματα, ἐκτιμηθέντα ἀξίας γροσίων διακοσίων δεκατριῶν περίπου χιλιάδων, ὡς ἐνέχυρον, καὶ πραγματικὰ χρήματα μόνον γρόσια 35 χιλιάδας, διότι, ὡς ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις ἔγραφεν «ἡ (ἐν Κορίνθῳ) εὑρεθεῖσα χρηματικὴ ποσότης (α) ὑπῆρξε παρ' ἐλπίδα τόσον ὀλίγη, ὥστε μόλις ἔφθασεν εἰς ὀχύρωσιν τοῦ αὐτοῦ φρουρίου. . . . .» Προσέθετεν ὅμως ὅτι « ἡ ἁπλουστάτη ἀλήθεια εἶναι, ὅτι » οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ψαριανοὶ θέλουν δο» ξάζονται αἰωνίως ὡς οἱ ἰσχυρότεροι συνεργοὶ καὶ ἀνορ» θωταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ σιμὰ τοῦ ὀφειλομέ» νου καὶ ἀποδοθησομένου χρέους, θέλουν ἀπολαμβάνει » τὰς μεγαλειτέρας ἀνταμειβὰς ὑποκάτω εἰς τὴν εὐνομίαν » καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος» (β).

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπραττε καὶ ἔγραφε ταῦτα μόλις τὴν 13 Φεβρουαρίου, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τῶν τριῶν νήσων εἶχε προεκπλεύσει ἀπὸ τῆς 8 τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ συγκείμενος ἐκ πλοίων πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν ἑξήκοντα τεσσάρων, διευθύνθη πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐχθρικοῦ. Ἀλλ' οὗτος, ἀφοῦ προσωρμίσθη πρῶτον περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου εἰς Ζάκυνθον, καὶ ὑπεδέχθη φιλοφρόνως ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἀγγλικῶν ἀρχῶν, ἀπάρας τὴν 11 ἐκ τῆς Ζακύνθου διευθύνθη πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ συνέντευξιν λαβὼν καθ' ὁδὸν μετὰ δύο αὐστριακῶν πολεμικῶν, προσωρμίσθη εἰς Π. Πάτρας, ἔνθα καὶ ἀπεβίβασε τὰ στρατεύματα.

Τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἔφθασε καὶ ὁ ἑλληνικὸς στό-

(α) Ἐκ τῶν ἐλπιζομένων μεγάλων θησαυρῶν τοῦ Κιαμὶλ μπεη.
(β) Ἀρχ. Δήμ. Σπετ.—Ἀναγ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 495—497.

λος (α) καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς Μεσολόγγιον. Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 19, συμβουλίου πολεμικοῦ συγκροτηθέντος ἐξ ὅλων τῶν ναυάρχων καὶ πλοιάρχων τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Α. Μιαούλη, ἀπεφασίσθη νὰ προσβάλωσι πρῶτοι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐχθρούς, ἵνα μὴ δείξωσι δειλίαν ἱστάμενοι ἐν ἀμύνῃ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἁπάντων ἦν μέγας, καὶ ἕκαστος τῶν πλοιάρχων ὑπέσχετο μά-

(α) Τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἦσαν εἴκοσι· ἤτοι τὸ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σπετσῶν Γκίκαν Τσούπαν, Ἰω. Μπούκουρην, Ἰω. Κυριακόν, Δημ. Ν. Λάμπρου ἢ Λεωνίδαν, Νικ. Ῥάπτην, Ἰω. Χρ. Κούτσην, Ἀνάργ. Λεμπέσην, Ἀνάργ. Α. Χ. Ἀναργύρου, Νικ. Δ. Γουδῆν, Δημ. Α. Σκλιάν. Κυρ. Ἀνδροῦτσον, Νικ. Α. Λαζάρου ἢ Ὀρλώφ, Θ. Δ. Λαζάρου, Παντ. Μπούμπουλην, Ἰω. Σάντον, Νικ. Μυλωνᾶν, Ἀδρ. Σωτηρίου, Λάζ. Κουτρουμπῆν, Ἰω Γ. Κούτσην, καὶ ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Δημήτρ. Π. Πορμώτην. (Ἴδε ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 110 Ὑπουργ. Ναυτ. πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν, εἰς τὰ Σπετσιωτ. Ἀνάργ. Τ. Α', σελ. 513.)

Τὰ Ὑδραϊκὰ κατὰ τὸν Ἀντ. Α. Μιαούλην Τ. Α. σελ. 26 ἦσαν 27, ὑπὸ τρεῖς ναυάρχους, τὸν Ἀνδρέαν Δ. Βώκον ἢ Μιαούλην, Λάζ. Πινότσην καὶ Ἰω. Βούλγαρην (ἴδε ἐν τοῖς ἀρχείοις ἐπιστολαῖς τῶν ναυάρχων τῶν τριῶν νήσων τῆς 22 καὶ 25 Φεβρουαρ. 1822 πρὸς τὸ Ὑπουργ. τῶν Ναυτικῶν.) Εἰς λάθος ἄρα ὑπέπεσαν, ὅ τε Ν. Σπηλιάδης ἐν τοῖς Ἱστορ. Ἀπομνημ. Τ. Α', σελ. 295, καὶ ὁ Σ. Τρικούπης Τ. Β'. Κεφ. ΚΗ', σελ. 166, ἀποδίδοντες εἰς μόνον τὸν Α. Μιαούλην τὴν ναυαρχίαν τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. — Τὰ ὀνόματα τῶν Ὑδραϊκῶν πλοιάρχων μᾶς εἶσιν ἄγνωστα.

Τὰ Ψαριανὰ πλοῖα ἦσαν ἄρα 17 ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ψαρῶν Ν. Ἀποστόλην. Τῶν δὲ λοιπῶν πλοιάρχων τὰ ὀνόματα ἄγνωστα ἡμῖν.

νος νὰ πολεμήσῃ κατὰ δύο καὶ τριῶν φεργατῶν. Τέλος τὴν ἐπιοῦσαν 20 Φεβρουαρίου οἱ ναύαρχοι λίαν πρωὶ ἔδωκαν τὸ σημεῖον τοῦ ν' ἀναχθῶσι τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς τὰ πανία, καὶ νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς πόλεμον· ἀμέσως λοιπὸν ὅλος ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐτέθη εἰς κίνησιν, ἀλλ' ὁ Μιαούλης προαναχθεὶς τῶν ἄλλων πλοίων καὶ ἀκολουθούμενος καὶ ὑπό τινων ἄλλων πλοίων τοῦ στόλου, Ὑδραϊκῶν μὲν τοῦ Ἐμ. Τομπάζη, Γ. Σαχτούρη, Α. Γ. Κριεζῆ καὶ Γκίκα Ψεύτη, Σπετσιωτικῶν δὲ τοῦ Ἰω. Γ. Κούτση, Ἀδρ. Σωτηρίου, Γκίκα Τσούπα (ναυάρχου Σπετσῶν) Ἀναργύρου Λεμπέση, Δημ. Λεωνίδα καὶ Λαζ. Κουτρουμπῆ (ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς Μπουμπουλίνας), καὶ Ψαριανῶν τοῦ Νικ. Ἀποστόλη (ναυάρχου Ψαρῶν) Κ. Γ. Κοτζιᾶ, Ἰω. Μάκρα καὶ Ἀνδρ. Γιαννίτζη (α) ἔπλευσε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις ἰδὼν τὸν Ἑλληνικὸν πλέοντα κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο νὰ τεθῇ καὶ αὐτὸς εἰς κίνησιν, καὶ εἶχεν ὑψωμένας τὰς γάπιας· ὁ Μιαούλης ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀκινησίαν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ προπλέων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πλοίων, ὡς προείπομεν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ ἐχθρικοῦ, καὶ διαβὰς κατὰ τὴν οὐρὰν αὐτοῦ μεταξὺ δύο

(α) Μεγάλως ἀδικεῖ ὁ Σ. Τρικούπης τόσους γενναίους πολεμιστὰς πλοιάρχους, λαβόντας μέρος καὶ ἀριστεύσαντας κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, παραλείπων τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ λέγων ἐν τῇ Ἱστορ. του Τ. Β. Κεφ. ΚΗ', σελ. 166, «Κατόπιν τοῦ Μιαούλη ἦλθον εἰς τὸ μέσον οἱ πάντοτε διαπρέποντες ἐν πολέμῳ Μαν. Τομπάζης, Ἀντ. Γ. Κριεζῆς καὶ Γκίκας Τσούπας.» Ἅπαντες οἱ πλοίαρχοι τοῦ Ἑλλην. στόλου, ὀλιγίστων ἐξαιρουμένων, ἠρίστευσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, οἱ μὲν ἐν μιᾷ, οἱ δ' ἐν ἄλλῃ ναυμαχίᾳ.

φεργατῶν, ἐκπυρεβόλει κατ' αὐτῶν ἑκατέρωθεν, ὥστε ἡ μᾶλλον ὑπήνεμος φεργάτα, νομίσασα ὅτι ἐναντίον της ἔρχονται καὶ ὅλα τ' ἄλλα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἠναγκάσθη νὰ κόψῃ τ' ἀγκυρά της, ὅπως τεθῇ εἰς κίνησιν τὸ συντομώτερον· ὁ Μιαούλης ἀντεπυρεβόλειτο καὶ ἀπὸ τὰς δύο ταύτας ἐχθρικὰς φεργάτας, καθ' ὧν ἔφθασαν καὶ ἄλλα τινὰ ἐκ τῶν μνημονευθέντων πλοίων, καὶ τότε τῆς μᾶλλον ὑπηνέμου φεργάτας σφαῖρα, ἑλληνικὴ βεβαίως, ἔθραυσε τὴν κεραίαν τῆς γάμπιας, αὐτὸς δὲ ὁ Μιαούλης καὶ τ' ἀκολουθοῦντα αὐτὸν λοιπὰ πλοῖα ἐξῆλθον τοῦ πολέμου ἄνευ σημαντικῆς τινος βλάβης, καὶ ὅτε ἤρχισε νὰ γενικευθῇ ἡ μάχη, ἠνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἅτινα ὅμως ἐπελθούσης τρικυμίας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μετάσχωσιν ἅπαντα εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην.

Ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ τὸ πλοῖον τοῦ Ἰω. Γ. Κοϐτσῆ, ἐκ Σπετσῶν, διαπερασθὲν ὑπὸ ἐχθρικῆς σφαίρας καὶ πληρούμενον ὑδάτων, ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου, τῇ συνδρομῇ τῶν ἐκεῖσε Ἑλλήνων, ἐκκενωθὲν τῶν ὑδάτων τὸ πλοῖον, ἐπεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ πληρώματος ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ ἐτέθη πάλιν εἰς ἐνέργειαν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Τοῦ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην πλοίου ἡ Ναβέτα, σφαῖρα ἐχθρικὴ συνέτριψε τὴν κεραίαν τοῦ κατὰ πρώραν ἱστοῦ (α).

(α) Ἀναμφιβόλως, ἐκτὸς τοῦ πολέμου, δὲν ἠδύναντο νὰ πάθωσι τὰ πλοῖα ταῦτα. Ἄρα ὁ Σ. Τρικούπης, μονομερῶς συλλέξας τὰς ἱστορικὰς πληροφορίας, ὑπέπεσεν εἰς λάθη, τὰ ὁποῖα πεπείσμεθα ὅτι θέλει διορθώσει.

Περὶ ἄλλων τινῶν φυλλαδιογράφων περιττὸς πᾶς λόγος.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων πλοιάρχων, καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην, ἥτις ἤθελε λάβει, βεβαίως, σοβαρώτερον χαρακτῆρα, ἐὰν ἡ ἐπελθοῦσα τρικυμία δὲν ἠνάγκαζε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ν' ἀνακωχεύσωσι μὲ συνεσταλμένα καὶ ὀλίγιστα πανία.

Ἱκαναὶ ζημίαι ἐπροξενήθησαν ἑκατέρωθεν, καί τοι μὴ διαρκεσάσης πολλὰς ὥρας τῆς ναυμαχίας ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ ἔνια μὲν τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, συγκρουσθέντα τυχαίως μεταξύ των, ἄλλα δὲ βλαφθέντα κατὰ τὴν ναυμαχίαν εἰς τὰς ἀποσκευάς των, εἶχον ἀνάγκην νὰ προσορμισθῶσιν εἰς ἀκύμαντόν τι μέρος, ἵνα ἐπισκευασθῶσιν, ἐπέδωκαν (ἐπόδισαν) ταῦτα, καὶ ἀκολούθως ἐπέδωκαν ἀσκόπως πως καὶ ὅλα τ' ἄλλα ἑλληνικὰ πλοῖα, ὑπήνεμα ὄντα, καὶ τότε ὁ τουρκικὸς στόλος, νομίσας τοῦτο φυγὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐπέδωκε καὶ αὐτός, καὶ προπορευομένων τῶν ἑλληνικῶν, ἐφαίνετο ὡς διώκων ὁ ἐχθρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν ἀμφότεροι οἱ στόλοι μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Κατακώλου, ὁ τουρκικὸς φοβηθείς, ἰδὼν τὸν ἑλληνικὸν ἀνακωχεύσαντα πάλιν, προσωρμίσθη ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα τῆς Ζακύνθου, ὅπου ἡ οὐδετέρα τῶν Ἰονίων νήσων ἐξουσία ἐδέχθη αὐτὸν αὖθις φιλικῶς· πλὴν ἐν τοσαύτῃ ἀταξίᾳ προσωρμίσθη, ὥστε δύο μὲν ἐκ τῶν πλοίων του ἐκάθισαν ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ Λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ζακύνθου ῥηχῶν, κατὰ δὲ τῶν λοιπῶν, τὰ ἐκεῖ εὑρεθέντα Ἀγγλικὰ καὶ Αὐστριακὰ πλοῖα, ἠναγκάσθησαν νὰ πυροβολήσωσιν ὡς κατ' ἐχθρῶν, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν καὶ τὰ βλάψωσιν, ἢ συγκινωνοῦντα τὰ μολύνωσι μὲ τὸ μόλυσμα τῆς πανώλους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος ἐμαστίζετο ἡ Κωνσταντινούπολις. Τὰ δ' ἑλληνικά, περιπλεύσαντα δύο ἡμέρας πλησίον τῆς Ζακύνθου, ἦλθον καὶ ἠγκυ-

ροβόλησαν μετὰ ταῦτα εἰς Κατάκωλον, ὅπως ἐπισκευασθῶσι καὶ ὑδρεύσωσιν.

Ἡ Ἀγγλικὴ διοίκησις, χάριν τῆς οὐδετερότητος, βιάζει τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς Ζακύνθου· ἐκπλέει οὗτος, ἀλλ' ἅμα ἰδὼν τὸν Ἑλληνικὸν κατερχόμενον κατ' αὐτοῦ, ἐπιστρέφει πάλιν εἰς Ζάκυνθον, καὶ τὴν πρόφασιν ἀνωτέρας βίας συμβουλευθεὶς νὰ προβάλῃ, προστατεύεται καὶ αὖθις ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἀρχῶν. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Ἰσμαὴλ Γιβραλτὰρ, ὁ μόνος μεταξὺ ὅλων τῶν Ὀθωμανῶν πλοιάρχων, ἠρτυμένος μὲ ὀλίγην τινὰ παιδείαν καὶ πολιτισμὸν, ἐρωτηθεὶς ἐὰν ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας, δὲν ἠρνήθη τὴν κατὰ τὰς Πάτρας ἧττάν των.

Ἐπὶ τέλους ἡ Ἀγγλικὴ διοίκησις, ἵνα δείξῃ ὅτι ἀπαραμετρήτως τηρεῖ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ καθήκοντα τῆς διακεκηρυγμένης οὐδετερότητος, μὴ θέλουσα δὲ ἄλλως τε νὰ διώξῃ ἐκεῖθεν ἀποτόμως τὸν τουρκικὸν στόλον, ἀπέστειλε τὴν 23 βρίκιόν τι Ἀγγλικὸν πολεμικὸν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τοῖς ἦν αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον νὰ πολεμήσωσιν ἢ πλησιάσωσιν, ἄνευ ἀνωτέρας βίας, εἰς τὰς οὐδετέρας Ἰονικὰς θαλάσσας, καὶ ὅτι ὤφειλον ν' ἀπομακρυνθῶσιν, ὅπως δώσωσι καιρὸν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον νὰ ἐκπλεύσῃ τῆς Ζακύνθου. Οἱ Ἕλληνες, ἑκόντες ἀέκοντες, ὤφειλον νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἰσχυροτέρων, καὶ οὕτως ἀπομακρυνθέντων τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἐξέπλευσε νυκτὸς τῆς Ζακύνθου καὶ ὁ Τουρκικὸς στόλος, καὶ εὑρὼν οὔριον ἄνεμον, διευθύνθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, μὴ ἰδόντες αὐτὸν παρῶς, καὶ ὑποπτεύσαντες μήπως ἔπλευσε πάλιν πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἔτρεξαν πρὸς αὐτόν· πλὴν μὴ εὑρόν-

τες αὐτὸν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἔπλευσαν εἰς τὰς Πάτρας, ὅπως κυριεύσωσι τὰ ἐκεῖσε ἐναπομείναντα ἐχθρικὰ φορτηγὰ πλοῖα· ἀλλὰ ταῦτα ἔκοψαν ἀμέσως τὰ ἀγκύριά των, καὶ εἰσελθόντα ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατέφυγον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ναυπάκτου καὶ διεσώθησαν.

Τότε, ἵνα μὴ ἐξοδεύσῃ ἐπὶ ματαίῳ μισθοὺς καὶ τροφὰς ναυτῶν ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου· ἔμειναν δὲ μόνον ἐννέα πλοῖα, ἐξ ὧν τρία Σπετσιωτικά, τὰ τοῦ Ἰωάννου Κυριακοῦ, Νικόλ. Ἀδριανοῦ καὶ Νικ. Μυλωνᾶ, τέσσαρα Ὑδραϊκά, τὰ τοῦ Α. Μιαούλη, Ῥαφαὴλ, Σαχτούρη καὶ Α. Γ. Κριεζῆ, καὶ δύο Ψαριανά, τὸ τοῦ Νικ. Ἀποστόλη καὶ Ἀνδρ. Γιαννίτση.

Τὰ πλοῖα ταῦτα διηυθύνθησαν ἅπαντα πρὸς τὸν κόλπον (τῆς Πρεβέζης) καὶ ἀφοῦ μετεβίβασαν τὰ ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην πρὸς βοήθειαν τῶν Σουλιωτῶν μεταβάντα Ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ τὸν Ζώην Πάνου Σουλιώτην, ἐχορήγησαν εἰς αὐτὰ καὶ ἱκανὰς τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἀποσταλῶσι καὶ εἰς τὸ Σούλι, τὸ ὁποῖον στενῶς τότε ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἐλθόντων Σουλτανικῶν στρατευμάτων.

Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη μοῖρα ἠθέλησε τότε ν' ἀποπειραθῇ τὴν κυρίευσιν τῶν εἰς Μοῦρτον ἐλλιμενιζόντων Ὀθωμανικῶν πολεμικῶν πλοίων, καὶ προσεκάλεσεν ἐκ Ῥινιάσσης ἕως 250 Σουλιώτας ἵνα συνεργήσωσι καὶ οὗτοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· ἀλλὰ μόλις τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπλησίασαν εἰς Μοῦρτον, ἕως δέκα μίλια, ἰδοὺ καὶ πάλιν τὸ ἀγγλικὸν βρίκιον Chanticlier, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι τοῖς ἦν ἀπηγορευμένον νὰ διαπλεύσωσι τὸν μεταξὺ Κερκύρας καὶ Ἠπείρου πορθμὸν, ἐν ᾧ κεῖται καὶ ἡ νῆσος Μοῦρ-

τος. Ὁ Μιαούλης μετὰ τῶν ἄλλων δύο ἀρχηγῶν Κυριακοῦ καὶ Ἀποστόλη, θέλοντες νὰ πληροφορηθῶσιν, ἐὰν ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐξεπορεύετο ἀπὸ ἀνωτέραν πηγήν, ἔπεμψαν εἰς Κέρκυραν τὴν γολέτταν Τερψιχόρην ὑπὸ τὸν Ἀντ. Ῥαφαὴλ ὑδραῖον, ὅστις φθάσας ἐκεῖ τὴν 9 Μαρτίου, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν ἐπὶ τῆς λέμβου του κομίζων τὰς πρὸς τὸν Μέγαν Ἁρμοστὴν ἐπιστολὰς τῶν περὶ τὸν Μιαούλην. Ἀλλ' ἔτι τοῦ Ῥαφαὴλ περιμένοντος ἐν τῇ παραλίᾳ τὴν ἀπάντησιν, ἡ Ἀγγλικὴ διοίκησις πέμψασα ἔφερε τὸ ἑλληνικὸν πλοῖον ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ κατεβίβασεν ἀπ' αὐτῆς καὶ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Τότε εἶπον πρὸς τὸν Ἕλληνα πλοίαρχον, ὅτι δὲν κατακρατεῖται τὸ πλοῖον ὡς ἐχθρικόν, ἀλλὰ πρὸς ἱκανοποίησιν διὰ τὴν παρ' ἄλλων ἑλληνικῶν πληρωμάτων καταπάτησιν τῆς οὐδετέρας γῆς τῆς Λευκάδος (Ἁγιαμαύρας) καὶ δι' ὀφειλομένην ἀποζημίωσιν μερικῶν ζώων, ἁρπαγέντων δῆθεν παρὰ τῶν αὐτῶν πληρωμάτων ἐπὶ τῆς αὐτῆς νήσου.

Μόλις τὴν 21 Μαρτίου ἀπελύθη ἡ Τερψιχόρη ἐκ τῆς Κερκύρας, κατὰ πρότασιν τοῦ ἐν τῇ Μεσογείῳ Ἄγγλου Ναυάρχου, ἀποδοκιμάσαντος, ὡς λέγεται, τὴν διαγωγὴν τοῦ Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, καὶ ἔφερε τὴν εἴδησιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅτι δὲν τοῖς ἐπετρέπετο ἡ κατὰ τῶν ἐν Μούρτῳ ὀθωμανικῶν πλοίων ἐπίθεσις, διότι ἡ νῆσος αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἑπτάνησον, καὶ ὅτι ὡς τοιαύτη ἐθεωρεῖτο γῆ οὐδετέρα.

Ἐχθίστη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἦν τότε ἡ διαγωγὴ τοῦ Μαιτλάνδου μεγάλου Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, διότι οὐ μόνον τοιαύτης φύσεως προσκόμματα παρενέβαλλεν, ὁσάκις ἠδύνατο, εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὲρ τῶν φίλων του Ὀθωμανῶν, ἀλλ' ἀπήτει μάλιστα παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς

Κυβερνήσεως νὰ προειδοποιῆται πάντοτε περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χρόνου, ὁσάκις πλοῖα ἑλληνικὰ ἔμελλον νὰ διαπλεύσωσι τὰς μεταξὺ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν θαλάσσας.

Ταῦτα μαθοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν τὸν Γ. Σπανιολάκην, ἵνα κάμῃ πρὸς τὸν Ἁρμοστὴν εὐλόγους τινὰς καὶ δικαίας παρατηρήσεις, ὅτι οἱ ἔνοχοι τῆς ἁρπαγῆς τῶν ζώων θέλουσι τιμωρηθῆ, καὶ ὅτι ἡ ζημία αὐτῶν ἐκ 400 διστήλων θέλει πληρωθῆ, ἀλλ' ὅτι ἡ καθ' ἓν μίλιον μακρὰν τῶν Ἰονίων νήσων διάβασις τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀρκετὰ ἐξησφάλιζε τὰ ὑγειονομικὰ μέτρα τῶν Ἰονίων Ἀρχῶν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ νῆσος Μοῦρτος ἦν διὰ τοὺς Ἕλληνας γῆ οὐδετέρα, ἔπρεπε νὰ ᾖ τοιαύτη καὶ διὰ τοὺς Ὀθωμανούς, καὶ τέλος, ὅτι καί τοι βλαπτομένων οὐσιωδῶς τῶν συμφερόντων της ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν σκοπῶν της, ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις συγκατένευε νὰ πρειδοποιῇ τὸν Ἁρμοστὴν περὶ πάσης κατὰ τὰ ὕδατα ἐκεῖνα κινήσεως τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γίνεται ἡ εἰδοποίησις, ὅταν τὰ πλοῖα φθάνωσιν εἰς τὴν Κυλήνην (Γλαρέντσαν).

Ἔφθασε τέλος πάντων ὁ Σπανιολάκης εἰς τὴν Κέρκυραν, ἀλλ' οὔτε αὐτὸν οὔτε τὸ κομίσαν αὐτὸν πλοῖον ἀφῆκαν αἱ Ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ νὰ συγκοινωνήσωσι μετὰ τῆς πόλεως· τὴν δὲ 16 Ἀπριλίου, ἐδόθη πρὸς τὸν Σπανιολάκην, ἀναφερθέντα πρὸς τὸν Ἁρμοστήν, ἡ ἑξῆς ἀπάντησις· « Κύριε· ὁ Λόρδος Μέγας Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων, » ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς λεγούσας ὅτι τὰς ἔστειλαν πρὸς » αὐτὸν τινὲς αὐτονομαζόμενοι Κυβέρνησις τῆς Ἑλλά» δος, καὶ διά τινος ἀπεσταλμένου αὐτῆς εὑρισκομένου » κατὰ τὸ παρὸν ἐν τούτῳ τῷ λιμένι καὶ διατεταγμένου

» ὑπὸ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος αὐτονομάστου Κυβερνήσεως
» νὰ ἔλθῃ εἰς λόγους μετὰ τοῦ Λόρδου Μεγάλου Ἁρ-
» μοστοῦ.

» Ἡ Α. Ε. ἀγνοεῖ παντάπασιν ὅτι ὑπάρχει προσωρινὴ
» κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀ-
» ναγνωρίσῃ τοιοῦτον ἀπεσταλμένον· μόνη ἡ ἀνάγκη νὰ
» διατηρήσῃ, καθὼς πάντοτε ἔπραξε, τὰς ἀρχὰς τῆς οὐδε-
» τερότητος, τὴν παρακινεῖ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ
» λάβῃ ὑπ' ὄψιν τινα τῶν ἐν ταῖς ἀνωτέρω ἐπιστολαῖς·
» εὐδοκεῖ λοιπὸν νὰ διαδηλώσῃ, ὅτι οὐδεμίαν θέλει νὰ
» ἔχῃ ἀνταπόκρισιν μετὰ μιᾶς κατ' ὄνομα Δυνάμεως, τὴν
» ὁποίαν δὲν γνωρίζει, καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασίς της εἶναι ἐν
» συνόψει ἡ ἀκόλουθος. Πλοῖον λεγόμενον Ἑλληνικὸν
» ὑπὸ σημαίαν μὴ ἀναγνωριζομένην καὶ οὐδαμοῦ δεκτὴν
» δὲν εἶναι δεκτὸν ἐντὸς τῶν Ἰονίων λιμένων. Δὲν ὀφεί-
» λει ἡ Α. Ε. νὰ συζητήσῃ μετὰ Δυνάμεως μὴ ἀναγνω-
» ριζομένης ὅ,τι κρίνει εὔλογον νὰ πράξῃ. Λέγει ὅμως
» ὅτι τὸ νησίδιον τοῦ Μούρτου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ Ἰο-
» νίου Κράτους, καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἶναι
» ὁ μόνος προστάτης του. Ἡ Α. Ε. θεωρεῖ πρὸς τούτοις
» ὅλον τὸν μεταξὺ Μούρτου καὶ Κασσιωπίας πορθμὸν τῶν
» Κορφῶν, ὡς πραγματικῶς λιμένα τῶν Κορφῶν. Ἡ Ἰό-
» νιος Κυβέρνησις ὁρμωμένη ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδίας οὐ-
» δετερότητος, τὴν ὁποίαν πάντοτε διετήρησεν ὡς πρὸς
» τοὺς ἀλληλομαχοῦντας, ἐλεεινολογεῖ τὴν μωρὰν ἀλα-
» ζονείαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν τὰ πράγματα εἰς τὴν
» τωρινὴν κατάστασιν. Ἡ Α. Ε. ἀξιοῖ ὁ ἐν τῷ λιμένι τού-
» τῳ εὑρισκόμενος ἄνθρωπος, ν' ἀναχωρήσῃ ἐν ἀκαρεῖ ».

Μετὰ τὴν κακὴν εἴδησιν τῆς τοιαύτης διαγωγῆς τοῦ μεγάλου Ἁρμοστοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τὰ πλοῖα ἠναγ-

κάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, μετὰ μῆνα ὁλόκληρον.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκήρυξε τὴν 31 Μαρτίου τὸν ἀποκλεισμὸν ὅλων τῶν ἐχθρικῶν λιμένων ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου, μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Σποράδων νήσων μέχρι τῆς Κρήτης, διὰ τῆς ἑπομένης Διακηρύξεως.

« Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος πολεμεῖ αὐθόρμητον κατὰ τῆς » τυραννίας· τὰ δίκαιά του εἶναι γνωστὰ καὶ ἀναντίῤῥητα· » δὲν ζητεῖ ἄλλο, εἰμὴ νὰ παύσῃ τὴν ἀδικίαν μὲ βαρείας » θυσίας, καὶ νὰ ὠφεληθῇ χωρὶς νὰ βλάψῃ καμμίαν κοι» νωνίαν ἀνθρώπων δικαίων. Γνωρίζον δὲ τὰ δικαιώματά » του, δὲν ἀγνοεῖ οὐδὲ τὰ χρέη του· ἐκήρυξεν ὅτι θέλει » τὴν ἀνεξαρτησίαν του, καὶ ἐσύστησε Διοίκησιν κεντρι» κὴν, ὄργανον διὰ νὰ ὑπερασπίζῃ ἐκεῖνα καὶ νὰ ἐκτελῇ » ἀκριβῶς ταῦτα. Ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ» τον τὸν ἱερὸν καὶ ἐθνικὸν σκοπὸν πρέπει ν' ἀφαιρῇ παν» τοίῳ τρόπῳ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος ὅλα τὰ » μέσα τῆς ἀντιστάσεως, κηρύττει, κατὰ τὸ ἐθνικὸν τῆς » Εὐρώπης δίκαιον, εἰς κατάστασιν ἀποκλεισμοῦ ὅλα τὰ » παράλια μέρη, τὰ κρατούμενα εἰσέτι ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, » τόσον εἰς Ἤπειρον, ὅσον καὶ εἰς Πελοπόννησον, Εὔ» βοιαν, καὶ Θεσσαλίαν, ἀπὸ Ἐπιδάμνου ἕως καὶ αὐτῆς » τῆς Θεσσαλονίκης, πρὸς τούτοις καὶ ὅλους τοὺς λιμέ» νας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Σποράδων καὶ » Κρήτης, τοὺς κρατουμένους ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· ὅλα λοι» πὸν τὰ πλοῖα ὁποιασδήποτε σημαίας, ἀνίσως ἀφοῦ εἰ» δοποιηθῶσι τακτικῶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κατὰ μέρη » Ναυάρχους καὶ κυβερνήτας τῶν ἐθνικῶν πλοίων, περὶ » ταύτης τῆς ἀποφάσεως, ἐμβῶσιν εἰς τοὺς ῥηθέντας λι-

» μένας, θέλουσι συλληφθῇ καὶ διατεθῇ κατὰ τοὺς κοι-
» νῶς παραδεδεγμένους νόμους· αὕτη δὲ ἡ εἰδοποίησις
» τῶν Ἑλλήνων Ναυάρχων πρὸς τὰ ξένα πλοῖα θέλει
» ἐξακολουθεῖ ἕωσοῦ βεβαιωθῇ ἡ Διοίκησις, ὅτι ἡ παροῦσα
» κήρυξις ἔφθασεν ὅπου ἀνῆκει. Τὸ παρὸν θέλει κοινοποιη-
» θῇ εἰς ὅλους τοὺς προξένους τῶν φιλικῶν Δυνάμεων,
» τοὺς εὑρισκομένους εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς
» ἐπικρατείας ».

Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου, ὑποψίαι μεγάλαι προδοτικῶν σκοπῶν διεδόθησαν κατὰ τοῦ τότε φρουράρχου τῆς Μονεμβασίας Τσανετάκη Γρηγοράκη γολέττα τις τοῦ πλοιάρχου Πέτρου Καζιλάρη Ῥαγουζαίου, ὑπὸ σημαίαν Γαλλικὴν, προσορμισθεῖσα εἰς τὸν λιμένα τοῦ φρουρίου ἐκείνου μὲ φορτίον σίτου 900 κοιλῶν ὡς ἔγγιστα καὶ μ' ἐπιστολὰς τοῦ Καπετὰν πασσᾶ πρὸς τὸν ῥηθέντα φρούραρχον, ἐνίσχυσε μεγάλως τὰς ὑπονοίας· τῶν ἐπιστολῶν τούτων τὸ περιεχόμενον ἦτο τὸ ἑξῆς.

« Ἀπὸ μέρους τοῦ Ὑψηλοτάτου, δικαιοτάτου, Καπετὰν
» Ἀλῆ πασσᾶ τῆς κραταιᾶς βασιλείας, εἰς ἐλόγου σου
» Τσανετάκη.

» Μετὰ τοὺς χαιρετισμούς μου σᾶς φανερόνω ὅτι ὁ Μο-
» νεμβασίτης Μουσταφάμπεης, ἐρχόμενος εἰς τὴν βασι-
» λεύουσαν, τὸ χάλι τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ἐρω-
» τήσαμεν, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι σὺ κάθε λογῶν εἰς τὴν ἄκραν
» βασιλείαν ἔκαμες σατακάτι, κατὰ τὸ ῥαγιαλίκι σου· καὶ
» τὸ λοιπὸν τὸ κάστρον τὸ βασιλικὸν διὰ ὥρας ἔμεινε
» φυλαγμένον εἰς τὸ χέρι σου· καὶ ἐρχόμενοι ἀπὸ μέρους
» μου οἱ διωρισμένοι ἄνθρωποι θέλεις τὸ κάμεις τεσλίμι,
» καὶ αὐτοὺς τοὺς σκοπούς σου ὁ Μουσταφάμπεης μὲ τὸ
» εἶπεν εἰς τὸ χουζοῦρι μου. Ἂν ἀληθεύῃ αὐτὸ τὸ σατα-

» κάτι σου εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ τὸ ῥαγιαλίκι σου εἰς τὸ
» ντοβλέτι, πρέπει νὰ τὸ φανερώσῃς μὲ προθυμίαν· τὸ τί
» νὰ θέλῃς νὰ σοῦ γενῇ, δόξα βασιλικὴ, καὶ τιμὴ τοῦ γέ-
» νους σου δίχως παραμικρὰν ὑποψίαν· ὅμως τὰ εἶπεν ὁ
» Μουσταφάμπεης διὰ λόγου σου, διὰ νὰ ἀληθέψῃ τὸ σα-
» τακάτι σου, λαμβάνοντας τὸ γράμμα μου νὰ κάμῃς κά-
» θε τζαρὲ διὰ νὰ μοῦ φανερώσῃς τὰ ὅσα ἀκολουθοῦν εἰς
» τὸν Μορέα, μὲ προθυμίαν καὶ μὲ σατακάτι, καὶ νὰ μὲ
» βεβαιώσῃς ὅτι θὰ σταθῇς εἰς αὐτὸ τὸ σατακάτι, καὶ νὰ
» μὲ στείλῃς ἀμανέτι διὰ σιγουριτὰ μου ἀπὸ τὰ παιδιά
» σου ἕνα παιδὶ, ἢ ἀπὸ τ' ἀδέλφια σου ἕναν, καὶ λαμβά-
» νοντας τὸ γράμμα σου μὲ τὸ ἀμανάτι, ὡς σᾶς γράφω,
» εὐθὺς τὸ μπεϊλέκι τῆς Μάνης, δίχως ἀμφιβολίαν, θέλει
» σὲ τὸ στείλομεν εἰς τὸ χέρι σου, καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ
» Θεοῦ, με ὀλίγαις ἡμέραις μὲ τὴν ἀρμάδα εἶμαι ἕτοιμος
» διὰ νὰ καταβῶ αὐτοῦ, καὶ τότε τῆς Μάνης τὸ ἐζάμι μὲ
» τὸν ἐρχομόν μου θέλει δοθῇ ὡς κάνει χρεία, καὶ δι' αὐ-
» τὸ σᾶς γράφω ὁποῦ νὰ ἔχω τὴν ἀπόκρισίν σου. Πρέ-
» πει καθὼς σᾶς γράφομεν νὰ μὴ λείψετε καὶ νὰ μᾶς φα-
» νερώσετε εἰς πλάτος ταῦτα ».

1821 Νοεμβρίου 21 Βασιλεύουσα (α).

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἑτέρα·

« Εἰς ἐλόγου σου κατὰ πολλὰ ἀγαπημένε μου ἐδικέ
» μου, φίλε μου καπετὰν Τσανετάκη, ἀκριβῶς σὲ χαιρε-
» τῶ καὶ ῥωτῶ τὸ χατήρι σου.

» Μὲ τὸ παρὸν δὲν λείπω νὰ μάθω ταῖς καλαῖς σας ὑ-
» γείαις, καὶ ἔπειτα νὰ σᾶς φανερώσω ἂν ἐρωτᾶτε καὶ δι'
» ἡμᾶς, ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ὑγείαν καλῶς ἔχομεν. Ἀκόμα

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 275.

» Τσανετάκη, ἀπὸ τὸ Τσερίγον ὁποῦ μὲ ἄφησες, ἀπέρα-
» σεν ὁ Ντονανμᾶς (στόλος) καὶ μὲ ἐπῆρεν καὶ μὲ ἔφερεν
» εἰς τὸ Κούμ-Καλε, καὶ τώρα ἦλθα ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν,
» καὶ ὡμίλησα μὲ τὸν ἐνδοξότατον Καπετὰν-πασσᾶν, καὶ
» τοῦ εἶπα τὸ πῶς ἐστάθης πιστὸς εἰς τὴν Τουρκιὰ καὶ σὲ
» ἔκαμε πολλὰ χάζι· καὶ διὰ τοῦτο τώρα ἔκαμε χωριστὰ
» ὅσα εἴχαμεν ὡμιλημένα καὶ σᾶς γράφει καὶ ἀτός του,
» καὶ διὰ τοῦτο τώρα νὰ σὲ ἰδῶ καὶ νὰ ἰδῶμεν καὶ ἀτοί
» μας τὴν προκοπήν σου, ὡσὰν πιστὸς νὰ δουλεύσῃς καὶ
» θέλεις γενῇ ἀκόμα καλλίτερον Τσανετάκη· ὁ Καπετα-
» νάμπεης ὁποῦ ἦτον εἰς τὴν Πρέβεζαν, ἔγινε Καπετάν-
» πασσας καὶ μὲ τοῦτον εἶχα θάῤῥος καὶ τοῦ εἶπα ὅλα τὰ
» χρειαζόμενα, καὶ παντέχω εἰς τὸν Θεόν, ἀπὸ ὅσα σοῦ
» γράφει ὁ ἐνδοξότατος Καπετὰν-πασσᾶς, ἀφέντης μου,
» κουσούρι νὰ μὴ κάμῃς καὶ ἰσαλὰ, καλὰ πάντα νὰ μὲ
» ἀξιώσῃ ὁ Θεός, παρὰ κουσούρι νὰ μὴ κάμῃς, καὶ γράψε
» μου τοῦ Μωρέος τὴν κατάστασιν· Τζανετάκη, ἐκεῖνοι ὁποῦ
» ἤτανε αἰτία, τῶν κερατάδων τὸ Ντουβλέτι δὲν τὸ ἀφή-
» νει πίσω, παρὰ εἰς ὀλίγας ἡμέρας θέλει εὕρουν τὸ μπε-
» λά τους· ὄχι ἄλλο ξανὰ σὲ χαιρετῶ.

1821 Νοεμβρίου 30 Βασιλεύουσα.

Μουσταφάμπεης Χασσὰν Μπεϊζαδές (α).

Ἀληθῶς ὁ πλοίαρχος τῆς γολέττας ἅμα φθάσας εἰς Μονεμβασίαν ἐνεχείρισε μυστικῶς τῷ Τσανετάκῃ τὰς ἀνωτέρω ἐπιστολὰς, ἀλλὰ χάριν τῆς δικαιοσύνης ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ Τσανετάκης οὐδόλως ἐκ τούτων δελεασθεὶς, ἐκοινοποίησεν ἀμέσως ταῦτα πάντα πρός τε τοὺς ἐφόρους Μονεμβασίας, οἵτινες ἔθεσαν πά-

(α) Αὐτόθι σελ. 277.

ραυτα ὑπὸ ἀνάκρισιν τὸν πλοίαρχον, καὶ πρὸς τοὺς Σπετσιώτας, περιγράψας αὐτοῖς τὰ πράγματα ὡς ἐφεξῆς.

«. . . . Σᾶς εἰδοποιοῦμεν πρὸς τούτοις, ἀδελφοί, ὅτι » κατὰ τὰς 8 τοῦ τρέχοντος, ἦλθε μία Γολέττα φραντζέ» ζικη μὲ 900 κοιλὰ σιτάρι· ὁ καπετάνος αὐτῆς ὀνομάζε» ται Καπετὰν Πέτρος Καζιλάρης Ἀραγουζαῖος, ὁ ὁποῖος » εἶχε μίαν ῥεκουμαντατζιόνε ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν » ἀπὸ κάποιον Τηνιακὸν, ὀνόματι Μάρκον Δελασάβε πρὸς » ἐμένα, τὴν ὁποίαν καὶ τοῦ Μαστρομιχάλη (α) ἔδειξα καὶ » ἄλλων πολλῶν. Ὅθεν ἐρχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν μου μὲ » εὔμορφον καὶ μυστικὸν τρόπον, μοῦ ἔδωκε δύο γράμ» ματα ὁποῦ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἔδωσαν διὰ νὰ » μοῦ δώσῃ, τὰ ὁποῖα καὶ ἀνοίξας, εἶδον ὅτι εἶναι γράμ» ματα ἀπὸ τὸν Καπετάνπασσα, καὶ ἀπὸ Μουσταφάμπεην » Μονεμβασίτην, τὰ ὁποῖα ἔγραφον διὰ νὰ παραδώσω εἰς » αὐτοὺς τὸ κάστρον καὶ νὰ μὲ κάμουν μέγαν αὐθέντην. » Ἀμέσως λοιπὸν ἐπῆρα τὰ αὐτὰ δύο γράμματα καὶ τὰ » ἐπρόσφερα τῶν ἐφόρων, λέγωντάς τους ὅτι νὰ τοῦ κα» τασκευάσωμεν καμμίαν μηχανὴν, διὰ νὰ τοῦ ἁρπάξω» μεν τὸ σιτάρι καὶ ὅτι γρόσια ἔχει, καὶ νὰ τοῦ δώσωμεν » ῥιτζιβούτα διὰ νὰ τὰ λάβῃ ἀπὸ τὸ Ντουβλέτι· πλὴν » εἰς αὐτὸ ἐφοβήθημεν διὰ νὰ μὴ τὸ γνωρίσῃ καὶ φύγῃ, » καὶ οὕτως ἔτρεξα πρὸς αὐτὸν καὶ ἔφερα εἰς τὸ φρούριον » μὲ τὸ νὰ ἦναι μισευμένος καὶ ἔδωσα πρὸς τοὺς ἐφόρους » καὶ τοῦ ἔκαμαν τὴν ζάμιναν ὡς τοὺς εἶπον· τὸν ὁποῖον

(α) Ὁ Μαστρομιχάλης οὗτος ἀπεστάλη εἰς Μονεμβασίαν τότε παρὰ τῶν Σπετσιωτῶν, ἵνα κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερν. παραλάβῃ ἐκ τοῦ φρουρίου ἐκείνου πυρίτιδα καὶ σφαίρας, ἀναγκαῖα διὰ τὰ πλοῖα.

» ἐβγάλαμεν ψεύτην καθὼς καὶ εἶναι ἀπάτη καὶ ἐπίτηδες
» ἀποσταλμένος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν μὲ κοινὴν γνώμην ἀρε-
» στάρισαν αὐτὸν εἰς τὸ κονάκι μου, βάζοντες εἰς τὸ
» πλοῖόν του ἓξ φύλακας, ἵνα φυλάττουν αὐτὸ ἕως ὁποῦ
» νὰ δώσωμεν τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους μας. Ὅθεν
» ἀπεφασίσθη ὁ αὐτάδελφός μου καπετὰν Δημητράκης καὶ
» στέλλεται ἐξεπίτηδες εἰς τὴν νῆσόν σας, καὶ πρὸς τού-
» τοις εἰς τὴν Γερουσίαν διὰ νὰ παραστήσῃ τὰ πάντα τῆς
» αὐτῆς ὑποθέσεως, καὶ πρὸς τούτοις τὴν κατάστασιν καὶ
» ἀδυναμίαν τοῦ φρουρίου. Λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ὁ ἴδιος
» αὐτάδελφός μου θέλει σᾶς ὁμιλήσει καὶ ἐκ στόματος·
» λοιπὸν ἐὰν ἀγαπᾶτε νὰ βοηθήσητε τοῦτο τὸ πτωχὸν
» φρούριον μὲ τὸ ἀζημίωτόν σας ὁμιλήσατε μὲ τὸν αὐτά-
» δελφόν μου. Μὴ στοχασθῆτε, ἀδελφοὶ, ὅτι αὐτὸ τὸ φρού-
» ριον νὰ ἦναι ξένον, εἰμὴ καθεαυτὸ ἰδικόν σας, καθὼς
» καὶ ἐγὼ εἶμαι ὅλος, καὶ εἰς μίαν ἀνάγκην (ὃ μὴ γένοι-
» το) φυλάττονται ἡ φαμελιαῖς σας, καθὼς καὶ τώρα, καὶ
» πάντα ἂν ἀγαπᾶτε· διότι, ἀδελφοὶ, πλέον δὲν δύναμαι νὰ
» βαστάξω τὰ ἔξοδα τῶν στρατιωτῶν, καθὼς τὰ βαστῶ
» σήμερον τέσσαρας μῆνας χωρὶς οὐδενὸς βοήθειαν. Διὸ
» ὁμιλήσατε καὶ κάμετε μετὰ τοῦ αὐταδέλφου μου, καὶ
» εἴτι ὁμιλίαν κάμετε, μένω εὐχάριστος, καὶ παρακαλῶ
» νὰ ἔχω ἀπόκρισίν σας. Πρὸς τούτοις σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι
» ὁ αὐτὸς καπετάνιος μὲ ὡμολόγησεν, ὅτι εὑρίσκονται
» εἰς τὸ πόρτον τῆς Σύρας δύο καράβια φράγκικα φορτω-
» μένα σιτάρι ἐχθρικόν· τὸ μὲν ἓν ἦτο διὰ Κάρυστον, τὸ
» δὲ ἄλλο διὰ Μοθώνην, καὶ ἂς σᾶς δουλεύσῃ ».

Τσανετάκης Μπεῖζαδὲ Γρηγοράκης (α).

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α. σελ. 273.

Ἀλλ' ἕνεκα τούτων ὅλων τῶν πραγμάτων ὁ μὲν Τσανετάκης Γρηγοράκης ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας, ἡ δ' ἐν Κορίνθῳ διαμένουσα τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὑποπτευθεῖσα μή τις ἄλλος Παυσανίας ἀναφανῇ, ἀναγνωρίζουσα δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ φρουρίου Μονεμβασίας δικαιώματα τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψε πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν (α) νὰ πέμψωσιν ἄξιόν τι ὑποκείμενον, ὅπως λάβῃ τὰς περὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου ἀναγκαίας ὁδηγίας. Μεταβάντος δ' εἰς Κόρινθον δι' ἄλλας σπουδαίας τῆς κοινότητος ὑποθέσεις τοῦ Γεωργίου Πάνου, ἡ Κυβέρνησις ἐνεπιστεύθη τὴν 10 Μαρτίου τὴν φρουραρχίαν τοῦ φρουρίου ἐκείνου πρὸς αὐτὸν (β) πολλὰ μοχθήσαντα διὰ τὴν ἅλωσιν αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας αὐτοῦ, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐῤῥέθη (γ)· ὁ νέος οὗτος φρούραρχος συμπα-

---

(α) Αὐτόθι σελ. 502.

(β) Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. Τ. Α. σελ. 360 ἔγγραφον Κυβερν. ὑπ' ἀριθ. 437.

(γ) Ἵνα μὴ φανῶμεν ἐξογκοῦντες τοὺς ἀγῶνας τῶν Σπετσιωτῶν, ἠναγκάσθημεν νὰ φέρωμεν εἰς φῶς πολλὰ ἴσως ἔγγραφα. Ἀλλ' ἐπράξαμεν τοῦτο, διότι ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεται ἡ ζῶσα μαρτυρία τῶν συγχρόνων ἀνδρῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν θέλει πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι οὔτε νεωτερίζομεν δι' ὑπερβολικῶν περιγραφῶν, οὔτε γράφομέν τι ἀναπόδεικτον· ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, χάριν συντομίας, πολλὰς ἐγγράφους ἀποδείξεις παρελείψαμεν εἰς προφανῆ πράγματα, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ τὰς φέρωμεν εἰς φῶς ἐὰν προκληθῶμεν.

Φιλογενέστατε Καπετ. Γ. Πάνου.

Τὰ ἡρωϊκὰ καὶ γενναῖα κατορθώματά σας καὶ ὁ ζῆλός σας, ὁποῦ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν χριστιανῶν ἔχετε, ἐπροξένησε μεγά-

παραλαβὼν ἐκ Σπετσῶν, ἱκανόν τι σῶμα ὁπλοφόρων Σπετσιωτῶν πρὸς ἐνδυνάμωσιν τοῦ φρουρίου, ἀπῆλθεν ἀμέσως εἰς Μονεμβασίαν, καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ φρούραρχος μὲ μεγίστην τῶν κατοίκων εὐχαρίστησιν, διέμεινεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον.

Ἥσυχος ὁπωσοῦν τότε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ σπουδαίας πολεμικὰς ἐργασίας, κύριον αὐτῆς μέλημα εἶχε τὸν σχηματισμὸν τῶν μέχρι τοῦδε ἰδιωτικῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς στόλον ἐθνικὸν, συντηρούμενον δηλαδὴ δημοσίοις ἀναλώμασιν, ὥστε ἑξήκοντα πλοῖα τοιαῦτα νὰ διαμένωσι διαρκῶς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ νὰ ἦναι πάντοτε ἕτοιμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πατρίδος (α). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λοιπὸν κατεγίνετο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ἀναγκαίων πόρων, καὶ ἐκτὸς ἄλλων

λον ἐνθουσιασμὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ ὑπεχρέωσε μεγάλως τὸ Γένος μας. Περιμένομεν ἀνυπομόνως ν' ἀκούσωμεν καὶ τὴν ταχεῖαν ἅλωσιν Μονεμβασίας.

Τῇ 10 Ἰουνίου 1822 Μιστρᾶς.

Ἀντώμπεης Γρηγοράκης, Παναγ. Κρεββατᾶς.

Πρὸς τὸν ἴδιον.

Ἤκουσα μετὰ μεγάλης χαρᾶς τὸν θρίαμβον ὁποῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐξελθόντων τοῦ κάστρου ἐκάμετε· ἐπαινοῦντες τὴν ἀνδραγαθίαν σας, σᾶς εὐχήθημεν ἀπὸ ψυχῆς· εἴθε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὰς αὐτὰς νίκας, δυνάμει τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ νὰ κάμετε.

1822 Ἰουνίου 9 Στεμνίτσα.

Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

(α) Ἴδε ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 56 τοῦ ὑπουργ. τῶν Ναυτ. πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν, Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 503.

τοιούτων, προσδιώρισε καὶ ὅλας τὰς προσόδους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, πρὸς διοργάνωσιν τῶν ὁποίων ἐδιώρισε καὶ πενταμελῆ τινα ἐπιτροπὴν, ἁρμοστὰς κληθέντας, ἐκ τῶν Βενιαμὶν Λεσβίου διδασκάλου, καὶ Νικολάου Μεταξᾶ ἐκ μέρους της, καὶ τῶν Νικολάου Οἰκονόμου Ὑδραίου, Βασιλείου Ν. Γκίνη Σπετσιώτου, καὶ Χ. Ι. Σκανδάλη Ψαριανοῦ, ἐκ μέρους τῶν τριῶν νήσων, πρὸς οὓς ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ διοργανώσωσιν αὐτοὶ τὰς νήσους εἰς ἐπαρχίας καὶ ἀντεπαρχίας (α), Διώρισε δὲ εἰς αὐτὰς καὶ ἐπάρχους καὶ ἀντεπάρχους, ἐφοδιάσασα αὐτοὺς μὲ ἀνάλογον ἐκτελεστικὴν δύναμίν καὶ μὲ ὁδηγίας, νὰ διατηρήσωσι τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς περὶ δανείου καὶ συνεισφορᾶς νόμους, νὰ εἰσπράξωσι τὰς ἐτησίας προσόδους, νὰ συνάξωσιν ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, νὰ κατασβέσωσι τὰ μεταξὺ Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν χριστιανῶν πάθη, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς ἀνακάλυψιν πάσης τυχὸν προδοσίας.

Ταυτοχρόνως ἐκανόνισεν ὁμοιομόρφως καὶ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν, ὡς ἔχει τὴν σήμερον, ἐκ τῶν χρωμάτων λευκοῦ καὶ κυανοῦ, ἅτινα ὡρίσθησαν ὡς ἐθνικὰ χρώματα ἀπὸ τὸν § ρδ'. τοῦ ὀργανικοῦ νόμου (β), καὶ οὕτως ἐξέλιπεν ἡ πληθὺς ἐκείνη καὶ ἡ ποικιλία τῶν σημαιῶν, ἃς μετεχειρίζοντο αἱ Ἑλληνικαὶ κοινότητες, ὅπως ἑκάστη ἐσχημάτισε τὴν σημαίαν της ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεως.

Ὡς δ' ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, οὕτω καὶ οἱ Χῖοι ἐφλέγοντο ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Πατρίδα

(α) Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. Τ. Α. σελ. 339—331 ἐν οἷς καὶ αἱ πρὸς αὐτοὺς ὁδηγίαι.

(β) Διακήρ. Προσωρ. Κυβερν. 15 Μαρτίου 1822, ὑπ' ἀριθ. 540

των Χίον ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ὅθεν τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ὁ Μπουρνιὰς, συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Σαμίου Λυκούργου Λογοθέτου, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ ἐκστρατεύσωσι μυστικῶς κατὰ τῆς Χίου, καὶ ὁρμῶντες ἐξ ἀπροόπτου, νὰ κυριεύσωσι τὸ φρούριον, καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι καὶ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Χίου. Οἱ δύο οὗτοι ἀρχηγοὶ, συνάξαντες περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας ὁπλοφόρους Σαμίους καὶ λοιποὺς, ἀπέβησαν ἐπὶ τῆς Χίου τὴν νύκτα τῆς 11 Μαρτίου διά τινων Σαμιακῶν πλοιαρίων, καὶ μιᾶς Σπετσιωτικῆς γολέττας τοῦ Ἀναστασίου Ἀνδρούτσου (α).

Θεωροῦντες ὅμως οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ὅτι, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἐπὶ τῆς Χίου μετάβασιν ἐχθρικῶν στρατευμάτων ἐκ τῶν ἀπέναντι αὐτῆς Ὀθωμανικῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἶχον ἀνάγκην μεγαλητέρας τινὸς ναυτικῆς δυνάμεως, ἐζήτησαν παρὰ τῶν Ψαριανῶν ἓξ πλοῖα πολεμικά· οὗτοι ἐνδόντες εἰς τὴν αἴτησίν των, ἀπέστειλαν τὴν 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ ἓξ πλοῖα, πρὸς δὲ καὶ 16 μύστικα, χορηγήσαντες εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον καὶ διάφορα εἴδη πολεμεφοδίων (β).

Οὕτως ἐπιπεσόντες αἴφνης οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν διεσπαρμένων Ὀθωμανῶν, καὶ ἄλλους μὲν φονεύσαντες, ἄλλους δ' αἰχμαλωτίσαντες, ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως τῆς

(α) Ἐπιστ. Γκίκα Καρακατσάνη καὶ Ἰω. Ν. Λαζάρου τῆς 27 Μαρτίου 1822 πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν, ἐξ ἀλληλογρ. παραστ. Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.

(β) Τὸ τοῦ Καρακώσταντῆ, Μ. Χ. Δ. Κοτσιὰ, Ἰω. Μάκρα, Μαν. Βαλαβάνου, Χ. Γ. Κοτσιὰ, καὶ Ἀναργ. Καλημέρη (ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 147—148.

Χίου καὶ ἐπολιόρκησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς λοιποὺς τούρκους τρομάξαντας καὶ νομίσαντας τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων πολὺ ἀνώτερον τοῦ πραγματικοῦ. Ἐπανέστησαν τότε καὶ οἱ λοιποὶ Χῖοι καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τῆς νήσου των, γράψαντες πρὸς τοὺς Σπετσιώτας καὶ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν (α)·

« Ζήτω ἡ Ἐλευθερία »

« *Κύριοι ὁμογενεῖς καὶ ἀδελφοὶ Σπετσιῶται χαίρετε* »

« Πολλὰ καὶ ἄφευκτα περιστατικὰ ἐμπόδιζον ἤδη ἓν « ἔτος τὴν Πατρίδα μας ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα κατὰ » τῆς τυραννίας, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμά σας » καὶ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο δὲν » προήρχετο ἀπὸ ἔλλειψιν πατριωτισμοῦ, ἐπειδὴ ἡ φιλο» γένειά μας ἀρκετὰ ἀπεδείχθη καὶ ἐμπράκτως μὲ τὴν σύ» στασιν τῶν σχολείων μας, τῆς βιβλιοθήκης μας, τῆς » τυπογραφίας μας καὶ τῶν πολυδαπάνων καὶ παντοδα» πῶν πειραμάτων, ἅτινα ἀφοροῦσιν καὶ ἀπέβλεπον πρὸς » τὸν γενικὸν φωτισμὸν τοῦ γένους μας, ἵνα μὲ τοῦ φω» τισμοῦ τὸ μέσον ἀπολαύσῃ τὴν ποθητήν του ἐλευθερίαν, » τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα εὑρίσκετο ἐγκεχαραγμένον εἰς τὸ » βάθος τῆς καρδίας μας ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων. Δὲν προ» ήρχετο, λέγομεν, ἀπὸ ἔλλειψιν φιλελευθερίας καὶ φιλο» γενείας, ἐζητούσαμεν ὅμως νὰ μᾶς παρουσιασθῇ εἰς » τοῦτο ἁρμόδιος εὐκαιρία, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν ἓν μέγα » πλῆθος ἀδελφῶν, συγγενῶν καὶ συμπατριωτῶν μας,

(α) Τὴν ἐπιστολὴν τῶν Χίων καί τοι λίαν ἐκτεταμένην, φέρομεν εἰς φῶς, ὡς ἐπαναστατικὴν ἐπιστολὴν μιᾶς τῶν περιφανεστέρων νήσων τῆς Ἑλλάδος.

» οἵτινες ἦσαν καὶ εἶναι ἀκόμη μέρος διεσπαρμένον εἰς
» τοὺς τουρκικοὺς τόπους, καὶ διὰ νὰ μὴ χαθοῦν καὶ σφε-
» τερισθοῦν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ ἐκτεταμένα εἰς αὐτὴν Ἰντε-
» ρέσα μας. Ἡ ἀδυναμία πρὸς τούτοις ἡμῶν, εὑρισκομέ-
» νων μεταξὺ τῶν αἱμοβόρων λύκων Ὀθωμανῶν, γένους
» μὲ βασίλειον καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, καὶ ἡμεῖς
» ἀπρομήθευτοι ἀπὸ ὅλα, μᾶς ἐμπόδιζον τὴν προθυμίαν.
» Ἡ θεία πρόνοια τέλος πάντων ηὐδόκησε καὶ ἔνευσεν εἰς
» τὴν καρδίαν μερικῶν συμπατριωτῶν μας, καὶ συνενω-
» θέντες μετὰ τῶν γειτόνων μας Σαμίων, ἦλθον ἐνταῦθα
» καὶ ἐξεβαρκαρίσθησαν ἕως τρεῖς χιλιάδες ὁμογενεῖς κα-
» τὰ τὴν 11 τοῦ τρέχοντος, καὶ ἔκαμε τοὺς ἄλλους τό-
» σους εὑρισκομένους ἐδῶ Ἀγαρηνοὺς νὰ κλεισθῶσιν εἰς
» τὸ κάστρον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται καλὰ ἁρματωμένον
» ἀπὸ πολεμικὰ ἐφόδια καὶ φαγώσιμα. Ἠρχίσαμεν ὅμως
» τὴν πολιορκίαν του μὲ ὅλον ὁποῦ καὶ περὶ τούτου ἑτοι-
» μασίαι μᾶς ἔλειπον· ἐγράψαμεν δὲ τῶν γειτόνων μας
» συναδελφῶν Ψαριανῶν, καὶ εὐθὺς μᾶς ἐσύντρεξαν μὲ
» τὴν βοήθειάν των, στέλλοντές μας ἓξ καράβιά των καὶ
» μερικὰ μπαρούτια. Ἐκρίναμεν λοιπὸν εὔλογον νὰ εἰδο-
» ποιήσωμεν ταύτην μας τὴν ἀνάγκην καὶ πρὸς ὑμᾶς, βέ-
» βαιοι ὄντες ὅτι θέλετε μᾶς συντρέξει μὲ τὴν χαρακτη-
» ριστικήν σας γενναιότητα καὶ νὰ συμμαχήσητε μεθ' ἡ-
» μῶν κατὰ τῆς βαρβαρικῆς τυραννίδος, κατὰ τῶν κοινῶν
» ἡμῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς θρησκείας ἡμῶν· ἡ Πατρὶς ὁμο-
» φώνως ἐκήρυξεν Ἐλευθερίαν ἢ Θάνατον. Βοηθήσατέ
» μας λοιπὸν, παρακαλοῦμεν, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους καὶ
» διὰ τὴν λύτρωσιν τῆς καλῆς σας Χίου, μὴ παραβλέ-
» ψητε τὸ ζήτημά μας, ἐπειδὴ καὶ εὑρίσκονται εἰς κίνδυ-
» νον τόσαι χιλιάδες ψυχαὶ ὁμογενῶν καὶ συναδελφῶν

» σας, ἂν δὲν μᾶς βοηθήσητε εἰς ὅ,τι δύνασθε, ὡς εὑρι-
» σκομένους ἀπὸ ὅλα ἐλλείπεῖς, ἀπὸ ἅρματα, ἀπὸ μπα-
» ρούτια, ἀπὸ κανόνια διὰ πολιορκίαν, καὶ τὸ χείριστον
» ἀπὸ ζωοτροφίας, θρέφομεν χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι θέλο-
» μεν εἰσακουσθῇ, διὰ νὰ συντρέξητε τὴν σωτηρίαν μας,
» καὶ μὲ τοιαύτην ἀπανδοχὴν Σᾶς ἀδελφικοασπαζόμε-
« θα » (α).

Τῇ 16 Μαρτίου ἐν ἔτει β'. τῆς ἐλευθερίας.

(Τ. Σ.) Οἱ Ἔφοροι τῆς Ν. Χίου.

Ἀλλὰ οἱ Χῖοι στεροῦνται ὅλων τῶν πολεμικῶν μέσων, καὶ αὐτῶν τῶν ὅπλων, διότι οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τὰς χεῖρας ὅλων τῶν χριστιανῶν τῆς νήσου πᾶν εἶδος ὅπλων· οὐχ ἧττον ὅμως μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπρομηθεύθησαν ἀπό τινα πολεμικὰ ἐφόδια, τὰ ὁποῖα τὸ πλοῖον τοῦ Ἀναστασίου Φραγκιὰ ἐκ Σπετσῶν τοῖς ἐκόμισε, καί τοι διὰ τὴν Σάμον προωρισμένα (β)· ἀλλ' ὁ Μπουρνιὰς μὲ τὸν Λυκοῦργον διχονοοῦσιν εὐθὺς μετὰ τὴν μικρὰν ἐπιτυχίαν των, ἐρίζοντες περὶ πρωτείων, οἱ δὲ Χῖοι ὡς ἀπόλεμοι, ὀλιγωροῦσι τὰ περὶ τῆς ἐγκαίρου σωτηρίας τῆς Πατρίδος των.

Ἐν τούτοις ἡ ἔξοδος τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου πανταχόθεν ἀνηγγέλετο, καὶ περὶ αὐτῆς εἶχον πληροφορηθῇ ἐγκαίρως καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν νήσων καὶ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις· ἀλλ' ἡ μὲν ἐγχώριος κατάστασις τῶν λαῶν τῶν νήσων ἦτον ἀνώμαλος ἕνεκα τῆς ἐπιπολαζούσης ἀχρηματίας, ἡ δὲ Κυβέρνησις καί τοι καταγινομένη εἰς τὴν ἐξεύ-

---

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. ἐκ τῆς ἀλληλογρ. Αἰγαιοπελαγιτῶν— καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 488.

(β) Αὐτόθι, ἐπιστ. Παραστατ. Γκ. Καρακατσ. καὶ Ἰω. Ν. Λαζάρου τῆς 27 Μαρτίου 1822.

ρεσιν τῶν πρὸς ἔκπλουν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀναγκαιούντων μέσων, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ. Πρὸς ἐνθάῤῥυνσιν ὅμως τῶν ναυτικῶν, ἀπέστειλε τὴν 31 Μαρτίου εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους ὡς ταχύπλουν τὴν Σπετσιωτικὴν Γαλλιώταν Σειρήνην τοῦ Κοσμᾶ Γκίνη, γράψασα νὰ ἔχωσι τὰ πλοῖά των ἕτοιμα, καὶ ὅτι προσεχῶς θέλουσι σταλῆ καὶ τ' ἀναγκαῖα τῶν ναυτῶν μηνιαῖα (α)· ἀλλὰ πόθεν ἠδύνατο νὰ τὰ πορισθῇ;

Τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου τῆς τε Χίου καὶ τῶν λοιπῶν νήσων προβλέποντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ἔπεμψαν εἰς Ὕδραν δύο τῶν ἐγκρίτων συμπολιτῶν των, ὅπως συσκεφθέντες μετὰ τῶν Προκρίτων Ὕδρας ἀποφασίσωσιν ἀπὸ κοινοῦ περὶ τῶν ληπτέων μέτρων· ἀλλ' ὅπου τὰ χρήματα ἐλλείπουσι καὶ ἡ τάξις, οὐδὲν σχέδιον τελεσφορεῖ, διὸ καὶ ὁ μὲν Λάζαρος Κουντουριώτης ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ τῆς Ὕδρας, ἔγραφε τότε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἑξῆς· «Ὁ στόλος εἶναι μέγας καὶ ὁ κίνδυνος » ὄχι μικρός, καὶ εἶναι πρέπον νὰ λάβωμεν τὰ ἀναγκαῖα » μέτρα, φροντίζοντες αὐτοῦ τὸ πρακτέον. Ἡμεῖς, καθὼς » σᾶς ἐπληροφορήσαμεν καὶ ἄλλοτε, δὲν εἴμεθα πλέον ἱ» κανοὶ νὰ κάμωμέν τι· εἶναι καλὸν νὰ μὴν ἀργοπορηθῇ » τὸ πρᾶγμα. Σᾶς ἐξηγούμεθα καλήτερα, ἂν δὲν προβλε» φθῇ αὐτοῦ ποσότης μετρητῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ γενῇ » ἀπ' ἐδῶ τίποτε» (β). Οἱ δὲ Σπετσιῶται ἔγραφον ἐπίσης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὴν 1 Ἀπριλίου τάδε· «Χθὲς εἴχα» μεν πέμψει δύο ἐγκρίτους συμπολίτας μας εἰς Ὕδραν

(α) Αὐτόθι — Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α: σελ. 507 καὶ ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 152—154.

(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 149.

» διὰ νὰ συσκεφθοῦν μὲ αὐτοὺς περὶ τοῦ πρακτέου εἰς τὴν
» συνάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅπου εἴχαμεν ἀκούσει
» ὅτι ἔμελλε νὰ εὔγῃ· οἱ ἴδιοι σήμερον τὸ πρωὶ ἐπέστρε-
» ψαν μὲ τὴν εἴδησιν, ὅτι ὁ αὐτὸς στόλος εὔγῆκε καὶ ἀπέ-
» ρασε τὴν ἀπερασμένην πέμπτην 30 Μαρτίου εἰς Χίον
» μὲ δώδεκα πολεμικὰ πλοῖα χονδρὰ καὶ μερικὰ τρασπόρ-
» τια. Πόσον θλιβερὰ εἶναι μία τοιαύτη εἴδησις εἰς ἡμᾶς,
» εἶναι ἀπερίγραπτον, στοχαζομένους ὅτι χάνονται τόσοι
» ἀδελφοὶ χριστιανοὶ Χῖοι καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ ἐνταῦτῷ
» προβλέποντες τὰ μετὰ ταῦτα κακά, ὄντων ἡμῶν εἰς τοι-
» αύτην κατάστασιν ἀναρχίας, ὅπου δὲν δυνάμεθα νὰ εὐ-
» γάλωμεν οὔτε πλοιάριον. Αἱ πρὸ πολλοῦ ὑποσχέσεις
» σας ἦσαν μόνον διὰ λόγου, καὶ ἀκολούθως ἔστω ἡ ἁμαρ-
» τία εἰς βάρος σας καὶ ἡ κατηγορία ὁποῦ παρὰ πάντων
» θέλει μᾶς γενῆ, βλέποντάς μας ὁ κόσμος ἀέργους καὶ
» μὲ δεδεμένας χεῖρας εἰς τοιαύτην κρισιμωτάτην περί-
» στασιν, εἰς τὴν ὁποίαν προβλέπομεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς με-
» λετᾷ, ἀφοῦ κατατροπώσῃ τὴν Χίον, ν' ἀπεράσῃ εἰς Πε-
» λοπόννησον, καὶ εὐκολώτερον εἰς Ναύπλιον. Ἡμεῖς δὲν
» ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν περισσότερον παρὰ νὰ σᾶς γνω-
» στοποιήσωμεν τὰ πάντα, καὶ στοχαζόμεθα νὰ σᾶς προσ-
» θέσωμεν, ὅτι καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ στείλετε στρατεύ-
» ματα εἰς τὰ παραθαλάσσια καὶ μάλιστα τοῦ Ναυπλίου,
» μὲ τὸ νὰ ἦναι τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πάλιν
» κάμετε τὸ συμφερώτερον· ὅσον δὲ διὰ χρήματα νὰ μᾶς
» στείλητε, γίνεται πλέον περιττὸν νὰ σᾶς εἰπῶμεν περισ-
» σότερον· τὴν ἀνάγκην τὴν ἠξεύρετε, τὸν κίνδυνον τῆς
» πατρίδος τὸν βλέπετε, καὶ τόσον ἀρκεῖ» (α).

(α) Ἐκ τῶν Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. Τ. Τ', σελ. 210.

Τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα αἴτια ἐβράδυναν δυστυχῶς τὸν ἔκπλουν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου· ὅταν δ' ἐγνώρισαν οἱ Χῖοι τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην μεγαλητέρας ναυτικῆς δυνάμεως, ἐζήτησαν διὰ πρεσβείας των πρὸς τὴν ἐν Κορίνθῳ ἑδρεύουσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὴν δι' ἰδίων αὐτῶν ἐξόδων σύμπραξιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τῶν τριῶν νήσων καὶ ἄνδρας τινὰς εἰδήμονας, ἵνα διοργανίσωσι τὸν στρατὸν τακτικῶς καὶ ἵνα διευθύνωσι τὸ πυροβολικόν. Ἡ Κυβέρνησις ἀπήντησεν εἰς τοὺς Ἐφόρους τῆς Χίου, ὅτι στέλλει τὸν πεντακοσίαρχον Γκουβερνάτην ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ῥάμφου, Φασσίου, Καρισσῶν καὶ Μαὴς, ὡς διοργανωτὰς, τοὺς Βερνὰρδ καὶ Ῥαϊμόνδ, ὡς πυρπολητὰς καὶ τὸν Δαλωνᾶν, ὡς μηχανικόν. Πρὸς δὲ ὅτι πέμπει καὶ δύο βομβιστῆρας καὶ διακοσίας πεντήκοντα βόμβας (α). Ἔγραφε δὲ προσέτι πρὸς τοὺς αὐτοὺς Ἐφόρους τῆς Χίου, Ψαρῶν, Σάμου καὶ ἄλλων ἐλευθέρων νήσων νὰ συνεννοηθῶσι μεταξύ των καὶ μετὰ τοῦ Λεμονῆ, καὶ νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἠμπορεῖ εὐκολώτερα ἀσφαλέστερα καὶ ταχύτερα νὰ ἀπελευθερωθῇ καὶ ἡ νῆσος Λέσβος (β). Πλὴν καιρὸς δὲν ἔμενε πλέον περὶ οὐδενὸς πράγματος, διότι ὁ Σουλτάνος ἅμα ἔμαθε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χίου, διέταξεν εὐθὺς τὸν ἔκπλουν τοῦ στόλου του, καὶ τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν χριστιανῶν Χίων, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀθῶοι ἔγιναν θῦμα τῆς βαρβαρότητος τῶν Τούρκων καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς Σμύρνην καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Τουρκικῆς ἐπικρατείας. Πραγματικῶς ὅμως ἐὰν οἱ

(α) Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγενεσ. Τ. Α', σελ. 405.

(β) Αὐτόθι σελ. 406.

Χῖοι ἐπρολάμβανον τὸ πρᾶγμα, ἡ τύχη τῆς ὡραίας μὲν, ἀλλ' ἀτυχοῦς Χίου, ἤθελεν εἶσθαι κατὰ πολλὰς πιθανότητας διάφορος. Ἐν τούτοις ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὑποχωρήσωμεν ἐνώπιον τῶν ἀνεξερευνήτων βουλῶν τῆς Θείας Προνοίας, καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου ἐπέπρωτο κατὰ θείαν ἴσως οἰκονομίαν. Πρῶτον ἵνα διασπαρῶσιν οἱ Χῖοι καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον, καὶ διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ νοός των ν' ἀναδειχθῶσι πάλιν ἐν ὀλίγοις ἔτεσι βαθύπλουτοι καὶ νὰ τιμήσωσι τὴν Ἑλληνικὴν καταγωγήν των, χρησιμώτεροι γενόμενοι τῇ Ἑλλάδι εἰς τὸ μεταταῦτα, καὶ ἔπειτα διότι ἡ ὡραία ἐκείνη νῆσος τῆς Χίου καὶ ἂν ἠλευθεροῦτο τότε δι' ἔτι μεγαλητέρων ἀγώνων καὶ θυσιῶν, μετὰ τὰς ἐν Λονδίνῳ περὶ ὁρίων Ἑλλάδος συνθήκας, ἤθελεν ὑποκύψει πάλιν καὶ αὕτη τὸν εὐγενῆ τράχηλόν της εἰς τὸν αὐτὸν τουρκικὸν ζυγόν.

Τέλος, ἐξελθὼν τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν 27 Μαΐου ὁ Ἀλῆ Καπετὰν πασσᾶς μετὰ τοῦ στόλου του συγκειμένου ἐκ τριάκοντα καὶ τεσσάρων πλοίων μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἐν οἷς καὶ ἓξ δίκροτα καὶ ἐννέα φεργάται, φέροντος καὶ ἓξ ἕως ἑπτὰ χιλιάδας στρατοῦ, ἦλθε τὴν 30 Μαρτίου μεταξὺ Χίου καὶ Τσεσμὲ, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἤρχισε νὰ ῥίπτῃ βόμβας κατὰ τῆς πόλεως τῆς Χίου, ἐν ᾗ ἦσαν οἱ ἐπαναστάται Χῖοι καὶ Σάμιοι, καὶ ν' ἀποβιβάζῃ τὸν ὃν ἔφερε στρατόν. Οἱ ἐπαναστάται, ἰδόντες τὸν Τουρκικὸν στόλον καὶ τὰ στρατεύματα, ἐγκατέλιπον ἀμέσως τὴν πόλιν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ χωρία, εἰς ἃ ἐνόμιζον, ὅτι ὀχυρούμενοι ἠδύναντο ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἀνεχώρησαν δὲ καὶ τὰ Ψαριανὰ πλοῖα. Τὴν δὲ 12 Ἀπριλίου ὁ Καπετὰν πασσᾶς μετέφερεν ἐπὶ τῆς Χίου καὶ ἄλλας 12 ἢ 13 χιλιάδας στρατιωτῶν Ὀθωμανῶν ἐκ τῆς Ἀσίας, δι-

ψώντων αἷμα χριστιανικὸν καὶ πλούσια λάφυρα. Τὰ στρατεύματα ταῦτα ἑνωθέντα μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Χίου πολιορκουμένων Ὀθωμανῶν, ἐφορμῶσι κατὰ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων, τοὺς τρέπουσιν εἰς φυγὴν, θύουσι καὶ ἀπολλύουσιν εἰς τὴν πόλιν ἄνευ διακρίσεως τάξεως, ἢ γένους, ἢ ἡλικίας, καὶ φέροντα τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον πανταχοῦ, κατέσφαξαν καὶ ᾐχμαλώτισαν πλείονας τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων ψυχῶν εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐπὶ τῆς Χίου διαμονῆς των· μόνοι δὲ διεσώθησαν ὅσοι, δυνηθέντες νὰ παρακολουθήσωσι τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, κατέφυγον εἰς τὰ ἀρκτικώτερα τῆς νήσου χωρία καὶ ἐκεῖθεν μετεβιβάσθησαν εἰς τὰ Ψαρᾶ. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, πολλοὶ, πιστεύσαντες τὴν διά τινων Προξένων τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων διακηρυχθεῖσαν παρὰ τῶν Τούρκων ἀμνηστείαν, ὡς ἀληθῆ, καὶ μείναντες ἐπὶ τῆς νήσου, ἔγιναν θῦμα τῆς βαρβαρότητος καὶ ἀπιστίας αὐτῶν, παθόντες διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης, ὅ,τι δὲν ἔπαθον ἐν καιρῷ τῆς γενικῆς καταστροφῆς διὰ τοῦ πολέμου.

Τὴν ὅσῳ γλαφυρὰν τόσῳ περιπαθῆ περιγραφὴν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Χίου ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Σ. Τρικούπη, μεταφέροντες εἰς τὰς στήλας ἡμῶν, νομίζομεν ὅτι δίδομεν εἰς τοὺς φιλίστορας σαφῆ ἰδέαν τῶν κακώσεων καὶ τῶν ὠμοτήτων, ὅσας ποτὲ στρατὸς βάρβαρος καὶ φανατικὸς δύναται νὰ διαπράξῃ ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, κατὰ λαοῦ πλουσίου καὶ ἀόπλου, ἀξίου τῆς συμπαθείας ὅλου τοῦ κόσμου.

« Ὅταν οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ, λέγει ὁ Σ. Τρικούπης, προσ-
» καλῶσιν εἰς σφαγὴν καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν βάρβαρον καὶ
» φανατικὸν στρατὸν, εὔκολον εἶναι νὰ συμπεράνῃ τις τὰς
» φρικτὰς παραφορὰς τοῦ στρατοῦ τούτου, καὶ εὔκολον

» νὰ φαντασθῇ, ἂν καὶ δύσκολον νὰ περιγράψῃ, τὰ φρι-
» κτὰ κακὰ ὅσα ὑπέφερεν ὁ ἄοπλος τῆς Χίου λαός. Ἀφε-
» θεὶς ἔκτοτε ὁλωςδιόλου εἰς τὴν μαχαιροφόρον χεῖρα 30
» χιλιάδων ἀνθρωπομόρφων θηρίων, πεσόντων ἐπὶ τῆς νή-
» σου ἐπὶ σκοπῷ νὰ σφάξωσι, νὰ λεηλατήσωσι καὶ νὰ αἰχ-
» μαλωτίσωσι. Πιστοὶ ἄπιστοι πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅλοι
» τότε ἐξίσου ἐθεωροῦντο, καὶ ὅλοι παρεδίδοντο εἰς τὴν
» σφαγὴν ἢ εἰς αἰχμαλωσίαν. Ματαία ἦτο πᾶσα ἀντίστα-
» σις, καὶ ἀπώλεια πᾶσα ὑποταγή. Ἄσυλον οἱ καταδιω-
» κόμενοι παντοῦ ἐζήτουν, καὶ ἄσυλον πούποτε δὲν εὗρι-
» σκον. Μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατεπατήθησαν
» καὶ διηρπάγησαν καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ
» δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν· ὁλόκληρα χωρία ὡς ὁ Ἀνάβατος
» καὶ τὰ Θυμιανὰ κατεστράφησαν. Τὰ δὲ λοιπὰ ἐκτὸς τῶν
» μαστιχοφόρων, τῶν ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν προστασίαν τῶν
» Σουλτανῶν, κατερημώθησαν· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐν τῷ νο-
» σοκομείῳ καὶ λωβωκομείῳ νοσηλευόμενοι πάντες ἐξω-
» λοθρεύθησαν. Ὁλόκληροι οἰκογένειαι ἀπετειχίζοντο ἐν-
» τὸς τῶν ὑπογείων ἢ τῶν κατωγείων των ἄσιτοι καὶ ἄ-
» ποτοι, καὶ ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς διεξήρχετό τις αὐ-
» τῶν ῥιψοκινδυνεύων διά τινος ἀνοιγοκλείοντος θυριδίου
» εἰς πορισμὸν ὀλίγης πόσεως καὶ τροφῆς. Οὔτε τὰ ὄρη ἢ
» τὰ σπήλαια, ὅπου κατέφευγαν, ἦσαν ἀσφαλὴς καταφυ-
» γή, οὔτε τὰ παραθαλάσσια, ὅπου κατέβαινον, παρεῖχαν
» βεβαίαν ἐλπίδα σωτηρίας· πολλάκις ἀτενίζοντες εἰς τὴν
» θάλασσαν, ἐξελάμβανον τοὺς ἀφροὺς τῶν κυμάτων πλοῖα,
» ἐρχόμενα εἰς διάσωσίν των. Χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ γυναι-
» κῶν, συσσωρευθέντων εἴς τινα ἄκραν ἀντικρὺ τῶν Ψαρῶν
» ἐπ' ἐλπίδι ἀπόπλου, ἔπεσαν εἰς χεῖρας δημίων, καὶ τό-
» σον αἷμα ἐχύθη, ὥστε ἐκοκκίνησεν ἡ παράκτιος θάλασ-

» τα. Ἡ μάχαιρα, τὸ πυροβόλον, ἡ ἀγχόνη, τὸ ὀζῶδες
» ῥόπαλον δὲν ἤρκουν εἰς χορτασμὸν τῆς αἱμοδίψου καρ-
» δίας των· ἐπενόησαν νέον εἶδος θανάτου οἱ ἀλιτήριοι·
» ἄναπταν τὰ ἐνδύματα τῶν γυναικῶν καὶ βασανίζοντές
» τας ἀπανθρώπως, τὰς ἔκαιαν. Ἀδυσώπητοι ἐφάνησαν
» πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἐλέους, καὶ κωφοὶ πρὸς πᾶσαν φω-
» νὴν αἰδοῦς· ἐγέμισαν τὰς ἀγορὰς τῶν μεγάλων πόλεων
» αἰχμαλώτων ὡς ποίμνια ἐλαυνομένων καὶ ἀφ' ἑνὸς ἀν-
» δροκαπήλου εἰς ἄλλον ὡς κτήνη μεταπωλουμένων· με-
» τέβαλαν τὰ λαμπρὰ τῆς πόλεως κτίρια εἰς σωροὺς ἐρει-
» πίων, τὴν βιβλιοθήκην εἰς στάκτην, καὶ τοὺς εὐανθεῖς
» καὶ ὑγιεινοὺς ἀγρούς της εἰς γῆν δυσωδίας καὶ λοιμικῆς
» νόσου. Μόνοι δὲ οἱ τοῦ δυτικοῦ δόγματος δὲν ἐκακοποιή-
» θησαν καὶ μόνα τὰ Προξενεῖα δὲν ἐπατήθησαν, καὶ οἱ εἰς
» αὐτὰ καταφυγόντες ἐκ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀπομεινάντων
» μόνοι διεσώθησαν· ἀλλὰ καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι ὑπὸ τῶν
» διασωσάντων αὐτοὺς ἀπεγυμνώθησαν· τοῦ θηριώδους δὲ
» τούτου ἐνόπλου ὄχλου θηριωδέστεροι ἐδείχθησαν οἱ ἀρ-
» χηγοί. Τὴν μεταξὺ τῆς 22 καὶ 23 Ἀπριλίου νύκτα,
» ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐκρέμασεν ἐπὶ τῶν καταρτίων τῶν
» πλοίων του, ὡς κακούργους, τοὺς ὑπ' ἀμνηστείαν προ-
» σελθόντας ἑβδομήκοντα ἀθώους Χριστιανοὺς χωρικούς.
» Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν μετέφερεν ἐκ τοῦ φρουρίου
» καὶ ἐκρέμασεν ἐπὶ τῆς ἰδίας ναυαρχίδος του ὀκτὼ τῶν
» ἐν αὐτῷ κρατουμένων ὁμήρων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκρέμα-
» σεν ὅλους ὁ φρούραρχος τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ Βου-
» ναχίου, ἐν οἷς καὶ τὸν σεβάσμιον καὶ πεπαιδευμένον ἀρ-
» χιερέα Πλάτωνα, καὶ κόψας καὶ ἐκδείρας τὰς κεφαλάς
» των, ἐγέμισεν ἀχύρων τὰ θυλάκιά των, καὶ τὰ ἔστειλεν
» εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Κυριάρχην του, ὡς

» τρόπαιά του, τὰ δὲ πτώματά των ἔῤῥιψεν ὅλα διὰ χει-
» ρὸς τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν θάλασσαν. Δὲν ἔπαυον δὲ οἱ
» Τοῦρκοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας φονεύοντες, ἀνδραποδίζον-
» τες, λεηλατοῦντες, καταστρέφοντες καὶ ἀνορύττοντες
» καὶ αὐτὴν τὴν γῆν εἰς ἀνεύρεσιν πραγμάτων· ἐκτὸς
» 5,000 ἀπόντων 115,000 ἦσαν ἐπὶ τῆς Χίου πρὸ τῆς
» 30 Μαρτίου· χίλιοι ὀκτακόσιοι εὑρέθησαν τὸν Αὔγου-
» στον μῆνα καθ' ὅλην τὴν νῆσον· εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες
» περίπου ἐσφάγησαν καὶ 47,000, κατὰ τὸ κατάστιχον
» τοῦ Τούρκου τελώνου, ἠνδραποδίσθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ
» κακὴν κακῶς τῆδε κἀκεῖσε κατέφυγαν. Τοιουτοτρόπως
» ἡ Χίος, ἡ νῆσος τῆς τρυφῆς, τοῦ πλούτου καὶ τῆς πο-
» λυανθρωπίας, ἔγινε τόπος ἐρημώσεως καὶ δακρύων· ἡ δὲ
» φρικτὴ καταστροφή της, καταστροφὴ καταστροφῶν, εἶ-
» ναι ἡ τρανωτάτη καὶ ἀψευδεστάτη ἀπόδειξις τῆς μανιώ-
» δους θηριωδίας τῶν Τούρκων, ὄχι κατ' ἐνόπλων, ἢ πο-
» λεμίων, ἢ ἀποστατῶν, ἀλλὰ κατὰ τῆς Χριστιανωσύνης
» καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.» Σ. Τρικ. Τ. Β'. Κεφ. ΚΒ'. σελ.
202—204 (α).

Τοιαύτην δυστυχῆ καὶ ἀξιοθρήνητον ἔκβασιν εἶχον λά-
βει τὰ τῆς Χίου, ὅτε μετ' οὐ πολὺ, ἀλλ' ἀργὰ, ἀνεφάνη
εἰς τὰ παράλια αὐτῆς τὴν 27 Ἀπριλίου, ὁ ἑλληνικὸς στό-
λος, συγκείμενος ἐκ πλοίων πεντήκοντα ὀκτὼ (β) καὶ τὴν

(α) Πέμπτη ἤδη καταστροφὴ τῆς Χίου ἀριθμεῖται ἡ παροῦσα, διότι καὶ πρότερον, κατὰ τὸ 1307, 1391, 1566 καὶ 1664, εἶχεν ἐκπορθηθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων. (Ἡρωὶς Ἑλλην. Ἐπαναστάσ. Στέφ. Θ. Ξένου, Τ. Α. σελ. 314, ἐν ὑποσημειώσει.)

(β) Τὰ ἐκ Σπετσῶν πλοῖα εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἦσαν ἅπαντα 20 ὑπὸ τοὺς Δημ. Ἰ. Ὀρλώφ, Νικ. Ῥάπτην, Θ. Λαζά-

έπλευσαν διευθύνθη πρὸς τὸν Τσεσμὲν, ὅπου ἤλπιζε ν' ἀπαντηθῇ μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, ἀλλὰ, μὴ εὑρὼν αὐτὸν ἐκεῖ, περιέζωσεν ὅλην τὴν νῆσον τῆς Χίου, καὶ ἀποβιβάσας καὶ ὁπλοφόρους ναύτας ἐν τοῖς παραλίοις, κατώρθωσε νὰ διασώσῃ πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς Χίου, ὅσοι ἦσαν κεκρυμμένοι εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὰς ὀπὰς τῆς γῆς, καὶ ἀνεφάνησαν ἅμα εἶδον τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα παραπλέοντα, καὶ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ κυματίζουσαν. Τούτους ἅπαντας μετέφερεν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατὰ πρῶτον εἰς τὰ Ψαρὰ διὰ τὸ πλησιέστερον, ἐκεῖθεν δὲ διεσπάρησαν ἀκολούθως καὶ εἰς ἄλλας μὲν νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ καὶ εἰς Κόρινθον, ὅπου ἡ ἐκεῖ ἑδρεύουσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, προ-

---

ρου, Ἠλ. Θερμισιώτην, Ἰω. Σάντον, Ἀργ. Στεμιτσιώτην, Ἰω. Α. Κυριακὸν, Θ. Χ. Ἀνδρέου, Κοσμ. Λάμπρου, Γκ. Τσοῦπα, Ἰω. Γ. Κούτσην, Κωνστ. Βουκουβάλαν, Νικ. Τσοχαντάρην, Γ. Κοκκοράκην, Ἀνάργ. Λεμπέσην, Κυρ. Ἀνδροῦτσον, Θεόδ. Σάντον, Θεοδ. Μήτρου καὶ Κοσμᾶν Μπαρμπάτσην ἐπὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ· ναύαρχος δὲ ὁ Ἀναστάσιος Ἀνδροῦτσος, μεθ' οὗ συνεναυάρχει καὶ ὁ Ἀνδρέας Χ. Ἀναργύρου· (ἴδε ἔγγραφα Ὑπουργ. Ναυτ. τῆς 15 καὶ 17 Ἀπριλ. 1822 πρὸς τοὺς Προκρίτ. Σπετσῶν, εἰς τὰ Σπετσ. Ἀναργ. Τ. Α. σελ. 502—503. Ἐκ τῶν Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετ.) Τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα ἦσαν 21· ἴδε Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλ. ἔτους Β', σελ. 28.

Τὰ Ψαριανὰ ἦσαν 17, ἀλλὰ τούτων τὰ ὀνόματα μᾶς εἰσὶν ἄγνωστα. Πλὴν διατί ὁ Σ. Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστορ. του, Τ. Γ', Κεφ. ΚΘ', σελ. 191, ἀρέσκεται νὰ λέγῃ « ἡ εἰς ἀνέγερσιν τῆς Χίου καταπλεύσασα τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τοῦ Πασᾶ τὴν Βρύσιν Ὑδραϊκὴ μοῖρα κτλ» ; Τάχα μόνη ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἦτον οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων δύο νήσων ; Ἐλπίζομεν ὅτι ἐπανορθωθήσονται παρὰ τοῦ συγγραφέως τὰ ἀκούσια ταῦτα λάθη.

νοοῦσα περὶ κατοικίας τῶν συῤῥευσάντων Χίων, διέταξε τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν νὰ διαμοιράσῃ τὰς οἰκογενείας τῶν Χίων, διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν οἰκιῶν τῆς Κορίνθου εἰς τὰ πλησίον χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις, καὶ νὰ διορίσῃ τοὺς προεστῶτας τῶν χωρίων νὰ περιθάλψωσι τοὺς δυστυχήσαντας ἀδελφούς των.

Ἐν τούτοις τὰ πράγματα τῆς Κρήτης μετὰ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατῶν δὲν εἶχον καλῶς, καίτοι κατ' ἀρχάς, μ' ὅλην τὴν ἀταξίαν τῆς διευθύνσεως καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀξίων στρατηγῶν, οἱ Ἕλληνες προώδευον ὁσημέραι καὶ ἀπέκλεισαν τοὺς ἐχθροὺς ἐντὸς τῶν φρουρίων.

Οἱ ἀτυχεῖς μὲν ἀλλὰ φιλοπάτριδες Κρῆτες, ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀνάγκην ἀξίας χειρὸς πρὸς διοργάνωσιν τοῦ τόπου των, ἀνεφέρθησαν παρακαλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ τοῖς πέμψῃ ἄνδρα τινὰ ἱκανὸν καὶ φιλοπάτριδα, ἵνα τοὺς διοικῇ καὶ τοὺς ὁδηγῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Ἀπεστάλησαν ὅθεν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους τούτου ὁ Πέτρος Σκυλίτσης Ὁμηρίδης, Χιοσμυρναῖος μὲν τὴν πατρίδα, πολίτης ὅμως καὶ παραστάτης τῶν Σπετσῶν ἤδη διατελῶν (α), ὡς διοργανωτὴς τῆς νήσου ἐκείνης (β), τῆς ὁποίας εἰς τὸ μετέπειτα ἐχρημάτισε καὶ Παραστάτης ἢ βουλευτής, παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει, καὶ συγ-

---

(α) Ὁ Ὁμηρίδης ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐντίμως ὡς γραμματεὺς τῆς κοινότητος Σπετσῶν καὶ τούτου ἕνεκα ἐπολιτογραφήθη παρὰ τῶν Σπετσιωτῶν, τιμηθεὶς καὶ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Παραστάτου.

(β) Ἴδε Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. Τ. Α. σελ. 605, 506 — καὶ συλλογὴν τῶν περὶ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα Πολιτευμ. Νόμων κτλ. Α. Ζ. Μάμ. σελ. 97—147, εἰς τὰ Κρητικά.

χρόνως σχεδὸν ἐστάλη καὶ ὁ Ἀφεντούλιεφ ὁ καὶ Κομνηνὸν ἑαυτὸν ἀποκαλέσας, ὡς γενικὸς ἔπαρχος καὶ ἀρχιστράτηγος. Ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος καί τοι εἰλικρινὴς δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τὴν ταχτοποίησιν τῶν πραγμάτων, ἕνεκα ἐσωτερικῶν ῥαδιουργιῶν, ὁ δὲ Ἀφεντούλιεφ, συλλαβὼν τὴν ἀνόητον ἰδέαν νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης, θυσιάζει τὸ πᾶν εἰς τὴν ἰδιοτέλειάν του καὶ ἐπὶ τέλους φεύγει ἐκεῖθεν κακὴν κακῶς.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρὼν τὴν Κρήτην, ὅτε ἔφθασεν εἰς Σοῦδαν ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος, ἀπεβίβασεν ἱκανὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης, καὶ τοὺς μὲν Ὀθωμανοὺς ἐνεθάῤῥυνε, τοὺς δὲ Χριστιανούς, μὴ βλέποντας οὐδεμίαν οὐδαμόθεν βοήθειαν, ἀπεδειλίασεν.

Ὁ δὲ εἰς Ψαρᾶ μείνας ἑλληνικὸς στόλος, ἀπεφάσισεν ἤδη νὰ προσβάλῃ τὸν ἐχθρικόν, πρὶν ἢ ἔλθωσιν αἱ ἐκ Κωνςαντινουπόλεως περιμενόμεναι νέαι δυνάμεις αὐτοῦ. Ἐξέπλευσεν ὅθεν ἐκ Ψαρῶν τὴν 16 Μαΐου, παραπλέων δὲ τὴν Χίον καὶ ἐπιτυχὼν ἁρμόδιον ἄνεμον τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ στενοῦ τῆς Χίου καὶ Τσεσμὲ ἐκ τοῦ βορείου μέρους, ἤτοι ἐκ τῶν Ἀγνουσῶν νήσων, ἵνα προσβάλῃ αὖθις τὸν ἐχθρόν, ἀγκυρωμένον ὄντα (α). Οἱ ἐχθροὶ

(α) Ἀποροῦμεν καὶ πάλιν τίνος ἕνεκεν ὁ Σ. Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστ. τοῦ Τ. Β. κεφ. ΚΘ'. σελ. 205, ἀρέσκεται νὰ λέγῃ « Καὶ τὰ » μὲν τῆς Ὕδρας διετέλουν ὑπὸ τὸν Μιαούλην, ὡς καὶ ὅλος ὁ » Ἑλληνικὸς στόλος » ἐνῷ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ κατόπιν ἀμέσως « Τὰ » δὲ τῶν Σπετσῶν ὑπὸ τὸν Κολανδρεῦτσον, τὰ δὲ τῶν Ψαρῶν » ὑπὸ τὸν Ἀποστόλην » καὶ ἐνῷ προσέτι τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας δὲν ἐναυάρχει μόνος ὁ Μιαούλης, διότι μετ' αὐτοῦ συνεναυάρχουν καὶ ὁ Ἰω. Βούλγαρης καὶ ὁ Λάζ. Λαλεχός, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐν

ἅμα εἶδον τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐφορμήσαντα κατ' αὐτῶν, ἐβάλθησαν εἰς τὰ πανία ἐν πλήρει ἀταξίᾳ, κόψαντες πολλοὶ τὰς γούμενάς των καὶ ἤρχισεν ἡ μάχη· εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἔῤῥιψαν ἓν πυρπολικὸν κατὰ τῆς ἐχθρικῆς ναυαρχίδος, ἀλλ' ἀποτυχόντος τοῦ πυρπο-

---

Πάτραις προηγηθεῖσαν ἐκστρατείαν. Περὶ τούτου, ἴδε τὴν ὑπ' ἀριθ. 79 ἐπιστολ. τῆς 8 Μαΐου 1822 πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτ. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 94 ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Προκρ. Ὕδρας ἐν αἷς προσυπογράφονται καὶ οἱ τρεῖς ὡς ναύαρχοι Ὕδρας. Τὴν ὑπ' ἀριθ. 258 τῆς 22 Ἰουνίου 1822 τοῦ ὑπουργ. τῶν Ναυτ. πρὸς τὸν ναύαρχον Ἰω. Βούλγαρην, τὴν ὑπ' ἀριθ. 259 ὁμοίαν πρὸς τὸν ναύαρχον Α. Λαλεχὸν, καὶ τελευταῖον τὴν ὑπ' ἀριθ. 260, ὁμοίαν πρὸς τὸν ναύαρχον Ἀνδρέαν Δ. Βῶκον ἢ Μιαούλην, καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 245 τῆς 10 Ἰουνίου 1822 τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου πρὸς τοὺς ναυάρχους Ὕδρας Ἰω. Βούλγαρην, Α. Λαλεχὸν καὶ Ἀνδρ. Δ. Βῶκον.

Κατωτέρω δὲ ἐν σελ. 206 λέγει ὁ ἴδιος Σ. Τρικούπης « Δεκαπέντε πλοῖα πολεμικὰ καὶ τρία πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην κτλ. » καὶ κατωτέρω πάλιν· « Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασαν καὶ οἱ δύο στόλοι ἐντὸς βολῆς κανονίου, τέσσαρα Ἑλληνικὰ πλοῖα τοῦ Μιαούλη τοῦ Σαχτούρη τοῦ Σκούρτη καὶ τοῦ Τσαμαδοῦ ἔβαλαν εἰς τὸ μέσον τὴν ἐχθρικὴν ναυαρχίδα καὶ τὴν ἐπολέμουν. » Ἐνῷ ὁ Ἀντ. Μιαούλης, ὁ ὄχι μετ' ὀλίγου στέμφου γράψας ὑπὲρ τοῦ πατρός του ἐν τῇ συνοπτ. Ἱστορ. του Βιβλ. Α', σελ. 28, καί τοι αὐτόπτης ἴσως τῆς συμπλοκῆς ταύτης, ἀναφέρει ἁπλῶς, ὅτι « Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἰσέπλευσεν εἰς τὸν πορθμὸν καὶ ἐναυμάχησεν ἅπαξ μὲ μεγίστην τοῦ ἐχθροῦ ζημίαν ». Καὶ ἐνταῦθα ἀξιοπιστότερον εὑρίσκομεν τὸν αὐτόπτην, ἀπὸ τὸν παρ' ἄλλων λαβόντα τὰς ἐσφαλμένας πληροφορίας — Εἰς τ' αὐτὰ λάθη ὑπέπεσε καὶ ὁ Κ. Παπαῤῥηγόπουλος εἰς τὴν Ἱστορ. τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους Μέρ. Ε'. Κεφ. Α'. σελ. 144.

λικοῦ ὑπεχώρησαν, ἐξερχόμενοι δὲ τοῦ στενοῦ τῆς Χίου διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ στομίου αὐτοῦ, παρηκολουθοῦντο ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις κανονοβολῶν ἀσκόπως, ἐφαίνετο ὅτι ἐδίωκε δῆθεν τοὺς Ἕλληνας. Ἡ ἀποτυχία τοῦ πυρπολικοῦ ἐλύπησε τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες προσωρμίσθησαν αὖθις εἰς Ψαρᾶ, ὁ δὲ ὀθωμανικὸς στόλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χίον ὑπερευχαριστημένος.

Ἀλλ' ἐνῷ διέμενον εἰς Ψαρᾶ καιροφυλακτοῦσαι ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ μοῖραι, μεγάλη τις δυσαρέσκεια ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ναυάρχων τῶν Σπετσῶν Ἀναστ. Ἀνδρούτσου καὶ Ἀνδρ Χ. Ἀναργύρου, καὶ τῶν τῆς Ὕδρας, Βούλγαρη, Λαλεχοῦ καὶ Βώκου ἢ Μιαούλη (α). Ἡ δυσαρέσκεια αὕτη ὀλίγον δεῖν νὰ λάβῃ σοβαρώτερον χαρακτῆρα, διότι ἐξετάθη ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς μέχρι τῶν πλοιάρχων καὶ ναυτῶν, λόγῳ φιλοτιμίας, διὰ τοῦτο οἱ ναυαρχοῦντες τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων ἔκριναν εὔλογον καὶ συμφερώτερον ν' ἀποχωρισθῶσι καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, πρὸς ἀποφυγὴν ῥήξεώς τινος, ἥτις ἤθελεν ἔχει τὰ ὀλεθριώτερα ἀποτελέσματα διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν καὶ δι' ὅλον τὸ ἔθνος.

Μεγάλην ᾐσθάνθησαν λύπην ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων ἥ τε Κοινότης, ὁ ναύαρχος καὶ οἱ πλοίαρχοι τῶν Ψαρῶν, καὶ μεγίστην κατέβαλον προσπάθειαν νὰ πείσωσι τοὺς Σπετσιώτας νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν· ἀλλ' οὗτοι ἐπιμένοντες ἀνεχώρησαν. Τὴν αὐτὴν ἐπροξέ-

---

(α) Ἂν καὶ δυσάρεστον, χρησιμευσάτω ὅμως καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο ὡς μία ἀπὸ τὰς ἀναριθμήτους ἄλλας ἀποδείξεις, ἵνα πεισθῇ πᾶς τις ἀμφιβάλλων, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ὑποτάσσηταί ποτε μοῖρα τῆς μιᾶς νήσου εἰς Ναύαρχον ἄλλης νήσου.

νησε λύπην καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν Προκρίτων Σπετσῶν τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο περιστατικὸν, ἀλλ' οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, διότι ἡ δυσαρέσκεια ἦτο καὶ πρόσφατος καὶ μεγάλη. Ἐπίσης ἐλυπήθησαν καὶ οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας διὰ τὸν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀποχωρισμὸν τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, καὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ ἔσπευσαν νὰ ἐκφράσωσι τὴν λύπην των πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσωσι νὰ ἐπαναπέμψωσι τὰ πλοῖά των εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, γράφοντες τὰ ἑξῆς· « Ἐχθὲς μὲ μεγάλην μας ἔκπληξιν » καὶ ἀπερίγραπτον λύπην εἴδομεν τὰ πλοῖά σας ἐπιστρέ- » φοντα ἀπὸ τὰ Ψαρά, ἀφοῦ ὀλίγας ὥρας προτήτερα εἴ- » χομεν λάβει ἐπιστολὴν ἀπὸ τοὺς ναυάρχους μας (α) εἰ- » δοποιητικὴν τῆς ἀποφάσεως τὴν ὁποίαν εἶχον κάμει ἐκ » συμφώνου οἱ ἐδικοί σας καὶ ἐδικοί μας, διὰ νὰ ὑπάγωσιν » ὁμοῦ νὰ προϋπαντήσουν τὸν ἐξ Αἰγύπτου στόλον .... » Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοί, μὴ παραιτήσω- » μεν ἓν ὁλόκληρον γένος, τὸ ὁποῖον κρέμαται εἰς τὸν λαι- » μόν μας. Στοχασθῆτε ὅτι οὐχὶ μόνον μεταξὺ ἀνθρώπων, » ἀλλ' οὔτε μεταξὺ θηρίων ἀγρίων θέλομεν εὕρει ἄσυλόν » τι, ἐὰν σκεπασθῶμεν ἀπὸ τοιαύτην καταισχύνην, ἀλλὰ » καὶ εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς γῆς πρέπει νὰ μᾶς κατατρέξῃ » ἡ θεϊκὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις .... Ἡ εὐγενεία σας ὅ- » μως στείλατε ἀμέσως ὀπίσω τὰ ἐδικά σας, ἐπειδὴ εἰς » ἔλλειψιν αὐτῶν ἠμποροῦν τέλος πάντων καὶ οἱ ἐδικοί

(α) Ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τοῦ Σ. Τρικούπη καὶ τῶν ἀναγνωστῶν εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν, ἐν ῇ οἱ πρόκριτοι τῆς Ὕδρας μαρτυροῦσιν, ὅτι εἶχον πλέον τοῦ ἑνὸς ναυάρχους.

» μας νὰ παραιτήσουν, καὶ τότε ἐξ αἰτίας σας χάνεται τὸ » πᾶν, ἐνῷ ἦτον εἰς χεῖράς μας ν' ἀσφαλίσωμεν τὸ πᾶν » διὰ παντὸς (α).» Τῇ 2 Ἰουνίου 1822.

Μὴ δυνηθέντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν νὰ κατορθώσωσι τὴν ἐπάνοδον τοῦ στόλου των εἰς Ψαρὰ, γνωρίζοντες δὲ καὶ διὰ τοῦ συμπολίτου των Πέτρου Σχ. Ὁμηρίδου καὶ διὰ τῶν ἐν Σπέτσαις καταφυγόντων ἐνίων Προκρίτων Κρητῶν τὴν δεινὴν θέσιν τῆς Κρήτης, καὶ εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους προτροπὰς τῶν Κρητῶν ἐνδίδοντες, αἰτούντων θαλάσσιον δύναμιν, ἀπεφάσισαν ὥστε τὴν ἐκ Ψαρῶν ἐπανελθοῦσαν μοῖράν των νὰ τὴν ἀποστείλωσι κατὰ τοῦ ἐν Σούδᾳ σταθμεύοντος Αἰγυπτιακοῦ στόλου, μετὰ προσθήκης καὶ ἄλλων πλοίων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ παρασκευαζομένων ἐν Σπέτσαις (β).

Τὴν ἀπόφασίν των ταύτην, ὡς καὶ τὰς περὶ Κρήτης εἰδήσεις, οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἐκοινοποίησαν πρὸς τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους, οἵτινες ἀντεπιστέλλοντες, ἐξέφρασαν τὴν ἣν ᾐσθάνθησαν χαράν των διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν Σπετσιωτῶν ὡς ἑξῆς·

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν, ἐκ τῆς ἀλληλογραφ. Ὕδρας.

(β) Ἰδοὺ τί ἔγραφον οἱ Ναύαρχοι τῶν Σπετσῶν πρὸς τοὺς προκρίτους Σπετσῶν τῇ 23 Μαΐου 1822 ἐκ Ψαρῶν ..... Σᾶς λέγομεν ὅτι εὐθὺς ὅπου λάβητε καμμίαν εἴδησιν διὰ τὴν φλόταν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἢ εὔγηκεν εἰς τὰ πανία ἢ ἐκτύπησε κανὲν νησίον, ἀμέσως νὰ μᾶς γράψητε, καὶ ἔχομεν σκοπὸν καθὼς ὡμιλήσαμεν μὲ τοὺς Ὑδριώτας νὰ κτυπήσωμεν αὐτὴν, καὶ τότε ὁ ἐχθρὸς δὲν θέλει κάμει τοὺς στοχασμούς του. Ναὶ, ὅτι εἶναι εἰς τὸ μέγεθος, ὅμως εἶναι ἀδύνατος καὶ ἀσθενὴς καὶ μὴν ἔχετε φόβον. Α. Ἀνδροῦτσος, Α. Χ. Ἀναργύρου.

« Λαμβάνομεν ἄλλην εὐγενικὴν ἐπιστολήν σας τῆς 9 » τοῦ παρόντος, ἐξ ἧς βλέπομεν τὴν εἰς τὸν λιμένα τῆς » Σούδας εἰσβολὴν τοῦ ἐξ Αἰγύπτου στόλου, καὶ τὴν ἀν- » δρίαν καὶ νίκην, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἥρωες τῶν Σφακιῶν » ἐκτύπησαν τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενα στρατεύματα. » Χαιρόμεθα ὅτι ἐκάματε ἀρχὴν νὰ ἐκβάλετε τὰ πλοῖά » σας, καὶ ὅτι σήμερον ἐκπλέουσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπί- » λοιπα. Εἰς ἐσᾶς, ἀδελφοί, ἐφύλαξεν ὁ Θεὸς τὴν κατα- » στροφὴν τοῦ στόλου ἐκείνου, καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν νὰ » τὴν ἐπιτύχητε, καὶ οὕτω ν' ἀποτελειωθῇ τὸ μέγα ἔργον » τῆς σωτηρίας καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γέ- » νους . . . .» (α).

Αἱ δὲ δύο εἰς Ψαρὰ διαμείνασαι ἑλληνικαὶ μοῖραι τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, στερηθεῖσαι τῆς δυνάμεως τῆς ἕνεκα τῆς ἀναφυείσης δυσαρεσκείας ἀποχωρησάσης Σπετσιωτικῆς μοίρας, διεσκέπτοντο τίνι τρόπῳ νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρόν, νέαν λαβόντα ἐπικουρίαν καὶ τοσαύτην ἤδη ἔχοντα δύναμιν. Ἐπενοήθη λοιπὸν σχέδιόν τι, ν' ἀποπειραθῶσι τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἀγκυρωμένου ὄντος εἰς Χίον, λαθραίως καὶ διὰ νυκτός, τοῦ σχεδίου δὲ τούτου ἐγκριθέντος, παρεσκευάσθησαν δύο πυρπολικά, ὧν τοῦ μὲν ἡ διεύθυνσις ἐδόθη εἰς τὸν Κανάρην, τοῦ δὲ εἰς τὸν Ὑδραῖον Πιπῖνον. Τὰ πληρώματα καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν δύο τούτων ἡφαιστείων, ἀναλογιζόμενοι ὁποῖον ἔμελλον νὰ διατρέξωσι κίνδυνον, ὡς ἐκ τῆς τολμηρᾶς ταύτης ἐπιχειρήσεως των, προητοιμάσθησαν θρησκευτικῶς εἰς Ψαρά, μεταλαβόντες τῶν Θείων Μυστηρίων, καὶ ἐπιβάντες ἐπὶ τῶν πυρπολικῶν πλήρεις ἐλπίδος, ἀπέπλευσαν ἐκ Ψα-

---

(β) Ἐκ τῶν Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσ. ἐξ ἀλληλογραφ. Ὕδρας.

ρῶν τὴν 1 Ἰουνίου, διευθυνόμενοι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου. Τέσσαρα ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ μὲν δύο Ψαριανὰ (α), τὸ τοῦ Ν. Γιαννίτση καὶ Γ. Κουτσούκου, τὰ δ' ἄλλα δύο Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Ζάκαν καὶ Ἀντώνιον Ῥαφαὴλ, συνεξέπλευσαν μετὰ τῶν πυρπολικῶν πρὸς συνοδίαν αὐτῶν, καὶ τὰ μὲν Ψαριανὰ ὤφειλον νὰ μείνωσιν εἰς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου, τὰ δὲ Ὑδραϊκὰ εἰς τὸ νότειον, ὅπως διασώσωσι τὰς λέμβους καὶ τὰ πληρώματα τῶν πυρπολικῶν ἐν πάσῃ ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας περιπτώσει.

Ἡ νὺξ τῆς 6 πρὸς τὴν 7 Ἰουνίου ἦτο νὺξ τῆς ἑορτῆς τοῦ Μπαϊραμίου κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ τὴν νύκτα ταύτην ἀφ' ἑσπέρας πολλοὶ τῶν ἀνωτέρων πλοιάρχων καὶ ἀξιωματικῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ἦσαν προσκεκλημένοι ἐντὸς τῆς ναυαρχίδος, ὅπως συμπανηγυρίσωσι φαιδρότερον τὴν θρησκευτικὴν ἐκείνην ἑορτήν των. Ἅπαντα τὰ πλοῖα τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ἦσαν φωταγωγημένα ἕνεκα τῆς ἑορτῆς κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Τούρκων, κατ' ἐξαίρετον ὅμως διεκρίνετο ἐπὶ λαμπροτέρᾳ φωτοχυσίᾳ ἡ ναυαρχὶς καὶ ἡ ἀντιναυαρχὶς, ἀμφότερα δίκροτα ἱκανοῦ μεγέθους· ἐνῷ δὲ οἱ τοῦρκοι ἑώρταζον τὸ μπαϊράμι των εὐθυμοῦντες, τὰ δύο ἑλληνικὰ πυρπολικὰ ὠφεληθέντα τοῦ πνεύσαντος οὐρίου αὐτοῖς ἀνέμου, καὶ τῆς ἀπουσίας τῶν κατὰ τὸ στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου τουρκικῶν προσκόπων πλοίων, ἅτινα εἶχον ἀγκυροβολήσει καὶ αὐτὰ ὅπως

(α) Ὁ Ἀντ. Μιαούλης ἐν τῇ συνοπτ. Ἱστορ. του βιβλ. Α. σελ. 28 δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μνημονεύσῃ ὅτι ἐκτὸς τῶν δύο Ὑδραϊκῶν, συνώδευσαν τὰ πυρπολικὰ καὶ 2 Ψαριανὰ πλοῖα.

ἑορτάσωσι τὴν ἑορτήν των, συνάμα δὲ καὶ ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀσελήνου ἐκείνης νυκτός, εἰσέρχονται ἐντὸς τοῦ στενοῦ, καλῶς διακρίνοντα τήν τε ναυαρχίδα καὶ ἀντιναυαρχίδα ἕνεκα τῆς λαμπρᾶς των φωταψίας, ἐπιπίπτουσιν αἰφνιδίως ὁ μὲν Κανάρης κατὰ τῆς ναυαρχίδας, ὁ δὲ Πιππίνος κατὰ τῆς ἀντιναυαρχίδος. Καὶ ὁ μὲν Κανάρης ἐπέτυχε πληρέστατα πυρπολήσας τὴν ναυαρχίδα, μεθ' ἧς συναπωλέσθησαν πάντες σχεδὸν οἱ ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ὁ ναύαρχος Ἀλῆ-Ζαδὲς, πληγωθεὶς καιρίως ἔκ τινος καταπεσούσης τοῦ δικρότου κεραίας, ἐνῷ φεύγων ἐπὶ ἀκατίου μόλις ἀπεμακρύνετο τοῦ καιομένου δικρότου, ὁ δὲ Πιπῖνος ἀπέτυχε, μὴ δυνηθεὶς νὰ πυρπολήσῃ τὴν ἀντιναυαρχίδα καθ' ἧς διεύθυνε τὸ πυρπολικόν του.

Δυσκόλως δύναταί τις νὰ περιγράψῃ τὸν εἰς τοὺς τούρκους προξενηθέντα τρόμον, ἕνεκα τοῦ ἀνελπίστου τούτου συμβάντος, ἢ νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπωλεσθέντων ὀθωμανῶν, μεθ' ὧν ἦσαν δυστυχῶς καὶ οὐκ ὀλίγοι χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι, κατὰ τὴν φρικώδη ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν οἱ ἀτρόμητοι πυρπολισταὶ, κωπηλατοῦντες ἐπὶ τῶν λέμβων των ὑπὸ τὴν λαμπηδόνα τοῦ καιομένου ἐχθρικοῦ δικρότου, διῆλθον ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων πλοίων ἐν πλήρει ταραχῇ διατελούντων, καὶ διασωθέντες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ μεσημβρινὸν στόμιον παραπλεόντων ἑλληνικῶν πλοίων, ἔφθασαν θριαμβευτικῶς εἰς Ψαρὰ τὴν ἐπιοῦσαν, ὅπου ὁ λαὸς ἅπας καὶ ὁ κλῆρος ἐνδεδυμένος τὴν ἱερατικὴν στολήν του, τοὺς ὑπεδέχθη εἰς τὸ παράλιον, καὶ τοὺς συνώδευσεν ἐν παρατάξει εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἔνθα ἐψάλη καὶ μεγάλη δοξολογία πρὸς τὸν Ὕψιστον Θεόν. Ἅπαντα τὰ πλοῖα καὶ τὰ κανο-

νοστάσια τῆς νήσου, ἐκανονοβόλουν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δοξολογίας σημαιοστόλιστα (α).

Ὁ ἐχθρικὸς στόλος μετά τινας ἡμέρας φεύγων ἐκ Χίου, προσωρμίσθη εἰς Τένεδον ἕνεκεν ἐναντίων ἀνέμων· αἱ δὲ μοῖραι τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν ἐδιώρισαν τρία μὲν ὑδραϊκὰ πολεμικὰ μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ, δύο δὲ ψαριανὰ μεθ' ἑτέρου πυρπολικοῦ, ν' ἀποπειραθῶσι ταῦτα τὴν πυρπόλησιν τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, εἰ δυνατόν, καὶ εἰς Τένεδον· ἀλλ' ὁ μὲν ἐχθρὸς ἐπιτυχὼν οὔριον ἄνεμον εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τὴν 24 Ἰουνίου, τὰ δ' ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς ἐπιτυχίας τῶν Ψαριανο-Ὑδραϊκῶν πυρπολικῶν ἐν Χίῳ ἅμα ἔμαθον οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ἔσπευσαν νὰ συγχαρῶσι τοὺς κατὰ θάλασσαν συναδέλφους των Ὑδραίους καὶ Ψαριανούς, ἐκφράζοντες αὐτοῖς συγχρόνως καὶ τὴν ἣν ᾐσθάνθησαν λύπην των, διότι δὲν ηὐτύχησαν νὰ μετάσχωσι καὶ αὐτοὶ τοῦ λαμπροῦ τούτου κατορθώματος. Λίαν εὐγενῶς ἀπαντῶντες εἰς ταῦτα οἱ Ὑδραῖοι, ἀνταπέστειλαν τοῖς Σπετσιώταις τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν (β)· « Εὐγενέστατοι Κύριοι Πρό-

---

(α) Ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις παρεδέχθη τότε τὴν πρότασιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτ. καὶ ἀπεφάσισε νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς πυρπολιστὰς ἐκτὸς χρηματικῆς τινος ἀμοιβῆς καὶ ἀνὰ 15 στρέμματα γῆς εἰς κάθε ναύτην, καὶ 30 στρέμματα εἰς κάθε ναύκληρον . . . . Νὰ τοῖς δοθῇ προσέτι καὶ ἔγγραφος ὑπόσχεσις, ὅτι μέλλει νὰ τοῖς δοθῇ καὶ ἀργυροῦν παράσημον ἅμα μετὰ τὴν σύστασιν τῶν τοιούτων παρασήμων. Ἀρχ. Ἑλλην. Παλιγγεν. Τ. Α. σελ. 298.

(α) Ἀρχ. Δήμου Σπετσῶν ἐξ ἀλληλογρ. Ὕδρας.

» κριτὸί Σπετσῶν. Ἀποκρινόμεθα εἰς τὴν εὐγενικὴν ἐπι-
» στολήν σας τῆς 11 τοῦ παρόντος καὶ τὴν ἐμπερικλει-
» σθεῖσάν μας διὰ τὰ Ψαρὰ θέλομεν ἐξαποστείλει διὰ
» πρώτης εὐκαιρίας· χαιρόμεθα ἀδελφοί, βλέποντες τὴν
» πατριωτικήν σας χαρὰν διὰ τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν τῶν
» χριστιανικῶν μπουρλότων εἰς Χίον. Μὴ λυπηθῆτε, φίλ-
» τατοι, ὅτι τὰ πλοῖά σας δὲν παρευρέθησαν εἰς τὸ σωτή-
» ριον ἐκεῖνο κατόρθωμα· ἡ Θεία πρόνοια ἥτις τὰ πάντα
» ὁδηγεῖ πρὸς ὠφέλειαν τῶν Γραικῶν καὶ καταστροφὴν
» τῶν βαρβάρων, προπαρασκευάζει εἰς τὰ θεοφρούρητα
» πλοῖά σας ἄλλην τινὰ παρομίαν δόξαν, ἐπειδὴ δὲν ἀμ-
» φιβάλλομεν, ὅτι θέλουν ἀφανίσει τὸν Αἰγυπτιακὸν καὶ
» Μπαρμπαρέζικον στόλον, καὶ εἰ μὲν οἱ ἐδικοί μας καὶ
» οἱ Ψαριανοὶ καταφθάσουν τὰ ἀπὸ Χίον φεύγοντα λεί-
» ψανα τοῦ ὀθωμανικοῦ, ἐλπίζομεν εἰς τὴν Θείαν βοήθειαν
» νὰ μὴν ὑπάρχῃ πλέον τουρκικὸν ναυτικόν. Τὴν φυγὴν
» τῶν Τούρκων, τὴν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων κατα-
» δίωξίν των, τὸ καύσιμον καὶ μιᾶς φεργάδας, καὶ ὅλα
» τέλος πάντων παρατηρεῖτε ἀπὸ τὸ ἐμπερικλειόμενον ἀν-
» τίγραφον ἐπιστολῆς ἀπὸ Ψαρῶν χθὲς τὸ ἑσπέρας λη-
» φθείσης ». Τῇ 12 Ἰουνίου 1822 (α).

(β) Λυπούμεθα ὅτι ἢ ὡς ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ὡς ἐκ τῆς κακῆς διατηρήσεως τῶν πολυτίμων κειμηλίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως δὲν διεσώθη καὶ ἡ τῶν Ψαριανῶν ἀπάντησις, ἵνα φέρωμεν καὶ ἐκείνην εἰς φῶς μετ' ἴσης εὐχαριστήσεως, ὡς καὶ τὴν ἀνωτέρω. Ἂς ἴδωσιν ὅμως οἱ φυλλαδιογράφοι, ὅτι οἱ πατέρες των (πρὸς οὓς αὐτοὶ κομπάζοντες ἀποδίδουσιν ὑπεροψίαν καὶ κακῶς ἐννοουμένην ὑπερηφάνειαν) μετὰ πόσης ἔγραφον μετριοπαθείας καὶ πατριωτικῆς ταπεινότητος, ὀνομάζοντες τὰ ἴδια πυρπολικά,

Ἡ δ' ἐκ Σπετσῶν ὑπὲρ τῆς Κρήτης παρασκευασθεῖσα μοῖρα, συγκειμένη ἐξ εἰκοσιεννέα πολεμικῶν καὶ τριῶν πυρπολικῶν πλοίων (α) ἐξέπλευσαν ἐκ Σπετσῶν ἀρχὰς Ἰουνίου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἀναστάσιον Ἀνδροῦτσον, καὶ διευθύνθη εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης, ὅπου ἦν λιμενισμένος ὁ προσφάτως φθάσας καὶ κομίσας Αἰγυπτιακὰ στρατεύματα Αἰγυπτιακὸς στόλος.

Μόλις ἐνεφανίσθη ἡ μοῖρα αὕτη ἔμπροσθεν τῆς Σούδας, ὁ Ναύαρχος Α. Ἀνδροῦτσος, ὁ Κοσμᾶς Λάμπρου καὶ ὁ Γ. Κοκκοράκης, προπορευόμενοι τῶν ἄλλων πλοίων, κατε-

---

Χριστιανικά. Ἂς ἴδωσι πόσην ὁ ἀληθὴς πατριωτισμὸς γεννᾷ εὐγενῆ αὐταπάρνησιν, καὶ πῶς κατασβένει ἀμέσως τὴν φλόγα τῶν παθῶν ἢ τοῦ φθόνου, ἣν πολλάκις αἱ ἀνθρώπιναι ἀδυναμίαι στιγμιαίως διεγείρουσι. Μόνη ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δύναται νὰ τοῖς δώσῃ τὸ διδακτικώτερον μάθημα.

(α) Οἱ συγκροτοῦντες τὴν Σπετσιωτικὴν ταύτην μοῖραν πλοίαρχοι, ἦσαν οἱ ἑξῆς· Ἀναστ. Ἀνδροῦτσος ναύαρχος, Θεοδόσ. Γκ. Μπότασης, Δημ. Ι. Ὀρλὼφ, Ν. Ῥάπτης, Ἀναγν. Γ. Κυριακὸς, Ἀνάργ. Λεμπέσης, Θ. Δ. Λαζάρου, Δ. Ῥούκας, Ἰω. Σάντος, Ἀργ. Στεμιτζιώτης, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Κοσμ. Λάμπρου, Γκ. Τσούπας, Κωνστ. Βουκουβάλας, Ν. Γ. Κούτσης, Ν. Τσοχαντάρης, Γ. Κοκκοράκης, Ν. Μυλωνᾶς, Ἀθαν. Γουδῆς, Ἰω. Παντελῆ, Ἰω. Χρ. Κούτσης, Δ. Α. Σκλιὰς, Γ. Κλίσσας, Κυρ. Ἀνδροῦτσος, Ν. Σύρμας, Α. Α. Χ. Ἀναργύρου, Θ. Σάντος, Θ. Δρίτσας, Θεοδ. Ν. Μήτρου, καὶ πυρπολισταὶ ὁ Κοσμ. Μπαρμπάτσης, Λαζ. Μουσιοὺς καὶ Παντ. Σπύρου. — Ἴδε ἐπιστ. ὑπουργείου Ναυτ. πρὸς τὴν Βουλὴν Ψαρῶν τῆς αϛ'. Ἰουνίου ͵αωκϛ'. ὑπ' ἀρ. 264 ἐν τέλει (ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 208—209).

δίωξαν ἓν ἐχθρικὸν τρικάταρτον πλοῖον, τὸ ὁποῖον μετὰ πολλήν ζημίαν του, προφθάσαν διεσώθη ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας. Ὁ δὲ Ἀνάργυρος Λεμπέσης μὲ τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τρικάταρτον πλοῖον ἡ Ναβέτα, προπορευόμενος καὶ αὐτὸς τῶν λοιπῶν πλοίων καὶ ἀπαντήσας βρίκιον ἐχθρικὸν ἐκ τῶν προφυλακίδων τοῦ ἐχθροῦ, διευθυνόμενον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας ἵνα δώσῃ τὴν εἴδησιν τῆς ἐμφανίσεως ἐχθρικῶν πλοίων, ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε τοῦ κατέβλαψε καιρίως πᾶσαν τὴν ἐξάρτισιν αὐτοῦ, ὑπ' ὄψιν ὅλου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ τὸ ἠνάγκασε νὰ φεύγῃ αἰσχρῶς εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐκεῖ νὰ διασωθῇ καὶ αὐτό. Ἐβλάφθησαν δὲ καὶ τῆς Ναβέτας αἱ δύο μεγάλαι κεραῖαι, τοῦ μεγάλου καταρτίου καὶ τοῦ μικροτέρου (Contrammirana) τὰς ὁποίας ὅμως ἀμέσως καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐπεδιώρθωσαν. Οἱ δὲ Νικόλαος Γ. Κούτσης καὶ Ν. Ῥάπτης καταδιώξαντες μίαν γαλλιώταν καὶ μίαν βρατσέραν ἐχθρικὰς, ἠνάγκασαν τοὺς ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοὺς νὰ τὰς ἐγκαταλείψωσιν ὅπως διασωθῶσιν ἐπὶ τῶν λέμβων εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ τὰς ἐκυρίευσαν σώας καὶ ἀβλαβεῖς.

Πολλάκις προὐκάλεσεν ἡ μοῖρα αὕτη τὸν ἐχθρὸν εἰς ναυμαχίαν καταδιώκουσα τὰς προφυλακίδας αὐτοῦ μέχρις αὐτοῦ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, καὶ συλλαμβάνουσα πᾶν προσπλέον ἐχθρικὸν πλοῖον· πολλάκις διενοήθη νὰ ῥίψῃ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἡφαίστεια πλοῖα ἐντὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Σπετσιωτικὴ αὕτη μοῖρα παρεσκεύασεν, ἐκτὸς τῶν ὧν εἶχε μεθ' ἑαυτῆς τριῶν πυρπολικῶν, καὶ ἄλλα δύο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τὴν νῆσον Ἴον, καὶ ἀποστείλασα καὶ εἰς τὴν Κάσσον ἐζή-

τήσει νὰ εὕρῃ τοιαῦτα πλοῖα (α)· ἀτυχῶς ὅμως οὔτε νὰ βλάψῃ ἠδυνήθη τὸν ἐχθρὸν, διότι οὐδέποτε ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος εἰς ναυμαχίαν, οὔτε χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν νὰ κάμῃ, διότι ὁ μὲν ἐχθρικὸς στόλος ἦτον προφυλακτικώτατα ἐλιμενισμένος ἐντὸς τοῦ μυχοῦ τοῦ λιμένος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας, τὰ δὲ πυρπολικὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ φθάσωσιν ἀποτελεσματικῶς μέχρι τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, διότι ἐβυθίζοντο ἀφεύκτως ὑπὸ τῶν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος φρουρίων, καὶ ἦτο βεβαιότατος καὶ ὁ ὄλεθρος καὶ τῶν πυρπολιστῶν, οὔτε ἄλλην τινὰ βοήθειαν ἢ βελτίωσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς Κρήτης νὰ φέρῃ, διότι ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἀποβιβάσει προηγουμένως καὶ ἐν μεγάλῃ ἀνέσει ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης τὰ τακτικὰ στρατεύματά του, καὶ ἀνενοχλήτως ἐνήργει τὰς πολεμικὰς ἐργασίας του. . . . . .

Μὴ δυναμένη ἐπὶ τέλους ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα νὰ παραπλέῃ ἀδιακόπως ἔξωθεν τῆς Σούδας, ἕνεκα τῶν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους πνεόντων σφοδρῶν βορείων ἀνέμων, βλέπουσα δὲ καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος, προσωρμίσθη εἰς τὴν νῆσον Θήραν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέστειλε πρὸς κατασκόπευσιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ δύο προφυλακίδας, τὸν Ἀναγνώστην Γ. Κυριακοῦ, καὶ τὸν Ἰωάννην Σάντον, ἔχοντας διαταγὴν νὰ περιφέρωνται ὁ μὲν πρῶτος ἔμπροσθεν τῆς Σούδας, ὁ δὲ δεύτερος ὑπὸ τὴν νῆσον Ἀστυπαλαίαν. Ἀλλ' ὁ μὲν Κυριακὸς αἴφνης δὲν εὗρεν εἰς Σοῦδαν τὸν ἐχθρικὸν

(α) Ἴδε ἐπιστολὴν 24 Ἰουνίου 1822 τοῦ Ναυάρχου Α. Ἀνδρούτσου πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσ. ἐν τοῖς Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν.

στόλον, διότι καιροφυλακτήσας αὐτὸς ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν τὴν 24 Ἰουνίου, ἅμα ἀπεσύρθη δηλαδὴ εἰς Θήραν ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα, ὁ δὲ Σάντος εἶδεν αὐτὸν πλέοντα πρὸς βοῤῥᾶν μεταξὺ Ἀστυπαλαίας καὶ Καρπάθου.

Τὴν εἴδησιν ταύτην ἅμα ἔλαβεν ὁλόκληρος ἡ μοῖρα κατεδίωξεν αὐτὸν κατὰ πόδας μέχρι τῆς Λέσβου· ἀλλ' εἰσελθόντος αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπέστρεψεν εἰς Ψαρὰ καὶ ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα τῇ 3 Ἰουλίου, καὶ διαμείνασα ἐκεῖ ἓξ ἡμέρας, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια.

Τότε οἱ δυστυχεῖς Κρῆτες προσβάλλονται ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ νικῶσι πρὸς καιρόν· προσβάλλουσιν ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἀποδεκατίζονται, καὶ τέλος πάντων, κακουχίαι, δόλος, ψευδεῖς ὑποσχέσεις, στερήσεις τῶν ἀναγκαίων, ἔλλειψις ἱκανῶν ἀρχηγῶν, μετὰ τὸν ἔνδοξον μάλιστα θάνατον ἐνίων ἐντοπίων ἀρχηγῶν, παραλύουσι τὰ πάντα, προξενοῦσι νέαν καταστροφὴν καὶ χύσιν ἀφθόνου αἵματος χριστιανικοῦ, καὶ ἀφήνουσι μετ' οὐ πολὺ δορυάλωτον τὴν πολυπαθῆ Κρήτην εἰς χεῖρας τῶν Ἀγαρηνῶν.

Οὐδέποτε ἐσίγησεν εἰς τὴν Κρήτην τὸ ὅπλον τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἡ κατὰ τῆς τυραννίας διαμαρτύρησις· ἀλλὰ τί ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ἄνθρωποι στερούμενοι τῶν πάντων, ἀπέναντι στρατῶν τακτικῶν πολυπληθῶν καὶ ἄφθονα ἐχόντων μέσα; ἀλλ' ἂς εἴπωμεν καὶ διὰ τὴν Κρήτην ὅ,τι εἴπομεν καὶ διὰ τὴν Χίον, καὶ ἂς εὐχηθῶμεν εἰς ἀμφοτέρας τὸ μέλλον ἐκεῖνο, οὗ εἰσὶν ἄξιαι, καὶ τοῦ ὁποίου θὰ τύχωσι βεβαίως, ὅταν οἱ λαοί, ἐννοήσαντες τὸν ἐπὶ τῆς γῆς προορισμόν των, δὲν συγχωρήσωσι πλέον νὰ γίνωνται θῦμα τῶν ὀρέξεων μορμολυκείων τινῶν, τὰ ὁποῖα ἡ σατανικὴ πονηρία διπλωμάτας μέχρι τοῦδε ἀποκαλεῖ.

Ἀλλ' εἶναι ἀξιοσημείωτον εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς νεωτέ-

ρας 'Ελλάδος, ὅτι εἰ καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πολλαὶ καταστροφαὶ ἑλληνικῶν πόλεων ἐγίνοντο, ἕνεκα τῆς λύσσης τῶν Τούρκων, ἣν αἰωνίως καὶ εἶχον καὶ ἔξουσι κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὡς καὶ τῶν πλέον ἡσύχων καὶ ἀθώων, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἐπαναστατημένη 'Ελλάς, ὡς ἐκ τῶν μεγάλων θυσιῶν της καὶ τῶν ἀναριθμήτων νικῶν, ἃς μέχρι τοῦδε εἶχον κερδήσει τὰ τέκνα της κατὰ τῶν μοχθηρῶν τυράννων της, κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἠδύνατο νὰ μεγαλαυχῇ καὶ νὰ κερδίζῃ δικαιώματα συμπαθείας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς παρ' ἅπασι τοῖς ἐξευγενισμένοις τῆς Εὐρώπης ἔθνεσιν. Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται μεγάλας συμπαθείας ὑπὲρ τῶν ἀπογόνων τοῦ Θεμιστοκλέους, 'Επαμεινώνδα καὶ Λεωνίδου, καὶ βοηθήματα γενναῖα πέμπονται ἀφθόνως πρὸς τοὺς πολεμοῦντας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των χριστιανούς.

Αἱ 'Ισπανικαὶ βουλαὶ, θαυμάζουσαι τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν 'Ελλήνων, ἀποφασίζουσιν, ὥστε ἡ 'Ισπανικὴ Κυβέρνησις νὰ συνδέσῃ σχέσεις μετὰ τῶν 'Ελλήνων, καὶ ἀναγνωρίζουσιν αὐτοὶ πρῶτοι οἱ 'Ισπανοὶ τὰ δίκαια τῶν 'Ελλήνων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐμπνεομένη καὶ ἡ Πορτογαλλικὴ Κυβέρνησις διακοινώνει τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ αὐτῆς πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως.

'Εν τούτοις, ὅσον ἡ φήμη ἐμεγάλυνε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρικῶν στρατῶν, τοσοῦτον βαρύτερος ἐφαίνετο ὁ κίνδυνος εἰς τοὺς "Ελληνας, οἵτινες συμφερώτερον βλέποντες νὰ κρατήσωσι τὸν ἐχθρὸν μακρὰν τῆς Πατρίδος των καὶ νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν, ὅσους ἠδύναντο περισπασμοὺς, ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσιν αὐτοὶ τὸν πόλεμον εἰς τὴν 'Ανατολικὴν 'Ελλάδα καὶ τὴν "Ηπειρον, νὰ βοηθήσωσι δὲ καὶ εἰς

τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν, τὸ Σούλιον, τὸ ὁποῖον στενῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ δεκατεσσάρων χιλιάδων τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Χουρσὶτ-πασσᾶν, Ὀμὲρ-βρυώνην καὶ ἄλλους ἐπίσης ἐμπειροπολέμους πασσάδες. Καὶ τῷόντι κατὰ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐξεστράτευσεν ὁ Ἠλίας Μαυρομιχάλης μετὰ τοῦ θείου του Κυριακούλη, ἐπὶ κεφαλῆς τριακοσίων Σπαρτιατῶν, κἀκεῖθεν δὲ μετέβησαν εἰς Εὔβοιαν, ὅπου γενναίως ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Καρυστίων ὀθωμανῶν· ἀλλ' ὁ μὲν Ἠλίας ἔπεσεν ἐνδόξως εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὁ δὲ Κυριακούλης βαρυαλγῶν διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ του, μετέβη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ δὲ διαφόρους κυβερνητικὰς ῥᾳδιουργίας, ἐξεστράτευσαν εἰς τὴν Ἀνατολ. Ἑλδάδα ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ Ζαφειροπούλου, καὶ ἑνωθέντες μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη, Ν. Πανουργιᾶ, Δ. Σχαλτσᾶ, τοῦ Σαφάκα καὶ ἄλλων τινῶν ὁπλαρχηγῶν, ἐπαναστατοῦσι τὴν Νάουσαν καὶ προσβάλλουσι τὸ Ζητούνιον.

Εἰς δὲ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπὲρ ἧς ἡ Κυβέρνησις ἐζήτησε καὶ ναυτικὴν δύναμιν (α) καὶ ὑπὲρ ἧς ἀπεστά-

(α) Πρὸς τοὺς Κ. Προκρίτους τῆς Ν. Σπετσῶν.

Κ ύ ρ ι ο ι. Ὁ Γενναῖος καπετὰν Βασίλειος Ζέρβας Σουλιώτης ἔρχεται διὰ νὰ σᾶς παραστήσῃ τὴν ἀνάγκην τῶν καραβίων εἰς τὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος· ἄνευ ναυτικῶν δυνάμεων κινδυνεύει τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλπίζονται ἀπὸ τὴν παρουσίαν του· ἡμεῖς καὶ προλαβόντως σᾶς ἐγράψαμεν αὐτὴν τὴν ἀνάγκην, καὶ ὑπεσχέθημεν τὴν ἐξοικονόμησιν χρημάτων δι' αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν· σήμερον ἐμετρήθησαν

λησαν τρία μὲν πλοῖα ἐξ Ὕδρας, καὶ τρία ἐκ Σπετσῶν τὸ τοῦ Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ, ἀρχηγοῦ τῆς μοίρας, Νικολάου Ἀδριανοῦ καὶ Νικολάου Μυλωνᾶ, ἐξεστράτευσεν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του τὸν τακτικὸν στρατόν, συγκείμενον ἐκ 400 περίπου στρατιωτῶν καὶ τοὺς φιλέλληνας.

εἰς τὸ Μινιστέριον τῶν Ναυτικῶν γρόσια πενῆντα χιλιάδες, τὰ ὁποῖα θέλουν διανεμηθῆ εἰς τὰς δύο νήσους ἅμα ὁπού φανερώσητε πόσα καράβια ἀπεφασίσθησαν ἐξ ἑκάστης αὐτῶν. Ὅθεν δὲν μένει ἄλλο, παρὰ νὰ συνεννοηθῆτε μετὰ τῶν προκρίτων τῆς ἑτέρας νήσου. Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς εἴπωμεν πόσον χρησιμεύει ἡ ταχύτης· ὁ καπετὰν Βασίλειος Ζέρβας ἕνας τῶν πρώτων καπεταναίων τοῦ Σουλίου εἶναι διωρισμένος νὰ ἐπιβῇ εἰς ἓν τῶν καραβίων. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς μεταβαίνει εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα θέλει φροντίσει νὰ εὐκολυνθῶσιν ἐκεῖ αἱ ἀναγκαῖαι τροφαὶ διὰ νὰ μὴ δοκιμάσωσιν ἐλλείψεις οἱ ναῦται καὶ στενοχωρηθῶσιν· ἦτον ἐπιθυμητὸν εἰς τὸν στόλον αὐτὸν νὰ διορισθῇ εἷς ναύαρχος, συμβιβαζομένων εἰς τοῦτο τῶν δύο νήσων (*) καὶ νὰ ἔχῃ ῥητὴν παραγγελίαν, φθάνων εἰς Μεσολόγγιον νὰ ζητήσῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Σᾶς σημειοῦμεν καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν μεταξὺ τῶν καραβίων εἶναι καί τινα μικρότερα, ὄχι μόνον δὲν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ χρησιμεύει ἴσως διὰ τὰ παράλια τῆς Πρεβέζης.

Τῇ 22 Ἀπριλίου 1822 ἐν Κορίνθῳ.

Οἱ Πατριῶται ἀδελφοί σας

Α. Μαυροκορδάτος, Ἀθ. Κανακάρης, Αναγν. Παπαγιαννόπουλος.

(Ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν).

(*) Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἐκ τῶν ἀπείρων ἐπισήμων μαρτυριῶν, περὶ τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἡ ναυτ. δύναμις τῆς μιᾶς τῶν τριῶν νήσων ἠνείχετο ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς ἴδιόν της τὸν ναύαρχον ἄλλης νήσου.

Κατ' ἀρχὰς τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα εὐδοκίμησαν, διότι ἡ μὲν ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, τῆς ἑστίας ἐκείνης τοῦ ἀρχαίου φωτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν τῶν ἐν αὐτῇ Ὀθωμανῶν, παρεδόθη τὴν 9 Ἰουνίου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, τῇ μεσολαβήσει καὶ τῶν Προξένων τῶν ξένων Δυνάμεων, διὰ συνθήκης ὁριζούσης, Νὰ φυλαχθῇ ἡ ζωὴ καὶ ἡ τιμὴ τῶν Ὀθωμανῶν, Νὰ μεταβιβασθῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνεξόδως ὑπὸ οὐδετέραν σημαίαν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καί τινα τῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ Νὰ γίνῃ ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων διανομὴ παντὸς ἀργυροῦ, χρυσοῦ καὶ πολυτίμου εἴδους, εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν ὁποίων εἶχον ἀποσταλῇ ὁ μὲν Ἀνδρέας Καλαμογδάρτης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ἀξιώτης παρὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἀλλ' ἀργοπορησάσης τῆς πραγματοποιήσεως τῶν συνθηκῶν, οἱ Τοῦρκοι τῶν Ἀθηνῶν ἔμενον εἰς τὰς Ἀθήνας μέχρι τέλους σχεδὸν τοῦ μηνός, ὁπόταν διαδοθείσης τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ Χουρσίτης ἐξεκίνησε πανστρατιᾷ φέρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν ὄλεθρον, οἱ Ἕλληνες παρασπονδήσαντες, ὡς μὴ ὤφειλε, κατὰ τὴν ἐν τοῖς πλοίοις ἐπιβίβασιν τῶν Τούρκων, ἐφόνευσαν ἀδίκως τοὺς πλείστους αὐτῶν, ἐξ ὧν μόνοι περὶ τοὺς 550, καταφυγόντες εἰς τὰ Προξενεῖα, διεσώθησαν, καὶ ἐπιβιβασθέντες ἀκολούθως ἐπὶ εὐρωπαϊκῶν πλοίων, ἐν οἷς καὶ δύο γαλλικὰ πολεμικά, μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Σμύρνην.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσέα καὶ Ὑψηλάντην, ἐκυρίευσαν τὸ Πατρατσίκιον καὶ κατεῖχον τὴν Στηλίδα, πολεμοῦντες κατὰ πολὺ ἀνωτέρων ἐχθρικῶν δυνάμεων.

Εἰς δὲ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁ Κυριακούλης μετὰ πεν-

ταξιαρχίαν Σπαρτιατῶν καὶ Πελοποννησίων μετέβη ἀρχὰς Ἰουνίου, διὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων (α) εἰς τὸ φανάρι λεγόμενον, λιμένα ὀκτὼ ὥρας ἀπέχοντα τοῦ Σουλίου, ἵνα ἀνοίξῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Σουλίου πρὸς εἰσαγωγὴν τροφῶν. Ὁ Μαυροκορδάτος μετὰ τῶν τακτικῶν καὶ τῶν φιλελλήνων, τῶν Ἑπτανησίων καί τινων Αἰτολοακαρνάνων, ἀπῆλθεν εἰς Λάσπην πέραν τοῦ Ἀχελώου, γίνεται κύριος τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου (Πρεβέζης) διὰ δύο κανονοφόρων ὑπὸ τὸν Πασσάνον, καὶ ἔπειτα μεταβαίνει εἰς Κομπότι, χωρίον δύο ὥρας ἀπέχον τῆς Ἄρτης. Περὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐξελθόντες τὴν 10 Ἰουνίου ὀλίγοι τινὲς Ἕλληνες πρὸς κατασκόπευσιν τῶν θέσεων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Νορμάνον, καὶ ἀπαντήσαντες πεντακοσίους ἱππεῖς τούρκους ἐρχομένους διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, μετὰ μικράν τινα ἀποθοπόρησιν καθ' ἣν εἰδοποιήθησαν περὶ τούτων καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ὁρμήσαντες κατὰ τῶν ἱππέων, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγήν, καὶ φονεύσαντες ἱκανοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐλαφυραγώγησαν τούς τε ἵππους καὶ τὰ χρυσοκέντητα ἐφίππιά των.

(α) ἀριθ. 14. Εὐγεν. Ναύαρχε Κ. Ἰω. Α. Κυριακὲ

Μὲ τὸ νὰ ἔλαβεν εἴδησιν ἡ Διοίκησις ὅτι ἔφθασαν εἰς Μονοδένδρι Ἑλλην. στρατεύματα διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς τὰ ἐδῶ, καὶ ἐπειδὴ ἡ προσταγὴ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Πρίγκιπος Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ εἶναι νὰ γίνῃ ἡ μετάβασις αὐτῶν τῶν στρατευμάτων μὲ τὴν μεγαλητέραν ταχύτητα, διὰ τοῦτο Σᾶς παρακαλῶ νὰ προστάξητε νὰ ἐκπλεύσουν τρία ἀπὸ τὰ ἐδῶ εὑρισκόμενα πλοῖα διὰ νὰ ἐκτελέσουν ὅσον τάχος αὐτὴν τὴν δούλευσιν . . .

Μισολόγγι 2 Ἰουνίου 1822. Ταπεινὸς δοῦλος Γ. Σπανιολάκης

(Τ. Σ.) Γεν. Γραμματεύς.

Ἑπομένως προστεθέντος εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοῦ Γώγου Μπακόλα, ὁπλαρχηγοῦ τοῦ τμήματος τῆς Ἄρτης, καὶ τοῦ Γεωργίου Βαρνακιώτου, οἱ Ἕλληνες ἐσχεδίασαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν ὑπὲρ τοῦ Σουλίου, καὶ ὁ μὲν Μαρκο-Μπότσαρης, Ἀνδρέας Ἴσκος, Βαρνακιώτης, Ἀλ. Βλαχόπουλος, Καρατάσος καὶ Γκάτσος μετὰ 1200 στρατιωτῶν ἐκίνησαν τὴν 31 Ἰουνίου πρὸς τὴν Κιάφαν, οἱ δὲ τακτικοί, οἱ φιλέλληνες, οἱ Ἑπτανήσιοι, ὁ Θ. Γρίβας, ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Π. Γιατράκος ἀπῆλθον εἰς τὸ Πέτα, ὅπου ἦν καὶ ὁ Γῶγος· εἰς τὸ Κομπότι ἔμειναν τινὲς Μεσολογγῖται, Ἀνατολικιῶται καὶ Ζυγιῶται, ὁ δὲ Μαυροκορδάτος μετά τινων Πελοποννησίων καὶ Στερεοελλαδιτῶν μετέβη εἰς Λαγκάδιον, ὅθεν εὐκολώτερον ἠδύνατο νὰ προμηθεύῃ τ' ἀναγκαῖα τοῦ στρατοῦ.

Ἀλλ' ἤδη ἡ ἐπάρατος διχόνοια, θυγάτηρ τοῦ φθόνου, διαχυθεῖσα ἀπὸ τὰς ἕδρας τῶν Πολιτικῶν μέχρι τῶν τάξεων τῶν Στρατιωτικῶν, κατέστρεψεν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, πᾶν ὅ,τι μέχρι τοῦδε διὰ τοσούτων αἱμάτων καὶ θυσιῶν ἐκερδήθη· ἤδη ἡ παρωργισμένη θεία δίκη πρὸς τιμωρίαν μεταβάλλει τὴν τύχην τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων ἐκ φίλης εἰς ἐχθράν.

Ὁ Γῶγος προδίδει τὴν Πατρίδα, καὶ ἐγκαταλιπὼν τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων, ἑνοῦται μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ὁ δὲ Βαρνακιώτης ὑποτάσσεται εἰς αὐτοὺς ὑπὸ φόβου. Ὁ Ἄρειος Πάγος ἀντενεργεῖ εἰς τὸν Ὑψηλάντην κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὑπὸ φόβου μήπως οὗτος καταβάλῃ τὴν ἀρχὴν ἐκείνην, λαμβάνει δὲ καὶ ἀδίκους ὑπονοίας ἀπιστίας κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἥρωος τῆς Γραβιᾶς, ὅστις ἐβιάσθη ἐπὶ τέλους νὰ βάψῃ τὰς χεῖράς του καὶ εἰς ἀδελφικὸν αἷμα, φονεύσας τὸν Νούτσον καὶ Πα-

λάσκαν, ἀποσταλέντας τότε παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι τὴν ἐξουσίαν, καὶ οὕτω κατεστράφησαν διὰ μιᾶς τοσοῦτοι κόποι καὶ θυσίαι, ἐχάθησαν δὲ καὶ ἄνδρες λίαν χρήσιμοι εἰς τὴν Πατρίδα.

Κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν δὲ κόλπον οἱ τοῦρκοι κατασκευάσαντες τρεῖς κανονοφόρους μεγαλητέρας τῶν τοῦ Πασσάνου, τὰς μὲν τούτου ἐκυρίευσαν αὐτάνδρους τὴν 18 τοῦ μηνός, αὐτὸν δὲ τὸν Πασσάνον, φυγόντα, ἵνα σωθῇ, ἐπί τινος ἐφολκίδος, τὴν ὁποίαν δι' εὐστόχου βολῆς ἐβύθισαν, συνέλαβον ζῶντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦτον μὲν ἐφυλάκισαν, τοὺς δὲ ναύτας ἅπαντας ἀνηλεῶς οἱ θηριώδεις ἐσούβλισαν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Μάρκον Μπότσαρην καὶ λοιποὺς κινηθέντες ὑπὲρ τῆς Κιάφφας Ἕλληνες φθάσαντες μετὰ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἐμπόδια μέχρι τῆς Πλάκας, χωρίου δέκα μὲν ὥρας τοῦ Σουλίου ἀπέχοντος, ἑπτὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Κομποτίου, ἐξ οὗ ὡρμήθησαν, συνηντήθησαν τὴν 29 Ἰουνίου μετὰ πολλῶν ἐχθρῶν. Ἀπὸ πρωΐας μέχρι μεσημβρίας διήρκεσεν ἀμφιῤῥεπὴς ἡ πάλη, ἀλλὰ νέων ἐπικουριῶν προστεθεισῶν εἰς τοὺς ἐχθρούς, οἱ Ἕλληνες ἀπηυδισμένοι ἐδιώχθησαν ἀπὸ τῆς θέσεώς των μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπωλέσαντες καὶ τὰς τροφὰς καὶ τὰς πολεμικὰς ἀποσκευάς των. Εἰς μάτην ἀπέστειλαν πρὸς ἐπικουρίαν οἱ Σουλιῶται πενταχοσίους ἄνδρας, καθότι καὶ οὗτοι ἀπαντήσαντες καθ' ὁδὸν μεγάλα ἐμπόδια, μόλις ἔφθασαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, καὶ μαθόντες τὴν φυγὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδιά.

Ὅ,τι ἔπαθον οἱ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ὑπὲρ τοῦ Σουλίου ἐκστρατεύσαντες, τὰ αὐτὰ ἔπαθον καὶ

οἱ κατὰ τὸ Φανάρι ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Ἕλληνες. Πανταχοῦ εὐδοκιμήσαντες οἱ Τοῦρκοι ἐπέπεσαν βαρεῖς καὶ κατὰ τούτων, ἡ δὲ παρὰ τῶν Σουλιωτῶν ἀποσταλεῖσα πάλιν βοήθεια, πρὸς διατήρησιν τοὐλάχιστον τῆς θέσεως ταύτης, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἤλπιζον ἀποστολὴν τροφῶν, ἐματαιώθη καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν τούρκων τὴν 4 Ἰουλίου, διότι κατὰ τὴν μάχην τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ μὲν ἀθάνατος Κυριακούλης ἔπεσεν ἐνδόξως μαχόμενος, οἱ Σουλιῶται ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ λοιποὶ ἕλληνες, ἐπιβιβασθέντες τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων (α) μετεβιβάσθησαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, καὶ οὕτως ὅλον τὸ ὑπὲρ τοῦ Σουλίου μεγαλεπήβολον ἐκεῖνο σχέδιον ἐματαιώθη.

Οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσιν αἰώνιον εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς φιλέλληνας, τοὺς φίλους τούτους τῆς ἀνθρωπότητος, τοὺς συνεκστρατεύσαντας μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου ὑπὲρ τοῦ Σουλίου, ὑπὸ τὸν γενναῖον Δανιὴλ καὶ τοὺς δευτερεύοντας Μανιὰκ, Χωβασσαὶν καὶ Ταρέλλαν· ὁ τελευταῖος οὗτος φιλέλλην, πληγωθεὶς ἔν τινι μάχῃ καὶ αἰσθανόμενος ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις του, εἶπεν εἴς τινας τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἐγκαταλείψωσι, » Φίλοι » μου, δι' ὄνομα Θεοῦ, σωθῆτε ὑμεῖς, διότι ἐγὼ δὲν δύνα» μαι πλέον νὰ περιπατήσω, καὶ γνωστοποιήσατε τὸν θά» νατόν μου εἰς τὴν οἰκογένειάν μου. »

(α) Ὁ νεκρὸς τοῦ Κυριακούλη μετακομισθεὶς ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ ἀντιναυάρχου Σπετσῶν Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ εἰς Μεσολόγγιον, ἐκηδεύθη μὲ ὅλας τὰς εἰς τοιοῦτον γενναῖον καὶ ἐνάρετον ἄνδρα ἀνηκούσας τιμάς.

Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα οἱ ἐχθροὶ κατεπλημμύρησαν διὰ τοῦ μεγάλου πλήθους των ὅλην τὴν Ἤπειρον, καὶ ἦτον ἀδύνατον πλέον νὰ δοθῇ βοήθειά τις εἰς τοὺς Σουλιώτας, οὔτε ἐκ τῆς θαλάσσης, οὔτε ἐκ τῆς ξηρᾶς, διότι οἱ Τοῦρκοι προκατέλαβον ὅλας τὰς ἀναγκαίας θέσεις, δι' ὧν ἔπρεπε νὰ διέλθωσι τὰ βοηθήματα· οὕτω λοιπὸν πᾶσα Ἑλληνικὴ ἐπικουρία ὀπισθοχωρεῖ, τὰ δ' Ἑλληνικὰ πλοῖα, μὴ δυνάμενα νὰ ὠφελήσωσιν ἄλλως, ἐνεργοῦσι τὴν ἐν Μεσολογγίῳ μετάβασιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὸ δὲ ἡρωϊκὸν Σοῦλι ἐγκαταλείπεται εἰς μόνας αὐτοῦ τε καί τινων γειτονικῶν λαῶν τὰς ἀνεπαρκεῖς δυνάμεις, καὶ μετὰ πέντε μηνῶν παντοίας κακουχίας, στερήσεις καὶ θριάμβους, οἱ Σουλιῶται συνθηκολογοῦσι μετὰ τῶν τούρκων ἐντίμως, καὶ τὴν 2 Σεπτεμβρίου, καταβάντες μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των εἰς τὸν λιμένα τῆς Σπλάντσας τῆς Ἠπείρου, ἐπέβησαν ἐπὶ Ἰονικῶν πλοίων καὶ μετέβησαν εἰς Κεφαλληνίαν, κἀκεῖθεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἵνα συναποθάνωσι μετὰ τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγωνιζομένων ἀδελφῶν των. Ἐπέστρεψε δὲ τότε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ναυτικὴ μοῖρα εἰς τὰ ἴδια.

Εἴπομεν ἐν τοῖς προτέροις, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κεχαγιά-μπεη, ἡ πολιορκία τοῦ Ναυπλίου ἐξηκολούθει γινομένη αὐστηρότερον, διὸ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοί, οἱ τοσοῦτον ἤδη ἀνθέξαντες εἰς τὰς τῆς πολιορκίας ταλαιπωρίας, εἰς τοιαύτην δεινὴν θέσιν περιῆλθον ἕνεκα τῆς πείνης, ὥστε κατήντησαν νὰ τρώγωσι καὶ τοὺς κύνας, καὶ αὐτὰ τὰ κατοικίδια ζῶα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀκάθαρτον εἶδος, ὁπόταν περὶ τὰ τέλη Μαΐου, Ἀγγλική τις Γολέττα τοῦ Γκρὶν, ὡπλισμένη μὲ δέκα κανόνια καὶ τριάκοντα ἄνδρας, ἐξέπλευσεν ἐκ Ζακύνθου, φέρουσα τροφὰς εἰς Ναύπλιον.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μαθοῦσα τοῦτο, εἰδοποίησεν ἀμέσως τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν, ζητήσασα παρ' αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν ἀποκλειόντων τὸ Ναύπλιον πλοίων, καὶ τὴν ἔκπλευσιν τοῦ πλοίου ὁ Λεωνίδας τοῦ γέροντος Μέξη, ὑπὸ τὸν γενναῖον πλοίαρχον Δημήτριον Ν. Λάμπρου ἢ Λεωνίδαν, ὡς ταχύπλουν, πρὸς δὲ καὶ μιᾶς καλῶς ὡπλισμένης τρεχαντήρας, ἥτις παραπλέουσα μετὰ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου ἀδιαλείπτως μεταξὺ τῆς νήσου Καϋμένης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Πελοποννήσου Γέραχος, νὰ ἐπαγρυπνῇ περὶ τῆς περιμενομένης Ἀγγλικῆς γολέττας (α). Αὐθωρεὶ

(α) Ἀριθ. 1582.

Εὐγενέστ. Πρόκριτοι Σπετσῶν.

« Σᾶς ἔγινε γνωστὸν ὅτι ἀπὸ Ζάκυνθον ἐμίσευσεν ἡ Γολέττα
» τοῦ Γκρὴν μὲ ζωοτροφίας διὰ τὸ Ναύπλιον, καὶ ὅτι εἶναι κα-
» λῶς ἁρματωμένη, ἤγουν μὲ τριάντα ἄνδρας καὶ δέκα κανόνια
» διὰ νὰ ἔμβῃ ἴσως μὲ πόλεμον, ἂν εὕρῃ ἀντίστασιν. Διὰ τοῦτο
» λοιπὸν ἐπήραμεν καὶ ἡμεῖς μέτρα διὰ ν' ἀπαντήσωμεν αὐτὴν,
» καὶ μ' ὅλον ὁποῦ τὰ καράβια καὶ καΐκιά μας ὁποῦ μπλοκάρουν,
» εἶναι ἄξια διὰ νὰ προσέχωσι καὶ ἐμποδίσωσι, μολοντοῦτο ἐπει-
» δὴ καὶ ἀπὸ αὐτὸ κρέμαται δυνατὸν μέρος τῆς τύχης μας, διὰ
» τοῦτο ἀπεφασίσαμεν ὡς ἀναγκαῖον νὰ ἑτοιμασθῇ καὶ ὁ Λεω-
» νίδας τοῦ Κ. Δημητράκη Ν. Λάμπρου, ὡς καράβι ὀγρήγωρον,
» τὸ ὁποῖον καὶ εὐθὺς ὁποῦ λάβετε τὸ γράμμα μας νὰ εὔγῃ εἰς
» τὰ πανία, ἁρματόνοντές το μὲ τὴν ἀναγκαίαν ἁρματωσιὰν καὶ
» μὲ 50 ἀνθρώπους τὸ ὀγρηγορώτερον. Προσέτι καὶ ἓν τρεχαν-
» τήριον νὰ στέκεται νύκτα καὶ ἡμέρα εἰς τὴν Καϋμένην καὶ Κα-
» βο-Γέρακα καὶ νὰ προσέχῃ. Ἡ κίνησίς των νὰ γίνῃ ἀμέσως καὶ
» νὰ μᾶς φανερώσητε διὰ νὰ ἐμβάσωμεν καὶ μετρητὰ διὰ τοὺς
» μισθούς. Πάλιν σᾶς συσταίνομεν νὰ δώσητε αὐστηρὰς διαταγὰς

οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἐξετέλεσαν τὰ παραγγελλόμενα, καὶ αὐθημερὸν ἠδυνήθησαν οἱ Σπετσιῶται ν' ἀπαντήσωσι τὴν ῥηθεῖσαν γαλέτταν διευθυνομένην τῷ ὄντι εἰς Ναύπλιον, καὶ ἐμποδίζοντες αὐτὴν τοῦ μελετωμένου σκοποῦ της, νὰ τὴν ὁδηγήσωσιν ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως αὐτῆς εἰς Σπέτσας· ἀλλὰ κατὰ διαταγὴν πάλιν τῆς Κυβερνήσεως (α), ἡ αὐτὴ Γαλέττα ἀφέθη ἐλευθέρα μετ' ὀλίγας

» εἰς τοὺς καπετανιαίους διὰ νὰ στέκωνται ἀκοίμητοι νύκτα καὶ » ἡμέρα· καὶ ἂν θελήσῃ ν' ἀντισταθῇ, ἂς κάμωσι καὶ οἱ ἐδικοί » μας τὸ χρέος των, καὶ ὁ Θεὸς βοηθός . . .»

Τῇ 31 Μαΐου 1822, ἐν Ἄργει.

'Αντιπρ 'Αθαν. Κανακάρης, Α Παπαγιαννόπουλος, 'Ιω. 'Ορλάνδος, 'Ιω. Λογοθέτης.

('Αρχ. Δήμ. Σπετσῶν καὶ Σπετσ. 'Αναργ. Τ. Α. σελ. 531.)

(α). Πρὸς τοὺς Εὐγεν. Προκρίτους Σπετσῶν.

«Σᾶς βεβαιοῦμεν τὴν χθεσινήν μας. Μ' εὐχαρίστησίν μας ἐμάθομεν ὅτι ἐμποδίσατε τὸ εἰς Ναύπλιον ἐρχόμενον ἐγκλέζικον καράβι, καὶ ὡς ἐκ μέρους τοῦ Γένους καὶ τῆς Πατρίδος, σᾶς ὁμολογοῦμεν χάριτας διὰ τὴν ἄγρυπνον προσοχήν σας. Περὶ αὐτοῦ τοῦ καραβίου αἱ περιστάσεις ἄλλο δὲν μᾶς συγχωροῦν νὰ κάμωμεν, παρὰ νὰ τὸ ἀφήσωμεν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν δρόμον του κατὰ τὰς ἐκσπιδιτσιόνας του (ναυτιλιακά του). Διὰ νὰ μὴ μᾶς κάμῃ ὅμως καμμίαν ἐπιβουλὴν καὶ γυρίσῃ ὀπίσω, ἀνάγκη εἶναι νὰ τὸ συντροφεύσητε μὲ ἓν ἁρματωμένον ἐδικόν μας, ἕως εἰς τὸ Τσερίγον, μὲ τὴν πρέπουσαν φύλαξιν καὶ προσοχήν. Προσέτι ἂν μὲ καλὸν καὶ εὔμορφον τρόπον ἠμπορέσητε νὰ τοῦ πάρετε ἓν γράμμα, ὅτι δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ 'Ανάπλιον, καὶ ἂν τὸ κάμῃ νὰ ὑπόκηται εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν θαλασσινῶν νόμων, εἶναι πρᾶγμα καλὸν καὶ ἀναγκαῖον, καθὼς περὶ τούτων θέλει σᾶς ὁμι-

ἡμέρας, συνωδεύθη ὅμως μέχρι Κυθήρων παρὰ τοῦ αὐτοῦ πολεμικοῦ πλοίου, μήπως τυχὸν μεταβάλῃ πάλιν διεύθυνσιν καὶ ἐπαναλάβῃ αὖθις τὴν εἰς Ναύπλιον ἄγουσαν ὁδόν.

Ἀπαυδήσαντες τέλος οἱ Ναυπλιεῖς τοῦ νὰ περιμένωσι πλέον ἐξωτερικὴν βοήθειαν τουρκικῶν στόλων ἢ στρατευμάτων, ἀπεφάσισαν, κατὰ μεσοῦντα Ἰούνιον (συντελέσαντος πολὺ εἰς τοῦτο καὶ τινος Ὀθωμανοῦ Γιουσοὺφ-Ἀγᾶ καλουμένου, περιπεσόντος αἰχμαλώτου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ καταγομένου ἐκ Χριστιανῶν) νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας διὰ συνθηκῶν. Τὴν ἀπόφασίν των ταύτην διεκοίνωσαν πρὸς τοὺς διὰ θαλάσσης πολιορκοῦντας, ὁ δὲ ἐκ Σπετσῶν Μανουὴλ Δ. Ὀρλώφ, ἀρχηγὸς τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμοῦ, εἰδοποίησεν ἀμέσως τὰ περὶ τούτων τούς τε Προκρίτους Σπετσῶν καὶ τὴν ἐν Τριπόλει ἑδρεύουσαν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν, ἥτις διατάξασα αὐτὸν νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ τὴν ἐν Κορίνθῳ ἑδρεύουσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀπηύθυνεν αὐτῷ τὸ ἑξῆς ἀξιόλογον ἔγγραφον·

»Ἐκ Τριπόλεως τὴν 31 Μαΐου 1822.

Πρὸς τὸν Γενναῖον Καπετὰν Μανώλην Δ. Λ. Ὀρλώφ,

λήσει ἐκ στόματος καὶ ὁ βουληφόρος καὶ πατριώτης σας Κ. Γκίκας Καρακατσάνης, μὲ τὸ ὁποῖον σᾶς ἔρχεται καὶ ἡ παροῦσά μας. Ἐν τοσούτῳ σᾶς ἀσπαζόμεθα ἀδελφικῶς καὶ ὑποσημειούμεθα.

Τῇ ά Ἰουνίου 1822, ἐν Ἄργει.

† Ὁ Πατρῶν, Ἀθαν. Κανακάρης, ἀντιπρόεδρος, Σωτ. Χαραλάμπης, Ἰω. Ὀρλάνδος, Ι. Λογοθέτης. (Ἐκ τοῦ Χαρτοφυλακείου Γκ. Καρακατσ. καὶ Σπετσ. Ἀναργ. Τ. Α. σελ. 53 β.)

ἀρχηγὸν εἰς τὴν διὰ θαλάσσης πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου.

» Ἡ κεντρικὴ αὕτη Διοίκησις ἐπληροφορήθη ἀπὸ τὸ » πρὸς τὸν Πανιερώτατον ἅγιον Βρεσθένης Κύριον Πρό- » εδρον γράμμα σας, τὴν ὁποίαν διάθεσιν ἔχουν οἱ πολι- » ορκούμενοι Μουσουλμάνοι τοῦ Ναυπλίου διὰ νὰ παρα- » δώσουν τὸ φρούριον μὲ συμφωνίας. Ὅθεν ἔλαβε κατὰ » τοῦτο εὐχαρίστησιν, καὶ τὸ κυριώτερον διότι εὐσπλαγ- » χνίζεται τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπειδὴ γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ » τὰ δίκαιά της, ἐπειδὴ μισεῖ τὴν τυραννίαν, ἀλλ' ἀγαπᾷ » τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους » καὶ ὄχι τὸν θάνατον τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ὅταν πα- » ραδοθοῦν, παύοντες ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι στρατιῶται, γίνον- » ται καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι, καὶ τότε καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὰ δί- » καια τῶν ἐθνῶν, εἴμεθα εἰς χρέος νὰ φυλάξωμεν ὡς κό- » ρην ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν ζωήν των καὶ τὴν τιμήν των, καὶ » νὰ φροντίσωμεν καὶ διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖά των.

» Ἂν λοιπὸν θέλουν νὰ φυλάξουν τὸν ἑαυτόν των, οἱ ὑπε- » ναντίοι μας Τοῦρκοι, ἂς ἀποφασίσουν νὰ μᾶς παραδώ- » σουν τὸ φρούριον, κάμνοντες τὰς συνθήκας ἐκείνας ὁποῦ » εἶναι δίκαιον καὶ εὔλογον, καὶ ἂς ἠξεύρουν ὅτι αἱ συμ- » φωνίαι μας, ὡς ἅγιαι καὶ ἱεραὶ θεωρούμεναι, μέλλει νὰ » ἐκπληρωθοῦν παρ' ἡμῖν μ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν. Οἱ Τοῦρ- » κοι πρέπει νὰ γνωρίζουν, ὅτι ἡ Διοίκησίς μας εἶναι θε- » μελιωμένη ἐπάνω εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην, » ὅτι γνωρίζει τὰ δίκαια τοῦ πολέμου καὶ τὰ δίκαια τοῦ » ἀνθρώπου, καὶ τότε μόνον εἶναι βιασμένη νὰ ζητῇ τὸν » θάνατον τῶν Τούρκων, ἢ διὰ τῆς πολιορκίας, ἢ διὰ τῆς » ἐφόδου, ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἀντισταθοῦν μὲ τὰ ὅπλα εἰς » τὰς χεῖρας· ὅταν ὅμως ῥίψουν τὰ ὅπλα καὶ παραδοθοῦν, » τότε ἡ Διοίκησις ἔχει χρέος νὰ φυλάξῃ τὰς συμφωνίας

» της, καὶ νὰ τοὺς περιποιηθῇ χωρὶς νὰ τοὺς πειράξῃ μή-
» τε εἰς τὴν ζωὴν, μήτε εἰς τὴν τιμήν. Ἡ Διοίκησις δὲν
» καταδέχεται νὰ πράξῃ βάρβαρα ἔργα, ἀλλὰ μεταχειρί-
» ζεται κάθε φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς ἐχθρούς της, ὅταν
» παραδοθοῦν. Ἂν λοιπὸν οἱ πολιορκούμενοι νὰ παραδο-
» θοῦν μὲ συνθήκας, εἰδοποιήσατε τὴν Διοίκησιν διὰ νὰ
» στείλῃ πληρεξουσίους ἀπὸ τὰ μέλη της, καὶ νὰ συμφω-
» νήσωσι μὲ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν δικαιότερον καὶ νο-
» μιμώτερον τρόπον. Χαίρετε» (α).

Βρεσθένης Θεοδώρητος, Ἀσιμάκης Φωτίλας, ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἀμβρόσιος, ὁ Ἀρχιμ. Γρ. Δικαῖος, Ἀναγν. Ζαφειρόπουλος, Νικ. Τσανέτου, Διον. Παπαγιαννόπουλος, Ἰω. Γ. Οἰκονομίδης, Παναγ. Καλογεράς, Ἀναγν. Ἀναστασόπουλος, Ἀναγν. Ζέρβας, Κωνστ. Ζαφειρόπουλος, Χριστόδ. Ἄχολος.

Οὕτω λοιπὸν μετὰ προηγουμένας τινὰς διαπραγματεύσεις, ὑπεγράφησαν τὴν 11 Ἰουνίου 1822 αἱ συνθῆκαι ἑκατέρωθεν, ἔχουσαι οὕτω· «Νὰ καταγραφῇ μὲ λεπτομέ-
» ρειαν ὅλη ἡ κινητὴ τῶν Ὀθωμανῶν περιουσία ἄνευ ἐξαι-
» ρέσεως καὶ τοῦ ἐλαχιστοτέρου πράγματος. Μετὰ δὲ τὴν
» καταγραφὴν νὰ διαμερισθοῦν εἰς τρεῖς ἴσας μερίδας, ἐξ
» ὧν τὴν φανεῖσαν εὐχαριστοτέραν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς,
» νὰ λάβωσιν ἐκεῖνοι, αἱ δὲ ἄλλαι δύο νὰ μείνωσιν εἰς
» τοὺς Ἕλληνας. Νὰ χορηγηθῶσιν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς
» δεκατρία πλοῖα Ἑλληνικὰ διὰ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς
» τὴν Ἀσίαν ἅπαντες. Νὰ χορηγῶνται εἰς αὐτοὺς παρὰ
» τῶν Ἑλλήνων αἱ τροφαί των μέχρι τῆς θαλασσοπορείας

(α) Ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου Χαρτοφυλακείου τοῦ Μανουὴλ Δ. Λαζάρου ἢ Ὀρλώφ.

» καὶ τῆς εἰς Ἀσίαν μεταβιβάσεώς των. Νὰ εἰσέλθωσιν » εἰς τὸ φρούριον ἑκατὸν Ἕλληνες ἁπλοφόροι ὡς φρουρὰ » μὲ ἀνοικτὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.» Καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι παρέδωκαν προκαταρκτικῶς καὶ συνεπείᾳ τῶν διαπραγματεύσεων εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν θαλασσόπυργον (Μπούρτζιον), ἤτοι τὸ ἐπὶ τῆς νήσου μικρὸν φρούριον, δόντες πρὸς τούτοις καὶ πέντε ὁμήρους ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων Ὀθωμανῶν, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐλθοῦσα ἐκ Κορίνθου εἰς Ἄργος, ἀπέστειλεν εἰς Ναύπλιον ἐπιτροπήν τινα, συγκειμένην ἐκ τῶν Ἰωάννου Ὀρλάνδου, Πολυχρόνη Τσανέτου, Ἰω. Βαρβάτη καὶ Λάμπρου Ἀλεξάνδρου, ἥτις μετ' ἄλλης τινὸς ἐπιτροπῆς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, συγκειμένης ἐκ τῶν Βρεσθένης Θεοδωρήτου, Γρ. Δικαίου, Ἀναγν. Ζέρβα, Ἀναγν. Ἀναστασοπούλου καὶ Ἰω. Γ. Οἰκονομίδου, ἔμελλε νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὰ περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου, καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν καταγραφὴν ἁπάσης τῆς ὑπαρχούσης περιουσίας τῶν Ὀθωμανῶν, πρὸς οὓς ἀπὸ τοῦδε ἐδίδοντο καθεκάστην σιτηρέσια παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Τὰ δὲ παρευρισκόμενα ἐκεῖ πρὸς ἀποκλεισμὸν Σπετσιωτικὰ πλοῖα, εἰς ἃ προσετέθησαν ἤδη καὶ ἄλλα τρία τὰ τοῦ Νικ. Α. Κυριακοῦ, Δημ. Λεωνίδα καὶ Γ. Ν. Λάμπρου καὶ ἡ γολέτα τῶν Κουντουριωτῶν ὑπὸ τὸν Νέγκαν μετὰ τῶν ἤδη προστεθέντων Ὑδραϊκῶν πλοίων τοῦ Μιαούλη καὶ ἄλλων δύο ἢ τριῶν προσδιωρίσθησαν νὰ μεταφέρωσι τοὺς παραδοθέντας Ὀθωμανοὺς εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἀλλ' ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντα κατὰ τὸ Ναύπλιον, ὁ Δράμαλης πασσᾶς μετὰ πολλῶν ἄλλων ὑπ' αὐτὸν πασσάδων, καὶ μετὰ τριάκοντα πέντε περίπου χιλιάδων στρατοῦ κινεῖται κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης,

μεγάλαι δὲ ναυτικαὶ δυνάμεις κατὰ θάλασσαν προαγγέλλονται. Καὶ στρατὸς καὶ στόλος μίαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου εἶχον ἐντολὴν, μήτε ψυχὴν ζῶσαν Χριστιανικὴν, μήτε πέτραν ἐπὶ πέτρας εἰς τὴν Ἑλλάδα ν' ἀφήσωσιν (α)· ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Ἐν τούτοις ὁ Δράμαλης κινεῖ μετὰ τῶν στρατῶν του καὶ χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν καθ' ὁδὸν, ἔρχεται τὴν 8 Ἰουλίου καὶ στρατοπεδεύει πρὸ τῆς Κορίνθου. Ὁ φρούραρχος τῆς Κορίνθου Ἀχιλλεὺς Θεοδωρίδης ὀνομαζόμενος (β), φοβηθεὶς τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, ἐγκαταλείπει τὸ φρούριον ἀπροστάτευον καὶ φεύγει διὰ νυκτός. Ἄραψ δέ τις αἰχμάλωτος, ἐξελθὼν τοῦ φρουρίου, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Δράμαλην, ὅτι τὸ φρούριον ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰσελθὼν ὁ Δράμαλης ἔλαβε κατοχὴν τοῦ φρουρίου, ἄνευ βολῆς οὐδενὸς πυροβόλου.

Τὰ Δερβένια ἢ Κλεισῶραι καὶ ὅσαι ἄλλαι στρατηγικαὶ θέσεις ἠδύναντο, κατεχόμεναι παρ' ὀλίγων Ἑλλήνων, νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάβασιν τῶν ἐχθρικῶν στρατῶν, καὶ αὐτὰ ἦσαν ἐπίσης ἔρημα, διότι οἱ μὲν στρατιωτικοὶ ἀπέβλεπον εἰς τὰ λάφυρα τοῦ Ναυπλίου, οἱ δ' ἐν τοῖς πράγμασι, μόνον ποῖος ποῖον ῥαδιουργῶν νὰ καταστρέψῃ ἐφρόντιζον·

(α) Χάριν περιεργείας ἀναφέρομεν στίχους τινὰς τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ᾀδομένου ᾀσματίου τοῦ περιφήμου Τσοπανάκου·

Μιὰ προσταγὴ μεγάλη μεγάλη, προστάζ' ὁ Βασιλιὰς,
Νὰ καταιβῇ ἡ ἀρμάδα ἀρμάδα, κι' ὅλος ὁ δονανμάς.
Σκληρὸ φιρμάνι δίδει δίδει, στὸν Καπετὰν πασσᾶ,
Νὰ κάψῃ τὸν Μωρέα Μωρέα, καὶ ὅλα τὰ νησιά....

(β) Περὶ τούτου ἴδε Ἱστορ: Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Α. σελ. 374.

καὶ οὔτε ἐγνώριζον, οὔτε κἂν νὰ πιστεύσωσιν ἤθελον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦν ἐπὶ θύρας. Πραγματικῶς δὲ ἂν ὁ Δράμαλης παρεδέχετο τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ καὶ ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, διαιρῶν τὰς δυνάμεις του εἰς τρεῖς ἢ πλείονας στήλας, ἢ σώματα, ἦτον ἀδύνατον εἰς τοὺς Ἕλληνας ν' ἀντισταθῶσι, διότι τοῖς ἦτο πάνυ ἀδύνατον νὰ διοργανίσωσι ταυτοχρόνως πολλὰς δυνάμεις καὶ νὰ τὰς προτάξωσιν εἰς διάφορα μέρη. Ἀλλ' ὁ Δράμαλης, τυφλωθεὶς ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν περιφιλαυτίαν του, σκέπτεται ἀλλέως, περιφρονεῖ τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τοῦ Χουρσίτου, ἐπιθυμεῖ ν' ἀποδοθῇ εἰς μόνον αὐτὸν πᾶσα ἐπιτυχία νίκης, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει βεβαίαν, καὶ βλέπων ὅτι οὐδαμοῦ ἀπήντησεν ἀντίστασίν τινα ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, ἐκολακεύετο πλέον ὅτι ἤδη καὶ κατέκτησε τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ προσέγγισις τοῦ Δράμαλη, νέον πάλιν τρόμον διαχύσασα, ἐξύπνησε τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἀντὶ συσσωματώσεως, διέλυσαν καὶ αὐτὴν τοῦ Ναυπλίου τὴν πολιορκίαν. Ἡ Κυβέρνησις, οὐδὲν ἄλλο δυναμένη νὰ πράξῃ προσεπάθει ν' ἀναζωπυρήσῃ τὸ θάῤῥος τῶν Ἑλλήνων δι' ἐγγράφων, καὶ τὴν 9 Ἰουνίου διεκήρυξεν εἰς τὸν λαὸν τὰ ἑξῆς·

« Οἱ ἐχθροὶ εἶναι ὀλίγιστοι καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος » ἀπόλεμοι· ἠδυνήθησαν νὰ συνέλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι δὲν εὗρον ἐναντίωσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ἀποθάνει ἐδῶ, καθὼς καὶ τόσαι ἄλλαι χιλιάδες πέρυσιν ἀπέθανον, ἂν ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἀναλαβόντες τὴν γενναιότητά σας, ὁρμήσητε, οἱ μὲν κατ' αὐτῶν, οἱ δὲ συνεστῶντες τὴν πολιορκίαν Ναυπλίου, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου παραδίδεται, διότι ἀπὸ μὲν τὴν ξηρὰν ἱκανὰς τροφὰς δὲν εὑρίσκει, ἀπὸ δὲ τὴν θάλασσαν φυλάττεται μὲ

» τὰ πλοῖα τῶν γενναίων Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν τὰ » πάντα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θυσιαζόντων» (α). Οἱ δὲ Ναυπλιεῖς Τοῦρκοι, τὰ περὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη μαθόντες παρά τινων Ὀθωμανῶν ἱππέων, ἐλθόντων ἀπὸ τῆς Κορίνθου εἰς Ναύπλιον, λαμβάνουσι νέας ἐλπίδας, ἀθετοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν συνθηκῶν, καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας ἐδυνήθησαν νὰ μείνωσιν ἀβλαβεῖς οἱ ἐντὸς τοῦ φρουρίου εὑρεθέντες ἀπεσταλμένοι Ἕλληνες, χάριν τῶν ὁμήρων, οὓς εἶχον λάβει παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ οἱ Ἕλληνες.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἤτοι τὴν 12 Ἰουλίου, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀργολίδα ὁ Δράμαλης, καὶ κύριος γενόμενος τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους μετὰ μικράν τινα ἀντίστασιν, προσπαθεῖ νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου τὸ ὕπερθεν τοῦ Ἄργους κείμενον μικρὸν καὶ ἀνοχύρωτον φρούριον, εἰς ὃ εἶχον ἀποκλεισθῆ οἱ ἔμπροσθεν τοῦ Ἄργους ἀντισταθέντες Ἕλληνες. Διαλυθείσης δὲ ἀτάκτως τῆς πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου, οὐδὲν Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ὑπῆρχέ που, μόνοι δὲ οἱ περὶ τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν, τὸν Δ. Ὑψηλάντην, Π. Μαυρομιχάλην, Μπουμπουλίναν καὶ τὸν Κρεββατᾶν, καταβάντες εἰς τοὺς Μύλους ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου μετ' ὀλίγων μόνον ἑκατοντάδων στρατιωτῶν, ἀμηχανοῦσι βλέποντες τὸν ἐπικείμενον εἰς τὴν Πατρίδα μέγιστον κίνδυνον. Ὁ ἐνάρετος Ὑψηλάντης ματαίως προσπαθεῖ κατ' ἀρχὰς νὰ συνάξῃ στρατεύματα καὶ νὰ σχηματίσῃ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, διότι ἕκαστος ἐφρόντιζε πῶς νὰ διασώσῃ τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ δὲ Κυβέρνησις μετὰ τῶν Βουλευτῶν, καταφυγοῦσα ἐντὸς τῶν πλοίων, ἤτοι

(α) Ἴδε διακήρυξιν Κυβερν. πρὸς τὸ Πανελλήνιον εἰς τὰ Σπετσ. Ἀναμν. Τ. Α. σελ. 551—554.

τοῦ Σπετσιωτικοῦ ὁ Πελεκάνος τοῦ Νικολάου Α. Κυριακοῦ, καὶ τῆς γολέτας Τερψιχόρης τῶν ἀδελφῶν Κρουτουριωτῶν, διέμεινεν ἐντὸς αὐτῶν ἐπὶ τριακονταὲξ ἡμέρας, οὐδεμίαν σχεδὸν σχέσιν ἔχουσα κατ' ἀρχὰς μετὰ τῶν ἐν Μύλοις, ἕνεκα τῆς προϋπαρχούσης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας διενέξεως περὶ καταλύσεως τῆς Γερουσίας, καὶ οὔτε δύναμίν τινα εἶχεν, οὔτε ἄλλο κανὲν μέσον ὑπὸ τὴν διάθεσίν της· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, μεσολαβησάντων τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων Σπετσιωτο-Ὑδραίων, κατωρθώθη ἡ συνδιαλλαγὴ τῶν μερῶν καὶ λήθη τῶν παρελθόντων. Μετὰ δὲ τὴν πρόσκαιρον ταύτην συνδιαλλαγὴν, τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἤρχισαν νὰ ἐξέρχωνται εἰς τοὺς Μύλους καὶ νὰ συνεννοῶνται μετὰ τῶν ἔξω, πλὴν μετὰ ὀκταήμερον μόνον διαμονὴν καὶ ἐκεῖ ἀνεχώρησαν πάλιν καὶ μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον, Ἅγιος Ἰωάννης καλούμενον, τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας (α).

Τὸ ἔθνος ἐκινδύνευε τότε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων καὶ καιρὸς δὲν ἔμενε πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ διοργανωθῶσι· πλὴν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Πελοποννήσιοι ἔδειξαν περισσότερον τὴν φιλοπατρίαν των, διότι αὐθόρμητοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Κολοκοτρώνου, Πλαπούτα, Νικηταρᾶ καὶ ἄλλων τινῶν ὁπλαρχηγῶν, συναχθέντες εἰς διαφόρους θέσεις, ἤρχισαν νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν ἀδιακόπως, ὁτὲ μὲν νικῶντες, ὁτὲ δὲ ἀποσυρόμενοι, καὶ πολλοὶ φαινόμενοι, καίτοι ὀλίγοι ὄντες κατ' ἀρχὰς διὰ πολεμικῶν τινων στρατηγημάτων τοῦ Κολοκοτρώνου, ὡς ἐμφανιζόμενοι οἱ ἴδιοι ἐπαναληπτικῶς εἰς διαφόρους θέσεις, ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ μένω-

---

(α) Ἴδε Πρακτ. Κυβερν. εἰς τ' ἀρχεῖα Ἑλλην. Παλιγ. Τ. Α. σ. 54.

σιν ἐντὸς τοῦ Ἄργους ὡς πολιορκημένοι. Ἀλλ' αἱ τροφαὶ ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσιν εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ὁ Δράμαλης εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὴν ἀνάγκην, ἢ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, ἢ ὀπισθοχωρῶν νὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς, φοβούμενος μήπως πάθῃ καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ ὁ Κεχαγιᾶς ἔπαθε πρὸ ἑνὸς ἔτους. Οὕτως ἀμφιταλαντευόμενος μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκέψεων ὁ Δράμαλης, διέμεινεν ἔτι ὀλίγας ἡμέρας εἰς Ἄργος· ἀλλ' ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ εἰς μὲν τὸ στρατόπεδόν του ἀνεφάνησαν μεγάλα συμπτώματα ἀταξίας καὶ ἀπειθείας, ἱκανὰ δὲ ἐσυνάχθησαν Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπό τε τὴν Μάνην ὑπὸ τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην, καὶ ἀφ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Δράμαλης, φοβηθεὶς τότε τὴν συγκέντρωσιν περισσοτέρων Ἑλλήνων, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ διευθυνθῇ εἰς Κόρινθον, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἐκεῖ καὶ τροφὰς καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὸν Χουρσίτην, τοῦ ὁποίου τὸ πολεμικὸν σχέδιον περιεφρόνησε, κατόπιν δὲ καὶ ἀπὸ τὸν περιμενόμενον στόλον τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ'. ὁ Κολοκοτρώνης, ἐννοήσας τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ προνοήσας περὶ τῶν ληπτέων μέτρων ἐγκαίρως, σπεύσας προκατέλαβεν ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπικαίρους θέσεις τῆς ἐξόδου διὰ τῶν διαφόρων ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, καὶ ὅταν ὁ Δράμαλης ἔφθασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα φεύγων, πανταχόθεν προσβαλλόμενος, πανταχόθεν ἀπηλπίζετο. Τὰ στρατεύματά του πανταχόθεν ἀποκρουόμενα, ἤρχισαν ν' ἀπελπίζωνται τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν, καὶ εἰς τὴν ἄτακτον φυγὴν νὰ ἐλπίσωσι τὴν σωτηρίαν των. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀταξίαν των ταύτην ἦτον ἀποφασισμένη καὶ ἡ παντελὴς καταστροφή των, τρέχοντες δὲ πολλοὶ ὁμοῦ νὰ διαβῶσιν ἀτάκτως ἀπὸ στενὰ μέρη καὶ δύσβατα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων

φρουρούμενα, πεζοὶ καὶ ἱππεῖς, ἄνθρωποι καὶ κτήνη, κατέπιπτον φύρδην μίγδην σωρηδὸν εἰς τὸ σχηματίζον τὴν στενωπὸν ἐκείνην μέγα ῥεῦμα, καὶ ἐνεταφιάζοντο οἱ ἄθλιοι ὁ εἷς ὑπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ Δράμαλης, βλέπων τὸν ὄλεθρόν του, πειρᾶται διὰ χρημάτων νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἐλευθέραν διάβασίν του, ἀλλ' οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πωλεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος του. Ἀμηχανῶν ὁ Δράμαλης ὀπισθοχωρεῖ μὲ τὸ ἐναπολειφθὲν στράτευμά του μέχρι τῶν πέριξ τοῦ Ναυπλίου, ἀλλ' ἀποφασίζει πάλιν νὰ ἐξέλθῃ διὰ πάσης θυσίας ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου, ζημιωθεὶς ζημίαν ἀνεπανόρθωτον εἰς τὸν στρατόν του ἀπὸ τὸν Νικηταρᾶν, τὸν καὶ τουρκοφάγον δικαίως ἐπονομασθέντα τότε, τὸν Ὑψηλάντην καὶ λοιποὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγούς, διεσώθη τέλος μετ' ὀλίγου στρατοῦ εἰς Κόρινθον, καὶ ἐκεῖθεν προσπαθεῖ πάλιν νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ Ναύπλιον μὲ τροφάς· ἀλλὰ διάφορα ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ σώματα, συναχθέντα περὶ αὐτό, κατέστησαν ἐκ νέου τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τούτου στενωτέραν.

Ὁ Δράμαλης τρέμων διὰ τὴν ἀποτυχίαν του ταύτην, καὶ φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, ἐπεχείρησεν ἐκ νέου τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν ἐπισίτισιν τοῦ Ναυπλίου· κινηθεὶς ὅθεν διὰ τὴν Πέρα—Χώραν μετὰ ὀκτὼ χιλιάδων στρατοῦ, κατεγίνετο νὰ τὸν μεταβιβάσῃ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου διὰ τῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ τουρκικῶν πλοίων, καὶ νὰ πειραθῇ τὴν κυρίευσιν τοῦ ἰσθμοῦ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐκεῖθεν τὴν ἐλευθέραν διάβασίν του. Ἀλλὰ πάλιν ὁ Νικηταρᾶς μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων τινῶν ὁπλαρχηγῶν, εὑρεθέντες εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς ὃ οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν τὴν ἀπόβασιν, προσβάλλουσιν ἀποφασιστικῶς καὶ τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ ὀπισθοδρομήσωσι

καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς λέμβους καὶ τὰ πλοῖά των. Ὁ Δράμαλης, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο σχέδιον ἐματαιώθη, μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀπέθανεν εἰς τὴν Κόρινθον ὑπὸ ἐπιδημικῆς νόσου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ, πορευθέντες εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἦτο φρούραρχος ὁ Ὀδυσσεὺς, καὶ συνεννοηθέντες μετ' αὐτοῦ καὶ μετά τινων ἄλλων Προκρίτων Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, καί τινων Ἀρχιερέων, ἐνήργησαν ἔγγραφον πρόσκλησιν ὑπογραφεῖσαν καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν, τὴν ὁποίαν διηύθυναν πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ τότε διαμένοντα Ἰωάννην Καποδίστριαν, ζητοῦντες αὐτὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετέβη ἐξ Ἄστρους εἰς Μύλους Ναυπλίου καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἄργος· ἀλλὰ κακῶς συνεννοεῖτο μετὰ τῆς ἐν Τριπολιτσᾷ ἑδρευούσης Πελοποννησιακῆς Γερουσίας· διότι ἡ μὲν Κυβέρνησις ἀπῄτει, χάριν συγκεντρώσεως τῆς Κυβερνητικῆς ἐξουσίας, τὴν διάλυσιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας καὶ τὴν εἰς τὸ Βουλευτικὸν συγχώνευσιν τῶν μελῶν αὐτῆς, ἡ δὲ Γερουσία, μὴ θέλουσα ν' ἀποβάλῃ τὴν ἐξουσίαν της, ἐπροφασίζετο ὅτι διὰ τῆς διαλύσεώς της καταστρέφεται ὁ νόμος, ἐπέρχεται ἀναρχία, καὶ τέλος πάντων, ὅτι ἔπρεπε προηγουμένως νὰ ἐρωτηθῶσι περὶ τούτου αἱ ἐπαρχίαι. Εἰς μάτην ἐζήτει ἡ Κυβέρνησις νὰ πείσῃ τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων δὲν ἦτο καιρὸς νὰ ἐρωτηθῶσιν αἱ ἐπαρχίαι, τουτέστιν ὅτι δὲν ἦτο καιρὸς πρὸς συγκάλεσιν Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, διότι τὸ Ἔθνος εἶχεν ἀνάγκην ἤδη νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων τῆς ἀμύνης καὶ οὐχὶ περὶ πολιτικῶν ζητημάτων. Ἡ Πελοπον-

νησιακή Γερουσία ἐπέμεινεν ἐξασκοῦσα τὴν ἐξουσίαν της, καὶ οὐδεμία ἁρμονία ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο τούτων πολιτικῶν σωμάτων.

Τότε ἡ Κυβέρνησις, πεισθεῖσα ἀπὸ ἐξωτερικὰς ἐντόνους παραστάσεις, ἐτροποποίησε τὴν περὶ ἀποκλεισμοῦ ὅλων τῶν ἐχθρικῶν λιμένων ἀπὸ τῆς Ἐπιδαύρου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης διακήρυξίν της τῆς 31 Μαρτίου 1822, ἐκδώσασα τὴν 11 Αὐγούστου ἄλλην νέαν διακήρυξιν.

Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας, γνωστοῦ γεναμένου ὅτι οἱ Βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης ἔμελλαν νὰ συγκροτήσωσι τὴν ἐν Βερώνῃ Σύνοδον, ἵνα λάβωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ ἀποφασίσωσιν ἀπὸ κοινοῦ, περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλλίαν διενεργηθεισῶν πολιτικῶν ταραχῶν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ δικαιώσῃ ἀπέναντι καὶ αὐτῆς τῆς Συνόδου τῶν Βασιλέων τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ν' ἀποδείξῃ εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ πηγὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ ταύτης οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν ἢ ὁμοιότητα μὲ τὰς πηγὰς καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐν Εὐρώπῃ διαδραματιζομένων, ἐξέδοτο τὴν 29 Αὐγούστου τὴν ἑξῆς διακήρυξίν της· «Δεκαοκτὼ ἤδη ὁλόκληροι μῆνες διέτρεξαν, ἀφοῦ ἡ » Ἑλλὰς ἤρχισε νὰ πολεμᾷ μὲ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χριστω» νύμου πληρώματος. Ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ Μωαμεθανι» σμοῦ συντρέξασαι, ἀγωνίζονται νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὸ » ἔθνος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατικὴ Τουρ» κία καὶ αὐτὴ ἡ Ἀφρικὴ, καθοπλίζονται ἁμιλλώμεναι διὰ » νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν σιδηρᾶν μάστιγα, ἡ ὁποία ἐν δια» στήματι τοσούτων αἰώνων καταθλίβει τὸ γένος τῶν ὀρ» θοδόξων Χριστιανῶν, καὶ τὴν σήμερον σκοπεύει τὴν ἐξ» όντωσιν αὐτοῦ.

» Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου μέχρι τοῦδε, δὶς ὑψω-

» θεν ἡ Ἑλλὰς τὴν φωνήν της διὰ μέσου τῶν νομίμων » αὐτῆς παραστατῶν, ἐξαιτουμένη τὴν συνδρομὴν καὶ ἀν» τίληψιν τῶν Χριστιανικῶν Βασιλείων τῆς Εὐρώπης, ἢ » τέλος, ἀπαιτοῦσα, δικαίῳ τῷ λόγῳ, τὴν ἀκριβῆ ἀπὸ μέ» ρους αὐτῶν οὐδετερότητα εἰς τὸν παρόντα ἱερὸν αὐτῆς » πόλεμον. Σήμερον δὲ, ἐπειδὴ μία ἐπίσημος Συνέλευσις » τῶν πρωτίστων Βασιλέων αὐτῆς, συγκροτηθεῖσα εἰς τὴν » Ἰταλικὴν χερσόνησον, ἐπισήμως διασκέπτεται, καὶ προ» νοουμένη περὶ τῶν ἱερῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων » εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἀπεκδέχεται ἐκ συμφώνου τὴν παρ' αὐ» τῆς τῆς Συνελεύσεως διάρκειαν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, » καὶ ἀσφάλειαν παντὸς δικαιώματος, κατὰ τὸ εἰκός, ἡ » Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος παραβαίνει τὰ ἐπι» κείμενα ἱερὰ αὐτῆς χρέη, ἂν δὲν ἐκθέσῃ ἐκ νέου πρὸς » τοὺς ὑπερτάτους συμμάχους Μονάρχας τὴν ἀληθῆ κα» κατάστασιν τοῦ ὁποίου παριστάνει ἔθνους τῶν Ἑλλή» νων, τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐννόμως ζητεῖ, καὶ τέ» λος τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν τῶν Ἑλλήνων, ἢ νὰ δικαιω» θῶσιν ἀπὸ τοὺς ἐπιγείους Ἐθνάρχας, καθὼς καὶ εὗρον » χάριν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, ἢ ν' ἀπολεσθῶσιν, » ἀλλὰ Χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι.

« Ποταμοὶ αἵματος ἔῤῥευσαν ἕως τὴν σήμερον, ἀλλ' ὅ» μως ἡ τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ τροπαιοφόρος σημαία ὑ» ψωθεῖσα, κυματίζει ἤδη εἰς τὰ ὀχυρώτερα τείχη τῆς Πε» λοποννήσου, τῆς Ἀττικῆς, τῆς Εὐβοίας, τῆς Βοιωτίας, » τῆς Ἀκαρνανίας, εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἠπείρου » καὶ Θεσσαλίας, εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ » Αἰγαίου πελάγους. Τοιαύτη εἶναι ἡ πρόοδος, τοιαύτη ἡ » παροῦσα κατάστασις τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, εἰς » τὴν ὁποίαν, ὅσοι γνωρίζουσι τὴν Τουρκίαν, εἶναι βέβαιοι,

» ὅτι δὲν δύνανται οἱ Ἕλληνες ν' ἀποθέσωσι τὰ ὅπλα,
» εἰμὴ ἀποκτήσαντες δι' αὐτῶν τῶν ὅπλων, ἡ διὰ συμβι-
» βασμοῦ, ὅλα τὰ συνιστῶντα τὴν πολιτικήν των ὕπαρξιν
» ἀπόλυτον, ἀνεξάρτητον καὶ περιτειχισμένην μὲ ὅλα τὰ
» ἐθνικὰ δικαιώματα, ὡς μόνην ἐγγύησιν ἱκανὴν ν' ἀσφα-
» λίσῃ τὸ ἀνέπαφον τῆς ἱερᾶς Θρησκείας, τὴν ζωὴν τῶν
» πολιτῶν, τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν τιμήν του. Ἐὰν δὲ ἡ
» Εὐρώπη, φροντίζουσα περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς παγ-
» κοσμίου εἰρήνης, συγκαταβαίνῃ νὰ διαπραγματευθῇ μὲ
» τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμπεριλάβῃ
» καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σύστημα
» γενικῆς εἰρήνης, ἐπ' αὐτῇ τῇ ὑποθέσει καὶ ἡ προσωρινὴ
» τῆς Ἑλλάδος Διοίκησις σπεύδει νὰ διακηρύξῃ ἐπαγγελ-
» ματικῶς διὰ τῆς παρούσης, ὅτι οὐδέποτε θέλει παραδε-
» χθῇ καμμίαν συνθήκην, ὅσον ὠφέλιμος καὶ ἂν ἦναι κατὰ
» τὸ φαινόμενον, ἐνόσῳ οἱ ἐννόμῳ ἀποσταλέντες αὐτῆς
» πρέσβεις δὲν ἐπιτύχωσι τὴν πρέπουσαν ἀκρόασιν, ἀπο-
» λογούμενοι ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ
» ἐκτιθέμενοι τὰ ὅσα εὐλόγως ἀπαιτεῖ, καὶ ποῖαι εἶναι αἱ
» χρεῖαι καὶ τὰ ἱερώτερα αὐτῆς συμφέροντα.

» Τὰ εὐσεβῆ, φιλάνθρωπα καὶ φιλοδίκαια φρονήματα
» τῶν συναθροισθέντων βασιλέων τῆς Εὐρώπης, ἀναπτε-
» ροῦσιν ἀπὸ χρηστὰς ἐλπίδας τὴν προσωρινὴν Διοίκησιν
» τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ δικαιοτάτη αὐτῆς αἴτησις θέλει φα-
» νῇ εὐπρόσδεκτος εἰς τοὺς ὑπερτάτους Βασιλεῖς. Ἐὰν
» ὅμως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὸ παρὸν δικαιότατον πρό-
» βλημα τῆς Διοικήσεως, ἤθελεν ἀποτύχει τοῦ ἐφετοῦ
» σκοποῦ, τότε ἡ ἐνεστῶσα διαδήλωσις θέλει ἰσοδυναμεῖ
» μὲ τελείαν καὶ δημοσίαν διαμαρτύρησιν, τὴν ὁποίαν ἡ
» Ἑλλὰς ἀφοσιοῖ καὶ προσφέρει σήμερον εἰς τὸν Θρόνον

» τοῦ μεγάλου καὶ δικαίου Θεοῦ, παριστῶσα συγχρόνως
» τὰ λαμπρὰ δίκαιά της εἰς ἀνάκρισιν ὅλης τῆς Εὐρώπης
« καὶ τῆς μεγάλης οἰκογενείας ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ
» Χρστιανῶν.

» Οἱ Ἕλληνες ὄντες ἀδύνατοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι,
» θέλουν περιορίσει τότε ὅλας τῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν
» Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα. Στερεούμενοι τῷ βραχίονι
» αὐτοῦ τῷ κραταιῷ καὶ ὑψηλῷ, δὲν θέλουν κλίνει ποτὲ
» τὸν αὐχένα ἔμπροσθεν τῆς τυραννίας, χριστιανοὶ ὄντες
» καὶ διωκόμενοι τέσσαρας αἰῶνας κατὰ συνέχειαν, διότι
» ἔμειναν στερεοὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν ὁμολογίαν τῆς
» Πίστεως πρὸς τὸν Σωτῆρά των καὶ Βασιλέα τῶν Οὐρα-
» νῶν. Οἱ Ἕλληνες θέλουν ὑπερασπισθῆ μέχρι τέλους
» τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τὰς πατρικάς των
» ἑστίας καὶ τοὺς τῶν προγόνων τάφους, μακαρίζοντες
» ἑαυτούς, ὅτι ἀποθνήσκουσι Χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι, ἢ
» ὅτι νικῶσι καθὼς διήρκεσαν μέχρι σήμερον, δηλονότι,
» μὲ μόνην τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ
» μὲ τὴν κραταιάν του ἀντίληψιν ».

Ἐν Ἄργει τὴν 29 Αὐγούστου, ἔτει σωτηρίῳ 1822, καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας β'.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ ξηρὰν ἐγίνοντο. Κατὰ δὲ θάλασσαν ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου ἅπας ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, τοῦ Βυζαντίου δηλαδή, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀφρικῆς, φέρων, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου νὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἶχον τὴν ἀναίδειαν νὰ καταφλέγωσι τοὺς στόλους του, καὶ νὰ καταφρονῶσι τὴν μεγάλην του ἐξουσίαν, νὰ θύσῃ δὲ καὶ ν' ἀπωλέσῃ πᾶσαν ἑλληνικὴν ψυχήν. Ἀλ-

λὰ πρὶν ἡ θέση εἰς ἐνέργειαν τοὺς σκοποὺς τούτους ὁ Στόλαρχος Ἰβραχὶμ-πασσᾶς, μετὰ τοῦ, κατὰ μὲν τὴν Χίον ἀντιναυάρχου, ἤδη δὲ ναυάρχου, τοῦ αἱμοβόρου Καραλῆ, διευθύνθη προηγουμένως κατὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὅπως ἐφοδιάσῃ πρῶτον τὰ φρούρια ἐκεῖνα καὶ τὸ τῶν Πατρῶν, τὸ ὁποῖον ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων δι' ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ ἑπομένως νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον νὰ καταστρέψῃ τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν, νὰ ἐπισιτίσῃ τὸ Ναύπλιον καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ τῇ συμπράξει καὶ τῶν κατὰ γῆν ὀθωμανικῶν στρατῶν τὴν ὑποδούλωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Ἅμα διεδόθη ἡ εἴδησις ὅτι σκοπὸς κύριος τῶν ὀθωμανικῶν στόλων ἦτο νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν δύο ναυτικῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, καὶ μάλιστα τῆς πρώτης, φύσει ὁμαλῆς καὶ εὐπροσβλήτου, οἱ Σπετσιῶται ἀπέστειλαν τὴν 16 Ἰουλίου, πρεσβείαν τινὰ εἰς Ὕδραν ἐκ τῶν Γεωργίου Ἀνδρούτσου καὶ Ἀνδρέου Χ. Ἀναργύρου, διὰ νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας, ἐάν, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἐσυμφώνουν νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Ὕδραν αἱ οἰκογένειαι τῶν Σπετσιωτῶν, χάριν τῆς συγκεντρώσεως τῶν δυνάμεων, φύσει κρημνώδους καὶ δυσπροσίτου οὔσης τῆς Ὕδρας, νὰ μείνωσι δὲ εἰς Σπέτσας ἄνδρες μόνον· εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τῶν Σπετσιωτῶν, οἱ Ὑδραῖοι ἀμέσως ἀπήντησαν ὡς ἑξῆς· «Παρὰ τῶν »ὑμετέρων ἀπεσταλμένων εὐγενεστάτων Κυρίων Ἀν»δρέου Χ. Ἀναργύρου καὶ Γεωργίου Ἀνδρούτσου, τοὺς »ὁποίους πέμπετε μὲ πληρεξουσιότητα, ἐλάβομεν τὴν »εὐγενικὴν ὑμῶν ἐπιστολὴν τῆς 16 Ἰουλίου, διὰ δὲ ζώ»σης φωνῆς των ἐπληροφορήθημεν τὸν σκοπόν σας διὰ

» ν' ἀπεράσητε χρείας τυχούσης μὲ τὰς φαμηλίας σας εἰς » τὴν νῆσόν μας. Βεβαιωθῆτε λοιπὸν ὅτι, ἐὰν (ὃ μὴ γέ- » νοιτο) ἔλθῃ μία παρομοία ἀνάγκη, ἡμεῖς θέλομεν σᾶς » ὑποδεχθῆ μετὰ πάσης ἀδελφικῆς ἀγάπης, θεωροῦντές » σας ὡς γνησίους ἡμῶν συμπατριώτας, διὰ νὰ συναπο- » θάνωμεν ἢ νὰ συνελευθερωθῶμεν ».

Ἀπὸ Ὕδρας τῇ 17 Ἰουλίου 1822 (α).

Οἱ Σπετσιῶται εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς λαμπρὰς οἰκίας των καὶ πᾶν ὅ,τι κατελίμπανον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας, μεταβιβάσαντες, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Σαλαμῖνι, τὰς οἰκογενείας των εἰς Ὕδραν (β), ἦσαν ἕτοιμοι μετὰ

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν, ἀλληλογραφ. Ὕδρας, φάκ. 2.

(β) Ἰδοὺ τί ἔγραφε τότε ὁ Μητροπολίτης Ἰγνάτιος ἐκ Πίσσης πρὸς τοὺς Σπετσιώτας· « Εὐγενέστατοι Ἄρχοντες, Προεστῶτες » τῆς νήσου Σπετσῶν, πατρικῶς καὶ ὁλοψύχως σᾶς εὔχομαι. Ἔ- » μαθον ὅτι ἀφήσατε τὴν νῆσόν σας εἰς τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἐχθρι- » κοῦ στόλου καὶ ἀπεράσατε εἰς Ὕδραν· ἐμιμήθητε κατὰ τοῦτο » τοὺς παλαιοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐκάματε πολλὰ καλὰ νὰ λάβετε » μέτρα διὰ νὰ φυλάξητε τοὺς πολίτας καὶ ὄχι τὴν πόλιν, διότι » οἱ πολῖται κάμνουν πόλιν, ὁ δὲ τόπος ἔρημος δὲν κάμνει πο- » λίτας. Τὸ φέρσιμόν σας εἰς τὴν θάλασσαν σᾶς κάμνει τιμήν· » ἐξακολουθεῖτε νὰ δουλεύετε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν πατρίδα μὲ » τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ θέλετε τελειώσει τὸ λαμπρὸν στάδιόν σας » εὐτυχῶς καὶ μὲ δόξαν. Εὔχομαι τὸν λαὸν τῆς Πατρίδος σας » σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις· Σᾶς εὔχομαι καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νίκας καὶ » τὸ τέλος αἴσιον. Μένω εὐχέτης ἐν Χριστῷ

Ὁ Μητροπολίτης Ἰγνάτιος.

1822 Δεκεμβρίου 26 ἐκ Πίσσης.

(ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Πετσῶν).

τῶν συναδέλφων των Ὑδραίων νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν ἐχθρὸν, ἀφοῦ ἄφησαν καὶ ἐπὶ τῆς νήσου των ἱκανοὺς ὁπλοφόρους Σπετσιώτας ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντας τὸν γέροντα Ἰωάννην Μέξην μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικολάου, καὶ τῶν γαμβρῶν του Ἰωάννου Γ. Κούτση καὶ Νικολάου Ἀδριανοῦ, τὸν Χριστόδουλον Κούτσην μετὰ πολλῶν οἰκείων του, καὶ τὸν Ἀναστάσιον Ἀνδροῦτσον μετ' ἄλλων ὡσαύτως. Οἱ Σπετσιῶται προσκαλέσαντες καὶ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου νὰ ἔλθωσι στρατεύματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου, ἀπέστειλαν ὡς πρόσκοπον, ναυτικήν τινα μοῖράν των ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Γεώργιον Ἀνδροῦτσον, ἥτις περιφερομένη ἀπὸ τῆς νήσου Καϋμένης μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα, καὶ τὸν ἐχθρικὸν στόλον ν' ἀναχαιτίσῃ ἐρχόμενον, καὶ περὶ τῆς ἐλεύσεώς του νὰ προειδοποιήσῃ ἐγκαίρως (α).

Τέλος πάντων, τὴν 8 Σεπτεμβρίου, ὁ ἐχθρικὸς στόλος συγκείμενος ἐξ ὅλων τῶν στόλων τοῦ Βυζαντίου, τῆς Αἰ-

---

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ὁ ναύαρχος Γ. Ἀνδροῦτσος τῇ 29 Αὐγούς.

« Σήμερον περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκράξαμεν τὸν πλοίαρχον τοῦ » Λεωνίδου, Δημήτριον Ν. Λάμπρου, πέμψαντες αὐτὸν εἰς Τσερίγον, ἵνα παρατηρήσῃ ἀκριβῶς καὶ ἐξετάσῃ περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ » στόλου. Ἐνῷ διέβαινεν ἀπὸ Καντῆρι, ἐκεῖ ἀπήντησε δύο πλοιάρια ἤτοι τρεχαντήρια, ἐξ ὧν ἔμαθεν ὅτι ὁ αὐτὸς στόλος τοῦ » τυράννου ἐθεωρήθη χθὲς τὸ πρωῒ νὰ διαβαίνῃ ἀπὸ τὸ Καψάλι, » συνιστάμενος τὸν ἀριθμὸν ὀγδοήκοντα ὀκτώ· ὅθεν σᾶς εἰδοποιοῦμεν ἵνα εὐγάλετε ὅλον τὸν ἡμέτερον στόλον εἰς τὰ πανία » ὁμοῦ καὶ τὰ μπουρλότα, πρὸς ἀντάμωσίν μας, περιμένοντες » αὐτὰ κατὰ τὴν Παραπόλαν (Καϋμένην) ὡς ἀναγκαῖον, ἔτι δὲ » σᾶς εἰδοποιοῦμεν διὰ νὰ ἰδεάσητε καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀδελφοὺς » τῶν Ψαρῶν καὶ Ὕδρας, ἵνα συνεκπλεύσωσι ταχέως· ἔρρωσθε ».

γύπτου, τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Τριπόλεως τῆς Βαρβαρίας, καὶ συμποσούμενος ἐκ πλοίων μικρῶν τε καὶ μεγάλων πλέον τῶν ἐννενήκοντα, συμπεριλαμβανομένων καὶ πολλῶν αὐστριακῶν φορτηγῶν, ἀπροσδοκήτως ἐφάνη πλέων ἀνατολικῶς τῆς νήσου Σπετσῶν. Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς προὐτίθετο νὰ ἐπισιτίσῃ μόνον τὸ Ναύπλιον, ἠδύνατο καὶ ὤφειλε μὴ εὑρὼν ἀντίστασίν τινα, νὰ ὁδεύσῃ τὴν μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Λακωνικῆς ἄγουσαν ὁδὸν, καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι Ναυπλίου· ἀλλ' ὁ σκοπός του ἦτο, φαίνεται, νὰ προσβάλῃ πρῶτον τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδρας, καὶ καταστρέφων αὐτὰς, ὡς ἐνόμιζε, ἐξετέλει τὴν ἀποστολήν του. Τὰ πλοῖα τῶν Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν, ἐν οἷς καὶ δεκατρία πολεμικὰ καὶ δύο πυρπολικὰ Ψαριανὰ (α) ἑβδομήκοντα ἅπαντα συμποσούμενα, συμπεριλαμβανομένων καὶ δέκα πυρπολικῶν, περιέπλεον μεταξὺ τῶν τριῶν νήσων, Καϊμένης, Πετσοπούλας καὶ Τρίκερης, ὡς ἀγνοοῦντα τὴν κυρίως πρόθεσιν τοῦ ἐχθροῦ· ὅτε δὲ εἶδον ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος διευθύνετο πρὸς τὸν μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος πορθμὸν, ἐζήτουν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰς νήσους Σπετσῶν καὶ Ὕδρας. Εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, ἅμ' ἀρχομένου τοῦ ἔαρος μέχρι τῶν μέσων καὶ αὐτοῦ τοῦ φθινωπόρου, πνέουσι περιοδικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δύο ἄνεμοι, ὁ μὲν ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου συνήθως μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπιούσης, ὁ δὲ πελάγιος ἢ ἐμβάτης, ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Ὁ ἐχθρικὸς λοιπὸν στόλος, τοσοῦτον ἰσχυρὸς καὶ πολυάριθμος ἔχων τὸν πελάγιον ἄνεμον οὔριον, καὶ ὢν προσάνεμος, κατέρχεται τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἤτοι τὴν 8

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδήμ. Τ. Α'. σελ. 211.

Σεπτεμβρίου, μὲ ὅλην τὴν ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τῶν Τούρκων συνήθη θρασύτητα, τῶν μὲν ἐκ τῶν πλοίων του προπορευομένων, τῶν δὲ ἀκολουθούντων (α), διευθυνόμενος πρὸς τὸ μεταξὺ Πετσοπούλας καὶ Τρίκερης στόμιον τοῦ πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν· ὁ δὲ ἑλληνικὸς στόλος καὶ ὡς ὑπήνεμος καὶ ὡς διεσπαρμένος δὲν ἠδύνατο νὰ κροτήσῃ μάχην· ἀγνοῶν δὲ ἂν ὁ ἐχθρὸς ἐσκόπευε νὰ διέλθῃ τῳόντι, ὡς ἐδείκνυε, διὰ τοῦ πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν, ἢ παραλλάσσων τὴν νῆσον τῆς Τρίκερης, νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Ὕδραν, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμέναι αἱ οἰκογένειαι ἀμφοτέρων τῶν νήσων, ἐπροσπάθει νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν ἄνεμον, ἤτοι πρὸς Ὕδραν, ὥστε καὶ θέσιν πρὸς μάχην καταλληλοτέραν νὰ λάβῃ, καὶ τὴν Ὕδραν χρείας τυχούσης νὰ προστατεύσῃ. Ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ὅσα παρέπλεον τὴν Τρίκερην, ἠδυνήθησαν νὰ ὑψωθῶσι μὲν ὁπωσοῦν, ἀλλὰ νὰ πέσωσιν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου Δοκοῦ καὶ Ἑρμιονίδος στενόν, διότι ὁ ἄνεμος καὶ ἐγαληνίασε καὶ πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον ἔκλινεν· ὅσα δὲ ἦσαν πλησίον τῆς Πετσοπούλας μὴ δυνηθέντα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν νὰ παραλλάξωσι τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ καλούμενον, ἐτράπησαν πρὸς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν· εἰς τοιαύτην εὑρέθησαν θέσιν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὁπόταν ὁ τουρκικὸς στόλος ἐρχόμενος μὲ ὀλίγον μέν, ὡς εἴπομεν, ἀλλὰ βοηθητικὸν ἄνεμον, ἐπλησίασεν εἰς τὰς Σπέτσας μέχρι βολῆς κανονίου μὲ τὰ

(α) Τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνέλαβεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος πλησίον τῶν Ἐρημονήσων τῆς Ὕδρας τρεχαντήριον Σπετσιωτικὸν τῶν Μαντάδων καλουμένων, καὶ ἑπτὰ μὲν ἄνδρας ἐναντιωθέντας ἐφόνευσεν, ἓν δὲ παιδίον κεκρυμμένον ὂν ὑπὸ τὴν πρῶραν τοῦ τρεχαντηρίου, αἰχμαλωτίσαντες ἐτούρκισαν μετὰ ταῦτα.

κινητά του φρούρια, καὶ σχηματίσας πυκνὴν κινητὸν δάσος μὲ τὰ ὑψίστια πλοῖά του, ἤρχισε νὰ κανονοβολῇ δεξιὰ καὶ ἀριστερά· εἰς τοὺς κανονοβολισμούς του δὲν ἤργησε ν' ἀνταποκριθῇ καὶ ὁ ἦχος τῶν τηλεβόλων τοῦ πλησίον τοῦ λιμένος ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτέρου ἀκρωτηρίου τῶν Σπετσῶν μεγάλου κανονοστασίου, ὡς καὶ ἐκείνων τοῦ, ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῶν Σπετσῶν παραλίας, ὑπὸ τῶν Σπετσιωτῶν κτισθέντος καὶ διευθυνομένου ἄλλου κανονοστασίου, ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἀπέναντι στόλου τοσοῦτον πολυπληθοῦς καὶ μεγάλου, οἷος ἦτον ὁ τουρκικός, τὰ κανονοστάσια ταῦτα εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμευον, εἰμὴ μόνον νὰ δείξωσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Σπετσῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας ὑπῆρχε ζωή τις καὶ δύναμις· ἐν τούτοις ὁ ἐχθρὸς προχωρῶν ὁλονέν, ἔδειξε κατ' ἀρχὰς τοσοῦτον θάῤῥος, ὥστε ὀλίγου ἐδέησε τῇ ἀληθείᾳ νὰ κλονισθῇ ἡ ἀνδρεία τῶν γενναίων ναυτικῶν, ἐκπλαγέντων ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ κινδύνου, καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων· καὶ ἂν τοῦτο ἐγίνετο κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην δι' ὅλον τὸ ἔθνος περίστασιν, ὁ ὄλεθρος συμπάσης τῆς Ἑλλάδος ἦτον ἀναπόφευκτος, διότι ἡ ὁρμὴ τοῦ ἐχθροῦ ἤθελεν εἶναι τοῦ λοιποῦ ἀκάθεκτος. Ὁ Μιαούλης, ὅστις μόνος ἐκ τῶν ναυάρχων συνέπεσε νὰ εὑρεθῇ μετὰ τῶν ἐν τῷ πορθμῷ τῶν Σπετσῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἐτράπη ὁδεύων πλησίστιος πρὸς τὸν κόλπον, καὶ ὑψώσας τὸ σημεῖον «ὁ στόλος ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ναύαρχον» σκοπὸν εἶχεν ἴσως νὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ πλοίων, καὶ νὰ περιμείνωσι τὸν ἐχθρὸν ἢ ἐκτὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἢ εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ πλησίον τοῦ Ναυπλίου. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἦτον ὀλέθριον, καθόσον τὴν μὲν νῆσον τῶν Σπετσῶν ἄφηνεν ἀπροσ-

τάτευτον καὶ εἰς τὴν διάκρισιν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἐχθροῦ, αἱ δ' ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς συνέπειαι ἠδύναντο νὰ ἦναι ἀνυπολόγιστοι· τοῦτο ἐννοήσαντες οἱ πλοίαρχοι Ἰωάννης Τσούπας καὶ Δημ. Ν. Λάμπρου, ἡ Λεωνίδας, οἵτινες εὑρέθησαν μὲ τὰ πλοῖά των, ὁ μὲν πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινώτερον τοῦ λιμένος Σπετσῶν, ἤτοι μεταξὺ τοῦ κανονοστασίου Σπετσῶν καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὁ δὲ δεύτερος ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος Σπετσῶν (διότι πρὸ ὀλίγων ὡρῶν εἶχεν ἀποβιβάσει ἐπὶ τῆς νήσου ἐκ τοῦ πλοίου του ἓν βαρὺ πυροβόλον ἵνα χρησιμεύσῃ καὶ τοῦτο εἰς κανονοστάσιον) καὶ ὁ Ἀντώνιος Γ. Κριεζῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου Χριστ. Κούτση, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος εὑρέθη μεταξὺ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως Σπετσῶν καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν παραλίας κανονοστασίου, ὁ δὲ δεύτερος ὀλίγον τι ἀνατολικώτερον αὐτοῦ, ἤτοι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, οὐ μόνον δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὸν Μιαούλην, ἀλλ' ἀπεναντίας θέσαντες εἰς θέσιν ἀναχωχεύσεως τὰ πλοῖά των, ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, ἤρχισαν ἀντιπαραταχθέντες νὰ μάχωνται κατ' ἐχθρικῶν τινων τῆς γραμμῆς πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν ταχυτέρων ὄντα, καὶ ὑπὸ τῶν τολμηροτέρων ἴσως ὀθωμανῶν πλοιάρχων διοικούμενα, εἶχον προχωρήσῃ ἱκανῶς εἰς τὸ στόμιον τοῦ πορθμοῦ. Τὸ παράδειγμα τῶν τεσσάρων τούτων ἀναχωχευσάντων πλοίων μιμηθέντες παρευτὰ καὶ ὁ ἀμέσως μετὰ τὸν Κριεζῆν εὑρεθεὶς Ἀνάργυρος Λεμπέσης, καὶ ὁ μετὰ τοῦτον ἀμέσως Λάζαρος Παναγιώτας, ἐστράφησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ οὗτοι, κατόπιν δὲ τούτων ἐστράφησαν καὶ ἄλλα τινὰ πλέον ὑπήνεμα πλοῖα· πλὴν εἶναι ἄδηλον, ἂν ἡ ἀσθενὴς ἀντίστασις τῶν ὀλίγων τούτων πλοίων ἤθελεν ἐπιφέρει σωτήριόν τι ἀποτέλεσμα, ἐὰν ὁ Κοσμᾶς

Μπαρμπάτσης Σπετσιώτης, παλαιὸς καὶ ἀτρόμητος ναυτικός, διευθυντὴς πυρπολικοῦ ἔν τε πολλαῖς ἄλλαις ναυμαχίαις καὶ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην περίστασιν, εὑρεθεὶς ἀνατολικώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Τσοῦπα, ἤτοι πολὺ πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν ἄτιμον φυγήν, κεντηθεὶς τὴν φιλοτιμίαν ὑπό τε τοῦ πλησιάσαντος καὶ παρασχόντος αὐτῷ πᾶσαν συνδρομὴν Ἰωάννου Τσοῦπα, καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ κανονοστασίῳ τοῦ λιμένος περὶ τὸν Μέξην καὶ Ἀνδροῦτσον, κραυγαζόντων καὶ προτρεπόντων αὐτὸν Ὁμηρικῶς (α), δὲν ἀπεφάσιζεν ἐν ἀχαρεῖ μεθ' ὅλου τοῦ πληρώ-

---

(α) Εἰς μέγα περιέπεσε λάθος ὁ ὑποβολεὺς τοῦ φυλλαδίου τοῦ Δ. Τσαμαδοῦ λέγοντος (σελ. 11) ὅτι « ὁ Χ. Ἰωάννης Μέξης μετὰ τοῦ Ἀναστασίου Ἀνδρούτσου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ τριάκοντα » ἐπὶ μακροῦ πλοιαρίου ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος » τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὅτι τότε ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς Σπέτσας » οἱ ἴδιοι οὗτοι, ὅτε εἶδον τὴν ὑπὸ τοῦ Κριεζῆ, Λεμπέση κλπ. » σχηματισθεῖσαν γραμμήν ». Εἶναι γνωστὸν εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῶν Σπετσῶν, ὅτι ὁ Μέξης, ὁ Α. Ἀνδροῦτσος, ὁ Χρις. Κούτσης καὶ ὁ γέρων Δ. Μαλοκίνης, οὐδὲ πρὸς στιγμὴν κἂν παρήτησαν τὴν πατρίδα των κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην περίστασιν· οἱ δὲ περὶ αὐτοὺς διαμείναντες γενναῖοι ἕως ἑξήκοντα τὸν ἀριθμόν, ὡρκίσθησαν νὰ ἐνταφιασθῶσιν εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς των μὲ ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ φονεύσωσιν οἱ ἴδιοι τὸν πρῶτον λειποτάκτην, ἔστω καὶ ἀδελφόν. Εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι ἀπεβιβάσθησάν τινες εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος διὰ μακροῦ τινος πλοιαρίου (τράτας) ὡς ἀναφέρει ὁ φυλλαδιογράφος, ἀλλ' οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπίτηδες ἀποσταλέντες ἐκ Σπετσῶν, πρὶν ἢ πλησιάσει ὁ ἐχθρικὸς στόλος, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ παραλίας κανονοστά-

ματός του νὰ γίνωσιν ὁλοκαύτωμα τοῦ πυρὸς, ἵνα σώσωσι τὴν τὰ ἔσχατα κινδυνεύουσαν πατρίδα των. Καὶ δὴ ὁ Μπαρμπάτσης ἀνώτερος ἑαυτοῦ γενόμενος τὴν στιγμὴν

σιον διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ἐκεῖ, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔμειναν διαρκῶς ἐπὶ τῆς νήσου. - Ὁ ὑποστηρίζων τὰ ἐναντία τούτων, ἀδικεῖ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἱερὰν μνήμην τῶν ἀγωνιστῶν ἐκείνων, ἐκ τῶν ὁποίων κατονομάζομεν, χάριν αἰωνίου μνήμης, ὅσους γνωρίζομεν. Εἰσὶ δὲ οἱ ἑξῆς· Χ. Ἰω. Μέξης, Χριστόδουλος Κούτσης, Ἀναστ. Ἀνδροῦτσος, Δημήτρ. Μαλοκίνης, Νικόλ. Ἰω. Μέξης, Νικόλ. Ἀδριανοῦ, Ἰωάννης Γ. Κούτσης, Ἰωάννης Δ. Γουδῆς, Γεώργιος Καλαφάτης, Ἀπόστολος Γ. Ἀποστόλου, Γεώργιος Κλήσας, Ἀδριανὸς Χόντσας, Ἰωάν. Γκάκης, Γιακουμάκης Κυπριώτης, Ἀναγν. Παππᾶ Νικολάου, Ἰωάννης Γιάγκου, Γεώργ. Γιάγκου, Δημήτριος Περδίκας (οὗτος ἦν ὁ ἄριστος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ναυπηγὸς τῶν Σπετσῶν, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἦσαν τὰ πλεῖστα ὡραῖα καὶ ὑπερήφανα πολεμικὰ πλοῖα τῶν Σπετσῶν, ὡς καὶ αἱ ἀμίμητοι διὰ τὴν ταχυπλοΐαν των βρικογολέτται τῶν Σπετσῶν·) Ἀγγελῆς Ροδίτης, Γεώργ. Γρηγορέσας, Ἀναστ. Δρόγκας μεθ' ἑνὸς ἀνεψιοῦ του, Παρασκευᾶς Μπογιατσῆς, Κωνσταν. Κυπριώτης, Ἰωάννης Τσολίνας, Ἀναστ. Καραμπατάκης, Βασίλ. Πλέκθη, Σωτήρ. Δάσης, Ἰω. Μ. Πετούσης, Θεόδ. Στ. Μπρέσκα, Ἠλίας Γρηγορίου, Λιάκος Μαρίνου, Γεώργ. Μενεξῆς, Δημ. Παραπώλας, Ἀναστ. Κολιχιώτης, Ιω. Δαλματσάνος, Χρῆστος Μοσχοβίτης, Πανάγ. Κοκκόλης, Βασίλ. Κουφὸς ἢ Κρητικὸς, Δημ. Μοσχοβίτης, Ἰω. Μπουγιούρης, Ἀνδρέας Πέρκιζας, Κοσμ. Φιρτζάλας, Κωνστ. Μοσχοβίτης, Νικ. καὶ Δημ. Παρασκευᾶ, Δημ. Χελιώτης, Λάζ. Σαββῆς, Ἰω. Φιρτσάλας, Ἰω. Νέστορας, Ἀναγν. Μεγάρας, Ἀγγελ. Παρασκευᾶς, Ἀνδριαν. Μπογιατσῆς, καὶ ἄλλοι τινὲς, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ ζῶσιν ἐν ἀθλίῳ γήρατι λιμοκτονοῦντες.

ἐκείνην, ἀνέβη πελώριος ἐπὶ τῆς κορωνίδος τῆς πρύμνης τοῦ πυρπολικοῦ του, καὶ σύρας τὴν μάχαιράν του ἐνθαῤῥύνει διὰ τῆς τόλμης του τοὺς συμπλωτῆράς του· διατάξας δὲ ἐν ἀκαρεῖ διὰ τῆς βροντώδους φωνῆς του τὸν πηδαλιοῦχον νὰ στρέψῃ τὴν πρώραν τοῦ ἡφαιστείου κατὰ τοῦ πλησιεστέρου καὶ τρομακτικωτέρου ἐχθρικοῦ δικρότου, ὅπερ εἰκάζεται ὅτι ἦτον ἡ στολαρχὶς, ἵσταται προσεκτικὸς νὰ ἐναύσῃ τὸ πῦρ εἰς τὸ πυρπολικόν του ἅμα φθάσαν πλησιάσῃ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἐχθρικὸν πλοῖον· ἀλλ' οἱ ἐν τῷ κινητῷ ἐκείνῳ ὄρει Ὀθωμανοὶ, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν τολμηροτάτην καὶ ἀνέλπιστον ταύτην ἀπόφασιν τοῦ πυρπολιστοῦ, κυριεύονται ἀμέσως ὑπὸ πανικοῦ φόβου, καὶ τραπέντες εὐθὺς εἰς φυγὴν ἐκανονοβόλουν τὸ πυρπολικὸν μόνον ἐκ τῶν πρυμνησίων τοῦ δικρότου. Τὸ παράδειγμα τῆς στολαρχίδος ἀκολουθήσαντα τότε καὶ τὰ λοιπὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἐτράπησαν ἅπαντα εἰς φυγὴν περὶ τὴν ἕκτην σχεδὸν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καὶ οὕτως ὁ Κοσμᾶς Μπαρμπάτσης ἥρπασε τὴν νίκην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσεν ἐκ τοῦ κινδύνου ἅπαν τὸ Ἔθνος κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἡμέραν, τὴν ὁποίαν οἱ Σπετσιῶται, συμπίπτουσαν καὶ μὲ τὴν θρησκευτικὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, πανηγυρίζουσιν ἐπετείως ὡς ἡμέραν σωτηρίας οὐ μόνον τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος. Τὸν δὲ Κοσμᾶν Μπαρμπάτσην τὸν θεωροῦσι σωτῆρα ὅλου τοῦ ἔθνους, ὡς θριαμβεύσαντα κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ὡς διώξαντα τὸν ἐχθρικὸν στόλον διὰ τῆς τόλμης του (α).

(α) Τῇ ἀληθείᾳ νομίζομεν ὅτι ἠθέλαμεν καταντήσει γελοῖοι, ἐὰν ἐν ἱστορίᾳ ἐπιμένωμεν ὑποστηρίζοντες, ὡς ὁ ὑποβολεὺς τοῦ

Οὐδὲν πολεμικὸν σχέδιον ἐγένετο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διὰ τὴν αἰφνίδιον ἐμφάνισιν τοῦ τρομακτικοῦ τούτου στόλου καὶ τὸν διαχωρισμὸν τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ὡς προανεφέραμεν, ἀλλ' ἕκαστος τῶν πλοιάρχων ἐνήργει αὐτομάτως ὅ,τι τοῦ ἐφαίνετο σωτηριωδέστερον διὰ τὴν Πατρίδα, καὶ μόνη ἡ γενναιότης καὶ φιλοπατρία κοιναὶ

φυλλαδίου τοῦ Τσιμαδοῦ (σελ. 12) «ὅτι ὅλος ὁ στόλος ὁ ἐχθρικὸς ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Κριεζῆ, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν τρέψῃ εἰς φυγὴν, ἀλλ' αὐτὸς ἀσάλευτος δὲν κινεῖται »· καὶ ὅτι δῆθεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἀπεσύρθη φοβηθεὶς τὸ ἀσάλευτον μόνου τοῦ Κριεζῆ, ἢ καὶ τῶν πέντε ἄλλων ἀντιστάντων πλοίων, περὶ ὧν ἀπαξιοῖ νὰ κάμῃ μνείαν ὁ φυλλαδιογράφος. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὠπισθοχώρησε μιμηθεὶς τὸ παράδειγμα τῆς τραπείσης εἰς φυγὴν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ πυρπολικοῦ στολαρχίδος, δούσης καὶ εἰς τὸν λοιπὸν στόλον τὸ σημεῖον τῆς ὑποχωρήσεως, ὡς τοῦτο συνέβαινε καὶ καθ' ὅλας τὰς μετέπειτα ναυμαχίας, καθ' ἃς ἓν ἢ δύο πυρπολικὰ ἔτρεπον εἰς φυγὴν ὁλόκληρον τὸν τουρκικὸν στόλον· ἕπεται λοιπὸν, ἢ ὅτι ὁ ὑποβολεὺς τοῦ φυλλαδίου ἀρέσκεται νὰ δώσῃ αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν τὴν τιμὴν τῆς νίκης, καί τοι τριτεύων ἢ τεταρτεύων, ἢ ὅτι ὁ φυλλαδιογράφος οἴκοθεν θέλει ν' ἀποδώσῃ τὴν τιμὴν ταύτην πρὸς συμπολίτην του, καταφρονῶν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν καὶ μεγαλοῤῥημονῶν ὡς ἐν σελ. 13, ὅτι «μόνος ὑπὲρ πολὺ ὑπέστη ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου» ὁ Κριεζῆς δηλαδή. Ταῦτα πιστεύομεν καὶ τὸν Σ. Τρικούπην θέλουν πείσει, ὅτι αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν ἠρύσθη τὰς πληροφορίας του ἦσαν λίαν ἐσφαλμέναι, καὶ ὅτι δὲν ἔσωσαν τὸ ἔθνος οὔτε τὸ μυθιστορικῶς ἐπινοηθὲν κλιμακωτὸν σχέδιον τοῦ ναυάρχου Μιαούλη (κατὰ τὸν Ἀντ. Α. Μιαούλ. σελ. 30) οὔτε τὸ σχέδιον τοῦ φυλλαδιογράφου, τοῦ νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος Πορτοχελλίου τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ ἐκεῖθεν νὰ παραμονεύσωσι

οὖσαι εἰς ἅπαντας, ὡδήγουν ἕκαστον εἰς τὰς κινήσεις του. Διὰ τοῦτο ἐνῷ ὁ Μιαούλης ἐσήμανε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑποχωροῦντα, οἱ μὲν τὸν ἐμιμήθησαν, χάριν ὑπακοῆς, οἱ δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐνεκαρτέρησαν εἰς τὴν θέσιν των.

Πρὸ τῆς ἀποχωρήσεως ὅμως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, τὰ

τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ. Ἂν καὶ εὐφυέστερον τὸ κλιμακωτὸν τοῦ πρώτου σχέδιον, γελοῖον δὲ καὶ ἄστοχον ὅλως τὸ δεύτερον, ἡ ἀντίφασις ἀμφοτέρων τῶν σχεδίων, ἀποδεικνύει ἐναργῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μας, ὅτι οὐδὲν πολεμικὸν σχέδιον ἐπρόφθασαν οἱ Ἕλληνες νὰ κάμωσι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Εἰς μάτην δὲ κοπιάζει καὶ ὁ Σ. Τρικούπης (τόμ. 2 κεφ. ΝΗ'. σελ. 328) νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι « ὁ Μιαούλης ὅσον γενναῖος, τόσον καὶ συνετός, ἐπιμένων εἰς τὸ πρῶτόν του σχέδιον, ἐπόδισε καὶ ἔπλεε πλησίστιος πρὸς τὴν Πελοποννησιακὴν παραλίαν διατάξας διὰ τῶν σημείων ὅλα τὰ πλοῖά του (!) νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν ». Ὡραῖον τῳόντι σχέδιον νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀμαχητὶ τὴν νῆσον καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, αὐτὸν δὲ τὸν ἐχθρὸν κύριον τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ νὰ περιμένῃ αὐτὸν (κύριος οἶδε πότε) εἰς ἀνοικτὴν θάλασσαν, ὅπου ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ ἐξελίττων ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἐνῷ πᾶς τις δύναται νὰ κρίνῃ πόσην ὑπεροχὴν ἔμελλον νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες μαχόμενοι ἐντὸς τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν, ὅπου αὐτοὶ μὲν ἠδύναντο νὰ κάμωσι χρῆσιν ὅλων τῶν δυνάμεών των χάριν τῆς ἀναγνωρισμένης εὐκινησίας τῶν πλοίων των, περισσοτέρως δὲ καὶ τῶν πυρπολικῶν των, ὁ δ' ἐχθρὸς οὐδαμοῦ. Εἶναι ἀρά γε ἐπάναγκες νὰ ὑπομνήσωμεν σήμερον ὁποίαν θέσιν ἐξέλεξεν ὁ Θεμιστοκλῆς πρὸς ναυμαχίαν, κατὰ τὰ Μηδικά; Ὁ Σ. Τρικούπης καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην περιέπεσεν εἰς πολλὰ λάθη ἕνεκα τῶν δοθεισῶν αὐτῷ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ὡς εἶναι εὔκολον νὰ ὑποπέσῃ εἰς

κατὰ τὴν νῆσον Δοκὸν εὑρεθέντα ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐμπεσόντα εἰς ἄκραν νηνεμίαν, οὐ μόνον νὰ ἐπιβοηθήσωσι δὲν ἠδυνήθησαν, ἀλλ' οὔτε αὐτὰ τὰ πλοῖά των νὰ κυβερνήσωσιν ἠμπόρουν, ὥστε ἐφορμησάντων κατ' αὐτῶν ἐχθρικῶν τινων πλοίων, βοηθουμένων ἀπὸ εὐνοϊκήν τινα αὔραν, ἰδίως δὲ μάλιστα ἑνὸς ἀλγερινικοῦ βρικίου, τὰ ἑλληνικὰ ἠναγκάσθησαν νὰ ῥυμουλκῶνται διὰ τῶν λέμβων των. Τὸ ἀλγερινικὸν τοῦτο βρίκιον, καταφθᾶσαν ἓν ὑδραϊκὸν πυρπολικὸν Καράβι-ι-μὰδ (τὸ μέγα πλοῖον) ὀνομαζόμενον, καὶ διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Πιπίνου, ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου καὶ ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Πιπίνος θέσας πῦρ εἰς τὸ πυρπολικόν του, διεσώθη ἐπὶ τῆς λέμβου του μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματός του εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα· τὸ δὲ πῦρ τοῦ πυρπολικοῦ διεδόθη μὲν ἐν μέρει εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ κατώρθωσαν νὰ τὸ κατασβέσωσι, καὶ οὕτω διεσώθη καὶ αὐτὸ τοῦ κινδύνου· τὸ πυρπολικὸν ἀπομακρυνθὲν τότε τοῦ Ἀλγερινικοῦ πλοίου, ἐῤῥίφθη φλεγόμενον ἐπὶ τῆς πλησίον παραλίας τῆς Ἑρμιονίδος, καὶ ἔκτοτε τὸ μέρος ἐκλήθη Μπουρλότον. Τὰ δὲ λοιπὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ὅσα εἶχον προ-

---

ὅμοια λάθη καὶ πᾶς μὴ αὐτόπτης, γράφων ἱστορίαν ζώντων ἀνδρῶν. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ ἡσυχωτέρα κρίσις θέλει φέρει τὰς ἀνηκούσας διορθώσεις εἰς τὴν ἱστορίαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ μηδόλως θέλοντες νὰ συγχύσωμεν τὴν κόνιν τεθνεώτων ἀνδρῶν, εἰς τῆς αἰωνιότητος τὴν ἀτάραχον ἡσυχίαν ἀναπαυομένων, οὔτε τῶν ἐπιζώντων ἀγωνιστῶν τὰς δάφνας ν' ἀφαιρέσωμεν, ἐξιστορήσαμεν τὸ πρᾶγμα ὡς ἀληθῶς ἔχει, καὶ τὸ αὐτὸ θέλομεν πράττει πάντοτε, ἀδιαφοροῦντες ἂν ὁ ἀριστεύσας εἶναι συμπολίτης μας ἢ μή.

χωρήσαι πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δοκοῦ, ἰδόντα μετὰ τὸ συμβὰν τοῦ πυρπολικοῦ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ μεγάλου σώματος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἀπεσύρθησαν καὶ αὐτὰ, ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ ἡνώθησαν μετ' αὐτοῦ.

Ὁ μὲν λοιπὸν ἐχθρικὸς στόλος ἀπεσύρθη εἰς τὸ πέλαγος, τὰ δ' ἑλληνικὰ πλοῖα συσσωματωθέντα διενυκτέρευσαν μεταξὺ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν 9 Σεπτεμβρίου, ὡς καὶ τὴν 10, ὁ ἐχθρὸς ἵστατο μὲν οὐ πολὺ μακρὰν, ἀλλ' εἴτε ἕνεκα τῆς γαλήνης, εἴτε ἐπισκευαζόμενος καὶ σκεπτόμενος περὶ τοῦ πρακτέου, ἔμεινε κατὰ τὰς δύο ἐκείνας ἡμέρας εἰς πλήρη ἀργίαν· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἀφήσας εἰς τὴν θέσιν του πλοῖά τινα ὡς προφυλακίδας, ἦλθε καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ὕδρας παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, ὅπως ἐπισκευασθῇ καὶ αὐτὸς καὶ ἐφοδιασθῇ ἀπὸ ὕδωρ, καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα, διότι ἐξ ἀπροόπτου ἀναχθεὶς, ἐστερεῖτο καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος. Οὕτω λοιπὸν δύο ἡμέραι παρῆλθον καὶ οὐδὲν ἀξιοσημείωτον συνέβη κατὰ θάλασσαν μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἐχθροῦ ἀποχώρησιν· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ προφθάσαντες κατ' αἴτησιν τῶν Σπετσιωτῶν, μετεβιβάσθησαν ἐπὶ τῶν Σπετσῶν ἕως ὀκτακόσιοι Πελοποννήσιοι καὶ Λάκωνες ὁπλοφόροι ὑπὸ τοὺς Πάνον Κολοκοτρώνην, Γεωργάκην Μιχαλάκην ἐκ Λεωνιδίου, Καμάρινὸν Μωριάτην Σπετσιώτην καὶ ἄλλους τινας.

Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 11 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ὥραν ὁ περιοδικῶς καθ' ἑκάστην μεταβαλλόμενος ἄνεμος ἤρχισε νὰ πνέῃ εὐνοϊκὸς εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐτηλεγραφήθη ἐκ τῆς σκοπιᾶς τῆς Ὕδρας εἰς τὰ ἀντικρὺ αὐτῆς προσωρμισμένα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος πλέει καὶ πάλιν πλησίστιος εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον, διαβαίνων

ἐκ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῶν Σπετσῶν. Παρευθὺς ὁ Ἑλληνικὸς στόλος αἴρει τὰς ἀγκύρας του, καὶ τρέχων ἀπαντᾷ τὸν ἐχθρὸν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Λακωνικῆς· ἀλλά, νυκτὸς καὶ γαλήνης ἐπελθούσης, οὐδὲν ἀξιοσημείωτον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συνέβη. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐπροτίμησε νὰ διαβῇ διὰ τοῦ μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Λακωνικῆς πορθμοῦ, ὡς λίαν εὐρυχώρου, φοβηθεὶς μήπως οἱ Ἕλληνες, ἀφήσαντες ὀλίγα μόνον πλοῖα πρὸ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν, τοῦ ἔστησαν δῆθεν παγίδα νὰ τὸν φέρωσιν ἐντὸς αὐτοῦ, ὅπου ἐπιτιθεμένων ἐκ τῶν νώτων του καὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν Ὕδραν ἀποσυρθέντων Ἑλληνικῶν πλοίων, τὸν θέσωσιν ἐντὸς δύο πυρῶν καὶ τὸν βλάψωσιν εὐκολώτερον, ἕνεκα τοῦ στενοῦ τῆς θέσεως, καὶ διὰ τῶν πυρπολικῶν των. Τὸ δὲ πρωὶ τῆς 12 Σεπτεμβρ. ἀμφότεροι οἱ στόλοι εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, εἰς οὐ μεγάλην ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων· ἀλλ' οἱ μὲν Ἕλληνες, μὴ κρίνοντες εὔλογον νὰ διακυβεύσωσι τὴν τύχην ὅλης τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἄδηλον ἀποτέλεσμα μιᾶς ναυμαχίας, παρηκολούθαυν προσεκτικῶς τὸν ἐχθρόν, καιροφυλακτοῦντες νὰ ἐπιτύχωσιν ἁρμόδιον προσβολῆς καιρόν, οἱ δὲ ἐχθροί, ἀπολέσαντες τὸ πρῶτον αὐτῶν θάῤῥος, ἐπροχώρουν μὲν ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, πλὴν μετὰ μεγάλης δειλίας, διότι, βλέποντες καθ' ὅλας τὰς νύκτας ἀναρίθμητα πυρὰ καιόμενα ἐπί τε τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Λακωνικῶν παραλίων, ἐσυμπέραναν ὅτι ἅπασα ἡ Ἑλλὰς εἶχε συῤῥεύσει εἰς τὰ μέρη ταῦτα, καὶ ἐφοβοῦντο μήπως τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, εὑρόντα κατάλληλον στιγμήν, ἤθελον πράξει εὐκόλως διὰ τοῦ Ἡφαίστου ὅ,τι ὁ ζηλότυπος Ἄρης τοῖς ἀπεποιεῖτο, ὅταν ὁ στόλος πλησιάσῃ εἰς τὸν

μυχὸν τοῦ κόλπου, ὅπου, στενουμένων τῶν ἀποστάσεων τῶν δύο ξηρῶν, τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἕνεκα τῆς πληθύος αὐτῶν, ἤθελον ἀναγκασθῇ νὰ συσσωρευθῶσι, καὶ δυσκόλως ἤθελον δυνηθῇ ν' ἀποφύγωσιν ἴσως πᾶσαν τῶν πυρπολικῶν ἀπόπειραν. Ταῦτα ἐννοήσας ὁ ἐχθρὸς, ἐνῷ εἶχε πλησιάσῃ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Ἄςρους, ἀπεῖχε δὲ μόλις δέκα μίλια τοῦ Ναυπλίου, συνέντευξιν δὲ λαβὼν ἐκεῖ μετὰ τοῦ Μοιράρχου τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον Γαλλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων Βιελλᾶ, ὅστις, ἀνακοινώσας αὐτῷ, ὅτι πλησίον τοῦ Ναυπλίου ὑπῆρχον Ἑλληνικὰ πυρπολικὰ, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ τὸν στόλον του εἰς τοιαῦτα στενὰ μέρη, ἀλλὰ ν' ἀποσυρθῇ ἐκεῖθεν πρὸ τῆς νυκτὸς, εἰ δυνατὸν, μεταβάλλει ἀμέσως πορείαν μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ἀνατρέψας πρώραν, ἤρχισε διὰ τὸ ἐναντίον τοῦ ἀνέμου νὰ ἐξέρχεται τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου διὰ λοξοδρομιῶν καὶ λίαν κατεσπευσμένως. Μὴ δυνηθεὶς δὲ οὐδεμίαν ἄλλην βοήθειαν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὺς, περιωρίσθη νὰ διευθύνῃ πρὸς αὐτοὺς αὐστριακόν τι φορτηγὸν πλοῖον, Φιουμάνος ὀνομαζόμενον, ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἰωσὴφ Βέρνικ, φέρον φορτίον περὶ τὰς ἑπτὰ χιλιάδας κοιλὰ σίτου· ἀλλὰ μόλις ἀπομακρυνθὲν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐζωγρήθη ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἐν Ναυπλίῳ προσωρμισμένων δύο ὑδραϊκῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τοὺς Γεώργιον Τσερεμὲν καὶ Λεονάρδον Θεοδωρῆ, καὶ ἐδημεύθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως (α).

(α) Ἐντὸς τοῦ φορτηγοῦ τούτου πλοίου εὑρέθησαν τότε εἷς Ὀθωμανὸς καὶ τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Καπετὰν πασσᾶ πρὸς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὺς, ἔχουσαι ὡς ἑξῆς· «Ὁ Ναύαρχος τοῦ Ὀθω- » μανικοῦ στόλου Μεχμὲτ Καπουτὰν πασσᾶς, πρὸς τὸν Ἐπιστά-

Τὴν δ' ἐπερχομένην νύκτα, γαλήνη ἄκρα ἐπεκράτησεν ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου· ἀλλὰ τὴν 13 τοῦ μηνὸς ὁ ἐχθρικὸς στόλος μετὰ τοσαύτης σπουδῆς προσεπάθει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου, ὥστε ἓν βρίκιον βραδυκίνητον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ συμπαρακολουθῇ τὸν λοιπὸν στόλον, τὸ παρήτησεν εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης καὶ τῶν ἐχθρῶν του,

---

» τὴν Πασσᾶν καὶ Πληρεξούσιον Διοικητὴν τοῦ φρουρίου τοῦ κατὰ » τὴν Πελοπόννησον Ναυπλίου. Εὐδαιμονέστατε, Μεγαλοπρεπέ» στατε, Ὑψηλότατε, ἐξόχως ἔνδοξέ μου Κύριε. Ἐπειδὴ μ' ἔγεινε » γνωστόν, ὅτι οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Ναυπλίου πάσχουσιν ἔλλειψιν » τροφῶν, ἤλθομεν μὲ τὸν ἀήττητον στόλον ἀπὸ Πάτρας ἐπὶ » σκοπῷ καὶ μὲ ἀπόφασιν νὰ ἐμβάσωμεν εἰς αὐτοὺς τροφάς, καὶ » ἤλθομεν αἰσίως ἕως ἐδῶ, καὶ ἰδοὺ σᾶς στέλλομεν μὲ τὸ παρὸν » Αὐστριακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον ἑπτὰ χιλιάδας κοιλὰ σιτάρι.

Τὴν 5 Μουχαρεμίου 1238.»

» Ἐκτὸς ὅτι ὁ ἀήττητος στόλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔμβῃ ἕως ὑπὸ » τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου διὰ τὸ ἀβαθὲς τῶν ὑδάτων, ἐβε» βαιώθημεν πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τὸ Καστέλι τοῦ Ναυπλίου εἶ» ναι κεκρυμμένα ἓξ πυρπολικὰ πλοῖα τῶν ἀπίστων, καθὼς ἀκό» μη ἄλλα δέκα εἰς Σπέτσας, τὰ ὁποῖα ἔχομεν καθαρὰν πληρο» φορίαν ὅτι ἔχουν ἑτοιμότατα. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἀήττητος στό» λος ἔκαμε πανία ἀπὸ Πάτραν καὶ τριγυρίζομεν κατὰ τὰ μέρη » ταῦτα ἑξῆντα καράβια τῶν ἀπίστων τρέχουν πάντοτε κατό» πιν τοῦ στόλου μας, καὶ κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν ἄρχεται » πάλιν ἡ ναυμαχία, καὶ εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὸ νὰ ἔμβω» μεν εἰς στενὰ μέρη, ἠξεύρετε πολλὰ καλά, εἶναι εἰς ἄκρον ἐπι» κίνδυνον. Ὅθεν ἡ Ὑψηλότης σου, καθὼς ἀνέκαθεν ἐφάνης πάν» τοτε ἀνδρεῖος καὶ πιστός, θέλεις ἐξακολουθεῖ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς » τὴν συνήθη σου αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ πίστιν. Περὶ δὲ τροφῶν » καὶ ἄλλων διὰ τὰ αὐτόσε ἀναγκαίων θέλομεν φροντίσει καὶ

ἐκ δὲ τοῦ πληρώματος τοῦ πλοίου τούτου, ὅσοι μὲν ἐχώρουν εἰς τὰς λέμβους αὐτοῦ, διεσώθησαν ἐπὶ τῶν ἄλλων Ὀθωμανικῶν πλοίων, ὅσοι δὲ ἐγκατελείφθησαν ἐν τῷ πλοίῳ, κατεσφάγησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ Σπετσιωτικοῦ τινος Μυστίκου, διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Παλαιολούκα, πυρπολήσαντος καὶ τὸ βρίκιον. Τὴν δὲ 14

» πρὸς ἡσυχίαν σας. Ἐγράφη ἡ παροῦσα τῇ 9 Μουχαρεμίου 1238.»

» Μὲ ἄλλα μου γράμματα σᾶς ἔγραφον, ὅτι σᾶς στέλλονται » δύο ἄλλα καράβια μὲ διαφόρων εἰδῶν τροφάς· αὐτὰ ὅμως ἀπαν» τήσαντα καθ' ὁδὸν ἐναντίον τὸν ἄνεμον, ἐπόδισαν καὶ ἐπῆγαν » πρὸς τὴν Σοῦδαν. Κατόπιν ὅμως δὲν θέλομεν λείψει ἀπὸ τοῦ » νὰ σᾶς στέλλωμεν. Δόξα τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ, πρὸ ἑνὸς ἤδη μη» νὸς αἱ δυνάμεις τῆς Ῥούμελης ὑπάγουσιν ἀξιολογώτατα εἰς » τὸ φρούριον λεγόμενον Σοῦλι ἐμβὰς ὁ ὑψηλότατος ἐξουσιαστὴς » Ἰωαννίνων Ὀμὲρ πασσᾶς, κατεκυρίευσεν αὐτὸ, καὶ καταφανί» σας τοὺς ἐν αὐτῷ ἀπίστους, ἄλλους μὲν ἐφόνευσεν, ὀλίγους δ' » ἐξ αὐτῶν διεσκόρπισεν. Ἀντικρυ τῶν Πατρῶν εἰς τὸ Μεσολόγ» γι, ἐλθόντες διάφοροι Βεζυράδες, κατεκυρίευσαν αὐτὰ τὰ μέ» ρη· αὕτη ἡ εἴδησις ἔφθασε πρὸς ἡμᾶς πρὸ δώδεκα ἤδη ἡμερῶν. » Εἰδοποιεῖσθε πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Ὑψηλότατος Χουρσὶτ πασσᾶς » ἔρχεται κατ' αὐτὰς εἰς Μωρέαν μὲ πλῆθος ἄπειρον στρατιω» τῶν· τὸ δὲ ἐν Κορίνθῳ ἀνίκητον στρατόπεδόν μας δὲν ἐπειρά» χθη τὸ παραμικρὸν, καὶ κατ' αὐτὰς ἔρχεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ » Ναυπλίου. Ταῦτα βεβαίως πληροφορηθέντες γνωστοποιοῦμεν. » Διὰ νὰ ἐμβάσωμεν τροφὰς εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου ἐξε» πλεύσαμεν ἀπὸ Πάτρας μὲ τὸν ἀήττητον στόλον ἡμέρᾳ Παρα» σκευῇ, τῇ 13 τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ζιλχιτζὲ, καὶ διὰ τὸ ἐ» ναντίον τῶν ἀνέμων μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὰ μέρη Ὕδρας καὶ » Σπετσῶν τῇ 5 τοῦ τρέχοντος Μουχαρεμίου, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ. » Ἐπειδὴ ὅμως ἐφάνησαν ἕως ὀγδοήντα καράβια τῶν ἀπίστων

Σεπτεμβρίου, ἐνῷ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἀπήρχετο, δίκροτον Βυζαντινὸν, παρασυρθὲν ἐν γαλήνῃ ὑπὸ τοῦ θαλασσίου ῥεύματος, ἐκάθισεν ἐπὶ μικρᾶς τινος ἐρημονήσου ὄπισθεν τῆς Ὕδρας, Σταυρονῆσι καλουμένης. Οἱ Τοῦρκοι, μὴ γνωρίζοντες τίνι τρόπῳ νὰ σώσωσι τὸ δίκροτον, μετὰ πολυώρους ἀλλὰ ματαίους κόπους, ἠλευθέρωσαν ἐπὶ τέλους ὅσους αἰχμαλώτους Χριστιανοὺς εἶχον ἐν αὐτῷ καὶ ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν σώσωσι τὸ δίκροτον, θέλουσι τύχει τῆς πλήρους ἐλευθερίας των. Οἱ Ἕλληνες ναῦται, ἐννοοῦντες τὸ ἔργον των, ἔσυραν τὰ πυροβόλα τοῦ δικρό-

---

» Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀηττήτου στόλου, τὰ » ὁποῖα ἐδείκνυαν ὅτι ἤθελον νὰ ὁρμήσωσι καθ' ἡμῶν, ἐκροτήσαμεν ναυμαχίαν, ἥτις διήρκεσε σχεδὸν ὥρας ἓξ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν, μὲ τὴν χάριν τοῦ Ὑψίστου καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἐν » ἁγίοις Βασιλέως μας, ἐβυθίσαμεν διὰ τῶν πυροβόλων μας ἓξ » καράβιά των, καὶ δύο ἄλλα, τὸ μὲν μὲ τρία, τὸ δ' ἕτερον μὲ » δύο κατάρτια ἐπυρπολήθησαν ἀπὸ τὸ σφοδρὸν τῶν ὅπλων μας » μας πῦρ. Χάριτι θείᾳ πανταχόθεν ἔχομεν ἀγαθὰς ἀγγελίας, » τὰς ὁποίας καὶ ἐπληροφορήθημεν, καθὼς ἀκόμη σᾶς εἶναι γνω» στὸς καὶ ὁ σφοδρὸς οὗτος πόλεμος τοῦ ἀηττήτου στόλου κατὰ » τῶν ἀπίστων, ἐν καιρῷ τῆς συγκροτήσεως τοῦ ὁποίου ἐστάλη » πρὸς ὑμᾶς τὸ παρὸν πλοῖον μὲ τροφὰς, καὶ πάλιν ὁ περίβλε» πτος οὗτος στόλος θέλει πλεύσει κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁ» ποίους μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ὑψίστου ἐλπίζω ὅτι θέλομεν νι» κήσει καὶ καταφανίσει. Ἡ δὲ Ὑψηλότης σας, δεομένη ὑπὲρ » ἡμῶν καὶ τοῦ κράτους τοῦ ἀηττήτου στόλου, μὲ ὑποχρεοῖ » καθ' ὑπερβολήν.»

Τῇ 9 τοῦ Μουχαρεμίου 1238 (12 Σεπτεμβρίου 1822).

του εἰς τὴν πρύμνην αὐτοῦ (α) καὶ ἀμέσως τὸ δίκροτον (τοῦ ὁποίου μόνη ἡ πρῶρα εἶχε καθίσει), πλεῦσαν ἐσώθη τοῦ κινδύνου· ἀλλὰ πρὸς ἀμοιβὴν, ἐφυλακίσθησαν αὖθις οἱ δυστυχεῖς αἰχμάλωτοι, καὶ ὅταν ὁ στόλος ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνῷ ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, ὁ αἱμοχαρὴς Σουλτάνος διέταξε νὰ τοὺς ἀπαγχονίσωσιν ἅπαντας τὴν αὐτὴν στιγμὴν, ὡς ὄντας ἐξ ἐκείνων, οἵτινες καὶ σώζουσι καὶ καίουσι τὰ πλοῖά του. Τὴν 15 τοῦ μηνὸς, ὁ μὲν ἐχθρικὸς στόλος, ἀπομακρυνθεὶς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κατέπλευσεν εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης, ὁ δ' Ἑλληνικὸς, παρακολουθήσας αὐτὸν μέχρι τινὸς, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια δι' ἀνάγκην τροφῶν καὶ ἐπισκευῆς.

Ἡ Ἱστορία, ὡς καὶ πᾶσα φιλάνθρωπος ψυχὴ, θέλει ἀποδοκιμάσει μετ' ἀγανακτήσεως τὴν ἀναξιοπρεπῆ διαγωγὴν τοῦ τότε ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἀρχηγοῦ τῶν Γαλλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων Δεβιελλᾶ, ὅστις, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐνεφανίσθη ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἔμπροσθεν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, καὶ ἡ ὕπαρξις ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ἵστατο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, ἐπαρουσιάσθη καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἐν Ἄργει Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀπαιτῶν τὴν πληρωμὴν τριάκοντα πέντε χιλιάδων γροσίων, καὶ ὑπὸ τὴν ἀφορμὴν ταύτην ἐζήτησε νὰ λάβῃ διὰ τῆς βίας τοὺς ἐν τῇ γολέτᾳ Τερψιχόρῃ τῶν Κουντουριωτῶν φυλαττομένους ὁμήρους τῶν

(α) Δὲν μετέφερον τὰ κανόνια τοῦ δικρότου τούτου ἐπὶ ἄλλων πλοίων, ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης (Τ. Β. Κεφ. ΛΗ', σελ. 331), ἀλλὰ τὰ ἔσυραν εἰς τὴν πρύμνην αὐτοῦ, ἥτις ἔπλεεν εἰς βαθέα ὕδατα.

ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν· ὁ δὲ πλοίαρχος Νέγκας, ἀρνηθεὶς τὴν παράδοσιν αὐτῶν, ἐκπλέει μὲ τὸ πλοῖόν του εἰς Ὕδραν. Ἀλλ' ὁ Δεδιελλᾶς, καταδιώξας αὐτὸν μέχρις Ὕδρας, ζητεῖ καὶ ἐκεῖ ἐπιμόνως τὴν 11 Σεπτεμβρίου νὰ λάβῃ βιαίως τοὺς Ὀθωμανούς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Νέγκας ἀπεβίβασεν αὐτοὺς εἰς Ὕδραν, ὁ Δεδιελλᾶς κανονοβολεῖ τὴν Τερψιχόρην, καὶ πληγώσας δύο τῶν ναυτῶν αὐτῆς, ἐφόνευσεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τυχαίως καὶ γυναῖκά τινα ἔγκυον. Μὴ κατορθώσας ὅμως τὸν σκοπόν του, ἐπέστρεψε πάλιν μετὰ τῆς μοίρας του πρὸς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον αὐθημερόν, ἠγκυροβόλησεν ἐπί τινας ὥρας εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν 12 Σεπτεμβρίου ἄρας ἐκ τοῦ πορθμοῦ τούτου, ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ Στολάρχου, ὡς προείρηται, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅλας ὅσας ἠδύνατο πληροφορίας καὶ συμβουλάς (α).

Ὁ δὲ Βυζαντινὸς στόλος, διαμείνας εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας μέχρι τῆς 8 Ὀκτωβρίου, ἐξέπλευσεν ἐκεῖθεν, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· διαβαίνων δὲ ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἠγκυροβόλησε μεταξὺ Σύρου καὶ Μυκώνου. Οἱ δυτικοὶ κάτοικοι τῆς Σύρου προθύμως προσέφερον αὐτῷ τὴν ὑπακοήν των, οἱ δὲ Μυκώνιοι, καταφυγόντες εἰς τὰ ὅπλα, ἐδίωξαν κακῶς ἔχοντας ἀπὸ τῆς νήσου των περὶ τοὺς ἑκατὸν Ἀλγερίνους, ἀποβάντας ἐπ' αὐτῆς πρὸς διαρπαγήν, φονεύσαντες καί τινας ἐξ αὐτῶν. Ἀκολούθως πνεύσαντος σφοδροῦ νοτίου ἀνέμου, ὁ Ὀθωμανι-

(α) Τὴν διαγωγὴν ταύτην τοῦ Βιελλᾶ ἀποδοκιμάσασα ἀκολούθως ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, ἀνεκάλεσεν αὐτόν, ἀποστείλασα ὡς ἀρχηγὸν τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον δυνάμεών της τὸν φιλέλληνα Δεριγνῦν.

κὸς στόλος ἠναγκάσθη, χωρὶς νὰ λάβῃ καιρὸν νὰ βλάψῃ ποσῶς τοὺς Μυκωνίους, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του, καὶ φθάσας μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, μεταβληθέντος τοῦ ἀνέμου, προσωρμίσθη μεταξὺ Τενέδου καὶ Τρῳάδος, περιμένων οὔριον ἄνεμον. Ἀλλ' οἱ Ψαριανοὶ, συλλαβόντες τὴν τολμηρὰν ἰδέαν νὰ πυρπολήσωσι τὸν ἐχθρικὸν τοῦτον στόλον καὶ εἰς αὐτὰ τὸ μέρος ὅπου εἶχεν ἀγκυροβολήσει, ἡτοίμασαν δύο πυρπολικὰ, τὸ μὲν Σακολεύαν ὑπὸ τὸν Γ. Ν. Βρατσάνον, τὸ δὲ βρίκιον ὑπὸ τὸν Κ. Κανάρην, τὴν δὲ 27 Ὀκτωβρίου τὰ ἀπέστειλαν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ δύο μυστίκων ὑπὸ τοὺς Γ. Καλαφάτην καὶ Α. Σαριγιάννην. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος καὶ τὰ μὲν πυρπολικὰ προηγοῦντο, τὰ δὲ μύστικα ἠκολούθουν. Οἱ Ὀθωμανοὶ εἶδον βεβαίως τὰ πλοῖα ταῦτα ἐρχόμενα πρὸς τὸν στόλον, ἀλλὰ μὴ ὑποπτεύοντες ποσῶς, ὅτι αὐτὰ ἠδύναντο νὰ ἦναί ποτε πυρπολικὰ, ἐνόμισαν ἀπ' ἐναντίας ἴσως, ὅτι τὰ δύο προπορευόμενα ἦσαν τουρκικὰ, καὶ ὅτι, διωκόμενα ὑπὸ τῶν μυστίκων, κατέφευγον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ στόλου. Οἱ πυρποληταὶ εἶχον συμφωνήσει μεταξύ των, τὴν μὲν ὑπὸ τὸν Βρατσάνον Σακολεύαν, ὡς βραδυκίνητον, νὰ ῥίψωσιν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀπαντηθησομένου δικρότου, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Κανάρην βρίκιον, κατ' ἄλλου ἐκ τῶν ἐνδοτέρω ἠγκυροβολημένων· ἀλλ' ὁ Κανάρης (α), προσθέσας καὶ ἄλλα πανία εἰς τὸ πυρπολικόν του, ὅταν ἐπλησίασαν τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἔῤῥιψεν αὐτὸ κατὰ τοῦ πρώτου ἀπαντηθέντος δι-

---

(α) Ὁ Κ. Παπαῤῥηγόπουλος ἐν τῇ Ἱστορ. τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους, Μέρ. Ε΄. Κεφ. Α΄, σελ. 149, ἐσφαλμένως λέγει, ὅτι τὸ ἓν τῶν πυρπολικῶν τούτων ἤγετο ὑπὸ Ὑδραίου.

κρότου καὶ κατέκαυσεν αὐτό. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, γενόμενον περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 28 πρὸς τὴν 29 τοῦ Ὀκτωβρίου, ἔθεσεν ὅλον τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον εἰς τοσαύτην ταραχὴν καὶ φόβον, ὥστε ἅπασαι αἱ ἐχθρικαὶ νῆες, κόψασαι τὰ ἀγκύριά των, ἐπροσπάθουν νὰ σωθῶσιν εἰς τὰ πανία διὰ ν' ἀποφύγωσι δῆθεν τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὰς κίνδυνον. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φθάσας καὶ ὁ Βρατσάνος, ἔῤῥιψε τὴν Σακολεύαν του ἐπὶ τῆς πρώρας ἄλλου τινὸς δικρότου, καθ' ἣν στιγμὴν ὕψωνε καὶ τοῦτο τὰ πανία του. Ἀτυχῶς ὅμως, ἐπειδὴ ἡ Σακολεύα, ὡς μικρὸν πλοῖον δὲν εἶχεν οὔτε μεγάλα ἱστία, οὔτε κεραίας διὰ νὰ περιπλεχθῇ εἰς τὸ δίκροτον, τὸ πυρπολικὸν δὲν προσεκολλήθη καλῶς ἐπὶ τοῦ δικρότου, καὶ οὕτω τὸ πῦρ δὲν διεδόθη ἐπιτυχῶς εἰς αὐτό, οἱ δ' ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοί, ἀπωθήσαντες τὸ πυρπολικόν, ἔσβυσαν διὰ τῶν ἀντλιῶν τὸ διαδοθὲν ὀλίγον πῦρ, καὶ οὕτως ἐματαιώθησαν οἱ κόποι τοῦ Βρατσάνου. Ἀμφοτέρωθεν δὲ τῶν πυρπολικῶν αἱ λέμβοι κατέφυγον ἀβλαβεῖς ἐπὶ τῶν συνοδευσάντων αὐτὰ μυστίκων, ἅτινα μετέφερον τοὺς πυρπολητὰς, ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων, πρῶτον μὲν εἰς τὴν νῆσον Σκύρον, ὅπου ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς παρὰ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, μαθόντων τὰ γενόμενα, ἀκολούθως δὲ εἰς Ψαρὰ, ὅπου ἔτυχον ὡσαύτως τῆς αὐτῆς ὑποδοχῆς δι' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς καὶ κανονοβολισμῶν (α).

Ὁ ἐχθρικὸς λοιπὸν στόλος, σπεύδων νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ δι' ἐναντίου ἀνέμου, ἀφοῦ ἀπώλεσεν ἕνεκα χειμῶνος καὶ ἄλλα τινὰ πλοῖα, ναυαγήσαντα ἐπὶ τῶν περὶ τὴν Τένεδον ἐρημονήσων, Μαυριαὶ τανῦν κα-

---

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 213—215.

λουμένων, εἰσῆλθε τέλος ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἔφθασε καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' ὁ Στόλαρχος Ἰμπραχὶμ πασσᾶς, κατηγορηθεὶς ἐπὶ νωθρότητι διὰ τὴν ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ ἀποτυχίαν του, καὶ ἐπὶ ἀνικανότητι διὰ τὴν ἐν Τενέδῳ καὶ Μαυριαῖς ἀπώλειαν τῶν πλοίων, ἀπεκεφαλίσθη ἐκ διαταγῆς τοῦ Σουλτάνου πρὸς ἀνταμειβὴν τῶν ἐκδουλεύσεών του.

Οἱ δὲ ἄλλοι στόλοι τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀφρικῆς, ἐκπλεύσαντες τῆς Σούδας περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, διευθύνοντο εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ἀλλὰ κατὰ τὸν διάπλουν αὐτῶν κατελήφθησαν ὑπὸ τοιαύτης τρικυμίας, ὥστε ἓν Ἀλγερίνειον βρίκιον, πρώτης τάξεως, ἐναυάγησεν ἐπὶ τῆς νήσου Σύρου, καὶ μόνον δεκαεπτὰ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ διασωθέντες ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ᾐχμαλωτίσθησαν παρὰ τῶν ἐν Σύρῳ Ἑλλήνων, τὰ δὲ λοιπὰ, καταναγκασθέντα ὑπὸ τῆς τρικυμίας, διεσκορπίσθησαν. Τότε πληροφορηθέντες οἱ Ψαριανοὶ, ὅτι εἰς τὴν Τρῳάδα ὑπάρχει ἀγκυροβολημένη ἐχθρική τις φεργάτα, τοὺς ἱστοὺς ἔχουσα τεθλασμένους, ἔπεμψαν ἑπτὰ πολεμικὰ πλοῖά των κατ' αὐτῆς, ἵνα τὴν κυριεύσωσιν, ἀλλ' ἀτυχῶς, ὅταν ταῦτα ἔφθασαν ἐκεῖ, ἡ φεργάτα εἶχεν εἰσπλεύσει ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ τὰ πλοῖα ἐπανῆλθον ἄπρακτα (α). Καὶ εἰς Χίον ἀπέστειλαν οἱ Ψαριανοὶ ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὴν συνοδίαν δύο πολεμικῶν πλοίων κατὰ τοῦ ἐκεῖ προσορμισθέντος Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ταῦτα ἐπανῆλθον ἄπρακτα, μὴ εὑρόντα ἐκεῖ τὸν ἐχθρὸν πρὸ ὀλίγων ὡρῶν ἀναχθέντα καὶ διευθυνθέντα πρὸς τὴν Λέσβον. Τὴν 13 Νοεμβρίου ὁ αὐτὸς Αἰγυπτιακὸς στόλος, κατα-

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 217.

ληφθεὶς ὑπὸ σφοδροῦ βορείου ἀνέμου, διέβη μεταξὺ Χίου καὶ Ψαρῶν καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ Αἰγαῖον. Καὶ κατ' ἄλλης δέ τινος ἐχθρικῆς φεργάτας σταθμευούσης εἰς Φώκαιαν, ἀπέστειλαν οἱ Ψαριανοὶ ἓν πυρπολικὸν, τὸ ὁποῖον ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐπέπεσε κατ' αὐτῆς. Ἀτυχῶς ὅμως οἱ Τοῦρκοι ἠδυνήθησαν νὰ κατασβέσωσι τὸ πῦρ, καὶ ἡ μὲν φεργάτα ἐσώθη, οἱ δὲ πυρποληταὶ, καταφυγόντες ἐπὶ τῶν συνοδευσάντων αὐτοὺς μυστίκων, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των (α).

Εἰς τοὺς Ἕλληνας τόσον τοὺς ἀρχαίους ὡς καὶ τοὺς νεωτέρους εἶναι κληρονομικὸν νόσημα, μετὰ τὴν ἀποσόβησιν μεγάλου τινὸς κινδύνου, ν' ἀναφύεται ἀμέσως ἡ διχόνοια μεταξύ των, ἐξαιρέτως δὲ μάλιστα ἐν ἀνωμάλοις περιστάσεσι. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐχθρικῶν στόλων μεγάλη διαφωνία ἠγέρθη μεταξὺ τῶν Προκρίτων Σπετσῶν, ἤτοι τῶν δύο ἀντιζήλων μερίδων, τῶν μὲν Μεξαῗκῶν ἐπανελθόντων ἀμέσως εἰς Σπέτσας, τῶν δὲ Μποτασαῗκῶν διϊσχυριζομένων ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωσι τόσον ταχέως, μήπως τυχὸν ἐπανερχόμενος ἐξ ἀπροόπτου ὁ ἐχθρὸς, προξενήσῃ εἰς τοὺς Σπετσιώτας ὅ,τι κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του δὲν κατώρθωσε· διέμειναν ὅθεν οἱ τελευταῖοι εἰς Ὕδραν καὶ ἐκεῖθεν ἐνήργουν ἀπαραμειώτως πᾶν ὅ,τι τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον τοῖς ὑπηγόρευε, συνεννοούμενοι μετὰ τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας. Ἡ ἀπουσία τοσούτων ἀξιοτίμων καὶ χρησίμων εἰς τὴν πατρίδα των πολιτῶν δὲν ἤργησε νὰ γίνῃ ἐπαισθητὴ εἰς τοὺς ἐν Σπέτσαις ἀπαρτίζοντας τὴν ἀντίθετον μερίδα, ἥτις ἐννοοῦσα πόσης μεγάλης ζημίας

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 217, 218.

πρόξενος ἦτο διὰ τὸν τόπον ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις, ἀνηνέχθη πρὸς τὴν ἐν Ἑρμιόνῃ εἰσέτι ἑδρεύουσαν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιτουμένη τὴν μεσολάβησιν αὐτῆς πρὸς εἰρηνοποίησιν τῶν πραγμάτων. Ἡ Κυβέρνησις περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἁρμονίας μεταξὺ τῶν ναυτικῶν, μετεκαλέσατο τοὺς ἐν Ὕδρᾳ διαμένοντας Προκρίτους Σπετσῶν διὰ τοῦ ἑξῆς πρὸς αὐτοὺς ἐγγράφου·

« Πρὸς τοὺς ἐν Ὕδρᾳ Προκρίτους τῶν Σπετσῶν, Κ.
» Γκίκαν Μπότασην, Ἀναγνώστην Χ. Ἀναργύρου, Πα-
» ναγιώτην Μπότασην, Ἀνδρέαν Χ. Ἀναργύρου, Παῦλον
» Χ. Ἀναργύρου, Ἀναστάσιον Κυριακοῦ, Ἀνδρέαν Σχλιὰν
» καὶ Γεώργιον Πάνου. Εὐγενέστατοι Κύριοι. Οἱ εὐγενέ-
» στατοι Πρόκριτοι Σπετσῶν ἦλθον ἐνταῦθα πρό τινων
» ἡμερῶν μὲ σκοπὸν νὰ ἔλθητε καὶ ἡ εὐγενία σας καὶ νὰ
» σκεφθῆτε περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἐσωτερικὴν εὐταξίαν
» τῆς νήσου σας, ἥτις πάσχει μεγάλην ἀναρχίαν, καθ' ὃν
» καιρὸν μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἡσυχάζῃ διὰ νὰ κινῶνται ὅλοι
» κατὰ τοῦ τυράννου· βλέποντες δ' ὅτι δὲν ἤλθετε, καὶ
» βιασμένοι ὄντες ἤθελον ν' ἀναχωρήσωσι σήμερον· ἀλλ' ἡ
» Διοίκησις, μὴ θέλουσα τὴν διχόνοιαν νὰ ἐπικρατῇ, κα-
» τέπεισε τοὺς διαληφθέντας νὰ μένωσι καὶ σήμερον μὲ
» ὑπόσχεσιν, ὅτι ἕως αὔριον τὸ πρωῒ ἔρχεσθε· ἔδωκε τὴν
» ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν εὐγενίαν των ἡ Διοίκησις, μὲ τὴν
» πληροφορίαν ὅτι, ὅταν μετακαλέσῃ ἐδῶ τὴν εὐγενίαν
» σας, βέβαια θέλετε ἔλθει διὰ νὰ συνομιλήσητε μεταξύ
» σας, καὶ νὰ βάλλετε εἰς τάξιν τὰ πράγματα τῆς Πα-
» τρίδος· ὅθεν καὶ διὰ τῆς παρούσης μετακαλεῖ τὴν εὐγε-
» νίαν σας νὰ ἔλθητε ἕως αὔριον πρωῒ ἐδῶ.

« Κύριοι, μὴ νομίζετε ὅτι εἴσθε ὅ,τι ἦσθουν. Σήμερον οἱ

» Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν
» εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς Ἑλληνικῆς δυνάμεως. Σεῖς ἔχετε εἰς
» χεῖράς σας τὸ ἥμισυ τῆς εὐτυχίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ
» ἀπὸ τὴν ἕνωσίν σας κρέμαται ἡ εὐτυχία τῆς Πατρίδος.
» Ὡς σημαντικώτατοι λοιπὸν ἄνθρωποι πρέπει νὰ φανῆτε
» καὶ ἀνώτεροι μικροτέρων παθῶν. Ἡ Διοίκησις ἐπιθυμεῖ
» νὰ σᾶς ἰδῇ καὶ δι' ἄλλας ἀκόμη ἀναγκαιοτάτας ὑποθέ-
» σεις της.»

Ἐν Ἑρμιόνῃ τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1822.

Ἀθ. Καναχάρης, Ἀναγνώστης Παπαγιαννόπουλος (α).

Πραγματικῶς οἱ ἐν Ὕδρᾳ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, μεταβάντες ἐν Ἑρμιόνῃ καὶ συμφιλιωθέντες μετὰ τῶν τῆς ἀντιθέτου μερίδος συμπολιτῶν των, ἐπανῆλθον μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Σπέτσας, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπανῆλθε καὶ ἡ τάξις καὶ ἁρμονία.

Ἐν τούτοις ὅσον ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη καὶ ἡ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀπώθησις ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου ἀνεπτέρωσαν πάλιν τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων, τοσοῦτον μετ' οὐ πολὺ, νέοι φόβοι ἐπαρουσιάζοντο κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Τὸ Μεσολόγγιον μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σουλίου καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἤπειρον ἀποτυχίας τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, στενῶς πολιορκηθὲν ἀπὸ τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην, τὸν Κιουταγῆν, τὸν Μπόσνα πασσᾶν, τὸν Ἰσμαὴλ πασσᾶν καὶ τὸν Χασσὰν πασσᾶν, παρουσιασθέντας πρὸ τῶν τειχῶν αὐτοῦ τὴν 25 Ὀκτωβρίου μετὰ δώδεκα χιλιάδων Ἀλβανῶν, ἐπολιορκήθη καὶ διὰ θαλάσσης ἀπὸ τὸν Χουρσὶτ πασσᾶν διὰ τῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ μεινάντων Ὀθωμανικῶν πλοίων· κινδυνεύουσι λοιπὸν τό τε

(α) Ἀναργ. τὰ Σπετσ. Τ. Α. σελ. 581.

Βασιλικὸν καὶ τὸ Μεσολόγγιον καὶ οὐδεμία συγκοινωνία ὑπάρχει πλέον μεταξὺ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων· οἱ δ' ἐντὸς αὐτοῦ περὶ τὸν Μαυροκορδάτον, Μάρκον Μπότσαρην, Μακρὺν καὶ λοιποὺς, σταθερὰν ἔχοντες ἀπόφασιν ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος καὶ νὰ ἐνταφιασθῶσιν εἰς τὰ τείχη τοῦ Μεσολογγίου, ὀλίγοι ὄντες, ἐζήτουν κατ' ἐπανάληψιν ἔνοπλον βοήθειαν παρά τε τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, καὶ πλοῖα ἅτινα νὰ διαλύσωσι τὸν ἐκ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν, νὰ εἰσάξωσι τροφὰς εἰς τὸ Μεσολόγγιον, διότι τὸ ἐν αὐτῷ συσσωρευθὲν πλῆθος τῶν Χριστιανῶν ἐκ τῶν πέριξ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἦτο μέγα, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ διασώσωσι τοὐλάχιστον ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ βρέφη. Καὶ τῳόντι μόνη ἡ ἀντιζηλία τῶν πολιορκητῶν Πασσάδων ἔσωσε τὸ Μεσολόγγιον, ὅταν πρὸ τῶν ἀδυνάτων αὐτοῦ τειχῶν ἐπαρουσιάσθησαν τὰ πολυπληθῆ τουρκικὰ στρατεύματα, καὶ ἡ πανουργία τὴν ὁποίαν ὁ Μπότσαρης καὶ ὁ Μαυροκορδάτος μετεχειρίσθησαν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ καλῷ τῆς Πατρίδος. Διότι ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὸ Μεσολόγγιον ἐξ ἐφόδου ἐν ἀρχῇ τῆς πολιορκίας, ὡς μὴ προστατευόμενον, εἰμὴ ὑπὸ ἀνεπαρκοῦς φρουρᾶς τετρακοσίων ἢ πεντακοσίων ἀνδρῶν, ὁ ἀείμνηστος Μάρκος Μπότσαρης διεπαιδαγώγησε τοὺς πασσάδας ἅπαντας (α) διά τινος

(α) Τὴν λεπτομέρειαν τούτων εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν ἄλλαις Ἱστορίαις, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου τοῦ Αὐγούστου Φὰβρ, μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ Σ. Α. Ζορμπᾶ.

γνωρίμου του Τουρκαλβανοῦ Ἄγου Βάσαρη, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ἰδίως, ὅτι ἤθελε παραδώσει τὴν πόλιν ἀναιμωτὶ, ἀλλ' ὅτι ἀπῃτεῖτο πρὸς τοῦτο καιρός τις, ἑωσοῦ δυνηθῇ νὰ διαφθείρῃ καὶ τοὺς λοιποὺς στρατιωτικούς. Λίαν ἐπιτηδείως ὁ Μάρκος Μπότσαρης μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου κοινοποιοῦντες ἰδίως πρὸς ἕκαστον ἀρχηγὸν τῶν Ὀθωμανικῶν θαλασσίων καὶ ἠπειρωτικῶν δυνάμεων τὰ σχέδια τῶν ἄλλων, ἤτοι τὴν ἐπιθυμίαν ἑνὸς ἑκάστου τοῦ ν' ἀποκτήσῃ αὐτὸς τὴν δόξαν, ὅτι τὸ Μεσολόγγιον παρεδόθη εἰς αὐτὸν, ἐξῆψαν τοσαύτην ἀντιζηλίαν μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν συνήνει εἰς τὴν δι' ἐφόδου ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου, διότι ἕκαστος αὐτῶν ἤλπιζεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καλητέραν τοῦ πράγματος ἔκβασιν. Τὸ τέχνασμα τοῦτο ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς Πελοποννησίους ἀρχηγοὺς νὰ στρατολογήσωσι, καὶ χίλιοι διακόσιοι περίπου Πελοποννήσιοι ὑπὸ τοὺς Πέτρον Μαυρομιχάλην, Ἀνδρέαν Ζαίμην καὶ Κανέλλον Δεληγιάννην ἐξεκίνησαν πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου.

Ταὐτοχρόνως καὶ οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, ἅμα περὶ τούτου προσεκλήθησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως (α) ἀπέστειλαν πάραυτα, ἤτοι περὶ τὰς ἀρ-

---

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ὁ Κολοκοτρώνης πρὸς τοὺς Προκρίτους Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν τότε.

« Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπόλλυται, ὄχι ἀπὸ μεγάλας δυνάμεις » τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐδικήν του ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν » ἀχώριστόν του ἀκαταστασίαν· οἱ τοῦρκοι προχωροῦν πανταχόθεν, προχωροῦν εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν » Ἀνατολικὴν, ἐπάτησαν τὰ Σάλωνα καθὼς θέλετε πληροφορηθῆ » ἀπὸ τὰ ἐσώκλειστα, καὶ καθὼς ἐπληροφορήθητε ἴσως καὶ ἀλ-

χὰς Νοεμβρίου, ναυτικὴν δύναμιν ὀκτὼ πλοίων, ἐξ ὧν τὰ μὲν τέσσαρα Σπετσιωτικὰ ὑπὸ τοὺς Νικόλαον Γ. Κούτσην ἐπὶ τοῦ πλοίου ὁ Ἀγαμένων τῆς Μπουμπουλίνας, Γεώργιον Ἰω. Ὀρλὼφ, Θεόδωρον Δ. Λαζάρου καὶ Κοσμᾶν Μπαρμπάτσην ἐπὶ πυρπολικοῦ, τὰ δὲ ἄλλα τέσσαρα Υ-

---

» λαχόθεν, καὶ τώρα ἐμβαίνουν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ
» δὲν ἠξεύρω ἂν ἠμπορῇ μετὰ τὸν χαμὸν τῆς Πελοποννήσου νὰ
» ὑπάρξῃ πλέον Ἑλλάς . . . . Διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν καὶ ταύτην
» τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἀναπτύσσω ὅλας μου τὰς ἰδέας καὶ ἐκεῖνο
» ὁποῦ βλέπω ἀναγκαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος εἶναι
» τὸ νὰ προφθάσουν δέκα ἕως δώδεκα πλοῖα, τὰ ὁποῖα νὰ ἐμψυ-
» χώσουν καὶ τὰ παράλια τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, νὰ εἰσέλθουν καὶ
» εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἴσως ἐμποδίσουν τὴν διάβασιν
» τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ μέγιστον νὰ τοὺς ἐμποδίσουν τὰς τροφὰς,
» καὶ, εἰ δυνατὸν, νὰ καύσουν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ὁποῦ ἐν αὐτῷ
» εὑρίσκονται· αὐτὰ εἶναι ἡ μόνη σωτηρία εἰς αὐτὴν τὴν περί-
» στασιν· θελήσατε ἀδελφοὶ νὰ σώσητε τὴν πατρίδα, ἥτις ἂν
» ἐλευθερωθῇ θέλει σᾶς βλέπει μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ θέλει ἀπο-
» δίδει τὸ πᾶν εἰς σᾶς· Κύριοι ἂν καὶ τώρα συντρέξητε, ἐλπίζω
» εἰς τὸν Θεὸν ὅτι θέλετε ἐπισφραγίσει ὅλας σας τὰς μεγάλας
» θυσίας, καὶ θέλετε τὰς ἀσφαλίσει, καὶ τὸ περιπλέον θέλει συν-
» ναισθάνεσθε μ' εὐχαρίστησιν, ὅτι ἐσώσατε τὴν πατρίδα, ἥτις
» θέλει ὁμολογεῖ τὰς χάριτας, καὶ θέλει χρεωστεῖ τὴν ἀποζη-
» μίωσιν καὶ ἀνταμοιβήν. . . . Ὅθεν, ἀδελφοὶ, διὰ τὸν Θεὸν καὶ
» διὰ τὴν Πατρίδα ! κινήσατε ὅσον τάχος δώδεκα πλοῖα νὰ προ-
» φθάσουν τὸν κίνδυνον, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι τὸ πᾶν ἐγὼ, σᾶς
» ὑπόσχομαι ὁποιον μέρος σᾶς ἀρέσει διὰ τὴν ἀποζημίωσίν σας....

23 Ὀκτωβρίου 1822 ἀπὸ ἅγ. Γεώργιον τῆς Κορίνθου.

Θ. Κολοκοτρώνης ».

δραϊκά (α). Τὰ πλοῖα ταῦτα φθάσαντα εἰς Μεσολόγγιον τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατεδίωξαν διὰ μόνης τῆς παρουσίας των τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα; ἅτινα κατέφυγον ἀμέσως ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Ναυπάκτου, ἤνοιξαν τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, καὶ τέλος διευκόλυναν τὴν 12 Νοεμβρίου τὴν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου εἰς Μεσολόγγιον μετάβασιν τῶν ἑλληνικῶν ἐπικουρικῶν στρατευμάτων συγκειμένων ἐξ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω εἰρημένους ἀρχηγούς.

Ἀλλ' ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντο ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, οἱ πολιορκηταὶ πασσάδες πιστεύσαντες ὅτι οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ πέμψωσι πρεσβείαν εἰς προσκύνησιν αὐτῶν, ἡτοιμάσθησαν πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῆς, ἔχοντες ἑτοίμους καὶ τὰς κατὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν δωρηθησομένας πρὸς τὴν πρεσβείαν ἐσθῆτας (Καφτάνια), ἑτοιμαζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ νὰ εἰσέλθωσιν ἐν μεγάλῃ παρατάξει εἰς τὴν παραδοθησομένην πόλιν τοῦ Μεσολογγίου· ἀλλ' ἀντὶ τούτων ἁπάντων, εἶδον μὲ μεγάλην ἔκπληξιν καὶ ὀργήν των, ἀπεσταλμένον τινὰ ἐκ Μεσολογγίου φέροντα ἐπιστολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγουσαν «Ἔλθετε καὶ λάβετε»· τότε ὁ πόλεμος ἤρχισε νὰ γίγνεται πολὺ πεισματωδέστερος ἢ πρότερον· ἀλλ' ἐπειδὴ

(α) Ὁ Π. Πατρῶν, ἀναφέρει ἀληθῶς ἅπαντα τὰ πλοῖα ὀκτὼ (σελ. 158) ὁ δὲ Ἀντ. Α. Μιαούλης (σελ. 34) ἐσφαλμένως τὰ Ὑδραϊκὰ ἕξ — ὁ δὲ Σ. Τρικούπης (Τ. Β. σελ. 370), τὰ Ὑδραϊκὰ ἑπτά· ἀλλὰ φαίνεται κατὰ παραδρομὴν ὀνομάζει ἅπαντα τὰ πλοῖα ταῦτα Ὑδραϊκά. Εἰς τὸ αὐτὸ λάθος ὑπέπεσε καὶ ὁ Κ. Παπαῤῥηγόπουλος ἐν τῇ ἱστορ. τοῦ Ἑλλην. ἔθνους, Μέρ. Ε', κεφ. Α'. σελ. 147.

ἡ παρουσία ἁπάντων τῶν ἑλληνικῶν πλοίων μετὰ δίμηνον ἢ τρίμηνον διαμονὴν ἐν Μεσολογγίῳ κατέστη περιττὴ ὡς πολυδάπανος, σφοδρὰ λογομαχία ἠγέρθη μεταξὺ Σπετσιωτῶν καὶ Ὑδραίων περὶ τοῦ τίνες νὰ διαμείνωσιν, ἥτις μικροῦ ἐδέησε νὰ λάβῃ σοβαρὸν χαρακτῆρα ἐὰν ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πορφύριος, καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης δὲν καθησύχαζον αὐτούς, πείσαντες αὐτοὺς ν' ἀφήσωσι τὴν ἐκλογὴν τῶν μενούντων πλοίων εἰς αὐτούς τε καὶ τὴν ἐπιτόπιον Ἐφορίαν. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, συμβουλίου γενομένου ὑπὸ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ, ἐνεκρίθη νὰ διαμείνωσι τὰ Σπετσιώτικα πλοῖα, οἱ δὲ Ὑδραῖοι δυσαρεστηθέντες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Πλὴν μετὰ ἑτέρων δύο μηνῶν διαμονὴν εἰς τὸν κόλπον ἐκεῖνον καὶ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, καθ' ἣν ταῦτα προσήνεγκον πλείστας ὅσας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ἐνεκρίθη πάλιν ν' ἀναχωρήσωσι καὶ ἐκ τούτων τὰ δύο. Διέμειναν ὅθεν τ' ἄλλα δύο ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ὀρλὼφ καὶ Κοσμᾶν Μπαρμπάτσην, ἐπὶ ἱκανὸν καιρόν, ἤτοι μέχρι τῆς 20 Μαΐου 1823, ὁπόταν ἀναχωρησάντων καὶ τούτων, διέμεινεν εἰς Μεσολόγγιον μόνος ὁ Γεώργιος Ἰω. Ὀρλὼφ, ἐπὶ μιᾶς γαλιώτας, καὶ διετέλει πάντοτε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μαυροκορδάτου, ὃν ἀφοῦ μετέφερε μετὰ τῶν Πολυζωΐδου, Δ. Χρηστίδου, Γ. Πραΐδου, Πεταλᾶ, Λεβίδου καί τινος γερμανοῦ ἰατροῦ εἰς Κυλλήνην (Γλαρέντσαν) τὴν 16 Ἰουνίου 1823, ἐπέστρεψε καὶ αὐτὸς εἰς Σπέτσας (α).

(α) Καὶ ὁ Γεώργ. Ι. Ὀρλὼφ, ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν ἠξιώθη οὐδενὸς ναυ-

Ἐῤῥέθη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ Ναυπλιεῖς τοῦρκοι συνθηκολογήσαντες πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη, ἤτοι περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου 1822, νὰ παραδοθῶσι, παρεσπόνδησαν ἅμα ἔμαθον τὴν εἰσβολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐφοδιασθέντες τότε ἀπό τινας τροφὰς, ἤρχισαν πάλιν νὰ ἦναι ὅ,τι ἦσαν καὶ πρότερον, ὠμοὶ δηλαδὴ, διότι ἤρχισαν νὰ κακομεταχειρίζωνται τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ ὁμήρους ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ἤθελον ἀναμφιβόλως καὶ φονεύσει, ἐὰν δὲν εἶχον καὶ αὐτοὶ δώσει τοιούτους εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ Ναυπλιεῖς ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται καὶ πάλιν τὰ δεινὰ τοῦ λιμοῦ· εἰς μάτην περιμένουσι τροφὰς καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὰ ἐν Κορίνθῳ εὑρισκόμενα τουρκικὰ στρατεύματα, διότι εἰ καί τις συμμορία τῶν ἐν Κορίνθῳ ὀθωμανῶν μετά τινων Ναυπλιέων, κατώρθωσε νὰ διαλάθῃ τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκητῶν ἑλλήνων, ἐξαπατήσασα αὐτοὺς ἐν καιρῷ νυκτὸς διὰ τῆς καθαρῶς ὑπ' αὐτῶν λαλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἔφθασεν ἀνενοχλήτως εἰς Ναύπλιον κομίσασα καὶ μικρὸν μέρος τροφῶν, αὗται ὅμως ἦσαν ὀλίγαι καὶ ἀνεπαρκεῖς διὰ πολὺν χρόνον καὶ διὰ πολλὰ ἄτομα. Ὅθεν οἱ τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ ἐπαναλαμβάνωσι πρὸς τοὺς ἕλληνας περὶ συνθήκης καὶ παραδόσεως τοῦ φρουρίου· ἀλλ' ἐνθυμούμενοι ὅσα ἐπροξένησαν μετὰ τὴν πρώτην συνθήκην εἰς τοὺς ἕλληνας κακὰ, ἐκυριεύοντο ὑπὸ τρόμου, φοβούμενοι τὴν δικαίαν τῶν ἑλλήνων ἐκδίκησιν, καὶ ἐπροτίμων νὰ γενῶσι

τικοῦ βαθμοῦ, ἐνῷ οἱ ὡς παῖδες καὶ ὑπηρέται χρηματίσαντες κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, φέρουσι βαθμοὺς ναυτικοὺς ἐκ τῶν ἀνωτέρων.

θύματα μᾶλλον τῆς πείνης, ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Καί τοι δ' ὄντες εἰς τοιαύτην οἰκτρὰν ὡς ἐκ τοῦ λιμοῦ κατάστασιν οἱ Ναυπλιεῖς, ἀντεῖχον ὅμως γενναίως εἰς τὰς συνεχεῖς προσβολὰς τῶν πολιορκητῶν, καὶ ἀπαύστως ἐπυροβόλουν κατά τε τῶν πλοίων, κατὰ τῶν διὰ ξηρᾶς ἑλλήνων, καὶ κατὰ τοῦ ἐπιθαλασσίου φρουρίου, ἤτοι τοῦ ἐπὶ τοῦ νησιδίου, τὸ ὁποῖον κατέλαβον οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς διαπραγματεύσεως τῶν πρώτων συνθηκῶν· ἀλλ' ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις εἰς ἣν πλέον περιῆλθον, τοὺς ἐστενοχώρησεν εἰς τοσοῦτον, ὥστε ὑπερισχυσάσης ἐπὶ τέλους τῆς φωνῆς τῶν θελόντων παραδοθῆναι, ἀπεφασίσθη μεταξύ των νὰ γίνῃ πάλιν πρότασις περὶ παραδόσεως τοῦ φρουρίου διὰ συνθήκης. Ἐπηυξύνθη δὲ μάλιστα ἡ ἀπελπισία αὐτῶν ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος. Ἀγγλικὴ γολέττα ὡπλισμένη μὲ πυροβόλα ὡς πολεμικὴ, καὶ ἔχουσα πλήρωμα ἱκανὸν διέβη τὴν 5 Νοεμβρίου μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Λακωνικῆς, καὶ βοηθουμένη ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου Μεσημβρινοανατολικοῦ, ἔτρεχε πλησίστιος εἰς Ναύπλιον, κομίζουσα τοῖς ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοῖς ἀφθονίαν ποικίλων τροφῶν. Ἅμα παρετηρήθη τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῶν Σπετσῶν (α) οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἐκτιμήσαντες ἐπαξίως τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος καὶ τὰς συνεπείας, προσεκάλε-

(α) Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος Ἰωάννης τις Βιγλάρης καλούμενος ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας του, ἔχων ὅρασιν καλλίστην, πόδας ταχεῖς καὶ ἀξιόλογον τηλεσκόπιον, ἐνήργει τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τοῦ Σκοπέως, σημαίνων ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου λόφου τῆς νήσου τὰς διαφόρους κινήσεις καὶ τὸ εἶδος τῶν παραπλεόντων πλοίων διά τινων συνθηματικῶν σημείων ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὀρθίου ξύλου.

σαν ἀμέσως τὸν Νικόλαον Δ. Γιάννουζαν (α), κοινῶς δὲ Κατραμάδον, ἔχοντα τὴν βριχογολέτταν του ἡ Περσεφόνη ἑτοίμην πρὸς ἀπόπλουν πρὸ τῆς πόλεως τῶν Σπετσῶν, καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸν τὴν καταδίωξιν τῆς ἀγγλικῆς γολέττας (β)· ἐν τῷ ἅμα λοιπὸν ἑκατὸν δεκαεπτὰ ἐθελονταὶ Σπετσιῶται, ἁρπάσαντες μόνα τὰ ὅπλα των, ἐπέβησαν ἐπὶ τῆς Περσεφόνης, καὶ ἀφέντες εἰς τὴν θάλασσαν, χάριν ταχύτητος, τὰς ἀγκύρας αὐτῆς, ἐτέθησαν εἰς καταδίωξιν τοῦ ἀγγλικοῦ πλοίου μετὰ μεσημβρίαν, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταφθάσωσιν, εἰμὴ ὑπὸ τὰ τείχη αὐτὰ τῶν φρουρίων τοῦ Ναυπλίου καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον. Οἱ περὶ τὸν Γιάννουζαν ἢ Κατραμάδον ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς ἀγγλικῆς γολέττας ὑπὸ τὸ ἀδιάκοπον πῦρ τῶν πυροβόλων τοῦ Ναυπλίου, ἐκυρίευσαν αὐτὴν ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως, καὶ ἀπήγαγον αὐτὴν, κατ' ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα εἰς τοὺς Μύλους Ναυπλίου, ὅπου ἦσαν καὶ τὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ πλοῖα, τὴν δ' ἐπιοῦσαν εἰς τὸν λιμένα Σπετσῶν, σῶον ἐ-

---

(α) Οὗτος ἦν ὁ περίφημος Νικόλ. Κατραμάδος, ὁ καταπλεύσας μὲ τὸ καταδρομικόν του πλοῖον ὅλα τὰ παράλια τῆς Συρίας καὶ Ἀφρικῆς μέχρι τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαρόκου. Κατακτήσας ἔρημόν τινα νῆσον Ζέμπραν καλουμένην, καὶ κειμένην πλησίον τῆς ξηρᾶς τῆς Ἀφρικῆς πρὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῆς Τύνιδος, εἶχεν ἀποκλείσει ὅλην τὴν ἀκτοπλοΐαν τῆς Ἀφρικῆς, ἁρπάζων τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ ἀπὸ τῶν λιμένων· καὶ ταῦτα ἐν συνόψει· ὁ δὲ βίος αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τύχη, εἶναι ἄξιος νὰ παραβληθῇ μὲ τὸν τοῦ Jean Barth τῆς Γαλλίας.

(β) Ἀκολούθως ἔφθασε καὶ ἐξ Ὕδρας ταχύπλουν πλοιάριον νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς Σπετσιώτας περὶ τῆς διαβάσεως τῆς αὐτῆς γολέττας.

χουσαν τὸ φορτίον της, ἐκ σίτου, ὀρυζίου, βουτύρου καὶ καπνοῦ, καὶ κατόπιν ὡδηγήθη τὸ αὐτὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἑρμιόνην, ὅπου ἦν ἡ ἕδρα τῆς Κυβερνήσεως· ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις καί τοι δυναμένη νὰ κηρύξῃ νόμιμον λείαν τὸ φορτίον, δυνάμει προσφάτου τινὸς διακηρύξεως τοῦ Ἀμιλτῶνος (α), διακηρύξαντος ὅτι δὲν ἐνείχετο πλέον ὑπὲρ οὐ-

---

(α) Περικοπὴ ἐγκυκλίου διακηρύξεως πρὸς τοὺς ἀγγλικοὺς προξένους τοῦ Λεβάντε παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ἄγγλου Ναυάρχου Ἄμιλτον.

Ἐκ τῆς νήσου Μήλου τὴν 9 Νοεμβρίου 1822. ε. ε.

« Τὰ πολεμικὰ ἀγγλικὰ πλοῖα ἦλθαν εἰς τὴν Ἄσπρην θάλασ-
» σαν, διὰ νὰ προστατεύσουν καὶ ἐμψυχώσουν τὸ ἀγγλικὸν ἐμπό-
» ριον ἀλλὰ μὲ ῥητὴν διαταγὴν ν' ἀποφύγουν κάθε μεσολάβησιν
» εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις κατ' αὐτὰ τὰ μέρη· ὁ σκοπός μου εἶ-
» ναι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ λυτρώσω τὴν ἰδιοκτησίαν ὅπου
» ἐκρατήθη. Ὅσον ἐξαιρέτως δύναμαι σᾶς εἰδοποιῶ, ἀπὸ τοῦ
» νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλει ἐνέχομαι πλέον εἰς κανένα καράβι
» ὁποῦ θέλει ἐπιχειρισθῇ νὰ μετακομίσῃ τροφὰς ἢ πολεμικὰ ἐφό-
» δια εἰς τοὺς λιμένας ἤδη πολιορκουμένους κατὰ γῆν καὶ θά-
» λασσαν, ἕνεκεν τούτου θεωρῶ ὡς χρέος μου νὰ παύσῃ αὕτη ἡ
» μεσολάβησις εὐθὺς ὁποῦ ἐκδώσω τὴν παροῦσαν εἴδησιν, διότι
» ἡ τοιαύτη μεσολάβησις ἀναιρεῖ τὴν ὑπάρχουσαν οὐδετερότητα.
» Συγχωρητέον νὰ προσθέσω, ὅτι δὲν σκοπεύω νὰ διαταράξω τὰς
» ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἄγγλων, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἰδεάσω μό-
» νον σαφῶς περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον πιθανῶς πρέπει εἰς
» τὸ ἑξῆς ν' ἀκολουθοῦν τὰ πλοῖα τῆς Α. Μ. ἐνῷ πᾶσα ἐνέργεια
» αὐτῶν θέλει βαλθῇ εἰς πρᾶξιν διὰ νὰ προστατεύηται τὸ ἐμπό-
» ριον τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ὡσαύτως καὶ ἡ ἰδιοκτησία, καὶ
» οἱ ἐπιβάται τοῦρκοι, ὁσάκις δὲν εἶναι στρατιῶται, ὅταν εὑρε-
» θῶσιν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν καὶ διευθυνόμενοι εἰς λιμένας

δενὸς πλοίου τῆς σημαίας του ἐπιχειριζομένου νὰ μετακομίσῃ τροφὰς ἢ πολεμικὰ ἐφόδια εἰς τοὺς ἤδη πολιορκουμένους λιμένας κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, ἠλευθέρωσεν ὅμως τό τε πλοῖον καὶ τὸ φορτίον ἀμέσως συνεπείᾳ μέτρου τινὸς τοιούτου, ὅπερ εἶχε λάβει, καὶ περὶ οὗ ἔγραφεν εἰς τοὺς Σπετσιώτας τὴν 11 Νοεμβρίου ἐξ Ἑρμιόνης τὰ ἑξῆς· « Ἡ Βρετανικὴ δύναμις καθορῶσα τὴν εὐλογιστίαν » τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν φρουρίων, ἀποδέχεται αὐτὸν καθὼς ἀναφαίνεται ἐκ τῶν περικλειομένων περικοπῶν τῆς » ἐγκυκλίου διαδηλώσεως τοῦ Κ. Ἀμιλτὼν, διοικητοῦ τῶν » Βρετανικῶν θαλασσινῶν δυνάμεων κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν » Ἀρχιπέλαγος. Ἐκ ταύτης πληροφορεῖσθε, ὅτι δὲν θέλει » ὑπερασπισθῆ τὴν Βρετανικὴν σημαίαν, ὁσάκις ὑπ' αὐτὴν » τροφὰς καὶ πολεμικὰ ἐφόδια εἰσβάλλονται, ἢ ἰδιοκτησίαι » Ὀθωμανικαὶ καὶ Ὀθωμανοὶ μεταφέρονται εἰς τὰ κατὰ » γῆν καὶ θάλασσαν πολιορκούμενα μέρη. Κατ' αὐτὰ ταῦ» τα ἡ πατρὶς συλλαμβάνει ἤδη χρηστὰς ἐλπίδας προσε» χοῦς ἀνακτήσεως τῶν φρουρίων, ἂν καὶ αἱ λοιπαὶ δυνά» μεις νὰ μὴν ἐφάνησαν ἐπίσης εἰς τοῦτο συγκαταβαίνου» σαι· διότι τὸ μεγαλήτερον ἐμπόριον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ » τὴν Τουρκίαν εἶναι εἰς χεῖρας ἀγγλικὰς, καὶ ἡ Ἀνατο» λικὴ συντροφία (companie orientale) μόνη σχεδὸν ἔχει » τὰ μέσα ν' ἀναλάβῃ τοιαύτας κερδαλέας μὲν, ἀλλ' ἐπι-

---

» ὀθωμανικοὺς, ἢ ἄλλους διαφορετικοὺς ἀπὸ ἐκείνους ὅσοι ἄνω » ἐξηγήθησαν. Ἐὰν ὅμως διευθύνωνται εἰς τοιούτους λιμένας, ὁ » κίνδυνος εἶναι ὁλοτελῶς εἰς βάρος τῶν πραγματευτῶν καὶ » πλοιάρχων, τοὐλάχιστον ἑωσότου λάβω διαφορετικὰς διατα» γὰς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους μου ».

» σφαλεῖς ἐπιχειρήσεις, καὶ τέλος, διότι ἰσχυροτέραν οὖ-
» σαν τὴν Ἀγγλικὴν κατὰ θάλασσαν, πιθανὸν καὶ αἱ ἄλ-
» λαι δυνάμεις νὰ μιμηθῶσιν ἀκολούθως· ἀλλ' ἂν καὶ κα-
» τὰ τὴν εἰρημένην διακήρυξιν τοῦ Ἄγγλου, ὅλαι αἱ ἀγ-
» γλικαὶ πραγματεῖαι εἰσερχόμεναι εἰς τὰ πολιορκούμενα
» φρούρια, γίνωνται ἔννομος λεία, ἡ Διοίκησις ὅμως μὴ
» θέλουσα ν' ἀναφανῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος λαίμαργον, κα-
» θὼς διακηρύττεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ μαχό-
» μενον περὶ ἀνεξαρτησίας μόνον, καὶ προνοουμένη ὅτι,
» ἐπειδὴ ἡ αὐλὴ τῆς Βρεταννίας δὲν διεκήρυξε τὸν ἀνα-
» γνωρισμὸν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἀλλ' ὁ Κ. Ἄμιλτων, καὶ
» ἂν ζημιούμενοι Ἄγγλοι ἔμποροι παραπονεθῶσιν, εἶναι
» πιθανὸν ἴσως ν' ἀνατραπῇ ἡ σωτήριος πρὸς ἡμᾶς συγ-
» κατάνευσις τῶν Ἄγγλων, ἔκρινεν εὔλογον νὰ περιορίσῃ
» τὴν λείαν εἰς ὅσα πλοῖα ὑπ' Ἀγγλικὴν σημαίαν ἀναν-
» τιῤῥήτως ἀναφανῶσιν ἐχθρικαὶ ἰδιοκτησίαι, καὶ τοὺς ἐν
» αὐταῖς εὑρεθέντας Ὀθωμανούς· καὶ τοῦτο πάλιν ὄχι μα-
» κρὰν τῶν πολιορκουμένων φρουρίων, ὄχι δηλαδὴ εἰς
» τὴν πλατεῖαν θάλασσαν, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντων τῶν ἀγγλι-
» κῶν πλοίων· τὰ δὲ πλοῖα καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς πραγματεῖαι,
» μὴ οὖσαι ἐχθρικαὶ ἰδιοκτησίαι, μακρὰν μὲν ν' ἀποδιώκων-
» ται, χωρὶς ὅμως νὰ λεηλατῶνται. Ὅθεν καὶ σπεύδει ἡ
» Διοίκησις νὰ σᾶς γνωστοποιήσῃ αὐτὴν τὴν ἀμετάθετόν
» της ἀπόφασιν, διὰ νὰ φανερώσητε πρὸς οὓς δεῖ, προσέ-
» χοντες εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆτε ἄνευ ἐξαιρέσεώς τινος, προλέ-
» γουσα, ὅτι ἄν τις ἀπ' ἐναντίας προσφερόμενος καταχρα-
» τήσῃ πραγματείαν ἀγγλικὴν, ἢ πλοῖον ἀγγλικὸν, διότι
» ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ εἰς πολιορκούμενον φρούριον, εἶ-
» ναι αὐτὸς ὑπεύθυνος καὶ παραδίδεται εἰς τοῦ ζημιωθέν-
» τος ἄγγλου τὴν διάκρισιν, διότι οὕτως ὑπεσχέθη ἡ δι-

» οἴκησις πρὸς τὸν Κ. Ἀμιλτῶνα διὰ τὰ συμφέροντα καὶ » τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους . . . . . » (α).

Ἡ περὶ παραδόσεως λοιπὸν ἀπόφασις τῶν Ναυπλιέων Ὀθωμανῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων οἰκογενείας, ἦτο γενική· ἀλλ' οἱ ἐν τοῖς πράγμασι, φοβούμενοι, ὡς εἴρηται, τὰς συνεπείας τῆς ἐκδικήσεως, ἐμπόδιζον τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, καὶ ἐπὶ τέλους ἀποσυρθέντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἤτοι τὸ Παλαμήδιον, εἶχον σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαρτερήσωσι περιμένοντες ἀπὸ τὸν Σουλτάνον ἐντὸς ὀλίγου καὶ βοήθειαν μεγάλην καὶ τροφὰς ἀφθόνους· ἡ πολιορκία λοιπὸν ἐγίνετο στενῶς, ὁ δὲ χιλίαρχος τότε Στάϊκος Σταϊκόπουλος (β) πληροφορηθεὶς μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν παρὰ δύο Ἀλβανῶν αὐτομολησάντων νυκτὸς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως εἰς τὸ ἐν Ἀρείᾳ στρατόπεδόν του, ὅτι κακῶς ἐφρουροῦντο τά τε τείχη καὶ οἱ προμαχῶνες τῆς ἀκροπόλεως, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἕως τριακοσίους στρατιώτας τὴν 29 Νοεμβρίου 1822, πλησιάζει ἐν καιρῷ βαθείας νυκτὸς καὶ σκο-

---

(α) Αναργ. τὰ Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 598.

(β) Πρὸς αἰώνιον μνήμην καὶ τιμὴν τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου, μεταφέρομεν ὧδε ὅ,τι ἔλεγεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας διακήρυξίν της τῆς 1 Δεκεμβρίου 1822 ἐξ Ἑρμιόνης· « Ἡ ἀνδρεία καὶ φρόνησις τοῦ γενναιοτάτου μας χιλιάρχου » Στάϊκου Σταϊκοπούλου, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν Θεία χάρις, τὸν ἀπέ» δειξε πορθητήν· ἐκυρίευσε τὸ Παλαμήδι Ναυπλίου μὲ ἔφοδον· » εἰς τὰς 6 ὥρας τῆς νυκτὸς ξημερόνοντας πέμπτη καὶ ἑορτὴ τοῦ » Πρωτοκλήτου Ἀνδρέου εὑρέθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ Παλαμήδι » κυριεύσαντες αὐτὸ καὶ στήσαντες τὰς τροπαιοφόρους σημαίας » τοῦ Σταυροῦ . . . . »

τεινῆς εἰς τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως θέτει τὰς ἐπὶ τούτῳ ἡτοιμασμένας κλίμακας ἐπ' αὐτῶν, καὶ πρῶτος εἰσπηδᾷ ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατευόμενος Δημήτριος Μοσχονησιώτης, συνοδευθεὶς καὶ παρά τινος μοναχοῦ ἐκ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, Παφνουτίου ὀνομαζομένου· τὸ κίνημα τοῦτο συνώδευον καὶ ὁ Ἀθανάσιος Σταϊκόπουλος καὶ ὁ φιλέλλην Γκουβερνάτης μετὰ τριάκοντα τακτικῶν στρατιωτῶν Ὁ Μοσχονήσιος ἀναβὰς τὸ τεῖχος καὶ βλέπων τὴν ἐρημίαν φρουρῶν εἰς τοὺς προμαχῶνας, προσκαλεῖ τὸν Στάϊκον καὶ τοὺς λοιποὺς, ἐξ ὧν ἀναβάντες καὶ ἄλλοι, ἤνοιξαν τὴν πρὸς τὴν ξηρὰν πύλην τῆς ἀκροπόλεως, καὶ εἰσελθόντες ἡσύχως ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὸν πρῶτον προμαχῶνα, ἀκολούθως καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, αἰχμαλωτίζοντες ἢ φονεύοντες τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐναντιουμένους τούρκους· οὕτω δὲ ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν, φυγόντων ὑπὸ φόβου εἰς Ναύπλιον διὰ τῆς εἰς αὐτὸ ἀγούσης θύρας τῶν λοιπῶν Ὀθωμανῶν τῆς ἀκροπόλεως, οἱ Ἕλληνες ἔγιναν κύριοι αὐτῆς τὴν 30 Νοεμβρίου 1822, ἄνευ χύσεως αἵματος.

Ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου ἀλλὰ σημαντικωτάτου τούτου κατορθώματος τῶν Ἑλλήνων, ἀπελπισθέντες πλέον ὁλοτελῶς οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ναυπλίου, παρέδωκαν ἑαυτούς τε καὶ τὸ φρούριον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἑλλήνων τῇ 3 Δεκεμβρίου ἐπὶ τῇ συνθήκῃ Α'. τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς καὶ τιμῆς, Β'. τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν δι' ἐξόδων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Θεσσαλονίκην, Γ'. τῆς χορηγήσεως εἰς αὐτοὺς ἑνὸς μόνου ἐνδύματος καὶ τῶν διὰ τὸν διάπλουν των ἀπολύτως ἀναγκαίων πραγμάτων, Δ'. τῆς χορηγήσεως μιᾶς ὀκᾶς ἄρτου καθεκάστην εἰς πᾶσαν ψυχὴν, ἐνόσῳ διατρίψωσιν εἰς Ναύπλιον· Ε'. τῆς ἀμέσου παραδόσεως ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Ἀκρο-ναυπλίας ἤτοι

τοῦ Ἴτσ-καλὲ μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῷ ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων, τῆς εἰσόδου ἑλληνικῆς φρουρᾶς ἐκ πεντήκοντα ὁπλοφόρων, μενόντων καὶ δέκα ὀθωμανῶν φρουρῶν, ϛ'. τῆς καταγραφῆς ὅλων τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων, Ζ'. τῆς καταγραφῆς τῆς κινητῆς περιουσίας ἑκάστου Ὀθωμανοῦ, Η'. τῆς ἐν Παλαμηδίῳ μεταφορᾶς καὶ φρουρήσεως τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ὀθωμανῶν ὁμήρων, ἅμα μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἀκροναυπλίας, Θ'. τῆς ἐξετάσεως παντὸς ὀθωμανοῦ καὶ ὀθωμανίδος ἐξερχομένων τοῦ φρουρίου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μὴ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν οὐδὲν πολύτιμον πρᾶγμα, καὶ Ι'. τῆς χορηγήσεως ἑπτὰ ὁμήρων ἑλλήνων πρὸς τοὺς ὀθωμανούς, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν συνθηκῶν (α).

Ἅμα γνωσθείσης τῆς ἁλώσεως τῆς ἀκροπόλεως Ναυπλίου ἐξ ἧς ἐξηρτᾶτο καὶ ἡ τύχη τῆς πόλεως καὶ τῶν λοιπῶν φρουρίων αὐτῆς, συνέῤῥευσαν πανταχόθεν πλῆθος ὁπλαρχηγῶν καὶ στρατευμάτων, ὅπως μετάσχωσι τῶν λαφύρων τοῦ Ναυπλίου· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ στρατιωτικοὶ τοῦρκοι, ἐξ ὅλων τῶν παρευρισκομένων ὁπλαρχηγῶν καὶ πολιτικῶν, εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην εἶχον περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην καὶ εἰς τοὺς προκρίτους τῶν ναυτικῶν νήσων, τῶν ὁποίων τὴν παρουσίαν ἐζήτησαν ὡς ἐγγύησιν τῆς ἀσφαλείας των, καὶ οἵτινες πραγματικῶς ἔσπευσαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ναύπλιον ἅπαντες σχεδόν, ὅπως ἐπιταχύνωσι τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου (β). Ἀπέστειλε δὲ καὶ ἡ

(α) Ἴδε συνθήκην εἰς τὰ Σπετσιωτ. Ἀναργ. Τ. Α' σελ. 307—311.

(β) Μετὰ τῶν ἐλθόντων εἰς Ναύπλιον Προκρίτων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, συμπαρῆν καὶ ὁ ἐκ Ψαρῶν Νικόλαος Ἀποστόλη.

Κυβέρνησις ἐξ Ἑρμιόνης τρία ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἤτοι τοὺς Ἰωάννην Ν. Λαζάρου Σπετσιώτην, Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον Πελοποννήσιον καὶ Ἀναγνώστην Μοναρχίδην Ψαριανόν, πληρεξουσίους νὰ συμπράττωσι μετὰ τῶν προκρίτων τῶν νήσων εἰς πᾶν ἀφορῶν τὸ Ναύπλιον καὶ ἐν γένει τὴν εὐταξίαν καὶ τοὺς νόμους (α).

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Ναυπλίῳ εἴσοδον τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων μεθ' ὧν καὶ ἡ Μπουμπουλίνα, οἱ Ναυπλιεῖς τοῦρκοι (ἐκτὸς τετρακοσίων, τοὺς ὁποίους παρέλαβεν ὁ Ἀμιλτὼν ἐντὸς τῆς φρεγάτας του) ἅπαντες οἱ λοιποὶ ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ ἑλληνικῶν πλοίων (β) ὅσοι μὲν εἶχον φίλους Σπετσιώτας ἐπὶ Σπετσιωτικῶν, ὅσοι δὲ Ὑδραίους ἐπὶ Ὑδραϊκῶν, ἀφοῦ διῆλθον ἀπὸ τὰς Σπέτσας οἱ ἐπὶ τῶν Σπε-

---

(α) Ἀριθ. 2347. Πρὸς τοὺς εὐγενεστ. Προκρίτους καὶ ἐντίμους Καπετανκαίους τῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν.

« Ἡ Διοίκησις ἔκρινεν εὔλογον ν' ἀποστείλῃ αὐτόσε τρία τῶν » ἰδίων της μελῶν, τοὺς Κ. Ἰωάν. Ν. Λαζάρου, Ἰω. Παπαδια» μαντόπουλον καὶ Ἀναγν. Μοναρχίδην, πληρεξουσίους εἰς τ' ἀ» φορῶντα τὸ Ναύπλιον καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν » πατρίδα μας Ἑλλάδα· ὁ Κ. Ἀναγν. Μοναρχίδης ἔχει καὶ ἰδιαι» τέραν πληρεξουσιότητα ἀπὸ μέρος τῆς πατρίδος του Ψαρῶν » δι' ὅσα τῶν θαλασσίων δικαίων· αὐτοὺς λοιπόν, ὡς τοιούτους » ἀναγνωρίζοντες, θέλετε συμπράττει εἰς τὰ κοινοφελῆ ὡς ἀλη» θεῖς πατριῶται ζηλωταὶ τῆς διαφεντεύσεως τῶν νόμων, ἐπι» θυμηταὶ τῆς εὐταξίας καὶ τῶν καλῶν ».

Ἐν Ἑρμιόνῃ τῇ 10 Δεκεμβρίου 1822. (ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν).

(β) Τὰ μετακομίσαντα εἰς Μικρὰν Ἀσίαν Ναυπλιεῖς τούρκους Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἦσαν τέσσαρα· τὸ τοῦ Γκίκα Τσοῦπα, Νικολ. Δ. Ὀρλώφ, Μανουὴλ Δ. Ὀρλώφ, καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Δημ. Λεωνίδαν.

τσιωτικῶν καὶ ἔλαβον μικράν τινα περιπαίησιν ἀπὸ τοὺς φίλους των, χάριν φιλανθρωπίας, ἀνάλογον μὲ τὴν δεινὴν θέσιν των, μετεκομίσθησαν ἀκολούθως εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνενόχλητοι (α). Ἡ δὲ φρούρησις τῶν τοῦ Ναυπλίου προμαχώνων ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς ναυτικοὺς καὶ διὰ τὸ ἀσφαλέστερον καὶ διὰ τὴν περὶ τὸ βαρὺ πυροβόλον ἀναγνωρισμένην ἐμπειρίαν των· ἐδιωρίσθησαν δὲ διευθυνταὶ τῶν πυροβολοστασίων πλοίαρχοι ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των καὶ ἀνάλογον ἀριθμὸν ναυτῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης Χρ. Κούτση ἐκ Σπετσῶν ἐδιωρίσθη εἰς τὸν πρὸ τῆς πύλης τῆς ξηρᾶς προμαχῶνα, ὁ Γιακουμάκης Τουμπάζης Ὑδραῖος μετὰ τοῦ ἐκ Σπετσῶν Γ. Χ. Ἀνδρέου εἰς τὸν τῆς θαλάσσης, ὁ Δημήτριος Α. Σχλιᾶς ἐκ Σπετσῶν, καὶ ὁ Ἀντώνιος Δ. Κριεζῆς ἢ Οὐγιουμπούγης ἐξ Ὕδρας εἰς τὸν τῶν πέντε ἀδελφῶν, ὁ Ἀναστάσιος Κουτρουμπῆς Σπετσιώτης εἰς τὴν ἀκροναυπλίαν (Ἴτσ-καλὲν), ὁ δὲ Νικηταρᾶς πολιτάρχης τῆς πόλεως, ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατιώτας· ἀλλ' ὅτε πλέον ἐκενώθη τὸ φρούριον ὁλοκλήρως καὶ ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἀπὸ τοὺς συῤῥεύσαντας χάριν λαφυραγωγίας Ἕλληνας, ἤτοι μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ὁλοκλήρου μηνὸς ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ φρου-

---

(α) Ἐσφαλμένως καὶ ἐνταῦθα ὁ Σ. Τρικούπης (Τ. Β΄. κεφ. ΛΗ΄. σελ. 346) παρενείρει τὸν Μιαούλην ἀρχηγὸν τῶν πλοίων τῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετακομισάντων τοὺς Ναυπλιεῖς Τούρκους, διότι οὔτε αὐτοπροσώπως ὁ Μιαούλης ὡδήγησε τὸ πλοῖόν του εἰς τὸν διάπλουν τοῦτον, οὔτε συγχρόνως μὲ τὰ Σπετσιωτικὰ ἔπλευσαν καὶ τὰ Ὑδραϊκά. — Εἰς τὸ αὐτὸ λάθος ὑπέπεσε καὶ ὁ Ν. Σπηλιάδ. Τ. Α΄. σελ. 478).

ρίου, μὴ ὄντων πλέον ἀναγκαίων τῶν ναυτικῶν, ἀλλ' οὔτε μέσων ὑπαρχόντων πρὸς πληρωμὴν τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν, οὗτοι μὲν ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, ἡ δὲ φρουραρχία ἐδόθη εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Κολοκοτρώνου Πάνον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β'. ΕΤΟΥΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Γ'. ΕΤΟΥΣ.

Ἀποστολὴ ἀνδρῶν εἰς τὴν ἐν Βερώνῃ σύνοδον τῶν Βασιλέων καὶ πρὸς τὸν Πάππαν — Πληρεξούσιοι Ὕδρας καὶ Ψαρῶν εἰς Σπέτσας καὶ σύνδεσμος τῶν τριῶν νήσων — Ἡ ἐν Ἄστρει Ἐθν. Συνέλευσις — Ἀναγνώρισις τῶν ναυτικῶν χρηματικῶν θυσιῶν — Κατάργησις Πελοπον. Γερουσίας καὶ Ἀρείου Πάγου, καὶ σύστασις κεντρικῆς Κυβερνήσεως — Διαμαρτύρησις Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἰω. Ὀρλάνδου, ὡς Προέδρου τῆς Βουλῆς — Ὁ Α. Μαυροκορδάτος Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὁ δὲ Ἰω. Ὀρλάνδος, ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ — Διενέξεις τῶν Στρατιωτικῶν μὲ τοὺς Πολιτικούς — Νέαι Ὀθωμανικαὶ κατὰ θάλασσαν ἐκστρατεῖαι ἐπαπειλοῦσι τὴν Ἑλλάδα — Ἐπιστολὴ Κρητῶν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας — Ἐπιβολὴ ἐράνων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ Ἁρμοσταὶ πρὸς εἴσπραξιν — Ἀποστολὴ ἐπιτροπῆς εἰς Λονδῖνον πρὸς συνομολόγησιν ἐθν. δανείου — Ἔξοδος ἀφρικανικῆς ναυτικῆς μοίρας ἐξ Ἑλλησπόντου — Ὁμοία σύμπαντος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου — Ἐπισίτισις τῆς Εὐβοίας παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ διάλυσις πολιορκίας — Ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰς Σοῦδαν — Ὁ ἴδιος εἰς Π. Πάτρας — Ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης Ἁρμοστὴς εἰς Κρήτην — Ὁ Καρατάσσος συνθηκολογεῖ ἄτιμον εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους — Οἱ Ψαριανοὶ κυριεύουν τὸ Τσανταρλῆ — Τὰ Μοσχονήσια — Διαπραγμάτευσις μετὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ διοικ. Μιτυλήνης — Ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα — Νυκτερινὴ ἔφοδος κατ' αὐτοῦ καὶ ἔνδοξος θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη — Ἐπάνοδος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκ Πατρῶν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον — Ἐπιβολὴ δασμοῦ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ στόλου—

'Αντενέργειαι κατὰ τῆς 'Ελλην. Κυβερν. ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου — 'Η Σάμος, καὶ ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης ἐνεργῶν τὸν χωρισμὸν τῆς Σάμου ἀπὸ τῆς λοιπῆς 'Ελλάδος — 'Αποστολὴ ἐπάρχου Ψαριανοῦ εἰς Σάμον καὶ μὴ παραδοχὴ αὐτοῦ, καὶ ἀποκλεισμὸς Σάμου ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν — Πλοῖα Ψαριανὰ εἰς Θεσσαλονίκην — Εἰς Εὔβοιαν — Σύσκεψις καὶ ἀπόφασις τῶν Προκρίτων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας ἐν τῇ νήσῳ Δοκῷ — 'Επικύρωσις τῶν ἀποφασισθέντων ἐν Ὕδρᾳ, καὶ ἀλληλογραφία περὶ τούτων — 'Ο Βυζαντινὸς στόλος ἐξέρχεται τοῦ 'Ελλησπόντου — Συνεννόησις Σπετσιωτῶν καὶ 'Υδραίων — Ψαριανὰ πλοῖα ἀπέναντι Ὕδρας — Προσβολή — 'Επανόρθωσις — 'Επάνοδος ἐχθρικοῦ στόλου εἰς 'Ελλήσποντον — Διακήρυξις 'Ελλην. Κυβερνήσεως — Πλοῖα Σπετσιωτικὰ καὶ 'Υδραϊκὰ εἰς Ψαρὰ καὶ Χίον — 'Ο ἐχθρικὸς στόλος κατὰ τὸ ὄρος Ἄθωνος — Κίνδυνος τριῶν 'Ελλην. πλοίων — 'Ο αὐτὸς στόλος εἰς Λέσβον — 'Ο 'Ελληνικὸς εἰς Ψαρὰ — 'Αποστολὴ ἀνδρῶν πρὸς εἴσπραξιν τῶν ἐράνων ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου — Σύγκρουσις μεταξὺ τῶν Σπετσιωτῶν καὶ 'Υδραϊκῶν πληρωμάτων — 'Η Σπετσιωτικὴ μοῖρα εἰς Τῆνον, εἰς Σπέτσας — 'Υποταγὴ Σκιαθιτῶν εἰς τὸν 'Οθωμαν. στόλον — 'Επιστροφὴ Σκιαθιτῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος — 'Ο ἐχθρικὸς στόλος εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον — Τιμωρία Τρικεριωτῶν — Κυρίευσις τριῶν ἐχθρικῶν πλοίων εἰς Γαρδίκι — 'Ο 'Οδυσσεὺς 'Ανδρούτσου εἰς Εὔβοιαν — Ψαριανὰ πλοῖα ἐπιβοηθοῦντα τὸν 'Οδυσσέα — Ψαριανὰ πλοῖα εἰς Βῶλον καὶ ἀποτυχία — 'Επανάληψις ἐπιχειρήσεως — Στενὴ πολιορκία Μεσολογγίου — Αἴτησις ναυτικῆς δυνάμεως — Διαίρεσις Βουλευτῶν — 'Ο Πάνος καὶ 'Ιωάννης Κολοκοτρῶναι εἰς Ἄργος — 'Ο Θ. Ζαχαρόπουλος — Μετάβασις τῶν ἐν Ἄργει βουλευτῶν εἰς Κρανίδιον — Ἔκπλους 'Ελλην. πλοίων ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου — 'Ενέργειαι τῶν ναυτικῶν πρὸς κατάληψιν τῆς Κυβερνητικῆς ἐξουσίας — 'Ο Μαυροκορδάτος, ὁ Ἄρτης Πορ-

---

ΕΤΟΣ Γ΄.

1823.

ΠΟΛΥ πρὸ τῆς συγκαλέσεως τῆς ἐν Ἄστρει Β΄. Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει δι' ἐπίτηδες ἀνδρῶν ἀναφορὰς πρὸς τὴν ἐν Βερώνῃ Εὐρωπαϊκὴν τῶν Βασιλέων Σύνοδον, πρὸς τὸν Πάππαν τῆς Ῥώμης καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον τὸν Α΄, ζητοῦσα ἀπὸ μὲν τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Εὐρώπης Βασιλεῖς ὑπεράσπισιν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτησίας, ἀπὸ τὸν Πάππαν τὴν συνδρομήν του καὶ τὴν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων σύστασίν του, ὑποσχομένη αὐτῷ καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ δὲ τὸν Αὐτοκράτορα τὸν Α΄, ὡς ὁμόθρησκον, τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ἀντίληψιν. Ἀλλ' οἱ μὲν Βασιλεῖς (α), φοβούμενοι τὸν ῥοῦν τῶν ἐπαναστάσεων τρόπον τινὰ, εὐχαριστοῦνται κατ' εἰσήγησιν τοῦ Μετερνίχου εἰς μόνην τὴν διακηρυχθεῖσαν οὐδετερότητα (ἐκ τῆς ὁποίας ἐνόμιζεν ἄφευκτον τὸν ὄλεθρον τῆς Ἑλλάδος ὁ πολιτικὸς οὗτος τῆς Αὐστρίας ἀνὴρ, μὴ ὑποθέτων κἂν,

---

(α) Λουδοβῖκος ὁ ΙΗ΄, τελευταῖος ἐκ Βουρβόνων βασιλεὺς τῆς Γαλλίας εἰς τὸν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν συνεδριάσεων τῶν Βουλῶν τῆς Γαλλίας λόγον του, ἐπρόφερε τοὺς ἑξῆς Χριστιανικοὺς λόγους· «Πρέπει νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς ἓν δυστυχὲς Ἔθνος, τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς εἶναι ἀδελφοί μας, εἶναι Χριστιανοί.»

ὅτι ἠδύνατο ποτὲ ἡ Ἑλλὰς, ἐγκαταλελειμμένη εἰς ἑαυτὴν, ν' ἀντιστῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς κολοσσιαίας δυνάμεις τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας) ὡς μὴ τολμῶντες ἀπὸ τοὺς λαούς των νὰ ὑποδουλώσωσιν ἐκ νέου εἰς τὴν βάρβαρον τυραννίαν τῶν Τούρκων λαὸν Χριστιανικὸν, ποταμοὺς αἱμάτων χύσαντα, ὁ δὲ Πάππας δὲν δέχεται τὴν περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν πρότασιν, ὡς μὴ ἀποῤῥέουσαν ἀπὸ τὴν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος τῆς Ῥωσσίας, καίτοι συναισθανόμενος ἴσως τὴν δεινὴν θέσιν τῶν ὁμοθρήσκων του, δὲν ἠδύνατο, εἶπε, νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ αὐτῶν, διότι προγενέστεραι διεθνεῖς συνθῆκαι τὸν συνέδεον. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες, ἐγκαταλιμπάνονται εἰς τὰς ἰδίας των δυνάμεις παρὰ τῶν δυνατῶν τῆς γῆς, ἀπέναντι ἑνὸς Σουλτάνου, κυριάρχου τοῦ πλείστου μέρους τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ μεγίστου μέρους τῆς Εὐρώπης.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων ἐσωτερικῇ τε καὶ ἐξωτερικῇ καταστάσει, οἱ Πρόκριτοι τῶν τριῶν νήσων Σπετσῶν, Ὕδρας καὶ Ψαρῶν, ἐμφορούμενοι ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ εὐόδωσις τῶν κατὰ θάλασσαν γενικῶν συμφερόντων ἐξήρτητο πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν σύμπνοιαν καὶ τὴν εἰλικρινῆ σύμπραξιν, συνῆλθον μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν δι' ἐπίτηδες ἀποσταλέντων πληρεξουσίων των ἐν τῇ νήσῳ τῶν Σπετσῶν περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου 1823 καὶ τὴν 30 αὐτοῦ ἐκύρωσαν διὰ τῆς ὑπογραφῆς των τὴν συμφωνίαν των ταύτην διὰ τοῦ ἑξῆς ἐπισήμου ἐγγράφου των. «Δηλοῦται διὰ τοῦδε τοῦ συμφωνητικοῦ γράμματος, » ὅτι συνελθοῦσαι αἱ τρεῖς νῆσοι διὰ πληρεξουσίων Ὕ» δρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ ἐν τῇ νήσῳ Σπετσῶν, ὁμοψύ» χως ἀλλήλως συνεφώνησαν· καὶ διὰ τὸ ὁμόθρησκον καὶ

» διὰ τὸ ὁμογενὲς καὶ ἐπὶ πᾶσι διὰ τὴν κοινὴν συνδρομὴν
» εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν ἀγῶνα, νὰ ὀργανίσωσι
» καὶ πάσῃ δυνάμει νὰ προσπαθήσωσιν ὅσα πρῶτον ἀφο-
» ρῶσιν εἰς τὴν ὁλοκληρίαν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ
» δεύτερον εἰς ὅσα συντείνουσι πρὸς τὰς τρεῖς εἰρημένας
» νήσους ὁλικῶς, χωρὶς οὐδεμία τῶν τριῶν νήσων ν' ἀπο-
» βλέψῃ καὶ νὰ διενεργήσῃ ὑπὲρ ἰδιαιτέρου ξεχωριστοῦ
» συμφέροντος· ἀλλ' οὖσαι ὁμοῦ ἡνωμέναι καὶ ἓν σῶμα
» ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιαίρετον ἀπαρτίζουσαι, ἓν μόνον
» κοινὸν συμφέρον καὶ αἱ τρεῖς νὰ γνωρίζωσιν. Οὕτω συμ-
» βουλευθεῖσαι ἀπεφάσισαν καὶ δέον ἔκριναν δι' ἀπαρασά-
» λευτον ἀσφάλειαν ἐγγράφως νὰ καταστρώσωσι καὶ ἰ-
» δίαις χερσὶ νὰ ὑπογράψωσιν.»

Ἐν τῇ νήσῳ Σπετσῶν 30 Ἰανουαρίου 1823.

(Τ. Σ.) Λάζαρος Κουντουριώτης, Δημήτριος Τσαμαδός, Γεώργιος Γκιώνης, Σταμάτης Ν. Βουδούρης, Γεώργιος Κουντουριώτης, Νικόλαος Οἰκονόμος, Ἐμμανουὴλ Τομπάζης, Ἀναγνώστης Οἰκονόμος, Γεώργιος Χ. Γκιώνης, Γεώργιος Κιβωτὸς, Νικόλαος Κοκοβίλας, Ἀναγν. Παπαμανώλη, Θεόδωρος Γκίκα, Παντελῆς Ἰω. Γκίκα, Ἀνδρέας Δ. Βώκου (α).

«Οἱ ἀποσταλέντες κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι τῆς νήσου

(α) Ἐὰν ἔχρηζεν ἀποδείξεως, ὅτι αἱ τρεῖς νῆσοι Σπέτσαι, Ὕδρα καὶ Ψαρὰ ἦσαν ἰσότιμοι καὶ ἐσχημάτιζον ὁμοσπονδίαν δυνάμεων, κατὰ τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ὡς καὶ ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ μεταξὺ των ἀλληλογραφία, παρέχει ἀδιαφιλονείκητον τὴν ἀπόδειξιν.

» Ψαρῶν, δυνάμει τῆς αὐτῶν πληρεξουσιότητος, ὑποση-
» μειοῦνται ἰδιοχείρως.»

Ἐν τῇ νήσῳ Σπετσῶν 30 Ἰανουαρίου 1823.

Κωνσταντ. Ἀνδρ. Ζανῆ, Ἰωάννης Δ. Μαμούνη (α).

Μετὰ παρέλευσιν δύο σχεδὸν μηνῶν, ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις συγκροτεῖται ἐν Ἄστρει διὰ τῶν νομίμων πληρεξουσίων τῶν ἐπαρχιῶν (β), ἐνῷ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἤθελον ὡς τόπον τῆς Συνελεύσεως τὸ Ναύπλιον. Ἡ ῥᾳδιουργία, ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἰδιοτέλεια ἔφθασαν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Τέλος τὴν 29 Μαρτίου ἡ Συνέλευσις ἔκαμεν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν της, καὶ πρόεδρος αὐτῆς ἐξελέχθη ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης (γ). Ἀλλ' οἱ μὲν συνελθόντες εἰς Ναύπλιον πληρεξούσιοι, ἀποκαλοῦσι τοὺς ἐν Ἄστρει πληρεξουσίους, μὴ νομίμους, οὗτοι δ' ἐκείνους ὁμοίως, καὶ φόβος μέγας ἐπέκειτο μήπως συμβῇ ἔνοπλος ῥῆξις· ἡ δὲ ῥῆξις αὕτη, ἢ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἀναμφιβόλως ἤθελεν ἐκραγῇ, ὑπερισχυσάντων τῶν ἐν Ἄστρει, ἐὰν οἱ πληρεξούσιοι τῶν ναυτικῶν νήσων δὲν ἐμεσολάβουν εἰς ἀμφότερα τὰ κόμματα, δηλαδὴ τοῦ Κολοκοτρώ-

---

(α) Τοῦ ἐγγράφου τούτου ἔγινεν ἀνταλλαγή, καὶ ἑκάστη νῆσος ἔλαβεν ὅμοιον, φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἄλλων δύο συμφωνουσῶν νήσων. (Ἴδε καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 56, 57.)

(β) Οἱ ἐκ Σπετσῶν πληρεξούσιοι ἦσαν ὁ Χ. Γιάννης Μέξης, Παναγ. Μπότασης, Ἀναγν. Χ. Ἀναργύρου, Γ. Κούτσης, Βασ. Ν. Ὀρλώφ, Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, Ν. Δ. Ὀρλώφ, Γ. Πάνου καὶ Γκίκας Καρακατσάνης.

(γ) Οὗτος χρηματίσας ἡγεμὼν τῆς Μάνης πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, διετήρει ἀκόμη τὸν τίτλον τοῦ Μπέη, Πετρόμπεης καλούμενος.

νη, Ὑψηλάντου, Ὀδυσσέως καί τινων ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, παρόντων μὲν καὶ τούτων εἰς Ἄστρος, ἀλλὰ διαμενόντων εἰς τὸ πλησίον τοῦ Ἄστρους χωρίον Μελιγοῦ ὀνομαζόμενον, καὶ τῶν πολιτικῶν Μαυροκορδάτου, Νέγρη, Κωλέττου καὶ λοιπῶν, συνεδριαζόντων ἐν Ἄστρει.

Ἡ Β' αὕτη τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις, ἀφοῦ ἐπεξειργάσθη τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ κατὰ τὴν Α' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἐγκριθὲν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος, ἐπεκύρωσεν αὐτὸ ἐκ νέου μέ τινας τροποποιήσεις, ἀνεγνώρισε δ' ἐπαναληπτικῶς καὶ τὰς χρηματικὰς θυσίας τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν διὰ τοῦ ἑπομένου ψηφίσματος·

Ἀριθ. ΜΑ'. *Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις (α).*

« Θεωρήσασα τὸν § Κ' τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς διαλυθεί» σης Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, συντεθέντος κατὰ μῆ» να Δεκέμβριον ͵αωκα', αὐτολεξεὶ διαλαμβάνοντα· « Ἐ» πειδὴ καὶ αἱ τρεῖς νῆσοι Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν » ἔκαμαν ἀμέσως καὶ ἐμμέσως λαμπρὰς ἐκδουλεύσεις πρὸς » τὴν Ἑλλάδα γενικῶς, μερικωτέρως δὲ καὶ ἰδιαιτέρως » πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία » ἀναλαμβάνει τὰς ἀποζημιώσεις τῶν ἄχρι τοῦδε σημαν» τικῶν ἐξόδων τους καὶ τὰς δικαίας ἀνταμειβὰς ἐκείνων » τῶν ὅσοι ἀποδεικτικῶς ἐξόδευσαν. Μένει δ' εἰς αὐτὴν νὰ » συναγροικηθῇ μὲ τὴν Ἐθνικὴν Βουλήν.

» Θεωρήσασα ὅτι ἡ διαληφθεῖσα Γερουσία τῆς Πελο-

(α) Ἴδε Συλλογὴν τῶν περὶ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα Πολιτευμάτων, Νόμων καὶ ἄλλων Ἐπισήμων Πράξεων τοῦ Ἀνδρ. Ξ Μάμουκα, Τόμ. Γ', σελ. 74 καὶ 75.

» πογνήσου διελύθη κατὰ τὸ ψήφισμα ἀπὸ λ'. τοῦ παρελ-
» θόντος ὑπ' ἀριθ. ε'. καὶ εἶναι ἄφευκτον ν' ἀνανεωθῇ τὸ
» χρέος τοῦτο τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, καὶ ὅτι
» ἔκτοτε ἄχρι τοῦδε καὶ τὰ ἔξοδα τῶν εἰρημένων νήσων
» καὶ αἱ ἐκδουλεύσεις ἐπερίσσευσαν,

Ἐψηφίσατο τάδε·

» Α'. Ν' ἀναλάβῃ ἡ Πελοπόννησος τὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ » ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου ἄχρι τῆς κη' Δεκεμβρίου » ͵αωκα', ἀποζημιώσεις τῶν σημαντικῶν ἐξόδων καὶ τὰς » δικαίας ἀνταμειβὰς τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν » Ψαρῶν, εἰς ὅσα ἀποδεικτικῶς ἐξώδευσαν.

» Β'. Τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ν' ἀ» ποζημιώσωσι τὴν Πελοπόννησον εἰς τοῦτο, μὲ τρόπον » ὥστε ἕκαστον τῶν μερῶν νὰ συντελέσῃ ἀναλόγως.

» Γ'. Τὰ ἀπὸ τῆς διαληφθείσης ἐποχῆς τῆς κη' Δε» κεμβρίου ͵αωκα' ἄχρις αὐτῆς τῆς ἡμέρας σημαντικὰ ἔ» ξοδα καὶ αἱ δίκαιαι ἀνταμειβαὶ τῶν εἰρημένων τριῶν νή» σων εἶναι εἰς βάρος τοῦ ὅλου Ἔθνους.

» Δ'. Εὐθὺς ὅταν, καταστρώσασαι αἱ τρεῖς νῆσοι Ὕ» δρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν τοὺς ἀπὸ κη' Δεκεμβρίου » ͵αωκα' ἄχρι τοῦδε λογαριασμούς, παρουσιάσωσιν, ἡ Δι» οίκησις νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν νὰ ἐξακριβώσῃ αὐτούς.

» Ε'. Ἡ Διοίκησις νὰ φροντίσῃ ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ » τὴν σήμερον νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ τοὺς εἰ» ρημένους λογαριασμοὺς ἀπὸ κη' Δεκεμβρίου ͵αωκα' ἄχρι » τοῦδε, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν ἓξ μηνῶν νὰ ἐξοφλήσῃ » αὐτοὺς μὲ ὅποιον τρόπον δυνηθῇ.

» Ϛ'. Ὁμοίως ἡ Διοίκησις νὰ θεωρήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ » δι' ἐπίτηδες διοριζομένης ἐπιτροπῆς καὶ τοὺς λογαρια-

» σμοὺς τοὺς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου ἄχρις κη' Δεκεμ-
» βρίου ᾳωκα', κατὰ τὸν ἀνωτέρω § Α', ἡ δὲ ἐξόφλησις
» αὐτῶν νὰ γείνῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον εἰς τέσσαρας
» δόσεις, τὸ μὲν δηλαδὴ ἓν τέταρτον ἀπὸ σήμερον εἰς διά-
» στημα ἑνὸς χρόνου, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὸν δεύτερον
» χρόνον, τὸ δὲ τρίτον εἰς τὸν τρίτον χρόνον, καὶ τὸ τελευ-
» ταῖον τέταρτον εἰς τὸν τέταρτον χρόνον. Ἡ δὲ Πελοπόν-
» νησος ν' ἀποζημιωθῇ ὡσαύτως κατὰ τὸν ἀνωτέρω § Β'.

» Ἐγένοντο τέσσαρα ὅμοια καὶ ἐδόθησαν ἀνὰ ἓν εἰς ἑ-
» κάστην τῶν τριῶν νήσων, καὶ ἓν θέλει ἀποταμιευθῇ εἰς
» τ' ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Οἰκονομίας.»

Ἐν Ἄστρει τὴν ιζ' Ἀπριλίου ᾳωκγ', καὶ Γ' τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Καταργήσασα ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν καὶ τὸν Ἄρειον Πάγον, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἰδιαιτέραν τοπικὴν Διοίκησιν, ἐσύστησεν αὖθις Κυβέρνησιν Κεντρικὴν, ἧς ἡ διάρκεια ὡρίσθη ἐτησία, συγκειμένην ἐκ δύο σωμάτων Βουλευτικοῦ καὶ Νομοτελεστικοῦ, καὶ μέλη μὲν τοῦ Νομοτελεστικοῦ ἐξελέχθησαν ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης, ὁ καὶ πρόεδρος, ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης, ὁ Ἀνδρέας Ζαίμης καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς. Γενικὸς δὲ γραμματεὺς ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Ἡ δὲ θέσις τοῦ προέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ προσεφέρθη εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους, καὶ συναινέσει αὐτῶν εἰς τὸν Λάζαρ. Κουντουριώτην. Ἀποποιηθέντος δὲ τούτου, καὶ μὴ δεχθέντος αὐτὴν οὔτε τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἡ Βουλὴ ἀνέδειξε Πρόεδρόν της τὸν Ἰωάννην Ὀρλάνδον· ὁ διορισμὸς τοῦ Ἰωάννου Ὀρλάνδου ὡς Προέδρου τῆς Βουλῆς, δυσηρέστησε πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους Πληρεξουσίους τῆς Συνελεύσεως, ἰδίως ὅμως τοὺς τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν,

οἵτινες καὶ ἀμέσως ἀπεσύρθησαν εἰς Σπέτσας. Τὸ Ἐκτελεστικὸν, ἵνα συμβιβάσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἥτις ἠδύνατο νὰ ἔχῃ σοβαρὰς συνεπείας μεταξὺ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἔσπευσε νὰ πέμψῃ εἰς Σπέτσας ἓν τῶν μελῶν του, τὸν Ἀνδρέαν Μεταξᾶν, καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, παρακαλοῦν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς θέσεις των καὶ ὑποσχόμενον τὴν διόρθωσιν τοῦ πράγματος. Ἀλλ' οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ οἱ Ψαριανοὶ Πληρεξούσιοι ἀνταπέστειλαν εἰς ἀπάντησιν καὶ ἐν εἴδει διαμαρτυρήσεως τὸ ἑξῆς ἔγγραφον·

»Ἐκλαμπρότατε Κύριε.

» Τὸ ἐξ Ἄστρους ἔκλαμπρον γράμμα σου διὰ χειρὸς » τοῦ ἐξοχωτάτου Κόμητος Κ. Ἀνδρέου Μεταξᾶ ἐλάβα» μεν, ἐν ᾧ εἴδομεν τῆς ἀδόλου φιλογενείας σου τὰς ἐκ» φράσεις. Ἀποτεινόμεθα λοιπὸν πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά » σου, ἀποτεινόμεθα ἐνταυτῷ καὶ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότα» τον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς » συναδέλφους Παραστάτας. Οὐδεὶς ἰδιαίτερος στοχασμὸς, » οὐδὲ προσωπικὸν συμφέρον μᾶς ἠνάγκασε νὰ ἐναντιω» θῶμεν εἰς τὴν κατὰ τὴν ιη' τοῦ τρέχοντος γεγονυῖαν » ἐκλογὴν, εἰμὴ ἡ τοῦ Νόμου καταπάτησις καὶ ἀθέτησις· » τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον νομικῶς δίδεται εἰς πάντα Ἕλ» ληνα, οὔτε δυνάμεθα, οὔτε θέλομεν ν' ἀφαιρέσωμεν. Ζη» τοῦμεν ὅμως νὰ φυλάττηται εἰς ὅλας τὰς πράξεις ἡ » ἀκρίβεια τοῦ Νόμου, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ γενικὴ ἁρμονία » καὶ ἀσφάλεια, καθὼς ἀπ' ἐναντίας ἐκ τῆς παραβάσεως » ὄλεθρος. Διὰ τοῦτο δὲν ἀντιφερόμεθα, οὔτε κατὰ τόπου, » οὔτε κατ' ἀτόμου, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐκλογῆς, ἥτις τοὺς » κατὰ νόμον χαρακτῆρας μὴ φυλαξαμένη, παράνομος » διακηρύττεται.

» Ὁ Νόμος θέλει εἰς τὰς ἐκλογὰς τὴν Συνέλευσιν μό-
» νον τῶν Παραστατῶν, εἰς δὲ ταύτην, ἐκτὸς τούτων,
» ἦσαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὥστε ἡ Συνέλευσις ἔγινεν ὀχλι-
» κή. Ὁ Νόμος ζητεῖ εἰς τὰς ἐκλογὰς τὰς ψήφους τῶν
» πλειόνων, ἀλλ' εἰς ταύτην, τὴν διὰ τὸν Πρόεδρον τοῦ
» Βουλευτικοῦ, ἀφοῦ ἀγνοεῖται ὁ ἀριθμὸς τῶν ψηφοφο-
» ρούντων, ἀποβάλλεται ὑπεροπτικῶς καὶ ἡ κατ' ἰδίαν
» στιγμὴν προβληθεῖσα ψηφοφορία· ὁ Νόμος δὲν λαμβά-
» νει ποτὲ ὡς ἓν δύο ἄτομα, ἐδῶ προβάλλονται δύο κατὰ
» τὸ αὐτὸ, ἂν εἰς τὴν προεδρείαν ἀπαντήσῃ τὸ ἓν, νὰ συγ-
» κατανεύσῃ τὸ ἕτερον· καὶ δίδεται ἡ ἐξουσία τῆς λήψεως
» καὶ τῆς ἀποβολῆς εἰς τὰ παρανόμως προβαλλόμενα
» πρόσωπα, ἀφαιρεῖται δὲ ἀπὸ τοὺς κατὰ νόμον Παρα-
» στάτας. Δὲν γίνεται διαφιλονείκησις, διότι δὲν γίνεται
» καὶ ἐρώτησις, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης, φωναὶ θορυβώδεις δια-
» χέονται, αἱ ὁποῖαι συμπνίγουσι τοὺς λόγους τῶν ὅσων
» μετὰ λόγου εἰς τὰ παρὰ νόμον ἀντιφθέγγονται, καὶ ἐν-
» ταυτῷ χωρὶς νὰ δοθῇ ἡ παραμικρὰ ἀκρόασις, διαλύεται
» τὸ Συνέδριον. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἀγνοεῖται τίς τῶν δύο
» προβληθέντων ὁ ἀναγορευθεὶς Πρόεδρος τοῦ Βουλευτι-
» κοῦ. Ἱκανὰ εἶναι μέρος τούτων μόνον ν' ἀποδείξωσι πα-
» ρανομωτάτην τὴν ἐκλογὴν, χωρὶς ν' ἀναφέρωμεν καὶ
» ὅσα λάθρα πρότερον διωργανίζοντο. Ἀλλ' ἐνῷ τὸ σύ-
» στημα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐλεύθερον καὶ δημοκρατικὸν,
» σήμερον τῶν Ἑλλήνων τὸ γένος ἅπαν θεωρεῖ μετὰ θάμ-
» βους ν' ἀναφύεται ἐκ τούτου τυραννικῶς δεσποτικὴ ὀλι-
» γαρχία, ἀφαρπάζουσα τὰ δικαιώματα τῶν ὑπὲρ τούτου
» ἀφειδῶς τὸ ἴδιον αἷμα χυνόντων, ἥτις πρὸς ἰδίαν της
» ἐπίμεμπτον ἰδιοτέλειαν παρορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν τὸ γε-
» νικὸν συμφέρον, καὶ καταπατεῖ ἐκείνους τοὺς νόμους,

» τοὺς ὁποίους ταὐτοχρόνως ἐνόρκως ὑπόσχεται ἀπαρα-
» βάτως νὰ τηρήσῃ. Παρεδέχθη αὕτη ἡ ὀλιγαρχία τὸ ὀ-
» λέθριον ἀξίωμα «Διαίρει καὶ βασίλευε» καὶ ἀχαρίστως
» πρὸς ἡμᾶς φερομένη, τοὺς ἑνώσαντας τὰς τὴν Πελο-
» πόννησον κατασπαραττούσας φατρίας, ἠθέλησε νὰ ἐκτι-
» νάξῃ τὴν φλόγα τῆς διαιρέσεως καὶ διχονοίας μεταξὺ
» ἡμῶν τῶν νήσων. Ἡμεῖς ὅμως, ἀκλόνητοι εἰς τὰς ἐνα-
» ρέτους ἀρχὰς, ὅσον τὸ ἐκ μέρους ἡμῶν ἀντιβαίνομεν εἰς
» τούτους τοὺς στοχασμοὺς τοῦ νέου δεσποτισμοῦ, καὶ
» ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῆς παρανομίας, διαμαρ-
» τυρόμεθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ Γένους, ὅτι θέ-
» λομεν νὰ φυλαχθῶσι σῶα τὰ δικαιώματα, οὐ μόνον τὰ
» ἰδιαίτερα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, τὸ ὁ-
» ποῖον, ἐὰν παραβλέψῃ ταύτην τὴν τόσον σημαντικὴν πε-
» ρίςασιν, θέλει αἰσθανθῇ μετ' ὀλίγον τὸ βάρος τῶν ἀλύσεών
» του. Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἐκ τῆς διαιρέσεως προκύπτει
» ὁ ἀφανισμὸς, ἀλλ' ὡσαύτως εἶναι βεβαιότατον, ὅτι ἐκ τῶν
» παρανομιῶν πίπτει τὸ κράτος καὶ δουλοῦται τὸ ἔθνος.
» Ἀναγκαιοτάτη εἰς τὰς παρανομίας ἡ ἀντίστασις, ἵνα
» μὴ κρατήσῃ ἡ μάστιξ, καὶ δὲν λέγεται διαίρεσις, ἀλλὰ
» νόμων ὑπεράσπισις· διαίρεσιν δύνανται νὰ ὀνομάσωσιν
» οἱ νέοι μεγαλόφρονες τῶν Ἑλλήνων δεσπόται, εἰς τῶν
» ὁποίων τὰς ἀνόμους φωνὰς θέλουσι νὰ κλίνῃ τὸν αὐχέ-
» να τὸ Πανελλήνιον. Μένει εἰς τὴν φρόνησιν τῶν ἐναρέ-
» των τούτων τῶν κακῶν ἡ διόρθωσις. Ταῦτα εἶναι τὰ
» φρονήματα ἡμῶν, καὶ εἰς ταῦτα κατὰ πάντα ὁμοφρο-
» νοῦσι καὶ οἱ ἡμέτεροι συνάδελφοι Ψαριανοὶ, καὶ πρὸς
» τὴν ἐκλαμπρότητά σου ἡμῖν συναποκρίνονται καὶ συνυ-
» πογράφονται.»

Ἐκ Σπετσῶν τῇ 26 Ἀπριλίου 1823.

Σπετσιῶται. (Τ. Σ.) Οἱ Πρόκριτοι τῆς Ν. Σπετσῶν.
Ψαριανοί. Κωνσταντῆς Ζανῆς, Ἰω. Μαμούνης, Νικόλ. Γ. Λουμάκης, Γ. Καλαφάτης, Χ. Ἀνδρέας Ἀργύρης, Ἀναγν. Μοναρχίδης.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Διαμαρτυρήσεως ταύτης οἱ Πληρεξούσιοι τῶν Ψαρῶν ἀνεχώρησαν ἐκ Σπετσῶν εἰς Ψαρὰ, ἡ δὲ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν, πληροφορηθεῖσα τὰ κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην τοῦ Προέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ, ἀπέστειλεν ἀμέσως ἄλλους Πληρεξουσίους, τὸν Ἰω. Μ. Μιλαίτην καὶ Ἀναγν. Τζώτζην, πρὸς οὓς ἔδωκε προφορικὴν ἐντολὴν ν' ἀπέλθωσι πρῶτον εἰς Σπέτσας, ὅπως συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Προκρίτων Σπετσῶν, καὶ ἑπομένως ν' ἀπέλθωσιν ὅπου ἦν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἵνα συμπράξωσι μετὰ τῶν λοιπῶν Παραστατῶν πρὸς εἰρηνοποίησιν τῶν πραγμάτων. Διὰ τῶν ἀπεσταλμένων δὲ τούτων ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἔγραφε τὴν 30 Ἀπριλίου πρὸς τοὺς Παραστάτας αὐτῆς Γ. Δ. Μαστρομιχάλην καὶ Νικόλ. Γ. Λουμάκην πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς· «Παρὰ τῶν ἀπε» σταλμένων μας Ἰω. Μιλαίτη καὶ Α. Τζώτζη, θέλετε » πληροφορηθῆ πάντα τὰ τῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων μας, » καὶ κατ' αὐτὰ πάντες ὁμοθυμαδὸν, παλαιοί τε καὶ νέοι » Παραστάται σὺν αὐτῶν τῶν νέων Πληρεξουσίων, θέ» λετε συνεργήσει ὅλαις δυνάμεσι καὶ παντοίοις τρόποις » εἰς τὴν διόρθωσιν ἁπάντων, καὶ διαφύλαξιν τοῦ χαρα» κτῆρος καὶ φιλοτιμίας τῆς νήσου μας, ὅπως διαφυλα» χθῇ τὸ φιλότιμον ἡμῶν. Μετὰ δὲ τὴν διόρθωσιν ἁπάν» των, τότε ἐξακολουθεῖτε τὸ ὑπούργημά σας, διὰ τὸ ὁ» ποῖον καὶ ἐστάλθητε, δηλονότι τὸ τῶν Παραστατῶν, μὴ » ἀμελοῦντες κατ' οὐδένα τρόπον τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν ὁ-

» ποίαν ἀπαιτεῖ ἡ τῶν Ὑδραίων πολλάκις ἀποδειχθεῖσα
» ἀπάτη » (α).

Ὡς ἦτον ἑπόμενον αἱ παρὰ τῶν Προκρίτων Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαριανῶν Παραστατῶν γενόμεναι παρατηρήσεις πρὸς τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ὑπεβλήθησαν εἴς τε τὸ Ἐκτελεστικὸν καὶ τὸ Βουλευτικὸν, ἀλλὰ τὸ Βουλευτικὸν ἀπεφάνθη, ὅτι « ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Προέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος Κ. Ἰωάννου Ὀρλάνδου, ἐγένετο κατὰ νόμον καὶ διὰ τῆς συγκαταθέσεως ὅλων.» Ἄδικος καὶ πάλιν ἐθεωρήθη ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Βουλῆς ὑπὸ τῶν Σπετσιωτῶν καὶ Ψαριανῶν, διὸ καὶ οἱ Παραςάται αὐτῶν διέμενον ἀκόμη εἰς Σπέτσας· ὁ δὲ Μαυροκορδάτος, ἀπαντῶν εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνθεῖσαν ἐπιστολὴν τῶν Σπετσιωτοψαριανῶν, ἔγραφε πρὸς αὐτοὺς τὴν 30 Ἀπριλίου τὰ ἑξῆς· « Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί· ἔλαβον
» τὸ ἀπὸ 26 τοῦ λήγοντος γράμμα σας καὶ ἔγνων τὰ ἐν
» αὐτῷ. Ἐπισήμως εἰς αὐτὸ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ δὲν ἠμπορῶ
» ἀκόμη, διότι καθὼς μὲ ἐγράφετε ὅτι ἐννοεῖτε τὸ γράμ-
» μα σας ἀποτεινόμενον καὶ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρό-
» εδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους
» σας Παραστάτας, ἔκαμε χρεία νὰ τὸ παραστήσω εἰς τὸ
» Ἐκτελεστικὸν σῶμα καὶ ἐκεῖθεν ἐστάλη εἰς τὸ Βουλευ-
» τικὸν μὲ τὸ ἔγγραφον, τοῦ ὁποίου σᾶς περικλείω ἴσον.
» Ἕπεται λοιπὸν νὰ ἔλθῃ τοῦ Βουλευτικοῦ ἡ ἀπάντησις
» διὰ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ ἐξ ἐπαγγέλματος· καθ' ὅσον ὅμως
» βέβαια ἐπληροφορήθην, τὸ Βουλευτικὸν, συγκείμενον
» ἀπὸ τὰ δύο τρίτα τῶν Παραστατῶν καί τι πρὸς, ὁμο-
» φώνως ἐψηφίσατο, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προέδρου του ἔγινε

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδήμ. Τ. Α. σελ. 230.

» μὲ τὴν ψῆφον τῶν πλειόνων. Βλέπετε λοιπὸν, ἀδελφοί,
» ὅτι ἡ μόνη βάσις εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιστηρίζεσθε, ὅτι δη-
» λαδὴ ἡ ἐκλογὴ δὲν ἔγινεν ἔννομος, πίπτει μὲ ταύτην
» τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Βουλευτικοῦ, διότι τὸ Βουλευτι-
» κὸν σύγκειται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Παραστάτας, οἱ
» ὁποῖοι εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου,
» καὶ αἱ ψῆφοι αὐτῶν εἶναι αἱ περισσότεραι. Ὅταν ἀπο-
» κριθῶ ἐπισήμως εἰς τὸ γράμμα σας θέλω σᾶς πέμψει
» καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος. Ἂν μὲ
» ἐρωτᾶτε, ὡς ἀδελφὸν καὶ πατριώτην, σᾶς λέγω, ὅτι τὸ
» μόνον συμφερώτερον διὰ τὴν Πατρίδα εἶναι ἡ ταχίστη
» ἀποστολὴ τῶν Παραστατῶν σας, καὶ τοῦ μέλους τὸ ὁ-
» ποῖον θέλετε ἐκλέξει διὰ τὸ Ἐκτελεστικόν. Ὑποθέσεις
» τῆς Πατρίδος σὐσιώδεις πρόκεινται, βεβαιότητας ἔχο-
» μεν μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Λουριώτου, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν
» τοῦ δανείου, καὶ διὰ τὴν ἀναγνώρισίν μας ἴσως, ὡς ἔ-
» θνους ἀνεξαρτησίας ἀπό τινος τῶν Δυνάμεων, δὲν εἶναι
» καιρὸς νὰ εἴμεθα διηρημένοι. Σᾶς ἐξορκίζω καὶ πάλιν
» εἰς τὸ ὄνομα τῆς φιλτάτης Πατρίδος, καὶ ἐλπίζω ὅτι
» θέλετε μὲ ἀκούσει. Πάντοτε εἶχα σκοπὸν νὰ σᾶς γράψω
» καὶ ἰδιαιτέρως, ἐπεθύμουν ὅμως καὶ ἐπισήμως νὰ σᾶς
» ἀποκριθῶ συγχρόνως, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀπεσταλμένος σας
» ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ, μένει νὰ τὸ κάμω αὔριον δι' ἐπί-
» τηδες ἀποστολῆς.»

Δὲν παρῆλθον ὅμως πολλαὶ ἡμέραι καὶ τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τῶν Πληρεξουσίων τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, ὁ Ἰωάννης Ὀρλάνδος παρητήθη τὴν 21 Μαΐου ἀπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Βουλῆς, καὶ ἐξελέχθη ὡς τοιοῦτος ὁ Α. Μαυροκορδάτος, ὃν ἀπ' ἀρχῆς ἐπρότειναν αἱ δύω αὗται νῆσοι· ὁ δὲ Ἰωάννης Ὀρλάνδος διωρίσθη ἀντιπρόεδρος

εἰς τὸ Ἐκτελεστικόν. Ὑπουργοὶ εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας διωρίσθησαν, τῶν μὲν Ἐσωτερικῶν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγ. Δικαῖος, τῶν Οἰκονομικῶν ὁ Ἀναγν. Σπηλιωτάκης, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὁ καὶ ἐπὶ τῆς Α' Περιόδου Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, τῆς Ἀστυνομίας ὁ Γ. Αἰνιάν, τῶν Στρατιωτικῶν τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Ἀναγνωσταρᾶ, Μουρτζίνου καὶ Χρ. Περραιβοῦ, καὶ τῶν Ναυτικῶν τριμελὴς ὡσαύτως ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν τριῶν νήσων, ἤτοι τοῦ Ἰω. Ν. Λαζάρου Σπετσιώτου, Γ. Κιβωτοῦ Ὑδραίου καὶ Ἰω. Καλομέρη Ψαριανοῦ, ἕδρα δὲ τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφασίσθη ἡ Τρίπολις, διότι τὸ Ναύπλιον κατείχετο ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη Πάνου, μὴ θελήσαντος, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του, νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν (α).

(α) Χάριν περιεργείας μεταφέρομεν ἐνταῦθα αἴτησίν τινα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, διαταγὴν αὐτῆς πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης ἀπάντησιν αὐτοῦ.

« Σεβασμιωτάτη Ἐθν. Συνέλευσις. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς » παρακαλέσω χωρὶς ἐνόχλησιν νὰ ἐπιβαρύνετε ὀκτὼ συνεδριά- » ζοντάς σας ἀδελφούς, ἓξ νησιώτας, ἤτοι δύω Ὑδραίους, δύω » Σπετσιώτας καὶ δύω Ψαριανοὺς καὶ δύο Πελοποννησίους νὰ λά- » βουν τὸν κόπον νὰ ἔλθουν ὡς ἐκ τῆς Συνελεύσεως νὰ ὁμιλήσω » πρὸς τὴν εὐγενίαν των τὴν γνώμην μου, ὡς πατριώτης, διὰ τὸ » συμφέρον τῆς Πατρίδος· καὶ ἐξαιτῶντάς σας τὴν συγγνώμην, » μένω μὲ ὅλον τὸ σέβας.»

Τῇ 6 Ἀπριλ. 1823, Μελιγιώτικα. Ὁ Πατριώτης

Θ. Κολοκοτρώνης.

Ἀρ. ΚΔ'. *Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις.*

« Ἐπειδὴ θεωρεῖ τὸ Ναύπλιον ἐθνικὸν κτῆμα, διατάττει τὸν

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης, ἀπέφυγε πολλάκις τὴν ῥῆξιν, χάριν τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος, οὐχ ἧττον ὅμως, ἐπειδὴ ἡ πλάστιγξ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος ἔκλινεν ἤδη πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ἐχθροὺς, ἤτοι τοὺς πολιτικοὺς ἢ καλαμαράδες τότε λεγομένους, δυσαρεστημένος ὢν, καὶ ἔχων συνεργούς του καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐκ τῶν Πελοποννησίων ὁπλαρχηγῶν καὶ πολιτικῶν, ἐρεθιζόμενος δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Νέγρην μὴ συμπεριληφθέντα εἰς τὰ πράγματα, ἤρχισεν ἤδη ἀναφανδὸν τὴν κατὰ τῆς ἐνεστώσης Κυβερνήσεως ἀντιπολί-

---

στρατηγὸν Θ. Κολοκοτρώνην νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐθν. ταύτην Συνέλευσιν, ἄνευ μικρᾶς ἀναβολῆς, τὸ εἰρημένον Ναύπλιον μὲ τὸ Παλαμῆδι καὶ Βοῦρτζι καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐσφραγισμένους καὶ ἀνοικτοὺς τζεπχανέδες (πυριτιδαποθήκας), καὶ διάφορα ἐργαλεῖα.

Ὁμοίως διατάττει τὸν εἰρημένον Στρατηγὸν νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην τὰ ἀπὸ Ἰταλίας ἐλθόντα ἔγγραφα πρὸς τὴν Ἐθν. Διοίκησιν διευθυνόμενα, τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς χεῖράς του πρὸ καιροῦ, ἐσφραγισμένα μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ γραμματοκομιστοῦ Ἀλ. Ῥαφτοπούλου.

Ἐν Ἄστρει τὴν ζ´ Ἀπριλ. αωκγ´, καὶ Γ´ τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Σεβασμιωτάτη Συνέλευσις.

Πείθομαι μὲ ὅλον τὸ σέβας εἰς τὴν διαταγήν της, διατάττουσάν με νὰ παραδώσω εἰς τὸ ἔθνος τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, καὶ καθὰ ἡ Συνέλευσις γνωρίζει αὐτὸ ἐθνικὸν, καὶ ἐγὼ καὶ ὅλοι ὁμολογοῦμεν καὶ γνωρίζομεν αὐτὸ, ὡς καὶ τὸ Παλαμῆδι καὶ Βοῦρτζι ἐθνικὰ, ὡς καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶμαι μέλος τῆς ὁλοκληρίας τοῦ Ἔθνους καὶ ὑποκείμενος μ᾽ ὅλην τὴν ὑποταγὴν καὶ ὑπόκλισιν εἰς

τευσίν του, αἱ δὲ διχόνοιαι αὗται μεγάλα ἐπροξένησαν εἰς τὸ ἔθνος δυστυχήματα εἰς τὸ μετὰ ταῦτα.

Ἐνῷ τὸ ἔθνος συνηγμένον ἐν γενικῇ συνελεύσει κατεγίνετο νὰ ῥυθμίσῃ τὰ τοῦ πολιτεύματος, οἱ δὲ πολιτικοὶ ἤριζον μετὰ τῶν στρατιωτικῶν περὶ πρωτείων, τὸ Βυζάντιον, ἡ Αἴγυπτος καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας μέρη, προητοίμαζον νέας κατὰ τῆς Ἑλλάδος ναυτικὰς δυνάμεις.

Ὁ φιλόδοξος καὶ ὀξυδερκὴς ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου

αὐτὸ, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του ἠγωνίσθην καὶ ἀγωνίζομαι καὶ ἀγωνισθήσομαι ὅσον ζῶ, ὀφείλων καὶ αὐτήν μου τὴν ζωὴν εἰς τὴν φιλτάτην Πατρίδα.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶναι ἰσχυροτέρα τῆς Διοικήσεως, ὡς αὐτὴ ἔχει τὴν ἰσχὺν νὰ συστήσῃ τὴν Διοίκησιν· δὲν εἶναι ὅμως Διοίκησις· καὶ οἱ Παραστάται παριστάνουν ἕκαστος ἐπαρχίαν καὶ ὄχι Διοικητὴν, ὅθεν εἰς τίνα ἤθελε τὸ παραδώσω ; Παρακαλῶ διὰ τοῦτο νὰ λάβῃ ὀλίγην ὑπομονὴν, ἕως ὅτου νὰ λάβῃ σύστασιν τὸ Πολίτευμα, νὰ συστηθῇ ἡ Διοίκησις καὶ ν' ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας της, καὶ τότε εὐθὺς διὰ τοῦ Μινιστερίου τοῦ πολέμου θέλω τὸ παραδώσει εἰς ὅν τινα μὲ διορίσει. Τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς ἐσφραγισμένα καὶ μὴ πράγματα ἐθνικὰ, ἠμπορεῖ καὶ ἤδη νὰ τὰ μεταχειρισθῇ ἐλευθέρως ἡ Σ. Συνέλευσις κατὰ τὴν χρείαν τῆς Πατρίδος. Ὁμοίως καὶ τὰ ἀπὸ Εὐρώπης ἐλθόντα γράμματα πρός τε τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν καὶ πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ εἰς ἐμὲ παραδεδομένα, ὡς καὶ ἀναφορὰν ὅπου ἔχω ἀπὸ τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Πασσάδες, ἂς λάβῃ ἡ Συνέλευσις παρὰ τοῦ παρόντος. Ἐν τοσούτῳ μένω μὲ πληρέστατον σέβας.

Τῇ 9 Ἀπριλίου 1823, Μελιγιώτικα.

Ὁ Πατριώτης

Θ. Κολοκοτρώνης

Μεχμὲτ-Ἀλῆς, ὁ μόνος κατανοήσας ὅτι ἐξουσιάζων τὴν νῆσον Κρήτην, ἔχει εἰς χεῖράς του τὴν κλεῖδα τῆς εἰσόδου τῶν στρατευμάτων του ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἡτοίμαζε δραστηρίως στρατὸν καὶ στόλον ἀξιομάχους κατ' αὐτῆς. Τὴν εἴδησιν ταύτην πληροφορηθέντες οἱ κάτοικοι τῆς Κρήτης καὶ ἰδίως οἱ Πρόκριτοι τῶν Σφακιῶν, καὶ ἐκ μόνης τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων ἐλπίζοντες τὴν ματαίωσιν τῶν ὀλεθρίων τοῦ ἐχθροῦ σκοπῶν, ἔγραψαν εἰς τὴν κοινότητα τῶν Σπετσῶν, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειάν των, τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

« Τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐκ ψυχῆς ἀπο-» νέμομεν πρὸς τὴν Σεβ. κοινότητα τῶν Σπετσῶν.

Λουτρὸν τῇ Ἀπριλίου 1823.

» Προλαβόντως εἴχομεν μάθει ἀπὸ διαφόρους, καὶ μά-» λιστα παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου Κ. Ἐμμανουὴλ Τομπά-» ζη, ὅτι ἑτοιμάζετε τὸν εὐλογημένον στόλον σας, ἡνω-» μένον μ' ἐκεῖνον τῶν ἀδελφῶν μας Ὑδραίων, διὰ νὰ ἐκ-» πλεύσῃ ἐναντίον τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ὅστις, ὡς » ἔλεγον, ἤθελε μεταφέρει πέντε χιλιάδας στρατιώτας· » μὲ τὸ φθάσιμον δὲ σήμερον ἀπὸ τὰ αὐτόθι τοῦ καραβο-» κύρη Δήμα Λάμπρου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν γραφὴν » παρὰ τοῦ ἄνω Κ. Τομπάζη, μᾶς σημειοῖ, ὅτι μία τοι-» αύτη εἴδησις ἐβγῆκε μάταιος καὶ ψευδής. Διὰ τοῦτο » φαίνεται, ἴσως, ὅτι κατὰ τὸ παρὸν μένει ἀκίνητος ὁ ἑλ-» ληνικὸς στόλος· καὶ ἐν καιρῷ δέοντι ἤθελεν ἐκπλεύσει, » καὶ οὕτως ἀνεπαύθημεν πρὸς ὀλίγον· ἀλλὰ ταύτην τὴν » στιγμὴν ἔφθασεν εἰς τὸ πόρτον (λιμένα μας) μία ἀγ-» γλικὴ Σκοῦνα τοῦ καπετὰν Κὸξ ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν, διὰ » 9 ἡμέρας, ἔχουσα σοπρακάρικον ἕνα Γραικὸν ἀπὸ τὰς » Ἰονικὰς νήσους, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ Αἰγυ-

» πτιακὸς στόλος ἦτον ἕτοιμος διὰ Κρήτην μὲ 5000, καὶ
» πενταχοσίους ἀλβανίτας, καὶ μάλιστα μέρος τοῦ στρα-
» τεύματος ἦτο κατεβασμένον εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς Ἀ-
» λεξανδρείας, καὶ κατ' αὐτὰς ἐπρόσμενον καὶ τὸν ἴδιον
» πασᾶν νὰ καταβῇ ἀπὸ Αἴγυπτον, καὶ μετὰ τὸ φθάσι-
» μόν του ἀμέσως θέλει κινήσει ὁ κατηραμένος στόλος
» του διὰ τὴν δυστυχισμένην Κρήτην. Μανθάνοντες ἡμεῖς
» μίαν τοιαύτην λυπηρὰν εἴδησιν, ἐνεκρώθημεν, καὶ μὴ
» δυνάμενοι ν' ἀπαντήσωμεν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἐὰν
» καὶ φθάσῃ, διὰ τοῦτο ἐπίτηδες στέλλομεν τὸ παρὸν καΐ-
» κιον διὰ νὰ δώσῃ τὴν εἴδησιν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀδελ-
» φότητα. Ποῦ εἶναι δίκαιον νὰ προστρέξωμεν, εἰμὴ μό-
» νον μετὰ Θεὸν εἰς τὴν πηγὴν τῆς εὐσπλαγχνίας σας;
» Προσπίπτομεν λοιπὸν καὶ ζητοῦμεν ἔλεος ἀδελφικὸν
» εἰς τοὺς κυρίους ἡμῶν ἐφόρους τρέχομεν, καὶ διὰ τὸν
» Θεὸν, φωνάζομεν, βοήθειαν πλοίων! Τρέξατε καὶ εἰς
» τὴν βοήθειαν τῆς περιφήμου Κρήτης, θαυμάσιοι θαλασ-
» σοκράται καὶ κατατρομάξατε καὶ τὸν ἐχθρὸν τῆς Αἰ-
» γύπτου. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀκούσῃ καράβια Σπετσῶν· μά-
» λιστα αὐτὸς ὁ στόλος ἐβεβαιώθημεν ὅτι εἶναι πολλὰ
» ἀδύνατος. Δὲν γράφομεν αὐτὰ, ἀδελφοὶ, εἰς ξένους, ἀλ-
» λὰ εἰς πατριώτας καὶ ἀγαθοὺς οἰκοκυραίους καὶ κυρίους
» τῶν ὅσων ἐπιποθεῖτε. Λοιπὸν συνδράμετε, ἀδελφοὶ, δι'
» ἀγάπην Θεοῦ, μίαν ὥραν πρότερον εἰς τὴν βοήθειαν τῶν
» ἀδελφῶν καὶ τῆς περιφήμου Κρήτης. Ἐπισφραγίζομεν
» τὴν αἴτησίν μας μὲ τὴν εὐχτικὴν ἡμῶν προαίρεσιν καὶ
» συντήρησιν, καὶ μένομεν διὰ βίου (α).

Εἰς τοὺς ὁρισμούς σας πρόθυμοι

(Τ. Σ·) Οἱ Πρόκριτοι Σφακιῶν.

(α) Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 453—454.

Ἀλλ' οἱ θησαυροὶ τῶν Προκρίτων τῶν ναυτικῶν νήσων ἐξηντλήθησαν ἤδη, ἕνεκα τῶν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἁδρῶν θυσιῶν αὐτῶν, ἀπὸ δὲ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μόνον λόγοι καλοὶ καὶ ψηφίσματα τοῖς ἐδαψιλεύοντο. Πλὴν δι' αὐτῶν αἱ μεγάλαι ἀνάγκαι τῶν ναυτικῶν ἐξόδων δὲν ἐθεραπεύοντο. Ἀνάγκη πᾶσα λοιπὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς ἐράνους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ὅθεν πρὸς χρῆσιν μόνον τῶν ναυτικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων προσδιορισθέντων τῶν ἐράνων τούτων, διότι εἰς αὐτὰς καὶ μόνας τὸ ἔθνος εἶχε τὰς ἐλπίδας του, ἀπεστάλησαν συναινέσει τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων ἁρμοσταὶ καλούμενοι (α) ὅπως συνάξωσιν ἀφ' ἑκάστης νήσου ὡρισμένον τι κατ' ἀναλογίαν χρηματικὸν ποσὸν (β). Ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα ταῦτα

(α) Ἐκ Σπετσῶν ἀπεστάλησαν ἁρμοσταὶ ὁ Ἰω. Χρ. Κούτσης καὶ ὁ Λάζαρος Ἰω. Κουτρουμπής· ἄλλοτε πάλιν ὁ Ἀναστάσιος Κυριακὸς, Ἰω. Σπυρίδωνος καὶ Βασ. Ν. Γκίνης.

(β) Περίοδ. Β'. ἀρ. 155. Προσωρ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Οἰκονομίας.

Διὰ νὰ ἐξοικονομηθῶσιν ὁπωσοῦν τὰ ἔξοδα τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο θέλει δώσει εἰς περιλαβὴν τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν.

Α'. Τὰ ἐνοίκια τῶν δημοσίων προσόδων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐκπιπτομένων μόνον τῶν μισθῶν τῶν ἐπάρχων καὶ τῶν ὑπαλλήλων ὑπουργῶν.

Β'. Τὸν ἔρανον τῶν αὐτῶν νήσων, διορισθέντα εἰς ἑκατὸν ἑξῆντα χιλιάδας γρόσια.

Γ'. Τὸν ἔρανον τῆς Κρήτης διορισθέντα εἰς 100,000 γρόσια.

τῶν ἐράνων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἦσαν ἀνεπαρκέστατα ἀπέναντι τῶν τοσούτων ἀναγκῶν, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἰδοῦσα, ὅτι εἰς Ἀγγλίαν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ἐθνικὸν δάνειον, ἐσύστησε κατὰ τὴν 2 Ἰουνίου, τριμελῆ τινα ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν Ἰωάννου Ὀρλάνδου (α) Ἰωάννου Ζαΐμη καὶ Ἀνδρέου Λουριώτου, οἵ-

---

Δ'. Τὸν ἔρανον τῆς Εὐβοίας, διορισθέντα εἰς 40 χιλ. γρόσια, καθὼς καὶ ὅσα χρήματα μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα ἤθελον περισσεύσει ἐκ τῶν προσόδων τῆς αὐτῆς νήσου.

Ἀντίγραφον τῆς παρούσης διαταγῆς θέλει πέμψει τὸ ὑπουργεῖον τῆς Οἰκονομίας πρὸς ἑκάστην τῶν τριῶν νήσων, καὶ θέλει ἐγχειρίσει τ' ἀναγκαῖα γράμματα, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω κεφαλαίων, πρὸς τοὺς ἐνταῦθα παραστάτας τῶν αὐτῶν νήσων. 5 Ἰουλίου 1823 ἐν Τριπολιτσᾷ.

Ὁ Πρόεδρος Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Θ. Κολοκοτρώνης, Ἀνδρ. Μεταξᾶς. (Τ. Σ.) Ὁ Γεν. Γραμ. Α. Μαυροκορδάτος.

(α) Ὁ Ἰωάννης Ὀρλάνδος, ἀνὴρ μὲ οὐκ ὀλίγην παιδείαν τῆς ἐποχῆς του, καὶ κάτοχος τῆς τε Ἰταλικῆς καὶ Γαλλικῆς γλώσσης, ὡς διαμείνας ἱκανὸν χρόνον καὶ εἰς τοὺς Παρισίους, κατήγετο ἐκ Σπετσῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ὀρλάνδων. Ἐγεννήθη τῷ 1781 εἰς Ὕδραν, ὅπου ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Ὀρλάνδος, ἀποκατασταθεὶς μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1769 καταστροφὴν τῶν Σπετσῶν, ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Θεοδώρου Γκίγκα ἐκ περιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Ὕδρας· ὁ δὲ Ἰωάννης Ὀρλάνδος, συνεζεύχθη τὴν νεωτέραν ἀδελφὴν τῶν Κουντουριωτῶν Λαζάρου καὶ Γεωργίου, Φλώραν, καὶ ἀπέθανεν ἰδιωτεύων ἐν Ὕδρᾳ τῷ 1853 θῦμα τῶν διεπόντων τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν, ἐνῷ προσήνεγκεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος ἀπείρους μὲν ἀτομικὰς ἐκδουλεύσεις, ὡς καθέξας τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις, κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν, παρὰ ταῖς Ἑλληνικαῖς Κυβερνήσεσι, χρηματικὰς δὲ θυσίας μετὰ τῶν πλοίων του, πλέον τῶν 500,000 δραχμῶν.

τινες ἀπῆλθον μετ' οὐ πολὺ εἰς Λονδῖνον, ὅπως διαπραγματευθῶσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὰ περὶ τοῦ δανείου.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου διάφοροι εἰδήσεις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐβεβαίουν τὴν ὅσον οὔπω ἔξοδον τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἡνωμένου μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, καὶ σκοπὸς αὐτῶν κύριος διεφημίζετο ἡ κατὰ τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν ἐπίθεσις. Τὴν 13 Ἀπριλίου ἡ ἀφρικανικὴ μοῖρα ἐξελθοῦσα τοῦ Ἑλλησπόντου, κατέβη μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μπαμπᾶ, ἀλλ' ἐναντίου καὶ δυνατοῦ ἀνέμου πνεύσαντος, ὑπεχρεώθη νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου.

Οἱ Ψαριανοὶ μαθόντες τὴν ἔξοδον τῆς μοίρας ταύτης τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ ὅτι εἶναι καὶ ἕτερος ἕτοιμος νὰ ἐκπλεύσῃ, ἐκήρυξαν τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς νήσου των κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ δὲν ἄφηνον ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ Ψαρῶν, εἰμὴ ταχύπλοα (α), δι' ὧν εἰδοποίησαν περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ τὰς ἄλλας δύο ναυτικὰς νήσους.

Οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας συνεννοήθησαν ἐγκαίρως νὰ κινήσωσιν ἀναλόγους τῆς ἀνάγκης καὶ τῶν χρηματικῶν μέσων δυνάμεις, ἵνα δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς συναδέλφους των Ψαριανούς. Ἐξέπλευσαν ὅθεν ἐξ Ὕδρας τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς δεκατρία πολεμικὰ πλοῖα καὶ δύο πυρπολικὰ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Α. Π. Λαλεχοῦ, καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ἐκ Σπετσῶν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὲν ἐξέπλευσαν ἐγκαίρως ἕνεκα ἐπιτοπίων τινῶν δυσκολιῶν, τὰ δὲ Ὑδραϊκὰ διευθύνθησαν εἰς Ψαρά. Τέλος,

(α) Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαοὐλ. Τ. Α'. σελ. 37, 38.

τὴν 11 Μαΐου, ἰδοὺ πάλιν ὁ Βυζαντινὸς καὶ Ἀλγερινικὸς στόλος, συγκείμενοι ἐκ τεσσαράκοντα πολεμικῶν πλοίων καὶ ἰσαρίθμων φορτηγῶν, οἵτινες παραλαβόντες ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ 10,000 περίπου ὁπλοφόρους, διέβησαν τὴν 22 τοῦ αὐτοῦ, δυτικῶς τῆς νήσου Ψαρῶν, πλησίον τῆς ὁποίας καὶ ἀνεκώχευσαν ἐπί τινας ὥρας. Δύο τινα ἐσυμπέραναν οἱ ἐν Ψαροῖς περὶ τῆς ἀνακωχεύσεως ταύτης, ἢ ὅτι ἐμελέτων οἱ ἐχθροὶ νὰ προσβάλωσι τὴν νῆσον ἐκείνην, ἢ ὅτι ἀνέμενον μέρος τῶν φορτηγῶν πλοίων των· ἡ εἰς Ψαρὰ παρευρισκομένη Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἐτέθη ἀμέσως εἰς κίνησιν· ἀλλ' ὁ ἐχθρικὸς στόλος ποδίσας ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του διευθυνόμενος πρὸς τὸν Καφηρέα τῆς Εὐβοίας, καὶ φθάσας τὴν 23 ἀνενοχλήτως ἔμπροσθεν τῆς Καρύστου, αὐτὴν μὲν ἐφωδίασε μὲ παντὸς εἴδους τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου πολιορκίαν ὁλοσχερῶς διέλυσεν.

Ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἀποστείλασα εἰς Ὕδραν ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς Ψαρὰ, τὸν Ἰωάν. Ζάκαν, ἵνα εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὰς ἄλλας δύο νήσους, παρηκολούθησε μὲν τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἀλλὰ μὴ δυναμένη νὰ τὸν προσβάλῃ, κατεσκόπευε μόνον τὰ κινήματά του.

Ἐκπληρώσας ἡσύχως τοὺς σκοπούς του ἐν Καρύστῳ ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἐφάνη μετὰ τρεῖς ἡμέρας παραπλέων τὴν νῆσον Κέαν· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξέπλευσαν ἐκ τοῦ προχείρου, ἐκ Σπετσῶν μὲν ὀκτὼ πλοῖα συμπεριλαμβανομένου καὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ (α), ὀλίγα δ' ἄλλα καὶ ἐξ Ὕ-

---

(α) Ὑπὸ τοὺς Γεώργ. Χ. Ἀνδρέου Μοίραρχον, Ν. Δ. Κυριακοῦ, Ν. Γ. Κούτσην, Ἰω. Γ. Κούτσην, Δημ. Ν. Λεωνίδαν, Γ. Κοκκοράκην, Ἰω. Γ. Μαθιοῦ, καὶ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Γ. Δ. Λάμπρου.

ορας, τὰ ὁποῖα ἀπήντησαν μὲν τὸν ἐχθρικὸν στόλον τὴν 26 Μαΐου κατὰ τὴν Μακρόνησον καὶ Κέαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε νὰ τὸν βλάψωσιν, οὔτε νὰ τὸν προσβάλωσιν ἕνεκα τῆς ἐπικρατησάσης ἄκρας γαλήνης, μεθ' ἣν μόλις τὴν 30 Μαΐου, ἀνέμου πνεύσαντος, ὁ ἐχθρικὸς στόλος εὑρεθεὶς ὑπερδέξιος, κατεδίωξε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα (α) καὶ διαβὰς μεταξὺ τῶν νήσων Κύθνου, Σερίφου καὶ ἁγίου Γεωργίου (β) διευθύνθη πρὸς τὸ Κρητικὸν πέλαγος καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, παρακολουθούμενος μακρόθεν ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν εἴσοδον ἐκείνου εἰς Σούδαν, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Διαμείνας ὀλίγας μόνον ἡμέρας εἰς Σούδαν ὁ ἐχθρικὸς στόλος, διευθύνθη ἑπομένως πρὸς τὰς Π. Πάτρας ὅπως ὑποστηρίξῃ καὶ διὰ θαλάσσης τὰς κατὰ ξηρὰν ἐργασίας τῶν Ὀθωμανικῶν ϛρατευμάτων, καὶ ἐνδυναμώσῃ τὰ φρούρια, δι' ὧν ἔφερεν, ὡς εἴπομεν, στρατευμάτων, ἐπεσίτισε κατὰ τὴν διάβασίν του τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, καὶ τὴν 9 Ἰουλίου ἠγκυροβόλησεν εἰς Π. Πάτρας (γ).

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὴ ἔχουσα χρήματα ἵνα αν-

(α) « Ἡ ὥρα εἰς τὰς 5 ἐκατέβη ἡ βάρδια μας, καὶ μᾶς λέγει, ὅτι ὅλος ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐφάνη ἀπὸ τὴν Μακρόνησον ἐδῶθεν καὶ καταδιώκει τὰ καράβιά σας καὶ ἐδικά μας ὁποῦ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος εὑρέθησαν καὶ ἐπαγρυπνοῦσαν τὰ κινήματα αὐτοῦ». (Ἐπις. Ὕδρ. πρὸς τοὺς Σπετσιώτ. 30 Μαΐου 1823, ἀρχ. Δημ. Σπετσ. ἐξ ἀλληλογρ. Ὕδρας).

(β) Ἐσφαλμένως ὁ Σ. Τρικούπης λέγει ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος διέβη τὸν μεταξὺ Ὕδρας καὶ Πελοπον. πορθμὸν, διότι αὐτὸς διέβη ἔξωθεν, ἤτοι ἀνατολικῶς τῆς Ὕδρας, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν.

(γ) Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 3 τοῦ 1824.

τιτάξη ναυτικὰς ἢ στρατιωτικὰς δυνάμεις κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔγραφεν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν τριῶν νήσων. « Ἐκ τῶν περικλειομένων βλέπετε τὴν οἰκτρὰν στάσιν τῆς Στερεᾶς
» Ἑλλάδος, τὴν ἄφιξιν τῶν ἐχθρῶν εἰς Σάλωνα, καὶ τὸν
» φανερὸν σκοπόν των τοῦ νὰ ἐπιπέσωσιν εἰς τὴν Πελο-
» πόννησον, ἀφοῦ ἐξαφανίσουν τὰ μέρη ἐκεῖνα· μέρος τοῦ
» στόλου εἰσπλεῦσαν ἤδη τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἔδωσε
» τροφὰς εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ θέλει χρησιμεύσει εἰς τὴν
» μετακόμισιν τῶν εἰς Σάλωνα ἐλθόντων σωμάτων εἰς
» ὅλα τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ Βοστί-
» τσας μέχρι Κορίνθου. Εἴθε νὰ μὴ δοκιμάσουν καὶ ἄλλην
» ἔφοδον ἐκ μέρους τοῦ Ἰσθμοῦ. Τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ
» ἐχθρικοῦ στόλου εὑρίσκεται εἰς Παλαιὰς Πάτρας, ὅπου
» ἐκβιβάζει στρατεύματα, τροφὰς καὶ πολεμεφόδια· ἐν ἑνὶ
» λόγῳ τὰ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα τοῦ ἐχθροῦ εἶναι
» συνδεδεμένα μὲ τὰ ἀπὸ θαλάσσης, καὶ τὸ πᾶν χάνεται,
» ἂν θαλάσσιος δύναμις δὲν προφθάσῃ ν' ἀνατρέψῃ τὰ
» σχέδιά του. Βλέπετε κύριοι! ὅτι ἀπὸ τὴν ἔκπλευσιν
» τῶν πλοίων σας κρέμαται ὁμολογουμένως τῆς Ἑλλά-
» δος ἡ τύχη· ἠξεύρομεν ὅτι ἔχετε μεγάλα δίκαια διὰ τὴν
» ἔλλειψιν χρημάτων, πλὴν καὶ οἱ ἴδιοι γνωρίζετε, καὶ οἱ
» παρασταταί σας θέλουν σᾶς φανερώσει τὴν στάσιν τῶν
» ἐδῶ πραγμάτων. Αἱ πρόσοδοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους
» καὶ ὁ ἔρανος ἀφέθη ἀνέπαφος, διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν
» μέρους κἂν ἐξόδων τοῦ στόλου· ἐντεῦθεν ἀκόμη οὔτε τὰ
» ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας ᾠκονομήθησαν καὶ ὁ ἔρανος ἐπὶ
» τὸ παρὸν ἀναβάλλεται διὰ τὰ συγχρόνως ἀνοικονόμη-
» τον τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ ἐράνου· ἡ διοίκησις ἀπο-
» ρεῖ τὸ πρακτέον· τὰ μέλη της, ἄλλο δὲν ἠμποροῦν, οὐδὲ

» χρειώσταῦν νὰ κάμουν, παρὰ ν' ἀποφασίσουν καὶ τὴν
» ἰδίαν των ζωὴν, ἐκστρατεύοντα καὶ γινόμενα παράδειγ-
» μα εἰς τοὺς ἄλλους διὰ νὰ τὰ μιμηθῶσι, καὶ ἢ νὰ κα-
» ταιροπωθῇ ὁ ἐχθρὸς πάλιν, ἢ νὰ μὴν ἐπιζήσωμεν εἰς
» τῆς Πατρίδος τὸν ὄλεθρον! Τώρα μένει καὶ εἰς ὑμᾶς,
» Κύριοι, νὰ μὴν ἀπαυδήσητε ἀφ' ὅσας ἐκάμετε θυσίας·
» ἀλλὰ γνωρίζοντες, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μεγαλητέρα καὶ ὠ-
» φελιμωτέρα, ἐπειδὴ γίνεται εἰς τὴν κρισιμωτέραν περί-
» στασιν, νὰ τρέξητε προθύμως, διότι μόνον ἡ παρουσία
» τῶν πλοίων σας ἠμπορεῖ νὰ διαλύσῃ τοῦ ἐχθροῦ τὸ σχέ-
» διον καὶ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Κάμετε λοιπὸν πρὸς
» Θεοῦ, καὶ τ' ἀδύνατα δυνατὰ, καὶ συντρέξατε καθὼς καὶ
» ἄλλοτε εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν σωτηρίαν, τὴν ὁποίαν ἡ
» ἀπόκρισίς σας θέλει μᾶς διατάξει ἂν πρέπῃ νὰ ἐλπίζω-
» μεν, ἢ ἀπελπισθέντες νὰ μὴν ἔχωμεν ἄλλο πρὸ ὀφθαλ-
» μῶν παρὰ τὸ νὰ μὴν ἐπιζήσωμεν εἰς τῆς Πατρίδος τὴν
» δυστυχίαν ».

Ἐν Τριπολιτσᾷ τὴν 12 Ἰουνίου 1823.

Ὁ Πρόεδρος Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Θ. Κολοκοτρώνης, Ἀνδρέας Μεταξᾶς.

Ὁ Γεν. Γραμμ. Α. Μαυροκορδάτος.

Τοιαῦτα ἔγραφεν ἡ Κυβέρνησις· ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο, διότι ἄνευ χρημάτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκ Κρήτης αἰσχρὰν φυγὴν τοῦ γενικοῦ ἐπάρχου αὐτῆς Ἀφεντούλιεφ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ διοργανίσῃ ἐκ νέου τὰς δυνάμεις τῆς νήσου ἐκείνης, εἰς ἣν τὰ πράγματα εἶχον φθάσει εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, κατήργησε τὴν θέσιν τοῦ Γεν. Ἐπάρχου, καὶ διώρισε τὴν 3 Μαΐου ἁρμοστὴν τῆς Κρήτης τὸν Ἐμμα-

βιβάσωσι καὶ αὐτὰ οὓς ἔφερον στρατιώτας, ἵνα ἐμποδίσωσι τοὺς πρὸς βοήθειαν τοῦ Τσανταρλῆ προσερχομένους Ὀθωμανούς. Ἀπάραντες λοιπὸν ἐκεῖθεν τὸ ἑσπέρας, ἐξημερώθησαν τὴν ἐπιοῦσαν λίαν πρωὶ εἰς Τσανταρλῆ, καὶ τὰ μὲν μεγάλα, κατὰ τὸ σχέδιον ἐπλησίασαν εἰς τὴν πόλιν κανονοβολοῦντα καὶ ἀντικανονοβολούμενα ἀπὸ τὸ κανονοστάσιον καὶ ἀπεβίβασαν τοὺς στρατιώτας, τὰ δὲ μικρὰ προχωρήσαντα εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἑκατέρωθεν κανονοβολοῦντα καὶ ἀπεβίβασαν καὶ αὐτὰ τοὺς στρατιώτας καὶ τὰ πληρώματα. Οἱ εἰς Τσανταρλῆ Ὀθωμανοὶ ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως ὅσα γυναικόπαιδα ἠδυνήθησαν, καὶ ἀντέστησαν γενναίως εἴς τε τὸν ἰσθμόν, εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸ κανονοστάσιον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξεδίωξαν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ κανονοστάσιον καὶ τὸν ἰσθμόν, ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως καὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας· πλὴν οἱ Τοῦρκοι κλεισθέντες εἴς τινας ἐξ αὐτῶν ὀχυράς, ἐπολέμουν. μετὰ μεσημβρίαν ἐκυρίευσαν πολλὰς ἐξ αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες καὶ τὰς ἄλλας στενῶς πολιορκημένας. Πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου πλῆθος τούρκων ἱππέων καὶ πεζῶν συνῆλθον εἰς τὰ πέριξ τοῦ Τσανταρλῆ, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ βοηθήσωσι τοὺς εὑρισκομένους εἰσέτι ἐν αὐτῇ· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ διαβῶσι τὸν ἰσθμόν, ὡς ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τῶν πλοιαρίων καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἔμενον ἐκεῖ· οἱ δ' Ἕλληνες, δύοντος τοῦ ἡλίου, ἔλαβον ὅσα ἠδυνήθησαν λάφυρα καὶ ὀρειχάλκινα κανόνια δεκατρία, μίαν βόμβαν καὶ πυρίτιδα καὶ σφαίρας, ὅσας εὗρον ἐν τῷ

δ' ἰσθμοῦ μὲ τὴν ξηράν· εἶναι ἡ πόλις Μυρίνα τῶν ἀρχαίων Στράβ. βιβ. 13. σελ. 622 Μελέτ. κεφ. 8 Αἰολίς.

χανονοστασίῳ, καὶ ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τῶν πλοίων μετὰ τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἀπεμακρύνθησαν τῆς πόλεως καὶ ἀγκυροβόλησαν ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Τσανταρλῆ. Τὴν ἐπιοῦσαν πέμψαντες πρεσβευτὰς οἱ Ἕλληνες, ἐζήτησαν λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὧν εἶχον αἰχμαλώτων· ἀποτυχούσης ὅμως τῆς διαπραγματεύσεως, ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν ἅπας ὁ στολίσκος καὶ ἀγκυροβολήσας εἰς Μοσχονήσια, ἀπεβίβασε τούς τε στρατιώτας καὶ τὰ πληρώματα· ἀλλ' ἐκεῖ εὗρεν ἱκανὴν ἀντίστασιν, διότι ὑπῆρχε κανονοστάσιον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκανονοβόλουν τοὺς Ἕλληνας. Πλὴν καὶ τοὺς ἐν τῷ κανονοστασίῳ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει τῶν Μοσχονησίων ἐχθροὺς ἐδίωξαν οἱ Ἕλληνες ἀναγκάσαντες αὐτοὺς νὰ διαβῶσι τὴν γέφυραν καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Κυδωνίας· ἰδόντες δὲ οἱ Ἕλληνες ὅτι πλῆθος ἐχθρῶν συνηθροίζετο πρὸς τὸ μέρος τῶν Κυδωνιῶν, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν γέφυραν, καὶ λαβόντες ἀπὸ τὸ κανονοστάσιον πέντε ὀρειχάλκινα κανόνια, ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησαν, ἀφήσαντες τοὺς αἰχμαλώτους ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Νικολάου Ἀποστόλη, Ἀνδρ. Γιαννίτση, Ν. Καρακωσταντῆ καὶ Ν. Ἀργόρη καὶ ἑνὸς Μυστίκου, ἵνα πωληθῶσιν εἰς Μιτυλήνην. Ὁ δὲ λοιπὸς στολίσκος, φθάσας τὴν νύκτα εἰς τὰ Ψαρὰ, ἀπεβίβαζε τὰ λάφυρα ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης· πάντες δὲ οἱ εἰς Ψαρὰ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες συνεκινήθησαν διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν. Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν διώρισε δύο μικτὰς ἐπιτροπὰς ἀπὸ πολίτας καὶ στρατιωτικοὺς, τὴν μὲν πρὸς σύναξιν τῶν λαφύρων, τὴν δὲ λογιστικὴν, ὅπως διανεμηθῶσι τὰ λάφυρα καὶ τὸ προϊὸν αὐτῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἰσότητι· τὰ δὲ ὀρειχάλκινα κανόνια παρεδόθησαν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἐτέθησαν εἰς τὰ κανονοστάσια τῆς νήσου. Καὶ αἱ

μὲν παρακολουθήσασαι τὸν στολίσκον χριστιανικαὶ οἰκογένειαι, ἀποβιβασθεῖσαι εἰς Ψαρὰ, ἔτυχον πάσης περιποιήσεως, διότι οἱ Ψαριανοὶ ἐχορήγησαν εἰς αὐτὰς καὶ ἐνδύματα καὶ τροφὰς καὶ καταλύματα. Οἱ δὲ μείναντες ἔξωθεν τῆς Μιτυλήνης διὰ τὴν πώλησιν τῶν αἰχμαλώτων πλοίαρχοι, ἀποστείλαντες αἰχμάλωτόν τινα Ὀθωμανὸν, εἰδοποίησαν τὸν διοικητὴν τῆς Μιτυλήνης περὶ τούτου. Τὴν ἐπιοῦσαν Πρόκριτοί τινες τῆς Μιτυλήνης χριστιανοὶ καὶ ὁ αὐστριακὸς πρόξενος προσελθόντες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀποστάλη, ἐσυμφώνησαν μετὰ τῶν πλοιάρχων τὰ λύτρα τῶν αἰχμαλώτων ἐνώπιον τοῦ προξένου. Μετὰ ταῦτα οἱ Πρόκριτοι ἐζήτησαν μυστικὴν συνδιάλεξιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ προξένου, εἰς ἣν ἐπρότειναν τὰ ἑξῆς· Ἐπειδὴ τὰ καταδρομικὰ καὶ πολεμικά σας πλοῖα συλλαμβάνουσι πλοῖα τῆς Μιτυλήνης καὶ κάμνουσιν ἀποβάσεις συλλαμβάνοντες ἀνθρώπους καὶ ζῶα, κατ' ἐντολὴν τοῦ διοικητοῦ Μουσταφᾶ-ἀγᾶ, σᾶς προτείνομεν νὰ κάμωμεν συνθήκην μυστικὴν νὰ σᾶς πληρόνωμεν ἐτήσιον φόρον, ὄχι εὐκαταφρόνητον, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ κάμωσι τὰ πλοῖα οὔτε ἀποβάσεις εἰς Μιτυλήνην, οὔτε πλοῖα Μιτυληναίων νὰ συλλαμβάνωσιν. Οἱ πλοίαρχοι ἀπήντησαν ὅτι τοιαύτην ἐντολὴν δὲν εἶχον, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία αὕτη ἐναπόκειται εἰς μόνην τὴν Βουλὴν τῶν Ψαρῶν, ἤθελον ἀναγγείλει αὐτῇ τὴν πρότασίν των, ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ των εἰς Ψαρά. Οἱ πλοίαρχοι μείναντες εὐχαριστημένοι, ἐπρότειναν ν' ἀνταλλάξωσι τὰς προτάσεις των μυστικῶς, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπικυρώσεως, ἢ μὴ, εἰς τὴν Βουλήν· δώσαντες δὲ τὰ λύτρα τῶν αἰχμαλώτων, ἔλαβον αὐτοὺς καὶ ἐξῆλθον εἰς Μιτυλήνην. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ὑπῆρχον καὶ γυναῖκες ἐπισήμων τούρκων, ἡ σύζυγος, ἡ μήτηρ

καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Τσανταρλῆ· ὁ Διοικητὴς τῆς Μιτυλήνης πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι ἡ τιμὴ τῶν γυναικῶν δὲν προσεβλήθη, εὐχαρίστησε τοὺς πλοιάρχους, πέμψας αὐτοῖς δῶρα διάφορα φαγώσιμα.

Ἐλθόντες οἱ πλοίαρχοι εἰς Ψαρὰ, ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Βουλήν των, ὅσα οἱ Πρόκριτοι τῆς Μιτυλήνης τοὺς ἐπρότειναν, καὶ εἶπον ὅτι πρέπει νὰ φυλαχθῶσι μυστικά. Κατὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον 1823, ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα του Μιτυλήνην τὸν Θεόδωρον Ἀλκαῖον (ἀγωνιζόμενον εἰς Ψαρὰ), ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῶν συμπολιτῶν του περὶ τῶν ὅσων αὐτοὶ ἐπρότειναν κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον εἰς τοὺς πλοιάρχους Ψαριανούς. Ἀπελθὼν ἐκεῖ ὁ Ἀλκαῖος, συνεννοήθη μυστικῷ τῷ τρόπῳ μὲ τοὺς συμπολίτας του ἐκείνους, οἵτινες ἔκαμον τὰς προτάσεις εἰς τοὺς πλοιάρχους, ἐκεῖνοι δὲ συνενναηθέντες μετὰ τοῦ Διοικητοῦ, ἐπαρουσίασαν αὐτῷ τὸν Ἀλκαῖον, πρὸς ὃν ὁ Διοικητὴς εἶπε· Κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἤμην καθ' ὅλα ἐλεύθερος, καὶ ἠδυνάμην νὰ πράξω καὶ νὰ δικαιολογήσω ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεώς μου τὰ ὅσα εἶπα· τώρα ὅμως, ὁπόταν ὁ Καπετὰν πασσᾶς εἶναι ἔξω καὶ περιπλέει μὲ τὸν στόλον του, δὲν δύναμαι νὰ πράξω τίποτε, διότι φοβοῦμαι μὴ μὲ ὑποπτευθῶσι καὶ πάθω, ἀλλ' ἃς μείνῃ ἡ ὑπόθεσις αὕτη μυστικὴ δι' ἄλλην περίστασιν. Ὁ Ἀλκαῖος ἀναχωρήσας ἐκ Μιτυλήνης, ἐπανῆλθεν εἰς Ψαρὰ (α).

(α) Τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῶν Ψαριανῶν, περιέργου οὔσης, ὡς ἐνεργηθείσης ὑπὸ πολλῶν δμοῦ πλοίων τῇ συναινέσει καὶ τῆς ἐπιτοπίου τῶν Ψαρῶν ἀρχῆς, ἐλάβομεν σχεδὸν ὁλόκληρον ἐκ τοῦ Ὑπομν. Κ. Νικοδήμου, Τ. Α. σελ. 441—447.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα ὁ Σκόδρα, ἡ Μουσταφᾶ πασσᾶς, εἰσβάλλει διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ ἐμπροσθοφυλακή του, συγκειμένη ἐξ ὀκτὼ χιλιάδων ϛρατιωτῶν, κυριεύει τ' Ἄγραφα, αὐτὸς δὲ ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς στρατοπεδεύει εἰς Καρπενῆσι. Οἱ ἐν Μεσολογγίῳ Ἕλληνες στρατηγοὶ, Μάρκος Μπότσαρης, Καραϊσκάκης καὶ Κίτσος Τσαβέλλας, συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ τρόπου τῆς τοῦ ἐχθροῦ ἀποκρούσεως. Καὶ ὁ μὲν Τσαβέλλας ἐγνωμο-

---

χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ μάθωσι μέχρι τίνος βαθμοῦ ἔφθανεν ἡ τόλμη τῶν ναυτικῶν κατὰ τὰς θαλασσίας ἐπιχειρήσεις. Τοιαύτας ἀνεκδότους πράξεις ἐπιδρομῶν εἰς τουρκικὰς χώρας, αἰχμαλωτίσεων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ ζώων καὶ πλοίων ἐντὸς τῶν ἐχθρικῶν λιμένων καὶ ὑπὸ δυνατὰ φρούρια, ἀνταλλαγῶν, ἀληθῶν καὶ γελοίων στρατηγημάτων, καὶ παρατόλμων ῥιψοκινδυνεύσεων εἰς ἀπώτατα καὶ ἐπικινδυνωδέστατα μέρη, ἠδυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν πλεῖστα, ἐνεργηθέντα κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν ὑπὸ δύο ἢ τριῶν ὁμοῦ, ἢ καὶ ἑνὸς μόνου, καταδρομικῶν πλοίων. Τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ Σπετσῶν Κατραμάδου ἢ Νικολ. Γιάννουζα, εἶναι ἱκανὸν μόνον νὰ διεγείρῃ τὴν περιέργειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἑκάστου ἐπὶ τῶν τοιούτου εἴδους πραξικοπημάτων, διότι οὗτος ὁρμώμενος ἀπὸ τὰς Σπέτσας μὲ τὸ καταδρομικόν του πλοῖον ἡ Περσεφόνη, καὶ στήσας τὸ βασίλειόν του ἐπὶ τῆς εἰς τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τῆς Τύνιδος κειμένης ξηρᾶς νήσου Ζέμπρας, τὴν ὁποίαν εἶχε γενικὴν ἀποθήκην τῶν λειῶν του, περιέπλεεν ὅλην τὴν παραλίαν τῆς ἐντὸς τῆς Μεσογείου Ἀφρικῆς, καὶ ἐξερχόμενος ἐκτὸς καὶ αὐτῶν τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, εἶχεν ἀποκλείσει τὰ παράλια καὶ αὐτῆς τῆς Μαροκινῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπέχομεν ὅμως ἀπὸ τοιούτου εἴδους διηγήσεις, αἵτινες, ἀνήκουσαι εἰς ἄλλου εἴδους περιγραφὰς, ἀπέχουσι τοῦ κυρίου ἱστορικοῦ σκοποῦ μας.

δότει νὰ προσβάλλωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰ στενὰ, ὅθεν ἔμελλον νὰ διαβῶσιν, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὁ Καραϊσκάκης ἠσθένει τότε, ὁ δὲ Μπότσαρης προτιμᾷ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νυκτερινὴν ἔφοδον. Ἐγκριθέντος τοῦ σχεδίου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, καὶ συνεννοηθέντων τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν, διακόσιοι εἴκοσι περίπου Σουλιῶται, ἅμα δοθέντος τοῦ σημείου, ἀκολουθοῦντες τὸν Μάρκον Μπότσαρην καὶ ἐπιπεσόντες διὰ νυκτὸς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐπροξένησαν μεγάλην φρίκην εἰς αὐτοὺς ἐξ ἀπροόπτου προσβληθέντας, καὶ οὐ μόνον αἱ Ἕλληνες ἔσφαζον τοὺς ἐχθρούς των, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι καταθορυβηθέντες ἀλληλεσφάζοντο· προσέβαλε καὶ ὁ Τσαβέλλας τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ μετὰ τρίωρον μάχην ἀπεσύρθη. Δυστυχῶς καὶ ἡ ὥρα καὶ ὁ τρόπος τοῦ δοθέντος σημείου τῆς ἐνάρξεως τῆς προσβολῆς δὲν ἐτηρήθησαν ἀκριβῶς, καὶ τούτου ἕνεκα τ' ἄλλα ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην Ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀποροῦντα διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ συνθήματος, καὶ ὑποπτεύσαντα προδοσίαν τινὰ, δὲν μετέσχον τῆς μάχης, καὶ οὕτως ἡ φθορὰ τῶν ἐχθρῶν δὲν ἐγένετο πλήρης· ὁ δὲ Μάρκος Μπότσαρης, θύων καὶ ἀπολύων, ἔφθασε, καίτοι ἐλαφρῶς πληγωμένος ὑπὸ τὸν δεξιὸν βουβῶνα, εἴς τι περιτειχισμένον χωράφιον, ἐν ᾧ ἦσαν ἐσκηνωμέναι πολλοὶ ἐχθροὶ, καὶ ἐκεῖ ὑψώσας ὑπὲρ τὸν τοῖχον τὴν κεφαλήν του, ἵνα παρατηρήσῃ, ἐκτυπήθη κατὰ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ ἐχθρικὴν βολὴν καὶ ἔπεσε νεκρός. Τότε ἀράμενος ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν νεκρὸν ὁ Τούσας Μπότσαρης, συγγενὴς τοῦ ἥρωος, τοὺς δὲ πληγωμένους οἱ ἄλλοι, ἀνεχώρησαν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, φονευθέντων ἕως εἴκοσιν ἐκ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μετέφερον τούς τε πληγωμένους καὶ τὸν Μάρκον εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου

τὴν 11 Αὐγούστου ἐκηδεύθη ὁ νεκρός του ἐν μεγάλῃ παρατάξει. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διέταξε νὰ τελεσθῶσι δημόσιοι τελεταὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος.

Ὀκτακόσιοι ἐχθροὶ ἐφονεύθησαν καὶ ὁ Πλιάσα πασσᾶς, ὁ δὲ Τσελετίμπεης ἀρχηγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐπληγώθη· ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, βαθυτάτην ἀφῆκε λύπην καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Δίκαιος καὶ ὀλιγαρκὴς ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ὡς ὁ Ἀριστείδης, ἀπέθανεν ἡρωϊκῶς ὡς ὁ Λεωνίδας, καὶ διὰ τοῦτο ἡ δόξα αὐτοῦ θέλει εἶσθαι αἰώνιος, ὡς ἡ ἐκείνων, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ, περιβληθεῖσα τὴν ἀθανασίαν, θέλ' εἶσθαι διὰ παντὸς ἀειθαλὴς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τ' ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων Ἑλλήνων. Ὁ θάνατος τοῦ Μπότσαρη ἐνεθάῤῥυνε τοὺς Τούρκους, οἵτινες, προχωρήσαντες μετὰ ταῦτα, ἦλθον καὶ ἔστησαν τὴν πολιορκίαν των εἰς τὸ Ἀνατολικόν. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ κατὰ θάλασσαν.

Τεσσαράκοντα καὶ μίαν ἡμέρας παραμείνας εἰς Πάτρας ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, οὔτε τὰς ἐργασίας τῶν πολιορκούντων ἠδυνήθη νὰ εὐκολύνῃ, οὔτε τὴν ἀπόβασιν τῶν ὧν ἔφερον ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στρατευμάτων νὰ κατορθώσῃ, οὔτε τὴν εἰσκομιδὴν τῶν τροφίμων ἐν Μεσολογγίῳ νὰ ἐμποδίσῃ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀναπλεύσῃ διὰ τὸν Ἑλλήσποντον τὴν 21 Αὐγούστου, ἀφήσας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῶν φρουρίων Ῥίου καὶ Ἀντιῤῥίου, Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου Ἰσοὺφ-μπεη, τρεῖς φεργάτας καὶ δέκα ἢ δώδεκα μικρότερα ἄλλα πλοῖα. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ὀθωμανικὸς οὗτος στόλος, συγκείμενος ἐκ τριάκοντα περίπου πολεμικῶν πλοίων, ἔφθασεν εἰς τὸ Αἰγαῖον, οἱ δὲ κάτοικοι ὅλων τῶν νήσων, ἐξ ὧν

διῆλθεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἀδύνατοι ὄντες εἰς ἀντίστασιν, ἔδωκαν σημεῖα ὑποταγῆς, ἐκτὸς τῶν Τηνίων, οἵτινες ἀπ' ἐναντίας διὰ πυροβολήσεων καὶ κωδωνοκρουσίας τὸν προεκάλουν.

Ὁ δ' Ἑλληνικὸς στόλος ἕνεκα χρηματοδείας ἔμενεν ἀκίνητος, καίτοι παρ' ἁπάντων ἀναγνωριζομένης τῆς ὡς ἐκ τῆς ἀκινησίας αὐτοῦ προξενουμένης γενικῆς βλάβης. Ἀλλὰ χρήματα ἦτον ἀδύνατον νὰ συναχθῶσι τόσα, ὅσα ἀπητοῦντο διὰ τὴν ἔκπλευσιν ἀξιομάχου στόλου· ἡ Κυβέρνησις ἀδύνατος καὶ πτωχὴ, κατ' ἄλλο τι δὲν ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ, ἡ ἀφιεροῦσα ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ τάς τε προσόδους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸν ἐπιβληθέντα τελωνειακὸν δασμὸν ἐφ' ὅλων τῶν τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων. Ἔγραφε δὲ καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ Βουλευτικὸν πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν, Ὕδρας καὶ Ψαρῶν τὰ ἑξῆς· «Ὅσον ἀναγ» καία ἡ διατήρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς σωτη» ρίαν τῆς Ἑλλάδος, τόσον ἀδιάλειπτος καὶ ἡ φροντὶς » τῆς διοικήσεως πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκαιούντων » εἰς τὴν κίνησίν του μέσων καὶ ἐφοδίων. Ἀλλὰ δὲν ἀγνο» εῖτε, Κύριοι, τὰς ἕως ἄρτι ἀλλεπαλλήλους συμπεσού» σας περιστάσεις τῆς ξηρᾶς, ἐξ ὧν ἐμποδίσθησαν οἱ εὐ» γνώμονες σκοποὶ τῆς διοικήσεως πρὸς τοὺς οὕτω κα» λοὺς πατριώτας, καὶ πρὸς ἀντικείμενον, ἄνευ τοῦ ὁποίου » καὶ τυφλοῖς δῆλον, ὅτι ἀδύνατον νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλὰς, » ἂν καὶ μυρίας μάχας ἤθελε νικήσει κατὰ ξηράν· καὶ ἀ» πόδειξις τούτου σαφεστάτη, ἡ περὶ ἧς πληροφορεῖται τὸ » Βουλευτικὸν συμβαίνουσα ταραχὴ καὶ καθ' ὅλον τὸ Αἰ» γαῖον πέλαγος, διὰ τὴν ἀκινησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στό» λου, τῆς ὁποίας ἀφεύκτως ἔχετε εἰδήσεις ἀκριβεστέρας.

» Διὸ τὸ Βουλευτικὸν, κηδόμενον τῆς σωτηρίας καὶ ἡσυ»χίας ἁπάσης τῆς Πατρίδος ὁλικῶς, καὶ αὐτοῦ τοῦ μέ» ρους ἰδίως, καταγίνεται μὲν νὰ λάβῃ ὅσα αἱ περιστά» σεις κατὰ τὸ παρὸν ἐπιτρέπουσιν, ἀναγκαῖα μέτρα, καὶ » ἐκτὸς τοῦ εἰσοδήματος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελά» γους, τὸ ὁποῖον προαφιέρωσεν εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ σω» τήριον ἀντικείμενον, γνωρίζον ὅτι τοῦτο βεβαίως δὲν » ἐξαρκεῖ, ἀπεφάσισε ν' ἀφήσῃ καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν νο» μοθετημένων δασμῶν, εἰς τὰς τρεῖς νήσους πρὸς ἐλά» φρωσιν τῶν μεγάλων ἐξόδων τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. » Περιττὸν, κύριοι, νὰ σᾶς εἴπωμεν, ὅτι εἰς τηλικαύτην » ἀκμὴν ἔφθασαν τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα, ὥστε ἂν » καὶ τὸν ἐφετεινὸν ὑπερπηδήσωμεν κίνδυνον, ἀσφαλιζό» μεθα βέβαια, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ληφθῶσι μέτρα δραστή» ρια παρ' ὅλου τοῦ γένους, ὅταν μᾶς χαρισθῇ καιρὸς ἡ» συχίας κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ χειμῶνα, διὰ νὰ βληθῇ » βάσις εὐταξίας καὶ σωτηρίας, καθότι ἐκ τῶν παρωχημέ» νων ἱκανῶς ὅλοι ἐδιδάχθημεν.

» Ἐν τοσούτῳ διὰ τὴν ἰδιαιτέραν ὑπόθεσιν τῶν νήσων » τοῦ Αἰγαίου πελάγους, στέλλονται παρ' ὅλου τοῦ Βου» λευτικοῦ σώματος, οἱ εὐγενέστατοι Κ. Ἰω. Κοντουμᾶς » καὶ Ἀντώνιος Ἀλμπέρτης, οἵτινες καὶ διὰ ζώσης φω» νῆς θέλουν σᾶς παραστήσει τὰ ἀναγκαιοῦντα καὶ πρόσ» φορα (α). Τῇ 13 Ἰουλίου 1823, Τριπολιτσᾷ.

Ὁ πρόεδρος Α. Μαυροκορδάτος.

Ὁ Α. Γραμ. Ἰω. Σκανδαλίδης.

(α) Ἴδε καὶ ἐπιστ. Βουλευτ. φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς ὅλων τῶν Βουλευτῶν πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν εἰς τὰ Σπετσ. Ἀναργ. Τ. Α. σελ. 674—675.

Πραγματικῶς ἡ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μεγάλως ἀναπτυχθεῖσα ἀπείθεια τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῇ ἀόκνῳ ἐνεργείᾳ τῶν φιλοτούρκων εὐρωπαίων πρακτόρων καί τινῶν ἡμεδαπῶν δυτικοδόξων, ἦτον ἐγγὺς ν' ἀποσπάσῃ τὸ μέρος τοῦτο ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τῆς ἐμπολέμου Ἑλλάδος. Ῥαδιουργούμενοι ἀεννάως ὑπὸ τῶν φιλοτούρκων, καὶ πολλὰς λαμβάνοντες ὑποσχέσεις περὶ τελείας ἀμνηστεύσεως ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὡς μὴ ἐχούσης ἀφορμὴν νὰ τιμωρήσῃ λαοὺς ἀδυνάτους καὶ μὴ βλάψαντας ποσῶς τὴν βασιλείαν του, οἱ κάτοικοι τοῦ Αἰγαίου, βεβαρημένοι καὶ ἀπὸ τὰς συνεχεῖς φορολογίας, ἃς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοῖς ἐπέβαλε διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, ἀμφεταλαντεύοντο μεταξὺ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ τοῦ φόβου μὴ τυχὸν ὁ ἐχθρικὸς στόλος, διὰ τὴν ἀκινησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ, τοὺς ἐξανδραποδίσῃ, καὶ ἦσαν ἤδη ἕτοιμοι σχεδὸν νὰ ὑποταχθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ νὰ ζητήσωσι τὸ βασιλικόν του ἔλεος.

Ἐν δὲ τῇ Σάμῳ, μεγάλην ἐξασκῶν ἐπιῤῥοὴν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κατώρθωσεν ἤδη νὰ πείσῃ αὐτούς, ὥστε νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι ἠδύναντο καὶ νὰ αὐτοδιοικηθῶσιν ἀποχωριζόμενοι τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ αὐτοϋπερασπισθῶσιν ἐναντίον τῶν Σουλτανικῶν δυνάμεων. Τούτου ἕνεκα, ἀρνούμενοι νὰ δεχθῶσι τὸν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀποσταλέντα Ἔπαρχον τῆς νήσου, ἐσύστησαν ἰδίαν διοίκησιν ὑπὸ τὸν πρωτουργὸν τῆς ὀλεθρίου ταύτης ἰδέας Λυκοῦργον, καὶ θέλοντες νὰ δώσωσι πληρεστάτην δημοσιότητα καὶ κῦρος εἰς τὴν ἀπόφασίν των ταύτην καὶ εἰς τὸν τοπικὸν ὀργανισμόν των, διεκήρυ-

ξαν δι' ἀρχιερατικῆς ἐγκυκλίου (α) εἰς τὸν λαὸν τῆς Σάμου τὸν χωρισμὸν τῆς νήσου ἐκείνης ἀπὸ τῆς ὁλομελείας τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, προσκαλοῦντες τὸν λαὸν εἰς φανερὰν ἀποστασίαν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ διασαλπίζοντες ὅτι δὲν θέλουσι δεχθῆ Ἔπαρχον παρὰ τῆς Διοικήσεως «καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι οὐρανοκατέβατος.» Ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸν

(α) Μὴ ἔχοντες τὸ πρωτότυπον τῆς Ἀρχιερατικῆς Ἐγκυκλίου, φέρομεν εἰς φῶς τὸ ἑξῆς ἐπίσημον ἔγγραφον τοῦ Προέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργ. τῶν Ἐσωτερικῶν.

Περ. Β'. Ἀριθ. 170.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ.

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν.

Ἡ νῆσος Σάμος διὰ τὴν θέσιν της, πολυανθρωπίαν καὶ εἰσοδήματά της θεωρεῖται ὡς ἐπουσιῶδες μέρος τῆς Ἑλλην. ἐπικρατείας, οὐκ ὀλίγον συμβάλλουσα καὶ εἰς βοήθειαν τῆς ναυτικῆς μας δυνάμεως, ταράττεται ἤδη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἀπὸ μιᾶς ταραχοποιοῦ φατρίας, τῆς ὁποίας φαίνεται ἀρχηγὸς ὁ καὶ δι' ἄλλας κακοπραγίας διαβόητος Λογοθέτης Λυκοῦργος, ὥστε οὗτος ἀποκαθίσταται πάντῃ ἀλυσιτελὴς πρὸς τὸ Πανελλήνιον, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἔτι κακὸν παράδειγμα γινόμενον καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος δύναται νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τῶν ἄλλων φιλησύχων νήσων. Τέως εἰς ἔσχατον ἔφθασεν ἀποστασίας καὶ ἀναισχυντίας τὸ πρᾶγμα, ὅτι δι' Ἀρχιερατικῆς Ἐγκυκλίου (ἡ ὁποία καὶ ἀνεγνώσθη ἐν Συνελεύσει) ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς νήσου, ὡς ἐκ μέρους δῆθεν ὅλου τοῦ λαοῦ, κηρύττει φανερῶς ἀποστασίαν κατὰ τῆς Διοικήσεως, καὶ ἀποχωρισμὸν ἐκείνης τῆς νήσου ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, διατάσσων τὸν λαὸν νὰ μὴ δεχθῇ Ἔπαρχον παρὰ τῆς Διοικήσεως, ἂν καὶ ἤθελεν εἶσθαι οὐρανοκατέβατος, ἀλλὰ νὰ μένουν εἰς τὴν τοπικήν των Διοίκησιν.

λιὸν τῆς νήσου ἐκείνης εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, ὥρισεν ἔπαρχον αὐτῆς τὸν Ψαριανὸν Χατσῆ Ἀνδρέαν Ἀργύρην, διατάξασα συγχρόνως καὶ τὴν Βουλὴν τῶν Ψαρῶν ν' ἀποστείλῃ εἰς Σάμον τὸν ἔπαρχον μ' ἐκτελεστικὴν δύναμιν καὶ νὰ τὸν ἐγκαθιδρύσῃ. Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἐν πλήρει συνεδριάσει τῶν Προκρίτων προσεκάλεσε τὸν Ἔπαρχον Ἀργύρην καὶ ἔκαμε πρὸς αὐτὸν προτάσεις τινάς· ἀλλὰ μὴ δεχθέντος αὐτὰς τοῦ Ἀργύρη, ἡ Συνέλευσις ἀπεφάσισε τὴν ἀντικατάστασίν του διὰ τοῦ Κ. Κανάρη, καὶ περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως ταύτης ἀνέφερεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν (α). Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν, ὅπως ἐγκαταστήσῃ τὸν ἔπαρχον Κανάρην εἰς Σάμον, τὸν ἀπέστειλεν ἐκεῖ μετὰ δύο πλοίων τοῦ Ν. Ἀργύρη καὶ Ν. Γιάνναρη, ὁμοῦ δὲ καὶ μετὰ δύο ἐκ τῶν Προκρίτων τοῦ Ν. Χ. Α. Κοτσιᾶ καὶ τοῦ Χ. Ι. Ἀργύρη. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀπέπλευσαν ἐκ Ψαρῶν τὴν 16 Ἰουλίου, φέροντα τὸν Κανάρην καὶ τοὺς δύο πληρεξουσίους, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἠγκυροβόλησαν εἰς τὸ Βαθὺ τῆς Σάμου. Ἐξελθόντες δὲ εἰς τὴν

Εἰς ταῦτα σκεφθὲν τὸ βουλευτικὸν ἐνέκρινεν ὁμοφώνως, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἀνυπερθέτως νὰ γράψῃ πρὸς τὴν Τοπικὴν Διοίκησιν Ψαρῶν, ἵνα μὲ τὴν ἀνάλογον ἐκτελεστικὴν δύναμιν πέμψῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ ἐκεῖ τὸν Ἔπαρχον, καὶ συγχρόνως τὸ Ὑπουργ. νὰ γράψῃ ἐγκύκλιον καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Σάμου, καὶ αὐστηρὰν διαταγὴν νὰ δεχθῶσι τὸν ἔπαρχον καὶ τοὺς ὑπαλλήλους του.

(Τ. Σ.) Τῇ 27 Ἰουνίου 1823.

ὁ Ἀντιπρ. Βρεσθένης Θεοδώρητος.

Ὁ Α. Γραμ. Ι. Σκανδαλίδης.

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 258—259.

πόλιν οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ πληρεξούσιοι συνωμίλησαν μετὰ τῶν Σαμίων περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐλεύσεώς των, ἀλλ' οἱ Σάμιοι τοῖς εἶπον, ὅτι ὤφειλον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν χώραν καὶ νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ Λυκούργου καὶ τῶν λοιπῶν Προκρίτων, πρὸς οὓς ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσι καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς οἱ Σάμιοι ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσιν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς κατὰ τῶν πλοίων, καὶ ἐπλήγωσαν μάλιστα καὶ τὸν ἱερέα τοῦ πληρώματος τοῦ Ἀργύρη, κραυγάζοντες ὅτι δὲν δέχονται ἔπαρχον Ψαριανόν. Ὁ Κανάρης ἀσθενῶν, ἐξῆλθε τοῦ πλοίου εἰς τὴν πόλιν τὴν 20 τοῦ μηνός, οἱ δὲ Πληρεξούσιοι μετὰ τῶν πλοιάρχων ἀπῆλθον εἰς τὴν χώραν, ἐπαρουσίασαν τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ συνομιλήσαντες μετὰ τοῦ Λυκούργου καὶ τῶν λοιπῶν Προκρίτων, ἐπανῆλθον εἰς τὰ πλοῖά των, ἀναμένοντες τὴν ἀπάντησιν αὐτῶν. Τὴν 23 Ἰουλίου ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ Λυκούργου, λέγουσαν αὐτοῖς, ὅτι Ἔπαρχον τῆς Διοικήσεως δὲν δέχονται ἐπὶ τῆς νήσου των. Ἀσθενῶν εἰσέτι ὁ Κανάρης ἀνεχώρησεν εἰς Ψαρὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπί τινος γολέτας τοῦ Ἰω. Καλάρη, οἱ δὲ Πληρεξούσιοι καὶ πλοίαρχοι ἀνταπήντησαν εἰς τὸν Λυκοῦργον, καὶ μεταβάντες αὖθις εἰς τὴν χώραν, προσεπάθουν νὰ πείσωσι τοὺς Σαμίους· ἀλλ' ἔμαθον ἐμπιστευτικῶς παρά τινων Σαμίων, ὅτι ὁ Λυκοῦργος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν συνεννοοῦνται μὲ τὴν Ὕδραν, ἥτις τοὺς ὑποστηρίζει νὰ μὴ δεχθῶσι Ψαριανὸν ἔπαρχον (α). Ἀπέπλευσαν τότε ἀπὸ τὸ Βαθὺ τὰ Ψαριανὰ πλοῖα

(α) Προκειμένου περὶ ἀποχωρισμοῦ τῆς Σάμου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ὁποίαν σημασίαν εἶχε πλέον ἡ ὑποστήριξις τῆς Ὕδρας τοῦ νὰ μὴ δεχθῶσιν οἱ Σάμιοι Ψαριανὸν ἔπαρχον;

καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς Κολωνὸν τῆς Σάμου, ὅθεν ἀπεφάσισαν διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ προσπαθήσωσι νὰ πείσωσι τὸν Λυκοῦργον· ἀλλ' αὐτὸς ἔμενεν ἀμετάπειστος, περιφρονῶν τὰς διαταγὰς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως. Οἱ Ψαριανοὶ πλοίαρχοι τότε, ὅπως ὑποχρεώσωσι τοὺς Σαμίους νὰ δεχθῶσι τὰς διαταγάς, ἀπέκλεισαν τὴν νῆσον διὰ θαλάσσης, καὶ συλλαβόντες μάλιστα καί τινα Σαμιακὰ πλοιάρια τ' ἀπέστειλαν εἰς τὰ Ψαρά, καὶ κατὰ τὴν κράτησιν ἑνὸς τῶν πλοιαρίων ἐπληγώθη καὶ εἷς ναύτης ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Γιάνναρη.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Σάμου διήρκεσε μέχρι τῆς 12 Αὐγούστου, ὁπόταν οἱ Ψαριανοὶ λύσαντες αὐτόν, ἐπανῆλθον εἰς Ψαρά. Ἀπέλυσε δὲ καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ὅλα τὰ Σαμιακὰ πλοιάρια, χωρὶς ν' ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων οὔτε ἀπὸ τοὺς Σαμίους, οὔτε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν (α).

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, μαθοῦσα ὅτι ὁ Λουμποὺτ πασσᾶς ἐκ Θεσσαλονίκης, ἑτοιμάζει πλοῖα ὑπὲρ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ τούρκων, προσεκάλεσε τοὺς Προκρίτους τῶν Ψαρῶν (β), οὗτοι δὲ ἀπέστειλαν ἀμέσως εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης τὰ πλοῖα τοῦ Ἰω. Καλάρη, Δ. Χ. Ι. Κοτζιᾶ, Χ. Ἀναγν. Δομεστίνη καὶ Κ. Χ. Ἀγγελῆ. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀπελθόντα ἐκεῖ, εὗρον τὰ Ὀθωμανικὰ ἀγκυροβολημένα ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν μὲν νὰ τὰ βλάψωσιν, ἐματαίωσαν ὅμως τοὺς σκοποὺς αὐτῶν.

Ἀπέστειλαν ἐπίσης καὶ εἰς Εὔβοιαν κατὰ πρῶτον μὲν

(α) Ἐκ τοῦ Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 255—258.
(β) Αὐτόθι σελ. 260—261.

δύο πλοῖα τοῦ 'Αναγν. Καλημέρη καὶ Γ. Χ. Μηχὲ, ἑπομένως δὲ κατ' αἴτησιν τοῦ ἐπάρχου Εὐβοίας καὶ τὰ τῶν Ἰω. Καλάρη, Ν. 'Αργύρη, Χ. Α. Δομεστίνη καὶ Βελισσαρίου μετὰ πολεμεφοδίων. Ἔπεμψαν δὲ καὶ δύο Πληρεξουσίους των, ἵνα συνεννοῶνται μετὰ τῶν ἐκεῖ ὁπλαρχηγῶν καὶ τοῦ ἐπάρχου πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν Ἑλλήνων (α).

Ἐν τούτοις ἡ χρηματικὴ ἀνέχεια τοῦ δημοσίου ταμείου, ἡ μὴ εὐχάριστος κατάστασις τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἀρνουμένων τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, καὶ ἡ ἐπαπειλουμένη ἔξοδος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὑπηγόρευσαν εἰς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν καὶ Ὕδρας τὴν ἀνάγκην τῆς συσκέψεως περὶ τῶν καταλληλοτέρων εἰς τὴν περίστασιν μέτρων. Ὅθεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, συνεννοήσεως προηγηθείσης, ἀπεστάλησαν Πληρεξούσιοι ἐκ τῶν δύω νήσων ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς Ἑρμιόνης ἐρημονήσου Δοκοῦ, καὶ συνδιασκέψεως γενομένης ἐνεκρίθησαν τὰ ἑξῆς· Α'. Στερεὰ ἕνωσις τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων· Β'. Ἀποστολὴ ἑνὸς πλοίου παρ' ἑκάστης νήσου εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς εἴσπραξιν τῶν φόρων, καὶ Γ' προσδιορισμὸς μόνιμος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν πλοίων, ὅσα ἑκάστη νῆσος ὤφειλε νὰ ἐφοπλίζῃ εἰς πᾶσαν θαλάσσιον ἐκστρατείαν δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως.

Γενομένης προκαταρκτικῶς τῆς συμβάσεως ταύτης μεταξὺ τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας προσεκάλεσαν ἐπαναληπτικῶς τὴν 12 Ἰουλίου τοὺς τῶν Σπετσῶν, νὰ πέμψωσιν εἰς τὸν ἐν Ὕδρᾳ ἐξοχικὸν οἶκον τοῦ Γεωργίου Γκιώνη τοὺς Πληρεξουσίους των, ἵνα κυρώσωσι τὰ προαποφασισθέντα. Τῷ ὄντι ἀπῆλ-

(α) Ἐκ τοῦ Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 259—260.

θον εἰς Ὕδραν τὴν ἐπιοῦσαν Πληρεξούσιοι τῶν Σπετσῶν, οἱ Χ. Ἰωάννης Μέξης, Γκίκας Μπότασης, Ἀναγν. Χ. Ἀναργύρου καὶ Γεώργιος Μπούκουρης, καὶ ἐκ συμφώνου ἐκύρωσαν ὅσα προηγουμένως εἶχον συναποφασίσει καὶ ἐν Δοκῷ. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, καίτοι μὴ παρόντος εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην μηδενὸς Πληρεξουσίου ἢ ἀντιπροσώπου τῶν Ψαριανῶν, οἱ Σπετσιῶται ἐνήργησαν καὶ ἐν ὀνόματι τῶν Ψαριανῶν ὅ,τι καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν, τοῦ νὰ ἐφοπλίζωσι δηλαδὴ ἴσον ἀριθμὸν πλοίων πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν μὲ τοὺς Σπετσιώτας καὶ οἱ Ψαριανοὶ (α).

(α) Ἐξ Ὕδρας μὲν 21 πλοῖα πολεμικὰ καὶ 3 πυρπολικά. Ἐκ Σπετσῶν δὲ καὶ ἐκ Ψαρῶν ἀνὰ 15 πολεμικὰ καὶ ἀνὰ 2 πυρπολικά.

Ἐφοπλιζομένων τῶν πλοίων τούτων δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως, ἑκάστη νῆσος εἶχε συμφέρον νὰ ἐφοπλίζῃ περισσότερα πλοῖα, ὅπως ἐξοικονομῶνται καὶ περισσότεροι πλοίαρχοι καὶ περισσότεροι ναῦται. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Σπετσιῶται ἔδειξαν ἀρκοῦσαν μετριοπάθειαν, διότι καὶ εἰς τοὺς Ὑδραίους παρεχώρησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐξοπλίζωσιν ἓξ πλοῖα πολεμικὰ καὶ ἓν πυρπολικὸν περιπλέον, καὶ εἰς τοὺς Ψαριανοὺς ἴσον ἀριθμὸν μὲ τὸν ἰδικόν των. Ὅ,τι δέ τινες φυλλαδιογράφοι τῆς Ὕδρας λέγουσι πρὸς ἔπαινον τῆς πατρίδος των, ὅτι δηλ. ἡ Ὕδρα ἐφώπλιζεν 21 πλοῖα, ἐνῷ αἱ ἄλλαι δύο νῆσοι ἀνὰ 15, ἔπρεπε νὰ τὸ ἀποκρύψωσι μάλιστα, διότι τὰ ἐξ Ὕδρας ἐφοπλιζόμενα εἰς ἑκάστην θαλάσσιον ἐκστρατείαν περιπλέον 6 ἢ 7 πλοῖα, μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, δὲν ἐκινοῦντο ἀρετῇ, ἤτοι δαπάνῃ τῶν Ὑδραίων, ἀλλὰ δαπάνῃ τοῦ δημοσίου, καὶ ἀντὶ ζημίας ἐπροξένουν μάλιστα ὠφελείας εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας τῶν πλοίων καὶ τὰ πληρώματα. Ἡ ἀρετὴ

Ἐν μεγάλῃ ἁρμονίᾳ καὶ ἀμοιβαίᾳ ἐμπιστοσύνῃ διατελοῦντες πάντοτε οἱ Σπετσιῶται μετὰ τῶν Ψαριανῶν, ἀνεδέχθησαν τὴν πρὸς τοὺς τελευταίους κοινοποίησιν τῆς συμβάσεως οἱ Σπετσιῶται, γράψαντες αὐτοῖς τὴν 15 Ἰουλίου τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

« *Εὐγενέστατοι Κύριοι Πρόκριτοι Ψαρῶν.*

« Κατὰ τὴν ιβ' ἱσταμένου ἐλάβαμεν γράμμα παρὰ τῶν » συναδέλφων κυρίων Ὑδραίων, προσκαλούντων ἡμᾶς εἰς » δευτέραν ἀντάμωσιν πρὸς συνδιάσκεψιν τοῦ τρόπου τῆς » ἐκ τῶν νήσων χρηματικῆς συνάξεως· τῇ δὲ ἐπαύριον ἀ- » πεστείλαμεν τοὺς εὐγενεστάτους Κ. Χ. Ἰωάννην Μέξην, » Γκίκαν Μπότασην, Ἀναγν. Χ. Ἀναργύρου καὶ Γεώρ- » γιον Μπούκουρην, ἔνθα εἰς τὸν τῆς ἐξοχῆς οἶκον τοῦ Κ. » Γεωργίου Γκιώνη συνεννοηθέντες, ὡμίλησαν καὶ συνε- » φώνησαν ὅσα κατ' ἐπανάληψιν ἐλαλήθησαν καὶ ἐν τῷ » Δοκῷ, ἤτοι·

» Α'. Ἀχλόνητος καὶ στερεὰ ἕνωσις μεταξὺ τῶν τριῶν » νήσων καὶ ὁμόνοια καὶ ἀγάπη καὶ σύμπνοια, ὥστε αἱ » τρεῖς ἓν σῶμα σχηματίζουσαι, μίαν φωνὴν καὶ ἕνα λό- » γον νὰ ἔχωσι.

» Β'. Ἓν χαράβι ἀμέσως νὰ διορτοθῇ καὶ νὰ ἐκπλεύσῃ » διὰ τὴν Νάξον ἐξ ἑκάστης νήσου, καὶ ἐκεῖ συνενωθέντα » καὶ τὰ τρία, ν' ἀνοίξωσι τὰ εἰς χεῖρας τοῦ Κ. Κώκου

τῶν ἐξ ἑκάστης νήσου ἐφοπλιζομένων πλοίων πρέπει νὰ ἐκμετρηθῇ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τότε δηλαδὴ ὅταν οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων ἐφώπλιζον τὰ πλοῖά των ἰδίᾳ δαπάνῃ, καὶ ἄνευ τινὸς συνδρομῆς τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου.

» ἐνσφράγιστα γράμματα, καὶ κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς διατα-
» γὰς νὰ ἐξακολουθήσωσι.

» Γ'. Ὁ ἀριθμὸς ὁ τακτικὸς τῆς θαλασσίου ἡμῶν δυνά-
» μεως νὰ ἦναι καράβια πεντήκοντα καὶ ἕν, ἐξ ὧν τὰ μὲν
» 21 ἐξ Ὕδρας, τὰ δὲ 15 ἐκ Σπετσῶν, τὰ δὲ λοιπὰ 15
» ἐκ Ψαρῶν, ἑνούμενα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 51 καραβίων
» καὶ 7 μπουρλότα, 3 ἐξ Ὕδρας, 2 ἐκ Σπετσῶν καὶ 2 ἐκ
» Ψαρῶν.

» Δ'. Εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου Αὐγούστου νὰ ἦναι
» ἕτοιμος ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ὥστε ὁ ἐδικός σας κατ' ἐ-
» κείνην τὴν ἡμέραν νὰ εὑρεθῇ ἐδῶ, καὶ ἐντεῦθεν ἐπιχει-
» ρισθῇ ἡ ... πτόμεθα τὴν διεύθυνσιν.

» Ε'. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν λογαρια-
» σμῶν ὄχι μόνον δεκτὸν παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμητόν.

» Ταῦτα κοινῇ γνώμῃ συμφωνηθέντα ἀπεφασίσθησαν·
» εἴθε δὲ ὁ εἰρηνάρχης Θεὸς νὰ καταπέμψῃ οὐρανόθεν ἐπὶ
» τῆς ἀδελφικῆς ταύτης ἡμῶν ὁμονοίας τὴν εὐλογίαν του,
» καὶ δι' αὐτῆς νικητὰς ν' ἀναδείξῃ ἡμᾶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν
» τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος. Ἡ παρουσία δὲ ἑνὸς ἐξ
» ὑμῶν εἰς τὰ ἐνταῦθα Πληρεξουσίου, κρίνεται ἀπολύτως
» ἀναγκαία καὶ ἄφευκτος διὰ νὰ γίνεται ἓν κίνημα μὲ κοι-
» νὴν ἁρμονίαν καὶ θέλησιν, κατὰ τὸ πρέπον. Ταῦτα καὶ
» ἀδελφικῶς ὑμᾶς ἀσπαζόμεθα. Προσθ. Τὰ πρῶτα ἐκ τῶν
» νήσων συναχθησόμενα χρήματα νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς
» πληρωμὴν τῶν 26 καραβίων, ἅτινα εἰσὶ γρόσια χιλιάδ.
» 60, ὡς ἐλαλήθη ἐν τῷ Δοκῷ. Εἰς δὲ τὸ παρὰ τοῦ ἐκ-
» τελεστικοῦ ἐπροβλήθη μέν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔγινε μικρὰ ἀν-
» τίστασις, παρεβλήθη ἀπὸ ἡμᾶς διὰ νὰ μὴ φέρῃ δυσκο-
» λίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καλοῦ. Ἐρχομένου δὲ τοῦ
» ὑμετέρου Πληρεξουσίου, ἐλπίζομεν νὰ οἰκονομηθῇ. Τὰ

» τρία ἐκ τῶν νήσων πρὸς περιήγησιν καράβια, πρέπει νὰ » ἔχωσιν ὅλα ὀγδοήκοντα ἀνθρώπους, ἤτοι 30 τῶν Ὑ- » δραίων, 25 τὸ ἡμέτερον καὶ ἄλλους τόσους τὸ ἰδικόν » σας» (α).

Τῆς ἐπιστολῆς των ταύτης οἱ Σπετσιῶται ἀπέστειλαν ἀντίγραφον πρὸς τοὺς Ὑδραίους, οὗτοι δὲ, ἀφορμὴν λαβόντες ἐξ αὐτῆς, ἔγραψαν πρὸς τοὺς Ψαριανοὺς τὴν 16 Ἰουλίου τάδε·

« Οἱ συνάδελφοί μας Σπετσιῶται μᾶς ἐμπεριχλείουσιν » ἀντίγραφον τῆς πρὸς ὑμᾶς χθεσινῆς ἐπιστολῆς των, διὰ » τῆς ὁποίας σᾶς καταγράφουσι λεπτομερῶς τὰ ὅσα ὡμι- » λήσαμεν καὶ ἐσυμφωνήσαμεν ὑπὲρ τῆς ἀναγκαιοτάτης » συμπνοίας καὶ ἀδιαλύτου ἑνώσεως τῶν τριῶν νήσων » μας. Ταῦτα πάντα βεβαιοῦντές σας καὶ ἡμεῖς, κρίνομεν » περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν· δὲν λείπομεν ὅμως νὰ σᾶς » παραστήσωμεν ὅτι ἀναγκαιότατον εἶναι νὰ βάλωμεν ὅ- » σον τάχιον εἰς πρᾶξιν τὰ ἀποφασισθέντα, ἐπειδὴ καὶ » ὅλης τῆς ταχύτητος χρώμενοι, μόλις προφθάσωμεν ν' » ἀπαντήσωμεν τὰς ἀδυνάτους νήσους ἀπὸ τὸν ἐπαπει- » λοῦντα αὐτὰς ἔσχατον κίνδυνον· ταχύνατε λοιπὸν νὰ » στείλετε εἰς Νάξον τὸ πλοῖόν σας, τὸ διωρισμένον πρὸς » περιήγησιν τῶν νήσων, καὶ τὰ δεκαπέντε καράβιά σας, » διὰ νὰ εὑρεθῶσιν εἰς τὰ νερά μας, καθὼς οἱ ἴδιοι σᾶς » εἰδοποιοῦν, καὶ νὰ συνεκπλεύσητε μὲ τὰ ἐδικά τους καὶ » ἐδικά μας δι' ὅπου τὸ καλέσει ἡ περίστασις. Δὲν ἀμφι- » βάλλομεν, ὅτι δὲν σᾶς λανθάνουσι τὰ κατὰ τὰς νήσους » γενόμενα, πρὸς περισσοτέραν πληροφορίαν ὅμως σᾶς

(α) Γκόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 267—268.

» ἐμπερικλείομεν ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἐλά-
» βομεν ἀπὸ Μῆλον, καθὼς τὸ πρωτότυπον αὐτῆς ἐκοινο-
» ποιήσαμεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Σπετσιώτας· ἔῤῥωσθε» (α).

Ἀλλ᾽ ἐνῷ προσπάθειαι κατεβάλλοντο μεγάλαι ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας τῶν τριῶν νήσων, καὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἰδοὺ ὁ Βυζαντινὸς στόλος πάλιν ἐξερχόμενος τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Οἱ Σπετσιῶται μαθόντες τὴν ἔξοδον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἔγραψαν αὖθις τὴν 14 Αὐγούστου τοῖς Ὑδραίοις, προσκαλέσαντες αὐτοὺς νὰ πέμψωσιν εἰς ὡρισμένον τι μέρος Πληρεξουσίους των, ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν ἐκ Σπετσῶν σταλησομένων, περὶ τῶν μέτρων ἅτινα ὤφειλον νὰ λάβωσι πρὸς τακτοποίησιν τῆς Σάμου. Ἐπὶ τούτοις αἱ Ὑδραῖοι ἀπήντησαν ἀμέσως τὴν ἐπιοῦσαν τὰ ἑξῆς· « Ἐ-
» λάβομεν τὴν εὐγενικὴν ἐπιστολήν σας τῶν 14 τοῦ ἐνε-
» στῶτος, καὶ κατὰ τὴν αἴτησίν σας διὰ νὰ συνέλθωμεν
» εἰς κανὲν μέρος διὰ νὰ συνομιλήσωμεν περὶ τῆς ἀναγ-
» καιοτάτης ἐπιδιορθώσεως τῆς Σάμου, καὶ περὶ παντὸς
» ἄλλου κοινοῦ συμφέροντος, σᾶς προσκαλοῦμεν διὰ τὴν
» αὔριον εἰς τὸ γνωστόν σας νησίδιον τοῦ Κιβωτοῦ, ὅπου
» θέλετε εὕρει καὶ τοὺς ἡμετέρους πληρεξουσίους» (β). Ἡ συνδιάλεξις τῶν πληρεξουσίων τῶν δύο νήσων πραγματικῶς ἐγένετο τὴν ἐπιοῦσαν, καὶ συνεπείᾳ τῶν συναποφασισθέντων ἐδόθησαν παρὰ τῶν Προκρίτων ἑκάστης νήσου ἀνάλογοι ὁδηγίαι εἰς τοὺς μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας μέλλον-

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α΄. σελ. 267.

(β) Ἀλληλογρ. Ὕδρας ἐκ τῶν ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.

τας νὰ ἐκπλεύσωσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἁρμοδίους ναυάρχους τῶν Σπετσῶν καὶ Ὕδρας.

Οἱ δὲ Ψαριανοί, ἰδόντες τὸν ἐχθρικὸν στόλον διαβάντα τὴν νῆσόν των, ἐξεκίνησαν ἀμέσως τὴν 10 Αὐγούστου δεκατρία πολεμικὰ καὶ δύο πυρπολικὰ πλοῖά των ὑπὸ τὸν ναύαρχόν των Νικολῆν Ἀποστόλη (α), ὅπως, ἐλθόντα εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας, ἑνωθῶσι μετὰ τῶν συναδέλφων τῶν καὶ ἐκπλεύσωσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἔπεμψαν δὲ μετὰ τῶν πλοίων των καὶ τρεῖς πληρεξουσίους, τὸν Δημήτρ. Λένον, Ἰω. Καλιμέρην, καὶ Γεώργ. Διασάκην, ὅπως συσκέπτωνται μετὰ τῶν συναδέλφων των Σπετσιωτο-Ὑδραίων περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων.

Ἐλθόντες δὲ οἱ Ψαριανοὶ εἰς Πόρον κἀκεῖθεν εἰς Περιβόλαν ἀπέναντι τῆς Ὕδρας, ἐξῆλθον εἰς Ὕδραν καὶ διευθύνθησαν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Κοινότητος, συνήθη τόπον τῶν συνεδριάσεων τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας. Ἀλλ' οὗτοι ἐδέχθησαν μετὰ μεγάλης ψυχρότητος τοὺς συναδέλφους των, οἵτινες ἀναχωρήσαντες ἐκ τοῦ Μοναστηρίου, ἔμαθον παρά τινων Ὑδραίων, ὅτι ἐκ τοῦ ὄχλου τινὲς εἰσὶν ὡπλισμένοι ὅπως τοὺς κακοποιήσωσι, καὶ ὅτι πρέπει νὰ προφυλαχθῶσιν. Ὁ ναύαρχος Ψαρῶν μετά τινων πλοιάρχων ἀπῆλθον εἰς τὰ πλοῖά των εἰς Περιβόλαν, οἱ δὲ Πληρεξούσιοι μετά τινων ἄλλων πλοιάρχων ἔμειναν εἰς Ὕδραν. Τὴν ἐπιοῦσαν εἰσῆλθον πάλιν εἰς τὸ Μοναστήριον χάριν κοινῶν ὑποθέσεων. Ἐνῷ δ' ἐξῆλθον ἀκολούθως ἐξ αὐτοῦ καὶ διευθύνοντο πρὸς τὰς λέμβους των, καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν ἦσαν ἐγγὺς νὰ ἐμβῶσιν εἰς αὐτάς, ἐπαρουσιάσθησαν Ὑδραῖοί τινες ὡπλισμένοι καὶ ξι-

---

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. σελ. 268.

φήρεις, ἵνα τοὺς κακοποιήσωσιν· οἱ Ψαριανοί, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου, ἐῤῥίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐσώθησαν εἰς τὰς καμήλους (γούμενας) τῶν ἐκεῖ λιμενισμένων ὑδραϊκῶν πλοίων. Οἱ ὡπλισμένοι ἱστάμενοι ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἀπέναντι αὐτῶν, τοὺς ὕβριζον καὶ τοὺς ἠπείλουν σείοντες τὰ ξίφη· οἱ Ψαριανοὶ ἔμειναν εἰς τὴν θάλασσαν κρατοῦντες τὰς καμήλους, ἑωσοῦ πλησιάσασαι αἱ λέμβοι των τοὺς παρέλαβον, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὰ πλοῖα των εἰς Περιβόλαν (α).

Ἀναμφιβόλως ἡ ἀνόητος αὕτη διαγωγή τινων τοῦ ὄχλου, δυσηρέστησε πολλοὺς Προκρίτους, τὸν ναύαρχον Μιαούλην καὶ πολλοὺς Ὑδραίους πλοιάρχους. Οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας, σπεύσαντες ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς τὴν μοῖραν τῶν Ψαριανῶν, ἵνα ἐκφράσωσι τὴν λύπην των διὰ τὰ γενόμενα. Οὐχ ἧττον δὲ καὶ πρὸς τοὺς Σπετσιώτας ἔγραψαν περὶ τούτου τὰ ἑξῆς· « Χθὲς μὲ ἄκραν » μας λύπην ἠκολούθησεν ἓν ἄτακτον πρὸς τοὺς ἐνταῦθα » ἐλθόντας Ψαριανούς· σήμερον δὲ τοὺς ἐγράψαμεν στέλ- » λοντες καὶ ἀνθρώπους νὰ τοὺς ὁμιλήσουν· ἂν τύχῃ λοι- » πὸν νὰ ἔλθωσιν αὐτοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τοὺς ὁμιλή- » σητε καὶ ἡ εὐγενία σας, διὰ νὰ μὴ πειραχθῇ ἐξ αἰτίας » τούτου ἡ ἁρμονία τῶν τριῶν νήσων μας, ἀφ' ἧς ἀναμέ- » νει τὴν σωτηρίαν του ὅλον τὸ ἔθνος » (β). Πλὴν καὶ οἱ Ψαριανοὶ ἐκτιμῶντες τὴν κρισιμότητα τῆς περιστάσεως

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. σελ. 269—272 — Ἱστορ. Ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Α'. σελ. 552. — Καὶ φυλλάδ. Ν. Κοτζιὰ σελ. 35—36.

(β) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν ἐξ ἀλληλογραφίας Ὕδρας.

καὶ τὴν ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφέλειαν, δὲν ἐμνησικάκησαν, ἀλλ' ἄραντες ἐκεῖθεν ἦλθον καὶ ἀγκυροβόλησαν εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, ὅπου οἱ Σπετσιῶται φιλικῶς τοὺς ὑπεδέχθησαν, ἐνασχολούμενοι νὰ ἑτοιμάσωσι καὶ οὗτοι τὰ πλοῖά των, ἵνα συνεκπλεύσωσι μετὰ τῶν Ψαριανῶν· ἀλλ' αἴφνης, ἀκουσθέντος ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἦτον ἀραγμένος εἰς Μῆλον, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν ἐνησχολεῖτο νὰ ὑποτάξῃ καὶ ἄλλας νήσους, προεξέπλευσαν τὰ ψαριανὰ πλοῖα, καὶ διαβαίνοντα ἀπὸ τὴν νῆσον Πάρον, εἶδον τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἀγκυροβολημένον εἰς Τριὸν τῆς νήσου ταύτης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀντέστησαν ἐνόπλως. Ἅμα εἶδε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐτέθη εἰς κίνησιν, καὶ παραπλεόντων καὶ τῶν ψαριανῶν πλοίων, διευθύνθη πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου καὶ κατέπλευσεν εἰς τὴν Λέσβον· τὰ Ψαριανὰ πλοῖα νομίσαντα, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς Χίον, διευθύνθησαν μὲν τὰ πλεῖστα εἰς τὴν πατρίδα των, ἀπέστειλαν δὲ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὰ ὑπὸ τοὺς Κ. Κανάρην καὶ Κ. Νικόδημον δύο πυρπολικά των, συνωδευμένα καὶ ὑπὸ δύο πολεμικῶν πλοίων· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὴ εὑρόντα ἐκεῖ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἐπέστρεψαν εἰς Ψαρὰ ἄπρακτα (α). Αἱ δὲ μοῖραι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας δὲν ἐξέπλευσαν παντάπασι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Οὐδέποτε τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος εἶχον περιέλθει εἰς τοιαύτην, ὡς τὴν ἐνεστῶσαν, οἰκτρὰν κατάστασιν, ἕνεκα τῆς ἐνυπαρχούσης ἀπολύτου ἀχρηματίας καὶ τῶν

(α) Ἴδε ἔκθεσιν ναυάρχου Ψαρῶν Ν. Ἀποστόλη ἐν Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. φυλ. 279—280.

ἰσωτερικῶν διχονοιῶν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ μεγίστῃ ἀπελπισίᾳ της ἐξέδοτο τὴν 10 Αὐγούστου, τὴν ἑξῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας διακήρυξίν της (α).

Περ. Β'. ἀρ. 2493.

Προσωρ. Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστ. σῶμα

Διακηρύττει

« Ἕλληνες· Εἶναι μὲν ἡ Διοίκησις ὑπόχρεως νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν σας, διὰ τὴν ἀσφάλειάν σας, καὶ » διὰ τὴν εὐδαιμονίαν σας, ἀλλ' εἴσθε καὶ σεῖς ἀμοιβαίως » ὑπόχρεοι νὰ ὑπακούητε καὶ νὰ ἐκπληρεῦτε προθύμως τὰς » σωτηριώδεις διαταγάς της προσφέροντες τὴν κατὰ πάν» τα συνδρομήν σας· ἡ Διοίκησις πρὸ πολλοῦ σᾶς παρέ» στησε τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ » ὁμονοήσητε καὶ νὰ ἐκστρατεύσητε κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς » τὴν Ἤπειρον, τοῦ νὰ ἀπολύσητε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα » κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου, τοῦ νὰ συνεισφέρετε χρή» ματα, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν γίνεται ποτὲ πόλεμος, » ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησε. Τέλος πάντων ἀπεφάσισε νὰ » δώσῃ τὸ καλὸν παράδειγμα, καὶ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εὐ» θαρσίαν καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὰ τῆς ἐκστρατείας, ἰδοὺ, ἐκ» στρατεύει αὐτοπροσώπως καὶ εὐχαριστεῖται νὰ συμπά» σχῃ καὶ νὰ συγκινδυνεύῃ μὲ τὸν στρατιώτην, ἀλλὰ δὲν » τελεσφορεῖ. Ἀφιλοπατρία, νωθρότης, ἀδράνεια, διχό» νοια καὶ ἀπείθεια κυριεύουν εἰς ὅλας τὰς καρδίας· ὅλοι

(α) Ἀναγκαζόμεθα νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς στήλας ἡμῶν τὴν Διακήρυξιν ταύτην, ὡς οὖσαν τὸ ἀληθὲς κάτοπτρον τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

» παρατηροῦν μὲ ὄμματα τοῦ Ἄργου τὰς ἐλλείψεις τῶν
» ἄλλων, ὅλοι κρίνουν, ἀνακρίνουν καὶ κατακρίνουν· ὅλοι
» ἐλεεινολογοῦν τὴν Ἑλλάδα, ὅλοι ἀποκαλοῦνται Ὀρο-
» μάνζαι, καὶ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους ὡς Ἀριμάνας, εἰς
» τοὺς ὁποίους ἀποδίδουν τὰς αἰτίας τῆς κοινῆς συμφο-
» ρᾶς, ἀλλὰ κανεὶς δὲν θέλει νὰ γνωρίσῃ τὰ χρέη τοῦ πο-
» λίτου καὶ νὰ τὰ ἐκπληρώσῃ· κανεὶς δὲν προθυμοποιεῖται
» εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν, καὶ ὅλοι καυχῶνται ὅτι εἶναι
» πατριῶται, καὶ κανεὶς δὲν δείχνει τὸν πατριωτισμόν του
» εἰς τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τῆς Πατρίδος. Μόλις
» ἐμπαρκάρισαν ὀλίγοι στρατιῶται διὰ τὸν Ἰσθμὸν, ἀλλὰ
» δὲν ἐπροχώρησαν περαιτέρω, δὲν εἶδον ὁλότελα τὸν καπνὸν
» τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς καὶ ἐλειποτάκτησαν, ζημιώσαντες
» ἀνωφελῶς τὴν Πατρίδα. Ὀλίγιστοι ἔμειναν μετὰ τοῦ
» πατριώτου Στρατηγοῦ Νικήτα Σταματελοπούλου, ὅθεν
» ὁ ἐχθρὸς ἐκτελεῖ ἀνεμποδίστως τὰ σχέδιά του· ἡ Εὔβοια
» ἀπώλετο, οἱ ἀδελφοί μας κατεσφάγησαν, ἠχμαλωτίσθη-
» σαν, καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλὰς λεηλατεῖται καὶ καταφα-
» νίζεται. Ὀλίγοι ἐμπαρκάρησαν ἄλλοθεν διὰ τὰς Πά-
» τρας, καὶ παρομοίως ἄρχισαν νὰ λειποτακτοῦν· οἱ ἐχ-
» θροὶ δὲ καταστρατηγοῦν τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὁ στό-
» λος τοῦ Σουλτάνου πολιορκεῖ τὸ προπύργιον τῆς Πε-
» λοποννήσου διὰ θαλάσσης. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα δὲν ἀπέρ-
» χονται δι' ἔλλειψιν μηνιαίων νὰ τὸν καταδιώξουν· Πε-
» λοποννησιακὴ δύναμις δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Με-
» σολόγγι, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον·
» ὅθεν ἡ Δυτικὴ Ἑλλὰς καταχυριεύεται καὶ ἡ διάβασις
» τῶν ἐχθρῶν μένει πανελευθέρα εἰς τὴν Πελοπόννησον.
» Ἐζητήθησαν χρήματα διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, καὶ
» μόνον οἱ πολῖται Τριπολιτσᾶς καὶ Κορίνθου ἔδωκαν τὸν

» ἔρανόν των· καὶ τῶν μὲν πρώτων ὁ ἔρανος ἐδαπανήθη
» διὰ τὰ ἐκεῖσε διαβαίνοντα στρατεύματα, τῶν δὲ δευτέ-
» ρων κατηναλώθη διὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰσθμοῦ· ἀπὸ
» τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας δὲν ἐσυνάχθησαν χρήματα, καὶ ἑ-
» πομένως οὔτε τὰ μηνιαῖα τοῦ στόλου, οὔτε τὰ λοιπὰ
» ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας ἐξοικονομοῦνται. Ἐπωλήθησαν
» τὰ ἐθνικὰ εἰσοδήματα τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' ἡ Διοίκη-
» σις δὲν ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν χρήματα, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη
» διὰ τῶν ὁποίων ἐξέθετο λογαριασμῶν τοῦ ὑπουργείου
» τῆς οἰκονομίας. Διωρίσθησαν καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου
» Πελάγους νὰ ἀποδώσουν τὰ εἰσοδήματά των καὶ τὸν ἔ-
» ρανόν των διὰ τὴν ἔκπλευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου,
» ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἐπήγασαν δυσκολίαι· καθ' ὅλας τὰς
» ἐπαρχίας βασιλεύουσιν ἰδιοτέλειαι καὶ ἀλληλομαχίαι,
» καὶ ἕκαστος ἀσυνειδήτως θυσιάζει τὰ γενικὰ συμφέρον-
» τα εἰς τὰ ἴδια. Εἰς τοιαύτην θλιβερὰν κατάστασιν ἡ
» Ἑλλὰς ὑστερεῖται καὶ στόλου καὶ στρατευμάτων, καὶ
» ἐκτίθεται ἁπανταχόθεν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βαρβάρων,
» τῶν ὁποίων αἱ δυνάμεις καὶ οἱ θησαυροὶ εἶναι ἀνεξάν-
» τλητοι, ἐνῷ αἱ δυνάμεις καὶ οἱ θησαυροὶ τῆς Ἑλλάδος
» εἰς ἄλλο οὐσιωδῶς δὲν συνίστανται παρὰ εἰς τὸν πα-
» τριωτισμόν των. Ναί, συμπολῖται, ὁ πατριωτισμὸς ἀνε-
» πλήρωσε τὴν ἀδυναμίαν, τὴν πενίαν καὶ ἀπορίαν σας,
» καὶ εἰς τόσας περιστάσεις ἐγνωρίσατε, ὅτι ὀλίγιστοι Ἕλ-
» ληνες ἀντιπαραταχθέντες μὲ ὀλίγα ὅπλα καὶ ταῦτα κο-
» λοβωμένα, καὶ πολεμήσαντες ἐνικήσατε μυριάδας καὶ
» χιλιάδας ἐχθρῶν· ὁ πατριωτισμὸς ἐξεῦρε πόρους καὶ
» τρόπους οἰκονομίας, ὥστε καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκί-
» νησε, καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἐπρομήθευσε, καὶ τὰ στρατεύ-
» ματα ἐξέθρεψε καὶ τὴν Πατρίδα διέσωσεν· ἀλλ' ἤδη ὁ

» πατριωτισμὸς ἐξέλιπε καὶ οὔτε στρατιώτης θέλει νὰ πο-
» λεμήσῃ, οὔτε ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐκπλέει, οὔτε τὰ ἐθνι-
» κὰ δικαιώματα ἀποδίδονται, οὔτε χρηματικὴ συνεισφορὰ
» γίνεται· ὅλοι καταγρῶνται τὰ δίκαια τῆς Πατρίδος, ὅλοι
» ἀπεσκίρτησαν καὶ ἀπεστράφησαν τὰ χρέη των καὶ κα-
» θήκοντά των, καὶ φεῦ! πέντε χιλιάδες Τοῦρκοι παραδί-
» δοντες τὰ πάντα εἰς πῦρ καὶ εἰς σίδηρον κατὰ τὴν Ἤ-
» πειρον, ἐπαπειλοῦν τὴν πανολεθρίαν μας καὶ ἀμαχητὶ
» κατασπαράττουν καὶ ἐξολοθρεύουν τὸ ἔθνος ὅθεν ἂν
» διαβαίνουν, καθότι πουθενὰ δὲν ἀπαντοῦν παραμικρὰν
» ἀντίστασιν. Εἰς τοιαύτην παραλυσίαν φρικώδη τῶν ἑλ-
» ληνικῶν πραγμάτων, ἐνῷ οἱ πολῖται ἀπολύονται ἀπὸ τὰ
» χρέη τῆς πολιτείας, ὑπεξαιρεῖται καὶ ἡ Διοίκησις ἀπὸ
» τὴν ὑποχρέωσιν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας των· ἡ παρουσία
» της ἐνταῦθα χωρὶς στρατεύματα καὶ χωρὶς χρήματα
» ἀποβαίνει ἀνωφελὴς καὶ ματαία, καὶ ἂν ἄλλως πως δὲν
» δυνηθῇ νὰ λάβῃ τ' ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν σωτηρίαν
» τῆς Πατρίδος, ἄλλο χρέος δὲν ἔχει πλέον νὰ κάμῃ,
» παρὰ νὰ μὴν ἐπιζήσῃ εἰς τὸν ὄλεθρόν της. Διὰ ν' ἀπο-
» φύγῃ δὲ τὸν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος, διακηρύττει πρὸς
» ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, διὰ
» νὰ μὴ προφασίζωνται ἄγνοιαν τούτου καὶ καταδικάζουν
» τὴν Διοίκησιν, ἕνεκα τῶν ἀπειλουμένων δυστυχημάτων
» καὶ συμφορῶν· Ἕλληνες! ἂν ἐκστρατεύατε εἰς τὸν δέ-
» οντα καιρὸν εἰς τὴν Ἤπειρον, αὐτὰ τὰ βάρβαρα σμήνη
» ἔμελλε νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ πανικὸν φόβον· ἡ νικηφόρος
» παρουσία σας ἔμελλε νὰ στήσῃ νέα τρόπαια ἀθανασίας
» καὶ δόξης, καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν πατρίδα ἀνωτέραν
» παντὸς κινδύνου, ἴσως καὶ διὰ παντός· ἀλλ' εἶναι εἰσέτι
» καιρὸς σωτηρίας φθάνει νὰ προθυμοποιηθῆτε διὰ νὰ ἐκ-

» πληρώσητε τὰ χρέη σας, καὶ ἀφεύκτως στερεώνετε τὴν » ἀνεξαρτησίαν σας (α).

»Ἐν Σαλαμίνι 10 Αὐγούστου 1823.

»(Τ. Σ.) Ὁ Πρόεδρος, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, » Σωτήριος Χαραλάμπης, Α.Μεταξᾶς.

Διὰ τὸν Γεν. Γραμματέα Ν. Σπηλιάδης.»

Τέλος πάντων τὴν 30 Αὐγούστου ἐξέπλευσαν ἐκ Σπετσῶν μὲν δέκα πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἓν πυρπολικὸν (β), ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Νικόλαον Δ. Λαζάρου, ἤ Ὀρλὼφ, τὴν δὲ 31 τοῦ αὐτοῦ, ἐξέπλευσαν καὶ ἐξ Ὕδρας ἄλλα δεκατέσσαρα πολεμικὰ μετὰ τεσσάρων πυρπολικῶν, ὑπὸ τὸν ναύ-

---

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 273 – 276.

(β) Πλοίαρχοι τῆς μοίρας ταύτης ἦσαν· ὁ Νικ. Δ. Λαζάρου, ναύαρχος· Ἀναγν. Γ. Κυριακὸς, Ἰω. Σάντος, Ν. Γ. Κούτσης, Ἰω. Χ. Κούτσης, Θ. Δ. Λαζάρου, Α. Γ. Πάνου, Κυρ. Ἀνδροῦτσος, Γκ Τσοῦπας, Ἀργ. Στειμτσιώτης, καὶ Λέκας Ματρόζης πυρπολιστής. Λανθασμένως ἄρα ὁ Ἀντ. Α. Μιαούλης ἐν τῇ συνοπτ. Ἱστορ. του, σελ. 40 λέγει « Καὶ ἔγιναν ὅλα τὰ τῶν Σπετσιωτῶν, δέκα ἄνευ τινος πυρπολικοῦ »· ἐκτὸς τῶν κατάστίχων τῆς κοινότητος Σπετσῶν, φέρομεν σύγχρονον μαρτυρίαν τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν πρὸς τοὺς Προκρίτους, γράφοντος αὐτοῖς ἐκ Σκύρου τὰ ἑξῆς· « Εἰς τὰς 25 ἰδίου ἡμέραν δευτέραν μᾶς ἠκολούθησε μία » τρικυμία καὶ διεσκορπίσθημεν τὰ καράβια, ὥστε ὁποῦ ἐφθάσα- » μεν εἰς ταῖς τρεῖς Μπούκαις εἰς τὴν νῆσον Σκύρον· ἐκεῖ ἦλθε » καὶ τὸ μπουρλότον εἰς τὸ ἑσπέρας καὶ ἐβαστοῦσε τραβέρσω· » εἰς δὲ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἠξεύρομεν εἰς ποῖον μέρος » ἐτράβιξε ». (Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. ἐκθ. Ναυάρχ.).

αρχον Ἀνδρέαν Μιαούλην (α), τὰ ὁποῖα πλεύσαντα πρὸς τὰ Ψαρὰ ὅλα ὁμοῦ, τὰ μὲν Ὑδραϊκὰ ἠγκυροβόλησαν εἰς Βολισσὸν τῆς Χίου, τὰ δὲ Σπετσιωτικὰ εἰς Ψαρὰ καὶ Βολισσόν. Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν, ἅμα ἐπληροφορήθη ὅτι τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα προσέρχονται εἰς τὰ Ψαρὰ, συνεκάλεσε γενικὴν συνέλευσιν, καὶ ἐνουθέτησε τὸν λαόν της νὰ μὴ κακοποιήσωσιν οὐδένα τῶν Ὑδραίων μνησικακοῦντες διὰ τὰ ἐν Ὕδρᾳ συμβάντα. Διώρισε δὲ καὶ φρουρὰν ἐκ τεσσαράκοντα πολιτῶν, ἵνα ἐπαγρυπνῇ μὴ τυχὸν ἐξημμέναι κεφαλαὶ κακοποιήσωσι λάθρα τοὺς Ὑδραίους. Ἅμα δ' ἦλθεν ἡ τῶν Ὑδραίων μοῖρα εἰς Ψαρὰ, ἐξῆλθεν ὁ ναύαρχος καὶ οἱ πλοίαρχοι εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀφοῦ συνεννοήθησαν καὶ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀνεχώρησαν καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς Βολισσὸν, χωρὶς ποσῶς νὰ ῥιφθῇ ψυχρός τις λόγος ἀπὸ τοὺς Ψαριανούς (β).

Ἑνωθεῖσαι αἱ μοῖραι τῶν τριῶν νήσων, ἐξέπλευσαν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου πρὸς τὴν Λέσβον, ἔνθα εὗρον πλοῖά τινα ἐχθρικὰ φορτηγὰ προσωρμισμένα ἐντὸς λιμένος τινὸς ἀντικρὺ τῆς Λέσβου, Ἁγιασμάτι καλουμένου· πλὴν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιχειρήσωσι τίποτε κατ' αὐτῶν, διότι οἱ Τοῦρκοι εἶχον κλείσει καλῶς τὸ στόμιον τοῦ λι-

---

(α) Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλη. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ ἀναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκπλεόντων πλοίων, γίνεται ἤδη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ τῶν τριῶν νήσων συμβάσεως, καὶ ἀναλώμασι δημοσίοις, οὐχὶ δὲ πλέον ἰδιωτικοῖς τῶν προκρίτων· καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναλογίας ταύτης διενέμοντο μεταξὺ τῶν αὐτῶν νήσων καὶ τὰ ἐκ τοῦ δασμοῦ καὶ τῶν προσόδων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εἰσπραττόμενα χρήματα.

(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. σελ. 287—288.

μένος, ἐναντίον πάσης κατ' αὐτῶν θαλασσίου ἐπιδρομῆς· καὶ οὕτως ὁ ἑλληνικὸς στόλος διευθύνθη πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἐπληροφορήθη ὅτι διευθύνθη πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (τῆς Θεσσαλονίκης)· ἐλθὼν δὲ παρὰ τὴν νῆσον Ἅγιον Στράτην καλουμένην, καὶ μὴ εὑρὼν τὸν ἐχθρικόν, ἐστράφη πάλιν τὴν 12 σεπτεμβρίου πρὸς τὴν Τένεδον, ὅπου ἑλληνικά τινα πλοῖα προσῆλθον καὶ μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς κατασκόπευσιν· ἀλλὰ τίποτε μὴ ἐντυχόντα ἐστράφησαν αὖθις εἰς τὰ ὀπίσω. Σφοδρὸς δὲ μεσημβρινὸς ἄνεμος πνεύσας τὴν νύκτα τῆς 14, διεσκόρπισε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὠθήσας αὐτὰ πρὸς τὸ ὄρος Ἄθωνος (ἅγιον Ὄρος). Ὁ δ' ἐχθρικὸς πλέων μεταξὺ Λήμνου καὶ Σαμοθράκης καὶ ἐπιτυχὼν τὴν 15 τοῦ αὐτοῦ ἑλληνικά τινα πλοῖα, ἐξ ὧν τρία μὲν Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ Σαχτούρην μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Α. Ῥομπότσην, ἓν δὲ Σπετσιωτικόν, ὑπὸ τὸν Ἀργύρην Στεμιτσιώτην (α) τὰ ἐστενοχώρησε τοσοῦτον περὶ τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, εὑρεθέντα ἐν μεγάλῃ γαλήνῃ, ὥστε τὸ μὲν πυρπολικόν, ἵνα μὴ τὸ ἀφήσωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν, τὸ ἔκαυσαν οἱ ἐν αὐτῷ, καὶ διεσώθησαν ἐπὶ τοῦ Σπετσιωτικοῦ πλοίου, τὰ δὲ πολεμικὰ διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἀνέμου πνεύσαντος, ἀφοῦ ὑπέστησαν τρίωρον προσβολὴν καὶ οὐκ ὀλίγας ζημίας. Τὴν ἐπιοῦσαν ἑνωθεὶς ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στόλος περὶ τὴν Λῆμνον καὶ Λέσβον, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ, πλὴν ἀπέ-

(α) Τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Σ. Τρικ. ἀναφέρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ του Τ. Γ. σελ. ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλαφάτη, διότι ἀμφότεροι ὅτε Καλαφάτης καὶ ὁ Στεμιτσιώτης ἦσαν συνιδιοκτῆται.

μίσθη καὶ ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα, ὅπως, ἑνούμεναι καὶ μετὰ ταύτης, ἀντικρούσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ προστατεύσωσι τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου: ἀλλ' ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκεῖθεν εἰς Σπέτσας, ὅταν αἱ ἄλλαι δύο μοῖραι ἔφθασαν εἰς Τῆνον (α), ὅπου δι' ἄλλου ταχυπλόου ἐκ Σκοπέλου ἔμαθον αὖθις, ὅτι ὁ ἐχθρὸς πλέει, διευθυνόμενος πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ ὅτι τὴν 8 Ὀκτωβρίου, πλησιάσας εἰς Σκίαθον, ἔλαβε σημεῖα ὑποταγῆς παρὰ τῶν

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον ἐκ Τήνου τὴν 16 Ὀκτωβρίου οἱ ναύαρχοι Ὕδρας καὶ Ψαρῶν·

» *Εὐγενέστ. Κ. Πρόκρ. τῆς Ν. Σπετσῶν, χαίρετε.*

« Πρό τινων ἡμερῶν, ὄντες εἰς Σκίαθον, ἐπληροφορήθημεν ὅτι » μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου περιέπλεε τὰς Ἑλλην. νήσους· ἐβιάσθημεν νὰ δράμωμεν διὰ νὰ προλάβωμεν κάθε κίνδυνον· ἐφθάσαμεν ἐδῶ εὐτυχῶς καὶ ἐπληροφορήθημεν, ὅτι διέβη ἐντεῦθεν » χωρὶς νὰ προξενήσῃ τὴν παραμικρὰν βλάβην. Ηὕραμεν τὰς νήσους καταταραγμένας ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς φατρίας. Ἐπροσπαθοῦμεν συμφώνως μετὰ τοῦ ὑμετέρου γενναίου ναυάρχου νὰ τὰς » διατάξωμεν, ἐνῷ δ' ἐνησχολούμεθα εἰς τὸ τοιοῦτον, ἐπληροφορήθημεν ὅτι τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, παραπλέον » τὴν Μιτυλήνην, εἰσέβη εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ » τοιοῦτον δὲν μᾶς ἐλύπησε τόσον, ὅσον ἡ ἀπόφασις τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ὑμετέρου στόλου εἰς τὴν πατρίδα σας. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι θέλετε ταχύνει τὴν ἔκπλευσιν ἄλλων δεκαπέντε » πλοίων, διὰ τὰ ὁποῖα λογίζεται τὸ ἀνάλογον, πρὸς κοινὴν ἡσυχίαν. Ἐλπίζομεν νὰ συνάξωμεν καὶ ἕτερα γρόσια ἀπὸ τὰς νήσους. Ταχύνατε, ἀδελφοί, νὰ συνενωθῶμεν διὰ νὰ καταστρέψωμεν τὸν ἐχθρόν· εἰς τὸ ἐναντίον ἀπολώλαμεν. Ὑγιαίνετε.

» Ὁ ναύαρχος Ὕδρας Ὁ ναύαρχος Ψαρῶν

Νικολῆς Ἀποστόλης.»

(Ἐκ τῶν Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν.)

Σκιαθιτῶν, οἵτινες, φοβηθέντες τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀπαυδήσαντες πλέον καὶ ἀπὸ τὰς πολλὰς καταπιέσεις, ἃς ὑπέστησαν πρὸ ἱκανοῦ χρόνου παρὰ τῶν ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν ἐμφωλευσάντων μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Τρικέρων Ὀλυμπίων στρατιωτῶν τοῦ Καρατάσσου, ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσιν εἰς τὴν νῆσόν των καὶ Ὀθωμανὸν διοικητήν. Ὁ Ὀθωμανὸς ναύαρχος ἐπειράθη ν' ἀποβιβάσῃ ἐπὶ τῆς νήσου μετὰ σφοδρὸν κανονοβολισμὸν μιᾶς σχεδὸν ὥρας, ἕως χιλίους στρατιώτας κατ' αἴτησιν τῶν Σκιαθιτῶν, ἵνα ἐξοντώσῃ τοὺς περὶ τὸν Καρατάσσον στρατιώτας, γαλήνης δὲ οὔσης ἄκρας μετὰ τὸν κανονοβολισμόν, ἐπλησίασαν αἱ φέρουσαι τοὺς ὁπλοφόρους Τούρκους λέμβοι εἰς δύο παραλλήλους θέσεις πρὸς ἀπόβασιν· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Καρατάσσον, ἕως τετρακόσιοι, ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἀποβιβαζομένων, ἀπέκρουσαν τοὺς ἐχθροὺς γενναίως, φονεύσαντες πολλοὺς ἐκ τῶν ἀποβιβασθέντων καὶ μή, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖά των, τὰ ὁποῖα ἀμέσως διευθύνθησαν πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, μαθόντα τὰ ἐν Σκιάθῳ διατρέξαντα, ἔφθασαν ἐκεῖ δρομαίως τὴν 10 τοῦ μηνός, μὴ εὑρόντα δὲ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἠκολούθησαν αὐτὸν κατὰ πόδας, καὶ τὴν ἐπαύριον προσέβαλον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κόλπου, παρὰ τὴν Ποντικόνησον, τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν αὐτοῦ, καθ' ἧς καὶ ὥρμησαν δύο πυρπολικά, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι, γαληνιάσαντος τοῦ ἀνέμου, οἱ πυρποληταὶ ἐβιάσθησαν νὰ τὰ καύσωσι καὶ νὰ σωθῶσιν ἐπὶ τῶν λοιπῶν πλοίων ἀβλαβεῖς, ἐκτὸς δύο μόνον φονευθέντων (α). Μετὰ τὴν συμ-

---

(α) Ἴδε ἐπιστολὴν τοῦ ναυάρχου Ψαρῶν (Ὑπόμν. Κ. Νικοδ.

πλοκὴν ταύτην ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπανῆλθεν εἰς Σκίαθον, ὅπου τοὺς μὲν Σκιαθίτας ἐπανέφερον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος, τὸν δὲ Τοῦρκον διοικητὴν ἀπέπεμψαν ἐκεῖθεν ἀνενόχλητον, ἀντικαταστήσαντες αὐτὸν, μέχρι νεωτέρας διαταγῆς τῆς Κυβερνήσεως καὶ κατ' αἴτησιν τῶν ἰδίων Σκιαθιτῶν, δι' ἄλλης προσωρινῆς διοικήσεως ἐξ ἑνὸς Ψαριανοῦ καὶ ἑνὸς Ὑδραίου. Οἱ Σκιαθῖται ἀπαλλαχθέντες μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς νέας προσωρινῆς διοικήσεως ἀπὸ τὰ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν πραττόμενα κακὰ, ἐξέφρασαν ἐγγράφως τὴν 15 Ὀκτωβρίου πρὸς τοὺς ναυάρχους Ὕδρας καὶ Ψαρῶν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μεγίστην κατέβαλον φροντίδα οἱ δύο ναύαρχοι ἐν Σκιάθῳ πρὸς καταρτισμὸν πυρπολικῶν, ὧν ἐστεροῦντο αἱ δύο Ἑλληνικαὶ μοῖραι. Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν ἔπεμψεν εἰς Ψαρὰ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Καλάρη καὶ τὸν Νικόδημον, ἵνα μετασκευάσῃ τὸ πλοῖον, ὅπερ τοῦ ἐχορηγήθη, εἰς πυρπολικὸν, ἐκράτησε δὲ διὰ τὸν στόλον τὸν Μαρτίγον, ὃν ἔλαβον ἐκ Σκιάθου, καὶ μετασκευάσαντες εἰς πυρπολικὸν τὸν παρεχώρησαν εἰς τὸν Κανάρην (α). Ἀλλ' ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν, μαθοῦσα τὴν ἀπώλειαν τῶν δύο πυρπολικῶν κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ναυμαχίαν, ἀπέστειλεν αὐθόρμη-

---

Τ. Α. σελ. 296—298) πρὸς τοὺς Παραστάτας Ψαρῶν Νικ. Λουμάκην καὶ Ἰω. Καλημέρην, ἐκθέτουσαν περιστατικώτερον τὰς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πράξεις τῶν ναυτικῶν μοιρῶν Ὕδρας καὶ Ψαρῶν, ἐν ᾗ προστίθενται καὶ τὰ ἑξῆς· «Ἀδελφοὶ, ἐὰν ἦτον ἑνωμένος ὁ στόλος τῶν Σπετσιωτῶν, ὅστις ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἄλλα μπουρλότα, ἀφεύκτως τὸν ἀφανίζαμεν . . .»

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 295, 292.

τος εἰς τὴν Ψαριανὴν μοῖραν ἕτερον πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Νικόλαον Καλάρην.

Ὁ δ᾽ ἐχθρικὸς στόλος, ἐλθὼν εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὡς εἴπομεν, ἔλαβε δείγματα ὑποταγῆς καὶ ἀπὸ τοὺς Τρικεριώτας, ἀφήσας δὲ ἐκεῖσε ἑπτὰ πλοῖα ἐκ τῶν μικροτέρων, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν 17 τοῦ μηνός, διευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον. Διαβαίνων δὲ ἀπὸ τὴν νῆσον Σκίαθον, ὅπου ἦσαν προσωρμισμένα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀπέστειλεν ἔγγραφόν τι διὰ πλοιαρίου, παραινῶν τοὺς Σκιαθίτας νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν Σουλτάνον ὑποταγήν των, καὶ νὰ παρακινήσωσι καὶ τοὺς Σκοπελίτας νὰ πράξωσι τὸ αὐτό, ὡς καὶ ἐκεῖνοι, ἵνα μὴ ὑποπέσωσιν, ἐπιμένοντες, εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου.

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα δὲν ἐξῆλθον τῆς Σκιάθου, ἵνα προσβάλωσι τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἀλλ᾽ οὗτος μὲν διέβη ἀνενόχλητος, διευθυνόμενος εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκεῖνα δέ, μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ, διευθύνθησαν ἀμέσως εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὅπως τιμωρήσωσι τοὺς ὑποταγέντας εἰς τοὺς Τούρκους Τρικεριώτας, καὶ τὴν 19 τοῦ μηνός, ἐλθόντα εἰς Τρίκερα, ἐπῆραν πέντε πλοῖα τῶν Τρικεριωτῶν ἐκ τοῦ λιμένος αὐτῶν, καὶ τὰ μὲν τρία ἔλαβον οἱ Ὑδραῖοι, τὰ δὲ δύο οἱ Ψαριανοί, λεηλατήσαντες καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο εὗρον εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα. Μετὰ τοῦτο, μὴ οὔσης ἀνάγκης νὰ περιπλέωσιν ὅλα τὰ ἐκεῖσε εὑρισκόμενα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀπεφασίσθη ἐκ συμφώνου νὰ ἐπιστρέψωσι μὲν τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων εἰς τὰ ἴδια, νὰ μείνωσι δὲ εἰς περίπλουν πέντε Ὑδραϊκὰ πλοῖα μετὰ τοῦ ναυάρχου συμπεριλαμβανομένου, καὶ πέντε Ψαριανὰ μετὰ τοῦ ναυάρχου καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Κανάρην πυρπολικοῦ Μαρτίγου. Τὰ μείναντα ταῦτα πλοῖα, ἀπελθόντα εἰς Ὠρεούς,

ἠγκυροβόλησαν ἐκεῖ, σκοπεύοντα νὰ διέλθωσι τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον μέχρι Χαλκίδος, ὅπως ἐξολοθρεύσωσι τὰ ἐκεῖσε εὑρισκόμενα ἑπτὰ Ὀθωμανικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἄφησεν αὐτόθι εἰς προφύλαξιν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ τῶν παραλίων τῆς Εὐβοίας. Ἦσαν δὲ προσωρμισμένα τὰ πλοῖα ταῦτα πλησίον τῆς Χαλκίδος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πυροβόλων τοῦ φρουρίου αὐτῆς, ὅταν αἱ Ἑλληνικαὶ μοῖραι ἦλθον εἰς Τρίκερα.

Τὴν 21 τοῦ μηνός, ἀπάραντα ἐξ Ὠρεῶν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, εἶδον τέσσαρα ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν ἐκείνων πλοίων ἐξερχόμενα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου μὲ νότιον ἄνεμον. Τὰ πλοῖα τοῦ Μιαούλη, Τσαμαδοῦ καὶ Κριεζῆ προσπλέοντα, ἤρξαντο τὸν κανονοβολισμὸν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν τρία, ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως, τὰ ἔρριψαν οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, εἰς Γαρδίκι, ἐγκαταλειφθέντα δὲ ὑπὸ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν, τὰ ἐκυρίευσαν σῶα οἱ Ὑδραῖοι διὰ τῶν λέμβων (α), τὸ δὲ τέταρτον, προσήνεμον ὄν, τὸ κατεδίωξαν τὰ ἄλλα πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου στολίσκου· αὐτὸ ὅμως, μεταβαλὸν πορείαν, κατέφυγεν ἐντὸς κολπιδίου τινός, τῆς ἁγίας Μαρίνας καλουμένου, ἐπὶ τῆς Εὐβοίας. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἠθέλησαν καὶ ἐκεῖ νὰ τὸ

(α) Ἐκ τῶν τριῶν τούτων πλοίων, τὸ μὲν ἦτο Γαβάρρα, τὰ δὲ ἄλλα δύο Βρίκια, ἅπαντα δὲ τὰ ἔλαβον οἱ Ὑδραῖοι μόνοι καὶ τὰ ἐπώλησαν. Οἱ Ψαριανοὶ ἐζήτησαν τὸ ἀνάλογόν των, καὶ ἐκτεταμένη ἀλληλογραφία ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν ναυάρχων Ψαρῶν καὶ Ὕδρας· ἀλλ' οἱ Ὑδραῖοι οὐδὲν ἀπέδωκαν εἰς τοὺς Ψαριανούς, οἵτινες δικαίως ἐδυσαρεστήθησαν.

(Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 296.)

προσβάλωσιν, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ προλαβόντες ἐξήγαγον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κανόνιά τινα, καὶ δι' αὐτῶν ἐπροστάτευον τὸ πλοῖόν των, τὸ ὁποῖον ἐπροστατεύετο προσέτι καὶ ὑπὸ ἀριθμοῦ τινος Τούρκων ὁπλοφόρων, οἵτινες ἔφθασαν ἐγκαίρως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πλοίου των. Μὴ δυνάμενοι νὰ βλάψωσι τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον οἱ Ἕλληνες διὰ τῶν πυροβόλων, ἐπειράθησαν νὰ τὸ πυρπολήσωσι, καὶ ἐπὶ τούτῳ διεύθυναν τὸ πυρπολικὸν Μαρτίγον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γεωργίου Τσαμπαρλῆ· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπόγεως, τὸ πυρπολικὸν ἀπέτυχε καὶ ἐκάη ἐπὶ ματαίῳ. Μετὰ ταῦτα τὰ μὲν Ἑλληνικὰ δι' ἔλλειψιν τροφῶν ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, τὰ δὲ λοιπὰ Τουρκικὰ ἔφυγον ἀβλαβῶς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἤτοι τὴν 19 Ὀκτωβρίου, παρεδόθη καὶ ἡ Κόρινθος εἰς τοὺς περὶ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην διὰ συνθηκῶν, οἱ δ' ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι ἀπεστάλησαν δι' Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἄλλα Τουρκικὰ μέρη ἀβλαβεῖς.

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θέλουσα τότε νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν πόλεμον ἐπὶ τῆς Εὐβοίας, ἥτις μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν ἐκεῖ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ὑπέπεσεν ὁλοκλήρως εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν, προσεκάλεσεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Ὀδυσσέα Ἀνδροῦτσον (α), διορίσασα αὐτὸν προσωρινὸν ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Εὐβοίας, ἵνα στρατολογήσῃ διὰ ξηρᾶς, τὰς δὲ τρεῖς ναυτικὰς νήσους προ-

(α) Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐὰν ἔζη εἰς ἄλλην ἐποχὴν, καὶ ἐλάμβανεν ἄλλην ἀνατροφὴν, ἤθελεν εἶσθαι εἷς ἐκ τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τοῦ Κόσμου, διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα φυσικά του πλεονεκτήματα.

σεκάλεσε νὰ πέμψωσι ναυτικὴν δύναμιν διὰ θαλάσσης· ἀλλ' οὐδεμιᾶς δοθείσης ἀπαντήσεως περὶ τούτου ἀπὸ τὰς Σπέτσας καὶ τὴν Ὕδραν, ἡ Κυβέρνησις κατ' αἴτησιν τῶν Εὐβοέων ἀνέθεσε τὰ περὶ τῆς ὑπὲρ Εὐβοίας ναυτικῆς δυνάμεως εἰς μόνην τὴν νῆσον Ψαρῶν (α).

Ἔχοντες τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως οἱ Ψαριανοὶ διὰ νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς Εὔβοιαν, ἡτοίμασαν τὰ πλοῖα τοῦ Νικολάου Ἀργύρη, Ἰωάν. Καλάρη, Ἀνδρέου Δομεστίνη, Δ. Χ. Ι. Κοτζιᾶ καὶ Ν. Χ. Ἀλεξανδρῆ, καὶ δύο μύστικα· ἀπεφάσισαν δὲ νὰ πέμψωσι καὶ τρεῖς Πληρεξουσίους, τὸν Ι. Μιλαίτην, τὸν Κυρ. Δ. Μαμούνην καὶ Ν. Καουτσοῦκον διὰ νὰ συμπράττωσι μὲ τὸν στρατηγὸν Ὀδυσσέα εἰς τὰ τῆς ἐκστρατείας.

Οἱ Ψαριανοί, θεωροῦντες ὅτι ἡ νῆσός των δι' αὐτοὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους εἶναι μικρὰ καὶ ἄκαρπος, καὶ θέλοντες νὰ μετοικήσωσιν εἰς τόπον καλήτερον, ἐξελέξαντο ὡς τοιοῦτον τὴν Εὔβοιαν. Καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἔδωκαν ἐντολὴν εἰς τοὺς Πληρεξουσίους των νὰ ἐκλέξωσιν εἰς αὐτὴν τόπον κατάλληλον, ἵνα μετοικήσωσι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους. Τὰ πλοῖα λοιπόν, ἔχοντα τοὺς Πληρεξουσίους, ἀπέπλευσαν ἀπὸ Ψαρὰ τὴν 9 Νοεμβρίου 1823 καὶ τὴν 11 φθάσαντα εἰς Θερικόν, εὗρον ἐκεῖ τὸν στρατηγὸν Ὀδυσσέα μέ τινας στρατιώτας.

(α) Ἴδε ἐν τῷ Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 290—291 τὰ ἔγγραφα Ἐκτελεστ. καὶ Βουλευτ. ὑπ' ἀριθ. 2966 καὶ 329. Τὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ὡς ἀφορῶντα ἀξιόλογον ναυτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς μιᾶς τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἀντεγράψαμεν ὡς ἔχουσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ὑπομνήματος τοῦ Κ. Νικοδήμου Τ. Α', σελ. 300—306.

Λαβόντες ἐπὶ τῶν πλοίων τὸν Ὀδυσσέα καὶ τοὺς στρατιώτας, ἀπῆλθον εἰς Κέαν τὴν 13, ἵνα παραλάβῃ οὗτος τοὺς πρότερον ὑπ' αὐτοῦ ἐκεῖ συναθροισθέντας στρατιώτας. Ἑτοιμάσας λοιπὸν 1600 στρατιώτας, ἐπεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν Ψαριανῶν πλοίων καὶ ἐπὶ δύο Αἰνιτικῶν τοῦ Μαργαρίτη Κούταβου καὶ Ἰωάννου Καραβέλλα καὶ ἐπί τινων μικρῶν πλοιαρίων, ἀπέπλευσαν δὲ ἐκεῖθεν τὴν 15. Τὸ τοῦ Καλάρη μέ τινα πλοιάρια ἀπῆλθεν εἰς τὸ Μαρμάρι, εἰς τὰ ταμπούρια τοῦ Κριεζώτου καὶ ἀπεβίβασε τὸν Κριεζώτην μὲ 280 στρατιώτας διὰ νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κάρυστον. Ἔμεινεν ἐκεῖ τὸ πλοῖον τοῦ Ἰωάννου Καλάρη διὰ νὰ δίδῃ συνδρομὴν εἰς τὸν Κριεζώτην καὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν πολιορκίαν διὰ θαλάσσης. Ὁ Κριεζώτης μετὰ τὴν ἀπόβασίν του εἰς Μαρμάρι διευθύνθη εἰς Κάρυστον, καὶ καθ' ὁδὸν, διαβαίνων ἀπό τι χωρίον, κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον ἐκεῖ μὲ τὰς οἰκογενείας των διὰ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν πανώλην, ἥτις ἐμάστιζε τὴν Κάρυστον, συνῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς μάχην, ἐκυρίευσε τὸ χωρίον, καὶ ἐφόνευσεν εἴκοσι περίπου Τούρκους, αἰχμαλωτίσας ἓξ καὶ εἴκοσιν ἐννέα γυναικόπαιδα. Ἀπῆλθεν ἀκολούθως εἰς Κάρυστον καὶ ἔθεσε πολιορκίαν, ἀλλ' ἀσθενήσας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀλιβέρι. Τὰ δὲ πλοῖα ἠγκυροβόλησαν τὴν 17 Νοεμβρίου 1823 εἰς Ἀλιβέρι καὶ ἀπεβίβασαν τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις κατέλαβε τὸ χωρίον Ἀλιβέρι καὶ τὸν Πύργον, καὶ ὠχυρώθησαν, θέσαντες εἰς τὸν Πύργον ἓν πυροβόλον. Μετά τινας ἡμέρας ἦλθον ἀπὸ Χαλκίδα περίπου 3,000 Τοῦρκοι, ἐξέβαλαν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ Ἀλιβέρι καὶ ὠχυρώθησαν, ποιοῦντες μάχας καὶ ἀκροβολισμοὺς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Τοὺς Τούρκους ἔβλαπτον πολὺ τὰ κανόνια τῶν

πλοίων καὶ τὸ τοῦ Πύργου, τὸ ὁποῖον διεύθυνον οἱ ναῦται τῶν πλοίων. Ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ νὰ κάμῃ περισπασμὸν εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεβίβασε 500 στρατιώτας εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Δομεστίνη, οἵτινες ἀπῆλθον εἰς Ἐρέτριαν, κατέλαβον τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον καὶ ὠχυρώθησαν (α). Μετά τινας ἡμέρας ἐξελθόντες ἀπὸ Χαλκίδα ἕτεροι Τοῦρκοι διευθύνοντο, φέροντες καὶ πυροβόλα, εἰς Ἀλιβέρι, ἵνα δώσωσι βοήθειαν εἰς τοὺς ἐδικούς των. Οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες ἐνέδρας εἰς Ἐρέτριαν, ἐπέπεσαν ἐπὶ τῶν Τούρκων, τοὺς ἐνίκησαν καὶ ἐκυρίευσαν καὶ τὰ πυροβόλα. Τοῦτο μαθόντες οἱ εἰς Ἀλιβέρι Τοῦρκοι ἀνεχώρησαν διὰ νυκτὸς καὶ εἰσῆλθον εἰς Χαλκίδα. Ἐπιβιβασθέντες δὲ καὶ οἱ εἰς Ἐρέτριαν στρατιῶται εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθον εἰς Ἀλιβέρι· τότε δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τὸν στρατὸν καὶ οἱ Πληρεξούσιοι ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθουν εἰς Βρυσάκια διὰ νὰ πολιορκήσωσι τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος. Τὰ δὲ πλοῖα ἀπεφασίσθη νὰ μείνουν εἰς τὸν Ἐρετριακὸν κόλπον, ἵνα φυλάττωσι τὸν ἀποκλεισμόν. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου ἀνεχώρησαν ἀπὸ Ἀλιβέρι καὶ ἀπῆλθον εἰς Βρυσάκια· ἐκεῖθεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἔπεμψε τὸν Κριεζώτην μὲ 700 στρατιώτας καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Κάρυστον στενώτερον.

Πληροφορηθεῖσα ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ὅτι ἀπαιτεῖται διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἐπάνωθεν μέρος τῆς Χαλκίδος, ἔπεμψε τὰ πλοῖα τοῦ Ἀνδρέου Γιαννίτση, Νικ. Καρακωσταντῆ, Ἀναγν. Μπουρέκα καὶ Γεωργίου Σκανδάλη, διώρισε δὲ καὶ ἀρχηγὸν τὸν Ν. Χ. Δ. Κοτζιᾶν διὰ νὰ

(α) Οἱ Ψαριανοὶ πρῶτοι ἔρριψαν κανόνι εἰς Ἐρέτριαν, τὰ δὲ ὀχυρώματά των σώζονται μέχρι τῆς σήμερον. (Σημ. Κ. Νικοδ.)

πυρπολήσῃ δὲ καὶ τὰ εἰς Βῶλον εὑρισκόμενα Ὀθωμανικὰ πλοῖα, μίαν κορβέταν καὶ δύο βρίκια, ἔπεμψε καὶ ἓν πυρπολικὸν σακολέβαν, διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ Ἀναγνώστου Κανάρη· ἀπέπλευσαν δὲ ἀπὸ Ψαρὰ τὴν 1 Δεκεμβρίου 1823.

Ἅμα ἔφθασεν εἰς Σκίαθον ὁ ἀρχηγὸς Ν. Κοτσιᾶς, ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Σκιαθίτας ἓν πλοῖον βρίκιον καὶ μετέσκεύασεν αὐτὸ εἰς πυρπολικόν· διώρισε δὲ πλοίαρχον τούτου τὸν Νικόλ. Βρατσάνον. Ἀποπλεύσαντα δ' ἐκεῖθεν τὰ πλοῖα τὰ μὲν δύο ἀπῆλθον εἰς Βρυσάκια διὰ τὸν ἀποκλεισμόν, τὰ δὲ δύο πυρπολικά, συνοδευόμενα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ πλοῖα τοῦ Βουρέκα καὶ τοῦ Σκανδάλη ἀπῆλθον εἰς Βῶλον. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ βρικίου οὐδεὶς ἐγνώριζε τὰ νερὰ τοῦ κόλπου, ἐδόθη πρωρεὺς εἰς αὐτὸ εἷς Τρικεριώτης· ἐνῷ ὅμως ἐπήρχετο τὸ πυρπολικὸν τοῦτο κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ὁ πρωρεὺς ἀπὸ ἄγνοιαν, ἢ ἀπὸ ἐθελοκακίαν, ἐκάθισε τὸ πυρπολικὸν εἰς ῥηχά· οἱ τοῦρκοι ἐννοήσαντες τὸ πρᾶγμα, ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσιν ἀπὸ τὰ πλοῖα καὶ ἀπὸ τὰ κανονοστάσια τῆς ξηρᾶς μὲ κανονοβολισμοὺς καὶ τουφεκισμούς, πληγώσαντες ἕνα τῶν ναυτικῶν τοῦ πληρώματος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσυρθῇ τὸ πυρπολικόν, τὸ ἐπυρπόλησαν καὶ ἀνεχώρησαν, ἐπιστρέψαντες εἰς Σκίαθον μετὰ τῆς σακολέβας. Ἐκεῖθεν δὲ ὁ ἀρχηγὸς Κοτσιᾶς ἐπέστρεψεν εἰς Ψαρὰ μὲ τὴν σακολέβαν. Τὰ δὲ δύο πολεμικὰ ἀπῆλθον καὶ αὐτὰ εἰς Βρυσάκια, καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἐφύλαττον τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Εὐβοϊκοῦ καὶ Ἐρετριακοῦ κόλπου, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς μὲ τοὺς στρατιώτας του ἐφύλαττε τὰ φρούρια τῆς Χαλκίδος καὶ Καρύστου.

Μετά τινας ἡμέρας ἐπέμφθη εἰς Ψαρὰ δι' ὑποθέσεις

τῆς ἐκστρατείας εἰς τῶν πληρεξουσίων, ὁ Κυρ. Μαμούνης, ὅστις, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι, κατὰ τὴν ἐντολήν της, οἱ Πληρεξούσιοι ἐθεώρησαν ὡς τόπον κατάλληλον διὰ μετοικισμόν, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους, τὸ λεγόμενον ἤδη Καστρὶ, τὴν πάλαι Ἐρέτριαν. Καὶ ἔκτοτε ἔλαβον οἱ Ψαριανοὶ τὴν ἰδέαν τοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦτον μετοικισμοῦ. Νῦν δὲ ὁ τόπος οὗτος καλεῖται Νέα Ψαρά.

Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν, θέλουσα νὰ πυρπολήσῃ τὰ πλοῖα τὰ εἰς τὸν Βῶλον εὑρισκόμενα, ἵνα καθαρίσῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀπέστειλε καὶ αὖθις τὸν Νικόλ. Βρατσάνον μὲ ἕτερον πυρπολικὸν, τὸν Μαρτίγον. Ἀπῆλθε δὲ ὁ Βρατσάνος εἰς Βρυσάκια, ὅπου τὰ Ψαριανὰ πλοῖα εἶχον τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὰ τὰς διαταγὰς, ἃς εἶχε παρὰ τῆς Βουλῆς· συνοδευθεὶς δὲ ὑπὸ δύο πολεμικῶν πλοίων, ἀπῆλθον εἰς Βῶλον καὶ εἶδον τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἠγκυροβολημένα πλησίον τοῦ φρουρίου καὶ κανονοστασίων, καὶ ἠσφαλισμένα μὲ κατάρτια, ἀραγμένα μακρὰν τῶν πλοίων, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δύνωνται νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰ Τουρκικὰ πλοῖα πυρπολικὰ, οὔτε δι' ἐφόδου νὰ τὰ κυριεύσωσιν. Ἰδόντα λοιπὸν τὰ Ψαριανὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἔῤῥιψαν κανονοβολισμούς τινας κατὰ τῶν κανονοστασίων καὶ ἀνεχώρησαν τὰ μὲν πολεμικὰ διὰ Βρυσάκια, ὁ δὲ Μαρτίγος διὰ Ψαρά.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ἓξ πλοίων τῶν εἰς τὸν Ἐρετριακὸν κόλπον, ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἐκήρυξε τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Εὐβοίας, εἰδοποιήσασα περὶ τούτου ἐγγράφως τήν τε Διοίκησιν καὶ τὸν ἔπαρχον Μυκώνου καὶ Σύρου (α).

(α) Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α', σελ. 305—306.

Ἡ Διοίκησις ἐνέκρινε τὰς πράξεις τῆς Βουλῆς τῶν Ψαριανῶν καὶ τῇ εἶπεν, ὅτι θέλει κοινοποιήσει καὶ αὐτὴ τὸν ἀποκλεισμὸν εἰς τοὺς Προξένους τῶν νήσων διὰ νὰ ἔχῃ ἰσχύν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὑρίσκετο εἰς Τσεσμὲν βρίκιον Ὀθωμανικὸν πολεμικὸν, τὸ ὁποῖον, ἰδὸν καταδρομικὸν Ψαριανὸν μύστικον, πλέον εἰς τὸ στενὸν τῆς Χίου, ἐξῆλθε τοῦ λιμένος καὶ τὸ κατεδίωξε. Τὸ καταδρομικὸν, διαφυγὸν τὴν καταδίωξιν, ἦλθεν εἰς Ψαρὰ καὶ ἀνήγγειλε τὸ γεγονός. Ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἓν πυρπολικὸν, Μαρτίγον, συνωδευμένον μὲ δύο μύστικα, τὰ ὁποῖα ἀπελθόντα ἐκεῖ τὴν νύκτα, ἔῤῥιψαν τὸ πυρπολικὸν ἐπὶ τοῦ βρικίου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἐκ τοῦ λιμένος δὲν ἐκόλλησε δεόντως τὸ πυρπολικὸν καὶ δὲν ἐκάη τὸ βρίκιον (α).

Ἐν τούτοις ἡ στενὴ πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, γινομένη διὰ ξηρᾶς μὲν ἀπὸ τὸν Μουσταφᾶ πασσᾶν τῆς Σκόδρας, διὰ θαλάσσης δὲ ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ διαμείνασαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρουρίων Ναυπάκτου Τουρκικὴν μοῖραν, ἥτις μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων περιεφέρετο ἀτιμωρητὶ ἐντὸς τοῦ κόλπου ὅλου, ἀπῄτει ἐν τάχει θαλάσσιον Ἑλληνικὴν δύναμιν, ὅπως λύσῃ τὴν διὰ θαλάσσης τοὐλάχιστον πολιορκίαν, ἥτις καὶ ἐγένετο πολὺ πλέον ἐπαισθητὴ εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Τὴν ἀνάγκην ταύτην οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου δὲν ἔλειψαν νὰ περιγράψωσιν ἐγκαίρως εἰς τοὺς Προκρίτους τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας διὰ τῆς ἐξῆς ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1823, ἐπιστολῆς των· « Τὰς δυστυ-

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. σελ. 307.

» χίας τῆς Δυτικῆς Χ. Ἑλλάδος παρὰ τῆς Διοικήσεως
» καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν θέλει τὰς ἐμάθετε· ὁ αἱμοβόρος
» ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπερίσχυσεν εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ
» ἤδη μᾶς πολιορκεῖ εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ Ἀνατολικὸν
» μὲ μεγάλας δυνάμεις διὰ ξηρᾶς, καὶ πρὸ τεσσάρων μη-
» νῶν μᾶς ἀποκλείει διὰ θαλάσσης. Ἡμεῖς ἐνεδυναμώ-
» θημεν, καθὼς ἡ ἐνδεὴς κατάστασίς μας ἐσυγχώρησε,
» καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλπίζομεν εἰς τὴν Θείαν Πρόνοιαν ν' ἀν-
» τισταθῶμεν μὲ γενναιότητα· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἑτοιμάζεται
» νὰ μᾶς κτυπήσῃ καὶ διὰ θαλάσσης οὐ μόνον εἰς τὸ Βα-
» σιλάδι καὶ Προκοπάνιστον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς
» Λίμνης τοῦ Ἀνατολικοῦ, κατασκευάζων Τσάτεραις καὶ
» μονόξυλα διὰ νὰ ἐμβάσῃ στρατεύματα, καὶ συνεργεῖ ἐκ
» συμφώνου μὲ τὰ εἰς Πάτρας μείναντα ἐχθρικὰ 16 πο-
» λεμικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα καμμίαν ἄλλην φορὰν δὲν συ-
» νήργησαν καθὼς τώρα. Μὲ ὅλην τὴν προσοχὴν ὁποῦ ἔ-
» χομεν, βλέπομεν τὸν ἑαυτόν μας ἀδύνατον νὰ ἠμπορέσῃ
» νὰ βαστάξῃ εἰς μίαν οὕτως ὁρμητικὴν ἔφοδον ἀπὸ διά-
» φορα μέρη, καὶ κινδυνεύομεν νὰ χαθῶμεν, καὶ ν' ἁρπά-
» σῃ ὁ ἐχθρὸς τὸ προπύργιον τοῦτο τῆς Ἑλλάδος. Ἡ
» κατάστασίς μας εἶναι ἀξιοθρήνητος, πολλόταται φαμη-
» λίαι ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα κατέφυγον ἐδῶ, καὶ εὑ-
» ρισκόμεθα ὑπὲρ τὰς τριάντα χιλιάδας ψυχὰς ἀποκλει-
» σμένοι· τροφὰς ἔχομεν πολλὰ ὀλίγας, πολεμικῶν ἐφο-
» δίων ὑστερούμεθα, καὶ οὐδεμίαν προμήθειαν ἠμποροῦ-
» μεν νὰ λάβωμεν, ἀποκλεισμένοι ὄντες διὰ θαλάσσης.
» Καὶ οὐ μόνον διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ
» καὶ διὰ τὸ πολυάριθμον τοῦ ἐχθροῦ, διὰ τὰς μεγάλας
» ἑτοιμασίας του καὶ διὰ τὰ στρατηγήματά του κινδυνεύει
» νὰ χάσῃ ἡ Πατρὶς ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁ-

» ποίαν ἔχει προπύργιον. Κανένα τρόπον σωτηρίας δὲν
» ἔχομεν εἰμὴ τὸ νὰ ἔλθουν ἐδῶ μερικὰ πλοῖα νὰ μᾶς
» ἀνοίξουν τὴν θάλασσαν· αὐτὰ ἀνατρέπουν τὰ σχέδια τοῦ
» ἐχθροῦ, ἐμποδίζουν τὰ ἐναντίον μας κινήματα τῶν
» πλοίων του, τὸν ὑστεροῦν ἀπὸ τὰς τροφὰς ὁποῦ λαμ-
» βάνει διὰ θαλάσσης, καὶ ἐμψυχώνουσι τοὺς ἐδικούς μας
» καὶ ἔσωθεν, καὶ ἐκείνους οἵτινες ἔμειναν ἔξω. Σεῖς, ἀ-
» δελφοί, ἐστάθητε πάντοτε ὑπερασπισταὶ τῆς Πατρίδος.
» Σᾶς παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς θερμῶς νὰ προφθάσητε
» εἰς τὴν στιγμὴν ταύτην μὲ ὅσα πλοῖα κρίνετε ἀρκετὰ
» νὰ μᾶς βοηθήσητε, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ φυλάξωμεν τὴν
» Πατρίδα. Τὸ ἔθνος ὅλον γνωρίζει τὰς ἐκδουλεύσεις σας,
» καὶ ἡμεῖς κατὰ μέρος θέλει σᾶς εἴμεθα εὐγνώμονες. Ἡ
» ἀνάγκη εἶναι μεγάλη καὶ ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος προσε-
» χής· πρέπει τὸ γρηγορώτερον νὰ φθάσῃ ἡ συνδρομή
» σας χωρὶς ἀναβολήν τινα, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ· ἡ παρα-
» μικρὰ ἄργητα εἶναι ἐπιβλαβής. Μὲ ὅλον τὸ θάῤῥος τῆς
» ἀδελφότητος σᾶς παρακαλοῦμεν πάλιν νὰ μᾶς προφθά-
» σητε βοήθειαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ὠφελεῖτε με-
» γάλως τὴν πατρίδα, ὑποχρεώνετε καὶ ἡμᾶς ἐπὶ ζωῆς.
» Μείνατε βέβαιοι, ἀδελφοί, ὅτι χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν
» πλοίων σας χάνονται ἀφεύκτως 30,000 ψυχῶν ὁμοῦ
» μὲ τὸ Μεσολόγγιον· ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βλάβην ὁποῦ λαμ-
» βάνει ὅλη ἡ πατρὶς ἀπὸ τὸν χαμὸν τούτου τοῦ μέρους.

» Σᾶς ἀσπαζόμεθα ἀδελφικῶς καὶ ὑποσημειούμεθα.

» Μεσολόγγιον τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1823.

» Ἰω. Τρικούπης, Ἀθ. Ῥέζης, Ν. Καρπούνης, Ἀναστ.
» Παλαγκᾶς, Π. Μπονισέρης, Μ. Τσιντσιλώνης, Ἀλ. Τσι-
» μπουράκης, Α. Α. Κατάλῆ, Παν. Γουλιμῆς, Δ. Καρ-
» πούνης, Τάσ. Βαρνακιώτης, Κίτσος Τσαβέλλας, Γ. Σα-

» ράντος, Δ. Πετάλούδης, Κ. Παλαμᾶς, Κ. Καραγιάν-
» νης, Β. Ψωμάκης, Παντ. Π. Παναγιώτης, Τσόγκας,
» Κ. Μεταξᾶς, Κώστας Μπότσαρης, Δημ. Μακρὺς, Μή-
» τρος Δελιγεωργόπουλος, Μῆτσος Φραγκούλης» (α).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ Μεσολόγγιον διέτρεχε τοιοῦτον κίνδυνον, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εὑρίσκετο εἰς τὴν μεγαλητέραν ἀμηχανίαν ἢ ἀποσύνθεσιν, διότι, διαιρεθείσης τῆς Βουλῆς εἰς δύο κόμματα, τὸ μὲν ἐν Ναυπλίῳ ἄνευ ἀρχείων, ὑποστηρίζει τὸ ἐκεῖ ἑδρεῦον Νομοτελεστικὸν, τὸ δὲ διαμένον ἐν Ἄργει, κάτοχον τῶν ἀρχείων τῆς Βουλῆς, ἐνεργεῖ, καίτοι μὴ πλῆρες, μακρὰν τῶν ὅπλων τῆς φρουρᾶς τοῦ Ναυπλίου, καὶ τακτικῶς συνεδριάζον, διατάττει τὸ περὶ διευθετήσεως τῶν πραγμάτων τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ τὴν 26 Νοεμβρίου, ἐλθόντες ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνη Πάνος καὶ Ἰωάννης (ἢ Γενναῖος), ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἦτο καὶ φρούραρχος τοῦ Ναυπλίου μετὰ ἑξακοσίων περίπου στρατιωτῶν καί τινων ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, εὗρον τὸ ἐν Ἄργει Βουλευτικὸν εἰς συνεδρίασιν, καὶ ἀφοῦ πρῶτον, ἐκπλαγέντες διὰ τὸ ἀτάραχον τῶν συνεδριαζόντων βουλευτῶν, ἐδικαιολόγησαν τὴν ἔνοπλον ἐμφάνισίν των, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ ἐπιβάλωσι χεῖρας κατὰ τῶν βουλευτῶν, ἐξελθόντες τοῦ Βουλευτηρίου, ἀπέστειλαν μετ' ὀλίγον στρατιώτας καὶ ἥρπασαν τ' ἀρχεῖα τοῦ σώματος τούτου. Ἀλλ' ὁ γενναῖος πολιτάρχης τοῦ Ἄργους Θεόδωρος Ζαχαρόπουλος, ἀπελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ εἶχον τ' ἀρχεῖα οἱ διαρπάσαντες αὐτὰ, κατώρθωσε διά τε πειθοῦς καὶ ἀπειλῶν νὰ τ' ἀναλάβῃ εἰς τὴν ἐξου-

---

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. Ἴδε καὶ Ἀναςγ. Σπετσιωτ. Τ. Α', σελ. 404—406.

σίαν του, καὶ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς χεῖρας τῶν Βουλευτῶν, οἵτινες πρὸς δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης των, προσέφερον αὐτῷ μίαν σπάθην, ὡς βραβεῖον τῆς πίστεώς του. Ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι ἀληθές, ὅτι καὶ οἱ ἐκ Ναυπλίου ἐλθόντες οὐδένα κακοποιὸν σκοπὸν εἶχον κατὰ τῶν βουλευτῶν, εἰμὴ μόνον ὅπως καταναγκάσωσι διὰ τῆς παρουσίας των τοὺς ἐν Ἄργει νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῶν ἐν Ναυπλίῳ, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τούτου, ἐγένετο ἀπόπειρά τις ἐν Δαλαμανάρᾳ μεταξὺ τῶν ἐν Ἄργει καὶ ἐν Ναυπλίῳ βουλευτῶν περὶ συμβιβασμοῦ καὶ ἑνώσεως. Πλὴν οἱ μὲν ἐν Ναυπλίῳ ἐζήτουν τὰ πάντα ὑπὲρ ἑαυτῶν, οἱ δ' ἐν Ἄργει οὐδεμίαν παραχώρησιν ἔκαμνον. Ὅθεν, μὴ κατορθωθέντος μηδενὸς συμβιβασμοῦ, οἱ ἐν Ἄργει βουλευταί, ἐκλέξαντες τόπον ἀσφαλέστερον τοῦ Ἄργους τὸ Κρανίδιον, μετέβησαν ἐκεῖ τὴν 30 Νοεμβρίου, καὶ τὴν 3 Δεκεμβρίου ἐξέδωκαν πρὸς τὸ Πανελλήνιον τὴν περὶ τούτου διακήρυξίν των (α).

Καίτοι τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων, διὰ τὴν ἐπικειμένην ὅμως τοῦ Μεσολογγίου μεγίστην ἀνάγκην, ἐξέπλευσαν τὴν 16 Νοεμβρίου, ἐκ μὲν τῶν Σπετσῶν, πέντε πολεμικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Παναγιώτην Μπότασην (β), ἐκ δὲ τῆς Ὕδρας, τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ, ὀκτὼ ἄλλα

(α) Ἴδε ἀριθ. 1 τῆς ἐν Μεσολογγίῳ ἐκδιδομένης τότε ἐφημερίδος «Τὰ Ἑλλην. Χρονικὰ» τοῦ 1824.

(β) Ὁ Παναγιώτης Μπότασης, ἐκ τῶν μάλιστα ἐν τέλει τῆς Ν. Σπετσῶν, παλαιὸς ἑταιριστὴς καὶ ἔφορος ἐν Σπέτσαις, ἦτο ἀνὴρ μεγαλοπρεπής, ἐλευθέριος, εὐπροσήγορος καὶ μεγαλεπήβολος. Προικισμένος ἐκ φύσεως μὲ πνεῦμα ἔξοχον καὶ τρόπους γλυ-

ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν μὲν ὁδηγίαν τοῦ Λαζάρου Πινότση, ἅπαντα ὅμως ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μπότα-

---

κεῖς, εἵλκυεν εἰς ἑαυτὸν ὅλων, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, τὴν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν μέχρι θαυμασμοῦ. Πλούσιος ἐνταύτῳ καὶ μεγαλόδωρος, εἶχε κυριεύσει διὰ τῶν χρηματικῶν βοηθειῶν καὶ δωρημάτων του ὅλων τῶν συμπολιτῶν του τὰς καρδίας, ὅθεν καὶ κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν καὶ πρὸ αὐτῆς. Οὐχ ἧττον δὲ, γνωστὸς ὢν εἴς τε τὴν ἐμπορικὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας μεγαλοπόλεις τῆς Τουρκικῆς ἐπικρατείας, ἔχαιρε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοσαύτην ὑπόληψιν καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ πολιτικῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὥστε ἡ ἐν Μεσολογγίῳ ἀποστολή του, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεστάλη καὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ἵνα διοργανίσῃ τὰ τῆς Στερ. Ἑλλάδος, δὲν εἶχε σκοπὸν μόνον ναυτικὸν, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν, διότι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω προτερημάτων του, ἦτον ἐκ φύσεως καὶ λίαν νουνεχὴς, καὶ λίαν πολιτικός. Ἀναδειχθεὶς μέλος τοῦ Νομοτελεστικοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1824 καὶ Ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ, ὡς ἰσάμιλλος τοῦ Προέδρου Κουντουριώτου, ἀπέθανε τὴν 29 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται.

Πλοίαρχοι τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων ἦσαν ὁ Ἀνάργυρος Λεμπέσης, διευθυντὴς τῆς Ναυαρχίδος, ὅστις εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἀνεδείχθη θαλάσσιος ἥρως, ὁ Γ. Χ. Ἀνδρέου, ὅστις ἐχρημάτισε μοίραρχος εἰς ἄλλας ἐκστρατείας, ὁ Νικ. Ῥάπτης, ὅστις ἠρίστευσεν εἰς τὴν ἐν Μήλῳ κυρίευσιν τῶν ἐχθρικῶν πολεμικῶν πλοίων, ὁ Δημ. Λεωνίδας, ὅστις ἀνεδείχθη πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς ναυμαχίας, εἷς τῶν πρωταγωνιστῶν, καὶ ὁ Ν. Δ. Γουδῆς, ἐπίσης ἀνὴρ γενναῖος ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς Μπουμπουλίνας, ὅπερ μετεσχηματίσθη ἐπὶ Ἰω. Καποδιστρίου εἰς Κορβέτταν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κορβέττα Σπέτσαι.»

ση (α), τὰ ὁποῖα, ἑνωθέντα ἅπαντα κατὰ τὰς Σαπιέντσας, ἐξηκολούθησαν τὸν πρὸς τὸ Μεσολόγγιον πλοῦν των.

Εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ταύτην ἐκστρατείαν προσεκλήθησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ Ψαριανοὶ ν' ἀποστείλωσι πλοῖά των τινά· ἀλλ' αὐτοὶ ἀπήντησαν ὅτι « γνωρίζουν τὸν κίνδυνον καὶ ἔχουν τὴν προθυμίαν νὰ » βοηθήσωσιν, ἀλλ' ὅτι δύο αἴτια τοὺς ἐμποδίζουσι· τὸ » μὲν ὅτι εἰσὶ πληροφορημένοι, ὅτι ὁ στόλος τῶν συνα- » δέλφων των Ὑδραιοσπετσιωτῶν ἡτοιμάσθη, καὶ ἴσως » ἐξέπλευσε δι' ἐκεῖ, ἂν καὶ δὲν τοῖς ἔγραψαν τίποτε μέχρι » τοῦδε, τὸ δὲ ὅτι διετάχθησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως » ν' ἀποστείλωσιν ἓξ πλοῖά των διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν » καὶ διευθέτησιν τῆς νήσου Εὐβοίας, τὰ ὁποῖα μετά τι- » νας ἡμέρας ἐκπλέουσι διὰ νὰ μεταφέρωσιν ἐκεῖ τὸν στρα- » τηγὸν Ὀδυσσέα μετὰ τοῦ στρατοῦ κτλ. Προσέθεσαν δὲ » ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ Με- » σολογγίου, ἅμα τοῖς ἐστέλλοντο χρήματα, διότι ἦσαν » καταβεβαρημένοι, πληρόνοντες ἐξ ἰδίων των τοὺς στρα-

---

(α) Περίοδ. Β', ἀριθ. 3360.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

Πρὸς τοὺς εὐγενεστ. Προκρ. Ὕδρας καὶ Σπετσῶν.

Κατ' ἀπόφασιν τῆς Διοικ. ἦτον ἕτοιμος ὁ ἐκλαμπρότατος Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ νὰ ἔλθῃ αὐτόθι διὰ νὰ ἐκπλεύσῃ μὲ τὰ Ἑλλην. πλοῖα εἰς Μεσολόγγιον, ἀλλὰ . . . . . Ἐν τοσούτῳ τὰ πλοῖα, μὴ περιμένοντα τὴν ἐκλαμπρότητά του, ἂς ἐκπλεύσουν διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸ χρέος των μὲ μόνον τὸν ἄξιον ναύαρχον των...

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 29 Ὀκτωβρ. 1823.

(Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.)

» πιώτας τῆς φρουρᾶς των, καὶ τρὶς ἐκκινήσαντες τὸν » στόλον των ἰδίαις δαπάναις» (α).

Αἱ ναυτικαὶ νῆσοι ἐκ συμφώνου ἤδη ἐνεργοῦσαι πρὸς κατάληψιν τῆς Κυβερνητικῆς ἐξουσίας καὶ ἔχουσαι τὴν θάλασσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των, τοὺς δὲ Πελοποννησίους ἀνταγωνιστάς, ὤφειλον νὰ ἑλκύσωσιν εἰς τὸ μέρος των καὶ τοὺς Στερεο-Ἑλλαδίτας, ἵνα ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν διὰ ξηρᾶς δύναμιν τῶν ὅπλων· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεστάλη ὁ Μαυροκορδάτος εἰς Μεσολόγγιον, ὅστις δὲν ἦν ἀμέτοχος τοῦ σχεδίου τούτου, ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πλευσάσης ναυτικῆς μοίρας, καὶ ὁ Ἄρτης Πορφύριος, ὡς ἐπιτήδειοι νὰ ἑλκύσωσι τοὺς Δυτικο-Ἑλλαδίτας ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κρανιδίου ἢ κατ' ἄλλους τῆς ἀγγλικῆς φατρίας. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετέβη αὐτοπροσώπως εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ ὁ Παναγιώτης Μπότασης, ὡς εἴπομεν, ὅπως συντελέσῃ εἰς ταῦτα μετ' ἐκείνων, διὰ τῆς προσωπικῆς του βαρύτητος, καὶ τούτου ἕνεκα ἅπασα ἡ ναυτικὴ ἐκείνη μοῖρα ἐτέθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του (β).

(β) Ἐπιστ. Βουλ. Ψαρ. ἀρ. 17 ἐν Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 288.

(β) Ἴδε ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Α'. σελ. 552 περὶ ναυαρχίας Π. Μπότασση, καὶ τῆς εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα μεταβάσεως αὐτοῦ.

Εἰς λάθος δὲ περιέπεσεν ὁ Ν. Σπηλ. λέγων ὅτι Ψαριανὰ πλοῖα ἦλθον ἤδη εἰς Ὕδραν διὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἀπόδειξις ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα ἀπάντησις τῶν Ψαριανῶν πρὸς τὴν Διοίκησιν. Τὰ Ψαριανὰ πλοῖα ἦλθον εἰς Ὕδραν κατὰ τὸν παρελθόντα Αὔγουστον, καὶ τότε τοῖς ἐγένετο καὶ ἡ προσβολή. (Ἴδε ἀπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α'. σελ. 269—272).

Ἐνῷ ἡ μοῖρα αὕτη ἔπλεε πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 28 Νοεμβρίου, συνήντησε πλοῖόν τι ἀγνώριστον, τὸ ὁποῖον εὑρέθη πολλὰ πλησίον τῆς ὑπὸ τὸν Γ. Νέγκαν γολέττας τῶν Κουντουριωτῶν καὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Παναγιώτου Μπότασῃ. Ἐρωτηθεὶς ὁ πλοίαρχος τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου πλοίου κατὰ τὴν συνήθειαν «Τί πλοῖον εἶναι» ἀπεκρίθη ξηρῶς «Πλοῖον τῆς θαλάσσης» τοῦτο ἔδωκεν ὑπονοίας εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἐπελθούσης τῆς ἡμέρας ἐγνώρισαν ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο τουρκικόν· ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ τὰ δύο παραπλήσια ἑλληνικὰ πλοῖα ἤρχισαν νὰ κανονοβολῶσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ· πλὴν καὶ αὐτὸ ἔφερε δώδεκα κανόνια καλῶς διοικούμενα καὶ πλέον τῶν 150 πολεμιστῶν τουρκαλβανῶν, οἵτινες ἔκαμνον καλλίστην χρῆσιν τοῦ συνήθους ψιλοῦ ὅπλου των· ἡ ὑπὸ τὸν Νέγκαν γολέττα, ἥ τε βλάβην τινα παθοῦσα, ἥ τε μὴ θέλουσα νὰ πάθῃ τοιαύτην, μετὰ τὴν πρώτην ἀνταλλαγὴν τῶν πυροβολημάτων καθ' ἣν ἐγνώσθη καὶ ἡ πολλὴ δύναμις ἣν εἶχε τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, ἀπεμακρύνθη αὐτοῦ, μόνη δὲ ἡ ναυαρχὶς τοῦ Μπότασῃ, ἐπιτιθεμένη ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐπανειλημμένως κατ' αὐτοῦ, καὶ καταστρέψασα διὰ τῶν μυδραλίων τὴν συσκευασίαν αὐτοῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸ ἀντιμαχόμενον ἅμα καὶ φεῦγον, νὰ ζητήσῃ ἑκούσιον ναυάγιον, χωρὶς νὰ θελήσῃ νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας, καί τοι προσβληθὲν μετὰ ταῦτα παρ' ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀνέμου πνεύσαντος. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐφονεύθη ὁ Ἀνδρέας Μπακίρης, βληθεὶς ἀπὸ ἐχθρικὴν σφαῖραν κανονίου εἰς τὸν μηρὸν, καὶ ἐπληγώθη καιρίως ὁ Πάνος Τριανταφύλλου, ἀμφότεροι ἐκ τῆς ναυαρχίδος, ἐφονεύθη δ' ἐπίσης καὶ ὁ Νικόλαος Μπουλουγούρης ἐκ τοῦ πλοίου τοῦ Δημ. Λεωνίδα, βλη-

θεὶς εἰς τὸν κρόταφον ἀπὸ σφαῖραν ψιλοῦ ὅπλου, ἅπαντες Σπετσιῶται· ἐπὶ τέλους οἱ τοῦ ὀθωμανικοῦ πλοίου, βλέποντες τὸν μὲν ἀριθμόν των πολὺ ἐλαττούμενον, τὸ δὲ πλοῖόν των ἀνίκανον ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ πολὺ, ἔφυγον, διωκόμενοι πρὸς τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης, ῥίψαντες ἐπ' αὐτῆς τὸ ἑτοιμοβύθιστον πλοῖόν των ἀναμέσον δύο σκοπέλων· ὅσοι Τοῦρκοι διέφυγον τὸν θάνατον ἐπήδησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκρύβησαν ὄπισθεν τῶν βράχων ἔνοπλοι· φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ πλοῖον δὲν ἦτο καλῶς καθισμένον, καὶ ἥ τε ἐκ παλλιῤῥοιακῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἥ τε ἐξ ἄλλης τινος αἰτίας, ἐξεκάθισε καὶ περιεφέρετο πρὸς τὴν παραλίαν· τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα οὐδένα σκοπὸν εἶχον νὰ ἐμποδισθῶσιν ἀπὸ τὸν διάπλουν των ἵνα ἐξετάσωσι τί ἔφερε τὸ πλοῖον, καὶ διότι ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνος ἡ ἅλωσις τοῦ πλοίου, ἕνεκα τῶν προστατευόντων αὐτὸ Ἀλβανῶν πολεμιστῶν, καὶ διότι ἤξευρον ὅτι πατοῦντες πλοῖον ἐπὶ οὐδετέρας παραλίας, παρεβίαζον τοὺς κανόνας τῆς οὐδετερότητος· ἀλλ' οἱ ναῦται τῶν πλοίων, ἐμβάντες εἰς τὰς λέμβους ἔτρεξαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου πρὸς λαφυραγωγίαν· μόλις δὲ ἐπλησίασαν τινὲς λέμβοι εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐπέβησαν ἐντὸς αὐτοῦ τινὲς τῶν ναυτῶν, οἱ κεκρυμμένοι ἐν τῇ παραλίᾳ Τοῦρκοι πυροβολήσαντες ἐπλήγωσαν ἐνίους ἐξ αὐτῶν· τότε οἱ Ἕλληνες ναῦται, ὁρμήσαντες εἰς τὴν παραλίαν, ἀπέβησαν ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ διώκοντες τοὺς Τούρκους ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισαν τινάς. Τὸ ἐχθρικὸν τοῦτο πλοῖον προερχόμενον ἐκ Πρεβέζης καὶ διευθυνόμενον εἰς Παλαιᾶς Πάτρας, ἐκόμιζε πρὸς τὰ ἐκεῖ Τουρκικὰ στρατεύματα ἐπικουρίαν, πολεμεφόδια καὶ χρήματα ἐκ ψιλῶν τουρκικῶν παράδων (α). Αἱ δ' ἑλ-

(α) Ἴδε Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 106 σελ. 140, 1824.

λῃνικαὶ λέμβοι ἐπιστρέψασαι ἐκ τῆς παραλίας, ἐπέπεσον ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου, ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ὁποίου ἔκειντο πολλὰ πτώματα φονευμένων καὶ ἀγωνιώντων ἀνθρώπων, καὶ φοβούμεναι τὴν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμενομένην βύθισίν του, τίποτε ἄλλο δὲν ἐδυνήθησαν νὰ λαφυραγωγήσωσιν, ἢ μέρος τι τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα τυλιγμένα ὄντα ἐντὸς ἐκ σπάρτου πεπλεγμένων σακκιδίων, κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ ἐνόμισαν χαρφία ἢ πολεμεφόδια, καὶ ὡς τοιαῦτα τὰ ἐπῆραν, μόλις δὲ κατὰ τὴν βύθισιν τοῦ πλοίου τὰ ἐγνώρισαν ὅτι ἦσαν χρήματα, διαῤῥαγέντος ταχέως ἑνὸς τῶν σακκιδίων· ἀλλὰ πρῶται οἱ τῆς λέμβου τοῦ Νέγκα τὰ ἐγνώρισαν, καὶ μὴ φανερώσαντες τίποτε εὐθὺς εἰς τοὺς τῶν ἄλλων λέμβων, ἥρπασαν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν σάκκων. Ἀνακαλυφθέντος δὲ τοῦ πράγματος, τὰ μὲν πληρώματα τῶν ἄλλων πλοίων ἐζήτουν, καὶ δικαίως, τὸ μέρος των, τὸ δὲ πλήρωμα τοῦ Νέγκα ἠρνεῖτο. Ἐξαγριωθέντων δ' ἐκ τούτου ἀναμεταξύ των τῶν πληρωμάτων, ὅτε τὰ πλοῖα ἔφθασαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μόλις ἡ φρόνησις καὶ ἡ προσωπικὴ βαρύτης τοῦ Μπότση καὶ Μαυροκορδάτου τὰ καθησύχασεν, ἀφοῦ διενεμήθη εἰς ὅλα τὰ πληρώματατα τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἀνάλογον μέρος τῶν χρημάτων.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου λαβοῦσα ἀφορμὴν ἡ Ἀγγλικὴ τῶν Ἰονίων νήσων Διοίκησις, ἐχθρικῶς ἀκόμη διακειμένη πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐξέδωκε προκήρυξίν τινα (α) δι' ἧς κατεφέρετο κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, ὡς ἀρχηγοῦ δῆθεν τῆς Ἑλληνικῆς ναυτικῆς μοίρας, καὶ θέσασα ὑπὸ τριακονθήμερον κάθαρσιν τὰς νήσους Ἰθάκην (ἕνεκα τοῦ

(α) Ἴδε ἀριθ. 106 Ἑλλην. Χρον. 1824 σελ. 140.

συμβάντος ὅπερ περιεγράψαμεν) καὶ Λευκάδα, ἕνεκα ἄλλου ὁμοίας σχεδὸν φύσεως, ὑπό τινος Παναγιώτου Θωμᾶ, βιάσαντος ἐχθρικὸν βρίκιον, διά τινος λέμβου του, νὰ καταπατήσῃ τὰς ὑγειονομικὰς διατάξεις εἰς Λευκάδα πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου (α) ἀνεφέρθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἀπαιτοῦσα παρ' αὐτῆς ἀνάλογον χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, καὶ ἱκανοποίησιν, ὡς καταπατηθέντων τῶν δικαιωμάτων τῆς οὐδετερότητος καὶ ὡς ἐξυβρισθείσης τῆς Ἰονικῆς Διοικήσεως, θεμένης, κατὰ τὴν φράσιν τῆς Διακηρύξεως, ὑπὸ τὴν αὐτεξούσιον προστασίαν τῆς Βρετανικῆς Α. Μ.

Τέλος πάντων τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, εὗρον τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης διαλελυμένην, διότι τὰ μὲν ἐχθρικὰ πλοῖα ἐκρύβησαν πάλιν ὑπὸ τὰ φρούρια, ὁ δὲ Σκόδρα-πασσᾶς, καύσας τὰς σκηνάς του, διέλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν 18 Νοεμβρίου.

Τότε τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἀμέσως ἐπιστρέψαντα εἰς Ὕδραν, διέμειναν δὲ μόνα τὰ Σπετσιωτικὰ (β) κατ' αἴτησιν τῶν ἐν Μεσολογγίῳ Λόρδου Βύρωνος, Μαυροκορδάτου καὶ λοιπῶν (γ) μέχρι τῆς 7 Ἰανουα-

---

(α) Αὐτόθι σελ. 140.

(β) Ἡ ἐφημ. Ἑλλην. Χρον. ἀριθ 5 τῆς 13 Ἰανουαρίου 1823 ἔγραφε τὰ ἑξῆς· « Τὰ πέντε πλοῖα τὰ ὁποῖα εἴχομεν ἐσχάτως » ἐδῶ, ἦσαν ἀπὸ τὰ καλήτερα καὶ μεγαλήτερα τῶν Ἑλληνικῶν. » τὸ τρικάταρτον ὀνομαζόμενον Ἀχιλλεὺς, ἦτον ἡ ναυαρχίς. Ἡ » πρόσκλησις τοῦ Κ. Μπότασση, σκοπὸν ἔχει τὸν διορισμόν του, » ὡς μέλους τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ».

(γ) Ἴδε Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Α. Μιαούλη, βιβλ. Α. σελ. 45.

ρίου 1824, ὁπόταν ἀνεχώρησαν καὶ ταῦτα εἰς τὰ ἴδια, συνεπείᾳ διαταγῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις προσεκάλεσεν ἐκεῖθεν ταὐτοχρόνως καὶ τὸν Παναγιώτην Μπότασην, ὅπως ἐλθὼν εἰς Κρανίδιον καταλάβῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸ Νομοτελεστικόν.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος καὶ τοῦ Γ' ἔτους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εὑρέθη εἰς τρομεροὺς ἐσωτερικοὺς περισπασμοὺς προερχομένους ὁτὲ μὲν ἀπὸ τὰς ἐμφυλίους διχονοίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκινδύνευε τὸ ἔθνος περισσότερον, ἢ ἐκ τῶν Τουρκικῶν ὅπλων, ὁτὲ δὲ ἀπὸ τὰς ἀντενεργείας Εὐρωπαϊκῶν τινων μεγάλων Δυνάμεων, μὴ θελησασῶν μέχρι τοῦδε ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ ἀπὸ τὰς ῥαδιουργίας ἐνίων, Ἑλλήνων μὲν τὴν καταγωγὴν ἴσως, ἀλλὰ Γραικολατίνων τὸ θρήσκευμα, οἵτινες διαιροῦντες ὑπὸ φανατισμοῦ θρησκευτικοῦ τὸ πολιτικόν των συμφέρον ἀπὸ τὸ συμφέρον τῶν λοιπῶν συμπολιτῶν αὐτῶν Ἑλλήνων, ἀντιπράττουσι κατὰ τοῦ ἔθνους, διαδίδουσι ψευδεῖς κατ' αὐτοῦ εἰδήσεις, ὁδηγοῦσι τοὺς Τούρκους, ἐφοδιάζουσι μὲ τροφὰς καὶ παντοῖα ἀναγκαῖα τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰσέτι κατεχόμενα φρούρια, καὶ ἐκφοβίζοντες τοὺς κατοίκους τοῦ Αἰγαίου, προδιαθέτουσιν αὐτοὺς Ἰησουητικῶς εἰς ὑποταγὴν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, ὡς μὴ ἀπολειπομένης κατ' αὐτοὺς οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐλπίδος. Πλοῖα δὲ Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, λόγῳ δῆθεν ὑπερασπίσεως τῶν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου ὁμοθρήσκων αὐτῶν, παρεμβάλλουσιν ὅλας τὰς δυσκολίας περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν νομίμων φόρων καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπεσταλμένων Ἐπάρχων καὶ Διοικητῶν, καὶ ὁτὲ μὲν δι' ἀπειλῶν,

ὁτὲ δὲ διὰ προφανοῦς παραβιάσεως, προσπαθοῦσι νὰ παραλύσωσιν ὅλην τὴν μηχανὴν τῆς δημοσίας ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Θεὸς, ὅστις κήδεται ἀκόμη τοῦ δυστυχοῦς τούτου τόπου τῶν παλαιῶν καὶ νέων ἡρώων, θέλει ματαιώσει καὶ τὰ σχέδια ταῦτα, καὶ θέλει σώσει τὸ ταλαίπωρον τοῦτο ἔθνος, ὡς ἐκ θαύματος, μεταχειριζόμενος πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν ἀνθρωπίνων διαλογισμῶν, ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὰ μέσα καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἰδίων ἐκείνων ἐθνῶν. Ὅθεν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ἔτους τούτου ἡ κοινὴ γνώμη στρέφεται ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κινουμένη ἀπὸ αἰσθήματα γενναίας συμπαθείας ὑπὲρ τῶν πασχόντων Ἑλλήνων· πολιτικοὶ ἄνδρες συμβουλεύουσι τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας· ἐν τῇ Βουλῇ Ἀγγλίας πολὺς γίνεται λόγος περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, καὶ ὡς ἐκ τούτου μεγάλη ἠθικὴ ὑποστήριξις δίδεται εἰς τοὺς θελήσαντας νὰ δανείσωσι χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἄγγλους, οἵτινες μὲ στόμα ἀνοικτὸν περιέμενον νὰ ἴδωσι τῆς Κυβερνήσεως αὐτῶν τὴν διαγωγήν. Αἱ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀγγλίας συστηθεῖσαι φιλελληνικαὶ Ἑταιρίαι ὑποστηρίζουσι τὴν περὶ δανείου διαπραγμάτευσιν τῆς ἀποσταλείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἄφθονος χρυσὸς θέλει διττῶς χρησιμεύσει, καὶ ὡς βάλσαμον εἰς τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς Πατρίδος καὶ μάλιστα τὰς ναυτικὰς, καὶ ὡς μέσον διαφθορᾶς καὶ σπαραγμοῦ αὐτῶν τῶν ἰδίων σπλάγχνων της.

Ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἐπίσης συνιστῶνται Ἑλληνικὰ Κομητάτα λεγόμενα, καὶ μέγας ἐνθουσιασμὸς κινεῖται ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑλλήνων. Πολλαὶ δὲ Κυρίαι τῆς πρώτης τάξεως, ἔν τε τῇ Γαλλικῇ κοινωνίᾳ, τῇ Ἀγγλικῇ

καὶ τῇ Ἀμερικανικῇ, προσφέρουσιν εἰς τὰ Κομητάτα πολύτιμα πράγματά των, ὅπως πωληθέντα ἀποσταλῶσιν ὡς βοηθήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, ὁ Εὐνάρδος ἐξ Ἑλβετίας κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν φιλελλήνων, φίλος ὢν εἰλικρινὴς καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ἐναρέτου πολίτου Ἰωάννου Α. Καποδιστρίου (α). Ὡς ἀστὴρ δὲ εὐεργετικὸς ἐν ὥρᾳ τρομερᾶς καταιγίδος, ὁ εὐγενὴς Πατρίκιος τῆς Ἀγγλίας, ὁ ἔξοχος ποιητὴς τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος, ὁ φιλάνθρωπος καὶ φιλέλλην Βύρων, τρέχει ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν πόλιν τοῦ κλεινοῦ Μεσολογγίου, ἵνα συμμερισθῇ ὁμοῦ μὲ τὰς κακουχίας τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, καὶ τὸν ἀμαράντινον ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς δόξης στέφανον ὑπὸ διακαοῦς ἔρωτος πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν Μιλτιαδῶν,

(α) Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εὐγνωμονῶν εἰς τὸν φιλέλληνα Εὐνάρδον, ἀνέδειξεν αὐτὸν πολίτην Ἕλληνα κατὰ τὴν ἐν Τροιζῆνι γενομένην Ἐθνικὴν Γ'. τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν, διὰ τοῦ ἑξῆς ψηφίσματος τῆς 5 Μαΐου 1827.

« Ἐπειδὴ ὁ εὐγενέστατος Ἱππότης Κ. Ι. Γ. Εὐνάρδος ἐκ Γενέας ὁρμώμενος, ἀγαθὰ φρονῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ζήλῳ ἐνθέρμῳ ἐκκαιόμενος, καὶ ἔργῳ τὴν γνώμην ἐπιδεικνύμενος καὶ ὑπερασπιζόμενος παντοίοις τρόποις, τὰ ἱερὰ τοῦ Ἕλληνος δίκαια, δέδοκται παντὶ τῷ Ἔθνει εὐγνωμονοῦντι εἰσποιήσασθαι τὸν ἄνδρα καὶ μέλος τοῦ ὅλου ἀναδεῖξαι.

» Τούτου ἕνεκεν ἡ Ἐθνικὴ Γ'. τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἀσμένως ἀποδεχομένη τὴν προσφορὰν καὶ πολιτογραφοῦσα αὐτὸν ἀληθῆ Ἕλληνα καὶ πολίτην τῆς Ἑλλάδος, κοινωνὸν τῶν Νόμων καὶ συμμέτοχον πάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀναγνωρίζει διὰ τοῦ προσφερομένου αὐτῷ τοῦδε ἐγγράφου ».

Θεμιστοκλέων, Σωκρατῶν, Πλατώνων, Λεωνιδῶν καὶ Θρασυβούλων φλεγόμενος ὁ ἀθάνατος οὗτος ἀνὴρ, ἐκπλέει τὴν 17 Δεκεμβρίου ἐκ Ζακύνθου μὲ δύο πλοιάρια διευθυνόμενος εἰς τὸ ἀγαπητόν του Μεσολόγγιον· ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, περιπεσὼν ἀπροσδοκήτως περὶ τὰς Ἐχινάδας νήσους (Σκρόφαις) πλησίον Τουρκικῆς τινος φεργάτας, τὴν ὁποίαν ἐκ μόνου τοῦ θορύβου τοῦ τουρκικοῦ αὐτῆς πληρώματος ἐγνώρισαν, διεσώθη μόλις μετὰ πολλοῦ κινδύνου, εἰς τὰς αὐτὰς Ἐχινάδας νήσους· ταῦτα μαθόντες οἱ ἐν Μεσολογγίῳ Μπότασης καὶ Μαυροκορδάτος, ἀπέστειλαν παρευθὺς πέντε ὡπλισμένα πλοιάρια, καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Δημ. Λεωνίδαν Σπετσιώτην πολεμικὸν βρίκιον ὁ Λεωνίδας, τὰ ὁποῖα προσέφερον πρὸς αὐτὸν πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν, καὶ τὴν 24 Δεκεμβρίου, κατευωδόθη εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ὁ λαὸς ἅπας τὸν ὑπεδέχθη μετ' ἀπείρου χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ (α).

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ εὐγενὴς Πατρίκιος τῆς Ἀγγλίας ἔρχεται νὰ συμμερισθῇ τοῦ εὐγενοῦς ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἐν Σμύρνῃ Πρόξενοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων γράφοντες πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν Ψαρῶν διὰ κοινῆς ἐπιστολῆς των τῆς 12 Δεκεμβρίου 1823, ἀπειλοῦσιν αὐτούς, ὅτι ἐὰν ἐξακολουθήσωσι νὰ ληΐζωνται καὶ νὰ καταδιώκωσι τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, θέλουσι προσκαλέσει κατ' αὐτῶν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐν Σμύρνῃ ἐμπορευομένων εὐρωπαϊκῶν ναυτικῶν δυνάμεων· ἀπῄτουν δὲ ὥστε οἱ Ψαριανοὶ νὰ κηρύξωσι μέρος τι τοῦ κόλπου ἐκείνου οὐδέτερον (β)· ἀλλ' οἱ Ψαριανοὶ

(α) Ἑλλην. Χρον. 1824, ἀρ. 4 σελ. 6.
(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 315—318.

ἀπήντησαν εὐστόχως πρὸς τοὺς Προξένους, ὅτι δυνάμει τοῦ δικαιώματος τοῦ πολέμου θέλουν καταδιώκει τοὺς ἐχθρούς των καθ' ὅλα τὰ παράλια τῆς ἐχθρικῆς ἐπικρατείας, καὶ ὅτι σέβονται τοὺς Εὐρωπαίους, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τέλους, ἂν οἱ 'Οθωμανοὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνοχλῶνται παρ' αὐτῶν, ἂς ἀποφασίσωσι νὰ πληρόνωσι πρὸς τὴν νῆσόν των καὶ πρὸς ὅλον τὸ Ἔθνος, φόρον τινὰ ἀνάλογον, καὶ τότε θέλουσι μείνει τὰ πλοῖά των ἀνενόχλητα (α). 'Ενῷ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ σκέπτωνται καὶ περὶ μονίμου Κυβερνήσεως ἐν 'Ελλάδι, διότι ἔβλεπον εἰς πόσα δεινὰ περιπίπτει τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν προσωρινότητα καὶ τὴν συνεχῆ ἀλλαγὴν τῶν Κυβερνώντων, Χῖός τις 'Ιωάννης Μαυροκορδάτος, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τοὺς ἐν Τεργέστῃ καὶ Βενετίᾳ Ἕλληνας, ἦλθε καὶ προβάλλει εἰς τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ὁ ἐν Τεργέστῃ διατρίβων ἤδη Ἱερώνυμος Βοναπάρτης ἐδέχετο ν' ἀναγορευθῇ Βασιλεὺς τῶν 'Ελλήνων, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν 'Ελλάδα, ὑποσχόμενος ὅλα τὰ διὰ τὴν σωτηρίαν της συντελεστικὰ μέσα. Τότε διωρίσθη παρὰ τῆς Βουλῆς ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἀπὸ τοὺς Πανοῦτσον Νοταρᾶν, Γ. Καλαρᾶν καὶ 'Ιω. Κοντουμᾶν, νὰ συναποφασίσῃ μετὰ τοῦ 'Εκτελεστικοῦ τὰ εἰκότα, ἀφοῦ πληροφορηθῇ βασίμως περὶ τῆς προτάσεως τοῦ Μαυροκόρδάτου.

'Η 'Επιτροπὴ μετὰ τοῦ Νομοτελεστικοῦ συνεζήτησε τὴν πρότασιν ὁμοῦ μὲ τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιστρέψῃ οὗτος εἰς Τεργέστην, νὰ λάβῃ πληροφορίας βασίμους, ἂν τῳόντι ὁ 'Ιερώνυμος προσέφερε τὰς ἀποχρώσας ἐγγυήσεις διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀποκατάστα-

(α) Ἑλλην. Χρον. 1824 ἀρ. 13—14 σελ. 16—17.

σιν τοῦ Ἔθνους, καὶ τότε οἱ Ἕλληνες νὰ τὸν ἀναγορεύσωσι Βασιλέα των, διὰ νὰ κυβερνήσῃ κατὰ τὸ σύνταγμα, ὅπερ ἡ Βουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐδιωρίσθη νὰ συντάξῃ, ὁρκιζόμενος ἅμ' ἀφοῦ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδαι νὰ τὸ διατηρήσῃ ἀπαραβάτως. Συγχρόνως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Ἀναγ. Δεληγιάννης, ἵνα πληροφορηθῶσι βασιμώτερον περὶ βασιλέως, ὁποῖος ἤθελεν εἶσθαι ὁ καταλληλότερος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ συνέπειαν πᾶν ἀναγκαῖον· ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ τούτων ἐματαιώθη, διότι μετ' ὀλίγον ὁ Δεληγιάννης δὲν ἤθελε νὰ συμπλεύσῃ μὲ τὸν Μαυροκορδάτον· οὐχ ἧττον ὅμως ἡ Βουλευτικὴ ἐπιτροπὴ συνέταξε καὶ τὸ Βασιλικὸν Σύνταγμα (α).

Τὴν δὲ 20 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, αἱ τρεῖς Ναυτικαὶ νῆσοι ἐξέδωκαν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὸ Πανελλήνιον τὴν ἑξῆς αὐτῶν Προκήρυξιν.

« Αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι Ὕδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρὰ δη-
» λοποιοῦσιν εἰς τὸ Πανελλήνιον,

» Βιασμένοι, ὦ ἀδελφοὶ Ἕλληνες, ἀπὸ δυνατὰ αἴτια,
» τὰ ὁποῖα καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι, ἄλλοι μὲν ὀλίγον, ἄλλοι δὲ
» πολύ, τὰ ἐγνωρίσατε ὅμως ἕως τώρα ὅλοι, βιασμένοι,
» λέγομεν, λύομεν τὴν σιωπήν, ὄχι διὰ νὰ καυχηθῶμεν,
» ὄχι διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι μὲ τὰς ἐκδουλεύσεις μας, θυ-
» σίας καὶ κινδύνους μας ὑπεχρεώσαμεν τὴν πατρίδα· ἄ-
» παγε· ἐπειδὴ ἡμεῖς καλῶς ἠξεύρομεν, ὅτι ὅσα καὶ ἂν

(α) Ἴδε ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Α'. σελ. 528, 529, ὅθεν ἐρανίσθημεν αὐτολεξὶ ταῦτα, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, παραλείψαντες τὸ Βασιλικὸν Σύνταγμα, συντομίας χάριν.

» κάμῃ υἱὸς πρὸς γονεῖς, πάντα μικρὰ εἶναι ὡς πρὸς τὰ
» χρέη του, καὶ πολὺ περισσότερον μικρὰ νομίζονται, ὅσα
» κάμνει χριστιανὸς ὑπὲρ τῆς ἁγίας ἡμῶν Πίστεως, καὶ
» ὅσα δίκαιος πολίτης ὑπὲρ τῆς γλυκυτάτης Πατρίδος·
» ὅτι ἐξ αὐτῶν εἰς μὲν τὴν μίαν χρεωστοῦμεν σωματικῶς
» τὸ εἶναι καὶ τὸ εὖ εἶναι, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν ὀφείλομεν
» τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ψυχικὴν σωτη-
» ρίαν· ἀλλὰ νὰ σᾶς παραστήσωμεν τὰ ὅσα ὑπὲρ Πατρί-
» δος ἐπάθαμεν καὶ πάσχομεν, τὰ ὅσα ἐθυσιάσαμεν καὶ
» θυσιάζομεν, καθ' ὅσα ἐκινδυνεύσαμεν καὶ κινδυνεύομεν
» διὰ νὰ καταλάβητε ἀκριβῶς, καὶ νὰ μὴ διστάζητε πλέον,
» ὅτι ὅσον ἡμεῖς προσπαθοῦμεν διὰ τὴν πρόοδον, ἀσφά-
» λειαν καὶ σωτηρίαν τοῦ Ἔθνους, μὴ θελήσαντες ἕως
» τώρα, οὔτε πολιτικοί, οὔτε στρατιωτικοί, μήτε πραγ-
» ματικὴν ἀποζημίωσιν ἢ προβιβασμούς, καίτοι δίκαια,
» διὰ νὰ μὴ βαρύνωμεν κατ' οὐδένα τρόπον τὴν φίλην
» Πατρίδα, τοσοῦτοι ἄλλοι, ὡς μὴ ὤφειλε, κάμνουσι τὰ
» ἐναντία, καὶ οὕτω κινδυνεύει καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ματαίῳ νὰ
» χάσωμεν τὰς θυσίας μας καὶ τοὺς κόπους μας, καὶ τὸ
» Ἔθνος νὰ καταντήσῃ εἰς φθοράν· καὶ ἀναγνώσατε προ-
» σεκτικῶς. Ὁ πάντοτε θαυματουργῶν Θεὸς ἠθέλησε νὰ
» θαυματουργήσῃ καὶ διὰ τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ Ἔ-
» θνους, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ταράξῃ τὴν ἀλαζονείαν δυνατοῦ
» μέν, ἀνόμου δὲ καταπορθητοῦ, καὶ νὰ κλονίσῃ τὸν ἐπ'
» ἀπείρων Χριστιανικῶν πτωμάτων πατοῦντα τυραννικὸν
» θρόνον καὶ καθεζόμενον. Ἤχησεν ἡ σάλπιγξ, ἐλάβαμεν
» τὰ ὅπλα, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ πολέμου ἀνεδέχθησαν
» ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς μαχομένης Ἑλλάδος, τὸ δὲ ἄλλο
» ἥμισυ αἱ τρεῖς νῆσοι. Πόσαι εἶναι αἱ θυσίαι, καὶ πόσα
» χρήματα χρειάζονται τὰ καράβια, πόσον εἶναι περισσό-

» τερος ὁ κίνδυνος εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν ξηρὰν, καὶ » μὲ τοιαῦτα μάλιστα ἐμπορικὰ καράβια, οἷας λογῆς εἶναι » τὰ ἐδικά μας, μαχόμενα μὲ τέτοια οἷα εἶναι τὰ ἐχθρικὰ, » στοχαζόμεθα ὅτι κανεὶς δὲν εἶναι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁποῦ » νὰ μὴ τὸ καταλαμβάνῃ, ἀκόμη καθένας ἠξεύρει, ὅτι αἱ » τρεῖς νῆσοι δὲν εἶναι παρὰ τρεῖς σκόπελοι, οἱ ὁποῖοι δὲν » ἔχουν μήτε ἐθνικὰ, μήτε ἰδιόκτητα εἰσοδήματα, καὶ μὲ » ὅλον τοῦτο ὑπέφερον καὶ ὑποφέρουσιν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ » πολέμου, καὶ τὸν κίνδυνον καὶ τὰ ἔξοδα. Εἰς τὸν πρῶ» τον χρόνον τοῦ πολέμου δὲν ἐλάβαμεν μήτε ὀβολὸν ἀπὸ » κανὲν μέρος. Τὸ παρεβλέψαμεν ὅμως διὰ τὸ ἐκ περι» στάσεων ἀνοικονόμητον· παρῆλθε σχεδὸν ὁ χρόνος καὶ » ἐματαιώθησαν οἱ ἐχθρικοὶ σκοποὶ τοῦ τυράννου. Ηὐδό» κησε τέλος πάντων ὁ Θεὸς, ἐσυστήσαμεν καὶ Διοίκησιν » ἐν Ἐπιδαύρῳ, καὶ πάλιν αἱ νῆσοι κάμνουσι καὶ τὸν δεύ» τερον χρόνον τοῦ πολέμου τὸ χρέος των, εὐχαριστού» μεναι εἰς μόνην τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ Γένους διὰ τ' ἀπε» ρασμένα ἔξοδά μας, καὶ εἰς ὅσα ἡ τῆς πρώτης περιό» δου Διοίκησις (καίτοι μικρὰ ὡς πρὸς τὰ ὑπέρογκα ἔξο» δα τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἀνάλογα ὅμως τῶν περι» στάσεων) οἰκονόμησε διὰ τὸ πρῶτον ἔτος της. Ἐφθά» σαμεν, Θεοῦ συνεργείᾳ, καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τῆς » Διοικήσεως, καὶ μετὰ πολλὰς φιλονεικίας καὶ συζητή» σεις ἐσυστήσαμεν ἐν Ἄστρει τὴν τῆς δευτέρας περιόδου » Διοίκησιν. Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον λοιπὸν, ἀδελφοὶ Πε» λοποννήσιοι, εἰς τὸν ὁποῖον ἠλπίζετο ἡ ἀπαιτουμένη » βοήθεια ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, πρὸς τὴν ναυτικὴν δύ» ναμιν (ἀποτεινόμεθα πρὸς ἐσᾶς, ἀδελφοὶ Πελοποννήσιοι, » ἐπειδὴ ἐφέτος ἡ Πελοπόννησος μόνη ἔμεινεν ἐλευθέρα » εἰσβολῆς ἐχθρικῶν δυνάμεων, ἐνῷ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη

» τῆς Ἑλλάδος εἶχον διηνεχῶς πόλεμον) καὶ ἡ ναυτικὴ
» δύναμις δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον περισσότε-
» ρα ἀπὸ ὅσα βλέπετε κάτωθεν γεγραμμένα. Τὰ δημόσια
» εἰσοδήματα ὅλα ἐπὶ ματαίῳ ἐξοδεύθησαν, καὶ ἀφοῦ τοῦ-
» το ἔγινε, διωρίσθη καὶ ἔρανος, τοῦ ὁποίου τὸ ἥμισυ μέ-
» ρος ἀφιερώθη εἰς τὴν δύναμιν τῆς ξηρᾶς, καὶ τὸ ἥμισυ
» εἰς τὴν τῆς θαλάσσης, καὶ αἱ νῆσοι μὲ ὅλον τοῦτο δὲν
» ἔλαβον, παρὰ ὅσα φαίνονται. Ἀλλὰ τέλος πάντων τὸ
» Βουλευτικὸν, φροντίζον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους,
» καὶ βλέπον ὅτι ἀργεῖ ἡ θαλάσσιος δύναμις, διώρισε τὸν
» δασμὸν καὶ ἀφιέρωσεν αὐτὸν ὁλωσδιόλου εἰς τὴν ναυτι-
» κὴν δύναμιν, διὰ νὰ μὴ λάβῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν τύχην
» τῶν εἰσοδημάτων καὶ τοῦ ἐράνου, ἀλλὰ, κακῇ τύχῃ, καὶ
» αὐτὸς εἰς πολλὰ μέρη ἡρπάγη ἀπὸ τοὺς ἰδίους, οἱ ὁποῖοι
» ἥρπασαν καὶ τὰ ἄλλα. Μετὰ τοῦτο τὸ Βουλευτικὸν καὶ
» βιασμένον ἀπὸ τὴν περίστασιν, ἔδωκε τὴν ἄδειαν πρὸς
» τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ πωλήσῃ ἐθνικὰ κτήματα, μόνον καὶ
» μόνον διὰ τὴν ἔκπλευσιν τῶν καραβίων εἰς Μεσολόγγι.
» Δὲν εἶναι ἴδιον ἐδικόν μας νὰ σᾶς εἴπωμεν πόσα ἐπωλή-
» θησαν καὶ πόσα ἐσυνάχθησαν. Ἠξεύρομεν μόνον τὰ ὅσα
» ἐλάβομεν καὶ εἶναι σημειωμένα. Αἱ τρεῖς νῆσοι ὅμως,
» βλέπουσαι ὅτι κινδυνεύει ἡ Ἑλλὰς, ἐκ τοῦ ὑστερήμα-
» τος ἁρμάτωσαν, ὡς ἴδατε, καὶ ἐφέτος τόσον ἐναντίον
» τοῦ μεγάλου ἐχθρικοῦ στόλου, ὅσον καὶ ἐναντίον ἐκεί-
» νου τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ. Αὐτὴ εἶναι, ἀδελφοὶ Πελοπον-
» νήσιοι, ἡ ἀληθὴς κατάστασις τῶν πραγμάτων, καὶ ἂν
» σεῖς, Πελοποννήσιοι, ἀπατηθῆτε ὅτι, ἀπὸ ὅσα ἐπληρώ-
» σατε, πολλὰ ἐμβάσθησαν εἰς τὰς νήσους, πληροφορη-
» θῆτε ὅτι δὲν εἶναι τίποτε περισσότερα. Ὁ λαὸς πληρό-
» νει, τὸ Βουλευτικὸν φροντίζει, ἀλλὰ μερικὰ ἄτομα σφε-
» τερίζονται καὶ ἐμποδίζουσι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν γίνονται
» τὰ πράγματα καθὼς ἔπρεπε. Γνωρίσατε λοιπὸν καὶ ὁ-
» δηγηθῆτε, ὅτι αἱ ναυτικαὶ νῆσοι σᾶς ἐξωμολογήθησαν
» τὰ πάντα. Μένει λοιπὸν εἰς ὅλους μας, ἀδελφοὶ Ἕλ-
» ληνες, νὰ φροντίσωμεν διὰ τὰ μέσα τῆς ἀσφαλείας καὶ

» σωτηρίας μας, ὅτι ὁ χειμὼν παρέρχεται, τὸ ἔαρ φθάνει, » ὁ ἐχθρὸς ἑτοιμάζεται κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, τὸν ὁ- » ποῖον ἴδαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἅπας ὁ κόσμος, ὅτι, ὅταν » εὑρέθημεν ἕτοιμοι διὰ τῆς θείας χάριτος, ἐματαιώσαμεν » τοὺς ὀλεθρίους σκοπούς του. Ἂν δὲ (ὃ μὴ γένοιτο) χά- » σωμεν τὸν ἁρμόδιον καιρὸν καταγινόμενοι εἰς τὰ ἰδιαί- » τερα μερικῶν, ὁ στρατός μας μένει ἀσυγκρότητος, καὶ » ἡ ναυτική μας δύναμις ἀκίνητος, καίτοι τὸ ἐκ τούτων » ἀποτέλεσμα, ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν νὰ τὸ ἐκφωνήσωμεν.»

Σημείωσις τῶν χρημάτων ὅσα ἔλαβον αἱ τρεῖς νῆσοι ἐφέτος.

Ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ εἰσοδήματα τῆς Πελοποννήσου δὲν ἔλαβον μήτε ἓν λεπτόν.

Ἀπὸ τὸν διορισθέντα ἔρανον τῆς Πελοποννήσου μόνον ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας Βοστίτζης καὶ Καλαβρύτων ἔλαβον	Γρ.	26,300 —
Ἀπὸ τὸν δασμὸν μόνον Κορίνθου, Καλαβρύτων, Ναυπλίου καὶ Βοστίτζ.	»	36,000 —
Ἀπὸ δάνεια ἀτομικὰ πρὸς τὴν ἐπιτρ. δασμοῦ	»	12,518 —
Ἀπὸ τὰ πωληθέντα ἐθν. κτήματα	»	46,338,30
	γρόσ.	121,148,30

Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1823.

(Τ. Σ.) Ἡ νῆσος Ὕδρα. (Τ. Σ.) Ἡ νῆσος Σπέτσαι. (Τ. Σ.) Ἡ νῆσος Ψαρῶν.

Ὁ Γραμ. τῆς Ὕδρας Ὁ Γραμ. τῶν Σπετσῶν

Ὁ Γραμ. τῶν Ψαρῶν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α'. ΤΟΜΟΥ.

ΝΑΥΤΙΚΑ,

ΗΤΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΓΩΝΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΥΠΟ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΝΗΣΩΝ,

Ἰδίως δὲ

ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρὰ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 4.)

1869

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι Δ' ΕΤΕΙ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΕΤΟΣ Δ΄.

1824.

ΕΙΠΟΜΕΝ ἀνωτέρω ὅτι, ἐνῷ ἐξωτερικῶς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσιν εὐνοϊκωτέραν φάσιν, ἐσωτερικῶς τὸ ἔθνος εὑρίσκετο, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, εἰς τοὺς πλέον μεγάλους πολιτικοὺς περισπασμούς· διότι, παρεκτὸς τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὸ καθημερινῶς ἐξωτερικῶν κινδύνων, ἐπέπρωτο, φαίνεται, ἑωσοῦ πραγματοποιηθῶσιν αἱ θεῖαι βουλαὶ, νὰ ὑποστῶσιν οἱ Ἕλληνες ὅλας τὰς δοκιμασίας τῶν ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν περιπετειῶν. Καὶ φιλέλληνες καὶ φιλελληνικαὶ ἑταιρίαι συνεβούλευον περιπαθῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' ἐλάλουν εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων. Τὰ πράγματα ἔλαβον κακὴν τροπὴν, καὶ εἰς μόνον τὸν χρόνον ἀπέκειτο νὰ φέρῃ τὴν θεραπείαν αὐτῶν (α).

Οἱ Πρόκριτοι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἄνδρες ἀγα-

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ἐκ Κεφαλληνίας τὴν 30 Νοεμβρ. 1823 ὁ λόρδος Βύρων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν·

« Ἔφθασαν ἐδῶ διάφοροι φῆμαι νέων ταραχῶν καὶ διχονοιῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, μάλιστα ἀρχῆς τινος ἐμφυλίου πολέμου. Ἐπιθυμῶ ἐξ ὅλης καρδίας νὰ ὦσι ψευδεῖς, ἢ τοὐλάχιστον ὀλίγον ἀληθεῖς, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ ἄλλην δυστυχίαν φοβερωτέραν διὰ τὴν Ἑλλάδα παρ' αὐτήν.»

Ἑλλην Χρον. ἀριθ. 1, σελ. 2.

θοὶ, τίμιοι καὶ πλούσιοι ἐνταῦτῷ, οὔτε ἠνώχλησαν ποτὲ τὸ ἔθνος καὶ τὰ ἐθνικὰ εἰσοδήματα (α), οὔτε τὰς πλεκτάνας τῆς λεγομένης διπλωματίας ἐγνώριζον. Τὰ δὲ δημόσια πράγματα τότε δὲν ἐμετροῦντο μὲ τὸν σημερινὸν πῆχυν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' ἐσταθμίζοντο μὲ τὴν πλάστιγγα τῆς ἀληθοῦς καταστάσεώς των, καὶ τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους. Διὸ καὶ οἱ Στερεοελλαδῖται, σύμφωνοι κατὰ πάντα μετὰ τῶν νησιωτῶν, μεθ' ὧν συνεφώνουν καί τινες τῶν ἐγκρίτων Πελοποννησίων, ὡς ὁ ἐμβριθὴς Ἀνδρέας Ζαίμης, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, ὁ Π. Νοταρᾶς καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσης σημαντικοὶ ἄνδρες, εἰς τοὺς νησιώτας μόνους εὕρισκον ἐχέγγυα καλῆς πίστεως, καὶ πιστῆς διαχειρίσεώς τε καὶ ἐθνικωτέρας διευθύνσεως τῶν Κυβερνητικῶν πραγμάτων. Ὅθεν τὸ ἐν Ἄργει Βουλευτικὸν, μεταβὰν, ὡς εἴρηται, ἐν Κρανιδίῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντιπροέδρου Βρεσθένης Θεοδωρήτου, ἀπόντος κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα τοῦ προέδρου Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, καὶ καταργῆσαν τὸ ἐν Ναυπλίῳ Νομοτελεστικὸν (β), συνέστησε νέον Νομοτελεστικὸν σῶμα, συγκείμενον ἐκ τῶν Γεωργίου Κουντουριώτου, Ὑδραίου, προέδρου, Παναγιώτου Μπόταση, Σπετσιώτου, ἀντιπροέδρου, ἀνακληθέντος

(α) Ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔγραφε τῇ 19 Ὀκτωβρ. 1823 πρὸς τὸν Ἰωάννην Μέξην καὶ λοιποὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· «Διότι οἱ ἄρχοντές μας δὲν παραδειγματίζονται εἰς σᾶς νὰ ἐξοδεύσουν ἀπὸ τὰ ἐδικά των, ἀλλὰ σφετερίζονται καὶ τὰ τῆς Πατρίδος καὶ πρὸς διαφέντευσίν των στασιάζουν καὶ τὰ ἄρματα, καὶ προξενεῖται ἐκ τούτου ἡ ἐσχάτη δυστυχία καὶ κινδυνεύομεν νὰ χαθῶμεν.» Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 301.

(β) Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 1ῦ, σελ. 19.

ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος (α) Ἰωάννου Κωλέττου Ἠπειρώτου καὶ Ν. Λόντου Πελοποννησίου. Ἀλλ' ἵνα μὴ μένῃ κενὴ ἡ θέσις τοῦ Παναγ. Μπότασῃ μέχρι τῆς ἐπανόδου του, τὸ Βουλευτικὸν τῆς β' περιόδου διὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ προσεκάλεσε τὸν Γκίκαν Μπότασην, ἀδελφὸν τοῦ Παναγιώτου, ν' ἀναπληρῇ τὴν θέσιν τοῦ ἀπόντος διὰ τοῦ ἑξῆς ἐγγράφου·

Ἀριθ. 579.

» *Πρὸς τοὺς εὐγενεστ. Προκρ. τῆς νήσου Σπετσῶν.*

« Εἰδοποιήθητε, ὅτι ὁ συμπολίτης σας Κύριος Πανα» γιώτης Μπότασης διωρίσθη μέλος τοῦ νέου Ἐκτελεστι» κοῦ σώματος, καὶ ἐπειδὴ ἡ εὐγενία του θὰ ἀργοπορήσῃ » μερικὰς ἡμέρας, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάγκη τῆς Πατρίδος δὲν » ἐπιδέχεται στιγμῆς ἀναβολὴν διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ Σῶμα » τὰς ἐργασίας του, τὸ Βουλευτικὸν ἀπεφάσισε καὶ προσ» καλεῖ σήμερον τὸν συμπολίτην σας Κύριον Γκίκαν Μπό» τασην νὰ σταθῇ προσωρινῶς εἰς τὸν τόπον τοῦ αὐτα» δέλφου του, ἕωσοῦ νὰ φθάσῃ ὁ διορισθεὶς Κύριος Πα» ναγιώτης· ὅθεν παρακινήσατέ τον καὶ ἡ εὐγενία σας νὰ » ἔλθῃ ταχέως, διὰ νὰ μὴν ἀναβάλλωνται αἱ ἀναγκαῖαι » ὑποθέσεις τῆς Πατρίδος. Ἔῤῥωσθε.

» Τῇ 30 Δεκεμβρ. 1822, ἐν Κρανιδίῳ.

» (Τ. Σ.) Ὁ ἀντιπρόεδρος Βρεσθένης Θεοδώρητος.»

Ὡς μέλος τοῦ αὐτοῦ σώματος προσεκλήθη τὴν 11 Ἰανουαρίου, ἵνα λάβῃ μέρος καὶ ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ἀλλ' οὗτος ἀπεποιήθη τὴν θέσιν ταύτην τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ μηνός, γράψας ὅτι παρεκάλει τὸ Βουλευτικόν, ὅπως τὸ

(α) Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 5, σελ. 6.

μὲν ἐλλεῖπον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἀναπληρώσῃ ἀπὸ ἄνδρα ἀξιώτερον αὐτοῦ, αὐτὸν δὲ, ὡς γνήσιον τέκνον τῆς Πατρίδος, γνωρίζῃ πρόθυμον εἰς ὅ,τι δήποτε κρίνει ἱκανὸν, καὶ εὑρήσει αὐτὸν ἀείποτε εὐπειθῆ εἰς τὴν νόμιμον Διοίκησιν· ἀντὶ δὲ τούτου παραιτηθέντος, συμπεριελήφθη εἰς τὸ Νομοτελεστικὸν σῶμα ὁ Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης, ἀποβιώσαντος καὶ τοῦ Ν. Λόντου.

Τῆς νεοσυστάτου ταύτης Κυβερνήσεως πρωτίστη φροντὶς ἦτο νὰ λάβῃ μέτρα αὐστηρὰ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν μέσων, ὅσα ἀπητοῦντο εἰς τὴν ταχεῖαν ἔκπλευσιν, καὶ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν διαρκεστέραν διαμονὴν τοῦ Ἑλλην. στόλου εἰς τὰς θαλασσίους ἐκστρατείας. Αἱ πρόσοδοι λοιπὸν καὶ τὰ Τελωνεῖα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἶχον προσδιορισθῆ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον τὸν σκοπόν· ἀλλ' αἱ εἰσπράξεις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνωσιν εὐκόλως, ὡς ἀλλαχοῦ ἐῤῥέθη, εἰμὴ δι' ἐκτελεστικῆς δυνάμεως, ἀνατεθείσης τῆς φροντίδος εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους.

Οἱ Πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων, μὴ θέλοντες νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς ἰσχύος των πρὸς ἀδελφοὺς Ἕλληνας, εἰ καὶ ἡ χρῆσις τῆς δυνάμεως εἰς τὰς ἀνωμάλους καὶ κρισίμους περιστάσεις τῆς Πατρίδος δὲν ἦτον ἀδικαιολόγητος, πέμψαντες Ἁρμοστὰς (α) πρὸς εἴσπραξιν τῶν νενομισμένων δημοσίων φόρων, ἐξέδωκαν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἁπάσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου τὴν ἑξῆς διακήρυξιν·

» Ἡ σεβαστὴ προσωρινὴ Διοίκησις, θέλουσα μὲ πατρι-
» κὴν προμήθειαν νὰ προοικονομήσῃ τ' ἀναγκαῖα πρὸς
» τὴν ἔκπλευσιν τοῦ Ἑλλην. στόλου, διώρισε καὶ πέμπει

(α) Ἐκ Σπετσῶν ἐστάλησαν Πληρεξούσιοι εἰς τὰς νήσους ὁ Ἀναστάσιος Κυριακὸς καὶ Γεώργιος Μπούκουρης.

» πρὸς τὰς νησιακὰς ἐπαρχίας ὅλας ἐπιτροπὴν Πληρε-
» ξουσίων, συγκειμένην ἀπὸ ἄνδρας ἀξίους καὶ ἐναρέτους
» ἐκ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, διὰ νὰ περιορίσῃ μὲ φρό-
» νιμον οἰκονομίαν τὰ ἔξοδα, καὶ νὰ συνάξουν τὰς νομί-
» μους προσόδους ἑκάστης ἐπαρχίας. Ἀδελφοὶ Νησιῶται·
» ἐφέτος ὁ ἐχθρὸς μέλλει νὰ κάμῃ ἐναντίον μας τοὺς τε-
» λευταίους ἀγῶνάς του· θέλει μεταχειρισθῇ εἰς αὐτοὺς
» τὰς δυνάμεις του ὅλας, καθότι, ἐὰν δὲν μᾶς νικήσῃ ἐφέ-
» τος, οὔτε ἐλπίδα ἔχει πλέον διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ μὲ
» ἡμᾶς. Ἡμεῖς, θείᾳ χάριτι, τὸν ἐνικήσαμεν καὶ ἐματαιώ-
» σαμεν τοὺς σκοπούς του, ὁσάκις ἠδυνήθημεν νὰ κινή-
» σωμεν τὰ πλοῖά μας κατ' αὐτοῦ· ἂς κάμωμεν καὶ ἐφέτος
» ὅλα τὰ δυνατά μας. Ἡμεῖς ἀφιερώσαμεν καὶ ἐφέτος τὰ
» καράβιά μας καὶ τοὺς ναύτας μας. Σεῖς δὲ προθυμοποιη-
» θῆτε νὰ ἐκτελέσητε ἀκριβῶς τὰς ἐπιταγὰς τῆς Διοική-
» σεως. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος δρόμος διὰ ν' ἀσφαλίσωμεν
» μίαν φορὰν διὰ πάντα τὰς ἰδιοκτησίας μας, τὰς οἰκογε-
» νείας μας, τὰ τέκνα μας, τὴν ὕπαρξίν μας, καὶ διὰ νὰ
» ἴδωμεν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τέλος πάντων ἀνεξάρτητον,
» καὶ τὴν Χριστιανικὴν ἡμῶν πίστιν θριαμβεύουσαν κατὰ
» τῶν βαρβάρων ὀπαδῶν τοῦ ψευδοπροφήτου.

» Ὅποιος ζητήσῃ νὰ μᾶς μακρύνῃ κατὰ παραμικρὸν
» ἀπὸ τὸν σωτήριον τοῦτον δρόμον, πρέπει νὰ νομίζηται
» ἐχθρὸς τῆς ὑπάρξεώς μας, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως καὶ
» τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους· ὡς τοιοῦτος δὲ
» θέλει καταδιωχθῇ δικαίως ἀπὸ ὅλας τὰς ἐθνικὰς δυνά-
» μεις, καὶ θέλει τιμωρηθῇ μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν
» νόμων. » 21 Ἰανουαρίου 1824 (α).

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. ἀλληλ. Ἁρμος. Αἰγ. Πελ. φάκελ. 2. 1824.

Μὴ εὑρίσκουσα πλέον ὡς κατάλληλον ἕδραν της τὸ Κρανίδιον, ὡς ἀπόκεντρον, ἡ νεοσυστηθεῖσα Κυβέρνησις, ἐζήτησε τὴν πρὸς αὐτὴν παράδοσιν τοῦ Ναυπλίου, κατεχομένου ἀκόμη παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνου Πάνου· ἀλλὰ μὴ εἰσακουσθεῖσα ἐκήρυξεν αὐτὸν τὴν 7 Μαρτίου ἀποστάτην, καὶ ἀπεφάσισε νὰ πολιορκήσῃ τὸ Ναύπλιον τακτικῶς καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· ὅθεν περὶ τὴν 5 Μαρτίου, ἐπιβιβασθέντα τὰ μέλη τοῦ τε Βουλευτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἐπὶ δύο πλοίων, τοῦ Μιαούλη ἐξ Ὕδρας, καὶ τοῦ Παναγιώτου Μπότασῃ καὶ Ἀργ. Στεμιτσιώτου ἐκ Σπετσῶν, μετέβησαν εἰς τοὺς ἐν Λέρνῃ Μύλους τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἐδρεύοντα ἐκεῖ, ἀπέκλεισαν διὰ θαλάσσης τὸ φρούριον (α)· ἀλλ' ἡμεῖς ἀφήνοντες τὴν σει-

---

(α) Περίοδ. Β',
ἀριθ. 519.

Προσωρ. Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστ. σῶμα.

Πρὸς τὸν Γενναιότατον Καπετ. Ἀργύρην Ἰωάννου.

Ἐπειδὴ καὶ οἱ στρατιῶται εὑρισκόμενοι εἰς Μύλους διαταχθέντες νὰ παραιτήσωσι τὸν τόπον, ὡς κρατοῦντες αὐτὸν ἄνευ διαταγῆς τῆς Διοικήσεως, ἠπείθησαν, διὰ τοῦτο διορίζεσθε συσκεφθέντες μετὰ τοῦ ναυάρχου Κ. Ἀνδρέου Μιαούλη, αὔριον τὸ πρωῒ νὰ κτυπήσετε τοὺς ἄλλους μὲ κανόνια, ἕως οὗ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς νόμους καὶ ν' ἀφήσωσι τὸν τόπον.

Ἐκ τοῦ πλοίου Κίμωνος τῇ 6 Μαρτίου 1824 ἐν τῷ Ἀργολ. κόλπῳ.

Ὁ Πρόεδρος, Γ. Κουντουριώτης, Π. Μπότασης, Ι. Κολέττης Ἀναγν. Σπηλιωτάκης, Ν. Λόντος.

Ὁ προσ. Γεν. Γραμματεὺς
(Τ. Σ.) Π. Γ. Ῥόδιος.

ρὰν τῶν λυπηρῶν τούτων συμβεβηκότων εἰς τὴν Γενικὴν ἱστορίαν μεταβαίνομεν εἰς τὰ ἡμέτερα.

Τὰ πράγματα λοιπὸν τῆς Κυβερνήσεως ταύτης λαμβάνουσι νέαν ἔντασιν καὶ ἰσχὺν (α) καὶ μετ' οὐ πολὺ δια-

---

Περίοδ. Β΄.

ἀρ. 920.

Προσ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τῷ ἀρίστῳ Πατριώτῃ Καπ. Ἀργύρ. Ἰωάν. Στεμιτσιώτῃ, ἐκ Σπετσῶν, τῷ καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνισαμένῳ ὑπὲρ τῆς στερεώσεως τῶν νόμων ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, χάριτας μεγίστας ὁμολογεῖ, ἐπιτρέπουσα αὐτῷ, ὅπως καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀγωνισαμένοις ὑπαλλήλοις ἀντιπαρέξῃ ἔγγραφα ἀποδεικτικὰ τῆς αριστείας, ἅπερ ἀντὶ τῶν παρὰ τῆς Διοικ. διδομένων ἐπισήμων ἔσονται.

Ἐξεδόθη τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ ἀπὸ Σωτῆρος, καὶ δ΄. ἔτει τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐν τῷ κατὰ τὸ Ναύπλιον Βουλευτηρίῳ, μεσοῦντος μηνὸς Ἰουνίου.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος Βρεσθένης Θεοδώρητος
Ὁ Α. Γραμμ. Ἰω. Σκανδαλίδης.

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον τότε οἱ Σπετσιῶται πρὸς τὴν Βουλήν.

Βουλὴ Πανυπέρτιμε.

« Καὶ διὰ τῆς φήμης καὶ διὰ τῆς πατρικῆς σου Προκηρύξεως, » καὶ πρὸ πάντων, διὰ τῆς λεπτομεροῦς ἐξιστορήσεως τῶν αὐ- » τόθεν ἐλθόντων ἡμετέρων πληρεξουσίων, ἐπληροφορήθημεν » ἀδιστάκτως, ὁπόσας ἐπηρείας καὶ καταδρομὰς ὑπήνεγκας πα- » ρά τινων πεφυσιωμένων τέκνων τῆς πατρίδος, καὶ ἐπὶ ταύταις » συνηλγήσαμεν, καὶ σφοδρῶς ἐπικράνθημεν, ὅτι ὅσα ἐργάζονται » καὶ ἐπέρχονται νὰ κατορθώσωσι καθ' ἡμῶν οἱ ἀδιάλλακτοι ἡ- » μῶν τύραννοι, τὰ αὐτὰ κατεργάζονται ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς

λυθέντων τῶν μέχρι τοῦδε ἀντιποιουμένων τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Τρίπολιν, παραδίδεται εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως καὶ αὐτὸ τὸ Ναύπλιον. Τὸ δὲ παρὰ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ διαμένοντος φιλέλληνος λόρδου Βύρωνος δοθὲν πρὸς αὐτὴν δάνειον ἐκ τεσσάρων χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν, ὡς καὶ τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ διαπραγματευθὲν καὶ περιμενόμενον μέγα δάνειον, θέλουσι μὲν ἀνορθώσει

» φιλογενείας καὶ τῆς υἱότητος τινὲς τῶν υἱῶν τῆς Πατρίδος· ἀλλ' » ἀνδρίζου, ὦ Μῆτερ, καὶ ἴσχυε, μὴ προκαταλαβέτω σε δισταγ- » μὸς καὶ δειλία, διότι θέλεις ἴδει περὶ σὲ συναγμένα τὰ ἀγα- » πητὰ καὶ γνήσια τέκνα σου, ἐν ἀποφάσει ἀμεταθέτῳ, μετὰ Σοῦ » νὰ ζήσωσιν ἢ νὰ συναποθάνωσιν· ἐν τῇ ὁλομελείᾳ σου εἶσαι ἡ » ἀπαράλλακτος τοῦ ἔθνους εἰκών, εἶσαι τὸ καθαυτὸ ἔθνος, καὶ » ἀφοῦ ἅπαξ αὐτὸ σὲ καθιέρωσεν, ὡς Μητέρα φιλόπαιδα, μὴ φο- » βοῦ τῶν νενοθευμένων καὶ ἀπειθῶν τὰς σκευωρίας, ἀλλ' ἀνά- » στηθι ἀνενδοιάστως καὶ παραλαβοῦσα τοὺς οἴακας, διεύθυνον » τὴν Ἑλληνικὴν ὁλκάδα πρὸς ὅρμον ἀκύμαντον. Ὕψωσον ἐν ἰσ- » χύϊ τὴν φωνήν σου καὶ κατατρόμαξον τῶν ἀπειθῶν τὰς καρ- » δίας· καὶ γνῶθι, ὅτι αἱ χεῖρες ἡμῶν χεῖρές σου. Περίζωσαι τὴν » Ἑλληνικὴν ῥομφαίαν ἐπὶ τῶν μηρῶν σου, καὶ κατὰ τοὺς παρὰ » σοὶ νόμους ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε. Δεῖξον ἀρετὴν » Ἀριστειδῶν καὶ Κιμώνων, καὶ ἐργάζου τὰ εἰς ἡμᾶς συντελοῦν- » τα· εἰς δεῖγμα δὲ τῆς εἰς ἐσὲ ἡμῶν ἀφοσιώσεως, πέμπομεν πρός » σε, μὲ δύναμιν Πληρεξουσιότητος τοὺς συμπολίτας ἡμῶν Κ. Κ. » Ἀναγν. Χ. Ἀναργύρου, Γ. Μπούκουρην, Ἀνδρ. Σκλιὰν καὶ » Χριστ. Κούτσην, εὐχόμενοι θεόθεν ἐπίτευξιν εἰς τὰς ὑπὲρ παν- » τὸς τοῦ γένους ἐργασίας Σου ».

Ἐκ Σπετσῶν 2 Ἰανουαρ. 1824.

(Τ. Σ.) Οἱ Πρόκρ. τῆς Ν. Σπετσῶν.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἔγραψαν καὶ οἱ Ὑδραῖοι καὶ Ψαριανοί.

ὁπωσοῦν τὰς πολεμικὰς τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις, ἀλλὰ θέλουσιν ἐξοδευθῆ καὶ εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὡς μὴ ὤφειλε. Πραγματικῶς δὲ ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐδείκνυον καὶ τόσην πολιτικὴν φρόνησιν, ὅσην ἔδειξαν πολεμικὴν ἀνδρίαν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των ἱερὸν ἀγῶνα, ἢ ἐὰν εἶχον τὴν τύχην νὰ ἀναφανῆ μεταξύ των εἷς Οὐάσιγκτων, ἢ ἄλλος τις ὅμοιος τούτου, καὶ ὁ πόλεμος δὲν ἤθελε διαρκέσει ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ ἤθελον εἶσθαι πολὺ συμφερώτερα διὰ τοὺς Ἕλληνας.

Πρὸς δὲ δυστύχημα τῆς Ἑλλάδος, τὴν 7 Ἀπριλίου ἔπαυσε τοῦ ζῆν ἐν Μεσολογγίῳ ὁ εὐεργέτης καὶ πολίτης (α) τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ μέγας φιλέλλην Λόρδος Βύρων. Ἡ στέρησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐλθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ὑπὲρ αὐτῆς ἀποθάνῃ, ἐπροξένησε λύπην

(α) Ψήφισμα Μεσολογγιτῶν περὶ πολιτογραφήσεως τοῦ Λόρδου Βύρωνος.

« Ἐπειδὴ ὁ Λόρδος Νόελ Βύρων, βουλόμενος συμπράκτωρ τῆς » ἐλευθερίας τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι, καὶ τὴν Δυτικὴν μάλιστα τῆς » λοιπῆς κινδυνεύουσαν ὁρῶν, ἔγνω εἰς ταύτην ἀφικέσθαι τὴν πό- » λιν, καὶ ταύτην εὐεργετῶν, ἁπάσης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος τὴν » σωτηρίαν κατεργάσασθαι· ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις ἐδήλωσεν, οὐ » μόνον μεγάλαις δωρεαῖς μεγίσταις ἐπαρκέσας ἀνάγκαις, ἀλλὰ » καὶ τοῖς λόγοις καὶ τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ ὠφελιμώτατος τοῖς » πράγμασι γενόμενος, ἡ πόλις Μεσολογγίου, εὐεργέτην αὐτὸν » ἀνακηρύττει καὶ πολίτην Μεσολογγίτην ψηφίζεται, τῶν αὐτῶν » αὐτοῖς ἀπολαύοντα δικαίων, καὶ ἀναγράφει τοῦτο ἐν τοῖς ἀρ- » χείοις τῆς πόλεως, ἵνα δῆλον γένηται πᾶσιν, ὡς οἱ Μεσολογγῖ- » ται τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας οἴδασι τιμᾶν καὶ τοῖς εὐεργέταις γε- » νομένοις αὐτῶν, εἰς εὐγνωμοσύνην, πολιτείαν διδόναι ».

Ἐν Μεσολογγίῳ τὴν 17 Μαρτίου 1824.

ἀπαρηγόρητον εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, εὐγνωμονοῦντας καὶ ἐκτιμῶντας τὰ μεγάλα τοῦ ἀνδρὸς πλεονεκτήματα. Νοσῶν βαρέως, ὅτε εἷς τῶν φίλων του ἐξ Ἰθάκης τῷ ἔγραφε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ νοσῶδες κλίμα τοῦ Μεσολογγίου, ἀπεκρίθη « Δὲν δύναμαι νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Ἑλ-» λάδα, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει μικρά τις ἐλπὶς ὅτι δύναμαι νὰ » χρησιμεύσω κατά τι πρὸς ταύτην. Γνωρίζω τὰς δυσκο-» λίας ὅλας καὶ τὰς ἐλλείψεις τῶν Ἑλλήνων, πλὴν πρέ-» πει νὰ ἤμεθα συγκαταβατικοὶ, καθὼς πᾶς λογικὸς ἀνὴρ » πρέπει νὰ ἦναι τοιοῦτος » (α).

Ἡ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα Διεύθυνσις καὶ τὸ Νομοτελεστικὸν σῶμα (β) διέταξαν πενθηφορίαν καὶ δεήσεις καθ' ὅλας τὰς Ἐκκλησίας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ ἀποβιώσαντος· ἡ δὲ κηδεία τοῦ νεκροῦ ἐγένετο ἐν Μεσολογγίῳ τὴν 10 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης παρατάξεως, παρευρεθέντων ὅλων τῶν κληρικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων προκρίτων καὶ ἀξιωματικῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

(α) Ὁ Γεώργιος Γόρδων Λόρδος Βύρων, ἐγεννήθη εἰς τὰς 22 Ἰανουαρίου τοῦ 1788. Πατήρ του ἦτον ὁ Ἰωάννης Βύρων λοχαγὸς τῆς σωματοφυλακῆς καὶ υἱὸς τοῦ Ναυάρχου Ἰωάννου Βύρωνος, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Λόρδου Γουλιέλμου Βύρωνος. Μήτηρ του δὲ ἡ Κυρία Γόρδων, ἡ κληρονόμος τοῦ παλαιοῦ καὶ εὐγενοῦς οἴκου τῶν ὀρεινῶν τῆς Σκωττίας Γκάϊτ καὶ Γορδώνων. Τὸ 1815 ἐνυμφεύθη τὴν Ἄνναν Ἰσαβέλλαν μονογενῆς θυγατέρα τοῦ Σὶρ-Ῥάλφ-Μιλμπάγκ-Νόελ, μὲ ἀρκετὴν περιουσίαν· καρπὸς τούτων ἦτον ἡ μικρὰ των θυγάτηρ, Ἄδα. — Ἥρωϊς Στεφ. Α. Ξένου, Τ. Β'. σελ. α, β, ἐν τῷ τέλει.

(β) Φίλ. τοῦ Νόμου ἀριθ. 14.

Τὰ αὐτὰ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τρέφοντες αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ὑπολήψεως πρὸς τὸν ἔνδοξον τοῦτον φιλέλληνα καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν, συνῆλθον τὴν 5 Μαΐου εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου ἐκκλησίαν, ὅπου μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας Ἱερουργίας ἐξεφωνήθη καὶ λόγος ἐπιτάφιος κατάλληλος, καὶ ἐγένετο καθ' ὅλην τὴν πόλιν πενθηφόρος λιτανεία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ εὐγενοῦς συναγωνιστοῦ Ἀγγλοέλληνος (α).

Τὰ λοίσθια ἔπνεε τότε ἡ Κρήτη, καὶ μόνη ὑπὲρ αὐτῆς ἐλπὶς σωτηρίας ἐναπέμενεν ἡ ἔγκαιρος ἐμφάνισις ναυτικῆς δυνάμεως. Πρὸς τοῦτο οἱ Κρῆτες γνωρίζοντες τὴν χρηματικὴν ἀμηχανίαν τῆς τε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν προκρίτων τῶν νήσων, ἔπεμψαν πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἐφοπλισθῶσι δι' αὐτῶν ὅσα πλοῖα ἦτο δυνατόν· ἡ Κυβέρνησις λαβοῦσα τὰ χρήματα ταῦτα διὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν εἶχεν ἀποστείλει προηγουμένως εἰς Κρήτην πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταστάσεώς της καὶ στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς, καὶ μεγάλως ἐπιθυμοῦσα τὴν ταχεῖαν ὑπὲρ τῆς Κρήτης ἔκπλευσιν πλοίων, ἔγραψεν εἰς τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν τὸν μάρτιον, τὰ ἑξῆς· « Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔφθασεν ἀπὸ » Κρήτης ἡ Ἐπιτροπὴ, τὴν ὁποίαν ἔστειλεν ἡ Διοίκησις » διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασίν της καὶ στρατιωτικῶς » καὶ πολιτικῶς· Κύριοι, ἡ Κρήτη πνέει τὰ λοίσθια, χάνεται ἐντὸς ὀλίγου, φονεύονται οἱ ἄνδρες, καὶ αἰχμαλωτίζονται γυναῖκες καὶ ἀθῶα βρέφη εἰς τὰ σπάργανα » καὶ ἐπικαλοῦνται καὶ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους καὶ τὸ ἔθνος

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. βιβλίον ἐξερχομένων τοῦ 1824 σελ. 17.

» ὁλόκληρον· οἱ Κρῆτες ζητοῦσιν ἔλεος, ζητοῦσι βοήθειαν
» προχειροτάτην, ταχίστην· τί νὰ κάμῃ ἡ Διοίκησις εἰς τοι-
» αύτην δυστυχίαν τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου, ποίαν ἐξιλεωμέ-
» νην χεῖρα διὰ ν' ἁρπάξῃ ἀπὸ τὴν ἐχθρικὴν σπάθην χι-
» λιάδας ψυχάς; Δὲν παρακαλεῖ θερμῶς ἡ Διοίκησις ἀπὸ
» μέρους τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους, εἰμὴ τὴν εὐγε-
» νίαν σας· ὡς ἐφάνητε πάντοτε ἀγαθοὶ συνεργοὶ ὑπὲρ
» τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους, φανῆτε καὶ σήμερον διὰ τὸν
» Θεὸν, τῆς Πατρίδος καὶ ἰδίως σωτῆρες τῆς Κρήτης, καὶ
» πρὸς τὰς πενῆντα χιλιάδας, τὰς ὁποίας ἀποστέλλουσιν
» ἀπὸ Κρήτην, καὶ αἱ ὁποῖαι σήμερον διευθύνονται εἰς τὸ
» κοινὸν τῆς Ὕδρας, συγκαταθέσατε ἐκ συμφώνου μὲ
» τοὺς Προκρίτους τῆς νήσου (Σπετσῶν) (Ὕδρας) ἐξ ἰδίων
» σας διὰ νὰ ἑτοιμασθῶσιν ὅσον γρήγωρα δεκαπέντε
» πλοῖα καὶ δύω πυραλωτὰ καὶ νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς Κρή-
» την. Διὰ τὰ περισσότερα τῶν 50 χιλιάδων γροσίων συ-
» νεισφοράν σας, καὶ τὸ Ἔθνος καὶ ἡ Διοίκησις σᾶς ὑπό-
» σχονται ὁποίαν συμφωνίαν ἀγαπᾶτε, εἴτε ἀπὸ τὸ δάνειον
» τῆς Λόνδρας, εἴτε ἀπὸ μουκατάδες, εἴτε ἀπὸ πρῶτα χρή-
» ματα τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου, εἴτε ὅπως ἄλλως στοχα-
» σθῆτε. Σᾶς ἐγκλείονται καὶ τὰ γράμματα τῆς Κρήτης,
» καὶ ἀποστέλλεται αὐτόθι καὶ ἡ ἐπιτροπὴ, νὰ σᾶς εἰπῇ
» διὰ στόματος τὰ κατὰ τὴν Κρήτην » (α). Ἀλλ' ἀντὶ νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν προκρίτων τῶν Σπετσῶν οἱ τῆς Ὕδρας, κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ νὰ ἐκπλεύσωσι τὰ ἀπαιτούμενα πλοῖα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν νήσων, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τῶν Κρητῶν, οἱ πρόκριτοι τῆς Ὕδρας ἔκαμον χρῆσιν τῶν κρητικῶν χρημάτων μό-

---

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσῶν.

νοι καὶ ἀπέστειλαν μόνον ἔνια ἐκ τῶν ἰδικῶν των πλοίων εἰς Κρήτην· τὰ Ὑδραϊκὰ ὅμως ταῦτα πλοῖα ἀπελθόντα εἰς Κρήτην, δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς ἄλλο τι, εἰμὴ πρὸς μεταφορὰν Κρητικῶν οἰκογενειῶν εἰς Μονεμβασίαν.

Ἑπόμενον ἦτον, ἡ τοιουτοτρόπῳ ἐνεργηθεῖσα ἐκ μονομερείας ναυτικὴ αὕτη ἐκστρατεία τῶν Ὑδραίων, νὰ συνεπιφέρῃ καὶ ἀνάλογον ἀποτέλεσμα. Ἀπέχοντες τοῦ νὰ ἐπιφέρωμεν ἡμεῖς τὴν ἀνήκουσαν κρίσιν περὶ τῆς ἀδίκου ταύτης καὶ λίαν ἐπιζημίου διαγωγῆς τῶν Ὑδραίων, ἐπιφέρομεν τὴν τοῦ ὑποναυάρχου Κ. Νικοδήμου Ψαριανοῦ (ἐν ὑπομνήμ. Τ. Α. σελ, 386) λέγοντος· « Οἱ πρόκριτοι » τῆς Ὕδρας ἐὰν συνεννοοῦντο μετὰ τῶν Προκρίτων τῶν » Σπετσῶν διὰ νὰ ἐκπλεύσωσι τὰ πλοῖά των, πρῶτον μὲν » ἤθελον δείξει ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ συναγωνίζωνται μετὰ » τῶν συναδέλφων των, δεύτερον ἡ ἔκπλευσις ὅλων ὁμοῦ » τῶν πλοίων καὶ πυρπολικῶν ἤθελον ἐμψυχώσει τοὺς » ἀγωνιζομένους Κρῆτας ». Ἀπέχομεν ἐπίσης τοῦ νὰ περιγράψωμεν ὁπόσην δυσαρέσκειαν ἐπροξένησε δικαίως εἰς τοὺς προκρίτους τῶν Σπετσῶν ἡ σχολιὰ καὶ ἰδιοτελὴς αὕτη διαγωγὴ τῶν συναδέλφων των Ὑδραίων· ἱστορικῶς δὲ μόνον ἀναφέρομεν, ὅτι καὶ ταύτην τὴν δυσαρέσκειάν των, ὡς καὶ ἄλλας πολλάς, ἐνεταφίασαν εἰς τὰς καρδίας των οἱ Σπετσιῶται, ἐνδίδοντες εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ὅλης πατρίδος αὐταπάρνησίν των· οὐχ ἧττον ὅμως ἡ Βουλή, μὴ ἀνεχομένη τὸ ἄδικον, ἐζήτησε λόγον περὶ τούτου παρὰ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διὰ τοῦ ἑξῆς ἐπισήμου προβουλεύματος (α).

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 386.

Περίοδ. Β'.

ἀρ. 709.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Βουλευτικὸν σῶμα.

Πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν.

Ὅτι δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον ἦν νὰ ἐκπλεύσωσι πλοῖα ἑλληνικὰ, πρὸς βοήθειαν τῆς Κρήτης, ἀναντίῤῥητον· ἐρωτᾷ ὅμως τὸ Βουλευτικὸν πρὸς πληροφορίαν του, πῶς ἐστάλησαν μόνον ἐκ τῆς νήσου Ὕδρας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἄλλων δύο ναυτικῶν, αἵτινες συντρέχουσιν ἐξ ἴσου, κατὰ τὴν ἐπιβάλλουσαν ἀναλογίαν εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος;

Τῇ ά. Ἀπριλίου 1824 ἐν Κιβερίῳ.

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπόνοιαι προδοτικῶν σκοπῶν ἠγέρθησαν κατά τε ἄλλων σημαντικωτέρων προσώπων καὶ κατὰ τοῦ φρουράρχου Μονεμβασίας Ἀνδρέου Δρακοπούλου. Ἡ Κυβέρνησις διώρισεν ἀρχὰς μαΐου νέον φρούραρχον εἰς Μονεμβασίαν, τὸν ἐκ Σπετσῶν Ἡλίαν Θερμισιώτην, ὅστις διετέλεσεν ἐκεῖ τοιοῦτος μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου τοῦ 1826.

Ἀλλ' ἰδοὺ πάλιν ἀρχαὶ νέων ὠδίνων ἐπαπειλοῦσι τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Σουλτάνος βλέπων ὅτι διὰ μόνον τῶν ἰδίων του δυνάμεων τίποτε δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀνέδειξεν ἀρχιστράτηγον ὅλων τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν Τουρκικῶν δυνάμεων, κατὰ τὰς προσεχεῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείας, τὸν ἡγεμόνα τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-Ἀλῆν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος Μακεδὼν τὴν Πατρίδα, καὶ ἐξ ἑλληνικοῦ αἵματος καταγόμενος, δὲν στερεῖται οὔτε πνεύματος, ἀλλ' οὔτε μέσων πολλῶν· διότι

καὶ θησαυροὺς καὶ στόλον ἀξιόμαχον εἶχε καὶ ἱκανὰ τακτικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἀμέσως ἐφιλοτιμήθη νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν. Πλὴν τὸ χείριστον πάντων ἦτον, ὅτι περιεστοιχίζετο καὶ ὑπὸ Εὐρωπαίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀρνησίθρησκοι γενόμενοι, δι' ὑλικὰ συμφέροντα, γυμνάζουσι τὰ ἀνδράποδα τῆς Ἀφρικῆς, ἵνα ἔλθωσι καὶ ὑποδουλώσωσιν ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ εὐγενεῖς, ἄνδρας πολεμοῦντας ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας των.

Μεγάλαι λοιπὸν προπαρασκευαὶ στόλων καὶ στρατευμάτων γίνονται εἰς τοὺς λιμένας τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ πολλὰ εὐρωπαϊκὰ πλοῖα ἄμεσον εὑρίσκοντα συμφέρον τίθενται ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αἱματοβαφοῦς σημαίας τῆς ἡμισελήνου, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς φορτηγὰ πρὸς μεταφορὰν στρατευμάτων καὶ πολεμεφοδίων κατὰ τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων. Περὶ δὲ τούτων ἁπάντων πολλαὶ πληροφορίαι ἔφθανον ἀνωνύμως εἴς τε τὰς ναυτικὰς νήσους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις νομίσασα ὅτι δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὴν εὐκολίαν ταύτην τῶν φορτηγῶν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἐξέδωκε τὴν 27 μαΐου τὴν ἑξῆς Διακήρυξιν.

« Πληροφορηθεῖσα ἡ Ἑλλην. Διοίκησις, ὅτι πολλοὶ κυ-
» βερνῆται ἐμπορικῶν εὐρωπαϊκῶν πλοίων, φιλοκερδείᾳ
» παρακινούμενοι καὶ ἐνθαῤῥυνόμενοι ἀπὸ τὸ σέβας, τὸ ὁ-
» ποῖον πρεπόντως προσφέρουσι τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς τὰς
» ἐνδόξους σημαίας των, ἐναυλώθησαν καὶ ναυλόνονται
» εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀλλοῦ, πρὸς
» χρῆσιν τῶν τουρκικῶν στόλων εἰς μετακόμισιν στρα-
» τευμάτων, πολεμικῶν καὶ τροφίμων ἐφοδίων, μ' ὅλον
» ὅτι οἱ σεβαστοὶ πρέσβεις καὶ πρόξενοι τῶν Κυβερνή-

» σεών των ζητοῦν νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τὸ ἔργον
» τοῦτο, ὡς ἐναντίον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς οὐδετερότητος,
» τὴν ὁποίαν οἱ κραταιοὶ βασιλεῖς των ἀπεφάσισαν νὰ φυ-
» λάττωσιν εἰς τὸν παρόντα ἀγῶνά μας, Διακηρύττει,

Α'. » Τὰ τοιαῦτα πλοῖα καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ναῦται ὁποίαν
» σημαίαν καὶ ἂν φέρωσι, δὲν θέλουν θεωρηθῆ πλέον ὡς
» ἀνήκοντα εἰς οὐδέτερον ἔθνος, ἀλλ' ὡς ἐχθρικά· ὡς τοι-
» αῦτα δὲ θέλουν καταπολεμηθῆ, πυρποληθῆ καὶ βουλια-
» σθῆ σὺν τοῖς ναύταις των ἀπὸ τὰ πλοῖα τοῦ Ἑλληνι-
» κοῦ στόλου, καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην δύναμιν εἰς τὴν ὁποίαν
» ὑποπέσουν.

Β'. » Ἡ παροῦσα θέλει γνωστοποιηθῆ εἰς τοὺς ναυάρ-
» χους Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, καὶ δημοσιευθῆ διὰ
» τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἑλλην. Διοικήσεως, ἀντίτυπα δ'
» αὐτῆς μεταφρασμένα εἰς τὸ γαλλικὸν, θέλουν σταλῆ
» εἰς τοὺς καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος προξένους, ἀν-
» τιπροξένους καὶ προξενικοὺς πράκτορας τῶν εὐρωπαϊ-
» κῶν δυνάμεων ».

Ἐν Μύλοις Ναυπλίου τὴν 27 μαΐου 1824 ».

Βεβαίως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ βιαίου τού-
του μέτρου δὲν προὐτίθετο νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἐναν-
τίον ὅλων σχεδὸν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, καθ' ἣν μάλι-
στα περίστασιν ἐπερίμενε τὴν συνδρομήν των, ἀλλὰ κύ-
ριος αὐτῆς σκοπὸς ἦτο νὰ καταπλήξῃ διὰ τῶν τοιούτων
μέτρων τοὺς ἐναντίον τῆς κεκηρυγμένης οὐδετερότητος
τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν τιθεμένους ὑπὸ τὴν τουρκικὴν
ὑπηρεσίαν εὐρωπαίους πλοιάρχους, καὶ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς
ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος τὰ μέσα τῆς δι' οὐδετέρων πλοίων
μεταφορᾶς στρατῶν καὶ πολεμεφοδίων.

Τέλος πάντων δὲν ἤργησαν νὰ φανῶσιν οἱ προπαρασ-

κευασθέντες ἐχθρικοὶ στόλοι, καὶ ὁ μὲν τοῦ Βυζαντίου κατέβη μέχρις Ἑλλησπόντου τὴν 22 Ἀπριλίου, ὁ δ' Αἰγυπτιακὸς συγκείμενος ἐκ τεσσάρων φεργατῶν, ἓξ κορβετῶν καὶ δέκα βρικίων φερόντων ναυβάτας τρεῖς ἢ τέσσαρας χιλιάδας στρατιωτῶν, ἐξέπλευσεν ἐξ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Οὐσείμπεη.

Οἱ Σπετσιῶται καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὑποπτεύοντες μήπως οἱ περιμενόμενοι ἐχθρικοὶ στόλοι ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς νήσου των, καὶ θέλοντες νὰ ὀχυρώσωσιν αὐτὴν κατὰ τὰ ἐνόντα, ἐζήτησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας τέσσαρα μεγάλα κανόνια, τὰ ὁποῖα μεγάλης ὁλκῆς ὄντα νὰ δύνωνται νὰ βλάπτωσι τὰ πλησιάζοντα ἐχθρικὰ πλοῖα, καὶ οὕτω ν' ἀποσοβήσωσι τὸν ἐχθρόν. Προθύμως ἡ Κυβέρνησις ἔδωκε τὴν ἄδειαν ταύτην· οἱ δὲ Σπετσιῶται ἀπέστειλαν εἰς Μονεμβασίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μίαν γολέτταν μὲ τοὺς ἀναγκαίους ἄνδρας. Ἀλλ' οἱ Δημογέροντες καὶ ὁ ὑποφρούραρχος Μονεμβασίας ἀγνώμονες πρὸς τοὺς Σπετσιώτας, καὶ ἀπειθεῖς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἠρνήθησαν τὴν παράδοσιν τῶν αἰτουμένων κανονίων, ἡ δὲ πεμφθεῖσα γολέττα ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, ὡς ἂν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀνθέξωσι ποσῶς εἰς τοὺς ἐχθροὺς οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μονεμβασίας, μὴ ὑπαρχούσης κατὰ θάλασσαν ἑλληνικῆς ναυτικῆς δυνάμεως. Οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν δικαίως τότε κατὰ τῶν ἐν Μονεμβασίᾳ παραπονούμενοι εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἔγραφον πρὸς αὐτὴν τὰ ἑξῆς· « Τὸ
» φρούριον τοῦτο δι' ἡμῶν ἑάλω, καὶ κύριαν τοῦ φρουρίου
» τὴν Διοίκησιν γνωρίζομεν, καὶ πρὸς αὐτὴν κατὰ χρέος
» διευθύναμεν τὴν ζήτησιν, οὗτοι δὲ ἀμνημονήσαντες τοὺς
» δι' ἐκεῖνο τὸ φρούριον ἀγῶνάς μας καὶ θυσίας, ἀπειθοῦ-

» στν ἤδη εἰς τὴν Διοίκησιν· Σεβαςὴ Διοίκησις· ἡ ἀγανάκτη-
» σίς μας εἶναι μεγάλη, διότι ἀποτόμως ἀποβαλλόμεθα παρ'
» ἐκείνων, τοὺς ὁποίους οἱ ἡμέτεροι βραχίονες, τὸ αἷμα καὶ
» αἱ δαπάναι ἠλευθέρωσαν· πρὸ πάντων δὲ μᾶς φέρει εἰς
» ἀπόγνωσιν ἡ πρὸς τὴν Διοίκησιν ἀνταρσία καὶ ἀπείθεια.
» Ἓν τῶν μεγάλων συμφερόντων τῆς Πελοποννήσου καὶ
» γενικῶς τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης εἶναι ἡ διάσωσις τῆς νή-
» σου ταύτης· τοῦτο ἀπεδείχθη τρανώτατα· ἡ ἐγκατάλει-
» ψις λοιπὸν ταύτης, ἀφοῦ εἶναι ἀδικία προφανεστάτη,
» προξενεῖ καὶ ὄλεθρον ὁλικόν . . . . » (α).

Σκοπὸς πρώτιστος τῆς τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐκστρατείας ἦτον ἡ καταστροφὴ τῆς νήσου Κάσσου, κατοικουμένης ὑπὸ 5—6 χιλιάδων ψυχῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ναυτικοὶ ὄντες τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἀπὸ ἔνθερμον τῆς ἐλευθερίας ἔρωτα φλεγόμενοι, ὕψωσαν καὶ αὐτοὶ ἀπ' ἀρχῆς τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ ναύαρχον αὐτῶν τὸν Νικόλαον Γιούλιον ἀναδείξαντες, οὐ μόνον καθ' ὅλα τὰ πλησίον αὐτῶν παράλια κατεδίωκον καὶ ἔβλαπτον τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ βοήθειαν πολλάκις ἔδωκαν εἰς τοὺς πολεμοῦντας ἐν Κρήτῃ χριστιανοὺς διὰ τῶν πλοίων των, καὶ μέρος ἐνεργητικὸν ἔλαβον πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἴς τε τὴν Σάμον καὶ ἀλλαχοῦ ἐκστρατείας.

Οἱ γενναῖοι Κάσσιοι πληροφορηθέντες τοὺς κατ' αὐτῶν σκοποὺς τοῦ Σατράπου τῆς Αἰγύπτου, εἰδοποίησαν δι' ἐπιστολῶν των τῆς 12 καὶ 17 μαΐου (β) τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ζητοῦντες θαλάσσιον δύναμιν· ἀλλ' ἡ Κυβέρ-

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν. Βιβλ. ἐξερχομ. σελ. 7.
(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 418.

νησις ἀντὶ πάσης βοηθείας, τοῖς ἀπήντησεν ὅτι, « ὡς κοι-
» νὴ μήτηρ δὲν θέλει ἀδιαφορήσει καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς
» χρείας, καὶ ὅτι φθάσαντος τοῦ δανείου θέλει τοὺς οἰκο-
» νομήσει ἀναλόγως· ἀλλ' ὅτι τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐξ Ὕ-
» δρας καὶ Σπετσῶν δὲν ἐκπλέουσιν ἀκόμη ὡς μὴ ὑπαρ-
» χόντων εἰς τὸ ταμεῖον χρημάτων πρὸς πληρωμὴν τῶν
» ναυτῶν· ἅμα ὅμως φθάσουν τὰ χρήματα καὶ πληρωθοῦν
» οἱ ναῦται θέλουν ἐκβῇ εὐθὺς ἐπειδὴ εἶναι ἕτοιμα ».

Συγχρόνως ἡ Κυβέρνησις μὴ δυναμένη ἄλλο τι νὰ πράξῃ δι' ἀπορίαν χρημάτων, διέταξε νὰ ἐκπλεύσωσιν ἐκ Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, ἀνὰ ἓν ἐκ τῶν ταχυπλοωτέρων πλοίων ἑκάστης νήσου, τὰ ὁποῖα παραπλέοντα τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου, νὰ κατασκοπεύωσι τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ δώσωσιν εἴδησιν ἀμέσως περὶ ἑκάστου κινήματος αὐτοῦ, ἵνα ἐκπλεύσωσι καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα· οἱ Σπετσιῶται διορίσαντες ἓν πλοῖον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἀνήγγειλαν τὰ περὶ τούτου τὴν 4 Ἰουνίου εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὡς ἐφεξῆς· « καθ' ἣν ἐλάβομεν σήμερον δια-
» ταγὴν ὑπερτάτην, τὴν ἔκπλευσιν ἑνὸς ἡμετέρου πλοίου
» πρὸς κατασκόπευσιν τῆς ἐξόδου τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στό-
» λου διακελεύουσαν, ἀμέσως διωρίσαμεν ἓν τῶν ταχυτέ-
» ρων, καὶ γράψαντες πρὸς τοὺς συναδέλφους ἡμῶν κυ-
» ρίους Ὑδραίους, ὡς ἐντελλόμεθα, περιμένομεν ἐκεῖθεν
» τὴν ἀπόκρισιν » (α).

Ἀλλ' ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλλάδα κεναὶ ὑποσχέσεις μόνον ἐδίδοντο καὶ ἐγράφοντο ἄνευ πραγμάτων, ὁ δραστήριος Μεχμὲτ Ἀλῆς, μὴ ὑποφέρων πλέον τὴν μικρὰν μὲν ἀλλ' ἐπιζήμιον ταύτην φωλεὰν τῶν ἐχθρῶν του, τὴν Κάσ-

(α) Αὐτόθι σελ. 426.

σον, διέταξε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στολίσκου του νὰ τὴν καταστρέψῃ διὰ πάσης θυσίας. Ὅθεν τὴν 15 Μαΐου ἡ ἀνωτέρω μνησθεῖσα αἰγυπτιακὴ μοῖρα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν νῆσον Κάσσον καὶ ἤρχισε νὰ πυροβολῇ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας τὰ δύο αὐτῆς παραθαλάσσια χωρία. Ὁ διευθύνων τὴν ἐκστρατείαν ταύτην Οὐσεΐμπεης, μετά τινων ἡμερῶν ἀκροβολισμοὺς, ἵνα σύρῃ ἀλλαχοῦ τὴν προσοχὴν τῶν Κασσίων, οἵτινες ἀντεπυροβόλουν αὐτὸν ψιλοῖς ὅπλοις, διεύθυνε νύκτα τινὰ δεκαοκτὼ πλοιάρια μὲ στρατεύματα πρὸς τὸ ἐπάνω τῆς νήσου μέρος, ὅπου, προσποιούμενοι οἱ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι ἀπόβασιν, καὶ πυροβολοῦντες ἀκαταπαύστως, ἐκάλεσαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν προσοχὴν τῶν Κασσίων. Ταὐτοχρόνως πλῆθος Ἀλβανῶν ἐπὶ εἰκοσιτεσσάρων μεγάλων λέμβων, ἀπεβιβάσθησαν πρὸς τὸ κάτω τοῦ χωρίου Ἁγίας Μαρίνης μέρος, καὶ ἑπομένως ἄλλοι ἀκολούθως, εἰς τρόπον ὥστε, τὸ πρωὶ τῆς ἐπιούσης εὑρέθησαν ἔξω στρατοπεδευμένοι ὅλοι οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μπέης τότε ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Κασσίους νὰ προσκυνήσωσιν, ὑποσχόμενος νὰ διαφυλάξῃ τὴν ζωήν των καὶ τὰ ὑπάρχοντά των· ἀλλ' οἱ Κάσσιοι τοῦ ἐζήτουν προθεσμίαν· ὁ Μπέης τὴν ἀρνεῖται καὶ τοὺς βιάζει ν' ἀποκριθῶσιν· ἀπατηθέντες ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις του οἱ κάτοικοι τῆς Ἁγίας Μαύρης, προσεκύνησαν πρῶτοι, καὶ ἀκολούθως οἱ τοῦ Ἀρβανιτοχωρίου· τινὲς δὲ τῶν Προκρίτων κατέφυγον εἰς τὴν νῆσον Ἀστυπαλαίαν. Λέγεται δὲ, ὅτι οἱ πρῶτοι ἀποβιβασθέντες ἦσαν Ἀλβανοὶ Χριστιανοὶ, καὶ ἐμπόδισαν ὁπωσοῦν τῶν Τούρκων τὴν ὁρμὴν εἰς τὴν σφαγὴν τῶν προσκυνησάντων, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ αἰχμαλωτίσωσι τὰς παρθένους, τὰς εὐειδεῖς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, ἐξ ὧν λέγεται, ὅτι

ἔπεμψαν ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας εἰς Αἴγυπτον καὶ Κρήτην. Ὁ Οὐσεΐμπεης ἀφοῦ ἐθανάτωσεν, ἔψησε καὶ ἀπηγχόνισέ τινας τῶν πρωτίστων τῆς νήσου, συνέλαβε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, καὶ τὰ ἔστειλεν ὁμοῦ μὲ ἄλλους προὔχοντας τῆς νήσου εἰς Αἴγυπτον, συγχωρήσας εἰς τοὺς στρατιώτας του νὰ λεηλατήσωσιν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τὴν πόλιν. Ἄπειρα λάφυρα ἔκαμον οἱ ἐχθροί, καὶ ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων πραγμάτων, δεκαπέντε καλῶς ὡπλισμένα πλοῖα καὶ περὶ τὰ τεσσαράκοντα ἄλλα πλοιάρια ἔπεσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν. Τρία δὲ νέα πλοιάρια, μήπω κατηρτισμένα, τὰ ἔκαυσαν. Μετὰ παρέλευσιν δὲ τῶν 24 ὡρῶν ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς εἰς τοὺς στρατιώτας του τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λεηλασίαν, καὶ ἐτιμώρησέ τινας αὐτῶν, παραβάντας τὴν διαταγήν του, θανατώσας τρεῖς Ἄραβας, ὡς πρωταιτίους. Τελευταῖον, προσκαλέσας Κασσίους ναύτας εἰς ὑπηρεσίαν ἐντὸς τῆς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του μοίρας, ἐπὶ μισθῷ πεντήκοντα τουρκικῶν γροσίων κατὰ μῆνα, ἐναυτολόγησεν ἱκανοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ τῶν παρακειμένων νήσων Σύμης καὶ Καρπάθου, καὶ ἀφήσας διοικητὴν ὀθωμανὸν ἐπὶ τῆς νήσου, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, φέρων θριαμβευτικῶς μεθ' ἑαυτοῦ τὰ πλοῖα τῶν Κασσίων εἰς βρίκια, γολέττας καὶ ἄλλα μικρότερα (α). Πλὴν πολλοὶ γενναῖοι Κάσσιοι ἔγιναν θῦμα (β) τῆς πρὸς τὴν πατρίδα των τελείας ἀφοσιώσεώς των.

(α) Τὴν περιγραφὴν τῆς καταστροφῆς τῆς Κάσσου ἐρανίσθημεν ἀπὸ τὴν Συνοπτ. Ἱστορ. τῶν Ἑλλην. ναυμαχ. Ἀντ. Μιαούλη Τ. Α. σελ. 47, 48.

(β) Καπετὰν Μάρκος τις Κάσσιος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τινας τῶν κατοίκων τοῦ κατ' ἀνατολὰς τῆς νήσου κειμένου χωρίου, ἐπολέ-

Ἕνεκα τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐπικειμένου μεγάλου κινδύνου τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκ τῆς συγχρόνου ἐμφανίσεως τῶν στόλων τῆς τε Αἰγύπτου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν παραστάσεων, αἵτινες ἐγένοντο ὑπό τε τῶν Κασσίων κινδυνευόντων, καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν Ψαρῶν (α), ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα ἐκπλεύσῃ τέλος πάντων καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἔγραφε τὴν 9 Ἰουνίου πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· « Αἱ πρὸς τὴν Πατρίδα συνδρομαί σας καὶ θυ» σίαι εἶναι πασίγνωστοι· πολλάκις τὸ ἔθνος κινδυνεῦον, » διεσώθη ἐκ τῆς θαλασσίου δυνάμεως τῆς νήσου ταύτης, » καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν· ἀλλ' ἡ Διοίκησις ἐλπίζει πάλιν » καὶ ἤδη, ὅτι θέλετε συντρέξει ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ πρῶ» τον, οὖσα βεβαία, ὅτι εἰς τὰς γενναίας ψυχάς σας ἐνοι» κοῦσι τὰ πάθη τῆς συμπαθείας καὶ φιλοτιμίας. Κύριοι! » ἡ νῆσος Ὕδρα ἀπεφάσισε νὰ ἐκπλεύσωσι τὰ ἀνάλογα » πολεμικὰ πλοῖα εἰς ἀπάντησιν καὶ τοῦ ἐπαπειλουμένου » τούτου κατὰ τῆς Πατρίδος κινδύνου. Ὅθεν καὶ ἡ νῆσός

μησε γενναίως ἐναντίον δύο χιλιάδων Τούρκων τέσσαρας ὥρας, θανατώσας πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ Τοῦρκοι, ὁρμήσαντες κατ' αὐτοῦ, τὸν συνέλαβον ζῶντα καὶ μὲ δεμένας χεῖρας τὸν ἔφερον εἰς τὸν Μπέην, ὁπόταν, αἰσθανθεὶς ὁ Μάρκος ὅτι δὲν ἦτο καλῶς δεδεμένος, λύεται ἐν τῷ ἅμα, καὶ ἁρπάσας τὴν μάχαιραν ἑνὸς τῶν παρεστώτων, ἐφόνευσε τρεῖς· ὁρμήσαντες δὲ πάλιν κατ' αὐτοῦ πολλοὶ Τοῦρκοι τὸν ἐθανάτωσαν, ἀποκόψαντες αὐτὸν μεληδόν.

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 421, καὶ Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ 755.

» σας θέλει φιλοτιμηθῆ συμφώνως μὲ αὐτὴν νὰ εὐγάλῃ
» τὰ ἀνάλογά της. Τὸ ἔθνος ἀφιεροῖ καὶ ἤδη τὰς ἐλπίδας
» του εἰς τὰς εὐσυμπαθήτους ψυχάς σας, διὰ ν' ἀποδιώ-
» ξητε τὸν κίνδυνόν του· οἱ μισθοὶ αὐτῶν τῶν ἐκπλευσο-
» μένων πλοίων σας θέλει πληρωθῶσιν εὐθὺς ἀπὸ τὴν Δι-
» οίκησιν, ὅταν φθάσῃ τὸ ἐκ Ζακύνθου δάνειον, τὸ ὁποῖον
» καὶ δι' ἄλλο δὲν ἐδυσκολεύθη ἕως ὥρας νὰ ἔλθῃ γρή-
» γορα, εἰμὴ διότι ὁ Δοεινὰν ἀπέθανεν, ὁ δὲ Σταγχὼπ
» ἀνεχώρησεν. Ἦλθον δὲ καὶ ἄλλαι διακόσιαι χιλιάδες
» ταλλήρων τοῦ δανείου εἰς Ζάκυνθον ἀπὸ Λόνδραν· Προ-
» σέτι μανθάνει ἡ Διοίκησις, ὅτι εἷς πεζοδρόμος ἀπὸ Λόν-
» δραν, εἰς διάστημα δώδεκα ἡμερῶν, ἔφθασεν εἰς Κορ-
» φοὺς, ὅστις ἐξάπαντος μέλλει νὰ ἔχῃ δευτέρας διατα-
» γὰς τῶν δανειστῶν περὶ τῆς ἀνεμποδίστου πλέον παρα-
» δόσεως τοῦ δανείου εἰς τὴν Διοίκησιν.»

Οἱ Σπετσιῶται καὶ πρὶν ἢ λάβωσι τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῆς Κυβερνήσεως εἶχον ἑτοιμάσει τὰ πλοῖά των· δυσαρεστημένοι ὅμως δικαίως κατὰ τῶν Ὑδραίων διὰ τὴν ἐπὶ τῶν Κρητικῶν χρημάτων ἀνάρμοστον διαγωγήν των, ἀπήντησαν εἰς αὐτὴν ὡς ἐφεξῆς (α)· «Τὴν ὑπ' ἀριθ. 1849
» ἐλάβομεν, καὶ αὐθωρὶ ἐμάθομεν καὶ ἐξ Ὕδρας τὴν ἀ-
» ξιοθρήνητον ἅλωσιν τῆς Κάσσου. Τὰ πλοῖά μας, ὡς ἐν
» ἄλλοις ἡμῶν γράμμασιν ἐφανερώσαμεν ὅτι εἶναι ἕτοι-
» μα, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν ἐκπλέουσι. Λέγομεν ὅτι εἶ-
» ναι ἕτοιμα, πλὴν στεροῦνται σφαιρῶν καὶ πυρίτιδος,
» ὥστε μετ' ὀλίγων ὡρῶν πόλεμον ἀφεύκτως ἀναχωροῦ-
» σιν, ἀλλέως ἁλοῦνται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· διὸ ἀναγκαζό-
» μεθα ν' ἀναγγείλωμεν τῇ Σεβαστῇ (Κυβερνήσει) ὅτι,

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 427—428.

» ἐὰν δὲν μᾶς δοθῇ ἡ ἀναγκαία ὕλη πρὸς πολεμον, θέλο»
» μεν φροντίσει καὶ περιορισθῆ εἰς μόνην τῆς νήσου τὴν
» ὑπεράσπισιν, ὅτι ἡ φιλοχρηματία καὶ τὸ φιλόπρωτον
» διεχώρισαν τὴν Ἑλλάδα, εἰς τρόπον, ὥστε ἑκάστη πό-
» λις καὶ νῆσος μόνη καὶ μεμονωμένη ἀναγκάζεται νὰ
» καταπολεμῇ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ Σουλτάνου. Ὅ-
» ταν ὁ κίνδυνος φθάσῃ ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλάς μας, τότε
» ῥητορικοὶ καὶ ἐπαινετικοὶ κάλαμοι φιλοτιμοῦνται μὲ ἅ-
» μιλλαν νὰ μᾶς παρακινήσωσι πρὸς ὑπεράσπιπιν τοῦ ἔ-
» θνους· ὅταν δὲ αὐτοὶ εἶναι μακρὰν, τότε τὸ πάθος τῆς
» πλεονεξίας καὶ τῆς φιλοπρωτίας μετέρχονται εἰς τὴν
« Ἑλλάδα τὴν δυναστείαν της (α)· Ἀπεκάμαμεν καὶ νὰ
» ἐπαινώμεθα καὶ νὰ παρακινούμεθα· ἔργον τῆς Διοική-
» σεως εἶναι, ἀφοῦ φανερώσῃ τὰ φρονήματά μας εἰς ὅλους
» τοὺς Ἕλληνας, νὰ προλάβῃ καὶ ἄλλους ἐπερχομένους
» κινδύνους, διότι ἂν ἀποφύγωμεν τὸν παρόντα, βεβαίως
» χανόμεθα εἰς τὸν ἑπόμενον, ἐπειδὴ τρέχομεν εἰς τὸν
» ὄλεθρόν μας καὶ ὄχι εἰς τὴν σωτηρίαν μας.»

» Τῇ 10 Ἰουνίου 1824.

» Πέμπομεν ἐπίτηδες εἰς παραλαβὴν τῶν ζητουμένων
» ὑλῶν τὸν συμπολίτην μας εὐγενέστατον κύριον Ἰωάν-
» νην Χ. Σπυρίδου.»

Ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἀναμείναντες οἱ Σπετσιῶται εἰς μάτην τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀπεσταλμένου των καὶ τὰς ἀναγκαίας πολεμικὰς ὕλας (β), ἐξεκίνησαν τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ

(α) Λόγοι ἀληθέστατοι. Σημ. τοῦ Συγγρ.

(β) Μόλις τὴν 17 Ἰουνίου τὸ Ἐκτελεστικὸν ἀπήντησεν εἰς τοὺς Σπετσιώτας ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς πυρίτιδος τὰ ἑξῆς· «Ἡ πυρῖτις,

μηνὸς δεκαοκτὼ πλοῖά των, ἐν οἷς καὶ δύο πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Κωνσταντῖνον Μπουκουβάλαν (α)· ἐξ Ὕδρας δὲ ἐξέπλευσαν τὴν 17 δώδεκα πλοῖα, ἐξ ὧν τὰ δύο πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην (β).

» διὰ τὴν ὁποίαν μᾶς ἀναφέρετε, δὲν εἶναι ἱκανὴ εἰς τὸ φρούριον » τοῦτο διὰ νὰ σᾶς σταλῇ, διότι μόνον τριάκοντα καντάρια ἄφη- » σαν οἱ κατέχοντες αὐτὸ πρότερον, τὴν δὲ λοιπὴν κατέκαυσαν » καὶ τὴν ἔκαμαν παρανάλωμα τοῦ τυχόντος.» Σπετσ. Ἀναργ. Τ. Α. σελ. 756.

(α) Κωνστ. Μπουκουβάλας, ἀντιναύαρχος, Θ. Γ. Μπότασης, Ν. Α. Κυριακοῦ, Ἀνάργυρος Α. Ἀναργύρου, Ἀνάργυρος Π. Ἀναργύρου, Ν. Τσοχαντάρης, Νικ. Μυλωνᾶς, Γεώργιος Ὀρλάνδος, Ἰω. Π. Παντελῆ, Γ. Κοκκοράκης, Γκίκ. Τσούπας, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Κυρ. Ἀνδροῦτσος, Κοσμ. Λάμπρου, Θεόδ. Σάντου καὶ Ἰω. Σάντου—καὶ πυρποληταὶ Λάζαρος Μουσιοὺς καὶ Λέκκας Ματρώζης.

(β) Γ. Σαχτούρης ἀντιναύαρχος, Λάζ. Παναγιώτας, Ἰω. Ζάκκας, Δ. Κιοσὲς, Χρ. Δημητρίου, Γ. Νέγκας, Λάζ. Παπαμανώλη, Στ. Ι. Δοκοῦ, Π. Γενίτης, Κ. Μπελεμπίνης, καὶ πυρποληταὶ Λεονάρδος Θεοδωρῆ καὶ Γεωργίου. Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του παραδόξως δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του οὔτε αὐτὸν τὸν Φίλ. τοῦ Νόμ. ἐφημ. Ὕδρας, ἀριθ. 27, 28, ἐνῷ ῥητῶς ἀναφέρεται « Σήμερον ἐξέπλευσεν ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν, αὔριον δὲ ἐκπλέει ὁ τῆς νήσου ταύτης,» οὔτε τὴν ἐφημ. Ἑλλην. Χρον. τοῦ Μεσολογγίου, ἀριθ. 54, σελ. 68 λέγουσαν· «18 πλοῖα ἀπὸ Σπέτσας, καὶ 12 ἐξ Ὕδρας ἔκπλευσαν'» ἀλλ' ἁπλῶς μόνον λέγει, ὅτι «μόλις τὴν 17 ἐξέπλευσεν ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν Γ. Σαχτούρην πρὸς βοήθειαν τῆς Κάσσου,» οὐδαμῶς ἀναφέρων περὶ Σπετσιωτικῶν πλοίων. Ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὸν τὸν Ἀντ. Μιαούλην Τ. Α. σελ. 47, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, ὅστις ἀναφέρει τὴν Σπετσιωτικὴν μοῖραν, ἐλαττόνων μόνον (κατὰ τὸ σύνηθες) τὸν ἀριθ-

Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν τῆς ἐκπλεύσεως τῶν πλοίων των, οἱ Σπετσιῶται εἰδοποίησαν τὴν Κυβέρνησιν περὶ τούτου διὰ τοῦ ἑξῆς ἐγγράφου των· «Εἰδοποιοῦμεν τὴν Σεβαστὴν » (Διοίκησιν), ὅτι ὅλος ὁ ἡμέτερος στόλος ἀναχωρεῖ ἤδη » ἐντεῦθεν, καὶ κατ' εὐθεῖαν πρὸς Κάσσον διευθύνει τὰς » πρώρας· εὐχόμεθα τοιγαροῦν πρὸς Θεὸν νὰ ἐπιβραβεύσῃ » εἰς αὐτὸν οὐρανόθεν τὴν νίκην, πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόμα- » τός του, καὶ εὐλόγησιν τοῦ λαοῦ του» (α).

Τὴν 20 τοῦ μηνὸς ἀμφότεραι αἱ μοῖραι, ἑνωθεῖσαι εἰς τὴν νῆσον Θήραν, ἔτρεξαν πρὸς τὴν Κάσσον, ὅπου ἔφθασαν τὴν 21 Ἰουνίου· ἀλλ' ἀτυχῶς οἱ ἐχθροὶ εἶχον πρὸ ἡμερῶν καταστρέψει τοὺς δυστυχεῖς Κασσίους.

Μὴ προφθάσαντα ἐγκαίρως τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, εὗρον τὴν μὲν Κάσσον ὑποδεδουλωμένην, τοὺς ἐχθροὺς φυγόντας καὶ τοὺς ἀτυχεῖς Κασσίους ὑποτεταγμένους. Εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ὁ ὀθωμανὸς διοικητὴς τῆς Κάσσου κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Κάρπαθον, καὶ ἡ Κάσσος ἔμεινε πάλιν ἐλευθέρα· ἀλλ' ἡ καταστροφὴ αὐτῆς ἦτο πλήρης· οἱ δὲ πλοίαρχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἀφοῦ περιέθαλψαν κατὰ τὰ ἐνόντα τοὺ Κασσίους, ἐσυμβούλευσαν αὐτοὺς ν' ἀφήσωσι τὴν ἐρημωθεῖσαν πατρίδα των καὶ νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἤθελον τοὺς φέρει τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Οἱ Κάσσιοι ἐσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔδωκαν τὴν ἀπάντησιν, ὅτι, εἰς τοσαύτην πτωχείαν περιπεσόντες, δὲν δύνανται νὰ μετανα-

---

μὸν τῶν πλοίων. Εἰς τὸ αὐτὸ λάθος περιέπεσε καὶ ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἰς τὴν Ἱστορ. Ἑλλην. Ἔθν. Μέρ. Δ. Κεφ. Δ. σελ. 155.

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 433.

στεύσωσι (α). Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀκούσαντα τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τῶν Κασσίων, ἔμαθον συγχρόνως ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐκ τῆς εἰδήσεως δὲ ταύτης ἐβιάσθησαν νὰ τεθῶσιν εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὰ πανία καὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὴν Σάμον, κατὰ τῆς ὁποίας ἐνόμιζον, ὅτι ἐσκόπευεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος. Ἐνῷ δ' ἐκ Κάσσου ἀμφότεραι αἱ μοῖραι ἔπλεον πρὸς τὴν Σάμον μὲ ἐναντίους ἀνέμους, ἔμαθον κατὰ τὴν νῆσον Θήραν παρά τινος αὐστριακοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου τὴν 25 τοῦ μηνὸς τὴν παρὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου αἰφνίδιον καὶ ἀνέλπιστον καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, συμβᾶσαν τὴν 24 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰουνίου.

Ὁ Χοσρὲφ ἢ Τοπὰλ πασσᾶς, ναυαρχῶν τότε τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ ἔχων ῥητὴν διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτη νὰ καταστρέψῃ διὰ πάσης θυσίας τὴν νῆσον Ψαρὰ, ἀνὴρ ὄχι τόσον ναυτικὸς, ὅσον νουνεχὴς, πολιτικὸς καὶ δραστήριος, θέσας εἰς ἐκτέλεσιν τὸ σχέδιόν του ὑπὸ μεγάλην μυστικότητα, ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὴν 13 καὶ 17 Ἀπριλίου μεθ' ὅλου τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, συγκειμένου ἐκ τριάκοντα καὶ τεσσάρων μὲν πολεμικῶν πλοίων παντὸς εἴδους, πολλῶν δὲ ἄλλων φορτηγῶν· ἐκ δὲ τῶν φορτηγῶν πλοίων, τὰ μὲν ἄφησεν εἰς Μιτυλήνην, ἔνθα περιεμένοντο οἱ κατὰ τὰ παράλια τῆς

(α) Ἔκθεσις τοῦ ἀντιναυάρχου Σπετσῶν Κωνσταντίνου Βουκουβάλα πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν. Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. φακελ. τοῦ 1824. Πολλοὶ ὅμως τῶν Κασσίων μετὰ ταῦτα μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ τῆς ναυτιλίας των ἀπέκτησαν καὶ πλοῖα καλὰ καὶ περιουσίας.

Μικρᾶς Ἀσίας στρατολογούμενοι, ἄλλα δὲ διεύθυνεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Πρὸ τῆς εἰδήσεως τῆς ἐξόδου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, οἱ Ψαριανοὶ ἀνεκάλεσαν ἀρχὰς Ἀπριλίου τὰ εἰς τὸν Ἐρετριακὸν κόλπον πλοῖά των· ἀλλ' ἵνα μὴ μείνῃ ἐλευθέρα ἡ εἴσοδος εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἐφοδιάσωσι τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος, ἀπέστειλαν ἓν πυρπολικόν, διευθυνόμενον ἀπὸ τὸν Νικόλαον Βρατσάνον καὶ ἓν μύστικον· ἀφοῦ δὲ ἀπῆλθον ταῦτα καὶ ἐφύλαττον τὸν ἀποκλεισμόν, αὐστριακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον, φέρον τροφὰς μ' ὅλας τὰς ἀντιστάσεις τοῦ Ἕλληνος πλοιάρχου, εἰσῆλθεν ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος. Ὁ Ἕλλην πλοίαρχος, βλέπων τὰς προσπαθείας του ματαιωθείσας, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ψαρά. Πρὶν δὲ ἀνακαλέσῃ καὶ τὰ εἰς τὸ ἀρκτικὸν μέρος τοῦ ἀποκλεισμοῦ πλοῖά της, ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἀπέστειλε καὶ ἐκεῖ ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Δημήτριον Κουτσοῦκον, ἵνα μὴ μένῃ καὶ ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἡ εἴσοδος ἐλευθέρα εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ προσέρχωνται ἀκολούθως εἰς τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος. Μόλις δ' ἕνεκα τῆς ἀνακλήσεως ἐξῆλθον τοῦ κόλπου τὰ Ψαριανὰ πλοῖα, εἰσῆλθον τὰ Τουρκικά, ἀπεβίβασαν τοὺς Γιανιτσάρους καὶ λοιποὺς στρατιώτας καὶ διέλυσαν τὴν πολιορκίαν τῆς Εὐβοίας. Ὁ δὲ Κουτσοῦκος, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου μὲ τὸ πυρπολικόν του, τὸ ἔκαυσεν εἰς τὸ Μαρτίνι τὴν 23 Ἀπριλίου, καὶ καταβὰς μετὰ τοῦ πληρώματός του διὰ ξηρᾶς εἰς Ἀθήνας, ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς Ψαρὰ (α).

Λύσας τὴν πολιορκίαν τῆς Εὐβοίας ὁ ἐχθρικὸς στόλος

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 292—293.

καὶ ἐνδυναμώσας ἱκανῶς τὰ φρούρια αὐτῆς, ἀνήχθη πάλιν πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Παραλαβὼν δὲ ἐκ Θεσσαλονίκης ἕως ἓξ χιλιάδας στρατιώτας Ἀλβανοὺς, καὶ ἐκπλεύσας ἐκεῖθεν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου, προσωρμίσθη εἰς Μιτυλήνην, ὅπου, ἐπιβιβάσας ἐν τοῖς πλοίοις καὶ τὰ εἰς τὰ πέριξ ἐκεῖνα ἕτοιμα ὄντα ἰσάριθμα στρατεύματα, ἐκαιροφυλάκτει ἐκεῖ ἑῶσοῦ, εὑρὼν καιρὸν καὶ ἄνεμον ἁρμόδιον, ἐπιπέσῃ αἰφνιδίως κατὰ τῶν Ψαριανῶν. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οἱ Ψαριανοὶ καὶ εἰδοποιήθησαν ἐγκαίρως περὶ τῶν σκοπῶν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ τὴν Κυβέρνησιν εἰδοποίησαν περὶ τούτου τὴν 15 Ἰουνίου (α), καὶ προσθέτοντες ὅτι τὰ πλοῖά των εἰσὶν ἕτοιμα, ἐζήτησαν τὴν ἔκπλευσιν τῶν πλοίων καὶ τῶν ἄλλων δύο συναδέλφων νήσων, καὶ χρηματικὰς βοηθείας· συγχρόνως δὲ εἰδοποίησαν καὶ τὰς ἄλλας δύο ναυτικὰς νήσους. Ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κρίνων τις, δύναται ἀνενδοιάστως νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐὰν παρῆσαν εἰς Ψαρὰ καὶ τῶν ἄλλων δύο νήσων αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις, ἐξάπαντος τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ ἐματαιοῦντο, ὡς ἐματαιώθησαν πολλάκις κατά τε τὴν Σάμον καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις, ἀπαντήσασα εἰς τοὺς Ψαριανοὺς τὴν 20 Ἀπριλίου, «Ἐπήνεσε τὸν ζῆλόν των, καὶ ἀνήγγειλεν » αὐτοῖς τὴν ἑτοιμασίαν τῶν πλοίων καὶ τῶν ἄλλων δύο » συμμάχων καὶ συναθλουσῶν αὐτοῖς νήσων, ὡς ἐπίσης » καὶ ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ηὐδόκησε καὶ ἐπρόφθασεν εἰς » Ζάκυνθον μέρος τοῦ δανείου, ὁ κομιστὴς τοῦ ὁποίου ἔ» φθασε καὶ εἰς Ἄργος» (β). Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐνῷ τὸ

(α) Ἐπισ. Ψαρ. πρὸς τὴν Διοίκ. ἐν Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ.387.
(β) Αὐτόθι σελ. 390.

δάνειον εἶχε φθάσει εἰς Ζάκυνθον, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ διαθέσῃ οὔτ' ἐλάχιστον μέρος αὐτοῦ. Αὐθημερὸν δὲ, ἤτοι τὴν 20 Ἀπριλίου, τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βουλευτικοῦ τὴν ἀπόφασιν τούτου, περὶ τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δυνάμεων; προτεῖναν, Α'. Καθ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν νὰ διο-» ρισθῇ στρατολογία ἔμμισθος ἀπὸ τριάκοντα πέντε χι-» λιάδας· Β'. Ναυτικὴ δύναμις, νὰ διορισθῶσι πεντήκοντα » πλοῖα πολεμικὰ καὶ δεκαπέντε πυρπολικά· Γ'. Διὰ τ' ἀ-» νωτέρω πλοῖα νὰ διορισθῶσι 4300 ναῦται.» Τὸ δὲ Βουλευτικὸν ἀπήντησε τάδε· «Εἰς ἀπάντησιν τοῦ προβουλεύ-» ματος ὑπ' ἀριθ. 1050, περὶ τοῦ Α' ἄρθρου, δηλαδὴ τοῦ » ἀριθμοῦ τῆς κατὰ τὴν ἐπικράτειαν στρατολογίας, θέλει » σκεφθῇ τὸ Βουλευτικὸν, ἀφοῦ λάβῃ τοὺς ζητηθέντας » ὑποθετικοὺς λογαριασμούς· ἐν τοσούτῳ ὅμως περὶ τῆς » Κρήτης λέγει νὰ ληφθῇ ἀμέσως καὶ δραστήριος φρον-» τὶς, καὶ τῆς στερεᾶς τὴν δύναμιν, καὶ κατὰ τὴν παρά-» στασιν τοῦ Ἁρμοστοῦ καὶ κατ' ἄλλας πληροφορίας, δι-» ορίζει εἰς τέσσαρας χιλιάδας.

» Ὅσον δὲ περὶ τοῦ Β', ἀποφασίζει τὸ Βουλευτικὸν » πεντήκοντα ἓν πλοῖα πολεμικὰ, καὶ δεκατέσσαρα ἡφαί-» στεια, καὶ νὰ φυλαχθῇ ἡ συμφωνηθεῖσα μεταξὺ τῶν » τριῶν ναυτικῶν νήσων ἀναλογία· καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν » διορισθησομένων ναυτῶν εἰς ποσότητα 4,300, κατὰ τὸ » Γ' ἄρθρον· καὶ ἐπειδὴ ἔφθασε μέρος τοῦ δανείου καὶ πε-» ρισσότερον ἐντὸς ὀλίγου, δίκαιον καὶ συμφέρον νὰ προ-» καταλάβωμεν τὸν ἐχθρὸν μὲ τὴν ταχεῖαν ἔκπλευσιν τοῦ » στόλου μας, καὶ νὰ προφθάσωμεν τὴν Κρήτην πρὸς πε-» ρισσοτέραν στερέωσιν καὶ ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους» (α).

(α) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 394.

Δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα οἱ Σπετσιῶται ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι κατεγίνοντο δραστηρίως εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τῶν τῆς ἀναλογίας των πλοίων, καὶ ἠρώτων αὐτὴν ἐὰν ἠδύναντο νὰ λάβωσι πρὸς χρῆσιν πυρπολικῶν δύο Σφακιανὰ πλοῖα ὑπὸ σημαίαν Γαλλικὴν, ἐλλιμενισμένα εἰς τὴν Μῆλον. Ἡ Κυβέρνησις, ἀπαντῶσα εἰς ταῦτα, ἔγραψε τὴν 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ ἑξῆς· «Ἀνεγνώσθη ἡ » κατὰ τὴν 22 τοῦ παρόντος ἀναφορά σας· ἡ Διοίκησις » ἐπληροφορήθη ὅτι καταγίνεσθε, προετοιμάζοντες τὰ κα- » τ' ἀναλογίαν τῆς ἐκπλεύσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πλοῖά » σας. Ἐπαινεῖ τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν σας, καὶ προ- » τρέπεσθε, συνεννοηθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ἐν » καιρῷ, νὰ συνεκπλεύσητε εἰς ἀντιπαράταξιν κατὰ τοῦ » ἐχθρικοῦ στόλου. Διὰ τὰ εἰς Μῆλον δύο Σφακιανὰ πλοῖα » ὑπὸ σημαίαν Γαλλικὴν, τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ, » καὶ ἂν δὲν ἠμπορῇ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν παραμικρὰν βλάβην, » ἡ Διοίκησις θέλει σᾶς ἐξαποστείλει ἀμέσως διαταγὴν » διὰ νὰ τὰ παραλάβητε. Ἂν ὅμως ἠξεύρητε εἰς κανὲν » ἄλλο μέρος τοιαῦτα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐπιτήδεια διὰ πυ- » ραλωτὰ, θέλετε τὸ φανερώσει εἰς τὴν Διοίκησιν διὰ νὰ » ἐξαποσταλῇ διαταγή» (α)

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ Βουλευτικὸν ἔγραψε πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸν περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου (β), καὶ περὶ τῶν σκοπῶν αὐτοῦ κατὰ τῆς Σάμου καὶ τῶν Ψαρῶν. Ἀλλ' ὑπέθετεν, ὅτι ἡ φήμη αὕτη ἦτο πλαστὴ, καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς σκοπὸς τοῦ ἐ-

(α) Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α σελ. 748, καὶ Ὑπόμν. Κ. Νικοδήμ. Τ. Α. σελ. 394.

(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 393.

χθροῦ ἀπέβλεπε τὴν Εὔβοιαν, τὴν ἐπισίτισιν τῶν περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον στρατευμάτων, καὶ τὴν συμπαραλαβὴν τῶν ἐν τῷ κόλπῳ Βώλου πλοίων· προσέθετε δὲ, ὅτι «Οἱ » ἀδελφοὶ νησιῶται, οἵτινες μεγαλοψύχως εἰς ἄλλας » πλέον κρισίμους περιστάσεις οἰκονόμησαν καὶ ἐπροφύ-» λαξαν τὸ ἔθνος, παρακαλοῦνται καὶ τώρα, ὅπου παρὰ » πόδας ἔχομεν, τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, τὰ χρήματα, ὡς » καλοὶ καὶ ζηλωταὶ πατριῶται, καὶ ταύτην τὴν φορὰν νὰ » κάμωσι τὰ ἀδύνατα δυνατὰ διὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας, ἐν-» όσῳ νὰ φθάσωσι τὰ χρήματα, προκαταλαμβάνοντες τὰ » ἐπαπειλούμενα δεινά.»

Ὅ,τι ἔγραφε πρὸς τοὺς Σπετσιώτας καὶ Ψαριανοὺς ἡ Κυβέρνησις, τὰ αὐτὰ ἔγραφε καὶ πρὸς τοὺς Ὑδραίους, προτρέπουσα καὶ τούτους νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ πλοῖά των ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου· πλὴν οἱ Ὑδραῖοι ἀπήντησαν τὴν 31 Ἀπριλίου τὰ ἑξῆς· «.... Μὲ πόνον ὅμως » τῆς ψυχῆς μας σᾶς λέγομεν, ὅτι μέρος μὲν ἑτοιμάζον-» ται, μέρος δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἑτοιμασθῶσι, καθὼς καὶ » ἀδύνατον εἶναι τὸ κίνημα τοῦ στόλου μας, χωρὶς πρό-» τερον νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα τὰ χρήματα. Δὲν ἀγνοοῦμεν » τὰς ἑτοιμασίας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ δὲν μᾶς λανθάνει ἡ ἀ-» νάγκη διὰ νὰ τὸν ἀπαντήσωμεν καὶ ματαιώσωμεν ἐν » καιρῷ τοὺς σκοπούς του. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τὴν » Σ. Διοίκησιν νὰ κάμῃ πάντα τρόπον, διὰ νὰ στείλῃ ὅσον » τάχιον νὰ παραλάβῃ τὰ χρήματα, καὶ νὰ πέμψῃ ἐνταῦ-» θα τ' ἀναγκαῖα εἰς τὴν διωρισμένην ἐκστρατείαν.»

Ὡς ἔπραξαν οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ψαριανοὶ, οὕτω καὶ οἱ Ὑδραῖοι ἠδύναντο ἐκ τῶν ἐνόντων μέσων νὰ ἐξοπλίσωσι μέρος τῶν πλοίων των, ἀφοῦ μάλιστα τὸ δάνειον ἦτον ἐπὶ θύρας· ἀλλ' εἶναι ἀληθὲς, ὅτι οὔτε ἡ Κυβέρνησις,

οὔτε οὐδεὶς ἄλλος ἤλπιζον ποτὲ, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἤθελε προσβάλει τὰ Ψαρὰ τόσον ταχέως καὶ ἀπροσδοκήτως. Ἡ δὲ Κυβέρνησις, θεωρήσασα ὡς ἀναγκαιοτέραν τὴν ἀποστολὴν ναυτικῆς δυνάμεως πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κάσσου, τῆς ὁποίας ὁ κίνδυνος ἦτον ἤδη γνωστὸς, οὐδεμίαν πρόνοιαν περὶ Ψαρῶν ἔλαβεν, ἀλλὰ διέταξε νὰ ἐκπλεύσωσι τὰ πλοῖα ὑπὲρ τῆς Κάσσου.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος, παραμονεύων παρὰ τὴν Μιτυλήνην, ἐκαιροφυλάκτει νὰ εὕρῃ τὴν ἁρμοδίαν εὐκαιρίαν, ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Ψαρῶν. Μετὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουνίου, γαλήνη ἄκρα, ἐκτὸς μικρᾶς ζεφύρου αὔρας, ἐπεκράτησεν ἐπί τινας ἡμέρας. Τὴν δὲ 16 τοῦ αὐτοῦ, δεκαπέντε πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἓν δίκροτον, ἡ Ναυαρχὶς, ἐπλησίασαν εἰς τὰ Ψαρὰ πρὸς κατασκόπευσιν. Φθάσαντα δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, οἱ Ψαριανοὶ τὰ ἐκανονοβόλησαν καὶ ἔκοψαν τὸ στράλιον τοῦ φλώκου τῆς πλησιεστέρας φεργάτας, ὅστις καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν· τότε ἡ φεργάτα ἀπεμακρύνθη· ὅτε δ' ἔφθασαν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἀπέναντι τῆς πόλεως, ἡ Βουλὴ διέταξε δύο ἐκ τῶν πυρπολικῶν της, τὸ τοῦ Κανάρη καὶ τὸ τοῦ Μαμούνη καὶ ἐξῆλθον κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα, ἰδόντα τὰ πυρπολικὰ, ἀπεμακρύνθησαν μὲν, ἀκολουθοῦντα ὅμως τὴν πορείαν των κατεσκόπευον τὴν νῆσον. Τὰ δὲ πυρπολικὰ ἐπέστρεψαν καὶ ἠγκυροβόλησαν.

Τὴν 17 ἡ Βουλὴ τῶν Ψαρῶν ἔπεμψεν ἐπίτηδες ταχύπλουν εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας, καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ τοὺς Παραστάτας τῶν Ψαρῶν, εἰδοποιοῦντες τὴν γενομένην κατασκόπευσιν τῆς νήσου των παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ αἰτοῦντες τὸν ἔκπλουν τοῦ Ἑλληνικοῦ στό-

λου (α). Τὴν 18 Γαλλικὸν πολεμικὸν πλοῖον κατέπλευσεν εἰς Ψαρὰ, ἡ δὲ Βουλὴ ἀπέστειλε τὸν Α. Μοναρχίδην πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πλοιάρχου, καὶ ἵνα πληροφορηθῇ καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπελθὼν ὁ Μοναρχίδης ἤκουσεν ἀπὸ τὸν πλοίαρχον τοῦ Γαλλικοῦ πλοίου τὰς μεγάλας τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις, καὶ ὅτι ἡ θέλησις τοῦ Καπετὰν πασσᾶ εἶναι ν' ἀναχωρήσωσι καὶ ν' ἀφήσωσιν ἔρημον τὴν νῆσόν των διὰ νὰ μὴ χυθῇ αἷμα. Ὁ Μοναρχίδης ἀπήντησεν, ὅτι ἀδιαφοροῦσι περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅτι θὰ ἐκπληρώσωσι τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον ὑπὲρ τῆς πατρίδος των ἔκαμαν, διότι ἀγωνίζονται ὑπὲρ ἀνακτήσεως πατρίδος καὶ δικαιωμάτων. Ἐνῷ δὲ συνωμίλουν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, παρετήρησεν ὁ Μοναρχίδης, ὅτι πλησίον τοῦ πλοιάρχου ἦσαν καὶ ἕτεροι δύο ἄνθρωποι, ἐνδεδυμένοι εὐρωπαϊστὶ, φοροῦντες εἰς τὴν κεφαλήν των φέσι, καὶ φέροντες πώγωνα· ὡμίλουν δὲ γαλλιστί. Εἰς ἕτερον δὲ μέρος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἱστάμενοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου, ἔκαμνον νεύματα μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Μοναρχίδην, ἐννοοῦντες ὅτι οἱ δύο ἱστάμενοι πλησίον τοῦ πλοιάρχου των ἦσαν Ὀθωμανοί· καὶ ὄντως ὁ Μοναρχίδης τὸ ἐννόησε. Δὲν εὐχαριστήθησαν δὲ οἱ ἀξιωματικοὶ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὡς φιλελεύθεροι ἐπλησίασαν τὸν Μοναρχίδην καὶ τοῦ εἶπον σιγανὰ, ὅτι οἱ ἱστάμενοι πλησίον των εἶναι Ὀθωμανοὶ, μεμφθέντες καὶ τὸν πλοίαρχόν των ὡς τουρκίζοντα (β).

(α) Ἐκ τοῦ Ὑπομν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 441.

(β) Ὑπόμν. Κ. Νικοδ. Τ. Α. σελ. 444. Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τούτου ἐρανίσθημεν καὶ τὰ ἀνωτέρω, καὶ τὴν περιγραφὴν τῆς καταστροφῆς Ψαρῶν.

«Τὴν δὲ 20 τοῦ Ἰουνίου ὁ τῶν Ψαρῶν τηλέγραφος ἐ-
» σήμανεν, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος, οὐριοδρομῶν ἀπὸ τὸ Σίγ-
» κρι τῆς Μιτυλήνης, πλέει πρὸς τὰ Ψαρά. Οἱ Ψαρια-
» νοί, μὴ γνωρίζοντες ποῦ ὁ ἐχθρὸς ἔχει σκοπὸν νὰ κάμῃ
» ἀπόβασιν, ἐτοποθέτησαν ἐφ' ὅλης τῆς νήσου των τὰς δυ-
» νάμεις των. Εἶναι δὲ τῶν Ψαρῶν ἡ θέσις ὡς ἐφεξῆς·
» Εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἁ-
» γίου Γεωργίου ἕως εἰς τὸ Παλαιόκαστρον, καὶ δυτικῶς
» ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρον ἕως εἰς τοῦ Ῥούσσου τὴν Ποῦν-
» ταν, ὁ ἐχθρὸς δύναται νὰ κάμῃ εὐκόλως ἀπόβασιν μὲ
» βόρειον ἄνεμον, ἀλλ' οὐχὶ ὅταν πνέῃ ἀθρόος. Ἀπὸ δὲ
» τοῦ Ῥούσσου τὴν Ποῦνταν ἕως εἰς τοῦ Μαρκάκη τ' ἀ-
» κρωτήριον, γίνεται ἄνεμος, ἀλλὰ μὲ γαλήνην καὶ μὴ
» ὑπαρχόντων κυμάτων τοῦ βορείου ἀνέμου, διότι καὶ γα-
» λήνη ἂν ἦναι, ὑπαρχόντων κυμάτων τοῦ βορρᾶ, ἐπειδὴ
» ταῦτα κτυπῶσιν εἰς τὴν ξηράν, αἱ λέμβοι δὲν δύνανται
» νὰ πλησιάσωσιν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Μαρκάκη τὸ ἄκρον, ἀνα-
» τολικῶς ἕως κάτωθεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἁγίου Γε-
» ωργίου, ἔχει καὶ ἀποτόμους βράχους καὶ μέρη δι' ἀπό-
» βασιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς τὴν παραλίαν εἶναι εὐπρόσι-
» τα, ὅταν δὲν πνέῃ βόρειος ἄνεμος, διότι, ὅταν πνέῃ,
» οὔτ' εἰς αὐτὰ αἱ λέμβοι δύνανται νὰ πλησιάσωσιν ἐκ
» τῶν κυμάτων, οὔτε τὰ πλοῖα δύνανται ἐκ τοῦ ἀνέμου
» καὶ τῶν κυμάτων νὰ διαμείνωσι διὰ νὰ κάμωσιν ἀπόβα-
» σιν. Τὴν δὲ τεχνητὴν ὀχύρωσιν εἶχον ἀπὸ τὸ ἄκρον τοῦ
» ἁγίου Γεωργίου μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ Ἀδάμ, ὅπου ὁ ἐ-
» χθρὸς ἠδύνατο νὰ κάμῃ εὐκόλως ἀπόβασιν. Τὰ πολε-
» μικὰ πλοῖα ἔθεσαν εἰς τοὺς δύο λιμένας, πόλεως καὶ
» νησίου, εἰς θέσιν, ὥστε νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν ἐ-
» χθρῶν. Ὁ ἀριθμὸς λοιπὸν τῶν κανονίων τῆς ξηρᾶς καὶ

» τῶν πλοίων, ἀνέβαινεν εἰς 310 καὶ ἐπέκεινα. Διέταξε δὲ » ἡ Βουλὴ ἐπὶ τῶν διαφόρων τῆς νήσου θέσεων ἄνδρας, » οὓς ἐνόμισεν ἀξίους, ἐπιφυλάξασα εἰς ἑαυτὴν τὴν ἀνω- » τάτην διεύθυνσιν τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν.

» Τοποθετήσαντες οἱ Ψαριανοὶ τὰς δυνάμεις των πα- » ρετήρουν τὸν ἐχθρικὸν στόλον ποῦ διευθύνεται· ἀλλὰ τὸ » πολυάριθμον τῶν πλοιαρίων του ἐκάλυπτε τὴν θάλασ- » σαν, καὶ διὰ τὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν κινήσεις αὐτῶν, δὲν ἠ- » δύναντο νὰ μετρηθῶσιν ἀκριβῶς· ἐμετρήθησαν δὲ διακό- » σια τριάκοντα πέντε μεγάλα καὶ μικρά, ἐκτὸς ἐκείνων » ὅσα ἕνεκα τῆς ἀποστάσεώς των δὲν διεκρίνοντο· ἔφερε » δὲ οὗτος ὁ πολυάριθμος στόλος τὸν πρὸ πολλοῦ κατὰ » διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου εἰς τὰς δύο Ἠπείρους Ἀνα- » τολῆς καὶ Δύσεως, πολυάριθμον στρατόν (α). Κατευ- » θυνόμενος μὲ τὴν αὖραν τοῦ βοῤῥᾶ πρὶν τῆς δύσεως τοῦ » ἡλίου, ἐπλησίασεν εἰς τὸν Κάναλον καὶ ἤρχισεν ἡ μά- » χη. Τὰ πολεμικὰ πλοιάρια μὲ τὰς σαλοῦπας, τὰ πλοι- » άρια καὶ τὰς λέμβους, προσεπάθουν νὰ κάμωσιν ἀπό- » βασιν, συγχρόνως ὅμως καὶ ἡ μικρὰ αὖρα τοῦ βοῤῥᾶ » ἔπαυσε καὶ ἐγένετο γαλήνη. Γενομένης δὲ πεισματώ- » δους μάχης, ἀπέτυχεν ἡ ἀπόβασις, ὁ δ' ἐχθρὸς ἀπεσύρ- » θη τῆς μάχης τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτός· ἡ νὺξ ἐπ- » ῆλθε μὲ συμπτώματα βορείου ἀνέμου, ἤτοι μὲ συχνὰς » ἀστραπὰς, καὶ μὲ βιαίας κινήσεις καὶ μετατοπίσεις τῶν

(α) Ὁ Κ. Νικόδ. ἐν ὑποσημειώσει τοῦ ὑπομν. του Τ. Α. σελ. 447. ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ ὃν ἔφερε κατὰ τῶν Ψαρῶν ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰς 28,000. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ὑπερβολή, ὁ δὲ ἀληθὴς ἀριθμὸς κατὰ πιθανολογίαν δὲν ὑπερέβαινε τὰς 14,000 ὡ ἔγγιστα.

» διαττόντων ἀστέρων ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλο μέρος· τὰ δὲ συμ-
» πτώματα ταῦτα κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν ναυτικῶν
» προμηνύουσιν, ὅτι ταχέως θὰ πνεύσῃ σφοδρὸν μελτέμι
» (βόρειος ἄνεμος). Ὅλοι δὲ οἱ Ψαριανοὶ κατὰ τὰς πα-
» ρατηρήσεις ταύτας προσεδόκουν νὰ πνεύσῃ ὁ ἄνεμος.
» Ἀλλ' ἡ νὺξ κατὰ δυστυχίαν παρῆλθε μὲ γαλήνην, (ἴσως
» διὰ νὰ πληρωθῇ τὸ πεπρωμένον)· περὶ ὄρθρον δὲ βαθὺν
» ὁ ἐχθρὸς ἤρχισε τὴν μάχην εἰς τὸν Κάναλον. Τὰ ἐχθρι-
» κὰ πλοῖα ἐπυροβόλουν καὶ ἀντεπυροβολοῦντο ἀπὸ τὰ
» κανονοστάσια, αἱ δὲ σφαῖραι καὶ τὰ σμιδράλια ἔπιπτον
» ὡς χάλαζα, πεισματωδεστάτη δ' ἐγένετο μάχη· διὰ νὰ
» ταχύνῃ δὲ τὴν ἀπόβασιν ὁ ἐχθρὸς διέταξε τὰς μεγαλη-
» τέρας λέμβους τῶν πολεμικῶν του πλοίων καὶ περιε-
» φέροντο ἔξωθεν τῶν πλοιαρίων, σαλουπῶν καὶ λέμβων,
» ὠθούσας αὐτὰ διὰ τῶν ὅπλων ἵνα μὴ ὀπισθοδρομῶσιν·
» οἱ ἐν τοῖς πλοιαρίοις δι' ἀπόβασιν ὡπλισμένοι, ἐφονεύ-
» θησαν, τὰ δὲ πλοιάρια ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πλοῖα, ἔλαβον
» στρατιώτας καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν μάχην, ἡ δὲ προσπά-
» θεια τῆς ἀποβάσεώς του, ἀποτυγχάνει. Διὰ νὰ ἐνθαῤ-
» ῥύνῃ δὲ ὁ ἐχθρὸς τὰς δυνάμεις του, διέταξε πλοῖα τῆς
» γραμμῆς καὶ ἠγκυροβόλησαν ἔνδον τῶν ὑφάλων τοῦ
» Κανάλου καὶ ἐκανονοβόλουν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύ-
» χωσι τὰ πλοιάρια τόπον δι' ἀπόβασιν.

» Τὸ δὲ καταπλεῦσαν γαλλικὸν πολεμικὸν πλοῖον εἰς
» Ψαρὰ τὴν 18 Ἰουνίου, κατέπλευσε καὶ τὴν 21 τοῦ αὐ-
» τοῦ μηνὸς, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου· ἀπέστειλε δὲ ὁ
» πλοίαρχος λέμβον μὲ ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του συνω-
» δευμένον μ' ἕνα τῶν φραγκοφορεμένων Ὀθωμανῶν διὰ
» νὰ πληροφορηθῶσι τὰ τοῦ πολέμου· ἐλθόντες οὗτοι εἰς
» τὸ Βουλευτικὸν κατάστημα, ἠρώτησαν τὴν Βουλὴν, ἂν

» οἱ Τοῦρκοι ἔκαμον ἀπόβασιν· ἡ Βουλὴ τοὺς ἀπεκρίθη
» ὅτι καθ' ἃς ἔχει πληροφορίας ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ
» πεισματώδης, ἀλλ' ἀπόβασιν δὲν ἔκαμαν· ἀναχωροῦν-
» τες δὲ ὁ ἀξιωματικὸς καὶ ὁ φραγκοφορεμένος εἶπον εἰς
» τὴν Βουλὴν, παρόντος καὶ τοῦ Ἀναγνώστου Μοναρχί-
» δου ὅτι κατὰ παραγγελίαν τοῦ πλοιάρχου σᾶς λέγομεν,
» ὅτι, εἰς τοιαύτας περιστάσεις δίδομεν ὑπεράσπισιν, καὶ
» ἂν θέλῃ ν' ἀναχωρήσῃ τὴν δέχονται εἰς τὸ πλοῖον. Εὐ-
» χαριστήσασα αὐτοὺς ἡ Βουλὴ τοὺς εἶπεν ὅτι τὸ τέλος
» τοῦ πολέμου θὰ τὸ ἴδῃ ἐδῶ ὅπου εὑρίσκεται, καὶ δὲν ἀνα-
» χωρεῖ. Ἐνῷ δ' ἐξηκολούθει ἡ μάχη, πολλὰ πλοιάρια
» τοῦ ἐχθροῦ ἀπεσύρθησαν, ἀλλ' ἄλλαι τοῦ ἐχθροῦ λέμ-
» βοι κατεσκόπευσαν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ἄκρου Μαρ-
» κάκη καὶ εὗρον τὴν ἀγκάλην τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους
» τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου δι' ἀπόβασιν ἐπιτηδείαν· ἀπὸ τὸ
» παράλιον τῆς ἀγκάλης ἕως ἄνωθεν σχηματίζεται βρά-
» χος οὐχὶ ἀπότομος· ἀλλ' ἡ ἀνάβασις τοῦ βράχου τού-
» του εἶναι δύσκολος· διότι διὰ ν' ἀναβῇ τις αὐτὸν ἄοπλος
» χρειάζεται μόχθος καὶ τρία τέταρτα τῆς ὥρας· τοιαύτη
» εἶναι ἡ ἀγκάλη· ὀνομάζεται δὲ Ἐρινός· οἱ κατασκοπεύ-
» οντες αὐτὴν τὴν ἀνήγγειλαν καὶ διαρκοῦντος τοῦ πο-
» λέμου εἰς Κάναλον, εἰσῆλθον ἄλλα πλοῖα πλοιάρια καὶ
» λέμβοι εἰς τὴν ἀγκάλην καὶ ἔκαμαν ἀπόβασιν· ἀφοῦ δὲ
» συνήχθησαν πολλοὶ, ἀνέβησαν τὸν βράχον· ἀπέβησαν
» δὲ καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Μαρκάκη· οἱ δὲ φυλάσ-
» σοντες τὸ μονοπάτιον τοῦ Μαρκάκη, ἐπειδὴ ἦσαν ὀλί-
» γοι, ἅμα εἶδον αἰφνιδίως τοὺς ἀναβάντας τὴν ἀγκάλην,
» ἀντεστάθησαν μὲν ἐπὶ μικρὸν, ἀλλὰ κατεβλήθησαν καὶ
» ἐφονεύθησαν ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες

» διευθύνθησαν κατὰ τῶν εἰς Κάναλον Ἑλλήνων καὶ ἐπέ-
» πεσον εἰς τὰ ὀπίσθια αὐτῶν (α).

» Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἔστρεψαν τὸν πόλεμον καὶ πρὸς » τοὺς Ὀθωμανοὺς τρύτους πολεμοῦντες καὶ πρὸς τοὺς » ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ θαλάσσῃ ὀθωμανούς. » Θεωροῦντες λοιπὸν ὅτι εὑρίσκονται μεταξὺ δύο πυρῶν, » ἤτησαν τὴν ἔκπλευσιν τῶν εἰς Φτελιὸ ἐλλιμενισμένων » πυρπολικῶν· οἱ πυρποληταὶ λαβόντες τὴν ἀγγελίαν » ταύτην ἀφῆκαν πάραυτα τὰς γούμενας καὶ τὰς ἀγκύ-» ρας των εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὰ πανία » ἔχοντες τὸν ἄνεμον ἐναντίον, διότι ἤρχισε νὰ πνέῃ βορ-» ρᾶς· ἡ δὲ Βουλὴ λαβοῦσα τὴν θλιβερὰν ἐκείνην ἀγγε-» λίαν, διέταξε τοὺς σωματάρχας Ψαριανοὺς καὶ τοὺς » ὁπλαρχηγοὺς μὲ τὰ σώματά των, τοὺς φυλάσσοντας » τὸν ἅγιον Γεώργιον, Λημνιονάρι, Λῆμνον καὶ πόλιν νὰ

(α) Πολλὰ διεθρυλλήθησαν τότε περὶ προδοσίας δῆθεν στρατιωτικοῦ τινος Κόττα ἐκ τῶν μισθωτῶν, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη τῆς προδοσίας διετραγωδήθη κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ δι' ἑνὸς ᾀσματίου τοῦ νέου Τυρταίου τοῦ περιφήμου Τσοπανάκου

» Κι' αὐτὸς ὁ σκυλοκόττας
ἔκαμε τραϊτουργιὰ (προδοσίαν)
» Κι' ἐσκλάβωσε κορίτσια
γυναῖκες καὶ παιδιά ».

Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγει ὁ Ν. Κοτσιὰς εἰς τὸ φυλλάδιόν του σελ. 53, ἀπόδειξις δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶσα· μάλιστα δὲ οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ Ἀδὰμ ὄντες Ψαριανοὶ διαβεβαιοῦσιν, ὅτι μέχρι τέλους οὐδέν τι τοιοῦτον παρετήρησαν κλπ. Ὁμοίως φρονεῖται, ὅτι καὶ ἡ τότε διαθρυλληθεῖσα βόλισις τῶν ὑδάτων ὑπὸ γαλλικῆς φεργάτας, ἦτο φήμη ἀδέσποτος.

» διευθυνθοῦν εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος διὰ νὰ δώσουν βοή-
» θειαν· οὕτω καὶ ἐγένετο.

» Οἱ Τοῦρκοι ἔχοντες ἐλευθέραν τὴν ἀπόβασιν, ἀπεβι-
» βάσθησαν πολλοί, ἄλλοι δὲ ἐμάχοντο εἰς Κάναλον καὶ
» κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Ῥούσσου· τὸ δὲ πλεῖστον μέρος τῶν
» Ὀθωμανῶν διευθύνθη κατὰ τῆς πόλεως· φθάσαντες εἰς
» Φτελιό, μέρος ἐξ αὐτῶν ἐπέπεσαν εἰς τὴν εὑρισκομένην
» ἐκεῖ φυλακήν, καὶ οἱ ἄλλοι διευθύνθησαν κατὰ τῆς πό-
» λεως.

» Οἱ εἰς Φτελιὸ Ἕλληνες θεωροῦντες τοὺς ἐχθρούς,
» ἤρχισαν μάχην φονικωτάτην· δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ γυρί-
» σωσι τὰ κανόνια κατὰ τῶν ἐχθρῶν, διότι αὐτὰ καθὼς
» καὶ τὰ ὀχυρώματα ἠσφάλιζον τὰς θαλασσίους τοῦ ἐχ-
» θροῦ προσβολὰς καὶ οὐχὶ τὰς τῆς ξηρᾶς. Τρὶς ἐφώρμη-
» σαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἀπεκρούσθησαν· πολλαπλασιασθέν-
» τες οἱ ἐχθροὶ κατέλαβον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑψηλοτέ-
» ρας θέσεις τοῦ Φτελιοῦ καὶ ἔβαλον τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ
» τοὺς πόδας των· οἱ δ' Ἕλληνες πολεμούμενοι πανταχ-
» χόθεν περιωρίσθησαν εἰς τὸν στρατῶνα καὶ ἐμάχοντο·
» περικυκλώσαντες τὸν στρατῶνα οἱ Ὀθωμανοὶ ἐφώρμη-
» σαν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ συνεπλάκησαν· τότε οἱ Ἕλληνες
» μὴ ἔχοντες ἐλπίδα τινὰ σωτηρίας ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν
» πυριτιδαποθήκην καὶ ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός,
» οἱ μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῶν Τούρκων.

» Οἱ διευθυνόμενοι εἰς τὴν πόλιν Ὀθωμανοὶ ἀπήντησαν
» καθ' ὁδὸν εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τὰ πεμπόμενα σώ-
» ματα εἰς βοήθειαν εἰς Κάναλον καὶ συνεπλάκησαν· ἀπεῖ-
» χον δὲ οἱ ἐχθροὶ τῆς πόλεως σχεδὸν μίαν ὥραν, κατὰ
» τὸ διάστημα τῆς ὁποίας μάχη καὶ θάνατος ἐγένετο πο-
» λύς. Πλησιάσαντες οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν πόλιν, εἰσῆλθον

» διὰ τοῦ λόφου τοῦ Στραβογεώργη ὁ Μῦλος καὶ ἄλλοι » διὰ τοῦ λόφου τῆς Μπαλαμπανιᾶς, καὶ διὰ τοῦ δρόμου » τοῦ Στάθη τὸ μνῆμα καὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Οἱ » ἐρχόμενοι ἀπὸ τοὺς δρόμους τοῦ Στάθη τὸ μνῆμα καὶ » τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, εὑρόντες ἀντίστασιν ἐσταμάτησαν, οἱ δὲ ἀπὸ τοὺς λόφους κατέβησαν εἰς τὴν πόλιν. » Ἐδῶ εὑρόντες ἀντίστασιν ἐμάχοντο· συγχρόνως δὲ » κλαυθμηρὰ καὶ γοερὰ βοὴ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων ἐξ» ερχομένη ἐκ τῆς πόλεως ἐκάλυπτε τὸν κρότον τῶν » ὅπλων·

κωκυτῷ δ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ,
θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματα, οἱ δὲ νυοὶ ὀδύροντο.

» Οἱ Τοῦρκοι πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν, ὅ,τι μέρος ἐκυ» ρίευον τὸ ἐπυρπόλουν, ἐπλησίασαν δὲ μέχρι τοῦ παρα» λίου μαχόμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας· εἰς τὸ παράλιον » παιδία, γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀνέβαινον εἰς τὰς λέμβους » καὶ τὰ πλοῖα καὶ τὰ ἐλάμβανον ἄνευ πηδαλίων, ἵνα σω» θῶσι· πολλαὶ δὲ γυναῖκες μὴ θέλουσαι νὰ πέσωσιν αἰχ» μάλωτοι, ἐῤῥίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγοντο » ὁμοῦ μὲ τὰ τέκνα των· ἄλλο δὲ πλῆθος γυναικῶν κα» τέφυγεν εἰς τὰ κανονοστάσια τοῦ Παλαιοχάστρου διὰ » νὰ σωθῇ. Ὁ πρόξενος τῆς Ῥωσσίας, ὅστις ἦτο Ψαρια» νὸς καὶ ὠνομάζετο Γεώργιος Κομνηνός, πεπεισμένος » ὅτι δὲν θέλει προσβληθῇ ἡ οἰκία του, ὕψωσε τὴν Ῥωσ» σικὴν σημαίαν καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν οἰκίαν του πολλὰς » γυναῖκας καὶ παιδία· οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν ῥωσσικὴν » σημαίαν ὑψωμένην, προσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν » περιεκύκλωσαν προσπαθοῦντες νὰ θραύσωσι τὴν θύραν. » Ὁ πρόξενος ἐν στολῇ παρῃσιασθεὶς εἰς τοὺς Τούρκους » τοὺς ὡμίλησεν, ἐλπίζων ὅτι θέλουσι τὸν σεβασθῇ, ὡς

» πρόξενον ῥῶσσον· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι τὸν ἐφόνευσαν καὶ » εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, ἄλλας μὲν γυναῖκας καὶ παι» δία ἐφόνευσαν καὶ ἄλλας ᾐχμαλώτισαν.

» Ἀφοῦ μετὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν τουρκικῶν στρατευμά» των ὁ ἄνεμος ἔπνευσε βόρειος, τὰ τουρκικὰ πλοῖα μὴ » δυνάμενα νὰ στέκωσιν εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος, διευθύνθη» σαν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου· ἐλθόντα δὲ » εἰς τὸν λιμένα κατεδίωξαν τ' ἀναχωροῦντα Ψαριανά· « πλησιάσαντα τὸ πλοῖον τοῦ Δημητρίου Λένου τὸ ἐκα» νονοβόλουν προσπαθοῦντα νὰ τὸ κυριεύσωσιν· εἰς τὸ » πλοῖον τοῦτο ὑπῆρχον πέντε Ψαριανοί, ἐξ ὧν καὶ ὁ Κ. » Ἰωάννης Κουτέπα, ἔχοντες πολλὰ γυναικόπαιδα· ἦτο » δὲ τὸ πλοῖον ἄνευ ἕρματος καὶ πηδαλίου· ὅθεν διὰ νὰ » μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἔβαλαν τὸ πῦρ » εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ ἐφονεύθησαν, ἢ ἐπνίγησαν » πάντες, διότι ἐβυθίσθη τὸ πλοῖον.

» Ἄλλη δὲ φεργάτα ὀθωμανικὴ πλησιάσασα τὸ πλοῖον » τοῦ Κωνσταντῆ Χατσῆ Ἀγγελῆ κανονοβολοῦσα προσ» επάθει νὰ τὸ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου. Οἱ Ψαριανοὶ θεωροῦν» τες τὸν κίνδυνον ἔβαλαν δᾷδα καὶ ἄλλας καυστικὰς » ὕλας εἰς ἀγγεῖα καὶ ἔδωσαν πῦρ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καῶσιν. » οἱ Τοῦρκοι βλέποντες τὸ πῦρ ἀπεμακρύνθησαν, οἱ δὲ » Ἕλληνες ἔσβυσαν αὐτό· οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίασαν καὶ αὖ» θις κανονοβολοῦντες ἵνα τὸ κυριεύσωσιν, οἱ δ' Ἕλληνες » ἔβαλαν καὶ αὖθις πυρὰν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ὠπισθοδρόμησαν· » Ἀφοῦ δ' ἐπανέλαβον πολλάκις τὸ ἴδιον ἧναψεν ὁ με» σαῖος ἱστὸς καὶ τὸ ἱστίον ἡ μαίστρα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες » ἐπρόλαβον καὶ τὸ ἔσβυσαν (α). Ἐκ δὲ τοῦ δυτικοῦ μέ-

(α) Τὸ πλοῖον τοῦτο διευθύνθη κατ' εὐθεῖαν εἰς Σπέτσας.

» ρους τῶν Ψαρῶν, θεωρῶν ὁ ἐχθρικὸς στόλος τὰ πυρ-
» πολικὰ πλέοντα, δὲν εἰσῆλθεν ἀμέσως καὶ ἐκ τοῦ μέρους
» τούτου νὰ περικυκλώσῃ τὰ Ψαρά.

» Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ στρατεύματα ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν,
» ἐπειδὴ ἔπνευσεν ἄνεμος δυνατός, τὰ τουρκικὰ πλοῖα ἠγ-
» κυροβόλησαν, τὰ δὲ στρατεύματα διετάχθησαν νὰ κυ-
» ριεύσωσι καὶ τὸ κανονοστάσιον τοῦ Παλαιοκάστρου αὐ-
» θημερόν, εἰς τὸ ὁποῖον συνήχθησαν πολλαὶ γυναῖκες καὶ
» παιδία, ἄνδρες δὲ ὀλίγοι· τὸ κανονοστάσιον τοῦτο τὸ
» ὁποῖον καὶ φρούριον ἐπωνομάσθη πρὶν τοῦ σχηματισμοῦ
» του εἰς κανονοστάσιον, ἦτο τεῖχος τοῦ περιβόλου τῶν
« ναῶν. Ἐπαναστατήσαντες οἱ Ψαριανοὶ μετέφερον ἐκεῖ
» ὅσα εἶχον κανόνια καὶ ἀκολούθως τὰ ὅσα ἐλαφυραγώ-
» γησαν· τὸ δὲ τεῖχος τοῦ περιβόλου τῶν ναῶν ἀνῳκοδό-
» μησαν εἰς τεῖχος κανονοστασίου· εἶχε δὲ τὰς ἐφεξῆς
» διαστάσεις. Ἡ διάστασις τοῦ τείχους τῆς ἀνατολικῆς
» πλευρᾶς, ἥτις ἠσφάλιζε τὸν λιμένα ἔχει ἀπὸ ἄρκτον μέ-
« χρι μεσημβρίας τεῖχος πήχεων ἑβδομήκοντα ὀκτὼ καὶ
» δύο ὕψος· εἰς τὰς πλευρὰς τῶν κανονοθυρίδων τὸ ὕψος
» εἶναι πήχεων πέντε· ἡ μεσημβρινὴ πλευρὰ ἔχει διάστη-
» μα πήχεων εἰκοσιτριῶν, ὕψος ἑνός· ἡ δυτικὴ πλευρὰ
» ἐπειδὴ εἶναι βραχώδης ἔχει τεῖχος πήχεων δεκαέξ, ὕψος
» δὲ ἑνὸς καὶ ἑνὸς τρίτου· ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον πλευρά, ἥτις
» κεῖται πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ψαρῶν, ἔχει τεῖχος διά-
» στημα πήχεων τριάκοντα τριῶν, ὕψος κατὰ τὸ ἀνατο-
» λικὸν μέρος αὐτῆς πήχεων τεσσάρων καὶ κατὰ τὸ δυτι-
» κὸν δύο· ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τοῦ κανονοστασίου τού-
» του ὑπάρχουσιν οἱ ναοὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῆς ἁ-
» γίας Ἄννης· μεσημβρινῶς τῶν ναῶν ὑπῆρχεν εἰς τὴν
» γῆν ὀπή, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασαν πυριτιδαποθήκην

» γενικὴν, ἔχοντες καὶ ἑτέραν μικρὰν εἰς τὸ δυτικὸν μέ-
» ρος τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς· εἰς τὸν περίβολον τοῦτον
» ὑπῆρχον καὶ οἱ ἀναγκαῖοι διὰ τὰς φυλακὰς οἶκοι.

» Ἅμα τὰ στρατεύματα ἀπῆλθον ἵνα τὸ κυριεύσωσιν,
» οἱ ἐν τῷ κανονοστασίῳ Ἕλληνες μετέφερον τὰ ἐλαφρό-
» τερα κανόνια εἰς τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου
» τοῦ κανονοστασίου, ἔκτισαν τὴν θύραν καὶ ἤρξατο ἡ μά-
» χη· ἐπυροβόλουν δὲ κατὰ τοῦ κανονοστασίου καὶ τὰ εἰς
» τὸν λιμένα ἠγκυροβολημένα ἐχθρικὰ τῆς γραμμῆς πλοῖα,
» τὰ εἰς Ποῦντα καὶ εἰς Λιμνηνάρι καὶ ἀπὸ τὸ κανονο-
» στάσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ ὁποῖον ἔβλαπτε πολὺ
» τὸ Παλαιόκαστρον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ὥρμησαν ἵνα τὸ κυ-
» ριεύσωσι δι' ἐφόδου, ἀλλ' ἡ γενναία ἀντίστασις τῶν
» Ἑλλήνων ἐματαίωσε τοὺς σκοπούς των καὶ ὠπισθοχώ-
» ρησαν.

» Μετὰ τὴν μάχην ταύτην γέρων τις ὀνομαζόμενος Χ.
» Ἰω. Ἀργύρης καταβὰς νύκτα ἀπὸ τοῦ Παλαιοκάστρου
» ἐμβῆκεν εἰς πλοιάριον καὶ ἀνεχώρησεν ὁμοῦ μὲ ἄλλους.
» Ὁ γέρων λοιπὸν οὗτος διηγεῖτο, ὅτι τὸ πλῆθος τὸ ὁ-
» ποῖον ἀπῆλθεν εἰς Παλαιόκαστρον ἵνα κυριεύσῃ τὸ κα-
» νονοστάσιον ἐκάλυπτεν ὅλον τὸ Παλαιόκαστρον· ἐφώρ-
» μησεν εἰς τὴν ἀρκτικὴν καὶ ἀνατολικὴν πλευρὰν ἵνα τὸ
» κυριεύσῃ δι' ἐφόδου, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ κανονοστασίῳ Ἕλ-
» ληνες ἕως 120 τὸν ἀριθμὸν τοὺς ἀντέκρουσαν γεν-
» ναίως, οἱ δὲ Τοῦρκοι θεωροῦντες ὅτι δὲν δύνανται νὰ
» τὸ κυριεύσωσιν ἀπεσύρθησαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου·
» ὁ γέρων ἔλεγεν, ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ πολλοῦ τουφεκισμοῦ
» ἕως 40 τουφέκια τῶν Ἑλλήνων ἐχάλασαν· πρὸς δὲ ἔλε-
» γεν, ὅτι γυνὴ Ψαριανή, Δεσποινοῦ Παπαδημητρακάκη
» ὀνομαζομένη, ἀναβαίνουσα εἰς τὸ Παλαιόκαστρον ἐπλη-

» γώθη ἀπὸ σφαίρας Τούρκων, ἅμα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸ
» κανονοστάσιον ἔπεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸ ἀρκτικὸν μέρος τοῦ
» ναοῦ καὶ ἐτελεύτησεν· αἱ δὲ κτυπῶσαι σφαῖραι τῶν τουρ-
» κικῶν τουφεκίων εἰς τὸ τεῖχος τοῦ ναοῦ καὶ πίπτουσαι
» μὲ τὰ τρίμματα τοῦ τείχους εἰς τὸ σῶμά της, τὸ ἐσκέ-
» πασαν· τοσοῦτον πλῆθος σφαιρῶν ἐῤῥίφθη.

» Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐγίνετο ἡ ἔφοδος
» αὕτη, δύο ἄλλαι ἔφοδοι ἐνηργοῦντο· ἡ μία εἰς τὸ Νησὶ
» τοῦ ἁγίου Νικολάου, καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὸ νησὶ Δασκαλιό·
» οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸ νησὶ τοῦ ἁγ. Νικολάου, ἕως 120
» ἄνδρες Ψαριανοὶ καὶ πάροικοι, ἀντέστησαν κατὰ τῆς
» ἐπερχομένης ἐχθρικῆς φεργάτας καὶ πλοιαρίων· τὰ
» πλοιάρια προσεπάθουν νὰ κάμουν ἀπόβασιν πυροβολοῦν-
« τα τὸ νησί, ἐνῷ συγχρόνως ἐπυροβόλουν οἱ ἐχθροὶ καὶ
» ἀπὸ τὸ κανονοστάσιον τοῦ Στάθη τὸ μνῆμα, τὸ ὁποῖον
» ἔβλαπτε πολὺ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἀνθιστάμενοι καὶ
» πυροβολοῦντες ἐμάχοντο, καὶ μὲ ψιλὰ ὅπλα ἀντέκρου-
» σαν καὶ ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς τῆς ἀποβάσεως τῶν
» ἐχθρῶν, οἵτινες ἀπεσύρθησαν· τὸ κανονοστάσιον τοῦ
» Στάθη τὸ μνῆμα ἐφόνευσε πολλοὺς τῶν ἐν τῷ νησίῳ.

» Ἡ δὲ γενομένη ἔφοδος εἰς τὸ Δασκαλιὸ ἐπίσης ἀπέ-
» τυχεν· οἱ ἐχθροὶ πυροβολοῦντες ἀπὸ τὰ κανονοςάσια τοῦ
» Καραγιάννη, προσεπάθουν καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσ-
» σης νὰ κάμωσιν ἔφοδον· οἱ εἰς τὸ Δασκαλιὸ Ἕλληνες
» ἦσαν οἱ Ψαριανοὶ Κυριακὸς Δ. Μαμούνης καὶ Νικόλαος
» Κ. Βελισσάριος καὶ ἕτεροι ὀκτώ· ἦτο δὲ καὶ ὁ ὁπλαρχη-
» γὸς Νάνος μὲ ςρατιώτας ἑπτά· ἀποκρουσθέντες οἱ ἐχθροὶ
» καὶ ἐνταῦθα ἀπεσύρθησαν· τὸ κανονοστάσιον τοῦ Καρα-
» γιάννη ἀδιακόπως πυροβολοῦν κατὰ τοῦ Δασκαλιοῦ ἔ-
» βλαψε πολὺ τοὺς ἐν αὐτῷ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτὸς

» οἱ ἐν τῷ κανονοστασίῳ τοῦ Παλαιοκάστρου Ψαριανοὶ » προβλέποντες ὅτι ἡ ἐπιοῦσα εἶναι ἡ τελευταία των ἡμέρα » καὶ θέλοντες νὰ σώσωσι τὰς εὑρισκομένας γυναῖκας καὶ » παῖδας εἰς τὸ Παλαιόκαστρον, κατεβίβασαν (οἱ ἑξῆς, » Δημ. Χ. Γ. Κοτσιάς, Χ. Ἀνδρ. Μοναρχίδης, Ἀλέξανδ. » Μαμούνης, Ἰω. Σίδηρος καὶ Ἰω. Μιτσάτσου) πολλὰς » γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ τὰς ἐπεβίβασαν εἰς τὸ πλοῖον » τοῦ Ἀναγνώστη Τζώτζη, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμβῆκαν τὴν » ἡμέραν τινὲς καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ λιμένος· ἰδόντες » δὲ αὐτὸ ἄνευ ἕρματος καὶ πηδαλίου καὶ ἄνευ πανίων τὸ » ἠγκυροβόλησαν ὑπὸ τὸ Παλαιόκαστρον καὶ ἀνεχώρησάν· ἐνῷ δ' ἐπεβιβάζοντο τὰ γυναικόπαιδα, ἐχθρικαὶ » λέμβοι ἀπῆλθον ἵνα συλλάβωσι τὸ πλοῖον, ἀλλὰ κανο- » νοβολοῦντες αὐτὰς οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ κανονοστασίου » τοῦ Παλαιοκάστρου καὶ τουφεκίζοντες αὐτὰς μέ τινα » τουφέκια ἐκ τοῦ πλοίου τὰς ἀπέκρουσαν· ἔδωσαν δὲ οἱ » ἐν τῷ πλοίῳ Ψαριανοὶ τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν, τοὺς » ηὐχήθησαν καλὸν κατευόδιον, καὶ τοὺς παρήγγειλαν νὰ » εἰποῦν εἰς τὰς συζύγους, τέκνα των καὶ συγγενεῖς, ὅτι » αὔριον τελειόνουσι καὶ ὅτι τοὺς περιμένουσι ν' ἀνταμω- « θῶσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν· καὶ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ πλοίου » ἀνέβησαν εἰς τὸ Παλαιόκαστρον· ἔμεινε δὲ εἰς τὸ πλοῖον » εἷς Ψαριανὸς μὲ αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης Ν. Μιτσάτσος, καὶ » τρεῖς πάροικοι μὴ ναυτικοὶ καὶ ἀνεχώρησαν.

» Οἱ εἰς τὸ Παλαιόκαστρον εὑρισκόμενοι ἄνδρες ἦσαν » ὀγδοήκοντα καὶ πέντε περίπου καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ Ῥά- » δος καὶ Ἄγγελος μὲ τεσσαράκοντα πέντε στρατιώτας· » τὴν δὲ νύκτα προσῆλθον καὶ ἕτεροι δέκα Ψαριανοὶ καὶ » ἕως δέκα πάροικοι καὶ στρατιῶται· προβλέποντες δὲ ὅτι » τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Τοῦρκοι θὰ κινηθοῦν πανστρατιᾷ κατ'

» αὐτῶν, συνῆλθον εἰς συμβούλιον εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου » Ἰωάννου, ὁ Δ. Χ. Ι. Κοτσιὰ, ὁ Χ. Ἀνδρ. Μοναρχίδης, » Ἀλ. Μαμούνης, Ἀντ. Βρατσάνος, Ἰω. Σίδερος, ὁ γέρων » Δημ. Βρατσάνος, καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ Ῥάδος καὶ Ἄγγε- » λος· ὁ Δημ. Γ. Χ. Δ. Κοτσιὰ ἐπρότεινε « νὰ μὴ χαοῦν » καὶ πάγουν θράσιοι, ἀλλὰ νὰ πολεμήσουν στῆθος μὲ » στῆθος καὶ νὰ πέσουν μαχόμενοι, εἰς δὲ τὴν πυριταπο- » θήκην νὰ συναθροισθῶσιν ὅλα τὰ γυναικόπαιδα καὶ ἐκεῖ » νὰ ἦναι εἷς ἕτοιμος, ὅστις ὅταν ἰδῇ τοὺς Τούρκους ἐν- » τὸς τοῦ κανονοστασίου σπεύδοντας νὰ αἰχμαλωτίσωσιν » αὐτὰ, νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην· τὸ δὲ πῦρ » εἰς τὴν ἀποθήκην ἀπεφασίσθη νὰ τὸ βάλῃ ὁ Ἀντώνιος » Βρατσάνος.

» Τὴν ἐπιοῦσαν, ἤτοι τὴν 22 Ἰουνίου ἡμέραν Κυρια- » κὴν, αὐστηρὰ διαταγὴ τοῦ Καπετὰν-πασσᾶ ἀνήγγειλε » τὴν ἄφευκτον κυρίευσιν τοῦ κανονοστασίου τοῦ Παλαιο- » κάστρου· οἱ δὲ Τοῦρκοι ὡς ἐκ τῆς γενναίας ἀντιστά- « σεως, τὴν ὁποίαν εὗρον τὴν προτεραίαν εἰς τὴν νῆσον » ταύτην, ἐδυσκολεύοντο νὰ ὁρμήσωσιν· ὁ δὲ Καπετὰν- » πασσᾶς ἀπεβίβασε καὶ ἀπὸ τὰ πληρώματα τοῦ στόλου » ἄνδρας καὶ ἐσχημάτισε σῶμα ἐπίλεκτον ὀπισθοφυλακῆς » καὶ διατάττει τὸ πλῆθος νὰ ὁδοιπορήσῃ κατὰ τοῦ κα- » νονοστασίου. Τὸ σῶμα ἀπῆλθε καὶ ἡ μάχη ἤρχισε πει- « σματωδεστάτη· ἐνῷ ἐπυροβολεῖτο (α) τὸ κανονοστάσιον

(α) Αἱ αἰχμαλωτισθεῖσαι Ψαριαναὶ γυναῖκες καὶ μετὰ ταῦτα ἐλευθερωθεῖσαι ἔλεγον, ὅτι τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων, τὸ ὁποῖον εἰσῆλθεν εἰς τὸ Παλαιόκαστρον, ἐκάλυψεν ὅλην τὴν γῆν αὐτοῦ· αὐταὶ δὲ εἰς τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἀθλίαν κατάστασιν εἰς ἣν εὑρίσκοντο ἐδέοντο μυστικῶς ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ κανονοστασίῳ τοῦ Παλαιο- κάστρου.

» καὶ ἀπὸ τὰ ἠγκυροβολημένα πλοῖα καὶ ἀπὸ τὸ κανονο-
» στάσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπερ τὸ ἔβλαπτεν ἐπαισθη-
» τῶς, οἱ Τοῦρκοι τρεῖς ἐφορμῶσι καὶ ἀποτυγχάνουσιν· ἡ
» δὲ ὀπισθοφυλακὴ ὠθεῖ αὐτοὺς εἰς τὰ ἔμπροσθεν διὰ τῶν
» ὅπλων· ἐφορμᾷ καὶ αὖθις τὸ πλῆθος κατὰ τοῦ κανονο-
» στασίου, οἱ διευθέται τῶν πυροβόλων ἐθραύσθησαν, ἡ
» δὲ ἔφοδος τῶν Τούρκων ἐπιτυγχάνει καὶ συνεπλάκησαν
» οἱ Ἕλληνες μετὰ τῶν Τούρκων χεῖρας μὲ χεῖρας· ὁ δὲ
» Βρατσάνος ὅστις εἶχε λάβει τὴν τελευταίαν πατρικὴν
» συγχώρησιν, εἶχεν ἀσπασθῆ τὴν δεξιὰν τοῦ πατρός του,
» ὅστις τῷ ἔδωκε τὴν τελευταίαν του εὐχὴν καὶ τῷ εἶπε
» νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον ὅπερ ἐπεφορτίσθη, ὅτε ὥρμη-
« σαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν πυριταποθήκην εὗρον αὐτὴν πε-
» ρικυκλωμένην ἀπὸ παιδία καὶ γυναῖκας, αἵτινες δακρυῤ-
» ῥοοῦσαι ἐφώναζον ὅτι προτιμῶσι νὰ καοῦν παρὰ νὰ πέ-
» σωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων· ἔθεσε δὲ τότε ὁ
» Βρατσάνος τὸ πῦρ, καὶ ἡ ἐκπυρσοκρότησις κατέθραυσε
» πολλοὺς Τούρκους ὁμοῦ μὲ τοὺς μάρτυρας τῆς ἐλευθε-
» ρίας· συγχρόνως ἐτέθη καὶ εἰς τὴν μικρὰν πυριταποθή-
« κην τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀρχειοφύλακος τοῦ κανονοστασίου
» Σιδερῆ, ἡ δ' ἐκπυρσοκρότησις ἐξεσφενδόνισεν οὐχὶ ὀλί-
» γους Τούρκους.

» Ἐκ τῶν εὑρισκομένων εἰς τὸ Παλαιόκαστρον ἀνδρῶν
» οὐδεὶς ἐσώθη, εἰμὴ γυναῖκές τινες, αἵτινες αἰχμαλωτι-
» σθεῖσαι καὶ μετὰ ταῦτα ἐλευθερωθεῖσαι διηγοῦνται τὰ
» τοῦ Παλαιοκάστρου.

« Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῆς κυριεύσεως
» τῶν νήσων τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ Δασκαλιὸ ἀπέτυ-
» χον· ἐπελθούσης δὲ τῆς Κυριακῆς ὁ πυροβολισμὸς ἤρ-
» ξατο καὶ αὖθις κατὰ τῶν δύο νήσων· ἀπὸ μὲν τὴν θά-

» λασσαν ἐκανονοβόλει ἡ ἠγκυρωμένη φεργάτα καὶ τὰ
» πλοιάρια εἰς τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου, εἰς δὲ τὸ Δασκα-
» λιὸ, πλοιάρια μόνον· ἐκανονοβόλουν δὲ τὰ νησία καὶ ἀπὸ
» τὴν ξηρὰν ἀπὸ τὰ κανονοστάσια τοῦ Στάθη τὸ μνῆμα,
» τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ, Καμινάκι, ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ
» Καραγιάννη· ἰδίως δὲ ἔβλαπτε πολὺ τὸ νησὶ τοῦ ἁγίου
» Νικολάου, τὸ κανονοστάσιον τοῦ Στάθη τὸ μνῆμα, τὸ
» δὲ Δασκαλιὸ, τὸ τοῦ Καραγιάννη· προσπαθούντων δὲ
» τῶν Τούρκων νὰ κάμωσιν ἔφοδον εἰς τὸ Δασκαλιὸ καὶ
« διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, ἐπῆλθεν ἡ νὺξ, ὁ δὲ πόλε-
» μος ἔπαυσε· τὴν τρίτην ἤρχισεν ἀπὸ πρωΐας καὶ ἐξη-
» κολούθησε μέχρι τῆς τετάρτης· τότε οἱ εἰς τὸν ἅγιον
» Νικόλαον μὴ ἔχοντες διόλου ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ κατα-
» σταθέντων καὶ τῶν κανονίων των ἀχρήστων, ὑστερη-
» μένοι τὰ πάντα ἀπεφάσισαν νὰ παραδοθοῦν· τὴν πέμ-
» πτην περὶ τὸ μεσημέρι κατεβίβασαν τὴν ἑλληνικὴν ση-
» μαίαν καὶ ὕψωσαν ζώνην κοκκίνην· ἅμα ἐκ τῆς φεργά-
» τας εἶδον ὑψωμένην τὴν κοκκίνην σημαίαν καὶ τὴν ἑλ-
» ληνικὴν καταβιβασμένην, εἰσῆλθεν ὁ διευθυντὴς αὐτῆς
» εἰς λέμβον μὲ ἓξ κωπηλάτας, ἐπλησίασεν εἰς τὸ νησὶ,
» καὶ μὲ ἤπιον τρόπον τοὺς ἠρώτησε « τί ἀγαπᾶτε παι-
» διά μου » αὐτοὶ τὸν ἀπήντησαν « τὸ ἔλεός του »· ἐπλη-
» σίασε τότε ὁ Διευθυντὴς, ἔτι μᾶλλον, τοὺς ἐπῆρεν εἰς
» τὴν λέμβον καὶ τοὺς μετέφερεν εἰς τὴν φρεγάταν καὶ
» τοὺς περιεποιήθη· προσκαλέσας ἀκολούθως αὐτοὺς τοὺς
» εἶπε· — Ποῖος ἀγαπᾷ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ νησὶ Δασκαλιὸ
» νὰ τοὺς εἰπῇ νὰ προσκυνήσουν, διότι εἶναι κρίμα νὰ χα-
» θοῦν τέτοια παληκάρια. — Κατὰ πρῶτον οὐδεὶς ἐδέχθη,
» ἀκολούθως ὅμως εἷς ὀνομαζόμενος Δημήτριος Σμυρλὴς
» ἐδέχθη. Λαβὼν ὁ διευθυντὴς αὐτὸν εἰς τὴν λέμβον ἀπ-

» ἦλθε πλησίον εἰς τὸ Δασκαλιό· ὁ διευθυντὴς τοὺς ὡμί-
» λησε καὶ ἔπαυσαν τὸν τουφεκισμόν· ὁ δὲ Σμυρλὴς ἐῤ-
» ῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐβγῆκεν εἰς τὸ Δασκαλιό·
» οἱ εἰς αὐτὸ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὸν στρατῶνα ὅπου ἦτον
» ὁ ὁπλαρχηγὸς Νάνος ὁ Μαμούνης καὶ Βελισσάριος πλη-
» γωμένοι· ὁ Σμυρλὴς τοὺς προέτρεψε νὰ προσκυνήσουν,
» ὁ δὲ Νάνος ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἔῤῥιψε τὴν πιστό-
» λα καὶ τὸν ἐφόνευσεν, οἱ δὲ Βελισσάριος καὶ Μαμούνης,
» ἵνα μὴ παραδοθῶσιν ἔβαλαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα, ἣν
» εἶχον ἐκεῖ, ἐγένετο ἐκπυρσοκρότησις καὶ ἐπλήρωσαν τὸ
» κοινὸν χρέος· τρεῖς δὲ ἄνδρες εὑρεθέντες ἔξωθεν τοῦ
» στρατῶνος ἐβλάβησαν καὶ αὐτοί· μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦ-
» το, ἐπλησίασεν ὁ διευθυντὴς μὲ τὴν λέμβον εἰς τὸ νησί,
» ἔλαβε τοὺς τρεῖς ἡμικεκαυμένους τοὺς μετέφερεν εἰς
» τὴν φρεγάταν καὶ διέταξε τὸν ἰατρὸν νὰ καταβάλῃ πᾶ-
» σαν τὴν δύναμιν τῆς ἰατρικῆς διὰ νὰ μὴ χαθῶσι τοσοῦ-
» τον γενναῖοι ἄνδρες· ὁ ἰατρὸς παρέστησε τὸ ἀδύνατον
» τῆς θεραπείας· καὶ διὰ νὰ μὴ τυραννῶνται διέταξε καὶ
» ἔπιον ὕδωρ καὶ ἐξεψύχησαν.

» Ἡ φρεγάτα ἦτο τὸ μπουρλότον Τσαημᾶς, ἥτις οὖσα
» ἠγκυροβολημένη ἐκράτει τὴν πολιορκίαν· ὁ διευθυντὴς
» ὠνομάζετο Ἀχμέτ-μπεης ῥουμελιώτης, ὁ δὲ ἰατρὸς ὠ-
» νομάζετο Λαζαράκης.

» Οἱ αἰχμαλωτισθέντες εἰς τὸ νησίον τοῦ ἁγίου Νικο-
» λάου ἦσαν Ψαριανοί, ὁ Δημ. Μιχάλβεης, Βροῦλος,
» Λιονῆς, Πουρλέτος καὶ ἓξ ἕτεροι.

» Τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου εἰκοσιὲξ Ψαριανοί, τουτέ-
» στιν ὁ Δημ. Καλημέρης, Ἰω. Μάκρας, Δημ. Μόρτης,
» Δημ. Γ. Σαρῆς, Ν. Κ. Λουμάκης, Ἀνδρ. Κοτζακᾶς,
» Ἀνδρ. Κουτσοῦκος, Ἰω. Βροῦλος, Κ. Ι. Παπακωσταν-

» τῆς, Γ. Ἴσαρις, καί τινες ἄλλοι, καὶ ἕνδεκα ἀπὸ τοὺς
» παροίκους ἐτοποθετήθησαν εἴς τινα χαράδραν, εἰς τὸ
» Φτελιό· οἱ Τοῦρκοι ἄνωθεν τοῦ βουνοῦ τοὺς ἐτουφέκι-
» ζον, καὶ ἐκ τῆς χαράδρας τοὺς ἀντετουφέκιζον. Ἀλλ' ἐ-
» πειδὴ δὲν ἠδύναντο οἱ Τοῦρκοι νὰ τοὺς βλάψωσι, συνε-
» νοήθησαν μὲ πλοιάριον τουρκικὸν διαβαῖνον ἐκεῖθεν καὶ
» ἔχον ἱκανοὺς ὁπλοφόρους, νὰ πλησιάσῃ καὶ τουφεκίσῃ
» τοὺς ἐν τῇ χαράδρᾳ· τοῦτο καὶ ἐγένετο· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ
» χαράδρᾳ ἐτουφέκισαν καὶ τούτους, καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσαν
» ἀρκετούς, οἱ Τοῦρκοι ἐδειλίασαν καὶ ἔῤῥιψαν τὸ πλοιά-
» ριον εἰς τὴν ξηράν· οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐτουφέκιζον θαῤ-
» ῥαλεώτερον, οἱ δὲ Τοῦρκοι λαβόντες τὴν λέμβον ἀνε-
» χώρησαν· οἱ Ἕλληνες μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ
» τῆς χαράδρας, διότι τοὺς ἐτουφέκιζον οἱ ἄνωθεν Τοῦρ-
» κοι, διέμειναν ἕωσοῦ ἐνύκτωσεν, ἔπειτα ἐξελθόντες τῆς
» χαράδρας, εἰσῆλθον εἰς τὸ πλοιάριον, τὸ ἐξεκάθισαν καὶ
» ἐξαγαγόντες τὰ ὕδατα ἀνεχώρησαν· τινὲς κατέφυγον εἰς
» τὸ ἐπάνω μοναστήριον καὶ ὠχυρώθησαν· ἀπελθόντες καὶ
» ἐκεῖ οἱ Ὀθωμανοὶ τὴν Κυριακὴν καὶ τὴν Δευτέραν ἔκα-
» μαν πολλὰς δοκιμασίας ἵνα τὸ κυριεύσωσιν, ἀλλ' ἀπο-
» τυχόντες ἕνεκα τῆς γενναίας ἀντιστάσεως τῶν ἐν τῷ
» μοναστηρίῳ, ἀνεχώρησαν· τὴν τρίτην ἰδόντες οἱ Ἕλλη-
» νες δύο γαλλικὰς γαβάρας πλησίον τῶν Ψαρῶν κατέ-
» βησαν εἰς τὸ παράλιον· οἱ Γάλλοι ἅμα εἶδον αὐτοὺς
» ἀπέστειλαν τὰς λέμβους των, ἔλαβον αὐτούς, καὶ τοὺς
» εἰς τοὺς βράχους καταφυγόντας ἕως 180 τὸν ἀριθμόν.
» Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθον καὶ αὖθις οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὸ
» μοναστήριον, τὸ ἐπυρπόλησαν, καὶ εὑρόντες ἐσχατόγη-
» ρον μοναχὸν ὀνομαζόμενον Μακάριον Κατσουλέρην,
» ἐπειδὴ παρετήρησαν ὅτι ὁμοιάζει πολὺ τὸν Τοπὰλ-πασ-

» σᾶν, τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὸν Τοπάλ, » ὅστις παρατηρήσας αὐτὸν προσεκτικῶς, διέταξε καὶ τὸν » ἀπήγαγον εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγιάσσης εἰς Μιτυ- » λήνην, ὅπου ἐκεῖ ὁ γέρων μοναχὸς ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ».

Οὕτως ὁ Χοσρὲφ πασσᾶς, γενόμενος κύριος τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν καὶ τῶν ἐν τῷ λιμένι μεινάντων εἰς τὴν ἐξουσίαν του δέκα Ψαριανῶν πολεμικῶν πλοίων, καὶ πολλῶν ἄλλων μικρῶν, καὶ καταστρέψας τὴν πόλιν, ἀνεχώρησεν ἐκ Ψαρῶν μὲ τὸ τριτημόριον τοῦ αἷμα χριστιανικὸν καὶ λάφυρα διψῶντος ςρατοῦ του (τοῦ λοιποῦ καταστραφέντος ἅπαντος εἰς Ψαρὰ), ἀφήσας ἐπὶ τῆς νήσου ἕως ἑξακοσίους μὲν Τουρκαλβανούς, πλέον δὲ τῶν τριάκοντα κανονοφόρων μεθ' ἑνὸς βρικίου διὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν, καὶ ἀνήχθη εἰς Μιτυλήνην, ἵνα ἑτοιμασθῇ, ὡς μελετῶν νὰ πράξῃ τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τῆς Σάμου.

Οἱ δὲ γενναῖοι μὲν ἀλλ' ἀτυχεῖς Ψαριανοί, ἀπολέσαντες τὴν πατρίδα των καὶ τὰ τιμαλφέστερά των, δὲν εἶχον πλέον ποῦ νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον, εἰμὴ εἰς τοὺς συναδέλφους των, καὶ ὡς τοιούτους ἐθεώρουν πάντοτε, κατὰ πρῶτον λόγον, τοὺς Σπετσιώτας, παρ' οἷς καὶ τὸ πλεῖστον μέρος κατέφυγον (α). Ὅθεν, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν κατα-

---

(α) Τόσον φειδωλὸς ἦτον ὁ Φίλος τοῦ Νόμου, ἐφημερὶς λεγομένη τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Ὕδρας, ὡς πρὸς τοὺς Σπετσιώτας, ὥστε εἰς τὸν ἀριθμὸν 29 τῆς 21 Ἰουνίου 1824, καί τοι λέγων «Χθὲς ἐφάνησαν εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος 33 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα Ψαριανά, καὶ σήμερον τὸ πρωῒ ἐφάνησαν μακρόθεν ἄλλα, ἐνῷ πολλὰ ἐκ τῶν πρώτων ἐπέρασαν ἐντεῦθεν, ἔχοντα πολλοὺς γυμνοὺς καὶ δυστυχεῖς Ψαριανούς . . . «Τὰ πλοῖα ταῦτα ἄφησαν ἐρήμους τοὺς λιμένας των, καὶ διασώσαντα τινὰς τῶν κατοίκων

φυγόντων εἰς Σύρον, Ὕδραν καὶ ἀλλαχοῦ, οἱ λοιποὶ ὅλοι, πλεύσαντες μὲ τὰ πλοῖά των καὶ τὰς διασωθείσας οἰκογενείας εἰς Σπέτσας, ἐπλήρωσαν ὅλα τῆς νήσου τὰ παράλια ἀπὸ γυναῖκας, κοράσια, παιδία καὶ γέροντας, ἅπαντας βυθισμένους εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπελπισίας.

Ὡς καὶ αὐτὴ ἡ περιγραφὴ τοῦ τραγικωτάτου τούτου θεάματος προξενεῖ φρίκην εἰς πᾶσαν εὐαίσθητον καρδίαν, διότι ἔβλεπέ τις τὰς μὲν μητέρας ἀναζητούσας τὰ τέκνα των μεταξὺ τῶν συμπλωτήρων, τοὺς συζύγους τὰς γυναῖκάς των, καὶ τὰ τέκνα τοὺς γονεῖς των. Ἔβλεπέ τις ἀθῶα καὶ ἀνήλικα πλάσματα, ἀποβιβασθέντα ἐκ τῶν πλοίων ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀπροστάτευτα, ὀρφανὰ καὶ πατρόθεν καὶ μητρόθεν, πειναλέα, καὶ ἀπὸ μόνην τὴν θείαν ἀντίληψιν λυτρωθέντα. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τοὺς κλαυθμοὺς καὶ τὰς γοερὰς φωνάς, ὅσαι ἐπλήρουν τὴν ἀτμοσφαῖραν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, τὰς γυναῖκας, ἢ τὰ τέκνα, ὅσα μετὰ ματαίαν ἀναζήτησιν τῶν συζύγων, τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων, ἔβλεπον ἐπὶ τέλους, ὅτι ὑστερήθησαν αὐτῶν διὰ παντός·

Ἑζόμενοι δὲ καταῦθι, γόων, τίλλοντό τε χαίτας,
οὔδει ἐνέσκηψάν τε καρήατα, δάκρυα δέ σφιν
θερμὰ κατὰ βλεφάρων χαμάδες ῥέεν μυρομένοισιν.

Πλὴν ἀμέσως, οὔτε ἀνήρ, οὔτε γυνή, οὔτε ἐκ τῶν στερου-

ἀπὸ τὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν τῶν Τούρκων, κατέφυγον εἰς ταῦτα τὰ μέρη,» δὲν ἠδυνήθη ὅμως ν' ἀναφέρῃ ῥητῶς, ὅτι καὶ τὰ πλοῖα καὶ οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἅπαντες κατέφυγον εἰς τὰς Σπέτσας.

μένων πάσης προστασίας ἐκείνων πλασμάτων, οὐδὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἄμμου, διότι ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν, ὑπὸ τοῦ εὐγενεστέρου τῶν αἰσθημάτων ὁρμώμενοι, καὶ ἀδελφικῶς συμπάσχοντες μετὰ τῶν Ψαριανῶν, οἱ μὲν ἄνδρες ἐπαρηγόρουν τοὺς ἄνδρας ἀνδρικῶς, αἱ δὲ γυναῖκες, ἑνώσασαι τὰ δάκρυά των μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἀπαρηγορήτων Ψαριανῶν, ἀνεκούφιζον ὁπωσοῦν τὴν λύπην αὐτῶν· ὄχι δὲ μόνον πᾶν εἶδος περιποιήσεως καὶ ἐνδυμασίας ἐχορηγήθη εἰς τοὺς πάσχοντας, ἐξ ὧν ἔβλεπέ τις ἀνὰ πᾶσαν οἰκίαν, ἀνὰ πᾶσαν περιοχὴν οἰκίας, ἱκανὸν ἀριθμὸν φιλοξενουμένων, ὅσον οἷόν τε ἁβρότερον, ἀπὸ τοὺς οἰκοδεσπότας καὶ τὰς οἰκοδεσποίνας (α), ἀλλὰ καὶ εἰς

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ὁ φιλόπατρις Ἰωάννης Βαρβάκης ἐξ Ὕδρας πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τῇ 24 Νοεμβρίου 1824

» Εὐγενέστατοι Πρόκριτοι τῆς ἐνδόξου νήσου τῶν Σπετσῶν.

» Μερικὰ περιστατικὰ καὶ ἰδιαίτεραί μου τινὲς χρεῖαι μὲ βιάζουν ν' ἀπομακρυνθῶ δι' ὀλίγον καιρὸν ἀπὸ τὴν γειτονίαν σας, » καὶ τοῦτο τὸ αἰφνίδιον μὲ προξενεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων μου » θλίψεων καὶ τὴν στέρησιν νὰ μὴ ἀξιωθῶ ν' ἀσπασθῶ γλυκύτατα τοὺς γενναίους καὶ φιλανθρώπους Σπετσιώτας.

« Διαπλέων ἄντικρυ τῆς λαμπρᾶς ὑμῶν νήσου, ἀσθένεια μ' ἐμπόδισε νὰ ἔλθω κατ' εὐθεῖαν, ἵνα κάμω τὸ ἱερόν μου χρέος πρὸς » ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας τῶν ἀτυχησάντων Ψαριανῶν, τὸ χρέος τῆς » εὐγνωμοσύνης μου. Ἐβιαζόμην τότε νὰ ἔλθω ἐδῶ νὰ ἡσυχάσω » δι' ὀλίγον καιρὸν, ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν, ἵνα ἀπεράσω εἰς » τὰ αὐτοῦ, καὶ νὰ κάμω προσωπικῶς τὰς ἀδελφικάς μου εὐχαριστήσεις. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ τοῦτο, κατὰ τὸ παρὸν, ἀνάγκη » νὰ ἀναβάλω, σᾶς παρακαλῶ φιλικώτατα, ἵνα δεχθῆτε νοερῶς » τὰς εἰλικρινεῖς μου εὐχαριστίας καὶ τὴν δέησίν μου τοῦ νὰ

τὴν Κυβέρνησιν αὐτὴν ἀνεφέρθησαν ἀμέσως οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, παρακινοῦντες αὐτὴν νὰ περιθάλψῃ καὶ νὰ παρηγορήσῃ μὲ οἱονδήποτε τρόπον τοὺς δυστυχήσαντας συναδέλφους των Ψαριανοὺς (α).

Καίτοι δὲ τῶν πρὸς τοὺς Ψαριανοὺς ἀδελφικῶν τούτων αἰσθημάτων τῶν Σπετσιωτῶν μάρτυρες ἀψευδεῖς εἰσὶν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Ψαριανοὶ διὰ τοὺς συγχρόνους (β), ἐκρίναμεν ὅμως χρέος ἡμῶν ἱστορικὸν νὰ εἴπωμεν λέξεις τινὰς, ὅπως καταδείξωμεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ὅτι εἰς τὰ

» ἤσθε πάντοτε πρὸς τοὺς ἀτυχοῦντας Ψαριανοὺς οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
» τῶν καὶ εὐεργέται, ἵνα ἔχητε παρὰ Θεοῦ τὰς εὐλογίας, καὶ παρὰ
» τοῖς ἀνθρώποις τὸν λαμπρὸν ἔπαινον τῆς φιλανθρωπίας.

» Μὲ ὅλην τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ σέβας,

» Ὁ ὡς ἀδελφός σας καὶ πατριώτης

»ΙΩ. ΒΑΡΒΑΚΗΣ.»

(α) Ἴδε καὶ Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β. σελ. 97, ἐν σημειώσεσι. Τὰ αὐτὰ εἶχον ἀναφέρει καὶ οἱ Ὑδραῖοι περὶ Ψαριανῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.

(β) Ἴδε Α. Φυλλάδ. Ν. Κοτσιᾶ, σελ. 55. Ἡμεῖς δὲ προσθέτομεν ἀκόμη, ὅτι οἱ Ψαριανοὶ, λίαν εὐχαριστημένοι ὄντες ἀπὸ τοὺς Σπετσιώτας, ἐζήτησαν τότε νὰ συνοικισθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς νήσου τῶν Σπετσῶν, εἰς τὸ δυτικο-αρκτικὸν μέρος αὐτῆς, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἄλλος λιμὴν, Ζαγηρειὰ καλούμενος, καὶ ὅπου τανῦν κεῖται τὸ Λοιμοκαθαρτήριον. Ἀλλ' ἀσύμφορον θεωρησάντων τοῦτο τῶν Σπετσιωτῶν διὰ τὸν λόγον μὴ τυχὸν ἔλθωσι μετὰ ταῦτα εἰς ἔριδας καὶ συγκρούσεις μεταξύ των οἱ δύο λαοὶ, οἱ Ψαριανοὶ ἔκριναν εὔλογον νὰ ἐκλέξωσιν ἀλλαχοῦ τόπον διαμονῆς, ἀδείᾳ τῆς Κυβερνήσεως, οἱ μὲν προτιμήσαντες τὴν Μονεμβασίαν, οἱ δὲ τὴν Σύρον, ἄλλοι τὴν Αἴγιναν, καὶ ἄλλοι πάλιν μετὰ ταῦτα τὴν ἐπὶ τῆς Εὐβοίας Ἐρέτριαν.

στήθη ἐκεῖνα τῶν πολεμιστῶν ἡμῶν, ἐν οἷς ὑπῆρχε λεόντειος καρδία, συνυπῆρχεν ἀκμαῖον καὶ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο καὶ θεῖον αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας.

Ἅμα ἡ θλιβερὰ εἴδησις τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν ἔφθασεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν, εἰς ταύτας μὲν ἐπροξένησεν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, τὴν μεγαλητέραν λύπην ἐνταυτῷ καὶ ἀγανάκτησιν, τὴν δὲ Κυβέρνησιν ἠνάγκασε νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἔκπλευσιν καὶ ἄλλων ναυτικῶν δυνάμεων, ὅπως διασώσωσι τὰ Ψαρὰ, περὶ ὧν ἀντίθετοι φῆμαι ἔφθανον ἀκόμη, ὁτὲ μὲν, ὅτι κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου, ὁτὲ δὲ, ὅτι οἱ ἐναπομείναντες ἐκεῖ γενναῖοι Ἕλληνες ἀντεῖχον εἰσέτι.

Οἱ Ὑδραῖοι, συνεπείᾳ τῆς εἰδήσεως τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν, ἔπεμψαν εἰς Σπέτσας τὸν Σταμάτην Βουδούρην, ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων Προκρίτων τῆς Ὕδρας, μετὰ πληρεξουσιότητος νὰ συσκεφθῇ μετὰ τῶν Προκρίτων τῶν Σπετσῶν περὶ τῶν ληπτέων καταλληλοτέρων εἰς τὴν περίστασιν μέτρων (α). Συσκέψεως δὲ γενομένης, ἐνεκρίθη νὰ διαιρεθῇ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἰς δύο μοίρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν νὰ διευθυνθῇ κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ, ἡ δὲ κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

Οἱ δὲ Σπετσιῶται, ἔχοντες ὑπὸ γενικὴν ἐπισκευασίαν τὰ λοιπὰ ἐν τῷ λιμένι αὐτῶν πλοῖά των, κατέβαλον διπλασίαν δραστηριότητα πρὸς καταρτισμὸν αὐτῶν ἔπεμψαν δὲ παραχρῆμα μίαν γολέτταν των νὰ εὕρῃ τὴν ὑπὲρ τῆς Κάσσου ἐκπλεύσασαν πρώτην μοῖράν των, συγκειμένην, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, ἐκ δεκαεπτὰ πολεμικῶν πλοίων

(α) Ἀλληλ. Ὕδρας ἐν τοῖς Ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν.

καὶ δύο πυρπολικῶν, καὶ νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ νὰ τρέξῃ ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ εἰς Ψαρά. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ οἱ Ὑδραῖοι. Ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Κάσσον τὰ ἀγγελιοφόρα ταῦτα πλοῖα, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν μοιρῶν ἐκείνων, μὴ δυνηθέντες, ὡς εἴπομεν, νὰ πείσωσι τοὺς Κασσίους νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μαθόντες δὲ ὅτι καὶ ὁ ἐχθρικὸς στόλος εὑρίσκετο εἰς Μιτυλήνην, ὁπόθεν ἠδύνατο αἰφνιδίως ἐπιπίπτων καθ' ἑλληνικῆς τινος νήσου νὰ βλάψῃ αὐτήν, ἀνεχώρησαν ἐκ Κάσσου, διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Σάμον, περὶ ἧς ὑπῆρχεν ἡ ὑποψία πάντοτε.

Χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας ἡμῶν τὴν περὶ τούτων ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ ἀντιναυάρχου Σπετσῶν Κωνσταντίνου Βουκουβάλα πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τῆς 4 Ἰουλίου 1824 (α). « Εἰς τὰς » 8 ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας (21 Ἰουνίου), μᾶς ἦλθον τὰ » πυρπολικὰ καὶ ἀναχωρήσαντες, διευθυνόμεθα πρὸς τὴν » Σάμον, Σπετσιωτικὰ πλοῖα δεκαεπτὰ καὶ Ὑδραϊκὰ δώ- » δεκα· ἀλλὰ μόλις ἐφθάσαμεν ἕως τὰ Νίσσουρα, καὶ οἱ » ἐναντίοι ἄνεμοι διεσκόρπισαν τὰ πλοῖά μας. Εἰς τὰς 26 » Ἰουνίου ἐφθάσαμεν μερικὰ πλοῖα εἰς Σάμον, ὅπου μα- » θόντες, ὅτι τὰ Ψαρὰ κινδυνεύουσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν διά » τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἐβάλθημεν ἀμέσως εἰς τὰ πα- » νία διὰ νὰ συνάξωμεν ὅλα τὰ πλοῖα καὶ νὰ τρέξωμεν » εἰς Ψαρά. Εἰς τὰς 27 ἠνώθημεν ὅλα τὰ πλοῖα, καὶ ἐ- » πιστρέψαντες εἰς Σάμον διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν κάλ-

---

(α) Φάκελ. 4 ἐκθέσ. ναυάρχ. ἐν τοῖς Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν. Τῆς ἐκθέσεως ταύτης διορθώσαντες ὁπωσοῦν τὸ λεκτικὸν μέρος, ἐτηρήσαμεν τὴν ἔννοιαν ἀπαράλλακτον.

» λιον, ἐμάθομεν ὅτι τὰ Ψαρὰ ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τὸν ἐ-
» χθρὸν, ἀντεῖχε δὲ μόνον τὸ Παλαιόκαστρον, ἐνῷ οἰκο-
» γένειαί τινες καὶ μερικοὶ στρατιῶται στενοχωρηθέντες,
» ἔδωκαν πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον καὶ κατεστράφησαν. Τὴν
» 28 διέβημεν προσανέμως τῆς Χίου, καὶ ἰδόντες ἓν τουρ-
» κικὸν πολεμικὸν βρίκιον φέρον στρατεύματα, ἐπετέθη-
» μεν κατ' αὐτοῦ, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ ἑκούσιον ναυά-
» γιον ἐπὶ τῆς Χίου· ἀλλὰ, νυκτὸς ἐπελθούσης, ἡμεῖς ἐξ-
» ηκολουθήσαμεν τὴν διεύθυνσιν ἡμῶν, καὶ τὴν 29, φθά-
» σαντες εἰς Ψαρὰ, ἴδομεν τὴν μὲν πόλιν κατεδαφισμένην,
» τὸ δὲ φρούριον κατεστραμμένον· ἐνῷ δ' ἐπλησιάσαμεν διὰ
« νὰ ἴδωμεν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, οἱ ἐχθροὶ
» μᾶς ἤρχισαν μὲ τὰ κανόνια· ἡμεῖς δὲν ἐδυνάμεθα νὰ κά-
» μωμεν ἀπόβασιν, διότι εἴμεθα ὀλίγα πλοῖα, δέκα Σπε-
» τσιώτικα καὶ ἑπτὰ Ὑδραϊκά. Βλέποντες ὅθεν, ὅτι οὐδὲν
» ἐδυνάμεθα νὰ πράξωμεν, διότι καὶ κανονοφόροι εἴκοσιν
» ἦσαν καὶ στρατιῶται ἐπὶ τῆς νήσου, ὑπεχωρήσαμεν, ἀ-
» ποφασίσαντες νὰ ὑπάγωμεν εἰς Πάτινον, διότι μᾶς ἔ-
» λειπον ἑπτὰ πλοῖα πολεμικὰ καὶ τὰ πυρπολικά.»

Ἐνῷ ταῦτα ἐγίνοντο εἰς Ψαρὰ, ἐξέπλευσαν τὴν 24 καὶ 25 Ἰουνίου, ἐξ Ὕδρας μὲν, δεκαὲξ πολεμικὰ πλοῖα καὶ τέσσαρα πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μιαούλην (α), ἐκ Σπετσῶν δὲ ἐννέα Ψαριανὰ πλοῖα ἐφοδιασθέντα παρὰ τῶν Σπετσιωτῶν, τὰ μὲν πέντε πολεμικὰ, τὰ δὲ τέσσαρα πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ψαρῶν Ν. Ἀποστόλην (β).

(α) Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Α. Μιαούλη, Τ. Α. σελ. 49.

(β) Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 54, σελ. 67 ἐξ ἐπιστολῆς Σπετσιωτῶν.

Πρὸς τὸ Ἐκτελεστ. Σῶμα.

«Ὅλα ταῦτα λοιπὸν ἐφλόγισαν τὸν πατριωτικὸν ζῆλον καὶ ἐ-

« Πλησιάζοντες εἰς Τῆνον (ἐξακολουθεῖ ἡ ἔκθεσις τοῦ » Βουκουβάλα), βλέπομεν τὴν γολέταν τοῦ Τομπάζη καὶ » μετὰ δύο ὥρας καὶ τὸν Γ. Σαχτούρην, οἵτινες μᾶς εἶ- » πον, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εὑρίσκονται εἰς Χίον· στρα- » φέντες τότε ἡμεῖς, διευθύνθημεν εἰς Χίον, ὅπου τὴν 2 » Ἰουλίου ἡνώθημεν ἐκεῖ ἅπαντα τὰ πλοῖα.»

Τὴν 3 Ἰουλίου ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ ναυτικὴ δύναμις ἐ-παρουσιάσθη εἰς Ψαρὰ, ὅπου, γενικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου γενομένου τὴν 5 Ἰουλίου (α), ἀπεφασίσθη ν' ἀποβῶ-

---

μῶν καὶ τῶν συναδέλφων μας Ὑδραίων, καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ τρέξωμεν ἀμέσως πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀγαπητῶν μας Ψαριανῶν. Ὅθεν ἐξέπλευσαν ἤδη ἀπὸ Ὕδραν 14 πολεμικὰ πλοῖα καὶ 6 ἡφαίστεια, ἐστείλαμεν καὶ ἡμεῖς πάραυτα μίαν γολέταν διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ κατὰ τὴν Κάσσον πλοῖά μας νὰ τραβίξουν εὐθὺς πρὸς τὰ Ψαρά. Τὸ αὐτὸ ἔκαμαν καὶ οἱ κύριοι Ὑδραῖοι. Ἡμεῖς προσέτι ἐφωδιάσαμεν, ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν δύναμιν, καὶ ἐννέα πλοῖα Ψαριανὰ, πέντε πυροβολικὰ καὶ 4 ἡφαίστεια, καὶ ἀναχωροῦσιν ὅλα ταῦτα σήμερον· καταγινόμεθα ἐκτὸς τούτου ν' ἑτοιμάσωμεν καὶ ἄλλα διάφορα. »

(α) Ἔκθεσις ναυάρχου Σπετσῶν Κ. Βουκουβάλα.

« Σήμερον ἔφθασεν εἰς τὸν στόλον μας ὁ Κ. Ἀναστάσιος Ἀν- » δροῦτσος καὶ μᾶς εἰδοποιεῖ μερικὰς εἰδήσεις ἐκ στόματος . . . » Ἡμεῖς ὅμως μ' ὅλην μας τὴν προθυμίαν πασχίζομεν διὰ τὴν » τιμὴν τῆς Πατρίδος μας, καὶ δὲν προτιμοῦμεν τὴν ζωήν μας » ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μας . . . Σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ μὴ λείψητε » νὰ μᾶς γράψητε, ἐπειδὴ ὁ στόλος μας εἶναι τώρα ἰσχυρὸς εἴς » ὅ,τι ἀποφασίσει. Σήμερον ἀπεφασίσαμεν διὰ νὰ βγάλωμεν κα- » νόνια ἀπὸ τὰ πλοῖα καὶ ἀνθρώπους ἔξω διὰ νὰ ἀφανίσωμεν τὰ » ὀσπήτια ὁποῦ οἱ Τοῦρκοι στέκουν, ὁμοῦ καὶ τὸ ἄχρεῖον γένος.. »

Τῇ 5 Ἰουλίου 1824, Ψαρά. Κ. ΒΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ.

σιν ἀνὰ εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα ναῦται ἀφ' ἑκάστου πλοίου ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ κανόνια, ἵνα κυριεύσωσι τὴν πόλιν καὶ ἐκδικηθῶσι κατὰ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων ἐχθρῶν, οἵτινες, κατέχοντες ὀχυράν τινα θέσιν, ἐφ' ἧς ἦσαν κτισμένοι πέτρινοί τινες ἀνεμόμυλοι, ἠμύνοντο μὲν ὀλίγας ὥρας, ἀλλ' ἔπειτα, ὑποχωρήσαντες εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν, μεθ' ἧς ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν οἱ ναυτικοὶ, ἠναγκάσθησαν, τραπέντες εἰς φυγὴν, ὅσοι μὲν προέλαβον, νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς τῶν πλοίων των, οἱ δὲ ἄλλοι, ἕως 150, νὰ ὠχυρωθῶσιν ἐντὸς σώων τινῶν λιθοκτίστων οἰκιῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ πολεμῶσιν, ὄντες προφυλαγμένοι.

Οἱ δὲ ναυτικοὶ Τοῦρκοι, ἔχοντες τὰ πλοῖά των ἀγκυρωμένα ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς πόλεως τῶν Ψαρῶν, ἅμα εἶδον τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα παρουσιασθέντα, ἐπιβιβασθέντες ἀτάκτως ἐντὸς τῶν πλοίων των, ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῶν ἑλληνικῶν· ἀλλ' ἰδόντες καὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ γινόμενα, ἐτέθησαν εἰς κίνησιν καὶ ἐτράπησαν ἀμέσως εἰς φυγὴν, καὶ τὸ μὲν βρίκιον, ταχύπλουν ὂν, διεσώθη εἰς Λέσβον, ἐκ δὲ τῶν κανονοφόρων, τέσσαρες μὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ διεσώθησαν, αἱ πλεῖσται δὲ ἔφευγον νὰ σωθῶσι πρὸς τὴν Χίον διὰ τὸ πλησιέστερον· ἀλλὰ, καταφθάσαντα αὐτὰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰς μὲν ἐβύθισαν εἰς τὸ πέλαγος ἢ ἐζώγρησαν, αἰχμαλωτίσαντα καὶ πολλοὺς Ὀθωμανοὺς (α), τὰς δὲ διαφυγούσας, ἐπυρπόλησαν οἱ ἴδιοι Τοῦρκοι εἰς τὰ παράλια τῆς Χίου, ὅπου φεύγοντες, τὰς ἔρριψαν οἱ ἴδιοι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἵνα μὴ τὰς

(α) Μίαν ἐκ τῶν ὀθωμανικῶν γαλλιωτῶν ἐκυρίευσε καὶ ὁ Γ. Κοκκοράκης, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς Σπέτσας μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ εὑρεθέντων δύο πληγωμένων Τούρκων.

κυριεύσωσι σώας οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀπετελείωνον τὸ ἔργον τῶν Τούρκων, ὅπου ἔβλεπον αὐτὸ ἡμιτελές. Οὐχ ἧττον ὅμως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀντεπολέμουν μετὰ τοσαύτης ἀπελπισίας, ὥστε ἐν μιᾷ τῶν κανονοφόρων ἐκείνων, εἷς μόνος ἐναπομείνας ζῶν, ἀλλὰ πληγωμένος, δὲν ἔπαυσε πυροβολῶν, ἀλλὰ γεμίζων τὸ ὅπλον του, ἐπυροβόλει ἀδιακόπως ἕωσοῦ, βυθισθέντος τοῦ πλοίου, ἐνεταφιάσθη καὶ αὐτὸς ἐντὸς τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης. Τὴν γενναίαν ταύτην ἐπιμονὴν τοῦ Ὀθωμανοῦ, μαθόντες παρὰ τοῦ πλοιάρχου τοῦ Σπετσιωτικοῦ πλοίου ὁ Ἀχιλλεὺς (α) Γεωργίου Ὀρλάνδου, ἐκρίναμεν ἀξίαν σημειώσεως, ἵν' ἀποδείξωμεν μετὰ πόσης λύσσης ἐγίνετο ὁ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν πόλεμος.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐπανῆλθε τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Ψαρά, ὅπως παραλάβῃ τοὺς Ἕλληνας ναύτας, οὓς εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης· οἱ δ' ἐν ταῖς οἰκίαις ὀχυρωθέντες Τοῦρκοι, ἔχοντες καὶ ἓν κανόνιον ἐπὶ ἑνὸς δώματος, ἠμύνοντο κατά τε τῶν διὰ ξηρᾶς ναυτῶν καὶ κατὰ τῶν διὰ θαλάσσης πολεμούντων αὐτοὺς πλοίων μέχρι τῆς 6 Ἰουλίου. Ἐπειδὴ δὲ τὴν πρωίαν τῆς 7 ἐφάνη πρὸς τὴν Χίον ἐχθρικὸν πολεμικὸν πλοῖον, ἐτέθησαν ἀμέσως εἰς κίνησιν πρὸς καταδίωξίν του τέσσαρα ἑλληνικά· ἀλλὰ μόλις ἀνήχθησαν ὀλίγον, ἐσήμανον διὰ πυροβολισμοῦ εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς ἐπέρχεται· τότε ἀμέσως προσκληθέντες οἱ ἐπὶ τῆς νήσου ναῦται, ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐτέθη εἰς τὰ πανία καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος. Ἀλλ' ἐπει-

---

(α) Τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ μεγάλων πλοίων τῶν Σπετσῶν, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Θεοδ. Α. Λαζάρου

δὴ ὁ ἐχθρικὸς, ἕνεκα τοῦ πνέοντος βορειοανατολικοῦ ἀνέμου, εἶχε τὰ ὑπερδέξια, ὁ ἑλληνικὸς διέβη ὑπὸ τὰ Ψαρὰ, ἀναχθεὶς πρὸς τὴν νῆσον Σκύρον καὶ τὸν Καφηρέα, ἵνα ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἅμα μεταβληθῇ ὁ ἄνεμος εὐνοϊκώτερος (α).

Ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ἐλθὼν τότε εἰς τὰ Ψαρὰ, παρέλαβε διασώσας τοὺς ἐπὶ τῆς νήσου Ὀθωμανοὺς, καὶ ἢ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ μόνῳ ἐλθὼν, ἢ φοβηθεὶς νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐπανῆλθε πάλιν εἰς Λέσβον τὴν ἐπιοῦσαν, ἀφοῦ ἀπετελείωσε τὸ ἔργον του εἰς Ψαρὰ, καταστρέψας πᾶν ὅ,τι κατὰ τὴν ἅλωσιν εἶχε μείνει ἀκατάστρεπτον, καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐφαίνετο διώκων αὐτὸς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὴν δὲ δευτέραν ταῦτα τὸν ἐχθρὸν, ἐνῷ πράγματι, οὔτε ἐκεῖνος ἐδίωκε τοὺς Ἕλληνας, οὔτε οἱ Ἕλληνες τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀλλ' οἱ μὲν παρηκολούθουν τοὺς δὲ ἐναλλὰξ καὶ μακρόθεν, ὅταν εἶχον δεξιὸν τὸν ἄνεμον.

Ἐν τούτοις φόβος μέγας κατεῖχε τοὺς Προκρίτους τῶν νήσων, μήπως τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπανέλθωσι πρὸ τοῦ καιροῦ εἰς τὰ ἴδια ἕνεκα στερήσεως τῶν ἀναγκαίων. Ὅθεν

(α) Εἰς ἀπορίαν μεγίστην θὰ ἐμπέσῃ βεβαίως ὁ ἀναγινώσκων ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Σπυρ. Τρικούπη « Ἦσαν δὲ ὅλα τὰ Ὑδραϊκὰ, Σπετσιωτικὰ καὶ Ψαριανὰ (πλοῖα) 51· ἀλλὰ μόνον 11 Ὑδραϊκὰ » ἔπλευσαν πρὸς τὴν Χίον, τὰ δ' ἄλλα ἐπόδισαν πρὸς τὸν Καφηρέα κτλ.» Τάχα μόνοι οἱ 11 οὗτοι πλοίαρχοι δὲν ἐφοβήθησαν, οἱ δὲ ἄλλοι ἅπαντες ἐφοβήθησαν; Ποῖα τὰ 11 ταῦτα πλοῖα; ποῖοι οἱ πλοίαρχοι; ποῖος ὁ ἀρχηγὸς ἢ ὁ σκοπός των; ποῖα τὰ κατορθώματά των; ἡ ἀσυμπλήρωτος αὕτη διήγησις φαίνεται καὶ ἀπίθανος.

οἱ τῶν Σπετσῶν, ἵνα προλάβωσι τὸ τοιοῦτον, ὅπερ, δικαίως, ἐθεώρουν ὀλέθριον κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν, διότι ἀφήνετο ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὸν ἐχθρὸν μετὰ τὴν εἰς Ψαρὰ ἐπιτυχίαν του, νὰ προσβάλῃ ἀκωλύτως οἱανδήποτε ἄλλην νῆσον ἤθελε, παρήγγειλαν εἰς τὸν ναύαρχον καὶ τοὺς λοιποὺς πλοιάρχους τῆς μοίρας των τὰ ἑξῆς· . . . . «Ἐστείλαμεν τρεῖς βαρδαχόστες (προσκόπους)
» νὰ κατασκοπεύουν διὰ τὸν στόλον τὸν Ἀλεξανδρινόν,
» μίαν ἐδικήν μας καὶ δύο οἱ Ὑδραῖοι, ὥστε ἀμέσως νὰ
» εἰδοποιηθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ σεῖς, καὶ σᾶς γράφομεν ἔτι,
» ὅτι θέλει σᾶς προφθάσωμεν καὶ προ διζιόνες. Περὶ δὲ μι-
» σθῶν περιμένομεν ὄχι ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν τὰ δάνεια,
» ἀλλὰ ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμήν, διότι ἦλθε διαταγὴ εἰς
» Ζάκυνθον ἀπὸ Λόνδραν, εὐθὺς νὰ τὰ παραδώσουν εἰς
» τὴν Διοίκησιν, καὶ εὐθὺς ἔστειλε τὴν ἐπιτροπὴν ἡ Δι-
» οίκησις διὰ νὰ τὰ παραλάβῃ. Μένει λοιπὸν σὲ λόγου
» σας, ἢ νὰ σᾶς στείλωμεν αὐτοῦ τοὺς μισθούς, ἢ νὰ τοὺς
» δώσωμεν εἰς τὰ ὀσπήτιά σας· διὰ τοῦτο ἡ θέλησις ἡ
» κοινὴ ὅλων ἡμῶν καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔθνους καὶ τῆς
» διααιοσύνης εἶναι νὰ μείνετε αὐτοῦ. Βλέπομεν ὅτι ὁ παν-
» τοδύναμος Θεὸς ἤρχισε νὰ εὐλογῇ τὰ ὅπλα σας, νὰ δι-
» ευθύνῃ τὰ κινήματά σας, καὶ νὰ ἐνδυναμόνῃ τοὺς βρα-
» χίονάς σας. Εὐθὺς ὁποῦ ἐπαρουσιάσθητε εἰς Ψαρὰ, κα-
» τετρομάξατε τοὺς ἐχθρούς μας, καὶ τοὺς μὲν ἐθανατώ-
» σατε μὲ τὴν μάχαιραν, τοὺς δὲ κατεποντίσατε εἰς τὸν
» βυθὸν τῆς θαλάσσης, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἠλευθερώ-
» σατε τὴν νῆσον Ψαρῶν, δηλαδὴ τὴν γνησίαν ἀδελφὴν
» τῆς νήσου τῆς ἐδικῆς μας, καὶ δὲν ἀφήσατε τὸν ἐχθρὸν
» νὰ γελάσῃ πολὺν καιρόν, ἀφοῦ τοῦ ἐκόστισεν ἡ ἀπό-
» κτησίς της τόσους κόπους, ἔξοδα καὶ τόσα στρατεύμα-

» τα. Ἐπαρηγορήθη τρόπον τινὰ ἡ κλαίουσα Ἑλλὰς εἰς
» τὴν δυστυχίαν της, καὶ σᾶς περιμένει, ἀφοῦ τελειώσητε
» ἐνδόξως τὸ στάδιον, νὰ καταστέψῃ τὰς κεφαλάς σας,
» ὡς ποτὲ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους, μὲ δάφνας
» ἀθανάτους. Ἐσεῖς ἐπλύνατε τὴν ἀτιμίαν τοῦ ἔθνους μας,
» καὶ σεῖς μετεβάλατε τώρα εἰς δάκρυα τὰ γέλοια καὶ
» τὴν χαρὰν τοῦ τυράννου. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ φιλτάτη μας
» Ἑλλάς, ὁ κόσμος ὅλος, καὶ πρὸ πάντων ἡμεῖς ἔχομεν
» γυρισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς σᾶς, καὶ περιμένομεν
» ν' ἀκούσωμεν τὴν λαμπροτάτην ἀποτελείωσιν τῶν ἀγώ-
» νων σας, μὲ τὸν ἐξολοθρευμὸν τῆς θαλασσίου δυνάμεως
» τοῦ τυράννου, ὁ ὁποῖος θέλει ἐπιφέρει τὴν στερέωσιν
» τῆς ἐλευθερίας μας, καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος.
» Βλέπετε ὅτι ὁ Θεὸς προηγεῖται εἰς τὰ κινήματά σας,
» ἀκολουθήσατε λοιπὸν τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν θέλετε νὰ ἐπι-
» στρέψητε καὶ νὰ ἀφήσητε μισοτελειωμένον τὸ πανένδο-
» ξον ἔργον σας. Ἀλλοίμονον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλοίμο-
» νον εἰς ἡμᾶς· ὁ ἐχθρὸς ἐπαναλαμβάνων τὴν ἀγριότητά
» του, ἀφοῦ τελειώσῃ τοὺς σκοποὺς του εἰς τὰ ἐπάνω μέ-
» ρη, θέλει τρέξει εὐθὺς καὶ ἐναντίον εἰς ἡμᾶς, καὶ τί θέ-
» λει κάμει, ἔχετε ἔμπροσθέν σας ζωντανὸν τὸ παράδειγ-
» μα τῶν Ψαρῶν, καὶ ἂν σεῖς ἴδατε τὴν καταστροφήν των,
» ἄλλοι θέλουν ἰδεῖ, καὶ ὄχι ἡμεῖς τὴν καταστροφὴν τὴν
» ἐδικήν μας, καὶ ἡ μὲν Ἑλλὰς θέλει θρηνεῖ αἰωνίως τὴν
» σφαγὴν τῶν υἱῶν της καὶ τὸν πνιγμὸν τῶν θυγατέρων
» της, ὁ δὲ λοιπὸς κόσμος θέλει μᾶς ὀνειδίζει καὶ ἀτιμά-
» ζει διὰ τὴν ἀνανδρίαν καὶ ἀνοησίαν μας. Μὴ λοιπόν,
» δι' ἔλεος Θεοῦ, φανῆτε τοιοῦτοι καὶ προξενηθῇ τοιοῦ-
» τον μέγιστον κακόν. Ἑνωθῆτε σφικτὰ ὅλοι ὁμοῦ, καὶ
» πάλιν ὅλοι ὑμεῖς μὲ τοὺς συναδέλφους μας Ὑδραίους

» Ψαριανοὺς, καὶ μεγαλοψύχως τρέξατε νὰ κατατροπώ-
» σητε τὸν ἐχθρὸν ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται. Εἶναι ἀδύνα-
» τον, ἔχοντες τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν, νὰ μὴ τὸν κατα-
» πονέσητε, καὶ ὅπου εἶναι μαζὺ Θεὸς καὶ Ἕλληνες, τί
» δὲν κατορθόνεται; Ἐὰν ἐναντίον τῶν συμβουλῶν μας
» καὶ τῆς κοινῆς θελήσεως ἐπιστρέψητε πρὶν ἢ τελειώση-
» τε τὸ ἔργον, πιστεύσατε ὅτι θέλει γενῆτε οἱ πρῶτοι
» μαντατοφόροι τῆς καταστροφῆς τῆς Πατρίδος καὶ τῆς
» παντοτεινῆς σκλαβίας τῆς Ἑλλάδος....» (α).

Τωόντι ἡ κατὰ τὸ Αἰγαῖον ἐπί τινας ἀκόμη ἡμέρας διαμονὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἐματαίωσε τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν Λέσβον· ἐπέστρεψαν δὲ εἰς τὰ ἴδια καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅπως ἐφοδιαζόμενα προετοιμασθῶσιν εἰς νέους ἀγῶνας, διότι κατ' οὐδεμίαν ἄλλην περίστασιν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἶχεν ἐκπλεύσει τῶν λιμένων του πλέον ἀπρομήθευτος.

Μετὰ τῶν ναυτικῶν μοιρῶν τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας, ἐπανῆλθον εἰς Σπέτσας καὶ τὰ Ψαριανὰ πλοῖα, ὅσα ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην· ἀλλ' οἱ Ψαριανοὶ ἰδόντες, ὅτι τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς Πατρίδος των τρέξαντα ἑλληνικὰ πλοῖα, διήρπασαν ἀπὸ τῆς νήσου των ὅλα τὰ πρὸς ὀχύρωσιν αὐτῆς χρησιμεύσαντα κανόνια καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο εἶχον ἀφήσει οἱ ἐχθροὶ ἐπ' αὐτῆς, χωρὶς κἂν νὰ μετάσχωσι καὶ αὐτοὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, βαρεῖαν ᾐσθάνοντο θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν. Ζήτημα ἴσως μένει, ἐὰν τὰ διαρπαγέντα ταῦτα πράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐχθρι-

(α) Ἐκ τῶν Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. Βιβλ. ἐξερχ. σελ. 24. Ὅρα καὶ Φίλ. τοῦ Νόμ. ἐφημ. Ὕδρας, ἀριθ. 34.

κὸς στόλος δὲν ἐλαφυραγώγησε κατὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ψαρῶν, ἤθελον ἀφεθῇ παρ' αὐτοῦ μέχρι τέλους ἀνέπαφα, ἢ ἐὰν δὲν ἦτο προτιμότερον νὰ διαρπαγῶσι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, τῶν τοσαύτας στερήσεις ὑφισταμένων, ἵνα μὴ μείνωσιν ἐκεῖ καὶ λαφυραγωγηθῶσι μετ' οὐ πολὺ παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἀληθῶς τὸ μέγιστον μέρος τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἔπρεπε, καθ' ἡμᾶς, νὰ δοθῇ εἰς τοὺς Ψαριανούς, καὶ ὡς ἰδιοκτησία ἀνήκουσα αὐτοῖς ἀρχικῶς, καὶ ὡς μέσον θεραπείας τῶν, ὡς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς πατρίδος των, πολλῶν καὶ μεγάλων ἀναγκῶν των· ἀλλ' οὐχ ἧττον μετ' αὐτοὺς προτιμότερον ἦτο νὰ μετάσχωσι τῶν πραγμάτων ἐκείνων (ἅτινα ἄλλως τε, χωρὶς τῆς συνδρομῆς τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἤθελον μείνει λάφυρα εἰς τοὺς ἐχθρούς) καὶ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ πλοῖα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν διὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἁδρῶν ἐξόδων των, καθόσον μάλιστα καὶ αὐτοὶ οἱ Ψαριανοὶ δὲν εἶχον ἀγοράσει αὐτά, ἀλλὰ τὰ ἐλαφυραγώγησαν ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ὁπωσδήποτε ὅμως οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, οἱ ἰδιαιτέραν τρέφοντες πάντοτε συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν Ψαριανῶν, εἰλικρινῶς συμμερισθέντες τὴν λύπην τῶν συναδέλφων των τούτων, πρὸς μὲν τοὺς διευθυντὰς τῶν πλοίων τῆς μοίρας των παρήγγειλαν ἀμέσως νὰ μὴ τολμήσωσι νὰ ἐκποιήσωσι τίποτε ἐξ ὅσων ἐπῆραν εἰς Ψαρά, πρὸς δὲ τὴν Κυβέρνησιν ἔγραφον τὴν 10 Ἰουλίου τὰ ἑξῆς· « Εὐχῆς ἔργον ἦτον, ὦ Σεβαστή, » νὰ ἤθελον κατατεθῇ τῆς δυστυχοῦς νήσου Ψαρῶν τὰ » κανόνια εἰς τρία καράβια, καθὼς πρότερον συνεφωνήθη, » διότι εὐκολώτερον ἤθελον διασωθῇ καὶ χρησιμεύσει εἰς » τὰς κοινὰς ἀνάγκας, ἀλλ' αὐτὰ ἔγιναν διαρπαγὴ ἀπὸ » ὅλα τὰ συνθέτοντα τὸν ἑλληνικὸν στόλον καράβια, καὶ

» κινδυνεύουν νὰ πωληθῶσι καὶ νὰ γίνωσι θῦμα τῆς ἰδιω-
» τικῆς πλεονεξίας. Μὲ ἀγανάκτησιν μεγίστην ἐβεβαιώ-
» θημεν σήμερον τοῦτο, καὶ μὲ κοινὴν γνώμην τῶν ἐγ-
» κατοίκων ἐγράψαμεν σφοδρῶς εἰς τὸν στόλον μας νὰ
» μὴ τολμήσωσι νὰ πωλήσωσι τὸ παραμικρὸν, ἀλλ' ὅλα
» ἐδῶ νὰ τὰ μεταφέρωσιν· ὁμοίως δὲ ἐγράψαμεν καὶ εἰς
» τὸν τῆς Σύρας ἔπαρχον (α) νὰ μὴ συγχωρήσῃ εἰς κανέ-
» να ἀγορὰν τοιούτων πραγμάτων, καὶ ἐνταὐτῷ ἴσα τῆς
» ἐπιστολῆς μας νὰ διασπείρῃ εἰς τὰς λοιπὰς νήσους, ἕως
» νὰ τὸν προφθάσῃ σεβαστὴ περὶ τούτου διαταγή. Ἐκτὸς
» τούτου τοῦ πικροῦ θεάματος ἐδοκίμασαν καὶ ἄλλα δεινὰ
» οἱ ἄθλιοι Ψαριανοὶ ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους· ἓξ ἢ ἑπτὰ χι-
» λιάδας κοιλὰ σιτάρι, εὑρεθὲν εἰς τὴν νῆσόν των, διηρ-
» πάγη καὶ ἐκεῖνο ὡσαύτως, δὲν ἐσυγχωρήθη οὔτε καὶ εἰς
» ἐκείνους νὰ λάβωσι μέρος ἐκ τῶν εὐτελεστάτων εἰς τὴν
» νῆσον πραγμάτων, διὰ νὰ σκεπάσουν τὴν γύμνωσίν
» των, τὰ ὁποῖα ὡς ἀξιοκαταφρόνητα δὲν κατεδέχθησαν
» νὰ πάρουν οἱ Τοῦρκοι, καὶ τὸ χείριστον, μὲ λόγους ἐγ-
» γικτικοὺς καὶ ὑβριστικοὺς τοὺς ἀπεμάκρυνον τῶν πραγ-
» μάτων των. Γυμνοὶ λοιπὸν, πεινασμένοι καὶ καταφρο-
» νούμενοι ἐπιστρέφουν ἐνταῦθα, τὴν μὲν λύπην ἐντετυ-
» πωμένην ἔχοντες εἰς τὸ πρόσωπον, τὴν δὲ ἀγανάκτη-
» σιν εἰς τὴν καρδίαν. Γενναίως ἤθελον ὑποφέρει καὶ τὴν
» γύμνωσιν καὶ τὴν πεῖναν, ἀλλ' ἡ περιφρόνησις ἐφάνη
» εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα πάντῃ ἀνάξιον εἰς ἄνδρας ὑπὲρ τοῦ
» γένους ἀγωνισθέντας καὶ ὑπερμαχήσαντας, διὸ, ἀφέντες
» τὸν στόλον, καὶ πολεμικὰ καὶ ἡφαίστεια πλοῖα ἔφερον
» ἐνταῦθα, καὶ μόνον λόγοι ἀπελπισίας καὶ ἀγανακτήσεως

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. Βιβλ. ἐξερχομ. σελ. 27.

» ἐξέρχονται τοῦ στόματος αὐτῶν. Ὅτι κατάκαρδα λυπούμεθα καὶ συμπάσχομεν, τὸ γνωρίζει ὁ διερευνῶν » τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας, ἀλλ' ἐνταὐτῷ φοβούμεθα μὴ » ἡ ἀπόγνωσις αὕτη τοὺς φέρῃ νὰ πράξουν ἔργον ἐπωφελέστατον δι' ἑαυτοὺς, καὶ ὀλεθριώτατον δι' ἡμᾶς. Μόνη » ἡ Σεβαστὴ (Κυβέρνησις) δύναται νὰ εὕρῃ τὰ μέσα νὰ » τοὺς παρηγορήσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπελθοῦσαν καταστροφὴν, καὶ ἀπὸ τὰς ἐνεστώσας ὠδίνας, λαμβάνουσα πρόνοιαν καὶ περὶ τῶν φαμελιῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν πλοίων. » Τοῦτο ἤθελε θεραπεύσει τὰς τεθλιμμένας αὐτῶν ψυχὰς, » καὶ ἤθελε διερεθίσει καὶ τὸν ζῆλον καὶ ἄλλων ἀγωνιζομένων ἀδελφῶν, ἐνταὐτῷ δὲ ἤθελε τοὺς μεταπείσει » ἀπὸ τοῦ νὰ πράξουν τι ἀνάξιον καὶ ἀπευκταῖον. Γνωρίζομεν τὴν μητρικὴν φιλοστοργίαν τῆς Σεβαστ. (Κυβερ.), » ὅθεν κρίνομεν περιττὸν νὰ περιττολογῶμεν. Ἐκρίναμεν » χρέος μας νὰ ἐκθέσωμεν ταύτας τὰς ἀληθείας μὲ ὅλην » τὴν δυνατὴν βραχυλογίαν, μολονότι καθάπτονται ἡμῶν » τῶν ἰδίων» (α).

Ἐν τούτοις, ἡ καταστροφὴ τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν, αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι, καὶ αἱ ῥᾳδιουργίαι μισελλήνων τινων, διέχυσαν μεγίστην ἀπελπισίαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπειροπολέμων κατοίκων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ πολλαὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγὸν, ἐν τῇ πρώτῃ ἐμφανίσει ὀθωμανικῶν ναυτικῶν δυνάμεων· οἱ δ' ἐν ταῖς νήσοις ἐκείναις ἔπαρχοι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οὐ μόνον οὐδαμῶς εἰσηκούοντο, ἀλλὰ διέτρεχον καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀποβληθῶσιν ἀτίμως, ἢ καὶ νὰ κακοποιηθῶσι πρὸς μείζονα ἀπόδειξιν τῆς

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. βιβλ. ἐξερχ. σελ. 28.

πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς συμπαθείας δῆθεν· ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις γνωρίζουσα ταῦτα πάντα, ἐξέδωκε καταλλήλους προκηρύξεις πρός τε τοὺς Ἐπάρχους καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (α) οἰκτείρουσα καὶ ἀπειλοῦσα τοὺς κακοβούλως διαδίδοντας τὰς ψευδεῖς εἰδήσεις καὶ τοὺς φόβους, κακολογοῦντας δὲ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ συμβουλεύοντας τὴν ὑποδούλωσιν· οἱ τοιοῦτοι δὲν ἦσαν βεβαίως πολλοί, ἀλλ' εἰς τὰς τοιαύτας κρισίμους περιστάσεις, εὑρίσκουσι τὸν καιρὸν νὰ ἐξασκήσωσιν ἐντελῶς καὶ εὐκόλως τὴν χαμερπῆ ῥαδιουργίαν των καὶ τὸν φανατισμόν των οἱ σπερμολόγοι· ἀλλὰ θείᾳ συνάρσει, αἱ προσεχεῖς νίκαι τῶν ναυτικῶν μας, θέλουσι στερεώσει αὖθις τὴν κυμαινομένην πεποίθησιν τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν, ὧν ἐξαίρεσιν ἀπετέλουν μόνοι οἱ Σάμιοι, οἵτινες, καί τοι μέγιστον προβλέποντες τὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος των, ἀμετάθετον ὅμως ἔχοντες ἀπόφασιν ν' ἀποθάνωσιν ἐπ' αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἔγραφον τὴν 28 Ἰουνίου πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· « Ἡ δυστυχία τῆς Κάσσου, ἡ θλιβερὰ εἴδησις » τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν Ψαρῶν, καὶ ἡ ἄργητα τῆς κινήσεως » τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, κατεψύχραναν τὰς ψυχὰς τοῦ » λαοῦ, μολονότι ἔχομεν ἀπόφασιν ἀμετάθετον ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι εἰς τὰ παραθαλάσσια μαχόμενοι τὸν ἐχθρὸν » ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μας· ὅθεν ἐξαποστέλλομεν μὲ ἐπίτηδες ταχύπλουν τὸν πατριώτην μας Χριστόδουλον Ματαχίδην, διὰ νὰ κοινοποιήσῃ στοματικῶς τὴν ἀνάγκην τῆς Πατρίδος μας καὶ νὰ λάβῃ τὴν βεβαίαν πλη-

---

(α) Ἐφημ. Φιλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 33 τοῦ 1824.

» ροφορίαν τῆς πρὸς τὴν νῆσόν μας ἐγκαίρου βοηθείας
» σας πρὸς ἡσυχίαν τοῦ λαοῦ » (α).

Ἦτο λοιπὸν ἡ παροῦσα περίστασις λίαν κρίσιμος διὰ τὴν Ἑλλάδα, τόσον ἕνεκα τῶν κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐπαπειλούντων αὐτὴν ἐξωτερικῶν κινδύνων, ὅσον καὶ ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν· ἡ δὲ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ κατευνάσῃ ὅσον οἷόν τε τὰς ἐμφυλίους διαιρέσεις, ὅπως ἑνώσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπέναντι τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, ἐκήρυξε τὴν 2 Ἰουλίου ἀμνηστείαν ὑπὲρ τῶν ἀντιπολιτευθέντων αὐτήν, ἔχουσαν οὕτω· Α') « χαρίζεται
» ἀμνηστεία εἰς ὅσους ἐκινήθησαν ἐναντίον τῆς ἐσωτερι-
» κῆς ἀσφαλείας τῆς ἐπικρατείας, ὅταν εἰς τὸ ἑξῆς ἤθε-
» λον ὑποταχθῇ εἰς τοὺς νόμους καὶ δείξει διὰ τῶν ἔργων
» τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑποταγήν των, καὶ τὴν εἰς τὰς διατα-
» γὰς τῆς Κυβερνήσεως ἑτοίμην εὐπείθειάν των. Α') Ὅ-
» σοι ἔγιναν ἔκπτωτοι, ἢ ἀπὸ τὸν χῶρον τοῦ Ἐκτελεστι-
» κοῦ, ἢ τοῦ Βουλευτικοῦ, ἢ ἀπὸ κανὲν τῶν ὑπουργείων,
» ἢ συνεδρίασαν εἰς τὸ ἐν Τριπολιτσᾷ παράνομον βουλευ-
» τικόν, χαρίζεται μὲν καὶ εἰς αὐτοὺς ἀμνηστεία, δὲν τοῖς
» ἀνοίγεται ὅμως ἡ εἴσοδος μήτε εἰς τὰ ἀνωτέρω, μήτε
» εἰς κανὲν ἄλλο τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων, τόσον
» εἰς τὴν ἐνεστῶσαν β', ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπερχομένην γ'
» περίοδον ».

Ἡ τοιούτη ἀμνηστεία, λίαν φειδωλὴ καὶ φίλαυτος οὖσα, καὶ ἀποκλείουσα τῶν δημοσίων πραγμάτων πολλοὺς τῶν ἐν τέλει φιλοδόξων, οὐδέν, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἔφερεν εὐάρεστον ἀποτέλεσμα· ἀμνηστεία μὴ βασιζομένη ἢ μὴ σκοποῦσα εἰς γενικὸν καὶ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα, δὲν

(α) Ἀρχ. Δημ. Σπετσ. ἀλληλογραφ. Αἰγαιοπελαγιτῶν.

ὀνομάζεται ἀμνηστεία· οὐχ ἧττον ὅμως καὶ οἱ μᾶλλον φιλόδοξοι, ἐν τοιαύταις τῆς Πατρίδος κρισίμοις περιστάσεσιν, ὤφειλον νὰ δείξωσι μεγαλητέραν αὐταπάρνησιν· ἀλλ' ὀλίγοι Ἀριστεῖδαι καὶ Θεμιστοκλεῖς γεννῶνται δυστυχῶς εἰς τὰ ἔθνη.

Ἐνταῦθα σημειωθήτω, ὡς ἐν παρόδῳ, πρὸς τιμὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτι καί τοι ἐν μέσῳ τοιούτων κινδύνων καὶ περιπετειῶν εὑρισκομένη ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη, ἐπρονόει ὅμως καὶ περὶ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, διότι ἐσύστησεν ἐπιτροπήν τινα ἐκ τῶν Ἀνθίμου Γαζῆ, Πανούτσου Νοταρᾶ, Μ. Κάββα, Σ. Τρικούπη καὶ Κ. Λιβερίου, ὀφείλουσαν νὰ ὑποβάλῃ αὐτῇ σχέδιόν τι περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη διὰ τοῦ παρ' αὐτῆς ὑποβληθέντος σχεδίου, ἀνεγνώριζε τὴν ἀνάγκην τριῶν εἰδῶν σχολείων· εἰς τὸ α'. νὰ διδάσκηται ἡ ἀνάγνωσις, ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητική· εἰς τὸ β'. ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ Λατινικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ, ν' ἀκροάζωνται δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ στοιχειώδη μαθήματα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, καὶ εἰς τὸ γ'. τὴν σύστασιν ἑνὸς Πανεπιστημίου, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ διδάσκωνται ἡ Θεολογία, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Νομικὴ καὶ ἡ ἰατρική· ἔφορος δὲ τῆς παιδείας διωρίσθη ὁ ἀοίδιμος Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, ἀνὴρ καὶ παιδείας καὶ πολλῶν ἀρετῶν κάτοχος.

Ἀλλ' ἰδοὺ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους, στόλος ἰσχυρὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐξέπλευσε φέρων στρατεύματα τακτικὰ καὶ ἄτακτα πολλὰ, καὶ πολυάριθμον πυροβολικὸν διευθυνόμενον ὑπ' εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰβραὶμ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-Ἀλῆ-πασσᾶ, ἑνωμένος καὶ μὲ ἀλγερινικὰ πολεμικὰ πλοῖα μὲ σκοπὸν νὰ ἑνωθῇ καὶ μετὰ τοῦ

Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ ἀφοῦ ὑποτάξωσι πρῶτον τὴν Σάμον, νὰ προσβάλωσιν ἑπομένως καὶ καταστρέψωσι τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Σπέτσας, καὶ τότε πλέον ν' ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον στρατοὺς, καὶ οὕτω νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Γκιαούριδων (ἀπίστων).

Εἰς τὰς εἰδήσεις ταύτας, αἵτινες φθάσασαι δι' ἰδιαιτέρων ἀνωνύμων ἐπιστολῶν ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀνήγγελλον πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἦτον ἡ κατὰ τῶν δύο νήσων ἐπίθεσις αὐτοῦ, οἱ Σπετσιῶται ἐσκέφθησαν νὰ κενώσωσι καὶ πάλιν τὴν νῆσόν των, καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς οἰκογενείας των εἰς ἄλλα πλησιόχωρα μέρη, ἰδίως δὲ εἰς Λεωνίδιον, Κρανίδιον, καὶ Ναύπλιον (α), καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν· αὕτη δὲ γράφουσα πρὸς τοὺς Δημογέροντας τῶν εἰρημένων πόλεων, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔλεγε καὶ τὰ ἑξῆς· « Ἡ ἀπόφασις τῶν καλῶν τούτων πατριωτῶν (τῶν » Σπετσιωτῶν) ἡ τόσον γενναία καὶ φιλάδελφος, καθυ» ποχρεόνει ὅλους γενικῶς τοὺς Ἕλληνας εἰς εὐγνωμο» σύνην· εἰς τοῦτον τὸν ἱερὸν σκοπὸν ἀπεφάσισαν ν' ἀσφα» λίσουν πρῶτον τὰς οἰκογενείας των εἰς τὰ πέριξ καὶ » γείτονα μέρη· Διατάττεσθε λοιπὸν . . . . »· ἀλλ' οἱ Σπετσιῶται ἤλλαξαν μετὰ ταῦτα σκοπὸν καὶ δὲν μετηνάστευσαν ἀλλαχοῦ.

Ὁ Σουλτάνος, ἵνα ἐξάψῃ ἔτι μᾶλλον τὸ φιλότιμον τοῦ Ἰβραΐμη, τὸν ἀνέδειξε ναύαρχον, καὶ ἐξουσιαστὴν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Σημειωτέον δὲ, ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἦτο πάν-

(α) Ἀρχ. Δήμ. Σπετσ. Βιβλ. ἐξερχ. σελ. 29

τότε πολὺ ἰσχυρότερος καὶ φοβερώτερος τοῦ Βυζαντινοῦ, διότι καὶ στρατεύματα τακτικὰ ἔφερε πάντοτε, καὶ ναύτας πλέον γυμνασμένους εἶχε, καὶ τὸ χείριστον διὰ τοὺς Ἕλληνας, εἶχε καὶ πολλοὺς ἀξιωματικοὺς Εὐρωπαίους, οἵτινες ἀρνησάμενοι τὴν πάτριον θρησκείαν των, τοῦ Χριστοῦ, κατετάχθησαν χάριν ὑλικῶν συμφερόντων, ὑπό τε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν αἱματηρὰν σημαίαν τοῦ Μωάμεθ ἢ τοῦ Ἀλῆ, ὅπως καταστρέψωσιν ἔθνος χριστιανικὸν ὁλόκληρον, ἔθνος εὐγενὲς, πολεμοῦν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας του, ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον ὅλος ὁ κόσμος ὀφείλει τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμόν του.

Κρισιμωτάτης οὔσης τῆς περιστάσεως ταύτης, γενικῶς μὲν δι' ὅλον τὸ ἔθνος, ἰδίως δὲ διὰ τὰς νήσους, καθ' ὧν ἐσκόπευον αἱ κολοσσαῖαι ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας προνοοῦντες περὶ ἀσφαλείας των, ἐν περιπτώσει αἰφνιδίας τινος παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεως, καθόσον μάλιστα οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων, οἱ μὲν ἦσαν ἀπόντες, οἱ δὲ ἔμελλον ὡσαύτως νὰ τρέξωσιν ἐπὶ τῶν πλοίων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐζήτησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀνάλογον στρατιωτικὴν δύναμιν, χρησιμεύσουσαν ὡς φρουρὰν ἐφ' ἑκάστης νήσου· ἡ Κυβέρνησις γνωρίζουσα καλῶς, ὅτι πᾶν ἄλλο ἠδύνατο νὰ παραβλέψῃ, οὐχὶ δέ ποτε τὴν προφύλαξιν τῶν δύο τούτων νήσων, αἵτινες εἰσὶν οἱ δύο βραχίονες τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἠλπίζετο κυρίως ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἔθνους, ἔστειλεν εὐθὺς ἀνὰ τρεῖς χιλιάδας στρατιώτας εἰς ἑκάστην νῆσον, ὑπὸ διαφόρους στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς Πελοποννησίους τε καὶ Ῥουμελιώτας (α).

(α) Οἱ ἐν Σπέτσαις ἐλθόντες στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ ἦσαν, ὁ Νι-

» ἦμαι ὑπόχρεως εἰς ἄλλα χρέη ἐμπιστευθέντα μοι παρὰ
» τῆς γενικῆς Μητρός. Τὰ χρέη ταῦτα μ' ἐβίαζον νὰ μὴν
» ἐκπληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν μου, ἂν δὲν ἐλάμβανον τὴν
» ἄδειαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν θερμῶς ἐζή-
» τησα, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν πολλάκις παρεκάλεσα, ἀλλὰ
» μοὶ ἐστάθη ἀδύνατον διὰ νὰ τὴν λάβω διὰ τὰ ὅσα παρ'
» αὐτῆς θέλει σᾶς γνωστοποιηθῶσιν αἴτια. Ἂν ὅμως, ἀ-
» δελφοί, ἡ πρόσκλησίς σας ἦναι ἀμετάβλητος, γνωστο-
» ποιήσατέ μοι, καὶ ἐγὼ ἐλευθερόνομαι ἀπὸ τὰ γενικὰ χρέη
» μὲ τὴν παραίτησίν μου, καὶ τρέχω εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον
» οἱ ἀδελφοί μου μὲ προτρέπουν στάδιον, διὰ τὸ ὁποῖον
» μένω εὐγνώμων καὶ πρὸς τὴν γλυκυτάτην μου Μητέρα,
» καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου πατριώτας, μολονότι γνω-
» ρίζω τὸν ἑαυτόν μου ἀνάξιον ».

Οἱ Σπετσιῶται εἶχον γράψει καὶ εἰς τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα περὶ τῆς εἰς τὸν Μπότασην γενομένης προσκλήσεως, ἀλλ' αὐτὸ διὰ τοῦ ἀπὸ 22 Ἰουλίου ἐγγράφου του ἀπήντησεν οὕτως· « Ἐλήφθη ἡ κατὰ τὴν 20 τοῦ παρόν-
» τος ἀναφορά σας, ἐκ τῆς ὁποίας παρατηρεῖται ἡ μὲ ἀ-
» παθῆ σκέψιν γενομένη ἐκλογὴ καὶ πρόσκλησις εἰς τὸ
» Ναυαρχιακὸν χρέος τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ἀντιπροέδρου
» τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Σώματος· ἡ Διοίκησις ἐπῄνεσε τὴν
» εὐστοχίαν μιᾶς τοιαύτης δικαίας ἐκλογῆς, διότι τῳόντι
» εἶναι ἱκανὸς νὰ βαστάξῃ τοιοῦτον χρέος ἐνδόξως, καὶ
» ὡς ἐκ τούτου ἀποκαθίσταται ἀναγκαία ἡ παρουσία του
» εἰς τὴν τῶν Σπετσῶν ναυτικὴν μοῖραν· ἀλλ' ἐπίσης εἶ-
» ναι καὶ πολὺ περισσότερον ἀναγκαιοτέρα ἡ ἐνταῦθα πα-
» ρουσία του εἰς τὸ ἀντιπροεδρικὸν βάρος, εἰς τὸ ὁποῖον
» ἤδη ἐνδόξως διετέλεσεν· ὥστε ἡ Διοίκησις σκεπτομένη
» σπουδαίως περὶ τῶν δύω τούτων, καὶ ἀντισταθμίζουσα

» τὴν βλάβην ἢ ὠφέλειαν ὡς ἐκ τῆς παρουσίας ἢ ἀπου-
» σίας του, εἰς ἀμφότερα τὰ χρέη ταῦτα, ἐνέκρινεν ὁμο-
» φώνως, νὰ παρευρίσκηται εἰς τὸν τῆς ἀντιπροεδρείας
» χῶρον, ὡς μᾶλλον ἀναγκαιότερον, καὶ μάλιστα εἰς ταυ-
» αύτας περιστάσεις, ὅτε ὁ ἀρτισύστατος ὁπωσοῦν εὐτα-
» ξία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἠμπορεῖ νὰ κλονισθῇ, καὶ ἐνῷ μά-
» λιστα ἡ Διοίκησις ἠξεύρει καλῶς, ὅτι ἡ νῆσος Σπετσῶν
» εὐτυχεῖ καὶ ἄλλων τινων δοκίμων ναυτικῶν, καὶ ἀν-
» δρείων καὶ ἱκανῶν νὰ φέρωσι τὸ τῆς ναυαρχίας βά-
» ρος. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ Διοίκησις, ἂν καὶ λυπῆται, μ' ὅ-
» λον τοῦτο δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν αἴτησιν τῆς
» εὐγενείας σας· ἐλπίζει ὅτι ἡ μὴ συγκατάθεσίς της εἰς
» τοῦτο θέλει φανῇ δικαία καὶ ἀναγκαία εἰς τὰ παρόντα
» τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ». Μὴ πραγματοποιηθείσης λοιπὸν τῆς προσκλήσεως ταύτης τῶν Σπετσιωτῶν, ἔμεινε πάλιν ἡ Ναυαρχία τῶν Σπετσῶν εἰς τὸν Γ. Ἀνδροῦτσον.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι αἱ κατὰ τὰ Ψαρὰ ἑλληνικαὶ μοῖραι, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφήσασαι τὸν ἐχθρικὸν στόλον προφυλαγμένον εἰς Μιτυλήνην καὶ προπαρασκευαζόμενον εἰς τὴν κατὰ τῆς Σάμου μελετωμένην ἐπίθεσίν του. Τὰ σχέδια ταῦτα ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ μεγίστης σημασίας ἀντικείμενον ἦτο παρά τε τοῖς ναυτικοῖς καὶ τῇ Κυβερνήσει ἡ ὑπεράσπισις τῆς νήσου ἐκείνης· ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐχθρὸς ἐκινεῖτο κατὰ τῆς Σάμου, ἅμα μετὰ τὴν ἐκ Μιτυλήνης ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἠδύνατο εὐκόλως (κατὰ μεγίστην πιθανολογίαν), νὰ κατορθώσῃ τοὺς ὀλεθρίους σκοπούς του, ὡς κατώρθωσεν αὐτοὺς καὶ εἰς Ψαρὰ, διότι καὶ αἱ Σάμιαι ἤθελον εὑρεθῇ ἔρημοι πάσης ναυτικῆς βοηθείας, καὶ τότε ἀνενοχλήτως ὁ ἐχθρὸς ἤθελεν ἀποβιβάσει ἐπὶ τῆς Σάμου ὅσα πρὸ καιροῦ εἶχεν

ἐπ' αὐτῷ τούτῳ συναθροίσει περὶ τὴν Μυκάλην ἀπειράριθμα τούρκικὰ στρατεύματα· εὐτυχῶς ὅμως, ὁ Ναύαρχος τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, κατατρίψας ἐπὶ ματαίῳ εἰς Μιτυλήνην ἱκανὰς ἡμέρας, χάριν τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ μπαϊραμίου των, ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς ναυτικοὺς νὰ φθάσωσιν ἐγκαίρως, καὶ ν' ἀπαλλάξωσι τοὺς Σαμίους ἐκ τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς γενικῆς καταστροφῆς.

Ἀντήχει ἀκόμη εἰς τὰ ὦτα τῶν γενναίων Σαμίων ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, καὶ τούτου ἕνεκα δίκαιον εἶχον νὰ φοβηθῶσι μὴ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτά, ἀφοῦ διὰ θαλάσσης μὲν τρομερὸς στόλος, διὰ ξηρᾶς δὲ πολυπληθὴς στρατὸς ἐπαπείλει ἀπόβασιν ἐπὶ τῆς νήσου των, βοήθεια δὲ οὐδεμία ὑπὲρ αὐτῶν ἐφαίνετο.

Εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν περιελθόντες οἱ Σάμιοι, οἱ μὲν ἐσυμβούλευον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα των καὶ νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, οἱ δὲ ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς νήσου, κακεῖθεν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰς ἑστίας των, ἐπ' ἐλπίδι ταχείας παρουσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Προτιμότερον ἐφάνη εἰς ἅπαντας τὸ δεύτερον σχέδιον, καὶ ἀμέσως τότε γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδία, τ' ἀπέστειλαν εἰς τὰ ὄρη, ὅλοι δὲ οἱ δυνάμενοι νὰ φέρωσιν ὅπλα ἡτοιμάσθησαν ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· γενναία τῳόντι ἡ ἀπόφασις αὕτη τῶν Σαμίων· ἀλλὰ κατὰ πόσον ἆρά γε ἦτον ἐφικτὸν ν' ἀνθέξωσιν ὀλίγοι ἄνδρες ὁσονδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῶσι γενναῖοι, ἐναντίον ἐχθρικῶν στιφῶν δεκάκις πολυαριθμοτέρων καὶ διψώντων αἷμα καὶ λάφυρα; ἡ σκηνὴ τῶν Ψαρῶν εὐκόλως μᾶς λύει τὸ ζήτημα. Δικαίως λοιπὸν οἱ Σάμιοι, μετὰ Θεόν, οὐ προσεδόκων ἀλλαχόθεν τὴν σωτηρίαν των, ἢ εἰς τοὺς θαλασσί-

ους ἥρωας, πρὸς οὓς ἠτένιζον πάντοτε καὶ νῆσοι καὶ παράλια μέρη κινδυνεύοντα, καὶ τοὺς ὁποίους ἀνάγκη μεγίστη μόνον ἦτο νὰ προειδοποιήσωσι περὶ τῆς δεινῆς θέσεώς των.

Τὴν ἐντολὴν ταύτην τῆς εἰδοποιήσεως ἀνεδέχθη προθύμως καὶ ἑκουσίως, κατὰ τὴν 22 Ἰουλίου, ὁ ὡς τακτικὸς καταδρομεὺς παρευρεθεὶς τότε εἰς Σάμον μὲ τὸ πλοῖόν του Ἀναστάσιος Ἀνδροῦτσος, καὶ χωρὶς οὐδὲ στιγμὴν ν' ἀργοπορήσῃ, πλεύσας νυχθημερόν, ἀφίχθη εἰς Σπέτσας τὴν ἐπαύριον καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Προκρίτοις τὰ περὶ τῆς κινδυνευούσης Σάμου. Οὗτοι, καίτοι θορυβηθέντες ἐκ τοῦ ἀκούσματος, αὐθημερὸν ὅμως ἔπεμψαν εἰς Σάμον ἐσπευσμένως τὸ πολεμικὸν πλοῖον ὁ Διομήδης τοῦ πλοιάρχου Ἀργυρίου Στεμιτσιώτου, καὶ παροτρύνοντες δι' ἐπιστολῆς των τοὺς Σαμίους νὰ ἐγκαρτερήσωσιν εἰς τὸν κίνδυνον, ὑπέσχοντο αὐτοῖς τὴν ταχυτάτην ἔκπλευσιν τῆς τε ἰδίας ναυτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς τῶν ἄλλων δύο νήσων.

Πραγματικῶς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν 24 Ἰουλίου, ἐξέπλευσεν ἐκ Σπετσῶν ἡ Α' ναυτικὴ μοῖρα, συγκειμένη ἐκ δεκαπέντε πολεμικῶν πλοίων καὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ (α) ὑπὸ τὸν ναύ-

---

(α) Τῆς μοίρας ταύτης πλοίαρχοι ἦσαν οἱ ἑξῆς· Ἀνάργυρος Λιμπέσης, Ἰω. Χ. Κούτσης, Ἰω. Γ. Κούτσης, Θ. Μπότασης, Ν. Ῥάπτης, Δημ. Λεωνίδας, Αναγν. Κυριακὸς, Ἀνάργ. Π. Ἀναργύρου, Ν. Σύρμας, Λάζ. Κουτρουμπῆς, Ἠλ. Θερμισιώτης, Ἀνάργ. Α. Ἀναργύρου, Ν. Γ. Κούτσης, Ἰω. Ἀδριανοῦ καὶ Γ. Κοκκοράκης· τοῦ δὲ πυρπολικοῦ ὁ Λάζαρος Μουσούς.

Εἰς νέα λάθη περιέπεσεν ὁ Σ. Τρικούπης λέγων· « Τὴν 27 Ἰ» ουλίου ἐξέπλευσαν 27 Ὑδραϊκὰ πλοῖα πολεμικὰ καὶ πυρπολι» κά.... ὑπὸ τὸν Σαχτούρην· κατόπιν ἐξέπλευσαν καὶ 8 Σπε-

αρχον Σπετσῶν Γεώργιον Ἀνδροῦτσον, ὅστις πρὸς ταχυτέραν τῆς μοίρας ἔκπλευσιν, ἐπέβη φέρων τὴν ναυαρχικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημητρίου Λάμπρου ἢ Λεωνίδα πολεμικοῦ πλοίου ὁ Λεωνίδας· ἡ μοῖρα αὕτη φθάσασα τὴν 27 Ἰουλίου εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἠγκυροβόλησεν εἰς Κολωνὸν τῆς Σάμου, ὅπως ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀπόβασιν ἐχθρικῶν

» τσιωτικά ». α΄. Διότι τὰ Σπετσιωτικὰ ἐξέπλευσαν τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῶν Ὑδραϊκῶν, δηλαδὴ τὴν 24 Ἰουλίου (ἴδε ἐφημ. Φιλ. τοῦ Νόμου 1824 ἀρ. 28, λέγουσαν· « Ὕδρα 25 Ἰουλίου· χθὲς » ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὸν λιμένα των τὰ Σπετσιώτικα πλοῖα, καὶ » πολλὰ Ψαριανὰ συνανεχώρησαν μετ' αὐτῶν· σήμερον δὲ καὶ » αὔριον ἐκπλέει ἐντεῦθεν ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ Ὑδραϊκοῦ στόλου » ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Γ. Σαχτούρη »· ἴδε καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τῆς 30 Ἰουλίου· « Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς σας τῆς κατὰ τὴν 28 Ἰουλίου, » μὲ μεγάλην της εὐχαρίστησιν παρατηρεῖ ἡ Διοίκησις τὸν πα» τριωτικὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν σας, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεκινήσατε » τὰ πλοῖα τῆς πρώτης μοίρας ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν ἤδη ἑβδο» μάδα κτλ. » β΄. Διότι ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα συνέκειτο ἐκ 16 πλοίων, οὐχὶ δὲ ἐξ ὀκτώ, ὡς λέγει, καὶ περὶ τούτου ἴδε καὶ ἐπιστολὴν Ναυάρχου Σπετσῶν τῆς 30 Ἰουλίου 1824 ἐκ Σάμου. « Καὶ πρὸ τριῶν ἡμερῶν σᾶς ἐγράψαμεν φθάσαντες εἰς Σάμον, » καὶ σᾶς εἰδοποιοῦμεν τὰ ἐνταῦθα τρέχοντα καὶ ὅσα περὶ τοῦ » Βυζαντινοῦ καὶ Αἰγυπτιακοῦ στόλου σημαντικῶς ἐμάθομεν, » καὶ τώρα δὲν λείπομεν νὰ σᾶς ἰδεάσωμεν, εὑρόντες εὐκαιρίαν » τὴν ἐρχομένην αὐτόθι σακολεβίτσαν, τυχηρῶς χωρὶς ἀνθρώ» πους, νυκτὸς εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς ἐχθρικὸς στό» λος χθὲς περὶ τὸ ἑσπέρας ἐφάνη ὅτι ἔρχεται κατὰ τῆς Σάμου, » καὶ πλησιάσας διῃρέθη εἰς δύο· καὶ ὁ μὲν ἔρχεται ὑπανέμως, ὁ

στρατευμάτων ἐπ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Ὁ δὲ ναύαρχος Γ. Ἀνδρούτσος αὐθημερὸν ἐξέδοτο πρὸς τοὺς Σαμίους τὴν ἑξῆς διακήρυξιν·

« *Ἄνδρες Σάμιοι, χαίρετε.*

« Ἐμφανιζόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν καὶ σᾶς λέ» γομεν ὅσα καὶ τὸ κοινὸν τῆς πατρίδος μου διὰ τοῦ γράμ-

---

» δὲ προσάνεμος· ἡμεῖς εἰς τὰς Καλώνας ἀραγμένοι εἰδοποιηθέντες περὶ τὰς 12 « Γενναιότατε ναύαρχε τῶν Σπετσῶν Κ. Γεώργιε! Σπεύδω νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εἰδοποιήθημεν ἀπὸ Μαραθόκαμπον διὰ γράμματος, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος τὴν Κυριακὴν ἐσηκώθη εἰς τὰ πανία ἀπὸ Μιτυλήνην, μὲ σκοπὸν διὰ τὴν νῆσόν μας· αὐτὴν τὴν εἴδησιν τὴν ἔφερε μύστικον Ψαριανὸν εἰς Μαραθόκαμπον, τὴν ὁποίαν ἐβεβαιώθη ἀπὸ αὐστριακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον, καὶ ἦλθεν ἐπίτηδες καὶ πρὸς εἴδησίν σας, τῇ 29 Ἰουλίου 1824, ὁ ὡς ἀδελφός σας Λογοθέτης Λυκοῦργος ».) ἐσηκώθημεν εἰς τὰ πανιὰ καὶ πλέοντες τὸ πρωῒ εὑρέθημεν ὑπανέ» μως τῆς Πάτμου, καὶ ἀκολουθοῦντες διὰ τῶν Φούρνων καὶ Ἰκα» ρίας νὰ λάβωμεν τὸν ἀέρα σοφράνο (δεξιὸν) ἴδομεν εἰς τὸν Μα» ραθόκαμπον τὸ ἓν μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις εἶναι μὲ » δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας κατὰ τῆς Σάμου· ἡμεῖς ἐνταῦθα » εὑρισκόμεθα μόνον πλοῖα δώδεκα, μᾶς λείπουν ἀπὸ τὸν προσ» διωρισμένον ἀριθμὸν τῶν 16 τρία, ἡ Ναβέτα, Ἠλ. Θερμισιώτη » καὶ τὸ πυρπολικόν· αἱ δυνάμεις μας δὲν ἀναλογοῦν εἰς τίποτε » μὲ τοῦ ἐχθροῦ, διὸ καὶ μένοντες ἀμηχανοῦμεν, ἀποροῦντες ὄχι » μόνον διὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἄργηταν τῶν τριῶν ἰδικῶν μας, » τὰ ὁποῖα μᾶς λείπουν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων » καὶ Ψαριανῶν, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε δὲν ἐφάνησαν, ἀλλ' οὔτε » ἀκούονται εἰς κανὲν μέρος· ἡ Σάμος κατὰ τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχ» θροῦ, ἂν καὶ ἡ λοιπὴ θαλάσσιός μας δύναμις δὲν προλάβῃ, ὥστε

» ματος, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου σᾶς ἐνεχείρισεν ὁ συμ-
» πολίτης ἡμῶν καπετὰν Ἀργύρης Στεμιτσιώτης. Ἀδελ-
» φοί· ἡ πατρὶς ἡμῶν μὲ τὰς ἄλλας νήσους Ὕδραν καὶ
» Ψαρὰ, τὸ ἔθνος ὅλον προυνόησε καὶ προνοεῖ ν' ἀντι-
» κρούσῃ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τελείως, εἰ δυνατὸν, νὰ τὸν
» ἐξολοθρεύσῃ, καὶ πρὸ πάντων νὰ δώσῃ βοήθειαν, ὅπου
» ὁ κίνδυνος εἶναι ἐπικείμενος. Διὸ καὶ ἀπεφασίσθησαν νὰ
» ἐκπλεύσουν ἐκ συμφώνου ἀπὸ τὰς τρεῖς νήσους ἐννενῆν-
» τα πέντε πολεμικὰ καὶ πυρπολικὰ πλοῖα, ἐκ τῶν ὁποίων
» τὰ μὲν ἑξήκοντα αὔριον ἢ τὴν ἐρχομένην καταφθάνουν

» νὰ ἑνωθῶμεν, θέλει γενῆ ἄφευκτα θῦμα, ὃ μὴ γένοιτο, τῶν
» ἐχθρῶν. Ἡμεῖς συμπονοῦμεν, πλὴν δὲν δυνάμεθα νὰ συνεισφέ-
» ρωμεν τὴν πρὸς αὐτὴν βοήθειάν μας, μὴ οὖσαν ἀνάλογον, κα-
» θὼς καὶ ἀνωτέρω σᾶς εἴπομεν, μὲ τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν, διὰ τὸν
» Κύριον, λάβετε σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, κινήσατε καὶ τὰ λοιπὰ,
» ἂν εἰσέτι δὲν 'ξεκίνησαν, ἐλλείποντα πλοῖα διὰ νὰ προλάβουν
» τὸ συντομώτερον, κινήσατε τοὺς Ψαριανοὺς, γράψατε εἰς Ὕδραν
» νὰ μὴν ἀναβάλλωσι περισσότερον τὸν καιρὸν, διότι ἡ δυστυχία
» τῆς Σάμου, ἂν δὲν προλάβουν, θέλει γενῆ πρόδρομος τῆς δυ-
» στυχίας ἡμῶν, ὅλου τοῦ ἔθνοος· καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ λά-
» βετε πρὸ ὀφθαλμῶν, διότι πεσούσης τῆς Σάμου, ἂς μὴν ἀμφι-
» βάλλωμεν ὅτι θέλομεν κινήσει καθ' ἡμῶν καὶ αὐτὰς τὰς πέ-
» τρας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ θέλομεν γενῆ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι
» αἴτιοι τῆς ἀπωλείας μας· διὸ κάμετε τὸ συμφερώτερον προνο-
» οῦντες περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῆς Πατρίδος· διότι βλέ-
» πομεν φανερὰ φανερὰ, ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ σώσωμεν καὶ ἑαυτοὺς
» καὶ ἄλλους τῶν ὁμογενῶν μας καὶ δὲν θέλομεν ». Ἐκ τοῦ
πλοίου «Λεωνίδας». Ὁ πατριώτης Γεώρ. Ἀνδροῦτσος.

(Ἐκ τῶν ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν).

» ἐνταῦθα. Ὅθεν θαρσεῖτε, μὴ δειλιάσητε τὸν ἐχθρόν· ὁ
» ἴδιος εἶναι, τὸν ὁποῖον πολλάκις ἀντεκρούσαμεν καὶ τοῦ
» ἐκάμαμεν θραύσεις πολλάς· αἱ πολυπληθεῖς δυνάμεις
» του, ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν φαίνωνται διὰ ξηρᾶς καὶ θα-
» λάσσης, δὲν κάμνουν εἰμὴ πολυπλασιασμὸν ἀνωφελῆ,
» καὶ τὴν νίκην ἡμῶν κατ' αὐτοῦ εὔκολον. Μὴν ὑπολάβη-
» τε, διότι κατέστρεψε τὰ περιώνυμα Ψαρά, μέλλει νὰ
» καταστρέψῃ καὶ τὴν Σάμον· εἰς τὰ Ψαρὰ ἐπέτυχε τὸν
» σκοπόν του, μὴ οὔσης τῆς ναυτικῆς ἡμῶν δυνάμεως
» ἀπὸ θαλάσσης· ἀλλ' εἰς τὴν Σάμον ποτέ, διότι ἔχετε
» ναυτικὴν δύναμιν σύμμαχόν σας δυνατωτέραν παρ' ἄλ-
» λοτε ποτέ, τῆς ὁποίας τόσον οἱ πλοίαρχοι, ὅσον καὶ οἱ
» ναῦται, θέλουν σᾶς ὑπερασπισθῆ μέχρι ῥανίδος αἵμα-
» τός των. Πλήν, ἀδελφοί, πρέπει καὶ ὑμεῖς νὰ ἦσθε προ-
» σεκτικοὶ κατὰ πάντα εἰς ταύτην τὴν στιγμήν, εἰς τὴν
» ὁποίαν ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐνεδρεύει πανταχόθεν. Σᾶς λέγο-
» μεν ἀδελφικῶς ν' ἀφήσητε κάθε ἰδιαίτερόν τι, καὶ νὰ
» συνδεθῆτε μεγάλοι τε καὶ μικροὶ σφιγκτά, τὸ ὁποῖον
» πρὸς ὑμᾶς εἶναι τὸ μόνον ἀκαταμάχητον ὅπλον κατὰ
» τοῦ ἐχθροῦ. Προσέχετε μὴ μεσολαβῇ ἐν ὑμῖν ἐπιβουλή
» τις κεκρυμμένη, ἡ ὁποία θέλει σᾶς φέρει ἔπειτα πολλὴν
» τὴν μεταμέλειαν. Ἡμεῖς προλαμβάνομεν ἐνταῦθα μὲ
» 16 μόνον πολεμικὰ πλοῖα, ὄπισθεν δὲ ἔρχονται καὶ τὰ
» λοιπὰ τῆς πατρίδος μου, τὸν ἀριθμὸν δεκαεπτά, καθὼς
» καὶ τῶν ἄλλων δύο νήσων Ὕδρας καὶ Ψαρῶν. Καὶ ταῦ-
» τα μὲν παρ' ἡμῶν, ὑμεῖς δὲ μὴ ὀκνήσητε νὰ ἔλθητε
» πρὸς ἡμᾶς αὔριον νὰ μᾶς πληροφορήσητε σαφέστερον
» τοὺς στοχασμούς σας περὶ τούτου, καὶ ἂν ὁ Βυζαντινὸς
» ἐχθρικὸς στόλος ἐξέπλευσεν ἀπὸ Μιτυλήνης πρὸς ὁδη-
» γίαν μας, διὸ καὶ πεπεισμένοι εἰς τοῦτο μένομεν.

» Τῇ 27 Ἰουλίου 1824. Ἐκ ναυαρχικοῦ πλοίου.
» Ὁ ναύαρχος τοῦ στόλου τῶν Σπετσῶν
» Γ. Ἀνδροῦτσος.»

Οἱ Σάμιοι ἐνθαῤῥυνθέντες ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς προσδοκίας μεγαλητέρων ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἐτακτοποίησαν, κατὰ τὸ ἐφικτὸν, τὰ πρὸς ἄμυναν πολεμικὰ μέσα των, τοποθετήσαντες τὰς δυνάμεις των καταλλήλως, ἀφοῦ προηγουμένως συνεννοήθησαν καὶ μετὰ τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν.

Μόλις διὰ τῆς πρώτης ἐπιστολῆς τῶν Σαμίων ἔμαθεν ὁ ναύαρχος Ἀνδροῦτσος τὸν ἀπὸ τῆς Μιτυλήνης ἔκπλουν τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ ἰδοὺ δι' ἄλλης (α) μανθάνει αὐθημερὸν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐπλησίασεν εἰς τὴν Σάμον, καὶ ἐφάνη ὅτι διῃρέθη εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν, ἤτοι τὰ μικρότερα πλοῖά του ἔρχονται πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος, τὸ δὲ ἤτοι τὰ μεγαλήτερα, πρὸς δυσμάς. Μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀντιπαραταχθῇ ἐκ τοῦ συστάδην εἰς τὰς ἀσυγκρίτῳ λόγῳ μεγαλητέρας τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις, ἐτέθη εἰς τὰ πανία μὲ τὴν μοῖράν του, διευθυνόμενος πρὸς

(α) Πρὸς τὸ Γεν. Διοικητήριον Σάμου.

Δηλοποιοῦμεν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς ἐχθρικὸς στόλος ἐπλησίασεν εἰς τὴν Σάμον, καὶ ἐφάνη ὅτι διῃρέθη εἰς δύο μέρη· καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος, τὰ μικρὰ, ἔρχονται ἀπ' ἀνατολῶν, τὸ δὲ ἄλλο, τὰ μεγάλα, ἀπὸ δυσμῶν· καὶ ἔστω πρὸς εἴδησιν τῶν αὐτόθι χωρίων καὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ γενναιοτάτου ναυάρχου τῶν Σπετσῶν Κ. Γ. Ἀνδρούτσου, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀραγμένα εἰς τὴν Κολώναν.

Τῇ 29 Ἰουλίου 1824.

Οἱ Ἔφοροι τοῦ Μαραθοκάμπου.

τὴν Πάτμον, ἵνα τύχῃ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου. Στραφεὶς δ' ἐκεῖθεν διὰ τῶν νήσων Φούρνων καὶ Ἰκαρίας, εἶδε τὴν μίαν τῶν μοιρῶν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς τὸν Μαραθόκαμπον τῆς Σάμου, καὶ ἐκεῖ ἀνεκώχευσε.

Τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐξέπλευσεν ἐξ Ὕδρας καὶ ἡ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Ὕδρας Γ. Σαχτούρην Α' Ὑδραϊκὴ μοῖρα, συγκειμένη ἐξ εἴκοσι πολεμικῶν πλοίων, καὶ τεσσάρων πυρπολικῶν, μετὰ τῆς ὁποίας ἡνώθησαν καὶ ἡ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γενναίου Ἀναργύρου Λεμπέση Σπετσιώτου περίφημος καταστᾶσα, ἕνεκα τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς, Ναβέτα (α), καὶ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Δημητρίου Λάμπρου ἐκ Σπετσῶν, καὶ τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ ἐξημερώθησαν ἅπαντα ἔμπροσθεν τῆς Ἰκαρίας νήσου, ὅπου ἀπήντησαν περὶ τὰ τεσσαράκοντα μικρὰ τουρκικὰ πλοῖα, ἐν οἷς καὶ πολλὰς σακολέβας, φέροντα ἐπὶ τῆς Σάμου δύο χιλιάδας στρατιώτας εἰς ἀπόβασιν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Καρλοβασίου. Ἡ Ναβέτα τοῦ Λεμβέση καὶ δύο ἄλλα Ὑδραϊκὰ πλοῖα, προπλέοντα τῆς ἄλλης μοίρας, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ἐκείνων πλοίων, κατεπόντισαν δύο καὶ συνέλαβον δύο σακολέβας, σφάξαντες τοὺς ἐν αὐταῖς. Τὰ δὲ λοιπὰ ἅπαντα, πλησιασάσης καὶ τῆς λοιπῆς μοίρας, τὰ ἠνάγκασαν, ἄλλα μὲν νὰ ἐξοκείλωσιν εἰς τὰ πλησιέστερα παράλια, ἄλλα δὲ νὰ καταφύγωσιν, ὅπως καὶ ὅπου ἠδυνήθησαν (β).

Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα φθάσαντα τὴν 31 Ἰουλίου εἰς τὸν

(α) Τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐκ τῶν μεγηλητέρων καὶ ὡραιοτέρων πλοίων τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως ὄν, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Γκίκα Μπόταση.

(β) Ἴδε καὶ ἀριθ. 42 ἐφημ. Φιλ. τοῦ Νόμ., 1 Αὐγ. 1824.

μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας πορθμὸν, Τὰρ-μπογὰζ τουρκιστὶ καλούμενον, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς κατεγίνετο νὰ ἐπιβιβάσῃ ἐπὶ πλοίων καὶ πλοιαρίων τὸν ἐκεῖ ἐστρατοπεδευμένον στρατόν του, ἵνα τὸν ἀποβιβάσῃ ἐπὶ τῆς Σάμου, καὶ πλησιάσαντα εἰς τὴν παραλίαν ἐκείνην, ἄλλα μὲν ἐκ τῶν πλοίων ἐκείνων καὶ πλοιαρίων κατέστρεψαν, ἄλλα δὲ κακὴν κακῶς ἐδίωξαν· ἀφοῦ δὲ ἐνέσπειραν μέγαν τρόμον εἰς τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα διὰ τῶν κανονοβολισμῶν, ἦλθον αὐθημερὸν καὶ ἀγκυροβόλησαν πλησίον τῆς Σάμου, ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πορθμοῦ (α).

Ὁ ἐχθρικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ δεκαοκτὼ πολεμικῶν πλοίων, ἐν οἷς ἓξ φεργάται, τὰ δὲ λοιπὰ κορβέτα καὶ βρίκια, ἰδὼν τὴν ἀφιχθεῖσαν ἑλληνικὴν μοῖραν, καὶ ἄρας ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἁγίας Μαρίνης, ὅπου ἦτον ἀγκυρωμένος, ἐκινήθη κατὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων περὶ τὴν 2 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν μὲ ἄνεμον εὐνοϊκὸν, καὶ πλησιάσας ἐπυροβόλει αὐτά· ἀλλὰ δύο μόνον ἑλληνικὰ πυρπολικὰ, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Λέκκαν Ματρώζην Σπετσιώ-

---

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ὁ Σαχτούρης πρὸς τοὺς Προκρίτους Ὕδρας.
« . . . . Κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ φυλάξωμεν τοῦτο τὸ στενὸν
» ὡς ἐπικινδυνώτατον διὰ τὴν Σύρον, καὶ νὰ προσέχωμεν τὰ κι-
» νήματα τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου ὄντος καλὰ δυναμωμένου
» δὲν ὑπάγομεν, εἰμὴ ὅταν ἑνωθῶμεν μὲ τὴν Σπετσιωτικὴν μοῖ-
» ραν, τῆς ὁποίας ἓν μόνον πλοῖον ἡ Ναῦς, εἶναι μεθ' ἡμῶν, καὶ
» ἓν πυρπολικὸν, ὥστε τὰ ἐνταῦθα πλοῖά μας δὲν ὑπερβαίνουν
» τὸν ἀριθμὸν τῶν 26. » (Φίλος τοῦ Νόμου, ἀριθμ. 42.)

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καταδεικνύεται καὶ τὸ λάθος, εἰς ὃ περιέπεσεν ὁ Σ. Τρικούπης, ἀναβιβάζων τὸν ἀριθμὸν τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων εἰς 27, ἀντὶ τῶν 24.

την, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου Νικήτας τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση, τὸ δ᾽ ἕτερον ὑπὸ τὸν Δ. Ῥαφιλιὰν Ὑδραῖον, κινηθέντα κατ᾽ αὐτοῦ τὸν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, τὰ δ᾽ ἄλλα ἑλληνικὰ πλοῖα ἔμειναν ἀκίνητα.

Ὡσαύτως τὴν 1 Αὐγούστου ὁ ἐχθρικὸς στόλος κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ὥραν τῆς ἡμέρας, πλησιάσας τὴν ἑλληνικὴν μοῖραν, ἀγκυρωμένην πάλιν οὖσαν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἐπυροβόλει κατ᾽ αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ πυρπολικὰ τὸν ἀπεδίωξαν, χωρὶς ποσῶς τὰ ἑλληνικὰ πολεμικὰ πλοῖα νὰ κινηθῶσι.

Τέλος τὴν 3 Αὐγούστου ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον ἡ ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον Σπετσιωτικὴ μοῖρα καὶ ἡνώθη μετὰ τῆς Ὑδραϊκῆς. Ἐνῷ δὲ τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα πλοῖα ἔμενον ὑπὸ τὴν ἄγκυραν εἰς τὸν πορθμὸν, πολεμικοῦ συμβουλίου γενομένου αὐθημερὸν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀνδρούτσου παρ᾽ ὅλων τῶν ἀρχηγῶν καὶ πλοιάρχων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐπροτάθησαν δύο γνῶμαι, κατὰ τὴν μὲν νὰ ἐπιτεθῇ ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πρῶτος εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, κατὰ τὴν δὲ, προφερθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἠλία Θερμισιώτου Σπετσιώτου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος νὰ μείνῃ ὑπὸ τὴν ἄγκυραν ἐντὸς τοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας πορθμοῦ, καὶ ἐκεῖ νὰ περιμείνῃ τὸν ἐχθρὸν, μόνα δὲ τὰ πυρπολικὰ νὰ τεθῶσιν εἰς κίνησιν μετ᾽ ἐνίων πολεμικῶν πρὸς συνοδίαν, τὰ δὲ πολεμικὰ νὰ μὴ κινηθῶσιν ἢ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, μήπως ὁ ἐχθρὸς, εἴτε γαλήνης, εἴτε ἄλλης τινὸς αἰτίας ἕνεκεν, εὑρίσκων τὸν πορθμὸν κενὸν ἑλληνικῶν πλοίων, ἐπωφεληθῇ πως τῆς περιστάσεως καὶ μεταβιβάσῃ ἐπὶ τῆς Σάμου ὅλον ἢ μέγα μέρος τοῦ ἐν τῇ ἀπέναντι παραλίᾳ πολυαρίθμου στρατοῦ, καὶ οὕτω κατορθώσῃ τοὺς κατὰ τῆς Σάμου ὀλεθρίους σκο-

δραγαθήσαντα, πρὸς δόξαν τοῦ ὁποίου ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα ἐτραγῳδεῖτο καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸ ἑξῆς δημῶδες ᾀσμάτιον·

Πέντε φεργάδες ἔβαλε στὴν κάτσα ἡ Ναβέτα,
Κι' ὁ καπετάνιος φώναξε 'πάνω στὰ φιλαρέτα·
Κουράγιο κάμετε παιδιὰ νὰ μποῦμε μὲς στὴν λίνια,
Νὰ κάψωμεν Τοπὰλ πασσᾶ τὰ φοβερὰ ντελίνια.
Νὰ ἦταν δυὸ σὰν τὴν Ναβέτα,
Κάναν τὴν ἀρμάδα νέτα.

Εὐτυχῶς, εἰς τὴν πάντη ἄνισον ταύτην μάχην, ὁ Λεμπέσης, ἐκτὸς ὑλικῶν τινων ζημιῶν τοῦ πλοίου, οὐδένα ἐκ τοῦ πληρώματός του ἀπώλεσε.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν, 4 Αὐγούστου, ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ἄλλα ἐννέα Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἐκ τῆς Β' μοίρας ὑπὸ τὸν Ἀντιναύαρχον Σπετσῶν Ἰωάννην Α. Κυριακοῦ μεθ' ἑνὸς Ψαριανοῦ, ἤτοι τοῦ ναυάρχου Ψαρῶν Νικολῆ Ἀποστόλη, ἀκολούθως δὲ καὶ ἕτερα ὀκτὼ πάλιν Σπετσιωτικά, ἐν οἷς καὶ δύο πυρπολικὰ (α) μεθ' ἑνὸς ἄλλου Ψαριανοῦ πλοίου ὑπὸ τὸν Καρακωσταντῆν. Ὁ ἐχθρὸς πειραθεὶς καὶ τὴν ἡ-

(α) Τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας ἅπαντα τὰ πλοῖα συνεποσώθησαν λοιπὸν εἰς 33, συμπεριλαμβανομένων καὶ τριῶν πυρπολικῶν. Ἐκτὸς δὲ τῶν τῆς Α' μοίρας μνημονευθέντων πλοιάρχων, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Β' Σπετσιωτικὴν μοῖραν πλοίαρχοι ἦσαν οἱ ἑξῆς· Ἰω. Α. Κυριακός, ἀντιναύαρχος, Κυρ. Ἀνδροῦτσος (ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος), Ἰω. Σάντος, Γκ. Τσούπας, Ν. Τσοχαντάρης, Ν. Μυλωνᾶς, Γ. Ὀρλάνδος, Κοσμ. Λάμπρου, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Ἀργ. Στεμιτσιώτης, Ἰω. Παντελῆ, Κωνστ. Βουκουβάλας, Ἰω. Μαθιοῦ, Θεόδ. Σάντος, Θεόδ. Δρίτσας, καὶ πυρποληταὶ ὁ Λάζ. Μανσιοὺ καὶ ὁ Ἰω. Καστελλιώτης.

μέραν ταύτην νὰ προσβάλῃ καὶ αὖθις τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐδιώχθη ὑπὸ δύο πυρπολικῶν, τοῦ μὲν Σπετσιώτικοῦ ὑπὸ τὸν Λ. Ματρώζην, τοῦ δὲ Ψαριανοῦ ὑπὸ τὸν Κ. Κανάρην, μόλις κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν φθασάντων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ δεκαὲξ Σπετσιωτο-Ὑδραϊκῶν συνοδευτικῶν πολεμικῶν πλοίων, μὲ καταισχύνην του.

Ἐνταῦθα διακόπτοντες τὴν σειρὰν τῆς παρ' ἡμῶν ἐξιστορήσεως τῶν κατὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν (5 Αὐγούστ.) γεγονότων, μεταφέρομεν αὐτολεξὶ εἰς τὰς στήλας ἡμῶν τὰς περὶ τούτων ἐκθέσεις τοῦ ναυάρχου Ἀνδρούτσου πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν, ἐλπίζοντες ὅτι θέλομεν εὐχαριστήσει περισσότερον τοὺς φιλίστορας, ὡς δυναμένους νὰ ἴδωσιν ὡς ἐν πρωτοτύπῳ κατόπτρῳ τὰ κατὰ τὴν Σάμον ἔνδοξα κατορθώματα τῶν ναυτικῶν ἡμῶν.

5 Αὐγούστου 1824.

» Σᾶς ἐγράψαμεν μὲν καὶ εἰς τὰς 27 καὶ εἰς τὰς 30 » τοῦ παρελθόντος, διὰ τῶν ὁποίων σᾶς εἰδοποιοῦμεν τὰ » ἐνταῦθα τρέχοντα, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὸ ἀπὸ 30 τοῦ πα» ρελθόντος πρὸς ὑμᾶς γράμμα μας σᾶς ἐλέγομεν ὅτι ὁ » Βυζαντινὸς στόλος, ἐρχόμενος κατὰ τῆς Σάμου, διῃρέ» θη εἰς δύο, καὶ ὁ μὲν ἤρχετο ὑπανέμως, ὁ δὲ πρὸς ἄ» νεμον τῆς Σάμου. Διὰ τοῦτο καὶ τότε, ὄντες εἰς τὰς » Κολῶνας, ἀπεπλεύσαμεν διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ λά» βωμεν τὸν ἐπιτήδειον ἄνεμον εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς κατὰ τοῦ » ἐχθροῦ, καὶ διὰ νὰ ἑνωθῶμεν μὲ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων » τὰ πλοῖα, ἂν τυχὸν ἤρχοντο, διότι ἕως ἐκείνην τὴν ἡ» μέραν εἴμεθα εἰς ἀπορίαν τῳόντι, ἂν ἐξεκίνησαν, ἢ, τοὺ» του γενομένου, ποῦ περιεφέροντο διὰ τὴν κακοκαιρίαν. » Ἐφθάσαμεν λοιπὸν μετὰ τρίτην ἡμέραν, πλέοντες βο» ρεινά, εἰς τὸ λεγόμενον Τὰρ-μπογάζι, καὶ ἐκεῖ εὕρομεν

» καὶ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων εἴκοσι πολεμικὰ πλοῖα, ὁμοῦ
» καὶ τὴν Ναβέταν μὲ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Δημητρίου Λάμ-
» πρου, ἀφ' ὧν ἐμάθομεν καὶ τὴν ὁποίαν ἔχαμον μικρὰν
» θραῦσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐρχόμενον, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Ἀ-
» νάργυρος Λεμπέσης μὲ τὴν Ναβέταν. Ἴδομεν δὲ καὶ τὸν
» ἐχθρὸν ἀπέναντι εἰς τὴν θάλασσαν οὐ μακρὰν ἀπέχοντα,
» μὲ δυνάμεις ἱκανάς, συνενωμένον μὲ τὰ ὀκτὼ μικρὰ—
» μεγάλα Τριπολίνικα πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἐλθόντα,
» καὶ στρατεύματα ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας εἰς τὰ πα-
» ράλια ἕτοιμα κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν μᾶς
» ἐδειλίασαν παντελῶς, ἐλπίζοντας πάντοτε εἰς Θεόν, ὅτι
» ἂν καὶ δὲν τὸν ἀντικρούσωμεν τελείως νὰ μὴ τὸν ἀφή-
» σωμεν κἂν νὰ κάμῃ τὸν σκοπόν του κατὰ τῆς δυστυ-
» χοῦς Σάμου, ἥτις ἄφευκτα ἐγίνετο θῦμα τῶν ἐχθρῶν,
» ἂν δὲν προελαμβάνομεν ὅλος ὁ στόλος. Χθὲς δὲ (4
» Αὐγούστου) ὁ ἐχθρὸς ἐκινήθη καθ' ἡμῶν διῃρημένος εἰς
» δύο, διότι μὲ τὰ μεγάλα ἐκτύπα τὸ φρούριον τῶν Σα-
» μίων, καὶ μὲ τὰ μικρότερα, ὡς μεσαίας τάξεως φεργά-
» τας καὶ κορβέτα καὶ μὲ τὰ βρίκια καὶ γολέτας τῶν Τρι-
» πολίνων ἦλθε καθ' ἡμῶν, κατὰ τοῦ ὁποίου ἀντιπαρετά-
» χθησαν πολλὰ ὀλίγα ἐκ τῶν ἡμετέρων, μὲ ἄλλα τόσα
» τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων, καὶ μὲ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Δη-
» μητρίου Λάμπρου τὸ ἡμέτερον, καὶ τὸν ἀντέκρουσαν,
» ἀποδιώξαντες αὐτὰ μὲ μεγάλην των θραῦσιν, καὶ μὲ
» ὀλίγην ζημίαν ἐδικήν μας. Ἐλάβομεν μόνον πληγωμέ-
» νους τρεῖς ἀπὸ τὸ εἰρημένον πυρπολικόν μας πλοῖον (α).

(α) Ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Λέκκαν Ματρώζην πυρπολικοῦ τούτου εἶχον ἐπιβῆ καὶ ἐξ ἄλλων Σπετσιωτικῶν πλοίων, ὡς ἐθελονταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Πάνος Καλομοίρης καὶ ὁ Παντελῆς Λεμπέσης· ἐν τῇ

» Σήμερον δὲ ὁ ἐχθρὸς μὲ τὰ αὐτὰ κινήματά του εἶχε σκο-
» πὸν πάλιν νὰ μᾶς κτυπήσῃ, καὶ ἑπομένως, ἢ οὕτως ἢ
» ἄλλως, νὰ κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Σάμον κατὰ τὰς Κο-
» λώνας, ἐπιβιβάσας ἀφ' ἑσπέρας τὸ περισσότερον εἰς τὰ
» παράλια εὑρισκόμενον στράτευμά του· ἀλλ' ἔλαβε τὰ
» ἐπίχειρα τῆς κακίας του· κινηθέντος, ἡμεῖς δὲν ἐκάμα-
» μεν ἄλλο τι, εἰμὴ κοινῶς συσκεφθέντες, συναινέσει καὶ
» τοῦ ὑποναυάρχου τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων (α), νὰ σηκώ-
» σωμεν εἰς τὰ πανία μόνον τρία πυρπολικὰ πλοῖα, καὶ
» ἓν ἕκαστον νὰ τὸ συνοδεύσουν τρία πολεμικὰ πλοῖα·

συμπλοκῇ δὲ ἐκείνῃ, τοῦ μὲν πρώτου ἐκόπησαν οἱ δάκτυλοι τῆς δεξιᾶς χειρὸς, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ πτέρνα τοῦ ἑνὸς ποδὸς, ἄλλου δέ τινος τρίτου Σπετσιώτου καὶ τούτου ἐκ τῶν ναυτῶν τοῦ πυρπολικοῦ, ἐκόπη ἡ μία χεὶρ ὑπὸ ἐχθρικῶν σφαιρῶν.

(α) Φρονοῦμεν ὅτι ἐκ τῶν διαφόρων τούτων ἐκθέσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἤθελε πεισθῇ ἐπὶ τέλους καὶ ὁ Σ. Τρικούπης καὶ πᾶς ἄλλος, ὅτι τὰ πάντα ἀπεφασίζοντο μεταξὺ τῶν ναυτικῶν μας ἐν πολεμικοῖς συμβουλίοις· ἰδοὺ δὲ ἄρδην κατεστραμμένη ἡ λίαν ἐσφαλμένη ἰδέα, ἣν παραδόξως παρεδέχθη ὁ Σ. Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἦσαν δῆθεν τοιοῦτοι καὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, καὶ ὅτι δῆθεν ἐκείνων διαταττόντων, ὑπήκουον οἱ πλοίαρχοι τῶν Σπετσιωτικῶν καὶ Ψαριανῶν μοιρῶν. Ἀποροῦμεν μάλιστα πῶς ὁ Σ. Τρικούπης, ζῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐποχῇ, μόνος αὐτὸς ἀγνοεῖ τοσοῦτον, ὅτι τὰ πολεμικὰ συμβούλια τῶν ναυτικῶν μας εἶχον τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου χρόνων, καὶ ὅτι πλειστάκις γνώμη ἁπλοῦ τινος ἢ πλοιάρχου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ στόλου ἐπὶ ἀντικειμένων, εἴτε πολεμικῶν, εἴτε καὶ ἄλλης φύσεως, ἐνεκρίνετο παρ' ἁπάντων καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν μὴ ἐξαιρουμένων, καὶ ἐβάλλετο εἰς ἐνέργειαν.

» διότι ὁ καιρὸς ἀπὸ πρωῒ δὲν ἦτον ἰδικός μας, ἀλλὰ τοῦ
» ἐχθροῦ, καὶ ἑπομένως ἂν ὁ καιρὸς συνδράμῃ ἐπὶ πολὺ
» τὸν ἐχθρὸν, νὰ σηκωθῶμεν ὅλοι εἰς τὰ πανία μ' ὅλα τὰ
» πυρπολικά μας. Ἀλλὰ, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, ἐξερχόμενα
» ἐπλησίασαν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ περιπλέον εἰς μίαν φερ-
» γάταν, πλέουσαν κοντὰ εἰς τὴν ξηρὰν ἀνατολικῶς· κα-
» τ' ἀγαθὴν δὲ τύχην παρέπλεε καὶ ὁ Κανάρης πυρπολη-
» τὴς μὲ τὸ πυρπολικόν του πλοῖον, συνωδευμένος ἀπὸ
» τρία ἡμέτερα πολεμικὰ πλοῖα τοῦ Ἰωάννου Γ. Κούτσου,
» Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ καὶ τοῦ Χρυσίνη (Ἰωάννου Μπού-
» χουρη ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Θεόδωρον Δρίτσαν), καὶ διευ-
» θυνόμενος τὸ ἐκόλλησε κατάπρυμνα (α) καὶ τὴν ἔκαυσε,
» τοῦτο δὲ συνέβη κατὰ τὰς 3 ὥρας τῆς ἡμέρας. Περὶ δὲ
» τὰς 10 τὸ πυρπολικὸν πλοῖον τοῦ Δημ. Λάμπρου, δι-
» ευθυνόμενον ἀπὸ τὸν καπετὰν Λέκκαν (Ματρώζην) Σπε-
» τσιώτην, ἔκαυσεν ἄλλην μίαν (β), ἥτις ἦτον ἡ ναυαρχὶς

(α) Τοῦ Κανάρη προεπορεύετο ὁ πυρπολητὴς Τσάπελης, Ὑδραῖος· ἀλλ' οὗτος ἔκαυσεν ἐπὶ ματαίῳ τὸ πυρπολικόν του, δοὺς πῦρ εἰς αὐτὸ παρακαίρως. Ὁ δὲ Κανάρης ἐπιτυχὼν, διεσώθη ἐπὶ τῆς λέμβου του μετὰ τοῦ πληρώματός του, ἐκτὸς δύο φονευθέντων ἐπὶ τοῦ Σπετσιωτικοῦ πλοίου τοῦ Ἰωάννου Γ. Κούτση.

(β) Ταὐτοχρόνως σχεδὸν, ἀλλὰ μετὰ τὸν Ματρώζην Σπετσιώτην, ἐκόλλησεν ἄνευ ἀνάγκης ἐπὶ τῆς αὐτῆς φεργάτας τὸ πυρπολικόν του καὶ ὁ Ῥαφαὴλ Ὑδραῖος. Πλὴν τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι καὶ εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς φεργάτας ταύτης ὁ Σ. Τρικούπης οὐδὲ κἂν μνείαν ποσῶς κάμνει τοῦ Σπετσιώτου πυρπολητοῦ Ματρώζου, ἐνῷ καὶ ὁ Σαχτούρης εἰς τὴν ἔκθεσίν του ἀναφέρει τοῦτο (ὅρα Φιλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 42.) Ἡ δὲ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἔγραφεν εἰς τοὺς Προκρίτ. τῶν Σπετσῶν τῇ 21 Αὐγούστου 1824 τὰ ἑξῆς·

» τῆς Τουνεζινικῆς μοίρας, ὡς μετ' οὐ πολὺ ἀπεδείχθη,
» καὶ τῆς ὁποίας τὸν διευθυντὴν ᾐχμαλώτισε Σπετσιωτικὴ
» λέμβος εἰς τὴν θάλασσαν κολυμβόντα (α), καὶ μετ' ὀ-
» λίγον ἓν Ὑδραϊκὸν, ἓν βρίκιον (β), διὰ τὰ ὁποῖα δῶμεν
» δόξαν τῷ Θεῷ, ὅστις συνήργησεν εἰς ταύτην τὴν κατὰ
» τοῦ ἐχθροῦ νίκην μας, καὶ ἀγαλλόμεθα πάντες κοινῶς,
» διότι ὁ ἐχθρὸς ἐνταῦθα σχεδὸν τελείως ἀντεκρούσθη,
» καὶ τὸ σχέδιόν του παντελῶς διελύθη, διότι, τούτων
» γενομένων, οἱ ἐχθροὶ ἔξωθεν εἰς τὴν ξηρὰν κατέφυγον
» οἱ πλειότεροι φοβηθέντες, καὶ δὲν εἶναι ἐλπὶς πλέον νὰ

Περίοδ. Β'.

Ἀριθ. 4024.

« Ἐλήφθη ἔγγραφόν σας ἀπὸ 17 Αὐγούστου, περὶ τοῦ καπε-
» τὰν Λέκκα πυρπολητοῦ τῆς μιᾶς τῶν ἐχθρικῶν φεργατῶν, συ-
» νωδευμένον μὲ ἐπίσημον ἐνδεικτικὸν τοῦ γενναίου τούτου κα-
» τορθώματός του. Ἡ Διοίκησις κατὰ χρέος θέλει περιθάλψει καὶ
» ἀνταμείψει κατ' ἀξίαν ὅλους τοὺς γενναίους πυρπολητὰς, εἰς
» τοὺς ὁποίους τὸ ἔθνος ὅλον χρεωστεῖ εὐγνωμοσύνην. Ἐπομένως
» καὶ ὁ ἀναφερόμενος Καπ. Λέκκας θέλει λάβει ἀναμφιβόλως τὴν
» ἀνήκουσαν εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ ἀνδρίαν του ἀνταμοιβὴν,
» ὡς καὶ οἱ λοιποὶ γενναῖοι πυρποληταί.

» Ὁ Πρόεδρ. Γ. Κουντοτριώτης, Π. Μπότασης, Ἰω. Κωλέτ-
» της, Π. Νοταρᾶς.

» (Τ. Σ.) Ὁ Προσ. Γεν. Γραμ. Π. Ῥόδιος.»

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 44.

(β) Τὸ βρίκιον ἐπυρπολήθη ἀπὸ τὸν πυρπολητὴν Βατικιώτην Ὑδραῖον, συνοδευόμενον καὶ τοῦτον ἀπὸ τοὺς δύο Σπετσιώτας Ἰω. Α. Κυριακοῦ καὶ Ἰω. Γ. Κούτσην. Ἕτερος δὲ πυρπολητὴς, ὁ Ῥομπότσης, διώκων ἄλλην φεργάταν, ἔβαλε πῦρ εἰς τὸ πυρπολικόν του, ἀλλ' ἀπέτυχε.

» συναθροισθῶσιν ἄλλοτε, διότι ἐν ταῖς πυρποληθείσαις
» φεργάταις ἦσαν ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας καὶ
» ὅλοι ἐχάθησαν, πολλοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐζώγρησαν οἱ ἡ-
» μέτεροι· ὅθεν ἡ Σάμος σχεδὸν ἀπηλλάγη τοῦ ἐπικειμέ-
» νου κινδύνου· αὔριον δὲ ἐλπίζομεν, ἐρχομένων καὶ τῶν
» πυρπολικῶν πλοίων τῶν ἀδελφῶν Ψαριανῶν, ἂν τύχω-
» μεν καὶ τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον, νὰ τοῦ κάμωμεν ζημίαν
» περισσοτέραν, καὶ τέλος νὰ τὸν ἀφανίσωμεν τελείως, ἢ
» νὰ τὸν καταδιώξωμεν ἐντεῦθεν.»

Τὴν 6 Αὐγούστου ὁ ναύαρχος Σπετσῶν ἐξέδοτο τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν (α).

Ὁ ναύαρχος τοῦ στόλου Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσος.

Πρὸς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ πάντας τοὺς φιλελευθέρους Ἕλληνας.

«Χθὲς ἀπὸ πρωΐας ἀντιπαρετάχθημεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ,
» ὅστις ἐνέδρευε τὴν δυστυχῆ Σάμον, ἀπὸ μὲν τῆς ξηρᾶς
» μὲ 60,000 στρατεύματα, ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης μὲ 200
» μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα καὶ ἓν βασέλον. Τὸν κατετρο-
» πώσαμεν, πυρπολήσαντες μαζὺ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Ὑ-
» δραίους καὶ Ψαριανοὺς δύο φεργάτας αὐτοῦ καὶ ἓν βρί-
» κιον μὲ ὅλους των τοὺς ναύτας καὶ στρατεύματα, τὰ
» ὁποῖα ἦσαν ἐμβαρκαρισμένα διὰ νὰ κάμῃ, ἢ οὕτως ἢ
» ἄλλως, ἀπόβασιν εἰς τὴν Σάμον ὑπὲρ τὰς 4000, καὶ
» τοῦ διελύσαμεν τὸ ὀλέθριον σχέδιον, δι' οὗ ἐπαπείλει
» ὅλον τὸ ἔθνος· διότι τῆς νίκης ἡμῶν γενομένης κατ' αὐ-
» τοῦ ἀπὸ θαλάσσης, πεφοβισμένος ζητεῖ τόπον καταφυ-
» γῆς, καθὼς καὶ τῆς ξηρᾶς τὰ εἰς τὰ παράλια ἐνταῦθα
» τῆς Ἀνατολῆς πλειότερα στρατεύματα διεσκορπίσθη-

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 44.

» σαν σβεσθέντα, διὰ τὰ ὁποῖα δῶμεν τῷ ἐφόρῳ τῶν Ἑλ-
» ληνικῶν πραγμάτων Θεῷ δόξαν, καὶ ἀγαλλώμεθα πάν-
» τες, διακηρύττοντες πανταχοῦ τὴν θραῦσιν τοῦ ἐχθροῦ,
» ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῦ τὸν τέλειον ἀφανισμὸν καὶ τοῦ
» εἰσέτι ἐναπομείναντος Βυζαντινοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Αἰγυ-
» πτιακοῦ, διὰ νὰ δοξασθῇ τὸ ἀκαταμάχητον ὄνομα τοῦ
» Ἁγίου Θεοῦ, διὰ νὰ γνωρίσουν τὰ ἔθνη ἅπαντα, ὅτι με-
» θ' ἡμῶν ὁ Θεός, καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.»

Σάμος 9 Αὐγούστου (α).

«Ἡμεῖς μετὰ τὴν θραῦσιν καὶ λαμπράν μας νίκην κατὰ
» τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἐκινήθημεν πλέον κατ' αὐτοῦ, εἰμὴ μό-
» νον χθὲς, καὶ προχωροῦντες μέχρι τινὸς, εὕρομεν ἔμ-
» προσθεν γαλήνην, καὶ οὕτως ἐπεστρέψαμεν ἄπρακτοι εἰς
» τὰ ἴδια. Πλὴν καὶ τοῦτο δὲν κατετρόμαξεν ὀλίγον τὸν
» ἐχθρὸν, διότι, βλέπων ἡμᾶς διευθυνομένους κατ' αὐτοῦ,
» ὅλα ἐσηκώθησαν εἰς τὰ πανία (β), καὶ ἂν μᾶς συνήργει
» ὁ καιρὸς μὲ τὰ πυρπολικὰ πλοῖα ἄφευκτα τὸν ἀφανίζα-
« μεν, διότι δύναμιν δὲν ἔχει καμμίαν. Μολοντοῦτο εἰς
» ὅ,τι δὲν μᾶς συνήργησε χθὲς ὁ καιρὸς, εἴθε νὰ μᾶς συ-
» νεργήσῃ αὔριον, διότι κοινῶς καὶ συμφώνως μὲ τοὺς
» ἀδελφοὺς Ὑδραίους καὶ Ψαριανοὺς ἐκρίναμεν συμφέρον
» νὰ ἐκπλεύσωμεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὅλοι, καὶ ἐλπίζομεν
» νὰ τὸν ἀντικρούσωμεν καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξωμεν ἐντεῦ-
» θεν, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πατρίδος μεθ' ἡμῶν. Ἡ ἀργοπο-
» ρία καὶ ἡ ἐπιμονή μας μέχρι τοῦδε ἐνταῦθα εἰς τοῦτο
» ἀπέβλεπε, καὶ ἑπομένως ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν διατα-

(α) Ἑτέρα ἔκθεσις πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

(β) Ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐλιμένιζεν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Σάμου ἀκρωτήριον τῆς Καρένας καλούμενον, ὁ δ' ἑλληνικὸς εἰς Κολωνόν.

» γῆν σας, καὶ περιπλέον περιμένομεν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
» Ὑδραίους, οἱ ὁποῖοι περιμένουν νὰ λάβουν δευτέραν δια-
» ταγὴν τῆς πατρίδος των (α), καὶ οὕτως νὰ ἐκπλεύσωμεν
» ἐντεῦθεν ὁμοῦ, καὶ εἰς τοῦτο μᾶς βιάζει περισσότερον
» τὸ φιλότιμον διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κατατροπώσωμεν
» τελείως τὸν ἐχθρόν· μολοντοῦτο, ἢ οὕτως ἢ ἀλλέως
» αὔριον, ἢ τὴν ἄλλην, ἀποφασίζομεν τὴν εἰς τὰ κάτω
» ἀπόπλευσίν μας ἐντεῦθεν. Ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐκλέξαμεν καὶ
» τὸν ὑποναύαρχον, τὸν Ἰωάννην Α. Κυριακὸν, διὰ κλή-
» ρου ποῖα πλοῖα θέλουν μείνει μὲ τὸν ὑποναύαρχον, καὶ
» τὰ λοιπὰ ὅλα νὰ κατέλθωμεν μὲ τὰ νεωστὶ ἐλθόντα,
» ὅπου μᾶς διορίζετε. Πλὴν σπεύδομεν νὰ σᾶς εἴπωμεν
» πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ μᾶς κατασκευάσητε πυρπολικὰ
» πλοῖα, διότι μόνα αὐτὰ εἶναι ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος (β)·
» ἐὰν δὲ δὲν εὕρητε, νὰ φροντίσητε νὰ σᾶς δοθῇ τὸ Κρα-
» νιδιώτικον, τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ἄφευ-
» κτα, καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα, δύο ἢ
» τρία εὕρετε, τόσον θέλουν χρησιμεύσει περισσότερον.»

Τῳόντι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, δεκάτην Αὐγούστου ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐτέθη εἰς κίνησιν διευθυνόμενος κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, ὅστις φοβηθεὶς καὶ φεύγων ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀντιστάσεως, διεσώθη μέρος μὲν ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Κῶ, μέρος δὲ ὑπὸ τὸ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ.

(α) Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις πρὸς τὸν Σ. Τρικούπην περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν κινημάτων ἑνὸς ἑκάστου, ἰδίως τῶν ναυάρχων. Ἀλλ' εἰς πράγματα πασίγνωστα, τίς ἡ χρεία ἀποδείξεων ;

(β) Τὰ αὐτὰ ἔγραφε καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Ὕδρας Σαχτούρης πρὸς τοὺς Προκρίτους Ὕδρας· «Κύριοι, τὰ μπουρλότα μας εἶναι τὸ μεγαλήτερον ἅρμα μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μὲ αὐτὰ, Θεοῦ θέλοντος . . . .» Φίλ. τοῦ Νόμου ἀριθ. 42.

« 12 Αὐγούστου (ἑτέρα ἔκθεσις).

» Κύριε Ἀλέξανδρε Μαυροκορδάτε·

» Εἰς τὰς 6 τοῦ παρόντος σ' ἐγράψαμεν, εἰδοποιοῦν-
» τές σε περὶ τῆς λαμπρᾶς ἡμῶν νίκης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ
» εἰς τὴν Σάμον, ὅτι ἐπυρπολήσαμεν δύο φεργάτας καὶ
» ἓν βρίκιον τὴν προλαβοῦσαν ἡμέραν, εἰς τὰς 5 δηλαδή·
» καὶ τώρα δὲν λείπομεν νὰ σᾶς εἰπῶμεν, ὅτι κατὰ τὰς
» 10 πάλιν τοῦ αὐτοῦ, μὲ τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ μὲ τὸν
» αὐτὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκστρατεύσαμεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ,
» ὅστις βλέπων ἡμᾶς κατ' αὐτοῦ φερομένους, δὲν ἐστάθη,
» ἀλλ' ἐδόθη εἰς φυγὴν καὶ τὸν κατεδιώξαμεν μέχρι τῆς
» Κῶ, ὅπου ἀπῆλθε διὰ νὰ προφυλάξῃ τὰ πλοῖά του, μέ-
» ρος ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Κῶ, καὶ μέρος ὑπὸ τὸ τῆς
» Ἁλικαρνασσοῦ· καὶ ὅτι ἡμεῖς μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ προσ-
» καλούμεθα ἀπὸ τὴν Πατρίδα διὰ νὰ ἐκστρατεύσωμεν
» κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἐψηφίσαμεν ὑποναύαρ-
» χον τὸν Κύριον Ἰωάννην Α. Κυριακὸν, μὲ δώδεκα πλοῖα
» νὰ περιφέρηται περὶ τὴν Σάμον, μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου
» τῶν Ὑδραίων Κ. Γ. Σαχτούρη, ὅστις ἔχει ὑπὸ τὴν ὁδη-
» γίαν του πλοῖα 14 καὶ μὲ τὸν Ναύαρχον τῶν Ψαρῶν
» Κ. Νικολῆν, ὅστις φέρει καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του
» ἄλλα 14, τὰ ὁποῖα ὅλα γίνονται 40 πολεμικὰ καὶ πυρ-
» πολικὰ, διὰ νὰ μὴ τύχῃ ὁ ἐχθρὸς πάλιν ἐκεῖθεν ἔλθῃ
» ἐξαίφνης καὶ καταπολεμήσῃ τὴν Σάμον· διὸ καὶ κατερ-
» χόμενοι ἀπερχόμεθα εἰς τὰς Καβο-Κολώνας (Σούνιον)
» ὅπου μέλλει νὰ συνέλθῃ καὶ ὁ λοιπὸς στόλος τῶν ἀδελ-
» φῶν Ὑδραίων καὶ ὁ ἡμέτερος, καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐκστρα-
» τεύσωμεν ὅπου ἀπὸ τὴν πατρίδα διοριζόμεθα.

« Ὁ Ναύαρχος τοῦ Στόλου Σπετσῶν ».

Αἱ κατὰ θάλασσαν αὗται νίκαι ἐνέπλησαν χρηστῶν

ἐλπίδων. ὅλους τοὺς Ἕλληνας, διὸ καὶ κατὰ διαταγὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐψάλη ἐν τῇ πρωτευούσῃ, τῷ Ναυπλίῳ, εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, δοξολογία πρὸς τὸν Ὕψιστον μ' ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν, πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν παράταξιν, διὰ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῆς 5 Αὐγούστου, κατὰ τὴν 10 Αὐγούστου, ὁ δὲ σοφὸς διδάσκαλος Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος, ἐξεφώνησε λόγον ἁρμόδιον εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Τὴν ἐπιοῦσαν, ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ ὑπὸ αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀείμνηστον Λόρδον Βύρωνα ὁρμωμένη, ἔγραψε πρὸς τὴν μονογενῆ θυγατέρα αὐτοῦ, τάδε·

Ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.

Πρὸς τὴν μονογενῆ τοῦ λαμπροῦ καὶ φιλέλληνος Βύρωνος.

« Ἔχεις κοινωτὸν τοῦ πένθους, εὐγενὴς κόρη, τὴν φιλτάτην τοῦ ἀθανάτου Πατρός σου Ἑλλάδα. Εἰς ὅλον της τὸ ἔδαφος ἀντηχοῦσιν οἱ γοεροὶ στεναγμοὶ τῶν Ἑλληνίδων, καὶ πάντα τὰ στόματα τῶν Ἑλλήνων ἀνακαλοῦσι μὲ πόθον τὸν φίλον τῆς Ἑλλάδος, τὸν εὐεργέτην.

» Τοῦτο καὶ παραμυθεῖ τὴν δικαίαν λύπην σου, καὶ ὅτι » εὐτύχησες τοιοῦτον πατέρα,

Τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·

» τὸ ὄνομα τοῦ σεβαστοῦ Πατρός σας, φιλτάτη Ἑλληνὶς, » ἐτυπώθη εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας· ἡ ἱστορία τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος θέλει τὸ παραδώσει μὲ τιμὴν εἰς τοὺς ἀπογόνους » τῶν Ἑλλήνων· ἡ φίλη του Καλλιόπη θέλει τὸ ἀπαθανατίσει μὲ ὕμνους.

» Τί ἄλλο εὐκταῖον εἰς τὸν κόσμον διὰ τοὺς μεγάλους » ἄνδρας, οἵτινες ζῶντες ὑπεράνω τῶν αἰώνων των πράτ-

» τουσι τὰ πάντα ἀφορῶντες εἰς τὴν ἀθανασίαν; ὑγίαινε » καὶ εὐτύχει, εὐγενὴς κόρη τοῦ ἀειμνήστου Βύρωνος.

» Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 11 Αὐγούστου 1824. »

Τὸ δ' Ἐκτελεστικὸν ἔγραψε πρὸς μὲν τοὺς ναυάρχους καὶ ἀνδρείους ναύτας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ταῦτα·

« Μεγάλην χαρὰν ἐπροξένησεν ἡ λαμπρὰ νίκη σας εἰς » τὴν Διοίκησιν καὶ εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος, διότι αὐτὴ ἀπε- » φάσισε κατὰ μέρος τὴν τύχην τῆς Πατρίδος, καὶ μα- » ταιώσασα τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ ἐνέκρωσε τὰς ἐλπί- » δας του.

» Ὅλα τὰ ἔθνη μὲ θαυμασμὸν θέλουν ἀκούσει, ὅτι μι- » κρὰ ἑλληνικὰ πλοιάρια μὲ τόσας ἐλλείψεις, κατέστρεψαν » τὰ τρομερὰ τοῦ Τούρκου χαράβια καὶ μ' εὐχαρίστησιν » θέλουν ὁμολογήσει δικαίαν τὴν ἀνεξαρτησίαν μας· ἀλλὰ » καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ὡς ἀξιόπιστος μάρτυς τῶν » κατορθωμάτων σας, θέλει κηρύξει πανταχοῦ μὲ τὰ τα- » χύτατά του ῥεύματα, ὅτι πρώτην φορὰν ἴδε χαράβια εἰς » τὰ πανία νὰ γίνωνται πυρὸς παρανάλωμα.

» Χαίρετε ἀδελφοί, διότι ἡ ἀνδρεία σας πρὸ πάντων ἐ- » δόξασε τὴν περίφημον Ἑλλάδα, καὶ παρέστησε γνησίους » τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς προγόνους των· » βλέπετε τὴν ἀδυναμίαν τοῦ τυράννου, καὶ μόνοι σας » ἐπληροφορήθητε ὅτι τὰ πολλὰ καὶ τρομερά του χαρά- » βια δὲν κάμνουν παρὰ νὰ πολλαπλασιάζουν καὶ νὰ ὑψώ- » νουν τὰ ἑλληνικὰ τρόπαια. Τοῦτος ὁ χρόνος θέλει ἀπο- » φασίσει τὴν τύχην μας, διὰ τοῦτο καὶ ὁ τύραννος εἰς » αὐτὸν συνήθροισεν ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ ἐλπίδας του· » ὅθεν ἄφοβοι, θαῤῥαλαῖοι, τρέχετε ἐναντίον του, κατα- » διώκετέ τον καὶ ἕως εἰς αὐτοὺς τοὺς λιμένας του. Μὴ » τὸν δώσητε καιρὸν ν' ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις του τώρα

» ὅπου τὸν διεσκορπίσατε· βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν θέλει ὑπο-
» φέρει εἰς τὸ ἑξῆς μήτε μίαν μόνην φορὰν ν' ἀνταποκριθῇ
» εἰς τὰς βολὰς τῶν κανονίων σας· εἶναι Τοῦρκος καὶ εἶ-
» ναι τολμηρὸς ἐνόσῳ δὲν βλέπει ἀντίστασιν, εἶναι δει-
» λότατος, ὅταν μίαν φορὰν νικηθῇ.

» Ἐκδικηθῆτε ἀδελφοί! τὸν τύραννον, τὸν ἅρπαγα τῶν
» ἱερῶν δικαιωμάτων μας, καθὼς ἐκδικήθη τὸν Ξέρξην ὁ
» πρόγονός μας Θεμιστοκλῆς, καὶ μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι
» ἡ Διοίκησις θέλει περιθάλψει τὰς φαμηλίας τῶν ἡρωϊ-
» κῶς ἀποθανόντων μὲ κάθε περιποίησιν, τοὺς δὲ γενναί-
» ους ναύτας θέλει τιμήσει ἀξίως μὲ τὰς πράξεις των.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 10 Αὐγούστου 1824 (α).

(α) Καὶ ἐν τούτοις, οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἐπίσημοι αὗται τοῦ ἔθνους ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς καὶ τοὺς ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντας, ἢ τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ αὐτῶν· ἀπόδειξις τῶν λόγων μας, ὡς πρὸς τὴν νῆσον τῶν Σπετσῶν, τοὐλάχιστον, εἰσὶν αἱ δυσπραγοῦσαι οἰκογένειαι τῶν δύο Ἀνδρούτσων, τοῦ Ἰω. Α. Κυριακοῦ, τοῦ Νικολ. Δ. Ὀρλῶφ, τοῦ Νικολ. Ῥάπτου (ὅλων τούτων χρηματισάντων ναυάρχων καὶ ὑποναυάρχων) καὶ ἄλλαι πλεῖσται, αἵτινες οὐδένα ναυτικὸν βαθμὸν κατέχουσι σχεδὸν, ἐκτὸς πενιχρᾶς τινος συντάξεως· ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Δ. Γιάννουζα υἱοῦ τῆς ἐνδόξου Μπουμπουλίνας, καὶ αἱ χῆραι πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ πεσόντων εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄργους ἐπὶ εἰσβολῆς τοῦ Κεχαγιᾶ, αἱ οἰκογένειαι τῶν πυρπολιστῶν Μουσιοῦ, Μπαρμπάτση, καὶ Α. Ματρώζη, Π. Σπύρου καὶ Δημ.Ποριώτου, ἡ τοῦ Π. Γουδῆ τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖον πρῶτον ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ θάλασσαν τῷ 1821, αἱ χῆραι τῶν ἐν Πύλῳ τὸ 1824 καὶ ἐν Σφακτηρίᾳ τὸ 1825 ἐπὶ Ἰβραΐμη πεσόντων, καὶ οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι γέροντες πολεμισταὶ, οἵτινες τὴν σήμερον ἀνίκανοι διατελοῦντες πρὸς ἐργασίαν, οὐχ ἧττον ὅμως

Πρὸς δὲ τοὺς Πυρπολιστὰς ἔγραφε τὰ ἑξῆς·

Πρὸς τοὺς ἀνδρείους Πυρπολιστὰς τοῦ Ἑλλην. Στόλου·

« Τὰ λαμπρά σας, ἀδελφοί, κατορθώματα ἐχαροποίη-
» σαν ὅλον τὸ Ἔθνος καὶ ἐκίνησαν τὴν εὐγνωμοσύνην του.
» Μὲ καταφρόνησιν τῆς ζωῆς σας καὶ πνέοντες δίκαιον ἐν-
» θουσιασμὸν ἐτρέξατε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατεκαύ-
» σατε τὰ τρομερά του καράβια. Δίκαιον ἔχει ἡ Πατρὶς
» νὰ σᾶς ὀνομάζῃ Σωτῆράς της, διότι μὲ τὴν ἡρωϊκήν
» σας ἀπόφασιν ἐλευθερώθη ἀπὸ τόσους καὶ τόσους λη-
» στάς, τυράννους καὶ ἅρπαγας.

» Ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας! ἀκόμη ὁ τύραν-
» νος ἐλπίζει εἰς τὰ μεγάλα του καράβια, καὶ ἀγνοεῖ, ὅτι
» ὅσον μεγάλα καὶ πολλὰ εἶναι, τόσον ὁ Ἑλληνικὸς ἐν-
» θουσιασμὸς αὐξάνει, διότι βλέπει εἰς αὐτὰ τόσους κλέ-
» πτας τῶν δικαιωμάτων του.

» Ἕλληνες, τὰ τούρκικα πλήθη δὲν εἶναι, εἰμὴ τόσα
» ξηρὰ ἀγκάθια εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐλευθερίας μας· εἶναι
» ἀνάγκη, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπόν, νὰ τὰ καύ-
» σωμεν. Ὁ πρόγονός μας Θεμιστοκλῆς ἐκδικήθη μὲ ὀ-
» λίγα καράβια τὸν βάρβαρον Ξέρξην· ἂς μιμηθῶμεν λοι-
» πὸν καὶ ἡμεῖς αὐτόν· ἐκδικηθῆτε, ἀδελφοί, τοὺς συγ-
» γενεῖς, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία καὶ τὴν πατρίδα μας.
» αὐτὸς ὁ χρόνος θέλει ἀνταμείψει τοὺς κόπους μας. Τρέ-
« ξατε λοιπόν, διώξατε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰ ἱερὰ πελάγη

σεβαστὰ λείψανα τῆς ἁγιωτέρας τῶν ἐπαναστάσεων, τείνουσι χεῖρα ἐπαίτου πρὸς τοὺς συμπολίτας των, καὶ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου των ἐν σιωπῇ βαίνοντες, φέρουσιν εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας των ἀδυσηρὸν ἄλγος, ὅτι ἡ πατρὶς ἠγνωμόνησε πρὸς αὐτούς· Οἱ στεναγμοὶ αὐτῶν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν αἰτίων.

» τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ ἑτοιμότητα, καὶ
» ἡ Διοίκησις εὐχαρίστως θέλει τιμήσει τὴν ἀρετήν σας μὲ
» τὴν προσήκουσαν ἀνταμοιβήν ».

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 10 Αὐγούστου 1824.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη ἀνέπτυξαν τὴν μεγαλητέραν δραστηριότητα· τοῦτο δὲ ἦν ἑπόμενον, διότι ὁ μὲν Σουλτάνος καὶ αἱ φιλικαὶ αὐτῷ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, ἐνέβλεπον δυσάρεστα ἀποτελέσματα διὰ τὴν Τουρκίαν, εἰς τὴν περαιτέρω διάρκειαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἤρχισε ν' ἀντηχῇ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς, οἱ δ' Ἕλληνες διὰ τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης βοηθημάτων, εἶχον τὰ μέσα νὰ βάλλωσιν εἰς ἐνέργειαν ὅλας των τὰς δυνάμεις. Καὶ ὁ μὲν Σουλτάνος κολακευθεὶς ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν Ψαρῶν ἐπιτυχίαν τῶν στόλων του, ἐνόμισεν ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν ἀποστατῶν, ἀφοῦ μάλιστα εἶχε συμπραττούσας αὐτῷ καὶ ὅλας τὰς κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεις τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἁπάσης, οἱ δ' Ἕλληνες ὤφειλον ν' ἀγωνισθῶσι τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, καὶ ν' ἀντικρούσωσιν ἐχθρικὰς δυνάμεις φοβερωτέρας ὑπέρ ποτε ἄλλοτε.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα κατὰ τὴν Σάμον ἐγίνοντο ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος συγκείμενος ἐκ διακοσίων περίπου πλοίων, πεντήκοντα ἓξ μὲν πολεμικῶν πάσης τάξεως, ἑκατὸν πεντήκοντα δὲ φορτηγῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, ἀπήρχετο τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τῆς 30 τοῦ Ἰουνίου μέχρι τῆς 7 τοῦ Ἰουλίου, φέρων καὶ στρατεύματα πλέον τῶν 16000 πεζῶν καὶ 2000 ἱππέων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν

τοῦ Ἰβραῒμ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-ἀλῆ-πασσᾶ.

Περὶ τῶν σκοπῶν τοῦ στόλου τούτου πολλὰ διεθρυλλοῦντο (α), διότι οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι διευθυνθήσεται κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἔχων καὶ μέρη ὡρισμένα πρὸς ἀπόβασιν, τὰς Καλάμας, ἢ τὸ Νεόκαστρον, ἢ τὰς Πάτρας, οἱ δὲ ἔλεγον, ὅτι ἡ πρόθεσις αὐτοῦ κυρίως ἦν κατὰ τῶν δύο νήσων, ἐν αἷς ἐνυπῆρχεν ὅλη ἡ ζωὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, διότι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων τούτων, γενικῶς ἐπιστεύετο, καὶ δικαίως, ὅτι ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ ὑπόθεσις ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐσβέννυτο.

Εἰς τοὺς μεγάλους κινδύνους, ἀντιτάσσονται ἀναγκαίως ὅλα τὰ πρὸς ἄμυναν ἐνόντα μέσα· ὅθεν οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων, εἰδοποιηθέντες περὶ τῆς ἐκπλεύσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἔθεσαν εἰς κίνησιν, ὡς ἀνωτέρω διαλαμβάνει ἡ ἔκθεσις τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσου, οἱ μὲν Σπετσιῶται περὶ τὴν 1—6 Αὐγούστου ἕτερα δεκαεπτὰ πλοῖα πολεμικὰ μετὰ δύο πυρπολικῶν (β), τὰ ὁποῖα φθάσαντα κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου εἰς Σάμον, ἡνώθησαν μετὰ τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, οἱ δὲ Ὑδραῖοι τὴν 10 Αὐγούστου (γ) τὴν δευτέραν κληθεῖσαν μοῖράν των ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην, ἥτις ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸ Σούνιον τῆς Ἀττι-

(α) Ἀνώνυμοι ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀλεξανδρείας ὁμογενῶν εἰδοποιοῦν τὴν Ἑλλην. Κυβέρν. περὶ τῶν σκοπῶν τοῦ στόλου τούτου, Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 40.

(β) Ἴδε τὰ ὀνόματα τῶν πλοιάρχων τούτων ἐν σημειώσει ὑπὸ τὴν σελίδα 87 τοῦ ἔτους τούτου.

(γ) Ὅρα Ἡμερολόγιον Γ. Σαχίνη 1824.

κῆς, ἀναμένουσα καὶ τὴν Σπετσιωτικὴν μοῖραν (α), ἥτις πραγματικῶς ἀπάρασα ἐκ Σάμου τὴν 12 Αὐγούστου, ἦλθε καὶ ἡνώθη τὴν 14 τοῦ αὐτοῦ περὶ τὸ Σούνιον μετὰ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας, καὶ ἀμέσως ἀμφότεραι εἰδοποιηθεῖσαι παρὰ τῶν κατὰ τὴν Σάμον ἀντιναυάρχου (β) ὅτι καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἐλθὼν εἰς Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσὸν τὴν 14 τοῦ μηνὸς ἡνώθη μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ, ἔτρεξαν πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἵνα ἀπαντήσωσι τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ· τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ αἱ κατὰ τὴν Σάμον μείνασαι Ἑλληνικαὶ μοῖραι, καὶ ἅπαντα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα συνεσωμα-

---

(α) Αὐτόθι.

(β) Ἰδοὺ περὶ τούτου ἐπιστολή τις τοῦ ἀντιναυάρχου Σπετσῶν.

« Γενναιότατε Ναύαρχε καὶ λοιποὶ Καπεταναῖοι Σπετσῶν.
» Δὲν λείπω κατὰ τὸ χρέος νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὡς ἐν συντόμῳ » τὰ μέχρι τοῦδε. Τὰς 10 Αὐγούστου ἐδιορίσαμεν 3 βαρδακό» στες (πρόσκοπα πλοῖα) πρὸς παρατήρησιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ εἰς » τὰς 13, ἔφθασαν ἐδῶ αἱ βαρδακόστες καὶ μᾶς ἔφερον τὴν εἴ» δησιν ὅτι ἐβεβαιώθησαν διὰ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅτι εὑρίσκε» ται μέρος εἰς τὸ Μπουδρούμι (Ἁλικαρνασσὸν) καὶ μέρος εἰς τὴν » Κῶ, ἀραγμένος, αἱ δὲ βαρδακόστες, ὡς εἴπομεν, ὑπῆγαν εἰς Λέ» ρον καὶ ἐδιώρισαν ἕνα ταχυδρόμον στοχαστικὸν καὶ ὑπῆγεν » εἰς τὴν Κῶ, ὁ ὁποῖος σήμερον μᾶς ἔφερε τὰς εἰδήσεις διὰ » γράμματος, τὸ ὁποῖον σᾶς τὸ περικλείομεν· ἐβεβαιώθημεν ὅτι » ἡνώθη τοῦ Μεχμὲτ-ἀλῆ ὁ στόλος μὲ τὸν Πολίτικον (τὸν Βυ» ζαντινὸν) διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἑνωθῶμεν καὶ ἡμεῖς κα» θὼς καὶ ἐσκέφθημεν καὶ μὲ τοὺς συναδελφοὺς Ὑδραίους . . . . .

Σάμῳ τὴν 14 Αὐγούστου 1824.

(Ἀρχεῖα Δήμ. Σπετσῶν).

Ὁ Ὑποναύαρχος Ι. Α. Κυριακός»

τώθησαν κατὰ τὴν 23 Αὐγούστου περὶ τὰς νήσους Λέρον, Ληψὼ καὶ Πάτμον· πολεμικοῦ δὲ συμβουλίου γενομένου ἐνεκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη πρῶτοι οἱ Ἕλληνες νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν ἐντὸς τοῦ κόλπου, ἔνθα ἦν ἠγκυροβολημένος, κατὰ τὸ ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν, σχέδιον.

« Ἐκ τοῦ Γέροντος 26 Αὐγούστου 1824.

» Σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι εἰς τὰς 24 τοῦ ἤδη λήγοντος, φθα-
» σάντων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὑποναυάρχου
» πλοίων μας ἀπὸ Πάτμον, καθὼς καὶ τ' ἄλλα τῶν Ὑ-
» δραίων καὶ Ψαριανῶν, ἀπεφασίσαμεν ν' ἀπέλθωμεν κατὰ
» τῶν ἐχθρικῶν στόλων, τῶν εἰς Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσόν,
» μὲ τὸ ἑξῆς σχέδιον· Ἐκ τῶν πυρπολικῶν πλοίων, ἓξ,
» καὶ ἐκ τῶν πολεμικῶν εἴκοσι, δέκα Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὴν
» ὁδηγίαν τοῦ ὑποναυάρχου των Γ. Σαχτούρη, καὶ ἓξ ἐκ
» τῶν ἡμετέρων μὲ ἄλλα τέσσαρα τῶν Ψαριανῶν ὑπὸ τὴν
» ὁδηγίαν τοῦ ἡμετέρου ὑποναυάρχου Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ (α) νὰ ἀπέλθουν προπορευομένων τῶν πυρπολικῶν,
» καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου πλοῖα ἀκολου-
» θοῦντα νὰ λάβουν θέσιν τὰ Τσάταλα καὶ νὰ περιστρέ-
» φωνται μέχρι τῶν ἀπέναντι τῆς νήσου Καλύμνου, διότι
» ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ βαστῶμεν αὐτὴν τὴν θέσιν διὰ τὸ
» στενὸν τοῦ πορθμοῦ, ὡς σᾶς εἶναι γνωστόν, καὶ διότι
» ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὴν Ἁλικαρνασσὸν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου

(α) Νομίζομεν ὅτι ὁ Σ. Τρικούπης ἀναγινώσκων μετὰ προσοχῆς καὶ τὴν ἔκθεσιν ταύτην, ἤθελε πεισθῇ, ὅτι οὐδέποτε αἱ μοῖραι τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν ἐτέθησαν ὑπὸ τοὺς Ναυάρχους ἢ Ἀντιναυάρχους τῆς Ὕδρας, ὡς ἐσφαλμένως διατείνεται.

» τοῦ Πιτεζίου, ἦτο καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μὲ τὰ πλεῖά
» του, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν μὴ, ἀφοῦ ὅλοι εἰσέλθωμεν εἰς
» τὸν πορθμὸν, μᾶς ἀποκλείσῃ ὡς ἔχων ὅλας τὰς θέσεις
» ἰδικάς του ἱκανῶς δυνατάς. Ὅλοι δὲ συνάμα τόσον τῶν
» πολεμικῶν, ὅσον καὶ τῶν πυρπολικῶν πλοίων μας τῶν
» διορισθέντων, οἱ πλοίαρχοι ὥρμησαν μὲ ἀμίμητον γεν-
» ναιότητα, ὥστε ἔτρεψαν φεργάτας τοῦ Μεχμὲτ-ἀλῆ (ὅσ-
» τις δὲν εἶχε λάβει μόνος του εἰσέτι πεῖραν τῶν Ἑλλη-
» νικῶν δυνάμεων) καὶ αὐτὸ τοῦ Τοπάλι τὸ δίκροτον, τοῦ
» ὁποίου φεύγοντος ἐθλάσθη ἡ κεραία τοῦ μεσσαίου κα-
» ταρτίου του, ἢ ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν τοῦ μπράτζου, ἢ
» ἀπὸ τὸν ἀπροσδόκητον πυροβολισμὸν τῶν Ἑλλήνων·
» διὸ καὶ ἐδόθη εἰς φυγὴν, καὶ διευθυνθεὶς εἰς Ἁλικαρνασ-
» σὸν ἤραξεν· ἐκ τούτου δὲ πολλοὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στό-
» λου φιλοτιμούμενοι, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐκ
» ὀλίγοι παρὰ τὸν διορισθέντα ἀριθμὸν, ἐκίνησαν μὲ τό-
» σην ὁρμὴν, ὥστε περιπλεχθέντες, δὲν διεκρίνοντο τίς ὁ
» ἡμέτερος, καὶ τίς ὁ ὑπεναντίος. Τὰ πυροβόλα ἀμφοτέ-
» ρων ἔπιπτον ὡσεὶ χάλαζα ἀδιάκοπα, καὶ ὁ κρότος ἠ-
» κούετο πανταχοῦ φοβερὸς καὶ τρομερὸς, διότι ἐπυρο-
» βόλουν οἱ ναυμαχοῦντες, ἐπυροβόλουν τὰ φρούρια, ἐπυ-
» ροβόλουν καὶ οἱ εἰς τὴν ἄγκυραν καὶ οἱ εἰς τὰ πανία,
» καὶ πᾶς τις βλέπων τὴν τοιαύτην φρικώδη ναυμαχίαν
» καὶ τὴν τόλμην τῶν Ἑλλήνων, ποτὲ δὲν ἐπίστευε νὰ
» μὴ καταβυθισθοῦν ὅλα τὰ εἰς τὸ στενὸν πλοῖά μας ἀπὸ
» τὰ πλωτὰ πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ· μολοντοῦτο καὶ τὰ
» πλοῖα καὶ οἱ ναῦται μὲ τοὺς πλοιάρχους διεσώθησαν
» προξενήσαντες θραῦσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν εἰς τὸν ἐχθρόν.
» Δεκαὲξ στραπόρτια ἐκ τῶν φορτηγῶν τοῦ Μεχμὲτ-ἀλῆ,
» καθὼς βεβαίως ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ ἀγγλικὸν ἐμπο-

» ρικὸν πλοῖον, τυχὸν ἐκεῖσε, διὰ τὸν φόβον τὰ ἐπεσώ-
» ρευσαν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Πιτέζι. Ὁ Κατσιαμπά-
» σης (α) τοῦ Τοπάλη, ἔχων παράνω τῶν πεντήκοντα ἐνό-
» πλων ἐχθρῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ταχὶρ-καπετὰν, ὥρ-
» μησε διὰ νὰ ζωγρήσῃ ἓν πυρπολικὸν πλοῖον Ψαριανὸν,
» πλὴν δὲν ἀπέφυγε τὴν δίκην τῶν Ἑλλήνων· ἐθραύσθη
» μέρος ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Ἀναργύρου Λεμπέση, καὶ
« ἐτελείωσεν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σάντου· διέσωσαν δὲ μό-
» νον ὀλίγους τινὰς καὶ αὐτοὺς τραυματίας (τοὺς δὲ λοι-
» ποὺς μὲ τὸν Ταχὶρ-καπετὰν τοὺς ἐθανάτωσαν) ν' ἀπέλ-
» θουν εἰς τὸν Τοπάλην καὶ εἰς τὸν ναύαρχον τοῦ Αἰγυ-
» πτιακοῦ στόλου μὲ τὸν κατσαμπάσην νὰ φέρουν τοὺς
» πεσόντας, καὶ νὰ κηρύξουν τὴν ἀμίμητον γενναιότητα
» τῶν Ἑλλήνων, ἥτις ἤθελε φανῆ πλέον μεγαλητέρα, ἂν
» δὲν προελάμβανεν ἡ νύξ· ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Σατράπου τῆς
» Αἰγύπτου φοβηθεὶς τότε, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ πλοίου
» του ἀπῆλθεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἁλικαρνασσοῦ διὰ νὰ
» προφυλαχθῇ.

» Ἡ ναυμαχία ἤρχισεν ἀπὸ τὰς 8 1/2 ὥρας τῆς ἡμέ-
» ρας, καὶ διήρκεσε μέχρι τῶν 3 ὡρῶν τῆς νυκτὸς, καὶ
» ἂν ὁ ἀὴρ ἦτο μετριώτερος καὶ ὀλίγον τι εὐεργετικὸς
» εἰς ἡμᾶς, αὐτὴ ἡ ἡμέρα ἤθελεν εἶσθαι ἡ λαμπροτέρα
» διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἓν πυρπολικὸν ἦτον ἱκανὸν νὰ
» κατακαύσῃ ὅλα τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, κατὰ τὴν θέσιν εἰς
» τὴν ὁποίαν ἦσαν ἀραγμένα· ἄξιον δὲ θαυμασμοῦ εἶναι
» ὕστερον ἀπὸ τόσην θραῦσιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τόσον πυ-
» ροβολισμὸν ἐχθρικὸν κατὰ τῶν ἡμετέρων, ὅτι δὲν ἐβλά-
» φθη κανεὶς, καὶ τοῦτο τὸ χρεωστοῦμεν εἰς τὴν ἀκατα-

(α) Μακρὰ καὶ μεγάλη πολεμικὴ λέμβος.

» μάχητον ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ δύο πυρπολικὰ, τὸ
» ἓν Ψαριονὸν καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ὑδραίων ἐχάθησαν εἰς
» τὴν ναυμαχίαν ταύτην· διότι εἰς μὲν τὸ Ψαριανὸν ἔπε-
» σεν ἐπάνω του κατὰ συμβεβηκὸς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀρα-
» πογιάννη Ὑδραίου εἰς τὴν περιστροφήν του διὰ τὴν
» στενότητα τοῦ πορθμοῦ καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ κατάρτιον
» τῆς πρώρας του, καὶ οὕτως οἱ πυρπολισταὶ μὴ ἔχοντες
» τρόπον πῶς ἀλλέως νὰ τὸ οἰκονομήσουν, τὸ κατέκαυ-
» σαν· τοῦ δὲ ἄλλου τῶν Ὑδραίων, βολὴ ἐχθρικὴ τοῦ κα-
» τέκοψε τὸ μέγα τζιμπούκι ἕως εἰς τὴν καπελαδοῦραν
» τοῦ τριγκέτου, καὶ τρυπημένον τὸ κατεβύθισαν.

» Εἶναι σχεδὸν ἀπίστευτος ἡ τόλμη καὶ ἡ καρτεροψυ-
» χία γενικῶς τῶν πυρπολιστῶν καὶ τῶν πλοιάρχων μας,
» διότι αὐτοὶ δὲν ὡμοίαζον ἄνθρωποι, ἀλλ' ἄλλοι τινὲς
» ἐκτὸς τῆς ὑδρογείου σφαίρας, οἱ ὁποῖοι ὥρμουν ὡς λέ-
» οντες εἰς τοὺς ἐχθροὺς μὴ ψηφοῦντες παντελῶς τὸν
» ἀκατάπαυστον πυροβολισμὸν τοῦ ἐχθροῦ· τούτων τὴν
» γενναιότητα θέλουν τὴν διακηρύξει καὶ ἀλλοεθνεῖς εἰς
« ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, ἐκ τῶν ὁποίων εἷς εἶναι καὶ
» ὁ Κ. Κλὶν-φορτ, ὁ ναύαρχος τῆς Ἀγγλικῆς θαλασσίας
» μοίρας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τυχὼν ἐκεῖ θεατὴς τῆς
» ἐνδόξου ταύτης ναυμαχίας, εἰς ἕνα τοιοῦτον πορθμὸν
» στενώτατον, καὶ πολλὰ ἐναντίον εἰς τῆς ναυμαχίας τοὺς
» νόμους.

» Ἐγὼ δὲ ἐπαινῶ ὅλους μὲν τόσον ἐκ τῶν Ὑδραίων,
» ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὅσοι ἔκαμαν τὸ χρέος των,
» ἐξαιρέτως δὲ ἐπαινῶ τὸν γενναιότατον ὑποναύρχον Ἰω-
» άννην Ἀναστασίου, (Κυριακοῦ), καὶ τοὺς γενναιοτάτους
» πλοιάρχους, τόν τε Ἀνάργυρον Λεμπέσην, Ἰωάννην
» Σάντον, καὶ Γκίκαν Τσοῦπαν, τοὺς ὁποίους κρίνω χρέος

» μου νὰ συστήσω εἰς τὴν Πατρίδα, διότι ἐστάθησαν τὰ » μόνα παραδείγματα τῆς ἀρετῆς καὶ γενναιότητος εἰς » ταύτην τὴν ναυμαχίαν ».

Τὴν δὲ 29 Αὐγούστου, ἔγραφε πάλιν ὁ ἴδιος τὰ ἑξῆς·

«Μὲ μεγάλην μου χαρὰν σᾶς ἀναγγέλλω τὰ θαυμάσια » τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀκαταμάχητος ἀντίληψις μᾶς » συνήργησε καὶ αὖθις νὰ κατατροπώσωμεν τὸν ἐχθρόν· » χθὲς ἀφ' ἑσπέρας κατὰ τὰς 8 ὥρας σχεδὸν, ἐνῷ ὅλος » ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἦτον ἀραγμένος εἰς τὸν Γέροντα, » τέσσαρα πλοῖα κατασκοπεύοντα συνηντήθησαν μὲ πέντε » βρίκια καὶ μίαν γολέτταν τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τὴν Κάλυ- » μνον, καὶ ἀκροβολιζόμενα διήγειραν τὴν φιλοτιμίαν ὅλου » τοῦ στόλου νὰ σηκωθῇ εἰς τὰ πανία, ὥστε νὰ τὰ κατα- » διώξῃ μέχρι τῆς Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσοῦ, ὅπου ἦσαν καὶ » οἱ δύο πολυσύνθετοι ἐχθρικοὶ στόλοι· τὸ κίνημά μας » τοῦτο ἐφόβισε πολὺ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ ση- » κώσῃ ὅλον τὸν στόλον του εἰς τὰ πανία, διότι ὁ καιρὸς » ἦτον μᾶλλον εἰς ἡμᾶς εὐεργετικὸς, πνέων Μαΐστρος, » παρὰ εἰς τὸν ἐχθρόν· ἡμεῖς μὲν ἀπερχόμενοι δὲν ἐπρο- » χωρήσαμεν, εἰμὴ μέχρι τῶν Τσατάλων καὶ ἔτι πρὸς, » διὰ ν' ἀποφύγωμεν ἀπροσδόκητόν τινα ζημίαν ὡς ἐκ » τῆς στενότητος τῆς θέσεως τοῦ τόπου, καὶ ἔπειτα ὠπι- » σθοδρομήσαμεν περιστρεφόμενοι μεταξὺ Καλύμνου καὶ « τῶν Ἀνατολικῶν παραλίων, ὁ δὲ ἐχθρὸς τοῦτο βλέπων, » ἐνόμισεν ὅτι ἡ προλαβοῦσα εἰς τοὺς Ἕλληνας γενναιό- » της ἀπεμαράνθη καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ὁ ἔνθερμος ζῆ- » λος τῆς πατρίδος ἀπεσβέσθη, διὸ καὶ τὴν νύκτα ὅλην » μᾶς ἠκολούθει ὄπισθεν, καὶ τὸ πρωῒ ἀπροσδοκήτως ἐξη- » μερώθημεν οὐ πολλὰ μακρὰν ἀπέχοντες ἀπ' ἀλλήλων, » καθ' ὅλα ἐναντίοι· αὐτὸς μὲν ἔχων τὸ σοφράνο (τὸν ἄ-

» νεμον δεξιόν) ἡμεῖς δὲ τὰ σοτοβέντο (τὸν ἄνεμον μὴ εὐ-
» νοϊκόν)· αὐτὸς ἀέρα, ἡμεῖς γαλήνην· ἀλλ' ἡ γενναιότης
» τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐκλονίσθη τελείως διὰ τοῦτο, ἀλλὰ
» συνεργῶν ἕκαστος νὰ κινήσῃ τὸ πλοῖόν του μὲ τὴν λέμ-
» βον του, μὴ ψηφῶν παντελῶς τὸν ἐρίγδουπον πυροβο-
» λισμὸν τοῦ ἐχθροῦ, ἤλπιζεν ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, καὶ
» οὐδεὶς καθ' ἡμῶν, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα καὶ ἡ ἀντίληψις
» ἐφάνη μὲ τὰς χρυσαυγεῖς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τοὺς
» Ἕλληνας.

» Ἀπροσδόκητος ἄνεμος ἔπνευσεν ἀπ' ἀνατολῶν, ὀλί-
» γος μέν, ἀλλὰ πολλὰ εὐεργετικός, ὅστις, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς
» μᾶς ἐπαπείλει θραῦσιν, ἐβοήθησε τὰ πλειότερα ἐκ τοῦ
» ἑλληνικοῦ στόλου πλοῖα νὰ παρέλθουν τὸν ἐχθρόν, καὶ
» νὰ πέσουν εἰς ἄνεμον περισσότερον καὶ πολλὰ ἐπιτή-
» δειον πρὸς θραῦσιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἤρχετο καθ' ἡ-
» μῶν μ' ὅλην τὴν ἀσιατικὴν ἔπαρσιν καὶ ὄγκον, καὶ πε-
» ριπλέων ὁ αἰγυπτιακὸς ναύαρχος μὲ μεγάλην ὁρμήν,
» φιλοτιμούμενος ἴσως ν' ἀποπλύνῃ τὸν παρελθόντα ῥύ-
» πον τῆς καταισχύνης, τοῦ φόβου καὶ τῆς μικροψυχίας
» τῆς ἐν Ἁλικαρνασσῷ, ἀλλ' ἀντεκρούσθη ἀξιόλογα. Ὕ-
» στερον ἀπὸ μίαν τακτικωτάτην ναυμαχίαν καὶ ἄπειρον
» πυροβολισμόν, διευθύναμεν τὰ πυρπολικὰ πλοῖα κατ'
» αὐτοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν ὑδραϊκὸν ἐπέπεσε κατὰ τὰς 3.
» ὥρας τῆς ἡμέρας εἰς ἓν βρίκιον αἰγυπτιακόν, τοῦ ὁ-
» ποίου κατέκαυσεν ὅλην τὴν πρύμνην, μποῦμι καὶ μαί-
» στραν μόνον, καὶ ἔπειτα τὸ ἐπρόλαβον καὶ τὸ ἔσβυσαν
» μὲ τὰς τρούμπας (ἀντλίας). Τὸ αὐτὸ δὲ διεδέχθησαν
» ἄλλα δύο πυρπολικὰ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου (α), πλὴν

(α) Τοῦ Ἰω. Ματρώζου καὶ Α. Πιπίνου Ὑδραίων.

» μήτε αὐτὰ ἐτελεσφόρησαν τίποτε, τελευταῖον δὲ τὸ δια-
» δέχεται ὁ Λάζαρος Μουσιοὺς (α), πλὴν οὔτε αὐτὸς δὲν
» τὸ διέφθειρε μὲ τὸν πυρπολισμὸν τόσον, ὅσον μὲ τὸν
» κατὰ πρύμναν κτύπον του, ἐπιπεσὼν εἰς αὐτὸ μὲ ὁρμὴν,
» καὶ τὸ κατεβύθισε, προσφέρων αὐτὸ θυσίαν εἰς τὸν Πο-
» σειδῶνα μ' ὅλους τοὺς ἐν αὐτῷ ναύτας καὶ στρατιώ-
» τας. Τοῦτο ἔκαμε τὸν ἐχθρὸν νὰ κινηθῇ μὲ περισσοτέ-
» ραν ὁρμὴν καὶ ν' ἀλλάξῃ θέσιν, καὶ ὁ μὲν Αἰγυπτιακὸς
» νὰ κινῆται ἀπ' ἀνατολῶν, ὁ δὲ Βυζαντινὸς ἀπὸ δυσμῶν,
» ζητῶν νὰ μᾶς βάλῃ εἰς τὸ μέσον. Ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν
» καιρὸν διῃρέθημεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ μὲν ἐκτύπων τὸν
» Βυζαντινὸν κατὰ δυσμὰς, οἱ δὲ τὸν Αἰγυπτιακὸν κατ'
» ἀνατολὰς, καὶ ναυμαχοῦντες προὐχωρήσαμεν μέχρι τοῦ
» Γέροντος, ὅπου κατὰ τὰς 6 ὥρας ἐπεπέσαμεν εἰς μίαν
» φεργάταν Τουνεζίνικην 44 κανονίων, τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ
» τὴν ἐπολεμήσαμεν γενναιότατα, διευθύναμεν δύο πυρ-
» πολικὰ ὑδραϊκὰ (β), τὸ ἓν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ ἀριστε-
» ρῶν καὶ τὴν κατεκαύσαμεν μὲ ὅλους τοὺς ναύτας καὶ
» στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὅλοι ὑπὲρ τοὺς ἐννεακο-
» σίους· ἐζωγρήσαμεν τὸν πλοίαρχον τῆς πυρποληθείσης
» φεργάτας (γ), ὅστις ἦτο ναύαρχος τῆς Τουνεζινικῆς
» μοίρας, πρὸς δὲ καὶ τὸν μπίμπασην (χιλίαρχον) τοῦ
» Μεχμὲτ Ἀλῆ μ' ἄλλους πολλοὺς ναύτας καὶ στρατιώ-
» τας. Ὁ φόβος ἐστάθη πανικὸς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἐ-
» χθροὺς, δὲν ἐτόλμησαν πλέον ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὴν
» ἀμίμητον γενναιότητα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐτράπησαν

(α) Σπετσιώτης.

(β) Τοῦ Γ. Παππαντώνη καὶ Γ. Βατικιώτου Ὑδραίων.

(γ) Καὶ ἐπί τινος ἄλλης φεργάτας ἐῤῥίφθη ἓν πυρπολικὸν Ψαριανὸν, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἡ φεργάτα διεσώθη.

» εἰς φυγὴν κατανικημένοι καὶ κατησχυμένοι, ζητοῦντες
» καὶ αὖθις τὴν Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσὸν νὰ διασώσωσι καὶ
» ἑαυτοὺς καὶ τὰ πλοῖά των.

» Αὐτὴ ἡ ἡμέρα θέλει εἶσθαι ἀξιομνημόνευτος εἰς τὴν
» ἱστορίαν τῆς παρούσης ἐποχῆς τῶν Ἑλλήνων, καὶ σχε-
» δὸν ἀπαραδειγμάτιστος διὰ τὴν καρτεροψυχίαν ὅλων
» τῶν πλοιάρχων καὶ πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν, οἱ ὁ-
» ποῖοι ἔτρεχον ὡς ὑπόπτεροι ἀετοὶ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ,
» μηδόλως πτοούμενοι, καὶ δὲν ἔπαυον ἂν δὲν ἐνίκων καὶ
» κατεδίωκον τὸν ἐχθρὸν, ὥστε νὰ στήσουν τὸ τρόπαιον
» θριαμβευτικώτερον παρὰ τὸ κατὰ τὴν Σάμον, μεταξὺ
» Γέροντος καὶ τῆς νήσου Λέρου. Διὸ καὶ χαίρετε, χαίρο-
» μεν, δόντες δόξαν τῷ Θεῷ, διότι ἐθραύσθη μέρος
» καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος, ὅστις ἤρχετο μὲ τοῦ Ξέρ-
» ξου τὴν ἀποσκευὴν καὶ πνεῦμα νὰ καταδουλώσῃ τὴν
» Ἑλλάδα, ἔλαβε μὲν τὴν τύχην ἐκείνου, δὲν μένει δὲ
» ἀμφιβολία, ὅτι διελύθη καὶ αὐτοῦ τὸ σχέδιον, καὶ ἀπ-
» ηλλάγη ἡ Ἑλλάς. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι, φεύγοντες κατα-
» νικημένοι καὶ κατησχυμένοι καὶ αὖθις εἰς τὴν Κῶ καὶ
» Ἁλικαρνασσὸν, ἐκεῖθεν πλέον νὰ μὴ ἐξέλθουν, εἰμὴ
» ἀφοῦ εὕρουν περίστασιν ἁρμοδίαν ν' ἀπέλθουν ὁ μὲν εἰς
» Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

» Εἰς ταύτην τὴν ναυμαχίαν ὅλοι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
» ἧττον, τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος των ἔκαμαν, πολε-
» μοῦντες τὸν ἐχθρὸν, ὡς καλοὶ πατριῶται, πλὴν τινων.
» Ἠρίστευσαν δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ ὑποναύαρχος Ἰωάν-
» νης Ἀναστασίου (Κυριακὸς) πάλιν μὲ τὸν Ἀνάργυρον
» Λεμπέσην (α) κατὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς μοίρας τοῦ στό-

(α) Καθ' ὅλας τὰς περὶ τὴν Σάμον ναυμαχίας ὁ γενναῖος οὗτος

» λου τῶν ἐχθρῶν. Κατὰ δὲ τοῦ Βυζαντινοῦ οἱ πλοίαρ-
» χοι ὅ τε Νικόλαος Ῥάπτης, Ἀναγνώστης Ἀναστασίας
» (Γ. Κυριακοῦ), Κωνσταντῖνος Βουχουβάλας, Δημήτριος
» Ν. Λάμπρου, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρος Δ. Λαζάρου, καὶ
» Γεώργιος Κοχχοράκης, ὁ πλοίαρχος τοῦ πλοίου τοῦ
» Κωνστ. Μπάμπα, τοὺς ὁποίους συστημένους παρ' ἐμοῦ,
» μέλλει νὰ στεφανώσῃ ἡ πατρὶς ἐν καιρῷ, μὲ ἀμαράν-
» τους στεφάνους, διὰ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ γενναίαν των
» πρᾶξιν. Χρέος μου κρίνω νὰ σᾶς ἀναφέρω πάλιν, ὅτι
» ὅλων τῶν πλοιάρχων οἱ βραχίονες συμβάλλουσιν εἰς
» τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ θραῦσιν μὲ τὰ πλοῖά των, πλὴν
» χωρὶς τῶν πυρπολικῶν πλοίων δὲν κάμνομεν τίποτε·
» διότι ὅπλον διὰ νὰ θραύσῃ τὸν ἐχθρὸν τὸ μόνον εἶναι
» τὰ πυρπολικὰ πλοῖα· διὸ καὶ ἀναγκαίως νὰ φροντίσητε
» ὅθεν ἠμπορέσετε, κοντὰ εἰς τὸ ἓν, τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νὰ
» μᾶς στείλητε, νὰ κατασκευάσητε καὶ ἄλλα . . . . Κάθε
» ἄλλο εἴμεθα εὐχαριστημένοι νὰ μᾶς ὑστερήσητε, τὰ
» πυρπολικὰ ὅμως πλοῖα ἀναγκαίως τὰ ζητοῦμεν. Ἀπὸ
» τοὺς ζωγρηθέντας ἐμάθομεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς διευθύνετο
» σήμερον διὰ τὴν Σάμον, καὶ αἰχμαλωτίζων τὴν Σάμον,
» νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Πελοποννήσου, νὰ κάμῃ ἀπό-
» βασιν εἰς τὰ Μεθωκόρωνα κτλ.»

Τὴν δὲ 30 Αὐγούστου ἔγραφε· «Κατὰ χρέος πάλιν σᾶς
» λέγομεν περὶ πυρπολικῶν πλοίων. Ἂν ἀγαπᾶτε τὰ τέ-
» κνα σας, τὸν ἑαυτόν σας, τὴν πατρίδα νὰ μὴ τὰ παρα-

ἀνὴρ, ὁ Ἀνάργυρος Λεμπέσης, ἄξιος μιμητὴς τοῦ Ἰωάννου Κυριακοῦ, ἀνεδείχθη παρὰ πάντας, καὶ ὡς εἰς ἥρωα οἱ σύγχρονοι ἐτραγῴδουν πολεμικὰ ᾀσμάτια πρὸς τιμὴν αὐτοῦ.

» λείψητε· κάμετε όπως ήμπορέσητε καὶ φροντίσατε ἀ-
» φευκτα, διότι χωρὶς αὐτῶν ἀποφασιστικὰ χανόμεθα, δι-
» ότι μετὰ μίαν ναυμαχίαν, μείναντες εὔκαιροι ἀπὸ πυρ-
» πολικὰ, ὅλοι, ὃ μὴ γένοιτο, θέλομεν ἀναχωρήσει, ἀφή-
» νοντες εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ τὰ πάντα, καὶ ἡ
» ἁμαρτία εἰς τὸν τράχηλόν σας· πρὸς τούτοις θέλετε
» φροντίσει νὰ μᾶς στείλητε καὶ βαρούτην καὶ βάλες, δι-
» ότι πάλιν ἐκκενώθημεν.»

Οὐχ ἧττον ἠρίστευσεν εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς 29 Αὐγούστου καὶ ὁ γενναῖος πυρπολητὴς Δημήτριος Παπανικολῆς Ψαριανὸς, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου μεταφέρομεν ἐνταῦθα ὅ,τι περὶ αὐτοῦ δικαίως ἀναφέρει ὁ Γ. Σαχτούρης εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του τῆς 29 Αὐγούστου.

« Ὁ καπετὰν πασσᾶς, ὅστις ἐπροσπάθει νὰ λάβῃ τὰ
» ὑπερδέξια εἰς ὅλα τὰ πλοῖά μας, ἐπροσπάθει νὰ ὀρτζάρῃ
» ὁλοὲν, καὶ τότε ὁ καπετὰν Δημήτριος Παπανικολῆς
» Ψαριανὸς, ἐπέπεσε κατὰ τῶν δύο ἐμπροσθινῶν φεργα-
» τῶν, τὰς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, κάμνοντάς τους νὰ ποδί-
» σουν . . . Ὁ ἄνω ῥηθεὶς γενναῖος πυρπολητὴς Δημήτρ.
» Παπανικολῆς, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ διώκῃ μὲ τὴν με-
» γαλητέραν γενναιότητα τὰς ἐχθρικὰς φεργάτας, ὅπου
» ἀπαντᾷ, εἰσέρχεται εἰς τὸ μέσον τούτων, καὶ διώκει
» τώρα τὴν μίαν καὶ τώρα τὴν ἄλλην. Αἱ σφαῖραι καὶ τὰ
» μυδράλια πίπτουσι κατ' αὐτοῦ, ὡς χάλαζα, καὶ ἐν τού-
» τοις δὲν ἀπαυδεῖ, ἐωσότου μία σφαῖρα ἦλθε καὶ τοῦ ἔ-
» κοψε τὴν ἀντέναν τῆς γάπιας, ἄλλη τὴν ἀντέναν τοῦ
» παρικέτου καὶ τρίγκου, καὶ ἄλλαι διάφοροι τοῦ κατε-
» τρύπησαν τὸ σκάφος, ἰδὼν δὲ ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ
» διοικήσῃ τὸ πλοῖον, καὶ ὅτι μία φεργάτα ὑπῆγε νὰ τοῦ
» πάρῃ τὰ ὑπερδέξια, τὸ ἔκαυσε.»

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, οἱ μὲν ἐχθρικοὶ στόλοι ἐλιμενίσθησαν εἰς τὴν Κῶ, τὰ δ' ἑλληνικὰ εἰς τὸν Γέροντα, καὶ εἰς Λαζὼ, νῆσον ἔρημον ἀπέναντι τῆς Λέρου. Ἐν διαστήματι δὲ ἡμερῶν πέντε ἀμφότεροι οἱ διαμαχόμενοι στόλοι ἡσύχαζον, ἔχοντες εἰς κίνησιν μόνας τὰς προφυλακάς των.

Κατὰ δὲ τὴν 4 Σεπτεμβρίου, ἑνωμένοι οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Κῶ κατὰ τῆς Σάμου, συμποσούμενοι εἰς διακόσια πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ, μικρά τε καὶ μεγάλα (α).

Ἰδὼν αὐτοὺς, ἀμέσως ἐτέθη εἰς κίνησιν καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ὅστις ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ κατέχῃ τὸ προσάνεμον μέρος, καὶ τὴν 6 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ὁ μὲν ἑλληνικὸς εὑρίσκετο εἰς τὸ προσάνεμον μέρος τοῦ Γαδουρονησίου, οἱ δὲ ἐχθρικοὶ εἰς τὸ ὑπήνεμον. Ὁ ἐχθρὸς διήρεσε τὸν στόλον του εἰς δύο μοίρας, καὶ τὰ μὲν μικρότερα, οἷον βρίκιον καὶ κορβέτα, ὧν ἓν ταχύπλουν βρικογούλετον τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ προεπορεύετο, ἐκράτουν τὴν προσάνεμον γραμμὴν διὰ νὰ ἀπειλοῦν τρόπον τινὰ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἅπαντα δὲ τὰ πρὸς μετακόμισιν στρατευμάτων πλοῖα, συνοδευόμενα ἀπὸ τὰ δίκροτα καὶ φεργάτας, διευθύνοντο κατ' εὐθεῖαν ὡς καὶ τὰ ἑλληνικὰ πρὸς τὴν Σάμον. Ἡ θάλασσα ἀπὸ τὴν Κῶ μέχρι τῆς Ἀγαθονήσου ἐκαλύπτετο ἀπὸ πλοῖα, τὰ ὁποῖα, συμπυκνούμενα ἐνίοτε, ἐσχημάτιζον ἀληθῶς κινητὸν δάσος. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος προλαβὼν, παρετάχθη ἐκτάδην ἔμπροσθεν τῆς Σάμου, ἀπὸ τοῦ Μαραθοκάμπου μέχρι τοῦ ἀ-

---

(α) Ἡμερολόγιον Γ. Σαχτούρη τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1824.

κρωτηρίου τῆς Ἁγίας Μαρίνης· ὁ δὲ ἐχθρικὸς ἰδὼν, ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ, ὡς ἐπερχομένης καὶ τῆς νυκτὸς, ἀπεσύρθη πρὸς τοὺς Ἀρκιοὺς, ὅπου, κατὰ τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτὸς, μετὰ 15 κρότους κανονίων, ἐπληρώθη ἡ θάλασσα ἐκείνη φανῶν, ἀναρτηθέντων ἐφ' ὅλων τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Τὰ δὲ ἑλληνικὰ πλοῖα, μείναντα εἰς γαλήνην, ἐλιμένισαν εἰς τὰς Κολώνας τῆς Σάμου τὰ περισσότερα (α).

Τὴν δὲ 7, λίαν πρωῒ, βροχὴ ῥαγδαία καὶ ἄνεμος σφοδρὸς βορειοαπηλιώτης, τὰ μὲν ἐχθρικὰ πλοῖα ἔβαλεν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ' ἑλληνικὰ ὑπεχρέωσε ν' ἀγκυροβολήσωσιν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας, πλησιασάντων ἐνίων βρικίων ἐχθρικῶν εἰς τὸ νησίδιον τῆς Σάμου, Σαμοποῦλαν καλούμενον, ἠναγκάσθη ὁ ἑλληνικὸς στόλος νὰ τεθῇ πάλιν εἰς τὰ πανία, καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν, κατὰ τὸν Μαραθόκαμπον, μέρος δὲ νὰ κατέχῃ τὸν μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας πορθμὸν, ἵνα ἐμποδίζῃ πᾶσαν ἀπόπειραν ἀποβάσεως στρατευμάτων ἐπὶ τῆς Σάμου ἐκ τῶν ἀπέναντι παραλίων. Πλὴν ὁ ἄνεμος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ηὔξησε πολὺ, καὶ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὰ μὲν ἐλιμενίσθησαν εἰς Ἀρκιοὺς, ἄλλα δὲ διεσκορπίσθησαν ἀλλαχοῦ· ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν, τὰ μὲν ἠγκυροβόλησαν εἰς τὴν Σάμον, ἄλλα δὲ εἰς ἄλλα πλησίον μέρη.

Παρελθούσης τῆς τρικυμίας τὴν πρωΐαν τῆς 10 Σεπτεμβρίου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος εὑρέθη κατὰ τὴν νῆσον Φούρνους, ὁ δ' ἐχθρικὸς μεταξὺ Ἰκαρίας καὶ Ἀμοργοῦ

(α) Ἡμερολ. Γ. Σαχτούρη τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1824.

πρὸς τὴν Νάξον. Ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν εἰδοποίησε τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ὑδραΐκῆς μοίρας (α), ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ ἦν νὰ κάμῃ ἀπόβασιν ἀποφασιστικῶς εἰς Μαραθόκαμπον, καὶ ὅτι δύο φεργατῶν μὲ τὴν προχθεσινὴν τρικυμίαν συνετρίβησαν τὰ κατάρτιά των. Ἀλλ' ἐπειδὴ τέσσαρα ἑλληνικὰ πλοῖα μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ εὑρέθησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πολὺ ὑπανέμως (β), ὁ ἐχθρικὸς στόλος σύμπας ὥρμησε κατ' αὐτῶν, νομίσας βεβαιοτάτην ἤδη ἢ τὴν ζώγρησιν ἢ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Ἑβδομήκοντα περίπου ἦσαν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐπετέθησαν κατὰ τῶν μεμονωμένων τούτων ἑλλην. πλοίων, ἅτινα, εὑρεθέντα εἰς ἄκραν λειψανεμίαν, οὔτε νὰ φύγωσιν, ἐὰν ἤθελον, ἠδύναντο, οὔτε νὰ κυβερνηθῶσιν, ἐνῷ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, εὑρισκόμενα ὑπὸ τοὺς Φούρνους, οὐδεμίαν ἠδύναντο νὰ παρέξωσιν εἰς τὰ κινδυνεύοντα βοήθειαν, ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης γαλήνης. Ἱκανὰς ὥρας οἱ ἐχθροὶ ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν τούτων πλοίων, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ τὰ βλάψωσι καιρίως, ἑωσοῦ πνεύσαντος μετ' οὐ πολὺ ὀλίγου ἀνέμου, φεργάτα Βυζαντινὴ ὥρμησε νὰ κυριεύσῃ, ὡς ἐπίστευε (γ), δύο ἐκ ἑλληνικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν πλέον ὑπήνεμα· ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν ἅμα εἶδε τὸ πυρπολικὸν κατ' αὐτῆς ἐρχόμενον, τὰ δ' ἑλληνικὰ ταῦτα πλοῖα βοηθηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀπεμακρύνθησαν τοῦ κινδύ-

---

(α) Μετὰ τῆς ὑδραΐκῆς μοίρας ἦν καὶ ἡ Ναβέτα τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση Σπετσιώτου.

(β) Ἡμερολ. Γ. Σαχτούρη τῆς 10 Σεπτεμβρ. 1824.

(γ) Ἴδε καὶ Συνοπτ. Ἱστ. Ἀντ. Μιαούλ. Τ. Α. σελ. 65.

νου, ἐν ᾧ καιρῷ, ὁρμησάντων καὶ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ὁ πρὸ ὀλίγου θρασὺς ἐχθρὸς, ἔφευγεν ἤδη πλησίστιος, διευθυνόμενος μεσημβρινοδυτικῶς.

Τὴν 11 τοῦ μηνὸς ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐλιμενίσθη εἰς Σάμον, ὅπου διέμεινε μέχρι τῆς 14, καθ' ἣν, ἀπάρας ἐκεῖθεν, διευθύνθη πρὸς τὰς νήσους Νάξον καὶ Μύκωνον, περὶ τὰς ὁποίας ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς περιεφέρετο. Αὐθημερὸν δὲ μετὰ μεσημβρίαν εἶδον τὸν ἐχθρικὸν στόλον πλέοντα πρὸς βοῤῥᾶν προσανέμως τῆς Ἰκαρίας, καὶ ἠκολούθουν αὐτὸν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα κατὰ πόδας μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 15. Ἀλλὰ, τρικυμίας ἐπελθούσης καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην, διεχωρίσθησαν ἀμφότεροι οἱ στόλοι· καὶ ὁ μὲν ἐχθρικὸς διευθύνετο πρὸς τὴν Χίον, ἔνια δὲ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων συμπεράναντα, ὡς ἐκ τοῦ πνεύσαντος ἀνέμου, τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐτήρησαν τὴν αὐτὴν μὲ αὐτὸν διεύθυνσιν, καὶ τὴν 16 περὶ μεσημβρίαν, φθάσαντα εἰς τὸν μεταξὺ Χίου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας πορθμὸν, εἶδον τὴν οὐρὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκ τριάκοντα περίπου πλοίων, διαβαίνουσαν τὸν πορθμὸν ἐκεῖνον, καὶ παραλλάσσουσαν τὰς Ἀγνούσας νήσους (Οἰνούσας) μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον ἀνατολικόν. Παρηκολούθησαν τοὺς ἐχθροὺς τὰ ἑλληνικὰ ἐκεῖνα πλοῖα, ἀλλ' ἕνεκα τῆς γαλήνης μόλις τὴν 18 τοῦ μηνὸς, φθάσαντα ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Μιτυλήνης, εἶδον αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλλιμενισμένους, καὶ ἐπιστρέψαντα προσωρμίσθησαν εἰς Βολισσὸν τῆς Χίου, ὅπου συνεσωματώθη καὶ ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στόλος. Ἔμαθον δὲ οἱ Ἕλληνες, ὅτι ὁ Χοσρὲφ πασσᾶς, μέλλων ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀλλὰ μὴ τολμῶν νὰ πράξῃ τοῦτο μὲ μόνον τὸν στόλον του, ἐξῃτήσατο τὴν συνοδίαν τοῦ Ἰβραΐμη μέχρι τῆς Τενέδου, ἢ τῆς Μιτυλήνης τοὐλάχιστον. Τούτου ἕνεκα λοιπὸν ἀμ-

φότεροι· οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι διηυθύνθησαν εἰς Μιτυλήνην, ὅθεν ὁ Χοσρέφης ἀπελθὼν εἰς Δαρδανέλλια μετὰ δεκαπέντε ἐκ τῶν πλοίων τῆς μοίρας αὐτοῦ, ἀφῆκε τὰ λοιπὰ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰβραΐμη.

Ἐξ ἀνάγκης ὤφειλεν ὁ Χοσρέφης νὰ πράξῃ ὡς ἔπραξεν, ἵνα κρύψῃ εἰς τὸν Σουλτάνον τόν τε ἀριθμὸν τῶν ἀπολεσθέντων πλοίων, καὶ τὰς μεγάλας ζημίας, ὅσας εἶχεν ὑποστῇ ὁ λοιπὸς στόλος του καθ' ὅλας τὰς ναυμαχίας τῆς παρούσης ἐκστρατείας του.

Ὁ δ' Ἰβραΐμης, μείνας εἰς Μιτυλήνην μετὰ τοῦ στόλου του καὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ Σουλτανικῶν πλοίων, ἐφάνη τὴν 22 Σεπτεμβρίου πλέων μεταξὺ Λέσβου, Χίου καὶ μέλανος ἀκρωτηρίου (Καράμπουρνα). Οἱ δ' Ἕλληνες, συγκεντρωθέντες ἅπαντες περὶ τὰ μεσημβρινὰ παράλια καὶ τὸν πορθμὸν τῆς Χίου, ἀπεφάσισαν κατὰ πρῶτον νὰ περιμείνωσιν ἐκεῖ τὸν ἐχθρὸν καὶ τότε νὰ τοῦ ἐπιτεθῶσιν, ἀλλὰ τὴν 24, μεταβαλόντες σχέδιον, προέκριναν νὰ πλεύσωσι κατ' αὐτοῦ, ὅπου καὶ ἂν τὸν εὕρωσιν. Ἰδοὺ δὲ τί συνέβη τότε κατὰ τὴν ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1824.

» Ἰδοὺ καὶ τρίτον παρὰ τ' ἄλλα ἐπισημότερον ἑλληνι-
» κὸν ἀνδραγάθημα. Ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν εἰσέτι ὄντες
» εἰς τὰ Ψαρὰ διὰ τὰς κακοκαιρίας ἀραγμένοι, ἐμάθομεν
» παρὰ τῶν κατασκόπων πλοίων μας, ὅτι οἱ δύο ἐχθρικοὶ
» στόλοι εὑρισκόμενοι εἰς Μιτυλήνην, διηρέθησαν, καὶ ὁ
» μὲν Βυζαντινὸς, λαβὼν διαταγὴν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον
» του, ἀπήρχετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δ' Αἰγυπτια-
» κὸς προσθέσας πρὸς τὰς ἄλλας ἔτι ὀκτὼ φεργάτας ἐκ
» τοῦ Βυζαντινοῦ, καὶ ἀποπλεύσας τῆς Μιτυλήνης, ἀπήρ-
» χετο ἐπὶ σκοπῷ εἰς τήν τε Κῶ καὶ Ἁλικαρνασσὸν, καὶ

» ἐκεῖθεν παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ὅλα τὰ ἐκεῖσε φορτηγὰ
» πλοῖά του μὲ τὰς ἀποσκευάς του, τόσον τὰς πολεμικὰς,
» ὅσον καὶ τὰς στρατιωτικὰς, τὰς ἐναπολειφθείσας ἀπὸ
» τὴν ἐπιδημικὴν ἀσθένειαν διὰ νὰ τὰς μετακομίσῃ εἰς
» Κρήτην, καὶ ἐκεῖ νὰ παραχειμάσῃ. Διὸ καὶ ἀφήσαντες
» τὰ πολυθρύλλητα, ἐκινήσαμεν διὰ νὰ τὸν ἀπαντήσωμεν
» μεταξὺ Χίου καὶ Σάμου· ἀπερχόμενοι δὲ ἐκεῖ δὲν περι-
» εμείναμεν νὰ καταφθάσῃ, ἀλλ' ἀμέσως ἐπιστραφέντες
» ὡρμήσαμεν (α), ἔχοντες τὸν νότον κατὰ πρύμνην, νὰ
» διέλθωμεν διὰ τῆς Χίου, καὶ φθάσαντες εἰς τὰς Ἀργι-
» νούσας ἐσυναπαντήθημεν· ὁ ἥλιος ἔκλινε τότε πρὸς τὴν
» δύσιν· ὁ μὲν ἐχθρὸς ἅμα ὁποῦ μᾶς εἶδεν ἔστρεψε τὰ
» νῶτα καὶ ἐδόθη εἰς φυγὴν, ζητῶν τὴν Μιτυλήνην, ἡμεῖς
» δὲ, ὄπισθεν ἔχοντες τὸν ἄνεμον ὑπερδέξιον καὶ τὴν σε-
» λήνην λάμπουσαν μὲ τὸ πανσέληνον αὐτῆς ἐξαστρά-
» πτον φῶς ἀκολουθοῦντες, τὸν κατεφθάσαμεν μεταξὺ Κα-
» ράμπουρνα καὶ Καρδάμηλα κατὰ τὴν 5 ὥραν τῆς νυ-
» κτὸς εἰς τὰς 24 τρέχοντος, καὶ πολεμοῦντες μετὰ ἡ-

(α) Ἰδοὺ τί λέγει ὁ ἀντιναύαρχος Ὕδρας Γ. Σαχτούρης εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του τῆς 24 Σεπτεμβρ. 1824·

« Ἐξημερώθημεν εἰς τὸ ἴδιον μέρος ἔμπροσθεν τῆς Σάμου· περὶ δὲ τὰς 5 ἀπεφασίσθη παρὰ τῶν δύο ναυάρχων, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ Ψαριανοὶ ὑπῆγον μέσα εἰς τὸ στενὸν τῆς Χίου . . .»

Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ ἀντιναυάρχου Ὕδρας μόνη εἶναι ἱκανὴ νὰ πείσῃ πάντας, ὅτι οἱ ναύαρχοι ἑκάστης νήσου ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὅτι ἐν γενικῇ συσκέψει συναπεφάσιζον πάντες ὁμοῦ περὶ παντὸς σπουδαίου ἀντικειμένου. Φιμωθήτωσαν λοιπὸν οἱ διατεινόμενοι, ὅτι ὁ ναύαρχος τῆς Ὕδρας ἐναυάρχει καὶ τῶν πλοίων τῶν ἄλλων δύο νήσων.

» μίσειαν ὥραν, διευθύναμεν δύο πυρπολικὰ πλοῖα ὑδραϊ-
» κὰ (α) εἰς μίαν κορβέταν 24 κανονίων, ἐκ τῶν ὁποίων
» τὸ μὲν ἀπέτυχε, τὸ δὲ ἐπέτυχε, παραδόσαν αὐτὴν εἰς
» τὸ πῦρ μ' ὅλους τοὺς στρατιώτας καὶ ναύτας· ἔλαβε
» μὲν μέρος ἐκ τούτων καὶ ὁ Ποσειδῶν, ἐζωγρήθησαν δὲ
» καὶ πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων. Ὁ δ' ἐχθρὸς
» τότε εἰς τοιαύτην περίστασιν εὑρισκόμενος, ἀντὶ νὰ δώ-
» σῃ βοήθειαν, ἢ νὰ βάλῃ ἑαυτὸν εἰς τάξιν ν' ἀντιμάχη-
» ται πρὸς τοὺς ἀντικρούοντας Ἕλληνας, ἐβάλθη εἰς
» ἀταξίαν καὶ ἐζήτει μόνον καὶ μόνον νὰ φύγῃ. Οἱ Ἕλ-
» ληνες ἐνθουσιασμένοι, ἐφιλοτιμοῦντο ἅπαντες τίς πρῶ-
» τος νὰ προοδεύσῃ, πυροβολῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Αὕτη
» ἡ εὐγενὴς ἅμιλλα διήρκεσε μέχρι τῶν 9 ὡρῶν τῆς νυ-
» κτός, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπεπέσαμεν εἰς ἄλλην μίαν
» κορβέταν ἴσην τῇ πρώτῃ, καὶ πολεμοῦντές την, διευθύ-
» ναμεν ἓν πυρπολικὸν πλοῖον τοῦ Κωνσταντίνου Νικο-
» δήμου Ψαριανοῦ, συνωδευμένον ἀπὸ ἡμέτερα πλοῖα, τὸ
» ὁποῖον ἐπιπεσὸν ἀμέσως τὴν κατεβύθισε, διότι τὸ πῦρ,
» διαδοθὲν ἀπὸ τὰς θυρίδας τῆς πρύμνης, εὗρε τὴν πυρι-
» τιδαποθήκην ἀνοικτὴν, καὶ οὕτως ἥναψε καὶ διὰ τὸν
» κρότον ἀνοίξασα κατεβυθίσθη μ' ὅλους τοὺς ναύτας καὶ
» στρατιώτας, ἐξ ὧν πολλὰ ὀλίγοι διεσώθησαν, λειφθέν-
» τες ἀπὸ διάφορα ἑλληνικὰ πλοῖα.

(α) Ἡ ἔκθεσις τοῦ Α. Μιαούλη, Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 37, ἀναφέρει ὅτι μόνος ὁ Ἀνδρ. Φιλιπάγκος ἐπέπεσε πρῶτος κατὰ μιᾶς φεργάτας, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἑπομένως ὁ Θεόδωρος Βῶκος καὶ ὁ Δημ. Καλογιάννης καθ' ἑνὸς βρικίου 24 κανονίων, τὸ ὁποῖον ἐπυρπολήθη.

« Τοῦτο δὲ τελευταῖον ἐπροξένησε πανικὸν φόβον εἰς » τὸν Ἰβραΐμην ναύαρχον, καὶ τὸν ἔκαμε διόλου νὰ χάσῃ » τὰ πατήματά του· διότι ἔβλεπε τὴν ἑλληνικὴν ὁρμὴν » πανταχόθεν νὰ τὸν διώκῃ ἀκούραστα· καὶ ἂν εἴχομεν » πυρπολικὰ, τῷόντι ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀξιολογωτέρα πε- » ρίστασις διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὅλα τοῦ » ἐχθροῦ τὰ πλοῖα, ἦτο δυνατὸν, ἄλλα μὲν νὰ πυρπολή- » σωμεν, καὶ ἄλλα νὰ ἐπισωρεύσωμεν εἰς τοὺς βράχους » τὰ Καράμπουρνα. Δύο μόνα πυρπολικὰ ἐναπομείναντα, » φειδωλευόμενοι τὰ ἐμποδίσαμεν, διὰ νὰ μὴ ῥιψοκινδυ- » νεύσωμεν εἰς ἄλλην περίστασιν. Ὁ ἐχθρὸς διευθύνετο » πρὸς τὴν Μιτυλήνην, ἡμεῖς ὄπισθεν ἀκολουθοῦντες τὸν » κατεδιώξαμεν μέχρι τῆς Ἐρισσοῦ, ὅπου, ἐπιλάμψαντος » του ἡλίου, ἀντιπαρετάχθημεν ἑκατέρωθεν, καὶ ναυμα- » χοῦντες ἱκανὴν ὥραν, διευθύναμεν ἓν ἐκ τῶν δύο ἐνα- » πομεινάντων πυρπολικῶν πλοίων, τὸ ὑδραϊκὸν (α), εἰς » μίαν φεργάταν Α' τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιπεσὸν, » ἐπέτυχε μὲν, διότι τῆς ἔκαυσε τὸ μποῦμι, τὴν μαΐστραν » καὶ μέρος τῆς πρύμνης, πλὴν ὄχι καθὼς ἔπρεπε. Τὴν » ἐπρόλαβον μὲ τὰς ἀντλίας οἱ μείναντες εἰς αὐτὴν ναῦ- » ται (διότι οἱ πλειότεροι κατεπνίγησαν διὰ τὸν φόβον » των εἰς τὴν θάλασσαν) καὶ τὴν ἀπέσβυσαν, ἀποσπάσαν- » τες ἀπ' αὐτῆς καὶ τὸ πυρπολικὸν, καὶ οὕτως κατεκάη » εἰς τὸν ἀέρα· μολοντοῦτο πληγωθεῖσα δὲν ἀναλαμβάνει, » διότι ἡ πληγή της εἶναι καιρία, καταχαείσης τῆς πρύ- » μνης της ἱκανά· μένει δὲ νὰ τὴν ἐπισωρεύσουν εἰς τὰ

(α) Ὑπὸ τὸν Ἀναστάσιον Ῥομπότσην· ὁ Μιαούλης εἰς τὴν αὐτὴν ἔκθεσίν του ὀνομάζει αὐτὴν κορβέταν.

» παράλιά που τῆς Μιτυλήνης. Ἐκ τούτου ὁ ἐχθρὸς, περίφοβος ὤν, ἐζήτει νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν φυγήν του
» καὶ περαιτέρω, ἀλλ' ᾐσχύνετο, ἔχων θεατὰς τῆς καταδίκης του πολλοὺς Ὀθωμανοὺς ἀπὸ τοὺς παραλίους
» τῆς Μιτυλήνης λόφους, καὶ ἐπιπλέον ἀλλοεθνεῖς Γάλλους μιᾶς φεργάτας καὶ γολέτας ἀπὸ Σμύρνης τότε
» ἐρχομένους, διὸ καὶ ἐφιλοτιμήθη περιστρεφόμενος νὰ
» πυροβολῇ μὲ τόσον κρότον καὶ ταχύτητα, ὥστε ἐπροξένει μέγαν τὸν θρίαμβον εἰς τοὺς θεατάς του μόνον,
» οὐχὶ ὅμως νὰ βλάψῃ καὶ κανένα ἀπὸ ἡμᾶς τίποτε, διότι
» ἀντεκρούετο μὲ καρτερίαν ψυχῆς ἀμίμητον· δὶς τὸν ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν καὶ τότε, καὶ δὶς ἐπανέλαβε τὴν
» καθ' ἡμῶν ὁρμήν του, πλὴν εἰς μάτην, διότι οἱ Ἕλληνες, ἀκλόνητοι ὄντες, δὲν ἐψηφοῦσαν τελείως τὰ κινήματά του. Ὁ ἄνεμος τότε ηὔξησε πολὺ, καὶ ἡμεῖς ἦτον
» ἀνάγκη νὰ τραβιχθῶμεν, παύοντες τὰς ναυμαχίας, διὰ
» νὰ κερδήσωμεν τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ σημαντικὴν ἡμῶν
» νίκην· διότι καὶ ἂν στεκώμεθα τὰ πυροβόλα μας πλέον,
» καθὼς καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν ἓν ἡμέτερον πυρπολικὸν
» πλοῖον, δὲν ἐνήργουν τίποτε διὰ τὸν σφοδρὸν νότον·
» ἐτραβίχθημεν. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐχθρὸς, ἀφοῦ μᾶς ἠκολούθησεν εἰς ὀλίγον διάστημα, καὶ οὕτως ὁ μὲν ἐχθρὸς
» ἀπῆλθε κατησχυμένος, ὡς καὶ ἄλλοτε πολλάκις καὶ
» κατανικημένος, διευθυνόμενος εἰς Μιτυλήνην, ἡμεῖς δὲ
» νικηταὶ καὶ τροπαιαῦχοι ἐπεστρέψαμεν, περιφερόμενοι
» μεταξὺ Χίου καὶ Ψαρῶν . . . Ἀλλ' ἆρά γε ταῦτα δὲν
» εἶναι ἱκανὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν
» τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς φιλικὰς τῆς Εὐρώπης αὐλὰς, ἢ
» θέλουν ζητήσει παρὰ ταῦτα μεγαλήτερα; Ἔχομεν, ὦ
» φίλοι συμπολῖται, ἔχομεν πολλὰς ἐξ αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι

» ἐγνώρισαν καὶ γνωρίζουν πολλὰ καλὰ πόσον ὑπερησπίσθημεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τὸ δικαίωμά μας, καὶ μὲ πόσας ἐλλείψεις μέχρι τοῦδε ἀντεκρούσαμεν τὸν ἀφόρητον τύραννόν μας, καὶ πόσον ἀγωνιζόμεθα ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ ἐπιστηρίξωμεν διὰ τούτων τὴν ἐλευθερίαν μας, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ὑποπτεύομεν ἀντίστασίν τινα εἰς τὴν στερέωσιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Ὅλαι θέλουν μᾶς καλοβλέψει, καὶ ὅλαι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν θέλουν ὑπογράψει καὶ βεβαιώσει τὴν Ἑλληνικὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν (α).

(α) Ἰδοὺ μία ἀληθὴς πρόῤῥησις, ἥτις δὲν ἤργησε τῳόντι νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντελῶς. καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ Αὐλαὶ τῆς Εὐρώπης εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν πρὸς ἀένναον τιμὴν, ὅτι συντάκτης τῶν ἐπιστολῶν ἢ ἐκθέσεων τούτων ὑπῆρξεν ὁ ἐπαξίως ἀρχιερατεύσας Ἀρχιεπίσκοπος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Κύριος Θεοφάνης Σιατιστεὺς, ἀνὴρ κάτοχος καὶ ἀρετῆς καὶ παιδείας, ὅστις καταφυγὼν εἰς Σπέτσας ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, καὶ πολίτης αὐτῶν καταστὰς, ἐγένετο ἐν αὐταῖς ὠφέλιμος πολυειδῶς, κατὰ πρῶτον μὲν ὡς ἑλληνικὸς Διδάσκαλος, ἀκολούθως δὲ ὡς Γραμματεὺς τῆς Ναυαρχίδος παρὰ τῷ Ναυάρχῳ Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσῳ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, διὸ καὶ παρευρέθη μετ' αὐτοῦ εἰς ἁπάσας τὰς ναυμαχίας, ὑπὸ ζήλου πατριωτικοῦ ἐμπνεόμενος, καὶ ἐπὶ τέλους ὡς Γραμματεὺς τῆς Κοινότητος Σπετσῶν. Ἐσχάτως ὁ φιλόμουσος οὗτος ποιμὴν ἐδωρήσατο εἰς τὸν Δῆμον τῆς θετῆς πατρίδος αὐτοῦ, τῶν Σπετσῶν, ὑπὲρ τῶν Σχολείων τὰς χρηματικὰς ἀποζημιώσεις, ἃς ἐδικαιοῦτο λαμβάνειν παρὰ τοῦ Ἔθνους, διὰ τὰς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν χρηματικὰς θυσίας του, ἀναβαινούσας εἰς τρισχιλίας περίπου δραχμὰς, καὶ δὲν παύει χορηγῶν τοιαύτας βοηθείας συνεχῶς, ὡς πληροφο-

« Κρίνω δὲ χρέος μου ν' ἀναφερθῶ πάλιν πρὸς ὑμᾶς,
» καὶ νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ἐμείναμεν κενοὶ παντελῶς ἀπὸ πυρ-
» πολικὰ, μᾶς ἔμεινε δὲ μόνον ἓν, τὸ ἡμέτερον, καὶ ἂν
» ἔτι ἅπαξ νικήσωμεν τὸν ἐχθρὸν χανόμεθα . . . . Ἡμεῖς
» ἀνεφέρθημεν πολλάκις, παριστῶντες πόσον εἶναι ἀναγ-
» καιότατα τὰ πυρπολικὰ πλοῖα, διότι ὁμολογουμένως
» ὁ ἐχθρὸς, χωρὶς τούτων, μᾶς νικᾷ.»

Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς μισθοδοσίας τῶν πληρωμάτων εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολήν του προσθέτει·

« Δύο αἴτια μᾶς βιάζουν ν' ἀφήσωμεν εἰς ὄλεθρον τὰ
» πάντα, καὶ ν' ἀμαυρώσωμεν ὅσα μέχρι τοῦδε γενναίως
» ἐπράξαμεν, καὶ νὰ κατηγορώμεθα ἡμεῖς ἔπειτα ὡς αἴ-
» τιοι τούτων. Ὅθεν καὶ δι' ἀγάπην τῆς Πατρίδος φιλο-
» τιμηθῆτε, κάμετε τρόπον νὰ μᾶς διαλύσητε καὶ τὰ δύο
» ταῦτα ὀλέθρια αἴτια, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν ν' ἀπαλλά-
» ξωμεν ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ τυράννου καὶ τοὺς ὁμογε-
» νεῖς μας, τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὸν ὄλεθρον, καὶ ἡμεῖς
» ν' ἀποφύγωμεν τὴν κατηγορίαν τῶν ἐπερχομένων γε-
» νεῶν» (α).

ρούμεθα, καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς Ποιμαντορικῆς δικαιοδοσίας του. Τοιούτων ἀνδρῶν ἡ μαρτυρία εἶναι πολυτιμοτάτη, ἡ δὲ μνήμη αὐτῶν θέλει μείνει διὰ παντὸς ἐπαινετή.

(α) Ποίας ἄλλας περιπαθεστέρας καὶ συγκινητικωτέρας λέξεις ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ἆρά γε ὑπὲρ τῶν πασχόντων ὁμογενῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἢ καὶ κατὰ πᾶσαν ἄλλην ὁμοίαν αὐτῇ, εἷς φιλόπατρις ναύαρχος; Ἢ ποῖον ἄλλο αἴσθημα ἠδύνατο νὰ ὑπαγορεύσῃ τοὺς λόγους τούτους, εἰμὴ τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀκραιφνὲς αἴσθημα τοῦ ἁγνοῦ πατριωτισμοῦ, ὅπερ ἐνεφώλευεν εἰς τὰς ἁγίας τῷ ὄντι ἐκείνας καρδίας τῶν πολεμιστῶν μας;

Μετὰ τὴν νυχτερινὴν ταύτην ναυμαχίαν, ὁ μὲν ἐχθρικὸς στόλος κατῆρεν εἰς Μιτυλήνην, ἐκ δὲ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, τὰ μὲν Σπετσιωτικὰ καὶ Ψαριανὰ ἐλιμενίσθησαν εἰς Ψαρὰ, τὰ δὲ ὑδραϊκὰ εἰς Βαθὺ τῆς Σάμου τὴν 27 Σεπτεμβρίου. Ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμης ἐπιτυχὼν ἁρμόδιον ἄνεμον, ἀπῆρεν ἐκ Μιτυλήνης τὴν 8 Ὀκτωβρίου, καὶ τὴν 9 αὐτοῦ, διαβὰς μετὰ τοῦ στόλου του μεταξὺ τῶν νήσων Ἰκαρίας καὶ Φούρνων, εἰσέπλευσεν εἰς Κῶ, ὅπου εἶχεν ἀφήσει τὰ φορτηγά του πλοῖα καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν στρατευμάτων του. Τοῦτο μαθόντα τὰ ἐν Σάμῳ σταθμεύοντα ἑλληνικὰ πλοῖα παρὰ τῆς σκοπιᾶς τῶν Σαμίων, ἐτέθησαν μὲν εἰς κίνησιν, ἀλλὰ βραδέως, ἤτοι τὴν 11 τοῦ μηνὸς, διότι τὰ πληρώματα εἶχον ἐξέλθει εἰς Σάμον, καὶ τὴν 14 ἐλιμενίσθησαν εἰς Γέροντα, τὴν δὲ 16 εἰς Ληψὼ, ἕνεκα κακοκαιριῶν, τὴν δὲ 18 εἰς Ἀρκιούς. Τὴν 17 ἔφθασε μὲ τὸ πλοῖόν του καὶ ὁ ναύαρχος Ψαρῶν, τὴν δὲ 19 προσετέθησαν εἰς τὴν μοῖραν ταύτην καὶ δύο πυρπολικὰ, τὸ μὲν Λεῦκα ὑπὸ τὸν Ἐλευθέριον Στύπαν Ὑδραῖον, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην Ψαριανόν. Τὴν 20 ἐξῆλθεν εἰς τὰ πανία ἡ ἑλληνικὴ μοῖρα καὶ παρέπλεε μεταξὺ Καλύμνου καὶ Λέρου, τὴν δὲ 21, ἕνεκα κακοκαιρίας καὶ βροχῶν ἐλιμενίσθη εἰς Λέρον, ὅπου ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἦτον εἰς Πιτέζι. Τὴν 22 ἦλθον ἐπί τινος λέμβου τοῦ Ἰβραΐμη εἰς τὴν ἑλληνικὴν μοῖραν δέκα Χριστιανοὶ Κάσσιοι, ἐκ τῶν κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου διὰ τῆς βίας ναυτολογηθέντων, καὶ εἷς Τοῦρκος, ἀποσταλέντες μετά τινος ἀξιωματικοῦ εἰς Κῶ παρὰ τοῦ Ἰβραΐμη, πρὸς ἀγορὰν πνευματωδῶν ποτῶν, τῶν ὁποίων ὁ Ἰβραΐμης ἔκαμνε χρῆσιν κατὰ κόρον. Οἱ Κάσσιοι, ἐγκαταλείψαντες τὸν ἀξιωματικὸν εἰς τὴν ξηρὰν, ἥρπασαν

τὴν λέμβον τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἰβραΐμη, καὶ ἦλθον εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐκπέμποντες κραυγὰς χαρᾶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ Κάσσιοι οὗτοι ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ὁ Ἰβραΐμης ἐσκόπευε μὲ πρῶτον οὔριον ἄνεμον νὰ διευθυνθῇ μεθ' ὅλου τοῦ στόλου του εἰς Σοῦδαν τῆς Κρήτης, ὡς λιμένα ἀσφαλῆ καὶ ὀχυρὸν, καὶ νὰ παραχειμάσῃ ἐκεῖ. Τὴν 28, μαθοῦσα ἡ ἑλληνικὴ μοῖρα, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος διευθύνετο πρὸς νότον τῆς Κῶ, ἀπῆρεν ἐκ τῆς Λέρου, καὶ τὴν 29, πλησίον τῶν νήσων Κῶ καὶ Ἀστυπαλαίας, ἀπήντησεν ἓν πλοῖον τρικάταρτον ἐκ τῶν φορτηγῶν τοῦ Ἰβραΐμη, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπλησίασεν ὁ Ἰωάννης Μακρυμούρας μὲ τὸ πλοῖον, ἵνα τὸ ἐπισκεφθῇ· ἀλλ' ἀμέσως ἤρχισαν ἐκ τοῦ φορτηγοῦ ἐκείνου πλοίου (ὅπερ ἦτον Ἰσπανικὸν) ψιλοῖς ὅπλοις νὰ πυροβολῶσι κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, τὸ ὁποῖον τότε ἀνταποκριθὲν διὰ τῶν κανονίων καὶ μυδραλίων, ἠνάγκασε τοὺς Ἰσπανοὺς νὰ παραδοθῶσι. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔφερεν 24 ἵππους, καὶ περὶ τοὺς τριάκοντα Ἄραβας στρατιώτας, ἱπποκόμους ἴσως. Τὴν 30 Ὀκτωβρίου ἔφθασε καὶ ὁ ναύαρχος Σπετσῶν μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν μοίρας καὶ συνεσωματώθη ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἀλλ' ἡ ἐπικρατοῦσα γαλήνη ἐμπόδιζεν ἑκατέρωθεν πᾶσαν κίνησιν, ἕωσοῦ τὴν 1 Νοεμβρίου, ἀνέμου πνεύσαντος, οἱ Ἕλληνες ἔχοντες τὰ ὑπερδέξια, δέκα μόλις μίλια πλησίον τοῦ Μεγάλου Κάστρου τῆς Κρήτης, ὥρμησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἔχοντος κατὰ μέτωπον μὲν τὰ μεγαλήτερα πολεμικὰ πλοῖά του, ὄπισθεν δὲ τὰ μικρότερα καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὰ φορτηγά. Μετὰ ἱκανὸν κανονοβολισμὸν ἑκατέρωθεν, ὁ πυρπολητὴς Θεόδωρος Α. Βῶκος Ὑδραῖος, διεύθυνε τὸ ὑπ' αὐτὸν πυρπολικὸν κατά τινος Αἰγυπτιακῆς φεργάτας. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπλησίασε πολὺ

εἰς αὐτὴν, καὶ καταβάντες οἱ ἐν τῷ πυρπολικῷ εἰς τὴν λέμβον των, ἔμελλον νὰ βάλωσι πῦρ εἰς τὸ πυρπολικὸν, πολλοὶ Ὀθωμανοὶ ἐκ τῶν τῆς φεργάτας ἐπήδησαν ἐντὸς τοῦ πυρπολικοῦ διὰ νὰ κυριεύσωσιν αὐτὸ σῶον· συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλη λέμβος τῆς αὐτῆς φεργάτας καλῶς ὡπλισμένη διευθύνετο κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ. Ταῦτα ἰδόντες οἱ πυρποληταὶ, προετίμησαν νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτοὺς ἐντὸς τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ ἀναβάντες ἐπ' αὐτοῦ πάλιν τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ἠνάγκασαν νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οὕτω διασώσαντες τό τε πυρπολικὸν καὶ ἑαυτοὺς, ἐπέστρεψαν πλησίον τῶν ἑλληνικῶν πλοίων. Ἡ δὲ τουρκικὴ λέμβος, ἰδοῦσα τὴν ἀποτυχίαν της ὑπεχώρησεν ὡσαύτως, ἀνακάμψασα ἐπὶ τῆς φεργάτας, ἥτις διεσώθη τοῦ κινδύνου. Μετὰ δύο ὥρας ἕτερος πυρπολητὴς, ὁ Α. Ῥομπότσης, διεύθυνε τὸ πυρπολικόν του κατ' ἄλλης τινὸς φεργάτας· ἀλλὰ, πρὶν ἢ πλησιάσῃ εἰς αὐτὴν τὸ πυρπολικὸν, ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς, ἕνεκα τῶν καυστικῶν σφαιρῶν καὶ ἄλλων ἐμπρηστικῶν ὑλῶν, ἃς κατ' αὐτοῦ οἱ ἐν τῇ φεργάτᾳ ἐξεσφενδόνιζαν. Τὰ αὐτὰ ἔπαθε καὶ ὁ πυρπολητὴς Ἰωάννης Στῦπας, διευθυνθεὶς κατά τινος βρικίου. Μετ' ὀλίγον ὁ Κανάρης διεύθυνε τὸ ὑπ' αὐτὸν πυρπολικὸν ἐναντίον ἄλλης τινὸς φεργάτας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ, οὖσα ἐκ τῶν ταχυτέρων, ἀπεμακρύνθη εὐκόλως τοῦ πυρπολικοῦ. Ἐν τούτοις δὲ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐτράπη εἰς φυγὴν, ὁ δ' ἑλληνικὸς τὸν παρηκολούθει. Κατὰ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου μέρος τι τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκ φεργατῶν, ἀντιταχθὲν πεισματωδῶς κατὰ τῶν διωκάντων ἑλληνικῶν πλοίων, ἐφαίνετο διαφιλονεικοῦν τὴν ἔκβασιν τῆς ναυμαχίας, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ αὐτὰ ἐτράπησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς φυγήν·

Τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ ὁ πνεύσας τὴν νύκτα ἐκείνην σφοδρὸς ἄνεμος διεχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς δύο διαμαχομένους στόλους, ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς περιπεσὼν τὴν ἐπιοῦσαν 2 Νοεμβρίου περὶ τὰς νήσους τῆς Κάσσου συνέλαβεν ἱκανὰ φορτηγὰ πλοῖα διαφόρων σημαιῶν (ἐξ ὧν καὶ πολλὰ ἄλλα ἐναυάγησαν κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα ὡς μὴ γνωρίζοντα καλῶς τὰ μέρη) φέροντα ἵππους, στρατιώτας καὶ πολυειδῆ στρατιωτικὰ ἐργαλεῖα καὶ ἀποσκευάς, τὰ ὁποῖα καὶ παρεδόθησαν διὰ τῶν ναυτικῶν νήσων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ὡς ἐκ τῆς τρικυμίας δὲ ταύτης ὁ ἐχθρικὸς στόλος διεσπάρη ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἄλλα μὲν πλοῖά του κατέφυγον εἰς τὴν Ῥόδον, ἄλλα εἰς Μαρμάρι, καὶ ἄλλα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ δ' Ἑλληνικός, τοῦ ἁποίου ἡ κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴ εἶναι πλέον ἀναμφισβήτητος, μὴ βλέπων ἔμπροσθέν του πλέον τὸν ἐχθρόν, καὶ πάσχων ἐλλείψεις πολλὰς καὶ μεγάλας, ἐκτὸς τῶν κατὰ τὰς ναυμαχίας καὶ τὴν θαλασσοπλοΐαν ζημιῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια (α).

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ ἐχθρικὸς στόλος συγκεντρωθεὶς ἐκ

(α) Ὁ Γ. Σαχίνης ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του, κατονομάζων τοὺς ἐξ Ὕδρας ἀριστεύσαντας πλοιάρχους τῶν Ὑδραϊκῶν πολεμικῶν πλοίων, συγκαταλέγει μετ' αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν Σπετσιωτικῶν μόνον τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην· ἀναμφισβητήτως ὁ Α. Λεμπέσης, κατεῖχε καθ' ὅλας τὰς ναυμαχίας τὴν πρώτην τάξιν μεταξὺ τῶν διαπρεπόντων, οὐχ ἧττον ὅμως συγκαταλεκτέοι ἐκ τῶν Σπετσιωτῶν πλοιάρχων καὶ ὁ Ἰωάν. Κυριακός, Ἀναγν. Κυριακός, Τσούπας, Δ. Λεωνίδας, Ἰω. Κούτσης, Ἰω. Σάντος, Ν. Ῥάπτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὅμοιοί των.

νέου εἰς Ῥόδον (α) καὶ εὑρὼν τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν, κατέπλευσεν ἀσφαλῶς περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Νοεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας, ὅπου καὶ ἀπεβίβασεν ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ ὅλα τὰ στρατεύματά του· οὐδεμία δὲ ἄλλη ναυτικὴ ἐπιχείρησις ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα τοῦ ἔτους τούτου.

Κακίστην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς ὅλην τὴν ἐμπορικὴν Εὐρώπην ἡ ἀπὸ 27 Μαΐου ἐνεστῶτος ἔτους προκήρυξις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, περὶ τῶν ὑπὸ τουρκικὴν ὑπηρεσίαν ναυλωνομένων εὐρωπαϊκῶν πλοίων· ἦτο λοιπὸν ἑπόμενον, προηγουμένης συνεννοήσεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβειῶν, νὰ ζητηθῇ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀνάκλησις τοῦ τρομακτικοῦ ἐκείνου μέτρου. Συνεπείᾳ δὲ τούτων ὁ Λόρδος μέγας Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων ἐξέδοτο τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν, ἥτις τυπωθεῖσα ἐδημοσιεύθη εἰς τρεῖς γλώσσας, Ἀγγλικὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἰταλικήν.

« Ἐπειδὴ μία προκήρυξις ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν προσωρινὴν
» Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ διευθύνθη πρὸς τὸν πρόξε-
» νον τῆς Α. Μ. εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ πρὸς τοὺς
» ἄλλους προξένους καὶ ὑποπροξένους τῶν Δυνάμεων τῆς
» Εὐρώπης, τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος,
» περιέχουσα τὴν ἀκόλουθον ἔννοιαν, (ἕπεται ἡ ἀπὸ 27

(α) Ἐὰν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν πίστιν, ὡς ἐκ τῶν γεγονότων, εἰς εἰδήσεις θεωρηθείσας ὡς βεβαίας, ὁ Ἰβραΐμης ἐπιθεωρήσας τά τε πολεμικὰ αὐτοῦ πλοῖα καὶ τὰ φορτηγὰ, ἐν Ῥόδῳ, εὗρεν ἔλλειψιν, πολεμικῶν μὲν δεκαοκτὼ, φορτηγῶν δὲ εἰκοσιὲξ, ἐξ ὅσων εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὅτε ἐξεκίνησεν ἐξ Ἀλεξανδρείας.

» μαίου Διακήρυξις τῆς Ἑλλην. Διοικήσεως), καὶ ἐπειδὴ
» ἡ Α. Μ. διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων ἐκείνης
» τῆς οὐδετερότητος, τὰ χρέη της ἀκριβῶς καὶ ἀπαρα-
» μειώτως ἐφύλαξε καθ' ὅλον τὸν παρόντα πόλεμον, καὶ
» διὰ τὴν προστασίαν τόσον τοῦ ἐμπορίου, ὅσον καὶ τῆς
» ζωῆς τῶν ὑπηκόων του καὶ τῶν Ἰονικῶν λαῶν, θεμέ-
» νων ὑπὸ τὴν ξεχωριστὴν αὐτοῦ προστασίαν, ἐδιώρισε
» τὸν Λόρδον μέγαν Ἁρμοστὴν ν' ἀπαιτήσῃ ἐν ὀνόματι
» τῆς Α. Μ. ἀπὸ τὴν προσωρινὴν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος
» τὴν ἄμεσον καὶ ταχεῖαν ἀνάκλησιν τῆς τοιαύτης προκη-
» ρύξεως, τόσον ἐναντίας εἰς τὸν νόμον τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰς
» κάθε ἀρχὴν φιλανθρωπίας καὶ συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν
» πολιτισμένων τόπων· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόρδος μέγας Ἁρ-
» μοστὴς ἑπομένως ἐζήτησεν ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τὴν
» ἀνάκλησιν τῆς εἰρημένης προκηρύξεως, καὶ ἡ προσωρινὴ
» Διοίκησις ἠρνήθη ν' ἀνακαλέσῃ τὴν εἰρημένην προκήρυ-
» ξιν, καὶ ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἀπάρνησις ἔγινεν ὡς ἔπρεπε
» γνωστὴ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν θαλασσίων δυνάμεων τῆς
» Α. Μ., γίνεται γνωστὸν ὅτι κατὰ τὰς διαταγὰς ὁποῦ
» ἐπὶ τούτου ἐδόθησαν ἀπὸ τοὺς λόρδους ἐπιστάτας τοῦ
» Ἀμιραλλιάτου (Ναυαρχείου) ὁ εἰρημένος ἀρχηγὸς θὰ
» ἐπιχειρισθῇ ἀμέσως νὰ συλλαμβάνῃ καὶ σταματᾷ κάθε
» ὡπλισμένον πλοῖον ἢ πλοῖα περιέχοντα ὡπλισμένους ἄν-
» δρας, καὶ παρεσκευασμένα μὲ τὴν ἄδειαν, ἢ γνωρίζον-
» τα τὴν ἐξουσίαν τῆς Προσ. Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος,
» ἢ ὑποκείμενα εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ ὅτι αἱ διαταγαὶ ἐκεῖναι
» θὰ ἐξακολουθοῦν εἰς ἐνέργειαν, ἑωσότου ἡ εἰρημένη προ-
» κήρυξις ἀνακληθῇ ὁλοκλήρως καὶ δημοσίᾳ ἀπὸ τὴν εἰ-
» ρημένην Προσ. Διοίκησιν, καὶ ἑωσότου ἡ εἰρημένη ἀνά-
» κλησις νὰ κοινοποιηθῇ πρεπόντως ἐκ μέρους τοῦ λόρ-

» δου μεγάλου Ἁρμοστοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγέτην τῶν θα-
» λασσίων τῆς Α. Μ. δυνάμεων ».

Ἐξ ἀνάγκης ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν, ἵνα μὴ ἴδῃ τάς τε πολεμικὰς καὶ τὰς λοιπὰς κατὰ θάλασσαν Ἑλληνικὰς δυνάμεις της παραλυομένας ὑπὸ τῶν στόλων τῆς τε Ἀγγλίας καὶ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων· ἀμέσως λοιπὸν ἐξέδοτο τὴν ἐπομένην διακήρυξιν·

« Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις ἀνακαλεῖ καὶ ἀθετεῖ σήμερον
» τὴν προκήρυξιν, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε κατὰ τὰς 27 μαΐου
» τοῦ παρόντος ἔτους, ἀποβλέπουσαν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα
» τῶν οὐδετέρων Δυνάμεων. Ἡ παροῦσα μεταφρασθεῖσα
» καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν διάλεκτον, θέλει τυπωθῇ καὶ διευ-
» θυνθῇ εἰς ὅλους τοὺς Προξένους, Ἀντιπροξένους καὶ
» Πράκτορας κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος.

» Ὁ Ἀντιπρόεδρος,
» Παναγιώτης Μπότασης ».

Ἅμα δημοσιευθείσης τῆς Διακηρύξεως ταύτης, ἤρθη ἐκ τοῦ μέσου πᾶσα ὑποψία καταναγκαστικῶν μέτρων ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠδύνατο πλέον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀνέσει ν' ἀσχολῆται εἰς τὰ καθήκοντά της.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Ὀργανικὸν νόμον τοῦ Πολιτεύματος, ἑκάστης Κυβερνητικῆς περιόδου ἡ διάρκεια ἦν ἐνιαύσιος, ληξάσης ἤδη ταύτης, ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη προσεκάλεσε διὰ τῆς ἀπὸ 2 Ἀπριλίου προσκλήσεώς της, ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους νὰ πέμψωσι τοὺς νομίμους ἀντιπροσώπους αὐτῶν, παραστάτας τότε καλουμένους, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἐκλέξωσι τὰ νέα μέλη τῆς Κυβερνήσεως τῆς Γ' Περιόδου.

Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τῶν ἐπαρχιῶν (α), καί τοι πρὸ μηνῶν τριῶν προσκληθέντες, ἕνεκα τῶν ἐπαπειλούντων τὸ Ἔθνος κινδύνων, μόλις συνῆλθον εἰς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως, τὸ Ναύπλιον, περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῶν τῆς 3 Ὀκτωβρίου, ἐξελέξαντο τὰ αὐτὰ τῆς πρώτης Κυβερνήσεως μέλη, ἤτοι τοῦ μὲν Ἐκτελεστικοῦ τὸν Γ. Κουντουριώτην Πρόεδρον, τὸν Π. Μπότασην Ἀντιπρόεδρον, μέλη δὲ τὸν Ἀσημάκην Φωτίλλαν, Ἀναγνώστην Σπηλιωτάκην καὶ Ἰωάννην Κωλέττην, τοῦ δὲ Βουλευτικοῦ τὸν Πανοῦτσον Νοταρᾶν Πρόεδρον, τὸν Βρεσθένης Ἐπίσκοπον Θεοδώρητον, Ἀντιπρόεδρον, καὶ Γραμματεῖς τοῦ μὲν Ἐκτελεστικοῦ τὸν Π. Γ. Ῥόδιον, τοῦ δὲ Βουλευτικοῦ τὸν Ἰω. Σκανδαλίδην καὶ Α. Παπαδόπουλον. Μετὰ δὲ τὰς ἀρχαιρεσίας ταύτας, τό τε Βουλευτικὸν καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν ἐκοινοποίησαν πρὸς τὸ Πανελλήνιον τὰς πράξεις των, συνοδεύσαντα τὰς προκηρύξεις των μὲ νουθεσίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας πατριωτικὰς καὶ ἀναλόγους τῶν περιστάσεων.

Ἅμα ἐπανέλαβε τὰ καθήκοντά της ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θεωρήσασα ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὸν στενὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου, διέταξε τὴν ἀποστολὴν ναυτικῆς μοίρας ἐξ ὀκτὼ πολεμικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς Ἰωάννην Χριστ. Κούτσην ἐκ Σπετσῶν (β) καὶ ἐξέδοτο

(α) Παραστάτης Σπετσῶν ἦν ὁ Γκίκας Καρακατσάνης. Δὲν ἀπεστάλησαν δὲ ἄλλοι, ἕνεκα τῆς περὶ ἑτοιμασίας τοῦ στόλου μερίμνης τῶν Προκρίτων.

(β) *Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.*

Διορίζεται ἡ ναῦς τρικάταρτη, ὀνομαζομένη « Ἡρακλῆς », ὦ-

τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπαιτουμένην Διακήρυξίν της (α) ἐφοδιάσασα καὶ τὸν ναύαρχον διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν μὲ τὰς ἀναλόγους ὁδηγίας της (β).

πλισμένη μὲ κανόνια δεκατέσσαρα καὶ ἕτερα ὅπλα καὶ ἐφόδια πολεμικὰ ἀναγκαῖα εἰς μάχην, καὶ μὲ τοὺς κατὰ νόμον θαλάσσιον ἀξιωματικοὺς καὶ ναύτας, μία τῶν πολεμικῶν νηῶν τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς ἀποκλεισμὸν Πατρῶν καὶ κόλφου Ἐπάκτου, ὁ δὲ Κυβερνήτης αὐτῆς Ἰωάννης Χρ. Κούτσης, διορίζεται ἀρχηγὸς καὶ ναύαρχος τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν Π. Πατρῶν καὶ κόλφου Ναυπάκτου.

Εὔελπις ἡ Διοίκησις, ὅτι θέλει διέρχεται, συμπλέει καὶ συμμαχεῖ καὶ ὑπακούει εἰς πᾶσαν δοθησομένην αὐτῷ διαταγήν της, ἐκπληρῶν τὰ χρέη του μὲ ἀφοβίαν καὶ ἡρωϊκὴν γενναιότητα, ὅπως ἀναλόγως τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν του ἀντιβραβευθῇ καὶ τιμηθῇ παρὰ τῆς Διοικήσεως ἐν καιρῷ δέοντι.

Ἐδόθη ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἐπικυρωμένον τῇ σφραγίδι αὐτοῦ καὶ ταῖς ἰδίαις ὑπογραφαῖς.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1824.

Ἐν ἀπουσίᾳ τῆς τριμελ. ἐπιτροπῆς,
(Τ: Σ.) ὁ Γ. Γραμ. Γ. Κώππας.

(α) Ὅρα Ἑλλην. Χρον. Ἐφημ. ἀρ. 88, σελ. 115.

(β) Περιεργείας χάριν δημοσιεύομεν τὰς ὁδηγίας ταύτας.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Πρὸς τὸν Ναύαρχον τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου Ἰω. Χρ. Κούτσην.

Κύριε, Ἡ Σ. Διοίκησις σὲ ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου ἐπάνω εἰς τὴν μοῖραν τῶν ὀκτὼ πολεμικῶν Ἑλληνικῶν νηῶν, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῆς ἰδίας τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν σὲ διατάττει νὰ διαπλεύσῃς εἰς τὸν κόλπον Π. Πατρῶν καὶ συ-

Ἡ ναυτικὴ αὕτη μοῖρα τῶν ὀκτὼ πολεμικῶν πλοίων,

στήσῃς εἰς τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου στενὸν ἀποκλεισμὸν, νὰ τὸν διατηρήσῃς μ' ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν, καὶ σ' ἐφοδιάζει μὲ τ' ἀναγκαῖα διπλώματα καὶ κάτωθεν ὁδηγίας.

Α΄. Ἅμα φθάσῃς εἰς τὸν κόλπον Πάτρας δὲν θέλεις συγχωρήσει κανὲν πλοῖον ὁποιουδήποτε μεγέθους καὶ ὁποιασδήποτε σημαίας νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἐμπορευθῇ εἰς τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου, ἐνόσῳ εἰς αὐτὰ εὑρίσκονται Τοῦρκοι.

Β΄. Ἐὰν ἔλθῃ κανὲν οὐδέτερον πλοῖον μὲ φορτίον, ἢ ὄχι, τότε ὅστις ἐκ τῶν πλοιάρχων τὸ ἀπαιτήσει, ἀφοῦ τὸ ἐξετάσει καὶ ἀνακαλύψει, ὅτι ἔχει ἰδιοκτησίας καὶ πραγματείας τῶν ἐχθρῶν, τότε τὸ κρατεῖ καὶ στέλλει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν διὰ νὰ κριθῇ κατὰ τὸν Νόμον. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει πραγματείας ἐχθρικὰς, τότε τὸ κάμνει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, φανερόνοντάς του ὅτι τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου εἶναι εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ τοῦ γράφει εἰς τὸ Δηλωτικόν του γράμμα τῆς ὑγείας, οὕτως·

« Ἐπειδὴ καὶ τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου εἶναι εἰς
» στενὸν ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τὴν διορισθεῖσαν μοῖραν τοῦ ναυάρχου
» Ἰωάννου Χρ. Κούτσῃ, καὶ δὲν συγχωρεῖται οὐδενὸς πλοίου ἡ
» εἴσοδος, διὰ τοῦτο καὶ εἰδοποιεῖται ὁ πλοίαρχος δεῖνα διὰ ν'
» ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, εἰ δὲ ἐκ δευτέρου προσπα-
» θήσει νὰ ἐμβῇ, ἐὰν πιασθῇ κρατεῖται καὶ στέλλεται εἰς τὸ ἀνῆ-
» κον κριτήριον ».

Προσέτι λαμβάνει καὶ γράμματα ἀπὸ τὸν αὐτὸν οὐδέτερον κυβερνήτην, ὅτι τοῦ εἰδοποίησε τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ κάθε συμβεβηκός.

Γ΄. Ὅσα πλοῖα οὐδετέρων δυνάμεων εὑρίσκονται εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια, ἀφ' ἧς ὥρας φθάσεις ἐκεῖ, ἕως εἰκοσιμίαν ἡμέραν ἔχουσι

τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπαιτουμένην Διακήρυξίν της (α) ἐφοδιάσασα καὶ τὸν ναύαρχον διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν μὲ τὰς ἀναλόγους ὁδηγίας της (β).

πλισμένη μὲ κανόνια δεκατέσσαρα καὶ ἕτερα ὅπλα καὶ ἐφόδια πολεμικὰ ἀναγκαῖα εἰς μάχην, καὶ μὲ τοὺς κατὰ νόμον θαλάσσιον ἀξιωματικοὺς καὶ ναύτας, μία τῶν πολεμικῶν νηῶν τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς ἀποκλεισμὸν Πατρῶν καὶ κόλφου Ἐπάκτου, ὁ δὲ Κυβερνήτης αὐτῆς Ἰωάννης Χρ. Κούτσης, διορίζεται ἀρχηγὸς καὶ ναύαρχος τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν Π. Πατρῶν καὶ κόλφου Ναυπάκτου.

Εὔελπις ἡ Διοίκησις, ὅτι θέλει διέρχεται, συμπλέει καὶ συμμαχεῖ καὶ ὑπακούει εἰς πᾶσαν δοθησομένην αὐτῷ διαταγήν της, ἐκπληρῶν τὰ χρέη του μὲ ἀφοβίαν καὶ ἡρωϊκὴν γενναιότητα, ὅπως ἀναλόγως τῶν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν του ἀντιβραβευθῇ καὶ τιμηθῇ παρὰ τῆς Διοικήσεως ἐν καιρῷ δέοντι.

Ἐδόθη ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἐπικυρωμένον τῇ σφραγίδι αὐτοῦ καὶ ταῖς ἰδίαις ὑπογραφαῖς.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1824.

Ἐν ἀπουσίᾳ τῆς τριμελ. ἐπιτροπῆς,
(Τ. Σ.) ὁ Γ. Γραμ. Γ. Κώππας.

(α) Ὅρα Ἑλλην. Χρον. Ἐφημ. ἀρ. 88, σελ. 115.

(β) Περιεργείας χάριν δημοσιεύομεν τὰς ὁδηγίας ταύτας.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Πρὸς τὸν Ναύαρχον τῆς διορισθείσης μοίρας εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου Ἰω. Χρ. Κούτσην.

Κύριε, Ἡ Σ. Διοίκησις σὲ ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου ἐπάνω εἰς τὴν μοῖραν τῶν ὀκτὼ πολεμικῶν Ἑλληνικῶν νηῶν, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῆς ἰδίας τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν σὲ διατάττει νὰ διαπλεύσῃς εἰς τὸν κόλπον Π. Πατρῶν καὶ συ-

Ἡ ναυτικὴ αὕτη μοῖρα τῶν ὀκτὼ πολεμικῶν πλοίων,

στήσῃς εἰς τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου στενὸν ἀποκλεισμὸν, νὰ τὸν διατηρήσῃς μ' ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν, καὶ σ' ἐφοδιάζει μὲ τ' ἀναγκαῖα διπλώματα καὶ κάτωθεν ὁδηγίας.

Α'. Ἅμα φθάσῃς εἰς τὸν κόλπον Πάτρας δὲν θέλεις συγχωρήσει κανὲν πλοῖον ὁποιουδήποτε μεγέθους καὶ ὁποιασδήποτε σημαίας νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἐμπορευθῇ εἰς τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου, ἐνόσῳ εἰς αὐτὰ εὑρίσκονται Τοῦρκοι.

Β'. Ἐὰν ἔλθῃ κανὲν οὐδέτερον πλοῖον μὲ φορτίον, ἢ ὄχι, τότε ὅστις ἐκ τῶν πλοιάρχων τὸ ἀπαιτήσει, ἀφοῦ τὸ ἐξετάσει καὶ ἀνακαλύψει, ὅτι ἔχει ἰδιοκτησίας καὶ πραγματείας τῶν ἐχθρῶν, τότε τὸ κρατεῖ καὶ στέλλει εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν διὰ νὰ κριθῇ κατὰ τὸν Νόμον. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει πραγματείας ἐχθρικὰς, τότε τὸ κάμνει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, φανερόνοντάς του ὅτι τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου εἶναι εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ τοῦ γράφει εἰς τὸ Δηλωτικόν του γράμμα τῆς ὑγείας, οὕτως·

« Ἐπειδὴ καὶ τὰ φρούρια Πάτρας καὶ Ναυπάκτου εἶναι εἰς
» στενὸν ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τὴν διορισθεῖσαν μοῖραν τοῦ ναυάρχου
» Ἰωάννου Χρ. Κούτση, καὶ δὲν συγχωρεῖται οὐδενὸς πλοίου ἡ
» εἴσοδος, διὰ τοῦτο καὶ εἰδοποιεῖται ὁ πλοίαρχος δεῖνα διὰ ν'
» ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, εἰ δὲ ἐκ δευτέρου προσπα-
» θήσει νὰ ἐμβῇ, ἐὰν πιασθῇ κρατεῖται καὶ στέλλεται εἰς τὸ ἀνῆ-
» κον κριτήριον ».

Προσέτι λαμβάνει καὶ γράμματα ἀπὸ τὸν αὐτὸν οὐδέτερον κυβερνήτην, ὅτι τοῦ εἰδοποίησε τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ κάθε συμβεβηκός.

Γ'. Ὅσα πλοῖα οὐδετέρων δυνάμεων εὑρίσκονται εἰς αὐτὰ τὰ φρούρια, ἀφ' ἧς ὥρας φθάσεις ἐκεῖ, ἕως εἰκοσιμίαν ἡμέραν ἔχουσι

συγκειμένη ἀπὸ Σπετσιωτικὰ πλοῖα (α) ἐξέπλευσεν ἐκ Σπετσῶν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καλῶς ἐφωδιασμένη, καὶ τρία μὲν ἐκ τῶν πλοίων αὐτῆς ἔφθασαν εἰς Μεσολόγγιον

μόνον ἄδειαν ν' ἀναχωρήσωσι μὲ τὰ πλοῖά των ἀκωλύτως· παρελθούσης τῆς διορίας ταύτης, ὅσα εὕγουν θέλει κρατοῦνται καὶ πέμπονται εἰς τὸ Ναυτικόν.

Δ'. Θέλεις εἶσθαι ἄγρυπνος καὶ ἀκούραστος εἰς τὸ νὰ ἐκτελῇς τὸν ἀποκλεισμὸν μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην εὐταξίαν καὶ εὐτολμίαν, θέλεις δίδει καθ' ἑκάστην τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου πλοῖα, εἰς τὸ νὰ κρατοῦν εἰς εὐταξίαν καὶ ὑπακοὴν τοὺς ναύτας των, καὶ ἄν τις παραβῇ καὶ δὲν ἐκτελέσῃ τὰς διαταγάς σου, τότε θέλεις ἀναφερθῇ εἰς τὸ Ναυτικὸν, διὰ νὰ τοὺς γενῇ ἐν καιρῷ ἡ προσήκουσα παιδεία.

Ε'. Θέλεις διαμείνει εἰς τὸν αὐτὸν ἀποκλεισμὸν, ἕως δευτέρας διαταγῆς τοῦ Ναυτικοῦ.

ς'. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν σὲ ἐφοδιάζει προσέτι μὲ τὰς γενικὰς ὁδηγίας τῶν καταδρομέων, ἀπὸ τὰς ὁποίας θέλεις διορίσει τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὑπὸ σὲ πλοίων, νὰ στείλωσι τοὺς γραμματικούς των ν' ἀντιγράψῃ ὁ καθεὶς μίαν πρὸς ὁδηγίαν του, καὶ ἔτι ν' ἀντιγράψῃ καὶ τὴν παροῦσαν.

Ζ'. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν σὲ ἐφοδιάζει μὲ τὴν γενομένην Διακήρυξιν τῆς Διοικήσεως περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν φρουρίων Πάτρας καὶ Ναυπάκτου, καὶ σοὶ περικλείει ὀκτὼ ἀντίγραφα, ἵνα δώσῃς ἑκάστῳ πλοιάρχῳ ἕν.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1824.

Ἐν ἀπουσίᾳ τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς
(Τ. Σ.) ὁ Γεν. Γραμμ. Γ. Κώππας

(α) Ἀπὸ τὸν ναύαρχον Ἰωάννην Χρ. Κούτσην, Βουκουβάλαν, Νικ. Σύρμαν, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Νικ. Ἀδριανοῦ, Ν. Δ. Γουδῆν, Ἀνάργ. Π. Ἀναργύρου καὶ Ἀδριανὸν Σάντον.

τὴν 25 Ὀκτωβρίου, τὰ δὲ λοιπὰ πέντε, ἕνεκα τῶν πνευσάντων σφοδρῶν ἀνέμων, ἔφθασαν τὴν 3, Νοεμβρίου.

Μεγίστην χαρὰν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Μεσολογγίτας ἡ παρουσία τῶν πολεμικῶν τούτων πλοίων, περὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐν Μεσολογγίῳ ἐκδιδομένη τότε ἑλληνικὴ ἐφημερίς, ἔγραφε τάδε· « Χθὲς ἔφθασαν τέλος καὶ τὰ περι» μενόμενα ἄλλα πέντε ἑλληνικὰ πλοῖα, ὑπὸ ναύαρχον » τὸν Κ. Ἰωάννην Κούτσην, διωρισμένα εἰς ἀποκλεισμὸν » τῶν Π. Πατρῶν. Ἀντήχησεν ἀμέσως ὁ Καλυδώνειος » κόλπος ἀπὸ συνεχῆ ἐκπυρσοκρότησιν κανονίων, τῶν ὁ» ποίων ὁ βαθύκροτος ἦχος ἦτον εἰς μὲν τὸν ψοφοδεῆ » ἐχθρὸν, τοῦ ὅσονούπω ἐξολοθρευμοῦ του προμήνυμα, » εἰς δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἐνθουσιασμὸν πνεόντων ὁμογε» νῶν, κοινῆς ἀγαλλιάσεως σύνθημα ».

Τὴν δὲ 12 Νοεμβρίου ἔγραφεν ὁ ναύαρχος Κούτσης πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· « Φθασάντων » ἡμῶν εἰς τὰ ἐδῶ, μεγάλος φόβος ἐκυρίευσε τοὺς πολι» ωρκημένους Τούρκους τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὰ φρού» ρια Π. Πάτρας καὶ Ναυπάκτου· μανθάνων ὁ Ὀμὲρ-πασ» σᾶς τὸν ἐδῶ ἐρχομὸν τοῦ στόλου μας, ἅμα διελύθη τὸ » στρατόπεδόν του καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Κάρελι διὰ » Πρέβεζαν καὶ Ἄρταν· τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα τὰ » ἐκεῖ εὑρισκόμενα πρὸς ἀπάντησιν τῶν ἐχθρῶν, ἄλλα » μὲν στέκονται εἰς τὰς ἰδίας θέσεις, ἄλλα δὲ θέλει διορι» σθοῦν ἀπὸ τὸν Γεν. Διευθυντὴν τῆς Δυτικῆς χέρσου Ἑλ» λάδος διὰ ποῖον μέρος νὰ ἐκστρατεύσουν· ἡμεῖς ἐπα» γρυπνοῦμεν εἰς τὸ χρέος μας διὰ τοῦ στενοῦ ἀποκλει» σμοῦ τοῦ αὐτοῦ κόλπου, καὶ δὲν ἀφήνομεν οὔτε μικρὸν, » οὔτε μεγάλον ν' ἀπεράσῃ διὰ τὰ φρούρια· ἐλπίζομεν ὅ» μως ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ στενευθῶσι ἀπὸ τὰ τῆς

» ζωοτροφίας των, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχουν τόσα διὰ πολὺν » καιρόν . . . . . »

Ὁ ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων, οὐ μόνον δὲν ἠργοπόρησε ν' ἀναγνωρίσῃ διὰ προκηρύξεώς του (α) πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν Ἰονίους, τοὺς ἀποκλεισμοὺς τούτους ὡς νομίμους, ἀλλὰ καὶ πολλάκις συνεννοήθη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ῥηθείσης πολεμικῆς μοίρας, παραδοὺς μάλιστα πρὸς αὐτὸν καὶ τὰς πρὸ καιροῦ κρα-

---

(α) Ἰδοὺ ἡ περίεργος προκήρυξις τῆς Βουλῆς τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κατ' ἔμπνευσιν τοῦ Ἁρμοστοῦ.

« Ἐκ μέρους τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ Προέδρου, καὶ τῶν ἐκλαμπροτάτων Βουλευτῶν τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονικῶν νήσων κτλ.

Ἡ Α. Υ. ὁ Λόρδ μέγας Ἁρμοστὴς μὲ τὸ νὰ παρέλαβε μίαν γνωστοποίησιν ἐκ μέρους τῶν ὑποκειμένων ὁποῦ ἐνεργοῦν τὰ καθήκοντα τῆς Διοικήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, διαλαμβάνουσαν ὅτι διὰ προσταγῆς τῶν εἰρημένων ἐσυστήθη μία ἀπόκλεισις, ἤτοι θαλάσσιος πολιορκία, ἔμπροσθεν τῶν λιμένων τῆς Πάτρας καὶ Ναυπάκτου ἀπὸ μίαν ναυτικὴν δύναμιν, συνισταμένην ἀπὸ πλοῖα τακτικὰ ἐπὶ τούτῳ διωρισμένα, κατὰ τοὺς Νόμους τῶν ἐθνῶν, διὰ τοῦτο δίδεται προσταγὴ διὰ τῆς παρούσης, ὅτι ὅλα τὰ πλοῖα ἢ βάρκες ὁποιουδήποτε εἴδους ἢ μεγέθους, καὶ σκεπασμένα ἀπὸ Ἰονικὴν σημαίαν, πρέπει νὰ σεβασθῶσι τὴν εἰρημένην ἀπόκλεισιν μὲ τὸν πλέον αὐστηρὸν καὶ ἀκριβῆ τρόπον.

Ἡ παροῦσα θὰ τυπωθῇ καὶ εἰς τὰς δύο γλώσσας τὴν ἁπλοελληνικὴν καὶ Ἰταλικήν, θὰ δημοσιευθῇ καὶ καρφωθῇ πρὸς γενικὴν εἰδοποίησιν.

Κορφοὶ 17 Νοεμβρίου 1821.

Ἐξ ἐπιταγῆς τῆς Βουλῆς, Ποσονβύς.

τουμένας ἐν Κερκύρᾳ δύο Σπετσιώτικὰς βρικόγολέττας τοῦ Σπυρίδωνος Ἀντωνίου καὶ Κυριάκου Ἀνδρούτσου· οὐχ ἧττον δὲ ἀνεγνώρισαν τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον καὶ ἡ Αὐστρία, καὶ ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεταβληθεῖσα ἤδη πολιτικὴ, ὑπεχρέωσε τέλος τοὺς ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἕλληνας τοῦ δυτικοῦ δόγματος, νὰ μὴ δυστροπῶσι πλέον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐθνικῶν φόρων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ ναυτικὴ αὕτη μοῖρα συντελέσασα τὰ μέγιστα εἰς τὸν στενὸν ἀποκλεισμὸν τῶν μνησθέντων φρουρίων καὶ εἰς τὴν ἐμπόδισιν μεταβάσεως ἐχθρικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, μετὰ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μηνὸς διαμονὴν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, ὡς διαλυθείσης τῆς κατὰ γῆν πολιορκίας τῶν Πατρῶν, ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, ἔμεινε δ' ἐκεῖσε μόνος ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας μεθ' ἑνὸς ἄλλου πλοίου ὑπὸ τὸν Νικόλαον Δ. Γουδῆν, μέχρι τέλους τοῦ ἔτους τούτου σχεδὸν, ὁπόταν ἄλλη τις μοῖρα ἐκ τεσσάρων Σπετσιωτικῶν πάλιν πολεμικῶν πλοίων (α) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Νικολάου Μυλωνᾶ Σπετσιώτου ἀπεστάλη εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Μεσολογγίου, περὶ ἧς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος.

Ἀλλ' ἡ ἡμέρα τῆς 29 Ὀκτωβρίου ε. ε. ἦτο ἡμέρα ἀποφρὰς διά τε τὴν νῆσον τῶν Σπετσῶν ἰδίως καὶ δι' ὅλον γενικῶς τὸ ἔθνος, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔπαυσεν

(α) Ὑπὸ τοὺς Νικ. Μυλωνᾶν μοίραρχον, Νικ. Ἀδριανοῦ, Πέτρον Δ. Γουδῆν καὶ Ἰωάννην Παντελῆ.

ἐν Ναυπλίῳ τοῦ ζῆν ὁ ἀοίδιμος Παναγιώτης Μπότασης, ὁ καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Σώματος κατά τε τὴν προλαβοῦσαν καὶ τὴν ἐνεστῶσαν Γ' κυβερνητικὴν περίοδον.

Μέγα πένθος διεχύθη ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ, ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι τοῦ τελευτήσαντος ταῖς Σπέτσαις καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐκτιμῶσαν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρός, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις αὐθημερὸν διέταξε τάδε·

« Ἐπειδὴ ὁ ἐκλαμπρότατος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτε» λεστικοῦ σώματος, ὁ ἐνάρετος καὶ εἰλικρινέστατος πα» τριώτης Κ. Παναγιώτης Μπότασης, πληρώσας τὸ κοι» νὸν χρέος κατέλιπε πένθος ὄχι ὀλίγον εἰς τὸ ἔθνος,

Διατάττει·

» Α'. Ἡ ἡμέρα τῆς κηδείας του λογίζεται ἡμέρα πέν» θους, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαγορεύεται κατ' αὐτὴν πᾶν εἶδος » μερικῆς καὶ δημοσίας χαρᾶς.

» Β'. Θέλει τελεσθῇ κηδεία ἀνάλογος εἰς τὸν λαμπρὸν » βαθμὸν τοῦ ἀοιδίμου τούτου πατριώτου, μ' ὅλας τὰς » ἐκκλησιαστικάς, πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς τιμάς.

» Γ'. Ἡ αὐτὴ τελετὴ θέλει τελεσθῇ καθ' ὅλην τὴν » Ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν.

» Δ'. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος θέλει διαπενθήσει ἡμέραν » ὁλόκληρον, καὶ θέλει ῥίψει σαράντα τρία κανόνια, ἰσά» ριθμα μὲ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ μακαρίτου.

» Ε'. Ὅλα τὰ ἐργαστήρια καὶ αὐτὰ τὰ ὑπουργεῖα θέ» λουν εἶσθαι κλεισμένα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

» Ϛ'. Ἕκαστος τῶν ὑπουργῶν νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἀνή» κει εἰς τὸν κλάδον του.

» Ζ'. Ὁ γενικὸς Γραμματεὺς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παροῦ-
» σαν διαταγὴν (α).

Ναύπλιον 29 Ὀκτωβρίου 1824.

Ὁ ἐπιτροπικῶς Ἀσιμάκης Φωτίλλας
Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης
Ἰωάννης Κωλέτης
ὁ προσ. Γεν. Γραμμ. Π. Ῥόδιος.

(α) Ἡ ἐφημ. Ὕδρας, Φίλ. τοῦ Νόμου ἀρ. 67 προσθέτει καὶ τὰ ἑξῆς·

» Αὐτὰ δὲ ταῦτα ἐξετελέσθησαν, ἐπειδὴ ἐκ πρωΐας ἄρχισαν
» νὰ φαίνωνται καθ' ὅλην τὴν πόλιν τοῦ πένθους τὰ σύμβολα·
» πενθίμως ἐσήμαινον οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν, πενθίμως ἐβά-
» λιζον τὰ κανονοστάσια, πένθιμον σημαίαν ὕψωσαν καὶ τὰ εἰς
» τὸν λιμένα εὑρεθέντα πλοῖα· ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ῥητὴ ὥρα τῆς
» κηδείας, ἡ ἕκτη τῆς ἡμέρας, ὅλοι οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ ὑπουργοὶ
» τῆς Διοικήσεως μετὰ τῶν ἐνδημούντων Ἀρχιερέων καὶ παντὸς
» τοῦ Ἱερατείου, οἱ μὲν πενθηφοροῦντες, οἱ δὲ ἐνδεδυμένοι τὴν
» ἀρχιερατικὴν στολὴν, ἐξέφερον τὸ λείψανον τοῦ μακαρίτου ἀπὸ
» τὸ Ἐκτελεστήριον εἰς τὸν ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου,
» ὅπου μετὰ τὰς νεκρωσίμους λιτὰς, ἐξεφώνησε λόγον ἐπιτάφιον
» ὁ Κ. Νικηφόρος Παμπούκης· ἐκεῖθεν δὲ ἄραντες τὸν νεκρὸν ἐπ'
» ὤμων, ἄνδρες ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς νήσου Σπετσῶν, ἐκόμι-
» ζον εἰς τὸν τάφον· οἱ στρατιῶται τοῦ στρατηγοῦ Χατσῆ Χρή-
» στου καὶ οἱ τοῦ στρατηγοῦ καὶ φρουράρχου Φωτομάρα ἐπρο-
» πορεύοντο, μετὰ τούτους ἠκολούθει τὸ τακτικὸν σύνταγμα
» ὅλον, ἔχον πρὸ αὐτοῦ συρόμενα δύο ἁμαξωτὰ κανόνια, περι-
» στοιχούμενα ἀπὸ τοὺς πυροβολιστὰς, καὶ πρὸ τῶν κανονίων
» ἡγεῖτο ἡ στρατιωτικὴ μουσική. Τούτους διεδέχετο τὸ Ἱερα-
» τεῖον καὶ τὰ σεβαστὰ μέλη τῆς Διοικήσεως, τούτους δὲ πάλιν

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, αἱ μὲν Σπέτσαι ἐστερήθησαν τοῦ πλέον γενναίου καὶ μεγαλεπηβόλου πολίτου των, τὸ δὲ ἔθνος, ἑνὸς τῶν πλέων φιλοπατρίδων καὶ ἀφιλοκερδῶν τέκνων του.

» αὐτὸ τὸ λείψανον. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐτελεῖτο ὁ ἐνταφιασμὸς, τὰ ῥηθέντα στρατιωτικὰ σώματα, ἔῤῥιψαν τρὶς τὰ τουφέκιά των, συντροφευμένα εἰς κάθε βολὴν μὲ ἑπτὰ βολὰς κανονίων ἀπὸ τὰ κανονοστάσια. Ὅλος ὁ λαὸς τῆς πόλεως παρευρέθη εἰς τὴν ἐκφορὰν, καὶ ἀφοῦ παρέδωκαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Πατρίδος γῆς τὸ λείψανον τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτου, ἕκαστος ἐπιλέγων, « Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιομακάριστε καὶ ἀείμνηστε Πατριῶτα » ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἡ δὲ ἐφημερὶς Μεσολογγίου, τὰ Ἑλλην. Χρονικὰ ἔγραφε τὰ ἑξῆς· « Κρότοι πολλοὶ καὶ συνεχεῖς κανονίων ἠκούσθησαν σήμερον τὸ πρωῒ ἐδῶ ἀπὸ τὰ εἰς ἀποκλεισμὸν τῶν Πατρῶν διωρισμένα Σπετσιωτικὰ καράβια· οὗτοι ἦσαν τὸ πένθιμον σημεῖον τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Κ. Παναγιώτου Μπότασση, ἀντιπροέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, συμβάσης κατὰ τὴν 30 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἐν Ναυπλίῳ· θρηνεῖ δικαίως ἡ Πατρὶς στερηθεῖσα ἕνα ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ φιλτάτων της υἱῶν· ἡ ἀγάπη, ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις τῶν συμπολιτῶν του ζῶντος μὲν ἔτι ἦσαν ὁ καλλήτερος στολισμὸς καὶ ὁ βεβαιότερος πλοῦτός του, ἀποθανόντος δὲ ἤδη ὁ πλέον ἔνδοξος τάφος καὶ λαμπροτέρα προπομπή. Εἴθε ἡ εἰλικρίνεια τῆς ψυχῆς του, ἡ ἀφέλεια τῶν ἠθῶν του καὶ ὁ ἀνυπόκριτος πατριωτισμός του νὰ ἦναι διὰ παντὸς ἐμπνευσμένα εἰς ὅλους ἐκείνους, ὅσοι συμμερίζονται τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ μακαρίτου.

» Ἡ καλλητέρα εὐγνωμοσύνη καὶ θυσία, ἥτις ἐμπορεῖ νὰ προσφερθῇ εἰς μνημόσυνόν του θέλει εἶσθαι τὸ νὰ μὴ δώσῃ ἡ νέα ἐκλογὴ πρὸς ἀντικατάστασίν του ἀφορμὴν νέων σκανδάλων καὶ σπουδαρχιῶν ». (Ἑλλην. Χρονικὰ ἀρ. 93 1824).

Χάριν δὲ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν πολιτικῶς κατεῖχεν ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν, καὶ τῶν σπανίων ἀρετῶν τοῦ ἀποβιώσαντος, τὸ ἔθνος διὰ τῶν παραστατῶν αὐτοῦ, ἐξελέξατο ἀμέσως ἀντιπρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος, τὸν Γκίκαν Μπότασην, ἄνδρα φιλοπάτριδα καὶ πλούσιον, πολὺ μειονεκτοῦντα ὅμως κατὰ τὰ προτερήματα, τοῦ Παναγιώτου Μπότασηּ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦλθεν ἐκ Ῥωσσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἰωάννης Βαρβάκης, γέννημα τῆς νήσου Ψαρῶν, ἀλλ' εἰς Ῥωσσίαν βιώσας ἅπαντα σχεδὸν τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ βαθύπλουτος γενόμενος ἐξ ἐμπορικῶν αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων.

Ὁ φιλόπατρις οὗτος ἀνὴρ, εὐεργετήσας καὶ πρότερον τὴν μερικὴν πατρίδα αὐτοῦ τὰ Ψαρὰ πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, ἔτρεφε ζῆλον μέγαν ὅπως εὐεργετήσῃ διὰ τοῦ πλούτου αὐτοῦ καὶ ὅλον τὸ ἔθνος. Ἐπρότεινεν ὅθεν εἰς τὸ Βουλευτικὸν σῶμα δι' ἀναφορᾶς του, περὶ συστάσεως ἑνὸς κεντρικοῦ ἐθνικοῦ Σχολείου εἰς Ἄργος, συντηρηθησομένου ἀπὸ τῶν τόκων τριακοσίων χιλιάδων ῥωσσικῶν ῥουβλίων, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ἤθελε παρακαταθέσει εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον τῆς Μόσχας. Ἀφοῦ δ' ἑπομένως εἰς μάτην ἐπροσπάθησεν ὡς φρόνιμος ἀνὴρ καὶ ὡς καλὸς πατριώτης νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα μέρη τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖ νὰ διανύσῃ ἡσύχως τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του· ἀλλὰ μόλις φθάσας εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς νήσου ἐκείνης, ἠσθένησε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεβίωσεν, ἀφήσας μνήμην ἐναρέτου καὶ φιλοπάτριδος ἀνδρός (α).

(α) Σύντομος βιογραφία τοῦ Ἰω. Βαρβάκη ὑπάρχει ἐν τῷ ἀρ. 98, τῆς ἐφημερ. Ἑλλην. Χρονικά.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου προσδιορισθέντων ὀκτὼ Σπετσιωτικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν ναύαρχον (α) Ἰωάννην Χρ. Κούτσην, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐλαλήσαμεν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὴ θέλουσα ποσῶς νὰ διακοπῇ ὁ κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμὸς τῶν φρουρίων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ παράδοσις ταχέως ἠλπίζετο ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τροφῶν, ἐξ ἧς ἔπασχον οἱ ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοὶ, διέταξε τὴν ταχεῖαν ἔκπλευσιν ἄλλων τεσσάρων Σπετσιωτικῶν πολεμικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν μοίραρχον Νικόλαον Π. Μυλωνᾶν ὡς πρὸ ὀλίγου εἴπομεν.

Ἡ ὀλιγάριθμος μὲν ἀλλ᾽ ἱκανὴ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ναυτικὴ αὕτη μοῖρα, ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον τὴν 29 τοῦ Δεκεμβρίου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῆς Ν. Μυλωνᾶς αὐθημερὸν ἐξέδοτο τὴν ἑξῆς προκήρυξιν (β)·

Πρὸς τοὺς Κ. Κ. Ἐπάρχους, Ἀστυνόμους καὶ Λιμενάρχας τῶν παραλίων τοῦ Κορινθ. κόλπου

» Ἐπειδὴ καὶ ἔφθασεν ἐνταῦθα ἡ διορισθεῖσα παρὰ τῆς » Σ. Διοικήσεως ἑλληνικὴ θαλάσσιος μοῖρα διὰ τὸν ἀπο» κλεισμὸν τῶν Πατρῶν, θέλετε ἰδεάσει ὅλα τὰ αὐτόσε « εὑρισκόμενα μὲ ξένας σημαίας πλοῖα, ὅτι εἰς διορίαν εἰ» κοσιμιᾶς ἡμέρας ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθουν τοῦ κόλ» που· μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τῆς ἄνωθεν προθεσμίας, » δὲν θέλει συγχωρηθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἔξοδος.

» Ὅσα πλοῖα εἶναι μὲ διαταγὴν τῆς Διοικήσεως διὰ νὰ

(α) Οὗτος ὁ βαθμὸς ἐδόθη εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς μοίρας ἐκείνης κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δημόσια ἔγγραφα.

(β) Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 106.

» φορτώσουν λάδι, ἢ ἄλλο πρᾶγμα, ἔχουν μὲν τὴν ἄδειαν » νὰ ἐξέλθουν καὶ μετὰ τὴν διορίαν, ἀλλὰ πρέπει πάν- » τοτε νὰ ἔχουν ἀποδεικτικὸν, ὅτι τῳόντι ἔχουν τὴν ἄδειαν » παρὰ τῆς Διοικήσεως.

» Τὸ παρὸν ἐπειδὴ εἶναι κοινὸν, νὰ γνωστοποιηθῇ πρὸς « ἅπαντας τοὺς ἀστυνόμους καὶ λιμενάρχας διὰ νὰ γίνῃ » ἡ ἐκτέλεσίς του.

» Τῇ 29 Δεκεμβρίου 1824. Ν. Μυλωνᾶς.

Τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα πλοῖα, διαμείναντα ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ τρεῖς περίπου μῆνας, συνετέλεσαν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς (α), ἕωσοῦ, διαλυθείσης τῆς κατὰ ξηρὰν πο-

---

(α) Τὰ Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 14, σελ. 19, 1825 λέγουσιν· «Εἰς » τὰς 8 τοῦ παρόντος μηνὸς ἐφάνη εἰς τὰ νερὰ τοῦ Μεσολογγίου » μία Γαλλικὴ κορβέτα (ὀνόματι la Victorieuse, διοικουμένη » ἀπὸ τὸν Κ. Lemoine) 22 κανονίων, ἡ ὁποία καὶ ἄραξεν αὐ- » τόθι τὴν ἰδίαν ἡμέραν· ὁ ναύαρχος τῆς ἑλληνικ. ναυτικῆς μοί- » ρας τῆς διωρισμένης εἰς ἀποκλεισμὸν τοῦ Κορινθ. κόλπου Κ. » Ν. Μυλωνᾶς, ἔστειλε τὴν ἐπαύριον τὸν τοποτηρητήν του διὰ » νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν διοικητὴν τῆς εἰρημένης κορβέτας, καὶ νὰ » τῷ φανερώσῃ ἐνταὐτῷ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰς ὁποίας ἔχει » παρὰ τῆς Σεβ. Ἑλλην. Διοικήσεως διαταγὰς τοῦ νὰ μὴν ἀφήσῃ » κανὲν ὑπὸ ὁποιανδήποτε σημαίαν πλοῖον · νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν » Κορινθ. κόλπον· ὁ διοικητὴς Γάλλος, μὴ εὐχαριστηθεὶς εἰς μόνην » τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ τοποτηρητοῦ Ἕλληνος, ἐζήτησε μίαν προ- » σωπικὴν συνέντευξιν μετὰ τοῦ ναυάρχου αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἀπ- » ῆλθε συνωδευμένος ἀπὸ ἕνα καπετάνιον τῆς αὐτῆς ἑλλην. μοί- » ρας, Νικόλαον Ἀδριανοῦ. Καὶ τοὺς δύο παρουσιασθέντας τοὺς » ἐδέχθη μὲ μεγάλην φιλοφροσύνην ὁ διοικητὴς τῆς κορβέτας,

λιορκίας αὐτῶν, ἥτις εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τοὺς Ἀνδρέαν Ζαΐμην καὶ Ἀνδρέαν Λόντον, καὶ μὴ πραγματοποιηθείσης τῆς κατὰ τῶν Πατρῶν ἐκστρατείας τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτου, διά τε πολλοὺς ἄλλους λόγους καὶ διὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἀπόβασιν τοῦ Ἰβραΐμη καὶ τῶν Ἀραβικῶν αὐτοῦ στρατευμάτων εἰς Μεθώνην τῆς Πελοποννήσου, ἠναγκάσθησαν καὶ αὐτὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, κατὰ τὰ μέσα Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὁπόταν στολίσκος πολὺ δυνατώτερος τοῦ Ἰβραΐμη, συγκείμενος ἐκ τριῶν φεργατῶν, τριῶν κορβετῶν καὶ τριῶν βρικίων, καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ δεκατριῶν ἄλλων φορτηγῶν πλοίων (α), φθάσας εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, διέλυσε τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ ἐφωδίασε τὰ φρούρια παντὸς ἀναγκαίου.

Εἰς τοιαύτην εὑρίσκοντο κατάστασιν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὅτε περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου ἐγένετο ἐν Πετρουπόλει μεταξὺ τῶν πέντε μεγάλων Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας συν-

» προσκαλῶν αὐτοὺς καὶ εἰς μίαν τράπεζαν λαμπρὰν, ἐπίτηδες » ἠτοιμασμένην, τῆς ὁποίας ὅμως οἱ ἡμέτεροι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ » λάβουν μέρος, διότι ἦτον ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς τεσσαρακοστῆς » καθ' ἡμᾶς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐρωτηθεὶς ὁ ναύαρχός μας, ἂν » ἀπὸ μέρους του ἦτο σταλμένος ὁ κατὰ πρῶτον ἐπισκεφθεὶς αὐ» τὸν, καὶ ἂν τῳόντι ἦναι ἐμποδισμένος τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς Πά» τρας, ὅπου κυρίως διευθύνετο, ἐρχόμενος ἀπὸ Σμύρνην, ἀπεκρί» θη, ναὶ, καὶ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ διαφορετικὰ παρὰ νὰ τὸν » ἐμποδίσῃ, διότι ἄλλως ἀντιβαίνει εἰς τὰς διαταγὰς τῆς διοική» σεώς του. Εἰς τοῦτο ἐπάνω ἐζήτησεν ὁ Γάλλος μίαν ἔγγραφον » ἀπόδειξιν. »

(α) Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 22, σελ. 31.

διάλεξις περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἐν ᾗ ἡ Ῥωσσία, πρὸς κατάπαυσιν τῆς μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων αἱματοχυσίας, προέτεινε τὴν διαίρεσιν τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος εἰς τρεῖς Ἡγεμονείας, τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, τὴν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν τῆς Πελοποννήσου· αἱ δὲ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νὰ διοικῶνται ὑπὸ Δημογεροντιῶν, ἅπασαι ὅμως καὶ Ἡγεμονεῖαι καὶ Νῆσοι νὰ ἦναι φόρου ὑποτελεῖς εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἀλλὰ μὴ συναινεσάσης εἰς ταῦτα τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι δὲν πρέπει αἱ Δυνάμεις νὰ ἐπέμβωσι πρὶν ἢ προσκληθῶσιν ἀπὸ τὰ διαμαχόμενα μέρη (α), ἐματαιώθη τὸ σχέδιον τοῦτο.

(α) Περὶ τούτου ὁ φιλέλλην πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἀείμνηστος Γ. Κάνιγγ, ἔγραφε τὰ ἑξῆς·

Personalmente non potrei esser che amicissimo al successo della Causa Grecca, e come Ministro farei ogni sforzo perche le potenze Alleate, non si mischiassero della contesa dei Grecci, anche sarei disposto à riconoscere la loro indipendenza quando eglino saranno non tanto liberati dai Turqui, ma l' intera loro organisazione dasse qualche ferma garanzia di stabilità e d' ordine permanente. Ἱστ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τόμ. Β', σελ. 236.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ε΄. ΕΤΟΥΣ.

ΕΤΟΣ Ε'.

1825.

ΤΟ πέμπτον έτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἄρχεται ὑπὸ ἀπαισιωτέρους οἰωνούς· ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπαναλαμβάνεται πάλιν ἅμα οἱ ἐκ τῶν ἐχθρῶν κίνδυνοι ἀπεσοβήθησαν. Καὶ οἱ μὲν ἀριστοκράται τῆς Πελοποννήσου μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνου καί τινων ἄλλων ἐπισήμων στρατιωτικῶν, εὔσχημον πρόφασιν λαβόντες τὴν συγκάλεσιν Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, αἴρουσιν ὅπλα κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ῥίψωσιν αὐτὴν καὶ ἀναλάβωσιν ἐκεῖνοι τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἔθνους, ἐνῷ δὲ ἡ Ἑλλὰς κινδυνεύει τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων, οἱ Προὔχοντες τῆς Ἑλλάδος συνδαυλίζουσι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ ἐρίζουσι περὶ πρωτείων.

Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις, δυνατὴ ἀπέναντι τῶν πολεμίων αὐτῆς, καί τοι χαλαρωθεῖσα οὐχ ὀλίγον ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς Π. Μπόταση, ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ προέδρου Γ. Κουντουριώτου (ἀναγκασθέντος νὰ μεταβῇ εἰς Ὕδραν χάριν τῆς ὑγείας του), καὶ ὡς ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ μέχρι τοῦδε ἐκπληροῦντος ἐπιτροπικῶς χρέη προέδρου Ἀσιμάκη Φωτίλλα, τὸν ὁποῖον ἡ Βουλὴ ἀντικατέστησε διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη, δυνατὴ διὰ τὰς προλαβούσας κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τῶν ναυτικῶν, οἵτινες ὑπεστήριζον αὐτὴν, δυνατὴ διὰ τὰ ὑπὸ τὴν διαχείρισίν

της δάνεια καὶ τὰ κυβερνητικὰ προνόμια τοῦ διανέμειν βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα, κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ τοὺς ἐναντίους της, οἵτινες ἐπὶ τέλους ἀπαυδήσαντες, ἠναγκάσθησαν νὰ προσπέσωσι, ζητοῦντες τὸ ἔλεος αὐτῆς. Εἶναι δὲ ἀληθὲς, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τῆς Κυβερνήσεως ἦσαν καὶ ἰσχυροὶ καὶ οὐκ ὀλίγοι, καὶ ὅλα τὰ μέσα μετεχειρίσθησαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἤδη ἀποκτήσει καὶ τῶν λαῶν τὸ σέβας, καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν.

Πλὴν εἰς ἣν ἦσαν κατάστασιν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅσον ἀμφίβολον πραγματικῶς καὶ ἂν ἔμενε τὸ ἀποτέλεσμα γενικῆς τινος καὶ πλήρους ἀμνηστείας πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους, αὕτη βεβαίως ἦτο προτιμοτέρα παρὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ τὴν φυλάκισιν τοσούτων σημαντικῶν ἀνδρῶν τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν ἐν Ὕδρᾳ μονὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ. Διότι διὰ τῆς ἀμνηστείας καὶ τὰ πάθη ἤθελον περιορισθῆ, εἰς ὃν ἔφθασαν βαθμὸν, μὴ παροξυνόμενα ἔτι μᾶλλον, καὶ οἱ ἐν Πελοποννήσῳ μείναντες ἐλεύθεροι ὁμογενεῖς καὶ φίλοι τῶν φυλακισθέντων δὲν ἤθελον ἐρεθισθῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐνῷ διὰ τῆς φυλακίσεως τοσούτων ἀνδρῶν, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ἀναγκαίων, ὡς τοῦ Κολοκοτρώνου, Νικήτα καὶ λοιπῶν, τό τε ἐκχείλισμα τοῦ πάθους καὶ ἡ ἐπισφράγισις τῆς αἰωνίου μὴ συνδιαλλαγῆς τῶν δυνάμεων διὰ τῆς συμπνοίας των νὰ συντελέσωσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους, ἐτελεῖτο, καὶ τοσοῦτοι ἱκανοὶ βραχίονες ἔμενον ἄχρηστοι εἰς τὰς κρισιμωτάτας ἐκείνας διὰ τὸ ἔθνος περιστάσεις.

Ὁμολογητέον δὲ ὅτι, ὅσον οἱ ἄριστοι τῆς Πελοποννήσου, ἀντιπράττοντες ἐνόπλως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως,

ώθουν τὸ ἔθνος εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ, παραλύοντες τὰς δυνάμεις αὐτῆς, ἠθικάς τε καὶ ὑλικὰς, τοσοῦτον ἐκ διαμέτρου καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἴτε ἕνεκα ἐξωτερικῶν εἰσηγήσεων, εἴτε ἕνεκα ἐσωτερικῶν ῥᾳδιουργιῶν, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, ἀνθρώπων τινῶν ἐποφθαλμιώντων τὰς πρωτίστας θέσεις, ἔσφαλε τὰ μέγιστα, παρασυρθεῖσα οὐκ ὀλίγον εἰς τὰς πράξεις της, καὶ πολλοὺς μὲν σημαντικοὺς ἄνδρας, ὡς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, τοὺς Ἀναγνώστην, Κανέλλον, Δημήτριον καὶ Νικόλαον Δελιγιανναίους, τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν, τὸν Θ. Γρίβαν, τὸν Μ. Ἀναστασόπουλον, τὸν Μητροπέτροβαν, τὸν Γρίζαλην, τὸν Δ. Παπατσώνην, τὸν Α. Κατσαρὸν, τὸν γέροντα Σισίνην μετὰ τοῦ υἱοῦ του Χρυσάνθου, ἀπέστειλεν εἰς Ὕδραν τὴν 2 Φεβρουαρ. καὶ ἐφυλάκισεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, τοὺς δὲ Ἀνδρέαν Ζαΐμην καὶ Λόντον καὶ τὸν τουρκοφάγον Νικήταν, πανταχόθεν καταδιωκομένους ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἰωάννου Κωλέττου, μέλους ὄντος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἠνάγκασε νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον εἴς τε τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα παρὰ τοῖς ὁπλαρχηγοῖς, καὶ εἰς τὴν ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν νῆσον Κάλαμον, παρὰ τῷ Ἄγγλῳ διοικητῇ αὐτῆς, ἄλλους δὲ πάλιν ἱκανοὺς καὶ ἀξίους περὶ τὰ στρατιωτικὰ, διαβληθέντας παρ' αὐτῇ, ἀπέκλεισε τῆς ὑπηρεσίας εἰς περίστασιν, καθ' ἣν ὁ μὲν προνοητικὸς Ἰβραΐμης, κατασκοπεύων εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἑλλάδος, ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῆς αἰφνιδίως μὲ μεγάλας δυνάμεις καὶ μὲ εὐρωπαίους ἀξιωματικοὺς διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτὴν, ἡ δ' Εὐρώπη ἀμφεταλαντεύετο μεταξὺ χριστιανικοῦ καθήκοντος καί τινων ἐσφαλμένων μὲν, ἀλλὰ παραδεδεγμένων ἤδη

γενικῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, ἤτοι μεταξὺ τοῦ ἐὰν ὤφειλε νὰ διασώσῃ ἀπὸ τῆς θηριωδίας τῶν τυράννων ἡρωϊκὸν Χριστιανικὸν λαὸν, χύνοντα ποταμοὺς αἱμάτων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, ἢ ἐὰν ὤφειλε νὰ τὸν καταδικάσῃ ἐναντίον τῶν ἀναλλοιώτων ἀρχῶν τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἐναντίον τῆς γενικῆς ὑπὲρ αὐτοῦ συμπαθείας τῶν λαῶν της, εἰς αἰώνιον αἶσχος καὶ δουλείαν χάριν πολιτικῶν ἀντιζηλειῶν, ἢ χάριν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσοῤῥοπίας, κατὰ τὴν τότε δὴ δοθεῖσαν ἑρμηνείαν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας παρὰ διαβοήτου τινὸς Γερμανοῦ διπλωμάτου, ἥτις ἄλλο τι πραγματικῶς δὲν εἶνε, εἰμὴ ἡ ὑπὸ εὐφήμους μὲν ἀλλ'ἀπατηλὰς λέξεις ἀληθὴς παραβίασις τῶν τοῦ ἀνθρώπου δικαίων. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

Μόλις παρῆλθεν ὁ Ἰανουάριος μὴν τοῦ 1825, καὶ ἰδοὺ ὁ παραμονεύων ἐν Κρήτῃ αἰγυπτιακὸς στόλος, ὅστις εἶχε φθάσει ἐκεῖ πρὸ ὀλίγου μετὰ πολλῶν δυνάμεων καὶ ἀποσκευῶν, συγκείμενος ἐκ πλοίων πεντήκοντα ἐξ διαφόρου μεγέθους, ἐμφανισθεὶς αἴφνης εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ παράλια κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου, ἀπεβίβασεν ἀνενοχλήτως τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ εἰς Μεθώνην περὶ τὰς ἓξ χιλιάδας στρατοῦ, ἐξ ὧν οἱ μὲν πεζοὶ, περὶ δὲ τοὺς τετρακοσίους ἱππεῖς, ὅστις καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἔμπροσθεν τῆς Μεθώνης, στρατηγοῦντος αὐτοπροσώπως αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἰβραΐμη· ὁ δὲ στόλος, ἀφοῦ ἐφωδίασε μὲ παντὸς εἴδους τροφὰς καὶ πολεμεφόδια τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἐπανῆλθεν εἰς Κρήτην.

Τὰ δύω ταῦτα Μεσσηνιακὰ φρούρια, στενῶς πρὸ καιροῦ πολιορκούμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν ἐγγὺς νὰ παραδοθῶσι δι' ἔλλειψιν τροφῶν· ἀλλὰ, παρουσιασθέντος ἤδη τοῦ Ἰβραΐμη μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, οἱ πο-

λιορκηταὶ ὑπεχώρησαν εἰς τὰς ἀνωτέρας καὶ τακτικωτέρας δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἰβραίμης περιέτρεχε τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀκωλύτως· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν πέριξ ἐκείνων, διασκορπισθέντες, οἱ μὲν κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ διὰ θαλάσσης. Εὐτυχῶς δὲ καὶ ἓν Σπετσιωτικὸν μύστικον τοῦ Ἀθανασίου Παλαιολοῦκα, διωρισμένου παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ περιπλέῃ τὰ παράλια τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ Σπάρτης (α), εὑρεθὲν ἐκεῖσε κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, πολλὰς κινδυνευούσας οἰκογενείας διέσωσεν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Αἰγυπτίων, μετακομίζον αὐτὰς εἰς ἄλλα ἀσφαλέστερα μέρη.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου, παραλαβὼν ἐκ Κρήτης καὶ ἄλλα στρατεύματα ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος, πεζοὺς μὲν ἕως ἑπτὰ χιλιάδας, ἱππεῖς δὲ ἕως τετρακοσίους αὖθις, μετέφερε καὶ ἀπεβίβασε καὶ ταῦτα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τῆς Μεθώνης τὴν 5 τοῦ Μαρτίου. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν στρατευμάτων, ἀπέστειλεν ὁ Ἰβραίμης εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, μοῖράν τινα ἐκ τῶν πλοίων του, συγκειμένην ἐκ τριῶν φεργατῶν, δύω κορβετῶν καὶ ἓξ βρικίων πρὸς λύσιν τοῦ θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ, τὸν ὁποῖον διετήρουν τὰ τέσσαρα Σπετσιωτικὰ πλοῖα τῶν φρουρίων

(α) Περίοδ. Γ. ἀριθ. 697.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Πρὸς τοὺς Προκρίτους τῆς νήσου Σπετσῶν.

«Ὁ Ἀθανάσιος Μήτρου Παλαιολοῦκα διωρίσθη μὲ τὸ μύστικόν του διὰ νὰ περιπλέῃ τὰ παράλια τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ Σπάρτης μὲ μηνιαῖον μισθὸν, καὶ νὰ ἄρχεται ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἀναχωρήσει ἀπὸ Σπέτσας. Διὰ τοῦτο προσκαλεῖσθε νὰ εἰδοποιήσητε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο κτλ.» 17 Ἰανουαρ. 1825.

Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου, καὶ πρὸς ἐπισίτισιν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἄνευ τῶν ἐν καιρῷ φθασάντων τούτων βοηθημάτων δὲν ἠδύναντο ν' ἀνθέξωσιν ἐπὶ πολὺ, καὶ νὰ μὴ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Δυστυχῶς καὶ ἡ ἀπόβασις τῶν στρατευμάτων, καὶ ὁ σιτισμὸς τῶν φρουρίων ἐγένοντο ἀνεμποδίστως, καθότι στόλος Ἑλληνικὸς δὲν ὑπῆρχεν εἰς κίνησιν, καὶ διὰ τὸ αἰφνίδιον τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, καὶ διότι τὸ ἑλληνικὸν ταμεῖον εἶχε σχεδὸν κενωθῆ ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχε ῥίψει ὅλην αὐτῆς τὴν προσοχὴν κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν πολεμίων της, τοὺς ὁποίους καὶ ὠνόμασεν ἀντάρτας (α). Μόλις δὲ πληροφορηθεῖσα τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, διέταξεν ἀμέσως νὰ ἐξοπλισθῶσι τέσσαρα πλοῖα Ψαριανὰ, ἓξ Σπετσιώτικα (β), καὶ δώδεκα Ὑδραϊκά. Τὰ

(α) Αὐτὰ ἦσαν κυρίως τὰ αἴτια, δι' ἃ ὁ Ἑλλην. στόλος δὲν εἶχεν ἐκπλεύσει, οὐχὶ δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπισκευῆς τῶν πλοίων ὡς ὁ Σ. Τρικούπ. Τ. Γ'. λέγει· διότι τὰ πλοῖα, ἀφ' ἧς μετὰ τὰς τελευταίας ναυμαχίας ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια, μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου, εἶχον ἀρκετὸν καιρὸν νὰ ἐπισκευασθῶσι καὶ νὰ κινήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

(β) Τὰ πλοῖα ταῦτα ἐδιοικοῦντο ἀπὸ τοὺς Θεόδ. Δρίτσαν μοίραρχον, Ἀντών. Ὀρλάνδον, Ἰω. Τσούπαν, Ἀντών. Μπάμπαν, Θεόφ. Μουλᾶν, καὶ Θεόδ. Σάντον. — Ἴδε καὶ Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 101. Ἀλλ' ἐσφαλμένως ὁ Ἀντ. Μιαούλης εἰς τὴν Συνοπτ. ἱστορίαν του Τ. Β'. σελ. 7, λέγει ὅτι ἡ Σπετσιωτικὴ αὕτη μοῖρα ἦτο προσδιωρισμένη νὰ διατελῇ ὑπὸ τὸν Μιαούλην, διότι ἡ μοῖρα ἐκείνη δὲν ἦτο, εἰμὴ προσθοφυλακὴ τῆς ἄλλης μεγαλητέρας μοίρας τῶν Σπετσῶν ἥτις ἑτοιμαζομένη, ἐξέπλευσεν ὑπὸ τὴν Ναυαρχίαν τοῦ

ἐξ ταῦτα Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἐξέπλευσαν τὴν 27 Φεβρουαρίου, καὶ ἀναγκασθέντα ὑπὸ κακοκαιρίας νὰ προσορμισθῶσιν εἰς Μονεμβασίαν, ἔμαθον ἐκεῖ τὴν ἀπόβασιν τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων εἰς Μοθώνην, καὶ ἀμέσως ἀπῆραν ἐκεῖθεν διευθυνθέντα πρὸς κατασκόπευσιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου· διαβαίνοντα δ' ἐκ τῶν Κυθήρων ἀπέστειλαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἓν ἐκ τῶν τῆς μοίρας πλοίων διὰ νὰ πληροφορηθῇ τι θετικώτερον περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, περὶ τοῦ ὁποίου ἔμαθον ὅτι τὴν 3 Μαρτίου διέβησαν ἐκ Κυθήρων δώδεκα φεργάται καὶ τεσσαράκοντα βρίκια φέροντα στρατεύματα, καὶ διευθύνοντο πρὸς τὰ Μοθοκόρωνα.

Ἄνευ ἀναβολῆς ἡ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ἀτρόμητος αὕτη μοῖρα, ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον καὶ εὗρεν ἀγκυρωμένον εἰς Μεθώνην· ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἰδὼν τὰ παραπλέοντα Ἑλληνικὰ ταῦτα πλοῖα, ἀμέσως ἐτέθη εἰς κίνησιν, αὐτὰ δὲ ὑποχωρήσαντα ἐξ ἀνάγκης εἰς τοσοῦτον ἀνωτέραν δύναμιν, ὑπέστρεψαν μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀκρωτηρίου καὶ ἐκεῖ ἀνακωχεύοντα κατεσκόπευον

Νικολάου Σύρμα, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ ῥηθήσεται· ἐξέπλευσαν δὲ μόνον ἓξ πλοῖα ἐκ Σπετσῶν, διότι ἐκτὸς τῶν ὀκτὼ πλοίων τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους εἶχον ἀποσταλῆ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων Πατρῶν καὶ Ναυπάκτου ὑπὸ τὸν Ἰω. Χρ. Κούτσην, ἦσαν ἤδη εἰς κίνησιν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου ἄλλα 4 Σπετσιωτικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν Νικ. Μυλωνᾶν πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν αὐτῶν φρουρίων. Ἐσφαλμένως δὲ ὁ Ἀντ. Μιούλ. εἰς τὸν Τ. Β'. σελ. 7 ἀναφέρει περὶ τῶν τελευταίων τὴν 5 Μαρτίου, ὅτι μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἐκπλεύσει ἡ μοῖρα αὕτη τῶν 4 πλοίων.

τὸν ἐχθρόν (α)· δύο δὲ πλοῖα ἐκ τῆς μοίρας ταύτης ὑπὸ τὸν Ἀντ. Μπάμπαν καὶ Θεόδ. Δρίτσαν, εὑρεθέντα πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐκυρίευσαν ἓν τουρκικὸν Μαρτίγον κενόν· τὴν δ'ἐπιοῦσαν τὰ μὲν ἡμίση ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἐφάνησαν ὑπανέμως διευθυνόμενα πρὸς τὴν Κρήτην, τὰ δὲ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἦλθον καὶ ἀγκύρωσαν εἰς τὸ Γύθειον, ἵνα ἐπισκευάσωσι τὰς ἐκ τῶν τρικυμιῶν ζημίας των.

(α) Ἰδοὺ τί ἔγραφον οἱ τῆς μοίρας ταύτης τὴν 12 Μαρτίου ἐκ Γυθείου (Μαραθονῆσι) πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

« Ἐρχόμεθα διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν νὰ σᾶς φανερόνωμεν ὅτι ἀφοῦ ἐμισεύσαμεν ἐκεῖθεν, ἐπήγαμεν καὶ ἀράξαμεν εἰς τὴν Μονεμβασίαν ἐκ τῆς τρικυμίας, καὶ ἐκεῖ ἐμάθαμεν, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος εὑρίσκετο εἰς Μαθονῆσι καὶ Τζερίγον· παρευθὺς ἐμισεύσαμεν καὶ ἐτραβίξαμεν διὰ Τζερίγον καὶ ἐστείλαμεν ἓν πλοῖον εἰς Τζερίγον διὰ νὰ πληροφορηθῇ διὰ ποῦ ἐτράβιξεν, καὶ ἐκεῖ μᾶς εἶπον ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην 3 τρέχοντος εἶχον ἀπεράσει ἀπ' ἐκεῖ 12 φεργάτες καὶ 40 βρίκια, καὶ ἐτραβοῦσαν κατὰ τὰ Μοθοκόρωνα μὲ δέκα χιλιάδες στράτευμα πρὸς ἀπόβασιν· καὶ παρευθὺς ἐκινήσαμεν κατ' αὐτὰ τὰ μέρη ἕως ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ Νεόκαστρον· τὴν Πέμπτην τὸ πρωῒ ἴδαμεν τὴν ἀρμάδα ἥτις ἦτον ἀραγμένη εἰς Μοθώνην, καὶ βλέπουσά μας παρευθὺς ἐμβῆκεν εἰς τὰ πανία, καὶ ἀνεκώχευσε· βλέποντες αὐτὴν ἡμεῖς ὅτι ἐσηκώθη εἰς τὰ πανία, ἐποδίσαμε καὶ ἐτραβούσαμε κατὰ τὸν Καβο-ματαπᾶν, καὶ πλησιάσαντες ἀνεκωχεύσαμεν καὶ ἡμεῖς ὅλην τὴν νύκτα. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἴδομεν τὸν ἥμισυν ἐχθρικὸν στόλον διευθυνόμενον πρὸς τὴν Κρήτην, ἡ δὲ Ναβέτα καὶ τοῦ Χρυσίνα (Βούκουρη) εὑρεθέντα πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐκυρίευσαν ἓν τούρκικον Μαρτίγον κενόν· ἀπὸ κακοκαιρίας λοιπὸν ἤλθομεν καὶ ἀράξαμεν ἐδῶ διὰ νὰ διορθώσωμεν τὰς ζημίας ἃς ἐλάβομεν ἐκ τῶν τρικυμιῶν κτλ. »

Τὴν 4 καὶ 5 Μαρτίου ἐξέπλευσεν ἐξ Ὕδρας (α) καὶ ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην, ἥτις ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων καί τινων ἄλλων αναγκῶν, ἐχρονοτρίβησεν ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ ἀπέναντι τῆς Ὕδρας παράλιον τῆς Πελοποννήσου, καὶ μόλις τὴν 13, ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν Δάρδεζαν (β) καὶ τὴν 18 ἔφθασε περὶ τὸ ἀκρωτήριον Μαλέαν· εἰς τὴν μοῖραν δὲ ταύτην συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ Κανάρης μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν πυρπολικόν.

Ὁ δὲ Ἰβραΐμης ἀφοῦ ἐνεδυνάμωσε τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἐκίνησε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Νεοκάστρου χωρὶς ποσῶς ν' ἀργοπορήσῃ, ἠξεύρων νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ταχύτητα τοῦ κινήματος, πρὶν ἢ οἱ Ἕλληνες λάβωσι καιρὸν νὰ ἐφοδιάσωσι καλῶς τὸ φρούριον, ἢ συγκεντρωθῶσιν ἑλληνικαὶ δυνάμεις. Πραγματικῶς δὲ τὸ φρούριον τοῦ Νεοκάστρου ἦν ἀνεφοδίαστον καὶ πολεμικῶν καὶ τῶν πρὸς τροφὴν ἐφοδίων καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας φρουρᾶς, καὶ ἂν ὁ Ἰβραΐμης ἀμέσως κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του εἰς Νεόκαστρον ἀπεπειρᾶτο τὴν δι' ἐφόδου ἅλωσιν τοῦ φρουρίου, ἀναμφιβόλως ἤθελε τὸ κυριεύσει, διότι καὶ ἡ φρουρὰ ἦτον ἀνεπαρκὴς καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ἐν τῷ φρουρίῳ ὑπαρχόντων κανονίων, τὰ μὲν πλεῖστα ἦσαν ἄχρηστα ὡς παρημελημένα καὶ ἄνευ ὑποστατῶν, ὅσα δὲ ἦσαν εὔχρηστα, κατήντων καὶ ταῦτα ἄχρηστα διὰ τὴν ἔλλειψιν ἱκανῶν πυροβολιστῶν· ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμης μὴ ὑποθέτων ποτὲ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ φρουρίου ἐκείνου ἤθελεν εἶσθαι τοιαύτη, ἠρκέσθη μόνον εἴς τινας ἐπιδεικτικὰς

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 102.

(β) Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλ. Τ. Β'. σελ. 7 καὶ Σ. Τρικούπ. Τ. Γ'.

ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ φρουρίου, καθ' ἃς οἱ ἐν αὐτῷ Ἕλληνες καί τοι ὀλίγοι ἀνταπεκρίθησαν ὅμως μετὰ γενναιότος, καὶ στήσας τακτικὴν πολιορκίαν ἀπέκοψε καὶ τὸ ἔξωθεν ἐρχόμενον εἰς τὸ φρούριον ὕδωρ.

Τότε ἐκ τῶν πλοίων τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας τρία μὲν ἔμειναν παραπλέοντα τὸν Μαλέαν καὶ τὰ Κύθηρα ὡς προφυλακίδες, τὰ δὲ ἄλλα τρία ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους Ἀντώνιον Ὀρλάνδον, Θεόφιλον Μουλᾶν, καὶ Θεόδωρον Σάντου, ἀπῆλθον εἰς Νεόκαστρον τὴν 10 Μαρτίου, ὅπως ἐν πάσῃ περιστάσει δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς πολιορκουμένους ἐν τῷ φρουρίῳ παρὰ τοῦ Ἰβραίμη Ἕλληνας, οὓς διὰ τῆς παρουσίας των μεγάλως ἐνεθάῤῥυναν. Κατέπλευσε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα τὴν 16 τοῦ ἰδίου μηνός, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Τσαμαδὸς Ὑδραῖος μὲ τὸ πλοῖόν του ὁ Ἄρης προερχόμενος ἐκ Ναυπλίου, καὶ φέρων τροφὰς καὶ ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια, ἅτινα ἦσαν μὲν προσδιωρισμένα διὰ τὸ κατὰ τὰς Πάτρας ἑλληνικὸν στρατόπεδον (α), τὸ ὁποῖον προέκειτο νὰ διευθύνῃ αὐτοπροσώπως ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτης, ἐχρησίμευσαν ὅμως ὑπὲρ τοῦ Νεοκάστρου μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰβραίμη, καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης τῶν Πατρῶν (β)·

(α) Ἴδε Ἡμερολ. Γ. Σαχίνη 1825 Μαρτ. 19.

(β) Λανθασμένως ὁ Σ. Τρικούπ. Τόμ. Γ'. ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀναστ. Τσαμαδὸς ἦν ἀρχηγὸς τῶν ἐν Νεοκάστρῳ τριῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων· οὐδέποτε τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἠδύναντο ν' ἀναγνωρίσωσιν ὡς ἀρχηγόν των Ὑδραῖον πλοίαρχον, ἀλλ' οὔτε μετ' αὐτῶν προσωρμίσθη ὁ Τσαμαδὸς ἐν Νεοκάστρῳ, οὔτε μετὰ τοῦ Μιαούλη,

Τὰ τέσσαρα δὲ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ναυλοχοῦντα ἀδιακόπως εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου, ἐχορήγουν σημαντικωτάτην βοήθειαν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις Νεοκάστρου καὶ Παλαιοκάστρου πολιορκουμένους, διότι οἱ ναυτικοὶ καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀποβαίνοντες διεύθυνον ὡς ἐμπειρότεροι τῶν στρατιωτικῶν τὰ τοῦ φρουρίου πυροβόλα κατὰ τῶν συνεχῶς ἐφορμώντων Ἀράβων, καὶ τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν τῶν Ἑλλήνων ἐτήρουν ἐλευθέραν, καὶ λέμβους μεγάλας τῶν πλοίων ὁπλίζοντες, φερούσας καὶ κανόνια, προσέβαλον τὸν ἐχθρὸν πάντοτε ὁσάκις οὗτος παραλίως ὁδεύων ἐφώρμα κατὰ τοῦ Παλαιοκάστρου, τὸ ὁποῖον δύο μόνα κανόνια ἔχον, ἐπροστατεύετο διὰ ψιλῶν ὅπλων ὑπὸ τῶν περὶ τὸν στρατηγὸν Χατσῆ Χρῆστον ὀλίγων Ἑλλήνων (α).

Ὁ δὲ Μιαούλης ἐλθὼν τὴν 18, τοῦ μηνὸς μετὰ τῆς

ὡς πάλιν λέγει ὁ Σ. Τρικούπης, ἀλλὰ μετὰ τὰ Σπετσιωτικὰ μὲν, πρὸ τοῦ Μιαούλη δὲ, καὶ ὡς πλοῖον πολεμικοφορτηγὸν, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη.

(α) Τοιούτου εἴδους σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις προσήνεγκε πλείστας ὁ πλοίαρχος Ἀντ. Ὀρλάνδος, ὅστις καὶ ὡς πυρπολητὴς ἐν τῷ φρουρίῳ, καὶ διὰ τῆς λέμβου του, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του πλοίου κατέστρεψε πλείστους Ἄραβας. Ἐν μιᾷ μάλιστα τῶν ἡμερῶν, πλησιάσας τὸ πλοῖόν του ἐγγύτατα εἰς τὸ παράλιον, καθ' ὃ ἔπρεπε νὰ διαβῶσιν οἱ Ἄραβες διὰ νὰ προσβάλωσιν ἀποφασιστικῶς τὸ Παλαιόκαστρον, καὶ πυροβολῶν διὰ μυδραλίων, καί τοι ἀντιπυροβολούμενος ὑπὸ τῶν πεδινῶν κανονίων τοῦ ἐχθροῦ, τοσούτους ἐχθροὺς ἔῤῥιψεν, ὥστε ἠναγκάσθη ὅλον τὸ ἐχθρικὸν ἐκεῖνο σῶμα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, ὡς ἐκ τῆς προξενηθείσης αὐτῷ μεγάλης θραύσεως. Μάρτυρες τούτου ὑπῆρξαν ἅπαντες

ὑπ' αὐτὸν Ὑδραϊκῆς μοίρας περὶ τὸ ἄκρον Μαλέαν, καὶ ἑνωθεὶς καὶ μετὰ τῶν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος παραπλεόντων, ὡς εἴπομεν, τριῶν ἐκ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας πλοίων, εὑρέθη τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ ἔξωθεν τῶν Κυθήρων· ἐκ τῶν πλοίων τοῦ στολίσκου τούτου, τὸ τοῦ Ἰωάννου Τσούπα Σπετσιώτου, καὶ Ἀλεξ. Ῥαφαλιὰ Ὑδραίου, καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἀντ. Μπάμπαν Σπετσιώτην καὶ Ἰωάννην Ζάκαν Ὑδραῖον, τὰ μὲν πρῶτα συνέλαβον, ἔξωθεν τῆς Κρήτης περιπλέοντα, πλοῖον Ἰσπανικὸν φέρον ἐχθρικὰς πραγματείας καὶ τὸ ἀπέστειλαν ἀμέσως πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, τὰ δὲ ἀπαντήσαντα Σαρδικὸν πλοῖον φέρον ῥωσσικὴν σημαίαν, τὸ κατεπολέμησαν μέν, δὲν ἠδυνήθησαν δὲ νὰ τὸ κυριεύσωσι, διότι αὐτὸ καίτοι καιρίως βεβλαμμένον, ἠδυνήθη ὅμως νὰ καταφύγῃ ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Κορώνης, ὡς εὑρεθὲν πολλὰ πλησίον αὐτοῦ.

Πλήν, τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς 20 πρὸς τὴν 21, τρικυμίας μεγάλης ἐπελθούσης, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διεσκορπίσθησαν τῇδε κακεῖσε, τὸ δὲ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη συγκρουσθὲν κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Μιαούλη ἐβυθίσθη, καὶ μόλις διεσώθη τὸ πλήρωμα αὐτοῦ, ἐκτὸς ἑνὸς μόνου ναύτου πνιγέντος. Πολλὰς δὲ καὶ τ' ἄλλα πλοῖα ὑπέστησαν ζημίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σημαντικάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τρικυμία διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὁ μὲν Μιαούλης ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰς Βοιὰς (Βάτικα) διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ τὰς ζημίας τοῦ πλοίου του, ἄλλα δέ τινα μεταξὺ τῶν ὁποίων

οἱ ἐν Νεοκάστρῳ παρευρισκόμενοι ὁπλαρχηγοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Τσαμαδός, παρ' ὧν ὁ Ἀντ. Ὀρλάνδος ὑπερβαλόντως ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο διὰ τὴν ἀνδρίαν του.

καὶ πυρπολικὰ ἐπέστρεψαν εἰς Ὕδραν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ ἄλλα κατέφυγον εἰς διαφόρους λιμένας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (α).

Παρελθούσης τῆς τρικυμίας συνεσωματώθησαν μὲν πάλιν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ὅσα δὲν εἶχον ὑποστῇ μεγάλας ζημίας περὶ τὰ Κύθηρα, ἀλλ' ἀπολειπομένων πολλῶν ἄλλων, ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη δύναμις δὲν ἦτον ἱκανὴ νὰ πλεύσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν ἢ λάβῃ τὰς ἐκ τῶν δύο νήσων περιμενομένας νέας δυνάμεις. Οὕτως ὁ Μιαούλης ἐνέκρινε νὰ διευθυνθῇ πρὸς ὀλίγον εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου διὰ νὰ ἐνθαῤῥύνῃ τοὺς πολιορκουμένους, ὡς μὴ ἔχων ἄλλο τι νὰ πράξῃ. Ἐνῷ δὲ διευθύνετο εἰς Νεόκαστρον, συνήντησε περὶ τὸ ἄκρον Ταίναρον (Καβο-ματαπᾶν) τὴν Σπετσιωτικὴν γολέτταν Ἀνδρομάχην τοῦ Σπυρίδωνος Ἀντωνίου, φέρουσαν τροφὰς εἰς Νεόκαστρον, καὶ συνοδεύων αὐτὴν εἰσέπλευσεν ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Νοεκάστρου τὴν 2 Ἀπριλίου, καὶ τὴν 5 τοῦ αὐτοῦ ἐκπλεύσας ἐκεῖθεν, ἦλθε μὲν αὐτὸς καὶ ἀγκύρωσεν εἰς Βοιὰς πάλιν μετὰ τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων καὶ τῶν τριῶν Σπετσιωτικῶν, τὰ δὲ ἄλλα τρία Σπετσιωτικὰ μετὰ τοῦ Τσαμαδοῦ, ἔμειναν εἰς τὴν προτέραν θέσιν των εἰς Νεόκαστρον.

Ἐν δὲ τούτοις ἡ εἴδησις μεγάλης προπαρασκευῆς πρὸς ἔξοδον τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου πολλαχόθεν βεβαιοῦται, ἡ δὲ Κυβέρνησις μετὰ τῶν Προκρίτων τῶν νήσων, κρίναντες συμφερώτερον, τὸ μὴ συγχωρῆσαι, εἰ δυνατὸν, τὴν ἕνωσιν τῶν δύο ἐχθρικῶν στόλων, ἀπεφάσισαν νὰ σχηματίσωσι καὶ Β΄. ναυτικὴν μοῖραν, προσδιορισθησομένην κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου. Ὅθεν τὴν 2 Ἀπριλίου, ἐξέπλευ-

(α) Ἴδε Ἡμερολ. Γ. Σαχίνη.

σεν ἐκ Σπετσῶν (α) καὶ Ὕδρας (β) καὶ ἡ β'. αὕτη μοῖρα κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ναυαρχοῦντος τῶν μὲν Σπετσιωτικῶν πλοίων τοῦ Γ. Ἀνδρούτσου, καὶ ἀντιναυαρχοῦντος τοῦ Ἰωάννου Κυριακοῦ, τῶν δὲ Ὑδραϊκῶν, ἀντιναυαρχοῦντος τοῦ Γ. Σαχτούρη· συνεξέπλευσαν δὲ καὶ ἐννέα Ψαριανὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ψαρῶν Ἀποστόλην Ν. Ἀποστόλην.

Ὁ στολίσκος οὗτος διευθυνθεὶς εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον αὐτοῦ, περιεφέρετο περὶ τὰς νήσους Λῆμνον καὶ Τένεδον καὶ Μιτυλήνην, παραμονεύων τὸν ἐχθρὸν, ὅστις δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐξέλθει τοῦ Ἑλλησπόντου· ἐγένετο δὲ τότε μεταξὺ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, σύμβασίς τις, ἀφορῶσα τὰς λείας ὅσας ὅλη ἡ μοῖρα αὕτη ἤθελε συλλάβει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἡ ἑξῆς·

« Συνεφωνήθη μεταξὺ τῶν τριῶν Ναυάρχων Ὕδρας

(α) Τ' ἀποτελοῦντα τὴν β' Σπετσιωτικὴν μοῖραν πλοῖα ἦσαν δέκα μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τοὺς Γ. Ἀνδροῦτσον, Ἰω. Α. Κυριακὸν, Ἀναγν. Κυριακὸν, Γ. Κοκκοράκην, Ν. Παρασκευᾶν, Ν. Τσοχαντάρην, Ἀθ. Γ. Πάνου, Ἀντ. Δρίτσαν, Ἀργ. Στεμιτσιώτην καὶ Α. Σάντον· πυρπολητὴς δὲ ὁ Λάζ. Μουσιούς. Ἐσφαλμένως ἄρα ὁ Κ. Ν. Κοτσιᾶς ἐν τῷ φυλλαδίῳ του σελ. 61, 1858, ἀναφέρει αὐτὰ μόνον ὀκτώ.

(β) Ἐπίσης καὶ τὰ Ὑδραϊκὰ ἦσαν δέκα πολεμικὰ μετὰ τριῶν πυρπολικῶν. (Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντωνίου Μιαούλη Τ. Β', σελ. 22). Σημειωτέον, ὅτι μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου, ἡ Κυβέρνησις, ἥτις ἐχορήγει τὰ χρηματικὰ μέσα, καὶ ἥτις, κατὰ τὸ πολίτευμα, ἐκίνει τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεις, αὐτὴ προσδιώριζε καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸς ἔκπλευσιν ἀφ' ἑκάστης νήσου πολεμικῶν ἢ πυρπολικῶν πλοίων.

» Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, ὅτι ὅσας λείας ἤθελον κάμει (α)
» κατὰ ταύτην τὴν ἐκστρατείαν, θέλουσιν εἶναι κοιναὶ
» μεταξὺ ὅλων τῶν πλοίων τῶν εὑρισκομένων εἰς ταύτην
» τὴν ἐκστρατείαν τὴν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου διευ-
» θυνομένην ἰδιαιτέρως, καὶ θέλει διανέμονται ἀναλόγως
» τῶν πλοίων τῆς κάθε μοίρας πολεμικῶν τε καὶ πυρπο-
» λικῶν· διὸ εἰς ἔνδειξιν ὑπογράφομεν εἰς τρία ὅμοια.

Τῇ 18 Ἀπριλίου 1825 ἐν τῷ ναυαρχικῷ πλοίῳ Σπετσῶν.

Οἱ Ναύαρχοι τῶν τριῶν Νήσων

Γ. Σαχτούρης, Γ. Ἀνδροῦτσος, Ἀποστ. Ν. Ἀποστόλη.

Τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ ὁ στολίσκος οὗτος ἦτον εἰς Ψαρὰ ἀκόμη, καὶ ἐκεῖθεν ἔγραφεν ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν πρὸς τοὺς Προκρίτους τῆς αὐτῆς νήσου τὰ ἑξῆς· « . . . . Ἐν
» τοσούτῳ ἔστω πρὸς εἴδησίν σας, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἡμέραν
» παρ' ἡμέραν μέλλει νὰ ἐξέλθῃ ὁ ἐχθρός, ἡμεῖς αὔριον
» ἀποπλέομεν ἐντεῦθεν μὲ σκοπὸν νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς
» τὰ ἄνω, καὶ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ λάβωμεν τὸν ἐπι-
» τήδειον καὶ ὑπερδέξιον ἄνεμον, καὶ εἰ δυνατόν, βοηθού-
» μενοι ἀπὸ τὴν θείαν Πρόνοιαν, νὰ τοῦ ματαιώσωμεν τὰ
» σχέδιά του. Τὸ αἴτιον τῆς ἐνταῦθα μέχρι τοῦδε προσ-
» ορμίσεώς μας ἐστάθη διὰ νὰ ἀποφύγωμεν κάθε ἐνδε-
» χομένην ζημίαν τῶν ἀδυνάτων πυρπολικῶν, ἐκ τῶν σφο-
» δρῶν ἐτησίων ἀνέμων ».

Ὑπὲρ δὲ τοῦ Νεοκάστρου, διάφορα ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ σώματα, ἐκτὸς τῶν εἰσελθόντων ἐν τῷ φρουρίῳ ἐκεί-

---

(α) Ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα φορτηγὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν συνελήφθησαν μετὰ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων παρὰ τοῦ στόλου τούτου· ἴδε φυλ. Ν. Κοτσιᾶ 1858, σελ. 69.

νῷ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ, συμποσούμενα περὶ τοὺς 2500 ἄνδρας, εἶχον συῤῥεύσει εἰς τὰ πέριξ καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως· οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σωμάτων τούτων θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι τοὺς Ἄραβας τοῦ Ἰβραίμη, ἐπλησίασαν τὴν 7 Ἀπριλίου τοὺς ἐχθρούς, καὶ συνεπλάκησαν μετ' αὐτῶν· ἡ μάχη ἀρχίσασα ἀπὸ πρωίας διήρκεσε μέχρι σχεδὸν τῆς ἑσπέρας· ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐφάνη τέλος πάντων, μ' ὅλην ὅσην ἔδειξαν οἱ Ἕλληνες γενναιότητα, οἱ δὲ Ἄραβες νικηταὶ γενόμενοι, πολλοὺς μὲν Ἕλληνας τραπέντας εἰς φυγὴν ἐφόνευσαν, ἐνίους δὲ καὶ συνέλαβον αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν Π. Ζαφειρόπουλον καὶ ἄλλους τινας.

Ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Μιαούλην Α΄. μοῖρα, ἀναχθεῖσα ἐκ Βατίκων τὴν 8 Ἀπριλίου πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, περὶ τῆς ἐκ Σούδας ἐξόδου τοῦ ὁποίου ἐπληροφορήθη, ἠναγκάσθη ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων νὰ λιμενισθῇ τὴν 9 εἰς τὸν Αὐλέμονα τῶν Κυθήρων, καὶ ἐκεῖθεν ἐκπλεύσασα τὴν αὐτὴν νύκτα, ἔφθασε τὴν **11** ἔμπροσθεν τῆς Σούδας, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὗρεν ὅλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἀγκυρωμένον, ἐκτὸς ἑνὸς μόνου βρικίου, τὸ ὁποῖον καταδιωχθὲν ἔκαμεν ἑκούσιον ναυάγιον ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Κρήτης πρὸς διάσωσιν τῶν ἐν αὐτῷ (α).

Ἅμα ἐμφανισθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ στολίσκου, ὁ ἐχ-

(α) Χάριν δικαιοσύνης σημειοῦμεν, ὅτι εἰς τὴν ἐν τῷ ἀριθ. 108 τῆς ἐφημ. Φίλ. τοῦ Νόμου καταχωρημένην ἔκθεσιν, καὶ εἰς τὴν Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλη Τ. Β΄. σελ. 12 ἀναφέρεται, ὅτι τὸ βρίκιον τοῦτο, προσβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, ἠναγκάσθη νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν ξηράν.

θρικὸς ἐξῆλθε τοῦ λιμένος τῆς Σούδας ἕτοιμος πρὸς μάχην· ἀλλ' ὁ ἄνεμος τοσοῦτον ηὔξησε πάλιν, ὥστε ὁ μὲν ἐχθρικὸς εἰσέπλευσεν αὖθις εἰς Σούδαν, θλασθέντων καὶ τῶν ἱστίων μιᾶς φεργάτας, ὁ δ' Ἑλληνικὸς διευθύνθη πρὸς τὴν συνήθη θέσιν αὐτοῦ τὰ Βάτικα, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπαντήσας δύω ἐμπορικὰ πλοῖα τὸ μὲν ὑπὸ ῥωσσικὴν, τὸ δὲ ὑπ' αὐστριακὴν σημαίαν, φέροντα τροφὰς ἐχθρικὰς ὑπὸ πλαστὰ ἔγγραφα διὰ Κέρκυραν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων εὐρωπαίων πλοιάρχων, τὰ συνέλαβε καὶ τ' ἀπέστειλεν εἰς Ναύπλιον.

Κρισιμωτάτη διὰ τὴν Ἑλλάδα ἦτο καὶ ἡ παροῦσα περίστασις, ἡ δὲ σωτηρία τοῦ ἔθνους ἐκ μόνης τῆς θαλάσσης πάλιν ἠλπίζετο· ὅλων τὰ ὄμματα εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ πλοῖα ἠτένιζον, διότι αὐτὰ ἠδύναντο ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν πρόοδον ἑνὸς ἐχθροῦ τόσον ἰσχυροῦ, τόσον ἐπιφόβου ὡς ὁ Ἰβραΐμης, ὅστις ἔχων τακτικὰ στρατεύματα μὲ ἀποσκευὰς ἀφθόνους, ἔχων στόλον μέγιστον καὶ καλῶς ὠργανισμένον ὑπὸ εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν, ἠδύνατο εἰς ὀλίγου χρόνου διάστημα νὰ γίνῃ κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διεῤῥηγμένης οὔσης ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων πολλοὶ μὲν τῶν Πελοποννησίων μνησικακοῦντες διὰ τὴν ἐν Ὕδρᾳ φυλάκισιν τῶν περὶ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ λοιπῶν Πελοποννησίων προὐχόντων, ἐθεώρουν τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Πατρίδος των μὲ ἀτάραχον ὄμμα, πολλοὶ δὲ τῶν λοιπῶν στρατιωτικῶν μνησικακοῦντες ἐπίσης διὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς τὸν ἀπόλεμον Κουντουριώτην ἀρχιστρατηγίαν τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦτον ἐπίσης ἀπόλεμον Κυριακὸν Σκούρτην Ὑδραῖον, ἠπείθουν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἀντὶ νὰ τρέξωσιν ὅπου ὁ κίνδυνος τοὺς

προσεκάλει κατὰ τοῦ Ἰβραΐμη, ἀπήρχοντο ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα.

Δικαίως λοιπὸν ἐκ μόνων τῶν πλοίων ἠλπίζετο ἡ σωτηρία τῆς ὅλης Ἑλλάδος, διότι ἐὰν τὰ πλοῖα κατώρθωνον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν μεταφορὰν νέων στρατευμάτων καὶ πολεμικῶν ἀποσκευῶν εἰς τὸν Ἰβραΐμην, ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἦτον ἀναπόφευκτος ἐν ὀλίγῳ χρόνου διαστήματι, καὶ αὗται δὲ αἱ νῖκαι του δὲν ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσι τὴν βαθμηδὸν καταστροφὴν τοῦ στρατοῦ του μὴ ἐνισχυομένου διὰ νέων ἐπικουριῶν· ἀλλ' ἀπέναντι τοιούτου τρομεροῦ στόλου ὡς ὁ Αἰγυπτιακός, ὁ Ἑλληνικὸς τῆς Α΄. μοίρας ἦτον ὅλως ἀνεπαρκής, καὶ τούτου ἕνεκα ἥ τε Κυβέρνησις καὶ οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων κατέβαλον πᾶσαν σπουδὴν πρὸς σχηματισμὸν καὶ Γ΄. ναυτικῆς μοίρας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Α΄. Τρία πλοῖα Σπετσιωτικὰ ἐκ τῶν τῆς Γ΄. μοίρας (α) πρὸ τῶν ἄλλων καταρτισθέντα, ἐξέπλευσαν τὴν 11 Ἀπριλίου ἐκ Σπετσῶν, καὶ τὴν 13 τοῦ αὐτοῦ ἡνώθησαν μετὰ τῆς λοιπῆς Α΄. μοίρας καὶ τοῦ Μιαούλη (β). Τὴν 15 ἐξέπλευσαν ἐξ Ὕδρας ἄλλα

(α) Ὑπὸ τὸν Κωνστ. Μπουκουβάλαν, Ι. Τσοῦπαν, καὶ Ν. Δ. Γουδῆν.

(β) Ἐπιστολὴ τῶν πλοιάρχων τούτων πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τῆς 18 Ἀπριλ. 1825.

« Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι εἰς τὰς 13 Ἀπριλ. ἐνώθημεν μὲ τὸν » στόλον τῶν Ὑδραίων, ὅστις ἤρχετο ἀπὸ τὴν Κρήτην· εἰς τὴν » ἰδίαν ἡμέραν ἀνεχωρήσαμεν· ἡμεῖς ἐτραβίξαμεν διὰ νὰ εἰδοποιηθῶμεν τὸν σκοπὸν τοῦ ἐχθροῦ· εἰς τὰς 16 Ἀπριλ. εὐγῆκεν ὁ » ἐχθρικὸς στόλος ἀπὸ τὴν Σοῦδαν συνωδευμένος ἀπὸ 90 πλοῖα, » 50 πολεμικὰ καὶ ἐπίλοιπα φορτηγά· εἰς τὴν ἰδίαν ἡμέραν

πέντε πολεμικὰ πλοῖα ὡς Γ΄. Ὑδραϊκὴ μοῖρα (α), τὰ ὁποῖα καί τοι προωρισμένα ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, τὰ ἐκράτησεν ὅμως ὁ Μιαούλης πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς μοίρας του, ἀποστείλας μόνον τὰ τρία ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν Β. Βουδούρην, Σταμ. Ῥάπτην, καὶ Ἰω. Γκίκαν, τὰ ὁποῖα διώρισε νὰ εἰσπλεύσωσι πρῶτον εἰς Νεόκαστρον, νὰ μείνῃ δ' ἐκεῖ ὁ Γ. Νέγκας μὲ τὴν γολέτταν του, καὶ ἔπειτα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν δρόμον των· πλὴν ταῦτα δὲν ἐξετελέσθησαν, καὶ οὕτως ἔμειναν καὶ ὁ Τσαμαδὸς καὶ τὰ πλοῖα ταῦτα εἰς Νεόκαστρον, διότι ὁ ἐχθρικὸς στόλος, μὲ μέρος τοῦ ὁποίου ἀντεπυροβολήθησαν, φθάσας περιέπλεεν ἔξωθεν τοῦ λιμένος. Τὴν 17 συνηντήθησαν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πλέοντος πρὸς τὰ Μεσσηνιακὰ πα-

---

» ἔφθασαν καὶ τὰ Ὑδραϊκὰ ὁμοῦ καὶ ὁ Ἰω. Τσοῦπης. Εἰς τὰς » 17 τοῦ ἰδίου μηνὸς Παρασκευῇ πρωῒ ἄρχισεν ὁ πόλεμος μεταξὺ Τούρκων καὶ ἰδικῶν μας πλοίων. Εἰς τὰς 5 ὥρας τῆς νυκτὸς » εἰς τὸν διωγμὸν ὁποῦ ἐκάμαμεν τοῦ ἐχθροῦ τοῦ ἐῤῥίψαμεν ἐπάνω εἰς μίαν φεργάταν Πολίτικην τρία πυρπολικά, πλὴν δὲν » ἐχρησίμευσαν τίποτε, διότι ἦταν κακόφτιαστα. Τόσον ἐπλησίασαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅσον μᾶς ἐκτυποῦσαν μὲ τὰ του» φέκια· ἐπληγώθησαν καὶ ἓξ ἄνθρωποι ἐκ τῶν πυρπολικῶν, καὶ » βλέποντες ὅτι δὲν ἐκάμαμεν τίποτε τοῦ ἐχθροῦ, ἐτραβίξαμεν » μακράν, ὅτι εἴμεθα ὀλίγα πλοῖα, ἕως δεκαεπτὰ πολεμικὰ καὶ » ἓν πυρπολικόν. Τώρα λοιπὸν ἡμεῖς τὴν ἐπήραμεν κατόπιν, πλὴν » δὲν τῆς κάμνομεν τίποτε, διότι εἶναι ἀρκετὰ πλοῖα, καὶ ἡμεῖς » εἴμεθα ὀλίγα . . . . »

(α) Ὑπὸ τοὺς Β. Στ. Βουδούρην, Σταμ. Ῥάπτην, Ἰω. Γκέλην Ἰω. Π. Γκίκαν, καὶ Δημ. Α. Βώκου.

ράλιᾶ· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα καί τοι ὀλίγα ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ· ἀλλ' ἀφοῦ εἰς μάτην ἔκαυσαν τρία πυρπολικά, τὰ ὁποῖα διεύθυναν κατὰ μιᾶς ἐχθρικῆς φεργάτας, ἠναγκάσθησαν δι' ἔλλειψιν πυρπολικῶν ν' ἀποσυρθῶσι καὶ ν' ἀκολουθῶσι μόνον τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

Τὴν 19 Ἀπριλίου ἐξέπλευσαν ὡσαύτως ἐκ Σπετσῶν ἄλλα δώδεκα πολεμικὰ πλοῖα μετὰ δύω πυρπολικῶν (α) ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Νικόλαον Δ. Σύρμαν, τὰ ὁποῖα ἠνώθησαν μετὰ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας τὴν 24 τοῦ μηνὸς ἔξωθεν τοῦ Νεοκάστρου.

Ὁ δ' ἐχθρικὸς στόλος διελθὼν ἐκ Μεθώνης, ἄφησεν ἐκεῖ μίαν μοῖραν ἐξ ἱκανῶν πλοίων φορτηγῶν, νέον κομισάντων στρατὸν, καί τινων πολεμικῶν, ἀκολούθως δὲ διευθύνθη πρὸς τὸ Νεόκαστρον, ἔξωθεν τοῦ λιμένος τοῦ ὁποίου παρέπλεε, μὴ ῥιψοκινδυνεύων νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτοῦ. Ὁ δ' Ἑλληνικὸς παρακολουθῶν ἀείποτε τὸν ἐχθρικὸν, δὲν ἔχανεν αὐτὸν πώποτε ἀπὸ τὴν ὄψιν του, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς σκοπούς του· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἱκανῶν πυρπολικῶν, ἐμπόδιζε πάντοτε τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀποφασιστικῶς, μόνον δὲ μὲ μικράς τινας ἀψιμαχίας ἐφοβέριζεν αὐτὸν ἑωσοῦ φθάσωσι τὰ ἐκ τῶν νήσων περιμενόμενα πυρπολικά. Τοιαύτη τις

(α) Ὑπὸ τοὺς Ν. Σύρμαν, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Ν. Ῥάπτην, Γ. Κ. Δραπανιώτην, Ἰω. Ματθαίου, Λαζ. Κουτρουμπὴν, Ἰω. Κυριάκου, Ἰω. Παντελῆ, Ν. Μυλωνᾶν, Π. Γουδῆν, Ν. Ἀδριανοῦ, Δ. Γ. Κούτσην, καὶ Ἀνάργ. Λεμπέσην. Ἐπὶ δὲ τῶν πυρπολικῶν ὁ Ἀδρ. Χόντσας, καὶ Παντ. Σπύρου, μετὰ δὲ τῶν 3 προπλευσάντων καὶ τῶν 6 ἐν Νοκάστρῳ καὶ μετὰ τοῦ Μιαούλη πρώτων συνεποσοῦντο ὅλα τὰ Σπετσ. εἰς 23.

συμπλοκὴ ἐγένετο τὴν 21 Ἀπριλίου μεταξύ τινων ἐχθρικῶν καὶ ἑλληνικῶν πελεμικῶν πλοίων, καθ' ἣν τὰ ἐχθρικὰ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐπὶ τέλους πρὸς τὴν Μεθώνην, ὅπου περιέπλεον τὰ μεγάλα ἐχθρικὰ πλοῖα· ἐφονεύθη δὲ εἷς ναύτης ἀπὸ τὸ πλοῖον τοῦ Βουκουβάλα, καὶ ἐπληγώθησαν δύω ἀπὸ τὸ τοῦ Ζάκα.

Ὁ δὲ Ἰβραίμης μετά τινας κατὰ ξηρὰν μάχας διασκορπίσας τὰ ὀλίγα κατ' αὐτοῦ συναχθέντα Ἑλληνικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ῥηθέντος Κυριακοῦ Σχούρτη, πληρεξουσίου τοῦ γενικοῦ ἀρχιστρατήγου Γ. Κουντουριώτου, ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον τοσοῦτον, ὥστε τά τε προχώματα καὶ τὰ κανονοστάσια αὐτοῦ μόλις ἀπεῖχον ἑκατὸν βήματα τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὔτε στρατὼν οὔτε οἰκία τις ἐσώζετο πλέον σῶα ἕνεκα τῶν βομβῶν τοῦ ἐχθροῦ· οἱ δὲ τῆς φρουρᾶς Ἕλληνες προεφυλάττοντο ὑπό τινας στοὰς σωζομένας πλησίον τῶν τειχῶν, καὶ ὑπ' αὐτὰς διημέρευον καὶ διενυκτέρευον· εἰς τόσην δὲ μικρὰν ἀπόστασιν ὄντες οἱ ἐχθροί, εἶχον κρημνίσει ἓν μέρος τῶν τειχῶν διὰ τῶν βαρέων πυροβόλων· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀμέσως ἐπεσκεύαζον τὰ κρημνιζόμενα, κτίζοντες ἐνδότερον τοῦ κρημνιζομένου τείχους ἄλλο τεῖχος, καὶ οὕτως ἀπεσόβουν τοὺς ἐχθροὺς καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἐφορμήσεις. Καί τοι δὲ ὁ Ἰβραίμης εἶχε διακόψει ἀπ' ἀρχῆς τὸ ἔξωθεν ἐρχόμενον ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὕδωρ, οἱ ἐν αὐτῷ ὅμως ἔπινον φρεάτινα ὕδατα, καὶ οὐδενὸς πράγματος εἶχον ἔλλειψιν, διότι διὰ θαλάσσης ἐλάμβανον τὰ πάντα διὰ τῶν πλοίων. Τοῦτο βλέπων ὁ Ἰβραίμης, καὶ ἐννοήσας προσέτι καὶ τὴν ὡς ἐκ τῆς στερήσεως πυρπολικῶν ἀδυναμίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, οὐδεμίαν δ' ἄλλην προσφορωτέραν ταύτης περίστασιν κα-

θορῶν πρὸς κυρίευσιν τῆς Σφακτηρίας νήσου, ἥτις σχηματίζουσα τὸν λιμένα Νεοκάστρου, εἶναι ἡ κλεὶς τοῦ λιμένος τούτου, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ τοῦ φρουρίου, ὅταν καὶ διὰ θαλάσσης πολιορκηθῇ στενῶς, ἀπεφάσισε μὲ πᾶσαν θυσίαν νὰ κυριεύσῃ τὴν νῆσον Σφακτηρίαν.

Τὴν νῆσον ταύτην εἶχον ὀχυρώσει ὁπωσοῦν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους οἱ Ἕλληνες, κατασκευάσαντες ἐπ' αὐτῆς δύο κανονοστάσια, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔβλεπε πρὸς τὸ πέλαγος, τὸ δὲ πρὸς τὸ στόμιον τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος· χίλιοι δὲ περίπου ἄνδρες στρατιωτικοὶ καὶ ναυτικοὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ προστατεύσωσι τὴν νῆσον.

Ὁ ἐχθρικὸς στόλος προθέμενος νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ Ἰβραΐμη, περιέπλεεν ἀδιακόπως πλησίον τοῦ λιμένος Νεοκάστρου, μέχρι τῶν Οἰνουσῶν νήσων, καὶ ἠπείλει καθ' ἑκάστην ἔφοδον καὶ ἀπόβασιν στρατευμάτων κατὰ τῆς νήσου, ὁτὲ μὲν πληρῶν στρατευμάτων τὰς λέμβους αὐτοῦ, καὶ πυροβολῶν πολυώρως τοὺς ἐπὶ τῆς νήσου Ἕλληνας, ὁτὲ δὲ ἀνακαλῶν τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τῶν πλοίων καὶ πελαγιζόμενος, ἑωσοῦ ἐπὶ τέλους τὴν 26 Ἀπριλίου ἡμέραν Κυριακὴν, ἐπιτυχὼν οὔριον ἄνεμον περὶ τὴν μεσημβρίαν, καὶ διαιρέσας εἰς δύο τὰ πλοῖά του, τὰ μὲν μεγάλα ἔθεσε πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος διὰ ν' ἀπασχολῶσι πολεμοῦντα τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, ὅστις καὶ αὐτὸς περιέπλεεν ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου μέχρι τῆς ἀρκτικωτέρας αὐτοῦ κειμένης νήσου Πρώτης, περὶ τὰ 45 δὲ ἄλλα δευτερεύοντα ἐχθρικὰ πλοῖα, ἐξ ὧν τρεῖς φρεγάται, τέσσαρες κορβέτται, καὶ τὰ λοιπὰ βρίκια καὶ γολέτται, καὶ φορτηγὰ, εἰσέβαλον πλησίστια ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ πληρώσαντα τὰς λέμβους των στρατευμάτων ὡδήγησαν αὐτὰ πρὸς ἀπόβασιν ἐπὶ τῆς νήσου Σφα-

κτηρίας, ἀφοῦ προηγουμένως ἱκανὴν ὥραν ἐπυροβόλουν κατ' αὐτῆς.

Οἱ δ' ἐν ταῖς λέμβοις ἐχθροὶ, βλέποντες ἐπὶ τῆς νήσου ἀρκετοὺς ὁπλοφόρους, ἐπροχώρουν μετὰ δειλίας, εἰ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ξιφήρεις ἐπειθανάγκαζον τοὺς κωπηλατοῦντας νὰ κωπηλατῶσι ζωηρότερον. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς δειλίας, φαίνεται ὅτι οἱ ὁδηγοὶ τῶν λέμβων, μὴ γνωρίζοντες καλῶς τὰ περὶ τὴν νῆσον μέρη, ἅμα ἐπλησίασαν εἰς αὐτὴν, ἕως περὶ τὰ πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα βήματα, περιέπεσαν ἐπὶ ὑφάλων, καὶ ἐκινδύνευον νὰ συντρίψωσι τὰς λέμβους καὶ νὰ εὑρεθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν οἱ στρατιῶται μὲ τὰ ὅπλα των, ἢ νὰ ἐπανακάμψωσιν ἐπὶ τῶν πλοίων, ἵνα σώσωσι καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τὰς λέμβους. Μεγάλη ἐπῆλθε σύγχυσις τὴν στιγμὴν ἐκείνην μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἡ ἀπόβασις αὐτῶν, ἂν οἱ ἐπὶ τῆς νήσου στρατιωτικοὶ Ἕλληνες ἐδείκνυον ὀλιγωτέραν δειλίαν· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τούτων, ἐξ ὧν ὀλίγοι μὲν ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἅπαξ, οἱ δὲ ἄλλοι οὐδαμῶς, ἐτράπησαν εὐθὺς εἰς φυγὴν, ἅμα εἶδον τὰς ἐχθρικὰς λέμβους πλησιαζούσας εἰς τὴν νῆσον (τὸ λέγομεν μὲ ἐντροπὴν καὶ λύπην μας), καὶ γενόμενοι ῥιψάσπιδες, ἐζήτησαν νὰ σωθῶσιν οἱ μὲν εἰς τὰς λέμβους τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, οἱ δὲ εἰς Ναυαρίνους ἢ τὸ Παλαιόκαστρον, διαβαίνοντες διαβρύχιοι τὸ ἄλλο στόμιον τοῦ λιμένος, ὅπερ ἔχει μόλις τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν βάθος· οἱ δ' ἐγκαρτερήσαντες, οἵτινες συνεποσοῦντο ἕως πεντακόσιοι, Κρῆτες μὲν ἕως 150, ἄλλοι δὲ τόσοι Πελοποννήσιοι καὶ Ἠπειρῶται, πλοίαρχοι δὲ καὶ ναῦται τῶν πολεμικῶν πλοίων περὶ τοὺς 200, μεθ' ὧν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, μὴ ἐπαρκοῦντες νὰ ἐμποδίσωσι τὴν

ἀπόβασιν τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες εἶχον οὕτως εἰπεῖν περικυκλώσει τὴν νῆσον, ἀφοῦ διέφυγον τὸν κίνδυνον τῶν ὑφάλων εὑρέθησαν μετ' οὐ πολὺ περικυκλωμένοι ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες, ἀποβάντες τέλος εἰς διάφορα μέρη, ἀπροστάτευτα μείναντα, καὶ ἀναβάντες εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς νήσου, ἤρχισαν νὰ φονεύωσιν ἐκ τῶν νώτων τοὺς εἰς τ' ἄλλα παράλια τῆς νήσου ἀνθισταμένους ὀλίγους Ἕλληνας, οἵτινες εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἐχθρῶν μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιστῶσιν, ἐτράπησαν μὲν εἰς φυγήν, δὲν ἤξευρον ὅμως πρὸς ποῖον μέρος φεύγοντες ἠδύναντο νὰ σωθῶσι· διὸ καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον ταχαίως ὁδὸν σωτήριον καὶ κατέφευγον εἰς τὰς ἑλληνικὰς λέμβους, οἱ δὲ ἀντὶ νὰ σωθῶσι περιέπιπτον εἰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἄλλοι πάλιν, ἀποφασίζοντες νὰ πνιγῶσι μᾶλλον ἢ νὰ πέσωσιν αἰχμάλωτοι, ἐῤῥίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, ἐλπίζοντες διὰ τοῦ κολυμβήματος νὰ διασωθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἑλληνικῶν πλοίων, τῶν ὁποίων, ὡς εἴπομεν, καὶ οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πληρωμάτων ἦσαν ἐπὶ τῆς νήσου.

Εἰς τὰς ἑλληνικὰς λέμβους ὀφείλουσι τὴν ζωήν των ὅσοι διέφυγον τὴν κακὴν τοῦ θανάτου μοῖραν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν, διότι οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, ἅμα εἶδον τὸν θρίαμβον τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸν κίνδυνον τῶν Ἑλλήνων, παρεκτὸς τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς νήσου εὑρισκομένων ἐνίων λέμβων τῶν πλοίων, ἔτρεξαν εὐθὺς ἐπὶ ἄλλων λέμβων, καὶ κατώρθωσαν νὰ διασώσωσι καὶ πολλοὺς Ἕλληνας, καὶ τοὺς πλοιάρχους καὶ ἀξιωματικοὺς αὐτοὺς (α), καί τοι βροχηδὸν πυροβολούμενοι

(α) Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην εὑρέθησαν καὶ οἱ συγγενεῖς ἐ-

ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἄνωθεν τῶν βράχων τῆς νήσου. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δέκα ἐχθρικαὶ λέμβοι ἐφώρμων κατὰ τῶν ἐν τῷ λιμένι εὑρισκομένων ἑλληνικῶν πλοίων, ἢ ἤθελον δυνηθῆ εὐκόλως νὰ τὰ κυριεύσωσι, διότι ἐντὸς αὐτῶν δὲν εἶχον μείνει, εἰμὴ πολλὰ ὀλίγοι ναῦται καὶ ὅσοι παῖδες ναυτῖλοι, ἢ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις ἤθελον προτιμήσει, ὡς ἦσαν ἕτοιμοι, νὰ συγκαῶσι μᾶλλον μετὰ τῶν πλοίων, παρὰ νὰ συλληφθῶσιν αἰχμάλωτοι.

Μέγας ἀλαλαγμὸς ἐγένετο κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἥτις ἦτο τῳόντι ἡμέρα ἀποφρὰς διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἕνεκα τῆς μεγάλης αἱματοχυσίας των, διότι κατεσφάγησαν ἢ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐπὶ τῆς φερωνύμου ἐκείνης νήσου Σφακτηρίας πλέον τῶν τριακοσίων Ἑλλήνων, ἐν οἷς ἅπαντες σχεδὸν οἱ Κρῆτες ναυτικοὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν, καὶ πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα Ἠπειρῶται καὶ Πελο-

---

μῶν Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος Ὀρλάνδοι, ὁ μὲν πλοίαρχος, ὁ δὲ ὑποπλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ βρικίου ὁ Ἀχιλλεὺς, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων καὶ μεγάλων Σπετσιωτικῶν πλοίων, τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ Κ. Θεοδώρου Δ. Λαζάρου, ὁπόταν, φθάσας ὁ πρῶτος εἰς τὴν λέμβον τοῦ πλοίου του, εὗρεν αὐτὴν πλήρη ἀνδρῶν, καταφυγόντων ἐν αὐτῇ καὶ ζητούντων νὰ ἀπελάσωσι τὴν λέμβον, ὅπως σωθῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων· ἀλλ' οὗτος, μὴ βλέπων που καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ θέλων, ἢ νὰ σώσῃ καὶ αὐτὸν, ἐὰν ζῇ, ἢ νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Σφακτηρίαν, ξιφήρης ἐμπόδιζε τὴν ἀπέλασιν τῆς λέμβου, ἕωσοῦ ἐπὶ τέλους, φθὰς καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἀνέβη εἰς τὴν λέμβον καὶ διεσώθη καὶ αὐτὸς μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων ἐπὶ τοῦ πλοίου.

πογνήσιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ φιλόπατρις Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ ὁ φιλέλλην Σάντα Ῥόζας (α), καὶ ἄλλοι τινές.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ὁ γενναῖος Ἀναστάσιος Τσαμαδός, μὴ προφθάσας φαίνεται νὰ καταφύγῃ ἐπὶ λέμβου τινός, εἴτε διότι ἦτον εὐτραφὴς καὶ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, εἴτε διὰ τὸ ἀπότομον τῶν παραλίων τῆς νήσου, εἴτε διότι ἦτο πληγωμένος ἴσως, ἀπέθανεν ἐνδόξως ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης.

Ἡ καταστροφὴ αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἦτο διὰ τοὺς ναυτικοὺς τὸ προοίμιον ἄλλου ἐπίσης τρομεροῦ κινδύνου, καθότι ἐν ὅλῃ ἐκείνῃ τῇ ἀπεριγράπτῳ ἀταξίᾳ, μεθ' ἧς ἔφθασαν ἐπὶ τῶν πλοίων των βεβρεγμένοι καὶ κεκμηκότες οἱ ἐκ τῆς Σφακτηρίας διασωθέντες, καὶ καθ' ἣν ἄλλοι ἀντ' ἄλλων εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν πλοίων ναῦται, ὤφειλον οἱ πολυτλήμονες νὰ ὑπερνικήσωσιν ἄλλους νέους κινδύνους, διὰ νὰ διασώσωσιν αὖθις καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰ πλοῖά των, διασχίζοντες καὶ πολεμοῦντες ἓν πρὸς ἓν ὁλόκληρον στόλον, συγκείμενον ἐκ πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα περίπου μικρῶν καὶ μεγάλων πλοίων καλῶς ἐσκευασμένων, καὶ εἰσερχομένων ἐντὸς τοῦ λιμένος μὲ τὸ θάῤῥος τῆς νίκης. Ἀλλ' ἡ Θεία Πρόνοια, ἧς ἡ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, τοσαύτης ἐνέπλησε τόλμης τοὺς γενναίους ἡμῶν ναυτικούς, ὥστε ὑπὸ τὰ πυροβόλα τοσούτων κινητῶν φρουρίων διαπερῶντες, παρ' ἁπάντων αὐτῶν κτυπώμενοι, καὶ καθ' ὅλων ἀντιπυροβολοῦντες, ὁτὲ μὲν ἀποφεύγοντες ὀλίγον

(α) Συγγραφεὺς διακεκριμένος καὶ ὑπουργὸς ποτὲ τοῦ πολέμου ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τῷ Πεδεμοντίῳ, ἦτον εἰς ἄκρον φιλέλλην καὶ φιλελεύθερος. « Ἦλθον νὰ φανῶ ὠφέλιμος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλεγε, δὲν μὲ μέλει πῶς.»

τὴν συνάντησιν ἐχθρικοῦ τινος μεγάλου πλοίου, ὁτὲ δὲ φοβίζοντες αὐτὰ δι' ἀπελπιστικοῦ τινος ἐπιθετικοῦ κινήματος, ὡς μὲ σκοπὸν δῆθεν νὰ καύσωσι καὶ ἄλλους συγκαιόμενοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, διέσχισαν τέλος πάντων ἅπασαν τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν, καὶ ἐξῆλθον τοῦ λιμένος μὲ ὄχι πολὺ μεγάλας ζημίας των.

Ἐκ τῶν πλοίων τούτων τὰ μὲν ὑπὸ τοὺς Θεόδωρον Σάντον Σπετσιώτην καὶ Βασίλειον Σταμ. Βουδούρην Ὑδραῖον ἐξῆλθον τοῦ λιμένος, πρὶν ἢ συμπυκνωθῇ ἅπας ὁ ἐχθρικὸς στόλος περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, διὸ καὶ δὲν ὑπέστησαν ζημίας· ἀλλ' ὁ μὲν Σάντος ἐξῆλθεν, ἵνα τεθῇ ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν Καλάμαις εὑρισκομένου προέδρου τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως καὶ Γεν. Ἀρχιστρατήγου, ὁ δὲ Βουδούρης προϊδὼν τὸν κίνδυνον· τρία δὲ ἄλλα, τὸ μὲν ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Ἀντώνιον Ὀρλάνδους, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Θεόφιλον Μουλᾶν (α) Σπετσιώτας, καὶ τὸ τρίτον τοῦ Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ Ὑδραίου, μὴ προφθάσαντα νὰ ἐξέλθωσιν ἐγκαίρως, διότι καὶ οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ ναῦται αὐτῶν μέχρι τελευταίας στιγμῆς παρῆσαν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας, ἐξῆλθον ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν πυροβόλων καὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κανονοστασίων τοῦ Ἰβραΐμη.

Ἐκ τῶν εἴκοσι ναυτῶν, οὓς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας ὁ Θεόφιλος Μουλᾶς, δύω μόνον διεσώθησαν μετὰ τοῦ πλοιάρχου, ὁ Χρῆστος Ἁγιοστρατίτης καὶ ὁ Δημήτριος Ῥουμελιώτης· ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι ἐφονεύθησαν,

(α) Τὸ πλοῖον τοῦτο Ποσειδῶν καλούμενον, τρικάταρτον ὄν, ἦτο ἐκ τῶν μεγαλητέρων Σπετσιωτικῶν πλοίων, καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν Παῦλον Χ. Ἀναργύρου.

καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἄραβες ἀναβάντες ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τῆς νήσου, ἐκτύπων ἐκ τῶν νώτων τοὺς ἐγκαρτερήσαντας εἰς τὸ παράλιον Ἕλληνας (α). Διεσώθησαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι, ὡς ἐκ θαύματος, διότι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, προσβαλόντες τοὺς ἐχθροὺς πλαγίως ἄλλοι τινὲς Ἕλληνες, προσεκάλεσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν καθ' ἑαυτῶν, καὶ αὐτοὶ μὲν ἔπεσαν μαχόμενοι, οὗτοι δὲ ἔλαβον καιρὸν καὶ κατέφυγον ὑπὸ τοὺς βράχους τῆς παραλίας εἰς τὴν λέμβον των.

Ἐκ τῶν ἄλλων δὲ εἴκοσι ναυτῶν, οὓς εἶχον μεθ' ἑαυτῶν οἱ Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος Ὀρλάνδοι, ἑπτὰ μὲν ἐφονεύθησαν (β), τινὲς δὲ, διασκορπισθέντες ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἐσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος, ὅπως ἠδυνήθησαν, καὶ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἐπέστρεψαν εἰς Σπέτσας, οἱ πλεῖστοι δὲ διεσώθησαν διὰ τῆς λέμβου των, ὡς εἴπομεν, ἐντὸς τῆς ὁποίας τοσοῦτοι εἰσεπήδησαν, ἐκ τῶν ζητούντων σωτηρίαν, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν τοῦ πληρώματος τοῦ Τσαμαδοῦ, ὥστε ἡ λέμβος ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῇ, διότι ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα ἐκρέμαντο εἰς τὰ πλευρὰ αὐτῆς ἔξωθεν, κολυμβῶντες εἰς τὴν θάλασσαν.

Φθάσαντες ἐπὶ τῶν πλοίων των οἱ πλοίαρχοι οὗτοι, ἀμέσως ἔκοψαν χάριν συντομίας τὰς ἀγκύρας των, καὶ ἤνοιξαν τὰ πανία διὰ νὰ ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος ἐκείνου· ὁ

(α) Ἐκ τῶν φονευθέντων, ὁ Νικ. Ἰω. Χρυσίνας, Ἰω. Π. Μυργιαλῆ, Σταμάτης Δ. Καστριώτης, Πέτρος Κυπριώτης ἦσαν Σπετσιῶται, τέσσαρες Μεσολογγῖται, οἱ δὲ λοιποὶ ἀγνώστου πατρίδος.

(β) Οἱ μὲν τρεῖς, Μάρκος Παππᾶ Θεοδώρου, Κωνστ. Δραπανιώτης καὶ Παναγῆς Κεφαλλονίτης ἦσαν Σπετσιῶται, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες μὴ Σπετσιῶται.

ἄνεμος ἦτο μὲν εὐνοϊκός, ἀλλ' ἦτον ἀδύνατος, καὶ φόβος μέγας ἦν μήπως καὶ αὐτὸς ὁ ὀλίγος .ἄνεμος ἐκπνεύση, καὶ τότε διὰ πολλὰς ὥρας ἤθελον μείνει τὰ πλοῖα ταῦτα ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς ὁλοκλήρου ἐχθρικοῦ στόλου. Τέλος πάντων ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ἐλεύθεροι μετὰ τῶν πλοίων των, ἢ νὰ ἐνταφιασθῶσιν ὑπὸ τὰ θαλάσσια κύματα ἐγένετο μέν, ἀλλ' οὔτε βῆμα δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι χωρὶς νὰ ἦναι περικυκλωμένοι ὑπὸ ἐχθρικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἁπάντων πυροβολούμενοι ἀδιακόπως, ἦσαν ἠναγκασμένοι ν' ἀντιπυροβολῶσι καὶ οὗτοι ἑκατέρωθεν. Καὶ καθὼς μέγας καὶ διαρκὴς σεισμὸς καταδονεῖ τὴν γῆν ἐκ θεμελίων, οὕτω καὶ τὰ πλοῖα ταῦτα ἔτρεμον τρόμον διηνεκῆ καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦ ἔκπλου διάστημα, δονούμενα ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς κρότου τῶν τε ἰδίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν κανονίων· νέος δὲ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπαρουσιάζετο κίνδυνος, καὶ καθ' ὅλων ὤφειλον ν' ἀντιτάξωσιν ἀμίμητον καρτερίαν. Οἱ ἐχθροί, ἐκπληττόμενοι ἀπὸ τὴν ἀπελπιστικὴν ἀπόφασιν, μεθ' ἧς κατεφρόνουν οἱ ναυτικοί μας πᾶν ὅ,τι τοῖς παρουσιάζετο, διὰ νὰ τοῖς διακόψῃ τὸν ἔκπλουν, μάλιστα δὲ μετὰ τὴν αἰφνίδιον πυρπόλησιν μιᾶς ἐχθρικῆς μεγάλης πολεμικῆς γολέτας, ἥτις, διευθυνομένη ὑπὸ γενναίου τινὸς Ὀθωμανοῦ πλοιάρχου, καὶ ταχυτάτη οὖσα, ἐφώρμα λυσσωδῶς κατὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ὑπεχώρουν ὁπωσοῦν μετὰ ταῦτα ἀπ' ἔμπροσθέν των. Πλὴν ἡ ἀπόφασις ἦτο πραγματική, καὶ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, προτιμωμένου τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλοίων, ἦτον ἐπίτηδες διωρισμένος ἄνθρωπος (α) μὲ πῦρ εἰς τὰς

(α) Ἐπὶ μὲν τοῦ πλοίου ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο διωρισμένος τοιοῦ-

χεῖρας ἄνωθεν τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ πλοίου, ὅστις ἦν ἕτοιμος εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν τοῦ πλοιάρχου νὰ θέσῃ τὸ πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα τοῦ πλοίου, διὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ τοὺς ἐχθρικοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον τολμήσει νὰ εἰσπηδήσωσιν εἰς τὸ πλοῖον διὰ νὰ τὸ κυριεύσωσιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἀληθοῦς ταύτης ἀποφάσεως, ὁ εἷς τῶν Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, ὁ Θεόφιλος Μουλᾶς, κατὰ τὴν δεινὴν ἐκείνην περίστασιν, μετεχειρίσθη καὶ εὐφυές τι στρατήγημα ἐπιτυχῶς, τὸ ὁποῖον χάριν περιεργείας περιγράφομεν. Ὁ πλοίαρχος οὗτος, θέσας εἰς θέσιν ὑψηλὴν ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ πλοίου νεροβάρελά τινα, ἐδείκνυεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὅτι ἦτο δῆθεν πυρπολικὸν, ἔχον τὰ βαρέλια ἐκεῖνα πλήρη πυρίτιδος, καὶ ὅτι ἦτον ἕτοιμος εἰς τὴν πρώτην ἀνάγκην νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὸ πλοῖόν του. Ἀπὸ τὸ τέχνασμα τοῦτο οἱ ἐχθροὶ ἀπατηθέντες, ἄφηνον αὐτῷ ἐλευθέραν ὁπωσοῦν τὴν δίοδον.

Ἀλλ' ἐνῷ ἀντιπαρῆλθον ὅλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον τὰ πλοῖα ταῦτα χωρὶς οὐδέποτε νὰ χάσωσιν ἄνθρωπον, αἰφνιδίως, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τὸ ὑπὸ τοὺς Ὀρλάνδους πλοῖον ὁ Ἀχιλλεὺς, σφαῖρα ἐχθρικοῦ κανονίου, ῥιφθεῖσα ἐκ τῆς ἐν τῇ ξηρᾷ κανονοστοιχίας τοῦ Ἰβραΐμη, καὶ πεσοῦσα ἐντὸς τοῦ πλοίου, ἑνὸς μὲν ναύτου τοῦ Μιχαὴλ Φράγκου Σπετσιώτου ἀπέκοψεν ὅλην τὴν πτέρναν τοῦ ποδὸς, στρατιώτου δέ τινος ἐκ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ διασωθέντων ἀπέκοψε τὴν δεξιὰν χεῖρα (καὶ ἐκ τῆς σφοδρᾶς αἱμορραγίας ἀπεβίωσεν ὁ δυστυχὴς μετ' ὀλίγον),

---

τος ὁ Ἰωάννης Κοτρώνης, ὁ καὶ ναύκληρος τοῦ πλοίου, ἐπὶ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ὁ Ἀνάργυρος Κουζούμης.

ἐτρύπησε δὲ καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ δὲ πλοῖον ὁ Ἄρης τοῦ Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ, ἐφ' οὗ ἦν ἐπιβάτης καὶ ὁ Α. Μαυροκορδάτος, ἀργοπορῆσαν πλέον τι τῶν ἄλλων πλοίων εἰς τὴν θέσιν του, ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Τσαμαδοῦ, τὸν ὁποῖον εἰς μάτην ἐπερίμενον οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, διευθυνόμενον ἤδη ὑπὸ τοῦ Νικολάου Βότση καὶ τοῦ Δ. Σαχτούρη, ὑπέστη καὶ αὐτὸ τοὺς κινδύνους τῶν ἄλλων πλοίων, καὶ τὰς αὐτὰς ἢ καί τι μεγαλητέρας ζημίας, διότι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ δύω μὲν ἐφονεύθησαν, ἑπτὰ δὲ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Δημητρίου Σαχτούρη, ἐπληγώθησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξῆλθε καὶ αὐτὸ τοῦ λιμένος θριαμβευτικῶς.

Ἡ ἔξοδος αὕτη ὀλίγων πλοίων ἀνὰ μέσον τοσοῦτον ἰσχυροῦ καὶ πολυπληθοῦς στόλου, διευθυνομένου παρ' εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν, εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτος, διότι ἀποδεικνύει τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν, καὶ διότι ὑπῆρξεν ἡρωϊκὴ, ὡς ἡ κατάβασις τῶν δεκακισχιλίων Ἑλλήνων ἐπὶ Ξενοφῶνος, καὶ πολὺ εὐτυχεστέρα τῆς μετὰ ταῦτα ἐξόδου τῆς ἡρωϊκῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Διότι, παρεκτὸς ὀλίγων τινῶν φονευθέντων, τά τε πλοῖα καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἅπαντες διεσώθησαν, οἱ δ' ἐχθροὶ ἔχασαν ἓν ὡραῖον πλοῖόν των, τὸ ὁποῖον γενόμενον παρανάλωμα τοῦ πυρὸς, εἴτε ἐκ τῶν ἑλληνικῶν σφαιρῶν, εἴτε ἐξ ἰδίας ἀπροσεξίας τῶν ἐν αὐτῷ, συναπώλεσε καὶ οὐκ ὀλίγους ἐκ τῶν τοῦ πληρώματός του.

Τὰ πλοῖα ταῦτα, ἐξελθόντα τοῦ λιμένος, διέμειναν ἱκανὰς ὥρας ἀπέναντι αὐτοῦ, καὶ οὐ μακρὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν κατὰ τὴν ἀκόλουθον νύκτα γαλήνην, καὶ διὰ ν' ἀνταλλάξωσι τοὺς ἐν τῇ κατα-

στροφῇ τῆς Σφακτηρίας συμμιγέντας ναύτας των· πνεύσαντος δ'ἀνέμου μετὰ ταῦτα, ἡνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἀλλὰ μετ'οὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπέστρεψαν εἰς τὰς νήσους των, ἀδείᾳ τῶν ἁρμοδίων ναυάρχων, ὡς χρήζοντα μεγάλης ἐπισκευῆς, κομίσαντα καὶ τὴν λυπηρὰν ἀγγελίαν εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τῆς τε νέας ἀποβάσεως αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κυριεύσεως τῆς Σφακτηρίας, ἐξ ἧς προοιωνίζετο ἡ βεβαία πτῶσις καὶ αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τοῦ Νεοκάστρου.

Μετὰ ταῦτα τὸ ὑπὸ τὸν Σπετσιώτην Θεόδωρον Σάντον πλοῖον ὁ Λυκοῦργος, καταπλεῦσαν εἰς Καλάμας παρέλαβε καὶ μετήγαγεν εἰς Ναύπλιον τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Γ. Κουντουριώτην, Γενικὸν Ἀρχιστράτηγον, στρατοπεδεύοντα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς Καλάμας, οὐδέποτε δὲ ἰδόντα τοῦ ἐχθροῦ τὸ πρόσωπον.

Ὁ δὲ Ἰβραΐμης, μείνας κύριος τῆς τε θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Σφακτηρίας, προσέβαλε τὴν ἐπαύριον ἀμέσως τοὺς παλαιοὺς Ναυαρίνους ἢ Παλαιόκαστρον, τὸ ὁποῖον διά τε τὸ μὴ ἱκανῶς ὀχυρὸν, καὶ διὰ τὸ ἀνεφοδίαστον αὐτοῦ ἦτον ἀνίσχυρον ν' ἀντισταθῇ εἰς τοσαῦτα τακτικὰ στρατεύματα. Χίλιοι περίπου ἄνδρες ὑπὸ τὸν Χατζῆ Χρῆστον καὶ τὸν Μεθώνης Ἐπίσκοπον εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸ φρούριον ἐκεῖνο διὰ νὰ τὸ ὑπερασπισθῶσιν· ἀλλὰ, βλέποντες τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον, ἀπεφάσισαν τὴν ἀκόλουθον νύκτα νὰ ἐξέλθωσιν ἡσύχως τοῦ φρουρίου, καὶ λανθάνοντες τοὺς ἐχθροὺς νὰ διασωθῶσιν ἔνθα ἦσαν καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ σώματα στρατοπεδευμένα. Πλὴν οἱ ἐχθροὶ, ἐννοήσαντες αὐτοὺς, ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν, καὶ αἰχμαλωτίσαντες τόν τε Χατζῆ

Χρῆστον, τὸν Ἀρχιερέα Μεθώνης καί τινας ἄλλους, ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς, ἐπανελθόντας ἐντὸς τοῦ φρουρίου, νὰ παραδοθῶσι τὴν 29 Ἀπριλίου εἰς τὸν Ἰβραΐμην διὰ συνθηκῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων ἠδύναντο ν' ἀναχωρήσωσιν ἀβλαβεῖς.

Ὁ δ' ἑλληνικὸς στόλος παραπλέων, ὡς εἴπομεν, τὸ Νεόκαστρον, καὶ βλέπων ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, διά τε τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἱκανῶν πυρπολικῶν, μανθάνων δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, τοῦ ὁποίου ὁ σκοπὸς, ὡς διεφημίζετο, ἀπέβλεπε τὰς δύω ναυτικὰς νήσους Ὕδραν καὶ Σπέτσας, ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πρακτέου.

Τὴν 30 Ἀπριλίου ὁ Μιαούλης ἐν πλήρει συμβουλίῳ ἐντὸς τοῦ πλοίου του, διεκοίνωσεν εἰς τοὺς πλοιάρχους καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας Νικόλαον Δ. Σύρμαν (α), ὅτι ἐπειδὴ τὰ πλοῖά των (τὰ Ὑδραϊκὰ) ὄντα πρὸ καιροῦ ἀπαλάμιστα, κατήντησαν βραδυκίνητα, ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγουν ὅλα τὰ Ὑδραϊκὰ εἰς τὰς Καλάμας

(α) Ἐπιστολὴ Ν. Σύρμα πρὸς τοὺς Προκρίτ. Σπετσῶν τῆς 6 Μαΐου 1825, ἐκ Μαραθονησίου (Γυθείου) ἀναφέρει τάδε·

«Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι ταῖς 30 Ἀπριλίου, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ, μᾶς » ὡμίλησεν ὁ Μιαούλης εἰς συνέλευσίν των, λέγων μας ὅτι, ἐπει» δὴ τὰ πλοῖά των, ὡς καὶ τὰ δύω πυρπολικὰ δὲν ἦσαν εἰς κα» τάστασιν πλοὸς, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ ὑπάγουν εἰς » Καλαμάταν νὰ παλασίμουν. Ἡμεῖς λοιπὸν ἀπεφασίσαμεν τὴν » αὐτὴν ἡμέραν νὰ μείνωμεν εἰς τὴν βίσταν (ὄψιν) τοῦ ἐχθροῦ, » καὶ ἐνταυτῷ ἀνεχωρήσαμεν ἡμεῖς κατὰ τὸ μέρος τῆς Πρώτης, » οἱ δὲ Ὑδραῖοι κατὰ τὴν ἄνωθεν ἀπόφασιν . . . . .»

διὰ νὰ τὰ παλαμίσουν· εὐλογωτάτην εὑρόντες τὴν πρότασιν ταύτην οἱ περὶ τὸν Νικόλαον Σύρμαν πλοίαρχοι τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, οὐ μόνον δὲν ἠναντιώθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀνεδέχθησαν ἑκουσίως νὰ διαμείνωσιν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν των πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ, μέχρι τῆς ἐπανόδου τῶν Ὑδραίων. Ὅθεν ἡ μὲν Σπετσιωτικὴ μοῖρα διευθύνθη πρὸς τὴν νῆσον Πρώτην, ὁ δὲ Μιαούλης μετὰ τῆς ὑδραϊκῆς μοίρας πρὸς τὰς Καλάμας κατὰ τὴν γενομένην ἀπόφασιν, παρακολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὸ ταχυκίνητον Σπετσιωτικὸν πλοῖον τοῦ Ἰωάννου Γκίκα Τσοῦπα, τὸ ὁποῖον ὁ ἀρχηγὸς τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας διέταξε νὰ συμπλέῃ μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Μιαούλην μοίρας, διὰ νὰ εἰδοποιῇ τὸν Σύρμαν περὶ παντὸς κινήματος τῶν Ὑδραίων, ἢ ἄλλης τινὸς ἀναγκαίας περιστάσεως.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν περὶ τὴν 11 ὥραν Π. Μ., φθάσας ὁ Μιαούλης μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν ὑδραϊκῆς μοίρας πλησίον τῆς νήσου Σαπιέντσας, συνηντήθη μετὰ τεσσάρων νέων πυρπολικῶν πλοίων, προερχομένων ἐξ Ὕδρας καὶ διοικουμένων παρὰ τῶν πλοιάρχων Ἀναγνώστου Δημαμᾶ, Δημητρ. Τσάπελη, Ἀντ. Μπίκου καὶ Μαρίνη Σπαχῆ, καὶ δύω πολεμικῶν ὑπὸ τοὺς Ἀντ. Ῥαφαὴλ καὶ Κωνστ. Μπελεμπίνην· μαθὼν δ' ἐκεῖ ἐξ Ἰονικῆς τινος γολέτας, ὅτι εἰς Μεθώνην εὑρίσκοντο ἀγκυρωμένα ἐχθρικά τινα πλοῖα πολεμικὰ μετ' ἄλλων φορτηγῶν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν πλοίων τούτων ἐξ ἀπροόπτου, καὶ κάμνων χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν του, νὰ τὰ βλάψῃ ὅσον τὸ δυνατὸν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθροὺς, διὰ τὴν ἐν Σφακτηρίᾳ γενομένην αἱματοχυσίαν.

Μόλις ἡ ἰδέα αὕτη διεκοινώθη εἰς τοὺς πλοιάρχους τῶν πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν πλοίων, ὁ παρὰ τῇ ὑδραϊκῇ

μοίρᾳ παρευρισκόμενος Ἰωάννης Τσούπας Σπετσιώτης, κοινωνὸς γενόμενος τῆς ἀποφάσεως ταύτης, συνεννοεῖται μετά τινος Ὑδραίου πυρπολητοῦ, Γεωργίου Πολίτου καλουμένου, καὶ γενόμενος αὐτὸς ὁδηγὸς καὶ συνοδὸς τοῦ πυρπολικοῦ, κινεῖται μόνος πρὸ τῆς ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ τολμηροῦ τούτου σχεδίου μετὰ τοῦ πυρπολητοῦ, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μιαούλη, καὶ προπορευόμενος αὐτός, ὁδηγεῖ τὴν διάβασιν τοῦ πυρπολικοῦ ἀνὰ μέσον τοῦ πλησίον τῆς Μεθώνης κειμένου μικροῦ νησιδίου, ὅθεν ἠδύναντο νὰ διευθύνωσι καὶ εὐκόλως καὶ ἐπιτυχῶς τὸ πυρπολικὸν ἐναντίον τῶν ἀγκυρωμένων ἐχθρικῶν πλοίων. Τὰ δύω ταῦτα πλοῖα εἶχον φθάσει ἐντὸς τοῦ νησιδίου καὶ τῆς Πελοποννησιακῆς παραλίας, ὁπόταν ὁ Μιαούλης ἰδὼν τὴν ἄνευ ἀδείας αὐτοῦ γενομένην ἐπιχείρησιν τοῦ Τσοῦπα καὶ τοῦ Ὑδραίου πυρπολητοῦ, ἀνακαλεῖ δι' ἀλλεπαλλήλων σημείων του αὐτούς. Ὁ Τσούπας ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ἀλλ' ὁ Ὑδραῖος πυρπολητής, ὑπακούων εἰς τὰς προσκλήσεις τοῦ ναυάρχου του, δὲν ἀκολουθεῖ πλέον τὸν Τσούπαν, ἀλλ' ἐπανελθὼν ἑνοῦται μετὰ τῆς λοιπῆς μοίρας, καὶ οὕτως ὑπεχρεώθη καὶ ὁ Τσούπας νὰ ὀπισθοδρομήσῃ (α).

Ὅσον ἀξιέπαινος ἦτον ἡ γενναιότης τοῦ τε Τσοῦπα καὶ τοῦ πυρπολητοῦ, ἐπιχειρισθέντων μόνων τὴν πυρπόλησιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἄλλων, τοσοῦτον ἡ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς μοίρας παρακοὴ ἤθελεν εἶσθαι ἀσύγγνωστος, διότι ἄλλως τε ἦτο καὶ πολὺ

(α) Ὁ ἐπιζῶν Ἰω. Τσούπας μᾶς ἐδιηγήθη τὸ γεγονὸς τοῦτο, καὶ πιστεύομεν πληρέστατα τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ, στηριζόμενοι εἰς τὸ ἀξιόπιστον τοῦ γενναίου τούτου ἀνδρός.

πιθανὸν ν' ἀποτύχῃ ἴσως ἡ ἐπιχείρησις. Διὰ τοῦτο ὁ Μιαούλης, ἀνακαλέσας αὐτοὺς, ἔπραξεν ἔργον τῷόντι φρονήσεως.

Ὁ Μιαούλης τότε διὰ ν' ἀπομακρύνῃ τὸν τολμητίαν Τσούπαν, τῷ δίδει διαταγὰς νὰ πλεύσῃ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ὅπως, ἐλθοῦσα καὶ αὐτὴ, ἑνωθῇ μετὰ τῆς ὑδραϊκῆς, καὶ ἐπιτεθῶσιν ἀμφότεραι ὁμοῦ κατὰ τῶν ἐν Μεθώνῃ προσωρμισμένων ἐχθρικῶν πλοίων. Διὰ νὰ ὠφεληθῇ δὲ ὁ Μιαούλης ἀπὸ τὸν πνέοντα δεξιὸν ἄνεμον, ἐσήμανεν ἀμέσως τὰ μὲν πολεμικὰ πλοῖα νὰ πλησιάσωσι, τὰ δὲ πυρπολικὰ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν· καὶ δὴ ἐφορμησάντων περὶ τὴν 8 ὥραν μ. μ. πέντε πυρπολικῶν, τινὰ μὲν τῶν ἐχθρικῶν πολεμικῶν, προφθάσαντα νὰ τεθῶσιν εἰς κίνησιν, ἀπέφυγον τὸν κίνδυνον, τὰ δὲ λοιπὰ ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν ἐκάησαν ὁλοσχερῶς (α). Ἐλέγετο δὲ, ὅτι ἐκ τῆς πυρσοκροτήσεως τῶν πυριτιδαποθηκῶν τῶν καέντων πλοίων, ἐκάη ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Μεθώνης καὶ μία τροφαποθήκη.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἠγέρθη μεγάλη τρικυμία, καὶ ὁ μὲν Μιαούλης μετά τινων ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του πλοίων ἐλθὼν, ἐλιμενίσθη εἰς Ἁρμυρὸν, ἡ δὲ Σπετσιωτικὴ μοῖρα, ἡ παραπλέουσα τὴν Πρώτην, διεσπάρη πελαγισθεῖσα. Τέλος τὴν 8 ἢ 9 τοῦ μηνὸς, ἐλθοῦσα καὶ ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα εἰς Καλάμας, εὗρεν ἐκεῖ καὶ τὸν Μιαούλην μετὰ τῆς μοίρας του καὶ συνεσωματώθησαν ἀμφότεραι. Συγχρόνως ὅμως ἡνώθη μετὰ τοῦ ἐν Νεοκάστρῳ διαμένοντος ἐχθρικοῦ στόλου καὶ ὁ Ἀλγερίνειος στολίσκος, συγκείμε-

---

(α) Ὁ Σ. Τρικ. Τ. Γ. λέγει ὅτι ἦσαν τὰ πυρποληθέντα πλοῖα 1 φεργάτα, 3 κορβέται, 3 ἄλλα πολεμικὰ καὶ 3 φορτηγά.

νος ἐκ δύω φεργατῶν, δύω βριχίων, μιᾶς σαλούπας, δύω σκουνέρων καὶ ἑνὸς Ζαμπέκου (α).

Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Σφακτηρίας καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Παλαιοκάστρου, οἱ ἐν Νεοκάστρῳ Ἕλληνες, στενῶς πολιορκούμενοι παρὰ τοῦ Ἰβραΐμη, πάσχοντες δὲ καὶ ἔλλειψιν τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, πανταχόθεν πυροβολούμενοι ἔκ τε τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ οὐδεμίαν σωτηρίας ἐλπίδα πλέον ἔχοντες, ἀφοῦ πολλάκις ἀπέκρουσαν τὸν ἐχθρὸν, πειραθέντα πρότερον νὰ κυριεύσῃ δι' ἐφόδου τὸ φρούριον, περιῆλθον τέλος εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην τοῦ νὰ παραδοθῶσι διὰ συνθήκης. Ἡ σύμβασις τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου ἐγένετο κατὰ τὴν 11 τοῦ Μαΐου διὰ μεσολαβήσεως τῶν ἐν τῷ λιμένι ἐκείνῳ παρευρεθέντων εὐρωπαϊκῶν πολεμικῶν πλοίων, ἤτοι ἑνὸς ἀγγλικοῦ βριχίου, μιᾶς Γαλλικῆς καὶ μιᾶς Αὐστριακῆς γολετῶν, καὶ κατὰ τὴν συνθήκην, ἐπιβιβασθεῖσα ἐπὶ Ἰονικῶν πλοίων, ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ φρουρὰ τοῦ Νεοκάστρου μετεβιβάσθη εἰς τὰς Καλάμας, ἐκτὸς τοῦ Γεωργίου Μαυρομιχάλη, τοῦ Χατζῆ Χρήστου, τοῦ Παναγιώτου Γιατράκου, τῶν δύο ἀδελφῶν Ζαφειροπούλων καὶ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Φραντζῆ, τοὺς ὁποίους ὁ Ἰβραΐμης παρασπονδήσας, ἐκράτησε διὰ νὰ λυτρώσῃ δι' ἀνταλλαγῆς τοὺς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αἰχμαλώτους Ἀλί μπεην καὶ Μουχαβούζ-πασσαν τοῦ Ναυπλίου.

Περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης ἐγένετο διαπραγμάτευσίς τις μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἰβραΐμη, καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐζήτησε προηγουμένως τὴν γνώμην τῶν Προκρίτων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας· ἀλλ' οἱ Πρό-

---

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 116, 1825.

κριτοι τῶν νήσων τούτων, πληροφορηθέντες ὅτι οἱ Ἕλληνες αἰχμάλωτοι ἠλευθερώθησαν ἤδη καὶ εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ζάκυνθον, μετέδωκαν τὰς πληροφορίας ταύτας εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ οὕτω διεκόπησαν αἱ περαιτέρω διαπραγματεύσεις.

Ἀλλ' ὡς ἂν μὴ ἦσαν ἱκαναὶ αἱ τόσαι δειναὶ περιστάσεις νὰ φέρωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν, ἦσαν ἠναγκασμένοι οἱ δυστυχεῖς καὶ μάλιστα οἱ κάτοικοι τῶν ναυτικῶν νήσων, νὰ πίνωσιν ἐνίοτε ὡς ἐπίμετρον, πικρά τινα ποτήρια καὶ ἐκ μέρους Εὐρωπαϊκῶν τινων μεγάλων ἐθνῶν, ἐπαγγελομένων μὲν οὐδετερότητα, ὑπούλως ὅμως συνεργούντων εἰς τὸν παντελῆ ἐξαφανισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὁ κατὰ τὴν Μεσσόγειον θάλασσαν ἀρχηγὸς τῆς αὐστριακῆς ναυτικῆς μοίρας Ἀκκούρτης, περιπλέων ἀπὸ λιμένα εἰς λιμένα, καὶ ὁτὲ μὲν πληροφορῶν ὡς κατάσκοπος τοὺς Τούρκους περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ὁτὲ δὲ ἐνοχλῶν καὶ Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἰδιαιτέρας πόλεις, καὶ ἐμπόριον μετερχόμενος, λόγῳ προστασίας τῶν αὐστριακῶν ὑπηκόων, τὴν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χειρῶν ἁρπαγὴν τῶν αὐστριακῶν πλοίων, ὅσα οἱ Ἑλληνικοὶ στόλοι συνελάμβανον φέροντα τροφὰς καὶ παντὸς εἴδους πολεμικὰς ἀποσκευὰς ὑπὸ πλαστὰ ἔγγραφα, εἰς τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα καὶ φρούρια, ἐπαρουσιάσθη καὶ εἰς τὴν νῆσον τῶν Σπετσῶν κατὰ τὴν 13 Μαΐου, ζητῶν ν' ἁρπάσῃ βιαίως πλοῖον αὐστριακὸν ὁδηγηθὲν ὡς νόμιμος λεία εἰς τὸν λιμένα Σπετσῶν. Εἰς μάτην διεμαρτύροντο οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου ταύτης, ἐπικαλούμενοι τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν, καὶ τὰς περὶ ἀποκλεισμῶν διακηρύξεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ

Ακκούρτης κωφεύων εἰς πάντα ταῦτα, ἦτον ἕτοιμος νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν καὶ τὸν λιμένα διὰ τοῦ πυρός· ὅθεν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἵνα μὴ εὑρεθῶσιν εἰς θέσιν δεινὴν ἀπέναντι μεγάλης εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως, παρέδωκαν αὐτῷ τὸ αὐστριακὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον λαβὼν ὁ Ἀκκούρτης ὡδήγησεν ἀμέσως εἰς Κρήτην μετ᾽ ἄλλου τινος, ὅπερ εἶχεν ἐπίσης ἁρπάσει ἀπὸ αὐτὰς τὰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Ναύπλιον. Ἀλλ᾽ ἡ βιαία αὕτη διαγωγὴ τοῦ Ἀκκούρτη δὲν εἶναι, εἰμὴ τὸ προανάκρουσμα ἄλλων ἔτι χειροτέρων βιαιοπραγιῶν καὶ αὐθαιρεσιῶν αὐτοῦ, περὶ ὧν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ λαλήσομεν.

Ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰς τοιαύτας δεινὰς καὶ ἀνωμάλους περιστάσεις, καθ᾽ ἃς ἡ κακία ὑψώνει τὴν κεφαλήν της ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν νόμων προερχομένης ἀτιμωρησίας, ἡ πειρατεία ἀνεφάνη θρασυτέρα κατὰ τὰς ἀρκτικὰς Σποράδας, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καί τοι οὐκ ὀλίγον ζαλισμένη ἕνεκα τῶν τοῦ Ἰβραίμη προόδων, ἀπέστειλε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸν ἐκ Σπετσῶν Ἀνάργυρον Λεμπέσην μὲ τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησίν του πλοῖον ὁ Κίμων, ὅπως διὰ τῶν δραστηρίων ἐνεργειῶν του καταδιώξῃ καὶ ἐξαφανίσῃ τοὺς πειρατάς· ὁ Λεμπέσης πραγματικῶς ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του δικαιώσας τὴν ἀποστολήν του· διότι καὶ τὴν πειρατείαν ἐξήλειψε συλλαβὼν καί τινας τῶν πειρατῶν, καὶ τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Σκιάθῳ εὑρισκομένους Θετταλο-Θρακο-Ὀλυμπίους ὁπλαρχηγοὺς ὑπεχρέωσε νὰ περιορίσωσι τοὺς ὑπ᾽ αὐτοὺς στρατιώτας τοῦ ν᾽ ἀπέχωσι τοῦ λοιποῦ τῶν καταχρήσεων, λαβὼν παρ᾽ αὐτῶν καὶ ἔγγραφον τὴν περὶ τούτου ὑπόσχεσιν (α).

(α) Ὑποσχόμεθα οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὁποῦ ἂν κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς

Ἐν τούτοις τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἵσταντο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, καὶ ἡ διὰ πλήρους ἀμνηστείας ἀπελευθέρωσις τῶν ἐν Ὕδρᾳ κυρίως κρατουμένων ἦν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πλέον, διότι καὶ ὁ λαὸς ἅπας ἐζήτει τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν· ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὶν ἢ δώσῃ τὴν ἀμνηστείαν ταύτην, ἐζήτησε προηγουμένως τὴν εἰς τοῦτο συγκατάθεσιν τῶν Προκρίτων τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν γράψασα αὐτοῖς τὰ ἑξῆς·

Περ. Β'. ἀρ. 7412.

Προσ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα

Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Κ. Προκρ. τῶν Ν. Ὕδρας καὶ Σπετσῶν·

Ἐγκλείονται διάφορα ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων πληροφορεῖσθε τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Νεοκάστρου καὶ τὸν ὁποῖον κίνδυνον τρέχει ἡ πατρίς.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα συσκεφθὲν μετὰ τοῦ Βουλευτικοῦ ἐστοχάσθη συμφέρον εἰς τὴν παροῦσαν δεινὴν περίστασιν τὴν γενικὴν ἀμνηστείαν κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ παρόντος στέλλονται οἱ εὐγενεῖς Βουλευταὶ, Κ. Πανάγος Ἀλεξίου Λογογοθέτης, Ἰω. Κοντου-

---

ἤθελε πειράζει κανένα χριστιανὸν, ἤθελε κλέψει τίποτε χριστιανικὸν πρᾶγμα, νὰ τὸν κυνηγῶμεν ὅλοι ἑωσότου νὰ τὸν πιάσωμεν, τὸν ὁποῖον θέλομεν παραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Καπ. Ἀναργύρου Λεμπέση, καὶ θέλει εἴμεθα ὅλοι νταβατζίδες (κατήγοροι ἢ ἐνάγοντες) δι' αὐτὸν νὰ παιδευθῇ, μ' ὅλην τὴν αὐστηρότητα.

Ἐν Σκιάθῳ τὴν 5 Μαΐου 1825.

(Τ. Σ.) Στρατῆς, Ἀναστάσης, Διακόπουλος.

μᾶς, καὶ Ἀναγν. Ἀθανασίου, διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ τούτου καὶ μετὰ τῆς εὐγενίας σας.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 14 Μαΐου 1825.

Ὁ Ἀντιπρ. Γκίκας Μπότασης, Ἀναγν. Σπηλιωτάκης, Κ. Μαυρομιχάλης, Ἰω. Κωλέττης.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
(Τ. Σ.) Α. Μαυροκορδάτος.

Ὅμοιον τούτου ἔγγραφον ἔγραψε καὶ τὸ Βουλευτικὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου Πανούτσου Νοταρᾶ, καὶ τοῦ Α. Γραμματέως Ἰω. Σκανδαλίδου.

Οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων, προθύμως συνεμερίσθησαν τοῦ τε λαοῦ τὴν θέλησιν καὶ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀπόφασιν. Ὅθεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις χαρίσασα γενικὴν ἀμνηστίαν τῶν παρελθόντων εἰς ὅσους ὑπέπεσαν εἰς πολιτικὰ ἐγκλήματα, ἐξέδοτο τὴν 18 Μαΐου τὴν ἑπομένην διακήρυξιν·

Προσ. Διοίκ. τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

« Ἐπειδὴ δὲ ἡ σύμπνοια καὶ σύμπραξις ὅλων τῶν Ἑλ-
» λήνων εἶναι ὁμολογουμένως τὸ μόνον ἀκαταμάχητον
» ὅπλον ἐναντίον τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ τῆς Πατρίδος.

» Ἐπειδὴ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ παρόντος ἀγῶνος
» ἔλαβεν ἡ Διοίκησις λαμπρὰ παραδείγματα τοῦ ὅτι οἱ
» Ἕλληνες τρέφουν εἰς τὰς ψυχάς των τὴν πάτριον καὶ
» ἀληθῆ ἀρετὴν τῆς στενῆς ἑνώσεως καὶ συμπνοίας ἐναν-
» τίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ λησμονοῦν πᾶν ἄλλο πάθος, κυ-
» ριευόμενοι ἀπὸ μόνον τὸ εὐγενὲς αἴσθημα τοῦ νὰ σώ-
» σουν τὴν Πατρίδα, καταδιώκοντες ἐκ συμφώνου καὶ μὲ

» χριστιανικὴν καὶ ἀδελφικὴν ἕνωσιν τοὺς βαρβάρους τυ-
» ράννους της.

» Ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος εἶναι δίκαιον νὰ » συντρέχῃ εἰς τὸ νὰ ἐγχαραχθῇ βαθύτερον εἰς τὰς ψυ- » χὰς τῶν Ἑλλήνων αὕτη ἡ ἀληθὴς βάσις ὅλων τῶν » ἀρετῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κυρίως ἐλπίζεται ἡ εὔκλεια τοῦ » Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, καὶ ἡ διαρκὴς ἀπόλαυσις τῆς ἀ- » νεξαρτησίας καὶ ἐπομένως τῆς εὐδαιμονίας τῆς Πατρί- » δος· καὶ

» Ἐπειδὴ ὅσοι κατὰ καιρούς, ἢ ἐναντίον τῶν πολιτικῶν » αὐτῶν χρεῶν ἔπραξαν, ἢ ἄλλως πως τοὺς καθεστῶτας » νόμους δὲν ἐσεβάσθησαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους δὲν ἔμει- » ναν ἀτιμώρητοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔδειξαν εἰλικρινῆ μετα- » μέλειαν, καὶ ἐπικαλούμενοι τὸ ἔλεος τῶν νόμων καὶ τῆς » Διοικήσεως τὴν συμπάθειαν, προσφέρουν τὴν πατριωτι- » κήν των σύμπραξιν εἰς τὸν προκείμενον κατὰ τῶν ἐχ- » θρῶν ἀγῶνα ».

» Συναινέσει καὶ τοῦ Σ. Βουλευτικοῦ, κατὰ τὸ ὑπ' ἀρ. » 683. Προβούλευμα.

Διακηρύττει·

» Α'. Χαρίζεται γενικὴ ἀμνηστεία εἰς ὅλους τοὺς ὑπο- » πεσόντας εἰς πολιτικὰ ἐγκλήματα (ἐκτὸς τοῦ ἐγκλήμα- » τος φανερᾶς προδοσίας) καὶ ἐπομένως ὑποκειμένους εἰς » δεσμούς, ἢ ὀφείλοντας λόγον τῶν πράξεών των.

» Β'. Ἀκυροῦνται ὅλαι αἱ κατὰ τῶν ὑποπεσόντων εἰς » πολιτικὰ ἐγκλήματα (ἐκτὸς τοῦ τῆς προδοσίας) πράξεις » τῆς Διοικήσεως, καὶ παραδίδονται εἰς λήθην.

» Γ' Ὅλοι οἱ ὑποπεσόντες εἰς τοιαῦτα ἐγκλήματα, ὁ- » ποίου βαθμοῦ καὶ τάξεως ἂν ἦναι, ἀπολαμβάνουν ἀπὸ

» τὴν σήμερον ἀνεξαιρέτως ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ πο-
» λίτου, κατὰ τὸν Ὀργανικὸν νόμον,

» Δ΄. Ἡ παροῦσα Διακήρυξις νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ
» τύπου, ὁ δὲ Γενικὸς γραμματεὺς καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῶν
» Ἐσωτερικῶν, τοῦ Πολέμου, τοῦ Δικαίου, καὶ τῆς Ἀστυ-
» νομίας, νὰ ἐνεργήσουν καθ' ὅσον εἰς ἕκαστον αὐτῶν
» ἀνήκει, ὅσα διαλαμβάνονται εἰς τὴν παροῦσαν Διακή-
» ρυξιν.

» Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 18 Μαΐου 1825.

» Ὁ Ἀντιπρ. Γκίκας, ὁ Γ. Γρ. Α. Μαυροκορδάτος.»

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς Διακηρύξεως τῆς ἀμνηστίας ἐγένετο πανδήμως εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὸ Ναύπλιον, καὶ γενομένης τελετῆς ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἠσπάσθησαν συναλλήλως τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν μετὰ τῶν ἀμνηστευθέντων, καὶ ὡρκίσθησαν ἐπισήμως νὰ χύσωσι καὶ τὴν ἐσχάτην ῥανίδα τοῦ αἵματός των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος καὶ διὰ τὴν φύλαξιν καὶ στερέωσιν τῶν καθεστώτων νόμων· ἀμέσως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβερνήσεως ἀνέδειξε πολλοὺς ἐκ τῶν ἀμνηστευθέντων εἰς τὰ πρότερον πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ αὐτῶν ἀξιώματα, ἰδίως δὲ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν στρατευμάτων τῆς Πελοποννήσου· ἀλλ' ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο δεινή, διότι ὁ Ἰβραΐμης ἀνενοχλήτως σχεδὸν περιφέρεται εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου, κυριεύει μετ' οὐ πολὺ τὴν Τρίπολιν ἀναιμωτί, καὶ μόνον εἰς τὴν Λέρνην, ἤτοι τοὺς Μύλους τοῦ Ναυπλίου εὑρίσκει ἀντίστασιν ἀπὸ ὀλίγους στρατιωτικούς, καὶ ἀπὸ δύω ἢ τρία παρευρεθέντα ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ μετὰ μα-

ταίαν τίνα ἐπίδειξιν ἐνίων ἱππέων τοῦ περὶ τὸ Ναύπλιον ἐπιστρέφει πάλιν εἰς Τρίπολιν.

Συγχρόνως ὁ πρὸ τοσούτου καιροῦ περιμενόμενος Βυζαντινὸς στόλος ὑπὸ τὸν Χοσρὲφ ἢ Τοπὰλ-πασσᾶν, συγκείμενος ἐκ πεντήκοντα δύω πολεμικῶν πλοίων πάσης τάξεως, παρακολουθούμενος δὲ καὶ ὑπὸ διαφόρων φορτηγῶν τουρκικῶν τε καὶ εὐρωπαϊκῶν πλοίων φερόντων τροφὰς καὶ διαφόρους ἄλλας πολεμικὰς ὕλας καὶ ὀχυρωματικὰ ἐργαλεῖα, ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν 14 Μαΐου.

Ἡ Β'. Ἑλληνικὴ μοῖρα ἰδοῦσα τὸν ἐχθρὸν καταβαίνοντα πρὸς τὴν Μιτυλήνην, καὶ καιροφυλακτοῦσα ἁρμοδίαν περίστασιν διὰ νὰ τὸν προσβάλῃ, ἐκρατεῖτο πρὸς τὴν νῆσον Σκύρον, περιμένουσα τὸν εἰς τὸν σκοπόν της εὐνοϊκὸν ἄνεμον. Τὴν 17 Μαΐου τέσσαρα ἑλληνικὰ πλοῖα ὑπὸ τοὺς Ἰωάννην Α. Κυριακοῦ, Ἀναγνώστην Κυριακοῦ, Ἀθανάσιον Γ. Πάνου Σπετσιώτας, καὶ Ἀνδρέαν Κεφάλαν Ψαριανόν, εὑρεθέντα μακρὰν τῆς Ἑλληνικῆς μοίρας πρὸς τὴν Λέσβον, καὶ ἰδόντα δύω μεγάλα ἐχθρικὰ βρίκια προπορευόμενα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ δεικνύοντα προσπάθειαν δῆθεν ἵνα καταφθάσωσι καὶ καταπολεμήσωσι τὰ μεμονωμένα ταῦτα ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐστράφησαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν μετὰ μεγίστου θάῤῥους, καὶ τὰ ἔτρεψαν εἰς φυγήν, καταδιώξαντα αὐτὰ μέχρις οὗ μεγάλης ἀποστάσεως ἐκ τοῦ ὅλου ἐχθρικοῦ στόλου.

Σκοπὸς τοῦ ἐχθρικοῦ τούτου στόλου ἦτον, ἀφοῦ ἐφοδιάσῃ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ Ὀθωμανοὺς ἀπὸ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ν' ἀπέλθῃ εἰς Μεσολόγγιον, διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὰ πολιορκοῦντα αὐτὸ ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν καὶ λοιποὺς ὀθωμανικὰ στρατεύματα τὰς πολεμικὰς ὕλας καὶ τὰ ὀχυρω-

ματικὰ ἐργαλεῖα, πρὸς ἀποκατάστασιν στενωτέρας καὶ τακτικωτέρας τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας.

Τὴν 20 Μαΐου, ὅ τε ἐχθρικὸς στόλος καὶ ἡ β'. Ἑλληνικὴ μοῖρα εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς θαλασσίου λεκάνης τῆς σχηματιζομένης ἀπὸ τὰς νήσους τῆς Εὐβοίας, τῆς Ἄνδρου, τῆς Κέας, καὶ τῆς Ἀττικῆς, μὲ ὀλίγον ἄνεμον· ἀναμφιβόλως οἱ Ἕλληνες οὐδεμίαν ἄλλην καταλληλοτέραν θέσιν παρ' αὐτὴν ἠδύναντο νὰ τύχωσιν ὅπως προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν ἐπιτυχέσσερον· ἀλλὰ τοῦτο μόνος ὁ ἀντιναύαρχος τῶν Σπετσῶν Ἰωάννης Α. Κυριακὸς ἐγνώρισεν· οὗτος, ἐνῷ ἅπαντα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα περιεφέροντο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἄνευ τινὸς σκοποῦ, ἀλλὰ περιωρίσθησαν εἰς μόνην τὴν ἐπιτήρησιν τῶν τοῦ ἐχθροῦ κινημάτων, προσκαλεσάμενος ἐπὶ τοῦ πλοίου του τὸν γενναῖον καὶ ἄξιον ἐξάδελφόν του Ἀναγν. Κυριακόν, κατέδειξεν αὐτῷ τὸ κατάλληλον πρὸς ναυμαχίαν διὰ τὴν στενότητα τῆς θέσεως ἐκείνης. Σύμφωνοι δ' εὑρεθέντες οἱ φιλοπάτριδες οὗτοι, ἔκριναν εὔλογον νὰ κοινοποιήσωσι τὰ περὶ τούτου καὶ εἰς τὸν Σαχτούρην εὑρεθέντα οὐ μακρὰν αὐτῶν· καὶ δὴ ἐπιβάντες ἐπὶ τοῦ ἐφολκίου τῆς ἀντιναυαρχίδος, ἀπῆλθον ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Σαχτούρη, ὅπου εὗρον καὶ αὐτὸν ἀδημονοῦντα διὰ τὸ ἀναποφάσιστον τῶν Ἑλλήνων· μόλις ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτὸν οἱ δύο Κυριακοὶ τὴν περὶ ναυμαχίας ἀπόφασίν των, ἀμέσως ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Σαχτούρης, ὅτι συναινεῖ προθύμως, προσθέσας αὐτοῖς μάλιστα τὸ « δέκα 'σεῖς καὶ ἐγὼ ἕνδεκα » (α). Τότε

(α) Ὁ Σαχτούρης εὑρίσκετο τότε εἰς ψυχρότητά τινα μετὰ τῶν τῆς μοίρας του πλοιάρχων. Τοῦτο ὅμως οὐδὲν ἐπηρέαζεν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα.

συμπαραλαβόντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐφολκίου καὶ τὸν Σαχτούρην, ἀπῆλθον ἡ τριὰς αὕτη ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτου, ἵνα πείσωσι καὶ αὐτὸν νὰ συμμερισθῇ μετὰ τῆς ἰδέας των καὶ τὴν ἀπόφασίν των· ταυτοχρόνως δὲ προσεκλήθη καὶ ὁ ναύαρχος Ψαριανῶν Ἀποστ. Ν. Ἀποστόλης, καὶ ἅπαντες οἱ πλοίαρχοι τῆς μοίρας ἐκείνης

Συζητήσεως γενομένης ἐν τῷ γενικῷ τούτῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ, περὶ τοῦ ἂν ἔπρεπε νὰ προσβάλωσιν ἐκεῖ τὸν ἐχθρὸν ἢ ἀλλαχοῦ, ἐνεκρίθη τέλος πάντων νὰ ναυμαχήσωσιν ἐκεῖ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἐνῷ δ' ὁ Σαχτούρης καὶ ὁ Ἀποστόλης καὶ οἱ λοιποὶ πλοίαρχοι ἐπέστρεφον εἰς τὰ πλοῖά των, ὁ Ἀνδροῦτσος ἐσήμανεν εἰς τὰ πλοῖα τῆς μοίρας του νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς πόλεμον, καὶ τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Σαχτούρης πρὸς τὰ Ὑδραϊκὰ, καὶ ὁ Ἀποστόλης πρὸς τὰ Ψαριανὰ, καὶ ἀμέσως ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔχων ὑπερδέξιον τὸν ἄνεμον, βόρειον ὄντα, ἐστράφη κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς πρωίας, καὶ καταπολεμήσας ἔτρεψεν αὐτὸν εἰς φυγὴν, πρώτου δόντος τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ στολάρχου Χοσρέφου.

Εἰς τρία σώματα εἶχε διαιρέσει τὸν στόλον του ὁ Τοπάλης, καὶ τὸ μὲν παρέπλεε πρὸς τὴν Εὐβοϊκὴν παραλίαν τῆς Καρύστου, τὸ δὲ κέντρον μεθ' οὗ καὶ ὁ Τοπάλης εὑρίσκετο μεταξὺ Κέας καὶ Γιούρας, τὸ δὲ τρίτον σῶμα παρέπλεε παρὰ τὴν Ἄνδρον· εἰς τρία ἐπίσης σώματα διῃρέθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ μοῖρα, καὶ ὁ μὲν ναύαρχος Σπετσῶν μὲ μέρος πλοίων εὑρέθη πλησίον τοῦ δεξιοῦ κέρατος τῶν ἐχθρῶν τοῦ παρὰ τὴν Ἄνδρον καὶ Γύαρον, ὁ Σαχτούρης πρὸς τὸ κέντρον, καὶ ὁ Ἀποστόλης πρὸς τὸ ἀριστερὸν τὸ

παρὰ τὴν Κάρυστον· ἀρξαμένης τῆς ναυμαχίας οἱ περὶ τὸν Ἀνδροῦτσον ἐβίασαν τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ ἐχθροῦ νὰ τραπῇ εἰς φυγήν· ὁ Τοπάλης ὅστις ἐν τῷ κέντρῳ ὑπεχώρει πάντοτε τακτικῶς, ἰδὼν τὴν τροπὴν τῆς δεξιᾶς του πτέρυγος ἐστράφη τεθεὶς εἰς λοξοδρομίαν διὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ βοηθήσῃ αὐτήν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο θελῆσαν νὰ μιμηθῇ καὶ ἓν ἄλλο δίκροτον 62 κανονίων, ἐνῷ ἔμελλε νὰ κάμῃ τὴν στροφήν του περὶ τὴν 4 ὥραν μ. μ. αἴφνης ὑπὸ οὐρανὸν αἴθριον καὶ καθαρὸν καὶ ὑπὸ ἄνεμον μέτριον πίπτουσι διὰ μιᾶς θλασθέντα ὅλα τὰ κατάρτιά του, καὶ μὴ δυνάμενον πλέον νὰ κινηθῇ ὡς μὴ βοηθούμενον ἀπὸ τὰ πανία του, ἔμεινεν ἀκίνητον ὡς νῆσος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· ὁ Χοσρέφης καί τοι φεύγων ἐσήμανε διὰ σημείων εἰς τὸν στόλον του νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸ κινδυνεῦον ἐκεῖνο δίκροτον· ἐστράφησαν οἱ ἐχθροί, ἀλλ' ἀμέσως τρέξαντα κατὰ τοῦ δικρότου δύο πυρπολικά, τὸ μὲν Σπετσιωτικὸν ὑπὸ τὸν Λάζαρον Μουσοῦν, τὸ δὲ Ὑδραϊκὸν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Ματρώζου, συνοδευθέντα τὸ μὲν πρῶτον παρὰ τοῦ Γ. Κοκκοράκη, τὸ δὲ δεύτερον παρὰ τῶν Γ. Σαχτούρη καὶ Πινότση, μετέδωκαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ δεύτερον μετὰ τὸ πρῶτον τὸ πῦρ εἰς αὐτό, καὶ τὸ κατέφλεξαν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου (α). Δύω μηλωταὶ σῶαι καὶ ἀνέπαφοι καὶ πλῆθος πυριτιδοφόρων χαρτίων, ἐκτιναχθεῖσαι εἰς τὸν ἀέρα κατὰ τὴν ἐκπυρσοκρό-

---

(α) Δικαίως τότε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδέχθη μετὰ θριάμβου εἰς Ναύπλιον τὸν πυρπολιστὴν Λάζαρον Μουσοῦν, καὶ ἀντήμειψεν αὐτόν τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ναύτας διά τινος μικρᾶς χρηματικῆς δωρεᾶς. — Ἴδε κατωτέρω καὶ ἐπιστ. Ναυάρχ. Σπετσ. τῆς 21 Μαΐου 1825.

τησιν τοῦ δικρότου, ἔπεσαν μετὰ ἱκανῆς ὥρας διάστημα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ὑπὸ τὸν Γ. Κοκκοράκην πλοίου, τὸ ὁποῖον ἦτο τόσον πλησίον εἰς τὸ πυρποληθὲν δίκροτον πρὸς διάσωσιν τῆς λέμβου τοῦ πυρπολικοῦ, ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ ἐφοβήθησαν μήπως συγκαῶσι καὶ αὐτοί. Μετ' ὀλίγον ἓν ὑδραϊκὸν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Μανόλην Μπούτην ἐπιπεσὸν κατὰ μιᾶς κορβέττας 26 κανονίων κατέκαυσεν αὐτήν· τότε πλέον ἡ ἀταξία τοῦ φεύγοντος ἐχθρικοῦ στόλου ἦτο πλήρης καὶ ἕκαστον πλοῖον ἐξ αὐτῶν ἐξεζήτει τὴν διάσωσίν του ὅπου καὶ ὅπως ἠδύνατο. Πτέρυξ τις ἐχθρικῶν πλοίων εἴκοσι περίπου τὸν ἀριθμὸν ἐκ βρικίων καὶ γολεττῶν πολεμικῶν τε καὶ φορτηγῶν, ἀποσπασθεῖσα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κατέφυγε καὶ διεσώθη εἰς τὸν Ἐρετριακὸν κόλπον τῆς Εὐρίπου. Οὐχ ἧττον ὅμως ὁ Ἀναγνώστης Κυριακὸς καὶ Ἀθαν. Γ. Πάνου (τοὺς ὁποίους διὰ πολλὰς ὥρας ἐνόμιζον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πλοίαρχοι ὡς ἀπολεσθέντας κατὰ τὴν ναυμαχίαν) εἰσχωρήσαντες ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, συνέλαβον ἐκ τῶν ἐχθρικῶν φορτηγῶν πέντε εὐρωπαϊκὰ πλοῖα, φέροντα, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, πολεμικὰς ἀποσκευὰς καὶ ἐργαλεῖα, καὶ συνώδευσαν αὐτὰ οἱ ἴδιοι εἰς τὸν λιμένα Σπετσῶν (α)· ἕτερον ἐχθρικὸν

(α) Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

Ἐκτεταμένην ἐπιστολὴν τῶν συμβάντων τῆς χθεσινῆς ναυμαχίας μας κατὰ τὸν Κάβο-Δόρον θέλει σᾶς ἐγχειρίσει ἐντὸς ὀλίγου ὁ πυρπολιστής μας Λαζ. Μουσιοὺς, ἐρχόμενος, ὅστις μετὰ τοῦ Ματρώζου τοῦ Ὑδραίου ταυτοχρόνως τὰ δύω πυρπολικὰ κατέκαυσαν μίαν φεργάδαν 62 κανονίων καὶ τοῦ Μανόλη Μπούτη ἓν κορβέττον 26 κανονίων, τὰ ὁποῖα ἐμπεριεῖχον ὑπὲρ τοὺς 1100 στρατιώτας καὶ ναύτας· χθὲς ἐν καιρῷ πολέμου ἐλάβομεν

κορβέττον 32 κανονίων (α) ἀποσπασθὲν ὡσαύτως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ καταδιωκόμενον ὑπὸ ἑπτὰ ἑλληνικῶν πλοίων, ἐξ ὧν τέσσαρα Σπετσιωτικὰ, δύο Ὑδραϊκὰ καὶ ἓν Ψαριανὸν, ἐξώκειλεν ἑκουσίως ἐπὶ τῆς νήσου Σύρου, καὶ τὸ μὲν πλοῖον ἐκάη παρὰ τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν, αὐτοὶ δὲ ἐξῆλθον ἐπὶ τῆς νήσου νομίζοντες, ὅτι ἠδύναντο νὰ κρυβῶσιν, ἢ ἄλλως πως νὰ διασωθῶσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἔγιναν θῦμα τῆς ὁρμῆς τῶν κατ' αὐτῶν συῤῥευσάντων Ἑλλήνων, οἱ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν (β).

τὴν τύχην νὰ διασκορπίσωμεν τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐπιπεσόντα δύω ἡμέτερα πλοῖα τοῦ Καπ. Ἀναγνώστη Ἀναστασίας (Κυριακοῦ) καὶ Ἠλία Θερμισιώτου (ἰδιοκτήτου) ἐζώγρησαν πέντε πλοῖα μὲ πολεμεφόδια, 3, ὁ Καπ. Ἀναγνώστης, καὶ 2, τοῦ Ἠλία, τὰ ὁποῖα ἐξαποστέλλομεν αὐτόθι συνωδευμένα μὲ τὰ ἴδια πολεμικὰ, καὶ περὶ τούτων κάμετε ὅπως σᾶς φανῇ εὐλογώτερον.

Ἐκ τοῦ πλοίου Παγκρατίωνος 21 Μαΐου 1825.

Ὁ πατριώτης σας Γ. Ἀνδροῦτσος.

Ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν — Ἴδε καὶ Φίλ. τοῦ Νόμου ἀριθ. 119.

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 120 τοῦ 1825.

(β) Πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

Μετὰ δύο ἡμέρας μετὰ τὴν λαμπρὰν νίκην μας τὴν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ, κατεφθάσαμεν μετὰ σπουδῆς ἔξω τῆς Ὕδρας, ταυτοχρόνως καταδιώκοντες τὸν ἐχθρὸν μὲ τὰ 35 ἐναπομείναντα πλοῖά του, πρὸ πάντων δὲ νὰ τύχωμεν πυρπολικὰ κατ' αὐτοῦ, ὄντες ὑστερημένοι εἰς ἐκείνην τὴν τυχηρὰν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἠμπορούσαμεν ν' ἀφανίσωμεν ὁλοτελῶς ὅλην τὴν Βυζαντινὴν μοῖραν διὰ τὸν πανικὸν φόβον τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασε, καὶ μολονότι ἐτύχομεν ὅσα ἐπεθυμούσαμεν, δηλαδὴ καὶ πυρπολικὰ ἄξια καὶ

Καταδιωκόμενος ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔφευγεν ὅλαις δυνάμεσι νὰ διασωθῇ εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης, ὅπου καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ ἐκεῖ σταθμεύοντος Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

Ὁ δ' Ἑλληνικὸς ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὴν καταδίωξίν

τὴν Α'. μοῖραν τὴν κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ σπεύδουσαν πρὸς βοήθειάν μας, μολοντοῦτο διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀπροσδόκητος τρικυμία ἐμπνεύσασα διὰ νυκτὸς εἰς τὰς 22, μᾶς ἔκαμε νὰ τὴν χάσωμεν, ἀφοῦ τὴν κατεδιώκαμεν ἕως 15 μίλια ἐκείνην τὴν νύκτα μεσημβρινῶς κατὰ τὴν νῆσον Γερακούνια, ὅθεν καὶ ἀναμφιβόλως κατέφθασεν εἰς τὴν Σούδαν, ὅπου εὑρίσκονται καὶ οἱ δύο ἐχθρικοὶ στόλοι συνενωμένοι. Εἰς τὰς 23 τοῦ παρόντος συνενώθημεν καὶ μὲ τὴν Α'. μοῖραν τὴν κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν συναινέσει ὅλοι ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα καὶ προσωρμίσαμεν, πρὸ πάντων διὰ νὰ παλαμίσωμεν ὀλίγον τι καὶ ἀμέσως ν' ἀποπλεύσωμεν πρὸς τὸν σκοπόν μας. Τὰ 4 ἡμέτερα πλοῖα καὶ δύω τῶν Ὑδραίων καὶ ἓν Ψαριανὸν, τὰ ὁποῖα εἴχαμεν ἀφήσει διὰ νὰ καταδιώξουν τὸ φεργαδόνι ἐχθρικὸν ἀποσπασθὲν ἐν καιρῷ ναυμαχίας, ἔφθασαν σήμερον μὲ τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν, ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ κατεδίωκον, ἔδωκαν πῦρ καὶ τὸ κατέκαυσαν εἰς τὴν Δελαγράτειαν τῆς Σύρου, ἰδόντες τὸν ἐπικείμενον εἰς αὐτοὺς κίνδυνον. Τὸ φεργαδόνι τοῦτο ἐμπεριεῖχεν ὑπὲρ τοὺς 250 στρατιώτας καὶ ναύτας, οἵτινες ὅλοι ἐζωγρήθησαν ζῶντες ἀπὸ τὰ ἡμέτερα, καὶ ὁ πλοίαρχος ὁ ἴδιος, τὰ δὲ πυροβόλα τοῦ κατακαέντος, ὄντα ὅλα σῶα 28 τὸν ἀριθμὸν, ἄφησαν τὸ Ψαριανὸν πλοῖον διὰ νὰ τὰ συνάξῃ. Εἰς διαφόρους συνελεύσεις συνελθόντες χθὲς καὶ σήμερον διὰ ν' ἀποφασίσουν πλοῖα πρὸς βοήθειαν τῆς Δυτ. Ἑλλάδος, κανὲν πλοῖον ἀπὸ τὰ ἐνταῦθα δὲν εὐκολύνθη διὰ νὰ ὑπάγῃ, ὅθεν καὶ πρὸς ὁδηγίαν σας ν' ἀποφασίσητε ἀπὸ τὰ αὐτόθεν. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὡς σᾶς προεγράψαμεν νὰ

του, ἕνεκα τῆς συμβάσης τὴν νύκτα τῆς 21 πρὸς τὴν 22 τοῦ μηνὸς τρικυμίας, μετὰ τὴν ὁποίαν ἑνωθεὶς τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ τῆς Α'. ναυτικῆς μοίρας, ἠγκυροβόλησε τὴν 24 εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου Μήλου, ὡς ἔχων ἀνάγκην νὰ παλαμισθῇ, ἀφοῦ προηγουμένως διώρισε τὰς ἀναγκαίας προφυλακάς του.

Καθ' ἣν δ' ἡμέραν ἡ Β'. ὑπὸ τοὺς Ἀνδροῦτσον, Σαχτούρην καὶ Ἀποστόλην Ἑλληνικὴ μοῖρα κατετρόπωσε τὸν Βυζαντινὸν στόλον κατὰ τὸν Καφηρέα, ἡ ὑπὸ τοὺς Μιαούλην καὶ Σύρμαν Α'. μοῖρα (α), διευθυνομένη πρὸς τὴν

μᾶς προφθάσητε τὰς ἀναγκαίας ζωοτροφίας καὶ μισθοὺς, καὶ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Ἰω. Γουδῆ, τὸ ὁποῖον ὡς ἐμάθομεν ἑτοιμάζετε. Πρὸς τούτοις μὲ ἀνυπομονησίαν μένομεν ἀποκρίσεώς σας εἰς ὅσα σᾶς προβάλλομεν πρὸς ὁδηγίαν μας, καὶ τὰ κατὰ ξηρὰν τρέχοντα, διότι εὑρισκόμεθα εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν.

Μήλῳ τὴν 25 Μαΐου 1825. Γ. Ἀνδρούτσου.

(Ἐκ τῶν Ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσῶν).

(α) Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι εἰς τὰς 20 τοῦ τρέχοντος ἐφθάσαμεν μετὰ τῶν συναδελφῶν Ὑδραίων μεταξὺ Γραμπούσης καὶ Καβο-Σπάθη, ἡμεῖς σοφράνο, καὶ ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος σοτοβέντο, ὁ καιρὸς πονέντες· τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸ πρωῒ ἐτραβοῦσε διὰ τὴν Σούδαν· δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καιρὸν ἁρμόδιον διὰ νὰ τῆς ῥίψωμεν κανὲν μπουρλότον ἀπὸ τόσας φορὰς ὁποῦ ἐδοκιμάσαμεν. Μπουρλότα εἴχομεν 4, ἓν τὸ ἐδικόν μας καὶ τρία τῶν Ὑδραίων· ἐκτὸς τούτου παρετηρούσαμεν τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ μήπως καὶ ὁ σκοπός του ἦτον διὰ τὰ νησία μας καὶ χρησιμεύσουν αὐτοῦ ὡσὰν ὁποῦ τὰ εἴχαμον ὀλίγα, καὶ οὕτως εἴμεθα σύμφωνοι μετὰ τοῦ Μιαούλη, ἐπειδὴ καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἀρκε-

Κρήτην, απήντησε τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον, μεταξὺ Γραμβούσης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σπάθη, διευθυνθέντα τὴν ἐπι-

---

ταὶ ἀπὸ 64 ἀρμαμέντα (πολεμικά). Οἱ Ὑδραῖοι μὲ τὸ νὰ ἐπρέσμεναν ταῖς προβιζιόναις καθὼς καὶ ἡμεῖς· τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν διὰ βαρδακόστες (προφυλακὰς) τὸν Ζάκαν καὶ Ν. Μυλωνᾶν νὰ μείνουν ἀπ' ἔξω τῆς Σούδας, καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ Κάβο-Μαλέαν, καὶ παρευθὺς εὕρομεν τὸν Ν. Δ. Γουδῆν. Εἰς τὰς 22 τούτου ἀράξαμεν καὶ οἱ δύο στόλοι εἰς Βάτικα, ἐλάβομεν ἀπὸ τὸν εἰρημένον τὴν ἐπιστολήν σας 18 τρέχοντος σημειωμένην, τὴν ὁποίαν καλῶς ἐκαταλάβαμεν· ὁ μὲν Μιαούλης ἔστειλε τρία πλοῖα διὰ τὸ Μεσολόγγι, τὰ ὁποῖα τὰ ἔστελναν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ Ὕδραν ὅπου ἐκεῖ τὰ εἶχαν καὶ ἀποφασίσει. Ἐσκέφθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ στείλωμεν ἕτερα τρία πλοῖα. Πρὸς τὸ ἑσπέρας λοιπὸν ἔφθασαν τὰ μενζίλια, ὁποῦ ἀπὸ Ὕδραν ἔπεμψαν καὶ ἀμέσως ἐξάφνου ἐτρομάξαμεν, καὶ ἐβάλθημεν εἰς τὰ πανία· τὸ πρωῒ εἰς τὰς 23 ἐφθάσαμεν μεταξὺ Τρίκερος καὶ Σταυροννήσι, εὕρομεν τὸν υἱὸν τοῦ Μιαούλη, καὶ μᾶς ὡμολόγησε τὴν ἀνέλπιστον χαροποιὰν εἴδησιν, καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Παντοδύναμον Θεόν· τὴν αὐτὴν ἡμέραν καταβαίνομεν καὶ οἱ δύο στόλοι· μεταξὺ Γερακούνια καὶ Ἐρημόμηλον ἀνταμώθημεν μὲ τὸν κομαντάντε μας (ναύαρχόν μας) καὶ ἀντιναύαρχον Σαχτούρην· εἰς τὰς 24 ἀράξαμεν καὶ αἱ δύο ἀρμάδες (μοῖραι) ἐδῶ διὰ νὰ ὀλιγοπαλαμίσουν μερικὰ πλοῖα, νὰ πάρωμεν καὶ νερὸν ὅσοι δὲν εἶχον, σήμερον αὔριον σὺν Θεῷ μισσεύομεν διὰ Σοῦδαν ὅπου ἐκεῖ στοχαζόμεθα νὰ ὑπῆγε καὶ ὁ Τοπάλης. Μὲ Γεώργιον Γιαννούλαν (Ὀρλάνδον) ἐλάβομεν καὶ δευτέραν ἐπιστολήν σας, καὶ ἴδομεν τὰ ὅσα μᾶς εἰδοποιεῖτε ὁποῦ εἴμεθα σύμφωνοι μὲ τοὺς συναδελφοὺς Ὑδραίους, καὶ ἀγάπην ἄκραν ἔχομεν . . . . . .

Μήλῳ τὴν 26 Μαΐου 1825. Νικόλαος Δ. Σύρμας.

(ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμου Σπετσῶν).

οὖσαν εἰς Σούδαν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ὅτι ἦτον ἀνέφικτος πᾶσα ἐπιχείρησις πρὸς βλάβην τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐλλιμενισμένου ἤδη ὄντος ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, καὶ προστατευομένου καὶ ἀπὸ τὰ τοσαῦτα πυροβόλα του, καὶ ἀπὸ τὰ τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας, ἀλλ' ἦσαν ἀναγκασμένοι οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Α΄ μοίρας νὰ φειδωλεύωνται καὶ τῶν πυρπολικῶν των, φοβούμενοι μήπως φθείροντες αὐτὰ ἄνευ ἀνάγκης, εὑρεθῶσι στερημένοι πυρπολικῶν ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, ἂν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὡς ἔχων οὐκ ὀλίγην δύναμιν, ἀπεφάσιζε τυχὸν νὰ ὁρμήσῃ αἴφνης κατὰ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας· αἱ σκέψεις αὗται λοιπὸν, καὶ ἡ ἔλλειψις τροφῶν, αἵτινες περιεμένοντο ἐκ τῶν νήσων, ὑπεχρέωσαν τὴν ἑνωμένην Α΄ μοῖραν νὰ ἔλθῃ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰ Βάτικα, θέσιν συνήθη καὶ κατάλληλον πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου· ἀλλὰ μόλις προσωρμίσθησαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἰδοὺ βλέπουσιν ἀπροσδοκήτως ἐπίτηδες ἀπεσταλμένα ἐξ Ὕδρας πλοιάρια κωπηλατοῦντα μετὰ σπουδῆς, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διὰ νὰ εἰδοποιήσωσιν αὐτὰ περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ νὰ προσκαλέσωσι τὴν μοῖραν εἰς βοήθειαν τῶν νήσων· ἅπασα ἡ μοῖρα ἐτέθη ἐν ἀκαρεῖ εἰς κίνησιν, ἐπισπεύδουσα ὅλαις δυνάμεσι τὸν ἐρχομόν της· φθάσασα δὲ τὴν ἐπιοῦσαν 23 τοῦ μηνὸς μεταξὺ τῶν Ἐρημονήσων Τρίκερης καὶ Σταυρονησίου, ἤτοι πλησίον τῆς Ὕδρας, ἣν ὑπέθετε μᾶλλον κινδυνεύουσαν, ἔμαθε παρὰ τοῦ Δημητρίου Μιαούλη τὴν κατὰ τὸν Καφηρέα νίκην τῆς 6΄ Ἑλληνικῆς μοίρας, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης· αὐθημερὸν δὲ ἐμφανισθείσης εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ τῆς διωκούσης τὸν Τοπάλην Β΄ μοίρας, ἡνώθησαν ἀμφότεραι αἱ μοῖραι Α΄

καὶ Β', καὶ ἐλιμενίσθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μήλου, διὰ νὰ παλαμίσωσιν, ἢ ἐπισκευάσωσιν ὅσα πλοῖα εἶχον ἀνάγκην ἐπισκευῆς ὡς ἐκ τῆς προηγηθείσης ναυμαχίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, προνοοῦσα περὶ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένων, εἶχεν ἀποστείλει πρό τινων ἡμερῶν εἰς Μεσολόγγιον τὸ πλοῖον ὁ Διομήδης τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γκίκα Μπότασῃ ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀντώνιον Μπάμπαν, διὰ νὰ φέρῃ πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ Ἕλληνας τροφὰς καὶ ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια. Τὸ πλοῖον τοῦτο, φθάσαν ἐκεῖ τὴν 21 Μαΐου, ἤρξατο τῆς ἀποβιβάσεως τῶν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὰ ὄμματα Γαλλικῆς τινος πολεμικῆς γολέτας, ὀνόματι Ἀριάδνης· ὁ διευθυντὴς τῆς γολέτας ταύτης, νομίσας φαίνεται τὸ πλοῖον τοῦτο φορτηγόν, ἐτέθη ἀμέσως εἰς τὰ πανία, καὶ διευθυνθεὶς εἰς τὸν κόλπον Π. Πατρῶν, ἔδωκε τὴν περὶ τούτου εἴδησιν, παροτρύνας τὰ ἐκεῖσε εὑρισκόμενα ἐχθρικὰ πλοῖα νὰ ἔλθωσι καὶ κυριεύσωσι τὸ φορτηγὸν τοῦτο πλοῖον. Ὅθεν τὴν 22 Μαΐου, τέσσαρα ἐχθρικὰ πλοῖα, ἐξ ὧν δύο βρίκια, ἓν ζαμπέκον καὶ ἓν μύστικον (α), ἐκπλεύσαντα ἐκ Πατρῶν, διευθύνθησαν εἰς Μεσολόγγιον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ. Ὁ Μπάμπας ἅμα εἶδε τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἀπέπλευσε μὲ τὸν Διομήδην του, τρέξας εἰς ἀπάντησίν των· ἀλλά, γαλήνης ἐπελθούσης καὶ τῆς νυκτὸς προσεγγιζούσης, ἕκαστος ἐστάθη ὅπου εὑρέθη. Τὴν ἐπαύριον τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα εὑρέθησαν πλησίον εἰς τὸν λιμένα Μεσολογγίου, ἴσως διὰ νὰ ἐμποδίσωσι πᾶσαν πρὸς τὸν Μπάμπαν ἐπικουρίαν ἐκ μέρους τῶν ἐν τῷ Μεσολογγίῳ. Ἀλλ' ὁ Μπάμπας τρέχει πρῶτος ἐναντίον των, καὶ μόλις

(α) Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 42, σελ. 59, 1825.

ἐκένωσεν ἅπαξ κατ'αὐτῶν τὰ τηλεβόλα του, ἔτρεψεν αὐτὰ εἰς φυγὴν ἀμέσως· ἡ σφοδρότης τοῦ ἀνέμου διέκοψε τὴν συμπλοκὴν ταύτην, καὶ τὰ μὲν ἐχθρικὰ ἀπεσύρθησαν μὲ καταισχύνην των πρὸς τὸ μέρος τοῦ 'Αράξου ἀκρωτηρίου (Καβο-πάπα), τὸ δὲ Σπετσιωτικὸν κατὰ τὴν Προχοπάνιστον νῆσον. Τὴν ἐπαύριον 24 Μαΐου ἐπανῆλθον οἱ ἐχθροὶ διὰ νὰ δοκιμάσωσι καὶ αὖθις τὴν τύχην των, μετριασθέντος τοῦ ἀνέμου, ἀλλὰ μόλις εἶδεν αὐτὰ ὁ Μπάμπας ὥρμησεν ἐναντίον αὐτῶν μὲ τὸν Διομήδην, καὶ εἰσελθὼν τετράκις καὶ πεντάκις ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, κατασυντρίψας δὲ τοῦ μὲν ἑνὸς βρικίου τὸν παπαφίγκον, καὶ τρυπήσας τὸ σῶμα αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τρυπήσας δὲ καὶ τοῦ ἄλλου βρικίου τὸν ἱστὸν καὶ τὸ μπομπρέσον, καὶ διαφθείρας καὶ τὴν ἀποσκευὴν τῶν μικροτέρων πλοίων, τὰ ἐβίασε νὰ ὀπισθοδρομήσωσι καὶ μὲ καταισχύνην των, χωρὶς ποσῶς ὁ Διομήδης νὰ ὑποστῇ οὐδενὸς ἀνδρὸς ζημίαν (α).

(α) 'Ιδοὺ περὶ τούτου τί ἔγραφεν ἡ ἐφημ. τὰ Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 42, σελ. 60. «Χάρις εἰς τὴν γενναιότητά σου, ἀνδρεῖε καπετὰν 'Αντώνιε Μπάμπα, διὰ τοῦ κατορθώματός σου τούτου τρανώτατα ἔδειξες εἰς τοὺς μισοκάλους, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν κατετρόπωσαν τὸν βαρβαρικὸν στόλον βοηθούμενοι ἀπὸ μόνην τῶν ἡφαιστείων τὴν χρῆσιν, ἀλλ' ὅτι ἀμίαντον εἰσέτι διαφυλάττουσι καὶ τὸν προγονικὸν ἡρωϊσμόν των.» Κατὰ λάθος δὲ ἡ ἐφημ. ἐκείνη ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου ἐκείνου Λεωνίδας, ἀντὶ Διομήδης, καὶ ὡς ἐκ τούτου φαίνεται ὑπέπεσεν εἰς τὸ αὐτὸ λάθος καὶ ὁ Σ. Τρικούπης. 'Εσφαλμένως δὲ καὶ ὁ 'Αντ. Μιαούλης ἐν τῇ Συνοπτ. 'Ιστορ. του Τ. Β. σελ. 26, ἀναφέρει ὡς πλοίαρχον τοῦ πλοίου τούτου τὸν Δημήτρ. Ν. Λάμπρου (ἢ Λεωνίδαν).

Τὴν δὲ 29 Μαΐου ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα Μεσολογγίου ἡ νέα πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου προσδιορισθεῖσα μὲν πρὸ καιροῦ, ἀλλὰ διαμείνασα μέχρι τοῦδε μετὰ τῆς Α΄ μοίρας, ἑλληνικὴ ναυτικὴ δύναμις, συνισταμένη ἐκ τεσσάρων πολεμικῶν πλοίων καὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ, ἁπάντων ὑδραϊκῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γ. Νέγκα (α).

Ἡ ἐμφάνισις τῆς ναυτικῆς ταύτης δυνάμεως ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Μεσολογγίου νέον προὐξένησε θάῤῥος εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ Ἕλληνας· ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Νέγκας ἐξέδοτο αὐθημερὸν τὴν ἀκόλουθον περὶ ἀποκλεισμοῦ διακήρυξίν του·

«Ἐπειδὴ πρὸ καιροῦ ἡ Διοίκησις διώρισε μίαν ναυτικὴν
» μοῖραν ν' ἀποτελῇ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Κορινθιακοῦ
» κόλπου, καὶ ἐπειδὴ ἡ μοῖρα αὕτη διά τινας περιστάσεις
» εἶχεν ἀπομακρυνθῇ πρὸς καιρὸν τοῦ διορισμοῦ της, ἤδη
» δὲ πάλιν ἔφθασε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, εἰδοποιοῦνται
» ὅλα τὰ ὑπὸ φιλικὰς σημαίας σκεπασμένα ὑπὸ ὁποιου-
» δήποτε εἴδους πλοῖα, ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος θέλει
» ἐνεργεῖσθαι ἀπὸ τῆς σήμερον ἀπαραλλάκτως μὲ τὴν
» ἀπὸ τὰς 14 Ὀκτωβρίου 1824 περὶ ἀποκλεισμοῦ δια-
» κήρυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

» Ἐν λιμένι Μεσολογγίου τῇ 29 Μαΐου 1825.

» Ὁ ἀρχηγ. τῆς Γ΄ μοίρας, τῆς διορισθείσης
» εἰς ἀποκλεισμὸν τοῦ Κορινθ. κόλπου
» Γεώργ. Δ. Νέγκας.»

(α) Οἱ λοιποὶ πλοίαρχοι τῆς μοίρας ἦσαν ὁ Δ. Κιοσὲς, Στ. Φώκας καὶ Ἰω. Γκέλης· τοῦ δὲ πυρπολικοῦ ὁ Μάρκ. Σπαῆς.

Ὁ δὲ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μήλου λιμενισθεὶς ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τοὺς Μιαούλην, Ἀνδροῦτσον καὶ Ἀποστόλην, ἀπάρας ἐκεῖθεν τὴν 29 Μαΐου ἑνωμένος, ἔφθασεν ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Σούδας τὴν 31 τοῦ αὐτοῦ (α),

---

(α) Ἔκθεσις τοῦ Ναυάρχου Γ. Ἀνδρούτσου.

Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

« Ἀποπλεύσαντες τῆς Μήλου τὴν 29 λήγοντος, ἐφθάσαμεν κατὰ τὴν 31 τοῦ αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Σούδας, ὅπου ὁ ἐχθρὸς εἶχεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος αὐτοῦ δεκαπέντε ἐμπροσθοφυλακὰς βρίκια, κορβέτας, καὶ περιεφέροντο, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπιπεσόντα ὀλίγα τινὰ ἡμέτερα, ὅσα παρευρέθησαν ἔμπροσθεν προχωρημένα, καὶ μὲ πεισματικὸν ἀκροβολισμὸν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας τὰ κατεδίωξαν μὲ καταισχύνην μεγάλην καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα. Πάλιν δὲ ὁ ἐχθρὸς διὰ νὰ δοκιμάσῃ ἴσως τὰς δυνάμεις μας, ἰδὼν ἡμᾶς περιφερομένους μὲ ἐπιμονὴν μεγάλην ἔμπροσθεν τοῦ στομίου τοῦ λιμένος του, ἐξῆλθεν εἰς τὰς 2 τοῦ παρόντος μὲ διπλασίας δυνάμεις τριάκοντα περίπου κορβέτα, βρίκια καὶ φεργάται, κατὰ τῶν ὁποίων ὁρμήσαντα ἄλλα τόσα ἐκ τῶν ἡμετέρων τὰ πλησιέστερα (διότι ἡ μεταξὺ γαλήνη δὲν ἐσυγχωροῦσε νὰ καταφθάσουν καὶ τὰ λοιπά), καὶ συμπλακέντα εἰς ναυμαχίαν κατεδίωκον τοὺς ἐχθρούς. Ἐν τούτῳ δὲ τρία πυρπολικὰ ὑδραϊκά, ἐπιπεσόντα εἰς μίαν μεσαίαν φεργάταν τῶν 14 κανονίων ὑποναυαρχικὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν κατέκαυσαν εἰς τὰ πανία, ἡ ὁποία ἐμπεριεῖχεν ὑπὲρ τοὺς 300 ναύτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλὰ ὀλίγοι διεσώθησαν καὶ ἠχμαλωτίσθησαν· ὁ δὲ πλοίαρχος αὐτῆς ἐθανατώθη, πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἡμετέραν λέμβον. Τοῦτο ἠκολούθησε κατὰ τὰς 9 ὥρας τῆς ἡμέρας, περὶ δὲ τὰς 10 ἓν ἄλλο πυρπολικόν, καταδιῶκον μίαν ἄλλην φεργάταν, διὰ νὰ τὴν προφθάσῃ, εἰσῆλθεν ἔνδον τοῦ λιμένος, ἀλλ' ἀποτυχόν, τὸ κατέκαυσεν εἰς τὸν ἀέρα, βιασθεὶς ἀπὸ τὰς πολυπληθεῖς

ὅπου, εὑρὼν ἔξω τοῦ λιμένος περιφερομένας τὰς προφυλακίδας αὐτοῦ ἔκ τινων κορβετῶν καὶ βρικίων, ἠνάγκασεν αὐτὰς μετὰ δίωρον μάχην ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τοῦ

τῶν ἐχθρῶν λέμβους· ἡ γενναιότης ὅμως τοῦ πυρπολητοῦ ἐκείνου ἐστάθη μεγάλη, διὸ καὶ πρέπει νὰ ἐπαινῆται διὰ τὴν καρτεροψυχίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν. Ἡ ναυμαχία αὕτη διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύω ὥρας, εἰς τὴν ὁποίαν ὅσα παρευρέθησαν ὅλα γενικῶς ἔκαμαν τὸ χρέος των. Τὴν δὲ ἐρχομένην ἡμέραν, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐξῆλθον πάλιν 10 ἐμπροσθοφυλακαὶ ἐχθρικαὶ εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, εἰς τὰς ὁποίας ὁρμήσαντες ἀμέσως μὲ τὰ πυρπολικά μας, τὰς ὑπεχρεώσαμεν μετὰ μικρὸν ἀκροβολισμὸν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, καὶ νὰ μὴ προχωρήσωσι περαιτέρω ἀπὸ τὸ στόμιον, ὁποῦ ἕως ἐκεῖ φθάνουν καὶ τὰ πυροβόλα τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας. Ὅθεν, ἀδελφοί, χαρῆτε, διότι ὁ ἐχθρὸς καὶ αὖθις εἰς τὰς τρεῖς μικρὰς καὶ μεγάλας ναυμαχίας ἐθραύσθη, καὶ ὡς ἐμάθομεν ἀπὸ αἰχμαλώτους τινὰς τῆς κεκαυμένης φεργάτας, εὑρίσκεται περίφοβος διὰ τὰς ἐφετεινὰς μεγάλας ἐφορμήσεις τῶν πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν μας, ὥστε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιόν του λιμένα προσωρμισμένος φοβεῖται, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἔχομεν κατὰ νοῦν νὰ εἰσέλθωμεν, ἂν βοηθητικὸς ἄνεμος μᾶς συνδράμῃ. Πρὶν παρουσιασθῶμεν εἰς τὴν Σοῦδαν, ὁ ἐχθρὸς διὰ λόγου εἶχε στρατολογήσει τέσσαρας χιλιάδας στρατεύματα διὰ νὰ τὰ ἐπιβιβάσῃ κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Συμπεραίνομεν ὅμως, ὅτι μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο δυσκόλως νὰ ἠμπορέσῃ, διότι διεσπάρησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰ στρατεύματα, ὡς ἐμάθομεν, καὶ κατασφάττουν τοὺς ἀθώους Χριστιανοὺς τρόπον τινὰ ἐκδικούμενοι. Τέλος πάντων διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ, θέλουν παρέλθει δέκα καὶ δεκαπέντε ἡμέραι. Ἡμεῖς δὲ ἀπήλθομεν προχθὲς ἀπὸ τὴν Σοῦδαν, συναινέσει καὶ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων, καὶ σπεύδομεν νὰ προσορμήσωμεν εἰς τὰ Βάτικα διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ νεροῦ, πρὸς τούτοις βια-

λιμένος, ὅπου ἦσαν ἐλλιμενισμένοι ἀμφότεροι οἱ στόλοι ὅ τε Βυζαντινὸς καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Μετὰ δύω ἡμέρας ὁ ἐχθρὸς διέταξε τὴν ἔξοδον διπλα-

σθέντες ἀπὸ δύω ἡμερῶν κακοκαιρίαν, καὶ διὰ ν' ἀποφύγωμεν κάθε ἐνδεχομένην τῶν πυρπολικῶν ζημίαν· ἀλλὰ σκοπεύομεν ἀμέσως νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς τὸ στόμιον τῆς Σούδας, εἰ δυνατὸν, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν Θείαν Πρόνοιαν, νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν νὰ ἐξέλθῃ. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν κατέφθασε καὶ ὁ συμπολίτης μας Ἀνάργυρος Λεμπέσης, ὅστις μᾶς ἐνεχείρισε γράμμα σας, διὰ τοῦ ὁποίου εἰδοποιηθέντες τὰ πάντα εὐχαριστήθημεν, ἐξ ἐναντίας ὅμως μᾶς ἐλύπησεν ἓν ἄλλο μερικόν σας γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἴδομεν νὰ ἦσθε τεθορυβημένοι μαθόντες, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος διῃρέθη εἰς δύω καὶ σκοπεύει διὰ τὰς νήσους μας, τὰ ὁποῖα ὅλα εἶναι πάντῃ ἀδέσποτα· διὸ καὶ μὴν ἔχετε ὑποψίαν καμμίαν περὶ τούτου, διότι πρῶτον πρέπει νὰ χαθῶμεν ὅλοι μακρὰν τῆς Πατρίδος μας, καὶ τότε ὁ ἐχθρὸς νὰ κατορθώσῃ ἓν τοιοῦτον· ἀλλ' ἐνόσῳ ἡμεῖς ἤμεθα συνενωμένοι καὶ ἔχομεν τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ὁ ἐχθρὸς, ἐλπίζομεν διὰ τῆς θείας ἀντιλήψεως, νὰ μὴ κατορθώσῃ τίποτε, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ βλαφθῇ. Μὴ σᾶς φανῇ παράδοξον, ὅτι τῶν συναδέλφων Ὑδραίων τὰ πυρπολικὰ συνετέλεσαν μόνα εἰς τὴν τῆς 2 τοῦ παρόντος γενομένην ναυμαχίαν, διότι κατὰ περίστασιν ἡ μεταξὺ γαλήνη δὲν τὸ ἐσυγχώρησε νὰ προφθάσουν καὶ τὰ ἡμέτερα. Πρὸς τούτοις ἀναγκαίως νὰ πυρπολοῦν ἐχθρικὰ οἱ ἀδελφοὶ Ὑδραῖοι, διότι πάντοτε δὲν ἀπολείπουν εἰς τὸν στόλον των δέκα καὶ δώδεκα πυρπολικὰ (1), καὶ ὅπως κινηθοῦν πάντοτε πρέπει νὰ περιπλεχθῶσι καὶ νὰ συντελέσωσιν. Αἱ πράξεις τῶν πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν, λέγονται μὲν κοιναὶ δι' ὅλους,

(1) Μὴ διαφύγῃ τῆς μνήμης τοῦ ἀναγνώστου, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐχορήγει τὰ μέσα τῆς ἐξοπλίσεως τοῦ στόλου, καὶ αὐτὴ προσδιώριζε καὶ τὸν ἀριθμὸν τὸν ἀφ' ἑκάστης νήσου ἐκπλεόντων πολεμικῶν τε καὶ πυρπολικῶν πλοίων· πρὸς δὲ καὶ ὅτι Πρόεδρος τῆς Κυβερν. ἦτον ὁ Ὑδραῖος Γ. Κουντουριώτης.

σίου ἀριθμοῦ πολεμικῶν πλοίων ἐκ φεργατῶν καὶ βρικίων περὶ τὰ τριάκοντα· ἀλλὰ μόλις καὶ τούτων ἐμφανισθέντων, ἰσάριθμα ἑλληνικὰ πλοῖα, ὁρμήσαντα κατ' αὐτῶν, ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς συμπλοκὴν (α), ὁπόταν ὁ πυρπολητὴς Ἰωάννης Στύπας Ὑδραῖος, διευθύνας τὸ πυρπολικόν του κατά τινος κορβέτας πρώτης τάξεως - ἀπέτυχε, καὶ ἐκάη ἐπὶ ματαίῳ τὸ πυρπολικόν του. Ἀλλ' ἀμέσως ὁρμήσας κατὰ τῆς αὐτῆς ἐχθρικῆς κορβέτας ἕτερος πυρπολητὴς Ὑδραῖος, ὁ Ἀντώνιος Θ. Βῶκος, ἐκόλλησεν ἐπ'

ἀλλὰ διαφέρουν κατά τι, διότι ὁ συμπολίτης μας Ἰωάννης Ἀναστάση (Κυριακὸς), εὑρεθεὶς ὁ πρῶτος ἀγωνιζόμενος εἰς ἐκείνην τὴν ναυμαχίαν, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς προλαβούσας, καὶ ἐπειδὴ ἐζήτησεν ἓν πυρπολικὸν ὑδραϊκὸν νὰ τὸ συνοδεύσῃ τὸ πυρπολικόν τοῦ ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἔχει διαταγήν· ὁ δὲ Κ. Ἰωάννης τοῦ ἀπεκρίθη πάλιν μὲ μίαν λέξιν πατριωτισμοῦ, ὅτι ὅλοι ἡμεῖς κοινῶς πάσχομεν διὰ τὸ γενικὸν καλόν. Μέχρι τοῦδε δὲν σᾶς εἴχαμεν περιγράψει τὰ τρέχοντα, διότι ἡ Νάβε τοῦ Τομπάζη, ἡ ὁποία ἦτο διὰ νὰ ἔλθῃ ἔχουσα πληγωμένους τινὰς, ἀνεχώρησε παρευθὺς καὶ ἐξαίφνης, χωρὶς νὰ ἔχωμεν εἴδησιν, διὰ τοῦτο καὶ μὴν ἀποδώσητε εἰς τὴν ἀργοπορίαν ταύτην κανὲν ἐναντίον. Ἐν τοσούτῳ δὲ μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ μὲ χρηστὰς ἐλπίδας μένομεν νὰ μᾶς εὐαγγελίσητε καὶ κατὰ ξηρὰν χαροποιὰ τρέχοντα, διὰ νὰ ἐμψυχωθῶμεν ἔτι μᾶλλον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐκ τοῦ πλοίου Παγκρατίων κατὰ τὸν Καβο-Μαλέαν, 9 Ἰουνίου 1825.

Ὁ πατριώτης
Γ. Ἀνδρούτσου.

(α) Ἐσφαλμένως ἀναφέρει ὁ Σ. Τρικούπης, Τ. Γ', Κεφ. ΝΕ', ὅτι ὁ ἑλλην. στόλος εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἔξω λιμένα τῆς Σούδας καὶ ἐναυμάχησε, διότι τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐξῆλθον τοῦ λιμένος, μόνος δὲ ὁ Γ. Πολίτης μὲ τὸ πυρπολικόν του εἰσῆλθε μέχρι τοῦ νησιδίου.

αὐτῆς τὸ πυρπολικόν του καὶ κατέκαυσεν αὐτήν· ὁ δὲ πυρπολητὴς Γεώργ. Πολίτης, Ὑδραῖος καὶ οὗτος, διώκων μὲ τὸ πυρπολικόν του ἑτέραν ἐχθρικὴν φεργάταν, τοσοῦσον ἐπροχώρησεν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, εἰς ὃν ἡ διωκομένη φεργάτα κατέφευγεν, ὥστε ἐπλησίασε πολὺ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ ἐπὶ τῆς νήσου φρουρίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀδιακόπως καὶ ἐπυροβολεῖτο, καὶ μὴ δυνάμενον πλέον μήτε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν γαλήνην, μήτε ἄλλο τι νὰ πράξῃ κατὰ τῶν πυκνῶς ἐν ἀγκύρᾳ ἱσταμένων ἐχθρικῶν πλοίων (α), βλέπων δὲ καὶ τὴν ἐν ᾗ εὐ-

(α) Ὁ Σ. Τρικ. Τ. Γ'. κεφ. ΝΣ'. ἀναφέρει, ὅτι ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα συσσωρευμένα ἀτάκτως ὄπισθεν τοῦ φρουρίου κτλ. τὰ εὗρεν ἐν τάξει εἰς 4 μοίρας διῃρημένα, ἐξ ὧν ἡ μία ἐσάλευεν ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ ἔσωθεν τοῦ φρουρίου λιμένος, αἱ δύω ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης εἰσόδου τοῦ νησίου δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἡ δὲ τετάρτη ἐν τῷ ἔξωθεν τοῦ νησιδίου λιμένι, ἀποδίδει δὲ τὴν τάξιν ταύτην εἰς τὴν ἑξῆς αἰτίαν· « Καθ' ὃν καιρὸν κατέπλευσεν ὁ Ἑλλην. στόλος εἰς τὴν Μῆλον, εὑρέθη ἐκεῖ ἡ γαλλικὴ γολέττα ὁ Ἀμάραντος· ὁ πλοίαρχος αὐτῆς ἐπισκεφθεὶς τὸν ναύαρχον Μιαούλην τῷ εἶπεν ὅτι ἠγκυροβόλησεν εἰς ὕδρευσιν, καὶ ὅτι ἐσκόπευε νὰ πλεύσῃ εἰς Ὕδραν ἢ εἰς Ναύπλιον· ἀνήχθη τῳόντι ἡ γολέττα καθ' ἣν ἡμέραν ἀνήχθη καὶ ὁ Ἑλλην. στόλος, ἀλλ' ἀντὶ νὰ πλεύσῃ εἰς Ὕδραν ἢ εἰς Ναύπλιον, εὑρέθη παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἑλλην. στόλος. Ἐντεῦθεν ἐδόθη ἀφορμὴ σφοδρᾶς ὑποψίας, ὅτι ὁ Γάλλος πλοίαρχος ἀνακαλύψας τὰ σχέδια τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἔσπευσε νὰ τὰ διακοινώσῃ τῷ καπετὰν πασᾷ· ἔγινε δὲ περὶ τούτου πολὺς λόγος ἐν Ἑλλάδι. Ἔνοχον ἐθεώρησε τὸν πλοίαρχον καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἥτις ὁμολογοῦσα πάντοτε τὴν πρὸς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος εὐγνωμοσύνην της, παρεκάλεσε

ρέθη ἐπικίνδυνον θέσιν ὑπὸ πολλῶν περικυκλωθεὶς ἐχθρικῶν λέμβων, κατέκαυσε τὸ πυρπολικόν του, καὶ ἐπιβὰς μετὰ τοῦ πληρώματός του εἰς τὴν λέμβον του, πυροβολούμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν λέμβων καὶ ἀντιπυροβολῶν, διέσχισεν αὐτὰς καὶ διεσώθη ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων· τέσσαρες μόνον ἐφονεύθησαν καὶ τρεῖς ἐπληγώθησαν ἐκ τῶν Ἑλλήνων πυρπολητῶν κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, ἥτις διήρκεσεν ὀλίγον τι πλέον τῶν δύο ὡρῶν (α).

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, τὰ μὲν ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπεσύρθησαν περὶ τὴν Μαλέχαν ἄκραν τῆς Κρήτης, τὰ δὲ

τὴν οὐδετέραν Κυβέρνησιν τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς τὸ ἑξῆς τοιαύτας παρεκτροπάς.» Τὸ καθ' ἡμᾶς θεωροῦμεν οὐδεμίαν ἔχουσαν ὑπόστασιν τὴν ὑποψίαν ταύτην, διότι μήτε ὁ Μιαούλης ἠδύνατο νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ σχέδιά του, ἂν εἶχεν, εἰς τὸν Γάλλον, οὔτε ἠδύνατο ἡ γολέτα, ἥτις ἀνήχθη ἐκ Μήλου τὴν αὐτὴν μὲ τὸν ἑλλην. στόλον ἡμέραν νὰ φθάσῃ τοσοῦτον πρὸ αὐτοῦ εἰς Σοῦδαν, καὶ νὰ κατορθωθῇ ἡ τακτικὴ τοποθέτησις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, συνεπείᾳ τῆς προδοσίας. Πιθανώτερον, ὅτι ἡ τακτικὴ τοποθέτησις ἐγένετο συνεπείᾳ συνετῆς στρατηγηματικῆς συμβουλῆς πρὸς προφύλαξιν τοῦ τε στόλου καὶ τοῦ λιμένος ναυτικῶν ἐμπείρων καὶ ἱκανῶν, ὧν δυστυχῶς δὲν ἠμοίρει ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος, διότι εἶχε πλῆθος τοιούτων Εὐρωπαίων· ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ παρουσία τῆς γολέτας εἰς Σοῦδαν ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ περιεργείας τοῦ πλοιάρχου ἀποτέλεσμα.

(α) Παρὰ τῶν ἐν θαλάσσῃ ζωγρηθέντων Τούρκων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἡ πυρποληθεῖσα κορβέτα ὠνομάζετο Τσεϊλὰν Μπαχιρὶ, νέα καὶ ταχύπλους κατασκευασθεῖσα εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐπληροῦτο ἐξ 105 ἀνδρῶν· ὁ δὲ διευθυντὴς αὐτῆς ἐκαλεῖτο Τσερσῆ Χουσεῒν.

Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντων. Μιαούλη, Τ. Β. σελ. 26.

ἐχθρικὰ εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Σούδας. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν, ἐλθόντα πάλιν τὰ ἑλληνικὰ ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Σούδας, εὗρον πρὸ αὐτοῦ περιπλέοντα δέκα ἐχθρικὰ πλοῖα ὡς πρόσκοπα, κατὰ τῶν ὁποίων ὁρμήσαντα τὰ ὑπεχρέωσαν νὰ εἰσέλθωσιν αὖθις εἰς Σοῦδαν· ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, νότιος σφοδρὸς ἄνεμος πνεύσας, ἐβίασε τὸν ἑλληνικὸν στόλον ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς θέσεως ἐκείνης, καὶ ἐννέα μὲν πλοῖα διευθύνθησαν πρὸς τὴν Σαντορίνην (α), τὰ πλεῖστα δὲ μετὰ τῶν ναυάρχων προσωρμίσθησαν εἰς τὰ Βάτικα, ὡς ἔχοντα καὶ ἀνάγκην ὕδατος, καὶ ἀνάγκην ἐπισκευασίας. Κατὰ δὲ τὴν τρικυμίαν ἐκείνην τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κ. Κανάρη, ἀνοιχθὲν ἔκαμε πολλὰ ὕδατα, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων, μὴ δυναμένου τοῦ πληρώματος νὰ προφθάσῃ τὴν ἐξαγωγήν του, μόλις ἔφθασε τὸ πυρπολικὸν εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου Ἴου, ἐβυθίσθη ἐντελῶς καὶ ἐχάθη (β).

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐσάλευεν ἐκεῖ, ἀπροσδόκητον συμβεβηκὸς κατετάραξεν ὅλους τοὺς πλοιάρχους καὶ τὰ πληρώματα. Τὴν 12 Ἰουνίου περὶ τὰς δύω ὥρας μ. μ. τὸ πλοῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κριεζῆ Ὑδραίου, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Δ. Κριεζῆ, ἀναφθὲν αἴφνης κατεκάη, καὶ συναπώλεσε μετὰ τοῦ πλοιάρχου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἄλλους 48 ναύτας, διεσώθησαν δὲ περιστατικῶς ὁ ναύκληρος τοῦ πλοίου μεθ' ἑνὸς παιδὸς, εὑρεθέντες εἰς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ πλοίου, καὶ ἄλλοι δέκα ναῦται, εὑρεθέντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς μὲ τὴν λέμβον τοῦ

(α) Ἐπιστ. ἀντιναυάρχου Ν. Σύρμα τῆς 10 Ἰουνίου 1825.

(β) Ἀντ. Μιαούλ. Συνοπτ. Ἱστορ. Τ. Β. σελ. 27.

πλοίου (α). Οὐδεὶς γινώσκει ἀκριβῶς πῶς ἐκάη τὸ πλοῖον τοῦτο τόσον αἰφνιδίως, ἀλλ' ἰδέα ἐπικρατεῖ μέχρι τοῦδε, ὅτι τὸ πῦρ ἐτέθη ἐπίτηδες εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην τοῦ πλοίου παρ' Ὀθωμανοῦ τινος αἰχμαλώτου, ἐκδικήσεως ἕνεκα, δαρέντος ὀλίγον τι πρὸ τῆς πυρπολήσεως τοῦ πλοίου ὑπὸ τοῦ ἰδίου πλοιάρχου, ὡς ὁ διασωθεὶς ναύκληρος ὡμολόγει· ἡ εἴδησις τοῦ γεγονότος τούτου τοσοῦτον παρώξυνε τοὺς λαοὺς τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας, ὥστε ἀμέσως ὁρμήσαντες, ὡς ἂν ὑπῆρχε συνεννόησίς τις, κατέσφαξαν ἀνηλεῶς ἅπαντας τοὺς ἐν ταῖς νήσοις ταύταις καὶ ἐν τοῖς πλοίοις εὑρισκομένους αἰχμαλώτους Τούρκους, μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Ἀπάνθρωπος ἐκδίκησις !

Ἐνῷ δ' αἱ δύο ἑλληνικαὶ μοῖραι ἐσάλευον εἰς Βάτικα, πλοιάριον ἑλληνικόν, προερχόμενον ἀπὸ τὴν νῆσον Λιοὺς ἢ Τσεριγότον, ταῖς ἔδωκε τὴν εἴδησιν τὴν 15 Ἰουνίου, ὅτι οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι, πλέοντες εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος, διευθύνοντο πρὸς τὸ Νεόκαστρον. Ἀμέσως οἱ δύο ναύαρχοι, προηγηθέντος ἑνὸς κρότου κανονίου παρ' ἑκάστης ναυαρχίδος, ἐσήμαναν διὰ σημείων τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ τὴν κίνησιν τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ μοῖραι ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, καὶ ἡ μὲν Σπετσιωτικὴ διευθύνθη κατ' εὐθεῖαν ἔξωθεν τῶν Κυθήρων, ἡ δὲ Ὑδραϊκὴ πρὸς τὸ Ταίναρον (Καβο-ματαπᾶν) (β)· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης γαλήνης ὀλίγον ἐπελαγίσθησαν. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν 16 Ἰουνίου αἱ ἑλληνικαὶ μοῖραι εἶδον

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 126, καὶ Ἀντ. Μιαούλ. Συνοπτ. Ἱστορ. Βιβλ Β. σελ. 27. Ἐσφαλμένως λοιπὸν λέγει ὁ Σ. Τρικούπης, ὅτι συναπωλέσθη ὅλον τὸ πλήρωμα.

(β) Ἡμερολ. ἀντιναυάρχ. Σπετσ. Ν. Δ. Σύρμα.

τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους ἔξωθεν τῶν Κυθήρων πρὸς μεσημβρίαν, συγκειμένους ἐξ ὀγδοήκοντα περίπου πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων, πολεμικῶν τε καὶ φορτηγῶν (α). Πνέοντος δὲ δυτικοῦ ἀνέμου, ἡ μὲν Ὑδραϊκὴ μοῖρα εὑρέθη προσάνεμος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἡ δὲ Σπετσιωτικὴ ὑπήνεμος· ἀμφότεραι ὅμως αἱ μοῖραι ἐπλησίασαν τὸν ἐ-

(α) Ἔκθεσις ναυάρχου Γ. Ἀνδρούτσου τῆς 17 Ἰουνίου.

«Χθὲς παρατηρήσαντες τὸν ἐχθρικὸν στόλον κατὰ τὸ Τσερῖγον μεσημβρινῶς, συνιστάμενον ἀπὸ 80 περίπου πλοῖα περὶ τὰς 10 ὥρας, ὡρμήσαμεν κατ' αὐτοῦ, καὶ εἰς δύω ὡρῶν ναυμαχίαν πεισματικωτάτην δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ τὸν βλάψωμεν, ἀφοῦ ἔκαυσαν οἱ Ὑδραῖοι δύο πυρπολικὰ χωρὶς νὰ ἐνεργήσουν. Ἡ ἀποτυχία μας ἐστάθη, διότι δὲν εἴχαμεν πολλὰ πυρπολικὰ παρὰ μόνον πέντε, τώρα δὲ ἐμείναμεν μὲ μόνον τρία. Ὅθεν, ἀδελφοί, στοχασθῆτε ποίαν ἀντίστασιν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς ἕνα τόσον πολυάριθμον ἐχθρικὸν στόλον, ὅταν στερούμεθα πυρπολικῶν, καὶ τὰ περισσότερα πλοῖα εὑρίσκονται εἰς ἀδυναμίαν μεγάλην ἀπὸ ναύτας. Ἂν ἀγαπᾶτε ν' ἀγωνισθῶμεν ὅσον ἠμπορέσωμεν νὰ βλάψωμεν τὸν ἐχθρικὸν στόλον, εἶναι ἀνάγκη χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ νὰ μᾶς προφθάσητε πυρπολικά, ἀλλέως ὁ ἐχθρὸς ἐκτελεῖ τὸν σκοπόν του μετ' ὀλίγον, καὶ τότε κινδυνεύομεν· διότι, ὡς ἐμάθομεν ἀπὸ αἰχμαλώτους τινὰς ἑνὸς ἐχθρικοῦ βρικίου πεσόντας εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ ἐχθρὸς ἔχει μέσα εἰς τὰ πλοῖά του τρεῖς χιλιάδας Ἀλβανοὺς καὶ δύω ἄλλας περιμαζώματα διαφόρων τόπων. Ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τὸν ἐχθρικὸν στόλον μὲ σκοπὸν σήμερον ἢ αὔριον νὰ τὸν κτυπήσωμεν διὰ νυκτὸς μὲ τὰ 3 ἐναπομείναντα πυρπολικά μας, διὰ νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ τὸν βλάψωμεν ὀλίγας ἡμέρας, ὅπου νὰ μᾶς προφθασθοῦν πυρπολικά.

Ὁ πατριώτης
Γ. Ἀνδρούτσου.

χθρὸν, καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη. Τότε ὁρμήσαντα δύο πυρπολικὰ ἐκ τῆς προσανέμου μοίρας τῶν Ὑδραίων, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Μ. Γ. Βουδούρην ἐπὶ μιᾶς κορβέτας, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰω. Ματρώζην καθ' ἑνὸς βρικίου, ἐκάησαν ἀμφότερα ἄνευ ἀποτελέσματος, τὸ μὲν πρῶτον, διότι ἐξ ἀπροσεξίας ἀναμμένοι ἄνθρακες πεσόντες ἐπὶ τῆς λέμβου τοῦ πυρπολικοῦ, διέδωκαν τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸ πυρπολικὸν παρακαίρως, τὸ δὲ δεύτερον διότι, πρὶν ἡ καλῶς πλησιάσῃ ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου, ἐφονεύθη ὁ πλοίαρχος Ματρώζης, προσβληθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν ἀπὸ σφαῖραν ψιλοῦ ὅπλου, καὶ οὕτω πεσόντος τούτου, ἔπεσε χαμαὶ καὶ ἡ ἀναμμένη θρυαλλὶς καὶ μετέδωκε τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸ πυρπολικὸν τοῦτο πρόωρως. Πέντε ἄνδρες ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἰω. Ματρώζου ἐκ τῶν πυρπολικῶν, καὶ τρεῖς ἐπληγώθησαν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην πολεμικοῦ ἡ Ναβέτα (α).

Ἡ ἀποτυχία τῶν δύω πυρπολικῶν, ὧν εἶχεν ἔλλειψιν ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἠνάγκασε τοὺς Ἕλληνας ν' ἀποσυρθῶσι πρὸς τὰ Κύθηρα καὶ τὸ Γύθειον, καὶ ν' ἀφήσωσι τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους νὰ διευθυνθῶσιν ἀνενοχλήτως εἰς Νεόκαστρον, ἔνθα φθάσαντες, ἀπεβίβασαν τὰ ὅσα ἔφερον νέα στρατεύματα, συνιστάμενα εἰς πεζοὺς μὲν 4000, ἱππεῖς δὲ ἕως 690, καὶ περὶ τοὺς 1200 σκάπτας καὶ ἐργάτας ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Χουσεΐμπεην.

Μετὰ τὴν αἰσίαν εἴσοδον τῶν ἐχθρικῶν στόλων εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου, οἱ Ἕλληνες ναύαρχοι, θεωροῦντες ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἄνευ

(α) Ἡμερολ. ἀντιναυάρχου Ν. Σύρμα.

πυρπολικῶν, ἔκριναν εὔλογον ἐκ συμφώνου τὴν 20 τοῦ μηνὸς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια διὰ νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ πλοῖά των, καὶ νὰ προμηθευθῶσι πυρπολικὰ, διότι ἄνευ αὐτῶν εἰς μάτην ἐκοπίαζον ἀγωνιζόμενοι. Πρὶν ὅμως ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν διώρισαν μικράν τινα μοῖραν δέκα πλοίων, ἐξ ὧν ἓξ Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὸν Λάζαρον Πινότσην (α), καὶ τέσσαρα Σπετσιωτικὰ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἀδριανοῦ (β), διὰ νὰ περιφέρηται εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, καὶ νὰ κατασκοπεύῃ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρικῶν στόλων.

Ἡ μικροδύναμος αὕτη μοῖρα, μὴ δυναμένη ἄλλο τι νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ πολυδυνάμου ἐχθρικοῦ στόλου, κατεσκόπευε μόνον τὰ κινήματα αὐτοῦ. Τὴν δὲ 3 Ἰουλίου, ἐντυχοῦσα πλοῖά τινα φορτηγὰ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν, κομίζοντα ἄλευρον, κριθὴν καὶ παξιμάδιον εἰς τὰ τουρκικὰ φρούρια, συνέλαβεν ἔνια ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ διεύθυνεν εἰς τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν (γ).

(α) Οἱ δὲ λοιποὶ πλοίαρχοι Ἀντ. Ῥαφαὴλ, Δ. Παναγιώτης, Ι. Λαλεχοῦ, Χρ. Δημητρίου καὶ Σαβ. Ἀνδρέου.

(β) Ἰω. Τσολάκης, Γεώργ. Κοσμᾶ καὶ Θεόδ. Σάντου.

(γ) Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὡς ἐν συντόμῳ τὰ μέχρι τοῦδε. Χθὲς ἀπαντήσαμεν μέρος πλοίων αὐστριακῶν μὲ φορτίον κριθάρι, ἀλεῦρι καὶ παξιμάδι φορτωμένα ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, διευθυνόμενα διὰ Σύρον καὶ Κορφούς. Ἀπὸ αὐτὰ ἔπιασαν καὶ οἱ Ὑδραῖοι καὶ τὰ στέλλουν εἰς Ὕδραν· ὁμοίως καὶ ἡμεῖς ἐπιάσαμεν δύο, τὸ ἓν παξιμάδι καὶ τὸ ἄλλο κριθάρι, καὶ σᾶς στέλλομεν αὐτοῦ συντροφευμένα μὲ τὸ πλοῖον Λεωνίδας, τοῦ ὁποίου ἐδώσαμεν καὶ τὰ ἔγγραφα τῶν δύω καραβίων αὐστριακῶν. Ἐν τούτοις σᾶς λέγομεν, ὅταν ἀνεχώρησεν ὁ ναύαρχος μὲ τὸν στόλον δι' αὐτόθι,

Συγχρόνως τότε οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας καθώπλισαν τὰ εἰς Εὔριπον καταφυγόντα ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου ἓξ ἢ ἑπτὰ πλοῖα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεταβῶσιν εἰς Τρίκερα καὶ Βῶλον νὰ λάβωσι καὶ ἄλλας στρατιωτικὰς δυνάμεις, καὶ νὰ ἐπιπέσωσιν αἰφνιδίως κατὰ τῶν Βορείων Σποράδων διὰ νὰ λεηλατήσωσιν αὐτάς. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων ἐκείνων, μαθόντες τὸ σχέδιον τῶν Εὐβοέων Ὀθωμανῶν, καὶ στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἀντίστασιν μέσων, μηδὲ ἐπαρκούσης εἰς τοῦτο τῆς ὑπὸ τὸν Σταμάτην Κουμιώτην διωρισμένης πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν κόλπων Βώλου καὶ Ζητουνίου γολέτας, ἔπεμψαν εἰς τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν, παρακαλοῦντες νὰ διορισθῶσι δύω ἢ τρία καλὰ πλοῖα, ὅσον τάχιον, καὶ πρὸς ματαίωσιν τῶν ὀλεθρίων σκοπῶν τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῶν νήσων, καὶ πρὸς στενὸν ἀποκλεισμὸν τῶν εἰρημένων κόλπων. Τὴν αἴτησιν ταύτην τῶν κατοίκων τῶν Βορείων Σποράδων ἐσύστησαν θερμῶς εἰς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, οἱ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη πορευθέντες πλοίαρχοι Δημήτριος Γ. Λάμπρου ἢ Λεωνίδας ἐπὶ τῆς βρικογολέτας του ἡ Ἀμφιτρίτη, ἐκ Σπετσῶν, καὶ ὁ Π. Μανώλη ἐξ Ὕδρας, διὰ τοῦ ἑξῆς ἐγγράφου αὐτῶν·

« Οἱ ἐχθροὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν μερῶν τῆς Εὐρίπου καὶ
» Βώλου, πληροφορηθέντες ἴσως, ὅτι αἱ νῆσοι αὗται εἶναι
» ἀσθενεῖς καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἀντίστασιν διὰ τὴν ἀναχώ-
» ρησιν τῶν παροικούντων καπεταναίων καὶ στρατευμά-

μᾶς εἶπε νὰ καθήσωμεν ἡμέρας εἴκοσι καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἔλθωμεν εἰς Σπέτσας. Πλὴν ἡ εὐγενία σας νὰ μᾶς φανερώσητε τί ἔχομεν ν' ἀκολουθήσωμεν. Τῇ 4 Ἰουλ. 1825, Καβο-Ματαπᾶ.

Νικ. Ἀδριανοῦ, Γ. Κοσμᾶ, Θ. Σάντου, Ι. Τσολάκης.

» των, έλαβον θάῤῥος καὶ καθώπλισαν ἓξ ἑπτὰ πλοῖα ἐξ
» ἐκείνων, τὰ ὁποῖα κατέφυγον εἰς Εὔριπον ἀπὸ τὸν στό-
» λον τοῦ Τοπάλη, τὰ ὁποῖα ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν γέφυραν
» καὶ χθὲς ἐφάνησαν εἰς Πλατανιὰν μὲ σκοπόν, ὡς μαν-
» θάνομεν, νὰ λάβωσι καὶ ἄλλας ἐνδυναμώσεις ἀπὸ Τρί-
» κερα καὶ Βῶλον νὰ ἐφορμήσουν εἰς ταύτας τὰς νήσους,
» διὰ νὰ τὰς λεηλατήσουν καὶ νὰ τὰς κατατεφρώσουν.
» Ἡ διωρισμένη εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῶν τῶν κόλπων
» γολέτα τοῦ καπετὰν Σταμάτη Κουμιώτου εἶναι πάντῃ
» ἀνίκανος ν' ἀντισταθῇ εἰς τοσαῦτα πλοῖα ἐνδυναμωμένα
» καὶ μὲ στρατεύματα. Οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι, γνωρίζοντες
» τοῦτο, αἰσθανόμενοι καὶ τὴν ἰδίαν των ἀδυναμίαν δι' ἔλ-
» λειψιν πλοίων ἀξίων ν'ἀποκρούσουν τοὺς ἐχθρούς, στέλ-
» λουν ἐπίτηδες πρὸς τὴν εὐγενίαν σας, καὶ παρακαλοῦν
» νὰ σταλοῦν αὐτόθεν εἰς φύλαξιν τῶν γειτονικῶν κόλ-
» πων δύω πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάγκη νὰ προφθάσουν
» ὅσον τάχιον. Εὑρισκόμενοι καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, καὶ ἐξ
» ἑνὸς μέρους πληροφορούμενοι τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς
» τοῦ ἐχθροῦ, ἐξ ἑτέρου βλέποντες τὴν ἀδυναμίαν τῶν
» νήσων τούτων, καὶ ὅτι εἶναι ἐπάναγκες νὰ εὑρίσκωνται
» δύω τρία πλοῖα εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κόλπων, τό-
» σον διὰ προφύλαξιν τῶν νήσων, ὅσον καὶ διὰ νὰ ἐμπο-
» δίζουν τὰς μεταφερομένας ἐκ Βώλου εἰς Ζητοῦνι ζωο-
» τροφίας τῶν ἐχθρῶν, μὲ τὰς ὁποίας προμηθεύουν τὰ
» στρατόπεδά των, κρίνομεν χρέος νὰ τὸ εἰδοποιήσωμεν
» πρὸς τὴν εὐγενίαν σας, διὰ νὰ λάβητε τὰ ἀνήκοντα μέ-
» τρα πρὸς ματαίωσιν τῶν ἐχθρικῶν σχεδίων.

» Ἐν Σκοπέλῳ 7 Ἰουλίου 1825.

» Ὑποκλινέστατοι δοῦλοι.

» Δημήτρ. Γ. Λάμπρου, Ἰω. Π. Μανώλη.»

Οἱ Πρόκριτοι τῶν δύω ναυτικῶν νήσων, προνοοῦντες περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἑλληνικῶν ἐκείνων νήσων, ἀνέθεσαν εἰς τοὺς δύο ἀναφερθέντας πλοιάρχους τήν τε ἐξασφάλισιν τῶν νήσων ἀπὸ πάσης αἰφνιδίου ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, καὶ τὸν αὐστηρὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κόλπων Βώλου καὶ Ζητουνίου, μέχρι νεωτέρας διαταγῆς των.

Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγιον.

Τὸ Μεσολόγγιον (α) πόλις πρωτεύουσα τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, κεῖται ἀριστερόθεν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, ἐπὶ πεδιάδος ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τῆς ὑπωρείας τοῦ Ἀραχύνθου, περιτειχισμένη μὲ τεῖχος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως οὐδενὸς λόγου ἦν ἄξιον. Τὰ τείχη της πρὸς δυσμὰς καὶ νότον περιβρέχονται ὑπὸ θαλάσσης, ἥτις εἶναι τοσοῦτον ἀβαθής, ὥστε καὶ τὰ ἐλάχιστα πλοῖα προσορμίζονται δύο λεύγας μακρὰν παρὰ τῷ Βασιλαδίῳ, νήσῳ κειμένῃ νοτιοδυτικῶς αὐτῆς, καὶ εἰς μακρὰν απόστασιν τοῦ ὑπὸ ἁλιευτικῶν καλυβῶν κεκαλυμμένου προσόρμου τοῦ Προκοπανίστου. Τὰ τενάγη ἅπερ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Αἰτωλικοῦ, πλευστὰ δι' ἐλαφρῶν πλοιαρίων μόνον, εἰσὶ κατάσπαρτα ὑπὸ νησιδίων ἀμμωδῶν, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς· Τὴν Μαρμαροῦ μόλις ἀπέχουσαν 250 μέτρα ἐκ τῆς δυτικῆς ἐσχατιᾶς τῶν τειχῶν· τὸ ξεκαλάμισμα πλησίον τῆς Μαρμαροῦς κείμενον· τὴν Κλεί-

(α) Τὴν περιγραφὴν τοῦ Μεσολογγίου ἐρανισθέντες ἀπὸ τὴν τοῦ Αὐγούστου Φάβρ ἱστορίαν τῆς πολιορκίας Μεσολογγίου, μεταφρασθεῖσαν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Σ. Α. Ζορμπᾶ, μεταφέρομεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἀναγνῶσται τὴν θέσιν τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης πόλεως τοῦ Μεσολογγίου.

σοβαν νοτιοανατολικῶς τοῦ Μεσολογγίου καὶ μίαν λεύγαν ἀπ' αὐτοῦ ἀπέχουσαν· τὴν Σκύλαν ἐκτεινομένην πρὸς μεσημβρίαν· τὸν ἅγιον Σώστην οὐ μακρὰν τοῦ Βασιλαδίου, τὸν Ντουλμᾶν καὶ Πόρον κειμένους πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ πλησίον αὐτῶν, πρὸς δυτικοαρκτικὸν μέρος, τὸ Αἰτωλικὸν ὅπερ καὶ μόνον ἐστὶ κατῳκημένον· τὰ τενάγη ταῦτα καλύπτονται ὑπὸ ὕδατος δύο μέχρι τεσσάρων ποδῶν βάθους, καὶ διασχίζονται ὑπό τινων στενῶν διωρύγων.

Ὅτε ἐξεῤῥάγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μεσολογγίου μόλις συνέκειτο ἐκ τρισχιλίων ψυχῶν, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1822, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων αὐτοῦ εἶχε διπλασιασθῆ, ἐκ τῆς συῤῥοῆς τῶν πέριξ ἐπαναστατησάντων Ἑλλήνων· ἀλλὰ τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ συνίσταντο εἰσέτι εἰς ἁπλοῦν τι τεῖχος πυργοειδὲς, εἰς μίαν τάφρον ἑπτὰ ποδῶν πλάτους καὶ τεσσάρων βάθους, καὶ ἀντὶ πυροβολικοῦ, εἰς πέντε ἄνευ ὑποστατῶν τηλεβόλα.

Ὅσον ἀσθενὴς καὶ ἂν ἦτον ἡ θέσις αὕτη, ἦτον ἡ μόνη ἐν τούτοις ἥτις ἠδύνατο νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν Ὀμὲρ-Βριώνην, ὅπερ ὁ στρατὸς ἐμψυχούμενος ἐκ τῆς νίκης τοῦ Πέτα, ἐκ τῆς ἁλώσεως τοῦ Σουλίου καὶ τῆς ἀποσκιρτήσεως τοῦ Βαρνακιώτου, ἐφώρμα κατὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἑνωθῇ μὲ τὰ λείψανα τῶν στρατευμάτων τοῦ Δράμαλη, τὰ κατέχοντα εἰσέτι τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κορίνθου....

Ἡ ἀξιομνημόνευτος ἀντίστασις τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου εἰς τὴν κατὰ τὴν 25 Δεκεμβρίου 1824 ἔφοδον τοῦ Ὀμὲρ-Βριώνη, ἡ αἰσχρὰ ὑποχώρησις αὐτοῦ ἀπέδειξαν ὁποίας σημαντικότητος ἦτον ἡ θέσις αὕτη, καὶ ὁποίαν ὠφέλειαν ἠδύνατο νὰ παρέξῃ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ ὀχυρώσουν τὴν

κοορυφὴν τῶν χωμάτων ἀναθέσαντες τὴν διεξαγωγὴν τῶν πρὸς τοῦτο ἐργασιῶν εἰς τὸν Ἕλληνα μηχανικὸν Πέτρον Κοκκίνην καὶ ν' ἀνεγείρουν ἄλλους τινας προβόλους, διότι ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως ἅπερ δὲν διαβρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, περιεβλήθησαν δι' ὀχυρώματος τοιχοποιήτου ὑπερασπιζομένου ὑπὸ δύο προμαχώνων (basions) καὶ πολλῶν ἄλλων τειχισμάτων, κατασκευασθέντων κατὰ τὰ συστήματα τῶν ἐπιδεξιωτέρων μηχανικῶν· εἰς ἕκαστον τῶν τειχισμάτων τούτων ἀπεδόθη τὸ ὄνομα ἐπιφανοῦς τινος ἀνδρὸς, ὑπάρξαντος τοιούτου, εἴτε διὰ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, εἴτε διὰ τῶν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα εὐεργεσιῶν, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐκρίθησαν παρὰ τῶν Μεσολογγιτῶν, ὁ Μάρκος Βότσαρης, ὁ Φραγκλῖνος ἐλευθερωτὴς τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Κοτσιοῦκος, ὁ Μονταλεμβέρτος, ὁ Σκενδέρμπεης, ὁ Κανάρης, ὁ Ἰγνάτιος ἀρχιεπίσκοπος πρώην Ἄρτης, ὁ Κοραῆς, ὁ Ῥῆγας Φεῤῥαῖος, ὁ Μακρὺς, ὁ Δρακούλης, ὁ Κυριακούλης, ὁ Λόρδος Βύρων, ὁ Μιαούλης, Σαχτούρης, καὶ ἄλλοι τινες.

Κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ὁ Μεχμὲτ-Ῥεσὶτ-Κιουταχῆς ἐκινήθη μετὰ 40 χιλιάδων στρατοῦ, διότι διορισθεὶς Ῥούμελη-Βαλισὴς, ἦτον ἐπιφορτισμένος ἵνα καθυποτάξῃ πρῶτον τὴν Αἰτωλίαν καὶ ἑνωθῇ ἑπομένως εἰς τὰ πεδία τῆς Πελοποννήσου μετὰ τοῦ Ἰβραΐμη. Ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν συνεστράτευον ὁ Ταὶρ-Ἀμπάζης, ὁ Ἄγο-Βάσσαρης, ὁ Ἰσμαὴλ-Πλιάσας, καὶ ὁ Μπανούσης-Σέβρανης.

Τὴν 10 Ἀριλίου διαβάντος τὸν Ἀχελῶον τοῦ ἐχθροῦ, ἠναγκάσθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ ἐγκλεισθῶσιν εἰς Αἰτωλικὸν καὶ τὸ Μεσολόγγιον, τοῦ ὁποίου φρούραρχος ἦτο τότε ὁ Στουρνάρης. Τῇ 22 τοῦ αὐτοῦ ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου 6000 σχεδὸν Μουσουλμάνοι

καὶ τὴν 5 Μαΐου ἔφθασε τέλος πάντων καὶ ὁ Ῥεσσίτης, καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ γείνῃ ἔναρξις τῶν πολιορκητικῶν ἐργασιῶν, ὧν πρωτίστη ὑπῆρξεν ἡ διώρυξις τῆς προσιτηρίου τάφρου (tranchée).

Πενταχισχίλιοι στρατιῶται ἦσαν τότε συνηγμένοι ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στουρνάρη, Μακρῆ, Τσόγγα, Λιακατᾶ καὶ Δημοτσέλιου, διετάχθησαν δὲ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ν' ἀπέλθωσιν εἰς Μεσολόγγιον ὁ Γ. Δράκος, Μῆτσος Κοντογιάννης καὶ Γ. Ῥάγκος, καὶ περὶ τὰ τέλη Μαΐου ἐστρατοπέδευσαν μεταξὺ Λεβαδείας καὶ Σαλώνων ὁ Κώστας Βότσαρης, Κίτσος Τσαβέλας καὶ ὁ Καραϊσκάκης.

Κατὰ τῆς πόλεως λοιπὸν ταύτης τοῦ Μεσολογγίου, μολις ἀπέπλευσεν εἰς τὰ ἴδια ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐκ τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, μοῖρά τις ἐχθρικὴ ἐκ τεσσαράκοντα περίπου πλοίων, ἐξ ὧν ὀκτὼ φεργάται, δώδεκα κορβέται, καὶ τὰ λοιπὰ βρίκια, ἐξέπλευσε τοῦ Νεοκάστρου, καὶ διευθύνθη εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον διὰ νὰ μετακομίσῃ εἰς τὰ πολιορκοῦντα τὸ Μεσολόγγιον ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν ἐχθρικὰ στρατεύματα τὰς πολεμικὰς ἀποσκευάς, ἃς ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἦτο διωρισμένος νὰ φέρῃ.

Τῆς ἐχθρικῆς ταύτης μοίρας ἐμφανισθείσης τὴν 28 Ἰουνίου ἀπέναντι τῶν παραλίων Μεσολογγίου, ἡ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὑπὸ τὸν Γ. Νέγκαν ἑλληνικὴ μοῖρα, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Πρώτιστον δὲ καὶ κύριον ἔργον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ὑπῆρξε, νὰ δώσῃ τὰς πολεμικὰς ἀποσκευὰς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κιουταχῆ, καὶ νὰ ρίψῃ ἐντὸς τῶν μεταξὺ Βασιλαδίου καὶ Μεσολογγίου ἀβαθῶν ὑδάτων τὰς ὁποίας ἔφερεν ἑτοίμους 36 κανονοφόρους, διὰ νὰ διακόψῃ τὴν

μεταξὺ Βασιλαδίου καὶ Μεσολογγίου συγκοινωνίαν· διότι οἱ ἐν Μεσολογγίῳ Ἕλληνες, στενῶς διὰ ξηρᾶς πολιορκούμενοι, ἐκ μόνης τῆς θαλάσσης ἐλάμβανον τὰς ζωοτροφίας των, καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Βασιλαδίου. Ὁ ἐχθρὸς ῥίψας τὰς κανονοφόρους ταύτας ἐντὸς τῆς λίμνης, οὔτε διέκοψε τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἐν τῷ Βασιλαδίῳ καὶ Μεσολογγίῳ Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἠδυνήθη νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες μετὰ περιφρονήσεως βλέπουσι τὰς πολυαρίθμους δυνάμεις αὐτοῦ· ὁπωσδήποτε ὅμως αἱ τροφαὶ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ Ἑλλήνων ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσι, καὶ φόβος μέγας ἦτο μήπως, ὡς ἐκ τούτου, καὶ τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγιον, τὸ κατὰ ξηρὰν προπύργιον τῆς Ἑλλάδος, λάβῃ τὴν αὐτὴν τύχην τοῦ Νεοκάστρου. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ πέμψῃ τροφὰς εἰς Μεσολόγγιον, εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν πῶς καὶ διὰ τίνος νὰ τὰς ἀποστείλῃ· τότε ὁ ἐκ Σπετσῶν Ἰωάννης Α. Κυριακὸς, ὁ καὶ ἀντιναύαρχος τῆς νήσου ταύτης, παρουσιασθεὶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν μὲ ἡρωϊκὸν καὶ ἀτάραχον ὕφος, εἶπεν· « Φορτώσατε τροφὰς τὸ πλοῖόν μου, καὶ ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ τὰς μεταφέρω καὶ νὰ τὰς παραδώσω εἰς τοὺς » ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένους ἀδελφοὺς ἡμῶν »· ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἀπόκρισις τοῦ ἀτρομήτου ναυτικοῦ, ἐνέπλησε δακρύων καὶ χαρᾶς ὅλων τὰ ὄμματα, καὶ ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον τὸ πλοῖον ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ ἐπληρώθη τροφῶν, καὶ διευθυνόμενον εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον του προσήγγισεν εἰς Σπέτσας διὰ νὰ λάβῃ τὸ πλήρωμά του, τὸ ὁποῖον πάραυτα καὶ κατηρτίσθη, διότι ὑπὸ τοιοῦτον πλοίαρχον καὶ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν πλεῖ-

στοι ἐκ τῶν Σπεστιωτῶν ἐπροθυμοποιήθησαν τίς πρῶτος νὰ ἐπιβῇ ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου (α).

Δύο ἄλλοι ἐπίσης ἀτρόμητοι πλοίαρχοι ὁ Ἀνάργυρος Λεμπέσης ἐκ Σπετσῶν, καὶ ὁ Παναγιώτας ἐξ Ὕδρας, αὐθόρμητοι ἀνεδέχθησαν νὰ συνοδεύσωσιν εἰς Μεσολόγγιον τὸν ὑπὲρ Πατρίδος τοσαύτην αὐταπάρνησιν δείξαντα συνάδελφόν των Κυριακὸν, συναντήσαντες αὐτὸν κατὰ τὸν διάπλουν του.

Ἅμα ὁ ἐχθρικὸς στόλος, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἐξέπλευσεν ἐκ Νεοκάστρου πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, ἡ κατὰ τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου Ἑλληνικὴ ναυτικὴ μοῖρα εἰδοποίησεν ἐγκαίρως περὶ τούτου τάς τε ναυτικὰς νήσους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἀνάγκη ἄρα ἦτο μεγάλη νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, διὰ

(α) Περὶ τούτου ἴδε καὶ ἀγόρευσιν τοῦ Γερουσιαστοῦ Ῥήγα Παλαμήδους εἰς τὴν Συνεδρίασιν τῆς Γερουσίας τῆς 27 Ἰουνίου 1856 εἰπόντος· « Ἔπρεπε λέγω νὰ λησμονηθῇ ἡ ἀξιομνημόνευτος ἐντὸς » τοῦ αὐτοῦ Μεσολογγίου ἡρωϊκὴ πρᾶξις τοῦ ἐκ Σπετσῶν Ἰω. » Κυριακοῦ, τοῦ Ἀναργ. Λεμπέση καὶ τοῦ ἐξ Ὕδρας περιφήμου » Παναγιώτα, ὅταν ἡ Κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ ἀμηχανοῦσε πῶς » καὶ διὰ ποίου νὰ στείλῃ τροφὰς εἰς Μεσολόγγιον, ὁ ἀτρόμητος » Ἰω. Κυριακοῦ, ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς ῥηθείσης νήσου τῶν Σπε- » τσῶν, παρουσιασθεὶς αὐθορμήτως εἶπεν· « Ἐγὼ πηγαίνω τὰς » τροφὰς »· ἡ πρὸς τοῦτο ἔκπληξις τῆς Κυβερνήσεως ἐστάθη ὄν- » τως μεγάλη, ὡς καλῶς γνωρίζετε καὶ ὑμεῖς Κ. Πρόεδρε· καὶ » τῳόντι ἐφόρτωσε τὸ πλοῖόν του ἄλευρον καὶ ἀπέπλευσε· τοῦ- » τον συναντηθέντα κατὰ τὸν διάπλουν ἠκολούθησαν διὰ τοῦ αὐ- » τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ζήλου ὁ Ἀνάργ. Λεμπέσης καὶ Πανα- » γιώτας, χωρὶς νὰ περιμείνωσι τὸν λοιπὸν Ἑλλην. στολίσκον».

νὰ διασώσῃ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ διὰ νὰ προλάβωσι τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐξέπλευσαν τὴν 8 Ἰουλίου ἐκ Σπετσῶν μὲν (α) δεκατέσσαρα πολεμικὰ πλοῖα μετὰ τριῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γ. Ἀνδροῦτσον (β), ἐξ Ὕδρας δὲ ἕνδεκα πολεμικὰ μετὰ δύο πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ ἄλλα τινὰ Ψαριανὰ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ψαρῶν Ἀποστόλην. Ὑπὸ πολλοῦ δὲ ζήλου φλεγόμενοι ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, ἔγραφον μετ' ὀλίγας ἡμέρας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ ἑξῆς· « Ἂν δὲν » ἐξέλθωσιν οἱ ἐν Ναυπλίῳ εἰς τὰς ἡδονὰς κυλιόμενοι νὰ » ὑπάγωσιν εἰς τὸν πόλεμον, θέλομεν μετακαλέσει καὶ » ἡμεῖς τὰ πλοῖα ἡμῶν, καὶ θέλομεν λάβει τὰ μέτρα » μας » (γ).

Ἑνωθεῖσαι περὶ τὸ ἀκρωτήριον Σκρόφας (δ) τὴν 21 τοῦ

(α) Οἱ ἐκ Σπετσῶν Πλοίαρχοι ἦσαν· ὁ Ἰω. Κυριακὸς, Ἀναγν. Κυριακὸς, Ἀνάργ. Λεμπέσης, Ἰω. Τσοῦπας, Γ. Κοκκοράκης, Ἀντ. Μπάμπας, Π. Γουδῆς, Κ. Ῥάπτης, Ν. Παρασκευᾶς, Α. Σάντος, Δ. Χ. Κούτσης, Ἰω. Ἀδριανοῦ καὶ Α. Π. Ἀναργύρου. Πυρπολισταὶ δὲ Λέκας Ματρώζης Ἀδριανὸς Χόντσας, καὶ Λάζ. Μουσιούς.

(β) Ἴδε κατωτέρω ἔκθεσιν τοῦ αὐτοῦ ναυάρχου Ἀνδρούτσου τῆς 28 Ἰουλίου 1825.

(γ) Ἴδε καὶ Ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Β'. σελ. 464, 465.

(δ) Ἔκθεσις τοῦ Ναυαρχ. Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσου πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν, τῆς 28 Ἰουλίου 1825.

« Ὕστερον ἀπὸ τόσον ἐμπόδιον τῆς κακοκαιρίας, καὶ ὄκνων πυρπολικῶν μας καθ' ὁδὸν, ἐφθάσαμεν κατὰ τὰς 21 τοῦ τρέχοντος εἰς τὸ μεταξὺ Κεφαλληνίας καὶ τῶν νήσων Σκρόφων, ὅπου ἑνωθέντες τότε μετὰ τῶν συναδελφῶν Ὑδραίων 11, πο-

αὐτοῦ μηνὸς Ἰουλίου, μετὰ πολλὰς κακοκαιρίας, αἱ ἐλ-

λεμικὰ καὶ 2 πυρπολικὰ (1) καὶ τὰ ἡμέτερα 14 καὶ 3 πυρπολικὰ ὡρμήσαμεν ἀμέσως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις τότε περιεφέρετο μὲ μίαν γραμμὴν μεγάλην εἰς τὸ μεταξὺ Σκρόφων καὶ Καββο-παππᾶ μὲ ἱκανὰς δυνάμεις πολιορκῶν τὸ Μεσολόγγιον· ἀλλὰ πλησιάσαντες διαστήματος πυροβόλου, ὁ ἄνεμος ἐμπνεύσας ἀρκτικὸς πολλὰ σφοδρὸς, μᾶς ἐβίασε ν' ἀπομακρυνθῶμεν πρὸς ὀλίγον, διὰ ν' ἀποφύγωμεν τῶν πυρπολικῶν μας καμμίαν ἐνδεχομένην βλάβην. Ἐκείνην λοιπὸν τὴν νύκτα, καὶ ὅλην τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἡ μεταξὺ σφοδρότης τοῦ ἀνέμου καὶ γαλήνη μᾶς ἀναιχέτισε τὸ κίνημά μας. Ἐν τούτῳ δὲ εἰδοποιηθέντες τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ στενὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς μετὰ δύω ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἂν δὲν προλάβωμεν, καὶ ἰδόντες τὸ ἔσχατον τοῦτο, ἀπεφασίσαμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν κόλπον μὲ αὐτὰς τὰς ὀλίγας δυνάμεις μας, ἢ νὰ σώσωμεν τοὺς ἀδελφούς μας ἐπικαλουμένους τὴν βοήθειάν μας, ἢ νὰ χαθῶμεν ὅλοι οἱ εὑρεθέντες εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην κοινῶς. Διὸ καὶ εἰσελθόντες εἰς τὰς 22 καὶ πλέοντες ὅλην τὴν νύκτα, τὸ πρωῒ εἰς τὰς 23 κατεφθάσαμεν εἰς Μεσολόγγιον· ἐκεῖ εὕρομεν δύο βρίκια καὶ δύο γολέττας, λαντσόνια πολλὰ πολιορκοῦντα στενῶς, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπιπεσόντα ὀκτὼ πλοῖα ἀπὸ τὸν στόλον, ἐναυμάχουν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ὥρας· ἀλλὰ μὴ δυνάμενα τὰ ἐχθρικὰ ν' ἀποφύγουν τὸν κίνδυνον, τὸ μὲν ἓν βρίκιον ἔδωσε πῦρ καὶ τὸ ἔκαυσαν καὶ διεσώθησαν μὲ τὰς λέμβους οἱ ναῦται, τὸ δὲ ἄλλο τὸ δυνατώτερον 20 κανονίων ἀλγερίνικον, ἀφοῦ τὸ ἔῤῥιψαν εἰς τὰ ῥηχὰ, παρεδόθη εἰς τοὺς ἡ-

(1) Ἐσφαλμένως ἄρα λέγει ὁ Ἀντ. Μιαούλ. ἐν σημειώσεσι τῆς Συνοπτ. Ἱστορ. του Τ. Β', σελ. 31 ὅτι εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συνηκολούθησαν αἱ δύο μοῖραι τῆς Ὕδρας· διότι πιστοτέρα ἡ σύγχρονος καὶ σαφὴς ἔκθεσις τοῦ ναυάρχ. Σπετσῶν· ἀλλ' ἴσως τοῦτο ἔγινε μετὰ ταῦτα, ὅταν οἱ στόλοι ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν εἰς Καβομαλέαν.

ληνικαὶ μοῖραι, καὶ ἰδοῦσαι τὸν ἐχθρικὸν στόλον, συνι-

μετέρους μὲ πενῆντα περίπου ναύτας, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ καπιτάνου ὁμοῦ μ' ἕνα χιλίαρχον τοῦ ἔξωθεν στρατοπέδου τῆς ξηρᾶς· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν περίπου 140 ναυτῶν, ὁμοῦ μὲ τὸν καπιτάνον, πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλοι κατεπνίγησαν, καὶ ἄλλοι ἐθανατώθησαν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς παραδόσαντας τὸ βρίκιον· τὸ ὁποῖον λαφυραγωγήσαντες οἱ ἡμέτεροι τὸ κατέκαυσαν ἐκείνην τὴν νύκτα. Μόνα τὰ ὀκτὼ πλοῖα ἐστάθησαν εἰς τὰ πανία, τὰ δὲ λοιπὰ ἅμα καταφθάσαντες προσωρμίσθημεν, καὶ μ' ὅλας τὰς λέμβους μας ἀπεβιβάζαμεν τὰς ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια ἀπὸ τὸν Κ. Ἰωάννην Ἀναστάση (Κυριακὸν) εἰς τὸ Βασιλάδι, ὁπόθεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τὰ λαμβάνουν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, διότι δὲν εἶχε τόσον ἐλεύθερον συγκοινωνίαν τὸ Βασιλάδι μὲ τὸ Μεσολόγγιον ἐξ αἰτίας 30 λαντσονίων, τὰ ὁποῖα ἐμβῆκαν μέσα ἀπὸ τὸ λεγόμενον Κόμμα. Μόλις ἐλάβομεν καιρὸν ἐξ ὥρας καὶ ἀπεβιβάσαμεν τὰς ἥμισυ ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια καὶ μέρος ἀκόμη ἀπὸ τὴν μοῖράν μας μπαρούτι, καὶ ἰδοὺ ἀνεφάνη ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἔξωθεν ἐρχόμενος πρίμα (οὐριοδρομῶν) μὲ ὁρμὴν μεγάλην διὰ νὰ μᾶς ἀφανίσῃ, εἰ δυνατὸν, κατὰ τὸ σχέδιόν του, ἀλλ' ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του, καταδιωχθεὶς μὲ καταισχύνην μεγάλην ὕστερον ἀπὸ ἕνα πεισματώδη πόλεμον πέντε ὡρῶν, κατὰ τὰς 8 ὥρας τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Πρὶν ὅμως τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἰδόντες ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐφοβήθη καὶ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν κόλπον, ἀπεφασίσαμεν τὸν Καπ. Ἰωάννην Ἀναστασίου (Κυριακὸν) μὲ τὰς λοιπὰς ζωοτροφίας καὶ ὑπῆγε καὶ τὰς ἀπεβίβασεν ὁμοῦ μὲ τέσσαρα ἄλλα πλοῖα ἀπὸ τὸν στόλον. Μεγάλη βέβαια ἐστάθη ἡ καρτερία τῶν πολεμικῶν καὶ πυρπολικῶν πλοίων, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιστάσεώς μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐρχομένου εἰς μίαν μεγαλωτάτην γραμμὴν κατακρατοῦντες ὅλον τὸ στενὸν τοῦ κόλπου. Διὸ καὶ κρίνομεν περιττὸν νὰ σᾶς καθιστορήσωμεν λεπτομερῶς, διότι αὐτόπτης τῆς καρτε-

στάμενον ἐκ 34 πλοίων, οὐριοδρομοῦντα δὲ καὶ φυλάτ-

ρίας μας ἐστάθη βρίκιον ἀγγλικὸν, τὸ ὁποῖον ὑπετέθη ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ὡς ἑλληνικὸν, καὶ ἔλαβεν αἰσθαντικὴν πληγὴν, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ ἀπεμακρύνθη, μολονότι ὕψωσε τὴν σημαίαν του εἰς δύο μέρη καὶ ἔπασχε νὰ διαβῇ πρὸς τὸν σκοπόν του. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐξελθόντα ὅλα τὰ πλοῖα κατὰ τὰς Σκρόφας, ὁ ἐχθρὸς ἐφαίνετο, ὅτι ἀπεμακρύνετο. Διὸ καὶ εἰσελθόντα 4 πολεμικὰ καὶ 3 πυρπολικὰ διὰ νυκτὸς, ἔβαλον εἰς μεγαλωτάτην ἀταξίαν τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἀμέσως δείξας τὰ νῶτα, κατέφυγε μεσημβρινῶς εἰς τὰς 24 καὶ 25 τοῦ αὐτοῦ, καὶ συμπεραίναμεν νὰ ἐτραβίχθῃ εἰς τὴν Σούδαν, διὰ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν Αἰγυπτιακὸν, ὅταν καταφθάσῃ κατὰ τὸ σχέδιόν των· ἡμεῖς μετὰ τὸ κατόρθωμα τὸ εἰς Μεσολόγγιον, δὲν ἐκρίναμεν νὰ κτυπήσωμεν τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ ἀφήσαμεν νὰ περιφέρηται ἐκεῖ πλησίον μας, ἕως νὰ καταφθάσουν καὶ τὰ λοιπὰ πολεμικὰ καὶ πυρπολικὰ πλοῖα, διότι εἴχαμεν πολλὰ ὀκνὰ πυρπολικὰ, καὶ τότε νὰ κροτήσωμεν γενικὴν ναυμαχίαν· ἀλλὰ ποῖος ἠμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προθυμίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἡμέραν καὶ νύκτα ἐζήτουν νὰ τὸν καταδιώκουν; Εἰς τὰς 25 τοῦ αὐτοῦ διὰ νὰ ἐμψυχώσωμεν τοὺς ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Μεσολογγίου στρατιώτας, καὶ εἰ δυνατὸν, ἂν ἠμπορέσωμεν νὰ χαλάσωμεν ἐκείνην τὴν μικρὰν δύναμιν τῶν λαντσονίων, τὰ ὁποῖα ἐμπόδιζον τὴν ἐλευθέραν συγκοινωνίαν μεταξὺ Βασιλαδίου καὶ Μεσολογγίου, ἐπήγαμεν καὶ προσωρμίσαμεν μ' ὅλον τὸν στόλον, καὶ ὁπλίσαντες ἀμέσως τὰς λέμβους μας, μ' εὐκολίαν ἐξουσιάσαμεν τὰ μεγαλήτερα ἐχθρικὰ λαντσόνια, τὰ δὲ μικρότερα ἀγκαλὰ καὶ ἀδύνατα καὶ ὄντα πολλὰ πλησίον εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, καθισμένα εἰς τὰ ῥηχὰ, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ πλησιάσουν αἱ λέμβοι διὰ νὰ τὰ ἐξουσιάσουν, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ εὑρίσκωνται μέσα εἰς τὴν λίμνην, δὲν βλάπτουν τίποτε πλέον, διότι οἱ Μεσολόγγιοι ἔχουν 30 τοιαῦτα καὶ δυνατώτερα.

τοντα γραμμὴν ἐκτεταμένην ἀπὸ τοῦ τῶν Σκροφῶν ἀ-

Ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ εἶχον προσχεδιάσει οἱ ἐν τῷ Μεσολογγίῳ καπεταναῖοι (ὁπλαρχηγοὶ) σύμφωνοι μὲ ἓν μέρος στρατοπέδου ἀπὸ τὸ τοῦ Σαλώνου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καραϊσκάκη καὶ λοιπῶν, διὰ νὰ κτυπήσουν τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, καὶ εἰ δυνατὸν νὰ διαλύσωσι τὴν στενὴν πολιορκίαν· ὅθεν καὶ κατὰ τὰς 4 ὥρας τῆς νυκτὸς, διὰ σημείου, ἐπιπεσόντες ἐξαίφνης οἱ μὲν ἔξωθεν ἕως 400, οἱ δὲ ἔσωθεν τοῦ Μεσολογγίου ἕως 1500, ἔκαμον μεγάλην θραῦσιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἤθελον ἐπιτύχει λαμπροτάτης νίκης, καὶ νὰ διαλύσωσι τὸ στρατόπεδον τὸ ἐχθρικὸν, ἂν ὁ Μακρῆς μὲ 1000 δὲν ἐδειλίαζε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, καὶ ἂν ἤθελον παραβλέψει οἱ στρατιῶται τὰ λάφυρα. Μολοντοῦτο πάλιν, ἦτο τολμηρότατον κίνημα τῶν ἡμετέρων, εἰς ἕνα τόσον πολυάριθμον στρατὸν νὰ ἐπιπέσουν ὀλίγοι τινὲς, καὶ νὰ μάχωνται τακτικώτατα ὑπὲρ τὰς 4 ὥρας, καὶ σχεδὸν ἕως τὸ πρωΐ. Ταῦτα παρόντες ἐμάθομεν ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν, ἀπὸ δὲ τοὺς ἔξωθεν δὲν ἐμάθομεν διόλου τί κατώρθωσαν, οἵτινες καλλίτερον σχέδιον καὶ ἀποφασισμένοι ὅλοι διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τὰ τσατήρια (σκηνὰς) τοῦ πασσᾶ, εἰ δυνατὸν, νὰ τὸν ζωγρήσωσι ζῶντα, καὶ ἐλπίζομεν ἂν καὶ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ποθουμένου των, τοὐλάχιστον νὰ ἐθυσίασαν πολλοὺς ἐχθροὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐτζακίσθησαν ἀμέσως εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπέπεσον· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν 26 συναινέσει καὶ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν, ἀφήσαμεν πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀποκλεισμὸν ἐνταυτῷ τῆς Π. Πάτρας πολεμικὰ πλοῖα τρία τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων, ἓν Ψαριανὸν, καὶ τρία ἡμέτερα τὸν Καπετ. Ἀναγνώστην Ἀναστασίας (Κυριακὸν) Γεώργιον Κοκοράκην, καὶ Α. Σάντον· ἡμεῖς δὲ ἀμέσως ἀπεπλεύσαμεν μὲ τὸν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην, ἐξακολουθοῦντες τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ πληροφορίαν τῶν τῆς ξηρᾶς νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν, καὶ μὲ δεύτερον σᾶς

χρωτηρίου, μέχρις ἐκείνου τοῦ Καβου-πάπα (α) ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἀμέσως πνεύσαντος σφοδροῦ ἀρκτικοῦ ἀνέμου, ἠναγκάσθησαν ν' ἀπομακρυνθῶσι πρὸς ὀλίγον· ἡ ἐπιοῦσα παρῆλθεν ἐν ἀπραξίᾳ μεταξὺ τρικυμίας καὶ τῆς ἐπελθούσης νηνεμίας, ἀλλὰ μαθόντες οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, ὅτι τὸ Μεσολόγγιον στερούμενον τροφῶν κινδυνύει νὰ παραδοθῇ, ἀπεφάσισαν, μὲ τὰς ὀλίγας των δυνάμεις νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, καὶ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν, ἢ νὰ σώσωσι τοὺς τὴν βοήθειαν ἐπικαλουμένους ἀδελφούς των, ἢ νὰ χαθῶσιν ὅλοι οἱ εὑρεθέντες εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην· ὅθεν πλέοντες ὅλην τὴν νύκτα, ἔφθασαν τὴν 23 εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου εὗρον δύω βρίκια καὶ δύω γολέττας καί τινας κανονοφόρους. Ἐκ τῶν ἐχθρικῶν τούτων πλοίων καταναυμαχηθέντων ὑπὸ ὀκτὼ μόνον ἑλληνικῶν, καὶ μὴ δυναμένων ν' ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον, τὸ μὲν ἓν βρίκιον ἐκάη παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ναυτῶν, οἵτινες διεσώθησαν διὰ τῶν λέμβων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἦτον Ἀλγερινικόν, καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου ὡς φέρον 20 κανόνια, ἀφοῦ ἐῤῥίφθη ἐπὶ ἀβαθῶν ὑδάτων, παρεδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐναπομεινάντων ἕως πεντήκοντα ναυτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ διευθυντοῦ τοῦ

γράφομεν τί ἀπέγινε.

Καβο-Ματαπᾶ 28 Ἰουλίου 1825.

Ὁ πατριώτης Γ. Ἀνδρούτσου.

(Ἐκ τῶν Δημοτ. ἀρχείων Σπετσῶν).

(α) Ἔκθεσις Γ. Σαχτούρη πρὸς τοὺς Προκ. Ὕδρας, ἐν ᾗ προστίθεται παρ' αὐτοῦ, ὅτι ὁ Γ. Πολίτης Ὑδραῖος, καὶ ἕτεροι δύω Σπετσιῶται ἐχρησίμευσαν μεγάλως — Φιλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 139.

τουτα γραμμὴν ἐκτεταμένην ἀπὸ τοῦ τῶν Σκροφῶν ἀ-

Ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ εἶχον προσχεδιάσει οἱ ἐν τῷ Μεσολογγίῳ καπεταναῖοι (ὁπλαρχηγοὶ) σύμφωνοι μὲ ἓν μέρος στρατοπέδου ἀπὸ τὸ τοῦ Σαλώνου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καραϊσκάκη καὶ λοιπῶν, διὰ νὰ κτυπήσουν τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, καὶ εἰ δυνατὸν νὰ διαλύσωσι τὴν στενὴν πολιορκίαν· ὅθεν καὶ κατὰ τὰς 4 ὥρας τῆς νυκτὸς, διὰ σημείου, ἐπιπεσόντες ἐξαίφνης οἱ μὲν ἔξωθεν ἕως 400, οἱ δὲ ἔσωθεν τοῦ Μεσολογγίου ἕως 1500, ἔκαμον μεγάλην θραῦσιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἤθελον ἐπιτύχει λαμπροτάτης νίκης, καὶ νὰ διαλύσωσι τὸ στρατόπεδον τὸ ἐχθρικὸν, ἂν ὁ Μακρῆς μὲ 1000 δὲν ἐδειλίαζε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, καὶ ἂν ἤθελον παραβλέψει οἱ στρατιῶται τὰ λάφυρα. Μολοντοῦτο πάλιν, ἦτο τολμηρότατον κίνημα τῶν ἡμετέρων, εἰς ἕνα τόσον πολυάριθμον στρατὸν νὰ ἐπιπέσουν ὀλίγοι τινὲς, καὶ νὰ μάχωνται τακτικώτατα ὑπὲρ τὰς 4 ὥρας, καὶ σχεδὸν ἕως τὸ πρωΐ. Ταῦτα παρόντες ἐμάθομεν ἀπὸ τοὺς ἔσωθεν, ἀπὸ δὲ τοὺς ἔξωθεν δὲν ἐμάθομεν διόλου τί κατώρθωσαν, οἵτινες καλλίτερον σχέδιον καὶ ἀποφασισμένοι ὅλοι διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τὰ τσατήρια (σκηνὰς) τοῦ πασσᾶ, εἰ δυνατὸν, νὰ τὸν ζωγρήσωσι ζῶντα, καὶ ἐλπίζομεν ἂν καὶ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ποθουμένου των, τοὐλάχιστον νὰ ἐθυσίασαν πολλοὺς ἐχθροὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐτζακίσθησαν ἀμέσως εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπέπεσον· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν 26 συναινέσει καὶ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν, ἀφήσαμεν πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀποκλεισμὸν ἐνταυτῷ τῆς Π. Πάτρας πολεμικὰ πλοῖα τρία τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων, ἓν Ψαριανὸν, καὶ τρία ἡμέτερα τὸν Καπετ. Ἀναγνώστην Ἀναστασίας (Κυριακὸν) Γεώργιον Κοκοράκην, καὶ Α. Σάντον· ἡμεῖς δὲ ἀμέσως ἀπεπλεύσαμεν μὲ τὸν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην, ἐξακολουθοῦντες τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ πληροφορίαν τῶν τῆς ξηρᾶς νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν, καὶ μὲ δεύτερον σᾶς

κρωτηρίου, μέχρις ἐκείνου τοῦ Καβου-πάπα (α) ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἀμέσως πνεύσαντος σφοδροῦ ἀρκτικοῦ ἀνέμου, ἠναγκάσθησαν ν' ἀπομακρυνθῶσι πρὸς ὀλίγον· ἡ ἐπιοῦσα παρῆλθεν ἐν ἀπραξίᾳ μεταξὺ τρικυμίας καὶ τῆς ἐπελθούσης νηνεμίας, ἀλλὰ μαθόντες οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, ὅτι τὸ Μεσολόγγιον στερούμενον τροφῶν κινδυνύει νὰ παραδοθῇ, ἀπεφάσισαν, μὲ τὰς ὀλίγας των δυνάμεις νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, καὶ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν, ἢ νὰ σώσωσι τοὺς τὴν βοήθειαν ἐπικαλουμένους ἀδελφούς των, ἢ νὰ χαθῶσιν ὅλοι οἱ εὑρεθέντες εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην· ὅθεν πλέοντες ὅλην τὴν νύκτα, ἔφθασαν τὴν 23 εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου εὗρον δύω βρίκια καὶ δύω γολέττας καί τινας χανονοφόρους. Ἐκ τῶν ἐχθρικῶν τούτων πλοίων καταναυμαχηθέντων ὑπὸ ὀκτὼ μόνον ἑλληνικῶν, καὶ μὴ δυναμένων ν' ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον, τὸ μὲν ἓν βρίκιον ἐκάη παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ναυτῶν, οἵτινες διεσώθησαν διὰ τῶν λέμβων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἦτον Ἀλγερινικόν, καὶ δυνατώτερον τοῦ πρώτου ὡς φέρον 20 κανόνια, ἀφοῦ ἐῤῥίφθη ἐπὶ ἀβαθῶν ὑδάτων, παρεδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐναπομεινάντων ἕως πεντήκοντα ναυτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ διευθυντοῦ τοῦ

γράφομεν τί ἀπέγινε.

Καβο-Ματαπᾶ 28 Ἰουλίου 1825.

Ὁ πατριώτης Γ. Ἀνδρούτσου.

(Ἐκ τῶν Δημοτ. ἀρχείων Σπετσῶν).

(α) Ἔκθεσις Γ. Σαχτούρη πρὸς τοὺς Προκ. Ὕδρας, ἐν ᾗ προστίθεται παρ' αὐτοῦ, ὅτι ὁ Γ. Πολίτης Ὑδραῖος, καὶ ἕτεροι δύω Σπετσιῶται ἐχρησίμευσαν μεγάλως — Φιλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 139.

βριχίου, καὶ χιλίαρχός τις τοῦ στρατοπέδου τῆς ξηρᾶς· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ πληρώματος περὶ τοὺς 110, μετὰ τοῦ διευθυντοῦ, πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα σωθῶσιν, ἄλλοι μὲν ἐπνίγησαν, ἄλλοι δὲ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν ἰδίων παραδοσάντων τὸ βρίκιον Ὀθωμανῶν. Μὴ οὔσης δὲ μηδεμιᾶς ἐλπίδος περὶ διασώσεως τοῦ ἐχθρικοῦ τούτου πλοίου, οἱ Ἕλληνες ἀφοῦ τὸ ἐλαφυραγώγησαν, τὸ κατέκαυσαν ἐκείνην τὴν νύκτα· αἱ δὲ κανονοφόροι διεσώθησαν ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς Ναυπάκτου.

Μόνον ὀκτὼ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔμειναν εἰς τὰ πανία, τὰ δὲ λοιπὰ ἀγκυροβολήσαντα εἰς Μεσολόγγιον, ἀπεβίβαζον διὰ τῶν λέμβων των ἐκ τοῦ πλοίου τοῦ Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ τὰς τροφὰς καὶ πολεμεφόδια εἰς Βασιλάδι, ὅθεν ἠδύναντο ὀλίγα κατ' ὀλίγα νὰ τὰ λαμβάνωσιν οἱ ἐν Μεσολογγίῳ, ὡς μὴ οὔσης πολὺ ἐλευθέρας τῆς μεταξὺ Βασιλαδίου καὶ Μεσολογγίου συγκοινωνίας, ἕνεκα τῶν ἐν τῇ λίμνῃ ἐχθρικῶν πολεμικῶν κανονοφόρων· ἀλλὰ μόλις οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐκφορτώσει τὸ ἥμισυ τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου ἐν διαστήματι ἓξ ὡρῶν, ἰδοὺ ὁ ἐχθρικὸς στόλος πλέων πλησίστιος ἔρχεται κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅστις ἀμέσως τίθεται καὶ οὗτος εἰς κίνησιν, ναυμαχῶν δὲ καὶ ναυμαχούμενος προσπαθεῖ ὅλαις δυνάμεσι νὰ λάβῃ τὴν προσάνεμον τοῦ ἐχθροῦ θέσιν, ἵνα ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ διὰ τῶν πυρπολικῶν· ἀλλὰ μόλις βλέπει τοῦτο ὁ ἐχθρὸς παραιτεῖται τῆς ἐπιθέσεως καὶ καταγίνεται λοξοδρομῶν νὰ διατηρήσῃ τὴν προσάνεμον θέσιν, ἑωσοῦ μετὰ παρέλευσιν ὡρῶν τινων, ἰδὼν ὅτι ἑλληνικά τινα πλοῖα ὑψώθησαν ὑπὲρ αὐτὸν πρὸς ἄνεμον, ἐδόθη εἰς φυγήν, πρώτου δόντος τὸ σημεῖον τοῦ Καπετὰν-πασσᾶ.

Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ πλοίων τα μὲν παρηκολούθουν

τὸν ἐχθρικὸν στόλον, καταδιώξαντα αὐτὸν μέχρι Κεφαλληνίας, πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν, μετὰ τοῦ Ἰωάννου Κυριακοῦ, ἐπέστρεψαν εἰς Μεσολόγγιον διὰ ν' ἀποπερατώσωσι τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν τροφῶν εἰς Βασιλάδιον. Καὶ ὁ μὲν ἐχθρικὸς στόλος ἔπλευσεν ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὁ δ' ἑλληνικὸς συνήχθη ἅπας εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου διὰ νὰ καταστρέψωσιν, εἰ δυνατὸν, ὅλην τὴν ἐν τῇ λίμνῃ ἐχθρικὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἥτις ἐγίνετο μέγιστον πρόσκομμα εἰς τὴν μεταξὺ Βασιλαδίου καὶ Μεσολογγίου ἐλευθέραν συγκοινωνίαν, ὥπλισαν ἀμέσως τὰς λέμβους των, καὶ ὁρμήσαντες κατ' αὐτῆς, ἑπτὰ μὲν κανονοφόρους ἐκυρίευσαν, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ βλάψωσι καὶ τὰς λοιπὰς, διότι οἱ ἐχθροὶ τὰς εἶχον ἑλκύσει ἐπὶ τῶν πλησίον τοῦ στρατοπέδου των ῥηχῶν, καὶ τὰς ἐπροστάτευον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ τῶν ὅπλων χιλίων περίπου πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ ἑνὸς κανονίου.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν 26 τοῦ μηνὸς, συνεννοηθέντες οἱ τρεῖς Ναύαρχοι, ἀπεφάσισαν ν' ἀφήσωσιν εἰς Μεσολόγγιον ναυτικήν τινα μοῖραν ἐξ ἑπτὰ πλοίων πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν κόλπων Κορινθιακοῦ καὶ Ἀμβρακικοῦ, καὶ ἄφησαν τρία μὲν Σπετσιωτικὰ (α) ἓν δὲ Ψαριανὸν (β) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Σπετσῶν Ἀναγνώστου Κυριακοῦ, καὶ τρία Ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὴν τοῦ Δημητρ. Κιοσσὲ Ὑδραίου (γ) τὰ ὁποῖα ἐν τῷ δια-

---

(α) Οἱ πλοίαρχοι τῶν Σπετσιωτικῶν ἦσαν ὁ Ἀναγνώστης Κυριακοῦ, Γ. Κοκκοράκης καὶ Ἀδρ. Σάντος.

(β) Τοῦ δὲ Ψαριανοῦ ὁ Γεώργ. Διχσάκης.

(γ) Τῶν Ὑδραϊκῶν, ὁ Δ. Κιοσσὲς, Στ. Φώκας καὶ Ἰω. Μπετσαξῆς. Ἐσφαλμένως ὁ Ἀντ. Μιχούλ. εἰς τὴν Συνοπτ. Ἱστ. του

στήματι τριῶν περίπου μηνῶν καθ' ὃ διέμειναν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ἐχρησίμευσαν οὐκ ὀλίγον, διότι ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν, μετέφερον ἐν αὐτῷ καὶ διάφορα ἐπικουρικὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Καραϊσκάκην καὶ ἄλλους, ἀπὸ τὴν Κακησκάλαν, τὸ Δραγαμέστον καὶ διάφορα ἄλλα μέρη· ὁ δὲ λοιπὸς Ἑλληνικὸς στόλος ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ κατῆλθε περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀκρωτηρίου, νομίζων ὅτι ἤθελεν ἀπαντήσει τὸν ἐχθρὸν ἢ εἰς Νεόκαστρον, ἢ εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης, καὶ ἡνώθη τότε καὶ μὲ ἄλλα πλοῖα ἐκπλεύσαντα νεωστὶ ἐκ τῶν νήσων πρὸς ἐνδυνάμωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου (α).

Συγχρόνως τότε, φιλοπάτριδές τινες Κρῆτες οἷοι ὁ Ἐμ. Ἀντωνιάδης, ὁ Δημ. Καλέργης, καὶ ἄλλοι μὴ ὑποφέροντες νὰ βλέπωσι τὴν Πατρίδα των τὴν πολυπαθῆ Κρήτην

Τ. Β'. σελ. 35 λέγει ὅτι ἡ μοῖρα αὕτη συνέκειτο ἐξ ὀκτὼ πλοίων, καὶ ὅτι ἐτέθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μόνου τοῦ Κιοσσέ· καὶ ἐὰν δὲν ἤρκει μόνη ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν ν' ἀποδείξῃ τὰ λεγόμενα ἡμῶν, ἠδυνάμεθα νὰ φέρωμεν εἰς φῶς πολλὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Διευθυνούσης τὰ τῆς Δυτ. Ἑλλάδ. Προσωρ. ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Ἀναγν. Κυριακὸν ὡς ἀρχηγὸν τῶν 4 πλοίων τῆς μοίρας ἐκείνης. — Εἰς τὰ αὐτὰ λάθη ὑπέπεσεν ἀκουσίως καὶ ὁ Σ. Τρικ. Τ. Γ'. Κεφ. ΙΔ'. ἀκολουθήσας τὸν Ἀντ. Μιαούλην.

(α) Πλοίαρχοι τῆς ἐκ Σπετσῶν Β'. μοίρας ἦσαν, οἱ ἑξῆς· ὁ Ν. Μυλωνᾶς, Ἰω. Παντελῆ, Θεοδ. Σάντου, Γ. Ὀρλάνδος, Ν. Τσοχαντάρης, Ἀθ. Γ. Πάνου, Ν. Α Γουδῆς, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Κοσμ. Λάμπρου, Π. Λιγκιάρης, Δημ. Χ. Κούτσης, Ἰω. Κυριάκου ἢ Τζολάκης, Ἀντ. Δρίτσας, Ἀργ. Στεμιτσιώτης, Μανουὴλ Μπουκουβάλας, καὶ Ἰω. Ματθαίου, καὶ πυρπολιστὴς ὁ Ἀδριανὸς Χόντσας.

ὑποδεδουλωμένην καὶ στενάζουσαν ὑπὸ τὰς ἀπείρους ὠμότητας τῶν ἐν αὐτῇ Ἀράβων, Ἀλβανῶν καὶ τῶν ἔτι χειροτέρων ἐντοπίων Ὀθωμανῶν, συνέλαβον τὴν γενναίαν ἰδέαν ν' ἀναζωπυρήσωσι καὶ πάλιν τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμον, καὶ νὰ σηκώσωσιν αὖθις τὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς νήσου.

Τοῦ σχεδίου τούτου τὸ πρῶτον κίνημα ἦτον ἡ δι' αἰφνιδίας ἐφόδου κυρίευσις τοῦ ἐπὶ τοῦ νησιδίου Γραμπούσης ὀχυροῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον, ὡς φύσει ὀχυρὸν καὶ ἀπόρθητον θεωρούμενον, εἶχον παραμελήσει οἱ Τοῦρκοι, καὶ δὲν ἐφρουρεῖτο, εἰμὴ ὑπὸ ὀλίγων τινῶν στρατιωτῶν.

Τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ἀρχηγοὶ ἦσαν οἱ ἀνωτέρω μνησθέντες Ἀντωνιάδης καὶ Καλλέργης, οἵτινες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχον ζητήσει παρὰ τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν (α), πλοῖά τινα διὰ νὰ τοὺς συνοδεύσουν εἰς Κρή-

---

(α) Πρὸς τὸν ἐξοχ. ναύαρχον Σπετσ. Κ. Γ. Κολανδροῦτσον.

« Θεμελιούμενοι εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδώκατε ὑπόσχεσιν, ὁπό» ταν ἐπίτηδες ἤλθομεν καὶ σᾶς ἀνταμώσαμεν εἰς Βάτικα, τοῦ » ὅτι ἠθέλατε μᾶς στείλει τινὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν στόλον, διὰ νὰ » μᾶς συντροφεύσουν εἰς τὸ κίνημα, τὸ ὁποῖον εἴχομεν σκοπεύσει » νὰ κάμωμεν κατὰ τῆς Γραμπούσης, ἐτύχαμεν εἰς τὸν δρόμον » μας τὸν Κ. Ἀθανάσιον Γ. Πάνου, πρὸς τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ἐκοι» νοποιήσαμεν τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπόσχεσίν σας, τὸν παρεκαλέσα» μεν νὰ μᾶς συντροφεύσῃ ἕως ὑποκάτω εἰς τὸ φρούριον· ἀλλ' ἡ » γαλήνη, ἡ ὁποία μᾶς εὗρεν ἐκείνην τὴν νύκτα, μᾶς ἔκοψε τὸν » δρόμον μας, καὶ ἐπομένως, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἦτο πλέον » ἡμέρα καὶ καιρὸς δὲν μᾶς ἔμεινε διὰ νὰ ἐπιχειρισθῶμεν τὸ » πρᾶγμα. Ἡ πληροφορία τὴν ὁποίαν εἴχαμεν, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ » φρούριον δὲν ἦσαν περισσότεροι ἀπὸ 7 ἕως 10 ἄνθρωποι, μᾶς » ἔκαμε νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὸν σκοπόν μας, καὶ νὰ παρακαλέ-

την, καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι καὶ διὰ θαλάσσης τὰ κατὰ τὴν ξηρὰν κινήματά των· ἀλλ, ἐπειδὴ τότε ἡ κατεπείγουσα

. . . . . .

» σωμεν θερμῶς πάλιν τὸν Κ. Ἀθαν. Γ. Πάνου, διὰ νὰ μὴ μᾶς
» ἀφήσῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ νὰ σταθῇ μαζύ μας καὶ νὰ
» μᾶς συνδράμῃ εἰς τὸ κίνημά μας. Κακὴ τύχη πάλιν ἔμπροσθέν
» μας, ὁ ἀὴρ ἔπαυσε διόλου, θαλάσσιος στόλος μᾶς κατέλαβε
» μέγας, εἰς τρόπον ὥστε, ὄχι μόνον νὰ κινηθῶμεν τὴν περασμέ-
» νην νύκτα, ἀλλ' οὔτε τὰ μικρὰ πλοῖά μας νὰ κινήσωμεν ἐξ αἰ-
» τίας τῶν μεγάλων θαλασσινῶν καὶ τῶν ἐναντίων ῥευμάτων,
» τῇδε κἀκεῖσε διεσκορπίσθημεν, καὶ ἡ δυστυχία μας αὐξάνει πε-
» ρισσότερον, ὅσον βλέπομεν τὴν ἐπιμονὴν τοῦ καλοῦ πατριώτου
» Κ. Ἀθαν. Γ. Πάνου τοῦ ν' ἀναχωρήσῃ, σεβομένου τῆς γενικῆς
» διατάξεώς σας. Ἀλλὰ τί ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν; βέβαια
» δὲν μᾶς μένει ἄλλο παρὰ νὰ τὸν παρακαλέσωμεν διὰ νὰ μᾶς
» συντροφεύσῃ κἂν ἕως εἰς κανὲν ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης, ὅπου
» νὰ κάμωμεν τὴν ἀπόβασίν μας εἰς τὴν μεγάλην ξηράν, καὶ
» πλέον ὁ Θεὸς βοηθός. Ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα ἕνα μέγαν κίνδυνον
» τώρα, καὶ τόσον μέγαν, ὅσον θέλομεν διακινδυνεύσει καὶ πολ-
» λὰς χιλιάδας Χριστιανῶν ψυχῶν· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέ-
» χεται διόρθωσιν ἄλλην· ἡμεῖς ἐμβήκαμεν εἰς τὸ στάδιον χωρὶς
» νὰ παρεκτραπῶμεν καὶ ἀπὸ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκινή-
» σαμεν· ἀλλὰ μένει καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συναγωνιστάς
» μας νὰ μὴν ὑποφέρουν τὸν χαμόν μας, ἀλλὰ νὰ μᾶς συνδρά-
» μουν, καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν εἰς ἡμᾶς, συντρέχουν καὶ ὅλον τὸ
» Ἔθνος· διότι, ὅταν ἀνοίξῃ τὸ τουφέκι εἰς Κρήτην, θέλει πάλιν
» σταματήσει ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖ.

» Σᾶς προσκυνοῦμεν, ὡς εἰκός, ὑποσημειούμενοι.

» Ἐκ τοῦ πλοίου ὁ Ἀχιλλεύς, 4 Αὐγούστου 1825.

» Οἱ δοῦλοί σας

» Ἐμμ. Ἀντωνιάδης. D. Kallergi.»

τοῦ Μεσολογγίου ἀνάγκη δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἀνδροῦτσον τὴν διαμέλισιν τοῦ ὑπ' αὐτὸν στόλου, ἤδη ἐπιστρέψαντος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐκ Μεσολογγίου, καὶ περιφερομένου περὶ τὸ Ταίναρον, τὸν Μαλέαν καὶ τὰ Κύθηρα, ὁ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης καὶ ὁ Δ. Καλλέργης, ἐπανέλαβον παρακαλοῦντες τὸν αὐτὸν ναύαρχον τῶν Σπετσῶν Ἀνδροῦτσον, ἵνα θέσῃ ὑπὸ τὴν διάθεσίν των τὸ ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Γ. Πάνου πλοῖον, διὰ νὰ τοὺς συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ εἰρημένου φρουρίου τῆς Γραμπούσης, ἢ ἄλλου τινὸς καταλλήλου πρὸς ἀπόβασιν ἀκρωτηρίου τῆς Κρήτης. Προθύμως ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν ἔθεσεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῶν αἰτησάντων τὸ εἰρημένον πλοῖον διὰ νὰ τοὺς συνοδεύσῃ, καὶ δὴ, ἀποβάντες εἰς Κρήτην οἱ περὶ τὸν Καλλέργην καὶ Ἀντωνιάδην κατὰ τὸν Ῥαβδοῦχον καὶ Ῥοδοπῆν, τὸ μὲν φρούριον τῆς Γραμπούσης ἐκυρίευσαν δι' ἀπάτης κατὰ τὴν 2 Αὐγούστου, τὸ δὲ τῆς Κισσάμου ἐξ ἐφόδου μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας. Ἐσηκώθησαν δὲ εἰς τὰ ὅπλα καὶ οἱ Σφακιανοὶ, Κυδωνιῶται, Σελινιῶται καὶ Κισσαμῖται (α).

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἤτοι περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου, ὁ Κανάρης (β), συλλαβὼν τὴν τολμηρὰν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐμπρήσῃ τοὺς Ὀθωμανικοὺς στόλους (περὶ ὧν ἐφημίζετο,

---

(α) Ἴδε ἔκθεσ. ἐπιτροπ. Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 141.

(β) Οἱ Ὑδραῖοι ἀμφισβητοῦσιν εἰς τὸν Κανάρην τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης· ἀλλ' ἡμεῖς, ἀδιάφοροι ὄντες πρὸς ἀμφότερα τὰ μέρη, πιστεύομεν, ὅτι ἡ πρωτοβουλία ἐπήγασεν ἀπὸ τὸν Κανάρην, ὅστις ἦτο ἱκανὸς καὶ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἀπόδειξις ἡ Τένεδος καὶ ἡ Χίος· ἄλλως τε οἱ Ὑδραῖοι δὲν ἤθελον οὔτε κἂν συμπεριλάβει τὸν Κανάρην·

ὅτι ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ἔκαμνε μεγάλας προπαρασκευάς, ὅπως, ἐπιβιβάζων νέα στρατεύματα, ἐπιπέσῃ καθ' ὅλης μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως δὲ κατὰ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας), ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀπηυθύνθη συμβουλῇ τοῦ φιλέλληνος Ἁμιλτῶνος πρὸς τὸν ἐν Ὕδρᾳ Ἐμμ. Τομπάζην (κεκηρυγμένον ὀπαδὸν τῆς Ἀγγλικῆς φατρίας), καὶ εἰς αὐτὸν ἀνεκοίνωσε τὸ σχέδιόν του. Ὁ Τομπάζης, ἀσπασθεὶς τὴν ἐπιχείρησιν συναινέσει καὶ τοῦ Λαζάρ. Κουντουριώτου, ἀνεκοίνωσεν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν Ἀντώνιον Γ. Κριεζῆ, ὃν ἤθελε νὰ προσλάβῃ συνεργόν. Ἐνῷ δὲ οὗτοι ἡτοίμαζον ἐν Ὕδρᾳ τὰ πλοῖά των, προσέτι δὲ καὶ ἄλλα δύο πυρπολικά, ὁ Κανάρης ἐλθὼν εἰς Σπέτσας, ἠγόρασε δι' ἐξόδων τῆς Κυβερνήσεως τὸ πλοῖον τοῦ Κωνσταντίνου Χ. Α. Φιλίνη Ψαριανοῦ, καὶ μετασκευάσας αὐτὸ εἰς πυρπολικὸν ἀπῆλθεν εἰς Ὕδραν. Ἀφοῦ πάντα τὰ πρὸς τὸν διάπλουν τοῦτον ἀπαιτούμενα παρεσκευάσθησαν, ἐξέπλευσαν ἐξ Ὕδρας τὴν 23 Ἰουλίου δύο πολεμικά, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ἐμμ. Τομπάζην, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀντ. Γ. Κριεζῆν, καὶ τρία πυρπολικά, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Κανάρην, τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀντ. Θ. Βώκου καὶ Ἐμμ. Μπούτην Ὑδραίους, ἅπαντες δὲ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τομπάζη.

Οἱ ἄνεμοι τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰσὶ πάντοτε εὐνοϊκοὶ πρὸς τοιοῦτον διάπλουν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ὅθεν μετὰ ἓξ ἡμέρας, ἤτοι τὴν 29 τοῦ μηνός, ἔφθασεν ὁ μικρὸς οὗτος στολίσκος ἔξωθεν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου, πλησίον τοῦ Ἀρὰπ-κουλέ, συνῆλθον ἅπαντες οἱ πλοίαρχοι εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Τομπάζη νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν καταλληλοτέρου τρόπου τῆς ἐνεργείας. Ἀπεφασίσθη λοιπόν, ἵνα τὰ μὲν πολεμικὰ μείνωσιν ἔξω-

θεν τοῦ λιμένος διὰ νὰ σώσωσι τὰς λέμβους τῶν πυρπολικῶν, ταῦτα δὲ νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ὅπως δυνηθῶσι νὰ πυρπολήσωσι τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους. Ἔμειναν ὅθεν τὰ πολεμικὰ ἔξωθεν τοῦ λιμένος, τὰ δὲ πυρπολικὰ προὐχώρησαν πρὸς τὸν λιμένα, προπορευομένου τοῦ Κανάρη. Πλὴν οἱ Ὑδραῖοι πυρποληταὶ ἐβραδυπόρουν, καὶ ὁ Κανάρης, ἀγνοῶν τὸ αἴτιον, ἐστράφη μὲ τὸ πλοῖόν του διὰ νὰ μάθῃ τὸ αἴτιον καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετ' αὐτῶν· ἀλλ' αὐτοί, ἰδόντες καὶ αὐτὸν στραφέντα, ἤλλαξαν ἀμέσως διεύθυνσιν πρὸς τὸ πέλαγος. Τότε ὁ Κανάρης ἐπαναστραφείς, ὥδευε μὲ τὸ πυρπολικόν του πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, καὶ συλλαβὼν τὸν προσελθόντα πρὸς αὐτὸν ὁδηγὸν τοῦ λιμένος, προὐχώρει μὲ οὔριον ἄνεμον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅπου ἦν καὶ ἡ ναυαρχίς, καὶ ἐκεῖ νὰ θέσῃ τὸ πῦρ εἰς τὸ ἡφαίστειόν του. Πλὴν μόλις ἔφθασεν ἔμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, καὶ ἐνῷ ἤρχισε νὰ νομίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως βεβαίαν, ἐπελθὼν ἀπροσδοκήτως ἄνεμος ἐναντίος, τὴν μὲν πρόοδον τοῦ πυρπολικοῦ ἐμπόδισε, τὰς δὲ ἐλπίδας τοῦ Κανάρη καὶ τὴν τολμηρὰν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν διὰ παντὸς ἐματαίωσεν. Ἐστράφη τότε κατὰ μιᾶς φεργάτας καί τινων βρικίων ὁ Κανάρης, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς τοῦτο ἡ αὐτὴ ἀποτυχία τὸν συνώδευσεν, ὑψώσας τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸ πῦρ, ἐλπίζων ὅτι, ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἔφερεν ἴσως τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸς δ' ἐπιβὰς μετὰ τοῦ πληρώματός του εἰς τὴν λέμβον του, τρέχει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος, ἀλλ' ἀμέσως πολλαὶ μὲν ἄλλαι ἐχθρικαὶ λέμβοι, δέσαντες τὸ καιόμενον πυρπολικόν, τὸ ἔσυραν μακρὰν τῶν πολεμικῶν πλοίων, ἑπτὰ δὲ ἄλλαι

λέμβοι καλῶς ὡπλισμένοι ἔτρεξαν ἐναντίον τῆς τοῦ Κανάρη, καὶ Γαλλικόν τι πλοῖον ἐλλιμενισμένον αὐτόθι ἐπυροβόλησε τρὶς κατὰ τῆς ἑλληνικῆς λέμβου. Εὐτυχῶς ὅμως αἱ γαλλικαὶ σφαῖραι ἀπέτυχον, ἡ δ' ἑλληνικὴ λέμβος, καταπολεμηθεῖσα καὶ καταπολεμήσασα τὰς ἐχθρικὰς, διεσώθη ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ὑδραϊκῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Βῶκον, ὅπερ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε φθάσει μέχρι τῶν ῥηχῶν τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐξῆλθον εἰς τὸ πέλαγος οἱ περὶ τὸν Κανάρην, ποδηγετοῦντος τοῦ ἰδίου Κανάρη, ὡς κάλλιον γνωρίζοντος τὸν λιμένα ἐκεῖνον, καὶ οὕτω, ἑνωθέντα τὰ τέσσαρα ἐναπομείναντα τοῦ στολίσκου τούτου πλοῖα, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ τὴν 13 Αὐγούστου ἔφθασαν εἰς Ὕδραν. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, δύω μὲν ἐφονεύθησαν, ὁ Παντελῆς Τζιτζᾶς καὶ ὁ Ἰω. Χούντας, πέντε δ' ἐπληγώθησαν, ὁ Ἰωάννης Κωνσταντινίδης, Ἀγγελῆς Γκλάβας, Νικόλ. Δήμου, Γεώργιος Φραγκ. Ψαριανὸς καὶ Νικ. Ι. Μανιάτης, ἅπαντες ἀνήκοντες εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Κανάρη.

Τοιαύτην μὲν ἔκβασιν ἔλαβεν ἡ μυστικὴ αὕτη ἐκστρατεία· ὁ δ' ἐκ Μεσολογγίου ἐπιστρέψας ἑλληνικὸς στόλος, διέμενεν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, περὶ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Μαλέαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ἀφοῦ λάβῃ τὰς ἐκ τῶν νήσων περιμενομένας τροφὰς, νὰ διευθυνθῇ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὡς καταπλεύσαντα εἰς Σοῦδαν. Βεβαιωθεὶς ὅμως ἐγκαίρως ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν ἔξωθεν τῆς Σούδας κατασκοπευτικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος δὲν ἦτον εἰς Σοῦδαν, ἀλλ' ὅτι διευθύνθη κατ' εὐθεῖαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πρακτέου. Τότε ἡ μὲν τῶν Ψαριανῶν μοῖρα κατέπλευσεν

εἰς Σύρον διὰ νὰ προμηθευθῇ τὰς ἀναγκαίας τροφὰς, ἡ ὑδραϊκὴ προσωρμίσθη εἰς Βοιὰς, περιμένουσα αὐτὰς δι' ἐπίτηδες πεμφθέντος εἰς Ὕδραν πλοίου, ἡ δὲ Σπετσιωτικὴ ἐφοδιασθεῖσα ἐκ Σπετσῶν ἐγκαίρως, ἔκρινεν εὔλογον νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν νῆσον Ἀστυπαλαίαν καὶ διὰ νὰ παλαμίσωσι τὰ πλοῖα, καὶ διὰ νὰ συγκεντρωθῶσιν ἐκεῖ ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις. Ὁ Μιαούλης, ἀγνοῶν τὴν διεύθυνσιν τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ἔγραφεν εἰς Ὕδραν τὴν 4 Αὐγούστου τὰ ἑξῆς· «Καὶ χθὲς σᾶς ἔγραψα μὲ τὰ » Ψαριανὰ καράβια (τὰ ὁποῖα ὑπῆγον εἰς Σύρον διὰ νὰ » ἐφοδιασθοῦν), τὰς χρείας τοῦ στόλου κτλ., καὶ τὸ σκάν» δαλον ἀπὸ τὰς κακοπρέζας (λείας). Ἔπειτα σκεφθέντες » μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Σπετσιώτας, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἔλθω» μεν πάλιν εἰς Βάτικα, ἂν καὶ εἴχαμεν προτήτερα γνώ» μην νὰ ὑπάγωμεν εἰς Μῆλον, καθὼς σᾶς ἔγραφα. Πλὴν » ἐκεῖνοι μετὰ δευτέραν σκέψιν δὲν ἠξεύρω ποῦ ὑπῆγαν· » ὑποθέτω δὲ μήπως ἐπέστρεψαν εἰς Σπέτσας, ἐνῷ ἐγὼ » καὶ τ' ἄλλα πλοῖά μας, σκορπισμένα τὸ ἑσπέρας ἀπὸ » σφοδρὸν ἄνεμον, μόλις ἐσυνάχθημεν σήμερον ἐδῶ 11 » πολεμικὰ καὶ 3 πυρπολικὰ, καὶ ἐπειδὴ τόσα δὲν ξύναν» ται ν' ἀντιπαραταχθοῦν εἰς τὸν ἐχθρὸν μόνα, εἶναι ἀ» νάγκη, ἢ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς αὐτὰ, ἢ νὰ γράψητε εἰς » Σπέτσας νὰ ξεκινήσουν ὅσον τάχιστα τὰ ἐδικά των, ἂν » μάθητε ὅτι ὑπῆγαν ἐκεῖ....» Συνεπείᾳ τούτων οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας ἔγραφον πρὸς τοὺς τῶν Σπετσῶν τὴν 6 Αὐγούστου, ὡς ἑφεξῆς· «Σᾶς περικλείομεν ἀπόσπασμα » ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου, ἀπὸ ἐπιστολὴν τὴν ὁ» ποίαν λαμβάνομεν ταύτην τὴν στιγμὴν ἀπὸ τὸν ναύαρ» χόν μας, ἀπὸ Βάτικα τῆς 4 τοῦ ἐνεστῶτος· ἐξ αὐτῆς » βλέπετε, ἀδελφοὶ, πόση εἶναι ἡ ἀνάγκη διὰ νὰ συγκεν-

» τρωθῇ καὶ νὰ ἦναι πάντα ἑνωμένη ἡ ναυτικὴ δύναμίς » μας, ἡ διορισθεῖσα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Βλέπετε εἰς τὴν » φρόνησίν σας, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ἐὰν ὁ Τοπά- » λης ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Μεσολόγγιον, διὰ νὰ μὴν ἦναι » ἐκεῖ ἀρκετὰ καράβια διὰ νὰ τὸν ἀντικρούσουν καὶ νὰ μα- » ταιώσουν τὰ σχέδιά του, ματαιόνει αὐτὸς διὰ μιᾶς ὅλους » τοὺς κόπους μας, ὅλους τοὺς πενταετεῖς ἀγῶνάς μας » καὶ ἔξοδα, καὶ ἀπολλύμεθα ὅλοι. Διὰ τὸν Θεὸν λοιπὸν, » ἐὰν μερικὰ ἀπὸ τὰ καράβιά σας, ἢ ὅλα ἐπέστρεψαν ἀπὸ » τὸν ἀγῶνα, κάμετε τρόπον νὰ τὰ στείλητε εὐθὺς ὀπίσω, » διότι τὰ ἐδικά μας ἐὰν εὑρεθοῦν μόνα δὲν ἠμποροῦν ν' ἀν- » θέξουν, καὶ τότε ὁ ἐχθρὸς κατορθόνει τὰ τέλη του.... » (α)

Τὴν δι' Ἀστυπαλαίαν ἀπόφασίν του διεκοίνωσεν ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν Ἀνδροῦτσος (β) καὶ πρὸς τὸν ναύ-

---

(α) Ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσ. ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας Ὕδρας 1825, φάκελ. 5.

(β) Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

«Σήμερον κατέφθασα ἐνταῦθα ἑνωμένος μὲ εἴκοσι πλοῖα ἡμέ- » τερα. Δὲν ἔκρινα καλὸν νὰ προσορμίσω, ἀλλ' εἰδοποίησα εἰς τὰ » πανία τὸν ναύαρχον Ἀνδρέαν Μιαούλην τὴν γνώμην μου, ὅτι » τὸ νὰ τραβίξωμεν διὰ τὴν Ἀστυπαλαίαν καὶ ἐκεῖ νὰ παλαμί- » σωμεν καὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ δυνάμεις μας, ὅστις συμφώ- » νως καταφθάνει εἰς ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἑνώνεται μὲ ἡμᾶς, διότι » κατὰ τὸ παρὸν ἐμποδίζεται, περιμένων ζωοτροφίας καὶ τὴν » γολέταν τοῦ Τομπάζη, τὴν ὁποίαν πρὸ ἡμερῶν εἶχε στείλει » εἰς Ζάκυνθον, νομίζων, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἔμεινεν ὀπίσω. » Αὐτὴν τὴν ὥραν ἀπὸ τὸν ναύαρχον τῶν Ψαρῶν, ὅστις κατέ- » φθασε μὲ τρία πλοῖα ἀπὸ Σύρον, μανθάνομεν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς » στόλος εὑρίσκεται εἰς τὸ Βουδροῦμι· ἐν τοσούτῳ ἐγὼ διευθύνο-

αρχον Ὕδρας Μιαούλην, ὅστις ἐνέκρινε μὲν τὸ μέτρον τοῦτο ὡς καλὸν, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ ἐκπλεύσῃ δι' ἐκεῖ ἀμέσως, ὡς περιμένων τὰς μὲν τροφὰς ἐξ Ὕδρας, τὴν γολέταν δὲ τοῦ Τομπάζη, ἣν εἶχε στείλει νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐκ Ζακύνθου.

Τὴν 10 Αὐγούστου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του ὁ ναύαρχος Ψαρῶν Ἀποστόλης ἐκ Σύρου, συνωδευμένος καὶ ἀπὸ ἄλλα τρία πολεμικὰ Ψαριανὰ πλοῖα, ὁ δὲ τῶν Σπετσῶν Ἀνδροῦτσος διευθύνθη μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν μοίρας εἰς Ἀστυπαλαίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἄφησε τὸ πλοῖον ὁ Λεωνίδας νὰ περιφέρηται μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Καϋμένης, διὰ νὰ εἰδοποιῇ τὰ ἐρχόμενα κατόπιν πλοῖα περὶ τῆς διευθύνσεως τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, καὶ διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν μοῖραν ἄλλα δύω πυρπολικά.

Τὴν 11 τοῦ μηνὸς, ἐνῷ ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἐναυλόχει εἰς Βάτικα, ἔφθασεν ἐκ Μεσολογγίου ὁ Ἀντώνιος Ῥαφαὴλ μὲ τὴν ὑπ' αὐτὸν γολέταν καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Μιαούλην,

---

» καὶ μὲ τὰ ἄνω εἰρημένα πλοῖά μας εἰς Ἀστυπαλαίαν, καὶ ἰδοὺ » ἐξαποστέλλω τὸν Λεωνίδαν νὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ, καὶ νὰ περιφέ- » ρηται μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Παραπόλας (Καϋμένης) νὰ δώσῃ » τὴν εἴδησιν εἰς τὰ ἐρχόμενα πλοῖα πρὸς ἀντάμωσίν μας, καὶ » διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὰ δύω ἐναπομείναντα αὐτόθι πυρπολικά » μας. Ἐξαποστείλατέ μας καὶ τὴν καταγραφὴν τοῦ ψωμίου. Εἰ- » δοποιήσατε τὰ ἄνω εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν.

»Περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἀπέναντι Τσερίγου, τὴν 10 Αὐγούστου » 1825. Ἐκ τοῦ πλοίου Παγκρατίων.

» Ὁ πατριώτης

»Γ. Ἀνδρούτσου.»

ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος, ἀναχωρήσας ἐκ Μεσολογγίου, διευθύνθη κατὰ τὴν Σχόνδραν, ὅπως μεταφέρῃ ἐκεῖθεν στρατὸν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου. Τὴν 13 ἔφθασαν αἱ ἐξ Ὕδρας περιμενόμεναι τροφαί, καὶ τὴν 14 τὸ πρωῒ ὁ Μιαούλης ἔδωκε τὸ σημεῖον εἰς τὴν μοῖράν του νὰ τεθῇ εἰς τὰ πανία. Τὴν 18 ἔφθασαν ἀντικρὺ τῆς Ζακύνθου, εἰς ἣν ἐπέμφθη καὶ πάλιν ἡ γολέτα Τερψιχόρη, ἵνα μάθῃ τι περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ἥτις ἐπιστρέψασα, εἶπε καὶ αὐτή, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐσάλευεν εἰς Αὐλῶνα. Τὴν 21 ἔμαθεν ὁ Μιαούλης παρ' ἀγγλικοῦ τινος βρικίου, τὸ ὁποῖον ἀπήντησε περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἁγίας Μαύρας, ὅτι εἰς Αὐλῶνα δὲν ὑπῆρχεν ὁ Βυζαντινὸς στόλος. Τὴν 23, παραπλεούσης τὴν νῆσον Ἁγίας Μαύρας τῆς μοίρας ταύτης, ἐδόθη ἐκ διαταγῆς τοῦ Μιαούλη εἰς τὸν Σταμάτην Φώκαν παρ' ὅλων τῶν πλοίων τῆς μοίρας ἀνὰ ἓν βαρέλι πυρίτιδος διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς Μεσολόγγιον, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὴν 24 ἡ μοῖρα αὕτη ἐπανελθοῦσα, ἠγκυροβόλησεν αὖθις εἰς Βάτικα, τὴν δὲ 27 ἀναπλεύσασα, ἔφθασε τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς βοῤῥᾶν τῆς νήσου Μήλου, καὶ τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ φθάσασα, ἠγκυροβόλησεν εἰς Ἀστυπαλαίαν, ὅπου ὁ ναύαρχος Ἀνδροῦτσος εἰδοποίησε διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπίτηδες σταλέντος πλοίου τοῦ Ἰωάννου Βουκουβάλα τὸν Μιαούλην, ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Αὐγούστου ὁ Βυζαντινὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τέλος πάντων ὁ Μιαούλης μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν μοίρας, ὁτὲ μὲν προσορμιζόμενος εἰς νῆσον τινά, ὁτὲ δὲ περιφερόμενος, ἦλθε καὶ ἠγκυροβόλησε τὴν 19 καὶ 20 Σεπτεμβρίου εἰς νῆσον Κίμηλον, ὅπου ἦν προσωρμισμένη καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον Σπετσιωτικὴ μοῖρα μετὰ τῶν Ψαριανῶν πλοίων.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς 20 Σεπτεμβρίου, μαθόντες οἱ

πλοίαρχοι τῆς ἐκεῖσε Σπετσιωτικῆς μοίρας τὸν θάνατον τοῦ ἐναρέτου καὶ φιλοπάτριδος, τοῦ γενναίου ἀντιναυάρχου των Ἰωάννου Α. Κυριακοῦ (α), καὶ κλαύσαντες αὐτὸν

(α) Ὁ ἐνάρετος οὗτος ἀνὴρ, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ Πατρίδος θέμενος ὡς ἀληθὴς πατριώτης, ὁ συγγενὴς καὶ κληρονόμος τῶν μεγάλων προτερημάτων τοῦ θείου του Παναγιώτου Μπότασῃ, ὁ παρὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν συμπολιτῶν του καὶ ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος, ὁ καθ' ὅλας, μέχρι τέλους ζωῆς του, τὰς ναυμαχίας διαπρέψας ὡς πρωταθλητὴς, καὶ ὡς ἀρχηγὸς, καὶ ὡς μὴ τοιοῦτος, ὁ ἀντιναύαρχος Σπετσῶν ἀείμνηστος Ἰωάννης Α. Κυριακὸς, πολλὰς ὑποστὰς κακουχίας κατὰ τὴν εἰς Μεσολόγγιον πρὸς μετακόμισιν τροφῶν ἀποστολήν του, ἀσθενήσας κατὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδόν του βαρέως εἰς Μῆλον, ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Σπέτσας, ὅπου ἀπεβίωσε τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1825, ἀφήσας λύπην ἀπαρηγόρητον οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ἐναρέτους γονεῖς του καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκογένειαν καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς του, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς συμπολίτας του, καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ἐκ τοῦ πλησίον γνωρίσαντας αὐτόν. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἰδοὺ τί ἔγραφεν ἡ ἐν Ὕδρα ἐκδιδομένη ἐφημερὶς ὁ Φίλ. τοῦ Νόμ. ἐν τῷ ἀριθ. 246· «Μὲ λύπην μας ἀναγγέλλομεν, » ὅτι εἰς τὰς 17 τρέχοντος παρέδωκε τὸ κοινὸν χρέος ὁ ἀντι» ναύαρχος τῶν Σπετσῶν Κ. Ἰωάννης Ἀναστασίου Μπότασης » (γράφε Κυριακός). Μὲ τὸν ἄωρον αὐτοῦ θάνατον ἡ Ἑλλὰς ἐστε» ρήθη ἑνὸς γενναίου καὶ ζηλωτοῦ πατριώτου, ἡ δὲ πατρίς του » ἑνὸς ἐναρέτου πολίτου. Αἰωνία σου ἡ μνήμη γενναῖε ἀντιναύαρ» χε. » Ἡ δὲ ἐν Μεσολογγίῳ ἐκδιδομένη ἐφημερὶς τὰ Ἑλλην. Χρον. ἀριθ. 79 τοῦ 1825, σελ. 105, ἔγραφε τὰ ἑξῆς· « Τὴν 2 τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἄλλο ἑλληνικὸν πολεμικὸν πλοῖον ὁ Ἀριστείδης τοῦ Κ. Δημητρ. Θ. Μισεγιάννη, σταλὲν παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεώς μας μὲ πυροβόλα καὶ ἐφόδια, ἔφθασε σήμερον ἐνταῦθα. Δι' αὐτοῦ

μὲ πικρὰ δάκρυα, ὕψωσαν πενθίμως τὰς νικηφόρους σημαίας τῶν πλοίων των, καὶ ἐκανονοβόλησαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποθανόντος συμπολίτου αὐτῶν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν αὐθημερὸν καὶ ὅλα τὰ ὑδραϊκὰ πλοῖα, ἅμα ἐπληροφορήθησαν τὴν αἰτίαν τοῦ πενθίμου κανονοβολισμοῦ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων (α).

Τὴν ἐπιοῦσαν 21 Σεπτεμβρίου, ὁ μὲν ναύαρχος Σπετσῶν μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν μοίρας ἀνήχθη πρὸς τὴν νῆσον Θήραν, ἐλπίζων ὅτι, κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη ἤθελον πλεύσει καὶ αἱ λοιπαὶ ἑλληνικαὶ μοῖραι (β), ὁ δὲ Μιαούλης μετὰ

ἐδόθη ἡ εἴδησις, ὅτι ἀπέρασεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ὁ Κ. Ἰωάννης Α. Κυριακοῦ ἀπὸ Σπετσῶν. Τὰ πλοῖά μας λοιπὸν ὕψωσαν τὴν σημαίαν των νεκρώσιμον, καὶ ἔκαμαν ἐν τάξει τὴν ἀνάλογον διὰ κανονοβολισμῶν τελετήν. Αἱ σημαντικαὶ πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει τούτου πατριώτου, καὶ ἐξαιρέτως εἰς κρίσιμόν τινα περίστασιν τοῦ Μεσολογγίου, ἐλύπησαν ὅλους τοὺς καλοὺς πατριώτας. Αἱ Σπέτσαι ἐστερήθησαν κάλλιστον συμπολίτην, καὶ ὁ στόλος μας ἀνδρεῖον καπιτάνιον διὰ τὸν θάνατον τοιούτου ἀνδρός. Αἰωνία σου ἡ μνήμη συμπατριῶτα μακάριε.»

(α) Ἡμερολ. Γ. Σαχίνη κατὰ τὴν 20 Σεπτεμβ. 1825.

(β) Πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν.

«Διὰ τοῦ πλοιάρχου Ἰω. Ματθαίου ἐλάβομεν τὸ ἐσώκλειστον
» ἀντίγραφον ἐπιστολῆς φιλέλληνός τινος ἀνωνύμου, πεμπομένης
» εἰς τὴν Διοίκησιν μ' ἓν ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον, ἐρχόμενον
» ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν, τὸ ὁποῖον ὁ ῥηθεὶς πλοίαρχος ἐπεσκέφθη
» ἔξω τῆς Πάρου εἰς τὰς 21 τοῦ τρέχοντος. Θέλετε πληροφορηθῆ
» ἐκ τούτου τὰς προπαρασκευάς, τὰς ὁποίας ὁ ἰσχυρὸς Αἰγυπτια-
» κὸς Σατράπης ἑτοιμάζει, καὶ τὰς ἀποβάσεις, τὰς ὁποίας σκο-

τῆς ὑδραϊκῆς ἐπανέπλευσεν εἰς Ὕδραν, καὶ προσωρμίσθη εἰς τὴν ἀπέναντι αὐτῆς Πελοποννησιακὴν παραλίαν, Δάρδεζαν καλουμένην (α).

Ἐν τούτοις ἡ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ναυλο-

» πεῖ νὰ κάμῃ διὰ νὰ στενοχωρήσῃ πανταχόθεν τὴν Ἑλλάδα, » τὰς ὁποίας μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, καὶ μὲ » τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν μας ἐλπίζομεν, ὅτι θέλομεν ἐμποδίσει, » καὶ ὅτι θέλομεν τοῦ ἀνατρέψει κάθε σκοπὸν ἐπιβλαβῆ καὶ ὀ- » λέθριον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Χθὲς 22 τρέχοντος ἔφθασαν ἀπὸ » Ῥόδον δύο γολέται, ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ τῆς Ὕδρας » στόλου, ὅπου παρά τινος Ὀλανδικοῦ πολεμικοῦ πλοίου, ἐρχο- » μένου ἀπὸ Καστελόριζον, ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὁ Αἰγυπτιακὸς » ἑνωμένος μὲ τὸν Βυζαντινὸν στόλον δὲν ἐξάπτεται εἰσέτι, καὶ » ὅτι ἐκπλέει μετὰ 14 ἡμέρας, ἀριθμοῦντες ἀπὸ τὴν 21 τοῦ τρέ- » χοντος. Ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν εὑρισκόμεθα μὲ 6 πολεμικὰ καὶ » 4 πυρπολικὰ, κατὰ τὸ ἴδιον τῆς Σαντορίνης ἀκρωτήριον, ὅπου » ἐξ αἰτίας τῶν σφοδρῶν ἀνέμων, δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ παλαμί- » σωμεν τὰ πυρπολικά μας. Διωρίσαμεν ἐμπροσθοφυλακὴν τὸ » πλοῖον τοῦ Κ. Μπούκουρη, καὶ περιμένομεν νὰ συγκεντρωθῶ- » μεν ὅλοι οἱ στόλοι διὰ νὰ προσβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ » ἠμπορέσωμεν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ μὲ τὴν » ἰσχὺν τῶν βραχιόνων μας, νὰ ἐμποδίσωμεν τὰς ἀποβάσεις τοῦ » ἐχθροῦ, ν' ἀνατρέψωμεν τοὺς ἐπαπειλοῦντας τὴν Ἑλλάδα σκο- » πούς του, καὶ ν' ἀποσείσωμεν διὰ πάντα τὸν τυραννικὸν ζυ- » γόν του.

» Τὴν 23 Σεπτεμβρ. 1825, Σαντορίνη.

» Ὁ πατριώτης

» Γ. Ἀνδρούτσου. »

(α) Ἡμερολ. Γ. Σαχ' 22 Σεπτεμβρ. 1825, καὶ Συνοπτ. Ἱστ. Ἀντ. Μιαούλ. Τ. Β, σελ. 36.

χοῦσα ἑλληνικὴ ναυτικὴ μοῖρα ἐξεπλήρου τὰ καθήκοντά της ἐν πλήρει δραστηριότητι καὶ πατριωτισμῷ. Ἐξ αὐτῆς δύο πλοῖα τὸ ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Σάντον Σπετσιώτην, καὶ τὸν Γ. Διασάκην Ψαριανὸν, διορισθέντα ἰδίως εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, μετέφερον τὴν 13 Σεπτεμβρίου εἰς Μεσολόγγιον τὸν στρατηγὸν Σαδῆμαν, τοὺς ἀντιστρατήγους Βασίλειον Πάτζην καὶ Χρ. Χ. Πέτρου, καὶ τὸν χιλίαρχον Γιαννάκην Στράτου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτικῶν σωμάτων, καὶ ἐνεδυνάμωσαν ἀρκούντως τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου (α). Μία δὲ πολεμικὴ αὐστριακὴ γολέττα, Vigillante καλουμένη, ἐμποδίσθη παρὰ τῆς μοίρας ἐκείνης νὰ εἰσέλθῃ εἰς Π. Πάτρας (α), καὶ ἐλιμενίσθη εἰς Μεσολόγγιον· ἡ γολέτα αὕτη, βλέπουσα ὅτι ἡ μοῖρα ἐτέθη εἰς τὰ πανία, ἵνα εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἠθέλησε νὰ συνεισπλεύσῃ καὶ αὐτὴ αὐθαιρέτως· ἡ μοῖρα ὅμως τὴν εἰδοποίησε καὶ πάλιν, ὅτι τῆς ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ· ἀλλ' ἡ γολέτα ἐξηκολούθει τὸν δρόμον της. Τότε ἡ μοῖρα διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ μεταχειρισθῇ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἔδωκαν ἀμέσως τὰς ἀνηκούσας διαταγὰς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πλοῖα. Τοῦτο ἰδοῦσα ἡ εἰρημένη γολέτα, ἔστρεψε τὴν διεύθυνσίν της πρὸς δυσμὰς καὶ ἀπεμακρύνθη (γ).

Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου τὰ πληρώματα τῆς μοίρας ταύτης, ἀφηνιάσαντα ἕνεκα εἰδήσεων, ἃς ἐ-

---

(α) Ἑλλην. Χρον. ἀρ. 74 τοῦ 1825, σελ. 89.
(β) Αὐτόθι, σελ. 98.
(γ) Αὐτόθι, σελ. 102.

λάμβανον ἀπὸ τὰς οἰκογενείας των περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὰς νήσους κινδύνου ὡς ἐκ τῶν μεγάλων προπαρασκευῶν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἐζήτουν ἐπιμόνως τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον τῆς μοίρας. Καὶ οἱ Πρόκριτοι τῶν νήσων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς μοίρας, γνωρίζοντες πόσον ἀναγκαία ἦτο διὰ τὸ Μεσολόγγιον ἡ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον παρουσία τῆς μοίρας ἐκείνης, οἱ μὲν ἐπρομήθευον αὐτὴν ἐγκαίρως διὰ τροφῶν καὶ χρημάτων, οἱ δὲ ἔπασχον νὰ πείσωσι τὰ πληρώματα νὰ διαμείνωσιν εἰσέτι ὀλίγον καιρόν. Ἀλλ' οἱ ναῦται οὐδαμῶς ἤθελον νὰ πεισθῶσιν, ὥστε οἱ ἀρχηγοὶ τῆς μοίρας ἠναγκάσθησαν τὴν 27 Σεπτεμβρίου νὰ εἰδοποιήσωσι περὶ τούτων ἁπάντων τὴν ἐν Μεσολογγίῳ Διοικητικὴν ἐπιτροπήν, ἥτις, ἐκπλαγεῖσα εἰς τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἄκουσμα, μετέβη ἐντὸς τῶν πλοίων ἐν σώματι, μεθ' ὅλων τῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον φερομένη καὶ ἱκετεύουσα τοὺς ἀτιθάσσους ναύτας, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ τοὺς πείσῃ νὰ διαμείνωσιν ἀκόμη δεκαπέντε ἡμέρας, ἑωσοῦ ἡ Κυβέρνησις φροντίζουσα, ἀποστείλῃ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἄλλην τινὰ ναυτικὴν δύναμιν (α).

(α) *Εὐγεν. Κύριοι Πρόκρ. Σπετσῶν.*

Λιμὴν Μεσολογ. 1825, Σεπτεμβρ. 27, ἐκ τοῦ Τιμολέοντος.

(Ἔκθεσις ἐκ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας.)

« Εἰς τὰς 25 τοῦ τρέχοντος μὲ Κ. Γ. Δαλεχὸν ἐλάβαμεν μίαν » τιμίαν σας σημειωμένην εἰς τὰς 8 τοῦ παρόντος. Παρομοίως » ἐλάβομεν καὶ τὰ μηνιαῖά μας καὶ λοιπὰ ὅπου μᾶς ἐστάλησαν. » Λοιπὸν ἴδαμεν νὰ μᾶς γράφητε, ὅτι χρέος μας εἶναι νὰ μείνωμεν εἰς τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον διωρίσθημεν, καθὼς καὶ οἱ ἀδελ» φοὶ Ὑδραῖοι, καὶ νὰ προσέχωμεν καλῶς εἰς τὴν πολιορκίαν

Πανταχόθεν διεφημίζοντο αἱ τρομεραὶ ναυτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ προπαρασκευαὶ τοῦ Μεχμὲτ 'Αλῆ, ἐκ διαφόρων δὲ πλοίων ἐξ 'Αλεξανδρείας προερχομένων, καὶ ἐξ ἀνωνύμων ἐπιστολῶν διεθρυλλεῖτο, ὅτι αἱ πολεμικαὶ αὗται

» τῆς Πατρίδος καὶ λοιπῶν μερῶν, καὶ εἰς διαφέντευσιν τοῦ Με-
» σολογγίου. Κύριοι, ὅλα αὐτὰ ὁποῦ μᾶς σημειόνετε ἕως τώρα,
» τὰ ἠκολουθήσαμεν καὶ τ' ἀκολουθοῦμεν ὡς καλοὶ πατριῶται,
» πλὴν καὶ ἡ εὐγενία σας καλῶς γνωρίζετε, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸ
» χέρι μας ἀπὸ τοὺς ναύτας, ὅτι καὶ πρὶν ἔλθη τὸ καράβι τοῦ
» Λαλεχοῦ διὰ ξηρᾶς ἔμαθον τὰ τρέχοντα τῆς Πατρίδος μας,
» καὶ μὲ τὸ ἴδιον καράβι ἔλαβον γράμματα ἀπὸ τὰς οἰκογενείας
» των, καὶ τοὺς ἔγραφον διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι μᾶς γράφετε ἡ
» εὐγενία σας, δηλαδὴ τοὺς προσκαλοῦσαν νὰ κάμουν παντοίους
» τρόπους νὰ φθάσουν εἰς τὰ ὀσπήτιά των, ὥστε ἀπεφασίσαμεν
» συμφώνως μὲ τοὺς ἀδελφοὺς 'Υδραίους νὰ μισεύσωμεν, ὄντες
» βιασμένοι ἀπὸ τοὺς ναύτας. Λοιπὸν σήμερον ἰδεάσαμεν τὴν ἐδῶ
» ἐπιτροπὴν, καθὼς καὶ εἰς τὰς 15 τοῦ τρέχοντος τὴν εἴχαμεν
» ἰδεάσει διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν νὰ διορίσῃ ἄλλα
» πλοῖα νὰ ἐκπλεύσουν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Μεσολογγίου, ἐ-
» πειδὴ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ μείνωμεν ἕως τέλους. Λοι-
» πὸν σήμερον βλέπομεν αἰφνιδίως νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὰ πλοῖά
» μας ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ὅλοι οἱ στρατηγοὶ ὁμοῦ
» μὲ τὸν ἀρχιερέα τοῦ Μεσολογγίου μὲ ἀπόφασιν ὁποῦ νὰ μεί-
» νουν μέσα εἰς τὰ πλοῖά μας νὰ μισεύσουν καὶ αὐτοὶ μαζύ μας,
» ἀφήνοντες τὸ Μεσολόγγιον εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ῥίπτον-
» τες τὸ βάρος ἐπάνω μας. Λοιπὸν ἡμεῖς, βλέποντες ἓν τοιοῦτον
» πρᾶγμα, ἐπήραμεν τὸν ἀρχιερέα καὶ ὅλους τοὺς στρατηγοὺς
» καὶ τοὺς ἐγυρίσαμεν εἰς ὅλα μας τὰ πλοῖα, καὶ ὡμίλησαν οἱ
» ἴδιοι τῶν ἀνθρώπων, ὡς καθὼς καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐβιάσαμεν πε-
» ρισσότερον, καὶ μόλις τοὺς ἐκαταπείσαμεν νὰ μείνωμεν ἀκόμη

ἑτοιμασίαι οὐδένα ἄλλον σκοπὸν εἶχον, εἰμὴ τὴν κατὰ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας ἐπίθεσιν.

Συνεπείᾳ τῶν διαθρυλλουμένων, οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, γράψαντες πρὸς τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους, προσεκάλεσαν αὐτοὺς νὰ πέμψωσιν εἰς Σπέτσας δύο ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ἀνδρῶν αὐτῶν, διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέτρων, ἅτινα ἔπρεπε νὰ λάβωσιν ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κρίσιμον περίστασιν. Οἱ Ὑδραῖοι, προθύμως δεχθέντες τὴν πρότασιν τῶν Σπετσιωτῶν, ἀνταπέστελλον τὴν 5 Σεπτεμβρίου τὰ ἑξῆς· «Ἐλάβαμεν μὲ κοινὴν καὶ ἄκραν εὐχαρίστησίν μας τὴν εὐγενικὴν ἐπιστολήν σας τῆς 2 τοῦ ἐνεστῶτος, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὰ πατριωτικὰ καὶ ἀδελφικὰ φρονήματά σας, κατὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὰ ἐδικά μας. Μερικαὶ τοπικαὶ ἀναγκαιόταται φροντίδες δὲν μᾶς ἐσυγχώρησαν

» ἐδῶ ἡμέρας δεκαπέντε, ἀλλὰ μὴ στοχασθῆτε, ὅτι θέλομεν μείνει δεκαέξ, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς ἰδεάζομεν ὁποῦ νὰ κάμητε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ στείλητε ἄλλα πλοῖα νὰ μᾶς φθάσουν ἐδῶ πρὶν ἢ μισεύσωμεν. Ὁμοίως στέλλουν καὶ οἱ ἐδῶ στρατηγοὶ ἕνα στρατηγὸν μὲ μεγάλην βίαν πρὸς τὴν Σ. Διοίκησιν μόνον καὶ μόνον διὰ πλοῖα· ἐπειδὴ εἶδον οἱ ἴδιοι τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνωμεν περισσότερον ἀφ' ὅ,τι σᾶς γράφομεν. Παρομοίως γράφουν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ὑδραῖοι εἰς τὴν πατρίδα των· ὅθεν μὴν ἀμελῆτε, κύριοι, εἰς ὅσα σᾶς γράφομεν, ἀλλὰ οἰκονομήσατέ τα ὅπως ἠμπορέσητε, ἐπειδὴ ἡμεῖς, παρελθούσης τῆς διορίας ὁποῦ ἐδώσαμεν τῶν ἀνθρώπων, μισεύομεν δίχως ἄλλο, καὶ ἔστω πρὸς εἴδησίν σας.

» Ἀναγν. Κυριακοῦ, Ἀδρ. Σάντου, Γ. Κοκκοράκης.»

» νὰ ἐκλέξωμεν προτήτερα τοὺς πληρεξουσίους μας. Τώρα
» ὅμως ἔρχονται αὐτοῦ, ἐπιφέροντες τὴν παροῦσαν οἱ εὐ-
» γενέστατοι συνάδελφοί μας, Κύριοι Δημήτριος Τσαμα-
» δὸς καὶ καπετὰν Γιακουμάκης Τομπάζης, τέλειοι πλη-
» ρεξούσιοί μας. Ὅσα λοιπὸν μὲ αὐτοὺς ὁμιλήσητε καὶ
» συναποφασίσητε εἰς τὴν κρισιμωτάτην ταύτην περίστα-
» σιν, ὡς καλὰ καὶ κοινῶς συμφέροντα, αὐτὰ εἶναι καὶ εἰς
» ἡμᾶς ὅλους δεκτά. Ἀδελφοί, βεβαιωθῆτε ὅτι, ἔχοντες
» ἀδιάλυτον ἕνωσιν, ἔχομεν καὶ τὸν Θεὸν ὑπερασπιστήν,
» καὶ οὕτως ἐλπίζομεν νὰ ματαιώσωμεν ὅλα τὰ καθ'ἡμῶν
» σχέδια τοῦ ἐχθροῦ. Σᾶς ἀσπαζόμεθα ἐκ καρδίας» (α).

Ἦλθον λοιπὸν πραγματικῶς εἰς Σπέτσας οἱ δύο Πληρεξούσιοι τῆς Ὕδρας, καὶ συσκέψεως γενομένης, ἐνεκρίθη ὡς μόνον κατάλληλον μέτρον ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, ἡ ἀέννασς κίνησις τοῦ στόλου, εἰς τὴν ταχεῖαν προπαρασκευὴν τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ φροντίδες τῶν Προκρίτων συνεκεντρώθησαν.

Τέλος, παρασκευασθέντων τῶν πλοίων, ἐξέπλευσεν ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα (β) ἐξ Ὕδρας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου ὑπὸ τὸν Μιαούλην, καὶ ἐλιμενίσθη εἰς Κίμωλον, θέσιν ὡρισμένην πρὸς συγκέντρωσιν, καὶ τὴν 6 τοῦ αὐτοῦ προσωρμίσθη εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα καὶ ἡ Σπετσιωτικὴ ὑπὸ τὸν Γ. Ἀνδροῦτσον (γ), ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Ψαριανὴ μοῖρα

(α) Ἀρχεῖα Δήμ. Σπετσῶν.

(β) Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιούλ. Τ. Β'. σελ. 36, λέγει ὅτι ἦσαν οἱ αὐτοὶ πλοίαρχοι ὡς καὶ κατὰ τὸ Μεσολόγγιον.

(γ) Οἱ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην Σπετσιῶται πλοίαρχοι ἦσαν· Ἀναγν. Κυριακός, Ἰω. Γ. Τσοῦπας, Δ. Λεωνίδας, Μ. Μπουκουβάλας, Ἀνάργ. Π. Ἀναργύρου, Γ. Χ. Κούτσης, Ἀντ.

ὑπὸ τὸν Ἀποστόλην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λιμὴν οὗτος οὔτε ἀρκετὰ χωρητικὸς ἦν διὰ τοσαῦτα πλοῖα, οὔτε κατάλληλος διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, διότι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἤθελε τυχὸν ἐφορμήσει κατὰ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας οὐριοδρομῶν, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθωσιν εὐκόλως τοῦ λιμένος ἐκείνου, ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ (α), συσκέψεως περὶ τού-

---

Μπάμπας, Π. Γουδῆς, Ν. Παρασκευᾶς, Ν. Ῥάπτης, Ἰωάν. Ἀδριανοῦ, Ν. Μυλωνᾶς, Ἰω. Παντελῆ, Θ. Σάντου, Θ. Δ. Λαζάρου, Ν. Τσοχαντάρης, Ἀθ. Γ. Πάνου, Ν. Δ. Γουδῆς, Γ. Χ. Ἀνδρέου, Κοσμ. Λάμπρου, Π. Λιγκιάρης, Δ. Γ. Κούτσης, Ἀντ. Δρίτσας, Ἰω. Ματθαίου, καὶ Ἀργ. Στεμιτσιώτης. Πυρπολισταὶ δὲ ὀκτὼ, Λέκας Ματρώζης, Δημ.Ποριώτης, Λάζ. Μουσιοὺς, Ἀδρ. Χόντσας, Δημ. Α. Γουδῆς, Ἰω. Καστελλιώτης, Παντ. Σπύρου, καὶ Ἀνάργ. Λεμπέσης.

(α) Πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

« Ὅλος ἡμῶν ὁ στόλος ἑνωμένος ἤλθομεν εἰς Κίμωλον 6 Ὀκτω-
» βρίου, καὶ ἀνταμώθημεν μὲ τοὺς ἄλλους στόλους· συσκεφθέν-
» τες λοιπὸν μετὰ τῶν λοιπῶν Ναυάρχων εὕρομεν εὔλογον καὶ
» ἀναντίῤῥητον, ὅτι οἱ στόλοι πρέπει νὰ ἦναι ἑνωμένοι διὰ νὰ
» ἠμπορέσωμεν ν' ἀπαντήσωμεν τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ'
» ἐπειδὴ εἰς ταῦτα τὰ μέρη δὲν ἔχομεν λιμένα χωρητικὸν τοῦ
» στόλου ὅλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μὲ κάθε καιρὸν νὰ ἐκβαίνωμεν,
» καὶ ὑποπτευόμενοι μήπως κανένας σφοδρὸς ἄνεμος μᾶς διασκορ-
» πίσῃ, καὶ ὁ ἐχθρὸς εὑρίσκων ἡμᾶς διασκορπισμένους εὕρῃ τὴν
» εὐκαιρίαν καὶ προσβάλῃ τὰς νήσους μας, καὶ ἐκτελέσῃ τοὺς
» φθοροποιοὺς σκοπούς του, ἐκρίναμεν εὔλογον, ἀφοῦ διωρίσωμεν
» τὰς ἀναγκαίας προσθοφυλακὰς, νὰ παραπλέωμεν μεταξὺ Πα-
» ραπώλας, Μήλου, καὶ Καβο-μαλέα, καὶ ἂν ἐξ ἐναντίας ὁ ἄνε-
» μος αὐξάνων ἐπαπειλῇ τρικυμίαν, ν' ἀράξωμεν ἡμεῖς μὲν εἰς

του γενομένης μεταξὺ τῶν Ναυάρχων, ἐνεκρίθη ὥστε ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νὰ περιφέρηται μεταξὺ Μήλου, Καϊμένης καὶ τοῦ Μαλέα ἀκρωτηρίου, ἐν περιπτώσει δὲ ἀκα-

---

» τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, οἱ δὲ Ὑδραῖοι ἄντικρυ εἰς τὴν στε-
» ρεὰν, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ μὴ διαλυώμεθα, ἀλλὰ νὰ
» ἤμεθα πάντοτε ἑνωμένοι καὶ ἕτοιμοι εἰς ὑπεράσπισιν τῶν νή-
» σων μας· ἐπάνω εἰς τοῦτο ἔγιναν διάφοροι προτάσεις, καὶ ἡμεῖς
» εἰς τοῦτο εἴμεθα πολλὰ ἐναντίοι, ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; νὰ
» σταθῶμεν εἰς Κίμωλον, μὲ Σιρόκον καὶ Ὄστριαν κάμνει θάλασ-
» σαν, καὶ πολλὰ τῶν πλοίων μας δὲν ἔχουν τ' ἀναγκαῖα σχοι-
» νία καὶ ἀγκύρας διὰ ν' ἀνθέξουν, καὶ μάλιστα τὰ πυρπολικά
» μας. Νὰ πηγαίνωμεν εἰς Μῆλον, μὲ τὸν καιρὸν τὸν ὁποῖον ὁ
» ἐχθρὸς ἠμπορεῖ νὰ προσβάλῃ τὰς νήσους μας, ἡμεῖς δὲν ἠμπο-
» ροῦμεν νὰ ἐκβῶμεν. Νὰ παραπλέωμεν ἀορίστως, χωρὶς νὰ ἔχω-
» μεν λιμένα προσδιωρισμένον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ συγκεντρονώ-
» μεθα ὅταν ὁ ἄνεμος ἦναι δυνατὸς, ἠμποροῦμεν νὰ διασκορπι-
» σθῶμεν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναμφίβολον, καὶ ἑπομένως χρειάζον-
» ται ἡμέρας διὰ νὰ συναχθῶμεν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἴμεθα εἰς
» ἀμηχανίαν, καὶ δὲν γνωρίζομεν περὶ τούτου τί πρέπει νὰ κά-
» μωμεν· ἡ παροῦσά μας θέλει σᾶς παρουσιασθῇ παρὰ τοῦ πλοι-
» άρχου Ἰω. Μαθιοῦ, τὸν ὁποῖον στέλλομεν ἐπίτηδες διὰ ζωο-
» τροφίας καὶ μισθοὺς τῶν ναυτῶν μας, διότι ὁ μὴν πλησιάζει,
» καὶ οἱ ναῦταί μας χωρὶς τὸ κρούσιμον τῆς εὐφώνου λίρας εἶναι
» ὀκνηροὶ καὶ χαῦνοι· ἄλλο τίποτε δὲν ἔχουν εἰς τὸ στόμα τους,
» εἰμὴ τὰς πρέζας (λείας), κάθε πλοῖον ἔχει ἀφημένον ἀπὸ ἕνα
» ἄνθρωπον μόνον δι' αὐτὰς, καὶ ἀνυπομόνως περιμένουν ἀπόκρι-
» σιν· διὰ τοῦτο φροντίσατε, κάμετε τὴν δυνατὴν οἰκονομίαν,
» ἐπειδὴ καὶ τοῦτο κινδυνεύει νὰ φέρῃ τὸν στόλον μας εἰς σχί-
» σμα, καὶ νὰ προάξῃ ἀποτελέσματα φθοροποιὰ καὶ ἀπευκταῖα....
» Αἱ προσθοφυλακαὶ Μπούκουρη, Λεωνίδα, καὶ Καλαφάτη δὲν

ταμαχήτου τρικυμίας, ἡ μὲν Σπετσιωτικὴ καὶ Ψαριανὴ μοίρα ν' ἀγκυροβολήσωσιν εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, ἡ δὲ Ὑδραϊκὴ εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Ὕδρας παραλίαν, διὰ νὰ δύνωνται οὕτω πλησίον οὖσαι καὶ ἑτοιμοπόλεμοι νὰ συγκεντρώνωσι τὰς δυνάμεις των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἑτοίμως.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐσάλευεν ἑνωμένος εἰς Κίμωλον, οἱ ἐχθρικοὶ ἀπέπλευσαν τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν 5-6 καὶ 7, Ὀκτωβρίου ὑπὸ τὸν Καπετὰν-πασσᾶν τοῦ Βυζαντίου, συμποσούμενοι εἰς 135 πλοῖα, ἐξ ὧν τὰ μὲν 79 πολεμικά, Βυζαντινὰ ἐννέα φεργάται, ἐννέα κορβέττα, δέκα βρίκια, καὶ τρεῖς γολέτται, Ἀλγερινικὰ δύω φεργάται, δύω κορβέτται, καὶ μία γολέττα, Τριπολίνεια, μία κορβέττα, ἓν βρίκιον, καὶ μία γολέττα, Αἰγυπτιακὰ δύω φεργάται, μία κορβέττα, δεκαὲξ βρίκια, ἐννέα γολέτται, ἓν ἀτμόπλοιον φέρον 9 κανόνια, δέκα δὲ πυρπολικά, τὰ

» ἦλθον εἰσέτι, καὶ ἐπομένως δὲν ἔχομεν καμμίαν εἴδησιν διὰ νὰ » σᾶς γράψωμεν· ἀνωτέρω σᾶς γράφομεν, ὅτι ὅταν βιασθῶμεν ἀπὸ » τρικυμίαν θὰ ἔλθωμεν ν' ἀράξωμεν εἰς τὸν πορθμόν, ἐστοχάσθημεν ὅμως νὰ σᾶς ἰδεάσωμεν, ὅτι ἂν οἱ μισθοὶ δοθῶσι, καὶ » μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἔλθωμεν καθ' ὑπόθεσιν βιασμένοι, » τότε τί τὸ ποιητέον; Διὰ τοῦτο δὲν σᾶς λέγομεν τίποτε περὶ » μισθῶν, ἀλλὰ κάμετε ἡ εὐγενία σας ὅπως ἠξεύρετε, καὶ ὅ,τι » ἀποφασίσητε, ν' ἀποφασισθῇ κοινῶς δι' ὅλα τὰ πλοῖα, καὶ τὰ » πλοῖα ἅτινα ἔρχονται αὐτόθι, ὅταν ὅλος ὁ στόλος λάβῃ τοὺς » μισθούς, τότε ἂς τοὺς λάβωσι καὶ αὐτά, καὶ ὄχι τώρα.

» Κίμωλος 8 Ὀκτωβρίου 1825.

« Γ. Ἀνδροῦτσος ».

(Ἐκ τῶν ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν).

δὲ λοιπὰ ἦσαν φορτηγὰ, ἐξ ὧν τὰ μὲν 36 αἰγυπτιακὰ, τὰ δὲ 30 Εὐρωπαϊκά (α).

Ἐπὶ ὅλων δὲ τῶν πλοίων τούτων ἐπέβαινον δέκα χιλιάδες στρατιῶται, ἐξ ὧν αἱ ὀκτὼ χιλιάδες ἦσαν τακτικοὶ Ἄραβες νεοσύλλεκτοι, ὀκτακόσιοι ἄτακτοι Τοῦρκοι, καὶ χίλιοι διακόσιοι ἱππεῖς· ἔφερον δὲ καὶ πολλὰς τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, καὶ μετά τινων ἡμερῶν εὐτυχῆ διάπλουν, ἔφθασεν ἡ ναυτικὴ αὕτη ἐκστρατεία εἰς τὸν λιμένα Νεοκάστρου τὴν 24 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου.

Ὅ,τι προέβλεψαν οἱ Ναύαρχοι, ἐπραγματοποιήθη μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, διότι τὴν 9 Ὀκτωβρίου νοτίου σφοδροῦ ἀνέμου πνεύσαντος ἠναγκάσθη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νὰ ἐκπλεύσῃ τοῦ λιμένος τῆς Κιμώλου, καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Μιαούλης μετὰ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας, ἀποχωρισθεὶς τοῦ λοιποῦ στόλου, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ὕδραν (β) ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος ὑπερνικήσας τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν πληρωμάτων τῶν ὑπ' αὐτὸν πλοίων τοῦ νὰ ἐπιστρέ-

---

(α) Ἱστορ. Σ. Τρικ. Τ. Γ'.

(β) . . . . . « Χθὲς 9 τοῦ τρέχοντος μὲ ἀέρα Ὄστρια Σιρόκον ἐμβήκαμεν εἰς τὰ πανία παραπλέοντες μεταξὺ Μήλου καὶ Γερακούνια· τὴν νύκτα ὁ ναύαρχος Μιαούλης μὲ τὸν λοιπὸν τῆς Ὕδρας στόλον ἐχώρισε καὶ δὲν ἠξεύρομεν ποῦ ὑπῆγεν· ὅθεν ἂν ὑπῆγεν εἰς Ὕδραν, γράψετέ του ὅτι ἡ ἀρμάδα, (ἐχθρικὸς στόλος) ἐκβῆκε, καὶ ἀγροικηθῆτε ὁμοίως καὶ μὲ τὴν Ὕδραν διὰ νὰ ἴδωμεν τί σκοποὺς ἔχουν, καὶ μὲ ἀνυπομονησίαν περιμένομεν ἀπόκρισίν σας, διὰ νὰ γνωρίζωμεν καὶ ἡμεῖς τί πρέπει νὰ κάμωμεν, καὶ ἂν ἦναι νὰ σταθῶμεν, νὰ μᾶς στείλετε καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν ἀνθρώπων . . . . »

» 10 Ὀκτωβρίου 1825. Γ. Ἀνδροῦτσος ».

ψωσιν εἰς Σπέτσας (α) διέμεινεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὅτε

(α) Πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

« Παρὰ τοῦ πλοιάρχου Θεοδ. Σάντου ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ τὴν » 21 Ὀκτωβρίου ἐπιστολήν σας· εἴδομεν τὰς προφυλάξεις, καὶ » τ' ἀναγκαῖα μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάβετε· τοῦτο ἦτο τὸ μόνον σω- » τηριωδέστερον διὰ τὴν νῆσόν μας, καὶ τὸ ἐπράξατε γνωστικώ- » τατα· ὁμοίως καὶ τὴν ἀπὸ 18 Ὀκτωβρ. παρὰ τοῦ Πλ. Ἰωάν. » Μαθιοῦ παρὰ τοῦ ὁποίου ἐλάβαμεν καὶ τὴν ποσότητα τὴν ὁ- » ποίαν μᾶς ἐγράφετε διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν ναυτῶν μας .... » Σᾶς περικλείομεν καὶ ἄλλο ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ ἰδίου φι- » λέλληνος, ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν, τὸ ὁποῖον ἡ διὰ τὴν εἴσπραξιν » τοῦ ἐράνου ἐπιτροπὴ ἔστειλεν ἀπὸ Σαντορίνην πρὸς τοὺς ναυ- » άρχους Α. Μιαούλην καὶ Γ. Σαχτούρην, τὸ ὁποῖον ἀντίγραφον » ἀπὸ πλοῖον ἐρχόμενον ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν μὲ σημαίαν ῥωσσι- » κὴν, ἐλλεῖπον ἡμέρας 25, ὁμοῦ μὲ ἄλλα γράμματα, τὰ ὁποῖα » τὰ διευθύναμεν ἀμέσως εἰς Ὕδραν μ' ἕνα πλοίαρχον Ὑδραῖον. » Διὰ τούτου θέλετε πληροφορηθῆ τοὺς σκοποὺς τοῦ Αἰγυπτια- » κοῦ Σατράπου, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸς τὸ παρὸν (ἐπειδὴ καὶ αἱ » προσθοφυλακαί μας εἰσέτι δὲν ἦλθον) δὲν ἔχομεν βεβαίας πλη- » ροφορίας, ἂν ἐξέπλευσεν ἢ ὄχι. Μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι μὲ τὴν » παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ ὁποίου ἀφιερώθη » τὸ ἔθνος μας, ὅτι θέλομεν τοῦ ἀνατρέψει τὰ φθοροποιὰ σχέδιά » του, καὶ ὅτι θέλομεν τοῦ προξενήσει μεγαλητέρας παρά ποτε » βλάβας. Ὁ στόλος μας διϊσχυρίσθη ὄχι ὀλίγον διὰ νὰ ἐπιστρέ- » ψῃ εἰς Σπέτσας, ἀλλὰ τὸ ἐμποδίσαμεν προτείναντες, ὅτι ἡμεῖς » θ' ἀκολουθήσωμεν κατὰ τὰ γράμματα τῆς Πατρίδος μας. (Πό- » σον ὡραῖα ἐφαρμόζεται ἐνταῦθα τὸ τῶν μετὰ τοῦ Λεωνίδα » τριακοσίων ἐπίγραμμα,

» Ξεῖνε ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις, ὅτι
» Τῇ δε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

ὁ Συγγραφεύς)

δὲ προσορμιζόμενος εἰς τὰς νήσους **Μῆλον** καὶ **Κίμωλον** (α).

Οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας εἰς ἄκρον λυπηθέντες διὰ τὴν εἰς Ὕδραν ἐπιστροφὴν τῆς μοίρας των, ἔγραφον τὴν 11 τοῦ μηνὸς πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν τὰ ἑξῆς·
« Δὲν ἐμποροῦμεν, ἀδελφοί, νὰ σᾶς ἐκφράσωμεν μὲ πόσην
» λύπην χθὲς ἴδομεν ἐπιστρέφοντα τὰ πλοῖά μας, ἐνῷ εἶ-
» χον προεκπλεύση εἰς ἐντάμωσίν των ὁ ἀντιναύαρχός
» μας μὲ τὸν καπετὰν Λάζαρον Λαλεχόν, καὶ ἓν πυρπο-

» καὶ ὅστις τῶν πλοιάρχων θέλει διὰ νὰ φύγῃ, ἡμεῖς δὲν ἠμπο-
» ροῦμεν νὰ τὸν βαστάξωμεν, οἱ ναῦται μας περὶ ἄλλου τινὸς
» δὲν ὁμιλοῦν παρὰ διὰ τὰς λείας, ἐπειδὴ ἔμαθον ὅτι οἱ Ὑδραῖοι
» τὰς ἐμοίρασαν, διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν ἡσυχίαν, ἀλλὰ φωνάζουν
» καθημερινῶς, καὶ μὲ μεγάλον κόπον τοὺς ἐβαστάξαμεν αὐτὸν
» τὸν μῆνα, διὰ περισσότερον ὅμως δὲν φρονῶ . . . . . » .
» Τῇ 23 Ὀκτωβρ. 1825. Γ. Ἀνδρούτσου ».

(α) Πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

« Σήμερον 24 Ὀκτωβρίου ἦλθεν εἰς Μῆλον ἀπὸ Γραμποῦσαν
» ἓν τρεχαντῆρι, φέρον γράμματα πρὸς τὴν Διοίκησιν, πρὸς τοὺς
» Προκρ. Ὕδρας καὶ πρὸς τὸν ναύαρχον Μιαούλην, τὰ ὁποῖα οἱ
» Πρόκριτοι τῆς Μήλου μας τὰ ἔστειλαν εἰς Κίμωλον, καὶ ἡμεῖς
» τὰ διευθύναμεν ἀμέσως μὲ τὸν πλοίαρχον Πινότσην εἰς Ὕδραν.
» Ἀνοίξαμεν τὸ πρὸς τὸν Μιαούλην γράμμα, καὶ σηκώσαντες ἀν-
» τίγραφον σᾶς τὸ περικλείομεν· ἡμεῖς ἐμβήκαμεν ἀμέσως εἰς τὰ
» πανία ἔχοντες σκοπὸν νὰ παραπλέωμεν μεταξὺ Παραπώλας
» καὶ Καβο-μαλέα, καὶ ἀποστέλλομεν τὸν πλοίαρχον Καλαφά-
» την διὰ νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσῃ διὰ νὰ λάβετε μέτρα.
» 24 Ὀκτωβρίου 1825.
» Γ. Ἀνδρούτσου ».

» λικὸν, μὲ τὰ ὁποῖα κατὰ κακὴν τύχην δὲν συνηντήθη-
» σαν . . . . » (α).

Αἱ ἀλεπάλληλοι εἰδήσεις, ὅτι οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι κύριον σκοπὸν εἶχον νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, καὶ αἱ διαθρυλλούμεναι κολοσσαῖαι τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις, ἠνάγκασαν φυσικῷ τῷ λόγῳ τοὺς Προκρίτους τῶν δύο νήσων νὰ λάβωσι μέτρα προφυλακτικώτερα πρὸς ἄμυναν, καὶ νὰ ζητήσωσι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀποστολὴν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ στρατιωτῶν ἀφ' ἑκάστης νήσου. Τὸ Νομοτελεστικὸν συνεννοηθὲν ἀμέσως μετὰ τοῦ Βουλευτικοῦ, ἀπέστειλεν εἰς τὰς δύω νήσους ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Μαυρομιχάλην, μέλος ὄντα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἐπιτηρητὴν τῶν στρατευμάτων τούτων· ἀρχηγὸν δὲ τῶν ἐν Σπέτσαις ἀποσταλέντων ἔπεμψεν ἡ Κυβέρνησις, τὸν μέγιστον καταφρονητὴν τοῦ ἐχθροῦ Νικήταν (β)· οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς καὶ ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης προέτειναν ἀφ' ἑαυτῶν χωρὶς νὰ λάβωσιν ἰδιαιτέραν τινα τῆς Διοικήσεως διαταγὴν νὰ στείλωσιν εἰς βοήθειαν τῶν Σπετσῶν καὶ ἰδίοις ἀναλώμασι πεντακοσίους καλοὺς στρατιώτας, ἤτοι 270 ὁ πρῶτος, καὶ 230 ὁ δεύτερος ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ὁδηγίαν τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη (γ).

Οἱ δὲ Σπετσιῶται, σκοπεύοντες καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ μεταβιβάσωσιν εἰς Ὕδραν τὰς οἰκογενείας των, ἐν περιπτώσει παρουσιάσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἔγρα-

---

(α) Ἀλληλογρ. Ὕδρας ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμ. Σπετσ. φάκ. 5.

(β) Ἴδε Γεν. ἐφημ. σελ. 22 Συνεδρ. Βουλῆς 19 Ὀκτ. 1825.

(γ) Αὐτόθι σελ. 38 7 Νοεμβρ. 1825.

ψαν τοῖς Ὑδραίοις ἐρωτῶντες αὐτοὺς, ἂν τοῦτο ἦτον ἀρεστὸν καὶ εἰς αὐτούς. Οἱ δὲ Ὑδραῖοι ἀπήντησαν ἀμέσως τὰ ἑξῆς· « . . . . Διὰ τὰς οἰκογενείας σας σᾶς προείπο-
» μεν καὶ σᾶς λέγομεν πάλιν, ὅτι ἐὰν ἀποφασίσητε νὰ
» τὰς μετακομίσητε ἐδῶ, ἡμεῖς εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ προθυ-
» μότατοι νὰ τὰς ὑποδεχθῶμεν μὲ ἀδελφικὴν ἀγάπην,
» καὶ κατὰ πάντα, ὡς σᾶς ὡμίλησαν προσωπικῶς καὶ οἱ
» πληρεξούσιοί μας. (ἐπιστ. Ὑδρ. 17 Ὀκτωβρ. 1825).

Ἐν δὲ τούτοις οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας καταβαλόντες πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ἵνα διορθώσωσι καὶ ἑτοιμάσωσιν εἰς ἔκπλουν τὴν κατὰ τὴν 9 τοῦ μηνὸς τούτου ἐπιστρέψασαν εἰς Ὕδραν ναυτικὴν μοῖράν των, ἔγραφον δι' ἄλλης ἐπιστολῆς των ὑπὸ τὴν αὐτὴν τῆς ἀνωτέρω χρονολογίαν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· « Ἀφ' ἧς ὥρας
» ἐπέστρεψαν τὰ καράβιά μας, δὲν ἐλείψαμεν ἡμέραν καὶ
» νύκτα νὰ ἐργαζώμεθα εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἑτοιμασίαν
» των· ἕνεκα τούτου εὑρίσκονται πολλὰ ἕτοιμα, τὰ ὁποῖα
» ἀναχωροῦν σήμερον καὶ αὔριον. Τὰ δὲ ἄλλα ὅλα πολε-
» μικὰ καὶ πυρπολικὰ, μετὰ δύο ἢ τρεῖς τὸ πολὺ ἡμέρας
» ἐκπλέουσι μὲ τὸν ναύαρχόν μας, διὰ νὰ συσσωματωθοῦν
» μὲ τὰ ἐδικά σας καὶ νὰ συναγωνισθοῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.
» Μὲ τὸ ἐπιφέρον τὴν παροῦσαν, τὸ ὁποῖον σήμερον ἀνα-
» χωρεῖ, σπεύδομεν ν' ἀναγγείλωμεν τὴν εἴδησιν ταύτην
» καὶ εἰς τὸν γενναιότατον ναύαρχόν σας καὶ λοιποὺς
» καπεταναίους σας. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν μὲ τὸ αὐτὸ
» πλοῖον νὰ γράψητε καὶ ἡ εὐγενία σας εἰς τοὺς εἰρημέ-
» νους ἰδικούς σας, διὰ νὰ τοὺς παραγγείλητε θερμῶς νὰ
» ἐπιμείνωσιν ἔτι ὀλίγον, καθὼς ἕως τώρα ἐπέμειναν πα-
» τριωτικῶς ».

Συγχρόνως τότε ἀπὸ πλοῖον ἀγγλικὸν φθάσαν ἐκ Λον-

δίνου εἰς Ναύπλιον καὶ κομίσαν 50,000, λίρας στερλίνας ἐκ τοῦ δανείου, ἐγνώσθη ἐπισήμως ἐξ ἐπιστολῶν τῆς ἐπὶ τοῦ δανείου ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ λόρδου Κόγχραν συμφωνητικὸν, τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὑπεγράφη τὴν 16 Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους (α).

Ἡ εἴδησις αὕτη ἐνέπλησε χαρᾶς τοὺς Ἕλληνας, διότι ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις προσέφερε τοσαύτας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐνομίζετο παρὰ πάντων ἡ μόνη σωτήριος διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐν τῇ παρούσῃ κρισίμῳ τῶν πραγμάτων καταστάσει, καθόσον μάλιστα διεφημίζετο, ὅτι ἔμελλεν ἐλθεῖν συνωδευμένος καὶ ἀπὸ ἀξιολόγους ναυτικὰς δυνάμεις.

Τέλος, ἐκπλευσάσης ἐξ Ὕδρας καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Μιαούλην μοίρας, ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος συνεσωματώθη εἰς τὰ Βάτικα, ὁπόθεν τὴν 31 Ὀκτωβρίου ἐτέθη εἰς κίνησιν διευθυνθεὶς πρὸς τὸ Νεόκαστρον διὰ νὰ παρατηρῇ τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ προξενῇ εἰς αὐτὸν τὰς δυνατὰς βλάβας καὶ ἐμπόδια (β), ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τρικυ-

---

(α) Ἴδε καὶ Φιλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 150 1825.

(β) Πρὸς τοὺς Προκρ. Σπέτσων.

« Ὁ ἐχθρικὸς στόλος συνιστάμενος ἀπὸ 114 κομμάτια καρά-
» βια, ἐξ ὧν δέκα πυρπολικὰ καὶ 2 ἀτμόπλοια, ἔφθασεν εἰς Νεό-
» καστρον τὴν 23 τοῦ τρέχοντος μηνός· τοῦτο τὸ πληροφορού-
» μεθα μετὰ βεβαιότητος ἀπὸ μίαν τράτταν ἐρχομένην ἀπὸ Νεό-
» καστρον μὲ σημαίαν Ἰονικὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέφθημεν ἀπὸ
» τὰς 29 τοῦ τρέχοντος ἔξω ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Σήμερον 31 Ὀκτω-
» βρίου ὁ Λεωνίδας ἐπεσκέφθη ἓν μύστικον ἐρχόμενον ἀπὸ Μο-

μίας μεγάλης ἐπελθούσης, καθ' ἣν συνεκρούσθησαν μὲ μεγάλας ζημίας των τὸ Σπετσιωτικὸν πλοῖον ὁ Διομήδης τοῦ Γκίκα Μπόταση, ὑπὸ τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην, μετὰ

» θώνην καὶ Νεόκαστρον καὶ διοικούμενον ἀπὸ τὸν καπετὰν Γι-
» άννην Κατσὶ μὲ σημαίαν Ἰονικὴν, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι κατὰ
» πρῶτον τὰ κινήματα τοῦ Ἰβραὴμ πασσᾶ ἦσαν διὰ νὰ ὑπάγῃ
» εἰς Μισθρᾶν (Σπάρτην) καὶ εἶχε γράψει καὶ εἰς τοὺς εὑρισκομέ-
» νους εἰς Τριπολιτσᾶν Τούρκους νὰ ἑνωθῶσιν ἐκεῖ. Ἐρχομένης δὲ
» τῆς ἀρμάδας εἰς Νεόκαστρον, ἀνήρεσεν ὅλους τοὺς πρώτους του
» σκοποὺς καὶ ἐχάλασε καὶ ὅλας τὰς σκηνὰς τὰς ὁποίας εἶχε
» στήσει ἔξω τοῦ φρουρίου, καὶ ἑτοιμάζεται μὲ ὅλα τὰ δυνατά
» του στρατεύματα διὰ τὰς νήσους μας· εἶναι νὰ ἐπιβιβασθῇ καὶ
» ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ πληροφορεῖται ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ Τούρ-
» κους, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νὰ ἦναι ἀ-
» ληθινά. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπὸ μέρους σας προσοχὴ πρέπει νὰ ἦναι
» ἀκριβεστάτη, καὶ λαβόντες τ' ἀναγκαῖα μέτρα νὰ ἦσθε προσ-
» εκτικοὶ καὶ ἄγρυπνοι, ἐπειδὴ κατὰ τὰ λόγια τοῦ μύστικου, δὲν
» εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἰς ἄλλο δὲν ἀποβλέπει παρὰ εἰς
» τὰς νήσους μας· ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν εὑρισκόμεθα εἰς τὰ Βά-
» τικα, ὅπου ἐπεριμένομεν τὸν Πλ. Μαθιὸν, ὅστις ἔφθασε ταύτην
» τὴν στιγμήν· ἐπομένως ἐμβαίνομεν εἰς τὰ πανιὰ, καὶ ἑνωμένοι
» μὲ τὸν Ὑδραϊκὸν στόλον θέλομεν τραβίξει διὰ Νεόκαστρον,
» ὅπου πλησίον τοῦ ἐχθροῦ νὰ παρατηρῶμεν τὰ κινήματά του,
» καὶ νὰ τοῦ προξενῶμεν τὰς δυνατὰς ἐνασχολήσεις καὶ βλάβας.
» Βάτικα 31 Ὀκτωβρίου 1825. Γ. Ἀνδρούτου ».

Τὰ αὐτὰ ἔγραφε καὶ ὁ Μιαούλης αὐθημερόν·

Εὐγενέστ. Πρόκρ. Σπετσῶν.

« Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς φανερώσω τὴν παραλαβὴν τῶν
» δύο ἐπιστολῶν σας 25 καὶ 26 τοῦ παρόντος· ἐνταυτῷ σπεύδω
» νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι ἀφοῦ ἐσχάτως ἐπληροφορήθημεν ὅτι ὅλος

τοῦ Μιαούλη (α) ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐζήτει λιμένα, καὶ ἡ μὲν Σπετσιωτικὴ μοῖρα κατέπλευσεν εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, ὁ δὲ Μιαούλης ἐπιβὰς ἐπὶ τοῦ πλοίου τῶν Τομπάζιδων, προσωρμίσθη μετὰ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας τὴν 6

» ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὑπῆγε τὸ περασμένον Σάββατον, καὶ τώρα » εἶναι ἀραγμένος εἰς Νεόκαστρον, χθὲς ὁ Κ. Μ. Τομπάζης ἐπε» σκέφθη κατὰ τὸν Καβο-ματαπᾶν ἓν καΐκι, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον » ἕνας χριστιανὸς φυγὰς ἀπὸ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅστις βεβαιό» νει, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐχθροῦ εἶναι νὰ κτυπήσῃ τὰ ναυτικὰ νη» σία Ὕδραν καὶ Σπέτσας, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔμελλε νὰ ἔμβῃ » καὶ αὐτὸς ὁ Ἰβραῒμ-πασσᾶς μὲ τὸ στράτευμά του, καὶ νὰ ἔλ» θουν μετ' ὀλίγας ἡμέρας· ἐλπίζομεν ὅτι θέλετε συνεννοηθῆ πά» λιν μὲ τὸ κοινὸν τῆς Ὕδρας, διὰ νὰ ἐπιμεληθῆτε περισσότερον » τὴν καλὴν διαφέντευσιν τῶν τόπων μας.

« Α. Μιαούλης. ».

(α) Ὁ Ἀντ. Μιαούλ. εἰς τὴν Συνοπτ. Ἱστορ. του, Τ. Β'. σελ. 36, σκοπίμως λέγει ὅτι « κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐρχόμενον τὸ πλοῖον τοῦ Θεοδοσίου Μπόταση, ν' ἀπεράσῃ ἀπὸ τὴν πρώραν τῆς Ἑλληνικῆς (γράφε ὑδραϊκῆς) ναυαρχίδος, ἔπεσεν ἐπ' αὐτῆς ἀπρόσεκτα »· διὰ ν' ἀποδώσῃ δῆθεν τὴν ἀπροσεξίαν εἰς τὸ Σπετσιωτικὸν πλοῖον· ὁ διευθύνων τὸ Σπετσιωτικὸν πλοῖον ἦτο λίαν γνωστὸς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν διὰ τὴν ἱκανότητά του, ὡς καὶ ὁ Μιαούλης, καὶ ὡς ἐκ τούτου περιττὸν νομίζομεν τὸν κόπον νὰ τὸν ὑπερασπισθῶμεν ἡμεῖς ἤδη, ἢ νὰ καταδείξωμεν πόσον πλαγίως παραμορφόνει ὡς καὶ τὰ ἁπλούστερα πράγματα ὁ Ἀντ. Μιαούλης, ὡς ἐπίσης κρίνομεν περιττὸν νὰ διαψεύδωμεν συνεχῶς τερατολογίας τινας αὐτοῦ, τεινούσας εἰς αὔξησιν δῆθεν ὑδραϊκῶν ἰδίως ἀνδραγαθημάτων· οὐχ ἧττον περιττὸν κρίνομεν ὡσαύτως νὰ ὑπενθυμίζωμεν εἰς τὸν Σ. Τρικούπην ἐπανειλημμένως, ὅτι ὁ Μιαούλης μόνης τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἐναυάρχει.

Νοεμβρίου εἰς Βάτικα (α) ἀπέστειλε τὸ ἴδιον αὐτοῦ πλοῖον εἰς Ὕδραν ὅπως ἐπισκευασθῇ.

(α) Ἐπιστολὴ Μιαούλη πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν.

« Ἀφοῦ ἠκούσαμεν καθὼς καὶ διὰ Μονεμβασίας σᾶς εἰδοποίη-
» σα, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος μὲ τὸν Ἰμβραΐμ-πασσᾶν ἔμελλε νὰ
» κινήσῃ ἀπὸ τὸ Νεόκαστρον ἐντὸς ὀλίγου, καὶ νὰ κτυπήσῃ τὰ
» ναυτικὰ νησία Ὕδραν καὶ Σπέτσας, ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ
» προλάβωμεν τρόπον τινα τὸν ἐχθρὸν, καὶ ὑπήγαμεν ἐμπρὸς εἰς
» τὸ Νεόκαστρον. Ὅλα τὰ κινήματα τοῦ στόλου σᾶς εἶναι γνω-
» στὰ δὲν ἀμφιβάλλω, καὶ μὲ φαίνεται περιττὸν νὰ ἐκτανθῶ εἰς
» τοῦτο. Βιασμένοι ἀπὸ τὴν κακοκαιρίαν ἀκολούθως πάλιν ἀνα-
» χωρήσαμεν, καὶ καθ' ὁδὸν τὴν νύκτα ἐχωρίσθημεν. Χθὲς ἀρά-
» ξαμεν εἰς Βάτικα, καὶ παρ' ἐλπίδα δὲν εὑρήκαμεν ἐδῶ τὴν
» μοῖραν τῆς νήσου σας, καὶ συμπεραίνομεν μήπως ἦλθεν αὐτοῦ
» ἀπὸ ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Δὲν ἔχω ἀρκετοὺς λόγους νὰ πα-
» ραστήσω κατὰ χρέος εἰς τὴν φρόνησίν σας, πόσον ἀναγκαῖον
» εἶναι εἰς τὴν σημερινὴν περίστασιν νὰ σταθῇ ὅλος ὁ στόλος
» μας ἑνωμένος πάντοτε εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἀκόμη μερικὸν και-
» ρὸν, τώρα ὁποῦ ὁ ἐχθρὸς φοβερίζει τοὺς τόπους μας, καὶ τὸ
» Μεσολόγγι πάλιν κινδυνεύει, καθὼς νεωστὶ ἐμάθομεν, ἐπειδὴ
» τὰ εἰς Ναύπακτον πρὸ πολλοῦ καταφυγόντα ἐχθρικὰ πλοῖα τὸ
» ἔχουν ἀποκλεισμένον· ὅταν ἔχωμεν ἕτοιμον ὅλην τὴν δύναμίν
» μας, τότε βέβαια καὶ τὸ Μεσολόγγι δυνάμεθα νὰ βοηθήσωμεν,
» στέλλοντες μίαν μικρὰν μοῖραν τοῦ στόλου μας, καὶ μὲ τὸ ἄλ-
» λο μέρος πάλιν, Θεοῦ θέλοντος, εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ χαλάσωμεν
» ὅλα τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ διὰ τὰ νησία μας, εἴτε ἀπὸ κοντὰ
» εἴτε ἀπὸ μακράν. Στοχάζομαι ὅτι καμμία ἀπὸ τὰς δύω μοί-
» ρας τῶν δύο ναυτικῶν νήσων μοναχὴ δὲν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀντι-
» παραταχθῇ, καὶ ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τῶν δύο καὶ ὅλου
» τοῦ Ἔθνους πρέπει ὅλη ἡ δύναμίς μας νὰ ἦναι ἔξω, κἂν διὰ

Μεθ' ἡμέρας τινας ὁ ἐχθρικὸς στόλος συγκείμενος ἐκ τεσσαράκοντα περίπου πλοίων, ἐν οἷς καὶ τέσσαρα πυρπολικὰ καὶ ἓν ἀτμοκίνητον, ἀπέπλευσε τοῦ Νεοκάστρου, διευθυνόμενος πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἢ τὸ Μεσολόγγιον.

Τὴν 10 Νοεμβρίου ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα μαθοῦσα τὴν ἀληθῆ διεύθυνσιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐτέθη εἰς κίνησιν ἀκολουθοῦσα τὰ ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸ Μεσολόγγιον. Φυσικώτατον ἦτον εἰς τοιαύτας ἀνωμάλους περιστάσεις, καὶ ὑπὸ τοιαύτας τοῦ πολέμου δεινὰς περιπετείας, νὰ συμπαρομαρτῇ ἡ ἀσυμφωνία, νὰ ἐκλείπῃ δὲ καὶ ἡ πειθαρχία ἀπὸ τὰ τῶν πλοίων πληρώματα, προκειμένου μάλιστα περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν· τοιοῦτόν τι δυστυχῶς συνέβη τότε εἰς Σπέτσας καὶ τούτου ἕνεκα οἱ πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκκινήσωσιν ἀμέσως τὰ πλοῖά των ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου.

» κάμποσον καιρὸν, ἕως νὰ γνωρίσωμεν τοὺς σκοποὺς, καὶ νὰ » ἰδῶμεν τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἂν ἠμπορέσωμεν νὰ τὸν » προλάβωμεν ἡμεῖς βλάπτοντές τον. Τότε βέβαια σωζόμεθα, » εἰδεμὴ, ἐννοεῖται, ὅτι ἂν σταθῶμεν, ὡς πέρυσιν, ἀργοὶ καὶ ξε» γνιασμένοι χανόμεθα ὅλοι, χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζωμεν ἐν ῥοπῇ » ὀφθαλμοῦ καὶ ἔξαφνα. Λαμβάνω λοιπὸν τὸ θάῤῥος νὰ σᾶς πα» ρακινήσω, διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, νὰ ἐξαποστείλητε τὴν » μοῖράν σας, ἂν ἦλθεν αὐτοῦ, ὅσον τάχιον, μὲ ὅλα τὰ πυρπο» λικὰ, καὶ πάλιν μὲ τὸ κοινὸν τῆς Ὕδρας ν' ἀγροικηθῆτε περὶ » πάντων, πρὸς τὴν καλὴν διαφέντευσιν τῶν νήσων.

» Μένω μὲ τὸ προσῆκον σέβας

» Βάτικα ἐκ τοῦ πλοίου Θεμιστοκλέους τῇ 7 Νοεμβρίου 1825

» Πρόθυμος εἰς τὰς διαταγάς σας

» Α. Μιαούλης».

Τὴν 13 Νοεμβρίου, φθάσασα περὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἄραξον (Καβο-πάπαν) ἡ Ὑδραϊκὴ μοῖρα, εἶδε περὶ τὰ τεσσαράκοντα περίπου ἐχθρικὰ πλοῖα περιφερόμενα πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὰ ὁποῖα μετὰ μικρούς τινας ἀκροβολισμοὺς ἐτράπησαν, καὶ οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἀμφότεροι οἱ στόλοι ἕνεκα καὶ τῆς ἐπελθούσης γαλήνης. Τὴν 14 ἐνῷ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ὥρμησε κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὁ Ἀντ. Θ. Βῶκος διεύθυνε τὸ πυρπολικόν του κατά τινος φεργάτας, ἀλλ' ἅμα ἐπλησίασεν εἰς αὐτὴν, ἐκάη εἰς μάτην ἐμπρησθὲν παρὰ τῶν ἐχθρῶν διὰ καυστικῶν ὅλων καὶ ἄλλων πυροτεχνημάτων, (α) ἐφονεύθη δὲ καὶ εἷς ναύτης Παντε-

---

(α) Ἔκθεσις Μιαούλη πρὸς τοὺς Προκρ. Ὕδρας.

« Διὰ νὰ ἐγκαρδιώσωμεν τὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου, καθὼς ἀπὸ Βάτικα πρὸ ἡμερῶν σᾶς ἐγράψαμεν, ἤλθαμεν εἰς ταῦ-
» τα τὰ μέρη, καὶ ἤδη ἐναυμαχήσαμεν δὶς μὲ τὸν ἐχθρόν. Προ-
» χθὲς τῇ 13 τοῦ παρόντος ἐκτυπήσαμεν κατὰ τὸν Κάβο-πάπαν
» 40 περίπου ἐχθρικὰ τὰ καλήτερα, καὶ τέλος τὰ ἐτρέψαμεν εἰς
» φυγήν· χθὲς ἦλθαν τὰ αὐτὰ ἐναντίον μας κατὰ τὰς Σκρόφας,
» καὶ ἐπέμειναν περισσότερον, ὅμως πάλιν ἐτράπησαν· εἰς αὐτὴν
» τὴν ναυμαχίαν ἐκάη τὸ πυρπολικὸν τοῦ καπ. Ἀντώνη Θεοφάνους
» ἀναφθὲν ἀπὸ ἐχθρικὴν γρανάταν· ἀλλ' ἐνῷ ἠκολουθήσαμεν διώ-
» κοντες τὸν ἐχθρὸν καὶ προσπαθοῦντες νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ
» Μεσολόγγι ἐφάνησαν σοβράνο μας ἐρχόμενα ὅσα ἦσαν ἀραγ-
» μένα εἰς Πάτραν, καὶ οὕτως ἀναχωρήσαμεν· ἂν ἐξ ἀρχῆς ἦτον
» ἐδῶ καὶ ἡ μοῖρα τῶν Σπετσιωτῶν μὲ τὰ πυρπολικά της, ὡς ἠλ-
» πίζαμεν, ὁ ἐχθρὸς ἤθελεν ἀποδιωχθῆ μὲ ζημίαν του· τώρα πε-
» ριπλέομεν ἐδῶ καὶ δὲν ἠξεύρομεν τί νὰ κάμωμεν. Τροφὰς καὶ
» μάλιστα ψωμὶ δὲν ἔχομεν· ἂν θέλωμεν νὰ σώσωμεν τὸ Μεσο-
» λόγγι, καὶ νὰ βλάψωμεν τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ἂς μὴν ἀργήσῃ

λῆς Μαυριδερὸς ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀντ. Ῥαφαὴλ πολεμικοῦ πλοίου. Ἐπὶ τέλους τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐτράπησαν πάλιν, καὶ οἱ Ἕλληνες κατεδίωκον αὐτὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφάνησαν ἐρχόμενα μὲ δεξιὸν ἄνεμον τὰ λοιπὰ ἐν Πάτραις εὑρισκόμενα ἐχθρικὰ πλοῖα, ὁ Μιαούλης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ἀπεσύρθησαν πάλιν οἱ στόλοι. Τὴν 17 ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἔχων εὐνοϊκὸν τὸν ἄνεμον ἐκινήθη κατά τινων Ἑλληνικῶν πλοίων ἀνακωχευόντων παρὰ τὰς νήσους Σκρόφας (διότι τ' ἄλλα Ἑλληνικὰ πλοῖα εἶχον διασκορπισθῆ ἕνεκα τοῦ πνεύσαντος τὴν προτεραίαν σφοδροῦ ἀνέμου), ἀλλὰ μετὰ τεσσάρων ὡρῶν συμπλοκὴν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐπελθόντος τοῦ ἀνέμου δεξιωτέρου εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ ἐχθρὸς ἐτράπη πάλιν εἰς φυγὴν, καὶ οὕτω διεχωρίσθησαν τὰ διαμαχόμενα μέρη.

Τὴν 18 τὸ ὑπὸ τὸν Α. Δημαμᾶν πυρπολικὸν ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐξαίφνης, ἕνεκα ἀπροσεξίας τῶν ἐν αὐτῷ. Τὴν 21 ἐνῷ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα παρέπλεον τὰς νήσους τοῦ Δραγαμέστου, ὁ ἐχθρὸς ἔχων τὸν ἄνεμον οὔριον διευθύνθη κατ' αὐτῶν προτάξας τὰ πυρπολικὰ πλοῖά του, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν ἐπέπεσε μὲν κατὰ τοῦ πλοίου τοῦ Λαλεχοῦ, ἀλλ' ἀποφυγόντος τούτου ἐπιτηδείως τὴν προσκόλλησιν, καὶ ὁρμησασῶν διαφόρων ἑλληνικῶν λέμβων κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρπολικοῦ, οἱ ἐν αὐτῷ ἐχθροὶ φοβη-

---

» νὰ προφθάσῃ καὶ ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα μὲ τὰ πυρπολικά της,
» ἄλλέως χάνομεν τὴν πλέον ἀξιόλογον εὐκαιρίαν.

» Ἔμπροσθεν Γλαρέντσας 15 Νοεμβρ. 1825

Ὁ πατριώτης Α. Μιαούλης.

θέντες τὸ ἐγκατέλειψαν, καὶ οὕτω τὸ πυρπολικὸν ἔπεσεν ἐπί τινος νησιδίου, καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ κατέκαυσαν. Τὴν ἐπιοῦσαν ἀπεστάλησαν αἱ ἑλληνικαὶ τῶν πλοίων λέμβοι εἰς τὴν νῆσον Πεταλᾶ, ἵνα μεταφέρωσι τροφάς τινας εἰς τὰς Σκρόφας, ἀφ' ὅπου ἠδύναντο εὐκολώτερον νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὸ Μεσολόγγιον διὰ τῶν μονοξύλων.

Ἀλλ' ἀφ' ὅ,τι ἔπασχε τὸ Μεσολόγγιον, ἔπασχον καὶ τὰ πλοῖα, διότι ἤρχισαν νὰ στερῶνται ὄχι μόνον ἄλλων τροφῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου· τούτου ἕνεκα συσκέψεως γενομένης μεταξὺ τοῦ ναυάρχου καὶ τῶν πλοιάρχων τῆς μοίρας, ἐνεκρίθη νὰ ἐπιστρέψωσι μὲν τὰ πλοῖα εἰς τὰ ἴδια ἀλλὰ πρὸ τούτου νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ ὁμογενεῖς τὰ περὶ τούτου, ὡς καὶ τὴν δεινὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ Μεσολόγγιον ἄνευ τροφῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ζάκυνθον ὁ πλοίαρχος Γ. Σαχίνης· ἀλλ' αἴφνης τὴν 5 ὥραν μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας (25 Νοεμβρίου) ὁ ἐχθρικὸς στόλος βοηθούμενος καὶ πάλιν ὑπὸ δεξιοῦ ἀνέμου ἐπλησίασε καὶ ἤρχισε πυροβολῶν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων· ὁ πυρπολιστὴς Θεόδωρος Θ. Βῶκος, ὥρμησε κατὰ μιᾶς φεργάτας, ἀλλ' ἐνῷ ἦτον ἕτοιμος νὰ θέσῃ τὸ πῦρ εἰς τὸ πυρπολικὸν ἐκ τῆς πρύμνης, ἱστάμενος ἐπὶ τῆς λέμβου αὐτοῦ, ἐχθρικὴ σφαῖρα τοῦ ἀπέκοψε τὰς δύο χεῖρας συγχρόνως, καὶ πεσὼν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγη ὁ δυστυχής· οἱ δὲ ναῦται αὐτοῦ φοβηθέντες ἔφυγον ἐπὶ τῆς λέμβου, καὶ διεσώθησαν ἐπὶ ἄλλου ἑλληνικοῦ πλοίου, ἀφήσαντες σῶον τὸ πυρπολικὸν, τὸ ὁποῖον τότε ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν (α). Τέλος πάντων ἐπελθούσης

(α) Ἴδε ἡμερολ. Γ. Σαχίνη ἀπὸ τῆς 10 Νοεμβρ. μέχρι τῆς 5 Δεκεμβρίου· ἀποροῦμεν ὅμως πόθεν ἡ τοσαύτη διαφωνία μεταξὺ

τῆς νυκτὸς, διεχωρίσθησαν αὖθις οἱ στόλοι, καὶ ὁ μὲν ἐχθρικὸς ἔπλευσε πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἤτοι τὰς Πάτρας καὶ τὸ Μεσολόγγιον, ἡ δὲ Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἐπιστρέψασα ἔφθασεν εἰς Ὕδραν τὴν 5 Δεκεμβρίου, καὶ οὕτως ὁ μὲν Κορινθιακὸς κόλπος ἔμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν, τὸ δὲ Μεσολόγγιον ἀπροστάτευτον καὶ στερούμενον τροφῶν ἅμα τε καὶ πολεμεφοδίων, καὶ στενῶς πολιορκημένον ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ τε Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰβραΐμη, ὅστις τὴν 12 Δεκεμβρίου μετέβη ἐκεῖ μὲ τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς Εὐρωπαίους ἀξιωματικούς του, διὰ νὰ λάβῃ τὴν δόξαν τῆς ἁλώσεως τοῦ Μεσολογγίου αὐτός.

Οἱ δὲ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν μεθ' ὅλας ὅσας κατέβαλον προσπαθείας ὅπως ἐκκινήσωσι μίαν ὥραν πρότερον τὴν ναυτικὴν μοῖράν των ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τῆς ὑδραϊκῆς πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι τοῦτο ἕνεκα καὶ ἐσωτερικῶν τῆς νήσου ταραχῶν καὶ τῆς μεγάλης ἀχρηματίας πρὸ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς (α), ἀρχὰς τοῦ ὁποίου, εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Μεσολογγίου ἀνάγκην ἀφορῶντες, ὑπέβαλον αὖθις ἑαυτούς τε καὶ ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου εἰς νέαν χρηματι-

---

τοῦ ἡμερολογίου τούτου καὶ τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ Ἀντ. Μιαούλη Τ. Β'. σελ 37=42, πλῆθος ναυμαχιῶν καθεκάστην πλάττοντος.

(α) Οἱ Πρόκρ. τῆς Ὕδρας ἔγραφον τότε εἰς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν νὰ μὴ ἐλπίζῃ τίποτε ἀπὸ μέρους τῶν νήσων· ἀλλ' ἂν εἶχε χρήματα, νὰ στείλῃ τὰ μηνιαῖα τῶν ὅσων πλοίων ἤθελε προσδιορίσει νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς Μεσολόγγιον. Ἱστορ. Ἀπομνημ. Ν. Σπηλ. Τ. Β'. σελ. 492.

κὴν συνεισφορὰν, καὶ διὰ τῶν εἰσπραχθέντων ἐκ τοῦ ἐράνου τούτου χρημάτων, ὡς καί τινων λειψάνων ἐκ τῶν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως χορηγουμένων, ἐξέπλευσαν ἐκ Σπετσῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γ. Ἀνδροῦτσον δώδεκα πολεμικὰ πλοῖα καὶ πέντε πυρπολικὰ (α), τὰ ὁποῖα κατεσπευσμένως ἔπλεον πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, διὰ νὰ παρέξωσιν εἰς τὴν φρουρὰν αὐτοῦ καὶ θάῤῥος καὶ ποσότητά τινα σφαιρῶν τῶν κανονίων, ἃς ἡ Κυβέρνησις ἔπεμπε διὰ τῆς μοίρας ταύτης· ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ἡ μοῖρα αὕτη ἔμενε μόνη κατὰ δυνάμεων ἐχθρικῶν ἀσυγκρίτως μεγαλητέρων καὶ πολυαριθμοτέρων (β), ἀποχωρησάσης τῆς Ὑδραϊκῆς, ὡς εἴπομεν, καὶ οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ παρέξῃ ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς πολιορκουμένους· διότι μετὰ τὴν ἐκεῖ ἄφιξιν καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν τοῦ Ἰβραΐμη στρατευμάτων, αἱ πολιορκητικαὶ ἐργασίαι τῶν ἐχθρῶν ἔλαβον πολὺ σοβαρωτέραν μορφὴν, καὶ μ' ὅλας τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡρωϊκὰς ἐπιδρομὰς καὶ τ' ἀνδραγαθήματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ Βασιλάδιον καὶ τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἡ λίμνη, δι' ἧς μετεβιβάζοντο εἰς τοὺς πολιορκουμένους τὰ τρόφιμα καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα, ἦσαν παρὰ τῶν ἐχθρῶν στενῶς ἀποκλεισμένα. Προτάσεως δὲ τότε γενομένης ἐν πο-

---

(α) Οἱ τὴν μοῖραν ταύτην ἀποτελοῦντες ἦσαν, Γ. Ἀνδροῦτσος ναύαρχος, Ἀναγν. Κυριακὸς, Ν. Ῥάπτης, Ἰω. Τσοῦπας, Ν. Σύρμας, Ν. Τσοχαντάρης, Ἀργύρ. Στεμιτσιώτης, Δημήτ. Γ. Κούτσης, Μαν. Μπουκουβάλας, Ν. Παρασκευᾶς, Ἀθαν. Γ. Πάνου, καὶ Θεόδ. Δρίτσας, καὶ πυρπολισταὶ οἱ Ἀνάργ. Λεμπέσης, Ἀδριανὸς Χόντσας, Π. Σπύρου, Ἰω. Καστελλιώτης, καὶ Δημ.Ποριώτης.

(β) Ἴδε Ἑλλην. Χρονικ. ἀριθ. 1-2, τοῦ 1826, σελ. 135, ἔκδοσις Κ. Λεβίδη.

λεμικῷ συμβουλίῳ ὅλων τῶν πλοιάρχων τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, συγκροτηθέντι ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἀνδρούτσου περὶ τοῦ τίς τῶν πλοιάρχων ἤθελε νὰ παραλάβῃ τὰς ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος πεμπομένας σφαίρας, καὶ μεταφέρων παραδώσῃ αὐτὰς, ὅπως οἶδεν, εἰς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ, ὁ Ἀναγνώστης Κυριακὸς εἶπεν· « Ἐγὼ ἀναδέχομαι τὴν ἀποστολὴν ταύτην,» καὶ ἀμέσως παραλαβὼν τὰς σφαίρας ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλοίου, ἔπλευσε διευθυνόμενος πρὸς τὴν παρὰ τὸ Μεσολόγγιον νῆσον Κάλαμον, ὅθεν ἦτον ἐλπὶς νὰ μεταδοθῶσιν αἱ σφαῖραι εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Τὸ γενναῖον παράδειγμα τοῦ Κυριακοῦ μιμηθέντες οἱ ἀτρόμητοι συμπολεμισταί του Ἀνάργ. Λεμπέσης καὶ Ἀδριανὸς Χόντσας ἐπὶ πυρπολικῶν, καὶ ὁ Ἰωάννης Τσούπας ἐπὶ πολεμικοῦ, συνώδευσαν αὐτὸν, καὶ φθάσαντα τὰ πλοῖα ταῦτα εἰς τὴν ῥηθεῖσαν νῆσον, καὶ τὰς σφαίρας μετέδωκαν διά τινος ἀγνώστου τοῖς ἐχθροῖς διόδου τῆς λίμνης εἰς τὸ Μεσολόγγιον, καὶ τὴν γενναίαν φρουρὰν αὐτοῦ ἐνεθάῤῥυναν, ὅσον ἡ περίστασις καὶ ἡ θέσις αὐτῆς ἐσυγχώρει. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα ταῦτα διέμειναν ἐκεῖ καὶ τὸν ἑπόμενον Ἰανουάριον μῆνα, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς Σπετσιωτικῆς μοίρας, ὡς μὴ ἐπανελθούσης ἐγκαίρως καὶ τῆς Ὑδραϊκῆς, ἐπέστρεψαν τὴν 2 Ἰανουαρίου 1826 εἰς τὰ ἴδια (α) μετὰ μηνιαῖον διάπλουν, διά τε

(α) Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Κ. Προκρ. Σπετσῶν.

Ἡ σκοπιά μας μᾶς ἀνήγγειλε χθὲς βράδυ, ὅτι εἶδε τὰ καράβιά σας ἐπιστρέφοντα αὐτοῦ. Εἴμεθα λοιπὸν εἰς ἄκραν ἀνυπομονησίαν διὰ νὰ μάθωμεν ποίας εἰδήσεις ἐλάβατε παρ' αὐτῶν περὶ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐὰν καθ' ὁδὸν ἀπήντησαν τὰ ἐδικά μας, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν σας, ἀπὸ μόνους τοὺς ἐναντίους και-

τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων (α).

Ἅμα μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Νεοκάστρου καὶ τὰς εὐτυχεῖς προόδους τοῦ Ἰβραίμη, ὅστις περιήρχετο ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον ἀκωλύτως, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες, ἐκτός τινων ἀψιμαχιῶν (β), δὲν ἠδύναντο νὰ πολεμήσωσιν ἐκ τοῦ συστάδην, διότι καὶ κατὰ τὸν ἀριθ-

---

ρούς ἐμποδίσθησαν τόσας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκβολὴν των ἀπὸ τὸν λιμένα εἰς τὰ ἄντικρυ παράλια, ὅθεν ἐξέπλευσαν μὲ τὸν οὔριον ἄνεμον. Προσέτι, ἐπειδὴ σᾶς λανθάνει ὅτι, εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Μεσολογγίου ἀναγκαιοῖ ἱκανὴ ναυτικὴ δύναμις, παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς φανερώσητε ἐὰν μέλλουν τὰ πλοῖά σας νὰ ἐκπλεύσουν πάλιν ὀγλήγορα, μάλιστα διότι ἀπὸ τὰ πυρπολικὰ, τὰ καλήτερα εἶναι τὰ ἐδικά σας. Περιμένομεν λοιπὸν εἰς ὅλα ταῦτα ἀδελφικὴν πληροφορίαν σας μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐπὶ τούτῳ στελλομένου γραμματοκομιστοῦ μας Ἀνδρ Ν. Ἐργαστηριάρη, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀσπαζόμενοί σας μένομεν.

Ὕδρα, τῇ 3 Ἰανουαρίου 1826.

(Τ. Σ.) Οἱ Πρόκριτοι τῆς νήσου Ὕδρας.

(α) Ἐσφαλμένως ὁ Ν. Σπηλιάδης ἐκ τοῖς Ἱστορικοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ, Τ. Β, σελ. 483, ἀναφέρει ὅτι τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἐπέστρεψαν ἕνεκα δυσαρεσκείας, συμβάσης μεταξὺ Ὑδραίων καὶ Σπετσιωτῶν.

(β) Εἴς τινα ἐν Μανιάκι μάχην, συμβᾶσαν τὴν 20 Μαΐου 1825, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγ. Δικαῖος, ὁ φιλόπατρις καὶ μεγαλεπίβολος ἐκεῖνος ἀνὴρ, μετὰ 1300 ὀπαδῶν αὐτοῦ, προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰβραΐμη, ἀπειράκις ἀνωτέρας ἔχοντος δυνάμεις, ἔπεσεν ἐνδόξως, μαχόμενος ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔπεσαν, ἐκτὸς ἄλλων 300 Κοντοβουνησίων, καὶ ὁ Δημ. Νικήτας, ὁ Κεφάλας, ὁ Κακάνης, ὁ Κουμουνδουράκης, ὁ Βοϊδῆς καὶ ἄλλοι τινές. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β. σελ. 308.

μὸν καὶ κατὰ τὴν τακτικὴν τέχνην τοῦ πολεμεῖν οἱ Ἄραβες, ὁδηγούμενοι μάλιστα ὑπὸ ἀξιωματικῶν εὐρωπαίων, ὑπερεῖχον τοὺς Ἕλληνας, τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἐδεινοῦντο ὁσημέραι, οἱ δὲ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος ἤρχισαν νὰ στρέφωσι τὰ βλέμματά των πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἐκεῖθεν ἐλπίζοντες τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος, καθόσον καὶ ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ ἐκ τῆς Ἀγγλίας κατεβάλλοντο οὐ σμικραὶ ἐνέργειαι, ὅπως παραστήσωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας οἱ μέν, ὅτι συμφέρει αὐτοῖς ν' ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἔκτοτε οἱ πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδας διῃρέθησαν εἰς δύο κόμματα Γαλλικὸν καὶ Ἀγγλικόν, διότι ἐφρόνουν ὅτι, ὑπηρετοῦντες τὸ ἕτερον τῶν κομμάτων, καὶ τὴν Πατρίδα ὠφέλουν, καὶ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας αὐτῆς θέσεις ἐπιτυγχάνοντες ἤθελον προαχθῇ, καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν ἤθελον καταβάλει. Καὶ ὁ μὲν Γάλλος Ῥόσχης διὰ τῶν ἀσπασθέντων τὴν Γαλλικὴν πολιτικὴν ἐνήργει νὰ ζητηθῇ ἐκ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς ὁ Δοὺξ τοῦ Νεμοὺρ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἶχον γράψει προγενεστέρως πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Νομοτελεστικοῦ ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Δουκὸς Ὀρλεὰνς Ῥουμινῆς, ὁ Διλεβὲκ πρεσβύτερος, καὶ ὁ Σεβαστιάνης, λέγοντες ὅτι, «Ἂν οἱ Ἕλληνες ἤθελον τὸν Νεμοὺρ » βασιλέα των, ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσι τὴν ἀπόκτησιν τῆς » Πατρίδος των.» Ὑπὲρ δὲ τῆς Ἀγγλίας ἐνήργει ὁ Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τοῦ Διονυσίου Ῥώμα, ὅστις ἐν σχεδίῳ τινι, ὅπερ διεβίβασεν, ἐπισήμου τινὸς πράξεως, λεγούσης ἐν τέλει «Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, δυνάμει » τῆς παρούσης πράξεως, ἐκθέτει ἑκουσίως τὴν ἱερὰν πα» ρακαταθήκην τῆς ἑαυτοῦ ἐλευθερίας, ἐθνικῆς ἀνεξαρτη» σίας καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ὑπὸ τὴν ἀπό-

» λυτον ὑπεράσπισιν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, » ἐζήτει τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐγκριτωτέρων Πελοποννησίων καὶ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἰδίως, ὡς ἀρχηγοῦ δῆθεν ὅλων τῶν κατὰ ξηρὰν ἑλληνικῶν δυνάμεων (α), συνάμα δὲ καὶ τῶν Προκρίτων τῶν ναυτικῶν νήσων καὶ τοῦ Μιαούλη, ὡς ἀρχηγοῦ δῆθεν καὶ τούτου ὅλων τῶν κατὰ θάλασσαν ἑλληνικῶν δυνάμεων.

Ὁ κίνδυνος τῆς Πατρίδος κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ἦν τοιοῦτος, ὥστε πάντες οἱ πολιτικοὶ καὶ ἐγκριτώτεροι τῆς Ἑλλάδος ὑπέγραψαν τυφλοῖς ὄμμασι τὴν 24 Ἰουλίου 1825 τὴν ἐπομένην ἔγγραφον πρᾶξιν· « Ἐπειδὴ οἱ » Ἕλληνες ἀντέσχον εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ξηρᾶς καὶ θα» λάσσης τῆς Ἀσίας, Αἰγύπτου καὶ Ἀφρικῆς τέσσαρα » ἤδη ἔτη, καὶ ἀπέκτησαν δικαιώματα εἰς τὸ νὰ ὑπάρξουν » πολιτικῶς· Ἐπειδὴ οἱ Πράκτορες Δυνάμεων τινῶν τῆς » Εὐρώπης ἔδειξαν πολιτικὴν ἀντιφατικὴν καὶ ἄδικον ὡς » πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προσ» παθοῦν νὰ τὸ σύρουν διὰ τῶν ἀποστόλων των εἰς πολι» τικὰς σχέσεις, ἐναντίας εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Δυνά» μεων αὐτῶν· Ἐπειδὴ τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν καταδιώκε» ται καὶ ἀπαντᾷ ἐμπόδια ἀπὸ τοὺς ναυάρχους Δυνάμεων » τινῶν, προσβάλλοντας τὴν παρ' αὐτῶν διακηρυχθεῖσαν » οὐδετερότητα εἰς τὰς ἐν Λάϊμπαχ καὶ Βερώνῃ Συνόδους.

(α) Ὁ Ἀνδρ. Ζαΐμης πρὶν ὑπογράψει, εἶπε τῷ Κολοκοτρώνῃ. «Διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδος σὲ ὑπογράφω καὶ Πρόεδρον τῶν κατὰ ξηρὰν Βουλευτηρίων καὶ ἀρχηγὸν τῶν κατὰ γῆν δυνάμεων.» Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β. σελ. 371. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐκ μέρους τῶν συνυπογραψάντων Προκρίτων τῶν ναυτικῶν νήσων περὶ τοῦ Μιαούλη.

» Ἐπειδὴ Χριστιανοὶ ὁπλίζονται ὑπὲρ τῶν Τούρκων καὶ » διευθύνουσι σμήνη βαρβάρων, διωρισμένα νὰ καταστρέ» ψωσι τὴν Ἑλλάδα καὶ παραλύσουν τὸν νόμιμον ἀγῶνά » της· Ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη Βρετανία ἐφύλαξεν ἀκριβῆ οὐ» δετερότητα καὶ δὲν ἐμιμήθη τὰς μηχανοῤῥαφίας ὅσας » ἄλλαι μετεχειρίσθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Κων» σταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον (α), ἀλλὰ δὲν ἠμ» πορεῖ διὰ μόνης τῆς οὐδετερότητος ν' ἀσφαλίσῃ τὸ Ἑλ» ληνικὸν Ἔθνος ἀπὸ τὰς ἐπιδρομάς των· Ἐπειδὴ οἱ Ἕλ» ληνες δὲν ἐπέτυχον ἕως τώρα τοῦ σκοποῦ των, κυρίως » διὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας, καὶ μάλιστα διότι δὲν εἶχον » ποτὲ Κυβέρνησιν ἀνωτέραν τῶν παθῶν καὶ ἱκανὴν νὰ » προλάβῃ τὰς διχονοίας· Ἐπειδὴ ἀνάγκη νὰ νικήσουν » ἢ νὰ χαθοῦν· καὶ ἐπειδὴ, εὐδοκίᾳ τῆς Θείας Προνοίας, » αἱ δυνάμεις τῆς Α. Μ. Β. εὑρίσκονται πλησίον τῶν πα» ραλίων μας, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν » πραγμάτων μας κρίνομεν χρέος μας νὰ προσδράμωμεν » εἰς αὐτὰς, ὡς καὶ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τῆς δυνατῆς » Κυβερνήσεως αὐτῆς, διὰ ν' ἀσφαλίσωμεν εἰς τὸ Ἑλλη» νικὸν ἔθνος σταθερὰν πολιτικὴν ὕπαρξιν, καὶ τὰ ἱερὰ » δίκαια ἐλευθέρας δυνάμεως, ὁρίζομεν, ἀποφασίζομεν καὶ » θέλομεν τὸν ἑπόμενον Νόμον·

» Α'. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος θέτει ἑκουσίως τὴν ἱερὰν » παρακαταθήκην τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, ἀνεξαρτησίας καὶ » πολιτικῆς του ὑπάρξεως, ὑπὸ τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπι» σιν τῆς Α. Μ. τοῦ Γεωργίου Δ'.

» Β'. Ἡ παροῦσα πρᾶξις νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν Κυβέρ» νησιν τῆς Α. Βρετ. Μεγαλειότητος.»

(α) Οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων Μαίτλανδ.

Κατὰ τῆς πράξεως ταύτης, φερούσης ἡμιεπίσημον χαρακτῆρα, διότι ἅπαντες οἱ ὑπογράψαντες αὐτὴν, ὑπέγραψαν ἰδιωτικῶς, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τὸν ὃν ἔφερεν ἕκαστος δημόσιον χαρακτῆρα, ὁ Ῥόσχη ὡς ἀντιπροσωπεύων ἐν Ἑλλάδι τὴν ἐν Παρισίοις Φιλελληνικὴν Ἑταιρίαν, καὶ τὰ Γαλλικὰ συμφέροντα ἰδίως, καὶ ὁ Β. Τ. Βάσιγκτων (α), ὡς θέλων ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ φιλέλληνας, διεμαρτυρήθησαν αὐθημερὸν (β), ἀποκαλέσαντες αὐτὴν παράνομον καὶ προσβλητικὸν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐθνῶν Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς, ἅτινα ἐξ ἀρχῆς ἔδειξαν τὸν μεγαλήτερον ζῆλον διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ ἐπίσης Γάλλος Jourdin, ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ, ἀπεκάλει τὴν πρᾶξιν αὐτὴν οὐ μόνον παράνομον καὶ φατριαστικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἀποδιδομένην εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἦτον ὅλως ἀθῶον ἀπὸ αὐτήν.

Ὁ Ῥόσχη ἐν τούτοις οὐδόλως ἔπαυε παριστῶν τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι ἡ Γαλλία προθύμως ἤθελε δώσει πᾶσαν συνδρομὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἅμα ἐζήτουν ὡς βασιλέα των τὸν Δοῦκα Νεμοὺρ, καὶ ταῦτα συνδυαζόμενα μὲ τὴν ἐπισημότητα τῶν συγκροτούντων τὴν ἐν Παρισίοις Φιλελληνικὴν Ἑταιρίαν ἀνδρῶν (γ), τὴν προσφορὰν Γαλλι-

---

(α) Οὗτος λέγεται ὅτι ἦν ἀνεψιὸς τοῦ μεγάλου Βασιγκτῶνος, τοῦ ἐλευθερωτοῦ καὶ καθιδρυτοῦ τῆς Βορείου Ἀμερικανικῆς Ὁμοσπονδίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ συναγωνισθῇ στρατιωτικῶς· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς Ἀγγλίας ζητηθείσης ἀποκλειστικῆς προστασίας, παρῃτήθη τοῦ σκοποῦ του. (Ν. Σπηλ.)

(β) Τὴν διαμαρτύρησιν ἴδε εἰς τὰ Ἱστορ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β', σελ. 375—376.

(γ) Τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τοῖς Ἱστορ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β. σελ. 378.

κοῦ δανείου, τὰς ἐν ταῖς Βουλαῖς τῆς Γαλλίας ὁμιλίας, καὶ τὰ ἄπειρα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων Γαλλικὰ συγγράμματα, ὡς καὶ τὰς γενναίας συνεισφορὰς αὐτῶν, ἐκλόνισαν τὴν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας πεποίθησιν πολλῶν ἐκ τῶν Βουλευτῶν, οἵτινες ὑποκινούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὀπαδῶν τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς, γνωμοδοτοῦσι ὑπὲρ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Δουκὸς τοῦ Νεμούρ· ἀλλ' εἰς ταῦτα οἱ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ὀπαδοὶ, ἀντιτάττοντες ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ὑποστηρίζει τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐμμένουσιν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας· συζητουμένων ὅθεν τῶν δύω τούτων ἀντιθέτων γνωμῶν ἐνώπιον τοῦ Νομοτελεστικοῦ, προσεκλήθη ἐπὶ τέλους καὶ ὁ Ῥόσχη καὶ ἐρωτᾶται, « Ἐὰν ἡ Γαλλία, ἀναγορευθέντος τοῦ Δουκὸς Νεμοὺρ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀναδέχεται τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Σουλτάνου ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ ἂν τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ἐμπορῶσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεμποδίστως διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης ;» Μὴ δυνηθέντος τοῦ Ῥόσχη νὰ δώσῃ θετικὴν ἀπόκρισιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, αἱ ἀμφιβολίαι ηὔξησαν, ἡ δὲ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τότε καὶ ἀπέστειλε τὴν πρᾶξιν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ Λονδῖνον μὲ τὸν Δημήτριον Α. Μιαούλην, ἐπιφορτισθέντα ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτήτου πλοίου του ὁ Κίμων (α), καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸς τὸν

(α) Τὸ πλοῖον τοῦτο ἐναυάγησεν (ὡς ἐναυάγησε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς του) ἐπί τινος νησιδίου, πλησίον τοῦ λιμένος Πορτσμοὺθ, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε ν' ἀποζημιωθῇ ὁ Μιαούλης ὑπὸ τοῦ Ἔθνους. Ἴδε σημειώσεις Ἱστορ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Β: σελ. 379.

Κάνιγκα, πρὸς ὃν ἀντίγραφον αὐτῆς εἶχε προαποσταλῆ καὶ παρὰ τοῦ Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, συνωδευμένον καὶ μ' ἐπιστολὴν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος Δ' ἐξέδοτο τὴν 30 Σεπτεμβρίου τὴν ἀκόλουθον διακήρυξιν·

«Ἡ Β. Α. Μεγαλειότης διατάττει εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς Α. Μ. νὰ φυλάττωσιν αὐστηρῶς τὰ χρέη τῆς οὐδετερότητος, τόσον πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πύλην, ὅσον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, καθὼς καὶ πρὸς ἄλλους διαμαχομένους λαοὺς, εἰς εἰρήνην διάγοντας μετὰ τῆς Α. Μεγ., νὰ σέβωνται προσέτι ὅλων ἐν γένει καὶ ἑκάστου κατὰ μέρος τὰ πολεμικὰ δικαιώματα, τὴν ἐνέργειαν τῶν ὁποίων ἀπῄτησε πάντοτε δικαιωματικῶς ἡ Α. Μ., ὁσάκις εὑρέθη ἐμπεπλεγμένη εἰς πόλεμον.»

Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Γ. Κάνιγκ ἔγραψε τὴν 13 Ὀκτωβρίου πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ Μιαούλην, χαρακτηρισθέντας, ὡς εἴπομεν, Προέδρους δῆθεν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἑλληνικῶν δυνάμεων, τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν·

« Γραμματεῖα Ἐξωτερικῶν.

« *Κύριοι,*

« Ἔλαβον διὰ χειρὸς τοῦ Κ. Μιαούλη τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν μ' ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μοὶ διευθύνητε, χρονολογουμένην τὴν 26 Ἰουλίου, συνοδεύουσαν δηλοποίησιν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε νὰ καθυποβάλω ὑπ' ὄψιν τοῦ Βασιλέως τοῦ Κυρίου μου. Ἐπειδὴ ἀντίγραφον αὐτῆς τῆς δηλοποιήσεως, συνωδευμένον ἀπό τινα ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Θ. Κολοκοτρώνη, ἔλαβον πρό τινος καιροῦ διὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἰονικῶν νήσων, καὶ ἡ ὑπό-

» θεσις ἀνεπτύχθη ἐντελῶς διὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Με-
» γαλειότητός Του, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κ. Μιαούλη,
» εἶμαι διὰ τοῦτο ἕτοιμος ἤδη νὰ σᾶς ἀπαντήσω θετικῶς
» περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξ
» ἀρχῆς τῶν ὑπαρχουσῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξὺ τῆς Ὀ-
» θωμανικῆς Πύλης καὶ τῶν Ἑλλήνων, προεκήρυξε καὶ
» διετήρησεν αὐστηρὰν καὶ ἀμερόληπτον οὐδετερότητα·
» ἡ Μεγάλη Βρεττανία πρὸ πολλοῦ εὑρίσκεται συνδεδε-
» μένη διὰ συνθηκῶν μετὰ τῆς Πύλης. Τίποτε δὲν ἔχει
» νὰ παραπονεθῇ διά τινα παραβίασιν τῶν συνθηκῶν τού-
» των, ὡς ἐκ μέρους τῆς Πύλης, καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν αὐ-
» τῶν τὰ ἄτομα, ἡ ἰδιοκτησία καὶ τὰ συμφέροντα μεγά-
» λων εταιριῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ὑπερασπίζονται ἐντὸς
» τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

« Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, δὲν νομίζει ἡ Ἀγ-
» γλικὴ Κυβέρνησις συνᾷδον μὲ τὴν καλὴν πίστιν, ὡς ἐκ
» μέρους της, οὐδὲ μὲ τὰς ἀρχὰς τῶν Νόμων, δι' ὧν αἱ
» πρὸς ἄλληλα τὰ ἔθνη σχέσεις κανονίζονται καὶ διατη-
» ρεῖται ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ
» τῆς Πύλης, ἐνῷ δὲν τῇ ἔδωκεν αὕτη οὐδεμίαν δικαίαν
» ἀφορμὴν πάλης· οὐδεὶς δ' ἐχέφρων ἀμφιβάλλει, ὅτι τὸ
» νὰ παραδεχθῇ ἡ πρότασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν δη-
» λοποίησίν των, ἤθελεν εἶσθαι πραγματικῶς κήρυξις πο-
» λέμου ἐναντίον τῆς Πύλης. Καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἔργον τῆς
» μεγαλητέρας ποταπότητος καὶ μωρίας, τὸ νὰ παραδε-
» χθῇ ὁποιαδήποτε Κυβέρνησις νὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ, καὶ
» ἐνταυτῷ νὰ τοὺς χορηγήσῃ οἰκονομικὴν, πολιτικὴν καὶ
» στρατιωτικὴν βοήθειαν, καθ' ὅσον ἤθελε δυνηθῇ καὶ εἰς
» τὸν ὑπέρτατον βαθμόν· ἡ δὲ γενομένη πρότασις εἰς τὴν
» Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν δὲν εἶναι μόνον τὸ νὰ κηρύξῃ

» πόλεμον κατὰ τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ τὸ ν' ἀναδεχθῇ
» ὅλον τὸ βάρος τοῦ πολέμου, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ ἀφ' ἑαυ-
» τῆς νὰ μὴ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, εἰμὴ ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς κα-
» τασταθῇ ἀνεξάρτητος. Δύναταί τις λοιπὸν εὐλόγως ν'ἀ-
» ποῤῥίψῃ πρότασιν ὁλωσδιόλου ἀσυλλόγιστον καὶ ἔχου-
» σαν ἐπὶ τοσοῦτον σημαντικὰς συνεπείας (ὅσον καὶ ἂν
» ἦναι κολακευτικὰ τὰ ὁποῖα παρήγαγον αὐτὴν αἴτια), ὄχι
» μόνον χωρὶς νὰ προξενήσῃ ὑπονοίας, ὡς πρὸς τὸ εἰλι-
» κρινὲς τῶν παραμυθιῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας εἰς προτέ-
» ραν τινὰ περίστασιν διεύθυνα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐ-
» παρχιακὴν Κυβέρνησιν.

« Ἀποφασισμένη ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις νὰ διατη-
» ρήσῃ ἀναλλοίωτον τὴν οὐδετερότητα, τὴν ὁποίαν ἐπα-
» νειλημμένως πολλάκις διεκήρυξεν, ἤθελε δράξει μετὰ
» χαρᾶς τὴν εὐκαιρίαν, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη τοῦ πολέμου
» καὶ αἱ σχετικαὶ ἐχθροπραξίαι τῶν διαμαχομένων μερῶν
» δύνανται νὰ προσενέγκωσι, διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ
» λάβῃ τέλος διὰ τῆς μεσολαβήσεώς της ἡ πάλη, ἥτις
» ἐπροξένησε τόσην αἱματοχυσίαν διὰ συνθήκης, καθ' ἣν
» τὰ συμφέροντα καὶ ἡ τιμὴ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ
» μείνωσιν ἀπρόσβλητα.

» Γ. Κάνιγκ. »

Εἰ καὶ αἱ ἐξ Ἀγγλίας ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων ἐματαιώθησαν, ὡς ἦτον ἑπόμενον, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀπέφερε καὶ τὸν καρπόν της, διότι ἡ μὲν Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔλαβεν ἀφορμὴν ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπισήμως τὰ πολεμικὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, οἱ δ' Ἕλληνες ἐδιδάχθησαν νὰ μὴ στηρίζωσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας των, εἰμὴ εἰς μόνην τῆς Θείας Προνοίας τὴν ἰσχυρὰν ἀντίληψιν, καὶ εἰς τὸν βραχίονά των.

Καὶ ὅμως ἡ ἀποτυχία τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας ἐνεψύχωσε καὶ πάλιν τοὺς Γαλλόφρονας, οἵτινες ἐστοχάσθησαν νὰ πέμψωσιν εἰς Παρισίους πρὸς τὸν Δοῦκα τοῦ Ὀρλεὰνς τὸν Ἀλέξανδρον Ἀξιώτην, ἵνα πληροφορηθῇ παρ' αὐτοῦ, ἂν ἦτον ἡ θέλησίς του ν' ἀναγορεύσωσιν οἱ Ἕλληνες τὸν υἱόν του, Δοῦκα τοῦ Νεμοὺρ, Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, ἂν ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις συγκατένευεν εἰς τοῦτο, καὶ ἂν ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ σωθῇ διὰ τούτου. Ὁ Ἀξιώτης μετέβη ἐπὶ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπαρουσίασεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Δοῦκα Ὀρλεὰνς τὴν ἀναφορὰν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως, διετάχθη ὁ Σεβαστιάνης καὶ διεκοίνωσεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν 24 Νοεμβρίου 1825, ὅτι αἱ Δυνάμεις δὲν συγχωροῦσι ποτὲ εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ δώσῃ Βασιλέα Γάλλον, καὶ ὅτι πρέπει νὰ διοργανίσωσιν οἱ Ἕλληνες τακτικῶς τὰς δυνάμεις των, νὰ διώξωσι τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος των, νὰ βάλωσιν εἰς τάξιν τὰ τῆς δημοσίου οἰκονομίας των, καὶ τότε δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν σκοπόν των περὶ Γάλλου Βασιλέως. Πρὸς δὲ τὸν Ἀξιώτην ἐῤῥέθη, ὅτι «εὔχεται ἡ Γαλλία νὰ βασιλευθῇ ἀπὸ Γάλλον ἡ Ἑλλάς·» ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας προσέθηκεν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι, «εἰ δέον θὰ τὸ κατορθώσῃ καὶ διὰ τῶν πυροβόλων,» ἀλλ' οὐδέτερον τούτων ἐγένετο. Μόνη δὲ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ Κάνιγκος ὑπόσχεσίν της, ἀνεδέχθη νὰ μεσολαβήσῃ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ πάλη διὰ συνθήκης, καθ' ἣν τὰ συμφέροντα καὶ ἡ τιμὴ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν νὰ μείνωσιν ἀπρόσβλητα, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπεστάλη μὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἴδιος Κάνιγκ, ἀλλ' ἀπέσχε

τοῦ νὰ προτείνῃ τι περὶ Ἑλλάδος ἀμέσως, διότι ὁ Σουλτάνος ἔλεγεν, ὅτι «οὐδεμίαν ξένην μεσιτείαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ῥαγιάδων του ἐδέχετο, καὶ οὐδεμίαν ξένην παρέμβασιν ἀνείχετο.» Ἐπειδὴ δὲ τότε συνέπεσε καὶ ὁ θάνατος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου Α', τελευτήσαντος τὴν 1 Δεκεμβρίου ἐν Ταϊγανρὸκ, καὶ ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου Α', ἡ Ἀγγλία ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ εἰς τὴν Πετρούπολιν τὸν Οὐελιγκτῶνα μὲ διπλῆν ἀποστολὴν, λόγῳ μὲν ἵνα συγχαρῇ τὸν νέον Αὐτοκράτορα, πράγματι δὲ ἵνα βολίσῃ πως τοὺς σκοποὺς τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος ὡς πρὸς τὴν εἰρηνοποίησιν τῶν Τουρκοελληνικῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ὁ νέος Αὐτοκράτωρ ἑτοίμως ἀπεφάνθη ὅτι, «ἂν ἀρχίσωμεν πρέπει καὶ νὰ τελειώσωμεν.» Ὅθεν ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ὑπεγράφη τὴν 23 Μαρτίου 1826 μεταξὺ τῶν δύω τούτων Δυνάμεων πρωτόκολλον, ὁρίζον τὰ ἑξῆς·

«Νὰ ἐξαρτᾶται ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ ἐτήσιον φόρον·

» Νὰ διοικῆται ὑπὸ ἀρχῶν τῆς ἐκλογῆς της, συνευδοκούσης εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν καὶ τῆς Πύλης·

» Ν' ἀπολαμβάνῃ πᾶσαν θρησκευτικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐλευθερίαν, καὶ πλήρη ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν·

» Νὰ πωλήσωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Τοῦρκοι τὰς ἰδιοκτησίας των, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γῆν ἐκείνην.»

Ἀλλ' ὅσον ἀρνητικὴ καὶ σαφὴς ἦν ἡ ἀπάντησις τοῦ Σεβαστιάνη, τοσοῦτον κολακευτικοὶ ἐθεωρήθησαν οἱ προφορικοὶ λόγοι τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Δουκὸς Ὀρλεᾶνς, διὸ καὶ οὐ μόνον δὲν ἀπηύδησαν οἱ ἐκ τῆς Γαλλίας προσδοκῶντες καὶ τὸν Βασιλέα καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐκ νέου ἀπέστειλαν εἰς τὴν Γαλ-

λίαν καὶ ἄλλην ἀναφορὰν μὲ τὸν Νικόλαον Γκίκα Μπόταση, υἱὸν τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, πλεύσαντα εἰς Μασσαλίαν ἐπὶ τῆς ἰδιοκτήτου αὐτῶν γολέτας ἡ Σπαρτιᾶτις, πρὸς τὸν Δοῦκα Ὀρλέανς, καὶ ἠρώτων αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἑξῆς τεσσάρων ζητημάτων·

Α'. Ἠδύνατο ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐκλέξῃ Ἡγεμόνα βασιλόπαιδά τινα ἐκ τῶν Βασιλευόντων Οἴκων ;

Β'. Ἐδέχετο ἆρά γε τὴν ἐκλογὴν ὁ ἐκλεχθησόμενος Ἡγεμὼν ;

Γ'. Ποῖον τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα καταλληλότερον Σύνταγμα;

Δ'. Ὁ συγγενικὸς τοῦ Ἡγεμόνος Βασιλικὸς Οἶκος θὰ ἐνήργει παρὰ ταῖς ἄλλαις Αὐλαῖς διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ νέου Ἡγεμόνος, καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἔθνους ;

Εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα ὅμως μόλις κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου 1826 ἐδόθη ἡ ἀπάντησις (α).

Καὶ ταῦτα μὲν ἐξωτερικῶς· ἐσωτερικῶς δὲ, ἐπειδὴ ἡ ἐν Ἄστρει Β' Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶχε ψηφίσει τὴν μετὰ διετίαν συγκρότησιν Γ' Ἐθν. Συνελεύσεως, τὸ Ἐκτελεστικὸν τῆς περιόδου ἐκείνης διὰ τοῦ Ἀντιπροέδρου αὐτοῦ Γκίκα Μπόταση, προσεκάλεσεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ διὰ διακηρύξεώς του τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1825 τοὺς Πληρεξουσίους ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα συνέλθωσι μετὰ τρεῖς μῆνας ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἐν ᾗ, ἢ ὅπου

(α) Πάντα τ' ἀφορῶντα τήν τε Ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀναγόρευσιν, ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Δουκὸς Νεμοὺρ, ἠρανίσθημεν αὐτολεξὶ σχεδὸν ἐκ τῶν Ἱστορ. Ἀπομνημ. τοῦ Ν. Σπηλιάδ. Τ. Β. σελ. 268—293, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν· ὁ ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἴδῃ καὶ τὴν δοθεῖσαν ἀπάντησιν τοῦ Ὀρλεάνς, εὑρήσει αὐτὴν εἰς τὰ αὐτὰ Ἱστορ. Ἀπομν. τοῦ Σπηλιάδου.

ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤθελεν ἐγκριθῇ, ἔμελλε τὴν 25 Δεκεμβρίου νὰ γίνῃ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Ὅσον δ' οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶσι πάντοτε τὰς Ἐθνοσυνελεύσεις εἰς ἐπισφαλεῖς καὶ κρισίμους περιστάσεις, ἐλπίζοντες ἐκ τῶν Συνελεύσεων θεραπείαν τινὰ τῶν δεινῶν των, τοσοῦτον ἦν ἀληθῶς ἀναγκαία τότε ἡ συγκρότησις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ἕνεκεν ὅμως τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Ἰβραίμη, οὐδεὶς τῶν ἀντιπροσώπων ἐνεφανίσθη εἰς τὸν προσδιορισθέντα χρόνον καὶ τόπον, διὸ καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ συγκρότησις αὐτῆς, καί τοι κατ' ἐπανάληψιν προσκληθέντων τῶν Πληρεξουσίων τὴν 12 Ἰανουαρίου 1826, ἀνεβλήθη μέχρι τῆς 6 Ἀπριλίου, καθ' ἣν ἐγένετο ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ, κατὰ τὴν θέλησιν τῆς ὑπερισχυσάσης τότε ἀντιπολιτεύσεως, οὐχὶ δὲ ἐν Μεγάροις, ὅπου ἦν ἡ θέλησις τῆς Κυβερνήσεως.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ϛ'. ΕΤΟΥΣ.

Τὸ Μεσολόγγιον — Νόμος περὶ ἐσωτ. δανείου — Ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα ἐπανέρχεται, ἡ δὲ Ὑδραϊκὴ διευθύνεται ἤδη εἰς Μεσολόγγιον — Ναυμαχία ἐν Μεσολογγίῳ — Πρότασις πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ διὰ τοῦ Ἄγγλου Ἄμπατ περὶ παραδόσεως — Ἑλληνικὴ ἀπάντησις — Ναυμαχία εἰς Κάβο-κρίον — Οἱ Σπετσιῶται προσκαλοῦσι τοὺς Ὑδραίους καὶ Ψαριανοὺς πρὸς σύσκεψιν — Ἀπεσταλμένοι ἐκ Σπετσῶν καὶ Ὕδρας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν — Ἀπεσταλμένοι ἐκ Μεσολογγίου — Αἰγαῖον — Πειρατεία — Πολιτικὴ Αὐστρίας — Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα κομίζοντα τροφὰς εἰς τοὺς ἐχθρούς — Μέτρα τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως — Βιαιοπραγίαι τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον Αὐστριακῶν Μοιράρχων ἢ Ναυάρχων κατὰ τῶν Ἑλλήνων — Ἀπεσταλμένος Ἐμὶρ-Μπεσίρη — Ἐκστρατεία στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Συρίας — Στολίσκος Ἰβραΐμη εἰς Μεσολόγγιον — Οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ἀποῤῥίπτουσι περιφρονητικῶς τὴν πρότασιν τοῦ Ἰβραΐμη περὶ παραδόσεως — Μάχη Κλεισόβας — Ὁ Φαβιέρος κατὰ τῆς Εὐβοίας — Ἀναζωπύρωσις τοῦ πολέμου ἐν Κρήτῃ — Συγκρότησις Ἐθνοσυνελεύσεως ἐν Ἐπιδαύρῳ — Ἀποφάσεις αὐτῆς — Ἑλλην. στόλος ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου — Ναυμαχίαι — Ἡρωϊκὴ ἔξοδος τῶν ἐν Μοσολογγίῳ — Καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου — Εἴδησις ἐξόδου Βυζαντ. στόλου καὶ ἕνωσις ἁπάντων τῶν ναυτικῶν — Οἱ Σπετσιῶται σκέπτονται νὰ μετοικήσωσιν εἰς Ὕδραν — Ἀδελφικὴ ἀπάντησις Ὑδραίων — Οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι εἰς τα ἴδια — Ὁ Κιουταχῆς καὶ ὁ Ἰβραΐμης — Ἐκστρατεία

ΕΤΟΣ ΣΤ΄.

1826.

ΥΠΕΡ ποτε ἄλλοτε τὸ Μεσολόγγιον ἐθεωρεῖτο ἤδη παρ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων ὡς Παλλάδιον τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεως, ὡς ἀκρόπολις, ἐν ᾗ ἐφυλάττετο ἡ ἐθνικὴ σωτηρία, διὸ καὶ ὅλων τὰ ὄμματα, αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ ἐλπίδες εἰς τὴν ἐγκαρτέρησιν τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἡρωϊκῆς φρουρᾶς ἐστηρίζοντο· καὶ δικαίως· διότι καὶ ἅπασαι αἱ κατὰ τῆς Ἑλλάδος Ἠπειρωτικαὶ καὶ ναυτικαὶ τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις, κατὰ τῆς πόλεως ταύτης συνεκεντρώθησαν, καὶ εἰς τὴν πτῶσιν τῆς πόλεως ταύτης ἐθεώρουν εὔκολον οἱ ἐχθροὶ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης τὴν ὑποδούλωσιν· ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν ὅλας των τὰς προσπαθείας, οἱ μὲν πρὸς κατάκτησιν δούλων ἐπαναστατῶν, οἱ δὲ πρὸς ἀνάκτησιν ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας πρὸ τετρακοσίων σχεδὸν ἐτῶν ἀπολεσθείσης· ἀλλ' οἱ μὲν Ἕλληνες ἐστεροῦντο καὶ πολεμικῶν μέσων, καὶ χρημάτων, καὶ τὸ πάντων χείριστον, ἐστεροῦντο τῆς ὁμονοίας ἐκείνης, δι' ἧς ἠδύναντο ἐν τῇ αὐταπαρνήσει των, ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ των, ἐν αὐτῇ τέλος τῇ ἀπελπισίᾳ των νὰ ὑπερνικήσωσι τὰς δυσχερείας των, καὶ νὰ δείξωσιν ἀπαύστως εἰς ὅλον τὸν κόσμον, κατὰ πόσον διαφέρει ἀνὴρ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θρησκείας του, ἀνθρώπων ὑπηρετούντων

ἀλόγως τ' ἄλογα καὶ ἀπάνθρωπα πάθη δεσποτῶν, μορφὴν μόνον φερόντων ἀνθρωπίνην.

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἐστεροῦντο τῶν πάντων, καὶ ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει, εἰς μάτην ἐξεδόθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν 24 Δεκεμβρίου ὁ περὶ ἐσωτερικοῦ δανείου ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου διστήλων ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐθνικῶν γαιῶν νόμος (α), οἱ δ' ἐχθροὶ ἀπ' ἐναντίας ἐπλεονέκτουν καὶ ὑλικῶς καὶ ἀριθμητικῶς καθ' ὅλα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ὄλεθρος τῆς Ἑλλάδος ἦτο πλέον προφανέστατος εἰς τὰ ὄμματα τοῦ τε ἐχθροῦ καὶ ἐνίων ἐκ τῶν χριστιανικῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, αἵτινες μυστικὸν κηρύξασαι πόλεμον κατὰ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τῆς Ἡμισελήνου, ἐχορήγουν τοῖς βαρβάροις ἀναφανδὸν ὅλα τὰ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν πανολεθρίαν συντείνοντα βοηθήματα· ἀλλ' ἴδωμεν ὁποῖαι ἦσαν καὶ αἱ περὶ Ἑλλάδος βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου, ὃς πᾶσι θνητοῖς καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ Σπετσιωτικὴ μοῖρα ἐπανήρχετο ἐκ Μεσολογγίου εἰς τὰ ἴδια, ὡς μὴ ἐμφανισθέντων ἐγκαίρως καὶ τῶν Ὑδραϊκῶν καὶ Ψαριανῶν πλοίων, ἐξέπλευσεν ἐξ Ὕδρας διευθυνομένη πρὸς τὸ Μεσολόγγιον ἡ Ὑδραϊκὴ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην, συγκειμένη ἐξ εἴκοσι πλοίων, ἐξ ὧν τὰ πέντε πυρπολικὰ (β) καὶ τεσσά-

---

(α) Τὸν Νόμον τοῦτον ὅρα ἐν τοῖς Ἱστ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τόμ. Β'. σελ. 494—495.

(β) Ὡς πάντοτε σχεδὸν, οὕτω καὶ νῦν ἐσφαλμένως ὁ Ἀντών. Μιαούλης ἐν τῇ Συνοπτ. Ἱστορ. Βιβλ. Β', σελ. 45, ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων εἰς 23· ἀπόδειξις δὲ τούτου ἡ ἐν τοῖς Ἑλλην. Χρον. ἐν ἀριθ. 8 σελ. 141 σύγχρονος ἔκθεσις τοῦ τότε γραμματέως τῆς ναυαρχίδος Μιαούλη Ἱκεσίου Γεωργίου λέ-

ρων Ψαριανῶν, ἐξ ὧν τὰ μὲν δύο πολεμικὰ, τὰ δὲ ἄλλα δύο πυρπολικά (α). Δυστυχῶς ἕνεκα τρικυμιῶν, φαίνεται, ἡ μοῖρα αὕτη δὲν συνηντήθη κατὰ τὸν διάπλουν αὐτῆς μετὰ τῆς Σπετσιωτικῆς, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῶν τριῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων συνηντήθη ὁ Μιαούλης, τῶν συνοδευσάντων τὸν Ἀναγνώστην Κυριακοῦ εἰς τὴν νῆσον Πεταλᾶ (β). Καί τοι δὲ στερούμενα τροφῶν τὰ τρία ταῦτα πλοῖα, παρεδέχθησαν ὅμως προθύμως τὴν γενομένην αὐτοῖς παρὰ τοῦ Μιαούλη πρότασιν τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν αὖθις εἰς Μεσολόγγιον, καὶ οἰκονομηθέντα ἐκ τοῦ προχείρου ὀλίγων τροφῶν ἐκ τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων, συνέπλευσαν καὶ ταῦτα μετ' αὐτῶν (γ) καὶ πρῶτα ἐνεφανίσθησαν εἰς

γοντος « ὁ Ἑλληνικὸς στόλος συγκείμενος ἀπὸ 20 πλοῖα τῆς Ὕδρας, 3 τῶν Σπετσῶν καὶ 4 τῶν Ψαριανῶν, ὅλα 27 πολεμικὰ καὶ πυρπολικά »· καὶ Σ. Τρικ. Τόμ. Γ'. Κεφ. ΙΕ'. Τὰ ὀνόματα τῶν Ὑδραίων πλοιάρχων ἴδε ἐν τῇ Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλη, ὡς ἄνωθεν.

(α) Τῶν Ψαριανῶν πολεμικῶν πλοίων τοὺς πλοιάρχους ἀγνοοῦμεν· πυρπολισταὶ δὲ ἦσαν ὁ Κ. Κανάρης καὶ ὁ Κ. Νικόδημος.

(β) Εἴπομεν, ὅτι τὰ μὲν δύο ἦσαν πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Ἀνάργ. Λεμπέσην καὶ Ἀδριανὸν Χότσαν, τὸ δὲ πολεμικὸν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Γκ. Τσούπαν.

(γ) Ἐξ ἀποσπάσμ. ἐπιστολῆς Μιαούλη τῆς 12 καὶ 17 Ἰανουαρίου πρὸς τοὺς Προκρ. Ὕδρας, Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 181.

« Μετὰ τὴν αὐτόθεν ἀναχώρησίν μας, ἐμάθομεν μὲ λύπην » τὴν ἐπιστροφὴν τῆς μοίρας τῶν Σπετσῶν εἰς τὰ ἴδια, καὶ τὸν » ἔσχατον κίνδυνον τοῦ Μεσολογγίου· ἀπαντήσαντες ὅμως καθ' » ὁδὸν τρία ἐξ αὐτῆς πλοῖα, τὸ πολεμικὸν τοῦ καπετὰν Ἰωάν» νου Τσούπα, καὶ τὰ δύο πυρπολικὰ τῶν καπιτάνων Ἀναργύρου

τὸ Μεσολόγγιον, ὡς προάγγελοι τῆς ἐλεύσεως τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων (α).

Τὴν 5 Ἰανουαρίου, ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς οὗτος στολίσκος παρέπλεε τὴν νῆσον Ζάκυνθον, τρικυμίας σφοδρᾶς ἐγερθείσης, ἐβυθίσθη τὸ ὑπὸ τὸν Ἀνδρέαν Πεππῖνον Ὑδραῖον πυρπολικόν, τὸ δὲ πλήρωμα διεσώθη· τὴν 8 τοῦ αὐτοῦ ἔφθασεν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἰς τὸ Μεσολόγγιον, καὶ ἀμέσως πρωτίστη αὐτοῦ φροντὶς ὑπῆρξεν ἡ ἀποβίβασις

» Λεμπέση καὶ Ἀνδρονίκου (Ἀδριανοῦ) Χόντζα, ἐπροσκαλέσαμεν » τοὺς διοικητὰς αὐτῶν νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν· αὐτοὶ δὲ μετὰ » προθυμίας δεχθέντες τὴν πρόσκλησιν, συναγωνίζονται κατὰ τὸ » παρὸν μὲ ἡμᾶς ».

(α) Τῇ ἡμέρᾳ τῶν Θεοφανείων, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν 6 Ἰανουαρίου, ἡ Κυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ διέταξαν ἐπὶ τῶν τειχῶν δημοσίας δεήσεις· ἅπας ὁ Κλῆρος διατρέχων βήματι βραδεῖ τὸν εὐρὺν περίβολον τῶν τειχῶν, ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν τοῦ Παντοδυνάμου· οἱ ὑπὲρ πίστεως ἀποθνήσκοντες χριστιανοί, οὐδένα ἕτερον εἶχον σύμμαχον· ἐγκαταλελειμμένοι ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τῶν ὁμοθρήσκων των, καὶ καταπολεμούμενοι μάλιστα ὑπό τινων ἐξ αὐτῶν, ἀνέθετον τὴν μόνην ἐλπίδα των εἰς τὸν Θεόν, ὅστις βλέπων ὅλα τὰ κράτη πεσόντα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν δεσποτῶν, κατέβη ἐπὶ τῆς δούλης γῆς ἵνα ἐνσπείρῃ ἐν αὐτῇ νέους σπόρους ἐλευθερίας· ὡσανεὶ ὁ Θεὸς ἐβούλετο παρευθὺς νὰ δείξῃ ὅτι εἰσηκούσθησαν αἱ δεήσεις τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῇ ἐπαύριον 7/19 ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπεφάνη ὁλόκληρος μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Κυλλήνης, ἔνθα τὰ τῶν Σπετσῶν πλοῖα, φθάσαντα ἤδη πρῶτα, ἀλλ' ἀριθμούμενα μόνον εἰς τρία, περιέμενον ἀπό τινων ἡμερῶν τὰ τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν.

Ἐκ τῆς τοῦ Αὐγ. Φάβρη Ἱστορ. περὶ πολιορκ. Μεσολογγίου ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ· ὑπὸ Σ. Α. Ζορμπᾶ, σελ. 115 116.

τῶν κομιζομένων τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων· ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτην κακὸς δαίμων τρικυμιώδης οὐκ ὀλίγα ἐμπόδια παρενέβαλεν· ἀπερίγραπτος ἦτον ἡ χαρὰ, ἣν ᾐσθάνθησαν οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ὅτε ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, διότι τοσαύτην ἔλλειψιν τροφῶν ἔπασχον οἱ ἐν Μεσολογγίῳ, ὥστε καὶ καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα ζῶα ἔτρωγον, καὶ τὸν ἄρτον ἀνὰ πεντήκοντα καὶ μετὰ ταῦτα ἀνὰ τριάκοντα δράμια καθεκάστην μεταξύ των διένεμον. Τὴν 10 τοῦ μηνὸς, ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐσάλευεν εἰσέτι ἔμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου, χάριν ἀποβιβάσεως τῶν τροφῶν, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἀγκυρῶν, ἕνεκα τρικυμίας, δεκαπέντε μεγάλα ἐχθρικὰ πλοῖα ἐκπλεύσαντα ἐκ Πατρῶν, ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ ἀπροσδοκήτως, ὠφελούμενα ἐκ τοῦ πνέοντος οὐρίου αὐτοῖς ἀνέμου. Οἱ περὶ τὸν Μιαούλην μὴ προφθάσαντες νὰ ἄρωσι τὰς ἀγκύρας των (α), ἠναγκάσθησαν ἑκόντες ἄκοντες νὰ ὑποστῶσιν ἀραγμένοι τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ· δύο ἐκ τῶν ἐχθρικῶν φεργατῶν προσέβαλον ἐντὸς βολῆς πιστολίου τὴν τοῦ Μιαούλη ναυαρχίδα, ἀλλὰ σφοδρῶς ἀντικρουσθεῖσαι ὑπεχώρησαν καὶ αὗται ὡς καὶ αἱ ἄλλαι· ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τότε τὰ μὲν πλεῖστα, ἐν οἷς καὶ ἡ ναυαρχὶς τοῦ Μιαούλη, ἀπέκοψαν τὰ ἀγκύριά των, τὰ δὲ ἐπιμείναντα ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσι τὰς ἀγκύρας των, καὶ τεθέντα ἅπαντα εἰς κίνησιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διέσχισαν τὴν γραμμήν του, καὶ ἀνήχθησαν περὶ τὰς νήσους Σκρόφας (β), ὁπόθεν μαθόντα

(α) Ἴδε Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλη. Βιβλ. Β'. σελ. 45.

(β) Περὶ τὰς νήσους Σκρόφας, ἐδάνεισεν ὁ Ἀνάργ. Λεμπέσης, ὅστις διέσωσεν ὅλας τὰς ἀγκύρας του, εἰς τὸν Α. Μιαούλην, μίαν ἄγκυραν μὲ τὴν γούμεναν αὐτῆς, ἡ ὁποία καὶ τῷ ἐπεστράφη, ὅτε

τὴν 15 τοῦ μηνός, ὅτι ἐχθρική τις κορβέττα 24 κανονίων ἐξώκειλε καθίσασα ἐπὶ τῶν ῥηχῶν τοῦ Καλαμωτοῦ ἢ Προκοπανίστου, ἔδραμον κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν νύκτα τῆς 15 πρὸς τὴν 16 αὐτὴν μὲν μόνην οὖσαν ὁ Γ. Πολίτης διὰ τοῦ πυρπολικοῦ του ἐπυρπόλησε, τὸ δὲ πλήρωμα αὐτῆς ἐκ 300 περίπου ναυτῶν συνιστάμενον, ἐν οἷς καὶ 30 χριστιανοί, ἄλλοι ἐπνίγησαν, ἄλλοι ἐκάησαν, ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν, καὶ ὀλίγοι τινες διεσώθησαν μετὰ τοῦ πλοιάρχου αὐτῆς Μουσταφᾶ καλουμένου, ὅστις λαβὼν τοὺς καλητέρους τῶν ναυτῶν του ἐπὶ τῶν λέμβων του, διέβη ἀναμέσον τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ διεσώθη εἰς τὰ Τουρκικὰ πλοῖα. Εἴκοσι δὲ ἄλλα ἐχθρικὰ πλοῖα πλέοντα περὶ τὸ Ἄραξον ἀκρωτήριον, ἢ Καβο-παπᾶ, εἰς τοσοῦτον τρόμον ἐνέπεσαν, ὥστε οὐ μόνον δὲν ἀπεπειράθησαν νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ κινδυνεῦον πλοῖόν των, ἀλλ' ἐκ τοῦ φόβου αὐτῶν κατεδιώκοντο ὑπὸ μόνου τοῦ Σπετσιωτικοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση (α), μετὰ

μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνείλκυσεν ἐκ τῆς θαλάσσης τὰς ἰδικάς του ὁ Μιαούλης.

(α) Ἴδε συνέχειαν τῶν ἀποσπασμ. τῶν ἐπιστολ. τοῦ Α. Μιαούλη πρὸς τοὺς Προκρ. Ὕδρας εἰς τὸν Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 181. « Ἡμεῖς δὲ παρατηρήσαντες ὅτι ὁ γενναῖος πυρπολιστὴς Ἀνάρ» γυρος Λεμπέσης μόνος του τὰ ἐδίωκε, διευθύναμεν κατ' αὐτῶν » καὶ δύω πολεμικά, τὰ ὁποῖα τὰ κατεδίωξαν ἕως ἔμπροσθεν » τῶν Πατρῶν ». Ἀποροῦμεν διὰ ποῖον λόγον ὁ Σ. Τρικούπης παρέλειψε νὰ κάμῃ λόγον ἐν τῇ ἱστορίᾳ του περὶ τοῦ ἀνδραγαθήματος τούτου τοῦ Σπετσιώτου Ἀναργύρου Λεμπέση· αὐθεντικωτέραν μαρτυρίαν ἀπὸ αὐτὴν τοῦ ἰδίου Α. Μιαούλη, ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ;

τοῦ ὁποίου ἑνωθέντα κατόπιν καὶ ἕτερα δύο πολεμικὰ πλοῖα, κατεδίωξαν τὰ ἐχθρικὰ μέχρις ἔμπροσθεν τῶν Πατρῶν.

Αὐθημερὸν, ἤτοι τὴν 15 τοῦ Ἰανουαρίου, ἀγγλική τις κορβέττα Ῥόζα ὀνομαζομένη ὑπὸ τὸν διευθυντὴν αὐτῆς Ἄμπατ, ἠγκυροβόλησε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἀπέναντι τοῦ Βασιλαδίου. Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἔστειλε πάραυτα ἕνα ἀξιωματικὸν εἰς Βασιλάδι, ὅστις εἶπεν εἰς τὸν ἐκεῖ φρούραρχον, ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς κορβέττας προσκαλεῖ τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ πολιτικοὺς καὶ πολεμικοὺς ἀρχηγοὺς νὰ ἔλθωσιν εἰς Βασιλάδι διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μετ' αὐτῶν περὶ πραγμάτων μεγίστης σημασίας (per affari di grand' importanza) κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἰδίου ἀπεσταλμένου (α).

Κατὰ συνέπειαν τῆς προσκλήσεως ταύτης, ὑπῆγαν εἰς τὸν διωρισμένον τόπον οἱ ἐπὶ τούτῳ διὰ κοινῆς συγκαταθέσεως ἀπὸ μέρους τῶν ἐν Μεσολογγίῳ ἐκλελεγμένοι, οἵτινες καὶ μὲ ὑπερβάλλουσαν χαρὰν ὑπεδέχθησαν τὸν Κ. Ἄμπατ, ὡς ἄγγελον ὑποθέσεων μεγάλης σημασίας· ἀλλ' ὁποῖον ἀπροσδόκητον θέαμα, ὁποία τραχεῖα προσβολὴ ἐπροξενήθη εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους μας, ὅταν ὁ Κ. Ἄμπατ παρουσιάζει αἴφνης πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

Ἐν τῇ κορβέττᾳ τῆς Α. Β. Μ. Ῥόζα τὴν 15/27 Ἰανουαρ. 1826.

« Κύριοι!

» Ὁ Καπετὰν - πασσᾶς μοῦ ἐπρόβαλε νὰ εἰδοποιήσω

(α) Ἴδε ἀριθ. 5 σελ. 138 Ἑλλην. Χρον. 1826 ἐξ ὧν αὐτολεξεὶ ἐρανίσθημεν τ' ἀνωτέρω μετὰ τῶν ἑπομένων.

τὰς ἐν Μεσολογγίῳ ἀρχὰς, ὅτι ὅλαι αἱ προπαρασκευαὶ θέλουν εἶσθαι ἕτοιμοι εἰς διάστημα ὀκτὼ ἡμερῶν, διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἔφοδος εἰς τὸ φρούριον τοῦτο· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καπετὰν-πασσᾶς ἐπιθυμεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν αἱματοχυσίαν, ἥτις δύναται νὰ συμβῇ, ἂν ἡ πόλις κυριευθῇ δι' ἐφόδου, ἀγαπᾷ νὰ μάθῃ, ἂν ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου θέλῃ νὰ ἔλθῃ εἰς συνθήκας καὶ ὁποίας συνθήκας ζητεῖ εἰς τοιαύτην περίστασιν.

» Τὴν ἀπόκρισιν ἥτις θέλει μὲ δοθῇ ἀπὸ μέρους σας, θέλω τὴν στείλει εἰς τὸν καπετὰν-πασσᾶν, ἀλλὰ χρέος μου κρίνω νὰ εἰδοποιήσω καθαρῶς τὰς ἐν Μεσολογγίῳ ἀρχὰς, ὅτι ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ γίνω ἐγγυητὴς τῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι ἤθελον γίνει, μήτε θέλω νὰ δώσω καμμίαν γνώμην περὶ τοῦ ν' ἀποδεχθῆτε, ἢ ν' ἀποβάλλητε τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ καπετὰν-πασσᾶ (α) ».

Μετὰ δυσαρεσκείας των ἔλαβον οἱ ἀπεσταλμένοι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, καὶ ἀμέσως ἀποχωρισθέντες ἔπεμψαν τὴν ἑξῆς πρὸς τὸν Κ. Ἄμπατ ἀπάντησιν.

« Κύριε! Ἔχομεν τὴν τιμὴν ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ εὐγενὲς γράμμά της τὴν 27 τρέχοντος, ἐνῷ μᾶς ἐκθέτει ὅσα τὴν παρήγγειλε νὰ μᾶς εἰπῇ ὁ καπετὰν πασσᾶς· εἰς ἀπόκρισιν λοιπὸν τῶν παραγγελθέντων διὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς μεταξύ μας εἰρήνης, ἔχει τὰ ἀκόλουθα.

» Ὁ καπετὰν-πασσᾶς γνωρίζει καλῶς ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπέφεραν ἀπείρους ζημίας, ἔχυσαν τόσα αἵματα, ἐρημώ-

---

(α) Τοιαῦται προτάσεις ἔγιναν πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ παρὰ τοῦ Καπετὰν πασσᾶ καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1825, διὰ τοῦ πλοιάρχου Βουράτοβιτζ, διοικητοῦ τῆς αὐστρ. φεργάτ. ἡ Ἥβη. Ἴδε ἀριθ. 5 Ἑλλην. Χρον. σελ. 138 ἐν ὑποσημειώσει.

θησάν οἱ τόποι των, καὶ δι' ὅλα αὐτὰ δὲν ἠμπορεῖ ἄλλο τι νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ, πάρεξ ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία των· καὶ τὴν ἔφοδον, ὁποῦ προβάλλει εἰς ὀκτὼ ἡμερῶν διάστημα, ὅτι θὰ γένῃ ἐναντίον τοῦ φρουρίου τούτου, εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ τὴν δεχθῶμεν, καὶ πολεμοῦντες σὺν Θεῷ, νὰ τὴν ἀντικρούσωμεν, καθὼς καὶ ἐκείνην τοῦ Κιουταγῆ τὸν περασμένον Ἰούλιον· ἔπειτα δὲ εἶναι γνωστὸν εἰς τὸν ἴδιον, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν διοίκησιν, τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦντες τὰς διαταγὰς, χρεωστοῦμεν καὶ νὰ πολεμῶμεν καὶ ν' ἀποθάνωμεν· εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν διοίκησίν μας ἠμπορεῖ νὰ διευθυνθῇ καὶ νὰ πραγματευθῇ ἢ εἰρήνην, ἢ πόλεμον ».

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἐκόμισεν ὁ ἄγγλος πλοίαρχος εἰς τὸν Καπετὰν-πασσᾶν, καὶ πᾶσα ἄλλη διαπραγμάτευσις διεκόπη.

Τὴν ἐπιοῦσαν 16 Ἰανουαρίου τὸ πρωὶ ὅλος σχεδὸν ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἀπὸ 60 πλοῖα συγκείμενος ἐξέπλευσεν ἐκ Πατρῶν καὶ Κρυονερίου· ὁ δ' Ἑλληνικὸς πλησιάσας μέχρι τοῦ Ἀντιῤῥίου, ἢ Καβο-κρίου, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ· ἡ ναυμαχία ἤρχισεν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς 3 ὥρας μετὰ μεσημβρίαν· κατὰ τὴν μάχην ταύτην δύο ἐχθρικὰ πυρπολικὰ ἐπλησίασαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀλλ' ἅμα εἶδον ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ λέμβοι ἔτρεξαν κατ' αὐτῶν, οἱ μὲν τοῦ ἑνὸς πυρπολικοῦ φοβηθέντες ἐγκατέλειψαν αὐτὸ σῶον καὶ ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὸ δ' ἕτερον προφθάσαν διέφυγε τὸν κίνδυνον, ἅπας δὲ ὁ ἐχθρικὸς στόλος περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ. τραπεὶς εἰς φυγὴν κατέπλευσεν εἰς Πάτρας· ἐνῷ δ' οὗτος ἔφευγεν ἀτάκτως, ἓν τῶν βρικίων αὐτοῦ ἐξώκειλεν ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου, οἱ δ' ἐν αὐτῷ βαλόντες πῦρ τὸ κατέκαυ-

σαν καὶ διὰ τῶν λέμβων ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν, διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς Πάτρας (α). Ὁ δ' ἑλληνικὸς μείνας εἰς γαλήνην ὅλην τὴν ἑπομένην νύκτα, ἦλθε τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου καὶ τὰς ἃς εἶχεν ἀφήσῃ ἐν θαλάσσῃ ἀγκύρας του ἀνείλκυσε, καὶ τὰς ἃς ἔφερε τροφὰς, ὡς καὶ 7000 κοιλὰ ἀραβοσίτου ἀλλαχόθεν προμηθευθέντος καὶ εἰς τὴν νῆσον Πεταλᾶ ἐπ' ἄλλων πλοίων ἀφιχθέντος, ἀσφαλῶς εἰς Μεσολόγγιον διεπόρθμευσε.

Κατὰ δὲ τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ, ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐνεφανίσθη πάλιν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου· ἀμέσως ἐτέθη εἰς κίνησιν καὶ ὁ Ἑλληνικὸς, ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ ναυμαχία, ἐπελθούσης γαλήνης, οὐδὲν ἀξιοσημείωτον συνέβη, καὶ οἱ στόλοι ἔμενον ἀπ' ἀλλήλων εἰς ἀνάλογόν τινα ἀπόστασιν, ἕωσοῦ ὁ πνεύσας τὴν νύκτα βοῤῥᾶς ὑπεχρέωσεν ἀμφότερα τὰ μέρη ν' ἀποχωρισθῶσι, καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὰς Ἐχινάδας νήσους, ὁ δὲ ἐχθρικὸς πρὸς τὴν Κυλλήνην, ἢ Γλαρέντσαν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης οὐδεμία ἄλλη θαλάσσιος ἐχθροπραξία ἐγένετο, διότι ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια φέρων καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ἀνδρ. Ἴσκον, Λάμπρον Βέϊκον, Νικ. Ζέρβαν, Σπύρ. Μήλιον καὶ Ἀποστόλην Κασσουρὴν, οἵτινες ἀπεστάλησαν παρὰ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πρὸς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν, ἵνα παραστήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως ἐκείνης.

Καθ' ὅλας ταύτας τὰς ναυμαχίας δεκατέσσαρες ἄνδρες ἐπληγώθησαν καὶ πέντε ἐφονεύθησαν, ἐξ ὧν τέσσαρες ἐφονεύθησαν καὶ ἐννέα ἐπληγώθησαν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀν-

---

(α) Ἴδε Ἑλλην. Χρον. ἀρθ. 6 7 1826.

τώνιον Ῥαφαὴλ πολεμικοῦ πλοίου, ἀπὸ ἔκρηξιν κανονίου τινὸς τοῦ αὐτοῦ πλοίου (α). Τὴν δὲ 30 τοῦ αὐτοῦ, περὶ τὰ 45 ἐχθρικὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν ἐκ Πατρῶν φέροντα ἀσθενεῖς τινας καὶ πληγωμένους, καὶ φθάσαντα ἀπεβίβασαν αὐτοὺς εἰς Μεθώνην.

Τὴν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων ἐκτιμῶντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, προσεκάλεσαν ἀρχὰς Ἰανουαρίου δι' ἐπιστολῆς των τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους, ὅπως προσκαλουμένων καὶ τῶν Ψαριανῶν, συνέλθωσιν εἰς ὡρισμένον τι μέρος καὶ συσκεφθῶσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, ἰδίως δὲ περὶ τῶν ναυτικῶν πραγμάτων· ἐσωτερικαί τινες ἀνωμαλίαι τῆς Ὕδρας, ἀδιαχώριστοι σύντροφοι τῶν ἐπαναστάσεων, ἐμπόδισαν ἐπί τινας ἡμέρας τοὺς Προκρίτους αὐτῆς, καί τοι ὁμοφρονοῦντας, νὰ σκεφθῶσι περὶ τούτου· ἀλλ' ἅμα καθησύχασαν τὰ πράγματα (β) τέσσαρας ἐκ τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας καὶ ἰσά-

---

(α) Ἴδε Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 181 183.

(β) Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Δήμ. Σπετσῶν. Πρὸς τοὺς εὐγεν. Κ. Προκρίτους τῆς Ν. Σπετσῶν.

« Ἐν καιρῷ ἐλάβομεν τὴν εὐγεν. ἐπιστολήν σας, ἄνευ ἡμερομηνίας, γεγραμμένην ὅμως τότε ὅτε ἐσχάτως ἐπέστρεψαν τὰ καράβιά σας· τινὲς ὅμως τοπικαὶ περιστάσεις καὶ φροντίδες δὲν μᾶς ἐσυγχώρησαν ἄχρι τοῦδε νὰ σκεφθῶμεν διὰ νὰ συνέλθωμεν τὰ δύο μέρη, ὡς ἡ εὐγενία σας προτείνετε διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς σας, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ἐφρονούσαμεν ἀναγκαῖον· κατὰ τὸ παρὸν ὅμως βλέπομεν ὅτι δὲν συμφέρει ν' ἀναβληθῇ τὸ πρᾶγμα περισσότερον καὶ ἐνεκρίναμεν νὰ σᾶς προτείνωμεν νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους 3 ἢ 4 ὑποκείμενα ἐκ τῆς ὁμηγύρεώς σας μὲ τὴν ἀναγκαίαν πληρεξουσιότητα, διὰ νὰ ἔλθουν καὶ ἄλ-

ριθμοι ἐκ Σπετσῶν, μεταβάντες περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἑρμιόνην ἱερὰν μονὴν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, (α) ἀπεφάσισαν ἐκ συμφώνου νὰ λάβωσι μὲν αὐτοὶ ὅλα τὰ ἐφικτὰ μέτρα, νὰ ἐνεργήσωσι δὲ καὶ παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ὅπως φροντίσῃ καὶ αὐτὴ περὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως. Διότι ὅπως οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου, οὕτω καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, εἰς μόνην τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἤλπιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὸ Μεσολόγγιον· ἀλλ' οὔτε τροφὰς, οὔτε πολεμεφόδια, οὔτε χρήματα ὑπῆρχον· ἡ Κυβέρνησις ἐνδίδουσα εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἐξοικονομήσεως τοῦ τε ναυτικοῦ καὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ὑπὲρ ἧς καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῆς τοσοῦτον ἐνθέρμως συνηγόρουν, ἐξέδωκε τὴν 5 Φεβρουαρίου νόμον περὶ ἐκποιήσεως μέρους τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, ἵνα χρησιμεύσωσι τὰ ἐξ αὐτῶν χρήματα εἰς προμήθειαν τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων διὰ τὴν φρουρὰν καὶ τὰ ἔξωθεν στρατόπεδα, εἰς ἀπόδοσιν μισθῶν καὶ σιτηρεσίων τῆς φρουρᾶς, εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς τοῦ φρουρίου, καὶ εἰς τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ὑπὲρ ἧς καὶ πρότερον εἶχον ἀναφέρει τὰ εἰκότα εἰς τὴν Κυβέρνησιν αἱ ναυτικαὶ νῆσοι, καὶ τὴν 18 καὶ 19 Φεβρουαρίου ἐπαρουσιάσθησαν ἀπεσταλμένοι, ἐξ Ὕδρας μὲν ὁ

λοι τόσοι ἐξ ἡμῶν πληρεξούσιοι νὰ συσκεφθῶμεν ὡρίμως περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Εἰδοποιήσαμεν περὶ τούτου καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ψαριανούς. Περιμένομεν λοιπὸν νὰ μᾶς φανερώσητε τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν σας διὰ νὰ κινήσουν ἀμέσως οἱ πληρεξούσιοί μας. Μένομεν μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας.

Ὕδρᾳ τὴν 26 Ἰανουαρίου 1826. Οἱ Πρόκρ. τῆς Ν. Ὕδρας.

(β) Ἀγνοοῦμεν ἂν παρευρέθησαν καὶ Ψαριανοὶ πληρεξούσιοι.

Γ. Σαχτούρης, Γ. Σαχίνης καὶ Γ. Νέγκας (α), ἐκ Σπετσῶν δὲ ὁ Ἀντώνιος Δρίτσας (β) ἵνα παραστήσωσι τὸν ὃν διέτρεχον κίνδυνον αἱ νῆσοι διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν ναυτῶν, καὶ ἵνα παραλάβωσιν οἱ μὲν τῆς Ὕδρας 250,000, ὁ δὲ τῶν Σπετσῶν 210,000 γροσίων ὀφειλομένων εἰς τὰς νήσους διὰ τὰς προηγηθείσας ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ναυτικὰς ἐκστρατείας. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τελευταίου νόμου ὀλίγα μόνον χρήματα ἐσυνάχθησαν, ὥστε πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ καὶ χάριν τῆς ταχείας ἐκπλεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου (γ) ἅπαντες καὶ πολιτικοὶ καὶ ἰδιῶται ὑπεβλήθησαν ἑκουσίως εἰς αὐτοπροαίρετον συνεισφορὰν, καὶ οὕτω δι' αὐτῆς καὶ τῶν ὀλίγων τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου χρη-

---

(α) Γεν. ἐφημ. σελ. 157 συνεδρ. Βουλ. 18 Φεβρ. 1826.

(β) Αὐτόθι σελ. 161 19 Φεβρ. 1826.

(γ) Ἰδοὺ τί ἔγραφε τὸ Ἐκτελεστ. πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν τὴν 5 Μαρτίοο 1826. Περ. Γ. ἀριθ. 17547.

« Τὰ κατὰ τὸ πολυπαθὲς Μεσολόγγιον πληροφορεῖσθε ἐκ τῶν ἐγκλειομένων ἐγγράφων, καθὼς καὶ ὅτι, ἐὰν μένῃ καμμία ἐλπὶς σωτηρίας, αὕτη κεῖται εἰς τὴν ταχίστην ἔκπλευσιν τοῦ στόλου· Μετὰ τὴν λῆψιν τῶν γραμμάτων τούτων, γενομένης ἐκτάκτου συνελεύσεως, ἀπεφασίσθη καταβολὴ χρημάτων διὰ τὴν ἔκπλευσιν τῶν πλοίων, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀμέσως καὶ τελειόνει ἕως τὴν ὥραν τοῦ γεύματος αὔριον, τὰ ὁποῖα παραλαβόντες οἱ ἐνταῦθα εὑρισκόμενοι ἐκ τῶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ Μεσολογγίου, θέλουν φέρει οἱ ἴδιοι πρὸς τὴν εὐγενίαν σας· ἡ Διοίκ. προβλέπουσα ὅτι διὰ νὰ βλαφθῇ οὐσιωδῶς ὁ ἐχθρὸς, εἶναι ἀνάγκη ἱκανῆς δυνάμεως, ἀπεφάσισεν ἐκ μὲν τῆς νήσου σας νὰ ἐκπλεύσουν δώδεκα πλοῖα, ἐν οἷς τὰ 4 πυρπολικὰ τὰ καλλιώτερα, καὶ 18 ἀπὸ τὴν Ὕδραν, τὰ 4 ἐκ τῶν ὁποίων πυρπολικά. Ἀναργ. Σπετσ. Τ. Α. σελ. 1034.

μάτων ἐδόθησαν 230,000 γροσίων πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς φρουρᾶς Μεσολογγίου, ἐξέπλευσαν δὲ ἀπὸ τῆς 18 μέχρι τῆς 20 Μαρτίου (α) ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, 14 μὲν πολεμικὰ καὶ 4 πυρπολικὰ (β) ἐξ Ὕδρας ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην, ὀκτὼ δὲ πολεμικὰ καὶ τέσσαρα πυρπολικὰ ἐκ Σπετσῶν (γ), ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσον, καὶ δύο πυρπολικὰ Ψαριανὰ ὑπὸ τοὺς Κ. Κανάρην καὶ Κ. Νικόδημον (δ)· ἐπὶ τῶν πλοίων δὲ τού-

---

(α) Ἐσφαλμένως ὁ Σ. Τρικ. Τ. Γ. κεφ. ιϛ΄. ὁρίζει ἡμέραν ἔκπλου τοῦ Ἑλλην. στόλου τὴν 12 Μαρτίου, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἑξῆς ἀποσπάσμ. ἐπιστολ. Ὑδραίων πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τῆς 17 Μαρτίου 1826. « Τὰ πλοῖά μας ναυτολογοῦν καὶ αὔριον κάμνουν ἀρχὴν νὰ ἐκπλεύσουν ». Ἐκ τοῦ Δημ. ἀρχ. Σπετσῶν.

(β) Τὸ ἓν τούτων ὑπὸ τὸν Μπουδούρην ἀνίκανον πρὸς πλοῦν καταστὰν διὰ τὰ πολλὰ ὕδατα, ἐπέστρεψαν εἰς Ὕδραν ἵνα ἐπισκευασθῇ. Ἡμερολ. Γ. Σαχίνη, 26 Μαρτίου 1826.

(γ) Τὰ ὀνόματα τῶν Σπετσιωτῶν πλοιάρχων εἰσὶ τὰ ἑξῆς· Γ. Ἀνδροῦτσος ναύαρχος, Ἀναγν. Κυριακὸς, Ἀντ. Μπάμπας, Ἀντ. Ὀρλάνδος, Νικ. Κολοκάπος, Ἀντ. Δρίτσας καὶ Ἀδριανὸς Σάντος. Πυρπολισταὶ δὲ ὁ Ἀνάργ. Λεμπέσης, Πέτρος Σπαῆς, Ἰωάννης Καστελλιώτης καὶ Δημ.Ποριώτης. Περὶ δὲ τῶν πυρπολικῶν ἴδε ἔγγραφον ἐκτελεστ. ἀρ. 17608, δι᾽ οὗ λέγει εἰς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν. « Μ᾽ ὅλον ὅτι σᾶς προέγραψεν ἡ Διοίκησις διὰ τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 17547 νὰ ἑτοιμάσητε μὲ ταχύτητα τὰ πολεμικὰ πλοῖα καὶ 4 πυρπολικὰ, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀνάγκη περισσοτέρας δυνάμεως, καὶ πρέπει ν᾽ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων, θέλουν ἐκπλεύσει ἐκ τῆς νήσου σας ἀντὶ 4, ἓξ πυρπολικά. 8 Μαρτίου 1826.

(δ) Περὶ Ψαριανῶν πλοίων, ἀπαντῶμεν μόνον εἰς ἔγγραφον τοῦ Ἐκτελεστ. ὑπ᾽ ἀριθ. 17817 πρὸς τοὺς Προκρ. Σπετσῶν τὰ ἑξῆς.

τῶν ἐπέβησαν καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Μεσολογγίου (α).

Ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ἡ Κυβέρνησις, κατ' αἴτησιν τῶν ἀπεσταλμένων, διέταξε καὶ τὸν ἐφοπλισμὸν καὶ τὴν σύγχρονον ἀποστολὴν εἰς Μεσολόγγιον καί τινων ἐλαφρῶν πλοιαρίων, ὡς γαλλιωτῶν καὶ μυστίκων, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἀντίκρουσιν τοῦ ἐν τῇ λίμνῃ ἐχθρικοῦ στολίσκου, καὶ εἰς μεταφορὰν τῶν τροφῶν ἐν Μεσολογγίῳ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ οἱ Ὑδραῖοι ἔγραφον τὴν 17 Μαρτίου πρὸς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· «Οἱ ἐνταῦθα πληρεξούσιοι ἀρχηγοὶ τοῦ Μεσολογγίου μᾶς παραγγέλλουσι θερμῶς νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν καὶ εἰς τὸ ὄνομά τους, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἡ γαλλιώτα σας, καθὼς θέλει εἶσθαι καὶ ἡ ἐδική μας, καθότι εἰς ἔλλειψιν περισσοτέρων μυστίκων, εἶναι ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ θεραπεύσωμεν ὁπωσοῦν τὴν ἔλλειψιν ταύτην» (β).

Ἐπειδὴ δὲ μόναι αἱ δύο αὗται γαλλιῶται δὲν ἐπήρκουν εἰς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀνάγκην, ἡ Κυβέρνησις διέταξε τὴν ἐφόπλισιν ἑτέρων 20 μυστίκων, δέκα μὲν τῶν Ψαριανῶν, οἵτινες εἶχον τότε πολλὰ τοιούτου εἴδους πλοιάρια, καὶ ἑτέρων δέκα ἐκ τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας. Ἐπὶ τούτῳ ἔγραφον πάλιν οἱ Ὑδραῖοι τὴν 18 Μαρ-

---

« Ὅθεν πρὸς Θεοῦ ἂς γίνουν καὶ τ' ἀδύνατα δυνατὰ διὰ νὰ ξεκινηθῇ ὁ στόλος .... ἂς δοθῇ ἡ εἴδησις αὕτη καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψαρῶν διὰ νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκπλευσις τῶν πλοίων πυρπολικῶν καὶ μυστίκων ... Περὶ τῶν 2 πυρπολικῶν ἴδε ἡμερολ. Γ. Σαχίνη, 31 Μαρτίου 1826.

(α) Ἐσφαλμένως ὁ Ν. Σπηλιάδης Τόμ. Β'. σελ. 559, ὁρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων μόνον εἰς 20, ἀναβαίνοντα εἰς 34.

(β) Ἀλληλογρ. Ὕδρας, ἐκ τῶν ἀρχ. Δήμ. Σπετσῶν.

τίου πρὸς τοὺς Σπετσιώτας· «Ἡ Σ. Διοίκησις μᾶς εἰδοποιεῖ, ὅτι διὰ τὴν ἑτοιμαζομένην ὑπὲρ Μεσολογγίου ἐκστρατείαν ἀφιερόνει εἰς τὰς δύο μας νήσους τὴν φροντίδα τῆς ἑτοιμασίας ἄλλων δέκα μυστίκων, ἐκτὸς τῶν 10, τὰ ὁποῖα προδιέταξε τοὺς ἐν Αἰγίνῃ ἀδελφοὺς Ψαριανοὺς νὰ ἐκβάλλουν, καὶ μᾶς διατάττει περὶ τούτου νὰ συναχουσθῶμεν μετὰ τῆς εὐγενίας σας. Ἡμεῖς χρεωστοῦμεν λοιπὸν νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν, ὅτι μικρὰ μύστικα, ὁποῖα χρειάζονται εἰς τὸ σκοπούμενον, δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα παντελῶς· ὅθεν προσπαθήσατε, ἐὰν ἦναι τρόπος νὰ κάμετε αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν ὅσων περισσοτέρων δυνηθῆτε τῶν τοιούτων, ἢ καὶ ὅλων τῶν 10, εἰ δυνατόν» (α).

Ἀλλ' ὅπως εἰς Ὕδραν, οὕτω καὶ εἰς Σπέτσας ἔλειπον τοιούτου εἴδους πλοῖα· μὴ σταλέντων δὲ τοιούτων οὔτε ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν, ὁ ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ἑλλην. στόλος δὲν συνωδεύθη ἀπὸ τὰ ἐλαφρὰ ταῦτα πλοιάρια.

Ὅσον οἱ νόμοι εἴς τινα κοινωνίαν χάνουσι τὴν ἰσχύν των, τοσοῦτον τ' ἀδικήματα μένοντα ἀτιμώρητα, πλεονάζουσι. Καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον ἀνεφάνη τότε ἡ ἐπάρατος πειρατεία, ἡ δὲ Κυβέρνησις, θέλουσα νὰ τὴν ἐξαλείψῃ ἢ νὰ τὴν περιστείλῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐμπόδισε τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐν χρήσει ἀδειῶν εἰς τὰ καταδρομικὰ πλοῖα, καὶ διέταξε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν νὰ συμφωνήσῃ δύο ἀπὸ τὰς καλητέρας ἑλληνικὰς γολέτας, ἀνὰ μίαν παρ' ἑκάστης νήσου Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, διοικουμένας ὑπὸ εὐϋπολήπτων πλοιάρχων, καὶ ἐχούσας ἀξίους καὶ εὐπειθεῖς ναύτας, ἵνα καταδιώκωσι καὶ ἐξαφανίζωσι τὰ πειρατικά. Τῳόντι ἡ ἐμφάνισις τῶν δύο τούτων πλοίων κατὰ τὸ Αἰ-

(α) Αὐτόθι.

γαῖον καὶ τὰς Βορείους Κυκλάδας, ἐπέφερε τὸ ἐλπιζόμενον ἀποτέλεσμα ἐπί τινα χρόνον, ἐξαλείψασα ἢ περιστείλασα ἀρκούντως τὴν πειρατείαν, ἥτις ἀληθῶς εἶχε καταντήσει ἡ μάστιξ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ Ἱστορία τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος οὔτε δύναται, οὔτε χρεωστεῖ ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν ἀντιχριστιανικὴν καὶ ἀπάνθρωπον πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον διοικητῶν τῶν τε πολεμικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων της, μετῆλθε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως ἐναντίον τοῦ δικαιώματος τῶν ἐθνῶν, κατὰ τῶν ἀτυχῶν Ἑλλήνων· ὡς ἐὰν μὴ ἐξήρκουν δὲ ὅλα τὰ πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀλγερίας, Τύνιδος καὶ Τριπόλεως, καὶ πάσης τῆς ἀπεράντου Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ Αὐστρία, καίτοι οὐδετερότητα ἐπαγγελλομένη, παρεχώρησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ὅλα σχεδὸν τὰ πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖά της, τὰ μὲν πολεμικὰ πρὸς κατασκοπείαν, μεταφορὰν χρηματικοῦ καὶ πρὸς συνοδείαν τῶν φορτηγῶν, τὰ δὲ ἐμπορικὰ πρὸς μεταφορὰν τροφῶν, ἐνδυμάτων, πολεμεφοδίων καὶ λοιπῶν πολεμικῶν ἐργαλείων εἰς τὰ Τουρκικὰ στρατόπεδα. Λίαν ὀγκώδη καὶ πολύφυλλον Ἱστορίαν ἠδύνατό τις συγγράψαι, ἐὰν ἐπεχειρίζετο τὴν περιγραφὴν τῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν εἰδεχθοῦς Αὐστριακῆς πολιτικῆς· ἀλλ' ἡμεῖς, μὴ θέλοντες νὰ ὑπερβῶμεν τὰ ὅρια τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐπιτόμου Ἱστορίας ἡμῶν, θέλομεν περιορισθῆ εἰς τὴν ἐξιστόρησιν μόνον ὀλίγων τινῶν ἐκ τῶν πράξεων τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον ναυτικῶν αὐστριακῶν δυνάμεων, ὅ-

πως θέσωμεν τὸν ἀναγνώστην ἡμῶν εἰς θέσιν νὰ ἴδῃ, ὡς ἐν μικροσκοπικῷ κατόπτρῳ, τὴν τερατώδη καὶ καταχθόνιον ἐκείνην Αὐστριακὴν Πολιτικὴν, τὴν ἀξίαν τῶν ἀρῶν καὶ τοῦ μίσους τῆς τε ἐνεστώσης καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τῶν Ἑλλήνων. Ἰδοὺ δὲ διατί·

Ἐνῷ μετὰ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις, ἃς ἐπροξένησεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῆς Δύσεως, τουτέστι μετὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὅτε πλέον ἅπαντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς συνεπάθουν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, διότι ἐπείσθησαν, ὅτι τῶν Ἑλλήνων ἡ ἐπανάστασις ἦτο γνησία ἀπόῤῥοια τῆς ἐθνικῆς ἐπιγνώσεως τῶν φυσικῶν καὶ ἐθνικῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, καὶ οὐχὶ ἀλλοτρίων ὑποκινήσεων, ἅπασαι αἱ Κυβερνήσεις τῆς Δύσεως διεκήρυξαν αὐστηρὰν οὐδετερότητα, θέσασαι ἐκτὸς πάσης ἐθνικῆς προστασίας τοὺς ὑπηκόους των ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον φωραθῆ παραβιάζοντες τὴν οὐδετερότητα, καὶ καταπατοῦντες τὰ δικαιώματα τοῦ πολέμου τῶν διαμαχομένων μερῶν, ἐνῷ ἡ Ἀγγλία παρέσχε τὴν μεσολάβησίν της, ὅπως ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ῥωσσίας καταπαύσωσι τὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν χύσιν τοῦ αἵματος, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Πετρούπολιν τὸν πλέον διάσημον πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἄνδρα αὐτῆς, τὸν Οὐελιγκτῶνα, καὶ κατώρθωσε τὴν γενομένην μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων πρώτην περὶ Ἑλλάδος συνθήκην (α),

(α) Ἰδοὺ ἡ συνθήκη.

Πρῶτον Πρωτόκολλον μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας

περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Δεηθεῖσα παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἡ Βρεταννικὴ Αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ μεσιτεύσῃ περὶ συνδιαλλαγῆς αὐτῶν μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς

μόνη ἡ Χριστιανικὴ Αὐστρία, μυστικὸν κηρύξασα πόλεμον κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὲρ τοῦ Κορανίου, κατὰ τῶν ἀπογόνων τῶν πολιτισάντων τὸν κόσμον ὅλον, ὑπὲρ τῆς

Πόρτας, προβάλλουσα ἑπομένως τὴν μεσιτείαν της πρὸς ταύτην τὴν Δύναμιν, καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν περὶ τῶν κατὰ ταῦτα μέτρων τῆς Κυβερνήσεώς της· ἐπιθυμοῦσα δὲ πάλιν καὶ ἡ Α. Α. Μ. νὰ καταπαύσῃ ὁ πόλεμος, ὁ κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὑφιστάμενος, διὰ συμβιβασμοῦ, ἁρμόζοντος εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, οἱ ὑποφαινόμενοι ὥρισαν· 1) Ἡ εἰς τὴν Πόρταν προβληθησομένη συνδιαλλαγή, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις αὕτη δεχθῇ τὴν προταθεῖσαν μεσιτείαν, σκοπὸν θέλει ἔχει τὸ νὰ θέσῃ τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν εἰς τὰς κατωτέρω ῥηθησομένας σχέσεις.

Ἡ Ἑλλὰς θέλει εἶσθαι ἐξάρτημα ἐκείνου τοῦ βασιλείου, καὶ οἱ Ἕλληνες θέλουν πληρώνει εἰς τὴν Πόρταν φόρον ἐτήσιον, τὸ ποσὸν τοῦ ὁποίου νὰ προσδιορισθῇ διὰ κοινῆς συγκαταθέσεως. Θέλουν κυβερνᾶσθαι ἀποκλειστικῶς ἀπὸ Διοικητὰς παρ' αὐτῶν ἐκλεγομένους καὶ διοριζομένους, εἰς τὸν διορισμὸν ὅμως τῶν ὁποίων ἡ Πόρτα θέλει ἔχει κάποιαν ἐπιῤῥοήν. Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην οἱ Ἕλληνες θέλουν ἀπολαμβάνει τελείαν ἐλευθερίαν συνειδήσεως, ὁλόκληρον ἐλευθερίαν ἐμπορίου, καὶ θέλουν κανονίζει ἀφοριστικῶς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν κυβέρνησιν.

Διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ δὲ πλήρης διαχώρισις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν δύο ἐθνῶν καὶ νὰ ἐμποδισθοῦν αἱ συγκρούσεις, αἵτινες μέλλουν νὰ ἦναι τ' ἀναγκαῖα παρεπόμενα τόσον μακροχρονίου πολέμου, οἱ Ἕλληνες θέλουν καταλάβει (ἀγοράσει) τάς τε ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ τὰς ἐν ταῖς νήσοις τῆς Ἑλλάδος κειμένας Τουρκικὰς κτήσεις.

2) Γενομένης δεκτῆς τῆς ἀρχῆς μεσιτείας μεταξὺ Τούρκων

καὶ αὐτὰς τὰς πύλας τῆς Βιέννης ἀπειλησάσης βαρβαρότητος, ἐσυγχώρει εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖά της, προστατευόμενα μάλιστα ὑπὸ τῶν πολεμικῶν, νὰ μετακομίζωσιν ἀεν-

---

καὶ Ἑλλήνων, κατὰ συνέπειαν τῶν ἐπὶ τούτῳ γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τοῦ Πρέσβεως τῆς Β. Α. Μ. διαβημάτων, ἡ Α. Α. Μ. θέλει μεταχειρισθῆ κατὰ πᾶσαν περίστασιν τὴν ἐπιῤῥοήν Της διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν σκοπὸν τῆς μεσιτείας ταύτης· ὁ δὲ τρόπος καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ Α. Α. Μ. θέλει μεθέξει εἰς τὰς μετέπειτα πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν διαπραγματεύσεις, αἵτινες θέλουν εἶσθαι τὸ παρεπόμενον ταύτης τῆς μεσολαβήσεως, θέλουν προσδιορισθῆ μετέπειτα ἐκ κοινῆς συγκαταθέσεως ἀπὸ τὰς Κυβερνήσεις τῆς Β. Α. Μ. καὶ τῆς Αὐτοκρατ. Α. Μ.

3) Ὀψέ ποτε δὲ ἡ Πόρτα δὲν ἤθελε δεχθῆ τὴν παρὰ τῆς Α. Β. Μ. προταθεῖσαν εἰς αὐτὴν μεσολάβησιν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἡ φύσις τῶν πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν σχέσεων τῆς Β. Α. Μ. ἡ Β. Α. Μ. καὶ Α. Α. Μ. θέλουν τηρήσει πάντοτε τοὺς ὅρους τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ εἰς τὸν ἀριθ. 1 τοῦ παρόντος Πρωτοκόλλου δηλωθέντος, ὡς βάσιν ὁποιασδήποτε συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τῆς Πόρτας καὶ τῶν Ἑλλήνων (γενησομένης διὰ τῆς μεσολαβήσεως αὐτῶν ἀπὸ σκοποῦ ἢ κατ' ἰδίαν), καὶ δὲν θέλουν παραβλέψει καμμίαν ἁρμοδίαν εὐκαιρίαν νὰ μεταχειρισθοῦν τὴν ἐπιῤῥοήν των πρὸς τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη, διὰ νὰ κατορθώσουν τὴν συνδιαλλαγήν των κατὰ τὰς ἄνω εἰρημένας βάσεις.

4) Ἡ Β. Α. Μ. καὶ ἡ Α. Α. Μ. ἐπιφυλάττονται εἰς τὸ μετὰ ταῦτα νὰ παραδεχθοῦν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, διὰ νὰ προσδιορίσουν τὰ καθέκαστα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνδιαλλαγῆς, καθὼς καὶ τὰ ὅρια τῆς γῆς, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους νήσων, αἵτινες θέλουν συμπεριληφθῆ, καὶ τὰ ὁποῖα θέλουν προτανθῆ εἰς τὴν Πόρταν, νὰ γνωρίζῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλλάς.

5) Ἔτι δὲ ἡ Β. Α. Μ. καὶ ἡ Α. Α. Μ. δὲν θέλουν ζητήσει κατὰ

νάως ὑπὸ πλαστὰ ἔγγραφα ἐξ Ἀλεξανδρείας, Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, τροφὰς καὶ παντοῖα ἄλλα εἴδη εἰς τὰ φρούρια τοῦ Νεοκάστρου, Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἐναντίον τοῦ προκεκηρυγμένου τακτικοῦ ἀποκλεισμοῦ αὐτῶν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις, ἵνα ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν τοῦτο, ἀπέστειλεν ἀρχὰς Φεβρουαρίου, εἰς ἀποκλεισμὸν τῶν ἀνωτέρω φρουρίων, δύο βρικογολέτας ἐκ Σπετσῶν, καλῶς ὡπλισμένας, ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου καὶ Γ. Λεμπέσην, ἐφοδιάσασα αὐτὰς διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ μὲ τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἀποςολήν των ὁδηγίας.

Οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ αὐστηρῶς τὸ καθῆκόν των ἐξεπλήρουν οἱ ἀποκλεισταὶ σύμφωνα μὲ τὰς ὁδηγίας τῆς Κυβερ-

---

τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον καμμίαν αὔξησιν γῆς, οὔτε καμμίαν ἀποκλειστικὴν ἐπιῤῥοὴν ἢ πλεονέκτημα διὰ τὸ ἐμπόριον τῶν ὑπηκόων Των, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἀπολαμβάνουν ἐπίσης ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη.

6) Ἡ Β. Α. Μ. καὶ ἡ Α. Α. Μ. ἐπιθυμοῦσαι νὰ συμμεθέξωσιν οἱ σύμμαχοί των εἰς τοὺς ὁριστικοὺς συμβιβασμοὺς, τῶν ὁποίων τὸ παρὸν Πρωτόκολλον περιέχει τὸ σχέδιον, θέλουν κοινοποιήσει τὴν παροῦσαν συνθήκην μυστικῶς εἰς τὰς Αὐλὰς τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Βερολίνου, καὶ θέλουν προβάλει εἰς αὐτὰς τὸ νὰ στέρξουν νὰ ἐγγυηθοῦν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας τὴν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας θέλει ἐκτελεσθῆ ἡ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων συνδιαλλαγὴ, ἐπειδὴ ἡ Β. Α. Μ. δὲν δύναται νὰ ἐγγυηθῇ παρομοίαν συνθήκην.

Ἐν Πετρουπόλει τῇ 23 Μαρτίου (4 Ἀπριλίου) 1826.

(Ὑπογ.) Οὐέλιγκτων, Νεσσελρώδ, Λιέβην.

νήσεως, ὅταν τὴν 27 Φεβρουαρίου ἑπτὰ Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, προερχόμενα ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ κομίζοντα ὑπὸ πλαστὰ ἔγγραφα τροφὰς καὶ ἐνδυμασίας τακτοῦ στρατοῦ, ἐπαρουσιάσθησαν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Μεθώνης, εἰς ὃ διευθυνόμενα, ἔμελλον ν' ἀποβιβάσωσι τὰ φορτεῖά των.

Εἰς πλοῖα τοιαῦτα, ὡς αἱ βρικογολέται καὶ ὑπὸ πλοιάρχους τοιούτους, ὡς οἱ ἀποκλεισταὶ, ἀδύνατον ἦτο νὰ διαφύγωσι τὴν ζώγρησιν ὅλα τὰ Αὐστριακὰ πλοῖα, ὅθεν οἱ ἀποκλεισταὶ συνέλαβον τὰ ἓξ αὐτῶν, μόνου τοῦ ἑνὸς διαφυγόντος εἰς τὸ πέλαγος, καὶ μετὰ τὰς ἀκριβεῖς μὲν, ἀλλὰ τακτικὰς ἐρεύνας, εὑρόντες ἐν αὐτοῖς εἴδη ἀπηγορευμένα, οἷον τροφὰς, ἐνδυμασίας καὶ τὰ παρόμοια, ἔθεσαν ἐν αὐτοῖς ἄνδρας ἐκ τῶν ἰδίων πληρωμάτων, ἵνα τὰ ὁδηγήσωσιν εἰς Ναύπλιον παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει, καὶ ἐκεῖ νὰ δικασθῶσι τακτικῶς παρὰ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου, συνεφώνησον δὲ μεταξύ των οἱ δύο ἀποκλεισταὶ νὰ συνοδεύσωσι τὰ πλοῖα ταῦτα μέχρι τοῦ Ταινάρου (Κάβο-Ματαπᾶ) καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των.

Μετὰ τὸν διάπλουν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ὃν συνώδευσαν τὰ φορτηγὰ πλοῖα μέχρι τοῦ Ταινάρου σχεδὸν, σφοδρὰ τρικυμία ἐγερθεῖσα τὴν νύκτα ἐκείνην, διεσκόρπισε τὰ πλοῖα ὅλα, τὴν δὲ ἐπαύριον ὁ μὲν Γ. Λεμπέσης, συλλαβὼν αὖθις δύο ἐξ αὐτῶν, ὡδήγει αὐτὰ ὡς πρότερον, ὁ δὲ Α. Σωτηρίου ἐπορεύθη εἰς καταδίωξιν τῶν λοιπῶν. Αἴφνης ὅμως φεργάτα Αὐστριακὴ, φέρουσα μοιράρχου σημεῖον ἐμφανισθεῖσα, καταδιώκει καὶ τὸν Λεμπέσην καὶ τ' Αὐστριακὰ δύο πλοῖα· ὁ Λεμπέσης καταφεύγει ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ ἐν τῇ Μάνῃ ὄπισθεν τοῦ Ταινάρου, Πορ-

τοκάγιο καλουμένου, μετὰ τῶν πλοίων του, ἀγκυροβολεῖ ἐν αὐτῷ καὶ προπαρασκευάζει εἰς ἄμυναν τό τε πλοῖόν του καὶ τὰ δύο Αὐστριακὰ, ἅτινα ἔφερον ἀνὰ δύο κανόνια ἕκαστον. Εἰσῆλθε κατόπιν αὐτοῦ καὶ ἡ Αὐστριακὴ φεργάτα ἐντὸς τοῦ κόλπου ἐκείνου, ἀλλὰ μετά τινων ὡρῶν ἐπίδειξιν μόνον, ἀπεσύρθη πάλιν. Ὁ Λεμπέσης τότε, λαβὼν καιρὸν, ἐξήγαγεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἓν κανόνιον, καὶ τοποθετήσας αὐτὸ ἐπί τινος ὀχυρᾶς θέσεως, ἥτις κατὰ σύμπτωσιν ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε καὶ εἰς τὸν Λάμπρον Κατσώνην διὰ παρόμοιον σκοπὸν (α), προσεκάλεσεν ἐκ τῶν πέριξ Σπαρτιατῶν τὸν Γρηγορακόγκωναν μετ' ἄλλων 50 ἢ 60 ὁπλοφόρων Σπαρτιατῶν πρὸς ἐπικουρίαν.

Ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας ἀλλεπαλλήλως εἰσήρχετο καὶ ἐξήρχετο τοῦ κόλπου ἐκείνου ἡ Αὐστριακὴ φεργάτα, ἥτις ἐπὶ τέλους φοβηθεῖσα, φαίνεται, ἐκ τῶν ἀμυντικῶν μέτρων, ἅπερ εἶχε λάβει ὁ Λεμπέσης, ἐγκατέλιπε τὰ Αὐστριακὰ πλοῖα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποκλειστοῦ, ὅστις ὡδήγησεν αὐτὰ μετά τινας ἡμέρας εἰς Ναύπλιον (β).

Μένεα πνέων κατὰ τοῦ Λεμπέση καὶ κατὰ πάντων βεβαίως τῶν Ἑλλήνων ὁ Αὐστριακὸς μοίραρχος, ἀπήντησε μετὰ τὴν ὑποχώρησίν του ἐκ τοῦ Πορτοκάγιου τὸν Ἀδριανὸν Σωτηρίου, ὁδηγοῦντα εἰς Ναύπλιον τὰ λοιπὰ τέσ-

(α) Ταῦτα ἐπληροφορήθη ὁ Γ. Λεμπέσης παρὰ τῶν ἐκεῖ προσελθόντων ἐπικούρων Σπαρτιατῶν, ἐξ ὧν τινες ἐνθυμοῦνται τὸ πρᾶγμα.

(β) Τὸ θαλάσ. Δικαστήριον κατεδίκασε τὰ ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων φορτία, ὡς νόμιμον λείαν, καὶ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν τούτων τροφῶν ἐπέμφθησαν καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

σαρα ἐκ τῶν συλληφθέντων Αὐστριακῶν πλοίων, καὶ ἔχοντα ἐντὸς τῆς γολέτας του τοὺς πλοιάρχους αὐτῶν, καὶ διὰ κρότου κανονίου προσκαλεῖ παρ' ἑαυτῷ τὸν Ἕλληνα πλοίαρχον· οὗτος, ἀγνοῶν τὰ μεταξὺ τοῦ Αὐστριακοῦ καὶ Λεμπέσῃ διατρέξαντα, καὶ στηριζόμενος εἰς ὃ ἔφερε τακτικὸν δίπλωμα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἀποκλειστὴς τῶν φρουρίων ἐκείνων, καὶ εἰς τὴν πρὸς τοὺς συλληφθέντας πλοιάρχους ἔντιμον καὶ ἔννομον συμπεριφοράν του, ὑπακούει καὶ διευθύνεται ἐπὶ μικρᾶς ἐφολκίδος του εἰς τὴν φεργάταν, ἐν ᾗ εἰσελθὼν, ὁδηγεῖται παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου μοιράρχου εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πλοιάρχου. Ἀλλ' αἴφνης μετ' ὀλίγας μόνον ὀργίλους ἐρωτήσεις τοῦ μοιράρχου, καθ' ἃς ἔμαθεν εἰς ἀπάντησιν παρὰ τοῦ Ἕλληνος πλοιάρχου, ὅτι ἡ γολέτα τοῦ Λεμπέση ἦτο συνεργάτις του (conserva) εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν φρουρίων, ἡ φεργάτα ἄρχεται τοῦ πυρὸς κατὰ τῆς γολέτας ἀπροσδοκήτως, καὶ ἀφοῦ συνέτριψεν ἱκανὸν μέρος τῶν πλευρῶν καὶ τὸ ἓν τῶν ἱστίων αὐτῆς, πέμπει λέμβους ὡπλισμένας καὶ κυριεύει τὴν μὴ ἐναντιωθεῖσαν ποσῶς γολέταν, ὑποχρεοῖ δὲ τοὺς ναύτας αὐτῆς νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου, ἀφοῦ ἐπλήγωσαν οἱ Αὐστριακοὶ καί τινας ἐξ αὐτῶν, καὶ καταβιβάσας τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν περιφρονητικῶς, ὕψωσε τὴν Αὐστριακήν. Εἰς μάτην ἐζήτησεν ὁ Ἕλλην πλοίαρχος νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου, ὅπως ἴδῃ τὰ διαδραματιζόμενα, διότι δύω ὡπλισμένοι στρατιῶται, ἱστάμενοι πρὸ τῆς πύλης τοῦ δωματίου, τῷ ἀπηγόρευσαν τὴν ἔξοδον ἐπὶ ἀπειλῇ βαρείᾳ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, αἰχμαλωτίσας τοιουτοτρόπως ὁ Αὐστριακὸς τόν τε πλοίαρχον καὶ τὴν ἑλληνικὴν γολέταν ἡ Ἀσπασία, ἀπήγαγεν αὐτὴν εἰς Μύκονον (ὅπου ἐφορολόγησε καὶ τοὺς

Μυκονίους 6000 δραχμὰς, φυλακίσας τοὺς Δημογέροντας τῆς νήσου ἐπὶ τῆς φεργάτας του), μὴ θέλων ν' ἀπολύσῃ τὸ πλήρωμα. Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἕλλην πλοίαρχος παρετήρησεν εἰς τὸν μοίραρχον, ὅτι ἡ μὴ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἑλληνικοῦ πληρώματος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κακὰς συνεπείας διὰ τὴν αὐστριακὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν αὐτῶν, οἵτινες, νομίζοντες ὅτι καὶ τὸ πλήρωμα τοῦτο παρεδόθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς ἄλλοτε ἓν Ψαριανὸν πλήρωμα, θὰ ἐπιπέσωσιν ἀγρίως κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ὑπηκόων, τότε ὁ Αὐστριακὸς μοίραρχος, ἀπολύσας τόν τε πλοίαρχον Α. Σωτηρίου καὶ τὸ πλήρωμα, μετέφερε τὴν ἑλληνικὴν γολέταν εἰς Σμύρνην πρὸς τὸν κατὰ τὴν Μεσόγειον Αὐστριακὸν ναύαρχον Ἀκούρτην, ὅστις, κατακρατήσας αὐτὴν ἐπὶ ἱκανοὺς μῆνας, μόλις τὴν 6 Αὐγούστου ἀπέδωκεν αὐτὴν πρὸς τὸν ἴδιον Α. Σωτηρίου ἐπὶ λύτροις 1200 διστήλων, πληρωθέντων εἰς τὸν Παυλούκην εἰς Ναύπλιον, λόγῳ αὐστριακῶν ἀποζημιώσεων.

Ἀναντιῤῥήτως ὁ Αὐστριακὸς ναύαρχος διὰ τῆς κατακρατήσεως τῆς Ἀσπασίας δὲν προέθετο νὰ τιμωρήσῃ οὔτε ὕβριν τινὰ, οὔτε ζημίαν ἀδίκως προξενηθεῖσαν εἰς τὴν Αὐστριακὴν σημαίαν, ἀλλ' ἵνα ἐμποιήσῃ δυσκολίας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἵνα ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τ' αὐστριακὰ πλοῖα νὰ εἰσάγωσι καὶ ἐξάγωσιν ἀκωλύτως εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἑλλήνων ὅλα τὰ πρὸς συντήρησιν τῶν πρώτων καὶ πρὸς ἐξόντωσιν τῶν τελευταίων συντελοῦντα μέσα.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸς τοὺς Ἕλληνας Αὐστριακὴ πολιτική.

Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 1824, Εὐστάθιός τις

Ῥέζης καλούμενος, προσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, λέγων, ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Ἐμὶρ Βεσσίρη διοικητοῦ τοῦ Λιβανίου ὄρους, ἵνα συνδέσῃ σχέσεις μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐπιληφθεῖσα τοῦ πράγματος, ἀνταπέστειλε πρὸς τὸν Ἐμίρην τὸν ἀρχιερέα Εὐδοχιάδος Γρηγόριον, ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης καὶ ἐνθαῤῥύνῃ αὐτὸν εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὑπεδέχθη τὸν Ἕλληνα πρέσβυν φιλικῶς ὁ Ἐμίρης καὶ ὑπεσχέθη νὰ κινηθῇ καὶ αὐτὸς, ἂν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔπεμπε ναυτικὴν δύναμιν εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας· ἀλλ' ἕνεκα τῆς δυσκόλου τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων καταστάσεως, οὔτε ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ πέμψῃ ναυτικὴν δύναμιν εἰς τὴν Συρίαν, οὔτ' ἄλλο τι πλέον μέχρι τοῦδε ἐνηργήθη.

Τῆς ὅσον σπουδαίας, τοσοῦτον ἀμφιβόλου καὶ δυσκατορθώτου ταύτης ἐπιχειρήσεως, ἐπελήφθησαν ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1826 δραστηρίως καὶ μυστικῶς ἐν Ναυπλίῳ, δέκα ἢ δώδεκα πλοίαρχοι Σπετσιῶται, συνεννοηθέντες μετά τινος στρατιωτικοῦ, Χατζῆ Μιχαὴλ Νταϊλάνου καλουμένου. Ὁ Νταϊλάνος οὗτος, ζήσας πολλὰ ἔτη εἰς Βηρυττὸν καὶ ἄλλας τῆς Συρίας πόλεις, καὶ καλῶς γινώσκων τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὑπέσχετο εἰς τοὺς ναυτικοὺς εὔκολον τὴν ἀναστάτωσιν τῆς Συρίας διὰ τοῦ Ἐμίρη, καὶ μεγάλην τὴν ἐκ τῆς λαφυραγωγίας ὠφέλειαν, ἐὰν τὴν ναυτικὴν δύναμιν συνώδευε καὶ ἀνάλογός τις ἀριθμὸς στρατιωτῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τούτου ἐγένετο τὴν 12 Ἰανουαρίου 1826 ἐν Ναυπλίῳ μεταξὺ τοῦ εἰρημένου Νταϊλάνου καὶ τῶν πλοιάρχων Ἀναστ. Ἀνδρούτσου, Γκίκα Τσοῦπα, Ν. Ῥάπτου, Δημ. Λάμπρου ἢ Λεωνίδα, Ν. Μυλωνᾶ, Ν. Μέξη, Ν. Σύρμα, Ν. Γ. Κούτση,

Ἰω. Γ. Κούτσῃ καὶ Ν. Δ. Γουδῇ ἔγγραφος συμφωνία ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ὅροις·

Α'. Αὐτὸς μὲν νὰ εὕρῃ 1000 ἕως 2000 στρατιώτας·

Β'. Οἱ ναυτικοὶ νὰ ὁπλίσωσιν ὀκτὼ πλοῖα καὶ νὰ τὰ ἐφοδιάσωσι μὲ τὰς ἀναγκαίας τροφὰς καὶ πολεμεφόδια διά τε τοὺς ναύτας καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὑπὸ τὸν Χατσῆ Μιχάλην·

Γ'. Ὅλη αὕτη ἡ δύναμις νὰ χρησιμεύσῃ ἐκ συμφώνου κατὰ τῆς Συρίας·

Δ'. Ὅλα τὰ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν λάφυρα νὰ διανεμηθῶσι μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιχειρήματος·

Ε'. Ἐκ τῶν λαφύρων θέλουν πληρωθῇ κατὰ πρῶτον τὰ ἔξοδα τῶν τροφῶν καὶ τῶν ψιλῶν πολεμεφοδίων τῶν στρατιωτῶν·

ϛ'. Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τῶν λαφύρων, τὸ μὲν ἥμισυ θέλουν λάβει τὰ πλοῖα, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ οἱ στρατιῶται καὶ ναῦται ὁμοῦ κατ' ἀναλογίαν·

Ζ'. Ὁ φωραθεὶς ὡς κρύψας λάφυρόν τι, θέλει χάνει τὸ μερίδιόν του οἱονδήποτε βαθμὸν καὶ ἂν φέρῃ·

Η'. Πᾶσα ζημία τῶν πλοίων ἀνῆκεν εἰς τὰ πλοῖα·

Θ'. Ἡ ἐπιχείρησις νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἅμα τῇ ἐκ Μεσολογγίου ἐπιστροφῇ τῶν πλοίων τῶν συνυπογραψάντων τὴν σύμβασιν ταύτην, Ἰω. Γ. Κούτση καὶ Γκίκα Τσοῦπα.

Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως νὰ ἐπιστρέψωσιν ἅπαντες εἰς Σύρον καὶ ἐκεῖ νὰ γίνῃ ἡ διανομὴ τῶν λαφύρων κατὰ τὰ συμπεφωνημένα. Ἂν δέ τις τῶν πλοιάρχων ἢ ὁ Χατσῆ Μιχάλης παραβῇ τὴν συμφωνίαν, ἀφοῦ γίνωσιν αἱ ἑτοιμασίαι τῆς ἐκστρατείας, νὰ ἀποζημιώσῃ ὅλα τὰ ἔξοδα.

Τῆς συμβάσεως ταύτης ἐγένοντο δύο ὅμοια, καὶ τὸ

μὲν ἔλαβον οἱ πλοίαρχοι, τὸ δὲ ὁ Χ. Μιχάλης, ἰδιοχείρως παρ' ὅλων ὑπογεγραμμένα.

Α. Ἀνδροῦτσος, Ν. Ῥάπτης, Δ. Λάμπρου, Ν. Μυλωνᾶς, Ν. Χ. Μέξης, Ἰω. Γ. Κούτσης, Ν. Δ. Γουδῆς, Ν. Γ. Κούτσης, Ν. Σύρμας. Χ. Μιχάλης Νταϊλάνος.

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, κατὰ τὴν συμφωνίαν, ἀπητεῖτο καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς στρατιωτῶν, ἐνεκρίθη νὰ συνεννοηθῶσι καὶ μετὰ τῶν ἐν Κέᾳ, Σκιάθῳ καὶ ἀλλαχοῦ παρεπιδημούντων Ἑλληνο-Θετταλο-Μαγνήτων ἁρματωλῶν ὑπὸ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ν. Κριεζώτην, Βάσσον Μαυροβουνιώτην, Διακόπουλον Ὀλύμπιον, Λευκαδίτην, καὶ ἄλλους τινὰς δευτερεύοντας ὁπλαρχηγούς, καὶ νὰ κάμωσι καὶ αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς τε ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προσδοκωμένων ὠφελημάτων.

Ὅσοι γνωρίζουσι τὸ ἔργον, τὰς κλίσεις καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἁρματωλῶν τῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν Ἑλλάδος, κάλλιστα ἐννοοῦσι πόσον εὐκόλως ἐνέδωκαν εἰς τὰς προτάσεις ταύτας οἱ ἐν ἄκρᾳ ἀπορίᾳ εὑρισκόμενοι, ὡς ἐπὶ ξηρῶν νήσων ζῶντες καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξασκῶσι τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς ἔντιμον ἐπάγγελμα. Οὐχ ἧττον δὲ καὶ τῶν ναυτικῶν ἀναμφιβόλως ἦτον ὁ κινῶν αὐτοὺς σκοπὸς, ἡ δόξα καὶ τὰ λάφυρα.

Τέλος ἀφοῦ τὰ πάντα ἐν Σπέτσαις παρεσκευάσθησαν ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι, καὶ ἰδίᾳ τῶν πλοιάρχων δαπάνῃ (α),

---

(α) Ἐσφαλμένως ὁ Σ. Τρικ. ἐν τῇ Ἱστορ. του Τ. Γ', Κεφ. ΙΖ', ἀναφέρει ὅτι ὁ Νταϊλάνος ἐναύλωσε τὰ πλοῖα ἐξ ἰδίων του, ἀποσιωπᾷ δὲ οὐχὶ μόνον τὸν κυριώτερον σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ ταύτην ἐπιχειρήσαντες ναυτικοὶ ἦσαν Σπετσιῶται, καὶ ἐκ τῶν καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν διαπρεψάντων πλοιάρχων.

ἀπέπλευσαν ἐκ Σπετσῶν τὴν 9 Μαρτίου δέκα πλοῖα πολεμικὰ ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω μνησθέντας πλοιάρχους, ἅτινα πλεύσαντα εἰς τὴν νῆσον Κέαν, ἐν ᾗ συνῆλθον καὶ οἱ στρατιωτικοί, παρέλαβον ἐκεῖθεν καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Ν. Κριεζώτην, Βάσσον Μαυροβουνιώτην, Λιακόπουλον Ὀλύμπιον καὶ Λευκαδίτην μετὰ ἑπτακοσίων περίπου στρατιωτῶν, καὶ συνεπιβαίνοντος καὶ τοῦ Χατσῆ Μιχαήλ, διευθύνθησαν κατὰ τῆς Βηρυττοῦ, καθ' ἧς κυρίως ἐσκόπευεν ἡ προσβολὴ καὶ ἔφθασαν ἐκεῖ τὴν νύκτα τῆς 16 πρὸς τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ μηνός, πρὸ τοῦ μεσονυκτίου. Κατὰ δὲ τὸν διάπλουν προσετέθησαν καὶ ἄλλα τέσσαρα Σπετσιωτικὰ πλοῖα ὑπὸ τοὺς Ἐμμαν. Βουκουβάλαν, Ἀνάργ. Ἀναγν. Ἀναργύρου, Ἰωάν. Σάντου καὶ Ἰω. Μαθιοῦ.

Τὸ φρούριον τῆς Βηρυττοῦ, ἐπὶ πεδινῆς παραλίας κείμενον, ἱκανῶς ὀχυρόν, καὶ ἅπασαν τὴν πολυάνθρωπον αὐτοῦ πόλιν ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτοῦ περιλαμβάνον, παριστᾷ ὡραῖον θέαμα τοῖς παραπλέουσιν· ἐκτὸς ὅμως στενοῦ τινος καὶ μικρᾶς χωρητικότητος πλοίων λιμενίσκου, ἅπασα ἡ παραλία εἶναι ἀλίμενος, καὶ μόνον ἀσφαλέστερον ὁπωσοῦν ὁρμητήριον σχηματίζεται εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος, ἡμίσειαν σχεδὸν ὥραν τοῦ φρουρίου ἀπέχοντος.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἔπρεπε, κατὰ τὸ σχέδιον, νὰ κυριεύσωσιν ἐν πρώτοις οἱ ἐκστρατεύσαντες, ἵνα ὀχυρωθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ κατὰ πάσης τυχὸν ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, καὶ ἵνα σκεπάσωσιν ἐκ τῆς λαφυραγωγίας τὰ τῆς ἐκστρατείας ἔξοδα. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς φιλοδοξίας ἀντιζηλία τῶν ὁπλαρχηγῶν, καὶ κατ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν διάπλουν γεννηθεῖσα μεταξὺ αὐτῶν, κατέστησεν αὐτοὺς συναλλήλως ὑπόπτους, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ὀνειρευόμενος ἀπὸ τοῦδε τὴν δόξαν καὶ τὰ πλούτη, ὅσα ἔμελλεν ἀποκτῆσαι ἐν περιπτώσει ἐπιτυ-

χίας, διενοεῖτο πῶς νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τοὺς ἄλλους συγκοινωνοὺς καὶ ἀνταγωνιστὰς τῆς δόξης του. Ἡ δυσπιστία ἄρα μεταξὺ αὐτῶν ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω.

Ἐκάμαμεν τὴν μικρὰν ταύτην παρέκβασιν ἐξ ἀνάγκης, διότι ἕνεκα τῆς τοιαύτης τῶν ὁπλαρχηγῶν καταστάσεως καὶ ἡ κυρίευσις αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τῆς Βηρυττοῦ ἀπέτυχεν, ἐνῷ τὸ φρούριον τοὐλάχιστον, κακῶς φρουρούμενον παρὰ τῆς ἐν αὐτῷ ὀλίγης φρουρᾶς, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης δυνάμεως ἐξ ἀπροόπτου ἐπιπιπτούσης.

Ἅμα ἔφθασαν τὰ πλοῖα ἠγκυροβόλησαν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὴν τῆς Βηρυττοῦ παραλίαν, καὶ πολεμικὸν συμβούλιον συνεκροτήθη μεταξὺ ὅλων τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν ὁπλαρχηγῶν, περὶ τοῦ ἐὰν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀμέσως ἡ ἀπόβασις καὶ ἡ κατὰ τοῦ φρουρίου ἔφοδος, ἢ ἐὰν ἔπρεπε νὰ δώσωσι καιρὸν νὰ ἡσυχάσωσιν ὁπωσοῦν καὶ ν' ἀποκατασταθῶσιν ἐκ τῆς θαλασσοζάλης των οἱ στρατιῶται, οἵτινες, ἀσυνείθιστοι εἰς τὴν θάλασσαν, ἐναυτίαζον ἀκόμη. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐλαχίστη ἀναβολὴ ἠδύνατο ἀφεύκτως νὰ γεννήσῃ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ναυτικῶν, διότι ἐν τῇ ἐμφανίσει δώδεκα ἢ δεκατεσσάρων πολεμικῶν πλοίων, οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐλάμβανον μεγάλας ὑπονοίας, καὶ θὰ ἐλάμβανον καὶ ὅλα τὰ πρὸς ἄμυναν μέτρα, ἀπεφασίσθη ἐπὶ τέλους νὰ γίνῃ ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἡ ἀπόβασις· ἀλλ' ἑωσοῦ αὕτη κατορθωθῇ, ἡ ῥοδοδάκτυλος ἠὼς ἤρχισε νὰ διαχύνῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, οἱ δ' Ἕλληνες, οὐδὲ στιγμὴν ἔχοντες πλέον νὰ χάσωσιν, ὥρμησαν κατὰ τοῦ φρουρίου καὶ ἔφθασαν πρὸ αὐτοῦ καθ' ἣν στιγμὴν ὀπή τις τῆς πύλης ἠνοίγετο καὶ ἐξήρχετο εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς λοιπὰς

ἐργασίας ἡ ἐργατικὴ τῶν κατοίκων τάξις. Ἠπόρουν οἱ ἐξερχόμενοι, βλέποντες ἐνώπιόν των ἄνδρας ὁπλοφόρους ἀγνώστου χαρακτῆρος, ἀγνώστου ὁμιλίας καὶ ἀγνώστου ἐνδυμασίας· οἱ ἐξ αὐτῶν ἀγχινούστεροι ἐννόησαν τὰ διατρέχοντα καὶ ὠπισθοχώρουν. Εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ φρουρίου καί τινες τῶν Ἑλλήνων, οἱ μὲν διὰ κλιμάκων, ἃς ἔφερον ἑτοίμους, οἱ δὲ διὰ τῆς πύλης φονεύσαντες καὶ τοὺς φρουροὺς τῆς πύλης, καὶ ἄλλοι πάλιν κατέλαβον πύργους τινὰς τοῦ φρουρίου, κακῶς φρουρουμένους, ἀναβάντες ἐπ' αὐτῶν ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἔξωθεν τοῦ φρουρίου Ἑβραϊκῆς συνοικίας, τῆς ὁποίας αἱ οἰκίαι ἐν εἴδει προαστείου ἤγγιζον εἰς τὰ τείχη.

Ἐκ τῶν πρώτων εἰσελθόντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἦσαν ὁ Λιακόπουλος, ὁ Χ. Μιχάλης Νταϊλάνος καὶ ὁ Παντελῆς Μπούμπουλης Σπετσιώτης (α)· ἀλλ' ἀνένηψαν τέλος καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐκ τοῦ νηδύμου ὕπνου των, καὶ συγκεντρώσαντες ἀμέσως ὅλας τὰς δυνάμεις των, ἀντέκρουσαν τοὺς ὀλίγους εἰσελθόντας, (διότι οἱ λοιποί, οἱ μὲν ἀπὸ φόβον δὲν ἤθελον νὰ εἰσέλθωσιν, ἄλλοι δὲ ἐτράπησαν εἰς λαφυραγωγίαν τῆς ἑβραϊκῆς συνοικίας) καὶ μετ' οὐ πολὺ ὑπεχρεώθησαν ἅπαντες νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἀφέντες νε-

---

(α) Υἱὸς καὶ οὗτος τοῦ Δημητρίου Μπούμπουλη, οὐχὶ ὅμως ἐκ τῆς Μπουμπουλίνας, ἀλλ' ἐξ ἄλλης προτέρας γυναικὸς αὐτοῦ. Ἦτον ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἠρίστευσε πολλάκις κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, καὶ ἰδίως εἰς τὴν κατὰ τὴν νῆσον Μῆλον κυρίευσιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, εἰς Ἄργος ἐπὶ Κεχαγιάμπεη μετὰ τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Μπούμπουλη ἢ Γιάννουζα, ἐν Βηρυττῷ ἤδη, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Κόχραν, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις περιστάσεσι.

κρούς, ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων, ἕνα στρατιώτην καὶ ἕνα ναύτην ἐκ τοῦ πλοίου τοῦ Ἐμμανουὴλ Μπουκουβάλα, Μιχαὴλ Βουτσᾶν ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν ὁπλαρχηγὸν Λευκαδίτην, φονευθέντα καὶ αὐτὸν ἐνῷ εἰσήρχετο διὰ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου· ἀποτυχόντες λοιπὸν ἀπεσύρθησαν καὶ ἐςρατοπέδευσαν μακρὰν τοῦ φρουρίου· ἀλλ' ἴσως συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀποτυχίαν καὶ ἡ αἰφνιδίως ἐγερθεῖσα καταιγίς, ἥτις ὑποχρεώσασα τὰ πλοῖα νὰ πελαγισθῶσιν, ἐματαίωσε τὸν σκοπὸν ὃν εἶχον οἱ ναυτικοὶ τοῦ νὰ προσβάλωσι ταυτοχρόνως τὸ φρούριον καὶ διὰ θαλάσσης πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἦν τὸ τελωνεῖον τῆς πόλεως, ὅπως φέρωσιν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ ἐχθρικὰς δυνάμεις.

Ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας δὲν ἠδυνήθησαν τὰ πλοῖα νὰ πλησιάσωσιν ἕνεκα τῆς τρικυμίας εἰς τὴν ἀλίμενον ἐκείνην παραλίαν, οἱ δ' ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρατιωτικοὶ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου, μὴ τυχὸν ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν πολυάριθμός τις ἐχθρικὴ δύναμις καὶ τοὺς ἐξαφανίσῃ· ἀλλ' ἐκόπασε τέλος πάντων ἡ τρικυμία, καὶ καθ' ἣν ἡμέραν προσωρμίσθησαν τὰ πλοῖα, ἐνῷ ἐσχεδίαζον ποῦ ἀλλαχοῦ νὰ δοκιμάσωσι τὴν τύχην των, μέγας ἠκούσθη κρότος πυροβολισμοῦ μακρόθεν, καὶ μετ' οὐ πολὺ δύο ἱππεῖς ἀπεσταλμένοι παρὰ τοῦ Ἐμὶρ Μπεσίρη, ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγγέλοντες τὸν ἐρχομὸν αὐτοῦ.

Ὁ Διοικητὴς οὗτος τοῦ Λιβανίου ὄρους κατέβη μετὰ πολυαρίθμου πολεμικῆς συνοδίας ἱππέων, ἵνα τοὺς ὑποδεχθῇ μὲν φιλικῶς, ἐὰν ἦλθον ὡς σύμμαχοι, τοὺς ἀποδιώξῃ δ' ἐκεῖθεν, ἐὰν ἦλθον ὡς πειραταί. Οὗτοι δ' εἶπον μὲν εἰς τοὺς ἱππεῖς ὅτι ἦλθον ὡς σύμμαχοι, ἀλλ' ἀσυμφωνοῦντες μεταξύ των περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ φοβούμενοι

μήπως τιμωρηθῶσιν ὡς ληστρικῶς ἐπιπεσόντες κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Βηρυττοῦ, χωρὶς κἂν νὰ περιμείνωσι τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἐμὶρ - Μπεσίρη, ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα μετὰ τοσαύτης βίας καὶ ἀταξίας, ὥστε ἐπνίγησαν καὶ δύο στρατιῶται κατὰ τὴν ἐπιβίβασιν. Ἀναχωρήσαντες δ' ἐκεῖθεν ἅπαντες, ἀφοῦ διέβησαν ἐκ Κύπρου καὶ ἔλαβον τροφάς τινας, ἦλθον ἐπὶ τέλους εἰς Σύρον, καὶ οἱ μὲν στρατιωτικοὶ διεσκορπίσθησαν τῇδε κακεῖσε, τὰ δὲ πλοῖα ἐπέστρεψαν εἰς Σπέτσας, μετὰ τεσσαρακονθήμερον σχεδὸν ἐκστρατείαν, ζημιωθέντα ὅλων τῶν ἐξόδων των.

Ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγιον.

Οἱ περὶ τὸν Ἰβραΐμην δὲν ἤργησαν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι μόνη ἡ πεῖνα ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ τὴν ἡρωϊκὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὅτι ἔπρεπε διὰ πάσης θυσίας νὰ γίνωσι κύριοι τῆς λίμνης τοὐλάχιστον, ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν διὰ θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἐπισίτισιν τοῦ Μεσολογγίου· ἐπὶ τούτῳ διετάχθη ἀμέσως εἰς Πάτρας ἡ κατασκευὴ σχεδιῶν καὶ ἐλαφρῶν τινῶν μακρῶν κανονοφόρων καταλλήλων διὰ τὴν λίμνην, ἄνευ τρόπιδος καὶ ἱστίων, τὰ ὁποῖα ῥυμουλκηθέντα εἰσήχθησαν ἐντὸς τῆς λίμνης καὶ προσωρμίσθησαν παρὰ τὸ νησίδιον Σκύλλαν, προστατευόμενον ὑπὸ τῆς ἐν τῇ ἀπέναντι ξηρᾷ ἐχθρικῆς κανονοστοιχίας· τὴν 17 Φεβρουαρίου ὁ στολίσκος οὗτος ὁρμήσας ἐκ τῆς Ἁλικῆς διευθύνετο κατὰ τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλὰ μετὰ ἱκανῆς ὥρας κανονοβολισμόν, εἰς ὃν καὶ τρεῖς ἑλληνικαὶ λέμβοι ἔλαβον κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στολίσκου σημαντικὸν μέρος, ἀπεσύρθησαν οἱ ἐχθροὶ πρὸς τὴν αὐτὴν νῆσον· αὐθημερὸν προσετέθησαν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἕτερα εἰκοσιεπτὰ πλοῖα ἐπανελθόντα ἐκ Μεθώνης, ὥστε ἅπας σύγκειται ἤδη ἐκ 49 πλοίων διαφό-

ρου μεγέθους· τὴν 19, ὁ ἐν τῇ λίμνῃ ἐχθρικὸς στολίσκος περιῆλθε τὸν Προκοπάνιστον, καὶ πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς Σκύλλαν· ἐκ δὲ τῶν μεγάλων ἐχθρικῶν πλοίων ἓν μέρος διευθύνθη πρὸς νότον, ἕτερον εἰσέπλευσεν εἰς Πάτρας, καὶ τὰ λοιπὰ διέμειναν εἰς τὴν θέσιν των· τὴν 20, ὁ τῆς λίμνης στολίσκος πλησιάσας εἰς τὸ Βασιλάδι, ἐκανονοβόλισεν αὐτὸ ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, ἀλλ' ἀντικανονοβοληθεὶς παρὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἑλληνικῆς φρουρᾶς, ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν Σκύλλαν.

Καθὼς τὸ Μεσολόγγιον, οὕτω καὶ τὸ Βασιλάδιον ἦτο στενῶς ἀποκλεισμένον ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στολίσκου· τὴν δὲ 26 τοῦ μηνός, ἔν τινι κατὰ τοῦ Βασιλαδίου προσβολῇ τῶν ἐχθρῶν, βόμβα πεσοῦσα ἐπὶ τῆς πυριτιδαποθήκης τῶν Ἑλλήνων, κατέστρεψε τὰ πολεμεφόδια αὐτῶν, καὶ τότε οἱ ἐχθροὶ ὁρμήσαντες τὸ ἐκυρίευσαν· ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φρουρᾶς, οἱ μὲν πλεῖστοι ἔπεσαν ἐνδόξως, οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον· τὴν 1 Μαρτίου ὁ ἐχθρὸς ὁρμήσας, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου καὶ τὸ Αἰτωλικόν, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντο ἕως πεντακόσιοι ἄνδρες, ἐξ ὧν οἱ πλείους ἀνίκανοι, καὶ ἕως 4000 γυναικόπαιδα· ἐκ τούτων, οἱ μὲν ἔπεσαν, οἱ πλεῖστοι ᾐχμαλωτίσθησαν καὶ ὀλίγοι διεσώθησαν. Μετὰ τὰ κατορθώματα ταῦτα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἰβραΐμης ἀπώλεσεν ἱκανὰς χιλιάδας Ἀράβων, ἐπρότεινεν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου, διὰ τοῦ ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων Σὶρ Φριδερίκου Ἄδαμ, νὰ παραδοθῇ δι' οἱασδήποτε συνθήκης ἤθελεν αὐτή (α)· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες περιφρονητικῶς ἀπέῤῥιψαν αὐτὴν καὶ πάλιν.

Τὴν πρωίαν τῆς 25, ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς ἐπετέθη διά τε

(α) Ἴδε Ἡρωϊδ. Στεφ. Ξένου, Τόμ. Β'. σελ. 278 ἐν ὑποσημ.

ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατὰ τῆς νήσου Κλείσοβας· ἡ νῆσος αὕτη ἔχουσα περιφέρειαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεως περίπου μιλίου, ἐπιφάνειαν ἀμμώδη καὶ κατάφυτον ἀπὸ θαλάσσια χόρτα, ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἕως δύο μέτρων, κεῖται μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀπέχει αὐτοῦ περὶ τὰ ἑπτακόσια μέτρα· τὸ μόνον ἀξιοσημείωτον ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἦτο, μονίδριόν τι εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες εἶχον ὀχυρώσει ἐκ τῶν ἐνόντων μὲ τέσσαρα μικρὰ κανόνια, καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε φρουρά τις ἐξ 130 μόνον ἀνδρῶν· κατὰ τούτων τῶν ἡρώων ἐπετέθη ὁ Κιουταχῆς καὶ οἱ Ἄραβες, ὁ δὲ Κίτσος Τσαβέλας, ἰδὼν τὸν κίνδυνον τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων, συμπαραλαβὼν ἑπτὰ ἄλλους ἄνδρας μετέβη ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἡνώθη μετ' αὐτῶν· ὁλοήμερος διήρκεσεν ἡ μάχη, καὶ οἱ γενναῖοι τῆς Κλείσοβας ὑπὸ ἑνὸς μόνου βοηθούμενοι πλοιαρίου, ἔχοντος ἓν πυροβόλον ὑπὸ τὸν Κ. Τρικούπην, ἀποκρούσαντες τοὺς περὶ τὸν Κιουταχῆν, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπλήγωσαν εἰς τὸν μηρόν, ἀποκρούσαντες καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ὑπὸ τὸν Χουσεΐνμπεην, πληγωθέντα καὶ τοῦτον θανασίμως καὶ ἀποθανόντα, ἀποκρούσαντες τέλος καὶ τὰς κατὰ θάλασσαν κανονοφόρους, καὶ κυριεύσαντες δώδεκα ἐξ αὐτῶν, ὑπεχρέωσαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν, ἀφήσαντες περὶ τὰς 3000 φονευμένους εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης· τριάκοντα ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Κλείσοβας ἔπεσαν κατὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Ἰβραΐμης κατήντησε μανιώδης διὰ τὴν ἧττάν του.

Ἀλλ' οἱ ἥρωες στερούμενοι τροφῶν ἐπείνων, ἡ δὲ πεῖνα καταβάλλει καὶ αὐτοὺς τοὺς λέοντας· μηδεμιᾶς δὲ ὑπαρχούσης ἐλπίδος περὶ εἰσαγωγῆς τροφῶν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς,

καθ' ἃ ἔγγραφον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὁ Ν. Τσαβέλας, Ἀθαν. Δράκος καὶ Δ. Πανᾶς, τὴν 14 Μαρτίου 1826 ἐκ Πλατάνου Κραβαρίου « ὁ στρατηγὸς Καραϊσκάκης, ὅστις » ἤθελεν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ δώσῃ συνδρομὴν εἰς τὸ » κινδυνεῦον Μεσολόγγιον καὶ διὰ τὴν σταθερὰν ἐπιμονήν » του, καὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν του καὶ διὰ τὴν στρατηγηματικότητά » του, ἤδη διὰ τὴν διόλου ἔλλειψιν τῆς τροφῆς, » καθὼς καὶ κάθε ἄλλου ἀναγκαίου πρὸς κίνησιν τῆς ἀ» παιτουμένης συνδρομῆς τοῦ Μεσολογγίου, εὑρίσκεται » βεβιασμένος, καθὼς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ πε» ριφέρωνται ἔνθεν κἀκεῖθεν διὰ νὰ ζῶσιν . . . » οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μόνην τὴν θαλάσσιον δύναμιν ἠτένιζον.

Ἡ Κυβέρνησις τότε, ἵνα φέρῃ ἀντιπερισπασμόν τινα εἰς τὰς πρὸ τοῦ Μεσολογγίου ἐχθρικὰς δυνάμεις, διέταξε τὸν Φαβιέρον (α) νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὑπ' αὐτὸν τακτικοῦ στρατοῦ καί τινων ἄλλων ἀτάκτων κατὰ τῆς Εὐβοίας, καὶ ἐν ἐπιτυχίᾳ νὰ προχωρήσῃ καὶ ἐντὸς τῆς Θεσσαλίας· ὁ Φαβιέρος ὑποστηριζόμενος καὶ διὰ θαλάσσης ὑπὸ μιᾶς πολεμικῆς γολέτας ἀγορασθείσης παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ, καὶ ὑπὸ ἑνὸς μυστίκου ὑπὸ τὸν Κωνσταττῖνον Βρατσάνον, ἐπὶ τούτῳ μισθωθέντος, ἀπέβη τὴν 2 Μαρτίου εἰς Στοῦρα τῆς Εὐβοίας·

(α) Καὶ τὸ Ἐκτελεστ. ἀντιπροεδρεύοντος τοῦ Γκίκα Μπότασῃ καὶ ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ΄. ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήν. Συνέλευσις, ἐξέφρασε πρὸς τὸν Φαβιέρον τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος ἐκδουλεύσεις του· ἴδε ἔγγραφον Ἐκτελ. ὑπ' ἀρ. 10083 πρὸς τὸν Πρόεδρ. τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως καὶ ἔγγραφον αὐτῆς εἰς Συλ. Α. Ζ. Μάμ. Τόμ. Δ΄. σελ. 57-68 καὶ 71-72.

ἀλλ' ὁ στρατὸς εἶχεν ἔλλειψιν τροφῶν, οἱ δὲ χριστιανοὶ τῆς Εὐβοίας, ἀντὶ συνδρομῆς, φεύγουσιν ἀπ' ἔμπροσθέν του εἰς τὰ ὄρη. Ὁ Φαβιέρος προσέβαλε κατὰ πρῶτον τὸ φρούριον τῆς Καρύστου, ἀλλὰ θραυσθέντων τῶν ὑποστατῶν τῶν τεσσάρων πυροβόλων του, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐξελθόντες τοῦ φρουρίου κατεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας· ἀλλ' ὁ λοχαγὸς φιλέλλην Μπερανζιὲ, προσέβαλε τοὺς ἐχθροὺς, καὶ φονεύσας δώδεκα ἐξ αὐτῶν, τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ὀχυρώματά των· καίτοι στερούμενος τροφῶν ὁ Φαβιέρος, ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου τὰ πρὸ τοῦ φρουρίου οἰκήματα τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴν 9 Μαρτίου ἐγένετο ἡ κατ' αὐτῶν ἔφοδος καὶ ἐκυρίευσαν οἱ Ἕλληνες τὰ πλεῖστα αὐτῶν καὶ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, ἐξ ἧς ἐλάμβανον τὸ ὕδωρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ· ἀλλ' εἰδοποιηθέντες οἱ Ἕλληνες, ὅτι ὁ Ὀμὲρ-πασσᾶς φθάνει ἐκ Χαλκίδος μὲ ἱκανὰς δυνάμεις, ἀπεσύρθησαν εἰς Πεταλιοὺς, καὶ ὀχυρωθέντες ἐκεῖ ἀπόφασιν εἶχον ν' ἀντισταθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὁ Φαβιέρος πρῶτος ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἐργασίας εἰς τοὺς στρατιώτας του πρὸς ὀχύρωσιν, διέταξε δὲ καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἱππικοῦ του φιλέλληνα Ῥενιὼλτ νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὸς θέσιν τινα ἐπίπεδον τῆς πρὸς τὴν Χαλκίδα ἀγούσης ὁδοῦ· πραγματικῶς τὴν ἐπαύριον ἐπαρουσιάσθη ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ ἐκ 200 καλῶν ἱππέων συγκειμένη καὶ 1000 πεζῶν, καὶ ἐπιπεσοῦσα ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν περὶ τὸν Ῥενιὼλτ, ἐφόνευσε δώδεκα Ἕλληνας, καταδιώξασα τοὺς λοιποὺς μέχρι τοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ἅμα κινηθέντος τοῦ Φαβιέρου οἱ ἐχθροὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἀφήσαντες δύο πεζοὺς καὶ τέσσαρας ἱππεῖς φονευμένους· ἐφονεύθησαν καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἄλλοι τέσσαρες ἱππεῖς. Μετὰ τρεῖς ἡμέ-

ρας ἔφθασε καὶ ὁ Ὀμὲρ-πασσᾶς μετὰ 3000 πεζῶν καὶ 600 ἱππέων καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἀπέναντι τῶν ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων, καὶ μετ' ὀλίγον κινηθεὶς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀπεκρούσθη μὲ ζημίαν του· κατὰ δέ τινα δευτέραν συμπλοκὴν, ἀποκρουσθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς πρὸς ἱκανοποίησιν ὥρμησαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ πρὶν ἢ διαταχθῶσι, καὶ μάχονται μὲν ἀπελπιστικῶς, ἀλλ' ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὁ ὄλεθρός των ἦτον ἄφευκτος, ἐὰν ὁ Ῥενιὼλτ διασχίσας τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, δὲν διέταττε τὴν μετὰ πολλῆς φρονήσεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρίας γενομένην ὑποχώρησιν· εἴκοσι Ἕλληνες ἱππεῖς ἔπεσαν καὶ ἀπώλεσαν καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Γαλλίδος Δελακόμβρ ἐν Παρισίοις κεντηθεῖσαν καὶ δῶρον σταλεῖσαν ἀξιόλογον σημαίαν (α)

Οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἠναγκάσθησαν τότε νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων αὐτῶν, στερούμενοι τροφῶν καὶ δεκατιζόμενοι ὑπὸ τῶν πυροβόλων τοῦ πολιορκοῦντος αὐτοὺς ἐχθροῦ· ὁ Φαβιέρος ἀντικρούων τοὺς ἐχθροὺς κατὰ τὰ ἐνόντα μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀντέχοντας ὁπωσοῦν εἰς τὴν πεῖναν, κατεβίβασε τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους του παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἵνα προφυλαχθῶσιν ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων· ἀλλὰ τὴν 20 Μαρτίου 16 πλοιάρια ἐχθρικὰ τοῦ Ὀμὲρ-πασσᾶ, διώξαντα τὰ Ἑλληνικὰ μύστικα καὶ πλοιάρια, προσέβαλον τοὺς Ἕλληνας καὶ κατὰ θάλασσαν· ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν προφθάσαντα δύο Ψαριανὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐξ Αἰγίνης μετὰ μιᾶς γολέτας, καὶ δύο Ὑδραϊκὰ, ἐδίωξαν τὸν ἐχθρικὸν στολίσκον· ἔφθα-

(α) Ν. Σπηλ. Τ. Β. σελ. 524.

σαν δὲ καὶ ἐκ Σύρου δύο ἄλλα πλοῖα μὲ τροφὰς καὶ ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσσος μετὰ 500 στρατιωτῶν, τῇ προτροπῇ τοῦ Δεριγνὺ, καὶ ἐγένετο πρότασις περὶ παρατάσεως τῆς ἐκστρατείας πρὸς κυρίευσιν τῆς Εὐβοίας· ἀλλ' ὁ Φαβιέρος τοὺς ἀποτρέπει, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ μὲν ἄτακτοι ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, οἱ τακτικοὶ εἰς Τῆνον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ἀθήνας καὶ ὁ Φαβιέρος εἰς Ναύπλιον, ἐκ δὲ τῶν φιλελλήνων ὁ Φρέσνιχ ἔφυγεν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ταμεῖον, ὁ δὲ Δεκρὸζ εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐπώλησε καὶ τὴν γολέταν τοῦ στρατοῦ.

Τοιαύτην ἀτυχῆ ἔκβασιν ἔλαβεν ἡ κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατεία τοῦ Φαβιέρου· ἐπανέλθωμεν ὀλίγον πάλιν εἰς τὴν πολυπαθῆ Κρήτην.

Καὶ εἰς τὴν Κρήτην, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου, οἱ Ἕλληνες ἐξορμῶντες ἀπὸ τῆς Γραμπούσης κατεπολέμουν σποραδικῶς τοὺς Τούρκους καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐφόνευον· ἡ Διοικ. Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος παντοιοτρόπως προσεπάθει ν' ἀναζωπυρήσῃ τὸν ἐν Κρήτῃ ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἵνα μὴ ἀποκλεισθῶσιν οἱ Κρῆτες ἀπὸ τὸν μετὰ τοῦ Σουλτάνου ἐλπιζόμενον συμβιβασμόν· ἐπὶ τούτῳ ἔπεμψεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ πολεμεφόδια εἰς τὴν Γραμποῦσαν· ἀλλ' οἱ Κρῆτες εἶχον ἀνάγκην θαλασσίου δυνάμεως μᾶλλον, ἥτις νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἔλευσιν νέων ἐχθρικῶν δυνάμεων, ἡ δὲ Κυβέρνησις δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ διατηρήσῃ τοιαῦτα πλοῖα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαρτίου ὁ Γεώργ. Μαλοχίνης, Ἰω. Γ. Κούτσης καὶ ἄλλοι τέσσαρες Σπετσιῶται πλοίαρχοι ἐπρότειναν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, τὸ ν' ἀποκλείσωσιν ἐκεῖνοι δι' ἰδίων ἐξόδων ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας μὲ τὰ πλοῖά των ὅλα τὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχόμενα παράλια φρούρια τῆς Κρήτης,

καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐφοδιασθῶσι μὲ τ' ἀπαιτούμενα Κυβερνητικὰ ἔγγραφα, ὑποσχόμενοι πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ μὴ βλάψωσι κανὲν πλοῖον ἐξ ὅσων ἤθελον συλλάβει, πρὶν ἢ αὐτὸ ἀποφασισθῇ ἀπὸ τὸ θαλάσσιον Δικαστήριον ὡς νόμιμος λεία· πλὴν ἡ Κυβέρνησις τίποτε δὲν ἀπεφάσισε τότε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, μόλις δὲ περὶ τὴν 30 'Απριλίου ἡ Διοικ. ἐπιτροπὴ ἔγραφεν εἰς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· « Οἱ Κρῆτες εἶναι ἕτοιμοι νὰ δράξωσι » τὰ ὅπλα· ὁ 'Εμμ. 'Αντωνιάδης ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ κάμη δάνειον πληρωτέον ἐκ τῶν προσόδων τῆς Κρήτης· » πλοῖα Σπετσιωτικὰ προσφέρονται ν' ἀποκλείσωσι τὴν » νῆσον· συντελέσατε ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς τοῦτο ». Δὲν ὠφελήθη ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν αὐθόρμητον προσφορὰν τῶν Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, καὶ ἐπειδὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ μεταβάλλει καὶ τὰς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, ἡ Κρήτη ἔμεινε καὶ ἤδη ἀπροστάτευτος διὰ θαλάσσης (α).

Ὅσον οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶσι πάντοτε τὰς 'Εθνοσυνελεύσεις ἐλπίζοντες ἐξ αὐτῶν θεραπείαν τινὰ τῶν δεινῶν των, ἐν ταῖς κρισίμοις μάλιστα περιστάσεσι, τοσοῦτον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἡ συγκάλεσις ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἦτο λίαν ἀναγκαία, ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν περιπετειῶν εἰς ἃς τὸ ἔθνος ἐκυμαίνετο.

Ἡ ἐν Ἄστρει Β΄. ἐθνικὴ Συνέλευσις εἶχε ψηφίσει τὴν μετὰ διετίαν συγκάλεσιν Γ΄. ἐθνι. Συνελεύσεως, τὸ δὲ 'Εκτελεστικὸν τῆς ἐνεστώσης περιόδου διὰ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ Γκίκα Μπόταση, προσεκάλεσεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διὰ διακηρύξεώς του τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1825 τοὺς πληρεξουσίους ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς 'Ελλάδος, νὰ συ-

(α) Ν. Σπηλ. Τ. Γ΄. σελ. 264.

νέλθωσι μετὰ τρεῖς μῆνας, ἤτοι τὴν 25 Δεκεμβρίου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐν ᾗ, ἢ ὅπου ἀλλαχοῦ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤθελεν ἐγκριθῇ, ἔμελλε νὰ γίνῃ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Ἀτυχῶς, ὡς μέχρι τοῦδε, οὕτω καὶ τότε δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἑλλάδι οὔτε ἡ πολιτικὴ ἐκείνη σύνεσις καὶ ἱκανότης, ἥτις ὁδηγουμένη ἐκ μακρᾶς πείρας ἐξετάζει τὰ αἴτια τῶν πραγμάτων καὶ οὐχὶ τ' ἀποτελέσματα, ὥστε προκειμένου περὶ ἐπανορθώσεως τῶν κακῶς κειμένων νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ ὅπως ἐκλείψωσιν αἱ συνέπειαι, οὔτε κοινὴ γνώμη ἰσχυρὰ, ἥτις ἀντὶ νὰ παρασύρεται ὑπὸ τῶν δημοκοπιῶν καὶ τῶν ψευδῶς ὑποκρινομένων τὸν φιλελεύθερον, νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὴ θέλησιν ἐν τῇ ἐθνικῇ ὀρθοφροσύνῃ εἰς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Κράτους, καὶ νὰ ἦναι αὐτὴ τὸ ἀνώτατον κριτήριον ὅλων τῶν δημοσίων πράξεων· διὰ τοῦτο καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις παρετηρήθη ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἡ θεραπεία τῶν κακῶν ἐζητήθη πάντοτε εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν προσώπων καὶ οὐχὶ τῶν αἰτίων, διαρκούντων δὲ τῶν αὐτῶν αἰτίων πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ τῶν πραγμάτων ἀλλοίωσις ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα;

Τέλος πάντων συνελθόντες εἰς Ἐπίδαυρον καὶ οὐχὶ εἰς τὰ Μέγαρα, ἅπερ εἶχεν ὁρίσει ἡ Κυβέρνησις ὡς τόπον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, οἱ Πληρεξούσιοι (α) τοῦ Ἔθνους, ἔκαμον ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν των τὴν 6 Ἀπριλίου, ἐκλέξαντες Πρόεδρον τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τὸν πρεσβύτερον Πανοῦτσον Νοταρᾶν, ἀντιπρόεδρον τὸν Ἰωάννην Λογο-

(α) Πληρεξούσιοι ἐκ Σπετσῶν ἦσαν ὁ Γ. Μπούκουρης, Β. Ν. Λαζάρου, Ἀνδρ. Χ' Ἀναργύρου καὶ Κωνστ. Μπάμπας.

θέτην, γραμματέα τὸν Ἀνδρ. Παπαδόπουλον, καὶ φρούραρχον τῆς Συνελεύσεως τὸν στρατηγὸν Α. Λόντον.

Ἐν τῇ β'. συνεδριάσει οἱ πληρεξούσιοι τοῦ ἔθνους ἐν ὑπαίθρῳ καὶ μετὰ θρησκευτικὴν τελετὴν ἔδωκαν διὰ τοῦ Προέδρου τὸν ἑξῆς ὅρκον, « Ὡς ἐκ στόματος ὅλων τῶν » νομίμων Πληρεξουσίων τοῦ ἔθνους ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ τῆς » Πατρίδος, μήτε νὰ προβάλω μήτε νὰ ψηφοφορήσω τι » ἐναντίον τῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους, κινούμενος ἀπὸ » ἰδιοτέλειαν ἢ πάθη· νὰ μὴ ἀποβλέπω εἰς πρόσωπον, καὶ » νὰ μὴ παραβλέπω τὸ νόμιμον καὶ δίκαιον ». Μετὰ δὲ συζήτησιν διαφόρων ἄλλων ἀντικειμένων, ἡ Συνέλευσις ἐξελέξατο ἐπιτροπήν τινα ἐκ τῶν Θ. Κολοκοτρώνη, Ι. Γκούρα, Ἀνδρ. Σαφάκα, Χρ. Περραιβοῦ, Ν. Ἰατράκου, Γ. Μαυρομιχάλη καὶ Ναστούλη, ἐν οἷς προσετέθη καὶ ὁ Α. Λόντος, ἐπιφορτισθεῖσαν νὰ σκεφθῇ καὶ προτείνῃ, τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἔμβῃ εἰς Μεσολόγγιον στρατιωτική τις δύναμις πρὸς ἀνακούφισιν τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη μετὰ ὥριμον σκέψιν ἐπαρουσίασε σχέδιον δι' οὗ ἐπρότεινε νὰ στρατολογήσωσι διάφοροι ὁπλαρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των, καὶ νὰ λάβωσι τὰ ἔξοδα ἀπὸ τὰς προσόδους αὐτῶν.

Ἐν τῇ γ'. συνεδριάσει πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνεκρίθη νὰ ἐπιφορτισθῶσιν οἱ Δ. Ῥώμας, Π. Θ. Στεφάνου καὶ Κ. Δραγώνας ἐν Ζακύνθῳ νὰ ἐνεργήσωσιν εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, δάνειον 100,000 διστήλων, ἐκ τῶν ὁποίων 25,000 νὰ ἐξοδευθῶσιν εἰς ἐφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου, 5,000 νὰ πεμφθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ ἐπιτροπὴν τῆς Διοικήσεως πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου, 10,000, νὰ σταλῶσιν εἰς Ναύπλιον πρὸς πρό-

βλεψιν τροφῶν τῶν ἔξωθεν τοῦ Μεσολογγίου στρατευμάτων, καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν τοῦ δανείου χρημάτων νὰ δοθῇ ἀνὰ ἓν μηνιαῖον εἰς ἑκάστην τῶν τριῶν μοιρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, Ὕδρας Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν.

Ἐν τῇ δ'. συνεδριάσει οὐδὲν ἀξιοσημείωτον ἐσυζητήθη.

Ἐν τῇ ε'. συνεδριάσει ἀνεγνώσθη ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τινος τοῦ κατὰ τὸ Μεσολόγγιον ναυάρχου τῶν Σπετσῶν πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν, ἔχον οὕτως·

« Μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν περιμένομεν τὰ δύο πυρ-
» πολικὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐπιστολήν σας τῶν 26 τοῦ
» παρελθόντος μᾶς ἀναγγέλλετε ὅτι ἔρχονται· ἡ ἀνάγκη
» εἶναι πολλὰ κατεπείγουσα, καὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι φθασμέ-
» να· ἐκπλεύσαντες μὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μας πλοῖα ἑ-
» νώθημεν μὲ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων τὸν στόλον ἔξωθεν
» τῆς Κεφαλληνίας, ὁ δὲ ἐχθρικὸς συνιστάμενος ἀπὸ 57
» φεργάτας, κορβέτας καὶ βρίκια, εὑρίσκετο παραπλέων
» ἔξω τοῦ Κάβου πάπα· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν 1 Ἀπρι-
» λίου, συγκεντρωμένοι καὶ οἱ δύο στόλοι ἀπεφασίσαμεν
» τὴν νύκτα νὰ προχωρήσωμεν εἰς Μεσολόγγιον, καὶ ἀπὸ
» ἓν μπογάζι κείμενον κατὰ τὸ μέρος τῆς Πάτρας, νὰ
» ἠμπορέσωμεν νὰ εἰσάξωμεν ζωοτροφίας, καὶ οὕτως ἐξη-
» κολουθήσαμεν διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ῥηθὲν μπογάζιον·
» περὶ τὴν πρώτην τῆς νυκτὸς ἀντεκρούσθημεν μέ τινα
» ἐχθρικὰ πλοῖα, ὁ κανονοβολισμὸς ἐστάθη ἕως τὰς τρεῖς
» ὥρας χωρὶς καμμίαν βλάβην ἑκατέρων τῶν μερῶν, ἑπο-
» μένως πάλιν ἐξηκολουθήσαμεν, καὶ ἀποτυχόντες δι' ἄ-
» γνοιαν τῆς θέσεως, ἐβιάσθημεν νὰ γυρίσωμεν ἄπρακτοι·
» ἐν τοσούτῳ ὁ κανονοβολισμὸς καὶ πυροβολισμὸς ἦτον
» ἀδιάκοπος εἰς Μεσολόγγιον· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς
» τὰς 10 ὥρας, μεταξὺ Κάβου-πάπα καὶ Σκρόφαις ἀρχί-

» σαμεν πάλιν τὸν κανονοβολισμὸν ἕως εἰς τὰς 12· ὁ ἄνε-
» μος πολλὰ γαληνιαῖος καὶ δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ μετα-
» χειρισθῶμεν πυρπολικὸν, οὔτε βλάβην νὰ προξενήσω-
» μεν τοῦ ἐχθροῦ· τὸ ἑσπέρας στέλλομεν ὅλας τὰς βάρ-
» κας ἁρματωμένας καὶ μὲ ζωοτροφίας ἀπὸ ἓν ἄλλο πο-
» τάμι· ἀλλὰ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ αἱ βάρκαι κανονιέραι
» τὰς ἀντέκρουσαν καὶ τὰς ἔκαμαν νὰ γυρίσουν ἄπρα-
» κτοι· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔξω ἀπὸ ταῖς Σκρόφαις ἀρ-
» χίσαμεν πάλιν τὴν μάχην· ὁ κανονοβολισμὸς ἐστάθη
» φρικτὸς, πολλὰ πλησίον καὶ ἀδιάκοπος ἀπὸ τὴν ά ἕως
» τὰς 7. Τὰ πυρπολικὰ Πέτρου Σπαχῆ καὶ Ἰω. Καστελ-
» λιώτου (Σπετσιωτῶν) ὥρμησαν μὲ ὅλην τὴν γενναιό-
» τητα, ἀλλ' ἀπέτυχαν ἐξ αἰτίας τῆς γαλήνης χωρὶς νὰ
» τὰ καύσουν· κατηφανίσθησαν ὅμως, μάλιστα τὸ τοῦ Κα-
» στελλιώτου ἠφανίσθη τόσον, ὥστε μὴ ὂν εἰς κατάστα-
» σιν πλέον διὰ πλεύσιμον, βιαζόμεθα νὰ τὸ ἐξαποστεί-
» λωμεν συντροφευμένον ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀδριανὸν
» Σάντου διὰ νὰ ἐπιδιορθωθῇ, ἐπειδὴ καὶ ἐνταῦθα δὲν ἔχο-
» μεν τ' ἀναγκαῖα, συγχρόνως ἐκαύσαμεν καὶ ἓν Ὑδραϊ-
» κὸν χωρὶς ἔκβασιν· ναῦται μολοντοῦτο δὲν ἐπειράχθη-
» σαν· τὸ Μεσολόγγιον εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐσχάτην στε-
» νοχωρίαν· ἔχει πέντε ἡμέρας σήμερον ἄσιτον· ἄλογα,
» γαϊδάρους, τὰ πάντα τὰ ἐτελείωσαν· ἐλπὶς διὰ νὰ εἰσ-
» έλθουν ἀπὸ κανὲν μέρος ζωοτροφίαι δὲν ὑπάρχει, ὅλα
» τὰ μπογάζια καὶ νησίδια, τὰ ἔχουν καλὰ πιασμένα, ὥ-
» στε δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ οὔτε μονόξυλον· πρὸ δύο
» ἡμερῶν μερικὰ μονόξυλα πηγαινάμενα μὲ ζωοτροφίας
» διὰ νὰ εἰσέλθουν ἀπὸ ἓν μυστικὸν μπογάζιον, ἐπιάσθη-
» μεν, ἐχάθησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ μόλις διεσώθησαν ὀλί-
» γοι τινὲς, οἱ ὁποῖοι μᾶς τὸ ἀνήγγειλαν· ἡ ἀπόφασις

» ὅμως των γενναίων Μεσολογγιτῶν, καθὼς πληροφο-
» ρούμεθα, εἶναι σήμερον ἢ αὔριον νὰ ἐξέλθουν ὁρμῶντες
» μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὅσοι ἀποθάνουν ν' ἀπο-
» θάνουν ἐνδόξως καὶ ὑπὲρ πατρίδος, ἢ νὰ παραδοθοῦν·
» ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν περιπλέομεν ἑνωμένοι ἔξω ἀπὸ ταῖς
» Σκρόφαις, περιμένοντες τὰ δύο πυρπολικὰ διὰ νὰ δώσω-
» μεν καὶ ἄλλην μάχην.

» Τῇ 5 Ἀπριλίου 1826. (α). Γ. Ἀνδρούτσου ».

Συγχρόνως ἀνεγνώσθη καὶ ἑτέρα ἐπιστολὴ τοῦ ἐπάρχου Σύρου πρὸς τὸν Λ. Κουντουριώτην, δι' ἧς ἀνήγγελλεν, ὅτι καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας ἔκ τινος πλοίου προερχομένου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μία μοῖρα τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου συγκειμένη ἐκ 2 δικρότων, 4 φεργατῶν, 14 κορβετῶν, βρικίων καὶ λοιπῶν, ἐκπλέει ἐντὸς ὀλίγου ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου εἶναι ἕτοιμοι καὶ 3000 στρατιῶται νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ 40 φορτηγῶν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἐκρίθη ὠφέλιμον ν' ἀναβάλῃ ἡ Συνέλευσις τὰς ἐργασίας της καὶ νὰ τρέξωσιν ὅλοι εἰς τὰ ὅπλα, ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος παρουσιάζεται μέγας, καὶ πρὸς τὸν Σεπτέμβριον, ἢ καὶ πρότερον, ἂν αἱ περιστάσεις τὸ συγχωρήσωσι, νὰ συνέλθωσιν οἱ αὐτοὶ Πληρεξούσιοι, οἱ διορισθέντες διὰ τὴν Γ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ἵνα ἐξακολουθήσωσι τὰς ἐργασίας των, ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως νὰ γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸν λαὸν διὰ διακηρύξεώς της, προσκληθησόμενον νὰ τρέξῃ εἰς τὰ ὅπλα, νὰ ζητηθῇ δὲ βοήθεια καὶ ἀπὸ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον.

Ἐπροτάθη προσέτι νὰ ἐπιφορτισθῇ ὁ ἐν Κωνσταντινου-

(α) Συλλογ. Α. Ζ. Μάμ. Τόμ. Ε΄. σελ. 50-52 ἐν ὑποσημειώσει.

πόλει Βρετανικὸς πρέσβυς Κ. Κάνιγκ τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Πόρτας, καὶ νὰ διορισθῇ τρισκαιδεκαμελὴς ἐπιτροπὴ (α), ἵνα ἐνεργήσῃ αὐτὴν τὴν διαπραγμάτευσιν καὶ νὰ συνεννοῆται μετὰ τοῦ πρέσβεως, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἔγραψε κατ' εὐθεῖαν. Ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτάσεως, ἀπεφασίσθη νὰ ἔχῃ θεμελιώδεις βάσεις ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, τὸ νὰ μὴ συζήσωσιν εἰς τὸ ἑξῆς Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι, καὶ νὰ μὴ ἀποκοπῇ ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τῆς Ἑλλάδος κανὲν τῶν μερῶν, ὅσα ἔπιασαν τὰ ὅπλα, ἔκαμαν θυσίας καὶ ἔχυσαν αἵματα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ αὐτὴ δὲ ἐπιτροπή, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως, νὰ συγκαλέσῃ αὖθις περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας της.

Ἐν δὲ τῇ ς΄ συνεδριάσει τῆς ἐπιούσης ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, δι' ἧς διεμαρτυρήθη ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ὅλης τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς πράξεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τοῦ νὰ διαπραγματευθῇ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικὸς πρέσβυς συμβιβασμὸν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Πόρτας, ὡς πράξεως παρανόμου καὶ ἐναντίας τῆς θελήσεως ὅλου τοῦ Ἔθνους (β). Ἡ Συνέλευσις ὀργισθεῖσα ἐπὶ τῇ διαμαρτυ-

---

(α) Τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἦσαν μέλη ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός, Πορφύριος Ἄρτης, Π. Νοταρᾶς, Ἀναγν. Κοπανίτσας, Β. Μπουδούρης, Ἀναστ. Λόντος, Γ. Μπούκουρης, Γ. Δαρειώτης, Γ. Αἰνιάν, Ἐμμ. Ξένος, Σ. Καλογερόπουλος, Ν. Ῥενιέρης καὶ Ν. Ι. Βελισσαρίου.

(β) Ἴδε διαμαρτύρησιν Δ. Ὑψηλάντου εἰς Συλλογ. Α. Ζ. Μάμουκα ἐν ὑποσημειώσει, σελ. 73—74, Τ. Δ.

ρήσει ταύτῃ; ἀπεφάσισε διὰ ψηφίσματός της (α) καὶ ἀπέκλεισε τὸν Δημ. Ὑψηλάντην παντὸς πολιτικοῦ δικαιώματος καὶ στρατιωτικοῦ ὑπουργήματος.

Ἐν τῇ ζ' συνεδριάσει, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν ὀλίγης σημασίας ἀντικειμένων, ἀνεγνωρίσθησαν ὡς χρέος κοινὸν τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ γενόμενα δάνεια τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν ἀπεσταλμένων Ἰωάννου Ὀρλάνδου καὶ Ἀνδρ. Λουριώτου.

Ἐν τῇ η' συνεδριάσει ἐξελέχθησαν ὡς μέλη τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, Α. Ζαΐμης, Α. Παπαγιαννόπουλος, Γ. Σισίνης, Δ. Τσαμαδὸς, Α. Χ. Ἀναργύρου, Α. Μοναρχίδης, Σ. Τρικούπης, Α. Ἴσχου, Π. Δ. Δημητρακόπουλος καὶ Ἰω. Βλάχος, πρὸς ἣν ἐδόθησαν καὶ ἀνάλογοι ὁδηγίαι περὶ τῶν καθηκόντων της.

Ἐν τῇ θ' συνεδριάσει οὐδὲν ἀξιοσημείωτον.

Ἐν τῇ ι' καὶ τελευταίᾳ συνεδριάσει, γενομένῃ τὴν 16 Ἀπριλίου, ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τῶν Πληρεξουσίων τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων (β) περὶ τῆς ἀποζημιώσεως αὐτῶν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Β' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

(α) Ψήφ. Ἐθνοσυνελ. αὐτόθι σελ. 90.

(β) Ἰδοὺ ἡ ἀναφορά.

Σεβαστὴ Συνέλευσις.

Ψήφισμα τῆς ἐν Ἄστρει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἶναι ὑπὸ ἀριθ. ΜΑ', θεμελιωμένον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ὅτι τὰ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου ἀποδεδειγμένα τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων ἔξοδα ἕως τῆς κη' Δεκεμβρίου ͵αωκα', ν' ἀναλάβῃ ἡ Πελοπόννησος, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας ν' ἀποζημιώσωσιν αὐτὴν ἀναλόγως τὸ καθὲν, κατὰ τὸ ἄρθρ. β'

Ἡ Συνέλευσις ἀναγνωρίζουσα τά τε παλαιότερα ὡς καὶ τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔξοδα τῶν τριῶν ναυτι-

---

τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος· ἀφοῦ δὲ ἐπεξεργασθῶσιν οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι δι' ἐπίτηδες διορισθείσης ἐπιτροπῆς, νὰ πληρωθῶσιν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, εἰς τέσσαρας δόσεις ἐνιαυσίους, ἀρχομένας ἀπὸ τῆς ιζ' Ἀπριλίου ᾳωκγ', καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς κη' Δεκεμβρίου ᾳωκα' ἕως τῆς ιζ' Ἀπριλίου ᾳωκγ' σημαντικὰ ἔξοδα καὶ αἱ δίκαιαι ἀμοιβαὶ τῶν αὐτῶν νήσων, νὰ ἦναι καὶ νὰ λογίζωνται χρέος ὅλου τοῦ ἔθνους· ἄρθρ. γ'. καὶ εἰς διάστημα ἓξ μηνῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ψηφίσματος τῆς ιζ' Ἀπριλίου ᾳωκγ', νὰ ἐξοφλήσῃ αὐτὰ ἡ Διοίκησις μὲ ὁποιον τρόπον δυνηθῇ· ἄρθρ. ε'.

Τὰς ἀποζημιώσεις ταύτας δὲν ἀπήτησαν ἕως τῆς σήμερον αἱ τρεῖς νῆσοι, μήτε τὰς δικαίας ἀμοιβὰς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι καὶ τὴν ὅλην των κατάστασιν συνεισέφερον, καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν ἐπρόσφεραν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου, ἐνῷ ἡ Διοίκησις τοῦ Ἔθνους καὶ μὲ μετρητὰ καὶ μὲ ἐθνικὰ κτήματα ἀπεζημίωσε τόσους καὶ τόσους, καὶ ὄχι διὰ πραγματικὰ καὶ ἀποδεδειγμένα ἔξοδα, ὡς εἶναι τὰ τῶν τριῶν νήσων.

Εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι, ἂν πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐδυστύχησαν, ἐδυστύχησαν διὰ τὴν τύχην τοῦ πολέμου· ἀλλ' οἱ Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται καὶ Ψαριανοὶ, καὶ τῆς τύχης ταύτης ἐμέθεξαν, καὶ ἑκουσίως ἐθυσίασαν ἑαυτοὺς διὰ τὸ Ἔθνος, συνεισφέροντες ἀκόμη ἕως τῆς σήμερον εἰς τὰς χρηματικὰς ἀπορίας τοῦ Ἔθνους, ὥστε κατήντησαν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν, μὴ ἔχοντες κανένα πόρον ζωῆς.

Σεβαστὴ Συνέλευσις. Αἱ θυσίαι τῶν τριῶν τούτων νήσων, αἱ πρὸς τὴν Πατρίδα ἐκδουλεύσεις τῶν γενναίων ναυάρχων καὶ κακεταναίων, ἔχουσι μάρτυρας ὅλον τὸ Ἔθνος, ὅλην τὴν Εὐρώπην. Δὲν εἶναι λοιπὸν δίκαιον, μήτε συμφέρον εἰς τὸ Ἔθνος, οἱ κατα-

κῶν νήσων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰς ἀτομικὰς ἐκδουλεύσεις τῶν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος διαπρεψάντων ναυτικῶν, ἐξέδοτο τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα·

Ἀριθ. ις' τοῦ Κώδηκος τῶν ψηφισμάτων.

Ἡ Ἐθνικὴ Γ' Συνέλευσις.

Θεωρήσασα τὸ ὑπ' ἀριθ. ΜΑ' ψήφισμα τῆς ἐν Ἄστρει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἐκδοθὲν τὴν ιζ' Ἀπριλίου ͵αωκγ',

Ψηφίζει·

Α'. Τὸ διαληφθὲν ψήφισμα τῆς ἐν Ἄστρει Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐπικυροῦται καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν·

Β'. Τὰ ἀπὸ ιζ' Ἀπριλίου ͵αωκγ', ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δηλονότι τοῦ ψηφίσματος ἕως τῆς σήμερον ἀποδεδειγμένα πραγματικὰ ἔξοδα καὶ ἀποζημιώσεις τῶν τριῶν θαλασσίων νήσων, θεωρηθέντα καὶ ἐπεξεργασθέντα παρὰ τῆς

δαπανήσαντες τὴν περιουσίαν των ὅλην, νὰ μὴ λάβωσιν ἕως τῆς ὥρας μήτε ἀποζημίωσιν, μήτε ἀσφάλειαν τῶν ὅσων διὰ τὸ Ἔθνος ἐξώδευσαν, καὶ οἱ ἀριστεύσαντες λαμπρῶς καθ' ὅλον τὸ διάστημα ναύαρχοι καὶ καπεταναῖοι νὰ μείνωσιν ὅλως ἀβράβευτοι. Ἂν τὴν σήμερον τὸ Ἔθνος εὑρίσκεται εἰς κρισιμωτέρας περιστάσεις καὶ ἀπορίαν χρηματικὴν, δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὸ πρᾶγμα· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ προθύμους εἰς τὸ ἑξῆς τούτους τοὺς πατριώτας, ἐπειδὴ οἱ μὲν ὑστερήθησαν παντελῶς τὰ μέσα, τῶν δὲ ἡ φιλοτιμία μαραίνεται, τῆς ὁποίας ἔχομεν ἀνάγκην, μάλιστα εἰς τὴν περίστασιν ταύτην.

Παρακαλεῖται ἡ Σεβ. Συνέλευσις νὰ σκεφθῇ περὶ τούτων καὶ ν' ἀποφασίσῃ κατὰ τὸ δίκαιον καὶ συμφέρον τοῦ Ἔθνους.

Ἐν Ἐπιδαύρῳ τὴν 14 Ἀπριλ. 1826.

Οἱ Πληρεξούσιοι τῶν τριῶν ναυτικ. νήσων.

Διοικήσεως, νὰ ἀναγνωρίζωνται ὡς χρέος κοινὸν τοῦ Ἔθνους.

Γ'. Χρεωστεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις νὰ βραβεύσῃ τοὺς φανερῶς ἀριστεύσαντας ὑπὲρ Πατρίδος ναυάρχους καὶ καπεταναίους, ὡς καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς καὶ στρατηγοὺς τῆς ξηρᾶς, μὲ ἀνταξίας ἀμοιβάς·

Δ'. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ καταχωρισθῇ εἰς τὸν Κώδηκα τῶν ψηφισμάτων, καὶ νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου.

Τῇ 16 Ἀπριλίου 1826, ἐν Ἐπιδαύρῳ.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Γ' Συνελεύσεως
(Τ. Σ.) Πανοῦτσος Νοταρᾶς.

Ὁ ἀρχιγραμματεὺς
Α. Παπαδόπουλος.

Οὕτω λοιπὸν περαιώσασα τὰς ἐργασίας της ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ' τῶν Ἑλλήνων Ἐθν. Συνέλευσις, ἀφοῦ ἐξέδωκε καὶ τὰς πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἀναλόγους προκηρύξεις της (α) καὶ προσεκάλεσε καὶ τὴν μέχρι τοῦδε Προσωρινὴν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος νὰ παραδώσῃ τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν παρ' αὐτῆς συστηθεῖσαν ἑνδεκαμελῆ Διοικητικὴν ἐπιτροπὴν (ἥτις μετὰ δύο ἡμέρας ἀνέλαβεν ἀμέσως τὰ καθήκοντά της), διελύθη μετὰ ταῦτα εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἐπιστρεψάντων τῶν πληρεξουσίων εἰς τὰς ἐπαρχίας των.

Εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὅτι ὁ ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου ἑτοιμασθεὶς ἑλληνικὸς στόλος (β), ἐξέπλευσεν

(α) Συλλογ. Α. Ζ. Μάμουκα, Τόμ. Ε', σελ. 8.

(β) Ἀποκρούομεν πληρέστατα τὰ ὑπὸ τοῦ Σ. Τρικούπη, Τόμ. Γ', Κεφ. ΙΣΤ' λεγόμενα, ὅτι πολλὰ πλοῖα τῆς ἐκστρατείας ταύ-

ἐκ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας ἀπὸ τῆς 18 μέχρι τῆς 20 Μαρτίου. Φθάσας δὲ κατὰ τὴν Κεφαλληνίαν τὴν 31 Μαρτίου, ἀπήντησε τὸν ἐχθρικὸν, συγκείμενον ἐκ 57 πλοίων, φεργατῶν, κορβετῶν καὶ βρικίων, παραπλέοντα τὸ ἀκρωτήριον Ἄραξον ἢ Καβο πάπαν (α). Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, 1 Ἀπριλίου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος, πολεμικοῦ συμβουλίου γενομένου, ἀπεφάσισε τὴν νύκτα νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπως δώσῃ εἰς αὐτὸ, εἰ δυνηθῇ, τὰς ὅσας ἔφερε τροφὰς καὶ πολεμεφόδια διά τινος πρὸς τὸ μέρος τῶν Πατρῶν αὔλακος· προχωρῶν δὲ συνεπλάκη μετά τινων ἐχθρικῶν πλοίων ἀπὸ τῆς 8 ἑσπερινῆς ὥρας μέχρι τῆς 11, ἀλλ' ἄνευ βλάβης σημαντικῆς οὐδετέρου τῶν μερῶν· ἐξηκολούθησε λοιπὸν τὴν πορείαν του, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ δι' ἄγνοιαν τῆς θέσεως τῆς διόδου, ἐβιάσθη νὰ ἐπανέλθῃ ἄπρακτος. Κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τρία ὑδραϊκὰ πλοῖα τοῦ Ἰω. Μανιάτη, Σταμ. Δοκοῦ καὶ Γ. Σαχίνη, πλησίον τῆς ξηρᾶς πλέοντα, ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν ῥηχῶν τοῦ Ἀράξου, ἀλλ' ἐσώθησαν· τὸ τελευ-

---

της δὲν εἶχον πλέον τῶν 20 ναυτῶν· ἂν ὄχι τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, καθ' ὧν διευθύνοντο, τοὐλάχιστον αὐτὸς ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποκρούει τὸ τοιοῦτον, διότι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, μήτε οἱ πλοίαρχοι, μήτε 20 μόνοι ναῦται ἐντὸς ἑνὸς πλοίου ὑπάγουσι νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τοιοῦτον μέγιστον κίνδυνον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς των. Ἂν δὲ εἰς ἐμπορικοὺς διάπλους δὲν ἀκολουθῶσιν οἱ ναῦται, ἐὰν μὴ ᾖ συμπληρωμένος ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς τοῦ πληρώματος, πόσῳ μᾶλλον πορευόμενοι εἰς πόλεμον; Πιθανὸν τὰ πλοῖα νὰ ἐστεροῦντο τροφῶν ἀφθόνων διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἔλλειψιν, οὐχὶ ὅμως ποτὲ καὶ ναυτῶν.

(α) Ἴδε ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἐπιστ. ναυάρχου Σπετσῶν.

ταῖον ὅμως, φέρον φορτίον παξιμαδίου καὶ ἄλλων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα παρέλαβεν ἐν Ναυπλίῳ διὰ τὸ Μεσολόγγιον, τὰ ἔρριψεν ἅπαντα εἰς τὴν θάλασσαν (α), ὡς καὶ μέγα μέρος τοῦ ἕρματος (σαβούρας).

Τὴν ἐπιοῦσαν ἀπὸ τῆς 5 ὥρας μέχρι τῆς 7 (β) μ. μ. ἦλθον πάλιν εἰς συμπλοκὴν οἱ διαμαχόμενοι στόλοι, ἀλλὰ γαλήνης ἐπελθούσης, δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ κάμωσι χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν, καὶ οὕτως οὐδεμία ἐπροξενήθη βλάβη εἰς τὸν ἐχθρόν. Παρὰ δὲ τοῦ πρώην φρουράρχου Μεσολογγίου, κομίσαντος εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐπιστολὴν τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκθέτουσαν τὴν ἕνεκεν ἐλλείψεως τροφῶν ἐλεεινὴν θέσιν τῶν ἐν Μεσολογγίῳ, μαθόντες οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, ὅτι ὑπάρχει ἕτερός τις στενὸς πόρος, ἄγνωστος εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπροφύλακτος, δι' οὗ καὶ αὐτὸς διέβη, ὥπλισαν ὅλας τὰς λέμβους των καὶ φορτώσαντες αὐτὰς τροφῶν τὸ αὐτὸ ἑσπέρας, τὰς διεύθυνον πρὸς τὸν ἀπόκρυφον πόρον· ἀλλ' οἱ ἐχθροί, ἀποκαλύψαντες καὶ τὴν δίοδον ταύτην, εἶχον προκαταλάβει τὰς θέσεις καὶ ἀπέκρουσαν τὰς ἑλληνικὰς λέμβους, αἵτινες ἀποτυχοῦσαι, ἐπέστρεψαν καὶ αὖθις εἰς τὰ πλοῖα ἄπρακτοι. Ἐπίσης καὶ τὴν 3 Ἀπριλίου συνήφθη μεταξὺ τῶν δύο στόλων πεισματώδης ναυμαχία ἔξωθεν τῶν Σκροφῶν ἐκ τοῦ συστάδην, διαρκέσασα ἓξ περίπου ὥρας. Δύο Σπετσιωτικὰ πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Πέτρον Σπαῆν καὶ Ἰωάν. Καστελλιώτην, ὁρμήσαντα γενναίως ὑπὸ τὴν συ-

(α) Ἡμερολόγ. Γ. Σαχίνη τῆς 1 Ἀπριλίου 1826.

(β) Ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν συνείθιζε τότε, ὡς ἅπαντες σχεδόν, τουρκιστὶ τὸ ὡρολόγιόν του, καὶ διὰ τοῦτο, λέγων ἀπὸ τῆς 10—12 ὥρας, ἐννοεῖ δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

νοδίαν τοῦ Ἀναγνώστου Γ. Κυριακοῦ Σπετσιώτου, κατελήφθησαν ὑπὸ γαλήνης μόλις πλησιάσαντα τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἱκανὴν μείναντα ὥραν ὑπὸ τὰ πυροβόλα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἔπαθον μεγάλας ζημίας, μάλιστα δὲ τὸ τοῦ Καστελλιώτου, μὴ ὂν πλέον εἰς κατάστασιν πλοῦ, ἐδέησε ν' ἀποσταλῇ εἰς Σπέτσας ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Ἀδριανοῦ Σάντου, πλοιάρχου πολεμικοῦ πλοίου, ὅπως ἐπισκευασθῇ. Ἐπὶ τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἐκτός τινων πληγωθέντων, ἐφονεύθη εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐπὶ τοῦ πλοίου ὁ Διομήδης τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Δρίτσα εἷς τῶν πηδαλιούχων αὐτοῦ, Νικόλαος Μετριτίκας καλούμενος, Σπετσιώτης· ἐν τῇ αὐτῇ δὲ συμπλοκῇ, ῥιφθὲν κατ' ἐχθρικοῦ πλοίου τὸ πυρπολικὸν τοῦ Μαρίνη Ὑδραίου, ἀπέτυχε καὶ ἐκάη εἰς μάτην (α).

Ὅ,τι δὲν κατωρθώθη διὰ τῶν ἑλληνικῶν λέμβων περὶ εἰσαγωγῆς τροφῶν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ἐδοκιμάσθη διά τινων πλοιαρίων μονοξύλων, ἀλλ' οἱ ἀγρυπνοῦντες ἐχθροὶ συλλαβόντες καὶ ταῦτα, τὰς μὲν τροφὰς ἐκυρίευσαν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐφόνευσαν· ἐσώθησαν δὲ ὀλίγοι τινὲς, οἵτινες ἔδωκαν τὴν εἴδησιν καὶ τῆς ἀποτυχίας ταύτης εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον.

Μὲ ὅλας ταύτας τὰς ἀποτυχίας οἱ ναυτικοὶ δὲν ἀπηλπίσθησαν, ἀλλ' ὑπέμενον ἀγογγύστως πρὸς παρηγορίαν τῶν πολιορκουμένων, ἐλπίζοντες ὅτι ἴσως δυνηθῶσιν ἐπὶ τέλους νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς πάσχοντας ἀ-

---

(α) Ὁ Γ. Σαχίνης ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ του 3 Ἀπριλίου 1826 ἀναφέρει, ὅτι τὸ καὲν πυρπολικὸν ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Σπαΐν' ἀλλὰ καὶ ὁ Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 204, λέγει ἀπὸ τὸν Μαρίνην.

δελφούς των. Πλὴν τοῦτο πλέον κατέστη ἀδύνατον, διότι καὶ τὸν μεγάλον τοῦ ἐχθροῦ στόλον ἐὰν κατέστρεφον οἱ Ἕλληνες, οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ γίνωσι κύριοι τῶν πόρων τῆς λίμνης, ὡς κατεχομένων καὶ προστατευομένων ὑπὸ πλήθους πυροβόλων, πλοιαρίων καὶ κανονοφόρων ἐχθρικῶν, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον εἰμὴ τὰς λέμβους τῶν πλοίων των καὶ ταύτας ἄνευ βαρέων πυροβόλων, ἐπέπρωτο ἄρα νὰ τελεσθῶσιν αἱ θεῖαι βουλαί.

Ἀλλά, καθὼς λέων καὶ λέαινα, ὅταν πεινῶσι καὶ βλέπωσι καὶ τὰ νεογνά των μέγαν διατρέχοντα κίνδυνον, ἀφίνουσι τὸ σπήλαιόν των καὶ ῥίπτονται ἐν τῷ μέσῳ ἢ τῶν ποιμνίων, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν των, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὸν ἴδιον κίνδυνον, οὕτως οἱ ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκούμενοι, ἐξαντλήσαντες πρὸ ἡμερῶν καὶ τὰς ἐκ τῆς θαλάσσης ἐλπίδας των, καὶ τὰς τελευταίας τροφάς των, ἀφοῦ κατέφαγον πᾶν εἶδος ἀκαθάρτων ζώων, θαλασσίων χόρτων, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ξηρὰ δέρματα, καὶ ἄλλοι μὲν ἠσθένουν, ἄλλοι δὲ ἀπέθνησκον, ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἑστίαν των, καὶ ῥιπτόμενοι μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἐν μέσῳ τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν των, νὰ ζητήσωσιν ἢ τὴν σωτηρίαν των, ἢ τὸν μετὰ δόξης θάνατον. Ἡ ἀπόφασις ἐγένετο, καὶ κατ' αὐτὴν ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν ὑπάρχοντας Ἕλληνας ὁπλαρχηγοὺς νὰ καταβῶσιν ἐκ τῶν ὀρέων συγχρόνως, καὶ σημείου δοθέντος, ὅπερ ἦν εἷς κρότος πυροβόλου ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας τοῦ Ζυγοῦ, νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῶν νώτων, ἵνα φέρωσιν ἀντιπερισπασμόν τινα καὶ σύγχυσιν εἰς τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, καὶ ταὐτοχρόνως νὰ ἐξορμήσωσι καὶ οὗτοι ἐκ Μεσολογγίου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν, τῶν γερόντων, τῶν ἐλαφρῶς πληγωμένων καὶ ἀσθενῶν, καὶ διασχίζον-

τες τὰ ἐχθρικὰ στίφη, νὰ διασωθῶσιν ὅσοι δυνηθῶσι.

Δεκακισχίλιοι περίπου συνεποσοῦντο μετὰ τῶν τῆς φρουρᾶς στρατιωτῶν οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, ὁπλοφόροι περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας, ἐργάται καὶ ἀπόλεμοι περὶ τοὺς χιλίους, καὶ γυναικόπαιδα ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας, ἀρχηγοὶ δὲ τῆς ἐξόδου ἦσαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ Νότης Μπότσαρης, Κίτσος Τσαβέλας ἢ Μπακατσέλος, Χρῆστος Φωτομάρας, Μίτσος Κοντογιάννης, Γ. Βαλτινός, Γ. Κίτσος, Γ. Βάγιας, Δ. Μακρύς, Βασίλ. Χασάπης, Παπαδιαμαντόπουλος, Ἀθ. Ῥαζῆς, Στουρνάρης, ὁ ὀχυρωματοποιὸς Κοκκίνης καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τρικούπη· μετ' αὐτῶν δὲ ἦσαν καὶ οἱ ἀείμνηστοι φιλέλληνες Μάϊερ, Ἑλβετός, συντάκτης τῆς ἐν Μεσολογγίῳ ἐκδοθείσης ἑλληνιστὶ ἐφημερίδος τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά, ὁ Βαρῶνος Διέδεχελ καὶ ὁ λοχαγὸς Ῥόσερ, Γερμανοί, καὶ ἄλλοι τινές.

Ἀτελείωτοι καὶ συγκινητικώτατοι ἦσαν οἱ ἀποχαιρετισμοὶ τῶν ἀσθενῶν, τῶν βαρέως πληγωμένων, τῶν μὴ θελόντων ν' ἀφήσωσι τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς των, καὶ τῶν ἑτοίμων πρὸς ἔξοδον, οἵτινες, δίδοντες καὶ λαμβάνοντες τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τὰ τέκνα, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των, ἀπεχωρίζοντο αὐτῶν ζῶντες, ὁπόταν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἤτοι τὴν 10 Ἀπριλίου, εἷς κρότος πυροβόλου ἠκούσθη τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν ἀκρώρειαν τοῦ Ζυγοῦ, ὡς σημεῖον τοῦ ὅτι οἱ ἐκτὸς Ἕλληνες ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἵνα διευκολύνωσι τὴν ἔξοδον τῶν ἐντὸς Ἑλλήνων. Τέλος πάντων ἡ σπαραξικάρδιος ἐκείνη στιγμὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἡ ὁμοιάζουσα τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς δευτέρας παρουσίας, ἡ 9 ὥρα μ. μ.

τῆς 10 Ἀπριλίου ἐσήμανε, καὶ ἅπαντες οἱ τοῦ Μεσολογγίου κάτοικοι συνήχθησαν εἰς τὸ μέρος τῆς ἐξόδου. Τότε ὁ πρεσβύτερος τῶν ὁπλαρχηγῶν Νότης Μπότσαρης, διδων τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου εἴς τε τοὺς στρατιώτας καὶ μή, εἶπε· Παλληκάρια· ἐξερχόμενοι διὰ τῶν ξυλίνων τούτων γεφυρῶν ἐν πάσῃ σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ, θέλομεν συναθροισθῇ ἅπαντες ἔμπροσθεν τῶν προμαχώνων τοῦ Ῥῆγα καὶ Μονταλεμπέρτου, ὅπου, πίπτοντες κατὰ πρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς, θέλετε περιμείνει τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς, τοῦ ὁποίου δοθέντος, θέλετε διαιρεθῇ εἰς δύο σώματα, καὶ τὸ μὲν θέλει διαβῇ μέσον τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κιουταχῆ, καθ' ὃ θ' ἀπαντήσει καὶ τὴν μεγαλητέραν ἀντίστασιν παρὰ τῶν Ἀλβανῶν, τὸ δὲ μετὰ τῶν γυναικοπαίδων, τῶν πληγωμένων καὶ τῶν ἀσθενῶν θέλει διασχίσει τὸν Ἀραβικὸν στρατόν, καὶ εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ Κότσικα, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀρακύνθου, πλησίον τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Συμεὼν, ἐκεῖ θέλομεν συναντηθῇ ὅσοι ἐπιζήσωμεν.

Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς τὰ πάντα μαθὼν παρ' αὐτομόλου Βουλγάρεως στρατιώτου, ἐγίνωσκε καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐξόδου καὶ τὴν μετὰ τῶν ἐκτὸς Ἑλλήνων συνεννόησιν· ἀκούσας δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν ἀκρώρειαν τοῦ Ζυγοῦ ἐκπυρσοκρότησιν, καὶ ἐννοήσας ὅτι ἦτο τῆς ἐξόδου τὸ σύνθημα, ἐνεδυνάμωσε διὰ τακτικοῦ καὶ ἀτάκτου στρατοῦ τοὺς παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ Μεσολογγίου πύργους καὶ προμαχῶνας, πολλαπλασιάσας τὰ ἐν αὐτοῖς πυροβόλα, καὶ παρατάξας τὸ ἱππικὸν εἰς τὴν παρακειμένην πεδιάδα, διέταξε νὰ κρυβῶσιν οἱ Ἀλβανοὶ ὄπισθεν τῶν πετρῶν τῶν ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ, καὶ νὰ ἦναι ἅπαντες ἕτοιμοι. Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων, μεθ' ὧν καὶ πολλαὶ γυναῖκες ἀνδρικῶς ἐνδεδυμέναι καὶ τὴν σπάθην περιεζωσμέναι, ἠκολούθουν ἵνα σωθῶσι μετὰ

τῶν συζύγων των, ἢ ν' ἀποθάνωσιν, ἀλλ' οὐχὶ ποτὲ νὰ πέσωσιν εἰς αἰχμαλωσίαν, ἐβάδιζον πρὸς τὴν ἔξοδον, οἱ δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ συνάξαντες πυρίτιδα καὶ κλεισθέντες ἐντὸς ὀχυρῶν τινων οἰκιῶν καὶ τῆς μεγάλης τοῦ φρουρίου πυριτιδαποθήκης, ἐν ᾗ ἦσαν τριάκοντα κάδοι πλήρεις πυρίτιδος, εἶχον ἅπαντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ θυσιάσωσι πολλοὺς ἐχθροὺς, πολεμοῦντες μέχρις ἐσχάτων, καὶ εἶτα νὰ δώσωσι πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ νὰ συγκαταστραφῶσι μετὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ὁ δὲ Χρῆστος Καψάλης ὀνομαζόμενος, εἷς τῶν Προεστώτων τοῦ Μεσολογγίου, μὴ θελήσας νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Μεσολογγίου, καί τοι δυνάμενος, ἔχων ἀνημμένην τὴν θρυαλλίδα, ἐπερίμενεν ἀταράχως τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως, καὶ διὰ λόγων Χριστιανικῶν καὶ πατριωτικωτάτων ἐπαρηγόρει τοὺς ἐκ τῶν συγκεκλεισμένων ὀλιγοψυχοῦντας. Ἕτερος δέ τις γέρων, ἐλαφρῶς πληγωμένος, ἐκάθισε παρὰ τὴν εἰς τὸ προτείχισμα τοῦ Μπότσαρη ὑπόνομον, ἵνα βάλῃ πῦρ εἰς αὐτὴν, ἅμα οἱ ἐχθροὶ ἤθελον εἰσβάλει εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Εἰς μάτην οἱ ἐξελθόντες ἐπερίμενον ν' ἀκούσωσι τὴν ἔξωθεν βοήθειαν, διὸ μεθ' ἱκανὴν ὥραν, καθ' ἣν καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἀκούσαντες τὸν θόρυβον τῶν πρὸς γέφυραν σανίδων καὶ τὰς κραυγὰς τῶν γυναικοπαίδων, ἐπυροβόλουν ἀκαταπαύστως κατὰ τῶν ἐξελθόντων καὶ ἐκτάδην κειμένων Ἑλλήνων, ἐγερθέντες τὴν 11 ὥραν τῆς νυκτὸς, ἔκραξαν, «Ἐμπρὸς παιδιά.» Ἀλλ' ὅσον τὸ σκότος ἠδύνατο νὰ ὠφελήσῃ τοὺς εἰθισμένους εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐκδρομὰς Ἕλληνας, τοσοῦτον ἡ φεγγοβολοῦσα σελήνη ἦτον ἀπαίσιος εἰς αὐτοὺς, διότι οἱ παρατεταγμένοι ἐχθροὶ ἔβλεπον ὅλα τὰ κινήματά

των καὶ ἐπετίθεντο κατ' αὐτῶν ἐπιτυχῶς. Πλὴν οἱ Ἕλληνες, ἰδόντες ὅτι ἡ ἐλπὶς τῆς ἔξωθεν βοηθείας ἐματαιώθη, δὲν διηρέθησαν εἰς δύο σώματα, κατὰ τὸ σχέδιον, ἀλλ' ἐπροχώρουν συσσωματωμένοι, καὶ ἀλαλάξαντες, ὥρμησαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀράβων, εἰσεπήδησαν ἐντὸς τῶν πυροβολοστασίων των, καὶ φονεύσαντες τοὺς πυροβολιστάς, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὸ ἄτακτον πεζικὸν καὶ ἤνοιξαν δίοδον διὰ μέσου αὐτῶν. Ἀλλ' ἐνῷ ἄλλοι μὲν ἠκολούθουν τοὺς πολεμιστάς, ἄλλοι δὲ ἐξηκολούθουν ἀκόμη ἐξερχόμενοι τοῦ Μεσολογγίου, ἀγνοοῦντες τὰ διατρέχοντα καὶ νομίζοντες ὅτι ἔφθασε καὶ ἡ ἔξωθεν βοήθεια, φωνὴ προδοτικὴ ἠκούσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκολουθούντων, « Ὀπίσω, ὀπίσω, εἰς τὰς θέσεις, εἰς τὰ κανόνια » (α), καὶ ἐκ τούτων ἀπατηθέντες οἱ ἐξερχόμενοι, ἐπέστρεφον εἰς τὴν πόλιν φύρδην μίγδην μετὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες διασπαρέντες καθ' ὅλην τὴν πόλιν, καὶ τὰ κανονοστάσια ἐκυρίευσαν, καὶ ὅλα τὰ εἰς τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των περιφερόμενα γυναικόπαιδα, ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ ἡλικίας, ἀνηλεῶς κατέσφαξαν, καὶ ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Μεσολογγίου εἰς ἀνθρώπινον μακελλεῖον μετεβλήθη. Πολλαὶ δὲ τῶν γυναικῶν, φέρουσαι εἰς τὰς ἀγκάλας των τὰ τρυφερὰ τέκνα των, ἵνα ἀποφύγωσι τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, ῥιπτόμεναι μετ' αὐτῶν εἰς τὰ φρέατα τῆς πόλεως, ἢ εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγοντο.

Ἠμύνοντο οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις κεκλεισμένοι Ἕλληνες· ἀλλ' ὅτε ἔβλεπον τὸν ἔσχατον κίνδυνον, βάλλοντες πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα, συγκατεστρέφοντο μετὰ τῶν ἐχθρῶν·

(α) Γόρδ. Τ. Β. σελ. 264. Φάβρ σελ. 307. Ν. Σπηλ. Τ. Γ. σελ 564.

ἀλλ' ὅταν οἱ ἐχθρεὶ, λυσσῶντες διὰ λάφυρα, προσέβαλον τὴν πυριτιδαποθήκην, ἐν ᾗ ἐνόμιζον ὅτι εὑρίσκοντο τὰ πολυτιμότερα πράγματα τῶν ἐν Μεσολογγίῳ, διότι ἔβλεπον ἐν αὐτῇ πολλὰς γυναῖκας, καὶ ἀναβαίνοντες ἐπὶ τῆς στέγης, προσεπάθουν νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς αὐτῆς, παραβιάζοντες τὰ παράθυρα καὶ ἄλλα μέρη, τότε ὁ ἥρως Καψάλης, ἀναβοήσας τὸ μνήσθητι ἡμῶν Κύριε, ἔδωκε πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα ὅλους τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐχθρικοὺς ὁμοῦ. Πολλαὶ πέριξ οἰκίαι κατεκρημνίσθησαν ἐκ τοῦ πυρσοκροτήματος, ὅπου δ' ἔκειτο ἡ πυριτιδαποθήκη μέγα χάσμα ἠνοίχθη, καὶ ἀντὶ ξηρᾶς, θαλάσσια ὕδατα κατέκλυσαν ὅλην ἐκείνην τὴν συνοικίαν. Τὸ αὐτὸ πράξας καὶ ὁ παρὰ τὴν ὑπόνομον καθίσας γέρων, ὅτε εἶδε τοὺς ἐχθροὺς περικυκλώσαντας αὐτὸν, κατέφθειρε καὶ ἑαυτὸν καὶ πλῆθος ἐχθρῶν (α).

Δισχίλιοι τοῦρκοι κατεστράφησαν μετὰ τῶν περὶ τὸν Καψάλην καὶ τὸν ἄλλον γέροντα, καὶ ἄλλοι ὡς πεντακόσιοι ἐφονεύθησαν εἰς τὰς πέριξ οἰκίας.

Μετὰ τῶν ἐπιστρεψάντων εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἦσαν καὶ ὡς 150 στρατιῶται, οἵτινες, ἀντιστάντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν μέχρι τῆς ἐπιούσης ἐντὸς οἰκίας τινὸς, ὁρμήσαντες διὰ τῆς πόλεως οἱ ἐναπομείναντες περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, ἐξῆλθον τοῦ τείχους καὶ ἐσώθησαν (β).

Εἰς τὸ χαλαρὸν τῆς ἡμισελήνου φῶς, οἱ Ἕλληνες τῆς ἐξόδου ἐπολέμουν ἀπελπιστικῶς, ὅπως, διασχίσαντες τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν, διεξέλθωσιν εἰς τὸ ἄλλο μέρος, οἱ δ' ἐ-

---

(α) Γόρδ. Τ. Β. σελ. 263. Φάβρ σελ. 309. Θωμ. Κείτλρ Τ. Β', σελ. 319.

(β) Ν. Σπηλ. Ἀπομν. Τ. Β. σελ. 564.

χθροὶ ἐνδίδοντες εἰς τὴν ὁρμήν των ὑπεχώρουν (α). Ἀλλὰ μόλις διῆλθον τὸ πεζικὸν, ἰδοὺ ἐναντίον των ἐν τῇ πεδιάδι τὸ ἐχθρικὸν ἱππικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκ 500 περίπου ἱππέων συνιστάμενον, ἐπέπεσε κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀκμαῖον, ἵνα τοὺς διαῤῥήξῃ καὶ τοὺς κατακόψῃ· πλὴν οὗτοι ἀπέκρουσάν καὶ τὸ ἱππικὸν, ὁ δὲ Ἰω. Τσαβέλας ἢ Μπακατσέλος, φονεύσας τοῦρκον ἱππέα, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ κατεδίωκε τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν. Τότε ἐξῆλθον καὶ ἀπὸ τὴν Κλείσοβαν ἕως 150 ἄλλοι Ἕλληνες, οἵτινες προσέβαλον μέρος τοῦ ἱππικοῦ τούτου, καὶ ῥίψαντες ἱππεῖς τινας, πεσόντες δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι, ἡνώθησαν οἱ λοιποὶ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ἔφθασαν ὁμοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Συμεών.

Ἤλπισαν οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες, ὅταν μετὰ τοσοῦτον κόπον καὶ τοιοῦτον θερισμὸν ἔφθασαν ἐκεῖ, ὅτι ἐξῆλθον πλέον τοῦ κινδύνου, καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ὀλίγην κἂν ἀναψυχὴν, ὅτε αἴφνης προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ τοῦ Ἀρακύνθου ἐνεδρευόντων 500 Τουρκαλβανῶν τοῦ Μουστάμπεη, τοὺς ὁποίους μάλιστα ἐνόμισαν κατ' ἀρχὰς ἀπατηθέντες ἀπὸ τὸ ὁμόγλωσσον αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐπικούρων Ἑλλήνων. Ἀκμαῖοι οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀπροσδόκητοι, κατὰ κεκμηκότων ἐπιπεσόντες, ἐφόνευσαν πλέον τῶν τριακοσίων, καὶ ἤθελον προξενήσει ἔτι μεγαλήτερον ὄλεθρον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ὁ Δημ. Μακρὺς, ἐγκαίρως φθάσας, δὲν ἐπέπιπτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκ τῶν νώτων καὶ τοὺς ἐξετόπιζε, καὶ ἐὰν μετὰ τοῦτον δὲν ἐπρόφθανον καὶ ἕτεροι 300 Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Εὐαγγέλην Κοντογιάννην, Γιαννούλην Πανομάραν, Φαρασλῆν,

(α) Annual register 1826, σελ. 363, 366.

Κόρακαν, Ν. Κόπελον καὶ ἄλλους (α), οἵτινες τρέψαντες τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγὴν, ἔδωκαν καιρὸν εἰς τοὺς τῆς ἐξόδου ν' ἀναβῶσι τὸ ὄρος, καὶ ὀλίγην ἀναψυχὴν λαβόντες, νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὴν Δερβέκισταν· ἀλλ' ἔρημον καὶ αὐτὴν εὑρόντες, ἠναγκάσθησαν πεινῶντες, γυμνοὶ καὶ κακουχημένοι νὰ βαδίσωσι πρὸς τὴν Ἄμφισσαν, ὅπου τέλος, φθάσαντες ὅσοι ἐπέζησαν, εὗρον περίθαλψιν παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς των.

Μόλις χίλιοι διακόσιοι ἄνθρωποι ἐσώθησαν ἐκ τῶν τῆς ἐξόδου, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου καὶ παρεπίδημοι, οἱ μὲν ἐφονεύθησαν καὶ ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν, καὶ ἄλλοι ἀπέθανον μετὰ τὴν ἔξοδον ὑπὸ τῶν πληγῶν, τῆς κακουχίας καὶ τῆς πείνης. Ὁ Ἀρχιερεὺς Ῥωγῶν, ἵνα μὴ ζωγρηθῇ αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐφονεύθη ἰδίᾳ βουλήσει παρ' Ἕλληνος κατὰ τὴν ἔξοδον, ὁ δὲ Στουρνάρης, Σαδήμας, Ἰω. Παπαδιαμαντόπουλος (β), Κοκκίνης, Μάϋερ καὶ λοιποὶ φιλέλληνες ἔπεσαν ἐνδόξως (γ).

Ἀλλ' ἐνῷ καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι τρέξαντες φιλέλληνες χύνουσι τὸ εὐγενὲς αἷμά των ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς

(α) Ν. Σπηλ. Ἀπομν. Τ. Β. σελ. 565.

(β) Οὗτος ἦν ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ ὑψωσάντων τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας.

(γ) Αἰώνιον εὐγνωμοσύνην ὀφείλει πᾶσα ἑλληνικὴ καρδία πρὸς τὰς εὐγενεῖς ἐκείνας ψυχὰς τῶν φιλελλήνων Εὐρωπαίων, ὅσοι ἀπὸ αἴσθημα φιλανθρωπίας, οἱ μὲν ἔχυσαν τὸ αἷμά των, οἱ δὲ, ἐν οἷς καὶ τὸ κορυφαῖον ὄργανον, ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς καὶ φιλελληνικώτατος Εὐνάρ, συνέτρεξαν παντοίοις τρόποις πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀναξιοπαθούντων χριστιανῶν.

μητρὸς τῶν φώτων Ἑλλάδος, καὶ οἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, συμπάσχοντες νοερῶς μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ δεινά των, δὲν παύουσι χορηγοῦντες αὐτοῖς παντοῖα βοηθήματα, ἐνθέρμως εὐχόμενοι καὶ καρδιοκτυποῦντες διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑλλάδος, ἡ διέπουσα τὰ μυστικοσυμβούλια τῶν χριστιανικῶν Κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης ἀπάνθρωπος διπλωματία, κωφεύει εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος, ἀναισθητεῖ εἰς τὴν φωνὴν τῆς θρησκείας, τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἠθικῆς, καὶ ἕρμαιον γινομένη ὑλικῶν συμφερόντων, ὑπηρετεῖ τυφλοῖς ὄμμασι τὴν ἡμισέληνον, ἤτοι τὴν κακοήθειαν καὶ τὸν βάρβαρον δεσποτισμόν.

Ὁ δ' Ἑλληνικὸς στόλος περιεφέρετο ἔξωθεν τοῦ Μεσολογγίου, ὡς εἴπομεν, ὁτὲ μὲν ἀφιστάμενος, ὁτὲ δὲ πλησιάζων, κατὰ τοὺς πνέοντας ἀνέμους, μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως δυνηθῇ ἐπὶ τέλους νὰ εἰσάξῃ τροφὰς ἐν αὐτῷ, ὁπόταν τὴν 12 τοῦ μηνὸς, ἤτοι δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἔξοδον, ἔμαθε παρ' ἀγγλικοῦ τινος πολεμικοῦ βρικίου προερχομένου ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὅτι τὸ Μεσολόγγιον ἔπεσε, καὶ ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ, οἱ μὲν ἐξῆλθον ξιφήρεις διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, οἱ δὲ κατεστράφησαν ἐντὸς πυριτιδαποθήκης (α).

Εὐκόλως ἐννοεῖ ἕκαστος ὁποίαν λυπηροτάτην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν ἡ σπαραξικάρδιος αὕτη εἴδησις εἰς τοὺς γενναίους ναυτικοὺς, οἵτινες μετὰ τοσούτους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ ἡρωϊκοῦ Μεσολογγίου, ματαίαν θεωροῦντες πλέον τὴν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη παράτασιν τῆς διαμονῆς των, ἀνεχώρησαν καρδιαλγοῦντες εἰς τὰ ἴδια,

---

(α) Ἡμερολ. Γ. Σαχίνη τῆς 12 Ἀπριλ. 1826.

καὶ ἔφθασαν εἰς τὰς νήσους των μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὰς νήσους Σπέτσας καὶ Ὕδραν, ἐπιστολή τις ἐκ Σύρου τοῦ ἐκεῖσε ἐπάρχου Ε. Δρίτσα πρὸς τὸν Λάζ. Κουντουριώτην, ἀνήγγελλεν ὅτι «ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχθρικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ δύο ἡμιδικρότων, τεσσάρων φεργατῶν, δεκατεσσάρων κορβετῶν καὶ ἓξ βρικίων μετὰ τεσσαράκοντα φορτηγῶν πλοίων, ἐφ' ὧν ἔμελλον ἐπιβιβασθῆναι ἐν Δαρδανελλίοις καὶ 3000 στρατιωτῶν, ἦν ἕτοιμος νὰ καταβῇ μὲ πρῶτον εὐνοϊκὸν ἄνεμον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι βιάζονται νὰ ἐκπλεύσωσιν ὅσον τάχιστα».

Ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἑπταήμερος αὕτη εἴδησις, συνδυαζομένη μετὰ τῶν μελλόντων σκοπῶν τοῦ κατὰ τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ Νεόκαστρον ἐχθρικοῦ στόλου διασαλπιζομένων, ὅτι δηλαδὴ ἡ πρόθεσις τοῦ Ἰβραΐμη ἦτον ἤδη νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς ἑστίας τῶν Ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἤτοι τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας (διότι, ὡς ἔλεγε, μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ἐλογίζετο πλέον τὴν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ὑποδούλωσιν) κατετάραξε καὶ τοὺς Προκρίτους τῶν νήσων καὶ τὸ Πανελλήνιον· ἀλλ' εἰς τὴν ἀποσόβησιν τοῦ ἐπαπειλοῦντος τάς τε νήσους καὶ ὅλον τὸ ἔθνος προφανοῦς κινδύνου, μόνα τὰ τῶν κατοίκων τῶν δύο νήσων κατάλληλα μέτρα, τῇ συμπράξει καὶ τῶν Ψαριανῶν, ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν, ὑποβοηθούμενα καὶ παρ' ὅσων ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ἐπικουρικῶν βοηθημάτων.

Πρώτιστον λοιπὸν καὶ σωτήριον μέτρον ἐνεκρίθη ἡ ἀδελφικὴ ἕνωσις τῶν κατοίκων τῶν δύο νήσων καὶ ὁ σύνδεσμος αὐτῶν μετὰ τῶν Κρανιδιωτῶν, Ἑρμιονιτῶν καὶ

Ποριωτῶν, ὥστε ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ προσφέρωσιν οἱ τελευταῖοι τοὺς βραχίονάς των πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δύο νήσων καὶ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ὅσον ὁ μετὰ τῶν τελευταίων σύνδεσμος κατωρθώθη εὐκόλως, ἐννοούντων καὶ ἐκείνων τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τὸ λίαν ἐπισφαλὲς τῆς θέσεώς των ἐν τῇ ἀρνήσει των, τοσοῦτον ἡ ἕνωσις τῶν δύο νήσων ἦτο δύσκολος, ἕνεκα τῆς ἐνυπαρχούσης ἀνέκαθεν ἀντιζηλίας, καὶ τῶν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὑφισταμένων ἀντεγκλήσεων μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν δύο νήσων.

Τρεῖς γνῶμαι, ἀντίθετοι μὲν πρὸς ἀλλήλας, πλήρεις ὅμως πατριωτισμοῦ, ἠγέρθησαν τότε μεταξὺ τῶν Σπετσιωτῶν· ἡ μὲν ἦτο, νὰ ἐγκαταλείψωσι, χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας, τὴν νῆσόν των εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς φύσει ἐπίπεδον καὶ εὐπρόσβλητον, καὶ μετοικοῦντες πανοικὶ εἰς Ὕδραν, φύσει πετρώδη καὶ δυσπρόβλητον, νὰ ἑνώσωσι μετὰ τῶν Ὑδραίων καὶ τὴν τύχην των καὶ τὰς δυνάμεις των, καὶ νὰ συμπράξωσι μετ' αὐτῶν καὶ τῶν Ψαριανῶν ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀφετηρίας κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἡ δὲ ἦτο νὰ ὀχυρώσωσι καλῶς τὴν νῆσόν των, φέροντες πρὸς ὑπεράσπισίν της καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν, καὶ νὰ συνεκπλεύσωσι μὲν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τῶν πλοίων μετὰ τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ συναποθάνωσιν ὅμως ἐν πάσῃ περιστάσει μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐπὶ τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς των, καὶ ἡ τρίτη ἦτο, νὰ κενώσωσι μὲν τὴν νῆσόν των διὰ τὸ εὐπρόσβλητον αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ προφυλάξωσι τὰς οἰκογενείας των εἰς τὸ ἰσχυρὸν τῆς Μονεμβασίας φρούριον (α) ὅπου καὶ πολλαὶ Ψα-

---

(α) Εἰς τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας ἐφρουράρχει πάντοτε σχε-

ριαναὶ οἰκογένειαι εἶχον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν καταφύγει, καὶ ἐκεῖθεν, ἔχοντες καλῶς ἐξησφαλισμένας τὰς οἰκογενείας των, νὰ συνεκπλέωσι μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὑπερίσχυσε κατ' ἀρχὰς ἡ πρώτη γνώμη, ἥτις ἦν ἀρεστὴ καὶ εἰς τοὺς Ὑδραίους καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν ἀποστείλασαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Σπέτσας καὶ τὸν συμπολίτην των Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, καὶ τὴν 20 Ἀπριλίου οἱ Σπετσιῶται δι' ἐπιστολῆς των καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων των (α) ἐπιφορτισμένων ὄντων νὰ κάμωσι καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίας προτάσεις, διεκοίνωσαν τὴν ἀπόφασίν των ταύτην εἰς τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους (β).

Αὐθημερὸν οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας προσκαλέσαντες εἰς γενικὴν συνέλευσιν ὅλον τὸν λαὸν τῆς Ὕδρας, ἐγνωστοποίησαν εἰς αὐτὸν τὰς προτάσεις τῶν Σπετσιωτῶν, καὶ λαβόντες τὴν πλήρη αὐτοῦ συγκατάθεσιν, ἀπήντησαν τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας ἐν ἀδελφικῇ κατανύξει τὰ ἑξῆς·

« *Εὐγενέστ. Κύριοι Πρόκριτοι τῆς Ν. Σπετσῶν.*

» Ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους σας Κυρίους Νικόλαον Ἀ-
» δριανοῦ, Ἀναγνώστην Γεωργίου (Κυριακοῦ) καὶ τέσσα-

δὸν εἷς Σπετσιώτης διὰ τὰ ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα τῶν Σπετσιωτῶν; καὶ ἤδη ἐφρουράρχει ὁ Ἠλίας Θερμισιώτης Σπετσιώτης.

(α) Οἱ ἐκ Σπετσῶν ἀποσταλέντες εἰς Ὕδραν ἦσαν ἕξ.

(β) Οἱ κατὰ πάντα ἀξιέπαινοι Σπετσιῶται ἔδωκαν καὶ κατὰ τοῦτο κάλλιστον παράδειγμα. Γεν. ἐφημ. σελ. 250.

Ποριωτῶν, ὥστε ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ προσφέρωσιν οἱ τελευταῖοι τοὺς βραχίονάς των πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δύο νήσων καὶ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ὅσον ὁ μετὰ τῶν τελευταίων σύνδεσμος κατωρθώθη εὐκόλως, ἐννοούντων καὶ ἐκείνων τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τὸ λίαν ἐπισφαλὲς τῆς θέσεώς των ἐν τῇ ἀρνήσει των, τοσοῦτον ἡ ἕνωσις τῶν δύο νήσων ἦτο δύσκολος, ἕνεκα τῆς ἐνυπαρχούσης ἀνέκαθεν ἀντιζηλίας, καὶ τῶν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὑφισταμένων ἀντεγκλήσεων μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν δύο νήσων.

Τρεῖς γνῶμαι, ἀντίθετοι μὲν πρὸς ἀλλήλας, πλήρεις ὅμως πατριωτισμοῦ, ἠγέρθησαν τότε μεταξὺ τῶν Σπετσιωτῶν· ἡ μὲν ἦτο, νὰ ἐγκαταλείψωσι, χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας, τὴν νῆσόν των εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς φύσει ἐπίπεδον καὶ εὐπρόσβλητον, καὶ μετοικοῦντες πανοικὶ εἰς Ὕδραν, φύσει πετρώδη καὶ δυσπρόβλητον, νὰ ἑνώσωσι μετὰ τῶν Ὑδραίων καὶ τὴν τύχην των καὶ τὰς δυνάμεις των, καὶ νὰ συμπράξωσι μετ' αὐτῶν καὶ τῶν Ψαριανῶν ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀφετηρίας κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, ἡ δὲ ἦτο νὰ ὀχυρώσωσι καλῶς τὴν νῆσόν των, φέροντες πρὸς ὑπεράσπισίν της καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν, καὶ νὰ συνεκπλεύσωσι μὲν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τῶν πλοίων μετὰ τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ συναποθάνωσιν ὅμως ἐν πάσῃ περιστάσει μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐπὶ τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς των, καὶ ἡ τρίτη ἦτο, νὰ κενώσωσι μὲν τὴν νῆσόν των διὰ τὸ εὐπρόσβλητον αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ προφυλάξωσι τὰς οἰκογενείας των εἰς τὸ ἰσχυρὸν τῆς Μονεμβασίας φρούριον (α) ὅπου καὶ πολλαὶ Ψα-

(α) Εἰς τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας ἐφρουράρχει πάντοτε σχε-

ριαναὶ οἰκογένειαι εἶχον μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν καταφύγει, καὶ ἐκεῖθεν, ἔχοντες καλῶς ἐξησφαλισμένας τὰς οἰκογενείας των, νὰ συνεκπλέωσι μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων των κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὑπερίσχυσε κατ' ἀρχὰς ἡ πρώτη γνώμη, ἥτις ἦν ἀρεστὴ καὶ εἰς τοὺς Ὑδραίους καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν ἀποστείλασαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Σπέτσας καὶ τὸν συμπολίτην των Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, καὶ τὴν 20 Ἀπριλίου οἱ Σπετσιῶται δι' ἐπιστολῆς των καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων των (α) ἐπιφορτισμένων ὄντων νὰ κάμωσι καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίας προτάσεις, διεκοίνωσαν τὴν ἀπόφασίν των ταύτην εἰς τοὺς συναδέλφους των Ὑδραίους (β).

Αὐθημερὸν οἱ Πρόκριτοι τῆς Ὕδρας προσκαλέσαντες εἰς γενικὴν συνέλευσιν ὅλον τὸν λαὸν τῆς Ὕδρας, ἐγνωστοποίησαν εἰς αὐτὸν τὰς προτάσεις τῶν Σπετσιωτῶν, καὶ λαβόντες τὴν πλήρη αὐτοῦ συγκατάθεσιν, ἀπήντησαν τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς τοὺς Σπετσιώτας ἐν ἀδελφικῇ κατανύξει τὰ ἑξῆς·

« *Εὐγενέστ. Κύριοι Πρόκριτοι τῆς Ν. Σπετσῶν.*

» Ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους σας Κυρίους Νικόλαον Ἀ-
» δριανοῦ, Ἀναγνώστην Γεωργίου (Κυριακοῦ) καὶ τέσσα-

δὸν εἷς Σπετσιώτης διὰ τὰ ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα τῶν Σπετσιωτῶν; καὶ ἤδη ἐφρουράρχει ὁ Ἠλίας Θερμισιώτης Σπετσιώτης.

(α) Οἱ ἐκ Σπετσῶν ἀποσταλέντες εἰς Ὕδραν ἦσαν ἕξ.

(β) Οἱ κατὰ πάντα ἀξιέπαινοι Σπετσιῶται ἔδωκαν καὶ κατὰ τοῦτο κάλλιστον παράδειγμα. Γεν. ἐφημ. σελ. 250.

» ρας ἄλλους συμπολίτας σας, ἐλάβομεν τὴν ἀδελφικὴν
» ἐπιστολήν σας τῆς 20 τοῦ ἐνεστῶτος. Τὰ ὅσα ζητή-
» ματα οἱ ῥηθέντες κύριοι ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότει-
» ναν ἀπὸ μέρους σας καὶ τοῦ λαοῦ σας, ὅλα ἐνεκρίθη-
» σαν ἀπὸ ἡμᾶς, ἀπὸ τὴν φροντιστικὴν ἐπιτροπήν μας, καὶ
» ἀπὸ τὸν λαόν μας ὅλον, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν
» εἰς Συνέλευσιν ἐνώπιον τῶν ἀπεσταλμένων σας, καὶ οὕ-
» τως οὗτοι εἶδον προσωπικῶς καὶ ἤκουσαν μὲ ποίαν ἀ-
» δελφικὴν ἀγάπην καὶ προθυμίαν εἰλικρινῆ ὑπόσχεται ὡς
» καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ διατηρῇ ἄχρι τέλους τὴν ἀναγ-
» καιοτάτην εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν στενὴν ἕνωσιν καὶ
» ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν.

» Θέλετε ἔχει λοιπὸν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα, ἤτοι
» κατοικίας εἰς τὸ Καμίνι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, καὶ
» χωρὶς νὰ πληρώσητε παραμικρὸν ἐνοίκιον, καθ' ὅσον
» καιρὸν μείνητε ἐδῶ· ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ
» συμπολιτῶν μας καὶ συμπολιτῶν σας νὰ λησμονῶνται
» καὶ νὰ μὴν ἀναφερθοῦν καθ' ὅσον καιρὸν συνδιατρίψω-
» μεν, καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ὁποῦ ἄρχισεν ἡ εὐτυχὴς αὕτη
» συσσωμάτωσις τῶν δύω νήσων μας, τὴν ὁποίαν ἐλπί-
» ζομεν νὰ εὐλογήσῃ ὁ Θεὸς ὡς σωτήριον δι' ὅλον τὸν
» χριστιανικόν του λαὸν, νὰ μὴ μνημονευθῇ πλέον πρᾶγ-
» μα, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ γεννήσῃ τὴν παραμικρὰν ψύ-
» χραν ἀνάμεσόν μας· ταχύνατε λοιπὸν ἀδελφοὶ τὸν πα-
» νικὸν ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γενῇ ὅσον τάχιον ἡ γενικὴ
» ἐκστρατεία, καὶ αἱ φαμελίαι σας ὅταν φθάσουν ἐδῶ, εὑ-
» ρίσκουν ἕτοιμα καὶ εὐκαιρωμένα τὰ ὀσπήτια τῶν Καμι-
» νίων, καὶ τὴν πλέον ἀδελφικὴν δεξίωσιν εὑρίσκετε ὅλοι
» σας ἀπὸ ὅλους μας.

» Μὲ τὴν ἐλπίδα διὰ νὰ σᾶς ἀπολαύσωμεν ἐν τάχει,

» καὶ μὲ τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ὑποσημειούμεθα (α).

Ὕδρᾳ τῇ 21 Ἀπριλίου 1826.

Οἱ Πρόκρ. τῆς Ν. Ὕδρας.

(Τ. Σ.) Λάζαρος Κουντουριώτης, Νικόλαος Οἰκονόμος, Ἀνδρέας Μιαούλης, Παντελῆς Γιάννη Γκίκα, Γεώργιος Κιβωτός.

Ἡ Φροντιστ. Ἐπιτροπή.

Λάζαρος Τζαμαδός, Δημ. Α. Θεοδωράκης, Ἀντ. Ι. Κριεζῆς, Μανόλ. Ἐλευθ. Μανόλη, Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Γιάννης Δ. Ζάκα, Ἰωάν. Λαλεχοῦ, Ἀντώνιος Μάρκος, Ἀντ. Χ. Ἀνδρέα, Ἰω. Γ. Παππασταύρου, Νικολῆς Κουλάτσης, Γεώργιος Χ. Θ. Τρίππου, Ἀνάργ. Χ. Ν. Μαστρογιάννη.

Πλὴν ἡ, ὡς εἴπομεν, ἐνυπάρχουσα εἰς τοὺς κατοίκους τῶν δύο νήσων ἀμοιβαία ἀντιζηλία, καὶ αἱ διὰ τὴν μετοίκησιν παρουσιασθεῖσαι οὐκ ὀλίγαι δυσκολίαι, ἐνεψύχωσαν ἀμέσως τὴν δευτέραν γνώμην, καὶ τούτων ἕνεκα, ἠναγκάσθησαν οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν νὰ ζητήσωσι τὴν 24 Ἀπριλίου παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ἀποστολὴν ἀναλόγου τινος δυνάμεως πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου, καὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν ὑλικοῦ πρὸς ὀχύρωσιν αὐτῆς, καὶ πρὸς ἐφοπλισμὸν τῶν πλοίων· ἡ Διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, καί τοι μὴ θέλουσα ἴσως, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ κρύψῃ τὴν ἀληθῆ θέσιν της, διὸ καὶ ἀπήντησεν εἰς τοὺς Σπετσιώτας τὰ ἑξῆς· « Ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 24 τοῦ παρόντος ἀναφορά σας καὶ » ἐπληροφορήθη δι' αὐτῆς ἡ Διοίκησις περὶ πάντων ὅσα » ἐκ φήμης εἶχε μάθει πρότερον διὰ τὸν ἀδελφικὸν δεσ- » μὸν, μὲ τὸν ὁποῖον συνδεθέντες μετὰ τῶν συναδελφῶν

(α) Ἐκ τῶν ἀρχ. τοῦ Δήμου Σπετσῶν.

» σας Ὑδραίων,Ποριωτῶν καὶ Κρανιδιωτῶν, ἐκάμετε τὴν
» γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ νὰ τρέξητε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ
» πρὸς ὑπεράσπισιν τόσον τῆς μερικῆς πατρίδος σας, ὅσον
» καὶ γενικῶς τοῦ ἔθνους. Μίαν τοιαύτην ἡρωϊκὴν καὶ γεν-
» ναίαν ἀπόφασιν τόσον περισσότερον τὴν ἐπαινεῖ ἡ Διοι-
» κητ. ἐπιτροπὴ, ὅσον εἶναι πεπεισμένη ὅτι θέλετε ἐπιμεί-
» νει εἰς αὐτὴν, βλέποντες τὸ δεινὸν καὶ τὸ κατεπεῖγον
» τῶν περιστάσεων· εἰς τοιαύτην περίστασιν ἡ Διοίκησις
» δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλο, εἰμὴ νὰ συντρέξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν
» τὸν πατριωτικὸν τοῦτον σκοπόν σας· ἀλλὰ δὲν σᾶς λαν-
» θάνει ὅτι κατὰ δυστυχίαν στερεῖται πρὸς τὸ παρὸν ἡ
» Διοίκησις ὅλων σχεδὸν τῶν μέσων, καὶ ἐπομένως ἂν καὶ
» νὰ ἐπιθυμῇ ἐγκαρδίως νὰ σᾶς συνδράμῃ εἰς τὸν σκοπόν
» σας, διὰ τὴν στέρησιν ὅμως τούτων βιάζεται νὰ μὴ ἐκ-
» πληρώσῃ, εἰμὴ ἐν μέρει τὰς αἰτήσεις σας· περὶ τῶν ἀ-
» ναγκαίων διὰ τὴν ἔκπλευσιν τῶν πλοίων σας, ἐφρόντι-
» σεν ἡ Διοίκησις καὶ σᾶς πέμπει διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου
» σας ἐπὶ τούτῳ 80 βαρέλια πυρίτιδα καὶ 1500 σφαίρας
» κανονίων, κατ' ἀναλογίαν τῶν ὅσων εὑρίσκονται εἰς τὰς
» ἐθνικὰς ἀποθήκας τοιούτων εἰδῶν· τὸ ἀνάλογόν σας ἐκ
» τῶν ἀπὸ Λιβόρνον ἐλθόντων καταρτίων σᾶς προεστάλη·
» σχοινία δὲ δὲν εὑρίσκονται διὰ νὰ σᾶς σταλοῦν. Ὅθεν
» γνωρίζοντες τὴν ἔλλειψιν καὶ τὸ δυσπόριστον τῶν μέ-
» σων, οἰκονομήσατε τὴν ἀνάγκην σας μὲ ὅσα ἐπὶ τοῦ
» παρόντος σᾶς πέμπονται, ἐν ὅσῳ μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν βοή-
» θειαν νὰ γίνῃ ἡ ἱκανὴ προμήθεια τῶν ἀναγκαίων παρὰ
» τῆς Διοικήσεως, καὶ νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ συντρέξῃ πραγ-
» ματικώτερον τὸν σωτηριώδη σκοπόν σας· δὲν θέλετε
» ἀποδώσει βέβαια, εἰμὴ εἰς τὴν ἰδίαν αἰτίαν καὶ τὴν μὴ
» προπαρασκευὴν ἀναλόγου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν διὰ τὴν

» ὑπεράσπισιν τῆς νήσου σας, ἀπὸ ἐνδεχομένην ἐπιδρομὴν » ἐχθροῦ· χωρὶς χρηματικὰ μέσα διὰ τὴν ἱκανὴν προμή- » θειαν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἀναγκαίων, βιασμένη νὰ συ- » στήσῃ εἰς διάφορα μέρη στρατόπεδα πρὸς ἀντίκρουσιν » τῶν κατὰ ξηρὰν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ, ἔχουσα προχη- » ρυγμένην γενικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ » διωρισμένα τὰ σημαντικώτερα τῶν στρατιωτικῶν σωμά- » των εἰς ἀνάλογον θέσιν ἕκαστον, δὲν ἔχει πῶς νὰ ἐκ- » πληρώσῃ τὴν τοιαύτην αἴτησίν σας ἡ Διοίκησις, τόσον » διὰ τὸ πολὺ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἀναγκαιοῦν διὰ » τὴν φύλαξιν τῆς νήσου σας, καθὼς καὶ διὰ τὴν στέρη- » σιν τῶν χρηματικῶν μέσων, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν εἶ- » ναι καμμία ἐλπὶς νὰ ἐκκινήσουν δι' αὐτόθι στρατεύματα· » ἡ Διοικητ. ἐπιτροπὴ παριστάνουσα πρὸς τὴν εὐγενίαν » σας καὶ τὴν διάθεσίν της, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν μέ- » σων της, καὶ τέλος πάντων τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας, » παρὰ πᾶσαν ἐπιθυμίαν της βιάζεται νὰ μὴν ἐκπληρώσῃ » ὅλας τὰς αἰτήσεις σας, εἶναι πεπεισμένη, ὅτι χωρὶς νὰ » λάβῃ ἐκ τούτου τὴν παραμικρὰν ὕφεσιν ὁ πατριωτικὸς » ζῆλός σας, θέλετε ἐξακολουθήσει σταθεροὶ καὶ ἀτρόμη- » τοι, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀπεφασίσατε » σχέδιον » (α).

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οἱ Σπετσιῶται ἐπέμενον εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόφασίν των, καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα περὶ τῆς εἰς Ὕδραν μετοικεσίας των πρὸς αὐτοὺς προτροπὰς τῆς Διοικητ. ἐπιτροπῆς, πεμψάσης πρὸς τοῦτο εἰς Σπέτσας καὶ τὸν φιλέλληνα Γόρδωνα, ἀπήντησαν τὴν 18 Μαΐου εἰς

(α) Ἐκ τοῦ χαρτοφυλακ. τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσου, καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 1041—1043.

» σας Ὑδραίων,Ποριωτῶν καὶ Κρανιδιωτῶν, ἐκάμετε τὴν
» γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ νὰ τρέξητε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ
» πρὸς ὑπεράσπισιν τόσον τῆς μερικῆς πατρίδος σας, ὅσον
» καὶ γενικῶς τοῦ ἔθνους. Μίαν τοιαύτην ἡρωϊκὴν καὶ γεν-
» ναίαν ἀπόφασιν τόσον περισσότερον τὴν ἐπαινεῖ ἡ Διοι-
» κητ. ἐπιτροπὴ, ὅσον εἶναι πεπεισμένη ὅτι θέλετε ἐπιμεί-
» νει εἰς αὐτὴν, βλέποντες τὸ δεινὸν καὶ τὸ κατεπεῖγον
» τῶν περιστάσεων· εἰς τοιαύτην περίστασιν ἡ Διοίκησις
» δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλο, εἰμὴ νὰ συντρέξῃ ὅσον τὸ δυνατὸν
» τὸν πατριωτικὸν τοῦτον σκοπόν σας· ἀλλὰ δὲν σᾶς λαν-
» θάνει ὅτι κατὰ δυστυχίαν στερεῖται πρὸς τὸ παρὸν ἡ
» Διοίκησις ὅλων σχεδὸν τῶν μέσων, καὶ ἑπομένως ἂν καὶ
» νὰ ἐπιθυμῇ ἐγκαρδίως νὰ σᾶς συνδράμῃ εἰς τὸν σκοπόν
» σας, διὰ τὴν στέρησιν ὅμως τούτων βιάζεται νὰ μὴ ἐκ-
» πληρώσῃ, εἰμὴ ἐν μέρει τὰς αἰτήσεις σας· περὶ τῶν ἀ-
» ναγκαίων διὰ τὴν ἔκπλευσιν τῶν πλοίων σας, ἐφρόντι-
» σεν ἡ Διοίκησις καὶ σᾶς πέμπει διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου
» σας ἐπὶ τούτῳ 80 βαρέλια πυρίτιδα καὶ 1500 σφαίρας
» κανονίων, κατ' ἀναλογίαν τῶν ὅσων εὑρίσκονται εἰς τὰς
» ἐθνικὰς ἀποθήκας τοιούτων εἰδῶν· τὸ ἀνάλογόν σας ἐκ
» τῶν ἀπὸ Λιβόρνου ἐλθόντων καταρτίων σᾶς προεστάλη·
» σχοινία δὲ δὲν εὑρίσκονται διὰ νὰ σᾶς σταλοῦν. Ὅθεν
» γνωρίζοντες τὴν ἔλλειψιν καὶ τὸ δυσπόριστον τῶν μέ-
» σων, οἰκονομήσατε τὴν ἀνάγκην σας μὲ ὅσα ἐπὶ τοῦ
» παρόντος σᾶς πέμπονται, ἐν ὅσῳ μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν βοή-
» θειαν νὰ γίνῃ ἡ ἱκανὴ προμήθεια τῶν ἀναγκαίων παρὰ
» τῆς Διοικήσεως, καὶ νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ συντρέξῃ πραγ-
» ματικώτερον τὸν σωτηριώδη σκοπόν σας· δὲν θέλετε
» ἀποδώσει βέβαια, εἰμὴ εἰς τὴν ἰδίαν αἰτίαν καὶ τὴν μὴ
» προπαρασκευὴν ἀναλόγου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν διὰ τὴν

» ὑπεράσπισιν τῆς νήσου σας, ἀπὸ ἐνδεχομένην ἐπιδρομὴν » ἐχθροῦ· χωρὶς χρηματικὰ μέσα διὰ τὴν ἱκανὴν προμή» θειαν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἀναγκαίων, βιασμένη νὰ συ» στήσῃ εἰς διάφορα μέρη στρατόπεδα πρὸς ἀντίκρουσιν » τῶν κατὰ ξηρὰν κινημάτων τοῦ ἐχθροῦ, ἔχουσα προκη» ρυγμένην γενικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ » διωρισμένα τὰ σημαντικώτερα τῶν στρατιωτικῶν σωμά» των εἰς ἀνάλογον θέσιν ἕκαστον, δὲν ἔχει πῶς νὰ ἐκ» πληρώσῃ τὴν τοιαύτην αἴτησίν σας ἡ Διοίκησις, τόσον » διὰ τὸ πολὺ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἀναγκαιοῦν διὰ » τὴν φύλαξιν τῆς νήσου σας, καθὼς καὶ διὰ τὴν στέρη» σιν τῶν χρηματικῶν μέσων, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν εἶ» ναι καμμία ἐλπὶς νὰ ἐκκινήσουν δι' αὐτόθι στρατεύματα· » ἡ Διοικητ. ἐπιτροπὴ παριστάνουσα πρὸς τὴν εὐγενίαν » σας καὶ τὴν διάθεσίν της, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν μέ» σων της, καὶ τέλος πάντων τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας, » παρὰ πᾶσαν ἐπιθυμίαν της βιάζεται νὰ μὴν ἐκπληρώσῃ » ὅλας τὰς αἰτήσεις σας, εἶναι πεπεισμένη, ὅτι χωρὶς νὰ » λάβῃ ἐκ τούτου τὴν παραμικρὰν ὕφεσιν ὁ πατριωτικὸς » ζῆλός σας, θέλετε ἐξακολουθήσει σταθεροὶ καὶ ἀτρόμη» τοι, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀπεφασίσατε » σχέδιον » (α).

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οἱ Σπετσιῶται ἐπέμενον εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόφασίν των, καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα περὶ τῆς εἰς Ὕδραν μετοικεσίας των πρὸς αὐτοὺς προτροπὰς τῆς Διοικητ. ἐπιτροπῆς, πεμψάσης πρὸς τοῦτο εἰς Σπέτσας καὶ τὸν φιλέλληνα Γόρδωνα, ἀπήντησαν τὴν 18 Μαΐου εἰς

(α) Ἐκ τοῦ χαρτοφυλακ. τοῦ ναυάρχου Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσου, καὶ Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α'. σελ. 1041—1043.

αὐτὴν, ὅτι « σκοπὸν εἶχον νὰ ἑνώσωσι καὶ τὰ ὀστᾶ των μὲ τὰ τῶν πατέρων των » (α). Γράψαντες δὲ αὐθημερὸν καὶ πρὸς τοὺς παρὰ τῇ Διοικήσει παραστάτας των Γεώργιον Μπούκουρην καὶ Ἀνδρ. Χ. Ἀναργύρου, προσεκάλουν αὐτοὺς νὰ μεταβῶσι τὸ συντομώτερον εἰς Σπέτσας, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συσκεφθῶσι περὶ τῶν συμφερόντων τῇ Πατρίδι. Τολμηρὰ μὲν καὶ γενναία, ἀλλ' ἀκατάλληλος εἰς τὴν περίστασιν ἡ ἀπόφασις αὕτη, ὅθεν οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, σκεφθέντες ὡριμώτερον, ὅτι ταυτιζομένης τῆς τύχης τῶν οἰκογενειῶν τῶν δύω νήσων, ἐταυτίζετο καὶ ὁ κίνδυνος καὶ τὸ συμφέρον, καὶ ἡ μὲν ναυτικὴ δύναμις ἔμενεν ἀδιαίρετος, ὁ δὲ ἀγὼν κοινὸς περὶ τῶν ὅλων, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας διῃρημένων οὐσῶν τῶν οἰκογενειῶν, ἐάν ποτε ἠναγκάζοντο νὰ βοηθήσωσιν οἱ μὲν Ὑδραῖοι τὰς ἐν Ὕδρᾳ, οἱ δὲ Σπετσιῶται τὰς ἐν Σπέτσαις ἢ ἐν Μονεμβασίᾳ οἰκογενείας των, αἱ κατὰ θάλασσαν Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἤθελον τότε διαιρεθῇ, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἤθελε δυνηθῇ εὐκόλως νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὀλεθρίους σκοπούς του, ἀπεφάσισαν αὖθις νὰ δείξωσι καὶ ἤδη ὡς καὶ ἄλλοτε τὴν ἀληθῆ αὐταπάρνησίν των, καὶ ἐγκαταλείποντες εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας, τὰς λαμπρὰς οἰκίας των καὶ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των, νὰ μετοικήσωσι πανοικὶ εἰς Ὕδραν, καὶ ἑνοῦντες καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν τύχην των μετὰ τῶν συναδέλφων των Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν, νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος πρὸς διάσωσιν τοῦ Ἔθνους καὶ τὸν τελευταῖον φόρον καὶ τὴν τελευταίαν ῥανίδα τοῦ αἵματός των (β)· διότι οὔτε ἡ Ὕ-

(α) Ν. Σπηλ. ἀπομν. Τ. Γ΄. σελ. 31.

(β) Ἀλλὰ πόσον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους

δρα μόνη, οὔτε αἱ Σπέτσαι μόναι, καί τοι περισσότερα καὶ μεγαλήτερα πλοῖα ἀπὸ τοὺς Ὑδραίους ἔχουσαι (α), ἠδύναντο ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τὰς γιγαντιαίας τοῦ ἐχθροῦ ναυτικὰς δυνάμεις, τοσοῦτον μάλιστα ἀναπτυχθείσας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀλλ' ἑνωμέναι, καὶ τῇ συμπράξει καὶ τῶν Ψαριανῶν.

Πρωτίστη λοιπὸν φροντὶς τῶν Προκρίτων ἀμφοτέρων τῶν νήσων ὑπῆρξε νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ ξύλινα τείχη (β) καὶ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ψαριανοὺς νὰ ἑνωθῶσι καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ· ἐπὶ τούτῳ οἱ Ὑδραῖοι τῇ συγκαταθέσει καὶ τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραφον τὴν 22 Ἀπριλίου 1826 πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψα-

---

καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Βασιλείας παρεγνωρίσθησαν αἱ ἀτομικαὶ ἐκδουλεύσεις καὶ αἱ μεγάλαι θυσίαι τῶν Σπετσιωτῶν! Οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ψαριανοί, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, ἐνόμισαν ἐν τῇ συνειδήσει των ὅτι διὰ τῶν ἐκδουλεύσεών των ἐξεπλήρωσαν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὸν καθῆκον καὶ ἐπεδόθησαν αὖθις εἰς τὸν θαλάσσιον ἐμπορικὸν βίον των, ὅπως ζήσωσιν ὡς καὶ πρότερον ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου των καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου.

(α) Ἴδε Γεν. ἐφημ. Κυβερν. ἐν σελ. 238· « Οἱ Σπετσιῶται ἔχουν περισσότερα καὶ μεγαλήτερα πλοῖα παρὰ τοὺς Ὑδραίους, ἀλλ' ὀλιγωτάτους ναύτας· ὅτε δὲ ἑνωθῶσιν, ὁ στόλος μας καθίσταται ἀκαταμάχητος, καὶ δύναται νὰ ματαιώσῃ τὰ κινήματα ὅλων τῶν ἐχθρικῶν στόλων, ὧν ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ κτυπήσωσι πρῶτον τὰς ναυτικάς μας νήσους, καὶ ἀφοῦ ἐπιτύχουν, νὰ ἀποκλείσωσι τὸ Ναύπλιον ».

(β) Τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει (Θεμιστοκλῆς) λέγων, μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινόν τεῖχος, ἢ τὰς Ναῦς. Πλουτ. παράλ. Βίοι. Θεμιστοκλῆς.

ριανῶν ἐν ὀνόματι τῶν δύο νήσων τὰ ἑξῆς· « Μετὰ τὴν
» πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου συνεσκέφθημεν μετὰ τῶν ἀ-
» δελφῶν Σπετσιωτῶν, καὶ ἀπεφασίσθη αὐτοὶ νὰ μετοική-
» σωσιν ἐνταῦθα πανοικεὶ, νὰ συναγκαλισθῶμεν κτλ. Ἡ
» ἱερὰ αὕτη ἕνωσις ἔγινε κοινῇ ἀποφάσει ἡμῶν καὶ τῶν
» δύω λαῶν μας καὶ μὲ κοινὴν γνώμην εἰς αὐτὴν νὰ προσ-
» καλέσωμεν καὶ τὴν εὐγενίαν σας καὶ τὸν ἀδελφικόν μας
» λαόν σας ὅλον . . . . . Ταχύνατε τὴν ἔλευσίν σας ἐν-
» ταῦθα μὲ τὸ ναυτικόν σας ὅλον καὶ τὰς οἰκογενείας σας
» βεβαιούμενοι ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ μας
» θέλετε συναντήσει τὴν πλέον ἀδελφικὴν δεξίωσιν καὶ
» εἰλικρινῆ ἀγάπην . . . . » Εἰς ταῦτα οἱ Ψαριανοὶ ἀπήν-
τησαν οὕτω· « Μὲ ἀδελφικὴν καρδίαν ἀνέγνωσαν τὸ γράμ-
» μα των, ὅτι συνεκρότησαν συνέλευσιν καὶ ὅλοι ἔδειξαν
» μὲ ἄδολον καρδίαν τὸ αἴσθημα τῆς ἑνώσεως τῆς ἀγά-
» πης καὶ τοῦ συναγωνισμοῦ, καὶ ὅλοι σύμφωνοι κτλ. Αὔ-
» ριον ὅσα ἔχομεν πλοῖα μικρά τε καὶ μεγάλα θέλομεν
» ἐφοπλίσει καὶ πέμψει ἐν τάχει πρὸς ὑμᾶς, πλὴν σᾶς λέ-
» γομεν νὰ ἐκπλεύσωμεν εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ μα-
» κράν ». Τὴν δὲ 18 Μαΐου ἔγραφον οἱ αὐτοὶ Ψαριανοὶ
ὅτι « ἡ μετάβασις τοῦ λαοῦ των ἦτον ἀδύνατος, ἀλλ' ὅτι
» ἡ εὐχαρίστησίς των ἦτο νὰ συναγωνισθῶσι μετ' αὐτῶν
» μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς των, καὶ εἶναι πρόθυμοι νὰ
» ἐκπλεύσωσιν εἰς ὁποιανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐ-
» τῶν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι »· καὶ τελευτῶντες διαβεβαιοῦσιν
« ἀδελφοὶ, μείνατε ἐκτὸς πάσης ὑποψίας, τὴν ὁποίαν ἡ
» δεινὴ περίστασις τῆς φιλτάτης Πατρίδος ἤθελε σᾶς διε-
» γείρει, ἐπειδὴ καὶ πέντε χρόνων οἰκοδομὴν, τόσον εὐ-
» κόλως δὲν ἀποφασίζομεν νὰ κατεδαφισθῇ· ἡ εἰλικρινὴς
» θέλησίς μας εἶναι καὶ ἀπόφασις ν' ἀποθάνωμεν εἰς τὸ

» ἱερὸν ἔδαφος τῆς Πατρίδος, καὶ τοῦτο σᾶς τὸ ὁρκιζό-» μεθα » (α). Ἰδίως δὲ οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν, ἑτοιμάσαντες τὰ πλοῖά των, ἐπραγματοποίησαν περὶ τὰ τέλη Μαΐου καὶ ἀρχὰς Ἰουνίου τὴν μετοικεσίαν των εἰς Ὕδραν, ὅπου οἱ συνάδελφοί των τοὺς ὑπεδέχθησαν φιλοφρόνως (β) καὶ ὅπου τὴν 8 Ἰουνίου ἔφθασε πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ὁ φιλέλλην Ἀμπάτης μετὰ ἐννέα λόχων τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἑνὸς λόχου πυροβολικοῦ, τὴν δὲ 13 ὁ Φαβιὲ μὲ τὸν λόχον τῶν εὐζώνων καὶ ἄλλα τινὰ ἄτακτα στρατεύματα.

(α) Ν. Κοτσιά, ἀνασκευὴ τῆς τοῦ Δ. Τσαμαδοῦ, σελ. 75-76.

(β) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 212-214 Μαΐου 28· «Ἀναγγέλλομεν μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν εἰς τὸ Πανελλήνιον, ὅτι πρὸς ἐντελεστέραν συγκέντρωσιν τοῦ ναυτικοῦ μας, αἱ δυνάμεις καὶ οἱ κάτοικοι ὅλοι τῆς Ν. Σπετσῶν, συσσωματόνονται εἰς ἓν μὲ τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Ὕδρας, διὰ τῆς πανοικὶ εἰς Ὕδραν μετοικήσεως τῶν καλῶν μας γειτόνων Σπετσιωτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους κατ' αἴτησίν των ἐδόθη πρὸς κατοικίαν τὸ μέρος λεγόμενον Καμίνι, τὸ ὁποῖον παριστάνει ὡς ἓν διαχωρισμένον παραθαλάσσιον προάστειον τῆς πόλεώς μας. Τίς εὐαίσθητος δὲν ἤθελε χύσει δάκρυα χαρᾶς καὶ εὐαισθησίας, ἐὰν παρευρίσκοντο ἐνταῦθα καὶ εἰς Σπέτσας, ὅταν ἕκαστος τῶν λαῶν συνῆλθε διὰ νὰ ὁρκωθῇ ἐνώπιον τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ ἄλλου, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς Σπετσιώτης καὶ Ὑδραῖος νὰ ἦναι ἓν καὶ μόνον ὄνομα, καὶ ὅτι ὅλοι θέλομεν συναγωνισθῆ ἄχρι τελευταίας ῥανίδος αἵματος ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους; — 2 Ἰουνίου. Τὴν 2 τοῦ ἐνεστῶτος μέγα μέρος τῶν καλῶν μας γειτόνων καὶ ἀδελφῶν Σπετσιωτῶν ἔφθασαν εἰς Καμίνι, περὶ δὲ τὴν 2 ὥραν τῆς ἡμέρας ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησίν των τὰ σώματα διὰ τῆς τοπικῆς μας Διοικήσεως, πολλοὶ σημαντικοὶ καπετναῖοι, καὶ πλῆθος κατοίκων ».

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι ἔπλευσαν ὁ μὲν Βυζαντινὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δ' Αἰγύπτιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἐὰν κατὰ θάλασσαν ἡ Τουρκικὴ Αὐτοκρατορία ἐμειονέκτει τῶν Ἑλλήνων, κατὰ ξηρὰν ὅμως ηὐτύχησεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ν' ἀποκτήσῃ δύο ἐκ τῶν καλητέρων πολεμικῶν ἀνδρῶν, ἐξ ὅσων ποτ' ἔσχε, τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰβραΐμη· ὁ Κιουταχῆς καὶ καλὸς στρατηγὸς, καὶ καλὸς πολιτικὸς, εἰσβαλὼν τότε εἰς τὴν Ἄμφισσαν, καὶ ἀκολούθως εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, κατώρθωσε διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ πρός τε τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς αὐτῆς δοθείσης ἀμνηστείας, καὶ δι' ἄλλων κολακευτικῶν ὑποσχέσεων, νὰ καθυποτάξῃ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς· συνέτεινεν ὅμως εἰς τοὺς σκοπούς του καὶ ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῶν πρὸς ἀντίστασιν ἀπαιτουμένων μέσων, ἐξ ἧς ἔπασχον οἱ κάτοικοι τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος· ὁ δὲ Ἰβραΐμης, ἀνὴρ τολμηρὸς καὶ μεγαλεπίβολος, ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του στρατὸν καλῶς γεγυμνασμένον καὶ ἀξιωματικοὺς εὐρωπαίους, πρὸς δὲ καὶ ἄφθονα μέσα, ἐπεφύλαξε δι' ἑαυτὸν τὴν τιμὴν τῆς καταχτήσεως τῆς Πελοποννήσου, καὶ διαιρέσας τὸν στρατόν του εἰς δύο στήλας, κατὰ μὲν τῆς Ἠλείας προαπέστειλε 3000 στρατοῦ, αὐτὸς δὲ ἐπὶ κεφαλῆς 7000 ἀνδρῶν εἰσήλασεν εἰς τὰ Καλάβρυτα, καὶ ἐκεῖθεν διαβὰς διὰ τῆς Τριπόλεως, ἀφοῦ ἐλεηλάτησεν ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς, διευθύνθη πρὸς τὴν Μεσσηνίαν, σποραδικὴν μόνον ἀπαντήσας ἀντίστασιν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐπιπέσῃ καὶ κατὰ τῆς Μάνης, τῆς δικαίως σεμνυνομένης ὅτι ἐχθρικὸς ποῦς μέχρι τοῦδε δὲν τὴν ἐμόλυνεν· ὅθεν τὴν 8 Ἰουνίου ὁ Ἰβραΐμης κινηθεὶς κατὰ τῆς Μάνης

μετὰ 12000 στρατοῦ, ἀφοῦ ἀφῆκε 4000 πρὸς φύλαξιν τῆς θέσεως τῶν Δερβενίων, ὥρμησε μὲ τὸν ἐπίλοιπον ϛρατόν του εἰς Ἀλμυρὸν κατὰ τῶν Μανιατῶν· ἀλλ' οὗτοι συμποσούμενοι εἰς πέντε περίπου χιλιάδας, ἐν αἷς καί τινες Μεσσήνιοι καὶ Πελοποννήσιοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἡλίαν Μαυρομιχάλην, ἢ Κατσάκον, Ἀναστάσιον Μαυρομιχάλην, Γαλάνην Κουμουνδουράκην, Ἀντ. Τριπάκην, Γ. Γρηγοράκην, Στέφ. Χρηστέα, Παναγ. Κοσσονάκον, Ν. Πιεράκον, Στ. Πικουλάκην, καὶ Σταῦρον Καπετανάκην καὶ ἄλλους τινας, καὶ ὠχυρωμένοι καλῶς ὄντες ὄπισθεν τείχους λιθοχτίστου ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ μέχρι τῶν ἀποτόμων βράχων τοῦ ὄρους εἰς θέσιν Βέργαν καλουμένην, ὑπεδέχθησαν ἀφόβως τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀπέκρουσαν αὐτόν· τὴν 22 Ἰουνίου ἐπετέθησαν οἱ ἐχθροὶ πάλιν κατὰ τῶν Μανιατῶν, ὅπως κυριεύσωσι τὸ τεῖχος ἐξ ἐφόδου· ἡ μάχη ὑπῆρξε δεκάωρος, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἀπεκρούσθησαν μὲ ζημίαν πλέον τῶν 500 φονευμένων καὶ πολλῶν ἄλλων πληγωμένων.

Ἀποτυχὼν ἐνταῦθα ὁ Ἰβραΐμης, τὴν ἐπιοῦσαν ἐπεβίβασεν ἐπὶ τῶν πλοίων περὶ τοὺς 2000 στρατιώτας καὶ τοὺς μετέφερε διὰ νυκτὸς εἰς Δηρὸν, πλησίον τῆς Ἀρεουπόλεως ἢ Τσίμοβας, καὶ τοὺς ἀπεβίβασεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς λίαν πρωὶ τῆς 24 τοῦ μηνός· εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐμφάνισιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ πέριξ κάτοικοι ἐφοβήθησαν φόβον πανικὸν, καὶ οἱ μὲν ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ πρὸς τὸ Βαθὺ, ἵνα διασωθῶσιν, εἰ δυνατὸν, εἰς τὰ Κύθηρα. Τότε οἱ ἐχθροὶ κυριεύσαντες μέρος τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν οἰκιῶν τῆς πόλεως κατέκαυσαν αὐτάς· ἀλλὰ παρελθούσης τῆς πρώτης τοῦ φόβου ἐντυπώσεως, συνῆλθον ἕως 700 ἢ 800 ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ὁμοῦ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων,

καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν μέχρι τῆς παραλίας, καθ' ἣν καταλαβόντες θέσιν τινα δυνατὴν οἱ ἐχθροὶ Τσουμπάρι λεγομένην, ἠμύνοντο μὲν προστατευόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν πλοίων των, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπ' αὐτῶν, οὔτε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὔτε τὴν ἐπιοῦσαν, ὡς ἐνοχλούμενοι ἀδιακόπως ὑπὸ τῶν Μανιατῶν· τὴν 26 ἔφθασαν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες πρὸς βοήθειαν ἀπὸ τὴν Βέργαν, καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς μὲν ἐφόνευσαν, 85 ἠχμαλώτισαν, καὶ μόλις τὸ τρίτον μέρος αὐτῶν ἐσώθησαν ἐπὶ τῶν πλοίων, πολλῶν πνιγέντων καὶ εἰς τὴν θάλασσαν· Ἀλβανοὶ δέ τινες περὶ τοὺς 150, μὴ προφθάσαντες νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων, ἐκλείσθησαν εἴς τινας Πύργους, ἀλλὰ στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, παρεδόθησαν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὁ Ἰβραΐμης παρῃτήθη τοῦ κατὰ τῆς Μάνης σχεδίου του, καὶ ἀναβὰς εἰς Τρίπολιν περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου, ἐφωδίασεν αὐτὴν ἀφ' ὅλα τ' ἀναγκαῖα.

Πλὴν τῶν δύο τούτων στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τοῦ τε Κιουταχῆ καὶ Ἰβραΐμη, ἡ Τουρκία εἶχεν ἀκόμη τὸν αἱμοχαρῆ μὲν, ἀλλὰ μέγαν τῳόντι ἄνδρα, τὸν Σουλτάνον Μαχμούτην. Καθὼς βασιλικός τις νεαρὸς καὶ θυμοειδὴς λέων, σφόδρα παρωργισμένος ἀπὸ τὴν βάναυσον διαγωγὴν τοῦ ἀεννάως ἐπιδεικνύοντος αὐτῷ τὴν ὀδυνηρὰν μάστιγα θηροφύλακος, δὲν ὑποφέρει, ἀλλὰ τῇδε κἀκεῖσε περιστρεφόμενος δάκνει τήν τε χρυσῆν του ἄλυσον καὶ τὰς χρυσοκορύφους κιγκλίδας τοῦ κλωβίου του, ἀεννάως ἀνησυχῶν, ὀδυρόμενος καὶ παραδαιρόμενος, μεχρισοῦ κατορθώσῃ τέλος πάντων νὰ θραύσῃ τήν τε ἄλυσον καὶ τὰς κιγκλίδας, καὶ ῥιπτόμενος ἐκτὸς τοῦ μισητοῦ κλωβίου του, κατασπαράττει διὰ τῶν ὀνύχων του τὸν ἀδιάκριτον θηροφύλακα,

οὕτως ἀνησύχει καὶ ὁ Σουλτάνος Μαχμούτης ἡμέραν καὶ νύκτα ἐντὸς τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων του, βλέπων περὶ ἑαυτὸν τὴν ὅλως βάρβαρον ἐκείνην συμμορίαν τῶν Γενιτσάρων, τὴν μάστιγα τῆς Ὀθωμανικῆς Τιάρας, τοὺς ἐχθροὺς πάσης τάξεως καὶ προοδευτικῆς μεταῤῥυθμίσεως εἰς τὸν στρατὸν, τοὺς κατ' ἀρέσκειαν ἐνθρονίζοντας καὶ ἐκθρονίζοντας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μωάμεθ, τοὺς Δεσποτικοὺς Βασιλεῖς τῆς ἀπεράντου Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, ἑωσοῦ τέλος πάντων, κατορθώσας ἐπιτυχῶς ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Σουλτὰν Σελίμης, κατέστρεψεν αὐτοὺς περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ θυσιάσας πλῆθος ἐξ αὐτῶν διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, ὡς καὶ διὰ τοῦ βρόχου, κατήργησε διὰ παντὸς τὸ τερατῶδες ἐκεῖνο τοῦ Γιανιτζαρισμοῦ σύστημα, καὶ ἔμεινεν ἀπόλυτος κυριάρχης ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ θρόνου τῶν Καλιφῶν.

Παρεκτὸς τῶν ἡρώων τῆς θαλάσσης, εἶχε καὶ ἡ Ἑλλὰς τοὺς πολεμικοὺς ἄνδρας· εἶχε τὸν Κολοκοτρώνην, ὁμοιάζοντα μὲ γέροντα πιστὸν κύνα τῆς ποίμνης ἄγρυπνον ὑπὲρ αὐτῆς, γυμνάζοντα πολλοὺς ἄλλους νεαροὺς κύνας πρὸς ἐπαγρύπνησιν τῆς ποίμνης καὶ ἐμποιοῦντα τρόμον διὰ μόνης τῆς ὑλακῆς του εἰς τοὺς ἐπιβουλευομένους τὸ ποίμνιον λύκους, ἀλλ' ἄχρηστον καθιστάμενον ἕνεκα τῆς ἀσωτείας τοῦ ποιμένος τοῦ καταστροφέως τῆς ἰδίας ποίμνης· εἶχε τὸν Καραϊσκάκην, ὁμοιάζοντα λαμπρὸν μὲν καὶ καλῶς γεγυμνασμένον κυνηγετικὸν κῦνα, στερούμενον ὅμως ἐμπείρου κυνηγοῦ καὶ καταλλήλου περιποιήσεως, καὶ ὡς ἐκ τούτων καθιστάμενον ἰσχνὸν μὲν ὡς πρὸς ἑαυτὸν, ἄχρηστον δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄπειρον θηρευτὴν, τὸν μὴ γινώσκοντα τὰς ἀρετάς του. Οἱ δύο οὗτοι ἄν-

δρες, ὑποστηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τοσούτων ἄλλων ἐπίσης ἱκανῶν πολεμιστῶν Πελοποννησίων τε καὶ Ἠπειρωτῶν, ἠδύναντο, τῇ συμπράξει μάλιστα καὶ τῶν φιλελλήνων, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ν' ἀποκρούσωσι πανταχόθεν, καὶ τὴν Ἑλλάδα νὰ σώσωσιν, ὑπὸ Κυβέρνησιν ὅμως προνοητικὴν καὶ ἔμπειρον. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔσχε πολιτικοὺς ἄνδρας μέχρι τῆς σήμερον, ὅσοι δὲ περιῆλθον εἰς τὴν ἀνωτάτην τῶν πραγμάτων αὐτῆς διεύθυνσιν, ἐναυάγησαν πάντοτε κατὰ τῶν σκοπέλων τῆς ἀνικανότητος, τῆς ῥαδιουργίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ των, καὶ ἀντὶ νὰ ἐκθερμάνωσι τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ τῶν νόμων ζῆλον τῶν πολιτῶν καὶ νὰ μεταχειρίζωνται ὑπὲρ αὐτῆς τὰ ἐνυπάρχοντα ὀλίγα μέσα, ἐξάπτουν τὴν δᾷδα τῆς ἐπαράτου διχονοίας, καὶ καταστρέφουν καὶ μέσα καὶ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, χάριν τῶν ὀλεθρίων παθῶν των, καὶ ἐν αὐταῖς ἀκόμη ταῖς κρισιμωτέραις τῆς πατρίδος περιστάσεσιν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκοντο καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὁπόταν μοῖρά τις Βυζαντινοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Καπετανάμπεην, ἢ ἀντιναύαρχον τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, συγκειμένη ἐκ δύο δικρότων, τεσσάρων φεργατῶν, ὀκτὼ κορβετῶν καὶ ἓξ βρικίων, ἐκπλεύσασα τοῦ Ἑλλησπόντου περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου, ἔφθασε τὴν 1 Ἰουλίου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου. Τὴν δὲ 30 τοῦ Ἰουνίου, ἐξέπλευσεν ὡσαύτως καὶ ἄλλη μοῖρα Βυζαντινοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Καπετὰν πασσᾶν, συγκειμένη ἐκ δύο δικρότων, εἰκοσιεπτὰ φεργατῶν καὶ κορβετῶν καὶ ἑπτὰ βρικίων, καὶ σκοπεύουσα νὰ παραλάβῃ στρατὸν ἐκ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Σάμου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν

πρὸς συντήρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου μέσων, ἐπέβαλε καταναγκαστικὸν δάνειον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, καὶ πρὸς εἴσπραξιν τοῦ δανείου τούτου ἀπεστάλη ἐπιτροπή τις ἐκ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων (α), συνωδευμένη καὶ ὑπὸ δύο πολεμικῶν πλοίων, τοῦ μὲν Σπετσιωτικοῦ, ὁ Λεωνίδας τοῦ Μέξη, ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Κυριάκου ἢ Τσολάκη, τοῦ δὲ Ὑδραϊκοῦ, ὁ Μιλτιάδης τῶν Κουντουριωτῶν, ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Λαλεχοῦ, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ὡς ἐκτελεστικὴ δύναμις ὑπὲρ τῆς εἰσπράξεως τοῦ δανείου, καὶ πρὸς καταδίωξιν τῆς πειρατείας. Ἀρχὰς Ἰουλίου ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη εὑρίσκετο εἰς τὴν νῆσον Τῆνον μετὰ τῶν δύο ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν της πλοίων· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ πάλιν οἱ φανεροὶ τῶν Τούρκων σύμμαχοι καὶ ἄσπονδοι τῶν Ἑλλήνων ἐχθροί, οἱ Αὐστριακοί, καθὼς πρὸ ὀλίγων μηνῶν διέλυσαν τὴν τοῦ Νεοκάστρου πολιορκίαν, συλλαβόντες τὴν γολέταν Ἀσπασίαν τοῦ Ἀδριανοῦ Σωτηρίου, καὶ καταδιώξαντες τὴν βρικογολέταν Κυπρίαν τοῦ Γεωργίου Λεμπέση, ὅπως προμηθεύηται εὐκόλως ὁ Ἰβραΐμης καὶ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων διὰ τῶν Αὐστριακῶν πλοίων, οὕτω καὶ ἤδη δὲν παύουσιν ἐπιτιθέμενοι καὶ κατ' αὐτῶν τῶν πολεμικῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἵνα χαλαρώσωσι τὴν ἑλληνικὴν ναυτικὴν δύναμιν, καθ' ὃν χρόνον ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου ὁ ἐχθρικὸς στόλος, καὶ ἵνα δώσωσιν εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ ἐκτελέσῃ ἀνενοχλήτως τοὺς κατὰ τῆς Σάμου ὀλεθρίους σκοπούς του.

Ὁ Παυλούκης, ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὸ Αἰγαῖον αὐστρια-

(α) Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἦσαν, ἐκ Σπετσῶν μέν, οἱ Νικ. Α. Γουδῆς καὶ Λάζ. Κουτρουπῆς· ἐξ Ὕδρας οἱ Ἀντ. Κριεζῆς καὶ Ἰω. Παπασταύρου, ἐκ τῶν Ψαριανῶν δὲ ὁ Ἀναγν. Κοντός.

κῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἐλθὼν τὴν 9 Ἰουλίου εἰς τὴν νῆσον Τῆνον μετὰ πέντε πολεμικῶν πλοίων, ἤτοι ἑνὸς δικρότου, μιᾶς φεργάτας, μιᾶς κορβέτας καὶ δύο γολετῶν, ἐνῷ τὴν ἐπιοῦσαν προσεκάλεσεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του τήν τε ἐπιτροπὴν καὶ τοὺς πλοιάρχους, ἔπεμψε τὰς λέμβους του ὡπλισμένας καὶ κατέλαβεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως, τὰ δύω ἑλληνικὰ πλοῖα, λόγῳ ἀντεκδικήσεως καὶ ἀποζημιώσεως τῶν ὅσων ζημιῶν ἐπροξένησαν δῆθεν οἱ Ἕλληνες εἰς Αὐστριακοὺς ὑπηκόους· κωφεύων εἰς τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς γενομένας αὐτῷ παρατηρήσεις, ὅτι διὰ τῆς διαγωγῆς του ταύτης ἔβλαπτε τὰ μέγιστα τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα ἐν τῇ παρούσῃ μάλιστα κρισιμωτάτῃ περιστάσει, ὡς παρεμβάλλων ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὸν δίκαιον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, αὐτὸς ἔλεγε ψυχρῶς ὅτι, ὡς Παυλούχης ἐλυπεῖτο, ἀλλ' ὡς ναύαρχος τῆς Αὐστρίας εἶχε καθῆκον νὰ βιάσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ σέβωνται τὴν αὐλήν του καὶ τὴν σημαίαν της, καὶ προέτρεπε τὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἐπιβῇ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο συμπαρευρεθέντων ἐκεῖ Ψαριανῶν πλοίων, ὑποσχόμενος αὐτῇ νὰ τὴν ἐφοδιάσῃ μὲ ἔγγραφον, δυνάμει τοῦ ὁποίου νὰ μένῃ ἀνενόχλητος παρὰ παντὸς ἄλλου αὐστριακοῦ πλοίου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων της. Ἀλλά, μὴ ἐνδούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ αὐστριακὸς στολίσκος ἐτέθη εἰς τὰ πανία, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὰ δύο πολεμικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ τοὺς πλοιάρχους τῶν δύο Ψαριανῶν πλοίων. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν, μαθὼν ὁ πλοίαρχος τοῦ Λεωνίδα παρ' ἑνὸς τῶν Ψαριανῶν πλοιάρχων, ὅτι διὰ 2300 διστήλων ἠδύνατο νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ κρατηθὲν ὑπὸ τοῦ Παυλούχη πλοῖον, διεπραγματεύθη μετ' αὐτοῦ τὰ τῆς ἐξαγορᾶς, καὶ τὸ πλοῖον ἠγκυ-

ροβόλησε πάλιν εἰς Τῆνον. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐπληρόνοντο τὰ χρήματα εἰς τὸν Παυλούκην, ὁ ἐπὶ τοῦ Λεωνίδα Αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ 40 ναύτας Αὐστριακοὺς, ἤθελε ν' ἀποβάλῃ τοῦ πλοίου τοὺς Σπετσιώτας ναύτας καὶ νὰ τοὺς ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν Τῆνον. Οὗτοι ὅμως, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσωσι διὰ τὸν πνέοντα σφοδρὸν ἄνεμον, διενέξεως ἐγερθείσης μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ τοῦ Σπετσιωτικοῦ πληρώματος, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὡπλισμένων Αὐστριακῶν, καί τοι εἰκοσιοκτὼ μόνον ὄντες καὶ ἄοπλοι οἱ Σπετσιῶται, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ γενναίου ναυκλήρου τοῦ Λεωνίδα, Δημητρίου Μώρου, καὶ ἀφοπλίσαντες τοὺς Αὐστριακοὺς, τοὺς ἐφυλάκισαν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου, καὶ ἄραντες τὴν ἄγκυραν, ἀπῆλθον τῆς Τήνου, καὶ κατάραντες εἰς Σύρον, ἀφοῦ παρέδωκαν εἰς τὸν ἐκεῖ εὑρεθέντα Ἀμιλτῶνα (α) τοὺς αἰχμαλώτους Αὐστριακοὺς, ἔπλευσαν εἰς Ὕδραν, ὅπου ἦσαν τότε καὶ οἱ Σπετσιῶται (β). Τὴν δὲ 12 τοῦ μηνὸς, κατὰ τοῦ Ὑδραΐκοῦ πολεμικοῦ βρικίου ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τὸν Σταμάτην Φῶκαν, προερχομένου ἐξ Ὕδρας καὶ μέρος ἀποτελοῦντος τοῦ ὑπὲρ τῆς Σάμου ἐκπλεύσαντος ἑλληνικοῦ στόλου, διαβαίνοντος τῆς πρώρας τῆς αὐστριακῆς ναυαρχίδος εἰς ἀποχρώντως ἱκανὴν ἀπόστασιν, ἵν' ἀγκυροβολήσῃ καὶ αὐτὸ εἰς Τῆνον, ἕνεκα τοῦ πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου, ὁ Παυλούκης, ὑψώσας ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ του σήματά τινα, τὰ ὁποῖα οἱ τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου οὐχὶ μόνον δὲν ἐγνώριζον, ἀλλὰ

(α) ὅσον ὁ Ἀμίλτων προσποιούμενος κατηγόρησε τὸ πλήρωμα τοῦ Λεωνίδα διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην, τοσοῦτον δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ἣν ᾐσθάνθη ἄκραν εὐχαρίστησιν διὰ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς γενομένην ταύτην ὕβριν.

(β) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 225, 257, 233.

κῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἐλθὼν τὴν 9 Ἰουλίου εἰς τὴν νῆσον Τῆνον μετὰ πέντε πολεμικῶν πλοίων, ἤτοι ἑνὸς δικρότου, μιᾶς φεργάτας, μιᾶς κορβέτας καὶ δύο γολετῶν, ἐνῷ τὴν ἐπιοῦσαν προσεκάλεσεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του τήν τε ἐπιτροπὴν καὶ τοὺς πλοιάρχους, ἔπεμψε τὰς λέμβους του ὡπλισμένας καὶ κατέλαβεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως, τὰ δύω ἑλληνικὰ πλοῖα, λόγῳ ἀντεκδικήσεως καὶ ἀποζημιώσεως τῶν ὅσων ζημιῶν ἐπροξένησαν δῆθεν οἱ Ἕλληνες εἰς Αὐστριακοὺς ὑπηκόους· κωφεύων εἰς τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς γενομένας αὐτῷ παρατηρήσεις, ὅτι διὰ τῆς διαγωγῆς του ταύτης ἔβλαπτε τὰ μέγιστα τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα ἐν τῇ παρούσῃ μάλιστα κρισιμωτάτῃ περιστάσει, ὡς παρεμβάλλων ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὸν δίκαιον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, αὐτὸς ἔλεγε ψυχρῶς ὅτι, ὡς Παυλούκης ἐλυπεῖτο, ἀλλ' ὡς ναύαρχος τῆς Αὐστρίας εἶχε καθῆκον νὰ βιάσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ σέβωνται τὴν αὐλήν του καὶ τὴν σημαίαν της, καὶ προέτρεπε τὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἐπιβῇ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο συμπαρευρεθέντων ἐκεῖ Ψαριανῶν πλοίων, ὑποσχόμενος αὐτῇ νὰ τὴν ἐφοδιάσῃ μὲ ἔγγραφον, δυνάμει τοῦ ὁποίου νὰ μένῃ ἀνενόχλητος παρὰ παντὸς ἄλλου αὐστριακοῦ πλοίου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων της. Ἀλλά, μὴ ἐνδούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ αὐστριακὸς στολίσκος ἐτέθη εἰς τὰ πανία, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὰ δύο πολεμικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ τοὺς πλοιάρχους τῶν δύο Ψαριανῶν πλοίων. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν, μαθὼν ὁ πλοίαρχος τοῦ Λεωνίδα παρ' ἑνὸς τῶν Ψαριανῶν πλοιάρχων, ὅτι διὰ 2300 διστήλων ἠδύνατο νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ κρατηθὲν ὑπὸ τοῦ Παυλούκη πλοῖον, διεπραγματεύθη μετ' αὐτοῦ τὰ τῆς ἐξαγορᾶς, καὶ τὸ πλοῖον ἠγκυ-

ροβόλησε πάλιν εἰς Τῆνον. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐπληρόνοντο τὰ χρήματα εἰς τὸν Παυλούκην, ὁ ἐπὶ τοῦ Λεωνίδα Αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ 40 ναύτας Αὐστριακοὺς, ἤθελε ν' ἀποβάλῃ τοῦ πλοίου τοὺς Σπετσιώτας ναύτας καὶ νὰ τοὺς ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν Τῆνον. Οὗτοι ὅμως, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσωσι διὰ τὸν πνέοντα σφοδρὸν ἄνεμον, διενέξεως ἐγερθείσης μεταξὺ Αὐστριακῶν καὶ τοῦ Σπετσιωτικοῦ πληρώματος, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὡπλισμένων Αὐστριακῶν, καί τοι εἰκοσιοκτὼ μόνον ὄντες καὶ ἄοπλοι οἱ Σπετσιῶται, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ γενναίου ναυκλήρου τοῦ Λεωνίδα, Δημητρίου Μώρου, καὶ ἀφοπλίσαντες τοὺς Αὐστριακοὺς, τοὺς ἐφυλάκισαν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλοίου, καὶ ἄραντες τὴν ἄγκυραν, ἀπῆλθον τῆς Τήνου, καὶ κατάραντες εἰς Σύρον, ἀφοῦ παρέδωκαν εἰς τὸν ἐκεῖ εὑρεθέντα Ἀμιλτῶνα (α) τοὺς αἰχμαλώτους Αὐστριακοὺς, ἔπλευσαν εἰς Ὕδραν, ὅπου ἦσαν τότε καὶ οἱ Σπετσιῶται (β). Τὴν δὲ 12 τοῦ μηνὸς, κατὰ τοῦ Ὑδραΐκοῦ πολεμικοῦ βρικίου ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τὸν Σταμάτην Φῶκαν, προερχομένου ἐξ Ὕδρας καὶ μέρος ἀποτελοῦντος τοῦ ὑπὲρ τῆς Σάμου ἐκπλεύσαντος ἑλληνικοῦ στόλου, διαβαίνοντος τῆς πρώρας τῆς αὐστριακῆς ναυαρχίδος εἰς ἀποχρώντως ἱκανὴν ἀπόστασιν, ἵν' ἀγκυροβολήσῃ καὶ αὐτὸ εἰς Τῆνον, ἕνεκα τοῦ πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου, ὁ Παυλούκης, ὑψώσας ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ του σήματά τινα, τὰ ὁποῖα οἱ τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου οὐχὶ μόνον δὲν ἐγνώριζον, ἀλλὰ

(α) ὅσον ὁ Ἄμιλτων προσποιούμενος κατηγόρησε τὸ πλήρωμα τοῦ Λεωνίδα διὰ τὴν πρᾶξίν του ταύτην, τοσοῦτον δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ἣν ᾐσθάνθη ἄκραν εὐχαρίστησιν διὰ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς γενομένην ταύτην ὕβριν.

(β) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 225, 257, 233.

καὶ ἐξέλαβον ὡς ἀφορῶντα τ' ἄλλα αὐστριακὰ πλοῖα, χωρὶς νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ἄλλων ναυτικῶν διατυπώσεων, τῶν προηγουμένων συνήθως εἰς περιςάσεις, καθ'ἃς πλοῖόν τι προσκαλεῖται εἰς ὑπακοὴν ἢ εἰς ἀλλαγὴν πορείας, τουτέστι τοῦ κατὰ πρῶτον δι' ἄνευ σφαίρας πυροβολήματος, καὶ δεύτερον διὰ πυροβολήματος μὲ σφαῖραν μὲν, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ τοῦ σώματος, ἀλλὰ δι' ἐκπομπῆς τῆς σφαίρας εἴτε πρὸ τῆς πρώρας τοῦ πλοίου, εἴτε διὰ τῶν ἱστῶν αὐτοῦ, πυροβολεῖ σκοπίμως, ἐκπέμπει κατ' αὐτοῦ πεπυρακτωμένας σφαίρας καὶ μιμεῖται αὐτὸν καὶ ἡ αὐστριακὴ γολέτα. Ἐνῷ δὲ τὸ ἑλληνικὸν πλοῖον ἐν τῇ ἀπροσδοκήτῳ ταύτῃ σκηνῇ οὐριοδρομοῦν, σπεύδει νὰ ἀπομακρυνθῇ, οἱ Αὐστριακοὶ ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτοῦ δεκαοκτὼ βολὰς κανονίων, ἐξ ὧν δύο διεπέρασαν τοὺς ἱστοὺς τοῦ πλοίου, ὥστε ὀλίγου ἐδέησε νὰ καταπέσωσιν· ἄλλη δὲ βολὴ, διαπεράσασα τὰ ἄνω πλευρὰ τοῦ πλοίου, κατεσύντριψε τῆς λέμβου τοῦ πλοίου τὴν πρύμνην, ἄλλη ἔκοψε δύο ἐκ τῶν κρατούντων τοὺς ἱστοὺς μεγάλων ἐξαρτίων, ἄλλη συνέτριψε τὸν τροχὸν τῆς ῥάντας (κέρκου), βλάψασα καὶ τὴν ῥάνταν αὐτὴν, καὶ ἄλλαι πολλαὶ κατεξέσχισαν τὰ πανία, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἑλληνικὸν πλοῖον, μὴ ὂν πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διευθυνθῇ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον του, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σύρον, ἵνα ἐπισκευασθῇ (α).

Καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ Αὐστριακοὶ παρίστανον κατὰ τὴν

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 226. Καίτοι ὑποσχεθέντες νὰ περιγράψωμεν ὅλας τὰς ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν προξενηθείσας εἰς τοὺς Ἕλληνας κακώσεις, παραλείπομεν ὅμως αὐτὰς χάριν συντομίας, παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην, ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ ἴδῃ πλῆθος ἄλλων τοιούτων κακώσεων, εἰς τ' Ἀπομν. Ν. Σπηλιάδου, Τ. Γ. σελ. 45—53.

Τῆνον, Μύκονον, Νάξον καὶ καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τοιαύτας κωμικωτραγικὰς σκηνὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ εἰς Νεόκαστρον πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν πλεύσασα Α' Βυζαντινὴ μοῖρα μετά τινων Αἰγυπτιακῶν πλοίων (ἐκτὸς ἄλλων, ἅτινα ἀπέμειναν εἰς Μεθώνην καὶ περιέπλεον πρὸ ἡμερῶν εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον), συγκειμένη ἐκ δύο πλοίων τῆς γραμμῆς, δεκατριῶν φεργατῶν, ἓξ κορβετῶν καὶ δύο βριχίων, φέρουσα δὲ στρατὸν Ἀράβων, ἐπαρουσιάσθη τὴν ἑσπέραν τῆς 6 Ἰουλίου εἴς τι μέρος τῆς Σπάρτης, Κότρωνας καλούμενον, καὶ ἀπεπειράθη ν' ἀποβιβάσῃ τὸν ὃν ἔφερε στρατὸν διὰ τῶν πλοιαρίων της, ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι οἱ Σπαρτιᾶται, προκαταλαβόντες τὰ παράλια ἐκεῖνα, ἀντέστησαν γενναίως, καὶ ἀποκρούσαντες τοὺς ἐχθρούς, ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς αὐτῶν.

Ἅμα ἐβεβαιώθη ἡ εἴδησις τῆς ἐξόδου τῆς κατὰ τῆς Σάμου προσδιωρισμένης Β' μοίρας τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ἐξέπλευσαν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν 10 καὶ 11 Ἰουλίου καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐξ ὧν 15 Ὑδραϊκὰ πολεμικὰ μετὰ 4 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Ὕδρας Γ. Σαχτούρην, 12 Σπετσιωτικὰ πολεμικὰ μετὰ 3 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσον, ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους Ἀναγν. Γ. Κυριακόν, Ἐμμ. Δ. Λαζάρου, Γ. Χ. Κούτσην, Π. Δ. Γουδῆν, Ἀντ. Μπάμπαν, Ἰω. Γκίκ. Τσούπαν, Μαν. Μπουκουβάλαν, Π. Λιγκιάρην, Ἀντ. Δρίτσαν, Ἀδρ. Σάντον καὶ Ἀνάργ. Λεμπέσην ἐπὶ τῶν πολεμικῶν, καὶ τοὺς Λάζαρον Μουσούν, Π. Σπαχῆν καὶ Θεόδ. Ι. Μπρέσκαν πυρπολητάς, καὶ 6 πολεμικὰ Ψαριανὰ μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ τοῦ Κανάρη, ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ψαρῶν Ἀποστόλην (α).

(α) Ἀπορίας ἄξιον εἶναι πῶς ὁ Σ. Τρικούπης ἐν τῇ Ἱστορ. του,

Τὰ πλοῖα ταῦτα φθάσαντα τὴν 14 τοῦ μηνὸς εἰς Σουατζίκι (Τέω), εὗρον τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἐκεῖ προσωρμισμένον καὶ ἔχοντα πλῆθος στρατευμάτων καὶ πλοιαρίων ἕτοιμα, ἵνα ῥιφθῇ κατὰ τῆς Σάμου. Οἱ δυστυχεῖς Σάμιοι ἐν τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ δηλώσωσι τὴν πλήρη χαράν των· ὁ δ' ἐχθρὸς ἅμα εἶδε τὸν ἑλληνικὸν στόλον παρουσιασθέντα, ἔθεσεν εἰς κίνησιν 14 ἐκ τῶν μαχιμωτέρων πλοίων του, ἤτοι 2 δίκροτα, ἑπτὰ φεργάτας καὶ πέντε κορβέτας· οὐδὲν ἀξιοσημείωτον συνέβη τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν ἀκόλουθον, διότι τὰ

Τ. Γ. Κεφ. ΞΒ', σελ. 36, ἀρέσκεται νὰ καταβιβάσῃ τοῦ ἀναγνωρισμένου βαθμοῦ του τὸν ναύαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσον, εἰς ἀντιναύαρχον, λέγων· «ἐξέπλευσαν περὶ τὴν 10 Ἰουλίου ... 33 » πολεμικὰ καὶ 8 πυρπολικὰ ὑπὸ τοὺς ἀντιναυάρχους Σαχτούρην » καὶ Κολανδροῦτσον.» Οὐχὶ Κ. Τρικούπη· ὁ Γ. Ἀνδροῦτσος ἦτον ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν, ἐκτὸς δὲ σοῦ μόνου, τοιοῦτον τὸν ἀνεγνώριζε καὶ ἡ πατρίς του, καὶ αὐτοὶ οἱ Ὑδραῖοι, καὶ αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις εἰς ὅλα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφά των, καὶ ἡ Πελοπόννησος (ἴδε Ἱστορ. Φραντζῆ καὶ Ἀπομν. Ν. Σπηλ.) καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς (ἴδε ἀλληλογραφίαν αὐτῆς μετὰ ναυτικῶν νήσων) καὶ αἱ συνάδελφοι νῆσοι Ὕδρα καὶ Ψαρὰ (ἴδε Συνοπτ. Ἱστορ. Ἀντ. Μιαούλη, φυλλάδ. Ν. Κοτσιᾶ, Ὑπόμν. Κ. Νικοδήμου) καὶ ἐφημερίδ. τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (ἴδε Γεν. Ἐφημερ. τῆς 14 Ἰουλ. 1826, ἐν σελ. 295 λέγουσαν· «Ἐπίσης τιμῶμεν καὶ τὰς τρεῖς ναυτικὰς » νήσους, καὶ κρίνομεν ἀξίας καὶ τὰς τρεῖς νὰ ἔχωσι ναυάρχους» καὶ φίλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 225 λέγοντα « τὴν 10 καὶ 11 ἐνεστῶ» τος ἐξέπλευσαν ἐντεῦθεν δύο μοῖραι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἡ » μὲν ἐκ πλοίων τῶν Σπετσῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ναυάρχου » των Γ. Γεωργ. Κολανδρούτσου, ἡ δὲ ἐκ πλοίων τῆς Ὕδρας ὑπὸ » τὸν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην ...»

διαμαχόμενα μέρη εἰς περιστροφὰς μόνον περιορισθέντα, ἐζήτουν νὰ τύχωσιν ἁρμοδίας περιστάσεως, ὅπως βλάψῃ ἕκαστον τοὺς ἐχθρούς του. Τὴν νύκτα ὅμως τῆς 15 πρὸς τὴν 16, ἀφοῦ συνεκανονοβολήθησαν πεισματωδῶς ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἀμφότερα τὰ μέρη, ὥρμησαν τέλος πάντων δύο Σπετσιωτικὰ πυρπολικὰ ὑπὸ τοὺς Λάζαρον Μουσοὺν καὶ Πέτρον Σπαχῆν, τὸ μὲν πρῶτον κατὰ τῆς ὑπὸ τὸν Ταχὴρ Ἀγᾶν φεργάτας, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ τῆς ὑπὸ τὸν Μπεχλεβὰν Ἀγᾶν ὁμοίας καὶ ἐκόλλησαν ἐπ' αὐτῶν· ἀλλ' οἱ ἐχθροί, μεγίστην ἀναπτύξαντες ἱκανότητα καὶ θάῤῥος τὰ ἀπεμάκρυναν, καὶ οὕτως αἱ ἐχθρικαὶ φεργάται διέφυγον τὸν κίνδυνον μὲ ὀλίγην βλάβην· οὐχ ἧττον ὅμως ἀρκετὸν μέρος τῶν πληρωμάτων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν πυρπολικῶν ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξ αὐτῶν κραυγαζόντων, πολλοὺς μὲν ἐζώγρησαν τὰ ἑλλην. πλοῖα, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπνίγησαν (α). Τέλος ἡ τόλμη τῶν δύο τούτων πυρπολητῶν ἐπεσφράγισε τὴν νίκην ταύτην ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὁ δ' ἐχθρὸς κατῃσχυμένος ἐπανῆλθεν εἰς Σουαζίκι.

Τὴν ἐπιοῦσαν 16 τοῦ μηνός, ὅλος ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐξῆλθε κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὄντος ὑπὸ τὸ Καρλόβασι τῆς Σάμου· ὑπερήνεμος ὢν ἐπλησίασε, καὶ ἐκτείνας τὴν δεξιάν του πτέρυγα μεσημβρινώτερον, ἐφαίνετο προσπαθῶν νὰ περιζώσῃ τὸν ἑλληνικὸν στόλον, ὄντα ὑπήνεμον· ἀλλὰ περὶ τὴν 2 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, μεταβληθέντος ἀντιθέτως τοῦ ἀνέμου, ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἀντὶ ἀμυντικῆς, ἔλαβεν ἐπιθετικὴν θέσιν, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ, τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη ταχυπλοώτερον ὂν τῶν ἄλλων, ὥρμη-

(α) Ἡμερολ. Γ. Σαχτούρη. — Φὺλ. τοῦ Νόμ. ἀριθ. 228.

σεν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Σπετσιωτικοῦ πολεμικοῦ πλοίου ὁ Φιλοκτήτης, τοῦ πλοιάρχου Ἐμμανουὴλ Δ. Λαζάρου, κατὰ μιᾶς ἐχθρικῆς φεργάτας, καὶ κατέφθασε μὲν αὐτὴν, ἀλλὰ μόλις ἐκτύπησεν ἐπ' αὐτῆς φλεγόμενον τὸ πυρπολικὸν, ἤνοιξεν ἀμέσως, εἴτε ὡς ἐκ τῆς φύσει ἀδυνάτου κατασκευῆς του, εἴτε ἐκ τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν, καὶ πρὶν ἡ μεταδώσῃ τὰς φλόγας του εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, ἐβυθίσθη ἄνευ ἀποτελέσματος (α). Ὁ Κανάρης ἐμβὰς εἰς τὴν λέμβον του, ἵνα σωθῇ ἐπὶ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν Σπετσιωτικοῦ πλοίου, προσεβλήθη ὑπὸ δύω ἐχθρικῶν λέμβων, αἱ ὁποῖαι μανιωδῶς ἐπιτεθεῖσαι τοῦ ἐφόνευσαν τρεῖς ναύτας, ἐπλήγωσαν δὲ καὶ αὐτὸν ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, καὶ ἕνα ναύτην του. Ἐφονεύθησαν ἀναμφιβόλως καὶ ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐχθρικαῖς λέμβοις, ἀλλ' ὁ κίνδυνος τοῦ Κανάρη ἦτο μέγας, ἢ νὰ φονευθῇ ἢ νὰ ζωγρηθῇ, μόνη δὲ ἡ γενναιότης τοῦ διευθυντοῦ τοῦ συνοδοῦ πλοίου Μανουὴλ Δ. Λαζάρου τὸν διέσωσεν (β)·

(α) Ἴδε εἰς Φίλ. τοῦ Νόμ. σελ. 228 ἀπόσπασμα ἐπιστολῶν τῶν ἀρχηγῶν τῆς κατὰ τὴν Σάμον ἀγωνιζομένης μοίρας, ναυάρχου Σπετσῶν Γ. Ἀνδρούτσου καὶ ἀντιναυάρχου Ὕδρας Γ. Σαχτούρη.

(β) *Ἀποδεικτικόν.*

Ὅταν εἰς τὴν περὶ τὴν Σάμον ναυμαχίαν, κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1826, ὁ ὑποφαινόμενος προσέβαλον διὰ τοῦ πυρπολικοῦ μου τὸ Ὀθωμανικὸν δίκροτον, ὁ πλοίαρχος Κ. Ἐμμανουὴλ Δ. Λαζάρου, παρακολουθῶν μὲ τὸ ἰδιόκτητόν του πλοῖον καὶ συγκινδυνεύων, ἠδυνήθη διὰ τῆς μεγάλης γενναιοψυχίας του νὰ μὲ λάβῃ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου πυρπολητὰς εἰς τὸ πλοῖόν του, καὶ νὰ μὲ διασώσῃ ἀπὸ τὸν μέγιστον κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν τρομερὰν, ἀλλ' ἔνδοξον ἐκείνην ἡμέραν εὑρέθην, ὡς ἐκ τῆς

ἡ μάχη διήρκεσε μέχρις ἑσπέρας, καθ' ὅλην δὲ τὴν νύκτα ἀμφότεροι οἱ στόλοι ἔμειναν ἥσυχοι.

Τὰς ἀκολούθους ἡμέρας μέχρι τῆς 21 Ἰουλίου, ἀμφότεροι οἱ στόλοι ἔμενον παρατεταγμένοι οὐχὶ πολὺ μακρὰν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, ἀλλ' οὐδὲν ἀξιοσημείωτον συνέβη. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Ἰκαρίαν νῆσον, ἀφήσαντα δύο προφυλακίδας τὸν Μπουχουβάλαν καὶ Λαλεχὸν πρὸς κατασκόπευσιν τῶν κινημάτων τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις ἀποσυρθεὶς καὶ αὐτὸς, διευθύνθη, ὡς ὑπετίθετο, εἰς Μιτυλήνην.

Ὅτε οἱ Σάμιοι προσεκάλεσαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα πρὸς ὑπεράσπισίν των, εἶχον ὑποσχεθῆ τὴν πληρωμὴν καὶ τοῦ καταναγκαστικοῦ δανείου τῆς ἀναλογίας των, καὶ τῶν προσόδων τῆς νήσου των· ἀλλὰ μόλις ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη, πολλοὶ τῶν Σαμίων ὁμοῦ μὲ τὸν κίνδυνον ἐλησμόνησαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις των. Οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὕδρας δι' ἐπιστολῶν των τῆς 10 καὶ 11 Ἰουλίου πρὸς τοὺς Σαμίους, παρεπονέθησαν διὰ τὴν ἀσύγγνωστον ὀλιγωρίαν των περὶ τὴν ἀπότισιν τοῦ τε ποσοῦ τοῦ δανείου ἐκ γροσίων 75000, καὶ τοῦ ἐκ τῶν προσόδων τῆς νήσου ἐκ γροσίων 120,000. Οἱ δ' ἀρχηγοὶ τῆς κατὰ τὴν Σάμον ἑλληνικῆς ναυτικῆς μοίρας, πέμψαντες τὸν

μανιώδους καὶ ἀκαταμαχήτου σχεδὸν προσβολῆς τῶν Ὀθωμανικῶν λέμβων. Εἰς βεβαίωσιν ὅθεν τῆς γενναίας ἐκείνης πράξεως τοῦ ἀνδρείου πλοιάρχου Κ. Ἐμμ. Δ. Λαζάρου, δίδω τὸ παρόν μου πρὸς αὐτόν.

Ἀθῆναι τὴν 22 Μαΐου 1845.

Ὁ ὑποναύαρχος

Κ. Κανάρης.

Θεοφάνην Σιατιστέα, γραμματέα διατελοῦντα τῆς Σπετσιωτικῆς ναυαρχίδος, καὶ τὸν ἐξ Ὕδρας πλοίαρχον Ἰωάννην Μακρυμοῦραν, προέτρεπον τοὺς Σαμίους εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ποσοτήτων τούτων. Ἀλλὰ, προκυψασῶν δυσκολιῶν καὶ ἀργοπορίας περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν χρημάτων, ἀπῆλθον εἰς Σάμον τὴν 28 Ἰουλίου ἐπὶ ἑνὸς μόνου πλοίου αὐτοπροσώπως ὁ ναύαρχος Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης, ἵνα παραστήσωσιν εἰς τοὺς Σαμίους διὰ ζώσης, πόσον ἦτον ἀναγκαία εἰς τὴν παροῦσαν κρίσιμον περίστασιν τῆς πατρίδος γενικῶς, καὶ τῆς πατρίδος των μερικῶς, ἡ σύντομος εἴσπραξις τῶν χρημάτων. Μ' ὅλας δὲ τὰς πατριωτικὰς προτροπάς των, μόλις ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσιν ἐν διαστήματι πέντε ἡμερῶν γρόσια 67,226, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπέστειλαν εἰς τοὺς προκρίτους τῶν δύο νήσων διὰ τοῦ Σταμάτη Δοκοῦ Ὑδραίου, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τῶν Σαμίων νὰ πληρώσωσι καὶ τὰ λοιπὰ ἐν προθεσμίᾳ ἕνδεκα ἡμερῶν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ μαθοῦσαι τὴν 5 Αὐγούστου ἀπὸ τὰς προφυλακάς των αἱ ἑλληνικαὶ μοῖραι, ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στόλος δὲν ἦτον εἰς Μιτυλήνην, ὡς ὑπετίθετο, καὶ ὑποπτεύουσαι μήπως αἴφνης, ἐπιπίπτων κατὰ τῆς Σάμου, ἐκτελέσῃ τοὺς σκοπούς του, ἀνήχθησαν ἀπὸ τὴν Ἰκαρίαν, καὶ τὴν 7 ἔφθασαν εἰς Ψαρά. Ἐκεῖ δὲ μαθοῦσαι πάλιν ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν Κουτσοῦκον, ὅτι κατ' εἴδησίν τινα, δοθεῖσαν αὐτῷ παρ' ἀγγλικοῦ τινος πλοίου, ὅτι τῳόντι ὁ ἐχθρικὸς στόλος εὑρίσκετο εἰς Μιτυλήνην, ἀναχθεὶς τὴν 8 τοῦ μηνός, ἠγκυροβόλησε τὴν 9 εἰς Κολωνὸν τῆς Σάμου, ἐκεῖθεν δὲ τὴν 13 αὖθις εἰς Ἰκαρίαν.

Οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων διέταττον τούς τε ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς πλοιάρχους τῶν ἑλληνικῶν πλοίων νὰ πα-

ρατείνωσι τὴν ὑπὲρ τῆς Σάμου ἐκστρατείαν των, ἐπὶ ἕνα ἀκόμη μῆνα, καὶ πέμψαντες αὐτοῖς ἄρτον μόνον, ἐπαρηγόρουν αὐτούς, γράφοντες, ὅτι καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ναυτῶν καὶ τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια ἤθελον πληρωθῆ ἀκολούθως ἀπὸ τὸ δάνειον καὶ τὰς προσόδους τῆς Σάμου, τῶν ὁποίων τὴν εἴσπραξιν θερμῶς τοῖς ἐσύσταινον· ἀλλ' ἐπήρκουν τὸ δάνειον καὶ αἱ πρόσοδοι τῆς Σάμου εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ στόλου; Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ ναύαρχος Ἀνδροῦτσος πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν ἐκ Σάμου·

« .... Εἰς ἀπάντησιν δὲ αὐτῶν εἰδοποιεῖσθε, ὅτι ἡμεῖς » μολονότι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκτελῶμεν καὶ τὸ χρέος » μας καὶ τὴν σύναξιν τῶν γροσίων τῆς Σάμου, μ' ὅλον, » λέγομεν, τοῦτο, κλέπτοντες καιρὸν ἐκ τοῦ χρέους μας, » ἠμπορέσαμεν νὰ συνάξωμεν τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν διὰ » τοῦ καπετὰν Σταμάτη Δοκοῦ γρόσια, καὶ ἤδη πασχίζο» μεν μὲ αὐτὴν τὴν ὀλίγην εὐκαιρίαν νὰ συνάξωμεν τά » τε λείψανα τοῦ δανείου καὶ τῶν προσόδων, διὰ νὰ χρη» σιμεύσωσιν εἰς μισθοὺς τῶν ναυτῶν διὰ τὸν ἐλθόντα » μῆνα, ὡς μᾶς διατάττετε. Ἀλλ' αὐτὰ συναχθέντα δὲν » ἠμποροῦν ν' ἀπαντήσωσιν ὅλου τοῦ μηνὸς τὰ ἔξοδα, » καὶ πρέπει περὶ τούτου νὰ γίνῃ πρόβλεψις ταχεῖα ἐκ » τῆς εὐγενείας σας· ἔτι, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρικὸς στόλος, ὢν » προσωρμισμένος εἰς Μιτυλήνην, ἑτοιμάζεται μὲ νέας » δυνάμεις νὰ ἐφορμήσῃ πάλιν κατὰ τῆς Σάμου, καὶ ἐπει» δὴ ὁ ἡμέτερος στόλος κατήντησεν εἰς ἀδυναμίαν, τό» σον ἀπὸ πυρπολικά, ὅσον καὶ ἀπὸ πολεμικά, ἀναγκαι» οῦν νὰ προφθασθῶσι καὶ ἕτερα πλοῖα πολεμικὰ καὶ πυρ» πολικά, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν ν' ἀνθέξωμεν καὶ εἰς αὐ» τὴν τὴν ὑπερήφανον προσβολήν· ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν

» μένει εἰς τὴν ἀπόφασίν σας, τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ νὰ » γίνῃ ὅσον τὸ γρηγορώτερον, διὰ νὰ μὴν εὕρῃ ὁ ἐχθρὸς » ἡμᾶς εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα κατάστασιν, καὶ τότε πά» θωμεν.»

Εἰς ἀπάντησιν τούτων οἱ Πρόκριτοι τῶν δύο νήσων ἔσπευσαν ἀλλεπαλλήλως τὴν 14 καὶ 16 τοῦ μηνὸς νὰ εἰδοποιήσωσι τοὺς κατὰ τὴν Σάμον ναυτικούς, ὅτι ἔλαβον πρόνοιαν, καὶ ὅτι ταχέως ἐκπλέει πρὸς βοήθειάν των νέα ναυτικὴ δύναμις, καὶ νὰ ἐπιμείνωσιν ὅπως δύνωνται. Ἀνταπέστειλε δὲ πάλιν ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν τὴν 22 Αὐγούστου τὰ ἑξῆς· «Ἐλάβομεν τὰς εὐγενικάς σας, τὴν μὲν κατὰ τὴν 14 τοῦ παρόντος σημειωμένην, τὴν δὲ κατὰ τὴν 16 μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ὑδραίων, καὶ ἰδόντες τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐχάρημεν, ὅτι θέλετε μᾶς προφθάσει βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἀνυπομόνως περιμένομεν νὰ ἴδωμεν ὅσον τὸ γρηγορώτερον, ἵνα ἑνωθέντες ὅλοι μετ' αὐτῆς, ὁρμήσωμεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἔχει δὶς ὁποῦ ἔρχεται καθ' ἡμῶν, καὶ ἔπειτα ὀρτζάρει χωρὶς νὰ μᾶς κανονοβολῇ. Αὐτὸς ἤδη περιπλέει τὰ ἄσπρα χώματα, ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν νὰ κλέψωμεν ὀλίγον καιρὸν διὰ ν' ἀλείψωμεν τὰ καράβια ὀλίγον ἄλειμμα. Τὰ γρόσια ἀκόμη δὲν ἐσυνάχθησαν καὶ τὸ ἀκούομεν παρὰ τῶν συντροφοναυτῶν, μόνον ἡμεῖς τὸ ἠξεύρομεν. Αὐτὸν τὸν μῆνα, ἀδελφοί, ἐλπίζομεν νὰ τὸν δουλεύσωμεν, ἀλλὰ τὸν ἄλλον ποτέ, καὶ ἔστω εἰς εἴδησίν σας.»

Ἐν τούτοις τὰ μὲν τοῦ δανείου 75,000 γρόσια ἐπληρώθησαν ὑπὸ τῶν Σαμίων, ἐπειδὴ ὅμως περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν ἐκ τῶν προσόδων τῆς νήσου 120,000 γροσίων, μεγάλαι ἐπαρουσιάζοντο δυσκολίαι, ἡ δὲ παρουσία τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς Σάμον ἀπῄτει μεγάλα ἔξοδα, οἱ ἀρ-

χηγοὶ τῶν ναυτικῶν μοιρῶν ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐστηρότερα μέτρα κατὰ τῶν Σαμίων, ὅπως ἐκβιάσωσιν αὐτοὺς εἰς ταχυτέραν πληρωμὴν τῆς ποσότητος ἐκείνης, θέσαντες τὴν νῆσον εἰς κατάστασιν πολιορκίας. Οἱ Σάμιοι ἀπαντῶντες εἴς τινα νεωτέραν ἐπιστολὴν τῶν Προκρίτων τῶν δύο νήσων τῆς 4 Αὐγούστου, ἔγραφον αὐτοῖς τὴν 17 ἰδίου μηνὸς ταῦτα·

«*Πανευγενέστ. Πρόκρ. τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν.*

«Ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ 4 τοῦ τρέχοντος εὐγενικὴν ἐπι-
» στολήν σας, καὶ ἰδόντες τὰ ἐν αὐτῇ, ἐλυπήθημεν και-
» ρίως, διότι παρ' ἐλπίδα μᾶς γράφετε ὅσα οὐδὲ ἀπὸ τὴν
» φαντασίαν τινὸς ἀπέρασαν, περὶ τῆς ἀποτίσεως τῶν προ-
» σόδων. Κύριοι! ἡ Σάμος πραγματικῶς ἀπεδείχθη πάν-
» τοτε εὐπειθεστάτη εἰς τὰς προσκυνητὰς διαταγὰς τῆς
» Σ. Διοικήσεως, προθυμοτάτη εἰς τὴν ἀπότισιν ἐράνων,
» δεκατώσεων καὶ ἄλλων, ὅσα διωρίσθη παρὰ τῆς Σ. Δι-
» οικήσεως, καθὼς καὶ ἤδη δὲν ἔλειψε μετὰ προθυμίας νὰ
» μετρήσῃ πρὸς τοὺς γενναιοτάτους ναυάρχους τὴν διο-
» ρισθεῖσαν ποσότητα τοῦ δανείου, καὶ ἀμέσως ἔκαμεν
» ἀρχὴν τῆς συνάξεως ἐνταῦτῷ καὶ καταμετρήσεως τῶν
» προσόδων. Δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἑλλην.
» στόλον κρασίον καὶ κρέας, κατὰ τὴν δύναμίν της, καὶ
» μολονότι ἔχασεν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῶν προϊόντων της διὰ
» τὰ περιστατικὰ, μετὰ προθυμίας πληρόνει καὶ τὰ τῆς
» ἀποδεκατώσεως γρόσια, καὶ ὄχι νὰ δείξῃ ἀχαριστίαν
» πρὸς τοὺς εὐεργέτας της. Λύπη αἰσθαντικωτάτη περιε-
» κύκλωσε τὰς καρδίας τῶν εὐαισθήτων τὸ νὰ πολιορκη-
» θῇ ἀπὸ τοὺς βοηθούς της ἡ δυστυχὴς Σάμος, ἐνῷ ἐπα-
» πειλεῖται νὰ ἐξοντωθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἐνῷ δὲν ἀπέ-

» φυγεν, οὔτε ἐδυστρόπησεν εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν ὅσων
» διωρίσθη. Ἂν ὅμως καὶ ἀκολουθῇ ὀλίγη δυσκολία, τοῦ-
» το δὲν προέρχεται ἐκ τῆς προαιρέσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς και-
» ρικῆς περιστάσεως. Παρακαλοῦμεν τοίνυν τὴν φιλογέ-
» νειάν σας, πληροφορηθέντες τὴν καλὴν τῆς Σάμου προ-
» αίρεσιν νὰ διαλύσητε πᾶσαν κατ' αὐτῆς ψυχρότητα, καὶ
» ὡς ἀπ' ἀρχῆς, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ σώζητε ἀπαρά-
» τρεπτον τὴν πρὸς τὴν Σάμον εὔνοιαν καὶ φιλογενῆ διά-
» θεσίν σας, ἐν ᾗ ἐπερειδόμενοι καὶ ἡμεῖς μένομεν μὲ
» ὅλον τὸ σέβας ὅλως πρόθυμοι.

»(Τ. Σ.) Οἱ Πρόκριτοι τοῦ κοινοῦ.

»Λ. Λυκοῦργος.»

Μετὰ μηνιαίαν σχεδὸν προπαρασκευὴν, ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐξέπλευσε τέλος τῆς Μιτυλήνης περὶ τὴν 11 Αὐγούστου, φέρων καὶ ὅσον στρατὸν ἠδυνήθη νὰ στρατολογήσῃ ἐπί τε τῆς Λέσβου καὶ τῶν ἀπέναντι παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Διευθυνθεὶς δὲ πρὸς τὴν Σάμον, ἐπειράθη τὴν 15 τοῦ αὐτοῦ νὰ κάμῃ νέαν προσβολὴν κατ' αὐτῆς· ἀλλ' ἅμα ἐνεφανίσθη ὁ ἑλληνικὸς στόλος, οἱ ἐχθροὶ ὑπεχώρησαν αὖθις, καὶ δέκα μὲν ἐκ τῶν πολεμικῶν πλοίων του συνώδευσαν εἰς τὸν λιμένα Σουαζιχίου τὰ ὅσα συνηκολούθουν τὸν ἐχθρικὸν στόλον φορτηγὰ πλοῖα, τὰ δὲ λοιπὰ κατέφυγον εἰς τ' ἄσπρα χώματα. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, περιφερόμενα εἰς τὰ αὐτὰ μέρη, ἀνέμενον τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅστις τῳόντι τὴν 28 τοῦ μηνὸς, συνιστάμενος ἐκ 37 μεγάλων πλοίων, ὥρμησε κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ· ἀλλ' ἀπαντήσας τὴν συνήθη καρτερίαν, ἠναγκάσθη νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν Χίον, κἀκεῖθεν ὁ μὲν Ταχήρης μετὰ 24 μεγάλων πλοίων εἰς Λέσβον, ὁ δὲ Τοπὰλ πασσᾶς μετὰ ἑπτὰ φεργατῶν εἰς Φώκαιαν, ἵνα ἐπισκευασθῇ.

Τὴν 20 Αὐγούστου νέα ἐξέπλευσεν ἑλληνικὴ μοῖρα ὑπὲρ τῆς Σάμου, συγκειμένη ἐκ 13 Ὑδραϊκῶν πολεμικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην καὶ ὀκτὼ Σπετσιωτικῶν, τῶν πλοιάρχων Ν. Παρασκευᾶ, Θεόδ. Δ. Λαζάρου, Νικ. Τσοχαντάρη, Νικ. Κολοκάπου, Ἀθαν. Γ. Πάνου, Ἀργυρ. Στεμιτσιώτου καὶ Ἰωάννου Κυριάκου ἢ Τσολάκη, ὑπὸ τὸν κατὰ τὴν Σάμον ναύαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσον.

Ἡ 6'. αὕτη μοῖρα ἑνωθεῖσα τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς πρώτης, κατὰ τὴν Σάμον, διευθύνθη τὴν 27 εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, εὑρισκομένου, ὡς εἴπομεν, εἰς τὴν Λέσβον· τὴν νύκτα ἐκείνην πυκνὴ ὁμίχλη διεσκόρπισε τὰ πλοῖα, ὥστε μόλις πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 28 ἔφθασεν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔμπροσθεν τῆς Μιτυλήνης· ὁ δ' ἐχθρὸς ὅστις ἦτον ἀραγμένος ὑπὸ τὸ φρούριον τῆς νήσου, μαθὼν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἔβαλεν ἀμέσως εἰς κίνησιν 24 ἐκ τῶν μεγαλητέρων καὶ μαχιμωτέρων πλοίων του, ἐν οἷς καὶ τὰ δύο δίκροτα, τὰ δὲ λοιπὰ καὶ ὁ Τοπάλης αὐτὸς ἔμειναν εἰς Φώκαιαν· περὶ τὸ μεσονύκτιον ἠκροβολίσθησαν μόνον οἱ δύο στόλοι ἕνεκα τῆς ἐπισυμβάσης βροχῆς· τὴν δ' ἐπιοῦσαν, ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρός, καὶ ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἔπλεεν ἐν λοξοδρομίαις πρὸς τὸ μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Μπαμπᾶ βόρειον στόμιον τοῦ πορθμοῦ ἀπομακρυνόμενος τοῦ Ἑλληνικοῦ· ἀλλ' ὅταν εἶδεν ὅτι ὀλίγα μόνον Ἑλληνικὰ πλοῖα τὸν κατέφθασαν, τὰ δ' ἄλλα εἶχον μείνει μακράν, στραφεὶς ἐναντίον των, ἤλπισεν ὅτι ἤθελε τὰ βλάψει· ἀλλ' ἀπεκρούσθη μὲ ἱκανὴν ζημίαν του καταδιωχθεὶς πάλιν παρ' ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Τότε τὰ ὑπὸ τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην καὶ Γ. Σαχίνην πολεμικὰ πλοῖα εὑρεθέντα ἐν γαλήνῃ πλησίον

ἐχθρικοῦ τινος δικρότου, ἀντεπυροβολήθησαν ἐφ' ἱκανὴν ὥραν, ἐκ δὲ τοῦ πολεμικοῦ βρικίου ὁ Τιμολέων τοῦ Ἀναγνώστου Γ. Κυριακοῦ, θραυσθέντος κατὰ τὴν μάχην ἑνὸς κανονίου, ἐφονεύθησαν δύο ναῦται, ὁ Γιακουμάκης Κοτρώνης καὶ ὁ Θεόδωρος Π. Μπρέσκας, καὶ ἐπληγώθη ἀκρωτηριασθεὶς τὴν μύτην ὁ Ἀλέξαν. Κυρατσοῦλας. Ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Σπαχὴν, φερόμενον κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, κατατρυπηθὲν ἐκ τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν, ἐβυθίσθη, τὸ δὲ πλήρωμά του διεσώθη εἰς τὰ ἄλλα πλησίον ἑλληνικὰ πλοῖα· ὁμοίως ἕτερον πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Παρασκευᾶν ἔπαθε ζημίαν μεγάλην εἰς τοὺς ἱστούς του, ἀλλ' ὅμως τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ Ἕλληνες κατεδίωξαν τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἕως εἰς Φώκαιαν, ὅπου τὸ πρωῒ τῆς ἐπιούσης 30 Αὐγούστου, ἐπαναληφθείσης πάλιν τῆς ναυμαχίας, ὁ ἐχθρικὸς στόλος καί τοι ἀναπτύξας πολεμικὴν ἐπιμονὴν ὑπέρ ποτε ἄλλοτε, ἐτράπη περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς φυγὴν, τρέχων πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης. Ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ τὰ Ἑλληνικὰ πυρπολικὰ, καὶ ἰδίως κατὰ τῆς τοῦ τολμηροῦ Ταχίρη φεργάτας, ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀντ. Θ. Βῶκον Ὑδραῖον ἐκάη εἰς μάτην ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ μακρὰν αὐτῆς, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Θεόδ. Ἰω. Μπρέσκαν Σπετσιώτην, ἐκόλλησε μὲν ἐπ' αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ τὴν πυρπολήσῃ ἐξ ὁλοκλήρου, ἕνεκα τῆς παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναπτυχθείσης μεγάλης ἐπιτηδειότητος, ἀλλὰ μόνον τὴν πρύμναν αὐτῆς ἔβλαψεν (α)· ἐκτὸς δὲ τῆς ζημίας

(α) Ἐνῷ ὁ Ναύαρχος Ὕδρας Α. Μιαούλης λέγει (ἴδε Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 341) ὅτι « ἡ φεργάτα καθ' ἧς ὁ Σπετσιώτης πυρπολιστὴς Θεόδ. Μπρέσκας ἐπέπεσε καὶ ἐκόλλησε τὸ πυρπολικὸν, ἐσώθη ἀπὸ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐν αὐτῇ » ὁ λίαν ἀγαθὸς Ἀντ.

τῶν πυρπολικῶν τούτων ἐκόπη καὶ τὸ κατάρτιον τοῦ ὑπὸ τὸν Μπούτην πυρπολικοῦ, καὶ ἔλαβε πολλὴν βλάβην καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Πιπίνον. Πλὴν τὰ δύο τελευταῖα ἐπεσκευάσθησαν κατὰ τὰ ἐνόντα μέσα.

Ἕνεκα τῶν τοσούτων ζημιῶν ἃς ὑπέστη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἀπεφασίσθη τὴν ἐπιοῦσαν 31 Αὐγούστου, ν' ἀφήσῃ προφυλακὰς περὶ τὴν Μιτυλήνην, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ψαρὰ ἵνα ἐπισκευασθῇ, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης· αὐθημερὸν λοιπὸν ἠγκυροβόλησεν εἰς Ψαρὰ, ἀλλ' ἡ μεγάλη ἔλλειψις τροφῶν καὶ μισθῶν τῶν πληρωμάτων τῆς Α' μοίρας ἔγεινε πρόξενος ἀκαταστασίας τινος εἰς τὰ πληρώματα αὐτῆς, διὸ καὶ τὴν 3 Σεπτεμβρίου τὰ πλεῖστα τῶν Ὑδραϊκῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Σαχτούρης, ὡς καὶ τῶν Σπετσιωτικῶν ἐπανέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια, καθεκάστην σχεδὸν ἀπεχωρίζοντο τοῦ στόλου, ἀκόντων τῶν πλοιάρχων ἀνὰ ἓν καὶ δύο πλοῖα (α).

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἤτοι τὴν 3 Σεπτεμβρίου, κατέπλευσεν εἰς Ναύπλιον ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν, τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν πολεμικὸν ἀτμόπλοιον ἡ Καρτερία, τόνων 233

Α. Μιαούλης, ἐν τῇ συνοπτ. ἱστορ. βιβλ. β'. σελ. 59 ἵνα ψεύσῃ φαίνεται τὸν πατέρα του, ἢ ψευδόμενος μᾶλλον ὁ ἴδιος λέγει, ὅτι « ἐκόλλησε μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φεργάτας (τὸ πυρπολικὸν τοῦ Σπετσιώτου Μπρέσκα) ἀλλ' ἔχον αὐτὸ πολλὰ ὀλίγον καὶ ἀδύνατον πῦρ, ἐσβέσθη τὸ ὀλίγον μεταδοθὲν εἰς τὴν πρύμνην αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ἐν αὐτῇ » αἰδὼς πρὸς Θεοῦ! ἆρά γε πρώτην ἤδη φορὰν κατώρθωσαν οἱ ἐχθροὶ νὰ κατασβέσωσι τὸ πῦρ τὸ ἐκ τῶν πυρπολικῶν; Ἴδε καὶ Γεν. ἐφημ. σελ. 357 λέγουσαν « ἀλλ' ἡ φρεγάτα ἐσώθη μετὰ ἐπιτηδειότητος ».

(α) Ἡμερολόγ. Γ. Σαχίνη.

ὑπὸ τὸν ἐνάρετον καὶ γενναῖον φιλέλληνα Χάστιγκα· τὴν ἐπιοῦσαν ὑψώθη ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία διὰ κανονοβολισμοῦ, καὶ ἐδόθη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν διευθυντὴν αὐτοῦ Χάστιγκα ὁ βαθμὸς πλοιάρχου φρεγάτας· ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ τόσον ἀναγκαῖον τοῦτο πλοῖον εἰς τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ ὑπὸ τοιοῦτον μάλιστα ἱκανὸν διευθυντήν, ἔμενεν ἀργὸν εἰς Ναύπλιον, ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων γαιανθράκων καὶ τοῦ λοιποῦ ὑλικοῦ.

Ἔμειναν λοιπὸν εἰς Ψαρὰ οἱ τρεῖς ναύαρχοι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων μετά τινων πλοίων, καὶ τὴν 11 τοῦ μηνὸς προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Ἰκαρίαν νῆσον, ὅπου τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ, φθάσαν ἐξ Ὕδρας τὸ ὑπὸ τὸν Σταμάτην Φῶκαν πλοῖον ἐκόμισεν εἰς τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα καὶ τροφὰς καὶ μισθούς. Ἰδὼν τότε ὁ Ναύαρχος τῶν Σπετσῶν, ὅτι μέχρι τῆς 18 τοῦ μηνός, οὐδεμία φροντὶς ἐλήφθη καὶ περὶ τῶν διαμεινάντων Σπετσιωτικῶν πλοίων, στερουμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια. Τότε καὶ οἱ Σπετσιῶται ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των τὰς Σπέτσας, τὰ δὲ εἰς Ὕδραν στρατεύματα μετέβησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πολιορκουμένων Ἀθηνῶν.

Ἔμεινε λοιπὸν ὁ Μιαούλης, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ ναύαρχος Ψαρῶν Ἀποστόλης, μετὰ ὀκτὼ πολεμικῶν καὶ δύο πυρπολικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα προσετέθησαν τὴν 21-22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἄλλα τρία πολεμικὰ μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Μ. Μπουδούρην.

Τὴν 23 μαθὼν ὁ Μιαούλης παρ' ἐμπορικοῦ τινος πλοίου ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος ἐναυλόχει εἰς τὰ Δαρδανέλλια, ἀπεφάσισε μετὰ τοῦ ναυάρχου Ψαρῶν νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὴν Χίον καὶ Μιτυλήνην, ἴσως δὲ καὶ μέχρι Τενέδου, ἵνα

βεβαιωθῶσι περὶ τούτου· ἐτέθησαν λοιπὸν εἰς τὰ πανία καὶ τὴν 25 ἐφάνησαν εἰς τὸ μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Ἀσίας στενὸν δεκατέσσαρα, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὅλος ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰς 64 πλοῖα συνιστάμενος, διότι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχε φθάσει πρὸς αὐτὸν νέα ἐπικουρία ἐννέα ἄλλων φρεγατῶν. Ἀπέναντι τοσαύτης δυνάμεως ὁ Μιαούλης ἐσήμανε τὴν ὑποχώρησιν (α), ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο πυρπολικὰ ἔμειναν εἰς γαλήνην, διέταξεν, αὐτὰ μὲν νὰ προσθέσωσι πανία, νὰ σταλῶσι δὲ αἱ λέμβοι τῶν ἑλληνικῶν πλοίων νὰ τὰ ῥυμουλκήσωσιν· ἀμέσως αἱ λέμβοι ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῶν πυρπολικῶν, ἀλλ' οἱ ἐν αὐταῖς περιφρονοῦντες δῆθεν τὸν ἐχθρόν, δὲν ἤθελον νὰ προσθέσωσι πανία, καὶ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν μάλιστα ὁ Πολίτης λεγόμενος δὲν ἐδέχθη οὔτε τὰς ἑλληνικὰς λέμβους νὰ τὸν ῥυμουλκήσωσιν· οὕτως ἐνῷ αἱ λέμβοι ἐῤῥυμούλκουν τὸ ὑπὸ τὸν Ῥοῦφον πυρπολικόν, σφαῖρα ἐχθρικὴ πεσοῦσα ἐπὶ τῆς λέμβου τοῦ αὐτοῦ πυρπολικοῦ, ἐφόνευσε τρεῖς, καὶ ἐπλήγωσεν ἕνα ναύτην· ἀλλ' οὐχ ἧττον αἱ λέμβοι ἔσυραν τὸ πυρπολικὸν τοῦτο καὶ τὸ διέσωσαν· ὁ δὲ Πολίτης ἔμεινεν ὄπισθεν· αἴφνης μία γολέτα ἐχθρικὴ βοηθουμένη διὰ κωπηλασίας, καὶ τὸ ταχυκίνητον δίκροτον ἡ ναυαρχὶς τοῦ Τοπάλη ῥυμουλκούμενον, τὸν κατέφθασαν καὶ ἐκτὸς ὅτι τοῦ ἐπέπεσον μὲ ὅλον τὸ πυροβολικόν των, ἔπεμψαν κατ' αὐτοῦ καὶ πλέον τῶν εἰκοσιπέντε ὡπλισμένων λέμβων. Ὁ Πολίτης τότε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰσπηδήσας ἐπὶ τῆς ἰδίας του λέμβου, πυροβολεῖ κατ' αὐτῶν δι' ἑνὸς μικροῦ κανονίου ὅπερ ἔφερεν ἡ λέμβος του, καὶ ξιφήρης μεθ' ὅλων τῶν ὀπαδῶν του ὁρμᾷ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν, καὶ τρέψας αὐτὰς εἰς φυγήν,

(α) Ἡμερολόγ. Γ. Σαχίνη.

ἐπέστρεψε πάλιν ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ του, καὶ αὐξήσας τότε τὰ πανία αὐτοῦ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· εἰς παρόμοιον σχεδὸν κίνδυνον εὑρέθησαν μετ' ὀλίγον καὶ τὰ πλοῖα τοῦ Ἰω. Ζάκα καὶ Γ. Σαχίνη, περιπεσόντα καὶ ταῦτα εἰς γαλήνην πλησίον τῶν αὐτῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἀλλ' αἱ ἑλληνικαὶ λέμβοι ἐῤῥυμούλκησαν καὶ ταῦτα· ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἔπαθον ζημίας, τοῦ δὲ Μιαούλη σφαῖρα ἐχθρικὴ ἔθραυσε τὸ πηδάλιον. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ μὲν ἐχθρικὸς στόλος διευθύνθη πρὸς τὴν Μιτυλήνην, τὰ δ' Ἑλληνικὰ πρὸς τὴν Σάμον· δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐπάρατος ἀπείθεια εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πληρώματα, καὶ οἱ ναῦται τοῦ ὑπὸ τὸν Ῥοῦφον πυρπολικοῦ ἀφηνιάσαντες, ἀνεχώρησαν μὲ τὸ πυρπολικὸν εἰς Ὕδραν (α). Τὴν 27 τὰ Ἑλληνικὰ προσωρμίσθησαν ὑπὸ τὴν νῆσον Ἰκαρίαν· ἀλλὰ τὴν 3 Ὀκτωβρίου ἐτέθησαν εἰς κίνησιν τὰ μείναντα πλοῖα, διότι ἔμαθον ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐνεφανίσθη, καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας εἶδον τῳόντι πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Κόρακα 24 ἐχθρικὰ πλοῖα· μετ' ὀλίγον δυνατὸς ἠγέρθη ἄνεμος διαρκέσας καὶ τὴν ἐπιοῦσαν· τὴν δὲ 5 τοῦ μηνὸς τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πλοῖα περιεφέροντο μεταξὺ Σουαζικίου καὶ Τσεσμὲ, ὁ δ' ἐχθρικὸς στόλος ὑπὸ τὴν Χίον· ἀλλ' ὁλονὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἠλαττοῦτο, διότι καὶ κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας, ἐπανέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια ὁ ναύαρχος Ψαρῶν Ἀποστόλης, ὁ Νικόλ. Βῶκος, καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Γ. Πολίτην πυρπολικόν· τὴν δ' ἐπιοῦσαν 6 τοῦ μηνὸς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἀφήσαντα ὡς πρόσκοπον τὸν Ἀντ. Κριεζῆν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἰκαρίαν ἕνεκα σφοδροῦ ἀνέμου, ὅθεν τὴν 7 ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εἰς Ὕδραν καὶ ὁ Γ. Σαχίνης.

(α) Ἡμερολόγ. Γ. Σαχίνη.

Μόλις ἐπέστρεψαν ἐκ Σάμου τὰ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γ. Ἀνδροῦτσον Σπετσιωτικὰ πλοῖα, οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν, συνεπεῖς εἰς ὅσα εἶχον γράψει πρὸς αὐτὸν περὶ ἐκπλεύσεως νέας ἐπικουρίας, κατεγίνοντο νὰ ἑτοιμάσωσιν ὅσα τοῖς ἦν δυνατὸν περισσότερα πολεμικὰ καὶ πυρπολικὰ πλοῖα.

Ἐν τούτοις ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀνεμένετο τὸ ἀποτέλεσμα τῶν περὶ εἰρηνοποιήσεως Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος προσπαθειῶν τοῦ Κάνιγγος, ἡ δὲ Κυβέρνησις τότε εὐελπίζουσα δῆθεν τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν, τοῖς ἔγραφε 1 Ὀκτωβρίου τὰ ἑξῆς· « Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως ἔλαβεν ἔγγραφον παρὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας Στρατφόρδ Κάνιγγ, γεγραμμένον τὴν 3 ε. ν. τοῦ παρόντος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγγέλλει, ὅτι ἔλαβε τὰς ὁποίας ἐπερίμενεν ἀπὸ τὴν αὐλήν του ὁδηγίας, διωρισμένος ὢν νὰ προβάλῃ προτάσεις εἰς τὸν ὀθωμανὸν ὑπουργὸν, θεμελιωμένας ἐπάνω εἰς τὰς προτάσεις τῶν Ἑλλήνων· ὅτι ἀφωσιωμένος ὢν εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν περιμένει τὴν στιγμὴν (ἥτις δὲν ἀργοπορεῖ), καθ' ἣν λαμβάνουσι τέλος αἱ τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας διαφοραὶ, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις εἰς τὸ Ἀκερμὰν (ὅπου εἶναι ἡ σύνοδος τῶν πληρεξουσίων τῆς Ῥωσσίας καὶ Πόρτας) τελειόνουσι ταύτην τὴν ἑβδομάδα καθ' ἣν γράφει, καὶ ὅτι παρευθὺς ἐξαποστέλλεται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Ῥῶσσος ὑπουργὸς, μὲ τὴν σύμπραξιν τοῦ ὁποίου δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι δὲν θέλει γίνει ἀργοπορία ». Τὴν δὲ 3 τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἔγραφε παροτρύνων αὐτοὺς εἰς τὴν ὅσον τάχιον ἔκπλευσιν τῶν πλοίων των, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς στόλος διαπλεύσας εἰς Τένεδον, καὶ λαβὼν νέαν ναυτικὴν βοήθειαν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Μιτυλήνην, καὶ μὲ περισσοτέρας δυ-

νάμεις ἐπιμένει εἰς τὸ κατὰ τῆς Σάμου σχέδιόν του· ἀλλὰ τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἦσαν ἤδη ἕτοιμα καὶ τὴν 4 καὶ 5 τοῦ μηνὸς ἐξέπλευσαν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ναύαρχον Γ. Ἀνδροῦτσον, ἑπτὰ πολεμικά, ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους Ἀναγνώστην Γ. Κυριακοῦ, Νικ. Π. Μυλωνᾶν, Ἀνάργ. Π. Ἀναργύρου, Νικ. Κάππον, Ἰω. Γ. Μαθιοῦ, καὶ Θεόδ. Σάντου, καὶ τρία πυρπολικὰ ὑπὸ τοὺς Παντελῆν Σπύρου, Δημ.Ποριώτου καὶ Ἰω. Καστελλιώτην, μέρος τῶν ὁποίων ἕνεκα τῶν σφοδρῶν βορείων ἀνέμων, μόλις ἠδυνήθησαν νὰ καταπλεύσωσιν εἰς Κολωνὸν τῆς Σάμου τὴν 10 τοῦ αὐτοῦ μηνός· ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῆς ἐκστρατείας τῆς νέας ταύτης Σπετσιωτικῆς μοίρας, οὐδεμία τῶν μέχρι τοῦδε Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν ποιεῖται μνείαν, δέον ἐκρίναμεν ν' ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν ναύαρχον Σπετσῶν νὰ περιγράψῃ τὰ κατ' αὐτήν, διὰ τῶν ἑπομένων πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν γνησίων ἐκθέσεών του, αἵτινες δύνανται νὰ διαχύσωσι τὸ ἀνάλογον φῶς εἰς τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀριθ. 4.

Πρὸς τοὺς Εὐγενεστ. Προκρίτους Σπετσῶν.

« Ἔφθασα εἰς τὰς 10 τοῦ ἐνεστῶτος περὶ τὴν 1 ὥραν
» τῆς νυκτὸς εἰς Σάμον κατὰ τὴν Κολῶναν, καὶ ἄλλα τρία
» ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου πλοῖα, τοῦ Γ. Πάνου (Ν. Μυλωνᾶ),
» τοῦ Μαθιοῦ καὶ τοῦ Παντελῆ Σπύρου, ὅπου ῥίψας τὴν
» ἄγκυραν διὰ νὰ ἐπισκευάσω τὸ πλοῖόν μου, τὸ ὁποῖον
» ἐβλάφθη κατὰ τὰ ἐξάρτια καὶ πανία ἀπὸ τὸν ὑπερβολι-
» κὸν ἄνεμον τὸν βορρᾶν, ἔμαθον περὶ τοῦ ἰδικοῦ μας στό-
» λου καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ, ὅτι ὁ μὲν πρῶτος συγκείμενος
» ἀπὸ 8 μόνον πλοῖα Ὑδραϊκά, εἶναι ἀγκυράτος εἰς τὴν

» Ψιλὴν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ δεύτερος, ἀπὸ 46 εἰς Χίον, ἔ-
» χοντες καὶ οἱ δύο τὰς ἀναγκαίας προφυλακάς των· ἐμ-
» βῆκαν δὲ καὶ μερικὰ μικρὰ πλοῖα ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ εἰς
» τὸ Σουαζίκι, στρατεύματα ὅμως ἐκεῖσε διὰ νὰ ἐπιβιβα-
» σθῶσιν εἰς αὐτὰ δὲν εἶναι, εἰμὴ ὀλίγα, καὶ ἐν δυστυχίᾳ
» λέγουσι· αὐτὸ δὲ ἔρχεται εἰς τὴν πειθὼ, καθότι ἂν ὁ
» ἐχθρὸς εἶχε δύναμιν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, καθ'ἣν
» ἦλθεν ἕως εἰς τὸ Καρλόβασι, ἠμπόρει νὰ ἐνεργήσῃ τὸν
» σκοπόν του, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν του,
» ὅστις ἦτον μὲ μόνον 8 πλοῖα· λέγουσι δὲ ἀκόμη, ὅτι εἰσὶ
» διατεταγμένοι ὅ,τε Πασσᾶς τῆς Σμύρνης, καὶ ἄλλοι
» Μπέϊδες τῆς Ἀσίας ἀπὸ τὸν Σουλτάνον, νὰ ἔχωσι 12
» χιλιάδας στράτευμα ἕτοιμον, καὶ ἅμα εἰδοποιήσῃ αὐ-
» τοὺς ὁ Τοπάλης νὰ τὸ προφθάσωσιν· ἐγὼ μολονοποῦ
» ἐβιαζόμην ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ πλοίου μου
» νὰ ἑνωθῶ μὲ τὸν στόλον, ἐμποδίσθην ἕως σήμερον, ἐξ
» αἰτίας τῆς συνάξεως τοῦ διπλοδεκάτου, τῆς ὁποίας μό-
» λις χθὲς ἔγινεν ἀρχὴ ἀπὸ γρόσια 15000, καὶ τώρα ὁποῦ
» ἔγινεν ἡ ἀρχὴ, ἐλπίζω νὰ τελειώσῃ ἕως 15 ἡμέρας, καὶ
» τοῦ νὰ ἐνθαῤῥύνω ὀλίγον τοὺς Σαμίους, εὑρὼν αὐτοὺς
» διόλου παρ' ἄλλοτε ἀπηλπισμένους· αὐτοὶ βλέποντες
» τὸν ἀριθμὸν τοῦ στόλου μας, ὅτι εἶναι ὀλίγος, ἦλθον
» εἰς ἐσχάτην ἀπελπισίαν, καὶ δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ δώ-
» σωσιν οὔτε ὀβολὸν, λέγοντες ὀκτὼ πλοῖα πῶς ἠμπο-
» ροῦν νὰ ὑπερασπισθῶσιν αὐτούς; Ἡμεῖς μὲ αὐτὴν τὴν
» κατάστασιν τοῦ στόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ εἴμεθα χαμέ-
» νοι· λοιπὸν μίαν ὥραν προτήτερα, ἂς ἴδωμεν τὸν χα-
» μόν μας· τώρα δὲ ἰδόντες τὰς νέας ὑπὲρ αὐτῶν ἐρχομέ-
» νας δυνάμεις, καὶ ἀναγνώσαντες τὰς δύο μου προκηρύ-
» ξεις, ἐνδιαλαμβανούσας, ὅτι νέαι ὑπὲρ αὐτῶν κατέφθα-

» σαν καὶ καταφθάνουν δυνάμεις, διὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν » τὴν καλὴν Σάμον, Πατρίδα των, μόνον νὰ ταχύνουν τὴν » σύναξιν τοῦ διπλοδεκάτου, ἀναβαίνοντος εἰς γρόσια 120 » 000 καὶ παράδοσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπίτηδες διωρισμέ- » νους Γκίκαν Ψεύτην, καὶ ἀνεψιόν μου Γιαννάκην Τσα- » πέλλαν, διὰ ν' ἀπαντηθῶσι τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα τοῦ ναυ- » τικοῦ, καὶ ὅτι ὑπεχρεώθησαν καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι εἰς δι- » πλοδέκατον, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ Σάμος, » τῆς ὁποίας ἡ σωτηρία εἶναι σωτηρία ὅλης τῆς Ἑλλά- » δος, ἐνεθαῤῥύνθησαν καὶ ἄρχισαν νὰ βάλλωσιν εἰς πρᾶ- » ξιν τὴν σύναξιν· χθὲς ἐξῆλθον καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὁμιλή- » σας αὐτοῖς προσωπικῶς, καὶ μεταχειρισθεὶς τὰ ἀνάλογα » εἰς λαὸν ἀπηλπισμένον μέσα. Σήμερον δὲ κάμνω πανία » διὰ νὰ ἑνωθῶ μὲ τὸν στόλον καὶ προκαταλάβωμεν ὅσον » εἶναι δυνατὸν τὰς ἀναγκαίας θέσεις. Ὀψὲ περὶ τὴν 3 » ὥραν τῆς νυκτὸς ἔφθασε τὸ βρίκιον τοῦ Τουμπάζη ἀπὸ » Ὕδρας, καὶ μᾶς λέγει, ὅτι κατόπιν ἔρχονται ἕτερα πέντε » πολεμικὰ Ὑδραϊκὰ καὶ δύο πυρπολικά. Περὶ τοῦ Αἰγυ- » πτιακοῦ στόλου λέγουσιν, ὅτι ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐκπλεύ- » σῃ, ἡ εἴδησις δ' αὕτη εἶναι 30 ἡμερῶν. Σιτάρι ἐνταῦθα » δὲν εὕρομεν διὰ νὰ κατασκευάσωμεν τὸ ὁποῖον μᾶς λεί- » πει ψωμί, καὶ εἰμὶ εἰς γνώμην νὰ πέμψω τὸ πλοῖον τοῦ » Μαθιοῦ εἰς Σύρον ἢ Μύκονον διὰ νὰ προβλέψῃ. Περι- » μένων δὲ ἔγγραφόν σας δηλωτικὸν παντὸς ἐσωτερικοῦ » καὶ ἐξωτερικοῦ νέου σᾶς ἀσπάζομαι.

» Τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1826.

» Ὁ ναύαρχος τῶν Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσος ».

Ἀριθ. 8. « . . . . . Ἀδελφοί! κατὰ τὰ κινήματα τοῦ » ἐχθροῦ, ἡμεῖς θέλομεν διαρκέσει ἐνταῦθα καθ' ὅλην τὴν

» ἔκτασιν τοῦ παρόντος μηνός, διὰ δὲ τὸν ἄλλον μῆνα δὲν
» ἠξεύρω τί γενήσεται, καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ λάβω ὁδη-
» γίας μὲ πρῶτον ἀπὸ τὴν εὐγενίαν σας· περὶ τοῦ ἐχθρι-
» κοῦ στόλου, αὐτὴν τὴν εἴδησιν ἔλαβον ἅμα ἡνώθην μὲ
» τὸν ἡμέτερον, ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς Μιτυλήνην, καὶ ὅτι
» ἀπεβίβασεν εἰς Χίον, κατὰ τὴν βρύσιν τοῦ Πασσᾶ, 3000
» πρωτοπείρους τακτικούς, οἱ ὁποῖοι μόλις ἔμαθον νὰ φέ-
» ρουν ὅπλα. Διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ αὐτῶν καλήτερα
» πέμπομεν σήμερον πρόσκοπον τὸ πλοῖον τοῦ καπ. Ἀνα-
» γνώστου (Κυριακοῦ) μεθ' ἑνὸς ἑτέρου Ὑδραϊκοῦ, καὶ
» ἅμα εἰδοποιηθῶμεν βεβαίως, σᾶς γνωστοποιοῦμεν· τὰ
» πλοῖα Λυκοῦργος, τοῦ Παύλου, τοῦΠοριώτου δὲν ἐφά-
» νησαν εἰσέτι εἰς τὸν στόλον· ἡ ποσότης τῶν Ὑδραϊκῶν
» πλοίων ἀναβαίνει εἰς τὸν ἀριθ. 14, ἐξ αὐτῶν τὰ 3 εἰσὶ
» πυρπολικά· Ψαριανὰ οὔτε ἕν· ἐμάθομεν ὅμως παρ' ἑνὸς
» πλοιαρίου Ψαριανοῦ ἀπερχομένου εἰς Σάμον ἀπὸ Τῆ-
» νον, ὅτι ὁ Κανάριος μὲ μίαν γολέταν εἶχεν ἀποπλεύσει
» ἐκ Σύρας.

» Τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1826. ἐκ Φούρνων Σάμου ».

Ἀριθ. 14.

« Ἐλήφθησαν αἱ μηνολογούμεναι τῇ 9, 11, 13 καὶ 16
» τοῦ παρελθόντος εὐγενικαί σας, καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα
» ἐγνώσθησαν· εἰς ἀπόκρισιν λοιπὸν αὐτῶν σᾶς λέγομεν
» τοῦτο, ὅτι ὅσον μὲν περὶ τῆς πρώτης δὲν ἐνηργήθη ἀ-
» κόμη τι, καθότι ὁ Καπ. Ἰω. Μαθιοῦ σταλεὶς εἰς Σύρον,
» ἢ Μύκονον τῇ 21 τοῦ παρελθόντος διὰ νὰ προβλέψῃ
» ψωμί, ὡς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 σᾶς ἀνήγγειλα, δὲν ἐφάνη
» εἰσέτι νὰ μᾶς προφθάσῃ ἀπὸ αὐτό, οἱ ὁποῖοι κατηντήσα-
« μεν βεβιασμένοι ὄντες νὰ τρέχωμεν ἀπὸ ἓν καράβι εἰς

» ἄλλο ἐκ τῶν τῆς Ὕδρας διὰ νὰ μᾶς δανείζωσιν· ὅσον
» δὲ περὶ τῶν ἄλλων ἑπομένων τριῶν, ὅτι ἐχάρημεν διὰ
» τὰς νέας νίκας τῆς ξηρᾶς καὶ διὰ τὴν περὶ τῆς Ἑλλά-
» δος μετὰ τῆς Πόρτας ποθητήν μας διαπραγμάτευσιν
» ἐνεργηθησομένην παρὰ τῶν τριῶν ἐνδόξων Αὐλῶν, καὶ
» ὅτι μόλις χθὲς ἔφθασε τὸ πλοῖον τοῦ Καπ. Γκίκα Ψεύτη
» μὲ γρόσ. 52079 ἐκ τοῦ διπλοδεκάτου τῆς Σάμου, καὶ
» ἕτερα 1984 ἐκ τοῦ βιαίου δανείου τοῦ ἐπιβληθέντος εἰς
» τὸν ἅγιον Σάμου, ὅλα γρόσ. 54063, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ
» ἐκρίθη εὔλογον νὰ σταλῶσιν εἰς Ὕδραν μὲ τὸ ἴδιον
» πλοῖον, καὶ ἐκεῖ νὰ γίνῃ ἡ διανομή, νὰ διορίσητε καὶ ἡ
» εὐγενία σας ἕνα, ὁποῖον ἠθέλατε ἀποφασίσει, διὰ ν' ἐ-
» πέλθῃ καὶ λάβῃ τὸ ἀναλογοῦν εἰς τὴν νῆσόν μας μέρος·
» τὰ λείψανα δὲ τοῦ δεπλοδεκάτου διωρίσθη ὁ Καπ. Ἀν-
» τώνιος Κριεζῆς μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ μου Γιαννάκη Τσα-
» πέλλα διὰ νὰ τὰ συνάξωσι· μοὶ φαίνεται ὅμως καὶ ἡ σύ-
» ναξις αὐτῶν θέλει διαρκέσει ἐπὶ πολὺ, ἐπειδὴ ἡ Σ. Διοί-
» κησις ἐπέβαλε δάνειον εἰς τὸ κρασὶ τῆς Σάμου, ὁμοίως
» καὶ τῆς Σαντορίνης, μὲ προσδιορισμὸν τοιοῦτον, ὅστις
» ἔχει κρασὶ νὰ πληρώσῃ ἀνὰ 2 γρόσια εἰς ἑκάστην βα-
» ρέλαν, καὶ τὸ ἄθροισμα αὐτῶν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἔξοδα
» τοῦ ἐν κινήσει στόλου· τὰ καράβια τῶν Ὑδραίων εἰσὶ
» 13 πολεμικὰ καὶ 3 πυρπολικά· Ψαριανὰ 2, τὸ πυρπο-
» λικὸν τοῦ Κανάρη, καὶ ἡ γολέτα τοῦ Γκοτσιᾶ, τὰ ὁποῖα
» ἡνώθησαν μὲ τὸν στόλον τῇ 22 τοῦ παρελθόντος· Ἀ-
» δελφοί! Μὴν τελειόνει καὶ ἐτελείωσε καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύ-
» ρω πῶς νὰ φερθῶ, ὁδηγίας σας μὴ ἰδὼν ἕως τώρα, ὡς
» διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 σᾶς ἐσημείωσα, τὸ ὁποῖον εἶμὶ βέ-
» βαιος ὅτι τὸ ἐλάβετε, ὡσαύτως καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 4. Αἱ
» φυλακαί μας τῇ 21 τοῦ παρελθόντος ἀποχωρισθεῖσαι τοῦ

» στόλου διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς Μιτυλήνην καὶ ἴδωσι τὰ » κινήματα τοῦ ἐχθρικοῦ, δὲν ἐφάνησαν ἀκόμη ἐξ αἰτίας » τῶν ἀλλεπαλλήλων τρικυμιῶν, διὰ νὰ σᾶς ἰδεάσω τι, « καὶ τότε τοὐλάχιστον ἠμπόρουν νὰ ληφθῶσι μέτρα ἀνά- » λογα τοῦ κινήματος τοῦ ἐχθρικοῦ, ἑωσότου μᾶς προ- » φθάσωσιν αἱ ὁδηγίαι σας μὲ τὰς ἀναλόγους προβλέψεις. » Ὅθεν ἄνευ ἀργοπορίας νὰ ἔχω ἀπάντησίν σας, διότι ἐκ » τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου πλοίων ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τοῦ » μισευμοῦ του τὸ πλοῖον Λυκοῦργος, χωρισθὲν ἐκ τοῦ » στόλου τῇ 31 τοῦ παρελθόντος, καὶ διευθυνθὲν εἰς τὰ » ἴδια. Συγχρόνως μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετ. Γκίκα Ψεύ- » τη ἀναχωροῦν σήμερον καὶ ἕτερα 4 πολεμικὰ πλοῖα » Ὑδραϊκὰ καὶ πρὸς εἴδησίν σας ».

Τῇ 2 Νοεμβρίου 1826.

Ἀριθ. 16 . . . . . « Τὸ πυρπολικὸν τοῦ Παντελῆ διευ- » θύνεται αὐτόσε μὲ τὴν ἄδειάν μας, ἐπειδὴ ἐκρίθη εὔλο- » γον ν' ἀναχωρήσῃ τὸ ἓν ἐκ τῶν τριῶν· . . . . Μὲ τὸ » πλοῖον τοῦ Ψεύτη ἐστάλησαν γρ. 54063, ὡς δηλοῖ τὸ » τὸ ὑπ' ἀρ. 14, καὶ λάβετε τὴν ἀναλογίαν μας ἀπὸ τὴν » Ὕδραν. Ὑδραϊκὰ πλοῖα ἔφυγον 5 πολεμικὰ καὶ 1 πυρ- » πολικόν. 2 Νοεμβρίου 1826. »

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὴ ἔχουσα ἄλλα μέσα εἰς ἃ νὰ καταφύγῃ διὰ τὴν πρόχειρον ἐξοικονόμησιν τῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀπαιτουμένων χρημά- των, ἐπέβαλεν ἓν δάνειον εἰς τὸν οἶνον τῶν δύο νήσων Σάμου καὶ Θήρας ἀνὰ δύο γρόσια ἐφ' ἑκάστης βαρέλλας, καὶ ἕτερον ἐκ γρ. 300,000 εἰς τοὺς δασμοὺς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐξαιρουμένων τῆς Σύρας, Ὕδρας, Σπετσῶν, Πόρου, Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος, διανεμητέον εἰς τὸν δασμὸν ἑκάστης νήσου, ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῆς ἀγο-

ρᾶς αὐτοῦ, πληρωτέον δὲ ἐντὸς ἕνδεκα ἡμερῶν, καὶ ἐν περιπτώσει δυστροπίας, εἰσπρακτέον παρ' ἐπιστατῶν τῆς Διοικήσεως, οἵτινες θὰ εἰσπράξωσιν ἀμέσως τὰς προσόδους τῶν δασμῶν, ἕωσοῦ συμπληρωθῇ ἡ ἐπιβαλλομένη ποσότης καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἐπιστατῶν· ἐπέβαλε δ' ὡσαύτως καὶ ἕτερα δύο ἀκόμη δάνεια γροσίων 130,000 εἰς τοὺς δασμοὺς Σύρας, πληρωτέων καὶ τούτων ἐντὸς ἕνδεκα ἡμερῶν, ἢ ἐν περιπτώσει δυστροπίας, εἰσπρακτέων παρ' ἐπιστατῶν τῆς Διοικήσεως, καὶ γρόσ. 40,000 εἰς τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου τῆς Σύρας· ἐπειδὴ ὅμως πολλαὶ παρενεβλήθησαν δυσκολίαι περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν δανείων τούτων ἐκ μέρους τῶν ἐνοικιαστῶν, ἡ Κυβέρνησις συνεννοήθη μετὰ τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, αὗται δὲ ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους των εἰς Σύρον κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, αἱ μὲν Σπέτσαι τὸν Κωνσταντῖνον Ὀρλάνδον, ἡ Ὕδρα τὸν Δέδεν Ῥῆγαν, οἱ δὲ Ψαριανοὶ τὸν Ἀναγνώστην Κοντόν, οἵτινες συνάζοντες ἔκ τε τοῦ δασμοῦ καὶ τοῦ τελωνείου, διένεμον τὰ εἰσπραττόμενα, καὶ ἐλάμβανεν ἕκαστος τὸ εἰς τὴν νῆσόν του ἀνάλογον ποσόν.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Κυβέρνησις κατεγίνετο εἰς τὴν εὕρεσιν πόρων, τοσαῦται ἀταξίαι συνέβαινον εἰς τὸ Ναύπλιον, τὴν ἕδραν της, ἀπὸ τοὺς φρουροῦντας τὸ Παλαμήδιον, τὴν Ἀκροναυπλίαν καὶ τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου, ὥστε ἡ μὲν Διοικητ. ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ νησιδίου τοῦ Ναυπλίου φρούριον καὶ ἐκεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἕδραν της, ὁ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον ἀρχηγὸς τῶν Γαλλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων Κ. Δεριγνύ, διεκοίνωσεν εἰς αὐτὴν τὴν ἑπομένην διακήρυξιν·

Ἐκ τῆς Σειρῆνος τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1826.

« Κύριοι! Ἐπειδὴ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα θέλουν

γίνει εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, διὰ νὰ γίνῃ ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων, μέλλουν νὰ ὑποστηριχθῶσιν ἐγκαρδίως ἀπὸ τὸν πρέσβυν τῆς Α. Χριστ. Μεγαλειότητος, σπεύδω νὰ σᾶς κοινοποιήσω, ὅτι ἡ Κυβέρνησίς μου θέλει θεωρήσει ὡς ἐμπόδιον εἰς πᾶσαν δυνατὴν εἰρηνοποίησιν α') τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀταξιῶν καὶ πειρατειῶν, αἵτινες εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μὴ πειθαρχίας τοῦ στόλου, β') τὰς διαιρέσεις, αἵτινες κατὰ δυστυχίαν ἐμφυλοχωροῦν εἰς ὑμᾶς, ὡσαύτως καὶ τὰς ῥᾳδιουργίας, τὰς ὁποίας μετέρχονται ὅσοι μεταξὺ ὑμῶν φαντάζονται μέσον σωτήριον ἄλλο, ἢ τὸ ἐκ τῆς μεσιτείας τῶν Δυνάμεων. Χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῆτε λοιπὸν ἀπὸ τὰ μέσα τῆς νομίμου ὑπερασπίσεως, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν ἐξουσίαν σας, σᾶς προτρέπω νὰ στοχασθῆτε ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ δύο ἄρθρα καὶ νὰ σβέσητε πᾶν ἴχνος διαιρέσεως».

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου ὁ Κορινθιακὸς κόλπος διετέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐλευθέρως μετεκομίζοντο εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Σάλωνα, Δομπρέναν καὶ Ψάθαν τροφαὶ καὶ πολεμεφόδια· τὸ κακὸν τοῦτο θέλοντες νὰ ἐμποδίσωσιν οἱ Χρῆστος Παλαιογιάννης καὶ Δημ. Μεσηγιάννης, ἠγόρασαν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Καραϊσκάκη εἰς Αἴγιναν μίαν πολύκωπον τράταν, τὴν ὁποίαν ὑπεριεθμήσαντες, μετέφερον εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καὶ καλῶς ὁπλίσαντες αὐτὴν ἐναυτολόγησαν καὶ 27 καλοὺς ναύτας· ἐκτὸς δὲ τούτων ἐμβιβάσαντες καὶ ἄλλους 200 στρατιώτας εἰς ἄλλα μικρὰ πλοιάρια, διευθύνθησαν πρῶτον εἰς τὸν λιμένα τῆς Δομβρένας, εἰς ὃν ἐλιμενίζοντο ἑπτὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἵνα κυριεύσωσιν ἐξ αὐτῶν ἐξ ἀπροόπτου ἐπιπίπτοντες ὅσα δυνηθῶσιν· ἀλλ' ἀποτυχόντες ἀπεσύρθησαν. Τὴν νύκτα ὅμως τῆς 17 Σεπτεμβρίου, ἔπλευ-

σεν ἡ τράτα μόνη εἰς τὸν λιμένα τῶν Σαλώνων, καὶ αἴφνης ἐπιπεσοῦσα κατὰ μιᾶς ἐχθρικῆς πολεμικῆς γολέτας δέκα κανονίων, τὴν ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου αὔτανδρον. Δύο ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν καὶ ἑπτὰ ἐπληγώθησαν κατὰ τὴν συμπλοκήν, ἀναιμωτὶ ἤθελον κυριεύσει οἱ Ἕλληνες τὸ ἐχθρικὸν τοῦτο πλοῖον, ἐὰν τὸ παρευρεθὲν ἐκεῖ Σαρδικὸν πλοῖον, προλαβὸν νὰ κανονοβολήσῃ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς τράτας, δὲν ἐξύπνει τοὺς κοιμωμένους ἐχθρούς. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἰβραΐμης, ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ναυτικήν τινα μοῖραν πρὸς καταστροφὴν τῶν ἑλληνικῶν πλοιαρίων· ἀλλ᾽ ἡ μοῖρα αὕτη, καί τοι κυρία οὖσα τοῦ κόλπου, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ βλάψῃ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἐκπλεύσαντες τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὑπὸ σκοτεινήν τινα νύκτα, ἔφθασαν αἰσίως εἰς Αἴγιναν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου δύο Σπετσιωτικὰ πολεμικὰ πλοῖα, τὸ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ῥάπτην ὁ Περικλῆς καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Δημήτριον Ν. Λάμπρου ὁ Λεωνίδας, ἵνα περιπλέωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Κορώνης, Μεθώνης καὶ Νεοκάστρου, καὶ τῶν ἄλλων σημαντικωτέρων παραλίων πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν μερῶν ἐκείνων· ἀπέστειλε πρὸς τούτοις καὶ δύο ἕτερα, τὸ βρικογούλετον τοῦ Γεωργίου Λεμπέση ἡ Κυπρία, καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Κυριάκου Τζολάκην ὁ Λεωνίδας, ἵνα περιπλέωσιν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν καὶ Μαλιακὸν κόλπον, ν᾽ ἀποβιβάζωσι χρείας τυχούσης εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα στρατεύματα ἀπὸ τὰς νήσους Σκόπελον καὶ Σκίαθον, καὶ νὰ καταδρομεύσωσιν. Ἐκτὸς δὲ τούτων τρία ἕτερα Ψαριανὰ πλοῖα κατὰ τὸν Σαρδωνικὸν κόλπον, περιέπλεον τὴν Ἀττικὴν παραφυλάττοντα τὰ παράλια, καὶ συμπράττοντα εἰς τὰ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κινήματα τῶν ἑλληνικῶν

στρατευμάτων· ἀλλ' αἴφνης τὴν 8 Ὀκτωβρίου ἐφάνησαν 14 ἐχθρικὰ πλοῖα ἐκ τοῦ ἐν Νεοκάστρῳ εὑρισκομένου ςόλου, ἐξ ὧν, δύο φρεγάται, δύο βρίκια, καὶ δέκα κορβέται, πλέοντα ἔξωθεν τοῦ Βενετίκου πρὸς τὸ πέλαγος. Τὴν 9 περὶ τὴν αὐγὴν 4 ἐκ τῶν αὐτῶν πλοίων, ἤτοι 1 φρεγάτα 2 κορβέται καὶ 1 βρίκιον ἔξωθεν τοῦ λιμένος τῶν Κυτριῶν εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον φέροντα ἀγγλικὴν σημαίαν, καὶ ὑπὸ ἄνεμον γαληνιαῖον, ἔπεμψαν ἓξ λέμβους ὡπλισμένας εἰς Ἀλμυρὸν, ἵνα δοκιμάσωσιν· ἀλλὰ κτυπηθέντες παρὰ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐχθροὶ ἐπέστρεψαν μετὰ βλάβης· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν, ἡνώθησαν μετὰ τῶν 4 τούτων πλοίων ἄλλη μία φεργάτα καὶ δύο κορβέται, καὶ βοηθούμενα ὑπὸ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου ἐπλησίασαν τὰς Κυτριὰς καὶ ἐκανονοβόλησαν τὸ εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον ἐλλιμενισθὲν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς ἐχθρικῆς μοίρας Σπετσιωτικὸν πλοῖον ὁ Λεωνίδας τοῦ Δημητρίου Ν. Λάμπρου, διατελοῦν, ὡς εἴπομεν, εἰς ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν Μεσσηνιακῶν παραλίων· ἀπὸ μεσημβρίας μέχρι δείλης διήρκεσεν ὁ πόλεμος μεταξὺ ὅλων τούτων τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ τοῦ Λεωνίδα μόνου, ἀλλὰ μόλις ὀλίγην βλάβην ἠδυνήθησαν οἱ ἐχθροὶ νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν πλοῖον, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα βλαφθέντες αὐτοὶ μᾶλλον, ὡς βαλλόμενοι καὶ παρὰ τοῦ πλοίου καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ συῤῥευσάντων διὰ ξηρᾶς Σπαρτιατῶν, ἀπεσύρθησαν κατησχυμένοι (α).

(α) Γεν. ἐφημ. σελ. 5 φύλ. 20 1826 λέγουσαν « Διοικητὴς τοῦ εἰρημένου πλοίου εἶναι ὁ Κ. Δημ. Ν. Λάμπρου Σπετσιώτης, ἀνὴρ εὔτολμος καὶ ἀνδρεῖος, ἐκπληροῖ ἄριστα τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέος καὶ ἐκτελεῖ εὐπειθῶς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνή-

Ἐν τούτοις μετὰ τρίμηνον διαμονὴν ἐν Νεοχάστρῳ ἡ ὑπὸ τὸν Καπετανά-μπεην Βυζαντινὴ μοῖρα ἐπανέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου, ἀφοῦ ἀφῆκεν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰβραίμη τινὰ ἐκ τῶν πλοίων της ὑπὸ τὸν Ῥιαλά-μπεην.

Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Τοπὰλ πασσᾶν β' Βυζαντινὴ μοῖρα ἀρχὰς Νοεμβρίου, καὶ ἡ Σάμος ἀπηλλάγη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τοῦ ἐπαπειλήσαντος αὐτὴν κινδύνου. Τότε καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἦτον οὐχὶ εὐχάριστος, ὡς στερουμένου καὶ αὐτῶν τῶν τροφῶν, ἐπανέπλευσεν ἀρχὰς Νοεμβρίου εἰς τὰ ἴδια· ἔμειναν δ' ἐκ συνεννοήσεως οἱ ναύαρχοι τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, Ἀνδροῦτσος καὶ Μιαούλης, ἵνα εἰσπράξωσι τὸ ὑπόλοιπον ἐκ τοῦ διπλοδεκάτου τῆς Σάμου ποσόν, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη καὶ τὴν γολέταν τοῦ Κοτζιᾶ, τὴν ὁποίαν καὶ παραχρῆμα διώρισαν νὰ παραπλέῃ ὡς προφυλακίς.

Ἀρχὰς Νοεμβρίου κατέπλευσεν εἰς Κολωνὸν τῆς Σάμου καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον ἡ Καρτερία, ὑπὸ τὸν Χάστιγκα· ἀλλά, μὴ οὔσης πλέον ἀνάγκης, μετά τινας ἡμέρας ἅπαντα τὰ πλοῖα ταῦτα ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Πρὶν ἢ εἰσπλεύσωσι τὸν Ἑλλήσποντον αἱ Βυζαντιναὶ μοῖραι, ἐξέπλευσεν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας νέος Αἰγύπτιος στόλος ἐκ 31 πολεμικῶν πλοίων καὶ 41 φορτηγῶν, ὅστις φθάσας εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια τὴν 31 Νοεμβρίου, ἐκόμισεν εἰς τὸν Ἰβραίμην τροφάς, πολεμεφόδια καὶ ἐπικουρίαν 5 ἕως 8 χιλιάδων στρατοῦ. Εἰς τὴν εἴδησιν ταύ-

---

σεως. Μεθ' ἑνὸς πλοίου ἐτόλμησε καὶ ἐπολέμησεν ὁ ἄξιος οὗτος πλοίαρχος πρὸς τόσα ἐχθρικά, καὶ ὀλίγον βλαφθεὶς ἔβλαψε πολύ».

την οἱ Πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων ὤφειλον νὰ πράξωσι καὶ ἤδη ὅ,τι καὶ πάντοτε, τουτέστι νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ πλοῖά των ἐκ τῶν ἐνόντων μέσων, ἵνα ἦναι εἰς θέσιν ν' ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἂν παρουσιασθῇ.

Μετὰ σπουδῆς ἐπεδίωκον ἄρα τὸ ἔργον των οἱ τῶν Σπετσῶν Πρόκριτοι, ἀλλ' ἡ μεγίστη ἐν Σπέτσαις σιτοδεία τοὺς ἠνάγκασε νὰ ζητήσωσι παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῖς χορηγήσῃ ἄρτον ἀπὸ τὰ ἐν Ναυπλίῳ ἀρτίως φθάσαντα μὲ τροφὰς πλοῖα. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις, ἐπαινέσασα αὐτοὺς διὰ τὴν πρὸς ἐξόπλισιν τῶν πλοίων προθυμίαν των, ἀπαντήσασα ὅτι τὰ ἐλθόντα μὲ τροφὰς πλοῖα δὲν ἐκόμισαν καὶ παξιμάδι, τοῖς ἀπέστειλε διαταγήν τινα πρὸς τὴν ἐν Ναυπλίῳ Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν, διατατομένην νὰ παραδώσῃ ἑκατὸν καντάρια παξιμαδίου ἀπὸ τὰ ἐλευσόμενα μὲ τροφὰς πλοῖα.

Ἀλλ' ἐνῷ τὰ πράγματα τοῦ Ἔθνους εὑρίσκοντο εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς διακοπείσης ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, κατὰ τὸ γ' ἄρθρ. τοῦ Ε' ψηφίσματος αὐτῆς, προσεκάλεσε τὴν 2 Αὐγούστου τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν Ἐθνοσυνέλευσιν Πληρεξουσίους τῶν ἐπαρχιῶν νὰ συνέλθωσιν εἰς Πόρον ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, ἵνα ἐπαναλάβωσι καὶ περαιώσωσι τὰς ἐργασίας των. Ἀλλ' ὡς πάντοτε, οὕτω καὶ ἤδη διαφωνία ἠγέρθη περὶ τοῦ τόπου τῆς Συνελεύσεως, καὶ μήτε τὸν Σεπτέμβριον, μήτε εἰς τὴν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον δευτέραν πρόσκλησιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως ὑπήκουσαν οἱ Πληρεξούσιοι νὰ συνέλθωσιν. Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἵνα ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τὸ αἴτιον τῆς διαφωνίας, προσεκάλεσεν ἐκ νέου τὴν 1 Νοεμβρίου τοὺς αὐτοὺς Πληρεξουσίους νὰ συνέλθωσιν εἰς Αἴγιναν, ὡς νῆσον ἥσυχον καὶ ἀνεπηρέαστον

ἀπὸ στρατιωτικὰς συῤῥοάς, εἰς ἣν, ὡς ἔλεγεν, ἠδύνατο ἡ Συνέλευσις καὶ ἡσύχως καὶ ἀσφαλῶς νὰ βουλεύηται, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἑλληνικὰ στρατόπεδα νὰ ἐμψυχώσῃ. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως μετὰ τῶν Πελοποννησίων, ἀντιπολιτευόμενος τὴν ἐνεστῶσαν Διοικητ. Ἐπιτροπὴν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Συνελεύσεως, δὲν ἤθελεν ὡς τόπον τῆς Συνελεύσεως, οὔτε τὸν Πόρον, οὔτε τὴν Αἴγιναν. Ἀποτανθεὶς δὲ περὶ τούτου πρὸς τοὺς Προκρίτους τῶν δύο ναυτικῶν νήσων, παρεκίνει αὐτοὺς νὰ ἐπιμείνωσιν, ὥστε, ὡς τόπος τῆς Συνελεύσεως ν' ἀποφασισθῇ μέρος τι ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὁποῖον νὰ ἦναι καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰς νήσους πλησιέστερον. Ἀπέτεινε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Πληρεξουσίους τῆς Ἑλλάδος τὴν ἑξῆς προσφώνησιν·

«Ἀδελφοὶ Πατριῶται· Ἰδοὺ ἄρχεται ἡ ἐπανάληψις τῆς » Ἐθνικῆς Γ΄ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως· εἰς τὴν ἐπα» νάληψιν ταύτην δὲν ἔχομεν βέβαια ἀντικείμενα, ὡς τὰς » παρελθούσας Ἐθν. Συνελεύσεις. Τὸ ἔργον τῶν Πληρε» ξουσίων εἰς τὴν ἐνεστῶσαν Ἐθν. Συνέλευσιν πρέπει νὰ » ἦναι βέβαια, ἂν δὲν ἀμφιβάλλω, Α΄, Ἡ διόρθωσις ἐκ » τῶν παρελθόντων· Β΄, Τὸ γενικὸν καὶ οὐχὶ τὸ ἴδιον συμ» φέρον, καὶ Γ΄, Τὸ ν' ἀποφύγωμεν τὰς εἰς ἃς ἐναυαγή» σαμεν ὑφάλους, δι' οὗ θέλομεν κερδήσει τὴν εὔνοιαν » τοῦ πεφωτισμένου κόσμου καὶ θέλομεν φέρει τὴν ἐσω» τερικὴν εὐταξίαν. Κατὰ χρέος πατριωτικὸν σᾶς ὑπενθυ» μίζω ταῦτα, Κύριοι, καὶ μένω εἰς τὴν ἀγάπην σας (α).

» Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1826.

» Θ. Κολοκοτρώνης.»

(α) Γεν. Ἐφημ. ἀριθ. 5, σελ. 18, 1826, καὶ Συλλογ. Α. Ζ Μέμ. Τ. ς΄, σελ. 9.

Παραδεχθέντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν τὴν πρότασιν τοῦ Κολοκοτρώνη, προέτρεπον καὶ τοὺς Ὑδραίους νὰ τὴν παραδεχθῶσι καὶ ἐκεῖνοι ὡς συμφέρουσαν, καὶ νὰ συνέλθωσιν εἰς ὡρισμένον τι μέρος διὰ Πληρεξουσίων, ἵνα συσκεφθῶσι καὶ περὶ ἄλλων ἐθνικῶν συμφερόντων, προκειμένης ὁσονούπω τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Οἱ δὲ Ὑδραῖοι, ἀπαντῶντες τὴν 7 Νοεμβρίου, ἔλεγον « εἴμεθα σύμφωνοι καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ συνέλθωμεν καὶ συσκεφθῶμεν περὶ τούτου, καὶ περὶ παντὸς ἄλλου ἐθνικοῦ συμφέροντος· ὅθεν ἂν ἀγαπᾶτε ἐκλέξατε ὁποίους ἐγκρίνετε ἐκ τῶν ὑμετέρων διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς προσδιωρισμένον τι μέρος, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κάμωμεν καὶ σύμφωνον καὶ σύγχρονον τὴν ἀπάντησιν. »

Σωτήριος ἀπεδείχθη πάντοτε διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ στενὸς σύνδεσμος τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ὡς μὴ ἐπιδιωκουσῶν, εἰμὴ τὸ ἀληθὲς συμφέρον τῆς Πατρίδος. Τὸν σύνδεσμον τοῦτον θέλοντες ν' ἀνανεώσωσιν οἱ Πρόκριτοι αὐτῶν, διώρισαν Πληρεξουσίους, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς Ὕδραν τὴν 19 Νοεμβρίου, ἐνῷ ἔμελλον νὰ συσκεφθῶσι καὶ νὰ θέσωσι τὰς βάσεις τῶν συμφωνιῶν των, δεινὴ ἐκραγεῖσα στάσις εἰς Ὕδραν ἐναντίον τῶν Προκρίτων, ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ αὐτῆς, θέλοντος νὰ βιάσῃ αὐτοὺς νὰ καταβάλωσι χρήματα, ἅτινα νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὸν ἀποροῦντα λαὸν, ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν ἀπὸ λείας, ἠνάγκασε τοὺς Πληρεξουσίους τῶν Σπετσῶν ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰ ἴδια ἄπρακτοι. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας συνελθόντες οἱ αὐτοὶ Πληρεξούσιοι εἰς τὴν ἐν Ἑρμιόνῃ μονὴν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, συνέταξαν καὶ ἐδημοσίευσαν πρὸς τὸ Πανελλήνιον τὴν ἑξῆς προτρεπτικὴν διακήρυξιν·

« Πρὸς ἁπαξάπαντας τοὺς Πληρεξουσίους τῆς Ἑλλη-

» νικῆς Ἐπικρατείας. Συνελθόντες ἐνταῦθα εἰς τὴν μονὴν » τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων οἱ διωρισμένοι Πληρεξούσιοι » ἐκ τῶν Κοινοτήτων τῶν δύο ναυτικῶν νήσων Ὕδρας » καὶ Σπετσῶν, περὶ τῆς σκέψεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ τό- » που τῆς Συνελεύσεως, καὶ συσκεφθέντες καὶ μετὰ τῶν » ἐν Ἑρμιόνῃ Πληρεξουσίων διαφόρων ἐπαρχιῶν περὶ τού- » του, ἐνεκρίθη συμφώνως κατάλληλος καὶ κατὰ πάντα » πρόσφορος ἡ Ἑρμιόνη. Σπεύδομεν λοιπὸν νὰ σᾶς ἀναγ- » γείλωμεν τοῦτο καὶ νὰ σᾶς προτρέψωμεν πατριωτικῶς » καὶ ἀδελφικῶς, ὅπως ταχύνητε τὸν εἰς Ἑρμιόνην ἐρχο- » μόν σας, χωρὶς ν' ἀναβάλητε οὔτε στιγμὴν, καθότι » γνωρίζετε τὴν ἀνάγκην τῆς Πατρίδος· καὶ κρίνοντες » περιττὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν ὁποιανδήποτε ἄλλην προ- » τροπὴν, μένομεν, περιμένοντές σας ὅσον τάχος.

» Ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων (Ἑρμιόνης), τῇ » 23 Δεκεμβρίου 1826.

» Οἱ ἀπεσταλμ. Ὕδρας. Οἱ ἀπεσταλμ. Σπετσῶν.»

Ἐν τούτοις, διαιρεθέντων τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας εἰς Κουντουριωτικοὺς καὶ Ἀντικουντουριωτικοὺς, ὁ λαὸς κατέστη ἀχαλίνωτος, ὥστε τινὲς ἐκ τῶν δημαγωγῶν τοῦ λαοῦ, ἁρπάσαντες καὶ πλοῖά τινα, ἀκουσίᾳ τῶν ἰδιοκτητῶν, ἐδόθησαν εἰς τὴν πειρατείαν. Φόβος μέγας ἐκυρίευσε τοὺς ἐν Ὕδρᾳ Ἀντικουντουριωτικοὺς Προκρίτους, μὴ πάθωσιν ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκτὸς τοῦ Δ. Τσαμαδοῦ καὶ Β. Βουδούρη, διαμενόντων εἰς Αἴγιναν, ὡς ὑπηρετούντων εἰς δημοσίας θέσεις, ὁ μὲν ὡς μέλος τῆς Διοικητ. Ἐπιτροπῆς, ὁ δὲ ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως, ἔφυγον νυκτὸς εἰς Πόρον ὁ Μιαούλης, οἱ δύο Τομπάζαι, ὁ Δημ. Γ. Βούλγαρης καὶ ἄλλοι τινές. Μείναντες οἱ Κουντουριῶται μόνοι εἰς Ὕδραν μετ' ἄλλων τινῶν δευτερευ-

όντων Προκρίτων, καὶ ἐννοήσαντες ὅτι ὅλον τὸ βάρος καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ ἤθελον πέσει ἐπ' αὐτῶν, ἐμελέτων νὰ φύγωσι καὶ ἐκεῖνοι ἐξ Ὕδρας· ἀλλ' οἱ τοῦ λαοῦ, ὑποπτεύσαντες τοῦτο, τοὺς παρεφύλαττον. Οἱ Κουντουριῶται μετά τινων ἐκ τῶν ὀπαδῶν των ἐζήτησαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ ἀγγλικῆς τινος φεργάτας, ἐλθούσης εἰς ἀντίληψίν των κατὰ προηγουμένην παράκλησιν αὐτῶν· ἀλλ' ὁ λαὸς τοὺς συνέλαβε καὶ τοὺς ἀπεκόμισεν εἰς τὰς οἰκίας των, ἀνενοχλήτους μέν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ ὅτι, ἐὰν ἀποπειραθῶσιν ἐκ νέου νὰ δραπετεύσωσι, θὰ κακοπάθωσιν· ὁ δὲ πλοίαρχος Ζάκας, ναυτολογήσας εἰς Ὕδραν, ἐξῆλθεν εἰς καταγωγὴν ἄνευ ἀδείας τινός, καὶ κατὰ τὸν διάπλουν του δὲν ἐσεβάσθη οὐδ' αὐτὴν τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀμιλτὼν εἰς Σμύρνην, ὅπου διέμενεν ὡς ἀσθενῶν, ἦλθεν εἰς Ὕδραν μετ' ἄλλης τινὸς φεργάτας ὑπὸ τὸν Σπέντσερ, μιᾶς κορβέτας καὶ ἑνὸς βρικίου, ἐπέπληξε τὴν Δημογεροντίαν, καί τοι μὴ πταίουσαν, καὶ ἀπήτησε τὰ φορτία τῶν ὑπὸ τοῦ Ζάκα καταγωγηθέντων Ἰονικῶν πλοίων, αὐτόν τε τὸν Ζάκαν καὶ τὸ καταγωγικὸν πλοῖον, καίτοι μὴ ἀνῆκον εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ζάκα, εἰμὴ κατὰ τὸ 1/4, τῶν λοιπῶν 5/8 ἀνηκόντων εἰς τοὺς Κουντουριώτας, καὶ τοῦ τελευταίου 1/8 εἰς τὸν Χριστόδουλον Μωραίτην. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Πρόκριτοι ἦσαν ἀνίσχυροι νὰ ἱκανοποιήσωσι κατ' οὐδένα τρόπον τὸν Ἀμιλτῶνα, οὗτος πολιορκήσας τὸν λιμένα τῆς Ὕδρας, ἔπεμψε τὰς λέμβους τῶν ὑπ' αὐτὸν πλοίων ὡπλισμένας ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἵνα καθέξωσι τὸ πλοῖον τοῦ Ζάκα καὶ ἄλλα ὑδραϊκὰ πλοῖα, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ὅσων ἐζημιώθησαν οἱ Ἄγγλοι ὑπήκοοι. Μήτε ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ὕδρας ἔπταιε, μήτε καθ' ὅλου τοῦ λαοῦ ἦτο παρωργισμένος ὁ Ἄμιλτων,

διὰ τοῦτο ὅλος σχεδὸν ὁ λαὸς τῆς Ὕδρας, καταβὰς εἰς τὸ παράλιον τοῦ λιμένος, ἵστατο θεατὴς τῶν γινομένων, πιστεύων, ὅτι ὁ Ἄμιλτων ἤθελε πράξει ὅ,τι ἤθελεν, ἄνευ τινὸς ἐναντιότητος. Ἀλλ' ὅμως ὅταν αἱ ἀγγλικαὶ λέμβοι ἐπλησίασαν εἰς τὸ καταγωγικὸν πλοῖον τοῦ Ζάκα, τινὲς τῶν ἐν αὐτῷ Ὑδραίων ναυτῶν, πυροβολήσαντες κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἄγγλους ν' ἀντιπυροβολήσωσι καὶ κατὰ τῶν πυροβολησάντων, καὶ κατὰ τῶν ἁπλῶν θεατῶν, καὶ νὰ φονεύσωσιν ἐξ αὐτῶν ἕξ, ἐν οἷς καὶ τὸν γενναῖον πυρπολητὴν Γ. Πολίτην, νὰ πληγώσωσι δὲ καὶ ἄλλους τέσσαρας· μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο ἐπῆρεν ὁ Ἄμιλτων ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Ὕδρας, οὐδενὸς ἐναντιουμένου, ἓξ πλοῖα καὶ τὸ τοῦ Ζάκα, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα ἀπελύθησαν, μόνον δὲ τὸ τοῦ Ζάκα, σταλὲν εἰς Μελίτην καὶ δημευθὲν, ἐξηγοράσθη πάλιν παρὰ τῶν Κουντουριωτῶν.

Ὁ Ἄμιλτων, φιλέλλην ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἰδίας συναισθήσεως, ἐλυπήθη μεγάλως διὰ τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν Προκρίτων τῆς Ὕδρας, καὶ θέλων νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα, ἔφερεν ἐντὸς τῆς φεργάτας του τοὺς ἐν Πόρῳ καταφυγόντας Ὑδραίους Προκρίτους, καὶ προσκαλέσας ἐντὸς αὐτῆς καὶ τοὺς περὶ τοὺς Κουντουριώτας, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ, παραστήσας αὐτοῖς πόσον ἦτον ἀσύμφορος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ τοιαύτη διαίρεσις εἰς τὰς παρούσας μάλιστα κρισίμους περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ Κάνιγκ προσπαθεῖ μεσιτεύων νὰ πράξῃ ὅ,τι καλὸν διὰ τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος. Δυστυχῶς ὅμως οἱ διαφερόμενοι Πρόκριτοι δὲν συνεβιβάσθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπανῆλθον εἰς Πόρον, οἱ δὲ Κουντουριῶται ἀπέβησαν εἰς Ὕδραν, μὴ θελήσαντες ν' ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των πλέον.

Προσδιορισθείσης τῆς Αἰγίνης, ὡς τόπου τῆς Συνελεύσεως, εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν αὐτὴν νῆσον καὶ ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ ἀρχὰς Νοεμβρίου, ὁπόταν τὴν 24 τοῦ αὐτοῦ κατέπλευσεν εἰς Ναύπλιον καὶ ἡ ἑλληνικὴ φεργάτα Ἑλλὰς 64 κανονίων, ἓν τῶν ὡραιοτέρων καὶ ταχυτέρων πολεμικῶν τῆς γραμμῆς πλοίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καλῶς ὡπλισμένη καὶ καλῶς ἐφωδιασμένη· ἐπ' αὐτῆς ἦλθε καὶ ὁ Κοντόσταυλος, ὅστις ἔφερεν εἰς τὸ Ἐθνικ. Ταμεῖον 18 χιλιάδας δίστηλα, ὑπόλοιπον ποσὸν (κατ' αὐτὸν) πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ χρηματικῆς διαχειρίσεώς του ἐκ τῶν δανείων.

Δύο τοιούτων πλοίων τὴν κατασκευὴν εἶχε παραγγείλει εἰς Νέαν Ὑόρκην τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτροπὴ τοῦ δανείου, καὶ ἀμφότερα κατεσκευάσθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ χρήματα δὲν ἐξήρκεσαν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν δύο, ὁ μετὰ ταῦτα σταλεὶς εἰς Ἀμερικὴν Ἀλέξ. Κοντόσταυλος, ἐπώλησε κατὰ συμβουλὴν τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Εὐνὰρδ τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν διὰ δίστηλα 233,570, καὶ διὰ τῶν χρημάτων τούτων, ἔτι δὲ καὶ δι' ἄλλων διστήλ. 99680, ἅπερ ἔλαβε συμβιβαστικῶς ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους, ἐφοπλίσας καὶ καταρτίσας τὴν ἑτέραν, ἦλθε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Κυβέρνησις προσεκάλεσεν ἀμέσως τὴν 27 Νοεμβρίου τοὺς ναυάρχους τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ὀνομάσασα αὐτοὺς μάλιστα Στολάρχους, ἤτοι τὸν Μιαούλην τῆς Ὕδρας, τὸν Ἀνδροῦτσον τῶν Σπετσῶν καὶ τὸν Ἀποστόλην τῶν Ψαρῶν, νὰ μεταβῶσιν εἰς Ναύπλιον, καὶ ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς φεργάτας, νὰ συνεκπλεύσωσιν ἐπ' αὐτῆς εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρου μὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα, ἐὰν ὁ ὁδηγήσας αὐτὴν μέχρι Ναυπλίου εὐαρεστη-

θῇ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὴν μέχρι τοῦ Πόρου, ἢ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ παραλάβωσι τὴν φεργάταν καὶ νὰ ναυτολογήσωσιν ὅσον τάχος τοὺς ἀπαιτουμένους ναύτας ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν, καὶ ἀφοῦ προστεθῇ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ ἀναγκαία τακτικὴ φρουρὰ, ἣν διετάχθη νὰ σχηματίσῃ ὁ Ῥόδιος, νὰ τὴν ὁδηγήσωσιν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρου (α).

Ταὐτοχρόνως οἱ Πρόκριτοι τῶν δύω νήσων, θέλοντες νὰ προλάβωσι πᾶσαν ἐνδεχομένην κατάχρησιν ἐπί τε τῆς φεργάτας καὶ τῶν μὲ τροφὰς ἐλθόντων πλοίων, ἔγραψαν εἰς τὸν Κοντόσταυλον, ἀνέφερον δὲ καὶ εἰς τὴν Διοικητ. Ἐπιτροπὴν (ἰδίως δ' οἱ Σπετσιῶται ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὴν καὶ ἕνα τῶν Προκρίτων τὸν Γ. Πάνου) νὰ διατάξῃ τὸν αὐτὸν Κοντόσταυλον, ὥστε μήτε νὰ ἐκφορτώσῃ, μήτε νὰ παραδώσῃ εἰς οὐδένα ἀπό τε τὴν φεργάταν καὶ τὰ φορτηγὰ, οὔτε πράγματα, οὔτε χρήματα, ἕωσοῦ ἡ συγκροτουμένη Ἐθνοσυνέλευσις ἀποφασίσῃ περὶ αὐτῶν τὰ εἰκότα.

Ἡ Διοικητ. Ἐπιτροπὴ ἀπαντῶσα εἰς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4567 ἐγγράφου της, ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι « ἡ μὲν φεργάτα τίποτε περιττὸν δὲν φέρει, εἰμὴ ὅσα ἀνήκουν μόνον πρὸς ἐφοδιασμὸν αὐτῆς καὶ τῶν ἀτμοκινήτων, ἐκ δὲ τῶν ἐλθόντων φορτηγῶν πλοίων μὲ τροφὰς ἐκ Ζακύνθου, ὅτι τὰ μὲν δύω ἐστάλησαν παρὰ τῶν φιλελλήνων εἰς τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἰατροῦ Κ. Βαλλῆ, διὰ νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καραϊσκάκη

(α) Ἴδε ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 4503 τῆς Διοικ. Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν στόλαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσ. Ἀναργ. Σπετσιωτ. Τ. Α. σελ. 1077.

καὶ τῶν Ὀλυμπίων σωμάτων καὶ τῆς Ἀττικῆς, τὸ δὲ τρίτον, ὅτι εἶναι ἀφιερωμένον πρὸς ἐλεημοσύνην ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, τῶν κατοικούντων εἰς τὰς καλύβας τοῦ Ναυπλίου, τῶν ὁποίων τὴν δυστυχίαν ἰδίοις ὄμμασιν εἶδεν ὁ ἐνεργήσας τὸ φιλάνθρωπον τοῦτο ἔργον Κ. Θ. Πετρίνης. Περὶ δὲ τοῦ τόπου τῆς προσορμίσεως τῆς ἑλληνικῆς φεργάτας καὶ πάσης ἄλλης περὶ αὐτῆς φροντίδος, ὅτι οἱ τρεῖς στόλαρχοι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη ταῦτα ἡ Διοίκησις, θέλουν ἐνεργήσει ὅ,τι κρίνουν συμφερώτερον διὰ τὸ ἔθνος. Ηὔχετο δὲ ἡ Διοικητ. Ἐπιτροπὴ νὰ ἴδῃ ταχέως ἀποκαταστημένην τὴν εἰρήνην καὶ εὐταξίαν εἰς τὴν Ὕδραν, διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὅλοι ἐκ συμφώνου τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους.»

Προσκληθεὶς δὲ τότε εἰς Αἴγιναν ὁ στόλαρχος Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσος, ἐπρότεινεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ σχέδιόν τι περὶ διοργανώσεως καὶ εἰσαγωγῆς τῆς εὐταξίας εἰς τὴν φεργάταν, ὅπως καταστῇ τῳόντι χρήσιμος εἰς τὸ Ἔθνος, ἡ δὲ Κυβέρνησις παραδεχθεῖσα τὸ σχέδιόν του, ἐζήτησεν ἐκ Σπετσῶν πεντήκοντα ἀξίους ναύτας μεθ' ἑνὸς ἀξίου καὶ εὐϋπολήπτου ἀξιωματικοῦ. Ἀπέστειλαν τῳόντι οἱ Σπετσιῶται ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν τοὺς ζητηθέντας ναύτας, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν Μιχαὴλ Ἀλεξ. Κυρατσοῦλαν, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἐπαύξησιν τῆς προσωρινῆς φρουρᾶς τῆς φεργάτας. Ἡ Διοικητ. Ἐπιτροπὴ ἀπήντησε τὴν 16 Δεκεμβρίου, ὅτι ἐδέχθη εὐχαρίστως τὸν ἀξιωματικὸν Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοὺς πεντήκοντα ναύτας, καὶ ὅτι τοὺς διεύθυνεν εἰς τὴν φεργάταν· τόσον δὲ περὶ αὐτῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἀτμοκινήτου ἐπανέλαβεν, ὅτι περιέμενε τοὺς στολάρχους Α. Μιαούλην καὶ Γ. Ἀνδροῦτσον, ἵνα συσκεφθῇ μετ' αὐτῶν (τοῦ Ἀποστόλη διαμένον-

τος ἐν Αἰγίνῃ) καὶ ἀποφασίσῃ ποῦ εἶναι συμφερώτερον νὰ ἐκπλεύσουν ταῦτα. Τὴν δὲ 20, μεταβάντων προσωπικῶς εἰς Αἴγιναν τῶν στολάρχων, καὶ σκεφθέντων περὶ διοργανώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς αὐτῆς φεργάτας μετὰ τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, αὕτη ἔγραψε πρὸς τοὺς Προκρίτους Σπετσῶν τὰ ἑξῆς· «Ἅμα ἀφοῦ ἔφθασεν ἐνταῦθα ἡ ἑλληνικὴ φεργάτα, ἡ Διοίκησις ἐπροσκάλεσε κατὰ χρέος τοὺς τρεῖς στολάρχους τῶν τριῶν νήσων, μετὰ τῶν ὁποίων ὡμίλησεν ἀρκετὰ περὶ ὀργανίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐθνικοῦ τούτου πλοίου, ὡς διὰ στόματος σᾶς ἀνήγγειλεν ὁ στόλαρχος τῆς νήσου σας. Ἤδη δὲ, ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκπλεύσῃ ἡ ἄνω εἰρημένη φεργάτα μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν πλοίων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ καὶ ἑτοιμάσῃ αὐτὴν, διώρισε τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῆς, οἵτινες εἶναι προσωρινοὶ, ἑωσότου τὸ ἔθνος ὀργανίσῃ καὶ κανονίσῃ ὀργιστικῶς τὰ περὶ τοῦ στόλου. Πρῶτος καπετάνιος αὐτῆς τῆς φεργάτας διορίζεται ὁ ἐξοχώτατος στόλαρχος τῆς νήσου σας Κ. Γ. Ἀνδροῦτσος, ἔχει δὲ τὸ ἐλεύθερον, ἐὰν θέλῃ, νὰ μείνῃ ὡς καὶ πρότερον στόλαρχος τῆς μοίρας Σπετσῶν. Ἡ ἐκλογὴ τῶν δύο τούτων κεῖται εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Δεύτερος καπετάνιος αὐτῆς τῆς φεργάτας διορίζεται ὁ ἐξοχώτατος στόλαρχος τῶν Ψαριανῶν Κ. Νικ. Ἀποστόλης, ὁ δὲ ἐξοχώτατος στόλαρχος Κ. Α. Μιαούλης διορίζεται στόλαρχος καὶ ἐπιβαίνει μέσα εἰς τὴν φεργάταν διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν προκειμένην ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει καὶ αὖθις ἡ Διοίκησις, ὅλοι οἱ διορισμοὶ οὗτοι εἶναι προσωρινοί. Ἐὰν δὲ ὁ εἰρημένος στόλαρχος τῆς νήσου σας εὐχαριστῆται νὰ μείνῃ ὡς καὶ πρότερον στόλαρχος τῆς μοίρας τῶν Σπετσῶν, καὶ δὲν δέ-

χεται τὸν βαθμὸν τοῦ πρώτου καπετάνιου τῆς φεργάτας, προσκαλεῖσθε ἡ εὐγενία σας νὰ ἐκλέξητε ἐκ τῶν καπεταναίων τῆς νήσου σας τρεῖς ὑποψηφίους, ἀξίους, ἐμπειροπολέμους καὶ εὐϋπολήπτους, διὰ νὰ ἐκλέξῃ ἡ Διοίκησις μεταξὺ αὐτῶν ἕνα, καὶ τοῦτον νὰ διορίσῃ πρῶτον καπετάνιον τῆς φεργάτας. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται καμμίαν ἀργοπορίαν, διὰ τοῦτο προσκαλεῖσθε νὰ μὴ ἀναβάλητε παντάπασι τὴν ἀπάντησιν τῆς παρούσης.»

Ὡς ἦτον ἑπόμενον, οὔτε ὁ Γ. Ἀνδροῦτσος ἐδέχθη τὸν ἐπὶ τῆς φεργάτας διορισμόν του ὡς Α' πλοιάρχου, οὔτε οἱ Σπετσιῶται καθυπέβαλον τοὺς αἰτηθέντας ὑποψηφίους, ἵνα διατελέσωσιν ὑπηρετοῦντες, καίτοι ὑπὸ τὸν αὐτὸν βαθμὸν τοῦ πρώτου πλοιάρχον τῆς φεργάτας, ὑπὸ τὸν στόλαρχον Ὕδρας Α. Μιαούλην. Οὐδέποτε οἱ Σπετσιῶται ἀνεγνώρισαν ὑπεροχήν τινα εἰς τοὺς Ὑδραίους, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προηγηθέντος ἐγγράφου τῆς Διοικητ. Ἐπιτροπῆς, ἥτις, ἐκ προοιμίων γνωρίζουσα τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρούτσου βεβαίαν μὴ παραδοχὴν τοῦ διορισμοῦ του, ἐζήτησε τὴν πρότασιν τῶν τριῶν ὑποψηφίων πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας τῶν Σπετσιωτῶν. Ὅσον καὶ ἂν ἐκήρυττεν ἡ Διοικητ. Ἐπιτροπὴ προσωρινοὺς τοὺς διορισμοὺς τούτους, οἱ Σπετσιῶται ἐγίνωσκον, ὅτι ἢ ἔπρεπεν ἰσοτίμως νὰ καθέξωσι τὴν οἰκείαν θέσιν των, ἢ πρὸς ἀποφυγὴν ἐμφυλίων διχονοιῶν ἀπεσύροντο. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο εἶναι τόσον γενικὸν εἰς τοὺς Σπετσιώτας, ὥστε καὶ οἱ σταλέντες πεντήκοντα ναῦται εἰς τὴν φεργάταν μετὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ των Μιχ. Κυρατσοῦλα, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ὑπηρετήσωσιν ὑπὸ Ὑδραίους ἀξιωματικούς, παρητήθησαν ἀμέσως καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ οἱ διορισμοὶ ἔμειναν κε-

ναὶ λέξεις, καὶ ἡ μελετωμένη ἔκπλευσις τῆς φεργάτας ἀνεκτέλεστος.

Τότε συνέπεσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ Βαυαρίας καὶ ὁ φιλέλλην συνταγματάρχης Κάρολος Εἰδὲκ μετ' ὀλίγων τινῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, πεμφθεὶς παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ὅστις πρῶτος τῶν ἄλλων Βασιλέων τῆς Εὐρώπης, ἀναγνωρίσας τὴν ἱερότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐξύμνησε καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλλήνων παῤῥησίᾳ διὰ τῆς ποιητικῆς μούσης του.

Ἐν τούτοις ἡ ὑποταγὴ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Κιουταχῆ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Κάνιγκος γραφόμενα ὅτι, ἐὰν δὲν ἐτήρουν εἰς τὴν ἐξουσίαν των οἱ Ἕλληνες τοὐλάχιστον τὴν Ἀττικὴν, δὲν δύναται νὰ διαπραγματευθῇ τίποτε περὶ τῆς Ἀνατολ. Ἑλλάδος, ἔπρεπε φυσικῷ τῷ λόγῳ ν' ἀναγκάσουν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ μέτρα δραστήρια ὑπὲρ τοῦ ἐπαπειλουμένου τούτου μέρους τῆς ἑλληνικῆς ὁλομελείας, ἰδίως δὲ τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες ἐθεωροῦντο ἤδη παρ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλο Μεσολόγγιον, ὡς ἄλλο προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας (α). Τούτων ἕνεκα ἡ Διοικη-

---

(α) Καίτοι περὶ τῶν ναυτικῶν ἰδίως πραγματευόμενοι εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐπίτομον Ἱστορίαν, οὐχ ἧττον ὅμως ἐνομίσαμεν ἀναπόφευκτον καθῆκον ἡμῶν νὰ περιγράψωμεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἐκτενέστερον ὁπωσοῦν, ὡς τὰ τῆς ἐνδόξου ἐξόδου τῆς ἀειμνήστου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, οὕτω καὶ τὰ μεγαλουργήματα τοῦ ἐνδοξοτέρου τῶν στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος Γ. Καραϊσκάκη, καὶ τὴν ἀνδρείαν ἐγκαρτέρησιν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐφαμίλλου ἐκείνης τοῦ Μεσολογγίου φανείσης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, μειονεκτούσης δὲ μόνον κατὰ τὴν δόξαν τῆς ἐξόδου.

τικὴ Ἐπιτροπὴ διώρισεν ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάννην Γκοῦραν, καὶ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ καὶ πολλοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς ἐκ τῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὅπως σηκώσωσιν εἰς τὰ ὅπλα τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων, νὰ σχηματισθῇ δὲ καὶ στρατόπεδον εἰς τὰ Σάλωνα, καὶ ἐκεῖθεν νὰ διευθύνωνται αἱ πολεμικαὶ ἐργασίαι των κατὰ τὴν χρείαν. Διώρισεν ἐπίσης καὶ ἄλλους νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς τὸ Ξηρόμερον, καὶ συσταίνοντες στρατόπεδον νὰ κινηθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἄλλους πάλιν ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου εἰς τὰ Κράββαρα νὰ πράξωσιν ὡσαύτως κατὰ τοῦ Ἰβραΐμη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Γκούρας δὲν ἠμπόρεσε νὰ κατορθώσῃ τίποτε, ἐξεστράτευσαν κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως ὁ Βάσσος καὶ ὁ Ν. Κριεζώτης εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα μετὰ πενταχοσίων. Πλὴν καὶ οὗτοι φθάσαντες εἰς Κάζαν τῶν Δερβενοχωρίων, καὶ μαθόντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐστράφησαν κατ' αὐτῶν, καὶ ἐλθόντες κατεσκηνώθησαν εἰς τὸ χωρίον Λιώσσια, ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον ἀπὸ τὸ χωρίον Καππανδρίτι, ὅπου ἐστρατοπέδευον οἱ ἐχθροὶ, καὶ πολεμήσαντες 500 πρὸς 1200 πεζοὺς καὶ 300 ἱππεῖς τὴν 24 Μαΐου, ἀνεφάνησαν νικηταί.

Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἦλθε καὶ ὁ Κιουταχῆς καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς Θήβας. Τὴν 1 Ἰουλίου ἱππεῖς τινες τοῦ Κιουταχῆ καὶ Εὐβοεῖς ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' οἱ ἐν αὐταῖς Ἕλληνες ἐξορμήσαντες, τοὺς ἐδίωξαν. Τὴν 3 ἦλθεν ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Κιουταχῆ μὲ ἱκανὸν στρατὸν μέχρι Σεπωλίων καὶ Πατησίων, ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Ἕλληνες προσέβαλον τὸ ἱππικὸν αὐτοῦ, καὶ φονεύσαντες πολλοὺς, ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς ν' ἀναβῶ-

σιν ἄνευ ἵππων εἰς ὑπερκείμενον τινὰ λόφον, ἵνα ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτούς. Τὴν 10 Ἰουλίου ἔστειλεν ὁ Κιουταχῆς τὸν Ἀσλάν-μπεην μετὰ 3000 Τουρκαλβανῶν, ἐν οἷς καὶ 300 ἱππεῖς, τοὺς ὁποίους οὐχ ἧττον ἀπέκρουσαν οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ Βάσσον κατὰ τὸ Θριάσιον πεδίον καὶ τοὺς κατεδίωξαν περὶ τὴν μίαν ὥραν. Τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ ἔφθασεν αὐτοπροσώπως καὶ ὁ Κιουταχῆς μεθ' ὅλης τῆς λοιπῆς στρατιᾶς του, καὶ ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνεπολιορκήθη καὶ ὁ Γκούρας. Εἰς χιλίους πεντακοσίους περίπου ἠριθμεῖτο τότε ἡ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Γκοῦραν, Γρηγόρ. Κριεζώτην. Π. Ε. Ἰγγλέσην, Στάθην Κατσικογιάννην, Γεράσιμον Φωκᾶν, Μακρυγιάννην καὶ τὸν ὑπονομοποιὸν Κώσταν Χορμοβίτην, καὶ ὡς χίλιαι ἄλλαι ψυχαὶ ἦσαν τὰ γυναικόπαιδα.

Δικαίαν ἀφορμὴν δυσαρεσκείας εἶχεν ὁ Γ. Καραϊσκάκης κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δούσης τὴν ἀρχηγίαν τῶν ὅπλων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ἰω. Γκοῦραν· ἀλλὰ πολιορκηθέντος τούτου εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ Κυβέρνησις διώρθωσε τὸ λάθος της καὶ διορίσασα τὸν Καραϊσκάκην γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Ἀνατολ. Ἑλλάδος, ἐδικαίωσε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ γενναίου καὶ ἀξίου τούτου ἀνδρὸς, ὅστις ἦτον ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἐπανορθώσῃ κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν τὴν κακὴν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος κατάστασιν. Γενναῖος, ἀφιλοκερδὴς, εὐπροσήγορος καὶ ἀληθὴς πατριώτης, ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔχαιρε τὴν ὁποίαν ἤξιζεν ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας ὅλων τῶν λοιπῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Μαθὼν ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἀπέθανεν εἰς τὸν Κάλαμον τῆς Ἑπτανήσου, ἔγραφε τὴν 19 Αὐγούστου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ ἑξῆς· «Ἀπέθανεν ἡ σύζυ-

» γός μου καὶ ἤθελον νὰ ὑπάγω νὰ οἰκονομήσω τὰ παι» διά μου, ἀλλὰ δὲν ἀφήνω τὴν Πατρίδα.» Οὗτος ἐκστρατεύσας τὴν 19 Ἰουλίου ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, ἔφθασεν εἰς Ἐλευσῖνα, ὅπου ἦσαν καὶ ὁ Κριεζώτης, Βάσσος, Πανουργιᾶς, Μητρολέκας, Ξύδης καὶ ἄλλοι τινὲς, καὶ συνήθροισεν ἱκανὴν δύναμιν στρατοῦ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Παρῆσαν δ' ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα τῶν Θετταλο-Μακεδονο-Θρακῶν ὑπὸ τοὺς Στέφανον Σέρβαν καὶ Χρ. Περραιβὸν, τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, καὶ ὁ Φαβιὲ μὲ τὸ ἑλληνικὸν τακτικὸν καὶ τοὺς φιλέλληνας ὑπὸ τὸν Βικέντιον Πίζαν, οἵτινες ἰδιαίτερον σχηματίσαντες λόχον, ὑπηρέτουν ὡς ἁπλοῖ στρατιῶται, καὶ ἀπετέλουν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ Φαβιέ. Αἰωνία, τρισαιωνία ἡ μνήμη τῶν ἀληθῶν τούτων φίλων τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Χριστιανωσύνης!

Περὶ τὰς 4000 συνεποσοῦντο τὰ ἐν Ἐλευσῖνι ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ ἠδύναντο νὰ συνεκστρατεύσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὁπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Σουλιῶται, καὶ μετ' αὐτῶν πολλοὶ μάχιμοι ἄνδρες, ἀλλ' ἡ ἐπάρατος διχόνοια ποτὲ δὲν ἔλειψεν ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς κρισιμωτέρας μάλιστα περιστάσεις, καὶ ἤδη αἱ δυνάμεις αὗται οὐδετεροῦνται εἰς τὰς ἐν Κορίνθῳ ἀναφυείσας ἐμφυλίους ἀλληλομαχίας μεταξὺ τῶν συγγενῶν Ἰωάννου καὶ Παναγιώτου Νοταραίων, ἐριζόντων περὶ τοῦ ποῖος ἔσται ὁ ὁπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας. Συγχρόνως ὅμως ὁ Καρατάσσος, ἐπιδραμὼν ἐκ τῶν νήσων Σκιάθου καὶ Σκοπέλου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κατὰ τῆς Εὐβοίας, καὶ τροφὰς πολλὰς τῶν ἐχθρῶν διήρπασε, καὶ τοὺς Εὐβοεῖς Τούρκους ἠνάγκασε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Εὔβοιαν, ἵνα ὑπερασπισθῶσι τὰς οἰκογενείας καὶ τὴν Πατρίδα των.

Ὁ δὲ Κιουταχῆς ἐπειγόμενος νὰ κατορθώσῃ τι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, πρὶν ἢ συγκεντρωθὲν ἔξωθεν τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ματαιώσῃ τὰ σχέδιά του, ἤρχισεν ἀπαύστως νὰ βομβοβολῇ τὰ τείχη καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν ὡς ἔχουσαν ἀρκετὴν ἔκτασιν, ἡ ἐν αὐτῇ φρουρά, εἰς ὀκτακοσίους μόνον στρατιώτας περιορισθεῖσα, καί τοι ἀνορθοῦσα τὴν νύκτα ὅσα μέρη ὁ ἐχθρὸς ἐκρήμνιζε τὴν ἡμέραν, δὲν ἐπήρκει ὅμως νὰ ὑπερασπίσῃ διὰ πολὺν καιρόν· ὅθεν τὴν 3 Αὐγούστου, ἐνῷ μέρος τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἦλθε κατὰ τῶν ἐν Ἐλευσίνι πρὸς ἀπασχόλησιν αὐτῶν, εἰσβαλὼν ὁ λοιπὸς ἐκ πολλῶν συγχρόνως μερῶν ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐκυρίευσεν αὐτὴν μετὰ πολλὴν αἱματοχυσίαν· ἡ δὲ φρουρὰ ἀποσυρθεῖσα εἰς τὰς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν οἰκίας ἐμάχετο ἀνδρείως καὶ φονεύσασα πλέον τῶν 300 ἐχθρῶν, καὶ ζωγρήσασα καί τινας ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχιπυροβολιστὴν τοῦ Κιουταχῆ, ἀπεκλείσθη τελευταῖον ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου μετεχειρίζετο τὸν ζωγρηθέντα πυροβολιστὴν μετὰ ταῦτα ἐναντίον τῶν ἰδίων Ὀθωμανῶν· ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐφόνευσαν περὶ τοὺς 200 Ἕλληνας, αἰχμαλωτίσαντες καὶ πολλὰς οἰκογενείας.

Τὴν νίκην του ταύτην θέλων νὰ γνωστοποιήσῃ ὁ Κιουταχῆς εἰς τὸν Ἰβραΐμην, ἔγραψεν αὐτῷ τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ὁ Καραϊσκάκης εὗρεν εἰς κατάσκοπόν τινα, τὸν ὁποῖον συνέλαβεν ἐν Ἐυλευσίνι.

« *Ὑψηλότατε καὶ εὐεργετικώτατε αὐθέντα.*

» Κατὰ τὸ ἀπαιτούμενον τῆς δουλικῆς μου ὑπηρεσίας
» τῇ ιά. τῆς σελήνης Μουχαρὲμ ἡμέρᾳ τρίτῃ δόξα τῷ Θεῷ
« ἐκυριεύθη τὸ προάστειον τῶν Ἀθηνῶν· οἱ γκιαούριδες

» τοῦ Μωρέως ἔστειλαν πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ τὸν θεοκα-
» τάρατον Καραϊσκάκην καὶ ἑπτὰ ὀκτὼ καπετάνους μὲ
» ἑπτὰ ἕως ὀκτὼ χιλιάδας γκιαούριδων, καὶ δύο χιλιάδας
» τακτικῶν καὶ μὲ τέσσαρα πυροβόλα, καὶ ἐλθόντες οὗτοι
» ἐτοποθετήθησαν εἰς μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ϛρα-
» τοπέδου τῶν Ἀθηνῶν· ἅμα ἐλάβομεν τὴν εἴδησιν ταύ-
» την, τὸ ὑπ' ἐμὲ στράτευμα πολλάκις ἐφώρμησε κατ' αὐ-
» τῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐνεφανίσθη ἡ συνήθης νικητήριος
» ὀθωμανικὴ ὄψις, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τούτου οἱ στρατιῶταί μου
» ἔπεσαν εἰς ἀθυμίαν καὶ νάρκωσιν, ἐπρόφθασα ἀμέσως ὁ
» δοῦλός σας, καὶ ἐπεπέσαμεν καὶ αὖθις διὰ μιᾶς κατὰ τοῦ
» ἐχθροῦ, δηλαδὴ ἤλθομεν ξίφος μὲ ξίφος, καὶ δόξα τῷ
» Θεῷ οἱ γκιαούριδες ἐνικήθησαν, καὶ διεσκορπίσθησαν,
» καὶ πάμπολλοι ἐξ αὐτῶν ἐπεράσθησαν ἀπὸ τὸ σπαθὶ τῶν
» νικητῶν, καὶ ἐζωγρήθησαν τὰ εἰρημένα 4 πυροβόλα καὶ
» δεκαπέντε σάλπιγγες καὶ σημαῖαι, καὶ πολλὰ τουφέκια
» τῶν τακτικῶν, καὶ οὕτω διὰ τῆς θείας βοηθείας, καὶ αὐ-
» τοὶ οἱ Γκιαούριδες ἐνικήθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν. Δό-
» ξαν νὰ ἔχῃ ὁ Κύριος, εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, ἐκτὸς ἑνὸς καὶ
» μόνου φρουρίου, οὐδεμία ἄλλη φροντὶς μᾶς ἔμεινεν·
» ἐπειδὴ δ' ἐμάθομεν κατ' αὐτὰς, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εὑ-
» ρίσκονται συνηγμένοι εἰς χωρίον, Λευσίνα καλούμενον,
» πλησίον τοῦ στενοῦ τοῦ Μωρέως, ἑτοιμάσας ὀκτὼ ἕως
» δέκα χιλιάδες στράτευμα πρὸς κυρίευσιν τοῦ εἰρημένου
» χωρίου, σκοπεύω νὰ τ' ἀποστείλω μετὰ δύο ἡμέρας
» ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς παρούσης ἐπιστολῆς, καὶ ἐλ-
» πίζω μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ κυριεύσωμεν καὶ τὸ
» χωρίον ἐκεῖνο· ἡτοίμασα προσέτι καὶ ἕως εἴκοσι χιλιά-
» δας νέον στράτευμα διὰ τὸ στενὸν τοῦ Μωρέως, καὶ θέ-
» λει καταβληθῇ ἡ ἀπαιτουμένη φροντὶς εἰς τὸ νὰ εὑρεθῇ

» ὁ τρόπος τῆς κυριεύσεως αὐτοῦ. Προλαβόντως δὶς καὶ » τρὶς ἔγραψα πρὸς τὴν ὑψηλότητά σας, καὶ λυποῦμαι » πολὺ διότι δὲν ἔλαβον καμμίαν ἀπάντησιν, οὔτε γνωρίζω » ποῦ εὑρίσκεσθε. Αὐθέντα μου, σᾶς παρακαλῶ θερμῶς, » εὐδοκήσατε νὰ μοὶ φανερώσητε ποῦ εἶσθε, καὶ τί νεώτε» ρον εἰς τὸν Μωρέα, καὶ ὅλα τὰ μὲ αὐτοὺς τοὺς Γκιαού» ριδες διατρέχοντα, καὶ ἕως ποῦ ἦλθε τὸ στράτευμά σας, » καὶ ποῦ σκοπεύει νὰ διευθυνθῇ. Εὐεργετήσατέ με παρα» καλῶ μὲ τὴν εἰδοποίησιν ὅλων αὐτῶν, καὶ πάλιν ὅπως » εἶναι ὁρισμός σας ».

Ἡ ἀκρόπολις ἐπολιορκεῖτο ἤδη στενῶς, οἱ δὲ περὶ τὸν Καραϊσκάκην καὶ Φαβιέρον, ἐλθόντες κατέλαβον τὴν 5 Αὐγούστου τὸ Μοναστήριον Δαφνὶ καλούμενον πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, τοποθετηθέντες ὁ μὲν Καραϊσκάκης ὑπὸ τοῖχόν τινα ὡς κέντρον, ὁ Γ. Λύκος ἐπὶ λόφου τινος δεξιόθεν, ὁ δὲ Περραιβὸς, Κριεζώτης καὶ ἄλλοι, ἐπὶ ἄλλων τινων λόφων ἀριστερόθεν, ὁ δὲ Φαβιέρος εἰς τὴν πεδιάδα, μεταξὺ τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τοῦ Γ. Λύκου· τὴν 6 τοῦ μηνὸς, οἱ ἐχθροὶ ὥρμησαν κατ' αὐτῶν πανταχόθεν πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, μόνον δὲ τῶν ἱππέων ὁ ἀριθμὸς ἦτον ἕως πεντακόσιοι· οἱ τακτικοὶ σχηματίσαντες ἀδιάσπαστον τετράγωνον, ἀντέκρουσαν τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῆς λόγχης καὶ τοῦ πυροβολισμοῦ, καὶ τέλος συνεργούντων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην, Κριεζώτην, Βάσσον καὶ λοιποὺς, ἀτάκτων στρατευμάτων, ἔτρεψαν τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν μέχρι τοῦ ἐλαιῶνος τῶν Ἀθηνῶν, κυριεύσαντες ἱκανὰ λάφυρα, σημαίας τινας καὶ φονεύσαντες οὐκ ὀλίγους. Μετὰ δ' ὀλίγην ἀνάπαυσιν, χωρὶς νὰ δώσωσι καιρὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ συνέλθωσιν ἀπὸ τὸν προξενηθέντα αὐτοῖς τρόμον, ὥρμησαν πάλιν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα τα-

κτικά τε καὶ άτακτα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγης ὥρας ἔγειναν κύριοι ὅλων τῶν ὀχυρῶν θέσεων ἃς κατεῖχον οἱ ἐχθροί· τὸ τακτικὸν, ἡγουμένου τοῦ ἀκουράστου Φαβιέρου, ἐκρήμνισεν ἀπό τινα λόφον τοὺς ἐκεῖ τοποθετημένους ἐχθροὺς μὲ φθοράν των, καὶ κατέλαβε τὸν λόφον· τὴν νύκτα ἀνεπαύθησαν οἱ Ἕλληνες, ἡ δὲ ἐπιοῦσα παρῆλθεν ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὴν διάταξιν τῶν θέσεων τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν σωμάτων· τὴν ὀγδόην ὅμως τοῦ αὐτοῦ, φθάσαντος καὶ τοῦ Ὀμὲρ πασσᾶ ἐξ Εὐβοίας μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως, οἱ ἐχθροὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ πρώτου τάγματος τῶν τακτικῶν, μεθ' ὧν ἦσαν καί τινες ἄτακτοι· εἰς τὴν πεισματώδη ταύτην συμπλοκὴν, ἐθραύσθησαν οἱ ἄξονες τῶν ὑποστατῶν τῶν δύο κανονίων τῶν Ἑλλήνων μετά τινας πυροβολισμοὺς, καὶ τὸ τετράγωνον διετάχθη νὰ ὑποχωρήσῃ ὀλίγον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς ἔμενεν ἀκίνητος, τὸ τετράγωνον ἐκινήθη πάλιν πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἀλλὰ συνέβη ἀταξία τις καὶ τὸ τετράγωνον μὴ κινηθὲν ὅλον διὰ μιᾶς ἄφησε κενά· ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος Ῥομπὲρτ, διώρθωσε μὲν ἀμέσως τὸ λάθος, πλὴν ὁ ἐχθρὸς παρατηρήσας τὰ κενὰ, προσέβαλε τὸ μὲν ἓν μέτωπον τοῦ τετραγώνου μὲ τὸ πεζικόν του, τὰ δὲ ἕτερα δύο μὲ τὸ ἱππικόν· οἱ ἐχθροὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοῦ λόφου, εἶδον ὅτι εὑρέθησαν μόλις δεκαπέντε βήματα μακρὰν τοῦ τετραγώνου καὶ δὲν ἐπροχώρησαν· ὁ δὲ Ῥαβὲρτ ἑτοιμάσας ὅπλα πρὶν ἢ διατάξῃ πῦρ, ἐπληγώθη εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ οὐδεὶς τῶν λοχαγῶν παρετήρησε τὸ γεγονὸς, καὶ τὸ τετράγωνον ἔμεινεν ἄνευ διοικητοῦ· οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν ἐν τούτοις τὸ πῦρ μετ' ὀλίγας στιγμὰς καὶ ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ἐχθρούς· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὰ μέτωπα τοῦ τετραγώνου ἐπαρουσιάσθησαν κενὰ διαστήματα, οἱ ἐχθροὶ εἰσχω-

ρήσαντες διὰ μέσου αὐτῶν, ἐκύκλωσαν πανταχόθεν τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐφόνευσαν ἐξ αὐτῶν τριάκοντα ὀκτώ, ζωγρήσαντες καὶ ἕνα τῶν τυμπανιστῶν, καὶ τὸν ὑπολοχαγὸν Ἴβον Ῥῖζον Θετταλόν, ὅστις ὅτε ἐθραύσθησαν οἱ ἄξονες τῶν ὑποστατῶν τῶν πυροβόλων, τ' ἀνεσήκωνε καὶ ἐπυροβόλει, ἵνα δείξῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὅτι ἦσαν εἰς καλὴν κατάστασιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐτράπησαν εἰς φυγήν· ἀλλ' εὐθὺς ἐλθὸν τὸ δεύτερον τάγμα εἰς ἐπικουρίαν καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Κριεζώτης μετά τινων ἀτάκτων στρατιωτῶν, ἀνεχαίτισαν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἀναγκασθέντος νὰ ὑποχωρήσῃ μὲ ζημίαν του· ὁ ἐχθρὸς μὴ δυνηθεὶς ἀπὸ τὸ μέτωπον νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, διευθύνθη μὲ τὸ ἱππικὸν καί τινας τῶν πεζῶν κατὰ τοῦ Στέφου Βούλγαρη, ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς ἀπεσύρθη· τὸ δὲ πεζικὸν ἅπαν ἐξ Ἀλβανῶν ἐπιπεσὸν ἐκ τῶν νώτων εἰς τὸν λόφον τὸν κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου, ἀλλ' εὑρεθέντα ἀνοχύρωτον, δὶς ἐκυρίευσεν αὐτὸν καὶ δὶς ἀπεβλήθη ἀπ' αὐτοῦ· ἐκινδύνευσε πάλιν καὶ ὁ Στέφος, ἐπανελθόντος πάλιν κατ' αὐτοῦ τοῦ πρὸ ὀλίγου ἀποκρουσθέντος ἱππικοῦ, ἀλλὰ τὰ δύο τάγματα τοῦ τακτικοῦ καὶ οἱ φιλέλληνες ἔτρεξαν εἰς βοήθειάν του, καὶ προσβαλόντων τοῦ μὲν Α' τάγματος ἀριστερόθεν τοὺς ἐχθρούς, τοῦ δὲ Β' κατὰ μέτωπον, καὶ τοῦ Κριεζώτου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, ἐτράπησαν οἱ ἐχθροί, καὶ οἱ Ἕλληνες κατέλαβον τὰς πρώτας θέσεις των· ἀλλ' ἐνῷ ἐπρόκειτο τὴν ἐπιοῦσαν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τὴν νύκτα ἐκείνην τ' ἄτακτα στρατεύματα ἔφυγον πρὸς τὴν Ἐλευσίνα, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε καὶ τὸ τακτικὸν σῶμα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ αὐτό, πλὴν οὐχὶ ἐν τάξει μέχρις Ἐλευσίνος· δυστυχῶς τὸ ὑπὸ τὸν Ἀλμεΐδαν Ἑλληνικὸν τακτικὸν ἱππικόν, εὑρισκό-

μενον εἰς τὴν Σαλαμίνα, δὲν μετέσχε τῶν πολέμων τούτων (α).

Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, χίλιοι περίπου Σουλιῶται ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς των, ἐκίνησαν ἐκ Κορίνθου ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ μεταβάντες εἰς Μέγαρα, ἐστρατοπέδευσαν εἰς ἴδιον σῶμα, μὴ θέλοντες νὰ ὑπόκηνται εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Γεν. ἀρχηγοῦ Καραϊσκάκη. Συγχρόνως ἐξεστράτευσεν ἐκ Πελοποννήσου καὶ ὁ ἐνάρετος Νικήτας, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ τεθεὶς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Καραϊσκάκη, ἔπεισε καὶ τοὺς Σουλιώτας ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν καὶ ὡς ἀρχηγόν των.

Ὁ Καραϊσκάκης ἰδὼν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ τὸν Κιουταχῆν ἐκ τοῦ συστάδην, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ τὸν πολεμήσῃ δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ἀναστατῶν ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἀποκόπτων τὰς συγκοινωνίας, καὶ ἐμποδίζων τὰς ἐκ διαφόρων μερῶν ἐρχομένας εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν Κιουταχῆν νὰ διαλύσῃ οἴκοθεν τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν· ὅθεν ἀφήσας εἰς τὸ ἐν Ἐλευσῖνι

(α) Φίλ. τοῦ Νόμ. ἀρ. 234.

Δὲν δυνάμεθα νὰ παρασιωπήσωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Αὐστριακοὶ προσέφερον τὰς ἐκδουλεύσεις των πρὸς τοὺς ἀδελφούς των Τούρκους, καθότι βρίκιόν τι πολεμικὸν αὐστριακὸν ἐλιμενίσθη εἰς Μουνυχίαν, καὶ τὴν 29 Μαΐου λίαν πρωΐ, ἱππεῖς τινες τοῦρκοι μετὰ πεζῶν ὑπῆγαν ἐκεῖ καὶ ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν φέροντες φορτίον· ἀναμφιβόλως τὸ φορτίον των δὲν ἦσαν, ἢ πολεμεφόδια διὰ νυκτὸς ἀποβιβασθέντα εἰς τὴν παραλίαν ἐκ τοῦ Αὐστριακοῦ πλοίου. Ἴδε φιλ. τοῦ Νόμ. εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, ἐκ τοῦ ἡμερολογ. πολιορκ. Ἀθην. καὶ Γ. ἐφημερίδα.

στρατόπεδον τὸν Βάσσον καὶ τὸν Στέφον Βούλγαρην, ἐξεστράτευσε τὴν 25 Ὀκτωβρίου μετὰ 3500 ἀνδρῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας φθάσας εἰς Δομπρέναν, ἐπολιόρκησε περὶ τοὺς 300 τούρκους εὑρισκομένους ἐκεῖ ἐντός τινων πύργων, καταλαβὼν καὶ τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος χωρία Κακόσι καὶ Χώστια. Τὴν 2 Νοεμβρίου ἕτεροι 300 τοῦρκοι ἔτρεξαν ἐκ Θηβῶν πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων, ἀλλὰ καὶ τούτους οἱ Ἕλληνες ἔτρεψαν εἰς φυγήν· τὴν 3 ἔφθασεν ἐκ Λεβαδείας ὁ Μουστά-μπεης μετὰ 450, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Ἕλληνες ἠνάγκασαν καὶ τούτους νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου· μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἔφθασαν καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἄλλοι 700 τοῦρκοι· ἀλλ' ἀμφότερα τὰ μέρη ἔμειναν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν ἐπομένην εἰς ἐντελῆ ἀπραξίαν· τὴν δὲ νύκτα ὁ Μουστάμπεης, μαθὼν ὅτι ὁ Κωλέττης ἦλθεν εἰς Ταλάντι μὲ στρατεύματα, καὶ φοβηθεὶς μὴ περικυκλωθῇ, ἀπεσύρθη εἰς Λεβαδείαν, ἀφήσας ἑκατὸν μόνον ἱππεῖς του εἰς βοήθειαν τῶν λοιπῶν· τὴν 11 ἔφθασεν ὁ Χ. Μιχάλης μὲ τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν εἰς τὸ Κακόσι· τὴν 12 ἐξώρμησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ συνεκροτήθη μάχη τετράωρος, ἐν ᾗ ἔπεσαν 22 Τοῦρκοι, ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων, καὶ ἑπτὰ Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰωάννης Σουλτάνης καὶ ὁ Ἰωάννης Ψαῤῥός, ἐκτὸς ἕνδεκα ἄλλων πληγωμένων.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης Κωλέττης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχε θέσει περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τρία Σπετσιωτικὰ πλοῖα, ἤτοι τὴν βρικογολέτταν ἡ Κυπρία τοῦ Γ. Λεμπέση, τὸ βρίκιον ὁ Λεωνίδας τοῦ Ἰωάννου Μέξη ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Κυριάκου ἢ Τζολάκην, καὶ τὸ βρίκιον ὁ Ἀγαμέμνων ὑπὸ τὸν Πέτρον

Δ. Γουδὴν, κατορθώσας ἐπὶ τέλους νὰ ἐκκινήσῃ τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Σκοπέλῳ διαμένοντας Ὀλυμπίους, εἶχε τῳόντι φθάσει εἰς Ταλαντονήσι καὶ περιέμενε τοὺς ὁπλαρχηγούς. Τὴν 8 φθάσας ὁ Γκάτσος πρῶτος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, χωρὶς νὰ περιμείνῃ καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἔλευσιν, προσέϐαλε τοὺς εἰς τὸ Ταλάντι τούρκους· ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης ἐφάνησαν ἐρχόμενοι ὡς πεντακόσιοι Τοῦρκοι πεζοί τε καὶ ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Μουστάμπεην, οἱ δ' Ἕλληνες φοϐηθέντες φόϐον μέγαν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὥστε πολλοὶ τῶν ἀρχηγῶν των μείναντες μόνοι σχεδὸν εἰς τὰς θέσεις των, ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ᾐχμαλωτίσθη δὲ παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ἐμ. Παππᾶ. Ἐνεκαρτέρησαν γενναίως ἐπὶ ὀκτὼ ὥρας ἐντὸς μιᾶς κρημνισμένης ἐκκλησίας ὁ Γκάτσος καὶ ὁ Βελέντσας, ἀλλ' ἤθελον ἀπολεσθῆ καὶ οὗτοι, ἐὰν εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐμφάνισιν τοῦ Δημ. Τσάμη Καρατάσσου, τοῦ Μήτρου Λιακοπούλου, τοῦ Ἀποστολάρα καὶ τοῦ Ἀναστασίου Κασσανδρινοῦ δὲν ὑπεχώρουν οἱ ἐχθροί. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐπέϐησαν ἐπὶ τῶν πλοιαρίων των, ἀπολέσαντες 34 ἄνδρας, καὶ μετὰ 3 ἢ 4 ἡμέρας ἀνεχώρησαν πάλιν εἰς τὰς φωλεάς των τὰς νήσους Σκόπελον καὶ Σκίαθον. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐπανῆλθον καὶ τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἀδείᾳ τοῦ ἀρχηγοῦ των εἰς Σπέτσας.

Θέλουσα δὲ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυϐέρνησις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ μέσον τῆς ἐξ Εὐϐοίας ἀποστολῆς τροφῶν εἰς τὰ πολιορκοῦντα τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἐχθρικὰ στρατεύματα, διώρισε προλαϐόντως τὸν ἐκ Σπετσῶν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου μὲ τὴν γολέταν του ἡ Ἀσπασία, νὰ περιπλέῃ αὐτὴν τὴν νῆσον· οὗτος δὲ παραλαϐὼν καὶ μίαν ἄλλην γολέταν ὑπὸ τὸν Σταμάτην Στέριον Κυμαῖον, ὡπλισμέ-

νην καὶ αὐτὴν μὲ ἓξ κανόνια (α) ἔπλευσεν εἰς τὸν Ἐρετριακὸν κόλπον, καὶ φθάσαντες εἰς Ὠρωπὸν ἀπεβίβασαν εἰς Κάλαμον ὅσους ἔφερον στρατιώτας, οἵτινες ἀποβάντες κατηφάνισαν τοὺς ἐκεῖ κειμένους μύλους τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀνεφάνησαν τρία ἐχθρικὰ πλοῖα ἐξ Εὐρίπου, ἤτοι ἓν βρίκιον, μία γολέττα καὶ μία σακολέβα. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Ἀδρ. Σωτηρίου, ἔπλευσε κατ' αὐτῶν καὶ τὰ ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν Ὠρωπόν, ὅπου καὶ ἀποκλείσας αὐτά, ἀπέστειλε τὴν Κυμαίαν γολέταν εἰς τὴν Κάρυστον πρὸς παραφύλαξιν. Κατὰ δὲ τὴν 10 Δεκεμβρίου, μία γολέτα ἐχθρικὴ καὶ μία λεῦκα ἐφάνησαν ἔξωθεν τῆς Καρύστου καὶ ἐδίωκον τὴν ὑπὸ τὸν Σταμάτην Στέριον γολέταν. Ἰδὼν τοῦτο ὁ Ἀδριανὸς Σωτηρίου ἔπλευσεν ἀμέσως κατ' αὐτῶν, καὶ τὰ ἐχθρικὰ φοβηθέντα ἐπέστρεψαν καὶ προσωρμίσθησαν εἰς ὅρμον τινὰ τῆς Εὐβοίας, Μαρμάρι καλούμενον, ὅπου ἀπεβίβασαν καὶ κανόνια πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πλοίων· οἱ περὶ τὸν Ἀδρ. Σωτηρίου ἀπεβίβασαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ στρατιώτας τινας, οὓς ἔφερον ἐπὶ τῆς γολέτας, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ὄντες ἕως 100 προκατέλαβον τὰς ὀχυρὰς θέσεις· ὥρμησαν κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ ἤθελον κυριεύσει ἀναμφιβόλως καὶ τὰ κανόνια καὶ τὰ πλοῖα, ἐὰν

(α) Ὁ Ἀδριαν. Σωτηρίου λέγει, ὅτι ἡ μετ' αὐτοῦ συνυπηρετήσασα γολέττα ἐδιοικεῖτο παρὰ τοῦ Σταμάτη Στέριου Κυμαίου, οὐχὶ δὲ παρὰ τοῦ Δημ. Γριζιώτου (ὡς ἀναφέρει ἡ Γεν. ἐφημερὶς καὶ ὁ Τρικούπης) ὅστις δὲν εἶχε γολέτταν, ἀλλὰ γαλλιώταν, καὶ ὅτι κατὰ τοῦ τελευταίου τούτου μάλιστα εἶχε διαταγὴν συλλήψεως ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. — Ἴδε καὶ ἱστορ. ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τ. Γ΄. σελ. 142.

ἄλλοι ὡς τριακόσιοι Τοῦρκοι δὲν ἤρχοντο ἐγκαίρως εἰς βοήθειαν τῶν πρώτων. Οὕτως οἱ ἀποβάντες Ἕλληνες ἐπέβησαν πάλιν εἰς τὰ πλοῖα, ἀπολέσαντες δύο τῶν συναγωνιστῶν των· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔμειναν ἀποκλείοντα τὰ ἐχθρικὰ, ἀλλ' ὁ ἐπισυμβὰς τὴν 11 σφοδρότατος χειμὼν ἀπεμάκρυνε τὰ Ἑλληνικὰ ἐκεῖθεν, καὶ εὑρόντα εὐκαιρίαν τὰ ἐχθρικὰ ἐπέρασαν εἰς Κάρυστον.

Ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀφήσας τὴν Δομπρέναν τὴν 15 τοῦ Νοεμβρίου, κατέλαβε δι' ἑκατὸν στρατιωτῶν τὸ μοναστήριον Δομπῶ, καὶ δι' ἄλλων ἑξήκοντα τὸ τοῦ ὁσίου Λουκᾶ, καὶ φθάσας εἰς τὸ Δίστομον ἡνώθη μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐλθόντων Σουλιωτο-ἠπειρωτῶν· πρὸς κατάληψιν τοῦ Διστόμου καὶ τῆς Ῥάχοβας ἐκίνησεν ἐκ Λεβαδείας ὁ Μουστάμπεης Ἀλβανὸς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Καραφίλμπεη, τοῦ Ἐλμάζμπεη καὶ τοῦ Κεχαγιᾶ τοῦ Κιουταχῆ, καὶ μετὰ 2500 περίπου ἐκλεκτῶν Ἀλβανῶν· ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης εἶχε προκαταλάβει τὴν 18 τοῦ μηνὸς τὴν Ῥάχοβαν διὰ τοῦ Α. Γαρδικιώτη Γρίβα, τῶν Γεωργίου καὶ Δημητρίου Βάγια μετὰ πεντακοσίων, οἵτινες πρὸ μιᾶς ἡμέρας φθάσαντες εἶχον ὀχυρωθῆ ἐντὸς ἐρειπίων οἰκιῶν τινων· τὴν 19 μαθὼν τὴν ἔλευσιν τῶν ἐχθρῶν ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Ῥαχόβῃ ὁ Καραϊσκάκης, οἱ δὲ ἐχθροὶ φοβηθέντες ὑπεχώρησαν διευθυνόμενοι πρὸς τὰ Σάλωνα· ἀλλ' ἐπαρουσιάσθη ἐναντίον των ὁ Δυοβουνιώτης μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως· περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασε καὶ ὁ Καραϊσκάκης, καὶ γενικῆς μάχης συναφθείσης, ἐτράπησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς φυγὴν μὲ ἱκανὴν ζημίαν των, καὶ ἐγκαταλιπόντες τὸ χωρίον, ἐστάθησαν ἄνωθεν αὐτοῦ ἐπί τινος πετρώδους λόφου, ἐφ' οὗ εἶχον ἄλλοτε κατασκευάσει ὀχυρώματά τινα οἱ Ἕλληνες, ἄνευ τροφῶν, ἄνευ ὕδατος, πολιορκημένοι. Τὴν 20 ἔφθα-

σὰν εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ Δ. Μακρῆς, ὁ Γ. Δράκος, ὁ Κ. Καλύβας, ὁ Τριαντάφυλλος Ἀποκουρίτης, ὁ Κ. Γιολδάσης καὶ ὁ Γριβοκώστας· ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν καὶ τῶν ἀποκλεισμένων Τούρκων ἄλλοι ἕως ὀκτακόσιοι, ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης πληροφορηθεὶς τὴν ἔλευσίν των, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν Λάμπρο-Βέϊκον, Γ. Τσαβέλλαν, Χρ. Χ. Πέτρον, Γαρδικιώτην Γρίβαν, Δημοτσέλιον, Κ. Βέρην, Γ. Ἀγαλόπουλον καὶ Ἰω. Ῥούκην, οἵτινες κατέλαβον τὸν Ζεμενόν· ἐνῷ δ' οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν, οἱ Ἕλληνες ὁρμήσαντες κατ' αὐτῶν ξιφήρεις τοὺς κατεδίωξαν ἕως εἰς Δαύλιαν· περὶ τοὺς ἑκατὸν ἐχθροὺς φονεύσαντες οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν μάχην ταύτην, ἐκτὸς πολλῶν πληγωθέντων, ἐκυρίευσαν καὶ ὀγδοήκοντα ζῶα μὲ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα, μὴ ζημιωθέντες εἰμὴ δύω μόνον πληγωθέντες· καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐπικουρίας τῶν ἐχθρῶν ἀπέκρουσεν ὁ Καραϊσκάκης· οἱ δὲ περὶ τὸν Μουστάμπεην ἀποκλεισμένοι, στερούμενοι τροφῶν, ἔπασχον πολὺ καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος δι' ἔλλειψιν ξύλων καυσίμων.

Εἰς τοιαύτην εὑρισκόμενος δεινὴν θέσιν ὁ Ἀλβανὸς Μουστάμπεης προτείνει εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ν' ἀνοίξωσι δρόμον μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἀναμέσον τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ἢ ν' ἀποθάνωσιν ἀνδρικῶς, ἢ νὰ σωθῶσιν· ἀλλ' ὁ φιλόζωος καὶ δειλὸς Κεχαγιᾶς τρομάζει εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὸ ψύχος, περιμένων βοήθειαν ἀπὸ τὸν Κιουταχῆν· ὁ Μουστάμπεης ἀμετάτρεπτος εἰς τὴν ἀπόφασίν του, πρὶν ἢ ἀποκάμωσιν οἱ στρατιῶταί του ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὸ ψύχος, ἐξορμᾷ τὴν νύκτα τῆς 23 πρὸς τὴν 24 τοῦ μηνὸς ἐν τῷ μέσῳ σκότους· ἀλλὰ πυροβολούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλ-

λήνων προσβάλλεται ὑπὸ βολῆς τουφεκίου εἰς τὸν κρόταφον καὶ πίπτει νεκρὸς ὁ δυστυχής· ὁ Κεχαγιὰς βλέπων τότε τὴν καταστροφήν του βεβαίαν, πέμπει τὴν ἐπιοῦσαν τὸν Τάτσην Μαγγίναν καὶ Τουρκαλβανόν τινα Δαλίτην, προσφέρων εἰς τὸν Καραϊσκάκην πεντακοσίας χιλιάδας γροσίων ἵνα τοῦ ἀφήσῃ τὴν δίοδον ἐλευθέραν· οἱ ἀποσταλέντες ἵνα ἐπιτύχωσι τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς των κρύπτουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν θάνατον τοῦ Μουστάμπεη· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ζητοῦσιν ὄχι μόνον τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὁμήρους αὐτὸν τὸν ἴδιον Κεχαγιὰν καὶ τὸν Καραφίλμπεην, καὶ ὑπόσχεσιν ν' ἀφήσωσι τὴν Λεβαδείαν καὶ τὰ Σάλωνα, καὶ νὰ μὴ λάβωσι ποτὲ πλέον τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ἀντιπροτάσεις αὗται τῶν Ἑλλήνων, βαρεῖαι ἐφάνησαν εἰς τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες αὐθημερὸν ἀποφασίσαντες νὰ φύγωσι μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἐξώρμησαν περὶ τὴν μεσημβρίαν· ἀλλ' ἐπιπεσόντες κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες πανταχόθεν, τοὺς καταδιώκουσι, καὶ φονεύσαντες πλέον τῶν 1300 ἐξ αὐτῶν καὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀρχηγούς των, ᾐχμαλώτισαν διακοσίους ζῶντας, καὶ ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς σημαίας, τοὺς ἵππους, τὰ ὅπλα, τὰ πολεμεφόδια καὶ τὰ χρήματά των· ὀλίγοι δέ τινες ὑπὸ τὸν Καραφίλμπεην διεσώθησαν ἀπὸ τὴν σφαγήν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι φεύγοντες εἰς τὰ ὕψη τοῦ Παρνασσοῦ, ἀποθνήσκουσι σωρηδὸν ὑπὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος ὑπερβολικοῦ ψύχους, ταφέντες ὑπὸ τὰς σωρείας τῆς καταπιπτούσης χιόνος, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων εὕρισκον τὸ ἐπόμενον θέρος τὰ ὅπλα, τὰ ὀστᾶ, τὰ χρήματα καὶ ἄλλα διάφορα πράγματά των εἰς σωρούς. Μόλις δὲ περὶ τοὺς 300 κατώρθωσαν νὰ διασωθῶσιν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους μοναστήριον τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁδηγη-

θέντες ἐκεῖ παρά τινος γνωρίζοντος τὸν τόπον Ζελιγιανναίου, ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατεστάθησαν ἄχρηστοι πρὸς πόλεμον ἀκρωτηριασθέντες ὑπὸ τῶν παγετῶν· ὡς θρίαμβον τῆς πλήρους ταύτης νίκης των οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην, ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰς κεφαλὰς τοῦ Κεχαγιὰ καὶ Μουστάμπεη, καὶ μίαν δωδεκάδα αἰχμαλώτων, καὶ τὸν Τάτσην Μαγγίναν ὡς ὕποπτον, συνοδευθέντας ὑπὸ τῶν ὁπλαρχηγῶν Γ. Ἀγαλοπούλου, Γ. Βάγια καὶ Γ. Κουτσονίκα.

Μετὰ δὲ τὴν λαμπρὰν τῆς Ῥαχόβης νίκην, ὁ Καραϊσκάκης πληροφορηθείς, ὅτι συνοδία πενταχοσίων ἱππέων Τούρκων, φθάσασα εἰς τὸ Ζητοῦνι, ὡδήγει περὶ τὰς δύω χιλιάδας ζῶα, κομίζοντα τροφὰς καὶ ἄλλα πράγματα εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κιουταχῆ, ἐκίνησεν ἀμέσως εἰς Τουρκοχῶρι, ὅπου ἐρχομένους τοὺς Τούρκους νὰ διαβῶσι, τοὺς ἐκτύπησε καὶ καταδιώξας αὐτοὺς μέχρι Μεδενίτσης, ἐφόνευσεν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκυρίευσε πλέον τῶν 400 φορτηγῶν ζώων.

Κατεῖχον οἱ Ἕλληνες τὸ Δίστομον, ὁ δὲ Γ. Δράκος εἶχεν ἀποσταλῆ παρὰ τοῦ Καραϊσκάκη εἰς πολιορκίαν τῶν Σαλώνων· τὴν 6 Δεκεμβρίου ὁ εἰς Δαύλειαν εὑρισκόμενος μετὰ δισχιλίων στρατιωτῶν Ὀσμὰν πασσᾶς, ἐκινήθη κατὰ τῶν ἐν Διστόμῳ Ἑλλήνων· ἀλλ᾽ οὗτοι ἀπαντήσαντες τοὺς ἐχθροὺς παρὰ τὰς ἀμπέλους τοῦ χωρίου, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν, φονεύσαντές τινας ἐξ αὐτῶν. Ἕτεροι τριακόσιοι πεντήκοντα περίπου ἱππεῖς Τοῦρκοι ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν Δαύλειαν εἰς Τουρκοχῶρι, ἀλλ᾽ ὁ Καραϊσκάκης ἀντιταχθεὶς μετὰ ἑκατὸν πεζῶν καὶ εἰκοσιτριῶν ἱππέων τοὺς κατεδίωξε. Διώξας δὲ μετὰ ταῦτα τοὺς κατὰ τὸ Λοιδωρίκι καὶ τὰ Κράββαρα Τούρκους, τοὺς ἠνάγκασε νὰ καταφύ-

γωσιν εἰς τὴν Ναύπακτον. Ἔλαβον τότε τὰ ὅπλα πάλιν εἰς τὰς χεῖρας οἱ κάτοικοι τῶν Κραββάρων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Καραϊσκάκη, ὅστις ἔπεμψεν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν Κωνσταντ. Καλύβαν καὶ ἄλλους τινὰς ὁπλαρχηγοὺς, κατὰ τῶν εἰς Λιμποτινᾶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους παραδοθέντας μετὰ δίωρον μάχην ἀπέστειλεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Δημ. Καλλέργη.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐθαυματούργει καθ' ὅλην τὴν Στερεὰν, ὁ Κιουταχῆς κατέβαλλεν ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ἐναντίον τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἑλλήνων, ἵνα ταχύνῃ τὴν πτῶσιν αὐτῆς, τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἀττικῆς. Τὴν 1 Ὀκτωβρίου, ὁ Ἰω. Γκούρας, ἐνῷ ἵστατο ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς ἀκροπόλεως, βληθεὶς ὑπὸ ἐχθρικῆς βολῆς τουφεκίου ἐφονεύθη, οἱ δ' ἐν αὐτῇ ἐξελέξαντο ἀντ' αὐτοῦ ὡς στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν τὸν Μακρυγιάννην, μέχρι τῆς 11 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ὁπόταν διαβάντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ὁ Κριεζώτης, ὁ Μαμούρης, ὁ Μῆτρος Λέκας, ὁ Τριαντάφυλλος Τσουρᾶς μετὰ 300 Ἑλλήνων, ἐν οἷς καί τινες Ἑπτανήσιοι. Ἀλλ' εἶχον παντελῆ σχεδὸν ἔλλειψιν πυρίτιδος καὶ πυρολίθων διὰ τὰ ὅπλα οἱ πολιορκούμενοι, καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην κατώρθωσαν νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν· αὐτὴ δὲ θέλουσα νὰ τοὺς ἐφοδιάσῃ μὲ τὰ εἴδη ταῦτα, ἀνέθεσε τὸ ἔργον εἰς τὸν Φαβιέρον. Προθύμως ἀνεδέχθησαν τὴν ἀποστολὴν ὅ τε Φαβιέρος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν γενναῖοι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τοῦ ἑλληνικοῦ τακτικοῦ, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐπανέλθωσι μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς των εἰς Μέθαινα πάλιν. Τέλος ἀφοῦ τὰ πάντα παρε-

σκευάσθησαν, ὁ Φαβιέρος, ἔχων περὶ τοὺς 1050 ἄνδρας ἐξ Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων, ἐπέβη τὴν 28 Νοεμβρίου ἐπὶ πλοιαρίων, καὶ τὴν 1 Δεκεμβρίου, περὶ τὴν 8 ὥραν τῆς ἑσπέρας, ἀπέβη εἰς τοὺς τρεῖς Πύργους, δύο ὥρας ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἀπέχοντας. Ἀμέσως ὁ Φαβιέρος διέταξεν, ὥστε ἕκαστος στρατιώτης καὶ ὑπαξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του ἕνα σάκκον, περιέχοντα ὀκτὼ ὀκάδας πυρίτιδος, ἐκράτησε δὲ καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτὸν ἕνα. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἀκολουθήσαντες καὶ ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοὶ, ἔπραξαν τὸ αὐτό. Ἐπίσης καὶ οἱ φιλέλληνες καὶ οἱ πυροβολισταὶ ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων των ἀνὰ ἕνα σάκκον, περιέχοντα ἀνὰ 500 πυρολίθους. Ὁ Φαβιέρος διέταξεν ἐπίσης, ὥστε μόνοι οἱ πυροβολισταὶ καὶ οἱ φιλέλληνες νὰ ἔχωσι γεμάτα τὰ πυροβόλα των, ἅπαντες δὲ οἱ στρατιῶται κενὰ, καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν λόγχην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· οὕτω σχηματισθέντες εἰς πυκνὴν φάλαγγα, ἐκίνησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν τὴν 11 ὥραν τῆς νυκτὸς, προπορευομένων ὡς ἀκροβολιστῶν ἐν ταῖς πλευραῖς τῆς φάλαγγος τῶν πυροβολιστῶν καὶ τῶν φιλελλήνων. Ἐγνώριζον οἱ γενναῖοι οὗτοι στρατιῶται ὅτι, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶσιν ἐχθρικὰ χαρακώματα, τάφρους καὶ πυροβολοστάσια, καὶ ὅτι εἰς νύκτα πανσέληνον ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ γίνωσι καταφανεῖς εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὥδευον ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ καὶ θάρσει. Φθάσαντες δὲ μετὰ δίωρον ὁδοιπορίαν ὑπὸ τὸν Φιλοπάππον, διετάχθησαν νὰ κρατῶσι χαμηλὰ τὰ ὅπλα των, ἵνα μὴ λάμπωσιν, ἀλλ' ἡ ἐχθρικὴ νυκτοφυλακὴ, ἰδοῦσα αὐτοὺς καὶ μὴ λαβοῦσα ἀπάντησιν εἰς τὴν διπλῆν ἐρώτησίν της, ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν ἐρχομένων, καὶ ἀμέσως τὸ πῦρ ἤρχισε κα-

τ' αὐτῶν ἀφ' ὅλων τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Οἱ Ἕλληνες, ἐπιπεσόντες κατὰ τῆς τάφρου, ἐχούσης τριῶν μέτρων βάθος καὶ πέντε πλάτος, καὶ ἐκτεινομένης ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Φιλοπάππου μέχρι τῆς Ἀλβανικῆς λεγομένης πύλης, ἐδίωξαν τοὺς φυλάσσοντας αὐτὴν ἐχθρούς, βαδίζοντες ἀδιακόπως πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν· οἱ δ' ἐν αὐτῇ ὑποπτεύσαντες κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν κρότον τῶν τυμπάνων ἐχθρικήν τινα ἔφοδον, ἡτοιμάσθησαν εἰς ἄμυναν· ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι τοῖς ἤρχετο βοήθεια ἐκ τακτικῶν Ἑλλήνων, ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ βοηθούντων κἀκείνων, εἰσῆλθον οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὸν Σερπεντσὲν καλούμενον, ὅπου ἦν ὠχυρωμένος ὁ Κριεζώτης, ζημιωθέντες ὀκτὼ μόνον φονευθέντας καὶ δεκαπέντε πληγωθέντας, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀνδρεῖος ταγματάρχης Ῥομπὲρτ, ὅστις, καταπεσὼν μεταξὺ τῆς ἐχθρικῆς τάφρου καὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων, καὶ ἱκανὴν ὥραν ἀντιπαλαίσας διὰ τῆς σπάθης ἐναντίον τῶν εὑρόντων αὐτὸν ἐχθρῶν, διεσώθη μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ἀκούσαντες τὰ σπαθίσματα ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Κριεζώτου, ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν, καὶ διώξαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔλαβον τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀπὸ τὰς πληγὰς τῶν ποδῶν, τοὺς ὁποίους ὁ χειροῦργος δὲν εἶχε τ' ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα ν' ἀποκόψῃ. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρὸς τούτου πολλὴν ἐπροξένησε λύπην εἴς τε τὸν στρατὸν καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὅσην χαρὰν ᾐσθάνθησαν οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Φαβιέρου, τοσαύτην ἀθυμίαν τοῖς ἐπροξένησεν ἡ ἀγγελία, ὅτι ἔμελλεν αὖθις νὰ τοὺς ἀφήσῃ, καὶ ἅπαντες εἶπον, ὅτι θὰ τὸν ἠκολούθουν ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν ἀκρόπολιν. Ἀμετάπειστος ὁ Φαβιέρος προτείνει

τὴν ἔξοδον καὶ τὴν νύκτα τῆς 6 Δεκεμβρίου ἐξώρμησε μετὰ δύω λόγων πεζικοῦ καὶ τοῦ τῶν φιλελλήνων, καὶ διαφόρων ἀτάκτων ἐκ τῶν τοῦ Κριεζώτου καὶ λοιπῶν, καὶ προσέβαλον τὰ πρὸς τὸ νοτιαονατολικὸν ὀχυρώματα τῶν ἐχθρῶν. Τὰ λοιπὰ στρατεύματα διετάχθησαν νὰ προσποιηθῶσιν, ὅτι προσβάλλουσιν ἐξ ἄλλων μερῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ σχέδιον δὲν ἐξετελέσθη ἀκριβῶς, ἀπέτυχεν ἡ ἐπιχείρησις, καὶ περὶ τὸ λυκαυγὲς ἠναγκάσθησαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς θέσεις των, μὲ ζημίαν δέκα φονευμένων καὶ ἑπτὰ πληγωθέντων. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν Ἑλλήνων, προχωρήσαντες πολὺ εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιστρέψωσι μετὰ τῶν λοιπῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς σπηλαίου τινὸς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἐκεῖθεν πολεμοῦντες νὰ ὑπερασπίζωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες τοὺς ἐπολιόρκησαν καὶ τοὺς ἐκτύπων καὶ διὰ βαρέος πυροβόλου· ἀλλ' οἱ τῆς Ἀκροπόλεως διεσκόρπισαν τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῶν πυροβόλων των, καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν καὶ οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νυκτός. Τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἐδοκίμασεν ὁ Φαβιέρος νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου, ἀλλ' ἅπαντες οἱ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἰδίως οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα τὸν ἀποτρέψωσιν, ἠπείλησαν ὅτι καὶ τὸ κίνημά του ἤθελον κάμει γνωστὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ αὐτοὶ ἤθελον στρέψει τὰ ὅπλα των κατ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἠναγκάσθη ὁ Φαβιέρος νὰ μείνῃ μετ' αὐτῶν ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Κιουταχῆς προσπαθήσας δι' ὑποσχέσεων καὶ χρημάτων νὰ πείσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ τῷ κενώσωσι τὴν Ἀκρόπολιν καὶ μὴ εἰσακουσθείς, ἐδοκίμασε νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμά τι δι' ἐφορμήσεων κατὰ τῶν ἐν Σερπεντσὲ Ἑλλήνων, καὶ δι' ἀλλεπαλλή-

λων ὑπονομεχρήξεων. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καὶ ἀπὸ τὸν Σερπεντσὲν τὸν ἀπέκρουσαν καὶ δι' ἀνθυπονόμων ἐματαίωνον πάντοτε τοὺς σκοπούς του, τὰ μέγιστα συντελοῦντος τοῦ ὑπονομοποιοῦ Κώστα Χορμοβίτου (α).

(α) Ἐκ τῶν Ἱστ. Ἀπομν. Ν. Σπηλ. Τόμ. Γ. σελ. 158—177.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ζ'. ΕΤΟΥΣ.

ΕΤΟΣ Ζ΄.

1827.

ΚΑΙ τέταρτον ἤδη ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως προσεκάλεσε τὴν 2 Ἰανουαρ. 1827 τοὺς Πληρεξουσίους τοῦ Ἔθνους νὰ συνέλθωσιν εἰς Αἴγιναν, τόπον ὁρισθέντα παρ' αὐτῆς καὶ τῆς Διοικητ. Ἐπιτροπῆς, πρὸς ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ διακοπείσης Γ΄ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε μόνοι οἱ τῆς Συμπολιτεύσεως ἀπῆλθον εἰς Αἴγιναν, οἱ δὲ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως εἰς Ἑρμιόνην, ἀπέναντι Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, τόπον ὑποδειχθέντα ὡς καταλληλότερον παρὰ τῶν νησιωτῶν καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Τούτου ἕνεκα ἔμεινεν ἔκτοτε παροιμιῶδες τὸ «ἐν Ἑρμιόνῃ δὲν τελειόνει,» καὶ «ἐν Αἰγίνῃ δὲν θὰ γίνῃ,» λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων μερίδων.

Πλὴν ἐκτὸς τοῦ περὶ τόπου τῆς Συνελεύσεως ζητήματος, ἐγεννήθη καὶ ἕτερον ζήτημα, τῶν μὲν ἐν Αἰγίνῃ διατεινομένων, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως, ἐκτὸς τοῦ δικαιώματος τοῦ προσδιορῖσαι τὸν τόπον τῆς Συνελεύσεως, εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ προσκαλέσαι τοὺς αὐτοὺς Πληρεξουσίους, τοὺς συγκροτήσαντας τὴν Συνέλευσιν ἐκείνην, ὅπως συγκροτήσωσι καὶ ταύτην, ὡς συνέχειαν ἐκείνης λογιζομένην, τῶν δ' ἐν Ἑρμιόνῃ ἀντιτασσόντων, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Συνελεύσεως ἐκείνης δὲν ἐστηρίζετο οὔτε εἰς τὸ νόμιμον, οὔτε εἰς τὸ δίκαιον, καὶ ὅτι ἡ Συνέ-

λευσις ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῇ ὅπου ἡ πλειονοψηφία ἤθελεν ἀποφασίσει, καὶ ὑπὸ Πληρεξουσίων ἐκ νέου ἐκλεγομένων, διὰ τὸν λόγον, ὅτι διττῶς προσεβάλλετο ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία τοῦ λαοῦ, ἐὰν τοῦ ἀφῃρεῖτο τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πέμψῃ οὓς ἤθελεν ἤδη Πληρεξουσίους (καὶ πιθανὸν νὰ μὴ ηὐχαριστεῖτο εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν πρώτων), καὶ ἐὰν οἱ νέοι Πληρεξούσιοι, οἱ ἐκλεκτοὶ δῆθεν τοῦ λαοῦ, δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσιν οἱ ἴδιοι τὸν καταλληλότερον τόπον εἰς συγκρότησιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Τέλος, συνελθόντων ἐν Ἑρμιόνῃ ἱκανοῦ μὲν ἀριθμοῦ Πληρεξουσίων (α), μὴ ἀποτελούντων ὅμως τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου, ἐκρίθη δέον νὰ γίνῃ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως διὰ τὸ κατεπεῖγον τῶν περιστάσεων, καὶ τὴν 18 Ἰανουαρίου ἔγεινεν ἡ Α' Προκαταρκτικὴ Συνεδρίασις, προεδρεύοντος τοῦ πρεσβυτέρου πάντων τῶν Πληρεξουσίων Ζώῃ Πάνου, καὶ γραμματεύοντος τοῦ Ν. Σπηλιάδου.

Τὴν 25 τοῦ μηνὸς οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἔπεμψαν πρεσβείαν τινὰ ἐκ τῶν Κ. Μπότσαρη, Σπ. Καλογεροπούλου, Σπ. Τρικούπη, Γ. Αἰνιᾶνος καὶ Ν. Ι. Βελισσαρίου πρὸς τοὺς ἐν Ἑρμιόνῃ, γράψαντες αὐτοῖς συγχρόνως ταῦτα· « Ἐνῷ » αἱ δειναὶ καὶ ἀνώμαλοι περιστάσεις τοῦ ἔθνους ἀπαι» τοῦσιν ἐξ ἀνάγκης τὴν ταχίστην συγκρότησιν τῆς Ἐ» θνικῆς Συνελεύσεως, λυπούμεθα καιρίως, βλέποντες εἰς » μάτην παρερχόμενον τὸν καιρὸν, ὅστις ἤδη μάλιστα εἶ» ναι ἁρμόδιος, καὶ διὰ τοῦτο πολύτιμος, τὴν δὲ Ἐθνι-

(α) Πληρεξούσιοι τῶν Σπετσῶν εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην ἦσαν ὁ Ν. Ι. Μέξης, ὁ Ν. Γκ. Μπότασης, ὁ Γκ. Καρακατσάνης καὶ ὁ Μανουὴλ Δ. Ὀρλώφ.

» κὴν Συνέλευσιν ἀναβαλλομένην. Ἀφωσιωμένοι κατὰ » πάντα εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον, ἐπιθυμοῦμεν εἰλικρινῶς » τὴν σύνοδον ὅλων τῶν Πληρεξουσίων τοῦ Ἔθνους εἰς » ἕνα τόπον, καὶ κρίνοντες πάντη ἀνάξιον τοῦ χαρακτῆ- » ρος Πληρεξουσίων (οἵτινες ἀνεδέχθησαν τὸ μέγα βάρος, » τὴν πρόνοιαν τῶν γενικῶν συμφερόντων) νὰ θελήσωμεν » νὰ μείνωμεν μετ' ἐπιμονῆς ἐνταῦθα, εἴμεθα πρόθυμοι » νὰ συγκατατεθῶμεν νὰ συνέλθωμεν εἰς τρίτον τινὰ τό- » πον. Ἀλλ' ὅμως ἀπαιτοῦμεν κατὰ χρέος ὁ τόπος οὗτος » νὰ ἔχῃ ὅλα ὅσα χαρακτηρίζουσι τὸν ὄντως Ἐθνικῆς » Συνελεύσεως τόπον.» Οἱ δ' ἐν Ἑρμιόνῃ ἀπήντησαν αὐ- τοῖς ὡς ἑξῆς· «Ἡμεῖς ὡς ἀπ' ἀρχῆς, παρουσιαζόμεθα καὶ » ἤδη μὲ τὸ αὐτὸ φρόνημα καὶ σκοπὸν, ἀντικείμενον ἔ- » χοντες τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος. Ζητοῦμεν Συνέλευ- » σιν καὶ συντελοῦμεν, καθ' ὅσον ἐνδέχεται, εἰς τὴν συγ- » κρότησίν της· ἀρκετὰ τὸ περὶ τούτου κεφάλαιον ἔκαμεν » ἐποχήν· φθάνει ὁποῦ καὶ ἀπὸ μέρους σας θεωρεῖται ὡς » τοιοῦτον. Τώρα, Κύριοι, τὸ δικαίωμα τῶν πλειόνων, ἡ » εὐχαρίστησις τοῦ Ἔθνους, ἀποφασίζει τόπον τῆς Συ- » νελεύσεως τὴν Ἑρμιόνην καὶ ὄχι ἡμεῖς· αὐτὴ συνάπτει » τὰ διεστῶτα καὶ ὄχι τὸ τρίτον μέρος· αὐτὴν σεβόμενοι, » προσκαλοῦμεν καὶ τὴν εὐγενίαν σας νὰ τὴν σεβασθῆτε » ὁμοίως, καὶ νὰ ὁρίσητε ὅσον τάχιστα ἐνταῦθα διὰ νὰ » μὴ παραβλάπτωνται τὰ ὑψηλὰ συμφέροντα τῆς Πατρί- » δος ἐπιπλέον.»

Δὲν ὤκνησαν οἱ ἐν Αἰγίνῃ νὰ ἐπαναλάβωσι τὰ αὐτὰ καὶ πλειότερα τούτων πρὸς τοὺς ἐν Ἑρμιόνῃ, δι' ἑτέρου ἐγγράφου των τῆς 3 Φεβρουαρίου, ἀλλ' οὗτοι ἀμετάθετοι εἰς τὴν ἀπόφασίν των, συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν ἐντὸς τῆς ἐν Ἑρμιόνῃ εὐρυχωροτέρας ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρ-

χῶν τὴν 10 Φεβρουαρίου, ἐξελέξαντο Πρόεδρον μὲν τῆς Συνελεύσεως τὸν Γ. Σισίνην, Γραμματέα δὲ αὐτῆς τὸν Ν. Σπηλιάδην, καὶ φρούραρχον τὸν Νικηταρᾶν, πρὸ μικροῦ ἐπανελθόντα εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἕνεκα ἀσθενείας, ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη ἐκστρατείας του. Τὴν 11 ἅπαντες οἱ παρευρισκόμενοι Πληρεξούσιοι διὰ στόματος τοῦ Προέδρου ἔδωκαν τὸν ἑξῆς ὅρκον· «Ὀρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ » Ὑψίστου Θεοῦ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Θρησκείας καὶ τῆς Πατρί» δος, μήτε νὰ προσβάλω, μήτε νὰ ψηφίσω ἐναντίον τῶν » συμφερόντων τοῦ Ἔθνους, κινούμενος ἀπὸ ἰδιοτέλειαν » ἢ πάθος· καὶ νὰ μὴν ἀποβλέπω εἰς πρόσωπον, καὶ νὰ » μὴ παραβλέπω τὸ νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον». Κατήργησαν δ' ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει τὸ Α΄ ψήφισμα τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ διακοπείσης Γ΄ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως, τὸ ὁρίζον, ὅτι οἱ κατ' ἐκείνην Πληρεξούσιοι νὰ ἦναι οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς τὴν ἐπανάληψιν αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις εἶχεν ὑπ' ὄψιν της δύο ἐπιστολὰς τοῦ Κάνιγκος πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, δι' ὧν ἔλεγεν, ὅτι ἀπῃτεῖτο παρέλευσις χρόνου ἱκανοῦ, ἑωσοῦ φθάσῃ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις, οἵας τὰς ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου, καὶ ἑωσοῦ κερδίσῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ῥωσσίας, Γαλλίας καὶ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὅτι ἡ ποθουμένη στιγμὴ ἔφθασεν ἤδη, ὅτι ἡ αὐλή του ἀποδέχεται τὴν μεσολάβησιν, οἵαν τὴν ἐζήτησε παρ' αὐτῆς ἡ Συνέλευσις, ὅτι εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διαπραγματεύσεως βλέπει τὴν σωτηρίαν ὅλων τῶν εἰς τὸν ἀγῶνα συμμεθεξάντων, ὅτι ἀπαιτεῖται ὁμόνοια καὶ σταθερότης εἰς τὰ ἐψηφισμένα, ὅτι στηρίζεται εἰς τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν καλὴν πίστιν τοῦ τε

Ἔθνους καὶ τῶν ὑπογραψάντων τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐπιδαύρου, καὶ πολὺ πλέον εἰς τὴν ὑπογραφὴν καὶ τὰ προτερήματα τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ὅτι ἐλπίζει τὴν πρὸς ἑαυτὸν εὔνοιαν καὶ τὸ σέβας ὅλου τοῦ Ἔθνους ἐν καιρῷ κρισίμου περιστάσεως, ἀπεφασίσθη εἰς τὴν Ε' συνεδρίασιν τῆς 18 Φεβρουαρίου νὰ γίνῃ πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τῆς Συνελεύσεως ἡ ἑξῆς ἀπάντησις· « Ἐξοχώτατε· ἡ Γ' Ἐθνικὴ τῶν » Ἑλλήνων Συνέλευσις, ἐπαναλαβοῦσα τὰς ἐν Ἐπιδαύρῳ » διακοπείσας ἐκ τῶν περιστάσεων ἐργασίας της, πρὸ πάν» των σπεύδει νὰ διακηρύξῃ τρανῶς τὴν εὐγνωμοσύνην » τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν Μεγ. Βρετανίαν, ἥτις » μεσολαβεῖ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τοῦ ἀνθρώπου δικαίων. Τὸ » Ἑλληνικὸν Ἔθνος, γράφον ἤδη μὲ ἀνεξαλείπτους χα» ρακτῆρας εἰς τὴν καρδίαν του, τὴν ὁποίαν ἐλπίζει εὐερ» γεσίαν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ἐθνάρχας, καὶ ἀποτεινό» μενον διὰ τῆς ἐξοχότητός Σας καὶ πρὸς τοὺς πρέσβεις » αὐτῶν, ἐξαιτεῖται τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτῶν, καὶ ἐπικα» λεῖται τὴν συνδρομήν των. Δοκιμάζει δὲ γλυκεῖαν συ» ναίσθησιν, προφέρον τὸ ὄνομα τοῦ περιβοήτου Κάνιγκ, » καὶ ἐπιστηριζόμενον εἰς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῆς καρ» δίας σας, εἶναι σχεδὸν πεπεισμένον, ὅτι δὲν θέλει δια» ψευσθῆ τῶν ἐλπίδων του· διὰ τοῦτο σᾶς ἀποκαλεῖ εὐερ» γέτην. Τὰ ἔθνη δὲν εἶναι ἀχάριστα. Τὸ δὲ πολυπαθὲς » ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, ὅσον δεινοτέρας ἐδοκίμασε καὶ δο» κιμάζει συμφοράς, τόσον εὐγνωμονέστερον ἀποδεικνύε» ται πρὸς τοὺς σωτῆράς του. Οἱ Πληρεξούσιοι τῶν Ἑλ» λήνων, συγκροτήσαντες ἐνταῦθα τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευ» σιν, μετεκαλέσαντο τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Συνελεύσεως » διὰ νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών της. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐ» πιτροπὴ αὕτη παύει, καὶ ἡ ἐξοχότης σας θέλει ἀποτεί-

» νεσθαι γράφοντες ἐφεξῆς περὶ τῶν ἑλληνικῶν μας πραγ-
» μάτων πρὸς τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἔθνους. Δέξασθε δὲ
» καὶ αὖθις τὴν εὐγνωμοσύνην του, καὶ λάβετε φιλάνθρω-
» πον κηδεμονίαν ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ εὐδαιμο-
» νίας του.» Τὴν δὲ ἀποστολὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐνέκρινεν ἡ Συνέλευσις νὰ συστήσῃ εἰς τὸν Ἀμιλτῶνα δι' ἄλλης πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς (α).

Ἀλλ' ἐνῷ ἐν Ἑρμιόνῃ συνελθόντες πλεῖστοι Πληρεξούσιοι, συνεδρίαζον, ἀπεφάσιζον καὶ ἔγραφον περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως ἐν Αἰγίνῃ προσεκάλει ἐκ νέου τὴν 17 Φεβρουαρίου τοὺς Πληρεξουσίους τοῦ ἔθνους νὰ συνέλθωσιν ἐν Αἰγίνῃ, προειδοποιοῦσα αὐτούς, ὅτι ἡ 23 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προσδιωρίσθη ἡμέρα, καθ' ἣν ἄρχεται ἡ ἐξακολούθησις τῶν νομίμων ἐργασιῶν τῆς Γ' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Οἱ δ' ἐν Ἑρμιόνῃ λαβόντες γνῶσιν τῆς προκηρύξεως ταύτης, ἔγραψαν πρὸς αὐτήν, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις συγκροτηθεῖσα ἤδη ἐν Ἑρμιόνῃ, δυνάμει τῆς § ζ', τοῦ β' ψηφίσματος, μετεκαλέσατο τὴν ἐπιτροπὴν νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών της, ὅτι αὕτη ἦτον ἐμπεπιστευμένη νὰ φροντίσῃ ἐξωτερικῶς διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους, καὶ μόνον νὰ συγκαλέσῃ τοὺς Πληρεξουσίους, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῆς Συνελεύσεως, ὅτι συγκροτηθείσης τῆς Συνελεύσεως, ἡ ἐπιτροπὴ ἔπαυσε πλέον, καὶ ὤφειλε νὰ σεβασθῇ τὴν μεγαλειότητα καὶ κυριαρχίαν τοῦ ἔθνους, καὶ διέταττον αὐτὴν ἐπὶ τέλους ν' ἀναιρέσῃ δημοσίως τὴν ἐκδοθεῖσαν διακήρυξιν, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ἑρμιόνην, διότι βραδύνουσα ὑπέκειτο εἰς εὐθύνας.

(α) Συλ. Α. Ζ' Μέμ. Τ. ΣΤ. σελ. 86—87.

Ἡ φθοροποιὰ αὕτη διαίρεσις δὲν περιωρίζετο δυστυχῶς μόνον εἰς λόγους καὶ ἔγγραφα, ἀλλ' ἐξετείνετο καὶ μέχρι πραγμάτων. Ἡ Διοικητ. Ἐπιτροπή, ἵνα ἱκανοποιήσῃ καὶ πάλιν τὰς προσόδους τῶν δασμῶν καὶ τελωνείων, διέταξε τοὺς Δημογέροντας Σύρου νὰ διαλύσωσι τὴν 1 Μαρτίου τὸν δασμὸν τῆς τε Σύρου καὶ τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καί τοι προσδιορισθείσης παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας Διοικητ. ἐπιτροπῆς τῆς διὰ τῶν ναυτικῶν νήσων εἰσπράξεως τῶν προσόδων τούτων πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν θαλασσίων Δυνάμεων. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς Σύρον τῶν τριῶν νήσων Κωνσταντῖνος Ὀρλάνδος (α), Δέδες Ῥῆγας καὶ Ἀναγνώστης Κοντός, ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ζητοῦντες ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ αὐτὰ εἶχεν ἀναφέρει καὶ ὁ ἐν Θήρᾳ ἀπεσταλμένος Μάνθος Χ. Ἀνδρέου, ἡ Συνέλευσις διέταξε μὲν ἀμέσως τοὺς Δημογέροντας καὶ κατοίκους Θήρας νὰ πληρώσωσιν ἀπροφασίστως τὰ τοῦ ζητουμένου δανείου χρήματα, ἐκπληροῦντες οὕτω τὸ ἱερὸν πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκόν των, ἀπεφάσισε δὲ περὶ τῶν δασμῶν νὰ ἐξακολουθῶσιν εἰσπραττόμενοι ἑωσοῦ λάβῃ γενικώτερα μέτρα περὶ τούτου ἡ Συνέλευσις, καὶ νὰ φροντίσωσιν αἱ κοινότητες τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξακολουθήσεως τῶν δασμῶν καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον.

(α) Μετὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Κωνστ. Ὀρλάνδος ἐκ Σπετσῶν, χρηματίσας Πρόεδρος τῆς Δημογεροντίας Ἑρμουπόλεως ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, κατ' ἐκλογὴν ἁπάντων τῶν ἐμπόρων τῆς νήσου ἐκείνης, ἀπέκτησε δικαιώματα εἰς τὴν ἀγάπην αὐτῶν διὰ τῆς ἀρετῆς του καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ χαρακτῆρός του.

Γενομένης δὲ προτάσεως κατὰ τὴν ς' προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν περὶ τοῦ «ὁποία ἔσεται ἡ ἀποκατάστασις τῶν λαβόντων τὰ ὅπλα καὶ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος προφανῶς ζημιωθέντων καὶ δυστυχησάντων,» ἀπεφασίσθη παρὰ τῆς Συνελεύσεως διὰ τοῦ Α' ψηφίσματος, § Γ', ὡς ἑφεξῆς· «Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν (τῆς Ἑλλάδος) » ὅσοι ἐζημιώθησαν καὶ ἐδυστύχησαν προφανῶς ὑπὲρ τῆς » Πατρίδος, ν' ἀποζημιωθῶσιν ἐκ τῶν ἐθνικῶν ὠφελημά» των τῆς ἐπικρατείας, μετὰ τὴν ὁποιανδήποτε αὐτῆς ἀ» ποκατάστασιν.»

Ἐν δὲ τῇ ζ' συνεδριάσει ἐπροβλήθη παρὰ τῶν Πληρεξουσίων τῶν ναυτικῶν νήσων, ἂν ἐξαιρῶνται ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. Α' ψήφισμα τὰ ἔξοδα καὶ ἀποζημιώσεις τοῦ ναυτικοῦ των, καὶ κατ' αὐτὴν μὲν τὴν συνεδρίασιν ἡ πρότασις ἔμεινεν ὑπὸ σκέψιν, κατὰ τὴν Η' ὅμως τῆς 24 Φεβρουαρίου, ἀπεφάνθη ἡ Συνέλευσις, ὅτι «τὸ ὑπ' ἀριθ. Α' καὶ » ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου ἐν Ἑρμιόνῃ ἐκδοθὲν ψήφισμα, δὲν » προσβάλλει διόλου τὰ ὑπ' ἀριθ. ΜΑ' τῆς ἐν Ἄστρει Β', » καὶ ὑπ' ἀριθ. 15 τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Γ' Ἐθν. Συνελεύ» σεως ψηφίσματα ὑπὲρ τῶν τριῶν θαλασσίων νήσων Ὕ» δρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν δύναμίν » των καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.»

Ἐν δὲ τῇ ια' συνεδριάσει καθυπεβλήθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν δύο ἀναφοραί, ἡ μὲν ἐκ Σπετσῶν (α), ἡ δὲ ἐξ

(α) Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς ἐκ Σπετσῶν ἀναφορᾶς·

« Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐχθρὸς μέλλει νὰ προσβάλῃ μὲ δυνατωτέρας » παρ' ἄλλοτέ ποτε δυνάμεις ἀπὸ θαλάσσης, ὡς πληροφορούμε» θα, εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν τὸ παρὸν ἔτος, καὶ διῃρημένος » ἠμπορεῖ νὰ βλάψῃ πολλὰ ἐπανειλημμένως μέρη τῆς Ἑλλάδος,

Ὕδρας, δι' ὧν ἐπροτείνετο εἰς τὴν Συνέλευσιν νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Λόρδον Κόγχραν, παριστῶσα τὸν κίνδυνον τῆς Πατρίδος, καὶ ἐξαιτουμένη τὴν ταχίστην ἔλευσίν του, ἐπίσης καὶ πρὸς τὸν Ἐϋνὰρδ. καὶ πρὸς τὰς φιλελληνικὰς

» καὶ ἐπειδὴ ὄχι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν δὲν δύναται ν' ἀνθέ-
» ξῃ, ἂν ἔχῃ ὅλα τὰ ἱκανὰ μέσα καὶ νὰ τὸν ἀντικρούσῃ, καθὼς
» ἕως τοῦδε εἰς τὸ ἑξαετὲς στάδιον τοῦ ἀγῶνός μας· ἀλλ' ἐπειδὴ
» καὶ ἀφωσιωμένον διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ Λόρδου Κογχράνου
» καὶ τὴν μεγάλην πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν, ἐξαιτεῖται διὰ τὴν εὔ-
» κλειαν τῆς Πατρίδος πρὸς κατόρθωσιν μεγαλητέρων κατορθω-
» των αὐτὸν ὡς συμπράκτορα, κρίνομεν καὶ ἀναγκαῖον καὶ χρέος
» μας ἀπαραίτητον διὰ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας, νὰ προτείνωμεν
» πρὸς τὴν Σ. Ἐθν. Συνέλευσιν, ὥστε ν' ἀποστείλῃ μίαν ἑλληνι-
» κὴν γολέταν πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, μὲ
» γράμματα πρὸς αὐτὸν προσκλητικὰ, ἅμα δὲ καὶ προτρεπτικὰ
» διὰ νὰ ἔλθῃ μὲ ὅσα εὑρίσκονται μεθ' ἑαυτοῦ πλοῖα, χωρὶς νὰ
» περιμείνῃ περαιτέρω· διότι μὲ ἐκεῖνα καὶ τὰ ἐνταῦθα πλοῖα
» τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων εὑρισκόμενα, ἔχοντές τον θαλάσσιον
» ὁδηγὸν, ἐλπίζομεν νὰ σώσωμεν κ' ἐφέτος τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς
» ἀναποφεύκτους καὶ ὅσον οὔπω καταδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ.

» Πρὸς δὲ νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὴν Σ. Ἐθν. Συνέλευσιν εἰς τὴν αὐ-
» τὴν γολέταν καὶ ἄλλα γράμματα πρὸς τὰς διαφόρους φιλελλη-
» νικὰς ἑταιρίας τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ σταλῶσι καὶ παρ' αὐτῶν
» βοηθήματα ἀμέσως διωρισμένα διὰ τὸ ναυτικόν.

» Τοῦτο ἐγκρίνουσα ἡ Σ. τοῦ Ἔθνους Συνέλευσις, ὡς δὲν ἀμφι-
» βάλλομεν, ἐλπίζομεν νὰ μὴν ἀναβάλῃ διόλου τὴν καιρὸν, ἀλλ'
» ἀμέσως νὰ τὸ ἐνεργήσῃ. Βέβαιοι δὲ εἰς τοῦτο μένομεν μὲ ὅλον
» τὸ σέβας.

» Τῇ 28 Φεβρουαρ. 1827, Σπέτσαις.

» (Τ. Σ.) Οἱ Πρόκρ. τῆς νήσου Σπετσῶν.»

ἑταιρίας τῶν Παρισίων, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας, προτρεπομένας νὰ πέμψωσιν ὅσον τάχος τὰς ὑπὲρ τοῦ στόλου συνεισφορὰς τῶν φιλελλήνων. Ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη τὴν πρότασιν καὶ κατὰ τὴν ιγ' συνεδρίασιν ἐγένοντο ἀνάλογα ἔγγραφα πρός τε τὸν Ἐϋνάρδον, πρὸς ἁπάσας τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην φιλελληνικὰς ἑταιρίας, καὶ πρὸς τὸν Λόρδον Κόγχραν, εἰς προϋπάντησιν τοῦ ὁποίου ἀπεστάλη καὶ ἡ γολέτα Ἀμφιτρίτη τοῦ πλοιάρχου Λ. Μπρούσκου, εἰδοποιήθησαν δὲ περὶ τούτου συγχρόνως καὶ αἱ δύω κοινότητες Σπετσῶν καὶ Ὕδρας.

Παρεκτὸς δ' ἄλλων ἀντικειμένων, ἐξελέχθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίασιν καὶ αἱ κατὰ τὴν θ' συνεδρίασιν προταθεῖσαι πέντε ἐπιτροπαὶ, καθῆκον τῶν ὁποίων ἦτον ἡ ὑποβολὴ σχεδίων ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος, τοῦ Ναυτικοῦ, τοῦ Στρατιωτικοῦ, τοῦ Θρησκευτικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν. Μέλη δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐπιτροπῆς ἐξελέχθησαν οἱ Ν. Μπότασης, Φρ. Βούλγαρης, Κ. Κανάρης, Α. Λουκόπουλος, Κ. Κυριακὸς, Ἰω. Οἰκονομίδης, Ζώης Πάνου, Π. Καραλῆς καὶ Μ. Χ. Δημητρίου· πλὴν ἐκτὸς τῆς συστηθείσης ἐπιτροπῆς, ἡ Συνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ ζητηθῶσιν ἀπὸ τὰς τρεῖς ναυτικὰς νήσους οἱ ἐμπειρότεροι περὶ τὰ ναυτικὰ, ἵνα λάβωσι μέρος ἐπὶ τῆς αὐτῆς ταύτης ὑποθέσεως.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς ἐργασίας καὶ τοὺς ἐν Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν πολιορκουμένους.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνεργοῦσα δραστηρίως πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας Ἀθηνῶν, κατώρθωσεν ἀρχὰς Ἰανουαρίου νὰ σχηματίσῃ περὶ τὴν Ἐλευσῖνα καὶ Σαλαμῖνα στρατόπεδον ἑξακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν· ὁ στρατὸς οὗτος διαιρεθεὶς εἰς

δύο σώματα ἐκινήθη περὶ τὰ μέσα Ἰανουαρίου κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Κιουταχῆ, καὶ τὸ μὲν ἓν σῶμα ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Βάσσον, Π. Νοταρᾶν, Διονύσιον Βούρβαχην Κεφαλλῆνα (α) καὶ Προκρ. Κατσαντώνην, ἔφθασε τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Χασσιὰ, καὶ ἐκεῖθεν προχωρῆσαν μετά τινας ἐπιτυχεῖς ἀκροβολισμοὺς, ἐστρατοπέδευσεν εἰς Καματερὸν, ἡμισείας ὥρας ἀπόστασιν ἔχον ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν· τέσσαρα νυχθήμερα παρῆλθον, χωρὶς οὔτε ὁ Κιουταχῆς νὰ κινηθῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οὔτε οὗτοι κατ' αὐτοῦ· τὸ δὲ ὑπὸ τοὺς Ἰω. Νοταρᾶν, Μακρυγιάννην, Δ. Καλλέργην καὶ ἄλλους τινὰς, πρὸς δὲ καὶ τὸν Χαράλ. Ἰγγλέσην ὁδηγοῦντα 280 τακτικοὺς τοῦ πεζικοῦ, ἑξήκοντα ἱππεῖς καὶ ἓξ πυροβόλα, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντας ἅπαντας τὸν φιλέλληνα Θωμᾶν Γόρδωνα, τὸν ὁποῖον συνώδευε καὶ ὁ ἐκ Βαβαρίας Εὔδεκ καὶ εἴκοσι περίπου ἄλλοι φιλέλληνες ἀξιωματικοὶ, ἐπιβὰν ἐπὶ πλοίων ἔφθασεν εἰς Φάληρον, καὶ ἀποβὰν ὥρμησε κατά τινων κατεχόντων ὑπερκείμενόν τινα λόφον ἐχθρῶν, καὶ κυριεῦσαν αὐτὸν ὠχυρώθη περιχαρακωθὲν, θέσαν ἐπὶ τῶν προμαχώνων καὶ ἐννέα πυροβόλα, τῶν ὁποίων ἡ διεύθυνσις ἐδόθη εἰς τὸν Ψαριανὸν Θεόδωρον Μαθιὸν, ἔχοντα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του καὶ ἄλλους πεντήκοντα περίπου Ψαριανοὺς, καὶ ὄντας ἅπαντας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ φιλέλληνος Γερμανοῦ Μῦλλερ, διορισθέντος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πυροβολιστῶν παρὰ τοῦ

(α) Ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ παραιτηθεὶς ἀπὸ τὴν γαλλικὴν ὑπηρεσίαν, ἐν ᾗ ἀπέκτησε δι' εἰκοσιτριετοῦς ὑπηρεσίας τὸν βαθμὸν τοῦ Συνταγματάρχου, ἦλθε νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

ἰδίου Γόρδωνος. Τὸ δεύτερον τοῦτο σῶμα ὑπεστηρίζετο καὶ διὰ θαλάσσης ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Χάστιγκα, καὶ ὑπὸ δύω Ψαριανῶν πλοίων τοῦ Ν. Γιαννίτση καὶ Δ. Παππανικολῆ· ἡ θαλάσσιος δύναμις πυροβολοῦσα ἀδιακόπως κατὰ τοῦ μοναστηρίου καὶ τοῦ Πύργου τοῦ τελωνείου, τοῦτον μὲν κατέστρεψε, τὸ τεῖχος δὲ τοῦ μοναστηρίου ἔβλαψε πολύ.

Τὴν 27 κινήσας ὁ Κιουταχῆς μετὰ δύο χιλιάδων πεζῶν τε καὶ ἱππέων καὶ μετὰ δύο πεδινῶν πυροβόλων κατὰ τῶν ἐν Καματερῷ Ἑλλήνων, ἀντεκρούσθη παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλὴν ὥραν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁρμήσας κατά τινος μικροῦ ὀχυρώματος τῶν Ἑλλήνων, ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν, καὶ τούτους μιμηθέντες ἐτράπησαν καὶ οἱ ἐν Καματερῷ λοιποὶ εἰς ἄτακτον φυγὴν, καὶ καταδιωκόμενοι ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς διακοσίους, ἐν οἷς καὶ ὁ γενναῖος Βούρβαχης, ὁ Σκουρτανιώτης Γεραναγνώστης καὶ ὁ Κατσαντώνης μετὰ ἑξήκοντα Ἀθηναίων.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Κιουταχῆς ἔγραψεν αὐθημερὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει πολιορκημένους τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν· « Ἴδετε καὶ μὲ τὰ ἴδιά σας ὀμμάτια ἐκεῖνο » ὁποῦ ἔπραξα πρὶν τοῦ γεύματος ἐναντίον τῶν εἰς βοή- » θειάν σας ἐρχομένων, καὶ εἰς Καματερὸν ἐστρατοπεδευ- » μένων ὁμογενῶν σας, τὴν μόνην δηλαδὴ ἐλπίδα τῆς ἰδι- » κῆς σας σωτηρίας· ἐπειδὴ ἄργησα νὰ τοὺς κτυπήσω, » ἴσως ἐβάλατε τίποτε μὲ τὸν νοῦν σας· ἀλλὰ δὲν ἦτον » ἄλλη ἡ αἰτία, εἰ μὴ ὅτι ἐκατεγίνουμουν εἰς τὴν διάταξιν » τῶν ἐναντίον τῶν εἰς Δράκον ὄντων ἄλλων ὁμογενῶν » σας διορισθέντων στρατευμάτων μου. Εὐθὺς ὅμως ὁποῦ » ἐκ τούτου ἐλευθερώθην ἔγινεν ἐκεῖνο τὸ περίφημον ση- » μερινὸν, ἐγὼ δὲν ἐμπορῶ νὰ σᾶς τὸ περιγράψω, ἀπὸ τὸ

» στόμα τοῦ παρόντος, ἂν σᾶς εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν, πληρο-
» φορεῖσθε. Βλέπετε λοιπὸν, ὁποῦ ἄλλην ἐλπίδα σωτη-
» ρίας σας δὲν ἔχετε· καὶ σᾶς λέγω, ὅτι ὅλαι τοῦται αἱ
» νίκαι, ὁποῦ ὁ Θεὸς χαρίζει εἰς ἐμένα, προέρχονται ἀπὸ
» τὸν φιλάνθρωπον σκοπόν μου, ὁποῦ ἐγὼ ἐπιθυμῶ μόνον
» τὴν ἡσυχίαν τῆς κοινότητος καὶ τὸ καθῆκον τοῦ καθε-
» νός. Διὸ καὶ σᾶς λέγω, ὅτι ἂν θέλετε καὶ σεῖς τὸ ἰδικόν
» σας καλὸν, ἀποφασίσετε νὰ εὐγῆτε αὐτόθεν· καὶ ὅποιος
» ἀπὸ σᾶς θέλει, ἂς σταθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν δούλευσιν· ὅ-
» ποιος δὲ μὴ, ἔχει ἄδειαν νὰ πηγαίνῃ, ὡς βούλεται ὅπου
» θέλει. Δὲν σᾶς λέγω περισσότερον, παρὰ ἂν θέλετε προ-
» τιμήσατε ἐκεῖνο ὁποῦ σᾶς ὠφελεῖ, ἐφ' ᾧ καὶ αὔριον προσ-
» μένω τὴν ἀπόκρισίν σας ».

Οὐδεμίαν ἔδωκαν οἱ πολιορκούμενοι ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Κιουταχῆ, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ κατάστασίς των ἦτο δεινὴ ἕνεκα τῶν παντοειδῶν στερήσεων, τῶν μεγάλων κακουχιῶν καὶ τῶν ἀσθενειῶν, αἵτινες πολλοὺς μὲν ἐδεκάτιζον καθεκάστην, ἄλλους ἐξησθένουν ὁσημέραι, καὶ ἄλλους ἀπήλπιζον ὁλοτελῶς.

Τὴν οἰκτρὰν ταύτην κατάστασίν των, καίτοι γνωστὴν, κατώρθωσαν μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας νὰ δηλώσωσιν οἱ πολιορκούμενοι εἰς τοὺς ἔξωθεν Ἕλληνας δι' ἐπιστολῶν, καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων, ἐπικαλούμενοι τὴν ταχεῖαν ἀρωγήν των· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Καματερῷ τροπὴν τῶν Ἑλλήνων, οἱ περὶ τὸν Γόρδωνα, ὀλίγοι ὄντες ἀπέναντι τῶν πολλῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, οὐδεμίαν ἠδύναντο νὰ παρέξωσι βοήθειαν εἰς τοὺς πολιορκουμένους.

Εἰς τοιαύτην ἦσαν κατάστασιν τὰ πράγματα τῶν Ἀθηνῶν, ὁπόταν ἐν τῷ μέσῳ τῶν περὶ τόπου καὶ προσώπων τῆς Συνελεύσεως ἐρίδων τῶν ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐν Ἑρμιόνῃ πο-

λιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἦλθεν εἰς Ἑρμιόνην, προσκληθεὶς πρότερον ὑπὸ τῆς Διοικητ. ἐπιτροπῆς, ὁ Ἄγγλος Ῥιχάρδος Τσούρτσ· ἡ Ἐθν. Συνέλευσις καὶ οἱ περὶ αὐτὴν ὁπλαρχηγοὶ Ἕλληνες τὸν ἀνέδειξαν ἀμέσως Στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν ὅλων τῶν κατὰ ξηρὰν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἀλλ' αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἐνόσῳ οἱ Ἕλληνες δὲν ὁμονοοῦσιν, οὐδεμίαν θέσιν ἐδέχετο· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασεν ἐν Πόρῳ τὴν 5 Μαρτίου καὶ ὁ Κόγχραν, ἡ δὲ Ἐθνοσυνέλευσις μαθοῦσα τοῦτο ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἐπιτροπήν τινα ἐκ τῶν Θ. Κολοκοτρώτη, Κ. Τσαβέλα, Ν. Μπόταση, Φρ. Βούλγαρη, Κ. Κανάρη καὶ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, ὅπως τὸν συγχαρῇ ἐκ μέρους της ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει του, ἐγχειρίζουσα αὐτῷ καὶ τὸ ἑξῆς ἔγγραφον·

» *Πρὸς τὸν ἔνδοξον Λόρδον Κόγχραν.*

» Ἡ Ἑλλὰς σὲ συγχαίρει διὰ τὴν εἰς τὰς θαλάσσας » της παρουσίαν σου· αἱ εὐχαὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκπληροῦν» ται διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἐλπίδες των ἀνυψοῦνται περὶ τῆς » καλῆς ἐκβάσεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνός των· τὸ Ἑλληνικὸν » Ἔθνος συνηγμένον ἐνταῦθα εἰς Γ' ἐθνικὴν Συνέλευσιν » ἐπιθυμεῖ τὴν παρουσίαν σου καὶ σὲ προσκαλεῖ, ἀποστέ» λον τὸν Γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Πελοποννή» σου Θ. Κολοκοτρώνην, τὸν Κ. Κανάρην, Ν. Μπότασην, » Φρ. Βούλγαρην, τὸν στρατηγὸν Κίτσον Τσαβέλλαν καὶ » τὸν κόμητα Α. Μεταξᾶν, διὰ ν' ἀποδώσῃ τὰς εὐχαρι» στίας του εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων του ζῆλόν σου.»

Εἰς ταῦτα δὲ ὁ Κόγχραν ἀπήντησε Γαλλιστὶ τὰ ἑξῆς·

« *Πρὸς τοὺς ἐν Ἑρμιόνῃ συνηγμένους Κυρίους Πληρεξουσίους τῆς Ἑλλάδος.*

» Κύριοι! Διὰ τῆς ἀξιοτίμου ἐπιτροπῆς σας εἶχον

» τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὰ ἔγγραφα ἃ μοὶ ἀπευθύνατε· λίαν
» κολακευτικὰ εἰσὶ δι' ἐμὲ τὰ δι' αὐτῶν περὶ τοῦ ἀτόμου
» μου ἐκφραζόμενα αἰσθήματά σας· τὴν δὲ εὐχαρίστησίν
» μου ἐπηύξησεν ἡ δοθεῖσά μοι εὐκαιρία τοῦ γνωρίσαι προ-
» σωπικῶς τὴν Α. Ε. τὸν στρατηγὸν Κολοκοτρώνην, τοὺς
» Κ. Κ. Κανάρην, Ν. Μπότασην, Φ. Βούλγαρην, τὸν ςρα-
» τηγὸν Τσαβέλλαν, καὶ τὸν κόμητα Κ. Μεταξᾶν καὶ τοὺς
» συναδεύοντας αὐτοὺς λοιποὺς ἀξιωματικούς· ἀλλὰ τὸ
» γεγονὸς τοῦτο, ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω ἐλευθέρως,
» συνώδευσε λύπη τις, ὅταν παρετήρησα, ὅτι οἱ γενναιό-
» τεροι καὶ ὀνομαστότεροι ἀξιωματικοὶ τῆς Ἑλλάδος, κα-
» ταγίνονται εἰς σχηματισμὸν πολιτικῆς τινος Συνελεύ-
» σεως, καὶ κατατρίβουσι τὸν καιρόν των εἰς συζητήσεις
» περὶ ἐκλογῆς τόπου τῆς συναθροίσεως, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς
» διατρέχει ἀκωλύτως ὅλην τὴν χώραν, κατέχει τὰ τρία
» τέταρτα τῶν φρουρίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ πολιορκεῖ τὴν
» πρωτεύουσαν τῆς Δημοκρατίας· αἱ Ἀθῆναι κινδυνεύουσι
» νὰ πέσωσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀ-
» θωμανικῶν δυνάμεων, ὁ γενναῖος Φαβιέρος μὲ πυγμήν
» τινα ἡρώων κατενθουσιασμένων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας
» ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῶν γενναίων ὑπερμάχων τῆς πό-
» λεως ἐκείνης, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καταγί-
» νονται εἰσέτι εἰς ματαίας συζητήσεις πολιτικῶν πραγ-
» μάτων.

» Ἐὰν ἡ σκιὰ τοῦ Δημοσθένους ἀνεζωογόνει τὴν ἐν-
» ταῦθα κειμένην κόνιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, αὐ-
» τὸς μεταβάλλων τὰ ὀνόματα τῶν ἀτόμων καὶ τῶν
» τόπων ἤθελε σᾶς ἀπευθύνει τὸν πρῶτον φιλιππικόν· ἤ-
» θέλατε ἀκούσει ἀπὸ τοῦ στόματος ἑνὸς συμπατριώτου
» τόσον δεινοῦ εἴς τε τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γνῶσιν τῶν

» ἀνθρώπων, ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ᾖ ὁ περὶ τὸ ἐνεργεῖν τρό-
» πος σας· σᾶς συνιστῶ τὴν ἐν πλήρει συνεδριάσει ἀνά-
» γνωσιν τοῦ λόγου ἐκείνου· συνιστῶ ἰδίως εἰς ἐκείνους
» τῶν πολιτικῶν ὅσοι εἶναι ἐπιφορτισμένοι νὰ διέπωσι τὰς
» τύχας τῆς Ἑλλάδος, ν' ἀκολουθήσωσι πόδα πρὸς πόδα
» τὰς συμβουλάς του, διότι ἀπέναντι συμβουλῶν τοιού-
» του ἀνδρὸς, τοσοῦτον ἁρμοδίων ἐν ταῖς παρούσαις πε-
» ριστάσεσιν, ἤθελον ὑποπέσει εἰς ἀσύγγνωστον οἴησιν,
» εἰ μὴ ἐπανελάμβανον τοὺς ἰδίους ἐκείνου λόγους· ἂν τοί-
» νυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθε-
» λήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδή περ οὐ πρότερον,
» καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὗ δεῖ καὶ δύναιτ' ἄν, χρήσιμον τῇ
» πόλει παρασχεῖν αὑτὸν, πᾶσαν ἀφεὶς τὴν εἰρωνείαν, ἕ-
» τοιμος πράττειν ὑπάρξῃ, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέ-
» ρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, συνελόντι δ' ἁπλῶς
» εἰπεῖν, ἢν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι, καὶ παύση-
» σθε αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ
» πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερα αὐ-
» τῶν κομιεῖσθε, ἂν Θεὸς ἐθέλῃ, καὶ τὰ κατεῤῥαθυμημένα
» πάλιν ἀναλήψεσθε, κἀκεῖνον τιμωρήσεσθε. Ἔχω τὴν τι-
» μὴν νὰ ὦ Κύριοι μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

» Πιστὸς ὑμῶν θεράπων Κόγχραν ».

Τὴν ἄφιξιν τοῦ Κόγχραν εἰς Πόρον ἅμα μαθόντες οἱ κάτοικοι τῶν δύο νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας, ἔσπευσαν δι' ἰδίων ἀπεσταλμένων νὰ τὸν συγχαρῶσι καὶ νὰ τῷ ἐκφράσωσι τήν τε χαράν των καὶ τὰ αἰσθήματά των· καὶ οἱ μὲν Σπετσιῶται ἀποστείλαντες τὸν ναύαρχον Σπετσῶν Γ. Ἀνδροῦτσον αὐτοπροσώπως μετ' ἄλλων δύο πλοιάρχων τοῦ Ἀναγνώστου Κυριακοῦ καὶ Δημητρίου Ν. Λάμπρου ἢ Λεωνίδα, ἔγραψαν αὐτῷ τῇ 6 Μαρτίου καὶ τὴν

ἑξῆς ἐπιστολήν· « Ἡ ἄφιξίς Σας εἰς τὴν φιλτάτην ἡμῶν » Πατρίδα τὴν Ἑλλάδα, ἐνέπνευσε χαρὰν μεγάλην εἰς τὰς » ψυχὰς ὅλων τῶν κατοίκων τῆς νήσου μας, καὶ ὅλοι μι» κροὶ καὶ μεγάλοι ἀναπέμπουν εὐχὰς πρὸς τὸν Θεὸν εὐ» χαριστηρίους, διότι ἀπήλαυσαν τὸν συναγωνιστήν των » καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς πατρίδος των· σπεύδομεν λοιπὸν » ν' ἀποστείλωμεν ἐπίτηδες πρὸς τὴν ἐξοχότητά Σας ἀπὸ » μέρους τῆς Κοινότητός μας, τὸν Ναύαρχόν μας Κ. Γε» ώργιον Ἀνδροῦτσον, συντροφευμένον μὲ ἄλλους δύο κα» πεταναίους τῆς νήσου μας, διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσουν τὴν » μεγάλην μας ἕνεκα τούτου εὐχαρίστησιν, καὶ τῶν αἰσ» θημάτων μας πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας βεβαίαν ὑπόκλι» σιν, δι' ἧς θέλομεν εἶσθαι πάντοτε πρόθυμοι εἰς τὰ νεύ» ματά σας. Δεχθῆτε ἐξοχώτατε, τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Κοι» νότητός μας ἐγκάρδιον ταύτην μας εὐχαρίστησιν, ὡς τεκ» μήριον τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ μας πρὸς τὴν ἐξοχότητά » σας· βέβαιοι δὲ εἰς τοῦτο μένομεν διὰ παντὸς τῆς ἐξο» χότητός Σας, κτλ. ».

Οἱ δὲ Ὑδραῖοι ἀποστείλαντες τὸν ἀντιναύαρχον Ὕδρας Γ. Σαχτούρην καὶ τοὺς πλοιάρχους Θ. Γκιώνην καὶ Γ. Νέγκαν, ἔγραψαν αὐτῷ καὶ ἐπιστολὴν τὰ αὐτὰ σχεδὸν μὲ τὴν τῶν Σπετσιωτῶν διαλαμβάνουσαν. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Κόγχραν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διακηρύξασα περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κόλπων Ἐρετριακοῦ καὶ Μαλιακοῦ, καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐρχομένας πρὸς τὸν Κιουταχῆν τροφάς, ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον τὴν Ἑλληνικὴν φεργάταν ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὸν Μιαούλην, τὸ ἀτμόπλουν ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Χρ. Κούτσην Σπετσιώτην, καὶ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διεύθυνσιν

τοῦ Χάστιγκος, τὸ βρίκιον ὁ Νέλσων ὑπὸ τὸν Δημήτριον Παπανικολῆν Ψαριανὸν καὶ τὴν γολέτταν Ἀσπασίαν ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Σωτηρίου Σπετσιώτην, ἅτινα φέροντα καὶ πεντακοσίους στρατιώτας ἐκ τῶν ἐν Σαλαμῖνι παραμενόντων μετὰ τὴν ἐν Καματερῷ τροπὴν ὑπὸ τὸν Ζακύνθιον Πέταν, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκστρατείας ταύτης τὸν Βαυαρὸν συνταγματάρχην φιλέλληνα Ἑϋδὲκ, ἔπλευσαν εἰς Ὠρωπὸν τῆς Εὐβοίας, ὅπου ὁ ἐχθρὸς εἶχε τὰς ἀποθήκας του, καὶ ἐκεῖ ἡ μὲν Καρτερία ἐκυρίευσε δύο τουρκικὰ φορτηγὰ πλοῖα τροφοφόρα, ἡ δὲ φεργάτα κατέστρεψε διὰ τῶν πυροβόλων της τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας ἐχθρικὸν κανονοστάσιον, κατέκαυσεν ἀποθήκην τινα πολεμεφοδίων, καὶ ἐφόνευσε καί τινας ἐκ τῶν ἐχθρῶν· ἀποσυρθέντων δὲ τῶν λοιπῶν ἀπὸ τῆς παραλίας ὑπὸ τοῦ φόβου, ἀπέβησαν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων οἱ περὶ τὸν Πέταν, καὶ ὀχυρωθέντες ἐμάχοντο κατὰ τῶν Τούρκων πεζῶν τε καὶ ἱππέων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους γνωστοῦ γενομένου, ὅτι αἱ μὲν ἀποθῆκαι ἦσαν κεναὶ, ἐπικουρία δὲ ἕως 150 ἄλλων Τούρκων ἤρχετο, ἀπεσύρθησαν τὴν νύκτα οἱ ἀποβάντες καὶ ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα.

Μετ' οὐ πολὺ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς ἀποκλεισμὸν τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου (τοῦ Βώλου) δύο Σπετσιωτικὰ πλοῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν βρίκιον ἡ Ἀμφιτρίτη ὑπὸ τὸν Δημήτριον Ν. Λάμπρου ἢ Λεωνίδαν, τὸ δὲ ἡ αὐτὴ γολέττα Ἀσπασία ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου. Τὰ πλοῖα ταῦτα διευθυνόμενα εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, ἠναγκάσθησαν ἕνεκεν ἐναντίων ἀνέμων νὰ πλεύσωσι κατὰ τὴν Χίον, ὅπου συναντήσαντα εἰς τὸν μεταξὺ Χίου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας πορθμὸν ἓξ τουρκικὰ πλοιάρια κομίζοντα ἐξ Ἀσίας ἐπὶ τῆς Χίου ἕως διακοσίους ὁπλοφόρους ὀθω-

μανούς, καὶ ἐπιπεσόντα κατ' αὐτῶν, τοὺς μὲν πλείστους ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσαν διὰ μυδραλίων ἀντιστάντας, τοὺς δὲ λοιποὺς ᾐχμαλώτισαν, κυριεύσαντα καὶ τὰ ἐχθρικὰ πλοιάρια. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην, εἷς μὲν ἐφονεύθη ὁ ἸωάννηςΠοριώτης, δύο δ' ἐπληγώθησαν ὁ Δημήτριος Σταμάτοζας καὶ ὁ Λάζαρος Σαββῆς ἅπαντες Σπετσιῶται· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ, φθάσαντος, ὡς προείρηται, καὶ τοῦ Κόγχραν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε τὴν 12 Μαρτίου πρὸς στενώτερον ἀποκλεισμὸν τοῦ αὐτοῦ κόλπου καὶ ἄλλα δύο Ὑδραϊκὰ πλοῖα, τὸ μὲν βρίκιον Ἄρης τοῦ Α. Μιαούλη, ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Γ. Κριεζῆν, τὸ δὲ τρικάταρτον Θεμιστοκλῆς τῶν Τομπάζιδων ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον Ῥαφαὴλ, καὶ μετά τινας ἡμέρας καὶ τὸ ἀτμόπλοιον ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Ἄστυγκα, ὅστις ἦν καὶ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας ταύτης.

Ἡ μοῖρα αὕτη μαθοῦσα ὅτι εἰς τὸν κόλπον τοῦ Βώλου ὑπῆρχον ὀκτὼ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐξ ἐκείνων ἅτινα μετεκόμιζον τροφὰς καὶ πολεμεφόδια εἰς τὰ ἐχθρικὰ στρατόπεδα, καὶ ἕτοιμα νὰ ἐκπλεύσωσιν ἐκεῖθεν εἰς Εὔβοιαν ὅπως ἐφοδιάσωσι τούς τε ἐν αὐτῇ ἐχθροὺς, καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις στρατὸν τοῦ Κιουταχῆ, εἰσέπλευσε τὴν 8 Ἀπριλίου ἐντὸς τοῦ εἰρημένου κόλπου, καὶ ὁ μὲν Ἄρης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἄστυγκος νὰ προσβάλωσι τὸ ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος κείμενον ἐχθρικὸν κανονοστάσιον, αὐτὸς δὲ ὁ Ἄστυγξ μετὰ τῆς Ἀσπασίας διευθύνθη πρὸς κυρίευσιν τῶν ἐχθρικῶν φορτηγῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα οἱ ἐχθροὶ, ἰδόντες τούτους καταπλέοντας, ἐκάθισαν ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πυροβόλων τοῦ φρουρίου τοῦ Βώλου. Ὁ Κριεζῆς καὶ ὁ Ῥαφαὴλ ἐξεπλήρωσαν τὸ καθῆκόν των, καὶ οὐ μόνον κα-

τεσίγασαν τὸ πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ κανονοστασίου, ἀλλ' ἠνάγκασαν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἐχθροὺς καταπτοηθέντας ὑπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου ὅπερ διὰ πρώτην φορὰν εἶδον, ν' ἀποσυρθῶσιν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τούτου οἱ τῶν πλοίων, καὶ ἀποβαίνοντες εἰς τὴν ξηρὰν νὰ κυριεύσωσι τὰ ἐχθρικὰ πυροβόλα, ἢ τουλάχιστον νὰ τὰ καταστήσωσιν ἄχρηστα, οὐδὲν τούτων ἔπραξαν, οἱ δ' ἐχθροὶ ἰδόντες τὴν ἀδράνειαν ταύτην, ἐπανελθόντες κατέλαβον αὖθις τὸ κανονοστάσιον καὶ πυροβολοῦντες ἠνώχλουν τά τε πλοῖα καὶ τὴν Καρτερίαν, ἥτις ἐλθοῦσα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου μετὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ τεθεῖσα εἰς θέσιν μάχης κατά τε τῶν φορτηγῶν πλοίων ἀμυνομένων καὶ κατὰ τοῦ προστατεύοντος αὐτὰ φρουρίου, ἀφοῦ διὰ τῶν παρ' αὐτῆς ἐκσφενδονιζομένων κατὰ τοῦ φρουρίου πεπυρακτωμένων σφαιρῶν κατεσίγασε τὸ πῦρ αὐτοῦ κατακρημνίσασα καὶ μέρος τοῦ τείχους του, διέταξεν ἔφοδον κατὰ τῶν φορτηγῶν πλοίων καὶ ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τὰς λέμβους της ὡπλισμένας· τὸ κέλευσμα τοῦτο ἀκολουθήσας καὶ ὁ τῆς Ἀσπασίας διευθυντὴς ἀπέστειλεν ἀμέσως καὶ αὐτὸς τὴν μεγάλην του λέμβον ὡπλισμένην, οἱ δ' ἐν τοῖς πλοίοις Ὀθωμανοὶ ταῦτα ἰδόντες καὶ φοβηθέντες μὴ ζωγρηθῶσιν αἰχμάλωτοι, παρῃτήθησαν τῆς ἀμύνης, καὶ οἱ μὲν διεσώθησαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κολυμβῶντες ἢ ἐπὶ ἀκατίων, ἄλλοι ἐπνίγησαν, ὀλίγοι δέ τινες, ἐν οἷς καί τις τῶν πλοιάρχων τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἐζωγρήθησαν ὑπὸ τῆς λέμβου τῆς Καρτερίας.

Οἱ Ἕλληνες γενόμενοι κύριοι τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, εὗρον αὐτὰ ἄνευ πανίων· ἠναγκάσθησαν λοιπὸν νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μέρος τοῦ φορτίου αὐτῶν, ὅπως ἀνακουφισθέντα ὁπωσοῦν, δυνηθῶσι νὰ τ' ἀνελκύσωσιν ἐκ

τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων, ἐφ' ὧν οἱ ἐχθροὶ τὰ εἶχον ῥίψει, ὅπως καταστήσωσι δύσκολον τὴν ἀπαγωγήν των· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασαν καὶ αἱ λέμβοι τοῦ Ἄρεως καὶ Θεμιστοκλέους ὡς καὶ ἡ τῆς ὑπὸ τὸν Λάζαρον Νέγκαν εὑρεθείσης ἐκεῖ γολέττας, καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐχθρῶν, τὰ μὲν πέντε ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἀπήχθησαν γενόμενα λεία τῶν Ἑλλήνων, δύο ἕτερα μὴ ἀνελκόμενα ἔγιναν παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τῶν πεπυρακτωμένων σφαιρῶν τῆς Καρτερίας, τὸ δὲ τελευταῖον κατατρυπηθὲν ὑπὸ τῆς ἰδίας, κατέστη ἐντελῶς πρὸς πλοῦν ἄχρηστον.

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα σύροντα ὄπισθέν των τὰς λείας των προσωρμίσθησαν εἰς τὸν λιμένα τῶν παλαιῶν Τρικέρων, κείμενον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κόλπου, ὅπως ἐπισκευάσωσι τὰς ζημίας των· τούτων δ' εἰσέτι ἐκεῖ εὑρισκομένων ὑπόκωφος ἠκούσθη κρότος, καὶ παρετηρήθη ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καὶ ἄλλο μέρος τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου ἔπεσεν ὑπὸ σφαίρας τινος, φαίνεται, ἐκ τῶν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Βώλου ἐκτιναχθεισῶν ὑπὸ τῆς Καρτερίας, τότε μόλις ἐκραγείσης. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Τοῦρκοι καταπτοηθέντες ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, ἔφυγον ἐγκαταλιπόντες ἔρημον τὸ φρούριον, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες οὔτε πρόθεσιν εἶχον, οὔτε δύναμιν ἱκανὴν ἵνα καταλάβωσι τὸ ὅλως ἀπροστάτευτον μεῖναν ἐχθρικὸν φρούριον· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν λιμένα τῶν νέων Τρικκέρων ἐναυλόχουν τρία πολεμικὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἤτοι δύο γολέται καὶ ἓν βρίκιον, ἕτοιμα νὰ συνοδεύσωσι τὰ φορτηγὰ εἰς τὴν Εὔβοιαν καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὁ Ἄστυγξ συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κυριεύσῃ καὶ αὐτὰ σῶα καὶ ἐξ ἐφόδου διὰ τῶν λέμβων· ὁ ὅρμος ἢ λιμὴν τῆς νέας Τρίκκης ὁμοιάζων τὸν τῆς Ὕδρας ἔχει ὡς οὗτος καὶ πλευρὰς ἐκ βράχων καὶ λίθων ἀποτό-

μων καὶ βαθέα ὕδατα· οἱ δ' ἐχθροὶ προβλέποντες τοιαύτην τινα ἐπίθεσιν κατὰ τῶν πλοίων ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, εἶχον προσπελάσει τὰ πλοῖά των εἰς τοὺς βράχους ἐκείνους, καὶ θέσαντες τὰ πυροβόλα τῶν πλοίων ἅπαντα πρὸς τὴν προσβλητὴν πλευρὰν αὐτῶν, ἐτοποθέτησαν καὶ ἕως 500 ἀλβανοὺς εἰς τὰ ἄκρα τοῦ λιμένος ὄπισθεν τῶν βράχων, ἵνα προστατεύσωσι ψιλοῖς ὅπλοις τὰ πλοῖά των· ἐνῷ δὲ ἡ Καρτερία διέβαινεν ὑπὸ τοὺς βράχους σύρουσα ὄπισθέν της τὰς ἑτοίμους πρὸς ἔφοδον ἑλληνικὰς λέμβους, αἴφνης οἱ ἐν τοῖς βράχοις τοποθετημένοι ἀλβανοὶ ῥίψαντες χάλαζαν σφαιρῶν, ἐπλήγωσαν ἐνίους ἐκ τῶν ναυτῶν· ἀλλ' οὐχ ἧττον αἱ λέμβοι ἐπειράθησαν τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἀπεκρούσθησαν ὅμως μὲ ζημίαν δύο φονευθέντων καὶ τεσσάρων πληγωθέντων.

Ἰδὼν ὁ Ἄστυγξ ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ κυριεύσῃ τὰ πλοῖα ἐκεῖνα, ἄνευ μεγάλης ζημίας ἀνθρώπων, καὶ μεταχειρισθεὶς τὰς πεπυρακτωμένας σφαῖράς του κατὰ τοῦ βρικίου, κατέκαυσεν αὐτὸ μετὰ τετάρτην βολήν. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν τὴν μὲν γολέταν Ἀσπασίαν διέταξε νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρου τὰ ἐν Βώλῳ ἁλωθέντα πέντε ἐχθρικὰ πλοῖα, τὸν δὲ Ἄρην καὶ Θεμιστοκλέα νὰ διευθυνθῶσιν εἰς Πειραιᾶ ὅπου ἦν καὶ ὁ Κόγχραν. Ἡ δὲ Καρτερία περιπλέυυσα ἐν τῇ ἐπιστροφῇ της τὴν Εὔβοιαν, συνέλαβεν εἰς Κύμην ἐχθρικόν τι πλοῖον φέρον φορτίον σίτου, καὶ τὸ ἀπέστειλεν εἰς Αἴγιναν πρὸς χρῆσιν τοῦ κατὰ τὴν Ἀττικὴν Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου.

Ἀλλ' οὔτε αἱ κατὰ θάλασσαν νίκαι τῶν ναυτικῶν Ἑλλήνων, οὔτε τὰ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα ἔνδοξα κατορθώματα τοῦ ἥρωος Καραϊσκάκη ἐδυνή-

θησαν νὰ χαλαρώσωσι τὴν στρατηγικὴν ἐπιμονὴν τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ δὲ Καραϊσκάκης μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου Ἀμφίσσης καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ὀμὲρ-πασσᾶ ἐν Διστόμῳ νίκην, ἐπανελθὼν εἰς Ἐλευσῖνα καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὑπὸ τὸν Π. Νοταρᾶν καὶ Βάσσον στρατιωτικὰ σώματα, ἦλθε τὴν 3 Μαρτίου καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Πειραιῶς καὶ παρὰ τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνος χωρίον Κερατσίνη, ὅπου προσβληθεὶς αὐθημερὸν ὑπό τινος ἐχθρικοῦ σώματος, ἀπέκρουσεν αὐτό· τὴν ἐπιοῦσαν ἐστράτευσε κατ' αὐτοῦ αὐτοπροσώπως ὁ Κιουταχῆς μεθ' ὅλου τοῦ ἱππικοῦ του, ἓξ χιλιάδων πεζῶν καί τινων πορoβόλων, ἀλλὰ μετὰ φονικωτάτην μάχην, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ μὲ ἱκανὴν ζημίαν του· ὁ Κιουταχῆς ἰδὼν ὅτι ἔχει ἔμπροσθέν του ἄξιον ἀντίπαλον, ἔπαυσεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ὀχυρώσας δὲ τὰ ἐπὶ τοῦ Κορυδαλοῦ νέα αὐτοῦ χαρακώματα, καὶ ἀδιάσπαστον τηρῶν τὴν ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς ἐκτεινομένην γραμμὴν τῶν θέσεών του, ἐμπόδιζεν ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον πᾶσαν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἐν Κερατσίνῃ καὶ Φαλήρῳ Ἑλλήνων.

Εἰς τοιαύτην ἐξηκολούθουν νὰ ὦσι κατάστασιν τὰ τῆς Ἀττικῆς, ὁπόταν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, αἱ συμβουλαὶ του Κόγχραν ἀπειλοῦντος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐν ὅσῳ οἱ πολιτικοὶ αὐτῆς δὲν ὡμονόουν, αἱ φιλικαὶ προτροπαὶ τοῦ ἐξέργου ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἑρμιόνης διαμένοντος Ἀμιλτῶνος, αἱ νουθεσίαι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας Κάνιγκος, παριστάνοντος πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφέλει ἡ μεσιτεία του ἄνευ τῆς ὁμονοίας τῶν Ἑλλήνων, αἱ φιλικαὶ παραστάσεις ἄλλων τῶν φιλελλήνων, καὶ αἱ δίκαιαι αἰτιάσεις τῶν ἀρ-

χηγῶν τῶν ὅπλων, ἠνάγκασαν τέλος πάντων τοὺς πολιτικοὺς τῆς Ἑλλάδος νὰ συναισθανθῶσι τὴν ἱερότητα τῶν καθηκόντων των καὶ τὸ κρίσιμον τῆς περιστάσεως, καὶ χάριν ἑνώσεως νὰ ἐκλέξωσιν ὡς τρίτον τόπον τῆς Συνελεύσεως τὴν Τροιζῆνα (Δαμαλᾶν), ὅπου συνελθόντες οἵ τε ἐν Ἑρμιόνῃ καὶ οἱ ἐν Αἰγίνῃ Πληρεξούσιοι, διεκήρυξαν τῇ 19 Μαρτίου 1827 εἰς τὸ Πανελλήνιον, τὴν αὐτόθι ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνικῆς Γ'. τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως.

Συγχαίρων ὁ Κόγχραν τὴν Συνέλευσιν ἐπὶ τῇ κοινοποιηθείσῃ αὐτῷ κοινωφελεῖ ἀποφάσει της, συνεβούλευεν αὖθις τὰ ἐπωφελῆ καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τὴν ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἐκστρατείαν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τριμελῆ ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Ν. Μπότασῃ, Γ. Γενναδίου καὶ Σ. Ἀντωνιάδου, ἵνα ἐξηγηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων· ὁ Κόγχραν ἐκτὸς τῶν ἐξηγήσεων ἃς ἔλαβε μετὰ τῆς ἀποσταλείσης ἐπιτροπῆς, παρέστησε καὶ ἐγγράφως τῇ 26 Μαρτίου εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅτι ἐπίστευεν, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Ἑλλὰς ἐχάθη, ἐὰν ἡ Συνέλευσις δὲν μετέβαλλε σύστημα, καὶ ἐὰν δὲν ἐσχηματίζετο ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ μία Κυβέρνησις, ἥτις νὰ λάβῃ δραστηρίως ὅλα τὰ μέτρα ὅσα αἱ δειναὶ περιστάσεις ἀπῄτουν, ἀφοῦ μάλιστα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἠδύναντο νὰ φανῶσιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι, ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ παρατείνῃ περαιτέρω τὸν λυπηρὸν ἀγῶνα τῶν αἰσθημάτων του, ἀλλ' ὅτι περιμένων εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Πόρου μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἀνεχώρει, ἀφίνων εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον παρουσιασθεὶς ὁ Μάσσων εἰς τὴν

Ἐθνοσυνέλευσιν, ἐπρότεινεν, ὅτι ὁ Λόρδος Κόγχραν μὴ ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐζήτει μόνον τὸ δίπλωμά του ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν καὶ πληρεξουσιότητα νὰ κινῇ τὰς ναυτικὰς δυνάμεις, ὅπου, ὅπως καὶ ὅταν κρίνῃ συμφερώτερον κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ μὴ κοινοποιῇ τὰ πολεμικὰ σχέδιά του, εἰμὴ ἀφοῦ ἐκτελέσῃ αὐτά, δίδων λόγον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν· ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Ε΄ ψηφίσματός της ἔχοντος ὧδέ πως·

Ἡ Ἐθνικὴ Γ΄. τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις.

Θεωρήσασα τὸ ὑπ' ἀριθ. 6202 καὶ ἀπὸ 16 Μαρτίου λήγοντος, παρὰ τῆς Διοικητ. ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος ἐκδοθὲν δίπλωμα τῆς Στολαρχίας τοῦ Λόρδου Κόγχραν,

Ψηφίζει·

Α΄. Τὸ αὐτὸ δίπλωμα ὑπ' ἀριθ. 6202 καὶ 16 Μαρτίου λήγοντος, ἐγκρίνεται καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν.

Β΄. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Λόρδον Κόγχραν ἀπεριόριστος δύναμις καὶ πληρεξουσιότης νὰ κινῇ τὰς κατὰ θάλασσαν δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, ὅπου, ὅταν καὶ ὅπως κρίνῃ συμφερώτερον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Γ΄. Δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ κοινοποιῇ τὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πολεμικὰ σχέδιά του, εἰμὴ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, δίδων λόγον τῶν πρακτικῶν του εἰς τὴν Διοίκησιν.

Δ΄. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὸν Κώδηκα τῶν ψηφισμάτων.

Ἐξεδόθη τὴν 27 Μαρτίου 1827 ἐν Τροιζῆνι.

Τὴν 29 ὁ Κόγχραν παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τῆς Ἐθνο-

συνελεύσεως συνεδριαζούσης· ὡρκίσθη δημοτελῶς ἐνώπιον αὐτῆς, θέσας τὴν δεξιάν του χεῖρα ἐπὶ τοῦ ξίφους του, « νὰ ὑπηρετήσῃ πιστῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ χύσῃ ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά του, ὅταν καὶ ἡ Ἑλλὰς φανῇ πιστὴ εἰς ἑαυτήν ».

Δοθείσης εἰς τὸν Κόγχραν τῆς κατὰ θάλασσαν ἀρχηγίας, ἐδόθη τὴν 2 Ἀπριλίου καὶ ἡ ἀρχιστρατηγία ὅλων τῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος κατὰ προηγουμένην συγκατάθεσιν τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν εἰς τὸν Ῥιχάρδον Τζοὺρτσ, ὅστις ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως ὡρκίσθη καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ ξίφους του τὸν ἑξῆς ὅρκον· « Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου Ὄντος καὶ τῆς Ἐθν. Γ'. τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνά των ὑπὸ τὴν σημαίαν των καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, νὰ πείθωμαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους της καὶ νὰ ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεώς της ».

Ἡ Συνέλευσις πεποιθυῖα, ὅτι ἐῤῥύθμισε λίαν καλῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, ἀφοῦ ἀνέθεσεν αὐτὰς εἰς ἄνδρας δοκίμους, καὶ συναισθανομένη καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ δοθῶσι καὶ αἱ ἡνίαι τοῦ κράτους εἰς χεῖρας ἔμφρονος καὶ ἱκανοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, ἐψήφισε τὴν 3 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν ἐκ Κερκύρας Ἕλληνα Κόμητα Ἰωάννην Καποδίστριαν, ἑπταετῆ Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν εἰς Ἐλβετίαν ἀμέσως τὰ προσκλητήρια, παρακινοῦσα αὐτὸν νὰ ταχύνῃ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετάβασίν του.

Τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου ὑπεστήριξαν καὶ ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τζοὺρτσ καὶ ὁ Ἄμιλτων, καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Κάνιγκ· ἡ δὲ Συ-

νέλευσις θεωροῦσα, ὅτι ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων ἀπήτει ἀφεύκτως καὶ τὴν σύστασιν μιᾶς Κυβερνήσεως, ἥτις νὰ κυβερνήσῃ τὸ Ἔθνος μέχρι τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου, ἐψήφισε τὴν 5 Ἀπριλίου τριμελῆ τινα ἐπιτροπὴν, ἀντικυβερνητικὴν κληθεῖσαν, ἐκ τῶν Γ. Μαυρομιχάλη, Ἰωάν. Μαρκῆ Μιλαΐτου καὶ Ἰωάννου Νάκου, καὶ διέταξε συγχρόνως ὅτι, «ἐὰν τυχὸν καὶ δὲν ἔλθῃ ὁ Κυβερνήτης Ι. Καποδίστριας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἅμα λάβῃ πληροφορίαν τὸ Βουλευτικὸν σῶμα ὅτι δὲν ἔρχεται, ὀφείλει νὰ συγκαλέσῃ τὸ Ἔθνος εἰς Συνέλευσιν, καὶ τότε θέλει προσκληθῆ ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος Κυβερνήτης ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.»

Ἡ Συνέλευσις ψηφίσασα ἀκολούθως διάφορα ἄλλα ψηφίσματα, περὶ ἀμοιβῆς τῶν κατὰ θάλασσαν ἀριστευσόντων καὶ περὶ πόρου ζωῆς τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν πεσόντων, περὶ σχηματισμοῦ ἐθνικοῦ στόλου, περὶ δοθησομένης ἀμοιβῆς ἐκ γῆς καὶ ἐλαιῶν πρὸς ἅπαντας τοὺς πολιορκημένους, ὅσοι ἀθλήσουν ἄχρι τέλους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν ὑπὲρ αὐτῆς τεθανατωμένων, καὶ εἰς τοὺς πεζοὺς ὅσοι διεκινδύνευσαν ἀποκομίζοντες εἰδήσεις, περὶ ἐθνικοῦ δανείου ἐκ πέντε ἑκατομμυρίων διστήλων ταλλήρων πραγματικῶν, περὶ φρουρήσεως καὶ εὐταξίας τῶν παραλίων φρουρίων τῆς Ἑλλάδος, περὶ χορηγήσεως πληρεξουσιότητος πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον νὰ προμηθεύσῃ εἰς χρέος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου, ὅσα χρήματα χρειάζονται πρὸς διοργάνωσιν καὶ ἐφοδίασιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ στρατοῦ, καὶ περὶ ἄλλων τινῶν δευτερευόντων ἀντικειμένων, ἀναθεωρήσασα δὲ προσθαφαιρέσασα καὶ ἐπιδιορθώσασα τὸ τῆς Ἐπιδαύρου προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλ-

λάδας, ἐπεκύρωσεν αὐτὸ, ἀφιερώσασα τὴν τήρησιν αὐτοῦ εἰς τὸν πατριωτισμὸν παντὸς Ἕλληνος, καὶ τέλος τὴν 5 Μαΐου ἔκαμε παῦσιν τῶν ἐργασιῶν της, εἰδοποιήσασα περὶ τούτου τὸ Πανελλήνιον.

Ὅσον αἱ τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδες ἀνεπτερώθησαν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κόχραν, μεγάλην χαίροντος φήμην ὡς φιλέλληνος καὶ δεινοῦ θαλασσινοῦ, τοσοῦτον καὶ αὐτὸς ἐμεγαλοῤῥημόνει, ἐκδοὺς πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἑξῆς πομπώδη προκήρυξιν· «Ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρός σας, » ἡ διχόνοια, ἤδη ἐνικήθη· τώρα τὸ ἔργον σας εἶναι εὔκο- » λον· οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος πανταχοῦ τρέχουν εἰς τὰ ὅ- » πλα· ἡ τύχη τῆς Ἀκροπόλεως δὲν εἶναι πλέον ἀμφίβο- » λος· ἐπειδὴ οἱ πολιορκοῦντες κυκλοῦνται, ἐπειδὴ ἡ με- » τακόμισις τῶν τροφῶν ἐμποδίζεται, τὰ στενὰ καταλαμ- » βάνονται, καὶ ἡ ἀναχώρησις γίνεται ἀδύνατος, ἐβεβαι- » ώθη ἤδη ἡ ἐλευθερία τῆς κλασικῆς γῆς τῶν Ἀθηνῶν, » διωρισμένης ἀπὸ τὴν Θείαν Πρόνοιαν νὰ γίνῃ πάλιν » καθέδρα τῆς ἐλευθερίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τε- » χνῶν. Μὴ παύσητε ὅμως Ἕλληνες, ἀφοῦ κατορθώσητε » τοῦτο, μὴ βάλητε τὰ σπαθία σας εἰς τὰς θήκας, ἐνόσῳ » ὁ θηριώδης Τοῦρκος κρατεῖ καὶ μίαν σπιθαμὴν τοῦ ἱε- » ροῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον μίαν φορὰν ἦτο τῶν πατέρων » σας. Ἂς συναμιλλῶνται οἱ θαλασσινοὶ νέοι διὰ τὴν δό- » ξαν μὲ τοὺς ἥρωας τῆς ξηρᾶς, ἂς σπεύσουν νὰ ἔμβουν » εἰς τὰ ἐθνικὰ πλοῖα, καὶ ἂν δὲν δοθοῦν ἡ ἀνεξαρτησία » καὶ ὅλα τὰ δίκαιά σας, ἂς ἀποκλείσουν τὸν Ἑλλήσπον- » τον, καὶ ἂς φέρουν τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ » ἐχθροῦ. Τότε ὁ ἀπάνθρωπος Σουλτάνος, ὁ ἄδικος σφα- » γεὺς τῶν ὑπηκόων του, ὁ αἱμοβόρος καταδυνάστης τῶν » Ἑλλήνων θέλει ἀφανισθῇ ἀπὸ τοὺς οἰκείους του, τότε

» ἡ Μουσουλμανικὴ δύναμις θέλει καταστραφῇ ἀφ' ἑαυ-
» τῆς· τότε ἡ ἱερὰ σημαία τοῦ Σταυροῦ θέλει κυματίζει
» πάλιν ἐπάνω τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τότε ὁ Ἑλ-
» ληνικὸς λαὸς θέλει ἀποκτήσει τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν
» εὐνομίαν· κλειναὶ πόλεις θέλουν ἀνεγερθῇ, καὶ ἡ λαμ-
» πρότης τῶν ἐρχομένων χρόνων θέλει ἐξισωθῇ μὲ τὴν
» τῶν παρελθόντων. Ἀλλὰ μὴ νομίσητε, Ἕλληνες, ὅτι
» ἡ πατρίς σας ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἀσφαλής, ἐὰν ἕκαστος
» ὑμῶν δὲν δράμῃ προθύμως εἰς ὑπεράσπισίν της. »

Πραγματικῶς ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ αὐταπάρνησις τῶν Ἑλλήνων ἀνεζωπυρήθη, καὶ πανταχόθεν ἔτρεξαν εἰς τὰ ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κινδυνευούσης ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκτὸς δὲ πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων, χίλιοι περίπου Ὑδραῖοι καὶ Σπετσιῶται, μισθωθέντες ὑπὸ τοῦ Κόχραν, ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιστρατήγου Τσοὺρτσ, ἅπαντες δὲ οἱ λοιποὶ θαλασσινοὶ ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων μέχρι τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν, ἀνεγνώρισαν εὐχαρίστως τὴν κατὰ θάλασσαν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κόχραν, ὅστις διατάξας ἐν Πόρῳ τὴν κατασκευὴν πυρπολικοῦ τινος πλοίου πρωτοφανοῦς εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐκτίζοντο ἐντὸς τῆς κοιλίας τοῦ πλοίου εἴδη φούρνων ἐκ πλίνθων, καλάμων καὶ ἄλλων εἰδῶν, ἔδιδε μεγάλας ἐλπίδας εἰς τοὺς ναυτικούς, ὅτι δι' αὐτῶν ὁ Κόχραν, οὐ μόνον τὸν ἐχθρικὸν στόλον εὐκόλως ἤθελε καταχαύσει, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐχθρικὰ παράλια φρούρια ἤθελε δυνηθῇ νὰ καταστρέψῃ.

Τὴν 7 Ἀπριλίου, ἡ ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικὴ μοῖρα, συγκειμένη ἐκ δεκαὲξ περίπου πλοίων, ἑπτὰ μὲν Σπετσιωτικῶν, ἤτοι τῆς γολέτας ἡ Σπαρτιᾶτις ὑπὸ τὸν Γ. Μυργιαλῆν, ἐφ' ἧς ἐπέβη καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος Τσοὺρτσ, τῆς

γολέτας Ἀσπασίας ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου, τῆς γολέτας Περσεφόνης ὑπὸ τὸν Χριστόδουλον Γ. Μαθιοῦ, καὶ τῶν βρικίων ὁ Κίμων ὑπὸ τὸν Ἀνάργυρον Λεμπέσην, ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τὸν Ἰω. Σάντου, ἡ Ἀμερικάνα ὑπὸ τὸν Νικόλ. Γ. Κούτσην καὶ ἡ Νιόβη ὑπὸ τὸν Νικόλαον Γ. Μπούχουρην, τὰ δ' ἄλλα Ὑδραϊκὰ καὶ Ψαριανά, ἡ φεργάτα Ἑλλὰς καὶ τὸ ἀτμόπλοιον ἡ Καρτερία, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ ἔχουσα τὸν Κόγχραν, κατέπλευσεν ἀπέναντι τοῦ Φαλήρου, καὶ ἐκεῖθεν ὁ Κόγχραν καὶ ὁ Τσοῦρτσ ἀπῆλθον εἰς τὸ ἐν Καματερῷ στρατόπεδον τοῦ Καραϊσκάκη πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ὁ δὲ Κόγχραν πολλὰ πρότερον λαλήσας διὰ τοῦ διερμηνέως του τοῦ φιλέλληνος Μάσσωνος μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη περὶ τῆς διαλύσεως τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπὶ τέλους ἀποτανθεὶς πρὸς τοὺς στρατιώτας εἶπεν· « ὅστις ἐξ ὑμῶν στήσει τὴν σημαίαν ταύτην (λαβὼν ἀνὰ χεῖρας σημαίαν τινὰ ἑλληνικὴν) ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, θέλει λάβει βραβεῖον χίλια δίστηλα, τὸ δὲ συνοδεῦον τὸν φέροντα τὴν σημαίαν σῶμα, δεκακισχίλια.» Ἀπεχωρίσθησαν δὲ ἀμφότεροι, ὅ τε Στόλαρχος καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος, λίαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκην.

Τὴν 10 Ἀπριλίου ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στρατός, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, συνηριθμεῖτο εἰς δέκα χιλιάδας περίπου ἄνδρας, καὶ χάρις εἰς τὰς συνδρομὰς τῶν φιλελληνικῶν ἑταιριῶν καί τινων ἐκ τοῦ δανείου χρημάτων, ἅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Κόγχραν, τὸ στρατόπεδον τοῦτο οὐδενὸς ἐστερεῖτο.

Τὴν 16 τοῦ μηνὸς οἱ Ἕλληνες παρασπονδήσαντες, κατέσφαξαν ἕως 200 ἐκ τῶν ἐν τῷ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Πειραιῶς μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος διὰ συνθήκης παραδοθέντων Τούρκων, καὶ εἰς μάτην οἱ ὡς ὁμη-

ροι πρὸς ἀκριβῆ τῆς συνθήκης ἐκτέλεσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Τούρκων διατελοῦντες Καραϊσκάκης, Τσαβέλλας, Βάσσος καὶ ἄλλοι τινὲς ἐζήτουν νὰ καταπαύσωσι τὴν ἀταξίαν καὶ αἱματοχυσίαν, διότι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀμυνόμενοι ἀντεπυροβόλουν, καὶ ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθησαν οἱ μεταξὺ αὐτῶν ὅμηροι.

Ἐν τούτοις ὁ Κόγχραν ἐπέμενε, θέλων νὰ ἐπιπέσωσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ πρὸς διάλυσιν τῆς πολιορκίας, ἐνῷ ὁ Καραϊσκάκης, μεθ' οὗ συνεφώνει ὁ Τσοῦρτσ, δὲν ἦτο σύμφωνος, διότι, ὡς ἔλεγεν, ἂν ἡ ἐπιχείρησις ἀπετύγχανε, τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον κατεστρέφετο. Ἀλλ' ὁ Κόγχραν, εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀντίῤῥησιν, ἥτις τῷ ἐγίνετο, ἠπείλει ἀμέσως, ὅτι ἤθελεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν δὲν εἰσηκούετο. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἐπειδὴ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν, ὁ μὲν Καραϊσκάκης ἐπροχώρει δι' ὀχυρωμάτων εἰς τὸ πεδίον πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἐκρίθη δ' εὔλογον ν' ἀποβιβασθῇ καὶ μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς τὰς ὑπὲρ τὸ Φάληρον Ἁλικάς, καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς παραλίας νὰ κατασκευασθῶσιν ἐπίσης ὀχυρώματα μέχρι πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως· πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τοῦ κατὰ τὰς Ἁλικὰς ἐπιχειρήματος, ὁ Καραϊσκάκης ἀπεπειράθη νὰ κυριεύσῃ καὶ ἐχθρικόν τι ὀχύρωμα κατὰ τὸ Δαφνί, ἀλλὰ μετὰ πεισματώδη μάχην, καθ' ἣν ἐπληγώθησαν ὁ Λάμπρος Βέϊκος καὶ ὁ Σκυλοδῆμος, καὶ ἐφονεύθησαν εἴκοσι περίπου ἄλλοι, οἱ Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν.

Ἀλλ' ἡ ἡμέρα τῆς 22 Ἀπριλίου ἀνέτειλεν ἡμέρα ἀποφρὰς διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι κατ' ἐκείνην ὁ μεγαλείτερος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐκεῖνος πρὸς ὃν καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ἐχρεώστει τὴν ἀπελευθέρωσίν της, καὶ ἡ λοι-

πῇ Ἑλλὰς ἅπασα ἐστήριζε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατὰ ξηρὰν ἐλπίδων της, ὁ ἀθάνατος Καραϊσκάκης ἔπαυσε τοῦ ζῆν. Κρῆτές τινες, δόντες ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ὀχυρώματός των πρὸς τοὺς εἰς μάνδραν τινὰ ὠχυρωμένους ἐχθρούς, ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ προσεπιβοηθησάντων ἀκολούθως αὐτοῖς καὶ πολλῶν Σουλιωτῶν, Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καί τινων ἐκ τῶν τοῦ Φαλήρου ἄλλων ὀχυρωμάτων, ἐπίσης προσεπιβοηθησάντων καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκ τῶν ἄλλων τουρκικῶν ὀχυρωμάτων, ἡ μάχη ἐγενικεύθη. Ὁ Καραϊσκάκης καίτοι ἀσθενῶν, ἅμ' ἀκούσας τὰ γινόμενα, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του καὶ ἔτρεξεν ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν πρόοδον τῆς μάχης, καὶ ἐπαναφέρῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς θέσεις των, ἵνα ἦναι ἕτοιμοι διὰ τὴν σχεδιασθεῖσαν τῆς ἐπιούσης ἐπιχείρησιν. Ἀλλ' ἐνῷ περιεφέρετο ἔφιππος, προσεβλήθη δυστυχῶς ὑπὸ ἐχθρικῆς βολῆς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ μετακομισθεὶς ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς γολέτας τοῦ Κόγχραν, ἐτελεύτησε τὴν ἐπερχομένην νύκτα καὶ ἐτάφη κατὰ παραγγελίαν του ἐν Σαλαμῖνι παρὰ τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ διέταξε νὰ γίνωσι τὴν 8 τοῦ ἐπερχομένου Μαΐου δημόσιοι τελεταὶ καθ' ὅλον τὸ κράτος εἰς τιμὴν τοῦ ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντος Γ. Καραϊσκάκη, αἵτινες καὶ ἐγένοντο ἁπανταχοῦ τοῦ κράτους ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ κατανύξει.

Ὁ θάνατος τοῦ τοσοῦτον πολυτίμου τούτου διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀνδρός, οὐδεμίαν ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Κόγχραν, ὅστις ἀκούσας τὴν αὐτὴν ἑσπέραν τοῦ θανάτου παρὰ τῶν ὁπλαρχηγῶν, ὅτι δὲν ἦσαν ἕτοιμοι νὰ κινήσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του, ἀπῆλθεν ἐπὶ τοῦ πλοίου του ἀπειλῶν νὰ φύγῃ. Οἱ ὁπλαρχηγοὶ γνωρίζοντες, ὅτι ἐν τῇ ἀπομακρύνσει τούτου τὰ πάντα κατεστρέφοντο, ἔ-

σπεύσῶν διὰ πρεσβείας νὰ τοῦ ὑποσχεθῶσιν, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν ἀφεύκτως ἐκινοῦντο. Τῳόντι 2500 περίπου Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Μακρυγιάννην, Βάσσον, Λ. Βέϊκον, Γ. Δράκον, Γ. Τσαβέλλαν, Δημήτριον Καλλέργην, Ἰω. καὶ Μ. Νοταράδες, Θ. Τοῦσαν, Ν. Ζέρβαν καὶ τὸν Ἰγγλέσην ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ σώματος, τὸ ἑσπέρας τῆς ἐπιούσης ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἔφθασαν περὶ τὴν 2 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς θέσιν τινὰ, καλουμένην τρεῖς Πύργους, καὶ ἀποβάντες ἐκεῖ ἤρχισαν περὶ τὸν ὄρθρον νὰ τοποθετῶνται ἕκαστον σῶμα ὅπου καὶ ὅπως ἤθελεν· ἐνῷ δὲ τοῖς ἔλειπεν ὁ ὑλικὸς καιρὸς πρὸς καλὴν ὀχύρωσιν, τοῖς ἔλειπον καὶ τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, οἷον ἀξίναι, πτυάρια κλπ. Τέλος πλησιέστεροι εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐτοποθετήθησαν οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Κρῆτες, καὶ πλησιέστεροι εἰς τὴν παραλίαν ἔμειναν αἱ Πορῶται. Ὁ Κιουταχῆς εἰδοποιηθεὶς τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης τὰ περὶ τούτων, καὶ ἰδὼν τοὺς Ἕλληνας τόσον ὀλίγους ὄντας, ὑπώπτευσεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενικὴ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων κίνησις, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν μείνας ἀναποφάσιστος, ἤρχισε νὰ παρατάξῃ ἐπὶ τέλους τὸ πεζικόν του περὶ τὸ Μουσεῖον πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, νὰ πυροβολῇ δὲ κατὰ τῶν Ἑλλήνων δι' ἑνὸς ὅλμου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ σῶμα τῶν τακτικῶν ἀπήντα διὰ τῶν δύο μικρῶν πυροβόλων του. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ περὶ τοὺς 600 ἱππεῖς Τοῦρκοι συῤῥεύσαντες ἀπαρατήρητοι ὄπισθεν τοῦ ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος, καθ' οὗ πρῶτοι οἱ πεζοὶ ὁρμήσαντες ἀντεκρούσθησαν, εἰσεπήδησαν αἴφνης ἐντὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, καὶ ἐπανελθόντων τότε καὶ τῶν πεζῶν, μόλις ἠδυνήθησαν οἱ

Ἕλληνες δὶς νὰ πυροβολήσωσι, καὶ ἀμέσως ἦλθον μὲ τοὺς ἐχθροὺς εἰς χεῖρας, καὶ μεγάλη ἀλληλοσφαγὴ ἐγένετο. Ἐκ τῶν 350 Ἑλλήνων, οἵτινες ἦσαν ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος τούτου 25 διεσώθησαν φεύγοντες, ὁ Γ. Δράκος καὶ ὁ Δ. Καλλέργης πληγωθέντες ᾐχμαλωτίσθησαν, ὅλοι δὲ οἱ λοιποὶ ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· ἐν δὲ τῷ παθήματι τούτῳ, τραπέντων εἰς φυγὴν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ 186 ἄνδρας συγκείμενον, ἀντέστη γενναίως, ἕωσοῦ ἅπαντες ἔπεσον, τεσσάρων μόνον ἐκ τῶν φιλελλήνων σωθέντων, ἅπαντες δὲ οἱ λοιποὶ καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν Τουρκαλβανῶν, ἔτρεχον καταπατούμενοι καὶ σφαζόμενοι πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ἵνα σωθῶσιν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, καὶ τινὲς μὲν πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγησαν, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν διαφυγόντων τὸν θάνατον ἐσώθησαν ὑπὸ τοὺς βράχους τῆς παραλίας, προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα τοποθετηθέντα ὅσον πλησιέστερον ἠδύναντο εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκσφενδονίζοντα ἀφθονίαν μύδρων κατὰ τῶν ἐπὶ τῶν βράχων λυσσώντων ἐχθρῶν, ἐμπόδιζον αὐτοὺς τοῦ νὰ καταβῶσιν ἐκ τῶν βράχων καὶ ἀποτελειώσωσι τὸ ἔργον των. Ὁ Κόγχραν συγκαλέσας τότε εἰς πολεμικὸν συμβούλιον ἅπαντας τοὺς συγκροτοῦντας τὴν μοῖραν πλοιάρχους, ἐπαρουσίασεν αὐτοῖς σχέδιόν τι ἰχνογραφημένον ἐπὶ τοῦ χάρτου, πρὸς διάσωσιν τῶν κινδυνευόντων Ἑλλήνων, καθ' ὃ ἐπροτείνετο νὰ σχηματισθῇ γέφυρα ἐξ ὅλων τῶν λέμβων τῶν πλοίων, τῆς ὁποίας ἡ μὲν μία ἄκρα νὰ συνέχηται μὲ τὴν παραλίαν, ἡ δὲ ἄλλη ἄκρα νὰ φθάνῃ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ οὕτως οἱ Ἕλληνες ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τῆς ἐν τῇ παραλίᾳ πρώτης λέμβου νὰ ἔρχωνται μέ-

χρι τῶν πλοίων. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐνόμιζεν ὁ Κόχραν ὡς τὸ μόνον σωτήριον· ἀλλ' ὁ ἐκ Σπετσῶν Ἀδριανὸς Σωτηρίου, ζητήσας τὴν ἄδειαν διὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ Κόχραν Μάσσωνος νὰ ἐκθέσῃ καὶ αὐτὸς ἄλλο σχέδιον, ἀντέτεινεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Κόχραν ὑποδειχθὲν, εἰπὼν ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διασώσωσι τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς τῶν λέμβων γεφύρας, μάλιστα δὲ ὅτι μέγιστον διέτρεχον κίνδυνον ἐν αὐταῖς οἱ ἐπιβαίνοντες, διότι ἐκ τῆς βίας, τῆς ἀταξίας καὶ τῆς πληθύος τῶν ἐπιβαινόντων, αἱ μὲν λέμβοι ἤθελον ἀνατραπῆ, οἱ δ' ἐν αὐταῖς ἤθελον πνιγῆ ἅπαντες, ὡς μὴ γνωρίζοντες καὶ νὰ κολυμβῶσιν. Ἀντεπρότεινε λοιπὸν, ὅτι διὰ τῶν λέμβων μὲν νὰ σώσωσι τοὺς κινδυνεύοντας, ἀλλ' ἑκάστη λέμβος νὰ ἐργάζηται ἀνεξαρτήτως μὲ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς πλήρωμα, ἀφοῦ ὅμως δεθῶσιν ἐξ ἑκάστου πλοίου σχοινία ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ τότε ἐπιβαινόντων τόσων μόνον ἀνδρῶν, ὅσους ἐχώρει ἑκάστη λέμβος, νὰ ἕλκωσι τὸ σχοινίον οἱ ναῦται, ὡς μὴ δυνάμενοι βεβαίως ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιβατῶν νὰ κωπηλατῶσι, καὶ τοιουτοτρόπως φέροντες τὸ πρῶτον φορτίον ἐπὶ τῶν πλοίων, νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τοὺς διάπλους ἑωσοῦ διασώσωσιν ἅπαντας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ὑποστηριχθὲν καὶ παρ' ἄλλων ναυτικῶν, ὡς τὸ ἀσφαλέστερον καὶ σωτηριωδέστερον, ἔγινε παραδεκτὸν μετά τινας παρατηρήσεις καὶ ὑπὸ τοῦ Κόχραν, καὶ ἀμέσως ἐβλήθη εἰς ἐνέργειαν. Ἐνῷ δὲ τὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν ῥίπτοντα χαλαζηδὸν τοὺς μύδρους κατὰ τῶν ἐπὶ τῶν βράχων ἐχθρῶν, αἱ λέμβοι δέσασαι ἑκάστη, ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰς ὃ ἀνῆκεν ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀνὰ ἓν μακρὸν σχοινίον, ἀφοῦ ἐκόμισαν καὶ ὕδωρ καὶ ἄρτον εἰς τοὺς ὑπὸ τὰς ὄχθας Ἕλληνας, ἤρχισαν ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὸν περιγραφέντα τρό-

πον, νὰ παραλαμβάνωσιν ἀπὸ τῆς παραλίας τοὺς ἀποδειλιάσαντας Ἕλληνας, οἵτινες, σπεύδοντες τίς πρῶτος νὰ ἐπιβῇ, ἔπιπτον πλεῖστοι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἤθελε σωθῆ, ἐὰν ἐτίθετο εἰς ἐνέργειαν τὸ τοῦ Κόχραν σχέδιον. Ἐσώθησαν δὲ, διότι οἱ ναῦται, λαμβάνοντες τὸ ἀνάλογον τῆς λέμβου φορτίον κατὰ πάντα διάπλουν, ἀπεμακρύνοντο τῆς παραλίας ἀμέσως τραβῶντες τὸ σχοινίον. Θέλων δὲ καὶ ὁ Κόχραν νὰ ἐπιβοηθήσῃ εἰς τὴν διάσωσιν τῶν Ἑλλήνων, ἐπέβη ἐπὶ τῆς λέμβου του αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ μόλις ἐπλησίασεν εἰς τὴν παραλίαν, τοσοῦτοι ἐπέβησαν ἐπὶ τῆς λέμβου του, ὥστε ἡ λέμβος ἀνετράπη, καὶ ἅπαντες οἱ ἐπιβᾶται καὶ αὐτὸς ὁ Κόχραν ἀναμφιβόλως ἐπνίγοντο, ἐὰν ἐκ τῶν ἄλλων λέμβων δὲν ἐδίδετο ἐγκαίρως ἡ δέουσα βοήθεια.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην γενικὴ λειποταξία ἐπεκράτησεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον, καὶ μόλις περὶ τοὺς 3500 ἄνδρες ἐπέμειναν, κατέχοντες θέσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ Πειραιῶς. Ὁ Κιουταχῆς ἀμέσως ἐπρότεινεν εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλ' οὗτοι ἀπαντήσαντες γενναιοφρόνως, ὅτι ὡρκίσθησαν ἐλευθερίαν ἢ θάνατον, καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Κιουταχῆ περὶ παραδόσεως, καὶ τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου περὶ παραδοχῆς τῆς μεσιτείᾳ τοῦ πλοιάρχου τῆς ἐν Πειραιεῖ καταπλευσάσης γαλλικῆς φεργάτας συνθήκης, ἀπέῤῥιψαν. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἰδόντες οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὅλας τὰς θέσεις κενωθείσας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔκλιναν ἐπὶ τέλους εἰς συμβιβασμὸν, καὶ προσφερθέντος ὡς μεσάζοντος Αὐστριακοῦ τινος πλοιάρχου, οἱ τῆς Ἀκροπόλεως ἐζήτησαν πρὸς πλειοτέραν ἀσφάλειάν των καὶ τὴν ἐκ μέρους

ἑνὸς Ἄγγλου καὶ ἑνὸς Γάλλου σύμπραξιν. Παρουσιασθέντος δὲ καὶ τοῦ Γάλλου ναυάρχου Δεριγνὺ ἐν Πειραιεῖ, καὶ συμπράξαντος καὶ τούτου, ἔλαβε χώραν τέλος πάντων ἡ διαπραγματευομένη σύμβασις, καὶ τὴν 24 Μαΐου οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐξῆλθον εἰς 2000 ψυχὰς συμποσούμενοι, ἐξ ὧν οἱ τῆς φρουρᾶς ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ὅπλα των καὶ τὰ πράγματά των, καὶ φθάσαντες ἀσφαλῶς εἰς τὴν παραλίαν τῶν τριῶν Πύργων, μετεκομίσθησαν εἰς Σαλαμῖνα ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν καὶ Αὐστριακῶν πλοίων.

Μετὰ τὴν τροπὴν ταύτην τῶν πραγμάτων, γενικὴ ἀταξία ἐπεκράτησε καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ μὲν Θ. Γρίβας κατέχει τὸ Παλαμήδιον καὶ πυροβολῶν κατὰ τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου, προξενεῖ τρόμον εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ πολίτας, ὁ Φωτομάρας κατέχει τὴν Ἀκροναυπλίαν (ἴτσ-καλὲν), ὁ δὲ Σταῦρος Γρίβας κατέχει ὡς πολιτάρχης τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου, διατελῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Κολοκοτρώνης κεντήσας τὴν φιλοτιμίαν τῶν Πελοποννησίων, γογγυζόντων διὰ τί νὰ ἦναι εἰς χεῖρας τῶν Ῥουμελιωτῶν τὰ Πελοποννησιακὰ φρούρια, κινεῖ πάντα λίθον πρὸς ἀνάκτησίν των, καὶ μετὰ ματαίας τινὰς ἀποπείρας κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, καθ' ἃς ἱκανοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, καὶ μετὰ ἀμοιβαῖόν τινα καὶ ἀδιάκοπον κανονοβολισμὸν τῶν φρουρῶν τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἡ μὲν πόλις τῆς Ναυπλίας κατέστη θέατρον τῶν μεγαλειτέρων ἀταξιῶν, οἱ κάτοικοι φεύγοντες ἢ μένοντες ἐν αὐτῇ ἀπεγυμνοῦντο, ἡ δὲ Κυβέρνησις μετὰ τῶν Βουλευτῶν, ἐξ ὧν εἷς ἐφονεύθη καὶ ἕτερος ἐπληγώθη ὑπὸ σφαίρας κανονίου τοῦ Παλαμηδίου, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ νησιδίου θαλασσόπυργον. Αἱ κατὰ θάλασσαν ὅμως πολεμικαὶ ἐργασίαι

ἐπεδιώκοντο ὑπὸ τῶν ναυτικῶν καὶ τοῦ Κόχραν μετὰ πολλῆς δραστηριότητος, καὶ ὅλα τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν κατεχόμενα ἐπίκαιρα παράλια ἦσαν στενῶς ἀποκλεισμένα παρ' ἑλληνικῶν πλοίων, καὶ εἰς μὲν τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν παραλίων τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τοῦ πορθμοῦ τῆς Χαλκίδος μέχρι τῆς Κύμης, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Κόχραν ἡ γολέτα Ἀσπασία τοῦ ἐκ Σπετσῶν Ἀδριανοῦ Α. Σωτήρου, συμπράττοντος καὶ ἑνὸς μυστίκου, εἰς δὲ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἤτοι ἀπὸ Κυλλήνης (Γλαρέντσας) μέχρι Πρεβέζης, ἦσαν διωρισμέναι αἱ βρικογολέται Κίμων καὶ Ἀσπασία τῶν ἐκ Σπετσῶν ἐπίσης Ἀναργύρου Λεμπέση καὶ Ἰωάννου Γ. Κούτση.

Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ἐκτὸς τῶν φανερῶν ἐχθρῶν των Ὀθωμανῶν, ἔπρεπε πρὸς ἐπίμετρον ν' ἀντιπαλαίσωσι καὶ κατὰ πολλῶν ἄλλων μυστικῶν ἐχθρῶν, οὓς διήγειρεν ἐναντίον των τὸ μῖσος καὶ ἡ αἰσχροκέρδεια πολλῶν μισελλήνων Εὐρωπαίων. Σαρδικὴ φεργάτα ὀνόματι Χριστίνα ὑπὸ τὸν διοικητὴν αὐτῆς Σέῤῥον, συνοδεύσασα ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Ἰουνίου τρία Σαρδικὰ φορτηγὰ πλοῖα, τὰ ὡδήγησεν εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ πορθμοῦ τῆς Χαλκίδος, καὶ ἐπεσίτισε τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ πεινῶντας ἐχθρούς. Οὐ μόνον δὲ εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο ὁ Σάρδος πλοίαρχος τῆς φεργάτας τὰς γενομένας αὐτῷ παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μυστίκου παρατηρήσεις, ὅτι διὰ τῆς διαγωγῆς του ταύτης παρεβίαζε τοὺς ὅρους τῆς οὐδετερότητος, ἀλλὰ καὶ περιεφέρετο εἰς τὰ ὕδατα ἐκεῖνα, ὅπως μετὰ τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν πλοίων συνοδεύσῃ πάλιν αὐτὰ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐκ μέρους τῶν ἀποκλειστῶν ἐνοχλήσεως. Τοῦτο μαθὼν ὁ πλοίαρχος τῆς Ἀσπασίας, ἔδραμεν εἰς ἀνεύρεσιν τῆς

Σαρδικῆς φεργάτας, καὶ ἐντόνως κατ' αὐτῆς διαμαρτυρηθεὶς τὴν 13 Ἰουνίου, τὴν ἠνάγκασε ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ εἰς τὴν τύχην των τὰ φορτηγὰ πλοῖα ἐν τῷ λιμένι Χαλκίδος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ διορισθείσης μετὰ ἕνα μῆνα τῆς αὐτῆς γολέτας Ἀσπασίας ὑπὸ τοῦ Κόχραν εἰς κατασκόπευσιν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, καθ' οὗ ἐμελέτα ὁ Κόχραν νὰ ἐκστρατεύσῃ, διελύθη ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Εὐβοϊκῶν παραλίων, καὶ τὰ Σαρδικὰ πλοῖα εὑρόντα τὴν ἔξοδον ἐλευθέραν, ἀπῆλθον ἀκωλύτως ὅπου ἤθελον. Παρὰ δὲ τῶν αἰωνίων ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος Αὐστριακῶν, μικροῦ πάλιν ἐδέησε νὰ καταστραφῶσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος Σπετσῶν ὅλα τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα πολεμικά τε καὶ μή.

Εἰς τὸν λιμένα Σπετσῶν εὑρίσκοντο τέσσαρα αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὑπὸ φορτίον ναυπηγησίμου ξυλείας, συλληφθέντα ἔξωθεν τῆς Πρεβέζης ὑπὸ τῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, δύο Σπετσιωτικῶν πλοίων τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση καὶ Ἰωάννου Γ. Κούτση, ὡς ἀνήκοντος τοῦ φορτίου εἰς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, καὶ ὡς διευθυνομένων τῶν πλοίων τούτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἅμα φθάσαντες εἰς Σπέτσας οἱ ἀποκλεισταὶ καταγωγεῖς, ἀπέστειλαν τὰ ἔγγραφα τῶν αὐστριακῶν πλοίων εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ θαλάσσιον δικαστήριον, ἵνα δικασθῶσιν· ἀλλ' ἐκεῖ εὑρέθη τότε ὁ κατὰ τὴν Μεσόγειον Αὐστριακὸς Ναύαρχος Παυλούκης Δάνδολος ἐπὶ τοῦ δικρότου Ἐνυοῦς, 64 κανονίων, μεθ' ἑνὸς βρικίου, καὶ μαθὼν τὰ περὶ τῶν πλοίων τούτων, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὰ ἔγγραφα· λαβὼν δὲ καὶ κρατήσας αὐτὰ ἐναντίον τῆς ὑποσχέσεώς του, κατέπλευσε τὴν ἐπιοῦσαν 19 Ἰουλίου εἰς Σπέτσας, ζητῶν τὰ πλοῖα καὶ τὰ φορτία. Ἡ Τοπικὴ Διοίκησις ἠρνήθη τὴν παράδοσιν αὐτῶν, εἰποῦσα, ὅτι

τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐδικάσθησαν καὶ κατεδικάσθησαν ὡς λεία, τὰ δὲ, ὅτι διατελοῦσιν εἰσέτι ὑπὸ δίκην, καὶ ὅτι ὤφειλε ν' ἀποτανθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἀληθῶς καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ θαλασσίου Δικαστηρίου δὲν ἦσαν πάντοτε δίκαιαι, ἀλλ' ὁ Δάνδολος ἀποκριθεὶς ὅτι δὲν γνωρίζει οὔτε Ἑλλην. Κυβέρνησιν, οὔτε Ἑλληνικὰ Δικαστήρια, τὴν ἐπιοῦσαν ἄνευ προηγουμένης τινὸς εἰδοποιήσεως, ἔφερε πλησίον τοῦ στομίου τοῦ λιμένος τό τε δίκροτον καὶ τὸ βρίκιον καὶ ἤρχισεν αἴφνης νὰ ἐκπέμπῃ χαλαζηδὸν κατά τε τῶν ἐν τῷ λιμένι πολεμικῶν τῆς νήσου πλοίων καὶ κατ' αὐτῆς τῆς πόλεως μύδρους κεκαυμένους, ὕλας ἐμπρηστικὰς, πυροσφαίρας καὶ παντὸς εἴδους καταστρεπτικὰς βολὰς, σκοπὸν ἔχων νὰ καταστρέψῃ φαίνεται τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον βραχίονα τῆς κατὰ θάλασσαν ἑλληνικῆς δυνάμεως, μὴ φειδόμενος οὔτε αὐτῶν τῶν ἐν τῷ λιμένι αὐστριακῶν πλοίων· ἐκ τῶν ἐκσφενδονιζομένων πυροσφαιρῶν, ἓν ἐκ τῶν ἐν τῷ λιμένι πολεμικῶν πλοίων ἀνάψαν, ἤρχισε νὰ καίηται, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀναμφιβόλως ἤθελον συγκαῇ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πλοῖα, ἐὰν ἡ δραστηριότης τῶν ἐντοπίων ναυτῶν δὲν ἐπρολάμβανε νὰ κατασβέσῃ τὸ διαδοθὲν πῦρ. Ζημίας ἱκανὰς, ὑπερβαινούσας τὰς 30,000, ὑπέστησαν ὅλα τὰ πλοῖα, καὶ ἕνδεκα ἄνδρες καὶ δύο κοράσια, ἐξερχόμενα τῆς κατὰ τὸν λιμένα Σχολῆς καὶ διευθυνόμενα εἰς τὰς ἑστίας των, ἐφονεύθησαν, πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἔγγυοι ἀπέβαλον, καὶ δώδεκα ἀπέθανον ἕνεκα τοῦ γεγονότος τούτου, δύο δὲ οἰκίαι ἐκρημνίσθησαν ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν σφαιρῶν (α).

(α) Ἴδε ἔκθεσιν ἐκ Σπετσῶν ἐν τῷ ἀριθ. 17 τῆς ἐφημερίδος ἡ «Ἑλληνικὴ Μέλισσα.»

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς ἐχθρικωτάτης καὶ ἀπροσδοκήτου ταύτης διαγωγῆς τοῦ Αὐστριακοῦ, παρέδωκαν πρὸς αὐτὸν ἀμέσως τὰ πλοῖα καὶ τὰ φορτία πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καταστροφῆς τῶν τε πλοίων των καὶ τῆς πόλεως· ὁ δὲ Δάνδολος λαβὼν τὰ πλοῖα, ἔπαυσε μὲν τὸν κανονοβολισμὸν, ἀλλ' ἀπήτει νὰ τοῦ πληρωθῶσιν ἐντὸς δύο ὡρῶν 6000 δίστηλα πρὸς ἀποζημίωσιν ἄλλου τινος ὁμοίου φορτίου συλληφθέντος παρὰ τοῦ πλοιάρχου Γ. Λεμπέση, καὶ κηρυχθέντος λεία παρὰ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου, τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον. Εὐτυχῶς πρὸ τῆς διορίας σφοδρὸς πνεύσας ἄνεμος, ἀπεμάκρυνεν ἐκ Σπετσῶν τὰ ἀντιχριστιανικὰ ταῦτα πλοῖα.

Ὁ δὲ Κόγχραν μελετῶν, ὡς εἴπομεν, νὰ πλεύσῃ κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου, ὡς ἔλεγεν, ἐσχεδίασε νὰ κατακαύσῃ διὰ πυρπολικῶν ὅλον τὸν ἐν τῷ λιμένι ἐκείνῳ εὑρισκόμενον ἐχθρικὸν στόλον, ἐξέπλευσε τοῦ Πειραιῶς τὴν 1 Μαΐου, καὶ τὴν 2 ἦλθεν εἰς Ὕδραν, ὅπου ἡ τοπικὴ ἀρχὴ καὶ ἅπας ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μετὰ χαρᾶς· τὴν εἰς Ὕδραν ἄφιξίν του μαθόντες οἱ Σπετσιῶται, ἀπέστειλαν πρεσβείαν τινα ἐκ τῶν Χατσῆ Ἰωάννου Μέξη, Γκίκα Μπόταση, Γ. Μπούκουρη, Γκ. Καρακατσάνη, Γ. Ἀνδρούτσου ναυάρχου Σπετσῶν, καὶ δύο πλοιάρχων τοῦ Ἀναγνώστου Κυριακοῦ καὶ Δημητρίου Λεωνίδα, ἥτις φθάσασα περὶ τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς Ὕδραν, συνεχάρη τὸν Κόγχραν ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει του. Διαβαίνων τοῦ Πόρου ὁ Κόγχραν προσέλαβε καὶ τὸ ἐκεῖ κατασκευασθὲν πολυθρύλλητον μυριόφουρνον πυρπολικόν του· ἀλλὰ τοῦτο μόλις φθάσαν μέχρι τοῦ μεταξὺ Ὕδρας καὶ Πελοποννήσου πορθμοῦ, ἤνοιξε καὶ ἀνίκανον ὂν πρὸς πλοῦν, τὸ ἔφερον προσωρινῶς εἰς Ὕδραν καὶ ἐκεῖθεν ἀμέσως τὸ ἐρρυμούλκησαν

πάλιν εἰς Πόρον, ὅπου ἄχρηστον μεῖναν, ἐβυθίσθη ἐκεῖ.

Ἐξ Ὕδρας, μεταβὰς εἰς Σπέτσας ὁ Κόγχραν, καὶ ἐκεῖ προσλαβὼν ὡς Α' ἀξιωματικόν του ἐπὶ τῆς φεργάτας, τὸν Ἰωάννην Γ. Κούτσην καὶ 130 Σπετσιώτας ναύτας, καὶ ἀφήσας διαταγὴν νὰ συνέλθωσιν ὅλα τὰ εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκστρατείαν προσδιωρισμένα πλοῖα εἰς τὸν ἀπέναντι τῶν Σπετσῶν λιμένα, τοῦ Πορτοχελίου καλούμενον, ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς φεργάτας μετὰ τῆς Καρτερίας, καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν Γλαρέντσαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ συλλάβῃ αἰχμάλωτον τὸν Ἰβραΐμην, περὶ οὗ ἔμαθεν ὅτι διέμενεν ἐντὸς βρικίου τινος κατὰ τὴν τοῦ φρουρίου τοῦ Χλουμουτσίου πολιορκίαν· τὴν ἑσπέραν τῆς 10 Μαΐου ἐπλησίασεν ὁ Κόγχραν εἰς τὴν Γλαρέντσαν φέρων ἐπὶ τῆς φεργάτας αὐστριακὴν σημαίαν· ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμης, εἴτε ὑποπτευθείς τι, εἴτε τυχαίως, ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν ἐγκαίρως, καὶ ἰδὼν τὸν σκοπόν του ματαιωθέντα ὁ Κόγχραν, προσέβαλε δύο ἐχθρικὰς κορβέτας, τὰς ὁποίας ἔβλαψε μὲν καιρίως, οὐδεμίαν ὅμως ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ. Μετὰ ταῦτα ὁ Κόγχραν περιπλεύσας δέκα ἡμέρας τὸ Ἰόνιον πέλαγος, συνέλαβε πλοῖόν τι φέρον εἰς Νεόκαστρον πελεμεφόδια καὶ αἰχμαλώτους Ἕλληνας, καὶ ἀποβιβάσας εἰς τὸ τῆς Ζακύνθου λοιμοκαθαρτήριον τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ εὑρεθέντας 10 τούρκους, ἀπέστειλε τὸ πλοῖον εἰς τὸν Πόρον· ἡ δὲ Καρτερία, παθούσης τῆς μηχανῆς της, ἐπανῆλθε τὴν 18 τοῦ μηνὸς καὶ ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως Σπετσῶν, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνθη εἰς Πόρον πρὸς ἐπισκευήν.

Ἐπιστρέψας ὁ Κόγχραν, ἀπήντησε τὴν 25 Μαΐου ἔξωθεν τῶν Κυθήρων, κατὰ τὴν διαταγήν του, τὸν Ἑλληνικὸν στολίσκον, συγκείμενον ἐκ τῆς φεργάτας Ἑλλάδος,

τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ Καρτερία, τοῦ βριχίου ὁ Σωτὴρ, δέκα πλοίων πολεμικῶν ἐκ Σπετσῶν, ὑπὸ τοὺς Γεώργιον Ἀνδροῦτσον ναύαρχον Σπετσῶν, Θεοδόσιον Μπότασην ἀντιναύαρχον, Ἀναγνώστην Γ. Κυριακοῦ, Ν. Ῥάπτου, Ἐμμανουὴλ Δ. Λαζάρου ἢ Ὀρλὼφ (α) Γεωργ. Πάνου, Ἰω. Γκ. Τσοῦπα, Ἀδρ. Σάντου, Ἰω. Π. Παντελῆ, καὶ Ν. Τσοχαντάρην, καὶ τριῶν πυρπολικῶν, ὑπὸ τοὺς Δημ.Ποριώτην, Παντελῆ Σπύρου καὶ Ἀνδρέαν Μπάταν, δέκα πλοίων πολεμικῶν ἐξ Ὕδρας, ὑπὸ τοὺς Α. Μιαούλην ναύαρχον Ὕδρας, Γ. Σαχτούρην ἀντιναύαρχον, Ἰω. Λαλεχὸν, Ἀντ. Ῥαφαὴλ, Ἀντ. Κριεζῆν, Γ. Σαχίνην Λ. Πινότσην, Λ. Παναγιώταν, Θ. Γκιώνην καὶ Γ. Λαλεχοῦ, καὶ τεσσάρων πυρπολικῶν ὑπὸ τοὺς Μ. Βουδούρην, Μ. Ἀναστασίου, Ἀνδρ. Παπαπάνου καὶ Γ. Καμίνην, καὶ ἑνὸς ἑτέρου πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Κ. Κανάρην (β) καὶ ἐκεῖθεν ἔπλευσαν ὅλα ὁμοῦ εἰς Ἀλεξάνδρειαν· φθάσαντος τοῦ στολίσκου τούτου 80 μίλια μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ Κόγχραν προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς πλοιάρχους εἰς πολεμικὸν συμβούλιον, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπεφασίσθη τὰ μὲν πυρπολικὰ προπορευόμενα νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος καὶ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ὁ δὲ λοιπὸς στολίσκος νὰ μείνῃ ἐκτὸς τοῦ λιμένος πρὸς διάσωσιν τῶν πληρωμάτων τῶν πυρπολικῶν· τούτου ἀποφασισθέντος τὴν ἐπαύριον ὁ Ἑλληνικὸς στολίσκος μετεσχηματίσθη εἰς ναυτικὴν ἐμπορικὴν συνοδίαν (Comvojo) συνοδευομένην

(α) Ὁ πλοίαρχος οὗτος ἀπαντᾶται ἐν τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ ὁτὲ μὲν ὑπὸ τὸ ἐπίθετον Λαζάρου, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τὸ Ὀρλὼφ.

(β) Λυπούμεθα μὴ γνωρίζοντες, ἐὰν ἦσαν καὶ Ψαριανὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ πόσα καὶ ποῖα.

δῆθεν ὑπὸ μιᾶς φεργάτας, ἥτις καὶ ὕψωσε σημαίαν Σαρδικὴν πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἐχθρῶν· τὴν 4 Ἰουνίου, μόλις πλησιάσας ὀλίγον εἰς τὸν λιμένα Ἀλεξανδρείας ὁ Ἑλληνικὸς στολίσκος, ἐγνωρίσθη ἀμέσως παρ' ἐχθρικοῦ τινος πολεμικοῦ βριχίου περιπλέοντος ὡς προφυλακὶς, τὸ ὁποῖον καὶ παρευθυς ἐτράπη πρὸς τὸν λιμένα, ἀλλ' εἰσερχόμενον ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν ἀριστερόθεν κειμένων ῥηχῶν τοῦ λιμένος· ἐνῷ δὲ τὰ ἑλληνικὰ πυρπολικὰ προπορευόμενα καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ ἑνὸς πολεμικοῦ πλοίου παρ' ἑκάστης νήσου (α) διευθύνοντο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, δύο ἐξ αὐτῶν τὰ ὑπὸ τὸν Μπούτην καὶ ἄλλον τινα, Ὑδραίους, προπορευόμενα τῶν ἄλλων, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν πορείαν των, ἵνα εἰσέλθωσι καθὰ διετάχθησαν ἐντὸς τοῦ λιμένος καὶ ἐπιπέσωσι καθ' ὁλοκλήρου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐπετέθησαν ἀμφότερα κατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ῥηχῶν καθισμένου βριχίου, τὸ ὁποῖον κατέκαυσαν μὲν καέντα καὶ αὐτὰ, ἔδωκαν ὅμως πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νὰ ἐννοήσωσιν ἀμέσως, ὅτι τὰ ἀναφανέντα πρὸ τοῦ λιμένος πλοῖα, ἦσαν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Οὐχ ἧττον ὅμως τὰ ἄλλα πυρπολικὰ καὶ τὰ συνοδεύοντα αὐτὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν τὸν δρόμον των, ἀλλ' ἑωσοῦ φθάσωσι πλησίον τοῦ στομίου τοῦ λιμένος ὁ ἥλιος ἔδυ, ὁ ἄνεμος ἐστράφη ἐναντίος πνεύσας ἐκ τοῦ λιμένος, ἡ δὲ ἐκστρατεία ἐματαιώθη. Ὅλην τὴν ἀκόλουθον νύκτα γαλήνη ἐπεκράτησε τοιαύτη, ὥστε πολλὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων καὶ αὐτὸς ὁ Κόγχραν, φοβηθέντα μήπως παρασυρόμενα ὑπὸ τῶν θαλασσίων ῥευμάτων καθίσωσι καὶ αὐτὰ ἐπὶ τῶν ῥηχῶν, ἠγ-

---

(α) Τὸ ἐκ Σπετσῶν συνοδευτικὸν πλοῖον ἦτο τὸ ὑπὸ τὸν Ἀναγνώστην Γ. Κυριακοῦ.

χυροβόλησαν πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος· ἀλλ' ἐντὸς τοῦ λιμένος μεγίστη ὑπῆρχε κίνησις δι' ὅλης τῆς νυκτός, καὶ τῇ ἀκαμάτῳ καὶ αὐτοπροσώπῳ, ὡς λέγεται, ἐνεργείᾳ τοῦ ἰδίου Μεχμὲτ-ἀλῆ, πολλὰ πολεμικὰ πλοῖα διαφόρου μεγέθους προσῆλθον εἰς τὸ ἔσωθεν μέρος τοῦ στομίου τοῦ λιμένος τὴν αὐτὴν νύκτα· τὸ δὲ πρωῒ τῆς ἐπιούσης, ἐνῷ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπεμακρύνθησαν ὁπωσοῦν, μόνον τὸ ὑπὸ τὸν ΔημήτριονΠοριώτην Σπετσιωτικὸν πυρπολικόν, μὴ δυνηθὲν ν' ἀπομακρυνθῇ καὶ αὐτὸ ἕνεκα γαλήνης, ἔμεινεν εἰς τὴν πλησίον τοῦ λιμένος προτέραν θέσιν του· ἀμέσως περὶ τὰ τριάκοντα λαντσόνια ἐχθρικὰ ἐξελθόντα τοῦ λιμένος ὥρμησαν κατὰ τοῦ μεμονωμένου τούτου πυρπολικοῦ, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ τὰ ἀπέκρουσαν γενναίως, οἱ δ' ἐν αὐτοῖς ἰδόντες καὶ τὰς λέμβους τοῦ Κόγχραν, τοῦ Ἀναγνώστου Κυριακοῦ καὶ τοῦ Κανάρη τρεξάσας νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ πυρπολικόν, ἀκολούθως δὲ καὶ πολλὰς ἄλλας λέμβους τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, αὐτοὶ μὲν ἀπεσύρθησαν ἐντὸς τοῦ λιμένος ἐν ἄκρᾳ ἀταξίᾳ, αἱ δὲ ἑλληνικαὶ λέμβοι ῥυμουλκήσασαι τὸ πυρπολικὸν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος.

Οὕτω λοιπὸν ἀποτυχόντος τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ὁ μὲν Κόγχραν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στολίσκου, πνεύσαντος ἀνέμου πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐστράφησαν διευθυνόμενοι ὅθεν ἦλθον, τὴν δ' ἐπαύριον ἐξῆλθον τῆς Ἀλεξανδρείας ἓξ φεργάται, ἓξ κορβέται καὶ δέκα βρίκια πρὸς καταδίωξιν δῆθεν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, καὶ παρακολουθήσαντα τὸν ἑλληνικὸν στολίσκον μέχρι τῆς Ῥόδου, ἐκεῖθεν ἀπεχωρίσθησαν καὶ τὰ μὲν ἑλληνικὰ ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἴδια περὶ τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰουνίου, τὰ δ' Αἰγυπτιακὰ εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κόγχραν, ἀφοῦ ἀρχὰς Ἰουλίου περιῆλθε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς εἴσπραξιν τῶν ἐθνικῶν προσόδων πρὸς ἐκκίνησιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπέβαλε φόρον ἐξ εἴκοσι χιλιάδων διστήλων καὶ εἰς τοὺς ἐμπόρους τῆς Σύρου, διευθύνθη ἀκολούθως πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ὅπου τὴν 15 συνηντήθη καὶ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ βρικίου ὁ Σωτήρ· ἐνῷ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν παρέπλεον τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου πρὸς κατασκόπευσιν, εἶδεν ἐρχόμενα ἀπ' ἄρκτου δεκαὲξ ἐχθρικὰ πολεμικὰ πλοῖα· ἐκ τούτων τέσσαρα, ἤτοι μία κορβέτα, ἓν βρίκιον, καὶ δύο γολέται χωρισθέντα τῶν ἄλλων ἔπλεον λοξοδρομοῦντα πρὸς τὴν Ζάκυνθον· ὁ Κόγχραν καὶ ὁ Σωτὴρ καταδιώξαντες αὐτὰ τὰ κατέφθασαν τὴν 20 τοῦ μηνὸς ἔξωθεν τῆς Γλαρέντσας· ὁ Κόγχραν ἐπετέθη κατὰ τῆς κορβέτας, ἡ ὁποία ὡπλισμένη μὲ 28 ὀρειχάλκινα κανόνια, ἐφημίζετο καὶ ὡς ἡ μεγαλειτέρα καὶ ταχυπλουστέρα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ ἀντεστάθησαν γενναίως, καὶ τότε παρεδόθησαν, ὁπόταν ἡ μὲν κορβέτα ὑπέστη καιρίαν βλάβην, ἐφονεύθησαν δὲ ὁ πλοίαρχος καὶ ὑποπλοίαρχος αὐτῆς, καὶ ἐπληγώθησαν ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα ἐκ τοῦ πληρώματός της. Ἐν αὐτῇ εὑρέθησαν 20 ἑλληνίδες αἰχμάλωτοι, τὰς ὁποίας ἠλευθέρωσαν, καὶ περὶ τοὺς 300 ναῦται καὶ στρατιῶται ὀθωμανοί, τοὺς ὁποίους ἀπεβίβασαν ἀβλαβεῖς εἰς Κρήτην· ὁ δὲ Σωτὴρ ἐπιπεσὼν κατὰ τῆς μιᾶς τῶν γολετῶν, ἥτις ἦτο Τουνεζινική, τὴν ἠνάγκασε νὰ παραδοθῇ μετὰ ὀλιγόωρον πόλεμον, φονευθέντων καὶ πληγωθέντων ἕως 15 καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτῆς· μετὰ δὲ τὸν θρίαμβον τοῦτον, καθ' ὃν δύο μόνον ναῦται ἐκ τῆς φεργάδος ἐπληγώθησαν, τὴν μὲν γολέταν ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς τὸν Πόρον ὁ Κόγ-

χραν, ἡ δὲ φεργάτα Ἑλλὰς καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπέστρεψαν καὶ ταῦτα εἰς Πόρον τὴν 2 Αὐγούστου,, συρομένης ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος τῆς δορυαλώτου ἐχθρικῆς κορβέτας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, δηλαδὴ μετ' οὐ πολὺ ὕστερον τῆς ἐκ τῆς πόλεως Ναυπλίου εἰς τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον μεταβάσεώς της, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξέλεξε τῇ συγκαταθέσει καὶ τῆς Βουλῆς ὡς καθέδραν της, τὴν νῆσον τῶν Σπετσῶν, ὅπου ἠδύνατο νὰ ἐνεργῇ ἀνεξαρτήτως πάσης στρατιωτικῆς ἐπιῤῥοίας, καὶ τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐπανειλημμένως ἐξέφρασαν τὴν πρὸς τοῦτο εὐχαρίστησίν των· ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις εἴτε ἕνεκα τῶν περιστάσεων, εἴτε ἕνεκα ῥᾳδιουργιῶν, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, ἠναγκάσθη νὰ ὁρίσῃ ὡς ἕδραν της τὴν νῆσον Αἴγιναν· ὅθεν τὴν 15 Αὐγούστου, ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ ἐπιθαλασσίου φρουρίου ἐπὶ τοῦ Σπετσιωτικοῦ πλοίου ὁ Ἀνακρέων τοῦ πλοιάρχου Γεωργίου Μαλοκίνη, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Αἴγιναν (α).

Μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων ὁ Κόγχραν διέταξε νὰ συνέλθῃ ἅπας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εἰς τὸν πορθμὸν πάλιν τῶν Σπετσῶν, ὅπου κατέπλευσε καὶ αὐτὸς τὴν 24 Αὐγούστου· ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς στολαρχίδος τοῦ Κόγχραν συνέπλεε χάριν περιηγήσεως καὶ εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Λουκιανοῦ Μποναπάρτου Παῦλος Μποναπάρτης καλούμενος, νέος φιλελευθέρων, ὡς λέγεται, αἰσθημάτων· οὗτος τὴν 25 αὐγούστου, ἐνῷ ἐξεκρέμα μίαν γεμισμένην δίκανον πιστόλαν του, ἵνα τὴν καθαρίσῃ, ἐπληγώθη καιρίως εἰς τὴν κοι-

(α) Ὁ Μαλοκίνης ἐπρόσφερε δωρεὰν τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ὡς καὶ πέρισυν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἰς τὴν Διοικητ. ἐπιτροπήν.

λίαν του ὑπὸ δύο σφαιρῶν, ἐκπυρσοκροτησάσης αἴφνης τῆς πιστόλας· τελευτήσαντος μετ' ὀλίγον, ὁ Κόγχραν διέταξε καὶ ἔβαλον τὸ σῶμά του ἐντὸς μεγάλου βαρελίου πλήρους ῥούμης, καὶ τὸ ἐναπέθεσαν εἴς τι κελλίον τῆς παρὰ τὸν λιμένα Σπετσῶν δημοτικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὁπόθεν μετά τινα καιρὸν, ἐλθὼν πλοῖόν τι γαλλικὸν πολεμικὸν τὸ παρέλαβε καὶ τὸ μετέφερεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Ἐν τούτοις ὁ Ἑλληνικὸς στολίσκος συνελθὼν ἅπας εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Σπετσῶν, ἔπλευσεν ἀκολούθως κατὰ διαταγὴν τοῦ Κόγχραν εἰς Βάτικα, ὅπου συναντηθεὶς μετ' αὐτοῦ καὶ συγκείμενος ἐκ τῆς φεργάτας Ἑλλάδος, τοῦ ἀτμοπλοίου Καρτερίας τοῦ βρικίου Σωτῆρος, ἑτέρων δεκατριῶν πλοίων πολεμικῶν καὶ τεσσάρων πυρπολικῶν, ἐκ τῶν ναυτικῶν νήσων καὶ τριῶν κανονοφόρων, διευθύνθη πρὸς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου τὴν 6 Σεπτεμβρίου λίαν πρωὶ ἠγκυροβόλησεν ἀπέναντι αὐτοῦ ὑπὸ ξένην σημαίαν· μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, αἱ πλησιέστερον τοῦ Βασιλαδίου ἀγκυροβολήσασαι κανονοφόροι, ἐκανονοβόλισαν αὐτὸ, ὁ δὲ Κόγχραν ἔῤῥιψεν ἐκ τῆς φεργάτας καί τινας πυροσύφωνας, ἀλλ' ἅπαντα εἰς μάτην· τότε καὶ οἱ ἐν τῷ Βασιλαδίῳ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ ἀντιπυροβολῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ δύο ναῦται ἐκ τῶν κανονοφόρων ἐπληγώθησαν· κατὰ τοῦ Βασιλαδίου ἐγένετο χρῆσις καὶ βομβαρδισμοῦ διά τινος σχεδίας ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθείσης, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν οὐδὲν ὄφελος· μὴ ὠφελήσαντος δὲ ποσῶς οὔτε τοῦ διὰ τῶν λέμβων τῶν πλοίων διαταχθέντος ἀποκλεισμοῦ, διότι οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ἐχθροὶ προλαβόντες εἶχον ἐφοδιάσει τὸ Βασιλάδιον ἀπὸ πᾶν ἀναγκαῖον, ὁ μὲν λοιπὸς στόλος ἀπέστη, ἔμειναν δὲ ἐκεῖ ὁ Σωτὴρ, δύο γολέ-

ται, δύο κανονοφόροι καὶ ἡ Καρτερία, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ καῇ ἐξ ἀπροσεξίας τῶν ἐν αὐτῇ. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, μαθόντες οἱ περὶ τὸν Ἄστιγκα, ὅτι ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὑπῆρχον ἐχθρικά τινα πλοῖα, ἔπλευσαν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ τὴν μὲν 9 τοῦ μηνὸς διαβάντα τὸν μεταξὺ Ῥίου καὶ Ἀντιῤῥίου πορθμὸν, αἱ δύο γολέται καὶ ὁ Σωτὴρ σύρων ὄπισθέν του καὶ τὴν μίαν τῶν κανονοφόρων ὑπὸ τὸν ἀκατάπαυστον πυροβολισμὸν τῶν φρουρίων, ἔπλευσαν ἐναντίον τουρκικῆς τινος ναυτικῆς μοίρας ἐλλιμενισμένης ἐν τῷ λιμένι τῶν Σαλώνων καὶ συγκειμένης ἐξ ἑνὸς βρικίου 16 πυροβόλων, μιᾶς γολέτας 14, τριῶν ὁμοίων μικροτέρων, δύο κανονοφόρων καὶ δύο φορτηγῶν ἐνόπλων, μεθ' ὧν καὶ τρία αὐστριακὰ ἐμπορικὰ, ἀλλ' ἀνέμου σφοδροῦ πνεύσαντος, ἠναγκάσθησαν νὰ προσορμισθῶσιν εἰς Λουτράκιον· τὴν δὲ 11 εἰσπλεύσασα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἡ Καρτερία ἱστιοδρομοῦσα δι' ἔλλειψιν γαιανθράκων, καὶ ῥυμουλκουμένη ὑπὸ ἄλλης κανονοφόρου, ἀπεπειράθη κατὰ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι τῶν Σαλώνων ἐχθρικῶν πλοίων, ἀλλ' ἐματαιώθη καὶ ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἕνεκα τοῦ αὖθις πνεύσαντος σφοδροῦ ἀνέμου· τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ ἐπανελήφθη παρ' ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν αὐτῶν ἐχθρικῶν πλοίων προστατευομένων ὑπὸ ὀγδοήκοντα σχεδὸν βαρέων πυροβόλων, ταχθέντων παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, καὶ ἓν μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν πλοίων κατέκαυσεν ἡ Καρτερία διὰ σφαίρας πεπυρακτωμένης, ἄλλα ἓξ δὲ τὰ κατέκαυσαν οἱ Ἕλληνες ὁρμήσαντες διὰ τῶν λέμβων, τὸ δὲ ἀξιολογώτερον αὐτῶν μὴ δυνηθέντες νὰ τὸ ἀπαγάγωσιν, ἕνεκα τῶν ὄπισθεν τῶν βράχων ἀκαταπαύστως πυροβολούντων ἐχθρῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ

καύσωσι καὶ αὐτό, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφήρεσαν τὰ δεκατρία αὐτοῦ ὀρειχάλκινα πυροβόλα, λαβόντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των καὶ τὰ τρία αὐστριακὰ φορτηγά, ὡς παραβιάσαντα τὸν ἀποκλεισμόν. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐφονεύθησαν καὶ ἐπνίγησαν πολλοὶ ἐχθροί, ἐπληγώθησαν δὲ ἐλαφρῶς μὲν ὁ πλοίαρχος τοῦ Σωτῆρος Θωμᾶς καὶ δύο ναῦται, βαρέως δὲ ὁ ὑποπλοίαρχος αὐτοῦ Σκάλαν Ἰρλανδός.

Περὶ δὲ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ δεύτερον ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον «ἡ Ἐπιχείρησις» ἐξ Ἀγγλίας.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέχρι τοῦδε κατὰ θάλασσαν.

Ὁ δὲ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Κάνιγγ, ἀκαμάτως ἐνήργει περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἀγερώχως καὶ πεισματωδῶς πάντοτε ἐκήρυττεν ὅτι «οὐδεμίαν ξένην μεσιτείαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ῥαγιάδων του ἐδέχετο» μὴ ἐννοῶν, φαίνεται, ὅτι τὰ πάντα ἐθυσιάζοντο ὑπὸ τῆς διπλωματίας χάριν τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης, τὴν διατάραξιν τῆς ὁποίας πολὺ ἐφοβεῖτο ἡ Ἀγγλία ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας, ἀφοῦ μάλιστα ὁ νέος Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐκήρυξεν, ὅτι οὐδεμίαν καὶ αὐτὸς ἐδέχετο μεσολάβησιν, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς σπάθης του ἤθελε λύσει τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Τουρκίας διαφοράς· ὅταν ὅμως αἱ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας διαφοραὶ ἐξωμαλύνθησαν διὰ τῆς ἐν Ἀκερμάνῃ συνθήκης, καὶ ὁ ἐπαπειλήσας τὴν Τουρκίαν ῥωσσικὸς πόλεμος διεσκεδάσθη, ὁ Κάνιγγ ἐπαρουσίασε πρὸς τὴν Πύλην (τὴν 24 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου) τὴν περὶ μεσολαβήσεως τῆς Αὐλῆς του ἔγγραφον προσφοράν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐλθὼν εἰς Κωνσταν-

τινούπολιν καὶ ὁ Πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας Ῥιβωπιέῤῥος, ὑπεστήριξε καὶ αὐτὸς τὴν πρότασιν τοῦ Κάνιγκος· γνωστὴν δὲ ποιήσαντες εἰς τὴν Πύλην τὴν περὶ εἰρηνοποιήσεως ἐν Πετρουπόλει γενομένην πρᾶξιν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας, ἐσυμβούλευον αὐτὴν νὰ παύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας, ἄλλως ὅτι ἠναγκάζοντο αἱ Δυνάμεις νὰ ἔλθωσιν εἰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων· ἡ Πύλη ἐλπίζουσα πολὺ ἐκ τῆς κατά τε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἐπιτυχίας τῶν ὅπλων της, μόλις τὴν 28 Μαΐου ἀπήντησεν, ὅτι οὐδεμίαν ἐδέχετο ξένην μεσιτείαν ἢ παρέμβασιν, καὶ ὅτι ἐπεθύμει νὰ παύσωσιν αἱ ξέναι Δυνάμεις τοῦ ἐνοχλεῖν αὐτὴν ἀναμιγνυόμεναι εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἀποστατῶν ὑπηκόων της διαφοράς. Τ' ἀνακτοβούλια τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας ἐπιθυμοῦντα νὰ φθάσωσιν ἀσφαλέστερον καὶ συντομώτερον εἰς τὸν τῆς εἰρηνοποιήσεως σκοπὸν, ἐζήτησαν τὴν σύμπραξιν καὶ τριῶν ἄλλων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, τῆς Γαλλίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μόνη προσέφερε προθύμως τὴν συνδρομήν της ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις πιεσθεῖσα καὶ ἐκ τῆς παρ' αὐτῇ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων σχηματισθείσης κοινῆς γνώμης, ἐπρότεινε περιπλέον νὰ μεταβληθῇ ἡ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας πρᾶξις εἰς συνθήκην, καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς νὰ ἐγγυηθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ αἱ τρεῖς Δυνάμεις, νὰ ὑποχρεωθῇ δὲ ἡ Τουρκία νὰ παραδεχθῇ· ταῦτα παραδεχθείσης τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας, ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ τὴν 24/6 Ἰουλίου παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων ἡ Συνθήκη, ἧς οἱ ὅροι ἐν περιλήψει ἦσαν οἱ ἑξῆς· « Νὰ προσφέρωσιν αἱ Δυνάμεις εἰς τὴν Πύλην » τὴν πρὸς συνδιαλλαγὴν αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων φιλι-

» κὴν μεσολάβησίν των, καὶ ν' ἀπαιτήσωσι παρ' ἀμφοτέ-
» ρων τῶν διαμαχομένων μερῶν τὴν ἄμεσον παῦσιν τῶν
» ἐχθροπραξιῶν. Ν' ἀναγνωρίσωσιν οἱ Ἕλληνες τὴν κυ-
» ριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ κυβερνῶνται μὲν ἀπὸ
» ἀρχὰς ἐκλεγομένας παρὰ τῶν ἰδίων, νὰ ἔχῃ ὅμως ἡ
» Πύλη ὡρισμένην τινα ψῆφον εἰς τὸν διορισμὸν τῶν ἀρ-
» χῶν, καὶ ὑπὸ ἐτήσιον φόρον ἅπαξ ὁρισθησόμενον παρὰ
» τῶν διαφερομένων μερῶν, ἀποζημιουμένων καὶ τῶν ὀθω-
» μανικῶν κτημάτων, ὅσα ἤθελον μείνει ἐντὸς τῶν ὁρίων
» τῆς Ἑλλάδος. Νὰ προσδιορισθῶσιν ἀκολούθως τὰ ὅρια
» ἑκάστου κράτους. Νὰ μὴ ζητήσωσιν αἱ συνθηκολογοῦ-
» σαι Δυνάμεις οὐδεμίαν αὔξησιν γῆς ὑπὲρ ἑαυτῶν, οὔτε
» ἄλλο τι πλεονέκτημα, καὶ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν αἱ περὶ
» εἰρηνοποιήσεως μεταξὺ τῶν διαφερομένων μερῶν παρα-
» δεχθησόμεναι συμφωνίαι, διὰ τῆς ἐγγυήσεως τῶν συ-
» νυπογραψασῶν τὴν παροῦσαν συνθήκην Δυνάμεων ».

Ἀλλὰ παρὰ τὰ φανερὰ ταῦτα τῆς Συνθήκης ἄρθρα, συ-νυπεγράφη παρὰ τῶν συνυπογραψασῶν Δυνάμεων, καὶ ἄρθρον τι συμπληρωτικὸν καὶ μυστικόν, ἔχον οὕτως·

« Ἐὰν ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη δὲν δεχθῇ ἐντὸς ἑνὸς μη-
» νὸς τὴν προταθησομένην μεσολάβησίν των, αἱ Δυνάμεις
» νὰ συνδέσωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις ἐμπορικὰς
» δι' ἀμοιβαίας ἀποστολῆς προξένων· ἐὰν δὲ οὔτε ἡ Πύ-
» λη, οὔτε οἱ Ἕλληνες παραδεχθῶσιν ἐντὸς τῆς ὡρισμέ-
» νης προθεσμίας τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων, αἱ Δυνάμεις
» νὰ κηρύξωσιν εἰς τὸ μὴ παραδεξόμενον τὴν ἀνακωχὴν
» μέρος, ἢ καὶ εἰς ἀμφότερα ὁμοῦ, ὅτι ἔχουσιν ἀπόφασιν
» νὰ ἐμποδίσωσιν ἀφεύκτως καὶ ἀμερολήπτως διὰ τῶν ὑπὸ
» τὴν ἐξουσίαν των μέσων, οἱανδήποτε ἐξακολούθησιν ἐχ-
» θροπραξιῶν, χορηγοῦσαι τὰς πρὸς τοῦτο ἀναλόγους

» ὁδηγίας πρός τε τοὺς κατὰ τὴν Μεσόγειον διοικητὰς » τῶν ναυτικῶν αὐτῶν δυνάμεων, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Λον- » δίνῳ ἀντιπροσώπους των, ἵνα προσδιορίσωσι τὰ μέτρα, » ὅσα θέλουσι κριθῆ ἀναγκαῖα νὰ ληφθῶσιν εἰς τὸ μετὰ » ταῦτα, ἐν περιπτώσει ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους » τῶν διαμαχομένων μερῶν ».

Ἅμα λαβόντες τὰς ὁδηγίας των οἱ κατὰ τὴν Μεσόγειον ἀρχηγοὶ τῶν θαλασσίων δυνάμεων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Κόδριγκτων καὶ Δεριγνύ, μὴ ἐμφανισθέντος εἰσέτι τοῦ τῆς Ῥωσσίας, ἦλθον τὴν 5 Αὐγούστου εἰς Ναύπλιον, καὶ ἀναγγείλαντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὰ περὶ τῆς ὑπογραφείσης συνθήκης, ἐσυμβούλευον τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἀνακωχήν· ἡ Κυβέρνησις παραδεχθεῖσα τὰ περὶ ἀνακωχῆς ἐπιταττόμενα, ἐξέδωκε τὴν 9 τοῦ μηνὸς πρὸς τὸ Πανελλήνιον ἀνάλογον μὲ τὰς συμβουλὰς τῶν Ναυάρχων προκήρυξιν, τὴν δὲ 17 μετέβη, ὡς εἴρηται, εἰς Αἴγιναν, ὅπου μετέβη καὶ ἡ Βουλή, καὶ ἡ κατὰ τὸ Ϛ'. ψήφισμα τῆς ἐν Τροιζῆνι Συνελεύσεως ἐπιφορτισθεῖσα τὰ τοῦ συμβιβασμοῦ ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τοῦ προεδρεύοντος αὐτῆς προέδρου τῆς Βουλῆς, πέντε βουλευτῶν καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματέως τῆς Κεβερνήσεως. Τὴν 21 Αὐγούστου, παρουσιασθέντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν οἱ Ἅμιλτων καὶ Οὐγκὼ πλοίαρχοι ὁ μεν Ἄγγλος ὁ δὲ Γάλλος, καὶ ὁ Τιμώνης σύμβουλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσσικῆς Πρεσβείας, ἐζήτησαν ἐπισήμως τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἀνακωχήν.

Οἱ δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων, διακοινώσαντες εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην διὰ κοινοῦ αὐτῶν ἐγγράφου τὴν συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου, ἐγνω-

στοποίησαν πρὸς αὐτήν, ὅτι « πᾶσα νέα ἄρνησις διεκφυγῆς, ἢ δυσάρεστος ἀπάντησις, ὡς καὶ παντελὴς σιωπὴ ἐκ μέρους τῆς Ὑψ. Πύλης, θ' ἀναγκάσει τὰς συμμάχους Αὐλὰς νὰ καταφύγωσιν εἰς ὅσα μέτρα κρίνωσι δραστικώτατα, ἵνα καταπαύσωσι κατάστασιν πραγμάτων, καταντήσασαν ἀνάρμοστον εἴς τε τ' ἀληθῆ συμφέροντα τῆς Πύλης, τὴν ἀσφάλειαν ἐν γένει τοῦ ἐμπορίου καὶ εἰς τὴν παντελῆ ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης ».

Εἰς μάτην ἐπερίμενον οἱ Πρέσβεις τὴν ἀπάντησιν τῆς Πύλης· μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν ζητήσαντες αὐτὴν διὰ τῶν Διερμηνέων των, ἤκουσαν παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Τουρκίας, ὅτι « ἡ μόνη καὶ ἀμετά- » τρεπτος ἀπάντησις τῆς Πύλης εἶναι, ὅτι οὐδεμίαν δέ- » χεται πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ἐπιμένει πάντοτε » εἰς ἣν ἐξέφρασε καὶ ἄλλοτε γνώμην, στηριζομένη εἰς » τὸν Θεὸν καὶ τὸ δίκαιόν της ».

Μετὰ τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν οἱ Πρέσβεις εἰδοποιήσαντες τὰς Αὐλάς των περὶ τῶν διατρεχόντων, ἔγραψαν καὶ εἰς τοὺς Ναυάρχους νὰ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι ἡ συνθήκη ὥριζε, διετάχθησαν δὲ παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἅπαντες οἱ ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μεχμὲτ-ἀλῆ διατελοῦντες ὑπήκοοι Γάλλοι νὰ παραιτηθῶσιν.

Ὁ δὲ Ἰβραΐμης ἀκούραστος πάντοτε καὶ μεθυσμένος ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίαν τῶν ὅπλων του, δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἤθελε δυνηθῇ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα ὅλην· οὐδεμίαν δὲ ἀπαντῶν ἀξίαν λόγου ἀντίστασιν κατὰ ξηράν, ἔστρεψε τὴν προσοχήν του κατὰ τῶν νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν, ἐν αἷς εὐλόγως ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐνεφώλευεν· εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων τούτων θεωρῶν ἄφευκτον καὶ τὴν

τῆς ὅλης Ἑλλάδος καταστροφὴν καὶ ὑποδούλωσιν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρός του Μεχμὲτ-ἀλῆ νέαν ναυτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν, ἵνα ἀποφασιστικῶς ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν δύο τούτων νήσων, καὶ δὴ, στόλος σημαντικὸς τοῦ τε Βυζαντίου, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀφρικῆς, συγκείμενος ἐξ ἐννενήκοντα περίπου πλοίων, ἤτοι ἐκ δύο δικρότων, μιᾶς φεργάτας τῶν 64 κανονίων, τριῶν ὁμοίων τῶν 60, δύο ὁμοίων τῶν 50, καὶ τριῶν τῶν 44, εἴκοσι κορβετῶν τῶν 18—24 κανονίων, δεκαπέντε βρικίων καὶ γολετῶν τῶν 8—22 κανονίων, ἑπτὰ πυρπολικῶν, τριάκοντα τεσσάρων τουρκικῶν καὶ πέντε αὐστριακῶν φορτηγῶν, ἀναχωρήσας ἐξ Ἀλεξανδρείας περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, ὑπὸ τὸν Αἰγύπτιον ναύαρχον Μουχαρέμπεην, καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γάλλου ὑποναυάρχου Τελλιέρου, καὶ οὐκ ὀλίγων ἄλλων Εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν, ἔφθασε τὴν 26 Αὐγούστου εἰς Νεόκαστρον, κομίζων καὶ 4000 τακτικοὺς στρατιώτας καί τινας ἱππεῖς, τροφὰς, πολεμεφόδια καὶ ἓν ἑκατομμύριον διστήλων.

Τὸν στόλον τοῦτον παρηκολούθει ἐπὶ ἕνδεκα ἡμέρας ἡ πρὸς κατασκόπευσιν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας διορισθεῖσα, ὡς εἴρηται, ὑπὸ τοῦ Κόχραν Σπετσιωτικὴ γολέτα Ἀσπασία ὑπὸ τὸν Ἀδριανὸν Α. Σωτηρίου, ἥτις καὶ κατώρθωσε ν' ἁρπάσῃ ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἐχθρικῶν πλοίων δύο φορτηγὰ, τὸ μὲν ὑπὸ σημαίαν Τουρκικὴν, τὸ δὲ ὑπὸ Γαλλικήν. Ἐπίσης παρηκολούθησεν αὐτὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἡ μεσημβρινῶς τῆς Κρήτης συναντηθεῖσα μετ' αὐτοῦ ἑτέρα Σπετσιωτικὴ βρικογολέτα ἡ Νέμεσις ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Γ. Οἰκονόμου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματός τινος.

Τὴν ἄφιξιν τοῦ στόλου τούτου μαθόντες ὁ Κοδριγκτὼν καὶ ὁ Δεριγνὺ, ὁ μὲν ἐν Ναυπλίῳ, ὁ δ' ἐν Μήλῳ

σταθμεύοντες, διευθύνθησαν πρὸς τὸ Νεόκαστρον· ἀλλ' ὁ Κοδριγκτὼν πρῶτος φθάσας ἔγραψε τὴν 7 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Καπιτανά-μπεην κοινοποιῶν αὐτῷ τὰ τῆς Συνθήκης, δυνάμει τῆς ὁποίας οὐδεμία ἐπετρέπετο κίνησις πλοίων ἢ στρατευμάτων καθ' οἱουδήποτε μέρους τῆς ξηρᾶς ἢ τῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι ἂν ἓν μόνον πυροβόλον ἐῤῥίπτετο κατὰ τῆς Βρετανικῆς σημαίας, ἀφεύκτως κατεστρέφετο ὅλος ὁ στόλος του· τὴν δὲ 10 φθάσαντος καὶ τοῦ Δεριγνὺ, ἔγραψαν ἀμφότεροι ὁμοῦ πρὸς τὸν Ἰβραΐμην τὰ αὐτὰ, ἅπερ καὶ ἐπανέλαβον καὶ προφορικῶς ἐνώπιον πολλῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου τὴν 13 καθ' ἣν οἱ δύο οὗτοι Ναύαρχοι ἦλθον εἰς ἐπίσκεψίν του· ὁ Ἰβραΐμης ἀπαντήσας ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων, ὅτι ὡς ὑπηρέτης τοῦ Σουλτάνου καθῆκόν του ἐνόμιζε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τοῦ Κυρίου του, καὶ ὅτι ἤθελε ζητήσει νέας διαταγὰς παρ' αὐτοῦ, ὑπεσχέθη, δοὺς λόγον τιμῆς, ὅτι μεχρισοῦ λάβει νέας ὁδηγίας τὰ ἐν Νεοκάστρῳ πλοῖα δὲν ἤθελον ἐκπλεύσει. Ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ταύτῃ τοῦ Ἰβραΐμη, οἱ δύο Ναύαρχοι ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς Ζάκυνθον, ὁ δὲ Δεριγνὺ εἰς Ἐλαφόνησον, ἀφήσαντες ἀνὰ μίαν φεργάταν ἐκεῖ πρὸς ἐπισκόπευσιν· ἀλλ' ὁ Ἰβραΐμης παρέβη τὸν λόγον του, καὶ τὴν 19 ἐδόθη εἴδησις εἰς τὸν Κοδριγκτῶνα, ὅτι στολίσκος τις ἐκ τριάκοντα πλοίων πολεμικῶν καὶ φορτηγῶν ἐξέπλευσε τοῦ Νεοκάστρου, διευθυνόμενος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, πρὸς ἐκδίωξιν τῶν περὶ τὸν Ἄστιγκα καὶ πρὸς ἐπισίτισιν τοῦ στρατοῦ· ὁ Κοδριγκτὼν παρακολουθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν φεργατῶν Δαρτμούδης καὶ Ταλβότης καὶ ἑνὸς βρικίου, ἔκαμεν ἀμέσως πανία, καὶ καταφθάσας τὸν τουρκικὸν στολίσκον πρὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τὴν 22 Σεπτεμβρίου, εἰδοποίησε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ

στολίσκου, ὅτι δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, διότι ἐθεώρει τὸν ἔκπλουν τῆς μοίρας ταύτης, ὡς παράβασιν τῆς δοθείσης αὐτῷ παρὰ τοῦ Γεν. ἀρχηγοῦ ὑποσχέσεως· ἀμέσως καὶ ἡ μοῖρα αὕτη, καὶ ἄλλη τις ἐξελθοῦσα τοῦ Νεοκάστρου κατόπιν τῆς πρώτης διὰ τὰ αὐτὰ μέρη ὠπισθοχώρησαν, καὶ ὁ Κοδριγκτὼν ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον· ἀλλ' ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς ἀμφότεραι αἱ τουρκικαὶ μοῖραι ἐπανέλαβον τὸν διὰ τὰς Πάτρας διάπλουν των· ὁ δὲ Κοδριγκτὼν ἰδὼν τὴν ἐπαύριον τὰ αὐτὰ πλοῖα, ἐτέθη εἰς κίνησιν πάλιν μετὰ τῶν αὐτῶν πλοίων του, καὶ καταφθάσας τὰ Τουρκικὰ περὶ τὸν Ἄραξον (καβο-παπᾶν) τὰ ἐκανονοβόλησε καὶ τὰ ἐβίασε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Νεόκαστρον· ἐπανῆλθε δὲ καὶ ὁ Κόδριγκτων πάλιν εἰς Ζάκυνθον, ὅπου τὴν 3 Ὀκτωβρίου ἔφθασεν καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Χέϊδην Ῥωσσικὴ μοῖρα.

Συνεννοηθέντες οἱ τρεῖς ναύαρχοι, ἔπλευσαν ὁμοῦ πρὸ τοῦ Νεοκάστρου τὴν 4 Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 5 ἀπέστειλαν τοὺς διερμηνεῖς των νὰ εἴπωσιν εἰς τὸν Ἰβραΐμην ὅ,τι καὶ ἐγγράφως τὸν παραγγέλλουσιν. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἰβραΐμης εἶχεν ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν Καλαμῶν, ἵνα κερδίσῃ καιρὸν διὰ τῆς ἐκ Νεοκάστρου ἀπουσίας του, ὁ δὲ Τοποτηρητής του ἐπροσποιεῖτο, ὅτι ἠγνόει ποῦ εὑρίσκετο ὁ Ἰβραΐμης, ὥστε οἱ διερμηνεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς ναυάρχους ἄπρακτοι. Οἱ Ναύαρχοι καὶ πρὸς διακώλυσιν παντὸς ναυτικοῦ κινήματος τοῦ Ἰβραΐμη, ὅστις παρεσκεύαζε τὴν κατὰ τῶν νήσων Σπετσῶν καὶ Ὕδρας ἐπίθεσίν του, καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν πλοίων των, μὴ δυναμένων νὰ παραπλέωσι τὴν παραλίαν ἐκείνην τοῦ Νεοκάστρου ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ τοῦ χρόνου, ἀπεφάσισαν νὰ εἰσέλθωσιν ἐν πνεύματι φιλικῷ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ὑπο-

πτεύσαντες ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν συμμαχικῶν στόλων, ἐτοποθέτησαν εἰς θέσιν ἀμύνης ὅλον τὸν στόλον των, θέσαντες εἰς ἑκάστην μὲν τῶν πλευρῶν τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τὰ πυρπολικά των, πέριξ δὲ αὐτοῦ ἐν διπλῇ γραμμῇ καὶ ἐν εἴδει ἡμικυκλίου τὰ πολεμικὰ πλοῖά των, τὰ ὁποῖα συμποσούμενα ἅπαντα εἰς ἑξήκοντα ἕξ, ἤτοι 3 δίκροτα, 19 φεργάτας, 26 κορβέτα, δώδεκα βρίκια καὶ 6 πυρπολικά, ἔφερον ἐν συνόλῳ 1994 πυροβόλα. Παρεκτὸς δὲ τῶν πυροβόλων τοῦ φρουρίου, ἐπροστατεύετο ἡ εἴσοδος τοῦ λιμένος καὶ ὑπὸ μιᾶς ἑκατέρωθεν ἰσχυρᾶς κανονοστοιχίας.

Τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐναυάρχει ὁ Κοδριγκτὼν, ὡς ἔχων βαθμὸν ἀνώτερον τῶν ἄλλων συναδέλφων του, ὅστις τὴν 8 τοῦ μηνὸς ἐσήμανε τὸν εἰς τὸν λιμένα εἴσπλουν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, μὴ ἐπιτρέψας οὐδενὶ νὰ πυροβολήσῃ, ἐὰν μὴ πρῶτοι οἱ Τοῦρκοι ἀρχίσωσι τὰς ἐχθροπραξίας· ὁ συμμαχικὸς λοιπὸν στόλος, συγκείμενος ἐκ τριῶν δικρότων, τεσσάρων φεργατῶν καὶ πέντε βρικίων καὶ γολετῶν Ἀγγλικῶν, τριῶν δικρότων, δύο φεργατῶν καὶ δύο γολετῶν Γαλλικῶν, τεσσάρων δικρότων καὶ τεσσάρων φεργατῶν Ῥωσσικῶν, καὶ φέρων ἐν συνόλῳ 1276 περίπου κανόνια, ἔπλευσε πλησίστιος ἐν γραμμῇ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου, προηγουμένης τῆς Ἀγγλικῆς μοίρας, ἑπομένης αὐτῇ τῆς Γαλλικῆς καὶ ἀκολουθούσης τῆς Ῥωσσικῆς, καὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. προεισῆλθον ἐκ τῶν συμμαχικῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα τὰ τρία Ἀγγλικὰ δίκροτα, ἅτινα καὶ ἠγκυροβόλησαν ἕκαστον παραλλήλως τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος, ἑνὸς δικρότου καὶ μιᾶς φεργάτας, αἱ δὲ Ἀγγλικαὶ φεργάται καὶ τὰ βρίκια καὶ γολέται, ἅτινα ἠγκυροβόλησαν πλησίον τῶν παρὰ τὸ στό-

μιὸν τοῦ λιμένος Τουρκικῶν πυρπολικῶν, κατόπιν εἰσῆλθον καὶ τὰ Γαλλικὰ καὶ τὰ Ῥωσσικὰ περὶ τὴν 3 ὥραν, ἕνεκα τῆς γαλήνης· ἀλλ' ἐνῷ εἰσήρχετο ὁ συμμαχικὸς στόλος, κρότος κανονίου ἐκ τοῦ φρουρίου, ἔδωκε φαίνεται τὸ σύνθημα, καὶ ἅπας ὁ Τουρκικὸς στόλος εὑρέθη ἕτοιμος εἰς πόλεμον. Ἤρχισε δὲ ἡ μάχη οὕτως· ὁ πλοίαρχος τῆς Ἀγγλικῆς φεργάτας Δαρτμούθης ἀπέστειλε τὴν λέμβον του μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ καὶ τοῦ ὁδηγοῦ πρὸς ἓν τῶν παρ' αὐτῇ πυρπολικῶν, παραγγείλας νὰ σηκώσωσιν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν θέσιν του τὸ πυρπολικὸν καὶ νὰ τὸ σύρωσι μακρύτερον· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι νομίσαντες τοῦτο ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Ἄγγλων, ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῶν αἴφνης καὶ ἐφόνευσαν τόν τε ἀξιωματικὸν καί τινας τῶν ναυτῶν· ἀμέσως ἀντεπυροβόλησαν κατὰ τῶν Οθωμανῶν ἔκ τε τῆς Δαρτμούθης καὶ ἐκ τῆς παρακειμένης Γαλλικῆς Ναυαρχίδος Σειρῆνος, συγχρόνως δὲ βολῆς τινος ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν πλοίων πεσούσης ἐπὶ τῆς Σειρῆνος, ἀντεπυροβόλησε καὶ αὐτή. Ἐπυροβόλησε καὶ ἡ Βυζαντινὴ ναυαρχὶς κατὰ τῆς Ἀσίας, συμμαχικῆς ναυαρχίδος, καὶ ἀντεπυροβολήθη παρ' αὐτῆς· ἐνῷ δὲ ὁ Μουχαρέμπεης ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Κοδριγκτῶνα, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν κανονοβολήσῃ, ὁ δὲ Κοδριγκτὼν ἔπεμψε τὴν λέμβον του μετὰ τοῦ πρωρέως του Πέτρου Μιχέλη Μηλίου ν' ἀποδώσῃ τὰ ἴσα, οἱ ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ ναυαρχίδι, πρώτου μάλιστα δόντος τὸ παράδειγμα, ὡς λέγεται, αὐτοῦ τοῦ Μουχαρέμπεη, καὶ τὸν πρωρέα ἐφόνευσαν καὶ πρῶτοι ἐπυροβόλησαν κατὰ τῆς Ἀσίας, ἥτις πολεμοῦσα ἕως ἤδη τὴν Βυζαντινὴν ναυαρχίδα δεξιόθεν, ἤρξατο τοῦ πυρὸς καὶ κατὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀριστερόθεν, καὶ τέλος γενικευθείσης τῆς μάχης μετὰ τεσσάρων ὡρῶν διάρκειαν,

καθ' ἣν καὶ λιμὴν καὶ φρούριον καὶ νῆσοι ἦσαν καπνοσκέπαστα, καὶ καθ' ἣν οἱ μὲν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐφιλοτιμήθησαν τίς νὰ φανῇ εὐτολμότερος τοῦ ἄλλου, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἠγωνίσθησαν μετ' οὐκ ὀλίγης γενναιότητος, τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα δίκροτα, φεργάται, κορβέτα, βρίκια, τὰ μὲν ἔγιναν ὁλοκαύτωμα τοῦ πυρὸς, τὰ δὲ ἐβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ κατασυντριβέντα ἐῤῥίφθησαν ἐπὶ τῆς παραλίας· ὀλίγα δέ τινα ἔμειναν ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀνίκανα.

Πλέον τῶν πενταχισχιλίων Ὀθωμανῶν ἀπωλέσθησαν, πλεῖστα ἀνθρώπινα πτώματα περιέπλεον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ πληγωθέντες, ἐν οἷς καὶ ὁ Μουχαρέμπεης καὶ ὁ Πατρονάμπεης, τοῦ ὁποίου ὁ ποῦς ἀπεκόπη· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν συμμαχικῶν πληρωμάτων ἕως 175, ἐν οἷς καὶ ὁ πλοίαρχος τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου Γενούης, καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος τοῦ ἑτέρου ἀγγλικοῦ δικρότου Ἀλβιώνης, καὶ ἐπληγώθησαν περὶ τοὺς 450, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κοδριγκτῶνος, οὐδὲν δὲ τῶν συμμαχικῶν πλοίων απωλέσθη.

Μετὰ τὴν μάχην οἱ Ναύαρχοι ἔγραψαν πρὸς τὸν Ἰβραίμην, ὅτι δὲν εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα ὡς ἐχθροὶ, ἀλλ' ὅτι ἠναγκάσθησαν νὰ πράξωσιν ὅ,τι προεῖπον, διότι ὁ Ἰβραίμης κατεπάτησε τὸν λόγον του, καὶ διότι πρῶτοι οἱ Ὀθωμανοὶ ἤρξαντο χειρῶν ἀδίκων, ὅτι δὲ ἤθελον καταστρέψει καὶ τὰ ἐναπομείναντα πλοῖα καὶ αὐτὰ τὰ φρούρια, ἂν μία μόνη βολὴ ἀκόμη ἐῤῥίπτετό ποθεν κατὰ τῶν συμμαχικῶν πλοίων, καὶ ἀπήτησαν νὰ ὑψωθῇ λευκὴ σημαία ἐπὶ τοῦ φρουρίου, εἰς σημεῖον εἰρήνης, ὅπερ καὶ ἐγένετο πάραυτα.

Τὴν 13 τοῦ μηνὸς τὰ συμμαχικὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν

τοῦ Νεοκάστρου, διευθυνθέντα πρὸς ἐπισκευὴν ἄλλα μὲν εἰς Μελίτην, ἄλλα εἰς Τουλὼν καὶ ἄλλα εἰς Ἀγγλίαν.

Ὁ Ἰβραΐμης μαθὼν τὴν καταστροφὴν τῶν στόλων του, ἐπανῆλθε τὴν 9 εἰς Νεόκαστρον καὶ ἀνακαλέσας τοὺς στρατούς του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν διασωθέντων καὶ ἐπισκευασίμων πλοίων του, καὶ τὴν 6 Δεκεμβρίου ἐξέπεμψεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἓν δίκροτον, τέσσαρας φεργάτας, δύο κορβέτα, τρία βρίκια καί τινα φορτηγά, φέροντα τὰ διασωθέντα πληρώματα τῶν ἀπολεσθέντων πλοίων, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους, τρισχιλίους αἰχμαλώτους Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίδας καὶ τὰς γυναῖκας τοῦ ἰδίου Ἰβραΐμη καὶ τῶν Ἀγάδων.

Ὅσον δ' οἱ Ἕλληνες ὑπερεχάρησαν διὰ τὸ ἐθνοσωτήριον τοῦτο γεγονός, δοξολογοῦντες τὸν Ὕψιστον (διότι ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου) καὶ πολυχρονίζοντες τοὺς τρεῖς συμμάχους Βασιλεῖς καὶ εὐεργέτας τῆς Ἑλλάδος, τοσοῦτον ἁπανταχοῦ τῆς Τουρκίας ἐξεμάνησαν οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέκειτο, μήπως οἱ Τοῦρκοι ἀρχίσωσι τὰς συνήθεις εἰς αὐτοὺς σφαγὰς κατὰ τῶν ἀθώων Χριστιανῶν· ὁ Δεριγνὺ καταπλεύσας εἰς Σμύρνην, ἐδήλωσεν εἰς τὴν ἐγχώριον Διοίκησιν, ὅτι ἤθελε καταστρέψει ἅπασαν τὴν πόλιν, ἐὰν ἐχύνετο ῥανὶς Χριστιανικοῦ αἵματος· ὁ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας διεκοίνωσεν εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην, ὅτι ἂν εἷς μόνον Χριστιανὸς ἐπάθαινε πρὸς ἐκδίκησιν, ὁ εἰς Βασσαραβίαν Ῥωσσικὸς στρατὸς ἤθελεν ἀμέσως διαβῇ τὸν Προῦθον κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Εἰς τὸν ἐν Νεοκάστρῳ κατὰ τῆς ἡμισελήνου θρίαμβον τοῦ Σταυροῦ, συνεχάρησαν καὶ Γαλλία καὶ Ῥωσσία, μό-

νον δὲ τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον, περιελθὸν εἰς ἄλλων χεῖρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Γ. Κάνιγκος, ἔδειξε δυσαρέσκειαν ἐπὶ τῷ γεγονότι, καὶ ἀπεκάλεσεν αὐτὸ ἀπαίσιον συμβάν.

Ἐμάνη καὶ ὁ Σουλτάνος καὶ ἡ Κυβέρνησίς του ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου του, καί τοι ὁμολογούντων ἀείποτε τῶν Πρέσβεων τὰ φιλικὰ αἰσθήματα τῶν Αὐλῶν των, καὶ ἐν τῇ ἀκρατήτῳ ὀργῇ του, ἐμπόδισε τὰ φιρμάνια τῶν ἐν Κωνςαντινουπόλει συμμαχικῶν πλοίων, ἠρνήθη τὰ ὁδοιπορικὰ φιρμάνια εἰς τοὺς ταχυδρόμους τῶν Πρεσβειῶν, ἀπήτει ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημίωσιν, καὶ τέλος διέκοψεν ἐπί τινας ἡμέρας καὶ τὰς μετὰ τῶν τριῶν Πρεσβειῶν σχέσεις· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὡς ὀρθῶς λέγει καὶ ὁ Τρικούπης, ὅτι ἂν τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς καταστροφῆς τῶν στόλων, συνέβαινεν εἰς ἄλλην προγενεστέραν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Γενισταρισμὸς ἦγε καὶ ἔφερε τὰ πάντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὔτε ἡ τιμὴ, οὔτε ἡ ζωὴ παντὸς φέροντος Χριστιανικὸν ὄνομα ἤθελε φεισθῇ, οὔτε αὐτὸς ὁ θρόνος τοῦ Σουλτάνου ἤθελε μείνει ἀδιάσειστος. Πλὴν ὁ Σουλτάνος, συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν του ἀπέναντι τῶν τριῶν ἰσχυροτέρων Αὐλῶν τοῦ κόσμου, περιωρίσθη νὰ προσποιηθῇ ὅτι λησμονεῖ τὰ πάντα, καὶ ἔλεγεν ὅτι περὶ πάντων συμβιβάζεται, ἀλλὰ νὰ μὴ τοῦ γίνῃ τοῦ λοιποῦ οὐδεὶς περὶ Ἑλλάδος λόγος. Οἱ πρέσβεις ἐπανειλημμένως ἀπήτησαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὁριστικὴν ἀπάντησιν, ἂν παρεδέχετο τὰς περὶ Ἑλλάδος προτάσεις των, καὶ ἂν ἐσκόπευε νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ παρὰ τὰς συνθήκας ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεμποδιζόμενα πλοῖά των. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Πύλη ἐπανέλαβε τὸ σύνηθες ὕφος της καὶ ἀπήντησεν ὅτι, μὴ ἔχουσα ἀκριβεῖς πληροφορίας, δὲν ἠ-

δύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς συζητήσεις, ὅτι ἐθεώρει τὸ ἐν Νεοκάστρῳ γεγονὸς, ὡς κήρυξιν πολέμου, καὶ ὅτι, ὡς πάντοτε, οὕτω καὶ ἤδη ἀπέῤῥιπτε πᾶσαν περὶ Ἑλλάδος μεσολάβησίν των, οἱ Πρέσβεις ὀργισθέντες, ἐζήτησαν τελευταίαν καὶ εὐκρινῆ ἀπάντησιν, ἢ ἄλλως ἀνεχώρουν. Ἡ Πύλη μὴ θέλουσα νὰ παραδεχθῇ τὰ περὶ Ἑλλάδος, ἅπερ ὅμως οἱ πρέσβεις ἐθεώρουν ὡς ἀδιαχώριστα τῶν ἄλλων ζητημάτων τῶν Αὐλῶν των, εἰς οὐδὲν ἀπήντησεν. Ἐπὶ τέλους οἱ πρέσβεις τὸ ἀμετάθετον τῆς Πύλης ἰδόντες ἐν τῷ περὶ Ἑλλάδος ζητήματι, καὶ μὴ θέλοντες νὰ καταλήξωσιν εἰς τὰ ἔσχατα τῶν μέτρων, ἠρώτησαν, παρὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἂν ἡ Πύλη συγκατένευε κἂν νὰ χορηγήσῃ αὐθόρμητος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅσα προνόμια ἔχαιρεν ἡ Μολδοβλαχία, ὅταν οἱ Ἕλληνες ταπεινούμενοι προσέπιπτον εἰς τὸ ἔλεος αὐτῆς. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει ταύτῃ, μεγάλου συμβουλίου συγκροτηθέντος εἰς τὸ Διβάνιον τοῦ Σουλτάνου ἐκ τῶν Μεγιστάνων τοῦ Κράτους, ἐνεκρίθη, χάριν τῶν συμμάχων, νὰ γίνῃ λήθη τῶν παρελθόντων, ν' ἀποδοθῶσι τὰ κτήματα καὶ νὰ δοθῇ ἄφεσις τῶν ὀφειλομένων φόρων εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐπὶ τῇ γονυκλιτεῖ αἰτήσει τοῦ Βεζύρου, ὁ Σουλτάνος καμφθεὶς συγκατένευσε νὰ χαρίσῃ εἰς τοὺς ἀποστάτας καὶ τὸν κεφαλικὸν φόρον (τοῦ Χαρατσίου) διὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἀφοῦ ἐπροσκύνουν. Οἱ πρέσβεις ἰδόντες ὅτι, καίτοι παρὰ τὴν συνθήκην ἐνεργήσαντες, δὲν εἰσηκούσθησαν, ἐζήτησαν τ' ἀποδημητήριά των· ἀλλ' ἡ Πύλη οὔτε ἀντέτεινεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων, οὔτε τ' ἀποδημητήρια ἔδιδε. Μετὰ πολλὰ δὲ καὶ διάφορα προσκόμματα καὶ ἀρνήσεις, ἃς ἡ Πύλη παρενέβαλλεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων, οὗτοι ἀνήγγειλαν τὴν ἀναχώρησίν των πρὸς τοὺς τῶν λοιπῶν δυνάμεων πρέσβεις,

πρὸς τοὺς ναυάρχους τῶν Αὐλῶν των καὶ πρὸς τοὺς καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν προξένους των, καὶ τὴν 23 Νοεμβρίου ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Πύλην, ὅτι τὴν ἐθεώρουν ὑπεύθυνον διὰ τὴν διαγωγήν της εἰς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συμβῇ εἴτε πρὸς αὐτοὺς ἀναχωροῦντας, εἴτε πρὸς τοὺς ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει μένοντας ὑπηκόους τῶν Αὐλῶν των· καὶ τὴν μὲν 26 Νοεμβρίου ἀπέπλευσαν οἱ Πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, τὴν δὲ 4 Δεκεμβρίου ὁ τῆς Ῥωσσίας. Οὕτως ἡ Πύλη διὰ τῆς ἀπερισκέπτου ἐπιμονῆς της ἐλάκτισεν ἀνεπιστρεπτεὶ τὴν εὐκαιρίαν, ἥτις ἐπαρουσιάσθη αὐτῇ τοσοῦτον εὐνοϊκή, τοῦ νὰ λυθῇ τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα κατὰ τὰς τελευταίας προτάσεις τῶν Πρέσβεων, ὅπερ διὰ τοὺς Ἕλληνας ἦτον ὀλέθριον.

Ἡ μὴ παραδοχὴ τῆς συνθήκης ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ἔλυε φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὡς πρὸς τὴν ἀνακωχήν. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νομίζουσα ὅτι, ὅσα ἑλληνικὰ μέρη ἐλάμβανον αὖθις τὰ ὅπλα, ἠδύναντο κατὰ τὸν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας συμβιβασμὸν νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, καὶ νὰ λογισθῶσιν ὡς μέλη τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ὑπεδαύλισε τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀγῶνος εἰς πολλὰ μέχρι τοῦδε ὑποδουλωμένα μέρη τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν νῆσον Κρήτην καὶ εἰς αὐτὴν προσέτι τὴν Χίον. Καὶ ὁ μὲν ἀρχιστράτηγος Τσοῦρτς, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Ἕλληνας, ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ ἀτρόμητος Ἄστιγξ ἐπὶ τῆς Καρτερίας ὑπεστήριζε διὰ θαλάσσης τὰς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Μεταβιβάσας οὗτος τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν εἰς Δραγαμέστον, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Βασιλαδίου, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ μιᾶς κανο-

νοφόρου. Τὴν 15 Νοεμβρίου ὁ Ἄστιγξ ἤρχισε τὸν κατὰ Βασιλαδίου βομβοβολισμὸν, καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην βολὴν κατώρθωσε ν' ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα τὴν τοῦ Βασιλαδίου πυριτιδαποθήκην· ἀμέσως οἱ Ἕλληνες ὥρμησαν διὰ τῶν λέμβων εἰς κυρίευσιν τοῦ Βασιλαδίου, οἱ δ' ἐναπομείναντες 31 ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἐχθρῶν, ἀποδειλιάσαντες παρεδόθησαν. Ὁ Ἄστιγξ ὑψώσας ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἀπεβίβασεν ἀβλαβεῖς τοὺς παραδοθέντας Τούρκους πλησίον τοῦ Μεσολογγίου.

Ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ, οὔτε οἱ Κρῆτες δύνανται ποτὲ νὰ ζήσωσιν ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων, οὔτε οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀγνοοῦσιν ὅτι ἄνευ τῆς νήσου Κρήτης, ἡ Ἑλλὰς εἶναι ὡς σῶμά τι ἀκρωτηριασμένον. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῆς μεγαλονήσου ἐκείνης, καὶ παρὰ τῶν Κρητῶν καὶ παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μεγάλαι κατεβλήθησαν προσπάθειαι, καὶ οὐ μόνον σῶμά τι ἐκ 2000 ὁπλοφόρων Ἑλλήνων ἐστρατολογήθη, ἀλλὰ καὶ πλοῖα πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς νήσου διωρίσθησαν (ἓν τούτων ὑπῆρξε καὶ τὸ ὑπὸ τὸν ἐκ Σπετσῶν Νικόλαον Παρασκευᾶν βρίκιον ὁ Ἡρακλῆς, τοῦ Ἀναγν. Χ. Ἀναργύρου), καὶ ἄλλη τις ναυτικὴ δύναμις ἐκ τεσσάρων πλοίων ὑπὸ τοὺς Α. Μιαούλην, ναύαρχον Ὕδρας, Ἀντ. Γ. Κριεζῆν, Λ. Παναγιώταν καὶ Γ. Σαχίνην, ἅπαντας Ὑδραίους, διωρίσθη ἀκολούθως νὰ παρευρεθῇ εἰς Κρήτην πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν τῶν Ἑλλήνων. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀναχωρήσαντα ἐκ Πόρου τὴν 8 Ὀκτωβρίου, ἀλλὰ ἀναγκασθέντα νὰ κατατρίψωσι περὶ τὰς 20 ἡμέρας εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς καθησύχασιν ἀταξιῶν τινων, διαπραχθεισῶν ἐκ μέρους τῶν ἐν Νάξῳ παροικούντων Κρητῶν, μόλις ἔφθασαν εἰς Γραμβοῦ-

σὰν τὴν 25. Ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀπεστάλη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ βρικογολέτα ὁ Κίμων τοῦ ἐκ Σπετσῶν Ἀναργύρου Λεμπέση, κομίσασα καὶ τὸν Ἐμμανουὴλ Τομπάζην· ἀλλὰ καὶ ὁ Τομπάζης καὶ τὰ πλοῖα ἅπαντα μὴ εὑρόντα τὴν ἐκστρατείαν ἑτοίμην, ἀνεχώρησαν τὴν ἐπιοῦσαν ἀμέσως καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Πόρον. Ἀκολούθως ὅμως ὁ ἐν Κρήτῃ ἑλληνικὸς στόλος συμποσωθεὶς εἰς 4000 ὁπλοφόρους καὶ κέντρον τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν του καταστήσας τὸ ἐπὶ τῆς νήσου Γραμβούσης φρούριον, ἐξώρμα ἐκεῖθεν ὑπὸ τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τὸν γενναῖον Ἰωάννην Χάλην, καὶ ἐπέπιπτε καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ οὕτως ἡ Γραμβοῦσα, ἥτις κατέστη τὸ ὁρμητήριον τῆς πλέον κακούργου πειρατείας, ἐχρησίμευσε καὶ ὡς ἑστία τῆς ἐν Κρήτῃ ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Οὐχ ἧττον ἔνθερμοι ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀναξιοπαθούσης ἰδιαιτέρας πατρίδος των οἱ Χίοι, καὶ τὴν περίστασιν θεωρήσαντες ἁρμοδίαν, ἀπεφάσισαν ν' ἀνακτήσωσιν αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων. Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πατριωτικοῦ τούτου ἔργου λαβόντες πρῶτοι οἱ ἐν Σύρῳ παροικήσαντες μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου, ἐσύστησαν τριμελῆ τινα ἐπιτροπὴν, Δημογεροντίαν ὀνομασθεῖσαν, ἐκ τῶν ἐγκρίτων αὐτῶν Α. Σκαραμαγκᾶ, Λ. Ῥάλλη καὶ Γ. Ψύχα (α), καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνέθεσαν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ πατριῶται οὗτοι συνάξαντες καὶ παρὰ τῶν ἁπανταχοῦ συμπατριωτῶν των ἱκανὰ πρὸς τὸν σκο-

---

(α) Ὁ Ν. Σπηλ. Τ. Γ. σελ. 149, ἀντὶ τοῦ Ψύχα, ἀναφέρει ὡς μέλος τῆς Δημογερ. τὸν Στέφ. Ζυγομαλᾶν.

πὸν τούτων χρήματα, συνενοήθησαν καὶ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις οὔτε ἠδύνατο, οὔτε μέσα εἶχε νὰ τοὺς συνδράμῃ ἄλλως, καὶ τῇ ἐγκρίσει αὐτῆς ἔλαβον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τὸν ἐν Μεθαίνοις μένοντα ἕως τότε Φαβιέρον μετὰ τοῦ τακτικοῦ σώματος. Στρατολογήσαντες δὲ καὶ 1500 εὐζώνους στρατιώτας Στερεοελλαδίτας καὶ Χίους, ἐμίσθωσαν καὶ πλοῖά τινα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση (α) καὶ Γεωργίου Ἀνδρούτσου ναυ-

---

(α) Πρὸς τὸν Κ. πλοίαρχον τῆς Ἑλλην. πολεμ. γολέτας.

Κύριε.

Θέλεις ἀναχωρήσει μὲ τὴν γολέταν σου πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν, ὁποῦ ἐνδέχεται ν' ἀπαντήσῃς εἰς τὰ πέριξ τῆς νήσου καὶ τὰς πλησίον Ἀγνούσας, τὸ Μέλανον ἀκρωτήριον (Καράμπουρνα), Μιτυλήνην κτλ.

Μεταχειρίσου μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα ὅλους ἐκείνους ὁποῦ περιφέρονται χωρὶς τακτικὰ ἔγγραφα, ἢ ἐν εἴδει ἐνοπλισμοῦ, καὶ τοὺς τοιούτους ὁμοῦ μὲ τὰ πλοιάριά των θέλεις μὲ τοὺς φέρει ἐνταῦθα. Ἂν ἀντισταθῶσι θέλεις τοὺς καταποντίσει ἀνηλεῶς· εἰς τὴν παροῦσαν στιγμήν, καθ' ἣν πολλαὶ οἰκογένειαι φεύγουν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς Σμύρνην, κατὰ φιλανθρωπίαν καὶ εὐγνωμοσύνην νὰ τοὺς ὑπερασπισθῶμεν κατὰ τῶν ληστῶν, οἵτινες ἀμαυρόνουν καὶ ἐνοχοποιοῦν τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν τῆς Ἑλλάδος. Θέλεις ὑπερασπισθῇ καὶ θέλεις συνοδεύσει τοὺς κινδυνεύοντας ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χριστιανικῶν πλοίων. Θέλεις ἐπαγρυπνεῖ καὶ διὰ τὴν λαθρεμπορίαν, φέρων εἰς τὸν ἐμπορικὸν λιμένα τῆς νήσου ὅλα τὰ πλοιάρια ὁποῦ θέλεις ἀπαντήσει εἰς τὰ ἀρκτικὰ παράλια τῆς νήσου.

Ἔχων ὅλην τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὰ ὁποῖα τρέφεις αἰσθήματα συμφώνως μὲ τὰ ἰδικά μου, καὶ ἐκεῖνα τῶν πολιτι-

άρχου Σπετσῶν (α), ὡς καὶ ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἅπαντα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀνδρούτσου, λαβόντος τὸν τίτλον τοῦ Μοιράρχου τοῦ κατὰ τὴν Χίον στολίσκου, ἔδωκαν τὴν Γενικὴν ἀρχηγίαν τῶν ὅπλων εἰς τὸν Φαβιέρον, τηρήσαντες τὴν πολιτικὴν εἰς ἑαυτούς.

Τὴν 2 Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησεν ἐκ Μεθαίνων ὁ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον τακτικὸς στρατὸς, συγκείμενος ἐκ τριῶν ταγ-

---

κῶν καὶ πολεμικῶν ἀρχῶν ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τῆς ἐκστρατείας ταύτης, διὰ νὰ καταπαύσωσι τὰ δεινὰ, ὁποῦ μολύνουσι μίαν τόσον ἔνδοξον ἐπανάστασιν.

Ἐν Χίῳ τὴν 19 Δεκεμβρίου 1827.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν τακτ. δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος
Κολονέλος Φαβιέρος.

(α) Πρὸς τὸν Γενναιότατον Γ. Ἀνδροῦτσον, Ναύαρχον Σπετσῶν καὶ Μοίραρχον τοῦ στολίσκου Χίου.

Μὲ τὸ νὰ πληροφοροῦμαι, ὅτι ἐχθρικὰ πλοῖα εὑρίσκονται εἰς Μιτυλήνην, ἅτινα ἔμελλον νὰ βάλουν στρατεύματα καὶ νὰ τὰ μετακομίσουν εἰς Χίον, προσκαλεῖσαι νὰ λάβῃς τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν Χίου ἀνάλογα πλοῖα, καὶ νὰ ἀπέλθῃς εἰς Μιτυλήνην, ὅπου θέλεις προσπαθήσει νὰ κατασκοπεύσῃς τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν· καὶ ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ νὰ κτυπήσῃς καὶ ἐξολοθρεύσῃς κάθε ἐχθρικὸν πλοῖον ἀπαντήσῃς, προσέχων νὰ δώσῃς κάθε ὑπεράσπισιν καὶ προστασίαν εἰς κάθε ἐμπορικὸν πλοῖον τῶν ξένων καὶ οὐδετέρων φιλικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ συλλάβῃς κάθε ὕποπτον καὶ πειρατικὸν πλοῖον, ἀκολουθῶν ὡς αἱ προλαβοῦσαι περὶ αὐτῶν ὁδηγίαι μου.

Χίος τῇ 28 Δεκεμβρ. 1827.

Ὁ Διοικ. τῶν Ἑλλ. τακτ. στρατευμάτων
Κολονέλος Φαβιέρος.

μάτων, ἀριθμούντων περὶ τοὺς 700 ἢ 800 ἄνδρας, ἑνὸς λόχου πυροβολιστῶν, διακοσίων ἱππέων μετὰ 60 ἵππων, τριῶν ἐλαφρῶν καὶ ἑπτὰ βαρέων πυροβόλων, καὶ δέκα βομβοριπτήρων, καὶ τὴν 9 ἔφθασεν εἰς Ψαρά. Ἀφιχθέντων δ' ἐκεῖ καὶ τῶν 1500 εὐζώνων τὴν 17 τοῦ μηνός, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπέβη ἐπὶ τῆς Χίου κατὰ τὸν Μαυρολιμένα ἀπέναντι ἑνὸς τακτικοῦ ἐχθρικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον μετὰ μιᾶς ὥρας ἀντίστασιν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ κατεδίωξε μέχρι τοῦ φρουρίου. Περὶ τοὺς 100 ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν καὶ 60 ἠχμαλωτίσθησαν· ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων εἰς 35 συνεποσοῦντο οἱ φονευθέντες καὶ πληγωθέντες. Τὴν 18 τὸ ἑσπέρας ἦλθε καὶ ὁ Κόγχραν ἐπὶ τῆς φεργάτας εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὑψώσας ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τὰς τρεῖς συμμαχικὰς σημαίας καὶ τὴν Τουρκικὴν ὑπ' αὐτὰς, τὰς ἐχαιρέτησε, καὶ ἀποβιβάσας εἰς τοὺς Ἕλληνας 4 βομβοριπτῆρας, μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Αἴγιναν. Ἀκολούθως ἐστάλησαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ παρὰ τοῦ Κόγχραν ἁλωθεῖσα Τουρκικὴ Κορβέτα, Ὕδρα μετονομασθεῖσα, καὶ τὸ ἐθνικὸν βρίκιον ὁ Σωτήρ· ἀλλ' ἐκ τῆς κατὰ τὴν 6 Ἰανουαρίου 1828 ἐγερθείσης σφοδρᾶς καταιγίδος, τὰ μὲν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἐβλάφθησαν, ὁ δὲ Σωτὴρ παρασυρθεὶς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀπωλέσθη.

Μετὰ πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους φάσεις καὶ περιπετείας, ἃς ἔλαβεν ἡ ὑπὲρ τῆς ὡραίας μὲν ἀλλ' ἀτυχοῦς Χίου ἐκστρατεία αὕτη, ὡς ἐκ τῶν μεταξὺ Φαβιέρου καὶ ἐπιτροπῆς διχονοιῶν, τῶν στερήσεων τοῦ στρατοῦ, ἕνεκα τῆς παρ' ἐλπίδα παρατάσεως αὐτῆς, τῶν ἐκ μέρους τῶν Ναυάρχων τῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων ἀπειλῶν ὅτι ἤθελον

ἐγκαταλειφθῇ οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν τύχην των, ἐὰν ἐπήρχοντο κατ' αὐτῶν μεγαλείτεραι ὀθωμανικαὶ δυνάμεις, κατέληξεν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀφοῦ μάλιστα οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ καὶ τροφὰς καὶ ἐπικουρίαν στρατευμάτων ἔλαβον περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου παρὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Ταχὶρ πασσᾶν ἀναφανέντος εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Χίω καὶ ἀμέσως ἀποχωρήσαντος τουρκικοῦ στολίσκου, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐστεροῦντο καὶ τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων καὶ αὐτῆς τῆς ἁρμονίας. Ἐγκαταλειφθείσης δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ δύο Γαλλικῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς φεργατῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πλοίων, ἀνεχώρησεν ἐκ Χίου εἰς Ἑλλάδα, παρακολουθούμενος καὶ ὑπὸ πολλῶν Χίων φοβηθέντων τὴν ἀγρίαν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐξεστράτευσαν ἀρχὰς Νοεμβρίου ὁ Κριεζώτης, Καρατάσσος, Γκάτσος, *Βάσσος*, Δουμπιώτης, Μπῖνος, Ἀποστολάρας, Ζορμπᾶς, Βελέντσας, Λιακόπουλος καὶ ἄλλοι τινὲς μὲ 4000 Ἑλλήνων, ὑποστηριζόμενοι καὶ διὰ θαλάσσης ὑπὸ Ψαριανῶν τινων πλοίων. Οὗτοι ἀποβάντες εἰς Τρίκερα, ἔστησαν πολιορκίαν κατὰ τῆς κωμοπόλεως ἐκείνης, κλείσαντες ἐν αὐτῇ τοὺς πρὸς ὑπεράσπισίν της εὑρεθέντας ἐκεῖ Τούρκους. Τὴν 9 ὁ Κριεζώτης ἐκυρίευσε δι' ἐφόδου δύο ἐχθρικὰ κανονοστάσια, κείμενα ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου, τὰ δὲ πλοῖα ἐκυρίευσαν μίαν γολέταν καὶ κατέστρεψαν καὶ πολλὰ πλοιάρια. Τὴν 14 ἐνίκησαν καὶ ἐδίωξαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἕως 1500 τακτικοὺς καὶ ἀτάκτους Τούρκους, καταβάντας ἐκ Λαρίσσης πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς καί τινα ἐπίσημον Ἀλβανὸν Νούρκαν Σέβρανην καὶ 15 ἀξιω-

ματικούς, αἰχμαλωτίσαντες καὶ ἕως 150 ἐχθροὺς καὶ κυριεύσαντες καὶ πέντε σημαίας καὶ πολλὰ λάφυρα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, εἰ καὶ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἠδύνατο νὰ ὑπάγῃ ἐμπρὸς, οἱ Ἕλληνες ὑποπεσόντες εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν ἀσυμφωνίαν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ἀρκεσθέντες εἰς τὰ ὅσα ἔκαμαν λάφυρα, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὕτω κατεστράφησαν ἐπὶ ματαίῳ καὶ τὰ ἔξοδα καὶ ἡ ἐπιχείρησις.

Τοιαύτην δυστυχῶς ἔλαβον ἔκβασιν αἱ πλεῖσται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἑλληνικαὶ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, ὁπόταν καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων κατάστασις ἦτον ὅ,τι ἀθλιέστερον. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπῆρχε μόνον κατ' ὄνομα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰσχύος, ὁ δὲ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπιέζετο ὑπὲρ τὸ δέον ὑπό τινων στρατιωτικῶν, οἵτινες κατέχοντες οἱ μὲν φρούρια, οἱ δὲ ἔνοπλα στίφη, ἐφορολόγουν καὶ ἐβασάνιζον χρηματολογοῦντες καὶ ἄτομα καὶ ὁλόκληρα χωρία. Οὐδεμία λοιπὸν ἄλλη ἐλπὶς θεραπείας τῶν δεινῶν τούτων ὑπεφαίνετο, διὸ καὶ πάντων τὰ ὄμματα δικαίως ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὸν Κυβερνήτην, τὸν ὁποῖον ἅπαντες ἐπερίμενον ὡς μόνον σωτῆρα.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Α. Καποδίστριας, ἀνὴρ μεγαλοφυὴς καὶ γνωστὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτικῇ μεγάλην αὐτοῦ ἱκανότητα, λαβὼν τὰ παρὰ τῆς ἐν Τροιζῆνι τελευταίας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν Ἐθνοσυνελεύσεως πεμφθέντα αὐτῷ προσκλητήρια, ὡς Κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος, πλὴν γνωρίζων τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, καὶ θέλων νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ τὰ χρηματικὰ ἐκεῖνα μέσα, ὅσα ἦσαν ἀφεύκτως ἀναγκαῖα πρὸς ἀνόρθωσιν χώρας στερου-

μένης παντὸς μέσου καὶ δι' ἑπταετοῦς αἱματηροῦ πολέμου καταστραφείσης, ἀφοῦ ὡς ἀληθὴς φιλόπατρις περιῆλθεν ὅλας τὰς μεγάλας Αὐλὰς τῆς Εὐρώπης, ἐπικαλούμενος τὴν φιλάνθρωπον αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συμπάθειαν, ἔφθασε τέλος πάντων εἰς Ναύπλιον ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου Warspite τὴν 6 Ἰανουαρίου 1828, καὶ ὑπεδέχθη παρ' ὅλου τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Κλήρου, μεθ' ὅλης τῆς χαρᾶς καὶ κατανύξεως, ὡς σωτήρ. Αὐθημερὸν δὲ ἀναχωρήσας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δικρότου ἐκ Ναυπλίου, ἔφθασε τὴν 11 εἰς Αἴγιναν, ἐν ᾗ ἕδρευεν ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπή, καὶ ἐξελθὼν ἐπὶ τῆς νήσου ἐν τῷ μέσῳ κονονοβολισμῶν, ἐνθουσιωδῶν εὐφημιῶν καὶ ζητωκραυγῶν, συνωδεύθη παρὰ παντὸς τοῦ Λαοῦ, τῶν Προκρίτων, τῶν ἐν τοῖς ἀξιώμασι καὶ πάντων τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν μετὰ τὴν ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ψαλεῖσαν δοξολογίαν εἰς τὴν οἰκίαν του. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας ὁ Κυβερνήτης, ὁρκισθεὶς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τὸν ἑξῆς ὅρκον· «Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγιωτάτης » καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, ὁρκίζομαι νὰ ἐκπληρώσω κατὰ » τὰς ὁποίας αἱ πράξεις τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρους » καὶ τῆς Τροιζῆνος ἔθεσαν βάσεις, τὰ ἐμπιστευθέντα μοι » χρέη παρὰ τοῦ Ἔθνους. Ὁρκίζομαι νὰ τὰ ἐκπληρώσω » μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως, κατὰ » τοὺς κανόνας διὰ τῆς καταστάσεως τῆς Προσωρινῆς » Κυβερνήσεως ὁρισθέντας, μόνον σκοπὸν ἔχων νὰ προ» άξω τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναγεννή» σεως τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ δυνηθῇ ὅσον τάχιστα ν' ἀ» πολαύσῃ τῶν σημαντικῶν ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐν » Λονδίνῳ συνθήκη τῆς 25 Ἰουνίου 1827 τῇ ἐπαγγέλλε» ται. Καθίστημι ἐμαυτὸν ὑπεύθυνον δι' ὅλας τὰς πράξεις

» τῆς διοικήσεώς μου, καὶ ἐγγυῶμαι νὰ ὑποβάλω αὐτὰς » εἰς τὴν κύρωσιν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἥτις θέλει » συνέλθει τὸν Ἀπρίλιον μῆνα,» ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ δὲ Κόγχραν διαμείνας εἰς Αἴγιναν ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἐκ Χίου ἐπιστροφήν του, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου, καὶ μετὰ ὀκτὼ μῆνας ἐπανελθὼν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἀτμοπλοίου «ὁ Ἑρμῆς,» ἐξώφλησε τοὺς μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως λογαριασμούς του καὶ ἀνεχώρησε πάλιν διὰ παντὸς ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἀφήσας ὄπισθέν του ἔργα ἄξια τῆς μεγάλης φήμης του.

ΤΕΛΟΣ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΣΠΕΤΣΩΝ.

Ἀσιμίνα Ν. Κυριακοῦ Σώμ. 1
Εὐγενία Δ. Λεωνίδα
Μαρίνα Ι. Δ. Κουνουπιώτου
Χρυσοῦλα Δ. Ι. Κουνουπιώτου
Ἑλένη Ἐμμ. Δ. Λεωνίδα
Χρυσοῦλα Γ. Δ. Λεωνίδα
Φλώρα Ἰω. Γ. Ὀρλάνδου
Ἀσπασία Ἰω. Α. Λεμπέση
Πολυξένη Π. Ἀναργύρου
Μαργαρίτα Ἀντ. Θ. Ὀρλώφ
Αἰκατερίνη Θ. Λαζάρου
Ἀσπασία Ἰω. Βουρίκη.
Ὁ Δῆμος Σπετσῶν 10
Λέσχη «Σπέτσαι»
Δημήτριος Ι. Κουνουπιώτης 5
Νικόλαος Α. Κυριακὸς
Ἀναγνώστης Γ. Κυριακὸς
Ἐμμαν. Δ. Λεωνίδας
Γεώργιος Δ. Λεωνίδας
Νικόλαος Σκαμνακόπουλος 3
Γεώργιος Ὀρλάνδος
Ἀδριανὸς Γ. Μωριάτης
Γεώργιος Α. Κυριακοῦ
Γεώργιος Λεμπέσης
Σάντος Α. Σάντου
Ἐλευθέριος Β. Κουφοῦ
Δημήτριος Καλαμβοκίδης
Γεώργιος Καλαμβοκίδης
Ἀθανάσιος Λέων
Ἀνδρέας Ν. Κυριακοῦ
Διομήδης Ν. Κυριακοῦ
Νικόλαος Β. Γκίνης
Κωνστ. Α. Ὀρλάνδος
Ἐμμαν. Γ. Λεμπέσης
Λουκὶς Μπενάκης
Παῦλος Ἰω. Παύλου
Γεώργιος Κ. Μωριάτης
Κωνστ. Κ. Μωριάτης
Δημήτριος Ν. Μωριάτης
Δημήτριος Ἐμμ. Ὀρλώφ
Ἰωάννης Ν. Σύρμος
Γιάννος Μ. Γιαννοῦκος
Σπυρ. Ἰω. Ἀθανασίου
Σπυρ. Μανοῦσος
Ἀνδρ. Μανοῦσος
Ἰωάννης Μανοῦσος
Ἀλέξ. Μανοῦσος
Ἰωάννης Ν. Μέξης
Ἰωάννης Π. Μέξης
Νικόλαος Μπουλοῦκος
Γεώργ. Κ. Καρατσᾶς
Ἀντών. Θ. Λαζάρου
Βασίλειος Ἰω. Βουρίκης
Ἐπαμειν. Ἰω. Βουρίκης
Μιχ. Ν. Διώτσης
Γεώργ. Ν. Γιάννοζας
Γεώρ. Δ. Μαθιοῦ 2
Γεώργιος Πάνου
Ἐπαμ. Παπαλεξόπουλος
Ἐμμ. Πετσάλης
Μιχ. Μάσταλος

Κωνστ. Ι. Παναγιωτάκη
Κωνστ. Π. Κωνσταντόπουλος
Γεώργ. Π. Κωνσταντόπουλος
Εὐθύμιος Γ. Καλίτσης
Σπῦρος Ἰω. Ἀνδρέου
Νικόλ. Δ.Ποριώτης
Γεώργιος Ν. Μυλωνᾶς
Ἀνδρέας Ν. Μυλωνᾶς
Ἐμμαν. Γ. Λάμπρου
Κωνστ. Γιαννακόπουλος
Ἀθηνόδωρος Σοφιανόπουλος
Γρηγόρ. Τζικνόπουλος
Ἠλίας Λαμπίρης
Ἰω. Γ. Λαζαράκης
Χριστόδουλος Ἀποστόλου
Γεώργιος Ἀθανασόπουλος
Γεώργιος Συμεὼν
Γεώργιος Κατσιμάνης
Ζαχ. Στυλ. Νικολάου
Ἰω. Μπαρμπαρέτος
Νικόλ. Ἰω. Θεοδώρου
Νικόλ. Μπούμπουλης
Παναγ. Γ. Κούτσης
Δημήτρ. Ψώνης
Κωνστ. Κοκοράκης
Βασίλ. Ι. Σκαρμοῦτσος
Θεόδωρος Βλάσσης
Δημ. Α. Βέρμπερης
Ἰω. Ν. Μανόλικας
Δημ. Ι. Βουδουράκης
Παναγ. Α. Παπανικολάου
Παναγ. Γ. Ἀποστόλου
Παναγ. Αλμὰρ
Δημ. Μ. Κούτσης
Κυριάκος Παπαδόπουλος
Βλάσσιος Ἱερομ. Μυλωνᾶς
Ἐμμαν. Ἱερεὺς Ἀναργύρου
Ἀκάκιος Ἱερομ. Κούτσης
Γεώργιος Π. Λούμης
Δημ. Δ. Ῥοῦκας
Ἀντών. Ν. Καστριώτης
Γεώργ. Α. Πετράκης
Βασίλ. Στ. Βουρίκη
Ἰω. Π. Καλεφάτης
Γεώργ. Π. Γιαννακοῦ
Κωνστ. Ι. Βουκουβάλας
Ἄγγελος Γ. Δραπανιώτη
Παναγ. Θ. Γουδῆ
Ἰω Γ. Ταμπάκης
Θεόδ. Π. Ταμπάκης
Γεώργ. Π. Πνευματικοῦ
Νικόλ. Πετρούτσης
Νικόλ. Ι. Καστριώτης
Δημ. Στ. Καστριώτης
Νικόλ. Θ. Λ. Ὀρλὼφ
Ἰωάν. Τρουγκάνης
Δημ. Ν. Εὐσταθίου
Μιχ. Ἀνδρίκος

ΑΘΗΝΩΝ.

Ἰω. Γ. Παπαδάκης
Ἰω. Περβάνογλους
Νικηφ Καλογερᾶς Ἀρχιμ.
Στέφανος Κουμανούδης
Κωνστ. Βουσάκης
Ν. Κωνσταντόπουλος Δ.Φ.
Π. Ι. Παπαναστασίου
Θεόδ. Κολοκοτρώνης
Χαράλ. Μαυραϊδόπουλος
Α. Δ. Κυριακὸς
Γ. Α. Ῥάλλης
Κωνστ. Παπαῤῥηγόπουλος
Δημ. Ε. Στροῦμπος
Β. Οἰκονομίδης
Γ. Δαμιανοῦ

Ν. Κοτσιάς
Ν. Δαμασκηνός
Π. Ρομπότης
Ι. Ἰατρίδης
Παντ. Ταλανός
Κ. Ν. Δημητρόπουλος
Ν. Α. Ἡλιόπουλος
Σταμ. Ἀναστασόπουλος
Θεόδ. Εὐσταθόπουλος
Ἀνδρ. Μίτσας
Ἐμμαν. Μίλισσης
Χρῆστος Ῥάγκος
Ἰω. Β. Ῥηγόπουλος
Δημοσθ. Ἐμ. Καλάρης
Δημ. Ι. Φιλίνης
Ἰω. Χρ. Τισαμενός
Ἀναστ. Μπούκουρης
Παῦλος Ῥοδοκανάκης
Νικόλαος Δεικτάκης
Βασίλειος Γιάγκου

ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Θ. Ι. Μέξης
Γ. Ν. Μπούμπουλης
Κωνστ. Σωτίλης
Ἰω. Καλλιφρονᾶς
Κ. Ε. Βούλγαρης
Γεώργ. Κουντουριώτης
Ε. Ν. Τομπάζης
Ἰω. Κεχαγιάς
Λάζ. Α. Τσαμαδός
Δημήτρ. Μιαούλης
Ν. Σχινᾶς
Α. Ἀποστολίδης.

ΣΥΡΟΥ.

Διεύθ. Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας 2
P. Botanopule
Γ. Π. Πατσουδάκης
Ξενοφ. Λογοθετόπουλος
Ἀντών. Σκάσης
Π. Α. Κουλμάσης
Πέτρ. Ν. Κυριακοῦ
Δ. Σ. Πιέῤῥος
Δ. Γ. Λέστος
Φίλ. Βασιλειάδης
Ν. Μουντζουράκης
Δ. Βεάκης
Ἐμ. Λεοντίδης
Ε. Σουρίας
Δημ. Β. Ἀθηνοῖος
Πανταλέων Π. Δαμιανός
Βασίλ. Παδοβᾶς.

ΠΟΡΟΥ.

Γ. Βαΐνος
Γ. Κοριζῆς.

ΒΡΑΪΛΑΣ.

Α. Ν. Κυριακοῦ 10
Γεράσ. Π. Ἀλεξανδράτος
Διον. Χ. Ζαβός
Μ. Γριμάνης
Α. Τολμίδης
Α. Μπότζαρης
Γ. Ἀβασιώτης
Κωνστ. Νικολαΐδης
Θεόδ. Λαζαρίδης
Παναγ. Γ. Καρανδινός
Σπῦρος Α. Μαράτος
Θεόδ. Φάραγκας
Γεράσ. Τραυλός
Φ. Ζανέλλης
Ι. Ν. Θεοφιλάτος

Δ. Α. Καροῦσος
Κ. Ε. Ἀντίπας
Διον. Σ. Λιβαδᾶς
Ἰω. Συδιὰς
Ἀθ. Λομβάρδος
Νικ. Λ. Σταματόπουλος
Νικ. Μ. Τσοῦχλος
Παναγ. Παπαμιχάλης
Δημ. Μούκας
Εὐστάθ. Ζαβὸς
Μ. Ν. Καναριώτης
Θεόδ. Κάλφογλους
Γ. Θ. Λέστος
Ἐπαμ. Καραβίας
Δ. Ζαβιτζιάνος
Ἰάκ. Σεγάλας
Δημ. Γ. Κουνουπιώτης
Ν. Γ. Καρανδινὸς
Α. Λισσημάνης
Μ. Κοντομίχαλος
Κοσμ. Ταντερίας
Α. Βουρουκλᾶς
Κλεάνθ. Ι. Παππάζογλου
Κ. Ν. Σιμωνίδης
Περικλ. Μ. Πεστεμαλτζόγλους
Γ. Ἰωαννίδης.

ΒΑΡΝΗΣ καὶ ΒΑΛΤΣΙΚΙΟΥ.

Π. Εὐστρατιάδης ἐκ Σίφνου
Στ. Γ. Παπαδόπουλος
Γ. Ι. Φλώρης
Ὀδυσ. Ι. Σταύρακας
Δ. Διαμαντίδης
Μ. Γ. Σταύρακας
Ν. Π. Κούππας
Ὀδυσ. Α. Τραυλὸς
Ἰω. Κ. Σκῶκος
Ἰω. Θεοφυλάκτου
Νικ. Χρήστου
Σπ. Κούππας
Σ. Κυριακοῦ
Σ. Βασιλόπουλος
Παναγ. Ι. Κοκόλης
Γεώργ. Σταύρακας
Π. Χ. Τήνιεφ
Β. Μπάρταλης
Α. Ν. Κορνέλος
Μ. Παμπούκης
Γ. Β. Σλαύτζοβιτζ
Γ. Γ. Ἰγγλέσης.

ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

Δημ. Π. Γουδῆς 10
Νικ. Α. Χ. Ἀναργύρου 5
Σάντος Β. Γκίνης 3
Γεώργιος Μ. Οἰκονόμου
Λαμπρινὸς Τζώρτζης
Ἰω. Καραντινὸς
Ἰω. Κ. Γκιώνης
Ἡρακλ. Φάλλιαρης
Θεόδ. Μανάρης
Ἰω. Μπεζιρνάνης
Ἰάκ. Σταθόπουλος
Παναγ. Γριτσάνης
Δ. Σ. Βακαλόπουλος
Ν. Α. Πανᾶς
Ἐμμ. Στ. Χατσῆ
Σ. Παναγιωτίδης
Σταῦρος Σταθόπουλος
Ἀθαν. Γ. Μουσούρη
Λεωνίδας Ἀστρᾶς.

WIDENER
FEB 1 0 2007
BOOK DUE